הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · באר היטב

באר היטב חשן משפט

רבי זכריה מנדל ב"ר אריה לייב

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

באר היטב חשן משפט

רבי זכריה מנדל ב"ר אריה לייב

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/באר-היטב-חשן-משפט/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 10
סימן ב 13
סימן ג 13
סימן ד 15
סימן ה 15
סימן ו 17
סימן ז 17
סימן ח 19
סימן ט 19
סימן י 20
סימן יא 20
סימן יב 21
סימן יג 23
סימן יד 24
סימן טו 26
סימן טז 27
סימן יז 28
סימן יח 30
סימן יט 31
סימן כ 32
סימן כא 32
סימן כב 33
סימן כג 35
סימן כד 35
סימן כה 36
סימן כו 40
סימן כז 41
סימן כח 41
סימן כט 44
סימן ל 45
סימן לא 49
סימן לב 50
סימן לג 51
סימן לד 53
סימן לה 58
סימן לו 59
סימן לז 61
סימן לח 65
סימן לט 66
סימן מ 71
סימן מא 72
סימן מב 76
סימן מג 80
סימן מד 85
סימן מה 88
סימן מו 94
סימן מז 107
סימן מח 108
סימן מט 110
סימן נ 113
סימן נא 115
סימן נב 117
סימן נג 118
סימן נד 119
סימן נה 121
סימן נו 122
סימן נז 128
סימן נח 128
סימן נט 131
סימן ס 131
סימן סא 136
סימן סב 139

סימן סג 141
סימן סד 142
סימן סה 144
סימן סו 153
סימן סז 168
סימן סח 171
סימן סט 173
סימן ע 177
סימן עא 179
סימן עב 187
סימן עג 211
סימן עד 219
סימן עה 222
סימן עו 234
סימן עז 236
סימן עח 241
סימן עט 244
סימן פ 249
סימן פא 250
סימן פב 263
סימן פג 268
סימן פד 270
סימן פה 271
סימן פו 275
סימן פז 278
סימן פח 291
סימן פט 298
סימן צ 301
סימן צא 306
סימן צב 310
סימן צג 313
סימן צד 317
סימן צה 318
סימן צו 320
סימן צז 323
סימן צח 327
סימן צט 329
סימן ק 332
סימן קא 333
סימן קב 334
סימן קג 335
סימן קד 339
סימן קה 343
סימן קו 345
סימן קז 345
סימן קח 348
סימן קט 354
סימן קי 355
סימן קיא 358
סימן קיב 362
סימן קיג 363
סימן קיד 364
סימן קטו 365
סימן קטז 368
סימן קיז 369
סימן קיח 370
סימן קיט 371
סימן קכ 373
סימן קכא 374
סימן קכב 380
סימן קכג 385
סימן קכד 390
סימן קכה 391
סימן קכו 396

סימן קכז 407
סימן קכח 408
סימן קכט 411
סימן קל 418
סימן קלא 420
סימן קלב 424
סימן קלג 425
סימן קלד 427
סימן קלה 428
סימן קלו 428
סימן קלז 429
סימן קלח 429
סימן קלט 431
סימן קמ 432
סימן קמא 434
סימן קמב 435
סימן קמג 436
סימן קמד 437
סימן קמה 437
סימן קמו 438
סימן קמז 443
סימן קמח 444
סימן קמט 444
סימן קנ 449
סימן קנא 450
סימן קנב 451
סימן קנג 452
סימן קנד 454
סימן קנה 460
סימן קנו 466
סימן קנז 469
סימן קנח 472
סימן קנט 474
סימן קס 475
סימן קסא 475
סימן קסב 475
סימן קסג 477
סימן קסד 481
סימן קסה 483
סימן קסו 483
סימן קסז 484
סימן קסח 484
סימן קסט 485
סימן קע 485
סימן קעא 486
סימן קעב 489
סימן קעג 491
סימן קעד 491
סימן קעה 492
סימן קעו 506
סימן קעז 517
סימן קעח 518
סימן קעט 518
סימן קפ 519
סימן קפא 519
סימן קפב 520
סימן קפג 521
סימן קפד 524
סימן קפה 525
סימן קפו 527
סימן קפז 527
סימן קפח 528
סימן קפט 528
סימן קצ 528

סימן קצא 532
סימן קצב 533
סימן קצג 534
סימן קצד 535
סימן קצה 536
סימן קצו 539
סימן קצז 539
סימן קצח 540
סימן קצט 542
סימן ר 543
סימן רא 545
סימן רב 546
סימן רג 548
סימן רד 550
סימן רה 551
סימן רו 554
סימן רז 555
סימן רח 562
סימן רט 564
סימן רי 567
סימן ריא 568
סימן ריב 569
סימן ריג 572
סימן ריד 572
סימן רטו 575
סימן רטז 576
סימן ריז 580
סימן ריח 581
סימן ריט 583
סימן רכ 584
סימן רכא 585
סימן רכב 586
סימן רכג 588
סימן רכד 588
סימן רכה 589
סימן רכו 591
סימן רכז 592
סימן רכח 599
סימן רכט 600
סימן רל 601
סימן רלא 602
סימן רלב 606
סימן רלג 610
סימן רלד 611
סימן רלה 612
סימן רלו 615
סימן רלז 617
סימן רלח 618
סימן רלט 619
סימן רמ 619
סימן רמא 621
סימן רמב 623
סימן רמג 625
סימן רמד 629
סימן רמה 629
סימן רמו 631
סימן רמז 635
סימן רמח 636
סימן רמט 639
סימן רנ 640
סימן רנא 646
סימן רנב 647
סימן רנג 649
סימן רנד 656

סימן רנה 657
סימן רנו 659
סימן רנז 660
סימן רנח 662
סימן רנט 663
סימן רס 664
סימן רסא 669
סימן רסב 670
סימן רסג 673
סימן רסד 674
סימן רסה 676
סימן רסו 677
סימן רסז 678
סימן רסח 681
סימן רסט 683
סימן רע 684
סימן רעא 685
סימן רעב 685
סימן רעג 687
סימן רעד 688
סימן רעה 689
סימן רעו 691
סימן רעז 691
סימן רעח 693
סימן רעט 695
סימן רפ 697
סימן רפא 698
סימן רפב 701
סימן רפג 701
סימן רפד 702
סימן רפה 703
סימן רפו 706
סימן רפז 707
סימן רפח 708
סימן רפט 709
סימן רצ 710
סימן רצא 715
סימן רצב 721
סימן רצג 726
סימן רצד 727
סימן רצה 728
סימן רצו 731
סימן רצז 732
סימן רצח 733
סימן רצט 734
סימן ש 734
סימן שא 736
סימן שב 738
סימן שג 738
סימן שד 740
סימן שה 740
סימן שו 741
סימן שז 744
סימן שח 746
סימן שט 747
סימן שי 748
סימן שיא 749
סימן שיב 750
סימן שיג 754
סימן שיד 754
סימן שטו 755
סימן שטז 755
סימן שיז 756
סימן שיח 759

סימן שיט 759
סימן שכ 759
סימן שכא 760
סימן שכב 760
סימן שכג 761
סימן שכד 761
סימן שכה 762
סימן שכו 762
סימן שכז 762
סימן שכח 762
סימן שכט 762
סימן של 763
סימן שלא 763
סימן שלב 764
סימן שלג 767
סימן שלד 773
סימן שלה 775
סימן שלו 776
סימן שלז 776
סימן שלח 778
סימן שלט 778
סימן שמ 779
סימן שמא 781
סימן שמב 783
סימן שמג 783
סימן שמד 783
סימן שמה 784
סימן שמו 784
סימן שמז 787
סימן שמח 787
סימן שמט 788
סימן שנ 789
סימן שנא 789
סימן שנב 790
סימן שנג 790
סימן שנד 791
סימן שנה 792
סימן שנו 793
סימן שנז 796
סימן שנח 796
סימן שנט 797
סימן שס 798
סימן שסא 799
סימן שסב 801
סימן שסג 802
סימן שסד 804
סימן שסה 805
סימן שסו 806
סימן שסז 807
סימן שסח 809
סימן שסט 809
סימן שע 810
סימן שעא 811
סימן שעב 811
סימן שעג 812
סימן שעד 812
סימן שעה 813
סימן שעו 814
סימן שעז 814
סימן שעח 814
סימן שעט 815
סימן שפ 816
סימן שפא 817
סימן שפב 817

סימן שפג 819
סימן שפד 819
סימן שפה 819
סימן שפו 820
סימן שפז 824
סימן שפח 825
סימן שפט 832
סימן שצ 832
סימן שצא 834
סימן שצב 835
סימן שצג 836
סימן שצד 836
סימן שצה 836
סימן שצו 836
סימן שצז 837
סימן שצח 838
סימן שצט 838
סימן ת 839
סימן תא 840
סימן תב 840
סימן תג 841
סימן תד 841
סימן תה 842
סימן תו 842
סימן תז 842
סימן תח 843
סימן תט 843
סימן תי 843
סימן תיא 847
סימן תיב 847
סימן תיג 848
סימן תיד 848
סימן תטו 849
סימן תטז 849
סימן תיז 849
סימן תיח 849
סימן תיט 851
סימן תכ 852
סימן תכא 855
סימן תכב 856
סימן תכג 857
סימן תכד 857
סימן תכה 858
סימן תכו 859
סימן תכז 860

סימן א

א **בזמן הזה**. כתב הסמ"ע בשם הטור הטעם דדייקי הפוסקים וכתבו בזה"ז הוא מדכתיב בתורה אשר תשים לפניהם ודרשו חז"ל לפני אלהים הכתובים בפרשה דהיינו סמוכים ואנן הדיוטו' אנן הלכך אין דנין בזה"ז מן התורה אלא שליחותייהו דקמאי עבדינן ומסקינן דלא עבדינן שליחותייהו אלא במידי דשכיחא ואית ביה חסרון כיס:

ב **וירושות ומתנות**. דלפי דברי התובע יש בהן ח"כ וה"ה לשאר עניינים גדולים שהרי מקבלין גרים בזה"ז אע"ג דלא שכיח וגם מצינו דהיו מעשין אגיטין בבבל אף ע"ג דלית בהו ח"כ וכמ"ש הר"ן וב"י עכ"ל הסמ"ע. והרמב"ן והרשב"א ז"ל דקדקו על קבלת גרים בזה"ז וכי אלימי ב"ד דהשתא להתירו לישא בת ישראל ולא דמי להודאות והלואות דקי"ל הפקר ב"ד הפקר וגבי גט נמי אמרו כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. ותירצו ע"פ מאי דאמרי' בכריתות דגר בעי הרצאת דמים וכו' ע' בשו"ת בני שמואל סי' א' שהאריך:

ג **שחבלה**. המחבר קרא לתולדה דקרן דלאו אורחא ולאו דרך הנאתה חבלה ול"ד שחבלה בחברתה אלא ה"ה כל מה שהזיקה במידי דלאו אורח'. ומה שהוא אורחא או דרך הנאתה לא מיקרי חבלה אלא הזיקה. וז"ש בס"ג וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל כו' מגבין אותו דייני ח"ל מיירי אפי' חבלה בחבירתה דהא בהדיא אמרי' בגמ' דשור בשור דנין במידי דהוא אורח' עכ"ל הסמ"ע ובדיני אש ובור בזה"ז ע' בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קל"ו:

ד **כפל**. כ' הסמ"ע צ"ע הא כפל בלא"ה אין גובין בבבל משום שהוא קנס וי"ל כיון דגם מה שאין גובין בושת ונזקי אדם באדם הוא משום שנתנו לו דין קנס לדבר שאינו שכיח או שאין בו ח"כ מש"ה נקט בלשונו דברים שהם קנס עצמו לדבר פשוט וה"ה לכל מה שתמצא שנתנו לו חז"ל דין קנס עכ"ל ומהרש"ל כתב דגם בל' הש"ס מצינו שדבר שאינו שכיח מיקרי קנס דקאמר אבושת קנס' קמגבית בבבל כו' ע"ש. ש"ך:

ה **כתוקע**. לקמן סי' ת"כ סמ"א כ' המחבר אם תקע לחבירו בכפו נותן לו סלע וכו' ומדברי רש"י בפרק החובל (בבא קמא דף פ"ד ע"ב) משמע דלא מיקרי קנס כל שאין דמיו קצובים ואפ"ה כל שאינו שכיח ולית ביה ח"כ אין גובין בזמנינו וקראוהו בלשונם קנס ע"ש שנתנו לו חז"ל דין קנס לענין זה שאין גובין אותו עכשיו. סמ"ע:

ו **יותר**. כגון תשלומי כפל וד' וה' או גזל ונשבע לענין חומש. סמ"ע:

ז **מומחים**. פי' איש מנוסה ובקי בדינים:

ח **הסמוכים**. בהרמב"ם פ"ד דסנהדרין מבואר דל' סמיכה נתפשט ממ"ש בתורה גבי משה ליהושע ויסמוך את ידיו עליו אבל הסמיכה לדורות אינה בסמיכת יד אלא שקורין

לו רבי ואומרים לו הרי אתה סמוך ויש לך רשות לדון אפי' דיני קנסות ועיין בי"ד סי' רמ"ב סי"ד רמ"ב סי"ד ענין הסמיכה שנוהגים האשכנזים עכ"ל הסמ"ע. וכתב הש"ך ופשיטא דלא מהני סמיכה זו רק לענין חליצה וגיטין אבל לא לענין דיני קנסות:

ט **ממון**. דכן הוא הלכה למשה מסיני ע' לקמן סי' ש"צ ס"ג:

י **ופגם**. הא דאין גובין פגם אע"ג דבריש פרק החובל אמרי' עליה דשכיח הוא וגם יש בו ח"כ היינו טעמא דבגמ' לא קאמר דשכיח הוא אלא השומא מה שיש בין בתולה לבעולה דהכל בקיאין בדבר ואינו בכלל הנישום כעבד אבל המעשה מצד עצמו לאנוס או לפתות בתולות זהו לא שכיח ומ"ש המחבר ופגם קאי אאונס ומפתה והוא במקום נזק שלם כמ"ש רש"י בפרק החובל (בבא קמא דף פ"ד) רע"ב וגם כופר לא שייך כ"א בשור שהמית את האדם רק שהמחבר קיצר וכללינהו יחד עכ"ל הסמ"ע:

יא **מגבין**. פי' מכל חבלה מגבין אפי' מקטיעת ידו דלא שכיח מ"מ כיון דשבת וריפוי שייכים ג"כ בשאר מכות ופצעים השכיחים אין לחלק בין מכה למכה וגובין מכולם. סמ"ע וכ"פ הש"ך בשם מהרש"ל:

יב **לפייס**. כתב הסמ"ע דגם דמי רפואה כולל הרמ"א בדמי הפיוס והוא פשוט:

יג **גזילות**. כתב הסמ"ע דדעת המחבר שכל דיני גזילות היו דנין חוץ מגזילות הבאות ע"י חבלות אין דנין בזמן הזה אבל דעת הש"ך דגם גזילות ע"י חבלות היו דנין בזמן הזה והא דאמרי' בש"ס פרק המגרש דאין דנין גזילות וחבלות דלא שכיחי היינו הקנס מגזילות כגון תשלומי כפל וד' וה' וכה"ג עכ"ל (ודבריו דחוקים בעיני כי כל זה לא שייך בגזלן ודו"ק) ומ"ש המחבר מגבין ממנו הקרן בלבד פי' הב"ח דוקא הקרן אבל לא השבח דלפני יאוש ואין כן דעת הש"ך אלא דגם השבח דלפני יאוש מגבין ולא אתי למעוטי אלא קנס דגזלן כו' ע"ש:

יד **והוציאו**. דוקא כשהוציאו על ידן הוא דנתחייבו ולא מכאשר זמם משום דקנס הוא והא דכתב והוזמו ולא כתב והוכחשו משום דבהכחשה אם הוציאו ממון על פיהם אין מחייבין אותן דמה ראית להאמין לאחרונים יותר מן הראשונים משא"כ אם הוזמו כמ"ש לקמן בסי' ל"א ול"ח ובסי' מ"ו סל"ז ונראה פשוט דלא כתב רמ"א בריש דבריו עדים שהעידו כו' לפרש דיני דגרמי דהא הן מפורשין בסי' שפ"ו בע"א. אלא לדין בפני עצמו כתבו הרמ"א עכ"ל הסמ"ע * מיהו קצת קשה שהרי בסי' ל"ח כ' הרמ"א שאין דנין דין עדים זוממין האידנא משום שהוא קנס ע"ש ויש ליישב דכאן מיירי שהוציאו ממון על פיהם דנתחייבו ממון ולא קנס כמ"ש לעיל בשם הסמ"ע וק"ל:

טו **שיעור**. נראה דאינו ר"ל כל דמי נזקו אלא קרוב לאותו שיעור. סמ"ע:

טז **תפס**. היינו בדיני ישראל אבל לא בדיני עכו"ם. ש"ך בשם מהרש"ל וע"ל סי' ד' בהג"ה:

יז **מידו**. כ' הסמ"ע ואפי' תפס יותר מכדי נזקו כגון כפל ד' וה' דאם היו דנין אותו נתחייב לו מהני תפיסתו וגם קי"ל כהרא"ש דבין אם תפס בשעת הנזק או לאחר הנזק בין אותו דבר המזיק עצמו בין דבר אחר תפיסתו תפיסה ומיהו המרדכי פסק דבנזק קרן עבדינן כר"ת דאם אינו תופס דבר המזיק עצמו לא מהני תפיסתו ובשאר קנסות כהרא"ש ומה שלא כתב המחבר והרמ"א דאם הודה בקנס דלא מהני תפיסתו משום דקי"ל כהרמב"ן דבזה"ז לא מיפטר בהודאתו אפי' לא באו עדים וכמ"ש המחבר לקמן סי' שמ"ח וכתב הש"ך וה"ה בשומר שטען טענת גנב והוא עצמו הגנב כיון דלא משלם כפל אלא בנשבע לפני ב"ד ואנן לית לן ב"ד מומחה א"כ לא נתחייב בכפל ואפי' תפס מפקינן מיניה כ"כ הרמב"ן בספר המלחמות. * וצ"ל דזה גרע משאר קנסות דבשאר גנב א"כ בגניבה זו נתחייב כפל אלא שהמניעה מצד ב"ד שאינם רשאים לדון דיני קנס אף על פי שמשפטו ידוע שהוא חייב כפל משא"כ גבי שומר כל זמן שאינו נשבע בפני מומחין אינו חייב הכפל לפיכך אפי' אם תפס מוציאין מידו וק"ל. (וע' בט"ז סי' זה מה שיישב קושיית הרמב"ן על הראב"ד:

יח **יאמר**. ומהרש"ל פסק כהרי"ף דבכל דבר שהוא ממון ואינו קנס אלא דלא שכיח שומעין לו. ש"ך:

יט **תחזיר**. וסיים הרא"ש והטור וז"ל ואם לא הביא התופס עדים שראוי לזכות בהן אומרים להחזיר מה שתפס וכ' ע"ז מור"ם ז"ל דהיינו דוקא אם תפס בעדים אבל שלא בעדים נאמן במגו דלא תפסתי וע"ל סי' פ"ז ס"ל לענין תביעת ממון וגם לענין תביעת קנס מהני מגו כמ"ש המרדכי בס"פ המניח והרמ"א בסי' שצ"ט ס"ד עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כ' דמהמרדכי אין ראיה דדילמא ס"ל דסוגיא אזלא למ"ד פלגא נזקא ממונא ע"ש:

כ **בקנסות**. כתב המרדכי ואף דאין גובין קנסות בזה"ז מ"מ יש לדונן ע"פ ז' טובי העיר. סמ"ע:

כא **גובין**. בפסקי מהרא"י סי' ס"ד משמע דיכול לקנוס למי שאינו רוצה לציית דין שיתן קנס למלך וע"ל סי' שפ"ח ס"ה. סמ"ע:

כב **בדברים**. זהו מתקנת הגאונים אבל מדינא פטור בבושת דברים ואפי' דיינים סמוכים אין גובין אותו. סמ"ע:

כג **כבודו**. בירושלמי הביאו הטור דמבייש את הזקן נותן ליטרא דדהבא וי"מ שהוא ל"ו זהובים עכ"ל סמ"ע וכ' הש"ך דבי"ד סי' רמ"ג ס"ב פסק הרמ"א שאין לנו בזה"ז דין ת"ח לענין ליטרא דדהבא אבל בתשובת ר"י מטראני החדשים ס"ס מ"ז חולק ע"ז ע"ש:

סימן ב

א **שהעם**. כ' הסמ"ע לאו דוקא כל העם אלא אפי' יחיד מהם שפרוץ יכולים לענשו ולקנסו שלא מן הדין אלא כשהעם פרוצים יכולים לענוש את כל מי שיעבור תקנתן אף שלא ראו אותו האיש שהוא פרוץ במעשיו כדי לגדור את העם:

ב **חובטין**. משמע דאפי' גמר דין יכולים לעשות ע"י עכו"ם כיון שהוא אלם ובפרט בקנס דלאו דין הוא. סמ"ע. ור"ל אף דלא נגמר הדין עדיין גבי ישראל מ"מ יעשו הגמר דין ע"י עכו"ם:

ג **שהמחום**. פירוש שהמחום הציבור לב"ד עליהם. סמ"ע:

ד **הגדול**. ז"ל המרדכי בשם תשובת ר"ג כל מי שנתמנה על הציבור הוא כאביר שבאבירים ויפתח בדורו כו' וכל מה שעשה עשוי וכן כתב הרשב"א דכל צבור במקומו כגאונים שתקנו כמה תקנות לכל ישראל עכ"ל הסמ"ע:

ה **כולם**. פירוש דאז בדבור בעלמא נתקיים אף בדבר שלא היה מנהג מקדם. סמ"ע:

ו **להאי**. כתב הסמ"ע דצ"ע בדעת הרמ"א אי ס"ל דדעת החולקים אפי' למיגדר לצורך שעה לא מהני או דס"ל דוקא שלא לצורך שעה אבל אם הוא צורך שעה מודים דיכולים לשנות וחילוקי דין זה הוא לפי גרסת המרדכי ע"ש:

ז **עיניהם**. כתב הסמ"ע בשם מהרי"ק דאפילו למ"ד דטובי העיר יכולים לתקן מה שירצו היינו דוקא מה שהוא צרכי הקהל אבל להפקיע ממון מא' לחבירו שאינו צורך הקהל פשיטא דלא. גם לא אמרינן הפקר ב"ד הפקר אלא בגדול שאין בדור כמוהו וכתב עוד בשם הגהת מיי' מעשה באחד שישב לארץ להלקותו ולא בא הממונ' להלקותו ופטרו והביא ראיה לדבריו ע"ש וע"ל סי' ת"ך סמ"ע:

סימן ג

א **משלשה**. כתב הסמ"ע דהיינו מד"ס אבל מדין התור' בדיני ממונות בחד סגי וכ"כ הרמב"ם בהדיא והש"ך תמה על הרמב"ם בזה שפסק כרב אחא ובש"ס משמע דרב אחא ס"ל כשמואל דשנים שדנו דיניהם דין וכיון דקי"ל דלא כשמואל לקמן ריש סעיף ב' וכ"פ הרמב"ם עצמו אם כן איך פוסק כרב אחא דהוי תרתי דסתרי וכבר הרגיש בקושיא זו הרב הכ"מ וע"ש מה שתירץ:

ב **סברות**. ואין זה גמיר וסביר הנזכר בגמ' ופוסקים דההוא מומח' מיקרי ויכול לדין יחידי אלא פי' דלית בהו חד ששמע או שקרא בספרים ויודע סברות בדינים. סמ"ע:

ג **בעירו**. ואם התובע יכול לכופו לילך עמו לבית הוועד ע"ל סי' י"ד כל פרטי דינים אלו:

ד **פחות**. כתב הב"ח דלענין קדושין יש להחמיר כשמואל דדיניהם דין והש"ך חולק עליו ע"ש:

ה **טעו**. ונ"מ לענין זמן ב"ד. ט"ז:

ו **לרבים**. כתב הטור כל שהוא חשוב כרב נחמן בדורו ובקיאי במשנ' ותלמוד ובשיקול הדעת ומעיין בדיני כמה שנין ומנסין ליה זמנין סגיאין ולא חזי ביה טעות' כגון האי הוי מומח' לרבים ועיין בי"ד סי' רכ"ח וסי' של"ד:

ז **מומחים**. משמע דאם הם מומחים אפילו אם הם פחות מג' הודא' שהית' לפניהם הוה הודא' כן הוא דעת הרא"ש אבל הרמב"ם ס"ל כל פחות מג' אפי' הם מומחים וסמוכים לא מהני הודאתו בפניהם להיות הודאה ומהתימא על מור"ם שלא כתב בלשון פלוגתא על דברי המחבר וי"ל בדוחק דמ"ש מור"ם מומח' לרבים ר"ל שהמחום רבים עליהם דכה"ג מהני עכ"ל הסמ"ע. אבל הש"ך חולק ע"ז דלא נהירא לחלק בכך דמה בזה שהמחום רבים מ"מ לא ה"ל ב"ד אלא הא דלא כתב רמ"א לשון פלוגתא משום דבלשון המחבר עצמו אין הכרע כ"כ די"ל פי' סמוכים שאינם מומחים מיהו לענין דינא אפילו הם סמוכים ומומחים אין הודאתו הודא' ודלא כדעת הרמ"א וכן נרא' דעת הע"ש ע"ש:

ח **כפרן**. ואם אמר לפניהם אתם עידי או שאמר בלשון הודא' גמור' דעת הסמ"ע דמהני ואין כן דעת הש"ך אלא דגם אם אמר אתם עידי אין להם דין ב"ד רק דין עדים דלא הוחזק כפרן אם אומר אח"כ פרעתיך כמ"ש בסי' ע"ט ס"ט:

ט **יחידי**. ויש ליזהר בזה"ז שלא לדון ביחידי אף שקבלוהו אם לא שמפרש בהדיא איני יודע לדון אתכם דין תור' או שהוא דין פשוט ומומח' ורגיל הוא בכך. ש"ך:

י **וראויים**. היינו כל אותן היושבים בתורת דיינים אבל תלמיד היושב לפני רבו א"צ שיהא ת"ח אלא שלא יהא בור. סמ"ע:

יא **יושב**. וכן אמרו חז"ל בפ' ז"ב כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין לא היו יושבים בדין אא"כ היו יודעין מי ישב עמהם כו' ע"ש:

יב **אין**. ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב לשלם והיינו אם אינו לא גמיר ולא סביר כי הגמיר ולא סביר נקרא מומח' סתם בל' הרמב"ם ומהני ליה נטילת רשות סמ"ע:

יג **מהני**. אף לפוטרו אם טעה כמו רשותא דריש גלותא. ש"ך:

יד **שירצה**. מיהו צריך שיהא גמיר וסביר. סמ"ע:

סימן ד

א **שיכול**. פי' דאם אינו יכול לברר שהוא שלו ל"מ דאסור להכותו ולהוציאו מידו אלא אפילו בלא הכא' נמי אינו רשאי להוציאו ממנו מיהו דוקא כשבא להוציא בעדים דבלא עדים יכול לתופסו דיהא נאמן לפני ב"ד במיגו על טענתו. סמ"ע:

ב **לקמן**. שם מבואר דיכול למשכן לערב ולהשוכר בעד שכירתו וא"כ לא הי' צריך הרמ"א כאן לכתוב בשם י"א לכן נרא' להגיה מותר למעבד דינא לנפשיה ור"ל אפי' בהכא' והשתא אתי שפיר דקמ"ל דמותר למעבד דינא לנפשיה בהכא' אלא שצ"ע מ"ש הרמ"א אח"כ י"א דלא מיקרי עביד דינא כו' כגון שמכהו כו' משמע דלפני זה מתפיס' בעלמא איירי וצ"ל דאותו י"א אמ"ש המחבר בריש הסי' קאי דכתב דוקא כשיוכל לברר כו' דמשמע כשאינו יכול לברר אפי' תפיס' בעלמא אסור ע"ז כתב די"א דתפיס' גרידא מותר בכל ענין עכ"ל הסמ"ע:

ג **להציל**. ואם הי' יכול להציל והלך לפני ערכאות של עכו"ם ולקח את שלו והעליל עליו צריך לשלם היזיקו כדין מסור לאנסים מהרש"ל פ"ג סי' ו' עיין בתשובת רשד"ם סי' קמ"ה. ש"ך:

ד **ענין**. כתב הסמ"ע דיש חילוק בין אם בא לתופסו גוף הדבר שגזל ממנו דאז מסתמא הלה כופר אינו יכול לתופסו רק שלא בעדים דאז דוקא מהני משא"כ כשטוען שחייב לו ממקום אחר וירא שמא ילך מכאן או יטעון אין לו. בזה יכול למשכנו אפילו בעדים דהא אינו ודאי שהנתבע יכפור החוב ונמצא זה התופס זריז ונשכר עכ"ל:

ה **העיר**. ול"ד בני עיר אלא תחת מושל א' שנותנין לו מס ע"ש במהרי"ק אבל בשורש ב' כתב להיפך דאפילו נגד יחיד שאינו מבני עירן נקראים מוחזקים ונרא' דמש"ה לא כתב מור"ם בהג"ה דאם אינו מבני עירן דלא מיחשבו מוחזקים נגדו משום דמסתפק בזה כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כתב דבמהרי"ק משמע דדוקא לענין עבדי דינא לנפשייהו הוא דבעי שיהי' מבני העיר אבל לענין שהקהל נקראו מוחזקים הוא אפילו שלא כנגד בני עירן עכ"ל (ועיין בתשובת ח"צ סי' י"ד ובשו"ת שב יעקב חלק ח"מ סי' ג'):

ו **מסים**. הטעם כיון שהמס הם גובים ליתנו למלך הרי הן כיד המלך וצריך היחיד לברר זכותו לפני המלך. סמ"ע:

סימן ה

א **בשבת**. גזרה שמא יכתוב הטענות ופס"ד כמ"ש בא"ח סי' של"ח ותקנ"ד וע"ל ס"ס רל"ה וסי' ר"ח וביי"ד ס"ס קע"ה ע"ש:

ב **בע"ש**. אפילו אם נתרצו הבע"ד מ"מ יש איסור מצד הדיינים מפני שצריכין להיות מתונים בדין ובע"ש ובעי"ט הם טרודין ודוקא לדון אסור אבל לקבל טענותיהן ולפסוק הדין אחר שבת וי"ט מותר מצד הדיינים אלא דגם לזה אין יכולים לכפות הבע"ד לבוא אי נמי אף אם אין הדיינים טרודים כגון שיש להם אחרים שיטרחו עבורם מ"מ הבע"ד א"צ לבוא עכ"ל הסמ"ע:

ג **אין קונסין**. שיוכל להתנצל ולומר מפני טרדת שבת וי"ט שכחתי שהזמינו אותי. סמ"ע:

ד **איסור**. פירוש כגון גיטין וחליצ' אין להקל:

ה **בניסן**. אבל בסיון קובעים מפני שאין בו י"ט אלא שני ימים סמ"ע:

ו **בעיר**. אבל אם הוא בעיר דנין אותו וכן אם רצו הבע"ד לבא מעיר לעיר דנין אותן בכל החודש זולת בעי"ט. סמ"ע:

ז **לקבול**. ע' בא"ח סוף סי' תקמ"ה שסתם המחבר וכתב דמותר לקבלו בשביל חובותיו בח"ה ומור"ם לא הגיה עליו כלום וצ"ל דהתם מיירי בענין דמותר לקבול בניסן כגון שהי' הבע"ד מבני העיר או שראו הב"ד דחיה ורמאות עכ"ל הסמ"ע. וצ"ע במ"ש שהבע"ד הוא מבני העיר דהא מדברי רמ"א משמע דאם הוא מבני העיר פשיטא דאסור לקבול מדכתב לשון אפילו על בני כפרים כו' ודו"ק:

ח **בלילה**. ועכשיו נוהגין להקל לדון תחלת דין בליל' משום דכשבא לדין כששולחין אחריו ה"ל כקבלוהו ובתשובת מור"ם כתוב דאם נתרצו הצדדים מותר לדונם בליל' ולכאור' הי' נרא' טעם אחר לומר דדומ' למה דקי"ל סומא בא' מעיניו כשר לדון משום דיכול לראות וסומא בשתי עיניו פסול דהוה אצלו ליל' אפילו ביום וא"כ ה"ה איפכא שמדליקין נרות בליל' ויכול לראות ולהכיר בני אדם מותר לדון אפילו תחלת דין ודומ' לזה מצאתי בקובץ ישן נושן דאין קונין בק"ס בליל' אלא לאור הנר וא"כ גם כאן נ"ל להלכ' ולא למעש' לכפותו לדון בליל' אף כשהנרות דולקות כי לא מצאתי חילוק זה בשום אחד מהפוסקים עכ"ל הסמ"ע וכ' עליו הש"ך דראייתו ממה שקונין ק"ס בליל' הוי ראי' לסתור דבהדיא אמרי' בש"ס פ' י"נ דקונין ק"ס בליל' ואין דנין בליל' וכ"פ בתשובת מ"ב:

ט **עברו**. כתב הסמ"ע הא דבס"ס כ"ח בענין קבלת עדות כתב המחבר שאם קבלוה בליל' דאין דנין עליה יש לחלק דקבלת עדות לאו גמר דין ומעש' הוא ומש"ה אסור לדון עליו לכתחל' משא"כ כאן דכבר נגמר הדין והש"ך כתב בשם הרמב"ן והר"ן והרא"ש ושאר פוסקים דאין דיניהם דין וכנ"ל עיקר עכ"ל:

י **שביעית**. דאז זמן מנח' מן הדין כמ"ש בא"ח סי' רל"ב והטעם דאפילו לגמור הדין אסור דשמא יראו הדיינים טעם חדש בטענתן ויחזרו מדעתן הראשונ' ויהי' תחלת דין סמ"ע:

יא **מפסיקין**. בב"י וד"מ כתבו דאפי' התחילו בגמר דין מפסיקין. סמ"ע:

יב **שנתעטפו**. פי' הדיינים היו בימיהם יושבים בטליתותיהן ובסודרין שלהם מעוטפין מפני אימת השכינ' וכדי שלא יפנו אנה ואנה כמ"ש המחבר בסי' ח' ס"ב עכ"ל הסמ"ע:

סימן ו

א **פרוטה**. דלא איקרי ממון לענין גזל ואם תובעו כלי פחות מש"פ ע"ל סי' פ"ח ס"ג:

ב **גומרים**. והסמ"ע פסק כהרא"ש דאפי' הוזקקו לש"פ אין גומרין לפחות מש"פ:

סימן ז

א **אביו**. אביו הוא כ"ש וכן הוא בתוספות דאביו מישראל עדיף טפי. סמ"ע:

ב **חבירו**. ובי"ד ס"ס רס"ט פסק בהדיא דאפי' בכפיי' מותר לדון את חבירו ובלא כפיי' מותר לדון אפי' לישראל סמ"ע:

ג **שלשתן**. וה"ה שלשה גרים שאמן מישראל כשרים לדון ישראלים. סמ"ע:

ד **מעיניו**. בסמ"ע כתב הטעם בשם הרא"ש כיון דכל העולם גומרין בליל' וסומא באחת מעיניו חזא טפי ביום מש"ה דן אפילו בתחלת דין והב"ח פסק דבדיעב' אפי' סומא בשתי עיניו כשר ע"ש:

ה **י"ח**. דאז הוא גבר בגוברין ויש בו כח להציל העני מיד גוזלו שהוא אחד מהמדות שצריכים להיות בדיין עכ"ל הסמ"ע:

ו **ואפי'**. ואע"ג דלענין עדות בעינן שתי שערות שאני התם דקפיד קרא להיות נקרא איש שנאמר ועמדו שני האנשים מה שא"כ בדיין שאינו תלוי אלא בחריפתו ובקיאתו. סמ"ע:

ז **פסולה**. דילפינן לה מעדות ודלא כע"ש שכתב טעם זר כן כתב הסמ"ע:

ח **ממונות**. אבל איסור והיתר אסור אפילו לא שתה אלא רביעית עד שיסיר יינו מעליו מיהו ביינות שלנו יש להקל בשתיית רביעית כ"כ מהרא"י סי' מ"ב עיין שם עכ"ל הסמ"ע:

ט **נעשה**. משום דבעינן עדות שיכול להזימה והוא לא יקבל הזמה על עצמו ומה"ט כשראו שלשתן ביום דאז אין עליהם שם עדים מותרים לדון ע"פ ראייתן כדמסיק. סמ"ע:

י **אחד**. פי' עם עוד א' מן השוק. סמ"ע:

יא **כוונו**. כתב הש"ך ואע"ג דבסי' ל"ו העליתי דבכוונ' לחוד הוי עד אע"פ שלא העיד אח"כ לענין אם נמצא א' קרוב או פסול דוקא התם בטל העדות משום גזרת הכתוב

משא"כ כאן דטעמא דאין עד נעשה דיין הוא משום דבעינן ועמדו שני האנשים כו' או שהדיינים לא יקבלו הזמה על עצמן א"כ בנתכוין להעיד לחוד לא שייכי הני טעמי למיפסליה עכ"ל:

יב **דרבנן**. וכ"כ המחבר בסי' מ"ו סי"ב שעד הרוא' בליל' נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן וע"ל סי' מ"ו כמה פרטי דינים עוד מזה עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך בשם הב"ח דה"ה אם ראוהו בשבת וי"ט אינם נעשים דיינים אע"ג דאין אסור לדון בהם אלא מדרבנן וצ"ע לדינא עכ"ל:

יג **ומעייניו**. פי' דנין ביניהם אלא דלשון מעיינין לא משמע דין אלא פשרה דרואים אם יכולים לפשרם כ"כ הסמ"ע והב"ח כתב דר"ל דמעיינין אם מן הראוי הוא שילך או לא ע"ש:

יד **אסור**. עד החתום בשטר אינו דן באותו שטר עצמו וע"ל סי' מ"ו. ש"ך:

טו **בורר**. והיינו שכל א' יברר לו מי שיבין דבריו לאשורו ואם יש לו שום צד זכות יציע אותו לפני חבירו וכן יעש' השני והשלישי שומע ומכריע ביניהם עכ"ל הסמ"ע ע' בתשו' מהרא"ן ששון סי' צ"ו ובתשובת מהר"ם מלובלין סי' ס"ג:

טז **לתלמידו**. ומכ"ש לאב של תלמיד אפי' אם נותן לו שכר לימוד סמ"ע והש"ך כתב דה"ה דמותר לדון לאושפזיכניה וכן פועלים ושכירים ע' בתשובת ן' לב ח"ג סי' צ"ו:

יז **להושיב**. לשון מוהרי"ק ואפי' המחמיר על עצמו מחמת חסידות כשר לברר דיינים ומהרא"י בפסקיו כתב דמנהג הוא שלא לפסול שום ב"ד לסדר הב"ד ואע"ג דיש לחתור אחר המנהג ידע מר דגדולי עולם כו' מי ישנה מנהגם ולזה דקדק הרמ"א וכתב הפסול לדון משום אהב' ושנא' ולא כתב סתם הפסול לדון משום דמהרא"י פקפק על המנהג אלא שלא רצה לשנות עכ"ל הסמ"ע וע' בתשו' ר"י כהן סי' ל':

יח **קורבה**. כתב מהרש"ל רב שהוא מומחה ובא א' לפניו לדון על קרובו יכול הרב לדונו מאחר שתובעו לפניו הרי הוא מכשירו ואף שהדבר פשוט רק שמקצת רבנים מונעים עצמם משום חסידות ובסיב' זו נלקה הדין ע"כ כתבתי כו'. ש"ך:

יט **להצטרף**. אע"פ שידון דין אמת משום שנאמר מדבר שקר תרחק וכן הוא לענין עדות בסי' ל"ד. סמ"ע:

כ **אחרת**. באותה בה"כ שהדיינים מתפללים וקורין לאפוקי אם הוא בבה"כ אחרת צריכין סילוק וה"ה כשדנין על בה"כ ויש אחרת באותה העיר אין דנין אא"כ מסלקין נפשם מללכת בזו שדנין עליה. סמ"ע:

סימן ח

א **ואינו**. האי וי"ו של ואינו חכם. היא וי"ו החולקת ותרתי קאמר הן שאינו הגון במעשים אף שהוא ת"ח או שאינו ת"ח אפי' הגון במעשים וכדמסיק אע"פ כו' סמ"ע:

ב **שישאל**. דשמא לא ישאל ונמצא מטה את הדין רש"י דלא כטעם הע"ש. סמ"ע:

ג **באימה**. מפני כבוד השכינ' כמ"ש אלהים נצב בעדת אל:

ד **דן**. יהא דומ' לו כאילו דן להקב"ה כמ"ש כי לא לאדם כו' סמ"ע:

ה **לאמתו**. פי' שדן האמת לפי שעתו פעמים בדין תור' פעמים לפי השע' למגדר מלתא כ"כ הסמ"ע וע' בב"ח ובדרישׁ' עוד פירושים אחרים בזה:

ו **ראוי**. ומ"ש בסי' י' ס"ג על ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להורא' ואינו מור' התם מיירי שאין כמותו בכל הדור משא"כ כאן כתב שאין שם כמותו משמע דבמקום אחר יש הגונים כמותו. סמ"ע:

ז **להכותו**. פי' כשיש עדים שמצערו הי' מכין אותו מכת מרדות אבל בלא עדים אין השליח נאמן להכותו רק לנדותו ואע"פ שנידוי חמור מדינא דש"ס מ"מ לענין נאמנות לא הימנוהו לשלוח יד בגופו בלא עדים וע"ל סי' י"א ס"ב עכ"ל הסמ"ע וע' בס' ב"ש מה שכתב בזה:

ח **פטור**. אפי' הי' יכול להציל בדבר אחר. סמ"ע:

סימן ט

א **מאוד**. משום דחמדת האדם אחר הממון לכך הזהיר באזהרה כפולה וטעם שוחד דרשו רז"ל שהוא חד ר"ל הנותן והמקבל נעשים גוף א' וכיון דאסור לקבלו מחד אסור ג"כ לקבל מתרווייהו בשוה ואפי' משניהן יחד אע"ג דלא שייך שם ה"ט. סמ"ע:

ב **כשיתבענו**. אבל בלא תביעה א"צ להחזירו כיון דלא קבלו אלא מרצון הנותן וכדי לזכות הזכאי ול"ד לרבית דכתיב ביה וחי אחיך עמך עליך להחזיר לו כדי לחיות בו. סמ"ע:

ג **דברים**. כתב הסמ"ע דר"ל שוחד ענייניים כמו ההוא דנטל גדפא או כיסה רוק שלפני הדיין וגם שוחד דברים ממש אסור כגון להקדים לו שלום אם אינו רגיל בכך וכל כיוצא בזה כמו שאסרו דברים כאלו גבי רבית בי"ד סי' ק"ס ע"ש:

ד **שאלה**. ואי עביד לאחשובינהו ש"ד. טור וע' ב"ח. ש"ך:

ה **להשאיל**. אפילו לא השאילו עדיין כיון דיש לו להשאיל אז שאלתו ששאל ממנו אין עליו תורת שוחד שהרי גם הוא יכול לשאול ממנו כשירצ'. סמ"ע:

ו **קודם**. אפי' אם בשעה ששלח לו היתה תביעתו מפורסמת שיתבענו באותה תביע'. סמ"ע:

ז **סתם**. לאפוקי אם הקדישו לשום דבר מיוחד דאז אסור לשנותו לדבר אחר כמ"ש בא"ח סי' קנ"ג ובי"ד סי' רנ"ו. סמ"ע:

ח **ידוע**. כתב הסמ"ע פירוש ואז אותו הדין הוה דין אע"פ שנטל שכר על דינים אחרים שדן לפני זה ולאחריו ול"ד לעובר עביר' א' שכל דיניו ועדותיו בטלים עד שעושה תשוב' דשאני הכא דלא עבר על לאו אלא משום קנס הוא וע' בתשו' מהר"ם פדואה סי' מ' ובריטב"א ס"פ האיש מקדש:

ט **בשוה**. והרמב"ם מסיי' ומזה בפני זה (והה"מ) [והכסף משנה] נתן טעם לדבר ע"ש. ש"ך:

י **אסור**. כתב הש"ך בשם הב"ח דשכר פשרה שרי ליטול וכ' הסמ"ע דאם הוא בעל מלאכ' אף שאינו מתעסק במלאכתו בשעה שבאו לדון לפניו מ"מ כיון שהדבר תלוי בו אף שמכוער הדבר לכתחל' מ"מ בדיעבד דינו דין:

יא **לעני**. ובזה עדיף העני מעשיר דאם רואה זכות לעשיר יכול לשתוק מדכתיב ודל לא תהדר בריבו משמע להדרו נגד העשיר אסור כשהוא דיין אבל כשאינו דיין רק יושב לפני רבו יכול לשתוק ולא יפסיד לעני בדבורו. ט"ז בשם מהר"ל מפראג:

סימן י

א **נמלך**. אע"פ שאותו הדין כבר שאל את פי החכם שיכול להיות שדין הזה אינו דומה להראשון: סמ"ע:

ב **המונע**. אפי' אם הדור צריך לו יראה שימנע עצמו מן הדין ויפשר הבע"ד אם אפשר לו. סמ"ע:

סימן יא

א **שולחים**. ושכר הזמנ' משלם המלו' ולא הלוה ש"ך:

ב **ונכנס**. דאיכא למימר שמא הי' לו איזה אונס שלא הי' יכול לבוא על שני הזמנות הראשונות ובאינו יוצא ונכנס כלל אלא שהוא שבוע א' או ב' חוץ לביתו בכפרים נרא' דאינו בכלל דין זה אלא קובעין לו זמן לבוא לדין עמו לפי ענין טרדתו שיוכל לבוא. סמ"ע:

ג **שקיבל**. כתב הש"ך בשם מהרש"ל דבמקומות שאין שם ב"ד אם תבע אדם לחבירו ממון והנתבע אומר הביא (ו) לי הזמנ' ממקום שיש שם ב"ד ואז אלך עמך יכולים בני

העיר לקבוע לו זמן וכתב עוד בס' באר שבע פסק בראובן שתובע לשמעון שירד עמו לדין ואינו רוצה לגלות לו אופן תביעתו והלה משיב לא אכנס לדין עמך אם לא תגיד לי מתחל' על מה תדון עמי הדין עם ראובן וראי' מפ' חזקת הבתים דאמרינן עביד אינש דלא מגל' טענתיה חוץ לב"ד. והש"ך חולק עליו ודחה ראייתו ע"ש וע' בתשו' הגאון ח"צ סי' קס"ט:

ד **פתיחא**. וה"ה דאין מנדין אותו דזיל בתר טעמא. סמ"ע:

ה **שלשתן**. ודוקא שאותו שאומר השליח משמו שוה לשנים הנשארים אבל לא פחות שבכולם. ש"ך בשם רש"ל:

ו **שימצאנו**. פי' אף אם יאמר השליח לשכנים תאמרו לפלוני שיבא לב"ד אין סומכין עליהן לנדותו דשמא השכנים לא אמרו לו דחשבו כיון שהנתבע הוא בעיר מצאו השליח דרך הלוכו ואמר לו בעצמו לכך צריך שימצאנו השליח עצמו דוקא. סמ"ע:

ז **לערב**. כתב הסמ"ע דהמחבר שינה לשונו כאן ממ"ש בס"א מנדין אותו למחרתו ופה כתב לערב אבל כונתו בשתי הלשונות אינו אלא לאפוקי דאין כותבין באותו היום ולערב ר"ל בליל' שאז מתחיל יום המחרת דקבעו לו והא דשינ' הלשון היינו דבכל א' השמיענו רבותא כו' ע"ש:

ח **וכ"ש**. אע"פ שכ"ש הוא כתבו הרמ"א כדי שלא תאמר כיון דשליח ב"ד הוא ה"ל לחזור ולומר עשיתי שליחותי ומדלא חזר ודאי לא מצאו קמ"ל. סמ"ע:

ט **שיבוא**. כתב הכל בו ז"ל תקנת חרם ר"ג שאדם המזמין לחברו וחברו מסרב שאינו יכול לבטל התפל' רק בב"ה שהוא הולך שם ומתפלל אבל אם ביטל שם ג' תפלות רצופות יכול לבטל בכל בתי כנסיות ואין לבטל תפלה של שבת וי"ט אלא א"כ ביטל ג' פעמים אמנם בענין הקהל יכול לבטל וכל מקום שנרא' שהי' שם אדם גדול או ב"ד מסתמא יש חרם זה ודנין אותו עכ"ל הסמ"ע:

י **מקבל**. ואף שאמרו לו הב"ד לפרוע ולא פרעו אמרינן שטרח אחר זוזי. סמ"ע:

יא **הצד**. משא"כ בעדים כדלקמן סי' מ"ה. ש"ך:

סימן יב

א **קשה**. פי' תקיף ואלים ואינו שומע לקול מוריו וע' בתשו' ר"א בן חיים סי' קנ"א ובתשובת רשד"ם סי' שע"ח:

ב **הפשרה**. כתב הסמ"ע דצריך הדיין להסביר לבע"ד שבפשר' נוח להם ולדבר על לבם אולי יסכימו על הפשר':

ג **חייב**. בדברי התוס' מבואר דזה מיקרי גמר דין אע"פ שלא אמר צא תן לו אבל בסמ"ג מבואר להדיא שאין זה גמר דין עד שיאמר צא תן לו. ש"ך:

ד **ביניהם**. פי' שוב אסור לומר לזכאי עשה עמו פשרה כי ירא אני שמא טעיתי ודיינים אחרים יהפכו את דיני. סמ"ע. ובש"ך כתב בשם ש"ג דאין הדברים הללו אמורים אלא כשהדיינין רוצים לפשר כפי הנרא' בעיניהם שלא מדעת הבע"ד אבל אם הם מודיעים להם טיב הפשר' ומפייסים אותם עד שמתרצים למחול א' לחבירו או לתת דבר ידוע אפי' אחר ג"ד ראוי לעשות כן ובלבד שלא יהא שום צד הכרח בדבר אלא פיוסים ופתויים וזהו מצו' גדול' והבאת שלום בין אדם לחבירו:

ה **שלא**. כי מה שנעש' לפני הדיינין הוה כאילו עשאו מדעת הדיין ובהסכמתו. סמ"ע:

ו **להתברר**. סיים הרא"ש ז"ל בתשו' ונתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו ופעמים בלי טעם ואומד הדעת והיינו שודא דדייני ופעמים על פי פשרה ע"כ ור"ל שהדיין יכול לעשות כן אפילו בע"כ דבע"ד. סמ"ע:

ז **שנתרצו**. אפילו לאחר שהגידו הפשרה אם אין קנין יכולים לחזור. כן הוא בתשו' מיי' וע' בתשו' רשד"ם ס"ס י"א. ש"ך:

ח **קנו**. משמע אף שקבלום עליהם מתחל' לב"ד לדון ואפי' נתרצ' התובע למחול לו מקצת תביעות ומחיל' א"צ קנין שאני מחיל' דעלמא דמרצונו מחל לו משא"כ בפשר' דע"פ הדיינין מוחל לו וכדי שלא יטעון אחר כך שהדיינין הטעו אותו בדבריהם מש"ה בעי קנין ומה"ט אפי' אם כבר אמרו לו ענין הפשר' מ"מ צריך קנין אפי' התובע ובד"מ כתב דמשמע שאם אמר אחר הפשר' בפירוש אני מוחל לך לכ"ע א"צ קנין סמ"ע:

ט **בג'**. פי' אפי' ג' הדיינים עשו פשרה וכה"ג בדין א"צ קנין שאני פשרה שרוצים שיוותר עמו במקצת לפנים משוה"ד. סמ"ע:

י **בשנים**. ובנ"י כתב שגם הרי"ף ס"ל דבחד סגי וכתב הש"ך דהפשרנים נאמנים שעשו קנין. ופשרה שעשו בע"ד בעצמן א"צ קנין כ"כ מוהר"ם מלובלין בתשוב' סימן מ"ז וע' תשו' ר"ש כהן סי' מ"ד:

יא **שטר**. גם המחבר כ"כ בסי"ג ומור"ם קמ"ל דאפי' בעוד שאינו יודע הסך שיתפשרו אותו עליו אם נתן שטר על נפשו בלשון חיוב אינו יכול לחזור בו והוא שיכתוב בשטר אפי' בלא עדים הריני חייב לך עד סך כך כפי אשר ימצאו הפשרנים בינינו דבזה נתחייב לו אפי' בדבר שאינו חייב לו מעולם דאלימא מילתא דשטרי כמש"ל סי' מ' ע"ש. סמ"ע:

יב **החפץ**. פי' החפץ שטוענין עליו צריך הנתבע להקנות לו ע"י ק"ס כפי אשר ימצאו בינם הפשרנים ואם טוענין על המעות דאינו נקנה בחליפין דק"ס. צריך לשעבד נפשו להתחייב לו כנ"ל. סמ"ע:

יג **דברים**. כתב הסמ"ע נרא' דדוקא בנתבע שמקנ' לו ליתן ואתן הוי קנין דברים כמ"ש בר"ס רמ"ה מש"ה צריך להקנות לו החפץ אבל בתובע סגי שיקנו מידו למחול לנתבע מה שבידו וע"ל סי' ע"ג ואם תבע מכח שטר שבידו מקנ' בק"ס שיחזור השטר כפי שיאמרו הפשרנים אבל אם עשה ק"ס לעשות לו שטר מחילה ה"ל קנין דברים וכ"כ מור"ם בהג"ה סי' ר"ג ס"א ע"ש:

יד **מחיל**'. כתב הסמ"ע דוקא בדלא נקט המוחל עדיין שט"ח בידו דבתפס שטרא כ"ז שאינו מחזיר מיד לא מהני אפילו מחיל' גמור' בלא קנין והש"ך כתב דצ"ע דהא בסי' רמ"א ס"ב לא כתב מור"ם כן וכן הקש' הט"ז וע' בא"ע סי' ק"ה ס"ו בב"ש ובח"מ שם שפסקו ג"כ דלא כהסמ"ע ע"ש:

טו **בקנין**. ואפילו בשבוע' אם הוא בענין שיכול לבטלה בלבו ושלא יהא מה שמוציא בפיו בהדיא נגד מה שבלבו וכמ"ש בי"ד סי' רל"ב וע"ל בס"ס ר"ה ומי שמסר מודעא תחל' ובירר בורר ובא לפניהם בחרם ואחר שטענו רוצ' לחזור ואמר שאנוס היה כדי שלא יכפור לו בעל דינו במה שהוד' לפני הבוררים אינו יכול לחזור והטעם דלא מקרי אונס כ"כ שלא היו מכריחים אותו לקבל דינם גם קיבל בחרם סתם כן מסיק בד"מ בי"ד סי' רל"ב בשם רשב"ץ. סמ"ע:

טז **ובנה**. כתב הסמ"ע אף דלקמן ר"ס קנ"ז כ' הטור דבדבר שאין בו דין חלוק' אם החזיק א' מהם בחלקו נתקיימ' החלוק' ואין אחד מהם יכול לחזור בו ודלא כהרמב"ם דס"ל שצריכין להחזיק שניהם כמ"ש המחבר בשמו שם ס"ב מ"מ כאן גם הטור מודה דבעינן שיבנו שניהם דדוקא התם שיש לכל אחד חלק בו בשוה כו' ע"ש:

יז **לחזור**. ע"ל סקי"א מ"ש שם בשם הסמ"ע:

יח **כולם**. ע' בתשו' ן' לב ס"ב סי' כ"ט ובתשו' ר"ש כהן ס"ג סי' ח':

סימן יג

א **ברצון**. כתב הסמ"ע אף שכבר כתב המחבר כמה פעמים דג' הדיוטות או יחיד מומח' דן את האדם בע"כ ולא כתב דלכתחל' זבל"א כו' נרא' דכאן ה"ק דמיד שכל א' בורר לו דיין א' וכתבו כ"א בורר שלו הן בוררין מעצמן שלישי בע"כ ודנין וז"ש הרי אלו שני דיינים כו' וקאי אמ"ש בוררין להם דיין שלישי וכאילו אמר הרי אלו ב' דיינים

בוררין והב"ח דקדק מלשון הטור דאם נתרצו בפשרה בזבל"א אין הדיינים יכולים לברר השלישי בלא דעת הבע"ד ע"ש ובתי"ט רפ"ג דסנהדרין ובתשובת מהר"י לבית לוי סי' ל"ט:

ב **זכות**. דכל בורר מעיין יפה בדין זה שבירורו ואפי' כשרואה שיתחייב בדין אינו ממהר לפסוק הדין אלא ממתין שמא יתברר הדבר יותר ויוכל לזכותו וכן עושה השני ומתוך שהם מתונים בדין יצא הדין לאמתו. סמ"ע בשם נ"י. ומ"ש המחבר דבורר מי שירצ' פי' הסמ"ע הן גדול או קטן ממנו והש"ך כתב בשם רבינו ירוחם דצריך שיהא גמיר או שהמחוהו רבים עליהם דאל"כ יכול לעכב:

ג **הנתבע**. כתב הסמ"ע נרא' דכ"ש התובע דאם הנתבע יש בידו להוסיף טרחא והוצאות על התובע כ"ש התובע על הנתבע וראי' לזה מכפיית לילך לבית הוועד שכתב הטור ר"ס י"ד (ועיין בתשובת שב יעקב חלק ח"מ סי' א'):

ד **משטענו**. קצת קשה ממ"ש המחבר סי' י"ב ס"ז דאף שנתרצו הבע"ד בפשרה בב"ד יכולים לחזור וכתבו הסמ"ע והש"ך דאפילו לאחר שהגידו הפשרה יכולים לחזור והרמ"א לא הגיה שם כלום וכאן כתב משטענו בפניהם אינם יכולים לחזור לכולי עלמא ואפשר שיש לחלק בין אם נתרצו בפשרה בב"ד או בזה בורר אבל הוא דוחק:

ה **לקבל**. היינו כשלא טענו עדיין בע"פ. סמ"ע:

ו **לחזור**. כתב הנ"י דאפילו נותן אמתלאות לדבריו לא מהימן. סמ"ע:

ז **דוחקים**. כתב מהרי"ק שורש ע"ט אלם שאינו רוצה לבא לפני הדיינים המבוררים כבר באמרו שאינם עוד ממוצעים לו ודיינים הסמוכים אינם רוצים לדון ביניהם מפני אלמותו מחויב הוא לבא לפני בוררים הראשונים לדון. סמ"ע:

ח **יסכימו**. דוקא כשכתבו כן מתחל' הולכין אחר הרוב הא מסתמא אין הולכין אחר הרוב בפשרה וכן כתב המחבר בסי' י"ב סי"ח משא"כ בדין הולכין אחר הרוב אם לא כשהאחד מהן אומר איני יודע. סמ"ע:

סימן יד

א **דנתוני**. כאן איירי שדנין אותו בעירו ע"י כפיה ובזה כ"ע מודים שצריכין לכתוב לו מאיזה טעם דנוהו מש"ה לא כתב הרמ"א פלוגתא בזה כמ"ש בס"ד דשם לא איירי בדנו בכפיה סמ"ע:

ב **בעירם**. ואינו יכול לומר מאחר שהם אינם יודעים לדון וצריכים אנו להוציא הוצאות שליחות נלך בעצמינו לפני ב"ד הגדול קמ"ל דלא וע"ל סי' י"ג ס"ו. סמ"ע:

ג **כופין**. כתב הסמ"ע היינו כשאין המלוה הולך בלא"ה שמה. מהרי"ק. אבל הש"ך השיג עליו וכתב שאין לזה טעם ולעיל שייך דין זה שאם הלוה אומר נלך לב"ד הגדול אינו יכול לכוף את המלו' ע"ז כתב דאם המלו' הולך בלא"ה שמה אז יוכל הלו' לכופו וכן פירש הב"ח ופסק דהמלו' יכול לכוף להלו' אף שיש למלוה דרך שם ולא ללוה ע"ש וכתב הסמ"ע דצ"ע מאי פסקא דבשאר דינים שניהם טוענים יותר מבמלוה ולוה ונרא' דה"פ דוקא במלוה ולוה חשבו לטענת מלוה יותר מטענת הלוה משום דעבד לוה כו' וה"ה בטענת ניזק ונגזל חשבו טענתן טענה כיון דלפי טענתו (ויש גם כן עדות או ראי' לדבריו כדמסיק) זה שכנגדו הזיקו או גזלו בידים מש"ה שומעין לו כשרוצה לעלות לב"ד הגדול וה"ה לכל תביעות גדולות כיוצא בהן אבל בשאר תביעות כגון שותפין שתבע אחד לחבירו וכיוצא בתביעות אלו חשוב טענת הנתבע כשל התובע ואין שום אחד יכול להכריח להשני לילך עמו לב"ד הגדול וז"ש המחבר בד"א בשאר הדינים שזה [טוען] וזה טוען ר"ל שטענות שניהם שוים משא"כ במלוה ולוה דבהן שומעין למלוה וה"ה לנגזל ולניזק וכיוצא בו עכ"ל:

ד **ונראה**. כתב הסמ"ע דהאי ונראה ר"ל או נראה דהוי"ו מחלקת וע"ש:

ה **לדחותו**. ואין בדינים אלו אלא מה שעיני הדיין רואות. סמ"ע:

ו **שלישי**. היינו דוקא בנותן קצת אמתלא לדחייתו אבל כשהוא תמיד בעיר מנדין אותו ביום ראשון. סמ"ע:

ז **ומיד**. ר"ל ביום ראשון כדי שלא יבא לידי דחיה ביום ג'. סמ"ע:

ח **לעכב**. כתב מהרי"ק דנשתרבב המנהג לעקל מעות הנתבע בכ"מ שהם ולפ"ז הי' נרא' דצריך אז לדון עמו שם במקום שעקלו מיהו מדברי מור"ם לקמן סי' ע"ג ס"י לא משמע הכי ע"ש. סמ"ע:

ט **עשיר**. ע"ל סי' י"ג סק"ז מ"ש שם (וע' בתשובת שב יעקב חלק ח"מ סימן ב'):

י **יעתיקו**. והסופר אינו מזכיר שם החכם ולא שם שכנגדו אבל הת"ח כשיכתוב בעצמו אף שלא יזכיר שמו מ"מ יש חשד שיאמרו שהמורה הכיר כתב של החכם. סמ"ע:

יא **יכול**. כתב הסמ"ע צ"ע למה לא הביא הרמ"א דעת הטור ושאר פוסקים שחולקים ע"ז וטעמם ונימוקם מהגמרא:

יב **הטעמים**. דכל ב"ד יפה כששומעין הטענות יודעים לפסוק הדין עליהן דתורה אחד לכולנו. סמ"ע:

יג **מיד**. כבר כתב זה המחבר בריש הסי' אלא דשם משמעות לשונו הוא דהב"ד מחזיקים אותו בידם עד שיכתבו מב"ד הגדול כי פן יוציאם התובע ביני ביני מש"ה חידש מור"ם דלא חיישי' לזה אלא צריך לשלם מיד ויתנוהו ליד התובע. סמ"ע:

יד **הוצאותיו**. וכתב ביש"ש היינו הוצאת סרבנות אבל שאר הוצאות כגון ששלח שליח אחר המעות או ששלח אחריו למקום פלוני א"צ לשלם ע"ש. ש"ך:

טו **סרבן**. כתב הב"י בשם הרא"ש באם כופר הנתבע שלא הזמינו והביא התובע עדים שהזמינו והודה הנתבע והביא עדים שבא מיד שהזמינו ה"ל כאומר לא לויתי שאינו נאמן שוב לומר פרעתי אפילו יביא עדים לדבריו. והש"ך כתב דמלשון הרא"ש משמע אף שלא הביא עדיין התובע עדים רק מיראת העדים חזר הנתבע ואמר שאמת שהזמינו אלא שבא מיד ג"כ דינא הכי מיהו לקמן סי' ע"ט ס"ט בהג"ה לא פסק כן וצ"ע לדינא עכ"ל וע"ש:

טז **או**. בש"ך כתב דדין זה תמוה וגם בתשובת הרא"ש משמע דבבירור לחוד או בשומת ב"ד לחוד לא סגי אלא תרוייהו בעינן והי' נרא' להגיה אז הב"ד ישומו לו אך בד"מ לא משמע כן וצ"ע עכ"ל:

סימן טו

א **שבא**. נרא' דלאו בביאה לב"ד תליא מילתא אלא משעה שהעמיד עצמו לפני הדיין והדיין הכין עצמו לשמוע טענתו זהו נקרא בא לפניו תחלה. סמ"ע:

ב **כותב**. נרא' דהרמב"ם חולק בזה וס"ל דלא יתן כתוב להנתבע דשום דיין לא יתעסק בדין זה דלדידיה אין הדרישה כדי לידע שהוא רמאי דהא יודע מתחלה שהוא רמאי רק שהיא באה לבטל הרמאות מש"ה כתוב בנוסחת הרמב"ם וידונו מי שלבו שלם בדבר דאף אם דיין הזה אינו יכול לעמוד על אמתת הדבר מ"מ י"ל דאחרים ידרשו ויחקרו יותר ויודע להם משא"כ הטור נמשך אחר דברי הרא"ש דס"ל דהדרישׁ היא להוודע אם התובע רמאי וכשיוודע שהוא כן ס"ל דצריך לסלק מדינו ומש"ה כתב וידונו מלכו של עולם והמחבר שכתב וידוננו מי שלבו שלם בדבר וכ' עליו מנהג הרא"ש נראין כשני דברים סותרין זא"ז עכ"ל הסמ"ע:

ג **מהיתומים**. לאפוקי ממה שנהגו בימיהם שאם בא אחד וטען יש לי פקדון אצל פלוני שמת בלא צוואה ונתן בו סימנים ולא הי' הטוען רגיל לכנוס בבית זה האיש שמת אם ידע הדיין שזה האיש שמת אינו אמוד להיות לו חפץ זה מוציאין אותו מהיורשים ונותנין אותו לזה האיש שנתן סימנים ודע דהרי"ף והרא"ש השמיטו זה וגם הטור כתב סתמא

דמוציאין מהיורשים ומשמע דאפילו בזה"ז יש לנהוג כן והיינו טעמא כיון דאין היורשים טוענין ברי שהוא של אביהן מש"ה מוציאין גם בזה"ז ותימא על מור"ם שלא הזכיר סברתם. סמ"ע ועיין בתשובת ר"מ אלשיך ס"מ ובתשובת ר"מ אלשקר סימן קי"ט:

סימן טז

א **אחד**. פירוש בין נתבע בין תובע דכשהנתבע רוצה לישבע על תביעתו והתובע אינו מניחו כי אמר שיש לו עדים אז נותנין לו זמן ל' ולא יותר והא דכתב מור"ם בסי' כ"ד בהג"ה דכשהתובע אינו רוצה שישבע לו עכשיו שומעין לו הא התם נמי קאמר דאי זילי נכסי דנתבע ע"י זה שומעין להנתבע מיהו ל' יום ממתינין לתובע מאחר שטוען יש לי עדים שהוא כדברי ובסי' כ"ד מיירי שאינו טוען שיש לו עדים משום הכי בזילי נכסי נשבע לו מיד והא דנותנין זמן שלשים יום היינו בסתם בני אדם אבל בגברא אלמא יתבאר לקמן סי' צ"ח. סמ"ע:

ב **דיהבי**. פי' אתובע קאי וקאמר הא דנותנין לו זמן ל' יום ולא יותר דוקא כו' אבל בנתבע אין לחלק בהכי. סמ"ע:

ג **שבועתו**. כתב הסמ"ע אע"ג דיכול להביא עדים או ראיה גם אחר השבועה ולסתור דינו כמ"ש בס"א י"ל דסבר שמא לא יהי' הראיה כ"כ ברורה ומ"מ ע"י ראיה שיביא יודה לו הנתבע או הב"ד יחמירו בשבועתו או יהפכו השבועה משא"כ כשכבר נשבע והב"ח והט"ז תרצו בענין אחר ע"ש:

ד **מצויה**. וכן הדין מי שטען שאבד שטרותיו באונס הגזירה ולריחוק המקום א"א לו להביא ראיה. סמ"ע בשם הריב"ש:

ה **שאומר**. כתב הסמ"ע דכל מקום שמצא המחבר דין שאינו נזכר ג"כ בשאר פוסקים אף שאין בו פלוגת' כתבו בשם יש מי שאומר וכן מוכח בדברי המחבר בהרבה מקומות עכ"ל:

ו **להשיב**. ע"ל ר"ס כ' אם יכול לחזור ולטעון כשנתנו לו זמן לטעון ולא בא וכן אם קבעו לו זמן וטען שנתן זכותו לאחר אם א"א להודיעו פוסקים הדין שלא בפניו וע"ל ס"ס י"ח. סמ"ע:

ז **דחייה**. כתב הש"ך דבתשובת הריטב"א שבב"י אי' בזה"ל אם כתוב בשטר שישלם לו לזמן הקצוב בלי השמטה ובלי תביעת שום זמן ב"ד תנאו קיים והרב קיצר בדבר וע"ל סי' קכ"ט ס"י:

ח **שכנגדו**. צ"ע דלקמן סי' כ"ח ס"ב בהג"ה כשנותנין חרם אחר עדות כתב הרמ"א דאין החרם חל על הקרובים ושכן עיקר וכאן סתם המחבר דשכנגדו חייב להגיד ולא כתב הרמ"א כלום ונראה דכאן ר"ל שמונח ביד שכנגדו שטר שכתוב עליו זכותו או שהוא יודע מי הן העדים היודעים זכותו על זה חל החרם שיראה השטר או יגיד מי הן העדים משא"כ כשנותנין חרם על מי שיודע עדות בע"פ שיבא ויגיד בזה אין הקרובים בכלל החרם דאינן ראוין להגיד. סמ"ע:

ט **כשאין**. ואם אמר איני יודע אם יש לך זכות בו כופין אותו להוצי' לראותו לבדוק בו אם ימצא שם כתוב זכותו גם אם טען הלה שאבד השט' מחרימין חרם סתם ואם זה טוען ברי שיודע בודאי שיש אצלו שטר שיש לו זכות בו הרי זה נשבע היסת שאינו אצלו ונאבד ממש ול"ד שטוען נאבד דה"ה אם טען לא הי' לי שטר כזה מעולם וזה טוען ברי לי שיש בידך שטר כזה דנשבע ומש"ה לא כתב המחבר לקמן ס"ס ס' כלום דסמך אמ"ש כאן ודלא כמשמעות ד"מ דלקמן עכ"ל הסמ"ע וע"ש:

י **נותנים**. כתב הסמ"ע דבנ"י איתא שהטוען לחבירו שיתן לו טופס משטרו שמוצי' עליו כ"ע מודים שיכול בעל השטר לומר אתה רוצה לבקש עלי עקיפין של שקר על השטר שלי כדי להפסידני וזו טענה גדולה היא כו' ונ"ל דהמחבר ס"ל דבטוען זיוף יש בתוכו שאני וכן חלקו הב"י ומור"ם בהדי' בסי' ס' ודקדקו כן מלשון הרא"ש אבל לענ"ד נראה לדקדק איפכא שכתב דדוקא לכתוב טענת הנתבע אצל טענת התובע אמרו בגמ' שיש קפידא דמתוך שטענות חבירו מצויות אצלו ורואה אותן בכל שעה מחפש תחבולות לבטל דברי אמת של חבירו משא"כ בהטפסת השטר הרי דלא חילק ליכתב דהיינו דוק' בטוען טענת מזוייף ש"מ דבכל ענין שמבקש הנתבע טופס כדי לבקש זכותו מתוך השטר נותנין לו כו' ע"ש אבל הש"ך כתב דהב"ח הסכים לדעת המחבר דבלא טענת זיוף אין נותנים הטפסה וע' בתשו' ר"ל ן' חביב סי' צ"ז:

סימן יז

א **צרכו**. כ' הסמ"ע משמע אפי' לא א"ל הדיין דבר כל צרכך אלא שלהשני אמר קצר דברך ג"כ אסור והב"ח כתב דלשניהם יכול לומר קצרו דבריכם ופשוט הוא. ש"ך:

ב **בזוים**. משמע דכשאינם בזויים אף שאינם יקרים כמו מלבושי האחר אין קפידא בכך. סמ"ע:

ג **סמיכה**. כתב הסמ"ע הא דבס"ס כ"ח כתב המחבר לענין דיינים שצריכים לישב בשעה שמקבלין העדות דסמיכה כזו נקרא ישיבה צ"ל דאזלינן הכא והכא לקול' ומיהו

נרא' דאם היו הדיינים והעדים נסמכים בדין א' בפעם א' אסור למיעבד הכי דממ"נ חד לא עביד כדינ' ודומה למ"ש לקמן סי' קצ"ז לענין קנין חמור וגמל ובסי' ר' בקונין בכליו של לוקח ושל מוכר ולקמן סי' ש"נ עכ"ל ואין כן דעת הב"ח והביא ראיה לזה ע' בש"ך:

ד **מקפידין**. ואם ישב והעמידו השליח ב"ד אין על הדיינים לחזור ולומר לישב. גמרא. סמ"ע:

ה **או**. והברירה ביד השותפים וע"ל סי' קע"ו סל"ה. סמ"ע:

ו **מותר**. אכן אם כבר נשאל מדיין וכתב לו פסק ודעתו עליו אינו רשאי לפסוק דחשיב כנוגע כ"כ הרשד"ם בתשוב' סי' ב' ור"ל ן' חביב באגרת הסמיכה אשר לו. ש"ך:

ז **ותלמיד**. הב"י כתב דדוקא נקט תלמיד שיש חשד שיסדר טענותיו לפני רבו מאהבתו אותו ואני כתבתי די"ל לרבותא נקט תלמיד אע"ג דאיכ' למימר שהלך שם ללמוד אפ"ה אסור וכ"ש אחר שאין לו עסק אצל הת"ח פשיט' שיש חשד בכניסתו אצלו לבדו עכ"ל הסמ"ע:

ח **להשיב**. ואם הדיין א"צ לשום מתורגמן שיודע ג"כ להשיב רק שהבע"ד רוצה להעמיד מתורגמן שימליץ דבריו באזני הדיין לאחר שטענו בעצמן מותר גם יש לחלק בין שנתן הבע"ד כח ורשות למתורגמן דמחשב הוא בע"ד ומותר ובין לא נתן לו כח ורשות דאסור ומה שבזה"ז נוהגין לדון לועזים ע"י מורשה שלהם הוא מפני שכל הבא לדון לפני דיינים קבועים ה"ל כקבלו עליהם לדון כן ואין אחר הקבלה כלום. סמ"ע:

ט **ולשנות**. נראה דצריך לשנותן לפני הבע"ד מיד אחר שטענו בעוד שעומדים לפניהם דשמא באמת הדיינים לא עמדו היטב על דברי טענותן ובשנותן לפני הבע"ד יעוררו אותן לומר כה וכה היו טענותיהם סמ"ע:

י **בלבו**. היינו אם דן ביחידי ואם דנין בג' מצדיקים ביניהם במשא ומתן. סמ"ע:

יא **יאמר**. ר"ל שהבע"ד יאמר והדיין ישתוק. סמ"ע:

יב **שיטעון**. הסמ"ע הוכיח דהטור חולק ע"ז ומתמיה על מור"ם שלא הזכיר דעתו כלל ע"ש:

יג **כרשעים**. ועפ"ז כתב בספר חסידים דאין להסתכל בפני הבע"ד כשטוענין דאסור להסתכל בפני רשע ונרא' דוקא היכא שיש כפירה ביניהם ופשוט הוא. ש"ך:

יד **וידון**. כתב הסמ"ע וכבר נתבאר דמצוה להפך בזכותו דת"ח ויפשפש אולי ימצא לו זכות כמ"ש בר"ס ט"ו:

טו **זכות**. אף דאחד מהם הוכחש עכ"פ י"ל דמשום מלוה ישנה שיש לו ע"ז עשה כן כמ"ש בסי' צ"ב בדין חשוד על השבועה סמ"ע:

טז **לפסוק**. הסמ"ע השיג על הרמ"א בדין זה וכת' דמה שהביא ראיה מפ"ק דב"ב מרוניא אינה ראיה כפי מה שדחה אותה ע"ש באריכות והש"ך מיישב דעת הרמ"א ומאריך בפלפולו ע"ש גם כתב דאמרינן הדין חוזר היינו כל זמן שלא הוציא הדיין ממון אבל אם כבר הוציא כל מה שמגיע ע"פ הדין ונתנו לתובע נראה דאינו חוזר מאחר דכבר הוציא היכא דקיימ' ממונ' תיקום:

יז **וחוזר**. כתב בספר באר שבע שמותר לדיין לפסוק לזכות את בעל השטר על פי אותו הזכות שרואה הדיין בשטר אף ע"פ שבעל השטר לא טען אותו הזכות ולא הרגיש בו כלל והביא ראיות עיין שם וצ"ע קצת. ש"ך:

סימן יח

א **לחוץ**. כדי שלא ידעו הבע"ד מי הוא המזכה ומי הוא המחייב גם חיישינן שמא ישמעו הבע"ד דברי משא ומתן של הדיינים ומתוך דבריהם ילמדו לטעון שקר. סמ"ע:

ב **יוסיפו**. הטעם דאין שייך לומר דהולכין אחר הרוב אלא כשכל הג' ישבו ונשאו ונתנו בדבר וכל אחד אומר טעם לדבריו וב' הסכימו לדעת א' אז בטל דעת השלישי ברוב משא"כ כשאומר אינו יודע דמיחשב כאילו לא ישב עמהן אמרינן שמא אם ישב עמהן שלישי והי' אומר דעתו היו השנים מסכימין עמו אבל לאחר שהוסיפו אף שהאחד אומר איני יודע מ"מ כיון שמתחלה לא ישבו כ"א אדעתא דג' והרי נשארו ג' שמסכימים לדעת א' מש"ה הולכין אחריהן. סמ"ע:

ג **עיקר**. והסמ"ע כתב דלא עמד על דעת מור"ם בזה דע"כ צ"ל דיש חילוק בין ישבו מתחל' אדעתא דתלתא וכו' וכ"כ הכ"מ בספ"ח דסנהדרין חילוק זה וזה נ"ל ברור ולדעת מור"ם שהוא מחלוקת ושנ"ל עיקר שהולכין אחר הרוב ומיד אח"ז כתב קהל שבירורו כו' אין הולכין אחר הרוב צ"ל שמחלק בין קהל שבררו דבזה כ"ע מודים דאין הולכין אחר הרוב. ובין בע"ד שבררו בעצמן דבזה יש פלוגתא עכ"ל:

ד **הרוב**. דכיון שנחתו לדעות ליקח יותר מסתם ב"ד שהן ג' לכך צריך שישוו כולם לדעת א'. סמ"ע:

ה **לגמור**. היינו כשאינן יודעים להיכן הדין נוטה אבל אם יודעים יכול להסתלק והם יגמרו. ש"ך:

ו **שנתבאר**. המחבר השוה שם בין א' אומר איני יודע או שנסתלק לגמרי דבשניהן אין הדין נגמר ע"פ הנשארים אבל מור"ם ז"ל דפסק לעיל בס"א שלא כדעת המחבר בס"ס י"ג בא' אמר איני יודע וכאן בנסתלק פסק כוותיה אפשר דס"ל דשאני מסתלק די"ל אילו

הי' כאן הי' אומר טעם לדבריו והיו האחרים מודים לו משא"כ באומר איני יודע לא שייך זה בכה"ג אזלינן בתר הרוב כיון שהם יותר מג' וכוונו לדעה אחת. סמ"ע:

ז **שלא**. כתב הסמ"ע דנרא' פשוט דהיינו דוקא כשכבר טענו ב' הבע"ד לפני הדיינים אז יכולין לומר הפסק דין לא' מהן או לכתוב הפסק ולשלחו לכל אחד לביתו ובזה מיושב שאינו סותר דין זה למ"ש בסי' י"ג ס"ו וכמ"ש בש"ך שם:

סימן יט

א **סוד**. כתב הש"ך בשם מהר"א שטיין דגם בכלל לאו זה שלא יאמר א' לנדון הדיין חייב אותך שלא כדין:

ב **שנתבאר**. כתב הסמ"ע דקשה קצת על הרמ"א שהרא' מקום על סי' י"ד ושם מיירי כשאחד אומר כתבו לי מאיז' טעם דנתוני ורוצה לילך לב"ד הגדול וכאן משמע דבסתם פס"ד איירי ואפשר דס"ל להרמ"א דדוק' בכה"ג דסי' י"ד מדקדקין בכתיבת הפסק לכתוב ומדבריהן יצא כו' דלא יהא מיחזי כשיקר' וגם יש קפידי לדיין שלא הסכים שלא יאמרו ב"ד הגדול שכולם טעו ועתה לא ידעו מי הטועה אבל בפס"ד דעלמ' ס"ל דא"צ לכתוב אלא פלוני נתחייב לזה כך וכך אבל בגמ' פרק ז"ב מוכח דבכל פס"ד שכותבין הדיינים צריכין לכתוב ומדבריהם כו' וצ"ע וכתב בד"מ בשם תשובת חזה התנופ' שנים שבאו לדין ויצא א' מהן זכאי ושוב חזר בע"ד ותבעו בפני ב"ד אחר אינו זקוק לירד עמו לדין ולא להשיב על טענתו גם אין הב"ד רשאים לשמוע דבריו כלל דב"ד בתר ב"ד לא דייקי גם אין רשאין התלמידים לקרוע הפס"ד אף שנרא' להם שהו' שלא כדין עד שיבא הרב שפסקו שהו' יודע יותר מהם עכ"ל:

ג **ומדבריהם**. ואם השוו בדעה א' כותבין לשון ומדבריהם דמשמע שהי' ביניהן מחלוקת ומיחזי כשיקרא. סמ"ע:

ד **מחרימין**. כתב הסמ"ע הא דכתב המחבר כאן דמחרימין אותו מיד אחר ל' יום וגם לא הזכיר מכתיבת אדרכת' ולקמן סי' ק' במסרב מלקיים פס"ד כתב דכותבין מיד אדרכת' על נכסיו ואם לא מצאו לו נכסים מתרין בו כו' ואח"כ מחרימין ע"ש וצ"ל דשאני הכא מאחר שקיבל עליו את הדין ולא ביקש שום הרחבת זמן נרא' מזה דאית ליה מזומנים או מטלטלים שהן קודמין להתפרע מנהון כמ"ש בסי' ק"א מש"ה אין כותבין אדרכת' מה שאין כן בסי' ק' מיירי שמסרב לקיים הפס"ד ואין הב"ד יודעים אם יש לו מזומנים או מטלטלים הלכך כותבין עליו אדרכת' מתחלה ואם לא נמצ' לו נכסים ממתינין מלהחרימו עד ס' יום דאמרינן דלמא בל' ימים הראשונים טרח לאוזיף זוזי ובל' ימים

האחרונים שמא אוהביו הרוצים להלוות לו טרחי אזוזי ויש ראיה לזה מהגמר' והטור סי' צ"ה ע"ש ודו"ק עכ"ל:

ה **מיד**. כתב הסמ"ע דזה תמוה בעיניו דהא כתבו הטור והמחבר בסי' ק' דלעולם אין מנדין לאלתר בלי התראה בה"ב כי אם באפקרות' שאינו משגיח על הזמנת הב"ד לבא לפניהם לדין או שעבר על א' מאיסורי תורה כמ"ש הטור בי"ד סי' של"ד ע"ש והש"ך כתב דלק"מ דכאן איירי שאינו מקבל פסק הדיינים אבל שם מיירי שאינו רוצה לשלם ואינו אומר נגד הפסק ב"ד:

סימן כ

א **כלום**. דכיון שאמר אין לי עדים אמרינן הני עדי שקר הן ששכרן אחר שראה שנתחייב ואפילו אם ניכר הדבר שלא שכרן אפ"ה אם הוא גדול ואמר תחלה אין לי עדים וראי' תו לא מקבלין עדות שלו. סמ"ע:

ב **משגיחים**. שנרא' שמזויף ושקר הוא ומתחל' לא הוה ניחא ליה להסתייע מזיופיה כ"ז שלא נצטרך כמו עתה שרואה שנתחייב בדין. סמ"ע:

ג **וסותר**. כתב הסמ"ע דהרא"ש חולק ע"ז וכתב כיון שנעשה אחר מיתת אביו גדול דינו כאחר ובודאי חקר קודם בואו לדין ולא הל"ל אין לי אבל הב"י כתב דאין זה כדאי לסתור דברי הרמב"ם והרמ"ה דאיכ' למימר כיון דבשעת מיתת אביו לא ידע שוב אינו מכיר האנשים היודעים זכותו כדי שיחקור מהם וזה דעת המחבר שסתם כוותייהו:

ד **וידע**. במרדכי נסתפק אם אומרים העדים שהיו בידו רק שאינם יודעים אי ידע בהן אי אמרינן דה"ל למידע או לא ובד"מ מסיק דכשהגדיל בשעת דין לכ"ע אמרינן דה"ל למידע נמצא מ"ש מור"ם בהג"ה וידע ר"ל דמסתמ' ידע עכ"ל הסמ"ע:

סימן כא

א **זמן**. הרשב"א בתשובותיו כתב דין זה אשטרות שהתנ' בפני ב"ד שאם לא ישלם לזמן פלוני שיתנו השטרות לשכנגדו ועבר היום ולא בא ופסק דיתנו השטרות מיד עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דעכ"פ אם תובע זמן לפרוע מה שחייב נותנין לו כו' ע"ש:

ב **מקנין**. פי' וה"ל כאילו לא קנה בקנין מעולם ואפי' עבר ממנו האונס ולא בא מיד יבא כשירצה וישבע. סמ"ע:

ג **כשיתבענו**. ה"מ למנקט רבותא דיוכל לבא אח"כ לישבע וליטול אלא דכתב במה דפתח ועוד י"ל דס"ל דדוקא לישבע ולפטור ה"ל כאילו לא קנה מעולם משא"כ לענין לישבע וליטול וצ"ע לדינא עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך מסיק דאין חילוק כלל וכן דעת

הב"ח ועיקר וכתב עוד דבשידוכין בזה"ז שמתחלה נעשה השידוך בסתם ואח"כ כותבין תנאים כגון קביעת זמן הנישואין ולא נתפרש שהשידוך נעשה ע"מ כן אע"פ שאח"כ עבר א' מהם הזמן מחויב חבירו לקיים השידוך כיון שעבר מחמת אונס ואין עיקר הזיווג תלוי בזמן אבל כל שמתחל' נעשה ע"מ כן אפי' אין עיקר המעשה תלוי בזה פטור חבירו שכנגדו אע"פ שזה הי' אנוס. ודלא כט"ז בי"ד ס"ס רל"ו וע"ש בש"ך:

ד **כשקנו**. כתב הסמ"ע דברישא שיש אפקועי ממונא בעינן שיקנה בב"ד חשוב ובמעכשיו ובסיפא שאם לא יבא יפטר חבירו אפי' קנין בב"ד חשוב אין צריך אלא קנין לחוד והש"ך כתב דהב"ח חלק עליו דכיון שאין כאן הפקעת ממון בבירור אפי' ברישא סגי בקנין לחוד ובע"ש כ' כהסמ"ע כו' ע"ש:

סימן כב

א **תרתי**. כתב הסמ"ע נרא' דאם קבל עליו כשר א' במקום ג' דיינים וגמר הדין דאין יכולים לחזור בו דאין זה מקרי תרתי לריעותא דשם חד הוא אבל אין כן דעת הש"ך וכתב שכן משמע מהרא"ש ושאר פוסקים שכתבו אם קבל כשר אחד במקום שנים ולא כתבו במקום שלשה כו' ע"ש:

ב **הדין**. כתב הסמ"ע דכאן שייך הג"ה ויש חולקין שכתב רמ"א לעיל:

ג **נתבאר**. כתב הסמ"ע דהיינו כשאמרו פלוני אתה זכאי ואתה חייב וכ"ש כשאמרו צא תן לו דהוה מילת' דפסיק' שחייבוהו משא"כ כשאמרו חייב אתה ליתן לו נרא' כמסתפקים עוד בדבר אבל אין כן דעת הש"ך לחלק בין חייב אתה ליתן לו ובין איש פלוני אתה זכאי כו'. ע"ש דמסיק וכתב דלענין דינ' נרא' דלא הוי גמ"ד עד שיאמרו צא תן לו או שגמרו הב"ד הדין ויצא מב"ד וכן עיקר עכ"ל:

ד **שטעו**. כתב הסמ"ע דנ"מ דיכול לחזור ולטעון בע"א או דנותנין לו זמן מב"ד השני כי הראשון אינו כלום מאחר שחוזר והש"ך כתב דנ"מ שהדין קיים כ"ז שאין שכנגדו מכיר שטעו וכתב עוד דכל זה מיירי קודם שהוציאו ממון אבל אם כבר הוציאו ממון אפי' טעו מה שעשו עשוי ודלא כהרמב"ן ע"ל סי' כ"ה סקכ"ד עכ"ל:

ה **ראשי**. וכל דבר שנעשה בפני ג' אינו יכול לחזור דכל דברי הקהל ג"כ א"צ קנין כגון שפטרו א' ממסים וכיוצ' בו וע"ל ס"ס קס"ג. סמ"ע:

ו **ישבע**. פי' שבועת היסת דאין זה הדיין מיחשב עד להבי' לידי ש"ד ואע"ג דלא מיחשב זה לנוגע בדבר אפ"ה אינו חשוב עד דהא מיירי מקרוב או פסול וסיים הש"ך

א"כ בשנים כשרים חייב כדי שיפסקו ממון ועיין בתשובת ר"ש כהן ס"ב סימן פ"ג וע"ל סי' כ"ג עכ"ל:

ז **ואסור**. כתב הסמ"ע דאם יש לא' מבע"ד זכות ויפוי כח במשפט דעכו"ם טפי מבמשפט ישראל אז מהני הקנין דלא אמרו אין אדם מתנ' על מ"ש בתורה כ"א בתנאי בעלמ' אבל אין אחר קנין כלום ואם אין בו זכות לא' מחשב קנינו קנין דברים וע"ל סי' כ"ו:

ח **כבר**. הש"ך השיג ע"ז ודעתו שאין לחלק בין לכתחל' ודיעבד אך נרא' לחלק בין אם קנו מידו סתם לדון בדיני עכו"ם אז אפי' בדיעבד לא מהני אבל אם קנו על עכו"ם א' בפירוש הרי שהעכו"ם זה נאמן בעיניהם וסמכו עליו ומהני כמו אם קבלו קרוב או פסול כו' ע"ש:

ט **שיגמר**. כתב הסמ"ע דגמ"ד דשבועה הוא שישבע כדמסיק ולדעת רש"י והרא"ש ה"ה כשיצאו חוץ לב"ד ולזה הסכים הש"ך וסיים וכתב מיהו כל זה כשא"ל כן בב"ד אבל חוץ לב"ד או בפני שנים לא מהני אף כשקבל עליו או יצא אם לא שנשבע על פיו עכ"ל:

י **והפכה**. לאפוקי ש"ד דאינו יכול להפכה כמ"ש בסי' פ"ז ע"ש. סמ"ע:

יא **משלם**. כתב הסמ"ע דנ"ל אפי' אם אמר בב"ד לא אשבע ויצא יכול להפך השבוע' על שכנגדו די"ל דעתו הי' לא אשבע אלא אהפכה כ"ז שלא אמר לא אשבע ואשלם וכתב עוד דאם נתחייב הנתבע שבועת היסת ואמר בב"ד אשבע ויצא אינו יכול להפכ' אח"כ אבל הש"ך השיג עליו בזה דדוקא באמר איני נשבע אלא הריני משלם הוא דא"י לחזור בו אם יצא דמיד שאמר איני נשבע הודה והודאתו כק' עדים דמי אבל היכ' שאמר אני נשבע ה"ל כאומר אני עומד ואקיים הדין ולא שקיבל עליו לישבע דוק' א"כ יכול להפכה וכן המנהג כדברי בכמה קהלות קדושות. עכ"ל הש"ך:

יב **לחזור**. דעת הש"ך לחלק דאם השבוע' היתי' בב"ד אע"ג דהאמירה הי' חוץ לב"ד מהני אבל אם נשבע חוץ לב"ד נ"ל ברור דהדין עם הנתבע ובפרט שזה בא להוצי' המע"ה ובב"י ובע"ש כתבו עוד דאם כופר ואומר לא האמנתיו ישבע שלא א"ל כן ואח"כ ישבע שבועה דאוריית' כדלעיל ס"א גבי כופר ואמר לא קבלתי לדון ע"כ ולענ"ד זה אינו דכיון דלא יזכה אלא בשבוע' אין משביעין ע"ז דלא ה"ל כפירת ממון דמי יימר דמשתבע כמ"ש הפוסקים בסי' צ"א גבי חנוני על פנקסו ול"ד לס"א דהתם הדיין מחייבו ממון מיד ואע"פ שבלא"ה האי דינ' ליתי' אם נשבע חוץ לב"ד כנ"ל מ"מ יש נ"מ למי שטוען שהפך עליו השבוע' ליטול באופן שמועיל ההיפוך וחבירו כופר דא"צ לישבע ע"ז. שוב מצאתי ראיה ברורה לדברי בבעל העיטור שכתב ראובן הוצי' שטר כו' ע"ש בש"ך:

סימן כג

א **נסתלקו**. כתב הסמ"ע בשם הרשב"א במי שנתן לחבירו שטרות ונשבע הלה שלא יגבה לעצמו מאותן החובות כלום ואח"כ נתגלגל הדבר שבאו לידי סכסוכים וקבלו ביניהן פשרן א' שכל מה שיפשר ביניהם עד לזמן פלוני יהא קיים ועשה פשרה שיתנו פטורים זה לזה חוץ משט"ח הנ"ל יהיו בתוקפן כמו שהם היום ואח"ז נתגלה שהנותן קבל מקצת דמי החובות קודם שנתנו הפטורים ועכשיו אומר שהו' פטור ממה שקיבל מאחר שיש לו פטורים ואף שנאמר בהן חוץ משט"ח מ"מ כיון שמבואר כמו שהם היום ואז כבר קיבל המעות והפשרן אומר ג"כ שכך היתה כונתו בפשרה ופסק שצריך להחזיר מה שקיבל מאחר שלא נודע בעת נתינת הפטורים אדרבה הוא בחזקת שלא קיבל באשר שנשבע ואין עדות הפשרן מועיל כיון שהבע"ד שוב אין עומדין לפניו עכ"ל:

ב **שודא**. ענין שודא דדייני ופירושו עיין בסמ"ע ובש"ך:

ג **נאמנות**. ואפי' בעודן לפני הדיין אינו נאמן אלא צריך לברר ולומר הרי אתה טענת כך ואתה כך לפי טענותיכם אתה זכאי ואתה חייב. סמ"ע:

ד **יסתור**. משמ' דאם סותרים טענות הראשונות אין הדיין נאמן לומר כך טענו אפי' עודן לפניו שאין הדיין נאמן אלא לומר לזה זכיתי כו' מה שתלוי בדין. ש"ך:

ה **שנים**. דאז בתורת עדות אומרים ונאמנים כ"כ הסמ"ע ובתשובת ן' לב סי' קט"ז פסק דגם פשרנים שנתבררו לדון ולפשר כפי ראות עיניהם נאמנים הם לפרש דבריהם וכתב עוד דאם יש בשטר פשר לשון הסובל ב' פירושים יכולים לפרש ולומר לכך נתכוונו אע"פ שלשון האחר מרווח יותר ואין המוחזק יכול לומר קים לי כלשון האחר אבל אם הלשון שמפרשים הוא דחוק צ"ע וע"ש עוד סי' קי"ט ולכל דבריו הסכים מהר"א ן' ששון סי' ק"כ ע"ש עכ"ל הש"ך:

ו **שמכחישים**. פי' שאומרים ששמעו מדיינים אלו שפסקו כך ואפשר לומר שטעו בשמיעתן לכך נאמנים הדיינים עצמן יותר מהם ומה"ט נרא' דדוק' ב' דיינים נאמנים טפי מב' עדים אבל עד א' ודיין אין נאמנין יותר מב' עדים דעלמ' ואף שבד"מ כתב דנאמנים היינו נגד בע"ד אפי' בשודא לאחר שנסתלקו אבל לא טפי מעדים קאמר. סמ"ע:

סימן כד

א **תחלה**. כתב הש"ך דהרבה פירושים נאמרו בזה ונ"ל עיקר דה"פ כשבאין לדין והתובע רוצה שישמעו דבריו תחלה והנתבע חפץ לומר תחלה ונ"מ דאולי יודה מקצת ואין מודה מקצת מתחייב ש"ד אלא כשהודה לאחר שתבעו התובע כדלקמן סי' פ"ח

סט"ו אז נזקקין לתובע תחלה ואם יודה לו זה מקצת יתחייב ש"ד משום דה"ל לפרוע לו קודם שתבעו ואי זילי נכסי דנתבע כגון שהנכסים זלים בעת ההיא או שיצטרך למוכרם בזול כשימכור במהירות ולכך לא שילם לו קודם שתבעו נזקקים לנתבע תחלה ואם יודה מקצת קודם שיטעון התובע אינו חייב ש"ד עכ"ל:

ב **פרעתי**. כגון שהלוהו בשטר בעדים אבל אם הי' נאמן לומר פרעתי נאמן ג"כ במה שטוען יש לך משלי במגו דפרעתי. סמ"ע:

ג **משלי**. פי' שאומר משכון הי' לי בידך ונפחת מדמיו ואפי' אם התובע מודה שנפחת אלא שמחולקים בשיעור הפחת אפ"ה דינא הכי. ד"מ בשם מרדכי. סמ"ע:

ד **שזיילי**. אז נותנין לו זמן אפי' יותר מל' יום להביא ראייתו ויפטר עי"ז מראובן התובע שלא יצטרך למכור נכסיו בזול כשיראו הבריות שהוא דחוק למעות כ"כ הסמ"ע. וכתב הש"ך בשם התוס' והרא"ש דנ"מ עוד לענין חבלות דאין נותנין זמן לחבלות כמ"ש סי' ת"כ סכ"ז אבל בזילי נכסיה נותנין לו זמן אפי' לחבלות וכתב הב"ח דאין משביעין להתובע אם יש בידו משל הנתבע דיש לחוש שיבאו עדים ויכחישוהו ונמצא ש"ש מתחלל כו' ע"ש ואין דבריו נכונים כמ"ש ס"ס ע"ה וסי' פ"ז סל"ג ופשיטא דמשביעין אותו בכל ענין רק דלענין זה מועיל שנזקקין לתובע תחלה שצריך לשלם לו מיד ואע"פ שאנו יודעים שיש לו עדים אין ממתינין עליהם עכ"ל הש"ך:

ה **שישבע**. ואם התובע הוא מהנשבעים ונוטלים אין הנתבע יכול לכופו ולומר תשבע מיד ואשלם לך אלא הברירה ביד התובע להמתין שאולי יודה לו הנתבע או יברר בראיה באופן שלא יצטרך לישבע. יש"ש ב"ק פ"ה:

ו **עכשיו**. ואע"ג דבסי' פ"ז סכ"ד כתב הרמ"א שאומרים לתובע שיטעון הכל הא מסיים שם ואם אינו רוצה נשבע ונפטר ממנו מכל התביעות כו' וכאן מיירי שהתובע אומר דלא איכפת ליה אם ישבע דאף בשבועה לא יפטר שיש לו עליו תביעות דלא שייך בהו שבוע' או שיברר דבריו ע"פ עדים. ש"ך:

ז **היזק**. אפי' אם לא נשמע רק קול יוצא שזה חייב לפלו' יכול הוא לתבוע לאותו פ' שיציע דבריו לפני הב"ד ולהראות שט"ח אם יש לו עליו ואם לאו מוטל על הב"ד לסלק הקלא מעליו ע"י שיתנו לו כתוב וחתום או יצוו להכריז באופן שלא יזיילי נכסיו של זה. סמ"ע:

סימן כה

א **לחלוק**. אפי' לחלוק על דברי הגאונים כ"כ הרא"ש והטור. ש"ך:

ב **שטימא**. מפ' בגמרא דהיינו לאחר שהורה שהוא טמא לא דקדקו בטהרתו והניחוהו לטמא בשרץ דשוב א"א לחזור מהוראתו. סמ"ע:

ג **פטור**. כתב הש"ך דנ"ל דהך טיהר את הטמא מיירי כגון שבאו לפניו מוכר ולוקח לישאל אם יקח פירותיו של זה המוכר אם הם טהורים וטיהר את הטמא ולקח זה הפירות על פיו ואח"כ נודע דשלא כדין טיהר ורוצה החכם שהמוכר יחזיר לזה מעותיו ויטול ממנו הפירות ע"ז קתני מה שעשה עשוי לענין שהמוכר בחזקת טהורים מכרם וא"צ להחזיר המעות רק החכם ישלם ללוקח מביתו כמו מראה דינר לשולחני ומזה יצא דין חדש בטיהר את הטמא ועירבן בעה"ב פטור אפילו טעה בשיקול הדעת ונ"מ גם בזה"ז לחכם שטיהר יינו של חבירו וערבו בעה"ב עם יין אחר ואח"כ נודע שהורה שלא כדין ונעשה הכל יי"נ בין טעה בדבר משנה בין בשיקול הדעת פטור מלשלם דה"ל כמנסך בשוגג דפטור ואם טעה בדבר שנשאר בש"ס בתיקו אם קבלוהו עלייהו או שהוא מומח' אפי' בטועה בשיקול הדעת לא הוי כיון דלא מתברר שטעה בבירור אלא מה שעשה עשוי ופטור מלשלם ודלא כהנ"י ומי שהור' שעוף זה טמא מפני שלא נתברר שיש לו סימני טהרה ואח"כ נודע שעוף זה נאכל במסורת ה"ל טוע' בדבר משנ' וחוזר וכן כל כיוצא בזה עכ"ל:

ד **נתכוין**. ס"ל כהרי"ף דמחלק בין דיני דגרמי דמזיק דמיחייב עליהם אפי' לא נתכוין דאדם מועד לעולם וכמ"ש בסי' שע"ח ובין גרמא הבא ע"י הוראת הדיין דאם נתחייב עליו לא ידון לעולם וכיון דברשות ירד לדון לא מקרי נתכוין להזיק משא"כ ביחיד או שנים והן הדיוטות חייבים דנקראים נתכוון להזיק ואם המורה טימא או האכילו בידים ס"ל לב"י לדעת הרי"ף והרמב"ם שזה נקרא מזיק ממש ומחויב לשלם אפי' בטעות דבר משנה ואני הוכחתי דלהרי"ף והרמב"ם גם זה מקרי גורם להזיק כיון שכונתו הי' לדון ולהורות הלכה למעשה לא להזיק נתכוון עכ"ל הסמ"ע וע"ש:

ה **חולקין**. פירוש אהאי דינא דכשא"א להחזיר וס"ל דאפילו ג' מומחין וקבלוהו עלייהו אפ"ה חייבים לשלם דקי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי אפילו בכה"ג. אבל אריסא באפשר להחזיר כ"ע מודו דמחזירין בכל ענין בטעות בדבר פשוט הנקרא טועה בדבר משנה. סמ"ע:

ו **והיתר**. כתב הסמ"ע דדין זה הוא מהנ"י והוא לא כ"כ אטוע' בדבר משנה כ"א אטועה בשיקול הדעת דדינו הוא דאינו פטור מתשלומין רק כשהוא מומח' וסמוך מב"ד דארץ ישראל או שנטל רשות מהר"ג וקאמר דבאיסור והיתר אינו כן דבמומחה שהוא גמיר וסביר לחוד סגי שפטור מתשלומין נמצא דלא הי' למור"ם לסדר הג"ה זו כ"א בסעיף

שאח"ז גבי שיקול הדעת והש"ך השיג על גוף הדין דהנ"י דל"נ לחלק בין הוראת ממון לאיסור והיתר ע"ש שמאריך בזה ומסיק וכ' הלכך נרא' עיקר דאין חילוק בזה בין דיני ממונות להוראת איסור והיתר ודלא כהנ"י והרב. גם בע"ש ליתא הגה"ה זו עכ"ל:

ז **העולם**. כתב הש"ך נרא' דלאו דוקא אלא ה"ה בכל המדינ' שהוא בתוכ' כגון חלב שעל הקרב לבני ריינו"ס וכה"ג דכללא הוא הכל כמנהג המדינ' וכתב הנ"י והיכא דלא אשכחן דסוגיא דעלמא אזלא כחד יש לדיין לפסוק כפי שדעתו נוטה ובד"מ הביאו. סמ"ע:

ח **חוזר**. ואם יש גדול להחזיר הדין חוזר אם אפשר בחזר' ואין הגדול יכול להחזיר אלא במומח' שקבלוהו או בג' הדיוטות שא' מהם מומח' שמבין דברי הגדול שמחזירו אבל בענין אחר כגון במומח' ולא קבלוהו או ג' הדיוטות וקבלום ושאר אופנים אין הגדול מחזיר כלל ומה שעשה עשוי כ"א לפי דינו המבואר וכ"מ שהגדול מחזיר אפילו אם האכיל הבע"ד לכלבים קודם שנודע או שהבע"ד שכנגדו הלך למדה"י וכיוצא בו פטור הדיין בין מומחה וקבלוהו בין ג' הדיוטות כו' כנ"ל שהבע"ד הפסיד לעצמו שהרי יש כאן גדול שהי' מחזיר הדין ואם נשא ונתן ביד קודם שנודע להגדול וא"א בחזר' אם הוא מומח' וקבלוהו פטור ואם הם ג' הדיוטות כנ"ל ולא קבלום חייבים לשלם ומזה מתבאר שמי שטע' בשיקול הדעת והור' בכשר' שהיא טרפ' וכיוצא בזה ואותו דבר שאסר הוא לפנינו הדין עומד ואין חכם אחר אפילו גדול ממנו יכול להתיר אע"פ שסוגיין דעלמא כאידך אם לא באופן שנתבאר וכ"מ שהוא פטור משום מומח' אינו פטור עד שמברר שהוא מומח' גמיר וסביר ומנוסה בכך כמה שנים ואפי' בזה"ז יש מומח' לענינים הללו עכ"ל הש"ך וכ' הסמ"ע הא דפסק המחבר דבזמן שהדיין פטור חוזר הדין משום פסידא דבע"ד זהו סברת הרי"ף והרמב"ם אבל הרא"ש והטור פליגי ע"ז וס"ל דאין הדין חוזר והרמ"א שלא הגיה כאן כלום צ"ל דסמך על מ"ש בס"ג וי"א כו' ואין הדין חוזר וקאי גם אזה:

ט **דינם**. פירוש דמהני גבייהו הקבלה שאם טעו פטורים מלשלם. סמ"ע:

י **לא יוציא**. ואי מהני תפיסה בדבר שיש בו פלוגתא לומר קים לי עיין במהרי"ק שורש צ"ד ובד"מ הביאו וכתב דאפשר דלא מהני כ"א בנדונית חתנים עיין בטור א"ה סי' נ"ה ובש"ע שם סי' נ"ב אבל במקומות אחרים לא מצינו דמהני אך המרדכי ס"ל דמהני בכ"מ וע"ל ס"ס קל"ט דבדבר שיש בו מחלוקת ולא שייך בו דין חלוק' אמרינן כל דאלים גבר עכ"ל הסמ"ע:

יא **ובמנין**. ז"ל ד"מ אם זה גדול בחכמה וזה במנין הולכין אחר הגדול במנין פי' תלמידים הרבה א"נ שרוב התלמידים אומרים כמותו. סמ"ע:

יב **רבים**. ובאיסור דאורייתא לא אזלינן בתר רבים אם מסכימים להקל משני טעמים ודוקא כשבאנו להתיר דין שמסופקים בו מתוך החיבורים אבל כשהרבים לפנינו אזלינן בתרייהו אע"פ שאין מסכימים מטעם אחד ושנים שאמרו טעם א' מב' מקראות אין מונין להם אלא חד דודאי חד מינייהו טעי שלא נכתבו ב' מקראות לדבר א' ודוקא במקרא אבל במשנה וש"ס ופוסקים מונין להם ב'. ש"ך:

יג **האחרוני**'. כתב המרדכי שבכל מקום פוסקים כרב אלפס אם לא במקום שהתוספות חולקין עליו. סמ"ע:

יד **מומחה**. נרא' דר"ל גמיר וסביר הראוי לדון וא"צ להיות סמוך ולפ"ז מ"ש המחבר ס"ב אם הוא מומחה וקבלוהו כו' פטור מלשלם מיירי אפילו בגמיר ולא סביר דלא כהטור דס"ל דלא מיפטר כ"א יחיד מומח' דגמיר וסביר וקבלוהו וצ"ע עכ"ל הסמ"ע:

טו **חוזר**. אפילו כשאפשר להחזיר וה"ט כיון דמ"מ פסק כאחד מהתנאים או אמוראים לאו כל כמיניה להחזיר הדין ואפילו עדיין לא הוציאו מהנתבע נרא' מדברי הרא"ש דקם דינא וחייב הנתבע לשלם לתובע וחוזר אחר כך על הדיין שגרם לו היזק. סמ"ע:

טז **לחזור**. ואם קבלום בהדיא בין לדין בין לטעות וכבר הוציא מהנתבע ונתנו להתובע אפשר דלא מצי לחזור ולהוציא מידו. סמ"ע:

יז **מפסיד**. כתב הסמ"ע דהרא"ש והטור מחלקים דהיינו דוקא שאין מומח' באותן הב' אבל אם אחד מהם מומח' שהי' ראוי לדון יחידי אז השנים משלמין הכל דהא לא מצי למימר דבזולת הג' לא היו ראוים לדון וזה שאינו מומח' צריך לשלם כ"כ כמו המומח' כיון דיתבי אדעתא דג' הוא נמי גרם הרוב דזולתו לא הלכו אחר המומח' לחוד והרמ"א דהשמיט זה אפשר משום דאין נוהגין בזה"ז לדון יחידי כמ"ש בס"ג ס"ב:

יח **שאינו מומח**'. כ' הסמ"ע היינו דלא גמיר ולא סביר ומה דנ"מ לחזור הדין אם לא טעה כתב הש"ך לענין זמן ב"ד ל' יום או לענין הפירות שבינתים:

יט **ואם**. הכ"מ פי' דה"ק אם נשא ונתן ביד אפילו יש לו לבע"ד חוזר הבע"ד השני מיד על הדיין אבל בלא נשא ונתן ביד חוזר מתחלה על חבירו ואם אין לו אז חוזר על הדיין וכתב עליו הש"ך דיפה כוון ודלא כדמפרש הסמ"ע וסיים דהמעיין בהרב ברטנורה ר"פ ז"ב יראה שדבריו נוטים ג"כ לדברי הכ"מ וכן הוא בע"ש ועיקר עכ"ל:

כ **בטעות**. כתב בד"מ בשם מהרי"ק אם א' נתפשר בחלק ירושתו בדבר מועט כי אמרו לו שלא היו נכסים מרובים ואחר כך נודע לו שהיו נכסים מרובים ושהי' מגיע לחלקו כמעט כפלים הוה פשרה בטעות. בב"י כתב באחד שהי' לו דין עם שנים ונתפשר עם אחד מהם ומת השני אין צריך ליתן להיורשים דשני כלום עד כאן לשון הסמ"ע:

סימן כו

א **שלהם**. כתב בת"ה אפילו בדבר המותר למיעבד דינא לנפשיה מ"מ אסור לעשותו על ידי עובד כוכבים וכתבו הרמ"א בהג"ה לעיל סי' ד'. סמ"ע:

ב **הפסד**. וה"ה אם כבר שילם לו בדיניהן אף שבדין ישראל נתחייב לו יותר אין שומעין לו לדונו מחדש. סמ"ע:

ג **רשות**. כתב בעה"ת דאין מתירין לו לילך לפני עובד כוכבים אא"כ אין יכולין להוציא מידו ע"י אדרכתא וע"ל ס"ס י"א בענין הקובלין ג"פ לבטל התפל' באיז' יום ובאיז' בה"כ קובלין ע"ש. סמ"ע:

ד **ולהעיד**. כתב הסמ"ע דהרמ"א הוציא דין זה מדברי רב שרירא ושם מבואר בהדיא שצריך שלא יהא העובד כוכבים לוקח שוחד ומקבל עדות מישראל כו' וא"כ צ"ע למה סתם מור"ם בהג"ה ולא כתב שבעינן שלא יהא לוקח שוחד ע"כ ובש"ך תירץ דודאי גם ר"ש ס"ל אפילו בלוקח שוחד אם מקבל עדות ישראל מעידין לפניו ולא כ' דאינו לוקח שוחד רק להורות דאם מקבל שוחד אז אין נ"מ בעדותן דהוא לא יקבל העדות ובאמת אם מקבל העדות אין חילוק בין לוקח שוחד או לא כיון שיודעין בבירור שזה חייב והלכך לא כתב מור"ם כלום עכ"ל:

ה **ואסור**. בתשובת הרא"ש כתב ואע"פ שכתוב בשטר לדון בדיני העובדי כוכבים אין הכונ' בזה אלא שאם הוא אלם ולא ציית דינא דישראל שיכריחוהו בדיני העובדי כוכבים ולא שיעבור על ד"ת כו' ומשמע מזה דאם כתוב בשטר בפירוש שמתחייב נפשו לדון עכ"פ לפניהם אז אין להמלו' זכות בזה לא חל הקנין דה"ל קנין דברים אבל אם יש למלו' זכות בזה אין בידו לחזור בו דהקנין חל על נכסיו שנשתעבדו לו על הזכות שקיבל עליו לדון בדיני עובד כוכבים ואין חולק בזה וא"כ קשה על המחבר שסתם כאן ובסי' כ"ב ולא חילק דביש לו זכות שצריך לקיים קנינו וע"ל סי' ס"א מ"ש עוד מזה עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' ס"ב ובתשובת מ"ע סי' נ"א ובתשובת ר"מ אלשיך סי' ט"ז ופ"ו ובת"ה סי' ד"ש וביש"ש פ"ח דב"ק:

ו **שאומר**. כתב הסמ"ע דלא מצא מי שחולק בזה והש"ך כתב דבבדק הבית חולק ע"ז וכתב על הטור כו' ע"ש:

ז **וע"ל**. וכן שם מדיני הנושא אשה במקום שדנין בדיני העובדי כוכבים עכ"ל הסמ"ע:

סימן כז

א **לשון.** פי' אם אומר ארור הוא לה' או לשדי חייב מלקות דבלא שם וכינוי גם בלשון ארור לא מתחייב. סמ"ע:

ב **להכותו.** פירוש יותר על הנידוי א"נ אם רואין שהוא איש שקל בעיניו הנידוי יותר מההכא' עושין לו החמור בעיניו. סמ"ע:

סימן כח

א **וראוי.** לאפוקי קרוב או פסול ואפילו למ"ד החרם חל על הקרובים מ"מ כ"ז שלא נתנו חרם אינו בכלל נשיאת עון דאף אם יעיד אינו מחייבו ממון ב"י. סמ"ע:

ב **תועלת.** לאפוקי אם לא ראו ההלוא' אלא שהלו' הוד' בפניהן ולא אמר אתם עידי דיכול הלה לומר שלא להשביע עצמי כוונתי כמ"ש בסמוך ס"ח ולקמן סי' ל"ב ופ"א ואפילו אם שמעו שהוד' לו ע"פ תביעתו מ"מ א"צ להעיד כדי שע"י עדותן יצטרך לישבע דלהשטות נתכוין דגם בלא עדותן אם יטעון זה הלא הודית בפני פ' ופ' הוי דינא הכי אם לא שיטעון להד"ם ובזה גם אם יעידו אין תועלת בעדותן דמ"מ פטור משבוע' כמ"ש הטור בר"ס ל"ב ע"ש. עכ"ל הסמ"ע:

ג **עמו.** ואפי' אם אותו עד אינו בכאן ורוצ' להמתין עד שיבא ויעידו יחד ויחייבו ממון בעדותן קמ"ל דלא אלא חייב להעיד מיד. סמ"ע:

ד **לבדו.** דעד א' מביא לידי ש"ד ואולי ישלם ולא ישבע ונמצא מרויח בעדותו. שם:

ה **מדיני.** כתב הסמ"ע ואפילו ב' עדים שכבשו עדותן פטורים מדיני אדם והיינו כגון שתבעו התובע בשטר והם ידעו שהוא פרוע וכ"ש אם יודעים שחייב הנתבע וכבשו עדותן מתחל' וחוזרים ומודים שידעו לו עדות דשוב אין נאמנין דכיון שהגיד כו' וה"א שיהיו נאמנים לחייב עצמן מדיני דגרמי וכמש"ל סי' כ"ט וס"ס מ"ו כשאומרים כתב ידינו הוא אבל אמנה כו' קמ"ל דכאן אינם חייבין ע"כ וכתב הש"ך בשם (הרמב"ם) [הרש"ל] דאפילו בדברים בלי כפייה אין לדוחקו וע' בב"ח לעיל סי' י"ב ס"ד:

ו **שמים.** ואי תפס מפקינן מיניה. ש"ך בשם מהרש"ל:

ז **שיפחד.** בגמ' אסרו זה משום מדבר שקר תרחק ור"ל שמא ע"י פחד זה ישווה עמו הנתבע שלא כדין שלא הי' חייב לו. סמ"ע:

ח **להחרים.** כתב ב"י בשם הרשב"א דאם החרים על הכלל אינו יכול להחרים פעם אחרת על הפרט. ש"ך:

ט **להשביען**. פירוש להשביען בב"ד בפני עצמן להזקיקן שיאמרו הרי אנחנו מקבלין עלינו באלה ובשבוע' כו' או שיאמרו אמן ונ"ל דה"ה חרם בכה"ג א"צ לקבל עליהן דשבוע' וחרם ענין אחד הוא ודוקא בבה"כ יכול להטיל חרם או שבוע' על הכלל לומר כל מי מכם שיודע או על יחידים בפרט וכ' הריב"ש דכשבאו להעיד על דבר עביר' שיש לחוש שמיראתן לא יגידו יכול להשביען עכ"ל הסמ"ע:

י **חולקין**. כתב הסמ"ע דזהו דעת הא"ז אבל ראב"ש והמרדכי כתבו להיפוך דשבוע' חיילא על הקרובים דלב ב"ד מתנ' כך כדי לחקור אחר האמת ובד"מ הביא שני הדיעות וכתב דעת המרדכי באחרונ' וצ"ע למה כתב כאן שדעת החולקי' עיקר:

יא **עיקר**. ואע"ג דבסי' ט"ז ס"ג סתם המחבר דאפי' אם הזכות של עדות וראי' יודע זה שכנגדו חייב להעיד ומור"ם לא כתב שם כלום צ"ל דשם איירי דשכנגדו יודע מי המה עדיו או אצל מי ימצא ראייתו ולא איירי שם בעדות שיעיד לו בע"פ. סמ"ע:

יב **אסור**. כתב הסמ"ע הכלל בזה כל היכא שאינו גורם בעדותו שיתחייב הישראל בדין העובד כוכבים טפי מאילו הי' מעיד עליו בדיני ישראל ה"ז מותר להעיד לו הן עד א' או שנים ואם מתחייב ע"י עדותו טפי אזי אסור:

יג **משמתין**. כתב מהרש"ל דאם רוצ' לשלם מתירין לו וה"ה דלא משמתינן ליה וע' בתשובת רמ"א סי' פ"ח. ש"ך:

יד **לשלם**. פ' הסמ"ע צ"ע דבי"ד סי' של"ד סעיף מ"ג קחשיב המחבר כ"ד דברים שמנדין עליהן וחד מהם המעיד על ישראל בערכאות של עובדי כוכבים והוציאו ממנו ממון שלא כדין מנדין אותו עד שישלם ואפשר דלצדדין כתב שם דלפעמים מנדין אותו לחוד דהיינו אם אינו יכול לברר ששקר העיד ופעמים מנדין אותו עד שיתן כשיכולין לברר וע"ש שדחק עוד ליישב זה בפנים אחרים:

טו **יחדו**. וכתב מהרש"ל וה"ה אם הם מרגישים שהישראל יודע בדבר ויש לחוש לביטול קיומים של היהודים מעיד לכתחל'. ש"ך:

טז **מותר**. דהרי גם בדיני ישראל עד אחד המסייע פוטר משבועת היסת. סמ"ע:

יז **להעיד**. והרא"ש פסק דאפילו אדם חשוב דמוציאין ממון על פיו לבד כיון דאדם חשוב הוא וקשה לו להשתמט מותר להעיד עכ"ל סמ"ע ובישו"ש כתב דט"ס הוא בהרא"ש וצ"ל לא יעיד אלא ישלם מכיסו ומ"מ אם העיד לא משמתינן ליה ע"ש. ש"ך:

יח **צד**. כתב הסמ"ע ל"מ אם הב"ד רוצים להתיר אשה שסוברים שבעלה מת והוא יודע שחי שצריך להעיד אלא אפילו איפכא נמי דג"כ יש בו צד אפרושי מאיסורא לענין

אם יקדשנה אחר שלא יחושו לקידושיו וה"ז חומרא דאתי לידי קולא ודלא כב"י שכתב דבכה"ג א"צ להעיד:

יט **כלום**. דטענינן ליה שלא להשביע אמר כן כמ"ש לעיל ובר"ס ל"ב. סמ"ע:

כ **הוד'**. בטור כתב עד שיאמר אתם עידי והמחבר אזיל לטעמיה שפסק בסי' פ"א דבמוד' לו בפני עדים בהודא' גמור' ה"ל כאומר אתם עידי. סמ"ע:

כא **שבשטר**. כתב הסמ"ע דוקא בשטר גמור התירו משום תיקון העולם לאפוקי אם כתבו דבריהם בפנקסיהן לא מהני אפילו לר"ת ובש"ך האריך להוכיח בכמ' ראיות מהש"ס דעדות שבשטר דאורייתא היא דמחייבין ד"נ וקנסות וגיטין ע"פ עדות שבשטר ע"ש גם בהגהת מרדכי כתב דבד"מ הלכ' מפי הגבור' להכשיר עדות בכתב כשאר עדות:

כב **שזוכר**. לא מיבעיא אם מתחל' נעש' עד בדבר דאז רמיא אנפשי' אלא אפילו לא נעש' עד מתחל' מ"מ כשזוכר עתה מעיד לו. סמ"ע:

כג **העד**. והרמב"ם כתב אם הבע"ד הוא ת"ח ועיין בסמ"ע ובכ"מ פ"ט מהל' עדות ובב"ח וט"ז סי' זה ובכנה"ג ע"ש:

כד **שלא**. ע"ל סי' ק"י ס"ט בהג"ה ובסי' ק"מ ס"י ועיין בתשובת ן' ל"ב ס"ב ס"ח ובתשובת רשד"ם סי' ר"א ושפ"ז:

כה **החרם**. וה"ה ע"פ השבוע'. סמ"ע:

כו **כשר**. ומהרש"ל פסק דאפילו בדיעבד פסול. ש"ך:

כז **לדון**. צ"ע בש"ס ב"ק דף קי"ב דלא משמע שם הכי וגם לפ"ז קשה מאי מהני פתחו ליה בדינא אם אין לו כתב מב"ד הגדול לכוף אותו לדון כאן דאז אף אם פתחו ליה בדינא יכול לומר לבדה"ג אלך ואם יש לו כתב אפילו לא פתחו נמי כדאיתא מפורש בש"ס ע"ש והוא תמוה מאד ועיינתי ברבינו ירוחם ומשמע שם דאפילו פתחו יכול לומר לבדה"ג אלך ואין חילוק בין פתחו ללא פתחו אלא בב"ד השוה ודו"ק היטב היאך מיישב הש"ס [ועיין בט"ז מ"ש בזה בשם מהרש"ק]:

כח **לפטור**. והא דבסי' ק"ח סט"ז כתב המחבר ביורש קטן שהי' שט"ח לאביו ויצא עליו שובר אחר מיתת אביו אין קורעין כו' ואפילו יש עדים שזוכרין הפרעון כו' לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ואע"ג שהוא לפטור שאני התם דהוי להוציא שהרי הוא רוצ' להוציא השטר ולקרעו וע' בתשובת ר"י טראני ח"ג סי' ל"ב. ש"ך:

כט **קטן**. כתב הסמ"ע אפילו אם ידוע שהקטן הוציא לא' בחזק' מהשד' או מהבית מ"מ כיון שיש לו חזקת אבות אע"פ שהדר בה טוען שקנהו מאביו אין מקבלין עדותו אף שיש לו עדים שהחזיק ג"ש והיינו אם כבר הוציאו הקטן אבל אם בא להוציא בדין אין שומעין

לו אלא מעמידין אפוטרופס ומקבלין העדות בפניו ודנין ביניהן או ימתין עד שיגדיל ואז יתבע לזה הדר בו וע"ל סי' קמ"ט ס"ב ובסי' ק"י ס"ט דבדבר ברור מקבלין אפילו בקטן וכן בצווא':

ל **ראוין**. דה"ל כעד מפי עד. סמ"ע:

לא **לפרסם**. פי' כשאין דנין ע"פ העדות שהעידו לפניהן אלא ששולחין העדות בכתב לב"ד אחר לדון עליו ובסי' מ"ו יתבאר כן בדין עידי הקיום ע"ש וטעמא דכל הני משום דב"ד בתר ב"ד לא דייקי. סמ"ע:

לב **הסופר**. מבואר שם בהרשב"א שהסופר צריך לכתוב בשטר שאותו פב"פ שנפטר לעולמו הי' ג"כ עד בדבר ושאחר פטירת חבירו כתב וחתם הוא לבדו כתקנת הקהל ע"ש. סמ"ע:

לג **נסמכים**. כ' הסמ"ע דבפעם א' אם העדים או הבע"ד וגם הדיינים נסמכים אינו מותר לכתחל' מכח ממ"נ והב"ח חולק ע"ז וע"ש. ש"ך:

סימן כט

א **לאחר**. כתב הסמ"ע אבל תכ"ד יכולין לחזור ואפילו באו שנים להעיד והעיד האחד ואח"כ הב' יכול הראשון לחזור בו תכ"ד של השני דחד עדות הוא גם אם הפסיקוהו בע"ד וחזר ואמר שרצ' להשלים אם לא הפסיק אותו הבע"ד נאמן להשלים דבריו ובלבד שלא יסתור עדותו לגמרי כן כתב הר"ן וע' בתשובת מהרי"ט סי' ע"ה ובתשובת ר"ש כהן ס"ב סי' קל"ד:

ב **אין**. כ' בהגמ"ר דעדים שהעידו בב"ד וחזרו והעידו בחילוף מלקין אותן ועדותן הראשונ' קיימת. סמ"ע:

ג **להוסיף**. כתב הסמ"ע היינו דוקא כשמעידין בע"פ לפני הב"ד או בשטר וכתיבת ידן ניכר ויכולין לקיים חתימתן זולתן דאל"כ ה"ל הפה שאסר כו' וע"ל ס"ס מ"ו וס"ס פ"ב מדין ע"א אומר תנאי הי' בדבר וע"א אומר לא הי' תנאי ע"ש והטור כתב דלהרא"ש מעמידין עד נגד עד ונשבע הנתבע היסת. * והנה דברי הסמ"ע צ"ע שדבריו סותרים זא"ז שבסי' מ"ו ס"ק ק"ד כתב דכאן איירי דוקא בע"פ אבל בשטר נאמנים לומר שהי' תנאי אפי' אם כתיבת ידן ניכר וכאן כתב להיפך ותו קשה במ"ש דאם כתיבת ידם ניכר אינם נאמנים משמע דבלא ניכר נאמנים אמאי הא איירי לאחר כ"ד ובסי' מ"ו פסק דאפילו אין כתיבת ידם ניכר נאמנים אלא דוקא תכ"ד וצ"ע:

ד **וי"א.** כתב הש"ך דלענין דינא נרא' עיקר להלכ' כדעת המחבר וכ"כ רבינו ירוחם וז"ל הסכימו הגדולים שדוקא בשאין כת"י יוצא ממקום אחר אבל יוצא אין נאמנין וכ"כ הנ"י גם הריטב"א כ"כ בשם ר"י ושאר מפרשים והסכים עמהם ולי נרא' דה"ה כשאין כת"י יוצא ממקום אחר דהא בע"כ כאן איירי לאחר כ"ד א"כ כשאמרו כתב ידינו הוא זה ואחר כ"ד אמרו תנאי הי' אין נאמנין ועיין בס' גידולי תרומ' שער כ"א ח"ג ותשובת מהרש"ך ח"א סי' י"ב עכ"ל וכתב הריב"ש בתשוב' סי' תע"ו בע"א שמעיד שהי' תנאי בע"פ ועדים אחרים מעידין שכל הדברים נכתבו בשטר אבל אמת שכל מה שנדברו בע"פ לא נכתב בשטר זה לא מקרי הכחש' די"ל שחשבו שהדברים שבע"פ אינם חשובים תנאי וכיוצא בזה כתב הב"י בשם תשו' הרשב"א ע"ש:

ה **מכחישים.** כגון א' אומר בשני בחדש והשני אומר בג' כמ"ש בסי' שאח"ז ס"ז. סמ"ע:

ו **אמתלא.** ומ"ש המחבר בס"א דאין שומעין לו אפי' נתן טעם לדבריו מיירי שאמר היפך דבריו הראשונים. סמ"ע:

סימן ל

א **וחקירה.** אפילו אם הדיין רוצה להחמיר לדרוש ולחקור לא יעשה כן אבל בדיעבד אם חקרו הב"ד את העדים ואמרו איני יודע בדרישות וחקירות עדותן בטלה ועיין בתשובת ן' ל"ב ב"ג סי' כ"ה. ש"ך:

ב **כיוונו.** פי' בין אם א' אומר בניסן הי' ההלוא' והב' אומר באייר והתובע תבע ב' מנין בין אמר א' בניסן והב' אמר איני יודע מצטרפין עדותן אע"פ שהתובע לא תבע רק מנה א' ונרא' דמזאת החלוק' שא' אומר איני יודע מיירי המחבר מדסתם בטענת התובע וגם הוא דומיא להמטבע והמקום דמיירי ג"כ בכה"ג. סמ"ע:

ג **כיצד.** בגמרא אמרו שדרישות וחקירות הן ז' דברים ואלו הן באיזה שמטה. באיזה שנה. באיזה חדש. בכמה בחדש. באיזה יום דימי השבוע. באיזה שעה. באיזו מקום. ושאר שאלות בדיקות מיקרי והרמב"ם כתב שהדבר שגוף העדות והענין תלוי בו ג"כ בכלל דרישׁ' הוא עכ"ל הסמ"ע:

ד **שמן.** אפי' לא אמר השני לא כי מקרי הכחש' דכל שמעידין סתמא אמרינן דעל זמן אחד העידו וכאילו אמר הב' אותה הלוא' שאתה אומר דיין הית' אני אומר דשמן. ואם אחד העיד על חבית יין בניסן והב' על שמן באייר והוא תבע שניהן חייב ליתן הפחות כשלא אמר לא כי ובאומר לא כי פשיטא דעדותן בטלה ק"ו מן א' אומר מנה בניסן והב'

אמר לא כי אלא באייר דעדותן בשוה אמנה אפ"ה עדותן בטלה כ"ש בא' אומר יין וא' שמן דאין עדותן שוה. סמ"ע:

ה **בטלה**. ואפילו שבועה נגד העד א"צ ואע"ג דזה תובעו שניהם מ"מ כיון דמיחשב הכחש' בדרישׁ' עדותן בטלה לגמרי. סמ"ע:

ו **שניהם**. דאלו לא תבע שניהן אז עד הא' מוכחש מפיו ותו אין סברא לגבות ע"י צירוף אבל כשתבע כדברי שניהן אף שהעדים מכחישים זא"ז כיון דאינו אלא בבדיקות מוציאין מידו כדברי הפחות דיש בכלל מאתים מנה ודעת הנ"י דבאחד אמר מנה שחור ואחד מנה לבן א"צ לתבוע שניהן ולפי דעתו נרא' פשוט דה"ה בא' אומר מנה וא' מאתים ג"כ א"צ לתבוע שניהן אם לא שמעידין בפירוש על זמני' מתחלפים ודלא כע"ש דמחלק בזה עכ"ל הסמ"ע ועיין ב"ח מ"ש בזה וצ"ע. ש"ך:

ז **וישבע**. בטור מפרש מילתא בטעמא כיון דקי"ל דבד"מ א"צ שיראו המעשה כאחד אלא אפילו מעידין בהדיא כ"א על הלוא' בפ"ע אם זה תובע לשניהן מצטרפין העדים ה"נ שהעידו כ"א אהלוא' מיוחדת והוא תבע כל הסך כל העדים מצטרפין והוי כאילו יש ב' עדים על ת"ש וישאר עוד אחד לחייבו שבועה אבל אי לא הי' נשאר עד לא הוה חייב שבועה דעד המביאו לידי חיוב ממון ע"י צירוף אינו מביאו עוד לידי שבועה סמ"ע:

ח **בהכחשה**. הא דכתב כאן בהכחש' ולא בבבא שאח"ז בהעידו סתם י"ל דקמ"ל רבותא דאפילו אמר השני לא כי ויש לפנינו הכחש' מפורסמת אפ"ה משלם ר' ומ"ש אח"ז וכן אם העידו סתם כו' ג"כ רבותא קמ"ל דאע"ג דלא העידו בפי' על יום א' וגם לא אמרו לא כי מ"מ אינו משלם יותר מר' עכ"ל הסמ"ע אבל ק"ק במ"ש דאפילו אמר לא כי אפ"ה משלם ר' וע"כ דס"ל דזה מקרי הכחשה בבדיקות דאל"כ הי' פטור מכולם ואפי' שבועה לא הי' צריך כמש"ל ס"ק ה' וא"כ קשה דהא כ' המחבר בס"ב אם א' אומר בניסן והב' אומר לא כי דעדותן בטלה דהוי הכחש' בחקירות ואפשר דס"ל לחלק דהתם מאחר שמעידין כולם על סך א' ומוכחשים בזמן לכך בטלה עדותן משא"כ כאן דכל א' מעיד על סך אחר אפשר ששניהם אמת וק"ל:

ט **כפרן**. ז"ל הרא"ש דלדברי שניהם יש בידו נ' זהו' ומחויב שבועה על השאר דלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים והוא אינו יכול לישבע שהרי הוחזק כפרן במה שכפר הכל הלכך משלם כל התביע' ואע"ג דגם הכופר בפקדון אינו נעשה חשוד עד שיעידו עדים שראו אותו בידו בשעה שכפר דאל"כ יכול להשתמט ולומר דלא ידע אז היכן הניח וכו' שאני הכא שהפקידו בידו מעות ואף דניתנו לו להוציאם ולהשביחם מ"מ ה"ל לטעון כן שהוציאם לטובת המפקיד ולא לכפור עכ"ל הסמ"ע:

י **ומשלם**. בכאן אין שייך לומר איך העדים שע"י צירוף יחייבו ממון ושבוע' כמ"ש בס"ג דשאני התם דכ"א מעיד על הלוא' מיוחדת א' בניסן וא' באייר משא"כ בפקדון אף ששמעו ממנו בזמני' מתחלפים זה נ' וזה ק"נ מ"מ יוכל להיות דפקדון אחד הוא שהודה לפניהם מש"ה לא מקרי עדות ע"י צירוף עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך דבאמת לא אשכחן בשום דוכתא לחלק בין עדות סתם לעדות ע"י צירוף ע"כ צ"ע לדינא דנ"מ אם התובע אינו טוען ברי כמה הלוה לו רק שאומר אני תובעו מה שיעידו העדים כמש"ל סי' ע"ה סכ"ג דאז לא מצי להשביעו מדר' חייא ומכח ע"א משבעינן ליה אפילו אם כבר נצטרף לממון ואילו להטור לא הי' צריך לישבע בכה"ג ודוק היטב (ולענ"ד נראה דמעיקרא לק"מ דבשלמ' לעיל גבי הלואה אמרינן ממ"נ אם משביעין אותו בשביל שמכחיש את העד תו לא שייך לצרף העד לחייבו לשלם אבל כאן לא שייך זה דהא מחויב לשלם מחמת שהוחזק כפרן ואינו נשבע להכחיש העד (וכעין זה מתרץ הט"ז ע"ש) וכתב הש"ך דמדין שבועה לא איירי כאן וסמך על מ"ש סי' ע"ה דהתובע צריך לישבע וע"ש):

יא **כאחד**. פירוש אלא כ"א ראה המעשה או שמע ההודא' מה שלא ראה או לא שמע השני מ"מ כיון דלכ"א חייב לו מנה מצטרפי ואם מעידין על מעשה א' ולא היו יחד בראייתן אלא זה ראה מבית שלו כו' נקרא בל' הש"ס עדות מיוחדת וכ"ש דמצטרפין. סמ"ע:

יב **ועיין**. עיין בתשובת מ"ב סי' נ"א ובתשובת ר"א ששון סי' י"ז:

יג **כשתבע**. דוקא כשמעידין שניהם על הלואה בעינן שיתבע שניהם אבל אם מעידין על הודאה או אפילו א' מעיד על הלואה וא' על הודאה ובזמנים מתחלפים מצטרפין דא"ל דהודה לו בפני עד הב' על מה שכבר הלוה לו ואפילו אם זמן הודאה הוא קודם לזמן הלואה אמרינן דלא נזדמן לו להלוות באותו יום והודה על שהבטיחו להלוות לו אח"כ. סמ"ע:

יד **בשני בשבת**. נרא' דה"ה אם תבעו סתם בשני מנים ואומר ששכח אימת הלוהו אם ביחד או זא"ז ג"כ אינו הכחשה וכ' הב"י ואע"ג דע"א היכא דאחר מכחישו לאו כלום הוא מ"מ אם הוא דבר שיכול להתברר נאמן ע"כ ור"ל עד הב' אומר אברר דברי כל זמן שאינו מברר הראשון נאמן וע"ל סי' ע' ור"ס ע"ה בדין אי צריך התובע לברר דבריו עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך ול"נ דלמה יהא הראשון נאמן יותר מהשני אלא מיירי שהראשון אומר אברר דברי והב' אינו רוצה ומ"מ אני תמה בעיקר הדין שהרי לא נאמר דין זה אלא באיסורין משום דע"א נאמן רק אם אחר מכחישו אינו נאמן לכך בדבר שיכול להתברר אמרינן

דנאמן להחמיר אבל בממון לא שמענו זה מעולם וכן נ"ל עיקר לדינא דלענין ממון אין חילוק בין דבר שיכול להתברר או לא ודברי הב"י והד"מ בזה צ"ע עכ"ל:

טו **הוברר**. כגון שמחולקים בשני ימים או שהוא אחר חצי החודש וכן אם א' אומר קודם הנץ החמה וא' אומר בהנץ החמה אע"פ שהוא בשעה א' הדבר ניכר לכל וכן אם נחלקו בשקיעתה. סמ"ע:

טז **מצטרפין**. אבל אם עד א' אומר בפני ובפני פלו' שמת נתן לפלוני בניסן וא' אומר בפני ובפני עד שמת נתן בתשרי הוי כשני שטרות על ענין א' כמש"ל בסי' ר"מ ואז ביטל שני לראשון ואף על הב' ליכא אלא חד סהדא והפסיד מקבל מתנה וכך הוא אמת לדינא ודלא כהב"י סמ"ע:

יז **קודם**. כתב הסמ"ע נרא' דל"ד קאמר קודם דה"ה אם נכתב בשטר שהלוה לו בניסן סתם והלה הביא עדים שפרעו ביום ב' דניסן אמרינן דהשטר נעשה בר"ח ניסן והפרעון ביום שאחריו דיד בעה"ש על התחתונ':

יח **הודה**. ואם זמן העד האומר שהודה הוא לפני הזמן שאומר עד הב' שראה שפרעו אין מצטרפין דדוקא בעידי הלוא' מצטרפין משום דעבד לוה כו' ואמרי' שמא המלוה ביקש שיודה לו קודם שילוה מחשש שלא יזדמנו לו עדים אח"כ משא"כ בהודאת פרעון אין דרך המלוה להודות שנפרע כ"ז שלא פרעו רק כשיפרענו יחזיר לו שטרו. סמ"ע:

יט **סיטראי**. פירוש בין שאומר שקיבל המעות על חוב אחר שנתחייב לו בעל פה או חוב בשטר והחזיר השטר וצ"ע אם ידוע בעדים שהיה חייב לו חוב אחר בע"פ או בשטר והחזיר לו השטר אי גם בכה"ג אינו נאמן לומר שעל אותו חוב קבל ובפרישה כתבתי דנרא' דאפילו בכה"ג אינו נאמן וע"ש עכ"ל הסמ"ע:

כ **מצטרפין**. ואינו יכול לישבע נגד כל עד בפ"ע ולומר להד"ם דהרי יש ב' עדים נגדו ע"י הצירוף ולענין טענת פרעתי תלוי בפלוגתא כמ"ש בסי' נ"א ס"ב. סמ"ע:

כא **ב"ד**. דוקא כל הב"ד אבל מקצת מב"ד זה ומקצת מהשני אין מצטרפין להעשות ב"ד חדש ולדון על עדותן כיון דלא העיד אלא א' מהעדים בכל ב"ד ה"ל כעד מפי עד. סמ"ע:

כב **ששמעו**. פי' אפי' שמעו לב' עדים שהעידו בב"ד א' ונחקרה עדותן באותו ב"ד מ"מ לא יעידו בפני ב"ד אחר לדון ע"פ עדותן וכה"ג בב"ד שקבלו עדות שנים יכולין להעיד לפני ב"ד אחר על עדותן שקבלו עכ"ל הסמ"ע:

כג **לפניו**. וה"ה דאינו מצטרף עם עד א' שראה המעש' ולא העיד לפניו ולא לפני ב"ד אחר ואורחא דמילתא נקט. סמ"ע:

כד **חצי**. ולא דמי לעידי חזקה שאם ב' עדים העידו על שנה א' וב' על השניה וב' על השלישית דמצטרפין כמש"ל ס"ס ל"ח וס"ס קמ"ה דשם העידו כל כת כל מה דאפשר להם להעיד באותה שנה ועמ"ש עוד ישוב בזה בפרישה עכ"ל הסמ"ע:

כה **לגלויי**. נ"ל דאין ע"א נאמן משום דעבידא לגלויי דדוקא בעדות נשים להתיר לעלמא נאמן עד אחד משום כך ועיין באה"ע סי' י"ז סמ"ע:

סימן לא

א **שקר**. הא דדברי שניהם בטלין מיירי שכת הב' אמרה לא לוה כי עמנו הי' המלוה או הלוה כל אותו היום אבל אם אמרו עמנו הייתם אתם העדים זהו הזמה ולכת האחרונה שומעין ולא להראשונים כמ"ש בסי' ל"ח ואם ההכחש' היא שאלו אומרים שלוה ממנו מנה ואלו אומרים ר' או במנה שחור ולבן אע"פ שמעידין על יום א' דה"ל הכחש' כנ"ל והתובע לא תבעו אלא מנה א' מ"מ כיון דאין מכחישות זא"ז אלא בבדיקות דעבדי דטעי אינשי והם ב' כתות דא"צ הא' לצירופו דהב' גובה מנה כדברי הפחות שבשניהם דדוקא בכת א' שא' מהן אומר מנה והב' ר' דאין עדות הא' בלא השני כלום צריך שיתבע התובע כדברי שניהם ובמקו' דהעדות בטל א"צ לישבע נגדו ש"ד ומ"מ צריך הנתבע לישבע היסת כאילו תבעו ע"פ עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דה"ה בשני עדים המכחישין זא"ז ג"כ פסולים לעדות אחרת והביא ראיה מדברי הר"ן והריטב"א והרמב"ן ע"ש:

ב **עצמה**. הטעם דמעמידין כל אחד בחזקת כשרות. סמ"ע:

ג **וקורעים**. כדי שלא יצא מכשול מתחת ידם לתבוע אותו בב"ד אחר אבל כשמוציא השני אחר שגבה הראשון חוזר וגובה השני אפילו באותו ב"ד כיון דאינם לפנינו בפעם א' וגם זהו בכלל כל אחד באה בפ"ע ומעידה כ"נ דעת המחבר עכ"ל הסמ"ע וכתב עוד דהטעם דנשבע על השאר בנק"ח משום דה"ל כמודה מקצת דהיינו המנה שמשלם ע"פ השטר הא' ואע"ג דאין כפירה והודא' שבשטר מביאה לידי ש"ד כמ"ש בסי' פ"ח סכ"ח ה"מ בשטר שהוא ודאי כשר משא"כ זה שאינו כשר ודאי וה"ל כתביעה והודאה בע"פ אבל הראב"ד והר"ן חולקים וס"ל דאינו נשבע אלא היסת ע"כ. וז"ל הש"ך ואיני מבין תירוץ זה דהא במנה ודאי יש שטר כשר ממ"נ ואולי כוונו למ"ש הב"ח דגם הקטן אינו גובה רק מבני חרי ולא ממשעבדי אבל לענ"ד זה אינו דודאי מנה גובה ממ"נ ממשעבדי ולי נרא' לתרץ דהרמב"ם לא מיירי הכא משעבוד קרקעות ומיירי בדלית ליה קרקע עוד הקש' הכ"מ דהא מ"מ אינו יכול לכפור בק' והרמב"ם כתב בפ"ד מטוען דכל שאינו יכול

לכפור אינו חייב במוד' מקצת והניח בצ"ע ונ"ל דלק"מ דדוקא במודה פטור מטעם דה"ל הילך משא"כ באינו מודה על מה שבשטר כמ"ש בסי' ע"ה ס"ה בהג"ה עכ"ל:

ד **ישביעהו**. פי' שבועת היסת ונרא' דדוקא הלוה קאמר אבל אין הב"ד משביעין אותו כשלא נתן הלוה לבו לכך וה"מ כשבא לגבות בראשון אבל כשבא בהשני עוד לאותו ב"ד אין מגבין אותו מאחר שיודעין שכבר גבה ממנו בהראשון וכששרפו לא שייך לומר שישביעהו אם שרף שטר א' דהא אף אם מוד' ששרף א' מ"מ יכול לגבות בזה שמוציא עכשיו מאחר שלא יוכל לבא לגבות שניהם אך צ"ע מ"ש הרמ"א וי"א דטוב לו שישרוף כו' בלשון פלוגתא בדבר שהוא עצה טובה ואפשר לומר דהכל מודים בזה ונרא' דכ"כ משום דמשמע מדעת המחבר דכשבא מתחל' לגבות בהראשון לבד דאין הנתבע יכול להשביעו אם אין בידו שטר אחר ע"ז כתב מור"ם די"ח וס"ל דיכול הלוה להשביעו כו' ומש"ה טוב לו שישרוף הקטן עכ"ל הסמ"ע (ומה שנתנו חכמים עצה בזה מ"ש מסי' רמ"ח שהמשיא עצה למכור בנכסים הוי רשע י"ל דשם יש איסור גם לדעת המוכר דאסור למכור לכתחל' אבל כאן לדעת המלוה שיודע האמת שחייב לו אין איסור. ט"ז):

ה **מוציא**. נרא' דאפי' להי"א ס"ב בהג"ה מודה בהא דאפי' בב"ד אחד יכול לגבות שניהם בזא"ז כיון שהם ב' לווין משא"כ לעיל דמיירי בלוה א' ומש"ה כתב לשון מוציא השטר דמשמע דהדין נותן דיעשה כן לכתחל'. סמ"ע:

ו **בעצמם**. לקמן סי' ס"ג ס"א כתב הרמ"א בהג"ה דיש חולקין ע"ז וכאן לא כתב כלום משום דסמך על מ"ש שם במקומו. סמ"ע:

סימן לב

א **סתם**. כתב הסמ"ע הא דכת' המחבר תיבת סתם ובלשון הטור אינו. היינו משום דאזיל לטעמיה שפסק בסי' פ"א דאם הוד' בפני עדים בהודאה גמורה א"צ שיאמר להם אתם עידי מש"ה כתב דלא יעידו סתם איך שהודה בפניהם דמשמעותו שהודה בהודא' גמורה אלא יאמרו הדברים כהוייתן והב"ד יבחנו אם יתחייב על ידן או לא:

ב **השוכר**. מיירי ששכרן לחבריה כמ"ש בהג"ה ואפי' אם השוכר מודה פטור מדיני אדם הואיל ואין הגזיל' בידו אע"ג דקי"ל כמאן דדאין דיני דגרמי מ"מ כיון דהוא לא העיד אלא ששכר עדים יכול לומר דברי הרב ודברי התלמיד כו'. סמ"ע:

ג **שמים**. ואינו יוצא ידי שמים עד שישלם לו היזקו. עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' ע"ג. ש"ך:

ד **פיתה.** זהו דברי התוספות בר"פ הכונס והש"ך חולק ע"ז וס"ל דלעולם חייב בדיני שמים אפילו לא שכרן מיהו בהג"ה שם מביא ראיה לדברי התוספות מגמרא דסנהדרין מנין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני כו'. ע"ש:

ה **לעצמו.** והוא מוד' בזה וכתב הש"ך בשם מהרש"ל והיכא שיש תביע' לא' עם ג' וא' נעש' בע"ד והב' עדים אם מודים אח"כ צריכין להחזיר המעות אף שאומרים שבדין לקחו ממנו שהוא חייב להם עכ"ל (ועיין בתשובת חכם צבי סי' קל"ח):

סימן לג

א **וי"א.** גם באבי אבי אשתו או אבי אמה פליגי דלהי"א פסולים המה זה לזה ולדיע' קמייתא הם כשרים. סמ"ע:

ב **מדרבנן.** הנה הש"ך חולק על דברי הרמ"א וכתב שמעולם לא עלה על דעת הרמב"ם לומר דקרובי האם לא יהיו פסולין לענין קידושין מן התור' ואדרב' הוא סובר דגם גבי קידושין אם קידש בפניהם אינה מקודשת כלל וא"צ גט אלא דכל דבר שאינו מפורש בתור' רק שנלמד מי"ג מדות קרי הרמב"ם מדבריהם ע"ש שהאריך הרב' בזה (* ואני הוכחתי שכל ראיותיו אינם כלום ודברי רמ"א נכונים) אך זה קשה לי דהרמב"ם פסק בפי"ד מאיסורי ביא' דין י"ד דשני אחים תאומים שהי' הורתן שלא בקדוש' ולידתן בקדושה חייבין משום אשת אח והא גבי גר לא שייך קורבה דאב רק מן האם ואפ"ה כתב שחייבין כרת וזהו שלא כדברי הרמ"א שכתב שאין קורבת האם אלא מדרבנן וע"כ צ"ל דס"ל דעדות יש לו דין חליצ' ויבום דהוי דוקא מן האב דילפינן מאחוה דבני יעקב וגבי עדים ג"כ כתיב לא יומתו אבות כו' דהקפידה התור' דוקא אחר קורבה דאב והשאר אסמכתא בעלמא וכן משמע קצת מדברי הסמ"ע ס"ק ז' ע"ש ודו"ק:

ג **ביחד.** כתב הסמ"ע דבת"ה מסיים בטעמא דחיישינן לב"ד טועין שיסברו דפסולין הם פי' ויבאו לפסול השטר חנם גם מוכח שם דה"ה שלא יהיו דיינים ביחד או אם הוא לא' מבע"ד שני בשני בתרי בעל אסור לכתחל' וכ"כ הרמ"א בא"ע סי' קס"ט ס"א לענין חליצ' וא"כ ה"ה עד שהוא שני בשני בתרי בעל עם הבע"ד לא יחתום לכתחלה על השטר. ש"ך:

ד **להורות.** (* נ"ל דלסברת הש"ך דדיינים ביחד או לא' מבע"ד אסור לכתחל' שני בשני בתרי בעל רק לענין עדות התירו א"כ מכ"ש כאן בראשון בשני בתרי בעל פשיטא שפסולים זה לזה לכתחלה) ומה שהקילו בעדות יותר מבדיינים נ"ל הטעם כמ"ש בסמ"ע בריש הסי' ע"ש:

ה **דבדיעבד**. ע"ל סי' ז' ס"ז מדין אוהב ושונא ושמעתי מחלקים דכאן איירי לדון זא"ז הוא דאסורין אבל רשאין להצטרף יחד עם ג' לדון אחרים אפילו הם אוהבים גמורים דדוקא ב' דיינים השונאים זא"ז אסורין לדון יחד לאחר. לא בשני אוהבים דאדרב' מחמת אהב' שביניהן יודה א' לחבירו על האמת ויהיו נשמעין זה לזה. סמ"ע:

ו **לאביה**. דקדק וכתב לאביה או לאמה אבל לאבי אביה ואבי אמה הוי בכלל שלישי בראשון כיון דהבעל עם אשתו מחשבי לראשון בראשון. סמ"ע:

ז **שנתגיירו**. כתב הסמ"ע דהב"י נסתפק כשהורתן שלא בקדושה ולידתן בקדוש' כגון שנתגיירה אמן מעוברת אי ג"כ מיקרו גרים סתם ודינם כקטן שנולד או לא ובד"מ הביאו וכתב עליו דבעינן שיהא גם לידתן שלא בקדוש' מיהו בא' מהן שנולד בגיותו ונתגייר סגי ויכול להעיד אפילו לאחיו ישראל שהית' הורתו ולידתו בקדושה עכ"ל והש"ך כתב דנ"ל דליכא ספיקא כלל בזה למה שנתבאר בי"ד סי' רס"ט ס"ד דשני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדוש' ולידתן בקדושה דחייבין כרת משום אשת אח אם כן פשיטא דפסולים מדאוריית' עכ"ל (וכ"כ הט"ז) * ולפי מ"ש בס"ק ב' דגבי עדות שאני ע"ש נרא' דלק"מ ודו"ק:

ח **מתה**. נראה דה"ה אם נתגרש'. ש"ך:

ט **ונפסק**. פירוש שרא' העדות כשהיה רחוק ואח"כ נעש' קרוב ופסקו הדין כמי שאין לו עדים לא יוכל לחזור ולתבעו אחר שנתרחק זה העד אף שהיה תחלתו וסופו בכשרות הואיל וכבר נפסק הדין עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דאין טעם לחלק בין נפסק הדין או לא אלא דכוונת בעל העיטור מרא דדינא לומר כשהעיד העד מתחלה בב"ד כשהיה קרוב ולא ידעו מקורבתו ואח"כ נודע ונפסל ופסקו הדין לא יוכל עוד לתובעו בעד זה אחר שנתרחק שבודאי יאמר כדבריו הראשונים שלא יהא כשקרן וכן משמע בהעיטור להדיא כו' ע"ש:

י **שמכשיר**. הואיל דבצוואה לא היה תועלת לשכ"מ כ"א לבניו והם רחוקין עמו אף בשעה שנמסר העדות כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת מהרי"ט סי' ק"ה:

יא **ויעיד**. כתב הסמ"ע והטעם דבפסול ממון לא חל עליו שם פסול מחמת נגיעה מעיקרא כיון שהי' יכול לסלק נפשו מיד משא"כ בפסול קורבה וע' בתשובת ר"א ן' חיים ס"ס כ"ט וסי' ק"ג ובתשובת מהרי"ט סי' כ"ו וק"ה:

יב **או**. עיין בסמ"ע ובב"ח מה שפירשו בזה:

יג **נרצח**. ואפילו הנרצח עצמו כ"ז שהוא חי ואינו טריפה יכול להעיד שהרי האמינו לומר פלוני רבעני ומור"ם קיצר בזה משום דדין מיתה וגלות אין נוהגין בינינו ולא כתב

דין דקרובי נרצח אלא ללמוד ממנו דין קרובי המוכה עכ"ל הסמ"ע. ובש"ך מאריך בדין זה אם הטריפה יכול להעיד בדיני ממונות אף דבעינן ג"כ עדות שאתה יכול להזימה ע"ש שהשיג על הד"מ והסמ"ע במ"ש דלמאן דס"ל דגם בד"מ בעינן עדות שאתה יכול להזימה א"כ הטריפ' פסול להעיד וזה אינו דלא דמי כלל לד"נ דהתם לא שייך ביה הזמה משום די"ל גברא קטילא בעו למיקטל והיינו בעידי טריפה וכשהטריפ' הוא עד ליתיה בזוממי זוממין וכל זה לא שייך בד"מ דנהי דהוא טריפה מ"מ מה שמעיד בממון שייך ביה הזמה דכשיוזם ישלם כו' ע"ש באריכות:

יד **הקהל**. ע"ל סי' ל"ז סכ"ב מדינים אלו ולעיל סי' כ"ח סכ"ג לענין עדות ע"ש:

סימן לד

א **אמת**. הש"ך כתב דדין זה הוא רחוק מהסברא וע"ש מה שמיישב בזה. (* ולי נרא' דדמי דין זה למ"ש בסי' כ"ח ס"ג דעד א' היודע עדות לעובד כוכבים נגד ישראל שאינו רשאי להעיד בדיניהם במקום שמוציאין ע"פ עד א' אע"פ שיודע שהוא אמת וה"נ דכוותיה ודו"ק):

ב **שקר**. פירוש שאינו יודע מעדות זה כלל והרישא מיירי שהוא יודע בדבר רק שהוא רשע מצד אחר. סמ"ע:

ג **סוברים**. כתב הסמ"ע בשם המרדכי דה"ה המלו' על הספרים ולמד בהן אפילו למ"ד דמקרי שולח יד מ"מ לא נפסל בזה לעדות משום דסבר מצוה קעביד:

ד **מדרבנן**. אע"פ שהוא איסור דאורייתא מ"מ מאחר שאין בו מלקות אינו פסול אלא מדרבנן. סמ"ע בשם ב"י:

ה **הקהל**. כתב הסמ"ע אבל המועל בחרמות תקנות הקהלות אין לפסלו לעדות דא"כ לא יוכשר א' מאלף כ"כ חדושי אגודה. וה"ה מי שמסרב לכנוס לתקנת הקהל מהרי"ק עכ"ל וע' בתשובת מהר"ם מלובלין סי' נ"ט:

ו **שוגג**. הרשב"א מסיים בטעמא שא"כ אין לך חשוד אפי' בשבועת העדות דיכול לטעון שכחתי כו' ודין שבועת אונס שיכול לטעון ע' בי"ד סי' רכ"ח ורל"ב וכן אם סייע לחבירו בפתיחת חלונות וכה"ג אף שלענין חזק' הוי מחיל' מיד כמש"ל סי' קנ"ד ס"ז והוא נשבע ע"ז שלא מחל לו אינו נפסל דאפשר שהאמת אתו שלא סייעו ע"ד מחילה אלא רצה לשחק בו שיחזור ויסתום כ"כ הב"י עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך לא ידעתי למה יוכל לומר אנוס הייתי וברשב"א מבואר דדינו הי' במי שהתרו בו בשעת מעשה ולא אמר אנוס אני על השבוע' והלכך אינו נאמן אח"כ וכן הביא ב"י בשמו במי שנשבע לפרוע לחבירו

לזמן פ' ועבר הזמן ולא פרעו דאינו נפסל די"ל אנוס הי' ולא אתרמי ליה זוזי ע"כ ולענין טענת שכחתי תלוי בזמן אם הוא קרוב כ"כ דא"א לתלות בו שכחה אז אינו נאמן עכ"ל:

ז **שהחזירו**. הטור כתב ע"ז דוקא כשלא שלמו מעצמן אלא בכפיית ב"ד ואע"פ שבמלוה ברבית לא מהני החזרה לחוד כ"א בהוספה על נפשם לאסור המותר כמש"ל סעיף כ"ט היינו במי שהרגיל נפשו בכך אבל בפעם א' והחזיר מעצמו די בכך כ"כ בד"מ. סמ"ע:

ח **ואיחרוהו**. דעת הרז"ה דבשטר לא מחייבים לעדים זוממין לפסול הגוף או ממון ולזה הסכים הש"ך וכתב דדינו אמת ואין חולק עליו וע"ל סי' מ"ג ורל"ט:

ט **שיודעים**. פירוש שראו שחתמו ולא ראו בתוך השטר הזמן והמקום הכתוב בו דאל"כ הן ג"כ עידי הזמה. סמ"ע (והט"ז כ' שדבריו תמוהים ומפרש בענין אחר ע"ש):

י **בעת**. ומה"ט נעשו רשעים מאותו העת דהו"ל כאלו העידו אז אבל לא מזמן החתימה הכתוב בשטר כיון דאין עדות אימת חתמו יכול להיות שהקדימו הזמן ברשעתן וכדמסיק. סמ"ע:

יא **חתמו**. פירוש שהי' בידו שטר כתוב בלא חתימת עדים והי' מונח בידו כמה שנים והיום חתמו העדים דה"ל זמן כתיבתו מוקדם לחתימתו עכ"ל הסמ"ע:

יב **פסולין**. כתב הרשב"א בתשובה מי ששכר עדים שיעידו לו אינן נפסלין עד שעה שיעידו. סמ"ע:

יג **הלוה**. משמע דערב ועדים כשרים וכ"מ בב"י ודלא כהסמ"ע ר"ס נ"ב מ"ש. ש"ך:

יד **טועה**. ול"ד למ"ש לעיל דאינו נאמן לומר שוגג הייתי או שכחתי דהתם איסור שבועה ידוע לכל ורמיא אנפשיה להזהר במה שקבל עליו בשבועה וכן בעדות שראה כדי להעיד משא"כ באמרו סברתי שאין איסור בדבר מהיכי תיתי יזהר וכן הקושר ומתיר בשבת ואמר לא ידעתי שיש בזה משום מלאכה או שהוא שבת שאע"פ שהוא מוזהר מן השמים מ"מ כיון דמעלמא קאתי עליה אינו עולה על זכרונו כ"כ עכ"ל הסמ"ע:

טו **וקטן**. דאינו אלא מדרבנן מפני דרכי שלום כמש"ל ר"ס ר"ע ודוקא מציאה קאמר דאין דעת אחרת מקנה להם. סמ"ע:

טז **גסה**. הא דלא כ' המחבר דמגדל בהמה דקה אפי' בביתו נפסל משום דזה אינו נוהג רק בא"י ובבבל שהי' לרוב ישראל שדות ובהמות כמ"ש הטור בסי' ת"ט משא"כ בזמנינו וע"ל בס"ס תכ"ה בדין רועי בהמה דקה דלא מורידין ולא מעלין ולא נקט שם בהמה גסה נרא' דלענין שיהא אסור להצילו ממית' לא החמירו כ"כ. עכ"ל הסמ"ע:

יז **המוכסים**. הוא הגובה למלך לפי הסחור' או הממון של אדם וכיוצא בזה בדבר שאין ידוע לכל ויכול ליטול יותר באין מרגיש כ"כ. מש"ה סתמ' פסולין והגבאי הוא שגובה

מקרקפת' דגבר' והשדות ובתים בשוה דבר ידוע ובקושי יכול ליטול יותר מקצבתו להכי סתמא כשר וכולן אפי' החזירו מה שלקחו יותר כתבו התוספות דפסולין כ"ז שעוסקים באותו ענין שיש לחוש שיחזרו לסורן. סמ"ע:

יח **שנגמר**. דאז מורה היתר ואומר שאינו מקפיד בעה"ב שהרי התור' התירה לפועל לאכול מדבר שנגמר' מלאכתו. סמ"ע:

יט **בישוב**. לאפוקי במדבר דהן הפקר ופשיטא דלא מיפסיל בזה דהא הטעם הוא משום גזל ובתקדים יוני ליונך שהוא בכלל משחק בקובי' אינו נפסל אא"כ אין לו מלאכה אחרת משא"כ במפריחי יונים להביא יונים של חבירו דנפסל אפי' אינו אוכל ממעות הללו דהוי בכלל גזלן אע"ג דאינו אלא מדרבנן עכ"ל הסמ"ע:

כ **בחזקת**. וכתב הסמ"ע דלדעת הרמב"ם אפי' יש לו אומנות אחרת כל שאינו מספיק לו לצורך פרנסתו והוצאתו נמצא דנתפרנס ג"כ ממעות שחוק זה ופסול הוא ומינה כל שיש לו ממון אחר ואינו מתפרנס ממעות שחוק זה אפי' אין לו אומנות אחרת אינו נפסל אבל לדעת רש"י הוי איפכ' ומהתימ' על הרמ"א שלא הזכיר ששרפו עכ"ל ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ע"ח:

כא **ולא**. כ' הסמ"ע דג' ענינים הן כשידוע שאינו בשלשתן פסול לגמרי אפי' בדיעבד וכשהו' בודאי בר שלשתן אפי' אינו יודע שעוסק במצות חזקתו שכך הוא וכשר אפי' לכתחל' אבל מסתמ' שאנו יודעין שלא למד ואינו ידוע אם הוא בר ד"א ומחזיק במצות בזה אמרו דאין מוסרין לו עדות לכתחל' אבל בדיעב' אין פוסלין עדותו:

כב **לילך**. (כ' הט"ז משמע אם כבר ראה אין ליטול שכר על הליכ' להגיד העדות ונ"ל דהיינו בדבר שאין בו טרח' אבל במקום שיש לו טרח' יכול ליטול שכר על ההליכ' וראי' מפ' האיש מקדש הנוטל שכר להזות כו' ע"ש):

כג **מתנה**. כ' הרא"ש אבל אם פטר להדיין ממס שרי דבלא"ה ת"ח פטור ממס ע"ש וצריך טעם למה סידר הרמ"א הג"ה זו כאן. דבהל' דיינים ה"ל לכותבו עכ"ל הסמ"ע:

כד **עובד כוכבים**. כ' בהג"א פ"ק דגיטין דאפי' עובדי כוכבים המוחזקים שאינם משקרים מ"מ הם פסולים שאינם בכלל אחיו ולא עדיף מעבד עכ"ל סמ"ע:

כה **ואמסור**. דוק' בשונא חששו שמחמת שנאתו יעשה כן ולא באחרים. סמ"ע:

כו **תשובה**. ודין אנוסים ביום הרג עיין בתשובת הרא"ש כלל כ"ד וריב"ש סי' ד' י"א י"ב וכתב בת"ה הטעם דמומר שקבל תשוב' שמקבלין אותו מיד כיון שהי' מעורב בין העובדי כוכבים שיש להם כל התאוות וזה בא להבדל מהן ולקבל תשוב' לא החמירו

עליו עד כאן לשון הסמ"ע וכתב הש"ך מזה משמע דדוקא במומר לעבודת כוכבים דינא הכי וזה אינו אלא הטעם הוא דמסתמא יקיים כמה שקיבל ובכל מומר דינא הכי ע"כ:

כז **שהכריזו**. כתב הנ"י דלאותו עדות שנפסל בשבילו אפילו בלא הכרז' פסול עכ"ל הסמ"ע. וז"ל הש"ך וקשה דהנ"י לא כתב כן אלא להמקש' דס"ל דפסול לעדות ע"פ עצמו אבל למאי דמשני אין אדם משים עצמו רשע ופלגינן דיבוריה לא משכחת לה להאי דינא דאי מעידים עליו שלוה ברבית ה"ל עדות אחרת ואם כן לאיזה צורך כתבו הפוסקים דין זה וצ"ע: (ונ"ל ליישב קצת ע"פ תשובת הרשב"א שהביא הסמ"ע ס"ק ס"ד דיש לחלק בין אמר אשתך זנתה עמי או אמר אני זניתי עם אשתך כו' ע"ש):

כח **משים**. כתב המרדכי אפילו אם אמר אעשה תשוב' ואוציא הריבית דערומי קמערים כדי שלא יעיד לחבירו וכ"כ המחבר בסי' מ"ז סל"ז כשאמרו העדים עשינו תשוב' עכ"ל הסמ"ע:

כט **קול**. כתב הסמ"ע בשם ר"י והרא"ש דאפילו בקלא דלא פסיק כשר לעדות ודלא כהרשב"א ועיין בתשובת מ"ב סי' נ"ט:

ל **שהלוה**. וכן הוא ברמב"ם ז"ל אמר הלוה לי ברבית כו' ולאפוקי ממרדכי פז"ב דכתב דצ"ל אוזיף ברבית ולא שקיל מידי עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך הסכים לדברי המרדכי וכתב שגם דברי הרמב"ם יש לפרש כן ע"ש:

לא **פלגינן**. כתב המרדכי דלא אמרינן פלגינן דיבוריה במקום שצריך להוסיף טעם ובמקום שצריכין לומר מילתא דלא שכיחא ועיין בר"ן פ"ק דגיטין. סמ"ע:

לב **לפסלו**. כתב הרא"ש בתשוב' דהיינו לאחר גמ"ד באין מחדש ומעידין עליו דאז שוב לא מיחשב עליו כנוגע עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רמ"א סי' ל"ט וברשד"ם סימן קצ"ה:

לג **חולקים**. ר"ל דאין עד ובע"ד מצטרפין ומ"ש אח"ז ואפילו אם היו כו' הוא ג"כ לדעת הי"ח. סמ"ע:

לד **להעיד**. היינו שיפסול לעדות אחר ואפי' שני הנגזלים יכולין להעיד עליו כ"כ הסמ"ע וכ' מהרש"ל דבכל זה אין חילוק בין נשבע לפטור עצמו ובין נשבע ונוטל גם אין חילוק בין שבועה דאורייתא לדרבנן ופשוט הוא. ש"ך:

לה **ספק**. נראה דהיינו בעדות שהעיד אחר שנולד הספק דתו לית ליה חזקת כשרות מש"ה מעמידין הממון על חזקתו משא"כ בסכ"ג בהג"ה דמוקמינן גברא אחזקתי' דאף דנפסל בודאי מ"מ כיון דבשע' שהעיד לא נודע ריעותא ממנו לכך ולא מחזקינן ריעותא מספק. סמ"ע:

לו **לכשרותו**. כתב הש"ך נרא' דכל הפסולים מחמת עביר' כשחזרו בתשוב' הראוי' כשרים אפי' בעדות שראו בשעה שהיו פסולים דלא בעינן בזה תחלתו וסופו בכשרות ע"כ (* ולענ"ד לא נרא' כן דמ"ש מסי' ל"ג סי"ג) גם י"ל דבשע' שהי' פסול לא דקדק בעדות כהוגן והוי כמלתא דלא רמיא אנפשיה ודומה למ"ש המחבר סי' ל"ה ס"ז (ועיין בתשובת מ"ב סי' נ"א):

לז **שחזרו**. כ' הר"ן דלדעת ר"ת והרי"ף גזלן לא מתכשר אלא משעה שהעידו עליו בב"ד שעש' תשוב' וכל שטרות שחתם בינתיים פסולים ודבריהם תמוהים דכיון שהעידו עליו דכשר הי' בשעה שחתם איגלאי מילתא שהי' ראוי להעיד עכ"ל וצ"ע דהמחבר סתם בזה כ"כ הסמ"ע וז"ל הש"ך ולק"מ דמדבריו בסי' מ"ו סכ"ו מבואר כדברי ר"ת והרי"ף וכמ"ש הסמ"ע גופיה שם ס"ק ס"ג מיהו לענין דינא כתבתי שם דהעיקר כהר"ן ע"ש עכ"ל:

לח **שטרותיהם**. פירוש אותן שכתוב בהן קרן ורבית קורעין וגובין הקרן בע"פ. סמ"ע:

לט **לעובד כוכבים**. כתב בהג"מ דמירי שקיבל עליו דאפילו בכדי חייו לא ילוה לעובד כוכבים דאי ביותר מכדי חייו בלא"ה אסור ושמא דאפילו בכה"ג הוי חזרה כיון שהוא מודה באיסורו עכ"ל. סמ"ע:

מ **לבעליהם**. כתב הסמ"ע דר"ל שיעש' הוא המוטל עליו והנגזל יעשה כדינו דאם הוא גזלן הרגיל לגזול לא יקבל ממנו כמש"ל סי' שס"ו ובי"ד סי' קס"א אלא שאם רוצה לעשות תשוב' מעלייתא צריך לצאת י"ש ולהוציא מידו את שאינו שלו:

מא **המעות**. והסמ"ע כתב דנרא' עיקר דא"צ להחזיר המעות וכן מוכח ברבינו ירוחם ע"ש:

מב **כותב**. בברייתא איתא שאומר כן והמחבר שכתב כותב הוא ליתר קיום שקיבל אנפשיה. סמ"ע:

מג **מכירין**. כתב הסמ"ע וקשה דהא גם בעירו יש לו תיקון כשיחזיר אבידה בדבר חשוב וכה"ג ענינים אחרים דיכול להתגדר בהן לאסור עליו המותר ולהתכשר ע"י כן אפילו בעירו וכמ"ש במשחק בקוביא ומלוה ברבית. ונרא' ליישב דחז"ל החמירו בדבר שיש להן הכשר לשוב עליהן עצמן דהיינו טבח שחטא בטבחות וחוזר להיות טבח וכן עד זומם להיות כשר לעדות וכמו כן במועלי שבועות דחששו שיעשו תשוב' לעניים בעירן לכך החמירו עליהן אבל במלוה ברבית וכו' דלא יתכשרו לחזור ולהתעסק במה שנפסלו כי אם להיות כשר לעדות ולשבוע' מש"ה הקילו להמציא להן תקנה בעירן עכ"ל:

מד **שבועות**. בדברי הרמב"ם נרא' דמיירי אפילו בשבוע' של כפירת ממון אבל בהג"א כתב דלא מיירי אלא בשבועת שוא ובטוי אבל בשבועת ממון אפשר דא"צ כ"כ מאחר דצריך שיחזיר מה שהרויח בשבועת שקר עכ"ל הסמ"ע:

מה **העבירוהו**. בהסמ"ע השיג ע"ז וכתב דאין חילוק בין אם הועבר מאומנתו או לא ע"ש:

מו **שחורים**. כדי שיכנע לבו כי השחרות משפיל ה אוה והזדון שבלבבו כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת ן' לב סי' ל"ט ס"ג:

סימן לה

א **גמורות**. פי' שלימות ול"ת כשהוא ל' יום תוך שנת י"ג יחשב כגדול ולענין דיינות כתב המחבר בסי' ז' ס"ג די"א כשהו' בן י"ג שנים אפילו לא הביא שתי שערות כשר וה"ט דשם תלוי במה שהוא מבין ומה"ט י"א דלדון פסול עד שיהא בו י"ח שנים כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דבזה לא בעינן מעל"ע ועיין בא"ח סי' נ"ג ס"א:

ב **נתמלא**. ללמדנו דבב' שערות לא סגי בזקן העליון ועיין בא"ע סי' קנ"ה. סמ"ע:

ג **לעשרים**. היינו בן י"ט שנה ול' יום דלא כמ"ש בא"ע סי' קנ"ה סי"ב ואף דהרמב"ם שם כ"כ כבר כתב הטור שם דט"ס הוא ע"ש. ומה הן סימני סריס מבואר בא"ע ר"ס קע"ב ואפילו נולדו לו סימני סריס קודם שהגיע לבן כ' דלא נעש' גדול ע"י. מ"מ כשמגיע אח"כ לכ' שנה נעש' גדול ע"י להבא וכן מוכח בא"ע שם ובס"ס קנ"ה עכ"ל הסמ"ע:

ד **רוב**. היינו בן ל"ו שנה דימי שנותיו של אדם ע' שנה. סמ"ע:

ה **בקרקעות**. התוס' והמרדכי כתבו דהיינו דוקא לעדות שהית' כך שוה דאל"כ מ"ש קרקע ממטלטלי ונ"ל שגם דעת הרמב"ם והטור כן ודלא כב"י. ש"ך:

ו **נאמן**. ודוקא כשהם חתומים בעדים על השטר דקיום שטרות דרבנן ומן התור' הוי כנחקר' עדותן בב"ד אבל כשהם בע"ד והתחייבו נפשם בכת"י לשלם סך ממון או ענין אחר אז ודאי אינו נאמן אפילו אם אמר שראה החתימה בגדלותו דה"ל בכלל לא יומתו אבות כו'. סמ"ע:

ז **שאומר**. כתב הסמ"ע דאף שאין בזה פלוגת' כתב המחבר בשם י"א כדרכו כמ"ש בסי' ט"ז ס"ב והש"ך כתב דבבדק הבית בסי' מ"ו כתב דיש חולקין:

ח **הבתולות**. וגובין על פיו מאתים לעיקר כתובתו ובזה ג"כ בעינן שיהא אחר עמו. סמ"ע:

ט **דרבנן**. פי' הסמ"ע דכל עיקרו אינו אלא דרבנן אבל קיום שטרות אע"ג דגם הוא מדרבנן מ"מ הוצאת ממון יש בו צד דאורייתא:

י **הספר**. דל"ת שמא עבד כהן הוא שאוכל תרומ' בשביל רבו משא"כ השתא דהא אסור ללמד תורה לעבד. ש"ס דכתובות. סמ"ע:

יא **חולק**. דאז אין לחוש לעבד דאינו נוטל חלק בבית הגורן אא"כ רבו עמו. ש"ס. שם:

יב **עצמו**. ר"ל דהתינוק מעיד שהוא עצמו היה השליח אבל אם אמר ששלחו ע"י אחר אינו נאמן דדילמא לא דק כ"כ הכ"מ. סמ"ע:

יג **ונשתחרר**. דהוי מילת' דלא רמיא עליה ואמר ולאו אדעתיה כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דבתשובת מוהר"א ששון פסק בעדות האנוסים שאינן נאמנים אף אחר שבאו לכלל כשרות דבעינן תחלתו וסופו בכשרות כו' ע"ש ואין נ"ל דא"כ ל"ל הטעם בעובד כוכבים דלא דייק וא"כ באנוסים שבאו לכלל כשרות כשרים כיון שהיו יהודים בינם לשמים ודאי שפיר הוו דייקי מיהו בתוספת' משמע נמי טעמא בעובד כוכבים משום תחלתו וסופו בכשרות ולפ"ז הא דקאמר בגמר' טעמא דלא דייק היינו במילתא דרבנן עכ"ל. (* ע"ל סי' ל"ד ס"ק ל"ו מ"ש שם וגם מכאן ראיה גדול' לדבריו דלא כהש"ך ע"ש):

יד **כלל**. דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם ואפילו לר"ת דמתיר בא' שיכול לדבר לשלוח עדותו בכתב לב"ד היינו משום דראוי הוא להעיד בפיו. סמ"ע:

טו **דתקנת**. בסי' ת"ח ס"א בניזקין דצריך עדים כשרים כתב שם הטור דה"א הואיל ואין מצוי בארוות הסוסים ובגדרות הצאן אלא עבדים ורועים וכיוצא בהן יהיו נאמנים בעדותן קמ"ל כו' ע"ש ולא כתבו דמכח תקנה יעידו כמ"ש כאן וצ"ל דשאני נזקין דשכיחי וכ"כ בת"ה עכ"ל הסמ"ע:

טז **נשים**. כתב הש"ך בשם מהרש"ל דוקא כשלא החזיק ג' שנים אבל אם החזיק ג"ש תו לא מפקעינן מיניה בעדות נשים ולעולם ע"א באנשים מהימן יותר מב' נשים:

יז **קרוב**. ומהרש"ל פסק דקרוב לעולם אינו נאמן אם לא לחובתו נאמן וע"ש בב"ק פ"א סי' מ"א שהאריך הרבה בדינים אלו. ש"ך:

סימן לו

א **שנתכוונו**. עיין בש"ך שמאריך בדין זה גם כתב בשם רבינו פרץ דצריך לברר עדים בגטין וקידושין דאל"כ רגילות הוא שעומדים שם קרובים ופסולים ועדותן בטלה וכן נהגו העולם כו' ע"ש:

ב **אומרים**. כתב הסמ"ע דמל' רש"י והטור משמע דאין שואלין אלא להקרובים ופסולים וממילא כ"ז שלא נודע שיש ביניהם קרוב או פסול א"צ שאלה כלל ושכן נ"ל עיקר דלא מצינו שחוששין בעדים שמא קרובים או פסולים הם עד שימצא כן עכ"ל:

ג **בטלה**. כתב הסמ"ע פירוש אפילו לא העיד כלל וכתב הטור דהרמ"ה הוסיף דה"ה איפכא כשהעיד עמהן אע"פ שמתחל' לא בא אלא לראות דהא עיקר קרא בשעת הגדה קאי כו' אבל אין כן דעת הש"ך ע"ש שמאריך בזה:

ד **אפילו**. כתב הסמ"ע דכן משמע מדברי התוספות דפסולין אף שלא ידעו זה מזה ומ"מ קשה מנ"ל להרמ"א דהמחבר שהעתיק כאן שיטת הרמב"ם שס"ל הכי דילמא כהרי"ף ס"ל דאם לא ידע הכשר בהפסול אין עדות הכשר בטל לכן הי' נלע"ד דהג"ה זו צ"ל למטה וכצ"ל ובא לב"ד והעיד אפילו לא ידעו זה מזה דתרתי כו' ומיהו יש לדחוק דמ"ש הרמ"א אפילו לא ידעו כו' ר"ל דהפסול לא ידע מהכשר וקמ"ל דאף שלא כוון לצרף עדותו עם הכשר אפ"ה פסול וכ"ש כשידע ממנו אבל מיירי דהכשר ידע מהפסול ובכה"ג גם הרי"ף מודה דפסול עכ"ל והש"ך כתב דאין פירושו מחוור ופירש הוא כך דאם העידו אח"כ בב"ד בטלה עדותן לכ"ע אף דלא ידעו זה מזה דאפי' להרי"ף דס"ל דבעינן שידעו הכשרים בפסול הפסולים היינו שידעו שהם פסולים אבל א"צ לידע שהפסולים העידו בב"ד אלא כיון שנצטרפו מתחל' בשעת ראיה סגי כו' ע"ש:

ה **וי"א**. טעם דבריהם דאל"כ על הרוב לא יתקיים עדות דהקרוב יכניס עצמו מתחל' שיכוין להעיד או בסוף יבא ויעיד אבל למיעבד תרתי לא שכיח והחולקים נרא' דס"ל דאין זה הוכחה דיכול הבע"ד להזמין עדים כשרים ואז לא יועיל הפסול בכוונתו. עכ"ל הסמ"ע:

ו **לחזור**. ודוקא בחתומין בשטר דינא הכי אבל לאחר שהעידו הכשרים עם הפסולים בב"ד אין הכשרים חוזרים ומעידין. סמ"ע:

ז **נתכוונו**. לשון זה מגומגם דאפילו יתכוין להעיד אינו פוסל כיון דהוא הבע"ד בעצמו וכתב הריב"ש דאם חתום שם נוגע ה"ל כבע"ד דאינו פוסל עכ"ל הש"ך:

ח **הזמין**. ואפילו אם לא הזמין הכשרים בשם אלא שאומר לרבים בשעת מעשה שנים מכם תהיו עדים בדבר אמרינן ג"כ דלכשרים נתכוון אבל אם אמר בשעת מעשה כל מי שיודע לי עדות יצטרך לבא להעיד בלשון הזה לא הבדיל הכשרים מהפסולים ולא מהני כי אם כשנותן חרם על עדות אחר מעשה דאז אינו מדבר לנוכח עם שום אדם כו' ובד"מ פסק דאפי' בהזמין כה"ג מהני והנלע"ד כתבתי עכ"ל הסמ"ע ובש"ך הסכים לדעת הסמ"ע ודלא כד"מ ע"ש (ועיין בט"ז מה שמחלק בזה):

ט **בראויים**. נרא' דמיירי בסתם עדות דעלמא שראו המעש' ומסתמא אין הקרובים ופסולים מכוונים להעיד וא"צ לשאול אותם אא"כ באו אח"כ מעצמן לב"ד כמש"ל. ש"ך:

י **הכיר**. כתב הסמ"ע ודוקא כשאומר מעצמו שלא הכירו אבל אין הב"ד שואלין אותו אם הכירו והש"ך השיג ע"ז ומסיק שצריכים הב"ד לשאלו ע"ש:

יא **שהעיד**. היינו להי"א בס"א ולסברא הראשונ' שם ה"ה אפילו לא העיד הפסול עמו בב"ד כיון שראו המעשה ביחד וכוונו להעיד. ש"ך:

סימן לז

א **הנאה**. כתב הסמ"ע הטעם הוא דחשדינן ליה בדבר שיגיע לו הנאה ממנו ומש"ה כתב נ"י דנוגע בעדות יכול להעיד לחובה משא"כ בפסול קורבה ולא אמרינן דאדם קרוב אצל עצמו אלא היכא דבעדותו משים עצמו רשע ולא בדבר הנאת ממון ודלא כע"ש שכ' הטעם משום דאדם קרוב כו' עכ"ל ועיין בש"ך:

ב **השותף**. היינו כ"ז שלא חלק עמו לגמרי אבל אם כבר חלק עמו לגמרי מעיד לו דאז א"י לומר חלוקתינו בטעות היתה וכמ"ש בסי' קע"א באחין שחלקו ובא להן אח שלישי ממדה"י וכן בסי' קע"ו וקע"ז דומ' לזה דשאני הכא כיון דהוא עצמו פוסל עידי המערער אלא שאינו נאמן לגבי חלק שלו אמרינן ליה מזלך גרם ונסתחפה שדך עכ"ל הסמ"ע (עיין בט"ז מה שהקש' ע"ז):

ג **וקנו**. כתב הסמ"ע דבעינן שיפרשו בהקנין שסילק נפשו מגוף חלק שדהו שיש לו בשותפות דאל"כ אכתי איכא למימר מדין ודברים סילק נפשו ולא מגוף השד':

ד **מהני**. ולא חיישינן לקנוניא כההיא דשט"ח שנפל בר"ס ס"ה דהתם איכא ריעותא דנפילה אבל כאן אין ריעותא לפנינו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דליש פוסקים לא מהני סילק אא"כ סילק עצמו קודם שרא' העדות משום דבעינן תחלתו וסופו בכשרות:

ה **לו**. פי' להמקבל מתנה דאל"כ יש לחוש שמעיד לו כדי להעמידה בפני בע"ח שחייב לו ואין לו במה לפרוע וניחא ליה להעיד שקר שהוא דבר של סתר ממה שיקרא לוה רשע שהוא דבר הניכר לבריות אבל אם קיבל עליו אחריות נגד השותף תו ליכא למיחש להכי דהא אם יפרע בו לבע"ח ישאר חייב להשותף מחמת האחריות ויקרא נגדו רשע ומה לו זה או זה. סמ"ע:

ו **להתנות**. כתב הסמ"ע דא"צ להתנות תנאי זה אלא היכא שקיבל עליו אחריות סתם אבל אם אמר אם יבא בע"ח לטרוף מידך אשלם לך איכא למימר דוקא זה קיבל עליו דהבע"ח בא מצידו ומהיכי תיתי לומר שיתחייב לו באחריות דשאר ערעורים ועוד כתבתי בפרישה דאפילו אם אינו מתנה אלא שלא ישלם לו אחריות דמערער זה גם כן מותר להעיד לו עכ"ל:

ז **מעיד**. ואף שהפירות יגדלו אחר כך ויתן לו מהם כמה שנותנין לאריס לא מחשב זה לנוגע בעדות דכמה שדות ימצאו לו שיעסוק בהן ויתנו לו כמו מזה מיהו לדעת הרשב"ם אפי' טרח בה לחוד לא יעיד ולר"י אפילו יש בה פירות יעיד אא"כ הבטיחו ליתן יותר משאר אריסי העיר. סמ"ע:

ח **קודם**. כתב במישרים דאין בע"ד יכול להעיד על עדים הבאים לחייבו שהם פסולים אע"פ שאינו נוגע בעדות כגון שיש עוד כת אחרת וכן הוא בפ"ב דסנהדרין עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דדוקא כשהכת אחרת אינה לפנינו אבל אם היא בפנינו יכול הבע"ד להעיד על כת האחת שהם פסולים וכן משמע בש"ס הנ"ל עכ"ל (והט"ז כתב דיש ט"ס במישרים וצ"ל בפ' ז"ב מש"ה אין דין זה כהוגן ע"ש):

ט **חבירו**. דנוגע בעדות הוא שרוצ' שחבירו יפרע החצי עכ"ל הסמ"ע. וע"ל סי' ע"ז ס"ה ובתשובת מהרי"ט סי' י"ד:

י **מהשותפים**. ר"ל שהם שותפין בדבר אחר משא"כ בס"ד מיירי שהן שותפין בדבר זה וע"ל סי' קע"ו סל"ב. סמ"ע:

יא **מהחתומים**. היינו לאחר שחתמו בשטר אבל אם לא חתמו כ"א בס' הזכרונות של הסופר וקודם שחתמו השטר הקנהו המלו' לא' מעדיו לא יוכל אותו העד לחתום אח"כ שנוגע הוא בעדות לחתום לכתחל' כ"כ הריב"ש וכתב הד"מ ולענין דיין שדן אם יכול ליקחנה עיין בתוספות פ' אלו טרפות עכ"ל הסמ"ע. וז"ל הש"ך לקמן סי' ס"ו סכ"א הוכחתי דאפילו מכרו לשנים שפיר דמי בדיעבד אלא לכתחלה לא יקנוהו לשנים משום חשדא ועיין בתשובת מהרי"ט סי' פ"ט:

יב **ממון**. אבל למ"ד דהוי ממון אין עדותם עדות כלל אם העידו כל העדות בבת א' ואפילו העידו זא"ז מ"מ אינו עדות אלא לענין שיהא הקדש אבל לא לזה שיחלק הגזבר למי שירצ' וע"ל ר"ס ר"ג דפסק הרמ"א בהדיא דטובת הנאה אינו ממון וכ"פ המחבר בסי' פ"ז סל"ה וכ"פ הטור בי"ד סי' של"א עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך השיג על הרמ"א בדין זה ומסיק דאפילו למ"ד טובת הנאה אינו ממון היינו דוקא כשיחלק לשאר עניים שאינן קרוביו אבל לקרוביו פשיטא דהוי נוגע ולא שייך כאן לומר טובת הנא' אלא הנאה של ממון ממש לקרוביו כן נ"ל ודברי הרב צל"ע עכ"ל:

יג **יתעשר**. בפ' ח"ה אהא דקאמר שם המוכר שדה שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בע"ח פריך ה"ד אי דאית ליה ארעא אחריתא כו' ואי דלית ליה מאי נפקא ליה מיניה וכתבו התוספות שם תימא דנ"מ דנפטר אם יתעשר ושמא בשביל כן אין לפוסלו לעדות כיון דהשתא לא מרויח מידי ע"כ וזהו מ"ש המחבר כאן אלא דצ"ע

דבגמרא משני שם קושיא הנ"ל לעולם דלית ליה כו' דלא ניחא דליהוי לוה רשע כו' וא"כ לפסול מה"ט וצ"ל דמיירי כאן בגוונא דלא שייך ה"ט כגון דידעינן דזה לא קפיד אם יקראוהו לוה רשע עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ע"ז דהוא חוכך בטעמא דהסמ"ע שהרי הדבר מסור ללב והיאך אפשר למיקם עלה דמילתא אלא נראה דנ"מ כגון שידוע שזה המוכר אין לו שום בע"ח רק נזקין למ"ש מהרש"ל ושאר פוסקים דגובין ממשועבדים א"כ יוכל להעיד דלא שייך דליהוי לוה רשע דהא לא הלוה לו כלום א"נ משכחת לה בגווני אחריני טובי ודו"ק עכ"ל:

יד **פסול**. פי' המתנה בטל' אף שיש עוד עד א' עמו והיינו אם ראובן רוצ' לחזור מהמתנה וטען ששמעון נוגע בעדות משא"כ בס"ז המוכר שט"ח לא' כו' דשפיר דמי ר"ל שיכול לגבות בו מהלוה ואין הלוה יכול לומר שחתם שקר כדי שיגבה בו ממנו עכ"ל הסמ"ע:

טו **אחרת**. ואע"פ שיכול לחזור ולהוציא השכירות שנתן לא ניח' לאינש למיקם בדינא ודיינא סמ"ע:

טז **מעיד**. ולקמן סי' ק"מ ס"ט הביא המחבר יש מי שחולק בזה אבל הב"ח פסק שם כדעה הראשונ' וכ"ש כאן וגם רבינו ירוחם כת' שיש מן הגדולים שנהגו כן ושכן עיקר. ש"ך:

יז **במיגו**. כתב הש"ך היינו אם גם המערער אינו יודע כ"א על פיו אבל אם יודע בלא"ה נוגע בעדות הוא דאי אמר לא דרתי בו היה צריך לישבע ע"ז וכל עד שצריך שבוע' אינו עד כמש"ל סי' קכ"א ס"ט ע"ש:

יח **ראשון**. היינו שבא ערעור על לוקח ראשון ששדה זו שקנ' גזולה היא דכשיוציאה המערער מידו יחזור על השני לטורפה ממנו מש"ה אינו מעיד לו אבל אין לומר שיבא בע"ח דמוכר לטורפ' מידו דהא שעבודו דבע"ח היא על לוקח שני שהית' בני חורין כשקנ' הראשון. סמ"ע:

יט **לערער**. ז"ל הטור אם מערער עליו ואומר שראובן גזלה ממנו פשיטא דאינו מעיד דניחא ליה דלא לקרויה גזלנא אלא אפילו אם אומר שראובן קנאה מגזלן אפ"ה לא יעיד לו כו'. סמ"ע:

כ **אחריות**. ואע"פ ששמעון מכיר שהשדה היא של ראובן ושל אבותיו מעולם נמצא דאף אם שתק ראובן אין לו לשמעון עליו שום תביעה ולא תרעומת שהרי יודע שהאמת אתו וזה בא עליו בעדות שקר מ"מ לא יעיד לו כ"כ הסמ"ע בשם הטור ועיין ש"ך:

כא **ויטרפנה**. ואפילו אית ליה למוכר ארעא אחריתי דשמא יודע זה שיש עליו הרב' בע"ח או דילמא עשה שדה זו אפותיקי מפורש לב"ח גם אפילו קנה השדה ומכרה מיד ולא לוה בנתיים מ"מ חיישינן שמא לוה קודם שקנאה וכתב למלוה דאקני כ"כ הטור:

כב **להעיד**. דבזה יכול ב"ח דראובן לטורפה מיד המערער כמו שהי' טורף מיד ראובן או שמעון. שם סמ"ע:

כג **שקנאה**. כתב הסמ"ע דה"ה אם טען המערער שראובן בעצמו גזלה לא חשיב נוגע כדי דלא לקרויה גזלנא דבמטלטלין לא מיקרי גזלן בזה דהא יכול לומר קניתיו מאחר וסברתי שהוא שלו משא"כ בקרקע דשם בעלים עליה עכ"ל. והש"ך כתב דמדברי הב"ח משמע להדי' דאינו מחלק בכך אלא אף במטלטלים הוי נוגע. (וגם בט"ז השיג על הסמ"ע בזה ע"ש):

כד **אפותיקי**. ע"ל סי' קי"ז ס"ג דאפילו עשה אפותיקי בשטר וידע הלוקח מזה דלא פלוג רבנן:

כה **בעצמו**. דאז ראובן נוגע בעדות דמה שנותן המערער להלוקח חוזר ולוקח מראובן הגזלן לאפוקי בטוען שקנאה מגזלן אז לא יוכל המערער לחזור על ראובן שהרי הוא בעצמו קנאה ונתן דמים למי שקנאה ממנו עכ"ל הסמ"ע וע"ל סי' שנ"ו מדיני תקנת השוק.

כו **שגזל**. עיין בטור שה"ר יונה מפרש אפילו אינו ידוע שגזל רק ששמעון מתרעם עליו והר"י פי' דדוק' כשיש לשמעון עדות שיכול להוציא ממנו בדין ע"ש:

כז **השדה**. דוק' בשדה דלא שייך יאוש ולא קנאה ביאוש ושינוי רשות משא"כ בטלית. סמ"ע:

כח **ונתייאש**. כתב הסמ"ע דדעת המחבר דא"צ להיות היאוש קודם שינוי הרשות וכן ס"ל להרמב"ם אבל התוספות והרא"ש והטור חולקים בזה וע"ל סי' שנ"ג ושס"א:

כט **לחזור**. דרשות יורש לא מיקרי שנוי רשות. סמ"ע:

ל **חייב**. פירוש ונמצא חייב דתשלומי גזילה דראובן נשאר על נכסיו שהניח אפילו לאחר מותו מש"ה מיחשב שמעון נוגע בעדות שם:

לא **שהודה**. (כתב הט"ז וא"ל הלא י"ל שלא הודה אלא שלא יקחנה המערער כמ"ש בסי' מ"ז גבי שטר אמנה כו' שאני התם כיון שהשט"ח בידו הסבר' נוטה דלא נפרע עדיין והוא אומר כדי לדחות ב"ח שלו עכ"ל:

לב **שיסתלק**. הש"ך הביא הרב' פוסקים דס"ל דווק' בדיינים מהני סילוק ולא בעדים דבעינן תחלתו וסופו בכשרות ומסיק דעכ"פ המוחזק י"ל קים לי ע"ש:

לג **הכנסת**. או כלי קדש ותפוחי זהב שהן נויי ס"ת וכיוצא בזה כ"כ הש"ך בשם הרשד"ם סי' ט"ז וכתב הסמ"ע דמ"מ בה"כ אינו דומה ממש לס"ת דבבה"כ צריך סילוק אע"פ שיש אחרת משא"כ בס"ת כמ"ש בסי' ז' וע"ש:

לד **ניתן**. וע"ל ס"ס ז' שם כתבתי טעם למה בסילוק הדיינים שם כתב שבני העיר יתנו עבורם וכאן כתב שהעדים עצמן יתנו חלקם עכ"ל הסמ"ע * וצ"ע שלא נמצ' שם כלום בסמ"ע מזה (א"ה בפרישה שם תמצאנו ע"ש):

סימן לח

א **הזימום**. אין דין הכחש' והזמ' שוין דבהכחש' שניהם נפסלים והיינו בעדות זה אבל בעדות אחרת כל כת באה בפ"ע ומעידה משא"כ בהזמ' הראשונים נפסלים והאחרונים כשרים לגמרי וה"ט כיון דמעידים על גוף העדים לומר עמנו הייתם ה"ל כאילו העידו על שנים שחללו שבת או הרגו הנפש שאין אלו נאמנים לומר לא עשינו עכ"ל הסמ"ע:

ב **לשלם**. ומ"מ יכול התובע לומר אין לי עסק אלא עם הנתבע והוא יחזור על העדים כו' ע"ש בסמ"ע ועיין בש"ך שמאריך בדין זה:

ג **נפקות'**. ובש"ך כתב שיש עוד נ"מ בזה ע"ש: **קצת דיני עדות הועתק מס' חקי משפט יש** כשרים לדון ופסולים להעיד. קרוב שקבלוהו לדון פסול להעיד ואפילו באותו דין עצמו. רש"ך סי' פ"ג. משרתי הבית כשרים להעיד. רדב"ז סי' צ"ו פליטת ב"י סי' י"ח. אבל הרדב"ז עצמו סי' כ"ד כתב דנוגעים בעדות הם. השוכרים והפועלים וכן מי שלוקח מראובן פרס ללמוד תלמידים בחנם כשרים לדון ולהעיד ואפילו מדת חסידות ליכא מהריב"ל סי' צ"ח. אבל הרשד"ם כתב ראוי לאדם לחוש לזה משום מדת חסידות. אפילו במילת' דאיסור' שונא כשר להעיד. ר"ש הלוי סי' י"ח. היבם מותר להעיד ליבמתו. רשב"א תשובה כ"י ועיין בב"ח. בפ' ז"ב ד' כ"ח בעו מיניה מהו שיעיד אדם לאשת חורגו ופרש"י כו' ע"ש מזה מוכח דאם מתה אשת חתנו והניחה בנים דהבנים פסולים לו והוא להן אז פסול לחתנו אע"פ שמתה בתו לפי שהבנים ראוים לירש אביהם. כת"י הגאון מהרר"י אב"ד משטרים. וכתב מו"ח על הגליון וז"ל ולי קשה ממ"ש המרדכי דפסול לאשת אחי חמיו דמה שקנתה אשה קנה בעלה וכשר לבעל אחות חמיו דמה שקנה הבעל לא קנתה האשה ע"כ ולא פסלינן מטעם דפסול לבן אחות חמיו דהוי שני בשני בחד בעל והוא ראוי לירש בעל אחות חמיו וע"ש במרדכי עכ"ל מו"ח. עד כאן:

סימן לט

א **מהמשועבדים**. הטעם משום דאינהו לא ידעי בהלואה. דעדים בלא שטר לית ליה קלא וכיון דמסתמא לא ניח' ליה ללוה דליפוק עליה קלא דהוא חייב לכן העדים אינם מוציאין הקול אבל כשקנ' בק"ס לפני עדים אמרינן כיון דהקנ' לו בעין יפה ודאי אינו מקפיד בקלא ומסתמ' הוציאו העדים הקול והיינו דוק' כשהעדים לפנינו וזוכרין זמן הקנין דאל"כ אע"פ שהלו' מודה לו שקנה בק"ס בזמן זה וגם יש עדים אחרים שראו הקנין מכל מקום הם לא מפקי לקלא אלא עידי הקנין עצמן ויש לחוש שמא העדים שכחוהו ואינו גובה ממשועבדים מזמן הקנין אא"כ יש שטר ביד המלו' ונזכר בו זמן הקנין דאז גובה מאותו זמן עכ"ל הסמ"ע ואין כן דעת הש"ך לחלק בכך וע"ש שמאריך מאד בענין אם שעבוד' דאוריית' או לא וסיים וכתב ז"ל ומ"מ אין אני סומך על ראיותי והכרעתי כי אין תלמיד כמוני מכריע בין ההרים גדולים רק שעכ"פ דין זה הוי ספיק' דדינ' עכ"ל:

ב **סופר**. דחזק' דלא שדי אינש זוזי בכדי וע"ל סי' מ"ט ס"ב בהג"ה דגם בשאר טעות אמרינן ט"ס. סמ"ע:

ג **שקנו**. בהג"א כתב דאם אמר סתם הנני מודה לך בקנין בפני עדים שחייב אני לך אינו חל הקנין וכתב הש"ך דבבד"ה השיג ע"ז וס"ל דמועיל הקנין אפילו בכה"ג והב"ח יישב דברי הג"א וצ"ע לדינ' ועיין בגידולי תרומ' שער מ"ב ח"ה וע"ל ר"ס מ' מיהו כ"ז לענין משעבדי אבל לגבי עצמו פשיט' דמהני הודא' אפי' בלא קנין עכ"ל:

ד **רכ"ה**. שם חילק בין יצא מידו באונס או לא מיהו כאן לא שייך חילוק זה דאף דאירע לו אונס הלא כל לוה שנעשה לו טובה בהלוא' חייב באונסים משא"כ במוכר תו אינו חייב במה שיצא מידו באונס. סמ"ע:

ה **פרע**. כתב הש"ך בכאן משמע דא"י לטעון פרעתי נגד עידי קנין ע"ש (ועיין בתשובת ח"צ סי' ק"ט):

ו **איחרנוהו**. בטור מפורש הטעם דחיישינן שלוה בניסן וקנה קרקע באייר ואיחרו וכתבו זמן ההלוא' מסיון ואח"כ מכר הקרקע שקנה באייר ואז טורף המלו' מלוקח שלא כדין דאילו הי' נכתב הזמן מניסן הי' ניכר שקנ' אחר זמן ההלוא' ולא הי' יכול לטרוף דקי"ל לוה ואח"כ קנה ומכר אין המלו' טורף מהלקוחות והשת' דנכתב זמנו מסיון אינו ניכר שקדמ' ההלוא' לקנין ואתי למטרף שלא כדין ומה"ט אם כתבו לו דאקני א"צ לכתוב השטר דאחרוהו כמ"ש בסי' מ"ג סי"ג ואפילו למ"ד דאקני ט"ס הוא כמ"ש בסי' קי"ב

י"ל דמיירי שכתב בו מקצת אחריות דאז לא אמרי' דאקני ט"ס כמ"ש הרמ"א שם בהג"ה עכ"ל הסמ"ע:

ז **המלו'**. כתב הסמ"ע דה"ה אם מתו שניהם המלו' והלו' וגם צד כ"ש הוא:

ח **חולקין**. והעיקר כסברי' הראשונ' שהוא דעת רוב הפוסקים וכן נוהגין ועיין בתשובת ר"ש כהן ס"ב סי' ס"ד. ש"ך:

ט **משלשים**. תימה דע"כ ס"ל לי"ח אלו דבסתם הלוא' אינו נאמן תוך ל' לומר פרעתי וכ"כ הר"ן להדיא לסברתם דס"ל כן אבל למאי דקי"ל בס"ס ע"ח דבסתם הלוא' נאמן לומר פרעתי אפילו תוך ל' א"כ ה"ל להמחבר לכתוב כאן די"ח בסתם הלוא' אפילו תוך ל' אין כותבין ויש ליישב בדוחק וצ"ע עכ"ל הש"ך. ואפשר לומר דס"ל להמחבר מאחר דאיכ' תרתי לטיבות' תוך ל' וגם קנה בק"ס א"י לומר פרעתי אליבא דכ"ע:

י **וע"ל**. ובא"ע סי' נ' ס"ו בהג"ה בתשובת מבי"ט ח"ב סי' רנ"א ובשלטי גבורים פ' ח"ה דף ק"פ ע"א. ש"ך:

יא **רשאים**. משמע אפילו לזכרון דברים ומ"ש הב"י דזכרון דברים יכולים לכתוב לאו למימר' דתועיל כתיבתן לענין אם הלו' יכחישם אחר כך אע"פ שלא יעידו כן בב"ד דזה אינו דבתשובות הרא"ש מבואר דהלו' אינו מכחיש כתיבתן רק שאומר שלא צוה לכתוב אבל אם מכחיש כתיבתן פשיט' דאינו מועיל הכתיב' עד שיגידו בפה מטעמ' דמפיהם ולא מפי כתבם ומ"ש עוד הב"י דמקבלי עדות שקבלו עדות מעדים שהעידו שזה לוה בפניהם ואם בלא קנין ולא אמר כתבו אין לב"ד לכתוב עדות בשטר דכמעש' ב"ד דמי ותו לא מצי למטען פרעתי ע"כ נרא' דוק' שלא עשו פס"ד על העדות אבל אם דנו וחייבו ע"פ העדות ה"ל מעשה ב"ד ויכולים לעשותו כשטר גמור עכ"ל הש"ך:

יב **חולקין**. בנ"י כתב אע"ג דסתם קנין לכתיב' עומד אינו עומד לכתוב בו אחריות ושאר יפוין והא דאמרינן אחריות ט"ס הוא היינו כשהתנ' אבל בב"מ לא כתב כן הנ"י וצ"ל דמ"ש כאן קאי אערב דדינו כן דאין לו הנא' מההלוא' משא"כ בלוה ומוכר דקבלו הנא' אמרינן דקבלו בכל ענין וע"ל סי' ס"א ס"ה עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דלענין דינא משמע מדברי הפוסקים דבכל ענין אמרי' אחריות ט"ס וסתם קנין לכתיבה עומד לכל דבר יש לו דין שטר ממש וע"ל סי' רל"ח ובתשובת רשד"ם סי' י"ח:

יג **ולא**. ר"ל שלא היו קבועים או לא שלחו לו כו' וכן מוכח לפרש כן בהרמב"ם ע"ש עכ"ל הסמ"ע וע' בש"ך ובט"ז:

יד **שמא**. דוק' בכה"ג שאינו מעלה על דעתו שאלו הג' כתבו וחתמו הודאתו ונתנו ביד זה שהוד' לו אבל כשתבעו ושלחו אחריו הוא יודע שיתנו לו כתוב וחתום ותו לא

יפרע לו אא"כ ידרוש אחר השטר הודא' ויקחנו מידו מש"ה אינו נאמן אחר כך לומר שפרעו כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דלרוב הפוסקים גם בתבעו ושלחו אחריו ובכל מעשה ב"ד היינו דוק' כששואל לכתוב בפני הלו' משא"כ בלא שלחו אחריו א"י לכתוב אם לא כשמצוה הלו' כיון דלא הוי מעשה ב"ד וע"ל סי' ע"ט וכתב הנ"י דבמוד' ע"י תביע' בפני ג' ואמר הוו עלי דיינים ה"ז ב"ד גמור וכותבים לו שטר כו' ע"ש:

טו **מכירים.** כתב הסמ"ע אפילו להתו' והרא"ש דס"ל עדיו בחתומיו זכין לו וליכא למיחש שמא המלו' אינו לפנינו ולא יגיע השטר לידו עד אחר זמן אפ"ה צריך שיכירו המלו' כי שמא המלו' חייב לאיש אחר ומשנה שמו כדי לאפוקי חובו ממי שנתחייב לו ועוד דלא ניח' לאיש שיצא עליו קול שפלוני חייב לו אם אינו אמת ודוקא כשבאו שניהם לב"ד או להעדים משא"כ כשהלו' לבדו בא ואומר כתבו עלי שאני חייב לפלוני תו ליכ' למיחש שמא ישנה שם המלו' שאין אדם חוטא ולא לו וגם בהודא' כזו אין הקול יוצא שיש להמלו' ממון כך וכך כיון שההודא' נעשה שלא בפניו אמרי' דלמ' שלא להשביע הודה זה מש"ה כותבין אע"פ שאין מכירין המלו' ועכ"פ צריכים להכיר הלו' דיש לחוש לקנוני' דמעלה שמו בשם אחר כדי להוציא מהאחר דמי הודאתו עכ"ל והש"ך כתב דכל מה שכתבו האחרונים בזה לא נתחוורו לו והעיקר נ"ל לדינ' כמ"ש המחבר בסי' מ"ט ס"ב ע"ש (ועיין בט"ז מ"ש בזה):

טז **הן.** ר"ל אע"ג דגם זה שהודה בב"ד מחשב כמלוה בשטר לענין לטרוף מלקוחות משום דמעשה ב"ד יש לו קול הנ"מ כשהלו' מודה או שידוע שלא פרע אבל כשטוען פרעתי נאמן עכ"ל הסמ"ע וכתב עליו הש"ך וז"ל נרא' מדבריו דאף במקום שיכול לטעון פרעתי ואין כותבין לו טורף מלקוחות וכ"כ עוד בסימן נ"א וס"ס ע' וסימן ע"ט סי"ב ואין דבריו נכונים כמו שהשגתי עליו בסי' ע"ט באריכות ע"ש וכתב עוד דהרמב"ם מפרש דוק' בא"ל הן דלא ה"ל אלא הודא' לבד דיכול לטעון פרעתי אבל הרב' פוסקים חולקים ע"ז והעיקר דכל מעשה ב"ד לא אמרי' כנכתב דמי וכשיצא ולא כתבו לו נאמן לומר פרעתי אם לא כששאל המלו' בפני הלו' שיכתבו לו דאז כנכתב דמי עכ"ל:

יז **שנאמן.** בד"מ כתב הטעם משום דמחזי כשקרא ע"ש ולפ"ז כשעדיין ודאי לא פרע משמע דס"ל דכותבין לו פס"ד ובפרישׁ' הוכחתי דאפ"ה אין כותבין לו דשמ' יפרע לו ולאח"ז יתבע אותו וזה יטעון להד"ם ויוציא הפס"ד ויהיה מוחזק כפרן כמ"ש סברא זו בסי' ע"ט עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דאין דבריו נכונים דא"כ לעולם לא יכתבו פס"ד ועוד דמוכח להדיא בש"ס פ"ק דב"מ דאם ידוע בודאי שלא פרע כותבין לו וכ"מ בכל הפוסקים וכ"כ הטור להדיא ואפשר דהסמ"ע מיירי כשאין מודיעים לנתבע דס"ד כיון

דלהאי מ"ד נאמן לומר פרעתי יכתבו לו קמ"ל דלא משום חששא דכפרן ובש"ס ופוסקים מיירי שמודיעים לנתבע שאז כותבין ומ"מ אין דבריו מחוורין עכ"ל:

יח **פרעתי**. עיין בש"ך שמאריך בדין זה והביא הרבה פוסקים שחולקים על המחבר בזה ומסיק וכתב שמ"מ נ"ל עיקר כדעת המחבר שאינו נאמן לומר פרעתי נגד פס"ד ע"ש:

יט **אמרו**. בתשו' מיי' איתא דאם אמרו הדיינים שלא אמרו לו נאמן לומר פרעתי ומשמע אפי' שכת"י הדיינים מתקיימות בלא פיהם וי"ל מ"ש מאמנ' היה דברינו בסי' מ"ו סל"ז שאין העדים נאמנים כשכת"י יוצא ממקום אחר ונראה דדוקא בעדים שייך לומר כיון שהגיד כו' אבל ב"ד נאמנים. מכ"ש כאן דאין חוזרין ומגידין לגמרי. ש"ך:

כ **ענין**. הטעם מבואר במרדכי דפס"ד לא נכתב לגבות בו אלא כדי לזכור מה שפסקו הדיינים לכך לא חשש ליטלו מידו כשפרעו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך נראה דהעיקר כסברא הראשונה ודלא כע"ש שכתב דנוהגין כי"ח ולא ידעתי מנ"ל הא ובכל המקומות שהייתי לא ראיתי נוהגין כן ונראה דגם הע"ש לא קאמר אלא במקום שאין הדיינים מודיעים ללוה שכתבו לכך נוהגין כן עכ"ל:

כא **הודאה**. ה"ה שטר הלואה דהא בהלואה גם כן א"י לכתוב עד שיאמר להם כתבו וחתמו. ש"ך:

כב **לקוחות**. אבל למגבי מיניה דהמודה עצמו גובין דלא חשדינן להו דמשקרי בעיקר הענין עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ע"ז וז"ל מיהו תמיה לי הא קי"ל מפיהם ולא מפי כתבם וכ"פ המחבר בסי' כ"ח סי"א וא"כ לא הוי עדות כלל וצ"ע וצ"ל דס"ל להש"ך מאחר שנכתב שלא מדעת הלוה לא הוי שטר גמור ומקרי מפיהם כו' וכמ"ש בשמו בסק"א י"א ע"ש דאל"כ הא פסק המחבר בסי' כ"ח סי"ב דחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר וק"ל:

כג **שמשמע**. כגון שכתבו וחד ליתוהי או ואמר לנו פלוני או שכתוב בו שנעשה בפני מומחה שהוא לא היה טועה לומר שב"ד בשנים טור עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך נראה דאם האידנא יש מומחה לענין זה והא דחוששים שמא טעו דוקא בכה"ג דלא חתימי אלא ב' אבל היכא דאיכא ודאי ב"ד קי"ל דלב"ד טועין לא חיישינן וכן הוא בסי' מ"ו ס"ט ור"ס רנ"ה ע"ש ובתשובת ן' לב ס"א כלל כ' סי' ק"ו עכ"ל:

כד **מוחה**. דלא ניחא ליה להשביע נפשו בפרט בדבר שאינו שלו. סמ"ע:

כה **אין**. ז"ל הש"ך נראה כמ"ש הב"ח דהכא עיקר טעמא כיון ששקר הוא חיישינן שמא מערים המלוה כו' דשמא יפול מידם או יגבנו קודם שיבא ליד הלוה ע"כ וכתב הסמ"ע אפילו בא הלוה לפני עדים בלא המלוה וקנו מידו שחייב לזה כך וכך אפ"ה אם בא

המלו' אח"כ לכתוב לו שטר שקנה זה לפניהם בכך אין שומעין לו דקנין כזה שלא בפני המלוה לא ניתן מסתמא להכתב וכל זה כשאומר גם וחתמוהו אבל בכתיב' לחוד אין קפידא וכן מוכח בב"י ע"ש עכ"ל:

כו **בד"א.** אמ"ש בריש הסעיף קאי דאפילו ללוה אין כותבין שטר אא"כ קנו מידו וזה דעת הרי"ף והרמב"ם אבל התוס' והרא"ש והטור חולקים וס"ל דעדיו בחתומיו זכין להמלו' משעת חתימה אפילו לא בא השטר לידו עד אחר זמן ורבינו ירוחם חילק בין דבר שאינו בידו כמו שטר הלוא' לא אמרי' עדיו בחתומיו כו' ובין דבר שהוא תחת ידו דזכה משעת החתימ' וע"ל סי' ס"ה סי"ג ותימא על הרמ"א שהשמיט זה ולא הזכירו כלל ואפשר שטעמו משום דהנ"י כתב דהרב' גדולים פסקו כהרי"ף וע"ל סי' מ"ג סט"ו וסי' מ"ט ס"ז וסי' ס"ה סי"ג עכ"ל הסמ"ע וגם הש"ך האריך להשיג על הרמ"א בזה וכתב דפשיטא דבשובר וכיוצא בו מצי המוחזק לומר קים לי כדעת החולקים על הרי"ף אבל אם לא הגיע השובר לידו אח"כ כגון שנאבד אחר שנמצא וכה"ג נרא' דלכ"ע לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו וה"ה בכל כה"ג וכ"פ הרמב"ן בס' המלחמות דבעינן דוקא דמטא לידיה לבסוף עכ"ל:

כז **ויתן.** כ"כ הרמב"ם אבל התו' כתבו דאליבא דכ"ע אם המלו' עמו לפני העדים תו לא חיישינן דודאי ימסרנו לידו מיד עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך ולא ידעתי היכן כתבו התוס' כן (* א"ה באמת שבפרישה מראה מקום לתוספות גיטין פ"ב דף י"ז ע"ב וכוונתו לד"ה עד שעת נתינה כו' אמנם לדעתי החלושה אין משם ראיה כלל דלא כתבו שם התוס' אלא דא"צ להביא ראי' אימת מטא שטרא לידיה דכיון דאין כותבין שטר אא"כ המלו' שם אמרינן מסתמא נעשה כהוגן ונמסר לו מיד ואין ה"נ דהעדים צריכים לידע שנמסר השטר בפניהם ע' שם בתוס' וק"ל):

כח **וכתבו.** כתב הרשב"א דאין קפידא לכתוב בשטר כתבנו ונתננו השטר לידו אע"פ שנתנוהו ליד שלוחו דידו היינו רשותו. סמ"ע:

כט **הלוה.** ואז זכה בו המלו' משעת הקנין לכ"ע וע' בבעה"ת סוף שער נ"ב. ש"ך:

ל **זכה.** כתב הש"ך דצ"ע דהמעיין היטב בבעה"ת שם יראה דמיירי במחייב עצמו לשנים בסתם ולא אמר לעדים כלום ומסרו העדים השטר לאחד מהם וגם בזה נסתפק שם אבל אם החייב בעצמו מסרו לאחד מהם משמע דלא זכה בו אלא זה שנמסר לידו אבל האחר מנין יזכה ואולי גם הטור מיירי דמסרו לזה באופן שיזכה ג"כ לחבירו בחלקו וצ"ע עכ"ל:

לא **שטר.** כי הקנין שלו אינו כלום. ש"ך:

לב **לחזור**. ז"ל הע"ש ונרא' שצריך להחזיר לו שכר הסופר שנתן מדיני דגרמי ע"ש ודברי טעם הן עכ"ל סמ"ע וכתב הש"ך דהר"י ן' מיג"ש והרמב"ן חולקים על דין זה והמחבר הביא דבריהם בס"ס רל"ח. וק"ק למה סתם כאן ונרא' דדין זה הוי ספיקא דדינא והמוחזק יוכל לומר קים לי כהרמב"ן וסייעתו וכ"כ בתשובת מבי"ט ח"א סי' ר' וסי' ריי"ג ע"ש. עוד נחלקו גדולים עם המבי"ט שם במי שמכר צמר לחבירו וכתב לו שטר על סך דמי המכיר' ומת הלה שלקחו ותפס ב"ח של הלוקח הצמר מרשות המוכר שכתב המבי"ט דאפילו הרשב"א מודה במטלטלים והחולקים כתבו דאפילו הרמב"ן מודה במטלטלים ע"ש באריכות ונ"ל כהחולקין וא"כ אותו ב"ח של הלוקח שלא כדין תפס עוד נרא' עיקר דכשמת הלו' יכול המלו' לחזור בו אף להרמב"ן וכן כשנודע בינתים שיגיע להמלו' איזה הפסד מזה כגון שלא יהי' בטוח במעותיו וכה"ג ומן הסברא נרא' כן דמסתמא אדעתא דהכי לא נתרצ' זה כו' ע"ש וכתב עוד בשם מ"ב דאפילו בא השטר ליד המלו' כ"ז שלא נתן המעות יכול לחזור כו' וע' בטור וב"י עכ"ל:

לג **עיסקא**. מחצי הריוח יתן ליד המלו' אפ"ה צריך המקבל ליתן כל שכר הכתיב'. סמ"ע:

לד **נותן**. כ"כ בד"מ בשם נ"י ושכן משמע בהרב המגיד ובאמת ליתא כן בנ"י ובה"ה דשם קאי אשובר כו' מיהו דין זה אמת מסברא וע"ל סי' נ"ד ס"א עכ"ל הש"ך:

סימן מ

א **כלום**. היינו שיודע שאינו חייב לו ומחייב עצמו כמו מתנה אבל אם מחייב עצמו מחמת שסבור שהוא חייב לו ואח"כ נודע שטעה אפילו מסר לו שטר בעדים אינו כלום והוא פשוט לקמן סי' קכ"ו סי"ג וכמה דוכתי דכל קנין בטעות חוזר. ש"ך:

ב **האומר**. כתב הסמ"ע דרבים חולקים בזה וס"ל דלא מהני מה שאומר בע"פ כ"א בהודא' שכבר חייב לו אבל אם בא להתחייב לו עתה בדיבור לא מהני כ"א כשכתב לו בשטר כן או באמר אני חייב לך מנה בשטר ומן התימא על המחבר והרמ"א שכתבו סתם בלי חולק עכ"ל וע"ל סי' ל"ט מ"ש שם בס"ק ג':

ג **שכתב**. כתב הב"ח דוקא כתב בכתב ידו אבל אם לא כתב בכת"י ולא חתם תחתיו כלל משמע בטור לר"ת אע"פ שמסרו לו בפני עדים אפי' מבני חורין לא גבי דמצי למימר משטה אני בך והש"ך השיג ע"ז וכתב דכיון דעידי מסיר' כרתי מה בכך שאינו כתב ידו כיון שמסרו לו בפני עדים הם מפקי לקלא וגובה אפילו ממשעבדי ולא שייך משטה אני בך בכה"ג כו' ע"ש באריכות:

ד **הערב**. פירוש כשקודם שחתמו העדים כתב בשטר פ' לוה מפ' ופלוני ערב ואח"כ חתמו העדים דמשתעבד הערב אפילו לא קנו מידו ואף לאחר שהלוהו כיון דכתב ליה בשטר כמ"ש בסי' קכ"ט עכ"ל הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא דק דהא ס"ל להרמב"ם והטור והמחבר לקמן סי' קכ"ט ס"ד דצריך קנין בערב היוצא קודם חיתום שטרות אלא כוונתם כאן לומר כמו שישתעבד הערב אע"פ שאינו חייב גם הלו' יכול להשתעבד כן עכ"ד (* א"ה לדעתי החלוש' אין זו השג' כ"כ דאף שבדברי הרמב"ם אין לפרש כך דהוא סובר דצריך קנין אפילו קודם חיתום שטרות מ"מ להט"ו יש לפרש כן דהא הטור כתב בפשיטות בסי' קכ"ט דקודם חיתום שטרות אם כתב ופלוני ערב א"צ קנין וגם המחבר כתב שם בס"ד דיש פלוגת' אפילו בלאחר חיתום שטרות י"א דא"צ קנין ואחר כך כתב ולהרמב"ם אפילו קודם חיתום צריך קנין וע"ש בס"ז בסמ"ע וט"ז וק"ל):

ה **כשכותב**. ע"ל סי' פ"א סכ"ט דה"ה אם הודה בע"פ שקבל החוב שבשטר או שמחל לו הוי מחילה עכ"ל הסמ"ע (ובש"ך שם ס"ק ע"ב כתב דבמוחל ותפיס שטרא הוי ספיקא דדינא ע"ש):

ו **והעיד**. היינו שחתומין בו והעידו על כתב ידו כ"כ הסמ"ע. והש"ך פירש שהעיד עדים על גוף הענין לא לקיים החתימ':

ז **כשר**. לגבות בו ממשעבדי וכן מ"ש אח"ז ה"ז מלוה בשטר היינו לגבות ממשעבדי ובסעיף שלפני זה לא איירי אלא לענין חיוב בלבד. סמ"ע:

ח **ונתנו**. היינו כמ"ד עידי מסיר' כרתי אבל יש חולקין כמ"ש ס"ס נ"א וע"ש. ש"ך:

ט **ידו**. כתב הסמ"ע דבהרמב"ם והטור ליתא תיבת ידו ונרא' דהמחבר ה"ק והוא שיהי' כתוב בכ"י הלוה דאז אינו יכול לזייף בקל וכתבו הרמב"ם בשטר כזה שאין בו עדים שיהי' כתב שא"י להזדייף דאילו שטר שיש בו עדים מירתת טפי לזייף וע"ל ר"ס מ"ב והש"ך כתב דא"צ לדוחק זה אלא דעיקר טעמא הוא כיון שאין עדים חתומים בו יש לחוש שיזייף ויכתוב עוד אבל ביש בו עדים תו לא מצי למיכתב מידי בתר החתימ' ולכן בעינן כתב שא"י להזדייף שלא יכתוב עוד שום דבר יותר עכ"ל:

סימן מא

א **שלא**. כתב הש"ך דברי הרב תמוהים דהאיך יעל' על הדעת שיעידו שלא בפני בע"ד נחייבו ומיהו כשלא נמחק לגמרי ורישומו ניכר דאז אינם מעידים רק על החתימות יכולים להעיד שלא בפניו כמ"ש סי' מ"ו ס"ה דמקיימין השטר אפילו שלא בפני בע"ד אבל בנמחק לגמרי ומעידים על השטר מה היה כתוב בו דבר תימ' שנקבל עדות זה שלא בפני בע"ד ומדברי תשו' הרשב"א מוכח להיפך דלא פסק כן אלא גבי שטר מקח כיון

שהלוקח מוחזק בקרקע אין אנו חוששים כו' או דלפטור מקבלין שלא בפני בע"ד כמ"ש בסי' כ"ח סי"ח אבל שיעידו על שט"ח לחייבו ע"פ עדותן לעשות שטר גמור להוציא מידו לא ודברי הרב צל"ע עכ"ל:

ב **עצמם**. הטעם מפני שכבר עשו שליחותן ומה"ט כתב המחבר בסי' מ"ט ס"ו דאם טעו בכתיבתן הראשונ' ונתבטל השטר חוזרין העדים עצמן וכותבין וחותמין שנית דעדיין לא עשו שליחותן כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דגדול' מזו כתב הרשב"א בתשוב' דאם לא כתבו בשטר הנאמנות מפורש על הפרעון קורעין השטר וכותבין אחר עם נאמנות דה"ל לא עשו שליחותן וכתב הטור אבל עדים בלא ב"ד לא יעשו לו שטר אפילו מזמן שנמחק ע"כ ור"ל בלא דעת הלו' דמדעתו יכולים לכתוב מזמן שני ואם נתעכב מזמן שנמחק עד זמן שמצו' אין כותבין אפילו ברשות הלו' מזמן שנמחק וכתב הנ"י וז"ל ושט"ח או שטר מכר באחריות שנחתם בו א' מהעדים בלבד ואבד או נמחק אומר מורי הרב שיכולים לחזור ולכתוב ולחתום שניהם דכ"ז שלא עשו שניהם מעש' שטר אף הראשון לא עשה שליחוחו עכ"ל:

ג **עושים**. דהפקר ב"ד הפקר. סמ"ע:

ד **אחר**. וגובה בזה השטר מזמן הראשון טור וכ"כ נ"י והכי מוכח בש"ס פ' ג"פ דף ק"ע ב"ד מקרעין השטר כו' ועיין בתו' שם. ש"ך:

ה **ראי**'. ומ"מ צריכין קיום הראשון ג"כ לענין זה שלאחר שיביא ראי' גוב' אפילו ממשעבדי וא"י לומר פרעתי משא"כ אם לא היה לו אלא ראי' אחרונ' דהיינו שנעש' הלוא' או מקח לפני עדים ושכתבו וחתמו לו שטר די"ל אחר כך פרעתי כיון שאין בידו שטר ומ"ש עד שתתקיים עדותן ולא כתב חתימתן ר"ל שתתקיים כל העדות הכתוב בשטר דאף שהעדים הראשונים אמרו שחתמו ע"ז השטר והיה כתוב בו כך וכך ובשטר בעלמא סגי באמרם זהו חתימתינו כמ"ש בסי' מ"ו שאני הכא שכבר כלה השטר לפנינו הוי כעדות חדש שבאו להעיד בע"פ לפני ב"ד שצריך הב"ד לחקור לכל א' בפ"ע ולהוודע אם דבריהם מכוונים עכ"ל הסמ"ע:

ו **ילך**. פי' שיעמיד ב' כיתי עדים שידעו מה הי' כתוב בשטר וילך עם כל כת לב"ד בפ"ע וכתבו לו ב' שט"ח אבל עתה שצריך לקרוע שטר הראשון ליכא למיחש להכי והא דצריך לכתוב שקרעו אע"פ דלא חיישינן לב"ד טועין מ"מ יש לחוש לשכח' משא"כ כשכותבין שקרעוהו דודאי לא יכתבו עד שכבר יהי' נקרע כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך הביא תשובת רשד"ם שכתב דאפשר מ"ש דאל"כ פסול אינו ר"ל שאם לא כתבו דהוא פסול

אלא אקריע' מהדר שאם לא קרעו פסול שויא ולכך צריך לכתוב כדי שלא יסתפקו אבל מסתמא לא חיישינן לב"ד טועין עכ"ל:

ז **כותבים**. פירוש העדים עצמן בלי שום ב"ד כ"כ הרשב"א וכן מוכח מש"ס. ש"ך:

ח **הראשון**. הטעם כתב הסמ"ע דחיישינן דלמא אח"כ חזר המקבל ומכר' או נתנה להנותן בק"ג וזה יוציא שטר הקיום ויאמר שנתנ' לי פעם ב' כדלקמן סי' רל"ט וע"ש וכתב הש"ך ולפ"ז אם הנותן הוא בפנינו ומצוה לכתוב כותבים אפילו מזמן שני:

ט **לקרוע**. דאל"כ יש לחוש לקנוניא כיצד יבוא מי שהית' שדה זו של אבותיו ויטרוף שדה זו בעדות שלו ויחזור הלוקח ויטרוף בשטר המכר שבידו מהלקוחות שלקחו אחריו ויחזור בקנוניא ויעמוד בשד' שנטרפ' ממנו ויבוא זה שטרפ' בעצמו ויטרוף פעם אחרת בעדות אבותיו ויוציא הלה שטר מכר השני ויטרוף בו לקוחות אחרים שלא כדין. ש"ס ורמב"ם:

י **חרי**. כדי שלא יגבה בקיום זה מבני חרי ואח"כ יחזור ויגב' בהגוף מלקוחות דשובר אצל לקוחות ליכא. סמ"ע:

יא **אין**. דשמא לא אבדו ויגב' תחל' בשט"ח ויחזירנו לו ואח"כ יחזור ויגב' בהקיום ולא שייך בזה דיכתבו שטר זה דלא למגבי ביה כו' דא"כ שטר זה למה לו. עכ"ל הסמ"ע:

יב **ונתנו**. דאז ליכא למיחש שמא כתב ללוות ולא לוה אפ"ה אין כותבין. סמ"ע:

יג **בעדים**. דשמא ימצאנו ורשב"ם פירש דאם יש עדים שנאבד כותבים לו ולא חיישינן שמא ימצאנו ויגב' ב' פעמים וכ"מ מהרמב"ם ובעה"ת וראב"ן כו' ע"ש דמסיק וכתב דלענין דינא נ"ל דלא פליגי דהמחבר מיירי כשאין מודיעים ללו' והרשב"ם וסייעתו מיירי כשמודיעים ללו' או כותבין שטר אחר אם נאבד בעדים וזה דרך ישר וכן עיקר עכ"ל:

יד **שנשרף**. וא"ל הא איכא למיחש דישרוף השטר בפני כמה כיתי עדים ויגב' ויחזור ויגבה י"ל דכיון דקי"ל כותבין שובר א"כ ליכא למיחש להכי ולפ"ז צ"ל דכותבין מזמן שני דאי מזמן ראשון אכתי איכא למיחש שיעש' הלוה קנוניא עם המלו' לטרוף בכמ' שט"ח ויכבוש הלו' את השובר ובזה ניחא הא דכתב המחבר בס"א דצריך לקרוע שטר הראשון ואמאי הא כותבין שובר אלא ה"ט כיון דשם כותבין מזמן הראשון לא מיתקנא מילת' בשובר כדכתיבנ' אי נמי י"ל דכאן מיירי שהעדים מעידים שלא היה בשע' שנשרף שום אדם כי אם הם אבל גבי שטר שנמחק ליכא למימר הכי דמי יודע כמה עדים העמיד שראו השטר קודם שנמחק עכ"ל הש"ך:

טו **אחריות**. גבי מקח הוצרך לומר בלא אחריות ור"ל דהתנ' כך דאל"כ ט"ס הוא משא"כ במתנ'. סמ"ע:

טז **שנאבד**. כלו' שאומר שנאבד אפילו אין ידוע בעדים שנאבד דגבי שטרי מקח ומתנ' ליכא למיחש למידי. ש"ך:

יז **לאו**. בס"ס רנ"ג חזר מור"ם וכתב האי דינא וקשה הא כתבו הט"ו בסי' רנ"ה ס"ו דאין היורשים נאמנים לומר פרענו כיון ששטר צווא' יוצא מת"י כו' ע"ש וצ"ל דשם מיירי שהודה השכ"מ שמנ' לפלוני בידו דזהו מיחשב שטר גמור אבל הוא קצת דוחק דא"כ ה"ל להט"ו לפרש וצ"ע ע"ש שהארכתי עכ"ל הסמ"ע (ובט"ז כתב וז"ל נ"ל ליישב דיש חילוק בין כותב צווא' דרך כלל לכותב לשון שטר וחילוק זה נזכר בסי' ר"נ סכ"א אבל לענין הלכ' אין להוציא ממון ואין יפוי כח של שטר לצווא' וכמ"ש בהוכח' סי' מ"ג ס"ט ע"ש בדברינו עכ"ל):

יח **למיחש**. דדוקא כשנאבד מידו והוא יודע המקומות שהי' בהם בשעת אביד' שייך למיחש שימצאנו אחר החיפוש. סמ"ע:

יט **בעדים**. אבל כשאין לו עדים אין מחזירין לו גוף השטר דשמא עדיין בידו ההעתק ויגב' תחל' בגוף השטר ואח"כ בההעתק ומ"מ הא ליכא למיחש שמא יגבה ב"פ בשני העתקות דכל שבא לגבות בהעתק אינו גוב' אא"כ יתן שובר ותו לא מצי לגבות עוד וגם להא לא חששו שמא ימצא ההעתק ויגב' ראשונ' בהשטר ואח"כ שנית בההעתק דכל שאבדו בדרך תו לא מחפש אחריו עכ"ל הסמ"ע:

כ **שמטפיסין**. בסמ"ע האריך לפרש הג"ה זו ודעתו להגי' ולגרוס וכל שטר מטפיסין ע"ש (ז"ל הט"ז נ"ל לגרוס כל שטר שמטפיסין מעתיקין כו' והכי קאמר כל שטר שאמרנו שמטפיסין דהיינו אם הוא לצורך מעתיקין אותו בדרך זה ומה שהקש' הסמ"ע דהא צריך ב"ד להעתיק שטר כמו בנמחק שטרו התם לאו משום העתק צריך ב"ד אלא משום דצריך והוזקקנו כו' עכ"ל:

כא **ב"ד**. בריב"ש כתב דאפילו ב' החתומים על השטר הטפס' קרובים זה לזה כשר וה"ט כיון דלא מגבין ביה עד שיוציא גוף השטר נמצא דזה אינו אלא גילוי מלתא בעלמ' וזה שהוספתי אפילו כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא דק דהמעיין בריב"ש שם יראה דאינו מכשיר אלא כשחתומים ג' בהטפס' וב' מהם קרובים זה לזה אבל לא כשאינן חתומים רק ב' קרובים לחוד דאז אין לו רק דין הטפס' בעד א' וע"ל סי' מ"ה סי"ב (וכן השיג עליו הט"ז וסיים וכתב ז"ל וראוי למחוק דבר זה מהגהת הסמ"ע כדי שלא יהיו נכשלים בו הדיינים לענין הלכה ומעשה עכ"ל):

כב **זמנו**. זהו הרמב"ם ז"ל והראב"ד השיג עליו ופי' הש"ך דע"ז משיג הראב"ד דכיון שהעדים קיימי' ואומרים שהוא תוך הזמן דל שטרא מהכא לא יהא אלא המלוה לחבירו בעדי' שאינו נאמן לו' פרעתי תוך הזמן כמ"ש כל הפוסקי' בסי' ע"ח. וצ"ל דאע"ג דבלא שטר אינו נאמן לו' פרעתי תוך זמנו הכא גרע כיון שהעדים עשו שטר נמצא שעיקר

ההלואה היתה על השטר וכיון שנפל איתרע להו ההלואה גופה והלכך אפילו העדי' קיימים נאמן לומר פרעתי וכיוצא בזה פסק המחבר בסימן ל"ט ס"ה ע"ש אבל אין זה מוכרח בש"ס ופוסקי' וצ"ע לדינא די"ל דמצי המוחזק לומר קים לי כהראב"ד עכ"ל הש"ך:

כג **שרפו**. כת' הב"י בשם הריטב"א דדוקא במלוה דאיכא למיחש לפרעון אמרינן כן משא"כ בשטר מתנה שכתב ליתן לו לאחר זמן ובתוך הזמן נקרע יעידו העדים שנקרע השטר ויעשו לו מעשה ב"ד דליכא למיחש לפרעו ע"ש ולמחילה דהא אף אם החזיר השטר לא נתבטלה המתנה עכ"ל הסמ"ע:

כד **אחר**. פירש הסמ"ע אפילו באחריות:

סימן מב

א **לאלתר**. פירוש אף דליכא למיחש לזיופא דהעדים זוכרים מה היה כתוב בו והטעם דבעינן שיהא ראוי לקיים ימים רבים כ"כ הסמ"ע והש"ך כתב לענין דינא כיון שמהרא"ש ור"ח ורבינו ירוחם נרא' דאם בא לגבות מיד כשר וכ"כ הרשב"א נרא' דהוי ספיקא דדינא וצ"ע גם בלאחר זמן כו' ע"ש באריכות:

ב **לקמן**. כתב הש"ך דהרב לא כיון יפה בכאן דבהא ליכא מאן דפליג דפסול ולא דמי כלל לסי' מ"ד ע"ש מילתא בטעמא:

ג **לא**. והטור כתב דאף אם לא טען הנתבע חייב הדיין לטעון כו' וכתב הש"ך דמר אמר חדא כו' דהמחבר מיירי כשלא טען הנתבע בהאי ריעותא כלל והטור מיירי שטוען שאינו חייב כלום בשטר זה וכה"ג אע"ג דלא טעין שנעש' זיוף זה אנן טענינן ליה וכן נרא' עיקר לדינא ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' נ"ג עכ"ל:

ד **שטה**. ויכול לכתוב בסוף שטה אחד עשר ולא חיישינן שיזייף לעשרים דאז צריך להוסיף וי"ו שיהי' אחד ועשרים ויהא ניכר. סמ"ע בשם הרשב"א:

ה **שלשה**. וצ"ל דמ"ש המחבר משלש ועד עשר הוא לאו דוקא דהא בשמנ' ליכא חשש זיוף מיהו בהרמב"ן איתא להדיא דאפילו ל' זכר שלשה שמנה לא יכתוב דיזייף וימחוק הה"א וכתב בס' ת"ח שדבריו נכונים עכ"ל הש"ך:

ו **נזדמן**. כתב הב"ח דאף אם כתב למעל' באמצע השט' שלשה אם חזר וכתב שלש בסוף שטה השטר פסול דאכתי יזייף והכל הולך אחר התחתון ואינו מוכרח ודוק. ש"ך:

ז **כגון**. כתב הע"ש אבל אם כתב ר"ת כגון י"ב י"ג כשר שא"א לזייף וליכא למיחש שמא הי' כתוב ב' או ג' והוסיף היו"ד דחזק' על העדים שעשו כהוגן ואם הי' כתוב בו

ב' או ג' לא היו חותמין ע"כ ולא דק דלמה לא יכתוב ג' דהא ליכא לזייף ולעשות ממנה אות אחר עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דאין זו השג' דהא יש לעשות מן ג' נ' בכתב אשורית ע' בתשובת מהר"מ איסרלש סי' ע"ד ובמבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קנ"ה עכ"ל (וכ"כ הט"ז):

ח **לקיימם**. כתב הסמ"ע וז"ל בד"מ נתבאר דאפילו אם הקיום הוא בדוחק מ"מ מקיימינן משום דאין דרך הבריות לחזור בדבריהם תכ"ד עכ"ל וליתא כן רק שכתב בד"מ בשם תשובת מי' דהיכא דאפשר לקיימם אפילו היכא דב' הלשונות מרוחקים זו מזו מקיימים אותן וכ"ש היכא דסמיכי אהדדי דלאו אורחא הוא לסתור כו' ור"ל שהם מרוחקים ויש דברים אחרים שמפסיקים ביניהם אבל כשא"א ליישבם אם לא מדוחק זה לא שמענו עכ"ל הש"ך:

ט **התחתון**. הטעם הוא כיון דסותרין זא"ז והן ב' דברים ודאי חזרה הוא. סמ"ע:

י **התחתונ'**. כתב בפסקי מהרא"י על שטר א' שהי' כתוב בו וכל הא דלעיל קבל עליו בקנין ולא הי' כתוב במנא דכשר למקניא ביה ופסק דיש לחוש שקנ' בקנין אחר ולא בקנין חליפין ויד בעה"ש על התחתונ' עכ"ל הסמ"ע והקש' בש"ך דהא בע"כ מיירי שאותו קנין אינו מועיל דאל"כ מאי נ"מ ואם כן השטר בטל לגמרי וכל היכא דהשטר בטל לגמרי לא אמרינן יד בעה"ש על התחתונ' כדלקמן ס"ט וצ"ל דמיירי שהסופר טעה והי' סבור שאוחו קנין האחר הי' מועיל והוא בענין דמספקינן בהאי דינא אי מועיל כענין שכתוב בס"ט בהג"ה עכ"ל:

יא **אבל**. כתב הסמ"ע הייינו דוקא כשהשטר נמצא ביד שליש ואינו יודע למי יתנו וה"ה אם איש א' הוציא שט"ח וכתוב בו מלמעל' שם הלו' חנני ולמט' חנן שיגב' מחנני ולא מחנן כו' אבל כשהשטר ביד חנני או חן אותו שהשטר בידו גוב' בו בין בחסרון בין בנמחק וכ"כ הב"י וד"מ והש"ך כתב וז"ל באמת בב"י לא כתב כן כשהשטר ביד חנני רק בד"מ ואינו מוכרח דבשלמא כשהוא ביד חן י"ל הלוה מחקו מפני שחזר אבל כשהוא ביד חנני ממ"נ איז' טעם שיאמר לא יגבה בו אם יאמר שמפני חזרה נמחק ינתן לחן ואם לפסול השטר כולו פסול וכן כשהי' חסרון בלא מחק אינו מועיל מה שהוא ביד חנני עכ"ל:

יב **מטלטלים**. אבל קרקע אפילו פירות קרקע לא מהני תפיס' אפילו טוען התופס ברי מטעם דקרקע בחזקת בעליה עומדת כמ"ש סי' שי"ב סט"ו וסי' שי"ז ס"ג. ש"ך:

יג **בשובר**. כ' הסמ"ע קשה די"ל דלא מהני שובר שלשונו מסופק נגד שט"ח מבורר שהוא ביד המלו' ויש לו בשטר שעבוד קרקעות וכ"מ לקמן בסי' ע"א סל"ד ע"ש והש"ך

כתב דלק"מ דלעולם יד בעל השטר על התחתונ' נגד השובר כיון דדרך לכתוב שובר לבטל השטר וממיל' יד בעל השובר על העליונ' נגד השטר אבל אחר שנתבטל השטר א"כ ה"ל בעל השובר לענין תביעת בע"פ בעל השטר ושפיר אמרינן גביה יד בעה"ש על התחתונ' לענין דצריך לישבע גם מלקמן סי' ע"א מוכח דלא כהסמ"ע כו' ע"ש (ובט"ז מיישב בענין אחר ע"ש):

יד **חולקין**. הוא דעת מהרי"ק דס"ל אפילו הוא מוחזק כשבא להפקיע מה שמחויב בדין ידו על התחתונ' וכתב הש"ך דהכל תמהו עליו בדין זה איך חולק על הפוסקים דאי תפס לא מפקינן מיניה ונ"ל דלק"מ דנדון של מהרי"ק הי' במי שהי' חייב בלא השטר לפרוע לצדק' לפי ממונו ועתה טוען שאין לו לפרוע להוצאת פדיון שבוים רק שוה בשוה מחמת דבהוצאת צדק' נזכר כן בשטר ע"ז כתב דאין פ"ש בכלל צדק' ומאחר שמכח הדין מתחייב לפי ממונו אלא שמכח השטר בא להפקיע דין תור' לכך ידו על התחתונ' אע"פ שהוא מוחזק שהרי אין חזקתו כלום אבל כאן שאפי' בלא שובר אומר הלו' שאינו חייב לו אמרינן יד בעל השובר על העליונ' כיון שהוא מוחזק ובזה גם מהרי"ק מוד' עכ"ל:

טו **שטעה**. נרא' דמיירי בלשונות שמקנ' לו בהן המתנות כגון שדה זה אתננו לו כמ"ש בסי' רמ"ה אמרי' דלא נתכוין לבטלו אלא שטעה וסבר דלשון זה יועיל ובאמת אינו מועיל עכ"ל הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דיותר ה"ל לאתויי הך דמהרי"ק שכתב בשטר הצווא' אני מניח לפלוני כו' וגם דינו דאתננו לו צל"ע דנרא' דמהרי"ק לא קאמר אלא בלישנ' דהנח' כיון דהרא"ש סובר דמהני י"ל שהנותן טעה וסבר כו' אבל בל' אתננו דליכ' למ"ד דמהני אין לומר שהנותן טעה בכך לכן אם אפשר לפ' השטר בלשון אתננו ואפשר לפרשו בל' אחר דמועיל לא אמרי' בכה"ג יד בעה"ש על התחתונ' וע"ל סי' מ"ט ס"ב בהג"ה וס"ו עכ"ל:

טז **השומעים**. וכ"כ הריב"ש דאזלינן בשטרות אחר לשון בני אדם וכתב ב"י בשם הרשב"א מי שהשכין לחבירו בית ועליו עליות ע"ג עליות וכתב בשטר שהשכין מתחתיות ביתו עד סוף עליונה ואח"כ טוען שלא השכין רק עלייה א' שע"ג הבית והסופר אומר שכוונתו היתה על כל העליות הדין עם המלו' עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת מהראנ"ח סי' כ"א ובמהרי"ט סי' קכ"ב ובתשו' מהרש"ך סי' ק"ן וסי' קצ"ה ובתשובת מהרשד"ם סי' שס"ו:

יז **היסת**. בסי' פ"ח סל"ב פסק המחבר דה"ה כשהמלו' אומר ה' והלו' אומר ג' דאינו נשבע ש"ד על השאר משום דבמאי שמוד' יותר ממשמעות השטר ה"ל כמשיב אביד'

עכ"ל הסמ"ע (כתב הט"ז וז"ל נ"ל אם בא לב"ד שטר שכתוב בו סלעים ולא נכתב שום סכום רק הניח מקום פנוי אצל תיבת סלעים אינו גוב' בשטר זה כלום כו' ע"ש מילתא בטעמא):

יח **תפיס**. היינו בתפיס בעדים דאל"כ נאמן במגו ול"ד למ"ש בס"ח דבכל הני דאמרי' יד בעה"ש על התחתונ' אי תפיס אפילו בעדים לא מפקינן מיניה שאני הכא דל' השטר מסייע להלו' דסתם סלעים לא משמע יותר משנים ולפ"ז בדין שלפני זה אם נכתב בשטר דאינון ונמחק הסכום מסתבר למימר דמהני תפיס' וממ"ש הב"י והד"מ לא משמע הכי וצ"ע עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דנמחק שאני דאל"כ כל מי שיש לו שטר יתפוס הרב' וימחוק הסכום וכתב עוד דהא דתפיס שלא בעדים דנאמן במגו היינו שטוען המלו' ברי שהלו' לו יותר אבל אם הוא שטר חיוב שנתחייב לו אפילו תפס שלא בעדים מפקינן מיניה דלא שייך כאן מגו כיון דא"י לטעון ברי עכ"ל:

יט **מפקינן**. בס' ג"ת הקש' הא אמרי' בהמקבל (ונתבאר בסי' שי"ז ס"ג) דבשטר שכתוב בו שנין סתמא לא מפקינן מיד המלו' כשקדם ואכל והניח בקושיא ולק"מ למ"ש הנ"י שם משום דכיון דהניחו לוה למלו' לאכול פירות של שנה שלישית איתרע ליה סהדות' דשטר' וכה"ג כ' בחידושי הריטב"א פ"ק דב"מ ע"ש וא"ל ממ"ש המחבר ס"ס נ"ד דשובר שכתוב בו דינרי מבטל כל שטר שיש עליו צריך לחלק כמ"ש הבעה"ת דבשטרי הלוא' אמרי' כיון דידעי עדים דיד בעה"ש על התחתונ' אילו הי' יותר מב' היו כותבים בפירוש אבל בשובר אמרינן איפכ' דילמ' לא ידעי סכום הממון שבשטר וכתבו סתם דכל מאי דמפיק עליה איתרע ליה עכ"ל הש"ך:

כ **חתיכה**. דכל שלא כתוב בשטר מטבע ודאי כסף במשקל הלו' לו שהוא ג"כ דבר ידוע ומסומן להשיב לו כמה שהלו'. סמ"ע:

כא **דינרי**. כתב הסמ"ע כללא דדינים הללו הוא דסתם דינרי נאמר על דינרי זהב וסתם דינרין נאמר בין על כסף בין על זהב ומפני שיד בעה"ש על התחתונ' אינו נותן לו אלא של כסף והנ"מ בסתם אבל אם פירש דינרי כסף או כסף דינרי ודינרין או דינרין זהב או זהב דינרין הולכין אחר המפורש והיינו אם כתוב בלא בי"ת אבל אם כתוב בו כסף בדינרי הוי הבדל ומפרשין אותו כסף שוה ב' דינרי זהב וה"ה אם כתוב בו זהב בדינרין מפרשין זהב שוה ב' דינרי כסף ולפ"ז גרסינן בדברי המחבר ברישא דינרי כסף או כסף דינרי שניהן בלא נו"ן ובסיפא גרסינן זהב דינרין או דינרין זהב שניהן בנו"ן עכ"ל והש"ך כתב דאין לשנות הגירסא ע"ש:

כב **מתפרש**. פירוש דאף שכתוב מפורש המטבע שהלו' לו ק' דינרים או סלעים מ"מ הסלע והדינר של מדינ' זו כבדים יותר משל מדינ' אחרת עכ"ל הסמ"ע וכ"כ בס' בדק הבית:

כג **מיהו**. והר"ן חולק ע"ז ע"ש. ש"ך:

כד **שטרא**. כתב הנ"י שטר שכתוב בו מאה וחמשים דינרין גם המאה הוא דינרין ואין אומרים שהם מעות דא"כ אסוכי מסכי להו עכ"ל. סמ"ע:

כה **דנין**. היינו דוקא שידוע שידע מזה אבל אם לא ידע מזה אע"פ שנהגו כן ההדיוטות אין דנין אותו כאילו נכתב. ש"ך:

כו **ראוי**. ומה"ט יש להכשיר אם כתב לחמותו אמו. סמ"ע:

סימן מג

א **לטרוף**. ואפילו מבני חרי יש נ"מ אם הי' על הלו' ב' שטרות ואין לו קרקע אלא כדי לשלם לא' מהן דאז מגבינן לזה דיש זמן בשטרו די"ל הלואתו הי' מקודם להלואת האחר עכ"ל הסמ"ע וע"ל סכ"ד:

ב **מהם**. כתב הש"ך שכן נ"ל עיקר וכן מוכח מפ"ק דב"מ גבי גט אשה וגט שחרור שנפל כו' ע"ש:

ג **שובר**. לא ידעתי למה כתבו הלא מבואר הוא בסכ"ד ובסי' נ"ד ס"ג עכ"ל הש"ך וע"ל סי' שמ"ב ס"ח:

ד **הקטן**. ובב"י מסתפק אם השמיט גם העשיריות ולא כתב רק האחדים אי כשר או לא וכתב שדעתו נוטה להכשיר. ש"ך:

ה **פסול**. והש"ך השיג על דין זה ע"ש באורך:

ו **ודלג**. הטעם דחסרונו מוכח מתוכו. סמ"ע:

ז **כשר**. כתב הסמ"ע וא"ל הא אמרינן דבתר רוב החדש לא אמרינן דטעו בעיבורא דירחא היינו דוקא כשמעיד ע"פ אבל כשכתוב בשטר הטעות מוכח ממ"ש בצדו ואי משום שיש טעות ב' ימים י"ל דבשני עיבורים טעה. וז"ל הש"ך ומה שסתם הרמ"א כאן כדעת המחבר ובא"ע סי' קכ"ו סכ"א כתב דיש חולקין אולי דוקא בגיטין נ"ל להרב להחמיר או דשאני הכא בחדש תשרי כ"ב בו דהוא שמיני עצרת דע"כ השטר מאוחר ומ"מ ר"ת חולק בהדיא וכן מסיק בפסקי מהרא"י וצ"ע לדינא וע' בתשובת מהראנ"ח סי' ק"י עכ"ל:

ח **זמן**. הטעם כתב הסמ"ע כיון דאין טורפין בו מלקוחות וכתב הש"ך וכן אם יש על הלו' עוד שטרות אין לזה דין קדימ' דאל"כ הי' צריך לכתוב בו זמן אלא ודאי חיישינן לקנוניא שהלו' יקדים הזמן עכ"ל:

ט **חורין**. ואפילו אם יקחו הב"ד השטר בידם ולא יתנו לטרוף מזמן הראשון או שיכתבו ב"ד על השטר שלא יטרוף בו כי אם מזמן זה אפ"ה אינו גובה ממשועבדים משום קנס כיון דמתחלתו הי' ראוי ועומד לטרוף בו מזמן ראשון כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דמסתבר כדבריו דכיון שנרא' פסולו בב"ד שוב אין לו תקנ' ולפ"ז אם המלו' בעצמו כתב עליו קודם שנרא' בב"ד שלא ניתן לטרוף מזמן ראשון נרא' דכשר עכ"ל:

י **לגמרי**. מדברי הטור מוכח דאינו ר"ל נפסל לגמרי מכל וכל אלא אם טוען להד"ם הוחזק כפרן מכח שטר זה רק דאם טוען פרעתי נאמן כ"כ הסמ"ע בשם מור"ש והש"ך כתב דלא מוכח מידי כו' אלא דהוי כמו חספא בעלמא ופסול לגמרי ואע"פ שהעדים כשרים ובדרך שיתבאר ודלא כבעל ג"ת אבל מ"מ לכ"ע גובה מהלו' עצמו כשהוא מודה או שיש עדים בזה וכ"כ בתשובת מהרש"ך ס"ב סי' קנ"ח ובתשובת מוהר"א ששון סי' קמ"ה והוא פשוט עכ"ל (ועיין מ"ש הגאון ח"צ בהגהת ט"ז שתופס דברי מור"ש לעיקר שאינו פסול לגמרי ע"ש):

יא **בכוונה**. ז"ל הנ"י כגון שכתבו שטר ללו' בלא מלו' והוא לא לוה עד לאחר זמן ואע"ג דאין לכתוב שטר ללוה אלא בשטרי אקנייתא מ"מ מאן דעביד לא פסיל ע"כ ותלמידי רשב"א כתבו דמשכחת גם כן דבשע' שחתמו חשבו שכבר נעשית ההלוא' ואח"כ ראו שהי' מלו' לו דמי אותו השטר והעידו כן עכ"ל הסמ"ע:

יב **מצויים**. כתב הסמ"ע דהריב"ש סי' שפ"ב האריך וכתב על עדים שהי' להם לכתוב בשטר ל"ד שנים וכתבו ד' שנים ואמרו שטעו ופסק דאין נאמנים דאין רגילות לטעות בהכי עכ"ל ד"מ והש"ך כתב דדבריו תמוהים דליתא כן בריב"ש וגם הב"י מכשיר להדיא בזה ע"ש:

יג **חולקים**. כתב הש"ך משמע דלהי"ח אפילו בדבר שהעדים מצויין לטעות אין נאמנים לומר שטעו והא ליתא דבזה כ"ע מודים כו' וכ"כ המחבר בסי' כ"ט ס"א וז"ל וכן בכל טעות שהעדים מצויים לטעות בו נאמנים הם בעצמם ואין בזה משום חוזר ומגיד ולא הזכיר שום חולק וגם הרמ"א לא כתב שם כלום ואם כן דברי הרב כאן צל"ע וצריך לדחוק דמ"ש וי"ח לא קאי רק אריש דבריו וק"ל עכ"ל:

יד **מציל**. דטעות זה אינו ניכר מתוכו כ"כ דאין הכל יודעים שלא הי' חתנו וגם אין בודקין אחר זה. סמ"ע:

טו **ואין**. היינו כי"ח שהביא הרמ"א בסמוך דבכת"י יוצא ממ"א אינם נאמנים לומר שהוא מוקדם והא דלא הגיה כאן כלום שסמך על מ"ש בס"ח ובע"ש כתב דאם כת"י יוצא ממ"א ואין להם מגו אין להם לחתום שטר אחר וכן נרא' שהבין הסמ"ע ולא נהירא לחלק לענין כתיבת שטר אחר בין כת"י יוצא או לא ונרא' דאף שיוצא ממ"א יכולים לכתוב שטר אחר מזמן השני ועיין בתשובת מהראנ"ח סי' מ"ג וק"י עכ"ל הש"ך:

טז **יכולים**. טעמו של דבר עיין בש"ך באריכות ס"ק כ"ב ע"ש (ועיין מ"ש הט"ז בזה):

יז **כשר**. דליכ' למיחש שלא ימחק זה דביני ביני דא"כ יפסל שטרו במה שיהי' ריוח כשיעור ב' שיטין בין השטר לחתימת העדים וגם ירא' המחיק' וע"ל סי' מ"ה. סמ"ע:

יח **שנמסר**. ולהפוסקים כאביי דעדיו בחתומיו זכין לו אף בלא קנין כשנמסר למלו' זכה למפרע מיום שהלו' לו וע' בתשובת מבי"ט ח"ב סי' צ"ט עכ"ל הש"ך (והט"ז כתב דאף הרא"ש שכתב לפסוק כאביי מ"מ לענין הלכ' בטל דעתו בשאר מקומות ועפ"ז צדקו דברי הטור בהרב' מקומות דמוכח דלא קי"ל עדיו בחתומיו כו' עכ"ל):

יט **דאקני**. ז"ל הסמ"ע מקור דין כתיבת דאקנה יתבאר לקמן סי' ק"ד וקי"ב ע"ש דנתבאר דאנן קי"ל גם בדאקנה שהוא ט"ס אם לא שכתוב שאר האחריות ולא כתוב אחריות דאקנה ע"ש עכ"ל:

כ **ואיחרנוהו**. דאז ליכא למיחש דאף אם לוה ואח"כ קנה לא יבא לגבות מזה שקנה ומכר דהמע"ה ומזמן השטר אינו ראי' שהרי כתוב בו שהזמן מאוחר. סמ"ע:

כא **מקח**. נ"ל ה"ה שטר מתנ' דזיל בתר טעמא. ש"ך:

כב **פסולים**. כתב הש"ך נ"ל דאם הודיעו למוכר שאחרו השטר מכר כשר ולפ"ז מסתמא כשר עד שיתברר שלא הודיעו עכ"ל:

כג **לכתחל'**. אם לא שא"א בענין אחר כמ"ש בסי"ט וס"כ ושאר דוכתי דאז הוי כדיעבד. ש"ך:

כד **אמר**. אבל הב"ד אין טוענין עבורו שישבע וקמ"ל בזה דאף דאין משביעין המלוה אלא כשטוען הלו' שישבע שלא פרעו משום דכל שטר עומד להפרע אבל בטענת מזוייף או אמנה או שיש בו רבית לא כמ"ש בסי' פ"ב ס"י מ"מ בטענת מוקדם משביעינן ליה דהא ע"כ השטר לאו בזמנו נכתב בשבת עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ומשמע דאי ליכא ריעותא לפנינו א"י להשביעו שאינו מוקדם דלא גרע מאם כתבתי ללוות ולא לויתי או אמנה. וא"ל ממ"נ אי טוען שישבע לו שלא פרעו הא בלא"ה צריך לישבע לו כן ואי לא פרעו ישלם לו י"ל דטוען שפרעו אלא שאינו רוצ' שישבע על כך שחושד אותו שיורה לעצמו שום היתר על שבוע' זו אבל זה יודע שלא ישבע שאינו מוקדם א"נ מיירי שאומר

לא לויתי דבשטר כשר לא משבעינן ליה כנ"ל לכך טען דמוקדם הוא וע"ז צריך לישבע כיון דאיכ' ריעות' אלא שקש' על המחבר דהא פסק לעיל ס"ז דגוב' מבני חרי אם כן למה ישבע ודוחק לומר דמפרשו לענין לקוחות אם כן ל"ל דטען אשתבע לי הא בלא"ה צריך לישבע נגד הלקוחות ונרא' דמיירי שטוען שהעדים הקדימו בכוונה ופסולים שחתמו שקר עכ"ל:

כה **בזמן**. כ"כ הטור ג"כ וזה אתי שפיר להפוסקים דאין עדיו בחתומיו זכין לו כמ"ש בסי' ל"ט סי"ג אבל לדעת התוספות והרא"ש והטור דפסקו דעדיו בחתומיו זכין לו צריך דין זה ביאור עכ"ל הסמ"ע. והש"ך תירץ דיש חילוק בין גיטין לשאר שטרות ע"ש:

כו **ראיה**. והא דמהני ראי' ולא חיישינן שמא פרעו כמ"ש בסי' מ"א ס"ד שאני התם דאין השטר בידו שנאבד או שהוא ביד אחר שמצאו אבל כאן המלו' בעצמו מצאו וע"ל סי' ס"ה סי"ג עכ"ל הסמ"ע (והט"ז תמה עליו וכתב דקושיא מעיקרא ליתא דמיירי בשטר מכר שיש בו אחריות נכסים דלא שייך שם פרעון או שהלקוחות יודעים שלא נפרע אלא שיש חשש קדימ' ע"כ צריך להביא ראי' אבל בעלמא לא חיישינן וזה עיקר עכ"ל):

כז **קנין**. דאם קנו מידו טורף מזמן הקנין גם איכא כמה דיעות דבשטרי אקנייתא לא בעינן שיבא לידו כלל. סמ"ע:

כח **פסול**. כתב הסמ"ע בשם ד"מ וז"ל אמרי' בפ"ב דגיטין מעשה ב"ד נכתב ביום ונחתם בליל' דמשעת גמ"ד נשתעבד ולא מיקדי מוקדם עכ"ל וז"ל הש"ך וכתוב' איכא פלוגתא בין הפוסקים אי כמעש' ב"ד דמיא וכו' והרשב"א בחדושיו פסק דכמעש' ב"ד דמיא יע"ש עכ"ל:

כט **מרובה**. ז"ל הסמ"ע בר"ס ל"ט כתב המחבר דאם יש עדים שקנו מידו אפי' אם לא נכתב גובה ממשעבדי ולפ"ז צ"ל דמ"ש כאן אפילו לא חתמו אלא לזמן מרוב' אינו ר"ל דצריכים לכתוב ולחתום אלא אם המלו' חפץ בזה שחוששש שמא ישתכח העדות אז יכתבו זמן הקנין ועוד יש לחלק בין אם עידי הקנין לפנינו או לא ע"ש והש"ך כתב דלא נהירא לחלק בכך ובחנם דחק דודאי דעת הרא"ש והטור דדוקא כשנכתב אבל דעת המחבר כרוב הפוסקים עכ"ל (והט"ז מחלק דהתם מיירי דוקא תוך הזמן והכא מיירי לאחר זמן פרעון תבעו והעדים חתמו תוך זמנו ובחנם טרח הסמ"ע בזה עכ"ל:

ל **שאומר**. ומהרמב"ם ושאר פוסקים לא משמע כן שלא חילקו בכך ש"ך. (וכ"כ בט"ז ע"ש):

לא **חיוב**. שם מסיים בטעמו ז"ל דבמה יתחייב ביום כו' ונלע"ד דכמו דבחיובו בשטר מיירי דלא כתב לו השטר עד הליל' כן חיובו בקנין מיירי דלא קנה עד הליל' וביום

התעסק בהסכמתו וחיובו בדברים וגומר החיוב בליל' בשטר או בקנין אבל אי קנה בק"ס על חיובו ביום ודאי משתעבד ליה מאותו שעה עכ"ל הסמ"ע:

לב **הכתיב**'. כתב הסמ"ע דצריך להגיה סומכין הקנין לאותו יום כו' ור"ל שמפרשים בשטר שהקנין דוקא נעש' באותו יום ולא הכתיב' וכשכותבין יום שעומדים אז סומכין הכתיב' אצל אותו יום ולא הקנין עכ"ל וגם הש"ך כתב שכן עיקר וע' בתשובת מהראנ"ח סי' מ"ג:

לג **כשיקרא**. ר"ל דצריך ליזהר בכך אבל השטר לא מיפסל בהכי ב"י ד"מ וע"ש שהביא הרב' דעות שחולקים בזה וס"ל דהשטר פסול עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב דיש לחלק דברישא אין פיסול רק מיחזי כשיקרא אבל בסיפא יש כאן פיסול ע"ש):

לד **מיהו**. כתבו הסמ"ע והש"ך דהג"ה זו עיקר מקומה בס"כ דהא לא איירי כאן מדין מקום אלא מזמן כו' ע"ש (וכ"כ בט"ז וע"ש):

לה **לא**. ז"ל הר"ן אם אחרו השטר וכתבוהו לא חיישינן שמא לא הי' באותו זמן באות' העיר שכתבו בו השטר דלספק מחזי כשקרא לא חיישינן. סמ"ע:

לו **ולפיכך**. . ואפילו נכתב בשטר שאחרוהו או שנכתב בו דאקני אפ"ה מחזי כשיקרא דאל"כ פשיטא דלא יעשהו מאוחר מחשש שנתבאר בסי"ב עכ"ל הסמ"ע. והש"ך השיג על דין זה ומסיק וכתב ונ"ל היתר ברור שאם יודעים שקנו ממנו בתשרי ואינן יודעים בכמה בחדש מותרים לכתוב מתחלת מרחשון מיהו בחידושי רשב"א לא משמע כן עכ"ל וע"ש:

לז **הראשון**. וליכא למיחש דיגב' בו מתחלת השליש דהמע"ה. סמ"ע:

לח **אז**. משמע דס"ל דאין כותבין בזה אלא מקום הקנין לחוד אבל הרב' גאונים ס"ל דבזה כותבין ב' המקומות עכ"ל הסמ"ע:

לט **ופסול**. ז"ל הש"ך ול"נ עיקר שאין השטר נפסל בכך בדיעבד כדעת רש"י ותוספות ושאר פוסקים וכן מוכח מדעת המחבר עצמו בסכ"א דאי ס"ד דאף דיעבד פסול היאך ישנה את השטר משום המטבע ואם כן קשה על המחבר דדבריו סותרים זא"ז ואולי ס"ל לחלק אבל אין נרא' כן כו' ע"ש:

מ **מקום**. כתב הר"ן ואפילו שתי עיירות בתחום א' אפ"ה א"צ לכתוב אלא מקום הכתיב'. סמ"ע:

מא **שוים**. כתב הסמ"ע וא"צ להיות שוים בכל ענין כמ"ש בסי' ע"א ס"ט בשטר שיש בו נאמנות כו' ע"ש ולא בא כאן אלא לאפוקי אם הסך שכתוב בשובר לא נמצא בזה השטר

שביד המלו' אז ודאי לא קאי השובר עליו וע"ל סי' נ"ד ס"ג ששם מקור דין שובר איך כותבין לתקנת שניהם עכ"ל:

מב **דבלשון**. צ"ע דבד"מ דחה דין זה וס"ל דלא אמרינן בשובר עד ולא עד בכלל וכאן פסקו המחבר להלכ' ומור"ם לא השיג עליו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דהרב' פוסקים אחרונים נתעוררו בשתי תשובות הרא"ש דסתרי אהדדי בדין זה אבל באמת נרא' דלק"מ דהרי הרא"ש גופו כתב בתשוב' האחרונ' דאם כתב עד עכשיו הוי ספיקא א"כ בתשוב' הראשונ' שכתוב בו שמחל לו כל תביעות שהיו לו עליו עד היום הזה דמי ממש לעד עכשיו כמו ע"כ לא יאכלו כו' עד היום הזה. וישם אותה יוסף לחוק עד היום הזה וכו' וכאלה רבות עצמו מספר אבל בתשוב' אחרונ' שכתוב שמחל לו כל התביעות שלו עד ה' בניסן הוי כאומר עד הפסח ור"ל עד התחלת ה' בניסן כנ"ל ברור עכ"ל:

מג **סתם**. כתב הסמ"ע דה"ה אם בא' כתוב אדר סתם ובשני כתוב אדר ראשון ה"נ כאילו נכתב בשניהם אדר ראשון וז"ל הש"ך ובי"ד סי' ר"כ ס"ק פ"ז הארכתי בזה והעליתי דאין נותנים אותו למי שכתוב בו אדר סתם אלא יחלוקו וע"ש וע"ל סי' שי"ב סט"ו עכ"ל:

מד **שיעברו**. ז"ל הסמ"ע ובין סוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ב יום ולדידן שעושין ב' ימים מספק נשאר מ"א יום. ומ"ש רוב הימים הוא ל"ד אלא מיד שעובר המחצ' חל עליו החיוב כמו שאמרו בקמי שבתא ולאחר שבתא וכ"כ הר"ן בהדיא מחצית. נמצא דלבני ארץ ישראל החיוב עליו מיד אחר כ"א יום ולבני ח"ל מיד אחר כ' יום ומחצ' וכן אם כתב בשטר עד אחר סוכות יש לו ג' חדשים עכ"ל והש"ך השיג ע"ז וכתב דרחוק מן השכל ליתן לו זמן רב כזה לכך נרא' פירוש ר"ח ז"ל דאחר הרגל הוא ט"ו יום אחר הרגל ואין חילוק בין רגל לרגל וכבר נודע שכל דברי ר"ח הם דברי קבל' מחכמי הש"ס שהי' גאון קדמון וכמ"ש הרא"ש ושאר פוסקים בכמ' מקומות ועוד שנ"ל מקור לדבריו מפ"ק דתענית כו' ע"ש וכתב עוד דמ"ש המחבר רוב הימים הוא דוקא ודלא כהסמ"ע גם מ"ש הסמ"ע דלבני א"י חל החיוב מיד אחר כ"א יום כו' לא דק דמסוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ג יום ולדידן מ"ב יום נמצא דכ"א יום לכ"ע ליכא רובא ולבני א"י אפי' פלגא לא הוי עכ"ל:

סימן מד

א **שאין למדין**. כ' הב"י בשם הגהת מיי' הא דאין למדין משיט' אחרונ' ה"מ דבר חדש או דבר שסותר לגמרי מה שלמעל' אבל דבר שאינו סותר לגמרי ילמד סתום מן המפורש ואדרב' שיט' אחרונ' עיקר והביא ראיות ע"ז עכ"ל ב"י ועיינתי בהגמ"י שם וראיתי שאין

ראיותיו מוכרחות כו' גם שאר כל הפוסקים לא חילקו בכך וכתבו סתם אין למדין כו' משמע אפילו דבר שהוא פירוש לשלמעל' אם לא היו מפרשים אותו כך בהכרח בלא שיט' אחרונ' אין למדין הימנה ולכן דברי הגהת מיי' הנ"ל צ"ע לדינא עכ"ל הש"ך וע"ש:

ב **הניחו**. ומה שכותבין בסוף השטר וקנינא מפלוני וכו' ג"ז מיקרי חזרת השטר ואע"פ שעדיין לא נכתב למעל' אלא שאמר הלו' לעדים שיקנו מידו להמלו' ולא כתוב שם דכן עשו עד לבסוף שכתוב וקנינא כו' מ"מ כיון דאין זה דבר חדש לגמרי גם מסתמא עשו העדים מה שביקש מהן מש"ה הוי בכלל חזרת השטר. סמ"ע:

ג **החזיר**. כתב הסמ"ע אם לא הוחזר מענינו אפילו יש כדי שיטה אויר בין השטר לחתימת העדים אפ"ה אין למדין משיט' אחרונ' דלא חלקו חכמים בתקנתן והש"ך כתב דהיינו דוקא כדעת הטור וסייעתו דגזרו הרחיקו אטו לא הרחיקו אבל להמחבר ושאר פוסקים לא משמע כן שכתבו סתמא דהטעם הוא שיש לחוש לזיוף א"כ כשיש שיטה אויר דליכא למיחש לזיופא למדין עכ"ל:

ד **חתום**. הטעם דאין הלוה יכול לצמצם כ"כ. סמ"ע:

ה **כדלקמן**. שם כתב הרמ"א דאם השטר מסיים באמצע השיט' יכולים העדים לחתום בחצי שיטה הנשארת זה אצל זה ולמדין גם מחצי שיטה שלפניהן וסומכים ע"ז דאם השטר לא היה כתוב כן מתחל' לא היו העדים חותמין בו וכאן כתב הרמ"א דאם חתמו זה אחר זה כל השטר פסול צ"ל דמיירי שידוע שעברו העדים והרחיקו חתימתן שורה ומחצ' ובשע' שבא השטר לב"ד רואין שאין ריוח לפני חתימת העדים ע"ז כתב דאם העדים חתומין זה תחת זה השטר כשר אלא שאין למדין משיט' ומחצ' האחרונים ואם הם חתומים זה בצד זה כל השטר פסול כיון דהי' יכול לזייפו לחתוך שטר העליון ולכתוב בחצי שורה האחרונ' פלוני לוה כו' דה"ל שטר ועדיו בשיט' א' דכשר וכ"ש אם בא לפני ב"ד ועדיין לא נכתב באותו אויר כלום דפסול כל השטר ומזה איירי בסי' מ"ה עכ"ל הסמ"ע:

ו **שריר**. ז"ל הש"ך בסמ"ע משמע שהמחבר הוציא דין זה מהטור ובאמת זה טעות דהטור מיירי להדיא בזה"ז שהורגלו לכתוב בכל השטרות שריר וקיים ושטר שאין בו שריר וקיים פסול אבל מדין הש"ס שהשטר כשר בלא שריר וקיים אדרבא נהפוך הוא שאין למדין משיט' אחרונ' וכן מוכח בטור וגם קשה ליחוש שמא הניחו העדים שיטה חלק דא"א להם לצמצם שיחתמו סמוך לכתב ממש וכתב באותה שיטה מאי דבעי וכתב לבסוף שריר וקיים ובסמ"ע תירץ דמיירי שיש עכשיו שורה חלק בין השטר לחתימת העדים ולא נהירא דאם כן אפילו לא כתב שריר וקיים נמי ס"ל דגזרינן אטו לא הרחיקו

אם כן ה"ה דכתב שריר וקיים יש לגזור כן ועוד שהרי כתב סתמא למדין ונ"ל לתרץ דמיירי שקודם לכן לא הוחזר מענינו של שטר דאמרינן כיון דתקנו חכמים לחזור מענינו של שטר למה לא עשו העדים כתקון חז"ל אלא ודאי העדים כתבו שריר וקיים ולכך לא החזירו אבל כשהוחזר מענינו של שטר וגם כתוב שריר וקיים אמרינן דהעדים עשו כהוגן וכיון שהחזירו שוב לא היו צריכים לכתוב שריר וקיים אלא שא"א היה להם לצמצם והניחו שיטה חלק וחיישינן שמא כתב הוא בשיט' זו מאי דבעי וכתב אח"כ שריר וקיים עכ"ל:

ז **לכתוב**. אלא יכתוב בזה"ל בראשית (דרך משל) הוא על המחק או הוא תלוי ותו לא ובטור כתב שיכתוב ג"כ זו קיומ' והכל ש"ו ונרא' דגם הטור לא כתבו אלא למנהג בעלמא. סמ"ע:

ח **ויש אומרים**. כתב הש"ך דהרב' גדולים סוברים כן ודבריהם עיקר וע"ש:

ט **כשר**. שם בתשובת הרמב"ן כתב טעם לפי שהשטר מוחזק ביד המלו' וכאילו הממון שכתוב בו מוחזק בידו והביא ראי' לדבריו ע"ש עכ"ל הסמ"ע. והש"ך הקשה על המחבר ממ"ש בסי' ס"ה ס"כ והניח בצ"ע וכתב דנ"ל עיקר לדינא דפסול ע"ש:

י **אלא**. היינו כשמקיים למט' בשטה אחרונ' או סמוך לה ממש שיש לחוש שהעדים הניחו שיטה ריוח והוא כתב ב' שיטות דקות שם אבל אם מקיים למעל' מזה יכול לקיים אף בכתב דק. ש"ך:

יא **שזייף**. כתב הסמ"ע דאפילו אם לא נמצא כתוב במקום המחק זכות של בעה"ש אפ"ה פסול שמא מחק למעל' חובתו או כתב שם זכותו ואפילו אם גם זה אינו נמצא שם מ"מ כיון דיכול לזייף ולהגי' בשטר זכותו ה"ל שטר שיכול לזייף ופסול עכ"ל אבל אין כן דעת הש"ך ע"ש:

יב **ביודעים**. וכן בשאר דוכתי דאמרינן מסתמא העדים עשו כהוגן היינו נמי כשמוחזקים ביודעים אותו הדין. ש"ך:

יג **וקנינא**. קודם שריר וקיים ואותן שמקיימין בתר שריר וקיים טועים הן עכ"ל הש"ך:

יד **פסול**. ר"ל דהעדים לא יחתמו שטר כזה אבל ודאי כשבא שטר לפנינו בלא שריר וקיים ואנו רואים שהעדים חתומים סמוך לשטר בלי שיטה חלק פשיטא דהשטר כשר רק שאין למדין משיט' אחרונ' כמש"ל בס"א מיהו בהרא"ש והטור יש לפרש כפשוטו דס"ל דאם לא הוחזר מענינו של שטר כל השטר פסול אע"ג דליכא חשש זיוף וה"ה לדידן גבי שריר וקיים דהוי במקום חזרת השטר וכתב בתשובת רשד"ם סי' ל' דאם כתוב בו לשון הכל אמת הוי כמו שריר וקיים וצ"ע לדינא. ש"ך:

טו **תרי**. כתב הש"ך תימא א"כ מאי מועיל שכותבים בכל השטרות שריר וקיים מ"מ איכא למיחש דבתר שכתוב ש"ו הניחו שטה חלק וכתב מה דבעי וחזר וכתב שריר וקיים ובסמ"ע פירש דמירי שיש עדיין שיטה א' חלק וקשה דה"ל להמחבר לפרש ולא לסתום וצל"ע וע"ל סי' מ"ה סי"ח בהג"ה ומ"ש שם עכ"ל (וז"ל הט"ז נרא' דמירי ביש אויר שיט' וכמ"ש הסמ"ע ואפ"ה דעת הטור לפוסלו ונרא' טעמו כיון דחזינן ריעותא שנכתב ב"פ שריר וקיים חיישינן שמא הרחיקו ב' שיטין והך ריעותא גרע טפי ממ"ש בסמוך ביש מחק בסוף דכשר באויר שיטה עכ"ל):

טז **שניהם**. אבל אם חתום אח"כ רק אחד לא מהני ולא דמי לדלקמן סי' מ"ה סכ"א דהתם השטר הוא על הנייר א"כ השטר הוא כפשוטו ומה שנכתב בין עד לעד אינו אלא לתועלת הלוה שלא יזייף המלו' וכיון דאין שם ריעותא גם אין לחוש שיזייף כשר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלו' מאן לימא לן שהיו בו מחקין אלו או שמא במקום המחקין היה כתוב איזה ריעותא והעד הראשון דלמא חתם כפשוטו וזה ברור לפענ"ד עכ"ל הש"ך וע"ש:

סימן מה

א **חותמים**. במרדכי פ' ג"פ כתב דאם חותם איש פלוני עד כשר עיין בא"ע סי' ק"ל סי"א. סמ"ע:

ב **מלמעל**'. ז"ל הסמ"ע דאז מצי לזייף שיוסיף לכתוב למטה בשטר מה שירצ' והש"ך השיג עליו וכתב דהתוספות ר"פ ג"פ הוכיחו דאפילו לא מצי לזייף כגון דכתיב שריר וקיים או שאינו חלק מלמטה או שחתום עד א' למט' והב' מן הצד נמי פסול כיון שלא נעשה כתקון חכמים ע"ש ונרא' שאפילו הפוסקים בר"ס מ"ד דאם לא הוחזר כו' אין השטר כולו פסול מודים בזה עכ"ל:

ג **חותם**. ולא הוי כעד מפי עד דמירי שרא' העדות ואין סופר זה בא אלא להודיעו שכך כתוב בשטר ומשום דה"ל מילתא דעבידא לגלויי דלא משקרי ביה לכך הימנוהו כיון דאימתו עליו. רש"י. סמ"ע:

ד **רשאים**. בב"י כתב דמשמע מדברי הרמב"ם דאפילו ב' קורין לפניהם לא מהני עיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' מ'. ש"ך:

ה **יתרגמו**. ובדיעבד אפילו בגט אף שאין מכירין לשון הגט וקראו אחרים לפניהם ותרגמו להן באותו לשון שהם מבינים וחתמו כשר הגט היכא דא"א לכתוב אחר אלא

בדוחק כן נ"ל עכ"ל הש"ך. (* ובספרי מנורת זכרי' סי' ק"ל ס"ק נ"ד השגתי עליו וכתבתי שהוא פסול):

ו **הרשום**. בסמ"ע פי' דלוקחין נייר ומקרעין בו שמות העדים מעבר לעבר ומשימין אותו על הקלף וממלאין את הקרעים דיו והוא עובר דרך הקרעים ונרשם בגט והתירו לעשות כן בגט מפני עיגון ובשאר שטרות אסור אבל לצייר בשרטוט צורת חתימת העדים על הנייר ושהעדים ימלאו השרטוטים דיו אף בגט אסור דה"ל כתב ע"ג כתב עכ"ל וכתב הש"ך דלא ה"ל לפרש כן דברי המחבר שכתב וחתמו על הרושם משמע דמפרש כפרש"י שרושמין הנייר בשרטוט והם חותמים על הרושם ובגט כה"ג כשר כו' גם הרשב"א כתב בחדושיו פ"ק דגיטין דרושם אינו כתב ואינו כחקיקה וכן מצאתי בירושלמי דגרסינן התם המקרע על העור כו' אלמא רשימה אינה כתיב' וכן פירש הרב בעל העיטור עכ"ל וכן הסכים ראבי"ה במרדכי פ"ב דגיטין ע"ש ע"כ דברי הש"ך (* ובספרי מנורת זכרי' ס"ק נ"ה שם כתבתי שבעל הש"ך טעה כי הרמב"ם חולק בפי' על הירושלמי ופוסק בפ"ד מהלכות גירושין דרשימ' מיקרי כתב ובסי' קכ"ה בא"ע הביא הב"י אלו ב' הדיעו' דעת הרמב"ם והירושלמי ע"ש). (א"ה עם היות שלא זכינו לראות פני המנור' ולא ידענו מה המה אלה טעמי ראיותיו של הגאון המחבר עכ"ז במחילת כבוד הרב במקומו מונח אומר אני הפעוט כי בשגגה קרא טועה להש"ך דמ"ש וכן מצאתי בירושלמי כו' הם דברי הרשב"א שהעתיק אותן ושם תמה הרשב"א עצמו על הרמב"ם וז"ל ומן התימא שהרמב"ם ז"ל כתב וערבן שניהם הקורע על העור וכן הרושם על העור כגון כתב כשר עכ"ל גם הר"ן וכן הרב המגיד בפ"ד מה"ג תמהו עליו בזה ע"ש ועיין בס' גט פשוט להר"נ ן' חביב על הל' גיטין בסי' קכ"ה ס"ה שמאריך בדין זה ע"ש):

ז **אותם**. ר"ל העדים ובקצת ספרי' איתא אותו ולכך רצה לפרש בסמ"ע דאדיין המחתים קאי ולא נהירא כלל שהרי הט"ו לא הזכירו בדבריהם דיין כלל אלא פשיטא דצ"ל אותם עכ"ל הש"ך:

ח **שהסופר**. וה"ה לוה המחייב עצמו בכת"י או בממר"ם שכתב פב"פ חתם במסירת קולמס או שכתב פב"פ צוה לחתום מהני וכ"כ הרשב"א לענין כתובה אם אחר חתם בשביל החתן אלא שמכוער הדבר לענין מעשה משום דאפשר דתיפוק מיני' חורב' כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך נרא' דוקא בעד בעינן קבלו בני העיר דאל"כ הוי כעד מפי עד דאינו כלום אבל גבי לוה שמתחייב הוא עצמו בכך אפילו לא קבלו בני העיר מנהג זה מהני עכ"ל:

ט **לחתום**. ולא חיישינן דילמא קרעו להם נייר כו'. סמ"ע:

י **אקרינן**. כתב הש"ך יש לדקדק דהא לעיל ס"ב מבואר דאפילו שנים קורין לא מהני וצ"ל דדוקא לכתחל' אמרינן דאין יכולים לחתום אבל אם עשו כן כשר השטר בדיעבד

וכן עיקר עכ"ל כתב הסמ"ע בשם הב"י דמיירי דאמרו כן מעצמן קודם ששאלו להם הדייני' (וכ"כ הט"ז וסיים ז"ל וג' דינים יש כאן. א' אמרו שהקרו סגי. ב' לא אמרו צריך שיכוונו עדותן בע"פ. ג' אם ברור לנו שלא הקרו פסול בכל גווני עכ"ל:

יא **פסול**. שיכול לחתוך השטר ולעשות שטר חדש בזיוף בשתי השורות כ"כ ב"י והסמ"ע. ולא היו צריכים לזה דבלא"ה פסול שיכול לכתוב בשור' שלפני אחרונ' מה שירצה ואפי' כתוב בסוף השטר שריר וקיים יכול למחקו ולקיים בשטה שלפני אחרונ' ולכתוב שם מה דבעי עכ"ל הש"ך:

יב **בדיו**. אפילו אין בו מחק רק נקודות ושריטות והלובן נרא' בין הנקודות דמ"מ שייך ביה טעמא שלא יאמרו כו'. סמ"ע:

יג **אבל**. כתב הסמ"ע דאף אם השטר פסול מפני שהי' יכול לזייפו מ"מ נראין הדברים מהעדים שהענין הוא אמת וה"ל כמלו' או מוכר בלא שטר רק בעדים דאינו יכול לומר להד"ם עכ"ל וכתב הש"ך דאפילו להפוסקים בשט"ח המוקדמים דפסולים לגמרי ויכול לטעון להד"ם מודים הכא כיון דניתנ' עדות זו להכשיר אילו מלאוהו לקרובים או בחזרת דברים עכ"ל:

יד **גסה**. בד"מ כתב דיש פלוגתא אם משערין באלו עדים החתומין על השטר וסיים שם בשם הרמב"ן דאם כתיבת הסופר יותר גסה משל עדים משערים בכתב הסופר להקל. סמ"ע:

טו **שלישית**. בזה אין חילוק בין חתמו זה תחת זה או זה בצד זה כיון שהתחילו לחתום בראש השיט' גם בכה"ג פסול כל השטר אף אם בא לב"ד ועדיין לא נכתב כלום בהשור' וחצי דמ"מ היה ראוי לזייף בו ולא היינו מרגישים הזיוף עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך כתב הב"ח דלדידן דכתבינן שריר וקיים אין לחוש אם סיים באמצע השיט' ע"כ ואין נ"ל דכיון דקי"ל אם כתוב תרי ש"ו בשטה שלפני שטה אחרונ' כשר אם כן יש לחוש שיכתוב עוד איזה דבר בחצי שטה הנשארת ויכתוב אח"כ באותה שטה שריר וקיים עכ"ל:

טז **אחר**. כתב הסמ"ע אבל כשחתמו זה תחת זה ליכא למיחש שיכתוב לפני כל עד פלוני לוה מפ' דב' עדים בשני שטרות כ"א בפ"ע או בשני שטרות בכה"ג אין מצטרפין וא"ל הא איכא למיחש שיעש' זיוף על כ"א מהעדים שיכתוב לפני חתימתו דכל א' אני חייב לפלוני י"ל דמש"ה לא פסלו לשטרא דהעדים אפסידו אנפשייהו דלא ה"ל להתחיל לחתום באמצע השורה ולא פסלינן השטר אלא כשיש לחוש שיזייף להוציא ממון מאחרים עכ"ל ובמ"ש דב' עדים בב' שטרות אין מצטרפין השיג עליו הש"ך דהא קי"ל בסי' נ"א איפכא דמצטרפים עכ"פ לגבות מבני חרי אלא הטעם הוא כיון דליכ' אלא

שטה א' בכל שטר יהיה ניכר הזיוף וב' שטרות בכה"ג שאין בשום א' רק שטה א' אין מצטרפין וכן עיקר עכ"ל:

יז **למדין**. דאם לא היה כתוב כן קודם חתימ' העדו' לא היו חותמין כיון שיכול לזייפו ולעשות ממנו שטר ועדיו בשיטה א'. סמ"ע:

יח **יחתמו**. פירוש אף אם יתחילו לחתו' בראש השט' שוה לשטת השטר מלמעל' לחתימתן מ"מ כשיש בגליון דלפני השטר חלק הרב' אז יכול לזייף לחתוך שטר העליון ולעשות שטר ועדיו בשטה א' וכ"ש דלא יחתמו זה אחר זה ויתחילו באמצע השט' מה"ט וכתב בד"מ דיש פלוגתא בזה אם חתמו כן אם השטר נפסל בכך עכ"ל הסמ"ע:

יט **וחתכו**. ה"ה אם טייטן בדיו לפני חתימתו פסול. סמ"ע:

כ **חובתו**. ואע"ג דאין למדין משטה אחרונה היינו דוקא זכותו דבעה"ש כמ"ש בסי' מ"ד ס"א ע"ש עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דלא נהירא דא"כ איך כתבו הט"ו אח"כ ומיהו אם כתוב למעל' בסוף השט' ש"ו כשר ניחוש דילמ' היה כתוב דבר חוב' בתר ש"ו אלא נלע"ד דהט"ו מיירי האידנ' דלמדין משט' אחרונ' כיון דכותבין שריר וקיי' וא"כ לדידן אפילו דבר של חוב' אין למדין בתר ש"ו ולפ"ז למאי דקי"ל בסי' מ"ב ס"ה וריש סי' מ"ד בהג"ה דדבר של חוב' למדין קשה על הרמ"א שלא הגי' כאן כלום וצל"ע ועכ"פ נ"ל ברור דלדידן לית' להאי דינ' עכ"ל:

כא **חלק**. כתב הסמ"ע מכאן יש ללמוד שלא יעשו שטר ועדיו בשט' א' כשיש חלק למעל' אלא יטייטנו בדיו או יחתכנו ומ"מ כיון שיש ריעות' לפנינו חיישינן שמא אירע כן עכ"ל והש"ך כתב דמשמע בש"ס ופוסקים דשטר ועדיו בשטה א' כשר בכל ענין גם לא נהיר' לחשוד העדי' שעשו שלא כדין אלא נרא' דשטר כזה כשר ולא חיישינן שיחתוך מה שלמעל' (ר"ל מן הצד לפני החתימה עד למעלה) דמסתמ' כל שטר יש לו גליון מן הצדדים וא"כ כשיחתוך לא יהיה לו גליון מן הצד (ר"ל במקום חתימת העדים) ויהא ניכר הזיוף ולפ"ז צריכים העדי' ליזהר כשכותבי' שטר ועדיו בשיט' א' והוא חלק מלמעל' שלא יניחו שום ריוח כלל בין השטר וחתימת' כנ"ל ברור ודו"ק עכ"ל:

כב **קיימי**. דאם הם קיימי' צריך לשאול אותם ונאמני' לומר שכול' ישבו לחתום אע"פ שכת"י יוצא ממקו' אחר ולא מחשב כמגיד וחוזר ומגיד ואם הם אומרים שלא ישבו כולם לחתו' ועדי' אחרי' מכחישין אות' אוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מרי' כ"כ הסמ"ע בשם הב"י וכתב הש"ך ולסברא ראשונה בסי' ל"ו ס"ב מיירי כאן שאנו יודעים שהכשר מכיר בפיסולו של חבירו ולסברא האחרונ' אין חילוק דאפילו לא ידעי בטל השטר עכ"ל:

כג **מתחלה**. משמע דאם הפסול חתום לבסוף פשיטא דהשטר כשר אבל הש"ך כתב דדעת הרבה פוסקים להפוך וכן עיקר ע"ש שהאריך בראיות מהש"ס ופוסקים:

כד **האחרונים**. דאז תולין לומר שהרחיקו חתימתן בכוונ' שיחתום שם מאן דקשיש מינייהו והמלו' מילא האויר בחתימת קרובים ופסולים אלו ועיין בנ"י דאף אם חתמו ב' אחרונים הכשרים זה אצל זה השטר כשר ועד"מ וב"י שהביאו הרב' דעות דכשהעדים הפסולים חתומים באמצע והראשונים ואחרונים כשרים ואין אנו יודעים באיזו' סדר חתמו השטר פסול וכשנודע לנו שחתמו כסדר שהם חתומים עתה לפנינו השטר כשר כיון שהעדים הראשונים כשרים משא"כ אם כל העדים ראשונים פסולים אז מסתמא אמרינן למילוי חתמו הפסולים אחר שחתמו הכשרים והשטר כשר וכשנודע לנו שחתמו על הסדר פסול השטר עכ"ל הסמ"ע:

כה **וב"ד**. נ"ל דוקא ב"ד אבל הם עצמן לא שלא נעשו שלוחים לחתום את השטר אלא בצירוף הפסול וכבר עשו שליחותן. ש"ך. * וא"ל הא כתב המחבר בסי' מ"ט ס"ו והביאו הסמ"ע והש"ך בסי' מ"א דאם יתבטל השטר לגמרי לא אמרינן דעשו שליחותן שאני התם דנעשו שלוחים על שטר כשר אבל הכא נעשו שלוחים על שטר פסול שיחתמו בצירוף הפסול ולכך אמרינן דכבר עשו שליחותן וק"ל:

כו **וחשוב**. כתב הסמ"ע והא דבסי' ל"ו כתב הט"ו דאם העידו יחד נפסל גם עדות הכשרים שאני התם שהעידו על פה בב"ד יחד ושוב אין תיקון לחזור ולהעיד לבדן משא"כ כאן דלא הגידו בע"פ בב"ד יחד והש"ך תירץ דכאן מיירי שהפסולים לא היו עמהם בשעת ראי' ולא הוצרכו לבאר זה דפשיטא דכשהיו עמהם דבטל העדות לגמרי לכ"ע דה"ל ראיי' והגד' דעדים החתומים על השטר כמי שנחקר' כו' ומה"ט קי"ל בכל דוכתי דהחתומים על השטר א"י לחזור ולהעיד דכיון שהגיד כו' והגד' בשטר כהגד' בב"ד דמיא ולמ"ש בסי' ל"ו דבהצטרפות לראי' לחוד בטל העדות אפילו לא העידו אח"כ א"כ אם היו פסולים עמהם בשעת ראיית המעש' נתבטל העדות אפילו לא חתמו בשטר ואם לא היו עמהם וחתמו על השטר ג"כ פסול הוי דאע"ג דכתבתי שם דבהגד' בב"ד לחוד לא נצטרפו הגד' דבשטר גרע טפי כיון דחתומים יחד על שטר אחר וה"ל מזויף מתוכו עכ"ל וע"ש:

כז **מדעתו**. ז"ל הסמ"ע נרא' פשוט דס"ל דיכול המלו' למלאותו מדעתו בקרובים אפילו אחר היום שנחתם כ"ז שלא נרא' בב"ד וכן מוכח באשר"י כו' וא"כ קשה דלא ה"ל להמחבר לסתום בסט"ו שלא כדעת הרא"ש ולכך נרא' שהכל סעיף א' הוא וצריך להגיה וי"ו וצ"ל והא דמכשרינן כו' עכ"ל והש"ך כתב דלא נהירא אלא דס"ל דכ"ע מודו בזה

דנהי דיכול לעשותו שלא מדעת הלו' היינו כיון שמסר השטר לידו כאלו הרשהו לעשות אבל מ"מ אין השטר נכשר אלא משעת המלוי וכ"כ הט"ז דהדין שבסט"ו הוא אליבא דכ"ע והכי נקטינן עכ"ל):

כח **שאין**. ואפילו למ"ד עדיו בתחומין זכין לו. בשטר כזה דלא נחתם כראוי מוד' דאינן זוכין לו. סמ"ע:

כט **מכח**. משמע דהמלו' הבא לגבות בא מכח עובד כוכבים ואף שהוא למעליותא ובסי' קנ"ד סי"ח פסק דדוקא לגריעותא הרי הוא כעובד כוכבים צ"ל דשאני הכא כיון דאפילו ישראל בישראל הי' יכול לגבות בו שהרי אנו רואין שאין בו זיוף אלא שפסלוהו משום שיכולין לזייפו ובשל עובד כוכבים לא התקינו להפקיע ממונו של זה הבא מכח עובד כוכבים משא"כ בסי' קנ"ד הוי איפכא דזה הי' מוחזק כמה שנים בחלונו וזה הבא מכח עובד כוכבים בא להזיקו בבנין שרוצ' לבנות ולהאפיל כנגדו וחילוק זה צריכין לחלק בסי' קנ"ד ג"כ דל"ת אהדדי מ"ש בסי"ח ובסי"ט ע"ש ומה"ט כתב המחבר בסי' ס"ו סכ"ה עובד כוכבים שמכר שט"ח לישראל כדיניהם דיינינן ליה שאם חזר ומחלו אינו מחול התם נמי כיון דקנ' ממנו השט"ח לאו כל כמיניה להזיקו בידים במחילתו גם מ"ש הרמ"א בסי' ס"ז סי"ז הבא מכח עובד כוכבים כו' ולכן מי שקנ' שט"ח מן העובד כוכבים על חבירו אין השביעית משמטתו דהתם נמי כיון דבלא"ה הי' זה חייב לשלם לעובד כוכבים ואין לו היזק בקניית ישראל חבירו נרא' דלכ"ע בכה"ג אמרינן דיש לו כח העובד כוכבים עכ"ל הסמ"ע:

ל **בראש**. פירוש ראש הקלף של שטה שאחריו דשט' הראשונ' מתחלת באמצע של שטה שניה והקלף שלפניה נחתך וכן הוא במרדכי. סמ"ע:

לא **העדים**. כתב הסמ"ע אע"ג דבס"י נתבאר דלא חשדינן להעדים שיחתמו בשטר שיכול לזייף וזה נמי יכול להוסיף בחצי שטה ראשונ' ולחזור מענינו של שטר בשט' אחרונ' ולא יוכר הזיוף מ"מ כיון דאיכא ריעותא לפנינו דמתחיל השטר באמצע השיט' חוששין לזה והש"ך השיג ע"ז וכי בשביל שום ריעותא כזה נחשוד לעדים שחתמו על שטר פסול מה שלא מצינו כן בש"ס ושום פוסק אלא נרא' דדוקא לדעת זו שס"ל דתרי שריר וקיים לא כתבינן הוא דפסול דחיישינן שמא סיימו ש"ו באמצע שטה ותו לא הי' חשש זיוף הא לאו הכי אע"ג דאיכא ריעותא לפנינו שהשטר מתחיל באמצע שיט' הי' כשר וא"כ לדידן דקי"ל דכותבין תרי ש"ו בשט' שלפני אחרונ' שטר זה כשר דודאי נעש' כך מתחל' דאל"כ לא היו העדים מניחים חלק כ"כ שהרי הי' אפשר לזייף ולכתוב תרי ש"ו וא"כ דברי הרב דפוסל שטר זה צל"ע עכ"ל וע"ש:

לב **ראשונ'**. דאם יכול לקיימן ודאי אין בו זיוף. סמ"ע:

לג **שמא**. והעדים לא ירגישו בזה בשע' שיבואו לחתום דאינו ניכר עד לאחר שנכתב על ב' המקומות ונתייבש הכתיב' אי נמי העדים לא ידקדקו כ"כ כמו הב"ד כ"כ התוספות פ' ג"פ. סמ"ע וש"ך:

לד **פסול**. כתב הש"ך שיש לתמוה על המחבר שסתם כדברי הטור ולא הביא שום חולק עליו שהרי גדולי הפוסקים חולקים ונרא' לכאור' עיקר כדבריהם ואולי הוא מפני ששטר הבא הוא ועדיו על המחק לא שכיחא עכ"ל וע"ש:

לה **כתבו**. ה"ה לא כתבו נמי אם יש ריוח בין עד לעד תו ליכא למיחש שימחוק השטר דאז יהי' פסול דיאמרו שהי' כתוב בין עד לעד שהשטר על הנייר והיותר נרא' דלכתחל' צריך לברר ולכתוב כן בפירוש עכ"ל הסמ"ע (וגם הט"ז כתב דלא מתכשר אם לא כתבו בפירוש דחיישינן שיש לו עדים שראו שלא הי' כתוב כלום בין שטר לעדים ומעצמו נעש' שם המחק ולזה לא ירא לזייף למעל' ולעשות גם השטר על המחק עכ"ל):

לו **ניכר**. לפ"ז אפילו אם יכתבו בין עד לעד דמקום השטר נמחק פעם א' לא מהני. סמ"ע:

סימן מו

א **אמנה**. בר"ס פ"ב פי' הב"י שטר אמנ' הוא שאומר לא נתתיו בידו ללות בו אלא הכנתי אותו שאם אצטרך ללות ילוה לי בו והאמנתיו שלא יתבעני כל זמן שלא אלוה וכתבתי ללות כו' היינו שלא מסרתיהו לידו אלא ממני נפל ומצאו זה ע"כ וע"ל סל"ז דאין העדים נאמנים לומר שטר אמנ' הוא משום דעולה הוא ואין אדם משים עצמו רשע ולא כתב כן באם אמרו שכתב ללות כו' דבזה אין משימין עצמן רשעים דיכולין לומר בהיתר חתמנו דדעתו הי' ללות מיד אלא שאח"כ באה איז' סיב' שלא הלו' לו עכ"ל הסמ"ע:

ב **מסתברא**. וכן קי"ל לקמן ר"ס פ"ב. סמ"ע וש"ך:

ג **עידי**. או שאר עדים או ע"י דימוי ושאר דרכי הקיום כדלקמן ס"ז גם מה שכותבין הדרך שנתקיים בו היינו לכתחל' אבל בדיעבד אם לא כתבו רק נתקיים שטר זה דיו וע"ל ס"ח וסכ"ט בהג"ה עכ"ל הש"ך:

ד **למטה**. ובסנ"א יתבאר דאם א"א לכתוב הקיום תחת השטר יכתבו אותו ע"ג השטר באחורי הדף. סמ"ע:

ה **בלילה**. ואפילו בדיעבד לא הוי קיום כמו גבי דין בסימן ז' ס"ב ואין חילוק בזה בין שטרות לגט אפי' במקום עיגון כ"כ בתשובת ר"א מזרחי סי' פ"ב וע"ש שהאריך בזה עכ"ל הש"ך:

ו **בשנים**. כ' הסמ"ע משום דה"ל כעדים מפי עדים דלא מהני אבל בג' דהן ב"ד מקיימין חתימתן ואז הב"ד הדנין על שטר זה לאחר זמן ה"ל כאילו שמעו העדות מעידי שטר עצמן והיינו דוק' כשהן עצמן אין מכירין חתימת עידי השטר אלא שעידי החתימ' מודים לפניהם שהיא חתימתן אבל כשהן עצמן מכירין החתימות ה"ל כאילו מעידין על מנה שבשטר ואם הלו' בעצמו חתום על השטר ומודה לפני ב' עדים שהוא חתימת ידו נרא' דמהני קיומא עכ"ל והש"ך השיג עליו במ"ש דאם מכירין החתימות כו' דמ"מ הלא לא היו אצל ההלוא' וא"כ אין מעידין על מנה שבשטר רק על חתימת ידן הילכך צריך ג' אע"פ שמכירין החתימות דאל"כ ה"ל כעד מפי עד וכן מוכח בש"ס כו' ע"ש (ועי' בט"ז שהשיג כמו כן על הסמ"ע בזה ע"ש):

ז **שנהגו**. ז"ל הסמ"ע הנה אף שמור"ם נדחק ליתן טעם להמנהג מ"מ הבו דלא לוסיף עלה כמו שנוהגין עתה שהסופרים וחזנים מקיימין השטר דודאי בכה"ג מצי בע"ד לערער והיינו דוק' לענין קיום עידי השטר אבל אם הוא ח"י הלו' והלוה מודה לפניו שהיא חתימתו מהני הקיום לענין טענת להד"ם שצריך לישבע כמ"ש בסי' פ"א ס"י עכ"ל:

ח **מומחה**. והש"ך כתב דאין טעם זה נכון דדוק' לענין דין הוי יחיד מומח' כג' אבל לא לענין הודא' וקיום דהוי כעד מפי עד ובעי ג' דהוא ב"ד וכ"כ התוס' והרא"ש והריטב"א ושאר פוסקים וגם מהרש"ל האריך בזה פ' הגוזל בתרא סי' י"א ע"ש ונרא' שבדברים כאלו הולכים אחר המנהג וכמ"ש בסי' כ"ח סכ"ג ואפי' הוא נגד הדין וכ"כ בת"ה וכתב הב"ח דלמנהגינו אין הרב יכול לקיים השטר בליל' ואפשר דהיכ' דנהוג לקיים בליל' גם בזה אמרינן מנהג מבטל הלכ' עכ"ל הש"ך:

ט **דרבנן**. ע' בש"ך שהאריך להשיג על הגהת מרדכי ועל הרמ"א בדין קיום שטרות במ"ש כאן וגם בא"ע סי' מ"ב ס"ד (ועי' מ"ש שם הב"ש בזה) וכ' דבכל הני קיומי דמקילינן משום קיום שטרות דרבנן אינו אלא בח"י העדים אבל לא בח"י הלו' עצמו דמדאוריית' בעי קיום וגם אין מקיימין אלא בפניו לכ"ע וכן מוכח להדי' בסמ"ע סי' ל"ה ס"ק ט' ע"ש וכן מוכח בדברי רב שרירא גאון ושאר פוסקים מודו ליה בזה לדינ' מיהו כמדומ' שנהגו להקל לקיים אף כת"י הלו' שלא בפניו ואפשר לומר בזה מנהג מבטל הלכ' אבל היכ' דלא נהוג אין להקל עכ"ל * (וגם בעדים אם כתבו בלי רשות הבע"ד לא אמרינן דהוי כנחקר' עדותן בב"ד עי"ל סי' ל"ט ס"ג בהג"ה וס"ד ומ"ש שם ס"ק י"א בשם הש"ך ע"ש):

י **בפני**. בסי' ק"י ס"ד וס"ו פסק המחבר דגם להוציא מיתומים מקיימים קטנים ובפרישׁ' כתבתי דלהרא"ש והטור צריכין לחלק ביתומים בין מטא זמן השטר לגבות (דאז אין מקיימין) או לא עכ"ל הסמ"ע:

יא **הדיינים**. פי' דייני הקיום וכתב הש"ך מיהו דוקא כשחותמים ג' דיינים אז סגי בהכרת שנים מהם:

יב **שיבואו**. כתב ר' ירוחם שיש מחלוקת בתוספתא אם אומרים העדים כתב ידינו הוא זה ואחרים אומרים שאין זה כתב ידם אם צריך קיום אחר או לא ולא איפסקא הלכתא כמאן ע"כ והביאו הב"י וד"מ וראיתי מחלוקת זה בירושלמי פ"ב דכתובות (וכפי שפירשו הריטב"א ז"ל) ועוד איתא שם דאם עידי השטר אומרים אין זה כתב ידינו ושנים אחרים אומרים שהוא כתב ידם עדי השטר לא מעלין ולא מורידין ופי' הריטב"א דמיירי שעדי השטר אין כל א' מעיד אלא על שלו והמכחישים מעידים על כל אחד ואחד מהם וה"ל תרי לגבי חד ע"כ ומשמע דאם עדי השטר כל אחד מעיד גם על של חבירו שאינו כת"י ה"ל תרי ותרי עכ"ל הש"ך:

יג **עד**. ר"ל מתוך חתימתן בשטר נזכר ההלוא' דאל"כ הי' צריך כל אחד להעיד ג"כ על חתימת חבירו וכמ"ש המחבר בס"י ומיהו א"צ לומר בפירוש כן שזוכרין אלא מסתמא אמרינן שזוכרין אותו עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הש"ך:

יד **ויעידו**. ואף אם העדים החתומים הם בפנינו מ"מ יכולים לקיים ע"י עדות אחרים ב"י וד"מ ופשוט הוא. וגדול' מזו נתבאר בסמוך דאפילו אומרים אין זה כתב ידינו אין נאמנין וכתב בעל העיטור ומסתברא דא"צ שיכירו כל אות ואות אלא כשמכירין רוב החתימ' סגי עכ"ל הש"ך:

טו **כתבם**. הש"ך כתב דהריב"ש נסתפק בדין זה גם מדברי הרא"ש והנמשכים אחריו נרא' שחולקים ע"ז וכ"כ הט"ו לקמן סל"ו בנשתתק דאינו יכול להעיד בכתב וא"כ קשה על הרמ"א כיון דסתם שם כדברי המחבר איך פסק כאן דמעידין ע"פ כתבם ודוחק לחלק דנשתתק אינו ראוי להגיד דהא קי"ל בסימן כ"ח סי"א דאין חילוק וה"ה מי שאינו אלם אינו יכול להעיד בכתב מטעמא דמפיהם ולא מפי כתבם וא"כ ה"ה בדרבנן אין לחלק בין אלם או לא וצ"ע עכ"ל:

טז **משתי**. הרמ"ה כתב שצריך שיהיו הב' שטרות בידי ב' לוקחים והטור השיג עליו ולענין דינא נרא' עיקר כהטור וכן נרא' דעת הפוסקים שלא חילקו בכך. ש"ך:

יז **שדות**. אבל שדה א' איכא למימר דזיוף הוא ונזדמן כך דהניחו לאכול. סמ"ע:

יח **כתובות**. בזה נמי בעינן שישבו אותן ב' נשים תחת בעליהן ג' שנים בשופי וכ"כ הטור בשם הרמ"ה עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כתב דלא משמע כן מדברי הרמב"ם והמחבר שכתבו זה גבי שדות ולא גבי נשים בפרט שבש"ס איתא והוא שאכלום כו' בתר ב' שדות וב' כתובות והם הפכוהו וכתבוהו מיד בתר ב' שדות משמע דס"ל דגבי אשה ישיבתה תחת בעלה בכל דהו סגי וכן נרא' דעת שאר הפוסקים וכן עיקר עכ"ל:

יט **מקויימים**. דחיישינן שמא זייף זה מתוכן והיינו דוק' כשאין מכירין אלא ע"י דמיון חתימ' לחתימ' אבל אם מכירין חתימת העדים בטביעת עין אע"פ שיש לו חתימ' אחרת תח"י ליכ' למיחש דלמא זייף כ"כ הפוסקים וכתב הרא"ש דמזה נלמד דמי שיש לו ב' שטרות בחתימת ב' עדים שאין לקיימן אלא בט"ע ולא בדמוי ע"כ והכי נקטינן דמקיימין בהא ודלא כבעל העיטור. ש"ך:

כ **ערער**. שהוא מזויף דאז ודאי הב"ד נתנו לב לחקור היטב ולא קיימוהו אא"כ נודע להם בבירור והוחזק בב"ד שזהו חתימת יד העדים. סמ"ע:

כא **שמקויים**. והש"ך כתב דגם המחבר מודה בזה ומ"ש שקרא עליו ערער ר"ל שאין מכירין הקיום וחיישינן שמא הקיום גופיה מזויף הוא לכך אין מקיימים אא"כ הוחזק בב"ד מחמת הערער משום דמסתמא הוא אמת וכן נ"ל עיקר ודלא כנראה מהב"י דאפי' מכירים הקיום אין מקיימי' בלא ערער מטעם דחיישינן שמא לא דקדקו הב"ד יפה בקיומו ואחריו נמשכו הע"ש והסמ"ע ולא נהירא כו' ע"ש שהביא כמה ראיות מהפוסקי' דס"ל הכי ודקדק מדברי הרמב"ם גופיה שסובר כן ע"ש:

כב **לבדו**. ז"ל הש"ך אבל הראב"ד ז"ל כתב דלעול' אין מקיימין את השטר משטר א' ואפי' הוחזק כו' וכ"כ בעל ה"ג דהא דנקט בברייתא שטר שקרא עליו ערער לישנא קלילא נקט ע"כ וקשה איך יתרצו הראב"ד וה"ג דהך דמחווי ח"י אחספא ודוחק לומר דמחווי אתרי חספי ויותר נראה דמודים היכא דמכירי' הקיומין אלא דס"ל אע"ג דקרא ערער והוחזק לא סמכינן אחד שטרא כמ"ש לעיל וא"כ בהך דחספא שחותם לפנינו סגי בחדא חתימה וכ"נ עיקר דהיכא דהחתימ' ודאי אמת כגון שחתם בפנינו או מכירים הקיום וכה"ג מקיימין אפי' משטר א' לכ"ע וכדמשמע פשטא דמלתא במחווי אחספא ואפי' תימא דאיכא מאן דפליג בהא מ"מ נראה עיקר לדינא כמ"ש אבל אם אין מכירין הקיום אין מקיימין בלא קרא ערער לכ"ע ואם קרא עליו ערער והוחזק להרמב"ם מקיימין אע"פ שאין מכירין הקיום ולהראב"ד בכה"ג אין מקיימין משטר אחד עכ"ל:

כג **או**. ושם מקיימין אע"פ שאינן מקוימין. סמ"ע:

כד **מאיגרת.** כתב הסמ"ע הטעם דאין אדם מדקדק בכתיבת איגרת וכתבו משתנה לפי הקולמוס והכתיבה וזהו ג"כ טעם הי"א דאף מספר אין מקיימין משום דאינו מדקדק כ"א בחתימה עכ"ל:

כה **ונהגו.** בס"ס כ"ט כתב הב"י וראיתי קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שטרא דנא קדמנא ע"כ כלומר ולא נהגו לדקדק לכתוב הדרך שנתקיים בו. גם האידנא במדינתנו לא נהגו לדקדק בכך. ש"ך:

כו **אחרים.** דדוקא ע"י עצמן סגי שאומר כ"א זה כתב ידי לפי שעל מנה שבשטר מעידין אבל הכא דאין מעידין רק על כתב ידם צריך ב' עדים על כל חתימה. שם:

כז **משגיחין.** ז"ל הרמב"ם שאנו חוששין שחוזרין בהן ורוצין לבטל השטר וכאילו אמרו קטני' היינו שאין נאמנים הואיל ומקיימינן שלא על פיהם. סמ"ע:

כח **אחד.** ר"ל שאין תורת שטר עליו לפסוק שבועה על פיו ולחייבו ממון אם מצטרף עוד א' עמו בע"פ אלא ישבע להד"ם או פרעתי ופטור אא"כ שיבא עד החתום לפני הב"ד ויעיד ע"פ כמ"ש המחבר. ומור"ם בסי' כ"ח סי"א כ' דאין להעיד ע"פ כתב אפי' אינו אלם אם לא ב' עדים החתומים על השטר מפני תיקון העולם וזה אינו שטר עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כתב דלא נהירא לחלק בין עד א' לשני עדים דהא קי"ל בסי' נ"א דעד אחד בשטר מועיל כמו בשני עדים כו'. וכן נ"ל ברור ועיקר והרב שכתב בפשיטות דבעד א' בעינן שיזכור עדות דבריו צל"ע עכ"ל:

כט **לעיל.** ז"ל הש"ך ע"ש שכתבתי דאין כאן מחלוקת וגם הרשב"א מודה דהיכא דאין השטר כתוב כתקונו כשר לגמרי אלא דאם נכתב שלא מדעת הלוה פסול לגמרי דלא ניתן לכתוב ולא חשיב הגדת עדים כלל וצריכים לבא ולהגיד בפה וגם מהרי"ו ס"ל כן וכן עיקר ודברי הרב אינם מחוורים ודוק היטב עכ"ל:

ל **לפי.** והתורה אמרה ע"פ שנים עדים חצי ממון ע"פ כל אחד מהן. סמ"ע:

לא **ומת.** ה"ה אם הוא חי ואינו במדינה שיעיד על חתימתו. שם:

לב **עדים.** כתב הש"ך אפשר דס"ל להרמב"ם דדוקא חוץ לב"ד בפני עדים יחתום דאם יעשה כן בב"ד ה"ל כמעיד בב"ד כיון שחותם כדי להכיר מתוך כך כתב ידו ה"ל כמעיד ממש על חתימתו וצל"ע עכ"ל:

לג **החי.** אבל אם כבר העיד החי בעצמו על חתימתו בראשונה הוה אידך יתר שהוא כנטול דמי סברת הריטב"א ז"ל וא"כ כ"ש דלא מהני אח"כ לכתוב ח"י אחספא. ש"ך:

לד **האי.** לכן אין לחוש אם העדים קרובים לדייני הקיום כ"כ הרא"ש והטור אבל בתשובת מהר"מ מרוטנבורג כתב וז"ל עד ודיין מצטרפין כו' אם לאחר זמן מכירים

חתימת א' מהעדים וחתימת א' מהדיינים סגי בהכי ולפ"ז נ"ל שלא לחתום על ההנפק אותם בני אדם שהם קרובים ע"כ ודברי מהר"מ עיקר כן נ"ל וכן נוהגין שאין הדיינים מקיימין ח"י העדים קרוביהם מיהו נראה דאם אירע כן בדיעבד ומכירים ח"י של הג' או אפי' ב' דיינים סגי ודוק עכ"ל הש"ך:

לה **הסופר**. ע"ש בב"י דכתב ז"ל ומ"מ גבי מבני חרי וכ"כ רי"ו עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך השיג ע"ז דאיך יגבה מבני חרי דמה בכך שמכירים כת"י הסופר מאן לימא לן דהסופר עד הוא ובהדיא אמרינן בפ' המגרש דכתב סופר וע"א פסול לגמרי כו' ע"ש שהאריך להוכיח מדברי הפוסקי' דלא כרי"ו בזה (וגם הט"ז השיג עליו וכתב דרי"ו תפס הירוש' ואנן לא קי"ל כן ע"ש דכתב עוד שבתשובת רמ"א הקשה ג"כ מפ' המגרש ומה שתירץ שם הוא תמוה מאד ע"ש):

לו **מקוים**. ז"ל הטור ולא אמרי' על כת"י הן מעידין (פי' וליבעי שיכיר כ"א גם חתימת חבירו) אלא כ"א מעיד על קיום השטר שהוא כשר ע"כ ומ"ש המחבר בסעיף שלפני זה ז"ל או דיין ואחר עמו כו' לרבותא כ"כ דאע"פ שיש אחר עמו שמעיד אינו מועיל עכ"ל הסמ"ע (והט"ז מפרש דברי המחבר בענין אחר ע"ש):

לז **הדיין**. בב"י כתוב על הדיין ועל העד וט"ס הוא שם כ"כ הסמ"ע והש"ך כתב דאין כאן ט"ס והשיג על המחבר והסמ"ע ופסק להלכה דאם ב' מעידין על העד ועל הדיין מצטרפין ע"ש שהביא כמה ראיות לדבריו (והט"ז הסכים לדעת הסמ"ע ע"ש):

לח **אחר**. פי' עם אחר שרא' החתימות בגדלותו אע"פ שגם הוא קרוב לעידי השטר סמ"ע:

לט **אחיו**. וכל זה להעיד על חתימת קרוב שהוא עד מטעם דעדים החתומי' על השטר כמי שנחקר' כו' ומדאוריית' לא בעי קיום אבל להעיד על חתימת הלו' פשיטא דאין קרוב נאמן לחייבו וכ"כ בסמ"ע סי' ל"ה והוא פשוט ש"ך:

מ **ויש אומרים**. כתב הש"ך דבסי' ל"ה ס"ד תמה הסמ"ע למה כתב המחבר דין זה בשם י"א דאין שום פוסק חולק ע"ז כו' ולא ראה דברי הרב בספרו בד"ה בסי' זה שכתב וז"ל והפוסקים השמיטו הירושלמי (שמשם נלמד דין זה) משום דבש"ס לא חילק בכך אלמא לא ס"ל הכי או הם מפרשים הירושלמי בענין אחר ע"כ גם ראיתי בריטב"א פ"ב דכתובות שחולק בהדי' ע"ש:

מא **לדייני**. דבעינן עדות שיכול להזימ' ודיינים אלו לא יקבלו הזמ' על קרוביהן עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דהר"ן השיג ע"ז הטעם אלא גזירת הכתוב הוא מלא יומתו אבות וגו'

דכל שהדבר יוצא ע"פ קרובים הן ב' עדים או דיין ועד אחד דא ודא אחת היא ופסולים והשיג על הרשב"א שהוא דעת היש מכשירין שהביא המחבר וע"ש:

מב **שמכשיר**. (ז"ל הט"ז נרא' דלא קי"ל הכי דהא בס"כ כתב רמ"א בזה לפסול מלבד מה שיש לעורר ע"ז מצד אחר עכ"ל):

מג **ודייני**. כתב הש"ך נרא' מדברי הרב דאף מאן דמכשיר בעידי קיום פוסל בדייני קיום וכ"כ בע"ש להדי' ודבריה' תמוהי' בעיני דפשיטא דמאן דמכשיר בעידי קיום ה"ה בדייני קיום דאין טעם לחלק ביניהם כו' ודברי הרב והע"ש צל"ע עכ"ל וע"ש:

מד **ויש**. כתב הש"ך דהוא היש מי שמכשיר בסי"ט ע"ש:

מה **ובלבד**. כתב הש"ך דהג"ה זו אין לה מקום כאן דלהי"א א"צ שיכתבו ולסברא הראשונ' דוקא מהני אם יכתבו ע"ש:

מו **שדנים**. מפני שדינם על המלו' בא ע"י דייני קיום שקיימו השטר טפי ממה שבא ע"י עידי קיום שע"י דייני קיום נגמר הקיום. סמ"ע:

מז **וחותם**. פירוש זה השומע מפיהם חותם נפשו עמהן ואע"פ שאלו השנים היו עדים שהעידו לפניו נעשו ג"כ דיינים דבקיו' שטרות הקילו עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך כתב הב"י וד"מ בשם ר' ירוחם שעד החתום בשטר אינו דן באותו שטר והרשב"א כ' שיש לדון ולהכשיר כו' ע"כ משמע דפליגי ובאמת נרא' דל"פ דר"י מירי שאינו דן באותו שטר על המלו' שבו והרשב"א מירי שיכול להיות דיין בקיום השטר לבד אבל בענין השטר עצמו פשיטא דגם הרשב"א מוד' עכ"ל:

מח **בפניו**. לא הן ולא אחרים ואע"ג דלמיחזי כשקרא לא חיישינן מ"מ הכא שקר גמור הוא שבשע' שחתמו ונתקיים השטר לא היו ב"ד של ג' נמצא שנתקיים שלא כדין וראיתי בש"ג ז"ל ומזה אומר שאחר שכתבו השנים הקיום וחתמו אין יכולי' להעיד בפני הג' שיחתום עמהם ואני אומר שאף לאחר שכתבו וחתמו מעידים בפני הג' וחותם עמה' וכן יכולי' הדייני' לכתוב הקיום ולחתו' בו אפי' עד שלא יעידו בפניהם ובלבד שלא יצא מתחת ידם עד שיעידו בפניהם ע"כ ומ"ש בסוף דבריו נכון הוא כיון דקי"ל למיחזי כשקרא לא חיישינן והיו במותב תלתא בשעת החתימ' וע"ל סי' ל"ט סי"ג אבל מ"ש בתחל' ואני אומר כו' לא נהירא לי שהוא נגד כל הפוסקי' ומשמעות הש"ס ואולי מירי שיחתמו כל השלשתן מחדש ביחד ולא נימא ששוב לא יועיל כיון שכבר חתמו מטעם דנוגעי' הם וצ"ע עכ"ל הש"ך:

מט **עיקר**. ואע"ג דכותבין בהקיום במותב תלתא הוינ' ואשתמודענא דדא הוא חת"י כו' והרי בשע' שכתבו לא ידעו שלשתן ס"ל דבכה"ג לא מיחזי כשקרא כיון דאחר שיוודע

להג' ויחתום עמהן לא מיחזי עוד כשקרא עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דלכאור' משמע דר"ל שאסור לכתוב ולחתום הקיו' קודם שנתקיי' השטר אבל באמת זה אינו דכבר הוכחתי בסי' ל"ט סי"ג דאפי' בחתימה לא חיישינן למיחזי כשקרא וכ"כ בסמוך בשם הש"ג אלא נרא' דאתי לאפוקי שלא יקבלו שנים עדות ויחתמו ושוב יעידו בפני הג' ויחתום דאז לא מהני אף שיעידו אח"כ בפני שלשתן יחד דחתימ' קמייתא בשקרא הוי ושוב א"י להצטרף ואף שפי' זה דוחק קצת מ"מ כן מוכח בש"ס וכן נראה עיקר לדינא עכ"ל:

נ **חולקין**. כתב הש"ך דנ"ל עיקר כסברא הראשונ' וע"ש:

נא **שבשע'**. ול"ד למ"ש בסעיף שלפני זה בשני' שמעידי' בפני הג' דהתם מיירי שמכירין החתימות מעצמן וא"צ להיות הקיום בפניהן וגם אח"כ כשהעידו בפני הג' ה"ל כאילו קבלו שלשתן העדות יחד. סמ"ע:

נב **פסול**. הקיום אבל השטר כשר וכן הוא בתשובת הרמב"ן עכ"ל הש"ך וכתב הסמ"ע בשם מ"מ ז"ל אבל מ"מ כשחותמין א"צ להיות ביחד:

נג **נאמנין**. דא"כ עשו מתחלה שלא כדין ואין אדם משים עצמו רשע עכ"ל הסמ"ע:

נד **שמכשיר**. והש"ך פסק כסברא הראשונ' והוכיח כן מהש"ס ופוסקים וע"ש:

נה **אחרים**. ה"ה דהם עצמן נאמנים להעיד כ"ז שלא חתמו ולומר שהג' עשה תשובה ונקט אחרים משום סיפא. סמ"ע וש"ך:

נו **אינו**. אלא צריכים להתוועד ולקבל העדות מחדש ולחתום אח"כ וגם מסתבר לומר דבעינן אשרתא חדשה וכתב הטור דכל זה אם העידו שעשה תשובה אבל אם העידו שלא גזל ה"ל תרי ותרי ופסול מספק עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דלרש"י דוקא אלו הב' שחתמו אין מעידין עליו אחר שחתמו גנאי הוא להם שחתמו עם פסול בדין וה"ל נוגעין בעדותן אבל אחרי' מעידין עליו וחותם ונ"ל דעת רש"י עיקר בש"ס ופוסקי' כו' ע"ש:

נז **גילוי**. פי' אגלאי מלתא שלא הי' פסול מעולם ולא נתבטל וועד הראשון משא"כ בהעידו עליו שגזל אף שבאו שנים והעידו עליו אחר שחתמו שעשה תשובה קודם שנתוועדו מ"מ מאחר שגזל מתחלה חל עליו הערעור ולא נתכשר אלא עתה מיום שהועד עליו בב"ד והלאה. סמ"ע:

נח **בכשרותו**. כתב הסמ"ע דהיינו דוקא כשנתקיים מחדש ע"פ ג' כשרי' או שיש עדי' לפנינו שנוכל לקיים על ידן וקמ"ל דלא נפסל השטר מחמת חתימת הפסול שחתם על הקיום וכתב הש"ך ועכ"פ אינו נפסל השטר אף שלא נחתך הקיום מיהו נרא' דלכתחל' יש לתקנו ולחתכו ואם א"א לחתכו כגון שנכתב ע"ג השטר מצד השני יעביר שריטות דיו על הקיום דכל כמה דאפשר לתקוני מלתא עבדינן עכ"ל:

נט **ליתוהי**. אע"ג דכתבו במותב תלתא כו' יאמרו שמתחל' הסכימו ליקח שלישי עמהן לרווחא דמלתא ולא נזדמן להם שלישי וקיימוהו בשנים. סמ"ע:

ס **דימו**. וכ' הריב"ש נרא' דהשתא כבר מפורסם לכל דאין ב"ד פחות מג' וכל דכתוב בו בי דינא תו לא צריך ע"כ ומ"מ נרא' דהכל לפי מה שהן החתומים. ש"ך:

סא **שלשה**. ז"ל הרמב"ם כגון ואמר לנו פלוני ואמרי' ליה ע"כ ונ"ל דאפי' אם אותו פלוני אינו מומחה וגם לא זכרו שאמר להן לקיים. ומ"ש בגמ' ואמר לנו רבנא אשי ל"ד קאמר ודלא כע"ש שכתב אותו פלו' יהי' מומחה או שנעשה בפניו עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דאין זה השג' על הע"ש דהוא סובר כרש"י שנראין דבריו בטעמא בש"ס ואפשר גם הרמב"ם מודה לדינא לרש"י אלא דמיירי כשאותו פלו' הוא מן הג' ורש"י וע"ש מיירי אפילו הוא אינו מן הג' עכ"ל:

סב **בכך**. אדלעיל קאי אם שלשתן חתומין בו. סמ"ע:

סג **להקל**. כשרוצי' לשלוח הקיום והשלישי אינו נמצא. ש"ך:

סד **שטרות**. ז"ל הש"ך לפי מה שהעליתי בסי' מ"ה סי"ב דהעיקר דאינו כשר אלא אם חתום הפסול בתחל' דאז אמרי' רווחא שבקי כו' א"כ ה"ה הכא:

סה **דפסול**. פי' הקיום אבל השטר נשאר בכשרותו וכ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דדעת הרמ"א דהרא"ש חולק ע"ז ולעד"נ דאינו חולק כלל דמיירי שידוע שלא הי' שם אחר כ"א אלו הג' החתומי' וע"ש בתשובת הרא"ש ותראה שכן הוא וכן נ"ל ברור עכ"ל:

סו **כשר**. בריב"ש כתב הטעם די"ל שהן עצמן הכירו החתימות והרי הם עדים וב"ד עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך בשם הריב"ש דאם כתבו אתברר קדמנא פשיטא דאין לו דין קיום אלא דין עדי':

סז **לצד**. היינו על הגליון ונרא' דאם הקיום הוא מאחוריו צריך שיכתבו שעשו כך או שלא יתחילו הקיום בראש הנייר מאחוריו רק אחר ריוח שטה א' דאל"כ פסול הקיום דיש לחוש שמא קיימו שטר דעלמא למטה כפשוטו וחתך השטר וכתב שטר אחר מאחוריו וכשהקיום הוא רחוק מראש הנייר אין לחוש לכך דא"כ הי' בין העדי' והקיום ריוח שטה א' וזה פסול הוא ומסתמא הדייני' לא עבדי הכי עכ"ל הש"ך:

סח **מאחוריו**. לאפוקי מהמרדכי דכתב דמלפף ביה ניירא וכתב ביה סימן וכ"כ המ"מ בשם גאון וכתב עליו דא"א לעשות סי' שלא יזייף עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כתב דחליל' לחלוק על הגאון בלא ראי' ברור' מן הש"ס וכ"ש דכמה פוסקי' הביאו דבריו לפסק הלכ' ולענ"ד נרא' דאף הרמב"ם מודה לזה אלא דהוא מיירי כשיש חלק מאחוריו ופשיטא דעדיף טפי לכתוב הקיום שם והגאון מיירי שהנייר כתוב פנים ואחור וליכא חלק כלל

אז מלפף ביה ניירא ויכתוב סי' מובהק דהיינו שיכתבו הדייני' מחתימת ידיהם איזה דבר בגוף השטר ויכתבו בהקיום שכן עשו ואם יזייף נרא' כתיב' לכתיב' ולא תדמה אבל כל שאר הסימני' באמת אינם מועילי' ובזה ודאי דברי הגאון ברורים בטעמן עכ"ל:

סט **שיטה**. דדוקא בעדי' שחתומי' על השטר דהן בעלי בתים דעלמא אמרינן בהו דאין רגילין לדקדק ומניחין שיעור שיטה א' וב' אוירין ריוח כמ"ש בסי' מ"ה משא"כ בבית דין שצריכין לדקדק. סמ"ע:

ע **פסול**. נרא' דוקא כשהקיום כתוב בסתם אבל אם מפורש בו שהעדים חתומי' זה תחת זה כשר הקיום וע"ל סי' ק"ו ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ח'. ש"ך:

עא **שריטות**. פי' ונרא' חלק בין השריטות אבל לא ימלא כל הריוח דיו דאיכא למיחש לזיופא כו' ע"ש בסמ"ע והש"ך כתב דדוחק הוא לפרש כן אלא טיוטא פירוש אפילו כולו דיו ע' שם:

עב **לב"ד**. דדוקא בעדים חוששין לזה כמ"ש בסי' מ"ה ס"ו משא"כ בדייני הקיום דליכא למיחשד לבעה"ש שהי' כתוב שם עליו דברי חובה דאין רגילין לכתוב חובתו אחר חתימת העדי' עכ"ל הסמ"ע והש"ך כ' דדבריו תמוהין דהא אנן בשריטות קיימינן דניכר שלא נכתב שום דבר ואפשר ט"ס יש בדבריו כו' ע"ש (גם הט"ז כתב ז"ל רשב"ם פי' שאין דרכם של ב"ד לחתום ע"ז ולא ידעתי מי הכניס לסמ"ע לפרש בזה דרך רחוק עכ"ל):

עג **שחוששין**. והש"ך כ' שנ"ל עיקר כדיעה ראשונ' ע"ש:

עד **וחתך**. והא דלא כתב דבלא"ה פסול דיש לחוש שהי' כתוב במקום המחיק' שטר ועדי' אחרי' ומחקו וכתב עליו שטר ועדי' והניח הקיום לקיים זיופיה י"ל דמיירי אפילו הי' השטר כתוב על נייר שאינו קלף דא"א למחוק הכתב ולכתוב שטר אחר דלא יהא ניכר אפ"ה חיישינן שהי' שטר כתוב עליו מלמעל' רחוק מן הקיום וביניהן הי' מלא שריטות דיו וזה יכול בקל למחוק ולכתוב במקומו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ע"ז דלא נהירא דסתם שטר בכל גווני מיירי אלא נ"ל דהא בש"ס גופיה יש להקשות כן כו' וצ"ל דס"ל להש"ס דלעולם לא חיישינן שימחוק השטר עם העדי' דשמא יתברר אח"כ הזיוף ע"י דייני קיום שלא קיימו מעולם עדי' שהם חתומי' על המחק ונמצא יפסיד שטרו לגמרי לכך חיישינן שחתך למעל' כל השטר ונמצא עדיין גוף השטר בידו ואם יתברר הזיוף יוציא גוף השטר שעדיו חתומי' בו ולזה דקדק הרמב"ם שלא כתב כלשון הש"ס וחתך למעל' כו' אלא חתך גוף השטר דר"ל שנשאר עוד אצלו כנ"ל ולפ"ז אם כתוב בקיום אנחנו ב"ד כתיבנא לקיום סמוך לשטר ממש וכה"ג כשר ולכן כתב הטור דין זה בשם הרמב"ם וכן נ"ל עיקר עכ"ל:

עה **מכשירין**. הטעם דגבי ב"ד נמי אמרי' אטיוטא חתמי (והן הי"א שבסל"ב) וא"כ שריטות לפני הקיום פסול ומסתמא לא עשו הב"ד כן. ש"ך:

עו **המכירין**. היינו שיש עדי' שראו שטר החתום בהני חתימות קודם שנעש' גזלן אלא שאין מכירין החתימות דאל"כ מה מועיל לקיים עתה מכתיבת חתימתו מ"מ יש לחוש שזייף עתה והקדים הזמן וק"ל. סמ"ע:

עז **שנעשה**. הטעם משום דבפסול קורבה אינו חשוד לזייף אלא גזירת המלך הוא וכיון שחתם נעשה כמי שנחקר' עדותו בב"ד וה"ה בשטר שב' עדיו נעשו אח"כ חתניו או נעשו קרובי' זה לזה וכן הוא בתוס' ופשוט הוא. ש"ך:

עח **העדים**. היינו לדעת הרי"ף דס"ל דביוצא מתח"י העדי' לא אמרי' לענין שום דין דה"ל כנחקרה עדותן בב"ד. סמ"ע:

עט **להעיד**. פי' ע"י חתימתו או הרכנת ראשו כ"כ הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא דק דלמה לא נקיים ע"י חתימתו דהא אפי' במומר וגזלן מקיימינן ע"י חתימתו כמ"ש בסל"ד והטעם דזה לא חשוב עדות דהחתימ' מעצמה מתקיימת כן מוכח בש"ס אלא דאתי לאפוקי שלא יעיד בכתב ידו או ע"י הרכנת ראשו שזאת היא חתימתו דזה אסור מטעם מפיהם כו' אבל ע"י דימוי הוי כמתקיים ע"י אחרי' ונ"מ דאם א"א לדמות מחמת איזה מניעה אינו מועיל שיעיד בכת"י שזו היא חתימתו ואולי גם הסמ"ע ר"ל ע"י חתימתו שיחתום ויעיד שזהו כתב ידו ולא ע"י דימוי ודוחק עכ"ל:

פ **אחרים**. והטעם כטעם קרוב הנ"ל דהוא אינו נחשד לזייף כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דמשמע מדברי המחבר כאן דנשתתק אינו יכול לחתום שטר וטעמו ע"פ מה שמסיק בסי' כ"ח סט"ו בשם ר"ת דמותר לשלוח עדות בכתב לב"ד ולא ממעטינן אלא אלם ולדידיה אין חילוק בין עדות בכתב ובין שטר כו' אבל לשאר פוסקי' שם סי"א דכל אדם אסור לשלוח עדותו בכתב ואפ"ה שטר אינו בכלל זה כו' א"כ אפילו חתם כשנשתתק כשר מיהו לדעת הרמב"ם דס"ל דעדות שבשטר הוא מדרבנן שלא תנעול דלת כו'. י"ל כיון דאפשר לעשות ע"י עדי' בריאי' אוקמוה אדאורייתא אבל לפי מ"ש שם דהעיקר כשאר פוסקי' דעדות שבשטר הוא דאורייתא ולא שייך ביה מפיהם וכו' א"כ גם באלם כשר ואולי יש לחלק בדוחק וצ"ע עכ"ל וע"ש וע' בסימן כ"ח מ"ש הש"ך שם:

פא **אבל**. היינו שאמרו כן תוך כ"ד כדלקמן. ש"ך:

פב **וקורעין**. ולא מהני תפיסה בעדים. שם:

פג **טען**. פי' הסמ"ע דהמלו' טוען לא תקרעו שטרי כי אקיימנו אבל אנן לא טענינן ליה דהא אף אם יקיימנו ה"ל תרי ותרי וכתב הש"ך דהריטב"א כתב בשם הרא"ה ז"ל

כיון שהיום או מחר יבאו עדים ויקיימוהו וה"ל תרי ותרי ומהני ליה שטרא לתפיס' לית לן למקרעיה מספק כו' ונראין דבריו בשטר של יתומים אבל כשמלוה קיים כו' לית לן לעכובי כיון דהשתא פסול הוא כן עיקר ע"כ ונ"ל דאפשר דגם הרשב"א מודה דבשטר של יתומים לא קרעינן ליה עכ"ל:

פד **שכבר**. פירוש ואז לא באו לפסול העדי' וכן אם באו ב' ואמרו שקרובין בנשותיהן היו כשחתמו דעכשיו אין מעידין על פסול העדי' אלא לפסול השטר עכ"ל הר"ן. סמ"ע:

פה **השטר**. פי' הש"ך דלא קרעינן ליה ולא מגבינן ביה וכ' עוד דהעיקר כסברא הראשונ' דכיון דהעדי' נפסלו גם השטר נפסל ע"ש דהוכיח כן בראיות מכמה פוסקי' ומדברי המחבר בסי' ל"ד סי"ב:

פו **מטלטלין**. אפילו בעדי' אבל בקרקע לא מהני תפיס' וכבר הארכתי בזה בספרי תקפו כהן ע"ש עכ"ל הש"ך:

פז **פסולי**. כ' הסמ"ע הא דלא משוו נפשייהו רשעים בכך דומיא לאומר שטר אמנה כו' דשאני הכא דאמרי' שהענין אמת שהלוהו ואף שגורמין שיטרוף משועבדי' שלא כדין מ"מ אין זה מעשה רשע כיון שהלוהו באמת קודם שלקח ולא ה"ל ליקח עכ"ל (וכתב הט"ז ע"ז דתמוה מאד דמ"מ הוי רשע כמ"ש בר"ס ל"ז דאפילו אם הוא אמת אין להעיד עם רשע וע"ש מה שתירץ הוא בזה):

פח **שנתקיים**. משמע דאם הי' התנאי בשב וא"ת והלו' טוען שעבר על התנאי השטר בתקפו וכ"נ מדברי הריטב"א שכ' וז"ל שכל תנאי בקום ועשה על בעל התנאי להביא ראיה שקיים אותו אבל תנאי שהוא בשב וא"ת הרי הוא בחזקת שלא עשה ועל זה להביא ראי' שעשה ועקר תנאי בידים ע"כ וכ"כ הר"ן והמחבר לקמן סי' רמ"א ס"י ועי' בא"ע ס"ס ל"ח בהג"ה ובתשו' מהרי"ט סי' ע"ה וק"ט עכ"ל הש"ך:

פט **אחד**. כ' הש"ך דנשבע הנתבע היסת ונפטר כדלקמן ס"ס פ"ב ומה דקי"ל דעד המסייע פוטר משבוע' כמ"ש בסי' ע"ה ופ"ז והיינו כשמעיד בפטור בודאי מממון משא"כ כאן דהעד שאומר תנאי אינו יודע שלא נתקיים התנאי וא"כ זה שמעיד שלא הי' תנאי ודאי מחייבו שבוע' וה"ל כשנים לחיוב שבוע' דרחמנא הימניה ותו לא מהימן אידך להכחיש ליה ועי' בי"ד סי' קכ"ז מ"ש שם בס"ק י"ד עכ"ל הש"ך:

צ **ומגידין**. כתב הש"ך וא"ל דהא אית ליה מגו די"ל כיון דמפורש בשטר שנעשה בלא תנאי לפי דבריהם שהי' בו תנאי דמי לאמנה ומ"מ לדינא צ"ע וע"ש:

צא **נאמנין**. אפי' בשכת"י יוצא ממקום אחר כן משמע בטור גם מ"ש וכן יכולי' לפרש כו' מיירי ג"כ אף בשכת"י כו' וכן הוא בנ"י להדיא וכ"כ בתשובת מהר"מ אלשיך סי'

ס"ד וכתב דאפי' אם פירוש דבריהם הוא דחוק וע"ש ובתשובת מהרש"ך השייכי' לס"ב סי' א' עכ"ל הש"ך:

צב **אמנה**. דלא ניתן לכתוב ומשוו נפשייהו רשעים וכתב נ"י ומיהו מעשים בכל יום שנוטלי' קנין סתם ומאמינו על המעות אע"פ ששיעבד נפשו שהאיסור אינו אלא לעשות שטר. סמ"ע:

צג **לשלם**. ע"ל סי' כ"ט ס"ב ובס"ס ל"ב ור"ס ל"ח מ"ש הש"ך שם ע"ש:

צד **בשום**. כתב הסמ"ע דצ"ע הא פסק המחבר בסי' פ"ב סי"ב דנאמני' לומר תנאי הי' דברינו ואפי' כשכת"י יוצא ממקום אחר דלאו חוזר ומגיד הוא שהרי השטר חל אם יתקיים התנאי וע"כ צ"ל דמ"ש אינם נאמני' בכל דבר לא קאי אלא אהני הנזכרי' בגמרא קטני' פסולי' אנוסי' היינו או אמנה או מודעא הי' דברינו ולא קאי אתנאי הי' דברינו דבזה אינו עוקר עיקר השטר משא"כ באינך באין לעקור השטר לגמרי ועליהן כתב המחבר דאין נאמנין בשום דבר המבטל השטר ר"ל בכל הני דעוקרין השטר לגמרי ואף שכ' המחבר בסי' כ"ט ס"א דאינו יכול להוסיף בעדותו תנאי שאני התם דכבר העיד בב"ד בע"פ ואי הוי ביה תנאי הי' לו להזכירו ולא להעיד סתם משא"כ כשחתמו ע"ג שטר עכ"ל * (וע' מ"ש בסי' כ"ה ס"ה ס"ק ג' שדברי הסמ"ע סותרין זא"ז ממ"ש שם למ"ש כאן ע"ש) גם הש"ך כתב עליו דלא נהירא לחלק בכך וגם א"א לומר כן בדעת הטור דכתב בסי' כ"ט שהרא"ש חולק על הרמב"ם והא הרא"ש מיירי בעדות שבשטר אבל באמת בטור לק"מ שהביא דעות חלוקות אך על המחבר קשה וצל"ע וע' בתשובת מהר"מ אלשקר ס"ס ל"ד וכ' עוד מדברי המחבר משמע דבכת"י יוצא ממקום אחר אין נאמני' אף לומר שבשעה שחתמו לא ידעו שהי' אמנה ואח"כ נתברר להם אבל מהנ"י משמע דלעולם נאמני' לומר שלא ידעו בדבר עד אחר שחתמו אפי' אם כת"י יוצא כו' דהרי הם כמעידי' על השטר שהוא מחול או פרוע ויכולי' לומר ע"ז חתמנו כו' וכן הוא בריטב"א וכן עיקר ואפשר שגם דעת המחבר כן ומ"ש ואם כת"י כו' אדלעיל קאי ולא אנתברר להם אח"כ עכ"ל הש"ך וע"ש:

צה **מודעא**. פי' הר"ן הטעם משום דבמודעא ניתן לכתוב השטר מכר דאם יבטלו הזבינא אח"כ מחמת המודעא צריך המוכר להחזיר הדמי' שקיבל כמ"ש בשטר ומש"ה ס"ל דאף כשכת"י יוצא וכו' נאמנים כיון דלא סתרי סהדותא לגמרי דהא אכתי מהני לאהדורי זוזי אפומא דההוא שטרא עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך ודעת הר"ן לדעת רש"י דבכת"י יוצא ממקום אחר אין נאמני' אף במודעא וכן דעת התוס' והרא"ש ושאר הרב' פוסקי' כו' ואולי אי ראה המחבר פוסקי' אלו לא הוי פסק כן שהרי לא הביאם בב"י כו' וע"ש:

צו **אינם**. אפי' אין כת"י יוצא ממקום אחר דאין אדם משים כו'. ש"ך:

צז **לחזור**. והש"ך כתב דצ"ע בזה דהא קי"ל בסי' נ"א דעד א' בכתב זוקק לשבוע' א"כ ה"ל כמעיד ע"פ ובעדות ע"פ אינו יכול לחזור ולהעיד כמ"ש ר"ס כ"ט וע' עוד בש"ך מ"ש בשם הרמ"א בתשוב' בענין זה והוא השיג עליו והניח דבריו בצ"ע ע"ש:

סימן מז

א **לפרוע**. כתב הב"ח דה"ה אם הוא גברא אלמא כדלקמן סי' קכ"ו סי"ד והש"ך השיג עליו וכתב דדוקא התם כיון שהמחהו במעמד שלשתן יכול לומר כו' ע"ש (כתב הט"ז ז"ל מה שקשה ע"ז מסימן פ"ו בענין אי מצי מלו' למחול ללו' ע"ש):

ב **נאמנות**. כתב הסמ"ע אבל אם אין בו נאמנות נאמן אף במקום שחב לאחרי' כיון שאינו יכול לגבות בו אלא בשבוע' והרי אומר שהוא פרוע אבל הש"ך כתב דצ"ע מה שחילקו בין יש בו נאמנות או לא דנ"ל אפי' אין בו נאמנות ואומר לישתבע לי והוא אינו רוצ' לישבע ומודה שהוא פרוע השטר בתקפו דמה בכך דהא לא עדיף שאינו רוצה לישבע מאילו אמר בפי' שפרוע הוא ועוד מה מועיל הנאמנות הרי הוא מבטלו בפירוש ואומר פרוע הוא אלא ודאי כיון דמשעבד האי שטרא מדר' נתן דהוי שעבודא דאורייתא ושבועה דשטרות דרבנן הוא א"כ אף שאינו רוצה לישבע אינו כלום כו' ע"ש דהביא כמה ראיות מהפוסקים ומסיק דנ"ל ברור דכי אינו רוצה לישבע אינו מפסיד בזה כיון שאפילו הודה שפרעו אינו נאמן (והט"ז כתב וז"ל בעניותי לא הבנתי דמאי מהני הנאמנות הא לא האמינו אלא כ"ז שיאמר לא נפרעתי או עכ"פ אם לא יאמר כלום אבל זה שאומר בפי' שנפרע יאמר הלוה מה לי לעשות אם אתם לא תאמינו לי אלא ע"כ דא"ל הי' לך ליקח השטר א"כ באין נאמנות נמי נימא הכי וצ"ע היטב ליישב זה כו' ע"ש):

ג **והוחזק**. פי' הסמ"ע שנתקיים בב"ד והש"ך השיג עליו דליתא אלא פירושו כפשוטו שהוחזק בב"ד וראוהו בידו דאל"כ יש לו מגו דאי בעי מצנע ליה או קלייה ועוד נרא' דהוחזק בב"ד פי' שראוהו בידו קודם שנפל החילוק ביניהם אבל אם מיד שראוהו הב"ד בידו אומר פרוע הוא פשיטא דיש לו מגו דאי בעי לא הי' מראיהו לב"ד כלל וכתב עוד דהרמב"ן והה"מ חולקין על דין זה וס"ל דאפי' הוא תחת ידו אינו נאמן בשום מיגו דחזקה כל מה שהוא ביד אדם הוא שלו ואין אומרים מגו במקום חזקה זו ותימא על המחבר שלא הביא כאן דעתם בביאור רק בסי' צ"ט בב"י ס"י הביא דבריהם בקצרה כו' ולענין הלכ' נרא' אע"ג דקי"ל כל מה שנמצא ביד אדם בחזקת שלו הוא מ"מ היינו דוקא בממון או במטלטלין וכה"ג דבר שגופו ממון משא"כ הכא דנהי שהשטר הוא תחת ידו מ"מ

המעות אינו תחת ידו וכן נרא' דעת המחבר לחלק בכך כמ"ש בסי' צ"ט לכן נרא' דכאן הוי ספיקא דדינא עכ"ל:

ד **אינו**. כתב הסמ"ע וא"ל למה לא יהא נאמן במגו דאי בעי מחיל ליה זה אינו דהמחבר פסק בסי' פ"ו ס"ה דאינו יכול למחול להלוה מיהו שם חלקתי דה"מ כשהגיע ז"פ של מלוה שהלו' לו אבל אם עדיין לא הגיע זמנו אפשר דיכול למוחלו אמנם כאן איירי בהגיע זמנו מדחלקו בס"ס זה בין אם אמר כך בשעה שתבעו מלוה שלו או לא משמע דעכ"פ הגיע זמנו עכ"ל וכתב עליו הש"ך וז"ל נרא' שהוציא כן מדברי הר"ן ובסי' הנ"ל הארכתי בזה דאפי' לשיטת הר"ן אין זה מוכרח וע"ש וכתב עוד הסמ"ע בשם הרא"ש דאם אומר על שטרות שבידו שהם מיוחדי' ללוי שהלו' לו מעות אין ביחודו כלום וכן אם נמצא בידו מעות אינו יכול לומר של לוי הם שהלוום לי בעינה דמלוה להוצא' ניתנה אבל אם נמצא בידו עיסקא ופרקמטיא נאמן לומר של פלו' הם כשידוע שיש לו עיסקא מאחרים במגו דאי בעי הי' נותנם לו ע"כ [*] ונרא' דדוקא כשאומר על מעות שבידו שפלוני לוה לו הוא דאינו נאמן אבל כשאומר שהם פקדון בידו נאמן במגו דומיא דעיסקא הנ"ל וראי' לזה ממ"ש המחבר בא"ע סי' פ"ה באשה שאומרת שממון שתחת ידה כו' ע"ש והש"ך כתב דלא נהירא והראי' שהביא מא"ע אינו כלום דבאשה אפי' לותה אם המעות הוא בעין צריכה להחזיר למלו' וא"כ לא עדיף מעות פקדון שבידה ממעות הלוא' משא"כ הכא דדוקא בעיסקא קאמר אבל בפקדון הא כתבו התוס' בב"מ דאפי' המעות פקדון הן בעין א"צ להחזירם ונותן לו אחרים תחתיהן א"כ הכא נמי נהי שהפקידן אצלו מ"מ דין הלוא' יש להם ואולי מיירי הסמ"ע כשהם צרורים וחתומים אבל פשט לשונו לא משמע כן עכ"ל:

ה **לחוב**. אפילו אם בשעת הודאתו הי' לו נכסים מ"מ כיון דמשתעבד מדר"נ אף בדאית ליה נכסי אינו נאמן כשאין לו נכסים עתה. ש"ך:

ו **אם**. כל סעיף זה אין לו שייכות כאן דמיירי דוקא כשאין המלו' חב לאחרים בהודאתו ומקורו לקמן ס"ס פ"ד ושם כתבוהו הטור והמחבר ולא ידעתי למה כתבו המחבר פה עד כאן לשון הש"ך:

סימן מח

א **הכל**. והש"ך כתב דלרש"י צריך להניח מקום הלו' והמלו' והמעות והזמן וכן בשטרי מקח צריך להניח מקום הלוקח והמוכר והמעות והשדה והזמן דגזרינן בתורף שטרות אטו גיטין ונ"ל כדבריו דכן משמע פשטא דמתני' כו' ע"ש:

ב **שעבודו**. כתב הע"ש דבשטר בעדים שאינו מצי לגבות בו ממשעבדי אינו גובה אפי' מבני חרי כיון דנתבטל העדות לענין שעבוד ה"ל עדות שבטלה מקצתה בטלה בכולה כו' ולענד"נ דמצי גובה בו וראי' ממ"ש הרא"ש גבי מי שפרע מקצת חובו והשליש השטר כו' ואם לא בא בזמנו ופרע לו חוזר וגובה מבנ"ח ואף דמשמע מדברי הרא"ש דבשטר שנפרע כבר אינו גובה מבנ"ח בלא כתיב' ומסיר' הא המחבר ומור"ם לא כ"כ בסי' נ"ה ס"ה ע"ש ועוד ראי' ממה דאמרי בהש"ס דאי תבע חד לחבריה בשטר מקוים והלה טען אמנה הוא או פרוע כו' וזה דומה לשטר מוקדם דפסקו הרי"ף ורש"י דאין גובין בו ממשעבדי אבל מבנ"ח גבי ואפי' להפוסקים דפליגי שם היינו משום דקנסינן ליה אבל בזה דלית ביה משום קדימה נרא' דמודים וכתב עוד הע"ש בענין כתיבת הממרמו"ת שנוהגין בזה"ז צריך שיהא הסך וז"פ כתוב בהיפך הדף נגד חתימתו ממש דאל"כ יש לחוש שיחתוך כל מה שיכתוב מצד השני ויכתוב נגד החתימ' מה שירצה ע"כ ומ"ש כנגדה ממש ל"ד קאמר דהא אף אם יכתוב הסך למעל' מחתימתו בשורה שניה אין לחוש שיחתוך אותו סך דא"כ לא נשאר בהנייר למעל' כ"א כדי שורה א' חלק ואינו ראוי לכתוב שם שטר דקי"ל שטר שנכתב בשורה א' פסול כמ"ש הט"ו בסי' מ"ה ומ"ו וכן אם יכתוב הסך למטה מחתימתו ממש אין לחוש שיחתכנו דיהא זיופו ניכר דאין דרך לחתום על ממרמ"י למטה בשולי נייר ממש לכן א"צ ליזהר לכתוב הסך נגד החתימ' ממש רק שלא יהא הרב' למעלה או למטה ממנו עכ"ל הסמ"ע והנה הש"ך השיג עליו במ"ש על הע"ש בשטר שנמחל שעבודו בענין גביית בני חרי והוא הסכים להע"ש ודחה כל ראיותיו של הסמ"ע ע"ש דהוכיח כן מדברי הטור ושאר פוסקים וכ"כ הב"ח דאפי' בכת"י שנמחל שעבודו אינו גובה בו כלל וכן עיקר שוב מצא בריב"ש שכתב ג"כ בפשיטות דאינו גובה אפי' מבנ"ח בשטר שנמחל שעבודו דה"ל כחספא בעלמא גם השיג על הסמ"ע במ"ש בממרמ"י דאף אם יכתוב הסך למטה מהחתימ' ממש אין לחוש דאין דרך לחתום בשולי כו' ולא דק דאכתי יש לחוש שיחתכנו ויכתוב למעל' מה דבעי ויעשה חתימת מטה ולא ממרמ"י וכדאמרינן לא ליחתום אינש אלא כו' ודין ממר"ם חלק שנחלקו בו הע"ש והסמ"ע ע"ל סי' ס"ט מ"ש בזה עכ"ל הש"ך וע"ש:

ג **אינו**. הע"ש פסק בממר"ם אם יש עדים שהפקידו או משכנו אצלו א"י לטעון עד כדי דמיו במגו דההחזרתי דירא לטעון החזרתי כו' ולכאור' קשה מסי' ס"ד בתופס שטר דנאמן במגו דההחזרתי או במגו דנאנסו וי"ל דהתם אינו חפץ לתבוע בשטר זה דהא אין לו כתיבה ומסירה רק דתופס כדי שיכול לומר מחיים תפסתי א"כ לא שייך שירא לומר החזרתי כו' ועי' מ"ש שם דנרא' לדינא דגם התם אינו נאמן במגו דההחזרתי או נאנסו ע"ש ומ"מ

דברי הע"ש צל"ע דל"ד לסי' ס"ד שאינם כתובין על שמו אבל הכא יכול לטעון החזרתי וזה ממר"ם אחר הוא שהלויתי לו מתחלה או לקחתיה מאחר ויכול להוציא בטענה זו מהלוה או למכרה לאחרים ודוחק לומר דהעדים יכירו הממר"ם שיש בה איזה סי' דפשט דבריו לא משמע כן וצ"ע עכ"ל הש"ך *ולי נרא' דאף שאין עדים שיכירו מ"מ אם ידעו הסך הוי כמו שובר בעדים דאמרינן דעדים מפקי לקלא וא"י למכרו לאחרים וע"ל סי' נ"א בהג"ה מ"ש שם בשם הש"ך (וז"ל הט"ז נ"ל מי שיש לו ממר"ם שכתוב בו וליב"ט הניח חפץ א' ונפל חילוק ביניהם אם זהו החפץ וכה"ג. נאמן המלו' בשבוע' במגו דנאנסו כדין מלוה על המשכון כמ"ש סי' רצ"ו דאפי' המפקיד בשטר נאמן הלה לומר החזרתי במגו דנאנסו ונשבע שד"א ה"נ דכוותיה וזה נ"ל פשוט וראיתי קצת דיינים טועים בזה ע"כ כתבתי דברים הללו עכ"ל וע' עוד שם שבכלל הדינים שמחולקים בסי' זה הסמ"ע והע"ש שהכריע הוא להסכים עם הע"ש ע"ש מלתא בטעמא):

ד **חזר**. באותו יום וכן במסרו לפני עדים צ"ל דוקא באותו יום וכן הוא במרדכי דאל"כ ה"ל מוקדם וע"ל סי' ר"ז. ש"ך:

ה **עדים**. כתב הש"ך דמשמע מלשון המרדכי דדוקא כשחזר ומסרו לו בפני עידי החתימה או שלא היו שם עידי חתימה כלל רק עידי מסירה וחזר עתה ומסרו בפני עדים אחרים אבל אם היו שם עידי חתימה ועכשיו מסרו בפני עדים אחרים לא מהני והטעם נראה כיון דעדים החתומים מעידים שחייב לו ובאמת כבר בטל שטר זה א"כ ה"ל כמזויף מתוכו דמודה ביה ר"א דלא מהני עידי מסירה ולפ"ז קיצר הרב בדבר עכ"ל:

ו **לקמן**. שם כתבתי דהרבה פוסקים חולקין וס"ל דלא אמרינן עידי מסירה כרתי בשטרות ע"ש. ש"ך:

סימן מט

א **הלוה**. אבל שם המלוה והלוקח א"צ להכיר ול"ד לשובר דצריכין להכיר שניהם דשם בא המלוה ליתנו ללוה בעת שיפרע לו חששו דאף שיכירו שם המלוה שמא יערים ויתן שובר זה ללוה דאיש אחר ששמו כשם מלוה זה שכתוב בשובר ואותו הלוה יפטור נפשו בשובר זה ממלו' שלו שלא כדין לכך צריכים להכיר גם שם הלוה ותו לא חשו כולי האי שמא יש מלוה ולוה אחרים ששמם כשם מלוה ולוה זה. אבל בשטר הלוא' שבא הלו' לסופר ועדים לחייב נפשו ואמר שיכתבו עליו שטר חוב כותבין אע"פ שאין מכירין המלו' דאין לחוש שמא יש עוד א' ששמו כשם לוה זה וימסור זה השטר להמלו' שאומר שהוא חייב לו כדי שיוציא ממון מאותו איש האחר דאם כן גם כשיכירו שניהם איכא למיחש להכי ומש"ה אמרו דכל היכא דאיכא ב' ששמותיהן שוין אין אחר יכול להוציא

שטר על שום אחד מהם כמ"ש בס"ז בשני יב"ש עכ"ל הסמ"ע * ומ"מ צ"ע דבשובר אף שיכירו שניהם אכתי יש לחוש שמא אין הלו' חייב למלוה זה כלום רק לאיש אחר ששמו כשם מלוה זה ויפטור עצמו בזה השובר ויש ליישב בדוחק:

ב **בלא**. דשמא זה אינו המלו' ולא ימסור השטר להמלו' עד לאחר זמן ויטרוף לקוחות שלא כדין כמ"ש בסי' ל"ט סי"ג וה"ה בשטר מכר בלא קנין צריכים להכיר אף שם הלוקח להפוסקים בר"ס רל"ח דאין כותבין שטר למוכר בלא לוקח רק בשטר קנין ע"ש מיהו למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו א"כ בכל ענין א"צ להכיר המלו' והלוקח. ולהסמ"ע והב"ח ושאר אחרונים בכאן דברים אשר לא נתכנו בעיני וחלוקים אשר לא שערום אבותינו ומ"ש נרא' עיקר וכן דעת הה"מ עכ"ל הש"ך:

ג **קרוב**. דמלת' דעביד' לגלויי לא משקרי בה. סמ"ע:

ד **בהפך**. הנה בסמ"ע דחק ליישב דברי המחבר ודעתו לחלק בין עדות אשה לדבר אחר והש"ך השיג עליו והוכיח דגם כאן לא איירי אלא בעדות אשה דוק' ע"ש:

ה **מאחר**. כ' הסמ"ע דטעם זה לא קאי אלא אריש אבל לחששא דרמאי אחד העלה שמו כשם המלו' אפי' בדאיכ' ב' ששמותיהן שוין אין חוששין לו דהא קי"ל שני יב"ש הדרים בעיר א' כל א' מהן מוציא שט"ח על אחר כו' ע"ש והש"ך כ' דאפשר לומר דגם אסיפ' קאי היכא דאין השטר יוצא מתח"י המלו' כמ"ש בס"ז בהג"ה דאם היו מוחזקין שנים יכול לומר לאחר אני חייב משא"כ כשלא הוחזקו עכ"ל:

ו **טעות**. נראה דוקא ודאי טעות אבל ספק לא דשמא שטר זה כשר וכבר עשו שליחותן כמ"ש בא"ע ר"ס קכ"ב וע"ש עוד מדינים אלו עכ"ל הש"ך:

ז **שליחותן**. ע"ל סי' מ"א מ"ש שם ס"ק ב' ע"ש:

ח **בשטרות**. דדוקא בגט דכתיב ביה וכ' ונתן וצריך שיכתבו הבעל או שלוחו שם שייך לומר שכבר עשו שליחותן משא"כ בשאר שטרות כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך השיג על הרמ"א וכתב דלא כוון יפה בדין זה דהרשב"א דכ"כ בתשו' ז"ל ולא אמרי' עשו עדים שליחותן אלא גבי גט כו' היינו לאפוקי שטר מתנ' או שטר מכר שלא באחריות אבל בשטר מכר באחריות ובשטר הלוא' מודה וכמבואר מדבריו להדיא כו' ע"ש דהוכיח כן מהש"ס ופוסקים ומסיק וכ' דלכ"ע דוקא כשטעו כותבין שטר אחר ולא אמרי' שעשו שליחותן הא לאו הכי אמרי' עשו שליחותן דאין כאן מחלוקת וכן נ"ל עיקר וברור ודלא כהרב וגם על הע"ש והסמ"ע יש לתמוה שכתבו כדברי הרמ"א עכ"ל וע"ל ר"ס מ"א ור"ס נ"ד:

ט **סותרים**. והש"ך כ' דנ"ל דאין כאן סתירה כלל דבשטר שאין בו קנין דאין כותבין בלא מלוה א"י לטעון שהחזרתיו לך כשפרעת לי דה"ל לחוש שיתבענו בו הואיל ומתחל' נכתב מדעת שניה' ולא הי' לו למסרו בשלימות אלא לקרעו שלא יתבענו בו כמו שתובעו עתה באמת אבל בשטר שיש בו קנין יוכל לומר מה שלא קרעתיו מפני שלא חששתי שתתבעני בו שידעתי ששטר כזה אינו כלום מטע' דכותבין אותו בלא מלוה וא"ל א"כ למה לקח שטר כזה מתחל' י"ל דלא ידע אז הדין והי' סבור דאין כותבין בלא מלוה ובלא"ה צ"ל כן להטור וסייעתו שפירש הטעם שי"ל שטר זה שלי הי' ק' ג"כ איך לקחו מתחל' וע"כ צ"ל כנ"ל והשתא ניחא דהטו' דפסק בס"ס ל"ט דאפי' בשטר שאין בו קנין כותבין בלא מלוה להכי לא חילק כאן בין יש בו קנין או לא ובכל ענין אינו כלום אבל המחבר שפסק שם בסי"ג דבשטר שאין בו קנין אין כותבין אא"כ המלו' עמו ע"כ יש חילוק בין יש בו קנין לאין בו ולפ"ז למאי דקי"ל דבשטר מכר ומתנ' אף אם החזיר השטר לא חזרה מכירתו ומתנתו רק שצריך קנין חדש א"כ אפשר דלא מהני כשטוען שלי הי' והחזרתיו לך דלאיז' צורך החזירו לו בשלמ' בהלוא' החזיר לו מפני שהחוב בטל משא"כ במכר ומתנ' לא מהני אא"כ טוען כתבת לך מתחל' שטר לעצמך ומה שתירץ הסמ"ע דבשטר שאין בו קנין ירא הלוה לשקר ולומר שלי הוא כו' הוא דוחק גדול שהרי עינינו רואות שאינו ירא וטוען כן כ"ש דהאמת אתו גם מ"ש הב"ח דט"ס הוא בדברי המחבר וצ"ל אם אין בו קנין כו' לא נהירא כלל להגי' כל ספרי המחבר ובפרט שנרא' דדבריו לקוחי' מהה"מ שהביא בב"י דדוקא בקנין כו' אלא ודאי כמ"ש כן נ"ל ברור עכ"ל (ועיין בט"ז שהאריך ג"כ ליישב דברי המחבר ובא בתימ' על הרמ"א ע"ש):

י **על פה**. הטע' דכל שאינו מבורר מתוך השטר מי הוא המלו' והלו' הרי השטר כאילו אינו אבל עידי השטר עצמן לא גמרו שליחותן ויכולין לעשות שטר אחר ולשלש שמותן עד שיהיו נכרין מתוך השטר ואף ע"פ שלא כתבו שטר חדש הרי הוא כאילו ניכר מתוכו כ"כ הה"מ. סמ"ע:

יא **מהאחר**. בסמ"ע כתב הטעם שחזק' דאין העדי' חותמין השטר אא"כ ידעו בודאי שאלו שהעידו על עצמן הם גדולי' ובני דעת:

יב **וי"א**. כ"כ גם הב"י והביא ראי' לדבריו מדברי הטור בסי' ס"א ובדרישׁ' כתבתי דאין ראיותיו ראי' עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דהה"מ בשם הרמב"ן ודאי חולק וכתב דבשטרי הלוא' לא בעינן שם עירו וכ"כ הב"ח שהרמב"ן חולק ואפשר לזה כיון הרב מ"ש וי"א כו' ודלא כנרשם בש"ע רמב"ם כו' עכ"ל (ועיין בט"ז מ"ש בזה ע"ש):

יג **סימן**. הב"י כתב דאכתי איכא למיחש שמא שליט"א קאי איוסף החי ולא על אביו שמעון ובד"מ דחה דבריו דא"כ ה"ל לכתבו קודם שם האב ע"ש כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך הסכי' לדברי הב"ח ודחה הוכחת הד"מ במ"ש דה"ל לכתבו קודם כו' וכתב דכך הרגילות שלא להפסיק החתימ' וכן מצינו הרב' פעמי' במקרא ובדברי חכמי' כו' ע"ש שהביא כמה ראיות לזה:

יד **דקדקו**. והש"ך האריך להוכיח בראיות מהש"ס ופוסקי' דסמכינן לומר שהעדי' דקדקו בכך ומסהדי אכולי מילתא וע"ש מאי דמסיק אליבא דהילכתא לדינא:

טו **בשלו**. ואין חוששין לנפיל' וע"ל סי' ס"ו ס"א ובתשובת מהרי"ט סי' ק"ך. ש"ך:

טז **ראי'**. כ' הש"ך דהמחבר כ' דין זה ע"פ מ"ש בב"י לישב דברי הרמ"ה ודח' דברי הטור גם בתשובת מ"ב האריך להוכיח כדברי הרמ"ה ולעד"נ עיקר כדברי הטור דהדין עם בעל השובר כו' ע"ש שסתר כל ההוכחות של המ"ב גם מ"ש המ"ב דא"כ א"א לשני יב"ש להלוות לשום אדם דיש לחוש שהלו' יפייס את השני שיתן לו שובר. לק"מ דאטו ברשיעי עסקינן דודאי העדי' שיכתבו השובר ישלשו שמותן משום חשש זה דליכא למימר דהעדי' לא ידעו שיש שני יב"ש בעיר דהא בדהוחזקו עסקינן דודאי ידעו ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סימן צ"ו (גם הט"ז השיג על המ"ב וכ' ז"ל וכבר כתבתי בסי' מ"ב ס"ח שראוי לקבוע הלכ' כדעת הטור כאן דשובר שאינו משולש כשר כו' ע"ש):

יז **מקויי'**. והש"ך כתב דסמי מכאן מקויי' דהא קי"ל בסי' ס"ה סי"ח דבאחד מהן סגי או שמקויי' או שהשטר מונח בין שטרות הקרועי' ומ"ש הב"ח דשאני הכא דאיכא ריעותא בשובר לכך צריך שניה' אינו נכון ע"פ סוגית הש"ס כו' ע"ש (גם הט"ז כתב ז"ל ויש מתרצי' דהכא שאני בשביל הריעותא כו' וטעו בזה דהא אפילו להרמ"ה אין זה ריעותא כלל וגם המעיין בספ"ק דב"מ ירא' שא"א לומר כן עכ"ל):

יח **שקנ'**. נרא' דה"ה בירש שדה מיב"ש דודו דינא הכי מה"ט. ש"ך:

יט **לשני**. נרא' דה"ה יב"ש שערב בעד יב"ש אחר כשם שאינו יכול לתבוע את הלו' כך אינו יכול לתבוע את הערב וע"ל סי' קכ"ט ס"ח בהג"ה ובתשובת רש"ך ס"ב סימן י"א עכ"ל הש"ך:

סימן נ

א **לויתי**. והעדים חתומים למט' לא לקיים החתימ' אלא לקיים העניין אז אינו נאמן לומר פרעתי כמ"ש בסי' ס"ט ס"ג. ש"ך:

ב **פרעתי**. כתב הש"ך משמע דפשיטא דבכת"י יכול לטעון פרעתי וכ"כ המחבר בסי' ס"ט ס"ב וק"ק על הרב דכתב שם די"א דאינו נאמן לומר פרעתי וכאן סתם כדברי הט"ו מיהו לענין דינא העליתי שם כדעת המחבר וכתב הב"ח דלהד"מ לא מצי טעין ולא אמרינן דלמא לא כתב אלא כעין מזכרת או שיחק בו או שלא להשביע ע"כ ודבריו צ"ע עכ"ל (וז"ל הט"ז נאמן לומר כו' ודינו כשאר כת"י הנזכר בסימ' ס"ט דכל שיש לו מגו דפרעתי יכול לומר לא כתבתי אלא למזכרת או לטופס בעלמא רק שלא ישקר עיקר כתב ידו ע"כ):

ג **פסק**. היינו למ"ד דאינו נאמן לומר פרעתי נגד פס"ד כמ"ש בסי' ל"ט ס"ד דאל"כ ליהוי נאמן לומר שאינו חייב במגו דפרעתי כמו בכת"י סמ"ע:

ד **שובר**. כתב הסמ"ע דזה קאי בלא נזכר בו שום מלוה אבל אם כתוב בשטר שחייב לפלוני או לכל מי שמוציאו דאז צריך האחר לבא בכח אותו פלוני נראה דלא מהני השובר שביד הלוה אף שיאמר דזה שמסר לו השובר בא בכח המלוה ושלמתי לו ע"פ השובר ולא עוד אלא אפילו כתוב בפירוש בהשובר שבא בכח המלו' לא מהני דלא מצי לחייב בהודאתו לאחר ולאורועי כת"י כל זמן שאין ידוע שהי' לו כח מהלו' עכ"ל וז"ל הש"ך מ"ש הסמ"ע אפילו כתוב בפירוש כו' היינו בשובר שכתב (הלו') [הגובה] בעצמו בכתב ידו אבל בשובר שכתבו עדים בפירוש שבא בכח המלו' אין לך ידיע' גדול' מזו ונ"ל דהא דמהני שובר היינו כשידע זה שהקנהו אח"כ שכתב לו שובר עליו וקמ"ל דל"ת כיון שנכתב לכל מי שמוציאו השטר בתקפו כיון שלא נכתב השובר על השטר עצמו והוא מוציאו עתה אלא כיון שפרע ועשה ממנו שובר נמחל השטר אבל אם זה שקנהו טוען שלא ידע מהשובר ה"ל כאילו זה נתחייב לו מתחל' ומה שפרע למלו' הראשון איהו דאפסיד אנפשי' וכן המנהג בזמנינו שקונין ממר"ם זה מזה ותו דהיכא דלא ידע ה"ל כלקח חפץ מחבירו ואח"כ נודע שהוא גניב' בידו דמ"מ צריך להחזיר לו מעותיו מפני תקנת השוק כמ"ש בסי' שנ"ו וה"ה הכא ואף דבשטרו' לא שייך תקנת השוק היינו בסתם שטרות אבל בממרנו"ת שבזמנינו דשכיחי טובא שקונין זה מזה יותר מהמטלטלים פשיטא דשייך גבייהו תקה"ש וא"כ כשמברר זה שפרע להמלו' קודם שקנהו זה ישבע הקונ' בכמ' קנה ויטול אבל אם ידע או בשובר בעדי' דהוי כגנב מפורסם א"צ להחזיר לו מעותיו כן נ"ל בדיני' הללו ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' כ' וכ"ב ע"כ וכתב עוד בשם תשו' המבי"ט דאם פרע קצתו לזה שמוציאו ואח"כ הוציאו המלו' עצמו פטור הלו' מהסך שפרע אף שלא היה לו הרשא' וע"ש עוד שהאריך עכ"ל (והט"ז כתב דאם כתוב בשטר לפלוני ולכל המוציאו ולא היה לזה המוציאו כתיב' מאותו פלוני וזה פרע לו ע"פ השובר נרא' דמהני אם אותו פלוני מסרו לו אע"פ שאין כאן כתיב' רק מסיר' לחוד הא בסי' ס"ו סי"ז יש פלוגתא באם פרע

ללוקח השטר אם נפטר מהמלו' היכא דלא היה לזה כתיב' ומסיר' ומספק אין להוציא ממון כ"ש כאן דכתוב לפלוני ולכל המוציאו וא"כ להרא"ש דא"צ כח ורשות כלל בזה כן נ"ל פשוט אע"פ דלא משמע כן מהסמ"ע עכ"ל:

ה **לקמן**. אף דכתבו שם המחבר גופי' בא הרב לחדש כאן דאע"ג שהמחייב לא היה חייב מעול' שלא הלו' לו שום אדם כלו' אלא שחייב עצמו בדבר שלא היה חייב כדלעיל סי' מ' וזה לא כתבו המחבר בסי' ס"א והוא מבואר בתשובת הרא"ש במ"ש שם וכן מצינו בשאול במעש' דגלית הפלשתי ששעבד עצמו ונכסיו ליתן עושר גדול למי שיכנו ובא דוד כו' ואמרינן בהש"ס שקידש דוד את בת שאול באותו ממון כו' ע"כ וזהו מדוקדק בדברי הרב שכתב נשתעבד נגדו וכמ"ש לעיל סי' מ' כו' והרי שם מיירי שחייב עצמו בדבר שלא חייב כלל וזה ברור עכ"ל הש"ך:

סימן נא

א **מצטרפים**. כתב הש"ך ז"ל המשך דברי המחבר כך הוא דג' חלוקי' יש בדבר. ע"א בכתב וע"א בע"פ בלא קנין מצטרפין לענין שא"י לטעון להד"ם לכ"ע כיון שמכחישין אותו להדיא ואי טעין פרעתי תלוי בפלוגתא בסעיף שאח"ז. ב' אם זה שבע"פ אמר אני קניתי מידו כו' מצטרפין לעשותו מלוה בשטר גם לענין שא"י לומר פרעתי לכ"ע דקי"ל סתם קנין לכתיב' עומד וה"ל כאילו שניהם כתבו השטר ומ"מ לא הוי שטר גמור לענין משעבדי כיון דאינ' שוי' דע"א הוא בכתב והשני בקנין. ג' אם זה שמעיד בע"פ אומר שבפניו נמסר השטר הוי כשטר גמור לגבות ממשעבדי מטע' דמסתמא בפני עד החתו' נמסר ג"כ השטר ודלא כהסמ"ע שפירש דמ"ש המחבר באמר זה שבע"פ קניתי כו' מצטרפין דהיינו אפילו לגבות ממשעבדי ונדחק מאד בדברי המחבר והדבר ברור דליתא וכמ"ש המחבר להדיא בכ"מ ז"ל ומדקדוק לשון הרמב"ם כו' משמע דאין לו מלו' בשטר אלא שא"י לומר פרעתי אבל לא לטרוף מלקוחות כו' והטור כתב בשם הרמב"ם שנעש' שטר גמור ומ"ש נראה יותר עכ"ל הכ"מ ומה שהקש' הסמ"ע דא"כ ל"ל עד דבע"פ כלל הלא הרמב"ם ס"ל דאפילו בע"א חתום בשטר אין יכול לומר פרעתי לק"מ דהא נ"מ כו' ע"ש שדחו' כל הוכחת הסמ"ע ומסיק דנ"ל עיקר לדינא כמ"ש כיון דבלא"ה יש פוסקים שסוברי' דבקנין לחוד אינו טורף א"כ נהי דרוב הפוסקי' מסכימי' דטורף אף שלא נכתב מ"מ הכא דאינו רק ע"א בקנין גרע טפי ואינו טורף ועיין בתשובת מהרש"ך ס"ג סי' ל"ה ובתשובת הרב סי' ק"י ובמהר"י לבית לוי סי' נ"ב ובמהרי"ט סי' ע"א מדין עד א' בכתב וע"א בע"פ עכ"ל:

ב **נמסר**. ולטעמי' אזיל שכתב בס"ס זה דעידי מסיר' כרתי אבל באמת הרב' פוסקים חולקין. ש"ך:

ג **ממשעבדי**. ואפילו לגבות מבני חרי מסתפק הטור בסי' מ"ה אי מצטרפין ומ"ש הרמ"א כאן ממשעבדי ר"ל דזה ודאי הוא דאינו טורף ומבני חרי יש להסתפק. סמ"ע:

ד **ומשלם**. פי' הסמ"ע דקי"ל בכ"מ ששני עדים מחייבי' ממון אחד מחייב שבוע' ומ"מ בשבוע' שנאמן נגדו צריך להכחישו דוקא ובעדות זה שמעיד שלו' אינו נפטר אם לא שישבע שלא לוה וזה א"י לישבע שהרי מודה שלו' רק שאומר שפרע ואע"ג דקי"ל דאפילו לוה בשני עדים א"צ לפורעו בעדי' ונאמן לומר פרעתי היינו כשאין שם שטר אבל בזה שיש שטר אף שאין בו אלא ע"א מ"מ ס"ל להרמב"ם כיון שנכתב בלשון שטר וגם חתום עליו א' מן השוק אם איתא דפרעו לא היה מניחו בידו והחולקים ס"ל דדינו ככת"י עכ"ל:

ה **נשבע**. איירי אפילו יש בו נאמנות בשטר דאל"כ פשיטא דצריך לישבע אפילו היו ב' עדים חתומי' עליו כמ"ש בר"ס פ"ב עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב דא"צ לזה דטובא קמ"ל דאע"ג דהוי כמחויב שבוע' ואי"ל מ"מ אינו לגמרי כן דאילו בשאר מחויב שבועה כו' זה שכנגדו נוטל בלא שבוע' כמ"ש בסי' ע"ה והכא צריך שבועה כיון שאינו אלא ע"א כו' ומ"מ לענין הדין ביש בו נאמנות ודאי כן הוא כמ"ש הסמ"ע עכ"ל וע"ש):

ו **בשבוע'**. פירוש שבועת היסת כן משמע בהפוסקים וכן פסק הב"ח ועיקר עכ"ל הש"ך וע"ל סי' ע"ה סי"ג:

ז **כחרס**. כתב הש"ך נראה מדברי המחבר דלא הוי אפי' כשטר בעד אחד ולפע"ד לא מסתבר כן אלא דמ"ש הרמב"ם הרי הוא כחרס לא בא אלא לומר שעידי מסיר' אינן מועילין בשטר כזה שמזויף מתוכו והשטר הוא כחרס אבל מ"מ הוי כשטר בע"א לענין שבוע' ואיכא למימר ביה נמי דרווחא שבק כו' ע"ש שהאריך בראיות מהרב' פוסקים להוכיח כדבריו ומסיק דמ"ש המחבר וי"א כו' כ"ע מודו לזה והדין אמת וברור וגם בבדק הבית כתב המחבר עצמו במסקנתו כן ודלא כע"ש והסמ"ע כו' וכן עיקר עכ"ל:

ח **נתבטל**. היינו כשלא ישבו בודאי יחד לחתום דאז לכ"ע נתבטל גם עדות הכשר כמ"ש בסעיף שאח"ז עכ"ל הסמ"ע (וע' בט"ז מ"ש בזה ע"ש):

ט **העד**. כתב הש"ך דמיירי שהעד שאינו קרוב לא הי' עם הקרוב בשעת מעשה דאם היו יחד בשעת הצווא' א"כ נצטרפו יחד ותו לא מהני כשיעידו ע"פ וע"ל סי' מ"ה סי"ג:

י **נסתלק**. הש"ך חולק על דין זה וכתב דלא מצינו בשום פוסק שסילוק מועיל בזה דלא מהני סילוק אלא בעדות בע"פ אבל הכא דפסליה לשטרא משום עדות שבטלה מקצתה

בטלה כולה א"כ מה יועיל שיסתלק הקרוב כיון דכבר נתבטל השטר ע"כ דברי המחבר תמוהים וצ"ע עכ"ל וע"ש:

יא **ונתבטל**. פירוש שנתבטל מכח גוף הענין ולא מכח פסול העדים מש"ה תתקיים עדותן לשאר ענינים שבשטר. סמ"ע:

יב **שהם**. כתב הסמ"ע דל"ד הם קאמר דאם אחרים היו חתומים בו א"צ עידי מסירה והנה הש"ך הביא הרב' פוסקים שחולקין על דין זה וס"ל דלא אמרינן עידי מסירה כרתי אלא גבי גיטין אבל בשטרי ראיה קי"ל דבעי עידי חתימה ואם כן עכ"פ פשיטא דיוכל המוחזק לומר קים לי וצ"ע עכ"ל:

סימן נב

א **הקרן**. אפילו מפורש בו רבית דאורייתא כמ"ש התוספות והרא"ש ושאר פוסקים והט"ו בי"ד ס"ס קס"א ודלא כט"ז שם דלא דק בזה וכבר השגתי עליו בספרי נקה"כ מיהו דעת הרמב"ן דהעדים פסולים כו' ומביאו הב"ח במסקנתו וכ"כ הר"ן בתשוב' בשם איכא מ"ד וכ"כ הה"מ בשם הרמב"ן וכתב שכן עיקר וכן מסקנת הב"ח ובעל ג"ת. הלכך נרא' דהוי ספיקא דדינא ונ"מ אי תפס בעהש"ט לא מפקינן מיני' עוד כתב בספר ג"ת כשנכלל רבית דרבנן עם הקרן יראה לי דלכ"ע גבי ממשעבדי דלא גזרו קרן אטו רבית אלא בדאוריית' וגם להרמב"ן לא נפסלו העדים כיון דלא עברו אדאוריית' ע"כ ומיירי שידוע שהעדים החתומים על השטר ידעו שיש בו רבית דאל"כ בלא"ה העדים כשרים להרמב"ן וע"ל סי' ל"ד ס"ג בהג"ה עכ"ל הש"ך וכתב עוד דמ"ש הסמ"ע דהערב דינו כמלוה ולוה היינו כמ"ש קצת פוסקים אבל יש פוסקים דערב דינו כעדים וכן נרא' מדברי המחבר בב"י סי' ל"ד ובש"ע שם ס"י שכתב המלוה והלו' בריבית פסולים ולא מנה ערב ועדים עמהם ע"כ:

ב **פסול**. כתב הסמ"ע ולא מהני אם יכתוב עליו דלא ניתן לגבות הרבית כיון דמתחל' נכתב בפיסול ע"כ. וכתב הש"ך דהיינו אם נרא' פסולו בב"ד שוב אין לו תקנה אבל אם המלו' כתב על גביו קודם שנרא' השטר בב"ד מהני וכמ"ש בסי' מ"ה סי"ד וע"ל סי' מ"ג ס"ו גבי שטר מוקדם עכ"ל:

ג **מודה**. וה"ה אם יש עדים על הקרן כ"כ מהרי"ק ולפי מ"ש הפוסקים דהעדים לא נפסלו א"כ גם העדים החתומים על השטר נאמנים על הקרן. ש"ך:

ד **דקנסינן**. כ"כ התוספות בב"ק דלא דמי לשטר מוקדם (כמ"ש בסי' מ"ג ס"ז) דהשטר פסול אבל לא מפסיד המלוה משא"כ כאן דהלוא' נעשה באיסור עכ"ל הסמ"ע אבל

הש"ך חולק על דין זה וכ' שאין דברי הסמ"ע נכונים דלא כתבו התו' כן אלא לר"מ דקניס היתרא אטו איסור' אבל לרבנן דקי"ל כוותייהו משמע שם להדיא מדבריהם דדמי לשטר מוקדם דאינו מפסיד גוף ההלוא' כו' ע"ש שהאריך בזה (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה ומסיק וכתב ז"ל ונרא' דלא קי"ל כהך י"א כל עיקר כיון שמהרי"ק פירש בהדיא דגובה הקרן וכן משמעות המרדכי והגהות מיי' וגם דעת הטור יש לפרש דמיירי בלא הודא' עכ"ל):

ה **שליח**. כתב הש"ך דהיינו דוקא לסברא האחרונ' אם החייב מודה אבל לסברא הראשונ' אין חילוק בהלוה ע"י שליח דהקרן גובה לעולם מבני חרי כשהחייב מודה וממשעבדי או כשאין החייב מודה לא גבי הקרן אף שהלו' על ידי שליח דמ"מ השטר נפסל כן נ"ל עכ"ל:

ו **והתורף**. כתב בס' ג"ת דמשמע מדברי הפוסקים דשלשתן בעינן והשיג על תשובת הר"ן סי' פ"ו ע"ש באורך ובנ"י פ' גט פשוט כ' כדברי הר"ן ומביאו הב"ח בסתם. ש"ך:

ז **וערב**. כתב הש"ך נרא' דבעינן ש"ו על כל כתב השטר דאל"כ נתת דבריך לשיעורין ולא מסתבר לומר דבקריעת ש"ו כל שהוא מיפסיל ועוד דלפעמים מזדמן קריעת ש"ו כל שהוא בכפלי השטר ע"י משמוש השטר והנחתו עכ"ל:

ח **לשנים**. נראה דבקרע ב"ד אפי' בכפליו פסול דלא מחלקינן בש"ס ופוסקים בנקרע קרע ב"ד בין בכפליו או לא אלא סתמא אמרינן דבמקום העדים והתורף והזמן או ש"ו פסול וא"כ ה"ה בנקרע לשנים דגרע מקרע ב"ד ומה דמשמע מתשובת הרא"ש דבכפליו כשר היינו שלא בקרע ב"ד וטעמא דמילתא דודאי לא שכיח שבמשמוש היד יתקרע בפעם א' בכפליו רק שדרכו להתקרע מעט מעט וא"כ ה"ל לילך לב"ד קודם שנקרע קרע ב"ד או לשנים ומדלא עשה כן נראה שנעשה בכונה כנ"ל ודלא כהסמ"ע וב"ח ע"כ לשון הש"ך:

ט **באונס**. כתב הסמ"ע דהיינו שנקרע במקום שהשטר נפסל אבל במקום שהשטר כשר אין הב"ד עושין לו שטר אחר דהואיל וזה כשר יגבה בשט"ח זה וכ"כ הרשב"א בתשובה עכ"ל:

י **אבל**. כגון שמצא נקב אין אומרים במקום נקב קרע ב"ד הי' דאין פוסלין השטר מספק רשב"א סמ"ע:

סימן נג

א **אין**. הטעם דיש בשינוי כל א' צד חובה ללוה דכשיש ביד המלוה שטר א' של מאה היום או מחר כשיפרע לו הלוה מקצת אף שיכתוב לו שובר מ"מ מיקרי שט"ח פגום (אם

לא דנכתב הפרעון ע"ג השטר גופיה) ואם יאמר הלוה פרעתי לא יפרע ממנו אלא בשבועה אם אין נאמנות בשטר כמ"ש בר"ס פ"ד ואם יש ביד המלוה ב' שטרות כ"א מחמשים י"ל דניחא ללוה באלו השנים יותר מאחד על מאה דאז אם יפרע לו קצת החוב אף שיכתוב לו שובר מ"מ צריך לשומרו מהעכברים או שמא יאבדנו ויתבע המלו' כל החוב וטעמים הללו הן בגמרא וא"צ לזה אלא כשידוע שעדיין לא פרעו הלוה דאל"כ בלא"ה אין לשנות השטר דשמא פרע לו וכתב לו שובר כדמסיק המחבר עכ"ל הסמ"ע:

ב **מרצון**. משמע דמדעת שניהם כותבין וכ"כ ר"י ומביאו ב"י וכתב שפשוט הוא ויש לדקדק דמ"מ ניחוש לקנוניא דלמא הלוה חייב ג"כ לאחרים ולית ליה קרקע לפרוע לכולם ועושה לזה ב' שטרות כדי שיגבה ב' חלקים כמ"ש בסי' ק"ד ס"ו וי"ל דמיירי שכותבים בשטר בזה הלשון אם יהא הלוה חייב ג"כ לאחרים באופן שלא יגיע לחלק של בע"ח רק נ' אז לא יגבה בעהש"ט הזה כלום א"נ כיון דמסתמא אין המלוה יודע מחובות אחרים כמ"ש סי' ל"ז סי"ג א"כ לא חיישינן שהלו' הגיד לו ולא חיישינן לקנוניא רק היכא דאיתרע בנפיל' וכה"ג. עכ"ל הש"ך:

סימן נד

א **עידי**. כתב הסמ"ע דאפי' לדעת רוב הגאוני' והמחבר דס"ל דאם זוכרים העדים זמן הקנין כותבים בשטר אותו הזמן אפי' אם זמן כתיבתן הוא מאוחר לאותו זמן טובא כמ"ש בסימן ל"ט ומ"ג מ"מ כאן בעדים כשיכתבו עתה שטר חדש מזמן הראשון יהא נראה כמוקדם אבל ב"ד או עדים ברשות ב"ד אלימי לאפקועי ממון עכ"ל:

ב **שובר**. כתב הש"ך והיינו כשהגיע ז"פ של כל השטר אז הברירה ביד המלו' משום שיכול לומר פרע לי שטרי ותו ל"צ מידי אבל כשלא הגיע ז"פ מכל השטר כגון שז"פ הוא לשני זמנים ופורע לו מה שמגיע בזמן הראשון וכה"ג הברירי' ביד הלוה ומחויב המלו' להחליף לו השטר או לכתוב הפרעון ע"ג השטר אם רצון הלוה בכך. עכ"ל:

ג **הסופר**. כתב הש"ך דבד"מ כ"כ בשם הנ"י פ' ג"פ אבל באמת ליתא כן שם אלא באם המלו' אבד השטר אבל בדין זה דפורע מקצת חובו כיון דהמלו' א"צ לשובר כלל צריך הלוה ליתן שכר הסופר גם מ"ש הרמ"א ואם אין שטר למלוה כו' צריך לפרש דלא הי' לו שטר כלל כגון שהתנ' עמו בפני עדים שאל יפרענו אלא בעדים כמ"ש סי' ע' או בכה"ג עכ"ל:

ד **ואח"כ**. הלשון הוא מהופך ופירושו דיפרע חובו ואח"כ ישבע המלו' כו'. וכה"ג אשכחן בסי' ע"ב ריש סי"ח נשבע הלוה כו' ונוטל משכונו ובסימן קל"ג בטור ובסמ"ע

ס"ק י"ב וצריך להחזירו אחר שישבע כו' ופירושו שמחזירו ואח"כ נשבע היסת ובר"ס קל"ה נשבע היסת ונוטל ופירוש נוטל ואח"כ נשבע והוא הדין הכא כן נ"ל. עכ"ל הש"ך:

ה **נשבע**. דאנן סהדי דאדעתא דהכי לא נשבע. סמ"ע:

ו **הלוה**. וא"צ ליתן המעות אפי' ביד ב"ד תשובת הרשב"א שם. ש"ך:

ז **הנתבע**. בר"ס כ"ד כתב הטור ג"כ בשם הרא"ש דבכה"ג אין נזקקין לתובע תחלה. סמ"ע:

ח **שובר**. ונ"ל דאם אפשר לכתוב הפרעון ע"ג השטר או ביני שיטי יכתוב ואין המלו' יכול לעכב בזה. ש"ך:

ט **מהני**. דלאו עליו ממש קאמר וכמ"ש סימן ע"א ס"ה בהג"ה וכן הוא מבואר במהרי"ק עצמו ולפ"ז אם כתוב בהדיא כל זמן שלא נכתב שובר ע"ג השטר עצמו לא מהני שובר ודלא כע"ש. שם:

י **סתם**. כתב הש"ך משמע דלכתחל' יכתבו בשובר שהוא על שטר שזמנו כך וכך דאע"ג דבדיעבד אם לא נזכר בו זמן השטר כשר השובר כמ"ש בסימן מ"ג סכ"ד מ"מ כשזוכרין זמן יש לכתבו לכתחלה בשובר וכן משמע בש"ס ופוסקים ונרא' דאם ידוע שידעו זמן השטר ואפ"ה כתבו השובר סתם בלי ידיעת המלוה פסול השובר מפני שמגרעין כח המלו' שלא כדין ודמי לשובר מאוחר שכתבתי לקמן דפסול. עכ"ל:

יא **ההלוא**'. פירוש זמן הכתוב בשטר אימת נעשית ההלוא' אבל לא שיכתבו היום שראו שהלוה לו דהא כבר כתב שיש לחוש שמא איחרו זמן ההלוא' בשטר כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך ומשמע שא"צ להודיע למלוה שכותבים את השובר סתם אע"פ שמגרע כחו מפני שהמלו' בעצמו יודע שיכתבו סתם כיון שאין ידוע זמן השטר ולפ"ז אם היו יודעים זמן השטר בשעת הפרעון ואח"כ שכחו העדים לא יכתבו סתם בלי ידיעת המלו' שיש לחוש שיחזור וילוה ללוה זה כסכום הראשון שיחשוב שמבואר בהשובר זמן השטר והלו' יוציא שובר סתם ויפסיד המלו' שלא כדין גם לא יכתבו בשובר שנתפרע קודם לזמן זה כגון שהפרעון היה בר"ח אייר ויכתבו בשובר שנתפרע המלו' סכום כך וכך בר"ח אייר על שטר זמנו קודם אייר דמ"מ יש לחוש שמא יש למלוה עוד שטר שזמנו קודם אייר ומה שלא אמר כן לעידי השובר דחשב שיכתבו בשובר זמן השטר מפורש כיון שיודעים זמן השטר אלא אין תקנה לזה עד שיודיעו להמלו' שכותבים סתם בלא זמן. עכ"ל:

יב **כל**. כלומר הבריר' ביד הלוה לומר הגדול פרוע כמ"ש ס"ס ס"ה וע"ש. ש"ך:

יג **מבטל**. מ"מ אם תפס המלוה המותר מב' דינרים מהני תפיסה וכ"כ ב"י סימן זה בשם תשובת הרשב"א. שם:

סימן נה

א **קנה**. עיין בטור שכתב בשם תשובת הראב"ד במי שלוה לחבירו ועשה לו שטר מכיר' על שדהו ומכר' לאחר קודם שבא הזמן כו' ע"ש ומביאו הרמ"א בס"ס רי"א. סמ"ע:

ב **נהר**. עי' בספרי ש"ך י"ד סי' רל"ב ס"ק כ' הוכחתי דדוקא אונס דשכיח ולא שכיח וכ"ש לא שכיח כלל הוי אונס לענין ממון אבל אי שכיח לא הוי אונס דה"ל לאתנויי וכתבתי שם בשם הרא"ש ורבינו ירוחם דעכבו נהר היינו שגדל הנהר ממי גשמים או הפשרת שלגים דאונסא דלא שכיח הוא אבל אי פסקיה מברא וכה"ג אונסא דשכיח הוא וה"ל לאסוקי אדעתי' ע"ש ועכשיו מצאתי בתשובת רש"ך ס"ב סי' מ"ה שכתב דברים הפוכי' ממה שכתבתי וחלק על הרא"ש ור"י. שוב מצאתי בתשובת מהר"א ן' ששון סימן ס"א שהאריך להשיג על מהרש"ך הנ"ל והסכים לדברי ונהניתי וע"ש ובתשובת מהר"ם אלשיך סימן ס'. עכ"ל:

ג **דמקבל**. דכל שעדיין לא גבה בו משמתינן עד שיסלקו דכל גרמא בנזקין מחוייב הגורם לסלקו אבל כשכבר גבה דפטור כדמסיים מור"ם וכ"כ בסי' קע"ה ס"מ בהג"ה ע"ש גם אם המלו' כאן ומוד' דשלא כדין בא לידו כייפינן ליה להחזיר השטר או לכתוב עליו שובר. עכ"ל הסמ"ע:

ד **נודע**. ע"ל סי' ס"ה סי"א וסט"ז וצ"ל דכאן הכל מודים דלא יגבה בו שודאי אינו חייב לו משא"כ התם נהי דאיתרע שטרא מ"מ יכול להיות שחייב לו ע"ש. ש"ך:

ה **פטור**. כתב בתשובת מ"ב סימן פ"ה דוקא כשהחזיר למלו' הוי גרמא אבל שטר שאינו פרוע שהחזירו ללוה מקרי גרמי וחייב השליש כדמוכח בתשו' הרא"ש ודמי לשורף שטרו של חבירו וע"ל סי' שפ"ו ס"ב. שם:

ו **גרמא**. כתב הסמ"ע ול"ד למ"ש הט"ו בסי' מ"ו סל"ז בהודאת עדים ששקר חתמו שצריכין לשלם גם בסי' כ"ט ס"ב ובסימן ל"ח כ"כ. צ"ל דיש לחלק בין דיני דגרמי לגרמא כמ"ש הט"ו בסי' שפ"ו וע"ש:

ז **כלום**. נראה דהיינו דוקא המותר שעדיין לא פרעו דאילו מה שפרעו כ' הרא"ש שם דאינו חוזר וגובה ממנו אם לא בכתיב' ומסיר' כדין אותיות השטר כמו שכתוב בר"ס ס"ו וממשועבדים אפי' אותו שלא פרע אינו גובה דחיישינן שמא יגבה גם החצי שכבר פרע כמו גבי שטר מוקדם אלא שבגביית בנ"ח לא חששו לגזור הא אטו הא ומ"ש הרמ"א

ואינו גובה כלום ר"ל אפי' מה שלא נפרע עדיין ומ"ש אלא מבנ"ח ר"ל אותו שלא פרע לחוד אבל צ"ע דבד"מ כת' דגוב' כולו מבנ"ח והל"ל דהיינו דוקא בכתיב' ומסיר' והש"ך האריך להשיג על הרמ"א והסמ"ע בדין זה ע"ש דמסיק לענין דינא דהחצי שלא נפרע גובה אפי' ממשעבדי ולא גזרינן בכה"ג והחצי שנפרע אפי' מבני חרי לא גבי וכן עיקר ומה שהקש' הסמ"ע על הד"מ דה"ל לכתוב דדוקא בכתיב' ומסיר' לק"מ דלפי דבריו יגבה נמי ממשעבדי אלא ודאי לא נתכוין הרא"ש לומר דיועיל כאן כתיב' ומסיר' דהא ס"ל שטר שנמחל שעבודו היאך יועיל כתיב' ומסיר' דצריך למיכתב קני לך איהו וכל שעבודיה כמ"ש בר"ס ס"ו והכא נמחל שעבודו כדי המעות שנתן ועוד דה"ל מוקדם אלא ודאי ה"ק שיתנה עמו שיהא המעות מתנ' משום דבקניית אותיות בעי כתיב' ומסיר' ויכתוב לו קני לך כו' וזה לא שייך הכא וע"ל סי' ר"ז סי"ב עכ"ל (גם הט"ז כת' שדברי הסמ"ע דחוקים בזה וע"ש מה שכתב הוא בדין זה):

סימן נו

א **נאמן**. פירש הסמ"ע דנאמן נגד המלו' והלו' כשני עדים ומ"מ אם עדים מכחישין אותו הן נאמנים יותר ממנו כמ"ש הט"ו בס"ב והש"ך כ' דלענין זה נאמן כב' עדים דאם ע"א מכחישו אין שכנגדו צריך לישבע ש"ד נגד העד ואפי' היסת א"צ לישבע דנימא דהשליש ה"ל עד כנגד עד דאז צריך הנתבע לישבע היסת כמ"ש בסי' פ"ז ס"ו אלא השליש ה"ל כב' עדים וא"כ זה שהשליש מסייעו א"צ לישבע אפי' היסת אע"פ שיש ע"א שמכחישו דלעולם כל שאין ב' עדים מכחישין השליש נאמן הוא כב' עדים וע' עוד שם במה שהאריך לפלפל בסוגיות הש"ס ותוס' דפ' ז"ב והשיג על המהרש"א ע"ש וע' בתשובת מהרשד"ם סי' קצ"ג:

ב **לישבע**. פי' שהשליש נאמן בלא שבועה. סמ"ע:

ג **כתבו**. פי' ונאבד אותו הכתב או שנתחדש ענין אחר מה שלא כת' שם נאמן השליש דאמרינן דלזכרון בעלמא כתבו. שם:

ד **נאמן**. ואם כת' בשטר שלישות שעל תנאי זה בלבד נמסר בידו אינו נאמן לומר שיש עוד תנאי אחר אלא כשאומר שאחר שכת' כן התנו עוד תנאי אבל אם אומר שקודם לכן הי' עוד תנאי שלא כתבו אינו נאמן דאפי' הבע"ד עצמו אילו כת' כן בכת"י לא הי' נאמן להכחיש כתב ידו ולא עדיף השליש מהבע"ד עצמו. עכ"ל הש"ך:

ה **עדיין**. אבל אם השליש המלו' שטרו ביד אחד שהשליש יעשה פשרה או דין עד זמן פלוני ועבר הזמן ולא עשה יחזיר לו שטרו כ"כ הרשב"א בתשו' ד"מ סי' נ"ד סי"ב ע"ש שהאריך. סמ"ע:

ו **הכחיש**. ז"ל הטור ל"מ אם טעין שלא עשאו שליש אלא בתורת פקדון מסרו לידו פשיטא שאינו מועיל לבטל השלישות הואיל והאמינו עליו דרך פקדון נאמן בכל מה שיאמר אלא אפי' טוען גזלת ממני והלה אומר לא כי אלא שליש מניתני בינך ובין פלוני נאמן וע"ל סי' מ"א ס"י שם כת' הטור דגם אם טוען ממני נפל אחר שפרעתיהו ואתה מצאתיהו אינו נאמן והטעם צ"ל דלא חשדינן לאינשי בגזלנותא ולנפיל' דלא שכיחא ג"כ לא חיישינן עכ"ל הסמ"ע. אבל הש"ך כת' דדין זה תמוה דא"כ לא שבקת חיי כו' דכל אחד יגזול משל חבירו ויאמר שליש אני ויעשה קנוניא עם איש אחר ויחלוק עמו כו'. ע"ש שהביא הרב' פוסקים החולקים ע"ז ונ"ל עיקר לדינא כדעתם דאין השליש נאמן היכא שהבע"ד מכחישו ע"ש באריכות:

ז **שניהם**. וכן אם נמצא מחק כו'. כ"כ הרא"ש בתשו' וכת' הש"ך דמיירי במקום שאילו הי' השטר ביד המלו' לא הי' פסול משום מחק או גרר זה וכגון במקום דלא נהגו לכתוב פרעון או תנאי מאחוריו אבל במקום שנהגו לכתוב פרעון מאחוריו דיש פוסלים השטר כמ"ש בסי' מ"ד ס"ו ה"ה הכא שפסול דלא עדיף השליש מבע"ד עצמו ואפי' ליש פוסקים דכל שהי' ביד השליש בשום פעם לעשותו שטר כשר מהני מאן לימא דכאן הי' בידו דלמא תנאי או פרעון הי' בו מעיקרא עכ"ל (וע' בט"ז מה שמתמיה בזה על תשובת הרא"ש וכת' דהך תשוב' לאו דסמכא היא להלכ' והגאון ח"צ בהגהותיו שם יישב קושייתו ע"ש):

ח **נוגע**. ואפי' יש עדים שעשאוהו שליש או ששניהם מודים בכך מ"מ צריך השליש לישבע נגד התובע המכחישו ודלא כהב"ח עכ"ל הש"ך (ולזה הסכים גם בט"ז ע"ש):

ט **נאמן**. כת' הש"ך דהלשון מגומגם דודאי כשאינו נאמן משום שליש אע"פ שיש לו מגו ה"ה דאינו נאמן כעד דמ"מ הוי נוגע בדבר ואם כן האי נאמן שכת' הרמ"א לא הוי דומיא דנאמן שכת' הט"ו ונפקא מינה דאם ירצה יכול להשביע את שכנגדו אע"פ שהשליש מסייעו לא הוי עד המסייע לפטור משבוע' עכ"ל:

י **להשביעו**. פי' הסמ"ע דר"ל להשליש על ההכחש' שביניהם כמ"ש בר"ס צ"ג בשותפים ושלוחים דצריכים לישבע אפי' בטענת שמא כשחשדם ע"ש וה"ה זה השליש כשיש להן תרעומת עליו עכ"ל אבל הש"ך כת' דדברים תמוהים הם דא"כ למה ישבע השליש בטענת שמא דל"ד לשלוחים כו' דהתם מורי היתרא ועוד די"א שם דוקא כשנוטל השליח שכר ואפילו למ"ד התם דאפי' בלא שכר צריך לישבע היינו משום דהי'

מתעסק בשלו לקנות או למכור ושייך לומר שהרויח יותר משא"כ הכא מה שייך לומר דמורי היתרא וכי בשביל שזה הפקיד אצלו יכפור לו את שלו לכן נ"ל דמיירי שהשליש בידו ק"כ למסרם למלוה בפרעון חובו והמלו' אומר שלא נתן לו רק ק' צריך השליש לישבע נגד הלו' על עשרים הנשארים ואע"פ שאינו טוען ברי שהרי אינו יודע מה שנתן להמלו' מ"מ כה"ג נשבעים אפי' בטענת שמא כמו בחנוני על פנקסו דנשבעים הפועלים והחנוני בטענת שמא כיון דמכחשי אהדדי וה"ה הכא ואע"ג דהתם נשבעים ונוטלין והכא נשבע לפטור מ"מ במכחשי אהדדי אין לחלק בכך כמו שנתבאר בסי' קכ"א סעיף ח' וט' להדיא ע"ש ואולי גם הרמ"א מיירי בהכי ודלא כסמ"ע עכ"ל:

יא **והוציא**. לשון הטור ואפי' כבר נרא' בב"ד שהוציא השטר מתחת ידו סתם ושתק עד שנתקיים ואמר פרוע הוא כו' עכ"ל הסמ"ע והש"ך חולק ע"ז והניח דברי הטור בצ"ע ע"ש (וע' מ"ש הט"ז בזה ע"ש):

יב **רצה**. כת' הסמ"ע אע"ג דראוהו עתה בידו בב"ד מ"מ כיון דהימנוהו תחל' ליתנו בידו והי' נאמן בעיניהם שלא יקרענו וישרפנו או יתנו לשכנגדו ה"ל נאמן לגבייהו בכל דבריו וכתב המרדכי בשליש א' ששרף השטר ואמר שהמלוה צוהו לשרוף והוא מכחישו השליש נאמן עכ"ל:

יג **כתב**. ואפי' הוא כתב יד אחר ומ"מ צריך שיהא בו סימן אחד לדעת שנכתב מדעת השליש או שהמלו' מודה בכך אלא שאומר שהשטר אינו פרוע דאל"כ יש לחוש שאחר הניחו שם או שביקש הלו' ליורשי השליש שיניחו שם כתב כזה ואנן לא קאמרינן אלא דשליש מהימן מטעם דהימנוהו אבל לא ליורשי שליש וע' לקמן סי' ס"ה סי"ח וי"ט. עכ"ל הש"ך:

יד **התובע**. דלעולם מי שהדבר בא לזכותו ולתועלתו הוא צריך לשלם השכירות כ"כ הסמ"ע (והט"ז כת' דדבריו תמוהין דמאי פסקא ואדרבא הא איהו ניחא ליה שיתנוהו לידו ולא לשליש ובהגהת מרדכי כתב שכר השליח וקאי באם הוצרכו לשאול מבית דין הגדול כו' ואע"ג דבסי' י"ד כת' המחבר ששניהם יפרעו שכר השליח. הגהות מרדכי לא סבירא ליה כן ובעיקר הדין פשוט הוא ומי שמבקש השלישות יתן השכר ומסתמא אמרינן שהוא לתועלת שניהם כנ"ל ברור עכ"ל):

טו **נאמנים**. ואפי' אית ליה להשליש מגו דמגו במקום עדים לא אמרינן כן הוא בתשובת הרמב"ן. ש"ך:

טז **בתנאי**. וכן אם עשאו שליש ע"פ אותו תנאי בעדים והעדים אינם כאן כגון שמתו או שהלכו למד"ה לא יוכל לומר לא סמכתי עליך שהרי לא עשיתיך שליש אלא בפני עדים

אלא כיון דזימנין דמייתי עדים או אזלו להו סמך על השליש והימניה כן הוא להדיא בתוספות והרשב"א ושאר פוסקים. עכ"ל הש"ך:

יז **מוכחש**. ואע"ג דבסי' ל' ס"ג גבי עדים שהעידו סתם דנין הדבר כמכחישים להקל שהממע"ה הא מפרש התם טעמא דהממע"ה אבל הכא אם היינו דנין כמכחישים היינו מוציאים השליש עם הדבר שבידו מחזקת נאמנותו הלכך טענינן ליה. כ"כ הסמ"ע והש"ך:

יח **שהמלו**. והלו' טוען ברי אבל כשאין הלו' יודע מהשלישות כי אם ע"פ השליש והמלו' מכחישו לא הוי שליש לכ"ע. עכ"ל הש"ך:

יט **תרעומת**. כת' הב"ח ואע"ג דבס"א אפי' בשלישותו בידו אינו נאמן כשיש עליו תרעומת בסך הממון התם מיירי שהם מכחישים אותו שלא עשאוהו שליש אבל הכא מיירי שמודים או שיש עדים שעשאוהו שליש דאז כששלישותו בידו נאמן אפי' איכא הכחש' ביניהם בסך הממון וא"צ שבוע' כלל משא"כ כשאין שלישותו בידו ע"כ וכת' הש"ך דדבריו תמוהין דנהי דהימנוהו לשליש מ"מ לא לגזול וליקח הממון לעצמו הימנוהו ופשיטא דצריך לישבע כשמכחישין אותו בסך הממון אע"פ שהשלישות בידו כו' ופירש הוא דמ"ש הרמ"א תרעומת ר"ל דדוקא דתרווייהו מודו דכדין עבד במה שהוציא השלישות מידו רק שמחולקים בענינים אחרים כגון שזה אומר שהי' תנאי ביניהם שאף לאחר שיתן לו השלישות יכול לפדותו לזמן פלוני וכה"ג וזה מכחישו נאמן השליש וחייב זה שקיבל השלישות לישבע ש"ד להכחיש העד או כשהשליש מסייעו פטור אפי' משבועת היסת דהשליש הוי כעד המסייע אבל אם יש עליו תרעומת שהוציא השלישות שלא כדין אם כן בין שתובע לחבירו שיחזור לו השלישות מפני שניתן לו שלא כדין או שתובעו בענינים אחרים אין השליש יכול להעיד דנוגע בעדות הוא שהרי צריך לישבע וכל שאינו נאמן אלא בשבוע' לא הוי עד כמ"ש בסי' קכ"א ונרא' דאם רוצ' זה שניתן לו השלישות להחזירו לשליש כדי שיעיד לאו נוגע בעדות הוא כמ"ש הטור בסי' ק"מ ואף להיש מי שחולק שהביא המחבר שם ס"ט י"ל דמוד' כאן מפני שהי' שליש ביניהם ומתחל' הימנוהו אם כן כשמחזיר לו הדר להימנותיה כו' ע"ש שמביא עוד ראיות לדבריו ובסוף כת' ששוב מצא בתשובת הרא"ש שפסק הלכ' למעש' דאם הוציא השלישות מתח"י הרי הוא כשאר כל אדם וצריך שבוע' ע"ש:

כ **פסול**. אינו נאמן כשהוציא השלישות מת"י דאינו אלא כעד א' דעלמא והרי הוא קרוב או פסול. ש"ך:

כא **פרוע**. כת' הש"ך דהנ"י חולק ע"ז דאם טוען פרוע כיון שהשליש הי' יכול לקיימו בשום פעם אע"פ שאין יכול לקיימו עכשיו נאמן השליש ע"כ מיהו אם טוען הלו' מזויף כ"ע מודו דאין השליש נאמן עכ"ל:

כב **שמת**. פירוש ואנן טענינן ליתמי כל מה שאביהן הוי מצי למיטען. סמ"ע:

כג **היתומים**. ואם מת המלו' אח"כ גם בזה אמרינן דאין אדם מוריש שבוע' לבניו כ"כ הב"ח ופשוט הוא. ש"ך:

כד **בקנין**. דאז נשתעבדו נכסיו בשעת קנין וכותבין ללו' בלא מלו'. סמ"ע:

כה **יתננו**. כת' הסמ"ע בשם הטור דשני טעמים בדבר האחד שמא לוה בו ופרעו (פירוש והחזיר השטר ללוה) לפיכך נמצא בידו והפקידו החייב אצל זה והשני שמא לא לוה בו מעולם והתנ' עם העדים שיתנו השטר לידו ולא להמלו' ולא זכה בו המלו' כו' וגם לא יחזירנו ליד יורשי הלו' שמא אמר לעדים סתם קנו ממני לפלוני וכתבו לו השטר ונמצא שזכ' בו המלו' בהיותו ביד העדים ואפשר שטעו ומסרוהו ללו' שלא כדין עכ"ל. והש"ך הקש' על מ"ש דחיישינן שמא התנ' עם העדים כו' דלא זכה בו המלו' הא כת' הטור בס"ס ר"ן בשם אביו הרא"ש ז"ל דבמתנת בריא בקנין זכה המקבל מעת שהקנ' לו וא"צ שיגיע השטר לידו וכן מוסכם מכל הפוסקים וכ"פ הב"י בס"ס ל"ט דבשטר הקנא' לא בעינן דמטא שטרא לידיה כו' וצ"ל דשם מיירי שידוע שהקנ' בסתם בלי שום תנאי כגון שעידי הקנין הם לפנינו וכיוצא בזה וכזה תירץ הב"ח ע"כ והנה הש"ך השיג פה על הסמ"ע כמ"ש בכמה מקומות בסי' ס"ה ס"ב וס"ה ובסי' רמ"ג סי"ג ובסי' ר"ן סכ"ה ויען שחזר וכתבן במקומן לא רציתי להאריך כאן דוק ותשכח כ"א במקומו הראוי:

כו **הלו'**. כת' הסמ"ע דדוקא נקט שבא הלו' עמו שאיהו יודע בזכותו וטוען ברי שעל תנאי כך וכך נמסר ליד השליש משא"כ אם אין הלו' יודע מזה דא"י לטעון כן בברי עכ"ל (הט"ז כת' דדבריו אינם מובנים ופירש הוא דלא נתכוין המחבר בזה לענין נאמנות השליש דכבר כת' רמ"א בס"ב דאין חילוק בין אם נתנו המלו' לבד כו' אלא דר"ל שהלו' מרוצה בעיקר השליחות בסך הממון עם האחר שהוא אומר ששלחו המלו' והוצרך לכתוב כן דאל"כ אין השליח נאמן עכ"ל) וע' בש"ך שמגיה בדברי הסמ"ע דתיבת השליש צ"ל השליח ע"ש:

כז **השליח**. כת' הסמ"ע בשם הטור ז"ל שהרי השליש נאמן שכך אמר לו השליח והשליח נאמן בשע' שיצא השטר או המשכון מתחת ידו במגו שהי' אומר שהושלש בידו על תנאי כך וכך. ע"כ:

כח **ויחזיר**. נרא' דהיינו כשאין להשליח מגו דהחזרה או להד"ם אבל אם יש לו מגו יכול ליתנו לשכנגדו ע"פ מה שהותנ' לפניו אבל אם הי' לו דין שליש הי' נאמן אע"ג דלית ליה השתא מגו. ש"ך:

כט **שטרו**. בס"ג כת' המחבר דאין לו ליתן השלישות אלא בפני ב"ד וכאן לא כ"כ. צ"ל דבזה השלישות שהתנ' עמו שבאם לא יפרענו באחד מהזמנים שיפרע לו הכל בפעם אחד דה"ל אסמכתא וטענתו וזכותו ידוע מש"ה הצריך לתקנ' גדול' כזו להיות זה זכותו בידו אבל בסתם שלישות דאין אנו יודעים אם יש טענ' ביניהם סגי במה שמוסר השלישות בפני ב"ד עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דדבריו מגומגמים דבכל דוכתא עדיף ב"ד מעדים לכן נ"ל דשאני התם בס"ג שידוע בבירור שיתן לו השלישות ע"פ הדין אלא שמתירא שמא יכחישנו ולא יהי' רק כעד אחד לכך יתננו בפני ב"ד משא"כ הכא שהוא מסופק שמא אסמכתא הוא אם כן לא יוכל ליתנו לפני ב"ד שהם טוענים לאדם שלא בפניו ולא יצוו ליתן לו שמא יטעון זה אסמכתא לכך יעשה הוא את שלו ויתננו לו בפני עדים והם יתנו לו כתוב וחתום אופן השלישות ואם יטעון אח"כ שהוא אסמכתא יטעון ואם לאו יזכ' זה בשטרו עכ"ל (וע' בט"ז שמחלק בענין אחר ע"ש):

ל **ולכן**. כת' הסמ"ע צ"ע מאי ולכן שכת' הרמ"א דאינו מוכרח ממה שקדם דאין לחוש והש"ך כת' דלק"מ דה"ק כיון שבמקום ספק צריך ליתן בפני עדים והם יכתבו ויחתמו לו ועכשיו לא נמצא ביד זה שום כתב מעדים אפ"ה אין לחוש דאמרינן דודאי הי' הדבר ברור להשליש ובדין החזירו:

לא **במגו**. פירש הסמ"ע דאילו רצו היו מחזירים הממון לזה שאומרים עתה שהוא שלו וע"ל סי' ס"ב מ"ש דל"ת מזה וע' בא"ע סי' פ"ו מדינים אלו עכ"ל והש"ך כת' דלק"מ מסי' ס"ב דשם איירי מסתם אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ולא הי' הבעל מאמינ' בכל דבר וא"כ אין לה דין שליש אבל כאן מיירי באש' שהיא שולטת בנכסי בעלה בכל אשר לו ויש לה דין שליש מש"ה נאמנת ואפי' במגו דלמפרע דאיניש דעלמא לא מהימן מיהמנת איהי מה"ט וא"ל הא כת' המחבר כאן סתם אשה הנושאת כו' ולא ביאר דמיירי שהאמינ' והשליטה הבעל כו' י"ל מדכת' דין זה בסי' זה גבי דיני שלישות ולא קבעו בסי' ס"ב משמע דכונתו לומר דבאשה שיש לה דין שליש איירי וע"ש שהאריך להשיג על הסמ"ע וב"ח ושאר פוסקים בתשובותיהם מ"ש בדין זה וכת' עוד במי ששטר בידו ואומר שהוא שליש והטפסת השטר הוא ביד המלו' ומכחישו אם יש להשליש מגו שהי' יכול להחזירו בינו לבינו הוא נאמן ודלא כמ"ש בתשובת מהר"א ששון ע"ש:

סימן נז

א **שנמחל**. אע"פ שכל שטר פרוע נמחל שעבודו מ"מ מצינו שנמחל השעבוד אף דעדיין לא פרעו כגון שמחל לו שעבוד קרקעות ונתן לו רשות למוכרן ולא יטרוף אותם מהלקוחות עכ"ל הסמ"ע והש"ך כת' דל"נ דכיון שיכול לגבות בשטר זה מבני חרי לית ביה משום אל תשכן כו' ובאמת י"ל דאשמועינן בשטר שנמחל שעבודו אע"פ שלא פרעו רק שהמלו' מחלו מעצמו אסור להשהותו וע"ל סי' ס"א סי"א וסי"ב עכ"ל:

ב **דספרא**. ומדברי התוס' ושאר פוסקים מבואר להדיא דיכול לעכב השער בשביל פשיטי דספרא וצ"ע למה סתם המחבר ומ"מ נ"ל דאם רוצ' לקרעו או לכתוב על גביו שהוא פרוע רשאי לעכבו לכ"ע בשביל זה ודלא כנרא' מהמחבר. עכ"ל הש"ך:

ג **ובמקום**. אבל אם הלו' נתן שכר הסופר אפי' במקום דאין דרך הלו' ליתנו צריך להחזיר השטר לידו דשלו הוא. סמ"ע:

ד **שובר**. והש"ך חולק ע"ז וס"ל דאפי' בלא שובר כיון שיש לו שייכות בזה השט"ח שחייב לו עוד חמשים לכ"ע אינו עובר משום אל תשכן וגדול' מזו אפי' אם השט"ח כולו פרוע הוא יכול לתפסו בשביל דבר אחר ודלא כהמחבר עכ"ל וע"ש:

ה **שנתבאר**. שם מבואר דאפי' בו ביום שנכתב אינו חוזר ולוה בו אם לא שקנו מידו מחדש או שמסרו לפני עידי מסיר' מחדש. סמ"ע:

ו **ואינו**. והא דאינו נאמן במגו שהי' אומר לא פרעת דהוי מגו להוציא ולהפוסקים דס"ל דאמרינן מגו להוציא צ"ל דמיירי שהשטר אינו מקויים וקמ"ל דאע"פ שיכול לקיימו אח"כ מ"מ כיון שהוד' שהוא פרוע הרי הוא כחרס ושוב לא מהימן כמ"ש גבי שטר מזויף או אמנה ומ"מ נ"ל דהוי ספיקא דדינא ואם תפס המלו' אפי' בעדים לא מפקינן מיניה. ש"ך:

ז **הדחק**. כ' הש"ך וכ"ש אם לא היו יוצאים כלל ונ"ל דכ"ע מודים בזה ודלא כנרא' מהב"י שהרשב"ם ס"ל דבעינן דוקא שלא היו יוצאים כלל עכ"ל:

סימן נח

א **מקוים**. וה"ה אינו מקוים אם יקיימנו אח"כ נאמן מה שכבר טען סטראי במגו דלהד"ם וכמ"ש ר"ס פ"ב. ש"ך:

ב **קבלתים**. ואפי' מוד' שנתנם לו לפרעון שטר זה כל שאינו מוד' שקבלם הוא ג"כ על חוב זה יכול לומר סטראי נינהו וכמ"ש בס"ס זה ובסי' פ"ג עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת רשד"ם סי' ע"ג וסי' קי"ב:

ג **בשבוע**. כת' הסמ"ע נרא' דקמ"ל בזה דאף ע"פ שלא טען הלו' ישבע לי אנן טענינן ליה כיון דאיכא ריעותא דהוד' לו וכמ"ש בסי' פ"ד גבי פוגם שטרו משא"כ כשלא הודה שפרעו וכמ"ש הט"ו בר"ס פ"ב ע"ש והש"ך חולק ע"ז וס"ל דאנן לא טענינן ליה וע' שם:

ד **חייב**. אבל אם לא א"ל ליקח השטר אע"פ שהודיעוהו שהחוב הוא בשטר פטור דמצי אמר סבור הייתי שאתה סומך על אמונתו כ"כ הב"י בשם בעה"ת וע' בתשובת הרשד"ם בס"ס קט"ז וקכ"ו. ש"ך:

ה **וכן**. כת' הש"ך דהאי וכן שכ' הרמ"א קאי בשיטת הי"א הראשונים דהא הטעם הוא במה שלא יכול לעכבן כיון דהשליח חייב לשלם הוי כאילו תופס משל השליח ולא משל אותו פלוני וא"כ היינו ממש כדעת הי"א הראשונים שכת' הרמ"א ודלא כהסמ"ע שכת' דהאי וכן כו' הוא כדעת היש חולקין וכבר השיג עליו הב"ח וגם נרא' עיקר לדינא כסברא הראשונ' ודלא כי"ח עכ"ל וע"ש (וגם בט"ז השיג על הסמ"ע בזה ע"ש):

ו **פשע**. כת' הע"ש אבל אם טוען שזה תפסו ממנו בכח ולא פשע נשבע גם הוא ונפטר עכ"ל ונרא' נכון לדינא דכיון שהשומר יכול לפטור עצמו בטענת אמת שתפסו ממנו באונס א"כ אינו גורם לו היזק בתפיסתו. ש"ך:

ז **פטור**. בתשובת מבי"ט ח"ב סי' רל"ב פסק דאם השליח הוא בשכר והמלו' הוא עובד כוכבים דחייב אע"פ שלא א"ל ליקח השטר משני טעמים חדא כיון שהוא בשכר ה"ל להטריח עצמו לשלם בעדים. הב' שהוא עובד כוכבים ע"ש ואין דבריו מוכרחים וצ"ע לדינא. עכ"ל הש"ך:

ח **שפרעו**. עיין בתשובת מהרשד"ם שר"ל דדוקא בסך השטר ולא פחות ולא נהירא לע"ד גם מדברי בעה"ת ומהטור בסי' ל' ס"ח לא משמע כן ע"ש. ש"ך:

ט **בטל**. ונשבע הלו' היסת ונפטר וע"ל סי' ל' מ"ש עוד מדיני סטראי עכ"ל הש"ך וכת' הסמ"ע דדוקא שב' התביעות היו שלו אבל אם החוב שבשטר הוא בא בהרשא' ועל הממון שקיבל הוא בא בכח עצמו לא נתבטל השטר משום דאי בעי מהדר הרשא' למריה ולא נשאר אצלו אלא תביעת ממון שקיבל ועל אותו ממון נאמן בשבוע' ואם כתוב בשטר דהאמין להמלו' כב' עדים אפי' נתנו לו בעדים נאמן לומר סטראי נינהו כו' ע"ש והסכים הש"ך לזה וכת' דלא שייך כאן לומר דדילמא עדיפא ליה לטעון סטראי שזה אינו ידוע להעדים שמשקר ממה שיטעון דבר להכחישם דאין זה אלא היכא שמוכרח לישבע נגד העדים אבל אם האמינו כבי תרי דא"צ לישבע לא שייך סברא זו ודלא כהב"ח דס"ל דמ"מ שבוע' בעי דלא אמרינן מגו לאפטורי משבוע' זה אינו רק במי שמצד הדין חייב שבוע' אבל זה אינו חייב שבוע' כלל כמ"ש הפוסקים בר"ס ע"א ע"ש גם מ"ש הב"ח

דה"ל מגו דהעזה לאו מלתא היא מטעמא דאמרן דלא שייך כן אלא היכא דצריך לישבע ומ"ש הסמ"ע דאפי' בלא טענת סטראי נאמן להכחיש העדים כו' ליתא כמ"ש בסי' ע"א וע' בתשובת מהרשד"ם סי' קי"א גם מ"ש דאפי' אם הי' להלו' כת"י כו'. אין דבריו מוכרחים כו' ע"ש שהשיג ודחה כל ראיותיו ולבסוף כת' דמתוך דברי האחרונים מבואר דהא דאמרינן היכא דפרעיה באפי סהדי איתרע שטרא היינו אפי' כתבו בו נאמנות סתם עכ"ל (ועי' בט"ז מה שמחלק בדין זה וס"ל דתרי מיני סטראי נינהו ע"ש):

י **עיקר**. וכיון דלא קרעינן ליה לא אמרינן ללו' שישבע היסת אלא אם רצה המלו' בכך יחזיר לו שטרו ומשביעינן ליה כ"כ הר"ן וע"ל סי' ע"ה ור"ס פ"ב. ש"ך:

יא **בעדים**. ר"ל שהרי לא נתנו לו בפירוש בתורת פרעון. סמ"ע:

יב **אתרע**. הטעם דמתנ' לא שכיחא שאדם יתן במתנ' ולא יפרע חובו תחל' וע' בתשובת מהרשד"ם סי' ל"ו ושע"ד. ש"ך:

יג **אבל**. כת' הסמ"ע ואפי' שבוע' א"צ אם יש בו נאמנות והש"ך כת' דבד"מ איתא כן בשם בעה"ת אבל לענ"ד הוא ליתא אלא דמיירי אפי' בלא נאמנות ומ"ש אם אין בו נאמנות ישבע ויטול היינו כשהלו' טען ישבע לי וכדין שאר שטר דלקמן סי' פ"ב ע"ש והא דלא דמי לנסכא דר"א לומר דהוי מחוייב שבוע' ואיל"מ דלא אמרינן כן אלא היכא דחייב שבוע' דאורייתא אבל לא כאן דאינו אלא שבועת התקנ' וה"ל שבוע' דרבנן מיהו כמה פוסקים ס"ל מאחר דטענת סטראי היא טענה גרועה ולא מהניא רק היכא דאית ליה מגו דלהד"ם והכא כיון שהי' צריך לישבע נגד העד שבוע' חמור' כעין דאורייתא והשתא א"צ לישבע אלא היסת אזיל ליה מגו וכיון דתקון חכמי המשנ' שבוע' כעין דאורייתא לכל מילי תקון עכ"ל וע"ש:

יד **עדים**. כת' הסמ"ע זה פשוט דביש לו עדים אפי' לא הוד' שנפרע מהשור השטר בטל כמ"ש בס"ב ולא הל"ל לשון הואיל והוד' רק שלא רצה המחבר לשנות ל' הרמב"ם ע"כ. והש"ך כת' דזה דוחק לפרש כן דהא גם הטור כת' כיון שהוד' והוא הכריע בהדיא דלא כהרמב"ם לכן נרא' לפרש דמיירי שאין העדים מעידים שקיבל דמי השור בתורת פרעון אלא שאומרים שקיבל מהלוקחים בשר השור ולישנא דאם יש עדים שפרע לו כו' הוא לאו דווקא או דנ"ל דאלוקחים קאי ובהכי ניחא נמי מ"ש הט"ו אם יש עדים שפרע לו דמי השור כו' וא"צ לדחוק כמ"ש הסמ"ע והב"ח דדמי השור לאו דוקא עכ"ל:

טו **השור**. כ' הסמ"ע דלר"ת והרא"ש דס"ל אפי' אם מעידין סתם שראו שנתן לו מעות אתרע שטרא כמ"ש בהג"ה בסעיף הקודם ולא קרעינן ליה ולא מגבינן ביה ס"ל בדין זה דמוד' שהיו דמי השור דהשטר בטל לגמרי והי"א ס"ל דאפי' אין עדים כלל שנתן לו דמיו

אינו נאמן כיון דמעצמו הוד' שקיבל דמי השור ה"ל כמגו במקום חזק' והש"ך חולק עליו וכת' דגם בזה לא מגבינן ביה ולא קרעינן ע"ש (וע' מ"ש הט"ז בזה) ובש"ך הביא תשובת מהר"ם מלובלין סי' קי"ד במי ששלח שלוחו לקבל מעות כו' ע"ש:

טז **ידוע.** צל"ע בדין זה שהוא חידוש ולא נמצא כן בשאר פוסקים גם מהרי"ק גופיה לא החליט כן להלכ' רק צירף אותו לטעמים אחרים ע"ש. ש"ך:

יז **חובות.** כת' ב"י בשם תשובת הרשב"א ראובן שהי' חייב לשמעון ב' חובות הא' בשבוע' ואחד שלא בשבוע' ופרע לו סך מעות וטוען שמחמת אותו חוב שבשבוע' פרעו והלה אומר לא כי אלא מחמת חוב האחר קבלתים והחוב שבשבוע' נשאר עליך הדין עם שמעון עכ"ל:

יח **לעצמו.** בס"ס פ"ג בהג"ה חזר מור"ם וכת' דין זה ע"ש וע"ל סי' קכ"ה מעין דינים אלו בט"ו ומור"ם ז"ל שם עכ"ל הסמ"ע:

סימן נט

א **בו.** לשון הטור צריך להחזיר לו שטרו ואין לו עליו אלא חרם סתם ע"כ ור"ל דאם הלו' תובע למלו' שאינו רוצ' שיעוכב השטר אצלו דילמא ימות ויגבו בו היורשים או איזה חשש אחר צריך המלו' להחזיר לו שטרו. עכ"ל הש"ך:

ב **וגובה.** כת' הסמ"ע דטורף אפי' ממשועבדים דמשום דאמר איני יודע לא איפסול שטרא והש"ך כת' דהיינו דוקא מלקוחות שקנו קודם שאמר פרוע אבל מלקוחות שאח"כ אינו טורף דיכולים לומר אנן אדיבוריה סמכינן וזבנינן כו' ואפשר דכל זמן שהשטר ביד המלו' ה"ל ללקוחות להזהר וצריך עיון לדינא עכ"ל:

סימן ס

א **עתיד.** ע"ל סי' קי"ב כת' הרמ"א די"א דגם באחריות דאקני אמרינן שהוא טעות סופר מיהו היינו דוקא בדלא כתוב בשטר שום אחריות אבל אם כתוב בו אחריות ולא דאקני אמרי' מה דלא כתב לא קנה ומזה איירי המחבר כאן במ"ש דצריך לכתוב לו דאקני עכ"ל הסמ"ע:

ב **מהם.** כתב הסמ"ע דמסקנת הש"ס בפ' מי שמת אע"ג דאין אדם מקנה דשלב"ל יכול לשעבדו דאלמוהו רבנן לשעבוד כדי שלא תנעול דלת כו' וגם התוס' כתבו דיש לחלק בין קנין לשעבוד וכתבו מור"ם בד"מ בסי' ק"ד וקי"ב ורי"ט ובג' מקומות הללו כת' דיש פלוגתא בזה והיינו דודאי אי שיעבד לו ולא חזר בו עד שכבר בא לעולם כ"ע מודים דא"י

לחזור בו וקנהו למפרע משעת השיעבוד אבל אם בא לחזור בו קודם שבא לעולם בזה יש פלוגתא כו' וע"ש בסי' קי"ב מ"ש עוד מזה עכ"ל והש"ך כת' דהעלה שם דא"י לחזור בו וע"ש:

ג **לשעתו**. פי' הסמ"ע דר"ל בעת שהי' חייב לו עדיין א"נ בעת שהי' צריך לו למכור או ליתנו לזה והש"ך כת' דזה דוחק הוא לפרש כן ופי' הוא דה"ק אפי' מכרן לשעתו ולא ממכר עולם אינו טורף מהן לאפוקי ממה שמחלק בסי' קי"א סי"ט וע"ש:

ד **השוק**. כת' הסמ"ע דוקא להני איכא תה"ש דא"כ לא יקנה שום אדם מטלטלין אבל אם היו ללוה זה ב' בע"ח שלוה מהם זא"ז ושיעבד לכל א' אג"ק וקדם המאוחר וגבה מטלטלין המוקדם לו מוציאן מידו כ"כ הב"י בפשיטות וכת' דכל דיין דלא דאין הכי ראוי לסלקו מהדיינות וכ"כ המחבר בס"ס קי"ג ומש"ה נמי נוהגין לכתוב בשטרות שמשעבד לו מטלטלי אג"ק ודלא כהרשד"ם בתשוב' ח"ג סי' ק"ח שחלק בדין זה עכ"ל והש"ך כת' דבכל פוסקים ראשונים ואחרונים לא נזכר מנהג זה אדרב' הרשב"א והריב"ש ושאר אחרונים כתבו כמה פעמים הלכ' למעש' לטרוף ממטלטלים רק הרא"ש בתשוב' כת' שבארץ ההיא נהגו כך כו' אבל מוכח מדבריו דוקא היכא שנהגו לכתוב בכל השטרות שעבוד אג"ק הוא דאין נוהגים לטרוף מטלטלי משום דמלתא דשכיחא הוא ואין לך אדם שקונה חפץ מחבירו אבל בשאר מקומות שאין ידוע המנהג בבירור גם במקום שאין כותבין כן בכל השטרות רק כששיעבד לו בפירוש וצוה לכתוב כן פשיטא דטורפים ממטלטלים א"כ לא שייך תה"ש וא"צ לחקור כלל על המנהג דודאי לא נהגו בהיפך מדין תור' ובתשובת מהרשד"ם כת' באשה שלות' ונשאת גוב' מבעל' ממה שהכניס' לו ולא שייך בזה תה"ש ע"ש עכ"ל וע' עוד שם מה שהשיג על הב"י בענין בע"ח מאוחר וס"ל דגם בזה עשו תה"ש ומה שגבה גבה וסיים דכך ראוי להורות ע"ש באריכות:

ה **בשטרות**. כתב הש"ך דכאן מוכח דשטרות משתעבדי באגב ותימא שלא הביא בב"י מחלוקת בזה שהרי הרשב"א בתשובה חולק וס"ל דשטרות אינם משתעבדי באגב כלל א"כ לפי דעתו אין הבע"ח יכול לגבות מהשט"ח שמכר אפי' לדינא דש"ס ומיהו אף להרשב"א נ"מ בזה דבשטרות לא שייך תה"ש לענין אם מכר תחל' השט"ח באג"ק או שאר קנין המועיל כמ"ש בסימן ס"ז וחזר ומכרו לאחר. הלוקח ראשון מוציא מהלוקח שני בחנם דלא שייך בשטרות תה"ש כיון דלא שכיח עכ"ל:

ו **חמש**. הש"ך הביא כמה פוסקים דס"ל דזה נקרא דבר קצוב הואיל והשנים קצובים ע"כ כתב דצ"ע לדינא וכת' עוד דמ"ש הרמ"א או שלא נתן קצבה לשנים צ"ע מנ"ל דהרי הרשב"א בתשובה כתב בהדיא איפכא דמי שנתחייב לחבירו בקנין לתת לו מנה כל ימי

היותו סופר או חזן אע"פ שאין השנים קצובות מיקרי קצוב וכן הוא ברבינו ירוחם עכ"ל ועיין שם:

ז **נקטינן**. כתב הש"ך דבתשובת ן' לב כתב דמצי המוחזק לומר קים לי כהרמב"ם וכ"כ הרשד"ם ומהרש"ך ואין דבריהם נראין לי דכבר ידוע שאין לומר קים לי כהיחיד היכא שכל חכמי ישראל חלוקים עליו כו' ע"ש שדחה כל הראיות מה שמביאים לדברי הרמב"ם וכתב דמיהו כל זה לענין בני חורין אבל לטרוף ממשועבדים צ"ע:

ח **פירות**. ר"ל מזונות ואפי' רוצה המתחייב לזונו על שלחנו יכול הנזון לומר אינני רוצה בזה רק להתפרנס בפני עצמי על שלחני דהא סיים וכתב דוקא במתנה עמו בפירוש כו'. סמ"ע:

ט **הבית**. פי' הסמ"ע שרבים האוכלים יחד אין מוציאין כ"כ כאילו אכלו כל א' בפ"ע ונותנין לזה לפי ערך שהיה מגיע להוצאתו אם היה אוכל עמהן וע"ל סי' קע"ז ס"ד:

י **מיהו**. ע' בא"ע סי' קי"ד ובתשו' מהרשד"ם סי' כ"ח:

יא **בריא**. ואין מחלקין בזה כמו שחלקו בס"ס קע"ו וקע"ז גבי שותפין בין רפואה שיש לה קצבה לאין לה ובין חולי הבא באונס או בפשיעה ע"ש בסי' קע"ז והרא"ש כתב שיש חילוק בין מי שנתפרנס בתנאי ב"ד או לאו עכ"ל הסמ"ע:

יב **שצריך**. כתב הסמ"ע מדלא קיצר וכתב משמע כל זמן שצריך אפשר לומר דה"ק אם נדר לו כן בשעה שצריך סתמא דעתו היה כל זמן שצריך ואם נדר לו בשעה שאינו צריך אז דעתו היה על כל ימי חייו וצ"ע עכ"ל (והט"ז הקשה על דין זה דמ"ש ממי שקיבל עליו לזון את בת אשתו דאמרי' אע"פ שיש לה מזונות אח"כ צריך לתת לה דמי מזונות ע"כ והגאון ח"צ בהגהותיו שם כ' דשאני התם שקצב ה' שנים לאפוקי הכא דמחייב עצמו סתם כו' ע"ש):

יג **אחת**. בס"ס קס"ג גבי קהל שפטרו א' ממס כתב הרמ"א ג"כ דיכולין לומר שלא פטרוהו רק משנה א' והנה ב' הי"א שכתב רמ"א כאן פליגי אהדדי י"א הראשון דהמקבל עליו כו' כל ימי חייו משמע הוא דעת הרשב"א. והשני דנפטר בשנה א' הוא דעת הרא"ש וכן מוכח מהב"י וד"מ כאן ובא"ע סי' קי"ד ודלא כע"ש שכתב דל"פ והא דכתב הרמ"א בסימן ריב"ב ס"א באומר ידור פלוני בביתי סתם דאפי' שעה א' במשמע נראה דה"ט דכל שלא קבע זמן יכול לומר שדעתו לא היה רק לשעה א' והמע"ה ומה דפסק כאן דעכ"פ שנה א' צריך לזונו והתם בשעה א' סגי הכא שאני דגילה דעתו לשנה א' מדאמר או יתן ק' זהו' לשנה אבל בסתם ס"ל לדעת הרא"ש דאפי' בשעה א' סגי וא"ל לפ"ז למה פסק בס"ס קס"ג גבי מס דנפטר בשנה א' עכ"פ צ"ל דשם מיירי במס פרטי דומיא דמס גולגלת דאינו נגבה כי אם פעם א' בשנה א"נ במקום שגובין מס דכל השנה בפעם א' כן נראה

ביאור דברי מור"ם מ"ש כאן ובס"ס קס"ג ובר"ס רי"ב רק שקשה על שסתם הרמ"א בג' מקומות הללו ולא פי' אפי' במקום א' וע"ל בסי' רי"ב מ"ש ישוב אחר אבל זה יותר נכון בעיני עכ"ל הסמ"ע וע"ש:

יד **קצב**. כתב הש"ך דלכאורה משמע מדברי הרב דבקצב סך נמי פטור לגמרי מחלקה וא"א לומר כן דבתשובת הרשב"א שמשם מקור דין זה מבואר להדיא דאין הדין כן וכ"כ הרמ"א בא"ע ס"ס קי"ד ע"ש וע"כ צריך לפרש גם דברי הרב כאן כן דבמזונות סתם לזמן פטור לגמרי אפי' מיורשיה ובקצב לה סך חייב לשלם ליורשים אלא שפטור מבעלה זה נ"ל ברור עכ"ל (* ועיין בט"ז במעשה שאירע לפניו בא' שכ' לבנו ולכלתו ליתן להם מזונות ודירה סך קצוב ומת בנו אחר הנישואין ותובעת כלתה חלקה כו' עיין שם באורך ועיין בתשובת שבות יעקב ח"א סי' ק"נ שפסק במי שקיבל עליו לזון בנו וכלתו שמחויב ליתן לה בימי לידתה מאכלים יקרים וקלים כדרכן של בנות ישראל והשיג על הב"ח שלא פסק כן עיין שם).

טו **אחריות**. כתב הש"ך אע"ג דהב"י כתב בשם הרמב"ן דאם קבל עליו אחריות חייב להעמידה בידו צ"ל דהוא מיירי שחייב עצמו בכך הלכך נהי דהקנין אינו כלום מ"מ חל החיוב על גופו עכ"ל:

טז **משכון**. ובמרדכי כתב דהרבה גאונים חולקין וס"ל דלא יתן המשכון עד שיתן לו המתנה עכ"ל ד"מ ותמיה לי על שסתם הרב ולא הגיה כלום וע"ל סי' ר"ז סי"א וסי' של"ג ס"א. ש"ך:

יז **חייב**. מיהו היינו דוקא לגבות מבני חרי אבל ממשועבדים אפי' כתב לו שטר ע"ז לא מהני אף בדבר קצוב כגון בית זה או סך זה שאירש מאבא כו' דכיון שלא היה בעולם בשעת כתיבה אין הקול יוצא כן מתבאר מדברי רש"י ותוס' אכן להרמב"ם וסייעתו משמע דטורף בדבר קצוב כשמתחייב בשטר אף שלא היה בעולם ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' כ"ג. שם:

יח **שקנו**. כתב הש"ך דזהו דוקא למאן דס"ל דא"א לאדם להתחייב בדבר שאינו חייב אלא בקנין ולא מהני אתם עידי וא"כ קשה על המחבר דבר"ס מ' פסק כהרמב"ם דאם אומר אתם עידי חייב וכאן כתב והוא שקנו מידו ואפשר דס"ל דבדבר שאינו בעולם או אינו ברשותו לא מהני הוו עלי עדים לכ"ע אבל לא נ"ל לחלק בכך וצ"ע עכ"ל וכ' הסמ"ע דאפי' לדעת האומרים דאם קנו מידו ליתן או אתן לא קנה דה"ל קנין דברים וכמ"ש הרמ"א בסי' רמ"ה ס"א מ"מ בזה שחייב נפשו ליתן לזה קנה לכ"ע:

יט **התובע**. וכ"כ מור"ם בסי' קי"ב ס"ג ע"ש והמחבר כת' שם פלוגתא בזה ובס"ס ר"ן סתם המחבר דעל היורשים להביא ראי' שלא הי' לו בשעת מית' וזהו דלא כמ"ש כאן

ובסי' קי"ב ונ"ל ליישב דכאן איירי דהנתבע טוען ברי שלא הי' לו המטבע בשעת הקנא' מש"ה אמרי' המע"ה משא"כ בס"ס ר"ן דטוענים היורשים שמא לאחר מכאן לקחום לכך אזלי' בתר טענת ברי דתובע ואמרינן כאן נמצא כו' ואף דבסי' קי"ב איירי ג"כ ביורשים וסתמא אין טענתם במילי דאבוה בברי י"ל דשאני התם דאיירי בקרקעות ובהן לא שייך לומר כאן נמצא כו' דקרקע במקומה עומדת ואף שיוצא' מרשות לרשות מקומה לא תזוז ודוקא במטלטלים הנמצאים בבית בעליהן שם אמרינן כאן נמצאו בביתו וכאן היו בשעת מתנ' ואע"ג דכאן איירי ג"כ במטלטלין מ"מ כיון דהנתבע טוען ברי המע"ה עכ"ל הסמ"ע ובש"ך תירץ דבסי' ר"ן כיון דהמטלטלים הם בעין אמרי' כיון שעתה כאן נמצאו כאן היו אבל הכא המטבע אינה בעין ומה שהקש' מסי' קי"ב נ"ל עיקר לדינא מאחר דשם הוא דברי הגאונים ואנן קי"ל שם דלא כהגאונים ה"ה דלא קי"ל כהך דס"ס ר"ן וכ"כ הב"ח דהפוסקים סותרים זא"ז ולעולם על המקבל להביא ראי' וכן עיקר עכ"ל (וז"ל הט"ז ע' בסי' ר"ן ורפ"א שם הוכחתי דיש בזה דעות חלוקות וע"ש להלכ' עכ"ל) וע' בתשו' מהרש"ך ס"ב סי' ט' ובמהרשד"ם סי' ש"ט ובתשובת הרמ"א סי' צ"ב ובתשו' מהר"מ מלובלין סי' ק"ח:

כ **בקנין**. כת' הסמ"ע נרא' דלאו דעש' לו קנין בפ"ע דא"כ פשיטא דקנ' ואפי' גוף השד' קנה אלא ר"ל שכת' לו שטר קנין ולאפוקי שטר ראי' לחוד דאינו קונ' עד שיתן דמי הקני' וכמ"ש הט"ו בסי' ק"ץ וקצ"א ע"ש מש"ה קאמר דאפ"ה זכה זה במשכונא עכ"ל ועי' בתשובת מהרש"ך ס"ב סי' מ"ט:

כא **כופין**. והש"ך כת' דדין זה צ"ע דאע"פ שלוי שלוחו של ראובן הי' מ"מ כיון דמעות להוצא' ניתנו נעש' שמעון לוה של לוי ולוי לוה של ראובן וההוא שטרא דלוי הוא ולא מהני הודאתו עד שיקנהו לו בכתיב' ומסיר' וצל"ע וע' בתשובת מהרשד"ם סי' ס"ד וקצ"ב ובתשו' מהר"א ששון סי' קי"ב עכ"ל. (וע' בט"ז מ"ש בדין זה ע"ש):

כב **למחול**. פי' אע"פ דהמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול כמ"ש בסי' ס"ו שאני הכא דמעות שט"ח מעולם לא היו שלו. סמ"ע:

כג **אין**. ומהרש"ל כת' שצריך ליתן טעם לדבריו דאל"כ כופין אותו על מדת סדום וע"ל סי' קפ"ד ס"ב ובתשובת מהרש"ך ח"ב סי' קע"ד. ש"ך:

כד **לעדים**. כתב הסמ"ע דה"ה אם אמר כן ללו' אע"פ שלא פירש דבריו אלא אורחא דמלתא נקט דבפני העדים מסתמא אינו מפרש כדי שלא להשביע דאל"כ למה כתבו מתחל' על שם שמעון משא"כ בפני הלו' דהוא יודע האמת שהמעות הן שלו ואז מסתמא מפרש שיכתוב שטר אחר על שמו עכ"ל:

כה **הקהל**. המחבר קיצר במקום שהי' לו להאריך דבתשובת הרא"ש מבואר דדוקא בנדון דידיה שמנהג הקהל' הי' לכתוב שטרי הכנסתם ע"ש היחיד כדי שלא יהא עסקם כקדיר' דבי שותפי או מטעם אחר הידוע להם למה עשו כן הא בלא"ה נאמן זה לומר שהמעות הן שלו ובשביל שלא להשביע את עצמו כת' בסוף שהן של הקהל ודלא כע"ש שנתן טעם לדין זה מסברא דנפשיה דאין דרך היחיד לתלות מעותיו בהקהל משום שלא להשביע עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך הסכים לדברי הע"ש וכת' דמ"ש הרא"ש שמנהג הקהל הי' כך לרווחא דמלתא כ"כ וע"ש:

כו **שמעון**. כת' הסמ"ע דגם כאן קיצר המחבר בהעתק' כי ז"ל שם ואח"כ כת' לוי לראובן שטר הרשא' לתבוע משמעון אותן כ' זהובים ובא ראובן ותבעו וטען כו' והשיב אע"פ שכת' ראובן השטר ע"ש לוי לא הקנ' המעות ללוי כו' משמע דוקא באופן זה שלא בא השטר ליד לוי הא בא לידו י"ל שזיכ' הממון ללוי ע"י כתיבתו על שמו ואפי' מחל בפי' אינו מחול כמ"ש בסי' ס"ו סכ"ג וזה ברור עכ"ל והש"ך כת' דאפי' בא השטר ליד לוי אם הוא בענין שלא הקנ' לו המעות רק שכתבו על שמו לא זכה בו לוי ועיין בתשובת רשד"ם סי' צ':

כז **כלום**. כי נמצא שהי' אפוטרופוס של בנו בשעת הלוא' לכן גם עתה צריך לפרוע לו ועוד שביד האב למנות אפוטרופוס לבנו כ"ש שמינ' את עצמו כו' כ"כ הרא"ש שם וע' עוד שם כלל צ"ו סי' ג' עכ"ל הש"ך:

כח **האש**'. כת' הסמ"ע דהיינו באינה נושאת ונותנת בתוך הבית כמ"ש בסי' ס"ב ס"א דשם חזר וכ' הרמ"א דין זה והש"ך כ' דבמקור הדין בתשובת הרא"ש משמע אפי' בנושאת ונותנת כו' כשהבעל עצמו כת' השטרות וכ"כ הסמ"ע גופיה בסי' ס"ב לדעת הטור בא"ע סי' פ"ו מיהו לענין דינא כתבתי שם שהעיקר כהרשב"א שחולק על זה עכ"ל:

סימן סא

א **בכלל**. וה"ה הלוא' בחתימת יד הלו' ג"כ אינו בכלל דזיל בתר טעמא כ"כ הסמ"ע וע"ש:

ב **טופס**. ז"ל הטור שטר שכתוב בו נתחייב פ' לפ' כך וכך זהו' שיתנם לו לזמן פ' בנאמנות ואחריות ובכל יפוי כח שייפה הסופר וחותמים העדים למט' זהו נקרא טופס של זכיר' שרשמו לזכרון הדברים שנעש' בפניהם בשעת הקנין כדי לכתוב שטר גמור ע"י זה כשיהיו פנויין עכ"ל הסמ"ע:

ג **ליכת'**. אלא שהעדים כתבוהו מעצמן שלא מדעת הלו'. ש"ך:

ד **כתבן**. אבל שטר הניתן ליכתב התירו חכמים מפני תיקון העולם כמ"ש הט"ו בסי' כ"ח סי"ב ע"ש. סמ"ע:

ה **חולקין**. והש"ך כת' דנ"ל שאין כאן מחלוקת כלל דהמחבר שהוא דעת הריב"ש מיירי שהלו' נתחייב בפני ב' עדים בשטר במנה ולא נתחייב שיכתוב הסופר השטר רק שהם יכתבו שטר גמור א"כ טופס זה שכתבו בספר הסופר אין לו דין שטר כלל כיון שהניחוהו ביד הסופר ולא כתבוהו ליתן ליד המלו' והי"ח שכת' רמ"א הוא דעת הרא"ש מיירי שנתחייב שהעדים יכתבו עליו שמחויב לעשות שטר מהיום בכל יפוי כח שייפה הסופר וקבל בקנין כן בפני העדים א"כ כל שאינו עושה כן עומד כתיבת העדים במקום הסופר כיון שמסרו כתיבתם ליד המלו' ע"ש בריב"ש ובתשובת הרא"ש ותמצא דבריהם מכוונים כמ"ש מיהו לכ"ע צריך שיצו' הלו' לכתוב אבל שלא מדעת הלו' פסול ואין דנין על פיו כלל והעדאת עדים נמי לא חשיב עכ"ל:

ו **מטלטלים**. כת' הסמ"ע דאינו ר"ל שרוצ' לשלם בקרקע והמלו' אומר שיש בידה מטלטלים לפרוע מהן דזה אינו מתקנת גאונים דלא תקנו שבוע' אלא למי שאומר אין לי לפרוע כלל כמ"ש הט"ו בסי' צ"ט וק"א והש"ך חולק ע"ז וס"ל דגם אם רוצה לשלם בקרקע תקנו הגאונים שבוע' וכת' דכן משמע להדיא בטור ובתשו' הרא"ש ומ"ש הט"ו בסי' ק"א היינו לדינא דש"ס עכ"ל:

ז **מנהג**. כת' הסמ"ע דאם כתוב בשטר בפירוש בלי הרשא' פשיטא דגובין בו בכל המקומות והש"ך כת' דהב"ח השיג עליו דאם יש מקום שנהגו שאין כופין אף כשכתוב בו בפירוש בלי הרשא' אזלינן בתריה וכן נרא' דעת המחבר עכ"ל (וכ"כ הט"ז ע"ש):

ח **ילוד**. (כת' הט"ז ז"ל מזה נ"ל באחד שנתן ממרנ"י על עצמו בענין שאינו חייב מן הדין רק שהתחייב עצמו בממרנ"י זאת ואח"כ הוציא' מי שלא נולד בשעת כתיבת הממרנ"י א"י להוציא ממון עי"ז דלא אשתעבד מעיקרא לזה כמו דאמרינן הכא באם כת' כל המוציאו כו' עכ"ל):

ט **כאסמכתא**. ע"ל סי' מ"ב ס"י דכ"כ כדי להיות יד בעה"ש על העליונ' ודלא כטופסי דשטרי פירש הטור בסי' קי"ג דר"ל דנכתב לגבות בו מיד ולא שטופס השטרות כך הוא עכ"ל הסמ"ע:

י **כללי**. כת' הסמ"ע נרא' דר"ל דקאי דוקא לכללים וענינים המסתברים לומר שהי' דעתו עליהן שזולתן לא הי' נגמר ענין השטר והש"ך כת' עליו דלא כיון יפה אלא ה"פ דקאי לכל כללי דאחריות שמזכיר בתחלת הענין וה"ה אם כתוב ונאמנות שטרא דנן קבילת עלי ככל שטרי כו' קאי לכל כללי דנאמנות ולא לכללי דאחריות עכ"ל:

יא **דמיפרשי**. פירוש אע"פ שנוהגין לכתוב נאמנות בכל השטרות דדלמא לא הי' דעתו לכתוב נאמנות והיינו כשאין ידוע שהלו' ידע המנהג אבל כשידע המנהג אז אפי' לא נכתב כנכתב דמי וע"ל ס"ס מ"ב עכ"ל הש"ך וע"ש:

יב **הכפל**. כת' הסמ"ע נרא' דדוקא בכה"ג דקיבל עליו כולי האי הוי אסמכתא וכמו אם אוביר ולא אעביד כו' אבל בחיוב סתם הוצא' אין זה אסמכתא אלא אמרינן בזה כל תנאי שבממון קיים וע"ל ס"ס י"ד וכ' הש"ך ומיהו אם הי' לו סחור' מזומנת לקנות וטוען שהי' לו ריוח בו אף שכתוב בשטר שנתחייב לשלם כל מה שמפסידו פטור וכמ"ש הב"י בשם הרשב"א והטעם דמניעת הריוח לא קרי הפסד וע"ל סי' רצ"ב ס"ז בהג"ה עכ"ל:

יג **ר"ז**. בס"ח שם מפורש דלא מהני כתיבת דלא כאסמכתא היכא דמפורש בשטר או אנן חזינן דהוי אסמכתא ע"ש:

יד **רשאי**. והיינו דוקא היכא שאין מנהג פשוט בעיר לירד בלי רשות ב"ד ובלי שומא אבל מקום שיש מנהג פשוט כן בעיר אזלינן בתריה כיון דקיבל עליו כן בשטרא וכן משמע בהדיא בסי' ק"ג ס"ז ע"ש ובס"ס שס"ט עכ"ל הסמ"ע וע"ש:

טו **ממון**. ז"ל הסמ"ע נרא' דהמעש' כך הי' שראובן ושמעון היו שותפין בכמה ענינים והתחייב שמעון נגד ראובן בשטר עד אלף זהובים והי' כתוב בו ששטר זה נתן לו באופן שכל מה שיודע ע"פ חשבון שנשאר לראובן בידו ויתן לו אותו כתוב וחתום בח"י יתחייב לו באותו סך בשטר זה שהוא בעדים לטרוף בו מהלקוחות וכתבו אלף זהובים משום שיודע שיותר מזה ודאי אין לו בידו אלא פחות מזה מה שיהי' ונסתפק השואל מאיז' זמן יגב' אם מאחד בניסן מזמן השטר או מזמן קיומו דכת"י שהי' באחד באייר דע"י נתברר כמה חייב לו והשיב דיטרוף מזמן השטר דאז יצא הקול וה"ל ללקוחות למנוע מליקח וכל שכן דמחשב מוקדם לבע"ח שלו' אחר זמן ההוא ואין להם לומר כל זמן שלא נתברר ע"י כת"י כמה חייב לו אין כאן חוב ברור דמ"מ הי' להם למנוע מלקנות שמא נתן לו כת"י מיד דהא אין לכת"י קול וגם לקיום ב"ד דכת"י אין לו קול לסמוך עליו ומה"ט אין טורפין בשטר כת"י אע"פ שהוא מקוים בב"ד כמ"ש בסי' ס"ט עכ"ל:

טז **לוי**. ר"ל לוי בקש משמעון שיאמר לעדים שיכתבו שטר עליו שחייב לראובן ק' זהובים והשטר ימסרו ללוי ועשה לו כן מאיז' טעם שהי' לו וכדי שיהא שמעון בטוח מהיזק נתן לוי בידו משכון שאם יגיענו היזק יקחנו מהמשכון. סמ"ע:

יז **אביו**. פי' שטר שנתחייב ראובן לשמעון מנה הוציאו שמעון ותבע לבן ראובן והבן רוצ' לפוסלו כיון שלא הוציאו בחיי אביו מסתמא ידע שראובן הי' יכול לברר שהוא פסול או פרוע. שם:

יח **נפסל**. הטעם כת' הרא"ש בתשוב' דיכול להתנצל ולומר לא היה השטר בידי בזמנים הללו. שם:

יט **ממשעבדי**. נרא' דה"ה דיכול לטעון פרעתי דכיון שאינו טורף בו לא חשש להניחו בידו כמ"ש בסי' ס"ט וגדול' מזו נרא' דאפי' העדאת עדים לא הוי דה"ל מפיהם ולא מפי כתבם כיון שלא צוה הלו' לכתוב ע"ל סימן ל"ט. ש"ך:

כ **ולא**. כת' הסמ"ע לפ"ז נ"ל דתיבת ביאור שכתוב בשטר מגרע כח לשון הודא' שכ' אח"כ שהוד' בפנינו דלשון ביאור מור' על חשבון בעלמא ולא הודא' גמור' והוא קצת דוחק ובכל ספרי הטור לא כתוב בהן ולא הוד' רק אלא הוד' בפנינו כו' עכ"ל:

כא **לנדותו**. נרא' דמיירי שדוח' אותו המלו' מיום ליום אז מנדין אותו שיתן מיד אבל אם אינו רוצ' ליתנו כלל תיפוק ליה שמחויב להחזיר שטרו שלא יתבענו עוד הפעם וכ"כ הש"ך וע"ש:

כב **שלו**. דהלו' נותן שכר הסופר ואם נתן המלו' שכר הסופר מחשב הלוא' גביה וצריך הלו' לחזור ולשלם לו ומ"מ אין לו לעכב בשביל זה השט"ח כמ"ש המחבר סי' נ"ז ס"א עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך ע"ז נרא' מדבריו דאפי' אם יכתוב ע"ג שהוא פרוע או שיקרענו א"י לעכבו ובאמת כן נרא' מהמחבר שם אבל כבר השגתי עליו והוכחתי דבענין זה יכול לעכב הנייר עד שיפרע לו פשיטי דספרא וע"ש באריכות עכ"ל:

כג **אין**. ואפי' ידוע שאינו מבין לשון השטר מתחייב הוא בכך כיון שקבל על עצמו ושתק וע"ל סי' מ"ה ס"ג. ש"ך:

כד **אותו**. הרשב"א מפרש הטעם שמקבל מתנ' כל הנא' שלו והוא נותן שכר הסופר משא"כ בשטר הלוא'. סמ"ע:

כה **הכוונ'**. כת' הסמ"ע דכן הדין בנדרים כמ"ש בי"ד סי' רי"ח ע"ש ובס' באר שבע דף ק"ד ע"ג:

סימן סב

א **שמה**. כתב הש"ך משמע אפי' השטרות והמטלטלים תחת ידה ואית לה מגו דלהד"מ או החזרתי אינה נאמנת ודלא כתשובת מהר"מ אלשיך ותשובת מהר"א ששון ע"ש:

ב **ראיה**. ואם אינה מביאה ראיה צריכה להחזיר אפי' גוף השטרות כ"כ בעה"ת וכן משמע מכל הפוסקים וע"ל סי' ס"ו סי"א. ש"ך:

ג **בעדים**. לאפוקי ממ"ד דסגי שמתקיים השטר ואז אמרי' דה"ל כנחקר' עדותן בב"ד קמ"ל דלא. סמ"ע:

ד **אלו**. ואפי' אין הסך שמעידים עולה כשעור השטרות ההם כמ"ש הב"י בשם כמה פוסקים דמספק תלינן להעמיד הממון בידה כדאמרי' לקמן אימור מעיסתו קמץ. ש"ך:

ה **אלמנה**. משום דבגמ' קאמר דה"א אלמנה א"צ ראיה כיון דשבח הוא לה שהאמינוה בב"ד להיותה אפטרופא על היתומים ודאי לא גנבה משלהם קמ"ל דאפ"ה צריכה להביא ראיה עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך מאד בדין זה ומקור דינים אלו עיין בא"ע סי' פ"ה:

ו **ונותנת**. כ' הסמ"ע דבא"ע ס"ס פ"ו כ' דאפי' נושאת ונותנת כו' מ"מ אם ידוע שהבעל עצמו כתב השטר על שמה הרי הוא שלה ואם כתבו הבעל ע"ש שניהם הרי הוא של שניהם ומור"ם איירי כאן כשכתבה האשה עצמה על שמה או ע"ש שניהם דאז צריך דוקא שלא תהא נושאת ונותנת כו' הש"ך כ' דאין כן דעת הרב אלא דאזיל לטעמיה שכתב בד"מ בא"ע שם בשם הרשב"א דסתם אשה נושאת כו' וכל מה שיש לה בחזקת בעלה הוא כו' וכן נ"ל עיקר דמה שעשה הבעל השטר על שמה אין ראיה דלמא לגלויי זוזי הוא דבעי כמ"ש בא"ע סי' פ"ה ופ"ז ונתבאר עוד שם דאם היא אומרת שלא היו המעות טמונים אינה נאמנת עכ"ל וע"ש:

ז **וסתם**. הטעם דהאי נושאת ונותנת אינו ר"ל דוקא בפרקמטיא אלא כל שהבעל מאמינה ומפקיד את אשר יש לו בבית בידה וכ"כ הטור בא"ע ס"ס פ"ו בהדיא ע"ש עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דדין זה צ"ע דנראה דבעי' דוקא שהיא לבדה נושאת ונותנת גם בתשובת ר"ל ן' חביב כ' דסתם אשה אינה נושאת כו' ועיין בתשובת מהרש"ך ח"ג סי' כ"ט עכ"ל וע"ש:

ח **ידוע**. ע"ל ס"ס נ"ו דלא כ"כ אלא נאמן במגו וזה שייך אף בדלא ידוע שהיה לה ממון כו' וצ"ל דשאני הכא דמיירי שכתבה לאחרים והיא מתה ע"כ אין לה מגו עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דהב"ח השיג ע"ז ותירץ דשאני התם שהבעל מת והיורשים אינם טוענים ברי ובסי' הנ"ל השגתי על שניהם והוכחתי דכאן אפי' מגו לא מהני לה כיון דנושאת ונותנת כו' מסתמא הכל של בעלה אם לא שידוע שהיה לה ממון מיוחד ושם איירי מדיני שליש ע"ש שהארכתי עכ"ל (גם הט"ז מיישב כעין זה והשיג על הסמ"ע ע"ש):

ט **שלה**. ואפי' אם יורשי הבעל טוענין ברי לא מהני. ש"ך:

י **מציאה**. כתב הש"ך דמכאן משמע דאחין או שותפין שמצא א' מהן מציאה הוא לעצמו וכן עיקר ודלא כמי שפסק הלכה למעשה דחולקין ולפ"ז קשה על הרמ"א דפסק בסימן קע"ו סי"ב דשותף שגנב או גזל צריך לחלוק עם חבירו דהא בירושלמי מדמי לה להדדי עכ"ל:

יא **ראיה**. הטעם כיון דהשטר נכתב על שמו סברא הוא דהוה ממונו אלא דבחייו אמרינן אם איתא דהוא שלו א"א דלא יוכל להביא ראיה שהיה לו ממון מיוחד משא"כ לאחר מותו דבן לא ידע כולי האי במילי דאבוה ומה"ט כתב הד"מ בשם הרשב"א דאם מתה והניחה מטלטלים דלא אמרי' בהו על האחין להביא ראיה כיון דלית כאן דבר שמסייע להיורש להעמידו בחזקתו עכ"ל הסמ"ע (והט"ז הקשה ע"ז ממ"ש בתשובת מהר"מ על אלמנה א' שניסת והכניסה ספרים כו' ע"ש דמסיק דאין להוציא ממון מן המוחזק דיכול לו' קים לי) וכתב הש"ך דלא מהני טענת ברי של האחין אפי' אם השטרות תחת ידם ע"ש:

יב **קמץ**. וכתב הטור אפי' אם סך השטרות גדול וא"א לומר שקמץ כ"כ מאכילתו או משאר דברים מ"מ אמרינן שמא עסק בההוא פורתא עד שנעשה טובא והיינו דוקא כשזמן הלואת השטר היה אחר שנחלקו בעיסתן או בשאר ענינים אבל קודם לכן לא ולא אמרי' שמא אחר הלוה לו שידע שיפרע לו אחר שיחלוק עם אחיו עכ"ל הסמ"ע:

יג **שלו**. כתב הסמ"ע דל"מ דאין מוציאין מיד הבן בית או הנפקד אלא אפי' הוא מוציא מיד הבעל בית או יורשיו מכח חזקה זו שכל מה שנמצא כו'. ומ"ש הרמ"א אבל בן בית כו' לא אשטרות הכתובים על שמו כו' קאי אלא על כל הנזכר קאי ונראה דה"ט דדוקא באשה ואחין ששולטין בהממון זה כזה חששו שמלאו לבו לומר כולו שלי שלא כדין אבל בן בית דאין לו שייכות בהממון אם לא מכח שהאמינו בעה"ב וכיון שהאמינו האמינו עכ"ל והש"ך כתב כאן בדרך קצרה כל הדינים העולים מסימן זה והרוצ' לעמוד עליהם יע"ש:

סימן סג

א **זה**. כתב הסמ"ע דל"ד קאמר זה אלא שטר כזה והיינו שביקש מהם שיכתבו לו שראובן חייב לו מנה ובשטר זה שמוציא עתה נכתב ג"כ סך כזה אמרינן ודאי זיוף הוא וכתב הש"ך בשם הב"ח דאם יש לו ב' שטרות מאותו סך על אותו פלוני גובה א' מהם ומהלקוחות מאותו שזמנו מאוחר ע"כ ול"ד למ"ש בס"ב בהג"ה אם אמר זייפו לי שטר אחד כו' דהתם כיון שלא הזכיר שום סך מסתמא דעתו היה גם על סך הרבה וכל השטרות בכלל משא"כ הכא שלא הזכיר רק סך פלוני עכ"ל:

ב **לעולם**. ואפי' באו אנשים דעלמא והעידו שהם מכירין חתימתן של אלו החתומים אמרינן דטרח וזייף ואפי' תפס אח"כ מהלוה חוזרים ומוציאין מידו ומיהו ג"כ לא קרעינן ליה דלמא יברר שאינו זיוף וכדמסיק וז"ל הש"ך ודוקא שלא ראוהו בידו קודם לכן אבל אם ראוהו בידו קודם הזמן שהיה מחזר על הזיוף אין השטר נפסל כ"כ הב"ח

והיינו כשנתקיים אז כשראוהו או שיש להם סימן מובהק בו וכה"ג ומועיל זה לענין טענת להד"ם ומ"מ יכול לטעון פרעתי וזה שטר אחר ומזויף הוא והיינו כשלא אמרו רק שהכירו אז החתימות אבל כשנתקיים כבר או יש להם סימן מובהק מהני אף לענין טענת פרעתי עכ"ל:

ג **ההלוא**. פירש הסמ"ע דאפי' אינן יודעים שאותה הלואה היה מלוה בשטר ויכול להיות שמלוה ע"פ היה וגם אין עידי השטר רואים עתה השטר שיעידו על חתימתן מ"מ מאחר שאחרים מכירין החתימות מצטרפין זה לזה וגובין בו והש"ך חולק ע"ז וס"ל דלא מהני הכרת החתימות בשום ענין ואף שידוע שההלוא' היא אמת מ"מ יכול לטעון פרעתי וע"ש:

ד **חתימתן**. בד"מ כ' דלדעת הרמב"ם דס"ל דכל עידי השטר הבאים לקיים חתימתן צריכים ג"כ לזכור ההלוא' וכמ"ש בס"ס מ"ו מ"מ כשאמרו זו היא חתימתן והלכו להן אמרינן מסתמא זוכרים ג"כ ההלואה. סמ"ע:

ה **חולקין**. כתב הסמ"ע אבל בשני בבות הראשונות דהיינו שראו ההלואה או שאחרים מעידין שראו שחתמו ליכא מאן דפליג וגם אם עידי השטר מעידים שזהו חת"י וזוכרין שחתמו זה השטר אין סברא לו' שיהא גרע מאילו העידו אחרים שראו שחתמו אבל דעת הש"ך כהר"ן שחולק ע"ז וס"ל דבעדים עצמן נמי חיישינן שטועין וכיון דמהדר אזיופא שמא זייף כ"כ עד שהעדים סבורים שזהו חתימתן וא"כ אף שזוכרין ההלוא' ג"כ יכול הלה לטעון פרעתי וע"ש:

ו **משהינן**. ודוקא בזה דיש ריעותא דמהדר אזיופא ולא מהני ליה תפיסה מש"ה אין מניחין אותו בידו שחששו שיגבה בב"ד אחר אבל בסי' ל"ח בדין סטראי ובסי' מ"ו אם באו ב' עדים ואמרו שהעדים פסולים אף דגם שם לא מגבינן ולא קרעינן מ"מ מניחים אותו בידו כיון דמהני בהו תפיסה לא חששו אם יגבה בב"ד אחר דמה לי תפיסה מה לי זה. סמ"ע:

ז **כל**. משמע אפי' אם יש לו כמה שטרות על איש א' והטעם כיון שלא הזכיר שום סך אמרינן דדעתו היה על כל סך ממון שאפשר וכן אם לא הזכיר איש ידוע אמרינן שדעתו היה על כל אדם שבאפשרי. כ"כ הסמ"ע והש"ך:

סימן סד

א **כתיבה**. היינו קני לך איהו וכל שעבודיה כמ"ש בסי' ס"ו ואפי' להרמב"ם דס"ל דנאמן לומר שטר כתיבה היה לי ואבדתיו הכא מודה דאינו נאמן כיון דיש עדים שבפקדון

באו לידו עכ"ל הסמ"ע. וכתב הש"ך אבל אם היה יכול לטעון לקוח הוא בידי ולא היה צריך כתיבה כגון בממרמו"ת שלנו וכה"ג נאמן לומר למשכון תפסתים במגו דלקוח וכ"נ להדיא מבואר מכל הפוסקים דלא כהב"ח כנ"ל ברור ועיין בתשובת ר"מ אלשיך ר"ס ד' עכ"ל וע"ש:

ב **עדים**. והר"ן כת' דלדעת הרי"ף אפי' ליכא עדים וראה אפ"ה לא מהימן אף להחזיק גוף השטר למשכון ע"ש כן מוכח להדיא דעת התוספות ושאר פוסקים ותימה שלא הביא המחבר דבריהם ומה שהקשו הרא"ש והט"ו דיהא נאמן במגו דנאנסו או להד"ם או החזרתיו י"ל משום דאז לא הי' יכול להראותם והי' מפסיד הכל א"נ דבשטרות לא שייך מגו זה דמה יעשה בהם שאין בידו למוכרן שלא יהי' מי שלוקחן כיון שהם כתובים על שם אחרים ושטר כתיבה אין לו ועוד שאם ימכרם יתגלה שהיו בידו ולא נאנסו ולכך טוען למשכון תפסתים וחושב שבזה יזכה בדין שיוכל לגבותם א"נ חושב שהלווים יפרעו לו דמה איכפת להו למי משלמין אבל אם הי' טוען להד"ם או נאנסו לא ישלמו לו אח"כ שיודעים שמשקר וא"ל שיעשה קנוניא עמהם מי יימר דשמעי ליה אבל עכשיו סובר הוא שיחשבו שאומר אמת שמשכון הם בידו ונ"מ בדינים אלו היכא שאין ידוע שחייב לו המפקיד דליכא מגו בשטרות וע' בתשובת ר"מ אלשיך סי' ק"ל ובתשובת מבי"ט ח"ב ס"ס קכ"ט וסי' רפ"ט עכ"ל הש"ך:

ג **דנאנסו**. פירוש לא היינו צריכין עדים שתבעה ממנו בחייו אלא הי' נאמן במגו ואף שאז לא היה יכול להראותן מ"מ י"ל דהמגו הוא כך כשיבאו היורשים לתבעו ישיב להן בפני הב"ד שנאנסו ובינו לבינם יגלה להן שהם בידו ושיחזירם להם כשישלמו לו חוב אביהן ולכן בסי' ס"ו סי"א דמיירי שצריכין להראותו בב"ד כדי לגבות בו לא אמרי' האי מגו וע"ל סי' קל"ג סכ"ה והא דלא קאמר מגו דהחזרתים לכם דה"ל מגו דהעזה. ואי ליכא עידי פקדון נאמן במגו דהוי אמר שבתורת משכון באו לידו עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דאין דבריו נכונים דאע"ג דהי' מעיז הוי מגו כמ"ש בסי' ע"ה ס"ו וסי' פ"א סכ"ג וסי' צ"ג ס"ב וסי' שס"א ס"ז וכמה דוכתי אלא לאו דוקא נקט וה"ה במגו דהחזרתי וכ"כ הב"ח ע"ש גם מה שפי' הסמ"ע דמ"ש דנאמן במגו דנאנסו היינו בשבועת היסת כמו שאם הי' טוען נאנסו היה נשבע היסת ולענ"ד אינו כן דאין נשבעין היסת על טענת שמא גם לענין אם טוען למשכון תפסתים ס"ל להסמ"ע דנשבע היסת והב"ח כתב דנשבע בנק"ח כעין דאורייתא כמו בסי' ע"ב סי"ז גבי תופס המשכון ולי נרא' דל"ד לשם כיון שאינו רוצ' לגבות בשטרות דהא אינו מועיל לזה תפיסתו מפני שאין לו כתיבה לכן נרא' דה"נ אי הוה טעין נאנסו לא הי' צריך לישבע אפי' היסת השתא נמי א"צ מיהו היינו בענין שהי'

נפרע מהיתומים בלא שבוע' כגון שהאמינו וכה"ג דאל"כ צריך לישבע מצד גלגול וכ"ז לדעת הט"ו אבל כבר העליתי לעי' דאינו נאמן במגו דנאנסו כו' אפי' ליכא עדים וראה מיהו נ"מ בזה בעלמא אם הי' טוען החזרתי לכם או להד"ם הי' נאמן במגו דנאנסו בלא שבוע' למקצת פוסקים או אם טען החזרתי לאביכם הי' נאמן לכ"ע אף בלא היסת וכ"ש אם טען נאנסו גופיה ודלא כהסמ"ע וב"ח מיהו למ"ש בסי' ס"ו סל"ט דמ"מ צריך לישבע מדרבנן על שטרות שאינן ברשותו א"כ גם כאן היכא דטוען החזרתי לכם או לאביכם צריך לישבע עכ"ל:

ד **ואע"פ**. ע' בסמ"ע ובש"ך ובט"ז מה שפירשו בהג"ה זו דלכאור' אין לדברים האלו הבנ' ע"ש:

סימן סה

א **עבר**. ע"ל סי' נ"ו ס"ו בהגה"ה:

ב **הי'**. כתב הסמ"ע מדכתב הי' כו' משמע שאינו מילתא דפסיקא וה"ט משום דא"י לגבות בו עד שישבע כעין דאורייתא נגד השליש דאף שיצא השלישות מידו ה"ל כעד אחד כמ"ש בסי' נ"ו אבל אינו נשבע שבוע' דאוריי' ממש דכל הנשבעין שבתור' נשבעין ונפטרין וזה נשבע ונוטל וכמ"ש בסי' פ"ט וק"ח גם אין זה בכלל מ"ש דאין נשבעין על השטרות רק היסת כמ"ש בסי' צ"ה דהא אין זה נשבע נגד השטר אלא נגד העד שאומר שמסר לו השטר עכ"ל והש"ך כתב דלדידיה צ"ע ול"ד לע"א מעידו שהוא פרוע דשם מעיד בפירוש משא"כ הכא שאינו מעיד בפירוש שהוא פרוע דנהי שהי' בידו יכול להיות שהי' של המלו' ולא מצינו שבועה זו במשנ' ובש"ס ודמי למ"ש הב"י בשם בעה"ת בר"ס נ"ח בדאיכא ע"א שפרע לו והוא טוען סטראי דא"נ שבועה כלל ע"ש וה"ה הכא ואפי' להפוסקים שם דה"ל משואיל"מ היינו משום שעכ"פ מעיד העד שפרע בבירור משא"כ הכא ואפי' א"ת שאין לחלק בזה מ"מ לדעת בעה"ת נרא' דהכא א"צ שבוע' ואף דמכחיש את העד מ"מ לא גרע מאילו הי' מודה לו וטען ברי שחייב לו שלא הי' צריך לישבע כמ"ש לקמן מכ"ש עתה שמכחישו ג"כ וצ"ע עכ"ל.

ג **להחזירו**. ז"ל הש"ך דין זה כתב הטור בשם תשובת הרא"ש וחפשתי בכל התשובות ולא מצאתיו וגם הוא תמוה בעיני דלמה לא יהא נאמן במגו שהי' מכחישו וכ"ש לדעת בעה"ת (שבס"ק ב') והרב כתבו בסי' נ"ח בסתם קשה למה צריך כאן להחזירו וצ"ע ונרא' דהט"ו מיירי שהמלו' עצמו אינו טוען ברי שהוא ג"כ מסופק שמא פרע דהשתא לא שייך מגו כו' עכ"ל ועיין שם:

ד **יתבאר**. כתב הסמ"ע הא דכתבו הט"ו בסי' י"ז פלוגתא בזה וכאן כתבו בסתם צ"ל דיש לחלק דכשהי' ביד שליש יכול להחזירו לידו כמו שהי' משא"כ כשנפל ואחר מצאו דלא האמינהו ליתנו לידו וכ"ש לחזור וליתנו על הקרקע שמצאו שם והש"ך כתב דא"צ לדחוק כ"כ ולק"מ לפי מ"ש לעי' דמירי כאן שהמלו' אינו טוען ברי כנ"ל:

ה **טענה**. פי' לא טענת לקוח שהרי ע"י השטר נודע שבא לידו בתורת משכון ואינו נאמן לומר שממושכן בידו בסך כך כמשמעות השטר דכיון שהוא ביד שליש אימר דנפרע כולו והלו' הפקידו. סמ"ע:

ו **לבעליה**. אע"פ שזה מוחזק בה בכה"ג דאיכא ריעותא אמרינן קרקע בחזקת בעליה עומדת. שם:

ז **עצמו**. פי' ואם טוען האב שהלו' חייב לו גובה בו אבל אם גם הוא אינו יודע אם פרוע הוא או לאו כבר נתבאר בסי' נ"ט דצריך להחזיר השטר ללו' אע"פ שהוא מקוים דה"ל לידע אם שטרו פרוע או לא. שם:

ח **יורשי**. כתב הסמ"ע דקמ"ל בזה דל"ת דהיורשים לא ה"ל למידע ויחזירו למלו' קמ"ל וצ"ע דבסי' רמ"ג סי"ג גבי שטר מתנ' שנמצא אצל יורשי הנפקד פסק המחבר דיחזירו ליורשי הנותן ואפשר לחלק די"ל דמירי שם בשטר שאין בו קנין דעדיין לא זכה בהמתנ' משא"כ בהלוא' דיש שטר כשר לפנינו ומודה שהלו' לו רק דחיישינן שמא פרע לו מש"ה לא יחזירו לשום אחד מהן והש"ך חולק ע"ז וכתב דבהדיא מוכח בש"ס דאפי' שטר מתנה שאין בו קנין שנמצא לא יחזיר לא לזה כו' ופשיטא דנמצא ביד אביהן דמי לנמצא בשוק וכן הוא בהדיא בתוספתא אלא העיקר דבסי' רמ"ג מיירי דידוע שהנותן נתנו לידו ובהדיא ס"ל להרא"ש דבכה"ג מחזירין לו עכ"ל וע"ש:

ט **אחר**. כתב הסמ"ע נרא' דלאו דוקא קאמר אלא אפי' בא ליד אחר כל זמן שלא נשמע מפי האחר שיש בו ספק ואינו יודע מה טיבו ולקחו המלו' מידו לא אמרינן ביה יהא מונח והב"ח השיג עליו וע"ש עכ"ל הש"ך (והט"ז הסכים לדעת הסמ"ע וכתב דבהרשב"א משמע בהדיא כן ודלא כהב"ח שהגיה דברי הרשב"א ע"ש):

י **כתובת**. ה"ט דאין כתובה עומדת להפרע עד אחר מות בעלה וסיים שם בהריטב"א והיא הנותנת שאין היורש נאמן לומר שמכר' לו הכתוב' בכתיב' ומסיר' או באגב או משכנו אצלי והא דכתב המחבר בס"ה דשטר נדונייתא הנמצא הוא כשט"ח נ"ל דדוק' נדונייתא שהיא נתנה לו בשע' שכנסה ועומד טפי להפרע אבל כתוב' אסור לפרוע בחייו ולשהות עמה בלא כתוב' כמ"ש בא"ע סי' ק' סס"ב וסי' ק"ב ס"ה עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דבחנם דחק דפשיטא דמדינא אף בכתוב' חיישינן לפרעון כשנמצא ביד אחר לאחר

שנתאלמנ' אלא הכא הוא מצד המנהג כמ"ש הריטב"א מנהג הוא בגלילותינו שהיורש מחזיר לאשה שחזק' שהיא הצניע' כו' והרב קיצר בדבר ולפ"ז היכא דאין מנהג חיישינן לפרעון עכ"ל:

יא **כמאמרם**. כן הוא ל' הרא"ש ז"ל והטור פירשו דאם יתפשרו ביניהן שיאמין הא' לחבירו בשבוע' כי המלו' יכול להשביע ללו' כו' ולפי"ז לא ה"ל להמחבר לקצר דברי הרא"ש וה"ל לפרש דעכ"פ שבוע' מיהא צריך עכ"ל הסמ"ע והש"ך חולק עליו וכת' דדעת הרא"ש דאם שניהם רוצים אפי' בלא שבוע' יחזירו למלו' וכן פי' הב"ח דברי הטור והשיג על הסמ"ע בזה ע"ש רק כשאומר המלו' ללו' אשתבע לי אז צריך לישבע או שיתפשרו מי ישבע כדי שלא יהא השטר מונח ועיין בתשובת הרב סי' ל"ג עכ"ל (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה וע"ש מה שמפרש הוא דברי הטור):

יב **אנן**. ל' הרא"ש בתשו' דמלתא דלא שכיחא היא להלוות מעות על שטרות שאינו יכול לגבותם ולפ"ז אם הם כתובים בענין שיכול לגבותם אפי' ידעינן שאינן של אביהן טענינן להו שלקחום למשכון גם להפוסקים דס"ל דאפי' מלתא דלא שכיחא טענינן ליתמי כמ"ש בסי' ק"ח ס"ד ובסי' רל"ז ושס"א ה"ה הכא טענינן להו וצ"ע עכ"ל הש"ך (* ועכ"פ בממרמות שלנו טענינן להו שלקחום למשכון):

יג **קשור**. כתב הש"ך דדין זה למד הרא"ש ממה דאמרינן מצא בחפיס' כו' וכן פירות בכלי דמחזירין אגב סימני הכלי ומ"מ אין ראייתו מוכרחת דהתם לא ידענו שהי' ביד אחר ומהיכי תיתי לומר כן אלא אמרינן כיון שזהו ודאי שלו א"כ גם הקשור בו הוא שלו אבל הכא י"ל דהשליש שמת קשר כל הענינים המשולשים אצלו יחד וצ"ע עכ"ל (גם השיג על הסמ"ע במ"ש דמיירי כאן בשטר מתנה בקנין דזה אינו כמ"ש בס"ק ח' ע"ש):

יד **זמנו**. אע"פ דחזק' שאין אדם פורע תוך זמנו כמ"ש בסי' ע"ח מ"מ כיון דאיכ' ריעותא דנפיל' אמרינן שמא אירע דפרע לכך לא נזהר בשמירתו. סמ"ע:

טו **שמספיקין**. כ' הסמ"ע והא דלא אמרינן שמא חייב זה לאחרים ששטרו מאוחר לשטר זה מש"ה אומר להחזיר השטר לזה כדי שיהא מוקדם דומה לזה כתב הט"ו בסי' ל"ז סט"ו גבי מכר שדה שלא באחריות דאינו מעיד עליה ע"ש שאני הכא דיש לפנינו שטר כשר מסייע להודאתו לכן לא חששו אלא היכא דאיכא ודאי פסידא דלקוחות משא"כ התם דרוצ' לסתור דברי המערער המביא עדות וראי' נגדו והש"ך השיג עליו וכתב דכולהו סוגיות דהש"ס וכן בכל הפוסקים משמע להדי' דחיישינן לב"ח וללקוחות אע"פ שאין ידוע לנו אלא נרא' דכאן מיירי שידוע בבירור שאינו חייב עוד לשום אדם כגון שהכריז אם חייב עוד לאחרים או מכר קרקע זו או שיש תקון בעיר שכל שטר שאינו

נכתב בפנקס הסופר אינו כלום וכה"ג וזה ברור עכ"ל (גם הט"ז הביא קושיא בשם מהרש"ל ומתרץ בענין אחר ע"ש):

טז **הנפק**. דאז ליכא למיחש לקנוניא דהא אי בעי הי' כותב לו שטר מחדש ואף שי"ל שכבר נפרע שטר זה ורוצה לחזור וללות בו וחושש לפשוטי דספרא זה אינו דהמלו' לא יסכים לזה כיון דלית ליה רווחא בהקדמת הזמן חושש שמא יתוודע שהשטר פרוע ונמחל שעבודו ויבאו לפוסלו אחר שילו' עליו שנית עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כ' דהה"מ בשם הרשב"א תמה ע"ז דל"ל הנפק כו' והמעיין בש"ס יראה דהעיקר כהרשב"א וההה"מ וכן דעת התוס' ורוב הפוסקים דלא בעינן הנפק עכ"ל:

יז **איתיה**. כתב הסמ"ע דהלשון מגומגם דהא לסבר' קמיית' ג"כ ס"ל דבעינן דוק' שהחייב מודה עכ"ל וכן הקשו הב"ח והש"ך ע"ש:

יח **שטרות**. פי' דגם אותן שטרות נכתבו על שם המלו' הנזכר בשטר השלם הנמצ' ביניהן וקמ"ל דלא אמרינן כיון שנמצ' בשוק בין שטרות קרועים ודאי גם זה פרוע ויחזירו ללו' אלא יהא מונח ביד ב"ד כאילו נמצ' שטר זה לבדו. סמ"ע:

יט **יחזיר**. אבל אם מצא שטר שיש בו רבית יקרענו המוצאו או הב"ד אם בא לפניהן. ד"מ בשם הג"מ. שם:

כ **עדים**. ואפי' אין עליו גם ח"י המלו' וגם אינו כתיבת ידו אפ"ה כיון שנמצ' בין שטרות הקרועים וגם נמצ' שובר כל דהו עליו אמרינן שפרוע הוא ודין זה שייך אפי' לא נמצ' בשוק אלא בבית המלו' כמ"ש הט"ו בסי' י"ח ע"ש. שם:

כא **כרוכים**. ובנ"י כת' דדוק' כרך חזק דבטוח שלא יתפרדו אבל אם בקל יכולין להתפרד דמי למעות מפוזרות דאין בהן סימן והן של מוצאן עכ"ל ד"מ. שם:

כב **לחוד**. כתב הסמ"ע דגם המנין לחוד לא הוי סימן אם כל השטרות הן של מלו' ולו' אחד ודלא כמשמעות הרמ"א:

כג **שיודע**. ואם הא' אומר סימן מנין והשני סימן כריכ' כתב הב"י צ"ע למי נותנין אבל הד"מ כתב דנותנין למי שאומר סימן מנין שהו' עדיף ולפי מ"ש שניהן שוין הן ואין נותנין לשום אחד עכ"ל הסמ"ע. והש"ך הסכים לדעת הד"מ וע"ש שמאריך בדין זה לפרש סוגית הש"ס דלא כמו שפירשו הרב' אחרונים ומסיק וכתב ז"ל העול' מזה בתרי שטרי שהם של לוה ומלו' א' אפי' שניהם לפנינו אין מחזירין בשום ענין אפי' א' אומר סימן המנין וכריכ' או קשיר' והשני אומר שום סימן אלא יהיו מונחים עד שיבא אליהו ובשלש' שטרות ושניהם לפנינו וא' אומר סימן המנין או כריכ' או קשיר' והשני אינו אומר כלום נותנים למי שיודע ואם א' אומר סימן המנין והשני סימן הכריכ' או קשיר' נותנין לזה

שאומר המנין ואם א' אומר שני הסימנים והב' סימן המנין הם שווין ויהיו מונחים ואם אין שניהם לפנינו אם אומר השני ב' הסימנים דהיינו מנין וכריכ' או קשיר' מחזירין לו ואם לאו יהיו מונחים ולעי' ביארתי דלענין לגבות ממשעבדי לא מהני סימן היכא דאיכ' למיחש שהלו' הגיד לו הסימן או עוש' עצמו כלא יודע דחיישינן לקנוניא עכ"ל:

כד **ללו'**. הטעם שהמלו' דרכו לילך לב"ד לקיים שטרו ומיד שנתקיים דרכו ליקחו מהבית דין ולא לשהות שטר מקוים ביד ב"ד כיון שהוא מג' מלוים אין לומר דמיד המלווים נפל דא"כ מי כרכן יחד אלא ודאי הלו' הא' פרע לשלשתן ולקח שטרותיו מידן וכרכן יחד וממנו נפלו אבל בשאינן מקויימים עדיין יש להסתפק שמא המלווים הלכו כא' לב"ד לקיים שטרותיהם ומידם נפלו קודם שנתקיימו וג"כ איכ' למימר דמיד הלו' נפלו קודם שלו' מהן או לאחר שפרע להן לכך מחזיר למי שנותן בהן סימן והאי סימן אינו ר"ל כגון נקב בצד אות פלונית דהא כתב הט"ו בס"ו דאין מחזירין בסי' כזה אלא ר"ל סימן מנין וכריכ' ואף שג' מלווים הם יכולים לומר ראינו שהב"ד כרכו אותן יחד כשהלכנו לקיימן עכ"ל הסמ"ע:

כה **למלו'**. דודאי ממנו נפלו לאחר שהלו' לשלשתן וכרכן יחד דאי מהלווים נפלו הן קודם ההלוא' והן לאחר שפרעו מי כרכן יחד. שם:

כו **סימן**. לכאור' נרא' דהיינו כשאינן מקויימין דאם הם מקויימין אין לומר דמיד הסופר נפלו דא"כ מי קיימן מיהו אינו מוכרח די"ל ששלשתן עם המלו' בקשו להסופר שילך להב"ד בשליחותן לקיימן ואחר שיהיו מקויימין לא ימסרם למלו' עד שילו' להם מיהו זה דוחק דא"כ ידעו הסימן בשוה. שם:

כז **משני**. והא דכתבו הפוסקים הדין בג' י"ל דס"ל דגם בהני דמחזירין למי שנותן בהן סימן היינו דוקא סי' מנין וכריכ' ולסימן מנין בעינן דוקא ג'. שם:

כח **לבעליו**. משום דליכא למימר שמא נמלך שלא ליתנם דהב"ד אין כותבין אלא דבר המקויים וגם אינן עומדין לפרוע ואגרת שומא אף שעומדת לפרוע דשומא הדרא כמ"ש בסי' ק"ג מ"מ מחזירין דאיהו אפסיד אנפשי' דאם איתא דפרעי' ה"ל ליקח שטר קנין חדש מיד המלו' עכ"ל הסמ"ע וע"ש מ"ש בשם בעל התרומות נוסח שטרי הנ"ל:

כט **לעבד**. כיון שהשטר מסייעו להודאתו דהאדון לא חיישינן לקנוניא סמ"ע:

ל **ראיה**. דכיון דאיתרע בנפיל' יש לחוש לקנוניא שאין דעתו לשחררו ועוש' כדי שיטרוף מלקוחות שלקחו אחר זמן הכתיב' ומש"ה לא סגי כשמביא ראי' שבא לידו קודם הנפיל' דאכתי איכא למיחש לקנוניא עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך נרא' מדבריו דאפי' משע' שראוהו בידו אינו טורף רק משעת נפיל' ואילך אבל לענ"ד אין דבריו נכונים

דמשמע בש"ס ופוסקים דכל אימת דמייתי ראי' שהי' הגט בידו טורף מזמן שראוהו בידו דתו ליכא למיחש לקנוניא עכ"ל וע"ש:

לא **ובמקום**. כתב הסמ"ע דמ"ש הרמ"א לשון ובמקום שעדיו אינו ר"ל דהיינו למ"ד דס"ל כן דא"כ הל"ל דלמ"ד עדיו בחתומיו כו' ועוד דסיים כמ"ש בסי' ל"ט ושם לא הביא בש"ע מזה כלום ואדרבא שם בסעי' י"ג סתם דאין עדיו בחתומיו זכין לו ע"כ נ"ל דמ"ש כאן ובמקום כו' היינו כשכתוב בשטר בהדיא מעכשיו כמ"ש הרמ"א שם בהג"ה או מיירי שהעדים זכו מיד בהשטר למלו' ושיהא מיד ברשותו וכמ"ש שם וע"ל ר"ס קכ"ה מדין שליח שזכ' בשטר עכ"ל וע"ל בסי' ל"ט סי"ג מ"ש הש"ך שם וכמ"ש בשמו בקצר' שם ס"ק כ"ו ע"ש (וז"ל הט"ז נרא' דה"ק אם נודע שפעם א' בא השחרור לידו קודם נפיל' דכה"ג כתב הטור בסי' ל"ט דעדיו בחתומיו זכין לו אז א"צ ראי' דודאי אף [שלא] בא לידו ביום הכתיב' מ"מ זכה למפרע עכ"ל):

לב **לא**. הוא ג"כ מטעם דחיישינן לקנוניא דאין דעתו שיזכ' בו זה אלא כדי להפקיע מיד מי שנתן או מכר לו זה השד' אחר זמן שנכתב שטר זה ומש"ה אם יביא המקבל או הלוקח ראי' שבא לידו השטר מיום הכתיב' מחזירין אותו לידו אבל בשט"ח אין מחזירין להמלו' אפי' מביא ראי' שבא לידו מזמן הכתוב בו משום דעומד להפרע ואיכא למיחש שפרע לו מהא דכתב הט"ו בסי' מ"ג סט"ו דמחזירין כשמביא ראי' ומשמע שם דקאי אף אשט"ח מיירי שהמלו' עצמו מצאו לאחר הנפיל' עכ"ל הסמ"ע (וע"ל סי' מ"ג ס"ק כ"ו מ"ש בשם הט"ז שהשיג על הסמ"ע בזה ע"ש):

לג **ששייר**. ה"ה אם שייר בשטר מכר והטעם דאז אם מכר או נתן לאחר א"י להפקיע מידו בשטר זה דהא חזר בו מהראשון. סמ"ע:

לד **מיד**. דאז ה"ל כמו שטר שחרור או מתנ' דכשמביא ראי' שבא לידו מזמן נתינ' מחזירין לו ובזה א"צ לבא לידו דה"ל כבא לידו מיד. שם:

לה **שכ"מ**. דאף שלא פירש ששייר לעצמו כח סתמא כפירושו דמי כמ"ש בסי' ר"ך:

לו **שבנו**. דחיישינן שמא אביו כתב שטר זה ליתן לזה ולא נתן והבן מכר או נתן שדה זו לאחר אחרי מות אביו ועכשיו נתחרט ובא להפקיע ע"י שטר זה שהוא מוקדם למכירתו ונתינתו. שם:

לז **הקנא**'. דאז ה"ל מתנת בריא וזכ' המקבל בשטר מיד שכתב לו אע"פ שלא הגיע לידו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך בשם מהרש"ל דדין זה הוא שלא אליבא דהלכתא לפי דפסקינן דעדיו בחתומיו זכין לו אין חילוק בין שטר הקנא' לשאר שטרות אלא לעולם כשמוד' נותנים לו וכן עיקר דלא כב"ח שהשיג עליו. עכ"ל:

לח **שוויו.** דיש שטר שאין יכול להוציא בו מהלו' כל סך הנכתב בו מכח עניותו או אלמותו. סמ"ע:

לט **בתורף.** כתב הטור דאם יש כאן עידי מסיר' נמצא דבין בטופס בין בתורף שניהם כשרים לגבות בו בלא עידי חתימ' אלא שהטופס שוה יותר בשביל העדים החתומים בו שמא ימותו עידי מסיר' או ילכו למד"ה הלכך שמין עילוי של הטופס בשביל עידיו ועילוי של התורף בשביל הזמן ומאי דביני ביני מנכין מעיקר המלו' והשאר חולקין בשבוע'. עכ"ל:

מ **בשבועה.** צ"ע אם מה שבידו נוטל בלא שבועה או דוקא בשבועה כמ"ש בסימן קל"ח ס"ג ואפשר לומר דבשטר שאני וצ"ע. ש"ך:

מא **שגובין.** כתב הסמ"ע דוקא בשטר שנפל ס"ל הכי כמו שכתב בס"א והש"ך חולק על זה וכתב דבכל שטר שלא ה"ל להחזירו דינא הכי ובס"א שאני כיון שהמלוה עצמו אינו טוען ברי וכמ"ש שם עכ"ל:

מב **מחזירין.** והא (דבס"ס נ"ד) [דבסי' נ"ה] כתב ואם לא נודע לב"ד כו' השליש פטור הא יכולין הב"ד להוציא מהמלו' ללוה י"ל דהכא מיירי דאין המלו' לפנינו וקמ"ל דהשליש פטור עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ואע"ג שבסי' מ"ו כתב הטור ס"ס ל"ג דאם התפיסוהו בו קודם שנולד הספק מהני שאני התם דהספק הוא בגוף השטר עצמו ולא איתרע השטר אבל הכא שהספק אינו בגוף השטר איתרע שטרו כיון שנפל עכ"ל:

מג **דמוכחי.** לאפוקי אומדנות דלא מוכחי דלא אזלינן בתרייהו ודין זה דומה למ"ש בסי' מ"א בנמחק שטרו ורישומו ניכר ע"ש. סמ"ע:

מד **מודה.** דוקא נקט המלוה מודה דאז ליכא למיחש לקנוניא דבעי לאפקועי חובו ממי שהוא חייב לו גם זה מטעם הנ"ל כיון שיש לפנינו שובר כשר מסייעו להודאתו לא חששו אלא היכא דאיכא ודאי פסידא דב"ח כמש"ל סי' פ"ו ס"ה אבל אם הלו' מודה שלא פרע עדיין אין מחזירין אותו להמלו' כיון דאיתרע בנפילה חיישינן לקנוניא דבעי לאפקועי מלקוחות שקנו מהלו' כמ"ש בסעיף ו' עכ"ל הסמ"ע והשיג עליו הש"ך דמ"ש לקנוניא דבעי לאפקועי כו' ליתא דודאי לזה לא חיישינן אפי' היה ודאי פסידא דב"ח דהא אי בעי קרע ליה לשטר או קלייה גם מ"ש אבל אם הלו' מודה כו' כיון דאיתרע בנפילה הוא תמוה דאדרב' כיון שהשובר איתרע בנפילה כ"ש שהשטר בתקפו כו' אלא ודאי הא דנקט שהמלו' מודה לאו למעוטי הלו' אתי אלא דאיצטרך למינקט מלוה דסד"א שמא מכר השטר וכדאיתא בש"ס ע"ש עכ"ל (והט"ז הקש' כי המלו' מודה אמאי יחזיר ניחוש שמא כתב ללוות בניסן ולא נתנו עד תשרי ובנתיים גבה המלוה קרקע בחובו מהלוה ועכשיו מפיק

הלוה להשובר דכתב בניסן ומפקא להאי ארעא שלא כדין וכה"ג פריך הש"ס פ"ק דב"מ לענין גט שחרור כו' ע"ש מה שמיישב בזה:

מה **לזה**. איירי שאין השובר מקויים רק שאפשר לקיימו בא' מהדרכים שנתבארו בסי' מ"ו דאי במקויים ממש פשיטא דאפי' אין המלוה מוד' יחזור ללוה דאף אם היה ביד המלו' עצמו כשר השובר אם א"א לקיים אפי' הוא ביד הלוה אינו כלום. ש"ך:

מו **כלום**. ואפילו עדים חתומים על השובר ואפשר לקיים חתימתן ובירושלמי משמע דבשטר מתנה כגון שכתוב בו תנו ר' זוז לפלוני וכה"ג ונמצא אצל בעל השטר מתנ' שובר שהוא פרוע השטר מתנ' שבידו בטל. שם:

מז **הלו'**. והש"ך פסק דבכת"י הלו' השובר כשר ע"ש וכתב עוד דמ"ש המחבר או המלוה כו' היינו בכתוב בלשון העדא' עדים אבל אם כתב בלשון הודאת עצמו באופן המועיל לקמן ר"ס ס"ט מהני אך בדברי הרמב"ם הביאו המחבר בסי' נ"ו סס"א משמע לכאורה דאין חילוק וצ"ע וע"ל סי' פ"א סי"ז עכ"ל:

מח **הקרועים**. בתשובת מהר"א ששון סימן קפ"ה נסתפק אי בעינן שיהו כל השטרות קרועין או רובן ככולן ע"ש. ש"ך:

מט **איתרע**. וקרעינן השטר גם אין חילוק לענין דינא בין קרועין או פרועין. שם:

נ **וגובין**. כתב הסמ"ע דר"ל אפי' יורשיו והטעם דכל שנמצא בבית המלוה הוא בחזקתו ואמרינן דאיתרמי שנתערב בין הקרועים והש"ך הביא יש פוסקים דס"ל דבנמצא בין הקרועים לבדו איתרע שטרא ויהא מונח כו' וכתב דסברא נכונה היא ע"ש:

נא **כשר**. דאין דרך המלוה לקיים שובר כ"א הלו' ואמרי' דכבר פרעו ולקח השובר מיד המלו' ונתנו לקיימו וחזר והפקידו ביד המלו'. סמ"ע:

נב **ראוהו**. דאז ליכא מגו דאי בעי הוה נתנו להמלו' מ"מ אמרי' כיון דהימניה מעיקרא ונתן השובר בידו הימני' בכל דבריו שם:

נג **השובר**. ואז אפי' אינו יודע השליש אם הוא פרוע או לא מ"מ מחזקינן ליה בחזקת פרוע כמו במת השליש והא דהתחיל וכתב ואמר פרוע לאפוקי אם אומר אינו פרוע דכל היכא דאיכא לברורי מבררין לכתחלה ושואלין את פיו אם יודע שהוא פרוע או לאו. שם:

נד **כלום**. פירוש ואפי' השליש חי ואומר שהוא פרוע וה"ט דלא עדיף השליש מהלו' עצמו שיש בידו שובר שאין עליו עדים דאינו כלום ומיירי דגם אין עליו חת"י המלו' דא"כ הוה מהני ביד השליש כמו שמהני אם הוא ביד הלוה. שם:

נה **בחותמיו**. פי' יתקיימו החתימות ע"י עדים והטור מסיק וז"ל ואז נאמן השליש לומר שהוא פרוע אפי' אם אין השט"ח בידו במגו דהי' יכול להחזירו ללוה אבל כל זמן שלא

נתקיימו החתימו' ה"ל כאילו אין עליו עדים כלל עכ"ל הסמ"ע והש"ך כ' דצ"ע לדינא דבנ"י מבואר להדיא דאפי' אי אפשר לקיים עכשיו חת"י העדים שבשובר מהני אפי' לית ליה מגו דכיון דהימניה לשליש והיה אפשר לקיימו בפעם א' מהימן ע"ש וכתב עוד דאם המלו' מכחיש ואו' שלא עשאו שליש כלל רק שהשובר או השטר עם השובר נפל מידו וזה מצאו וראו הב"ד השובר ביד השליש קודם לכן בענין דלית ליה מגו אינו נאמן לקרוע השטר אלא דינו כמצא שטר דלא יחזיר לא לזה ולא לזה עכ"ל:

נו **מוד'**. כתב הסמ"ע אבל כשהמלו' מודה שהוא פרוע מחזירין ללו' כמש"ל והש"ך השיג עליו דהכא כיון דאיתרע שטרא אף ע"פ שהמלו' מודה אין מחזירין ללו' דשמא הלוה יחזירנו למלו':

נז **לקנוניא**. הקשה הב"ח הא כתב הט"ו בס"ג דבשטר המופקד דלא אתייליד ריעותא לא חיישינן לקנוניא ותירץ דהתם מיירי שהנפקד חי רק שאינו זכור ממי בא לידו משא"כ הכא שמת ויצא השטר מרשותו וכ"כ בס' ג"ת ואין דבריהם נכונים בחילוק זה גם מפשט לשון הט"ו משמע דאפי' מת השליש דינא הכי אלא נראה דמעיקרא לק"מ דשאני הכא כיון דעכ"פ הושלש השובר ביד שליש ממ"נ אי מן הלו' בא הרי בטל השטר ואי מן המלו' בא הרי איתרע שטרא כיון שהשלישו מה תאמר דבדבר המופקד לא אתייליד ריעותא א"כ כ"ש שהשטר בטל דהשובר בתוקפו ויכול להיות שהשלישו בידו ליתנו ללוה עכ"ל הש"ך:

נח **אין גובין**. כתב הש"ך דהיינו ממשעבדי אף שהחייב מודה ונראה דאם אין המלו' מודה שעשאו שליש אלא שאומר שאבד השובר ומצאו זה שמת לא איתרע שטרא והוי לי' כנמצא השובר בשוק דכשהלו' מודה יחזירנו למלו'. כן נ"ל ברור עכ"ל:

נט **במקצתו**. פי' הסמ"ע דמקצת השובר נכתב נגד השטר ומקצתו למטה ממנו לאפוקי אם היה כולו למט' ממנו דאינו כלום דאי בעי גייז ליה והשטר נשאר בשלימותו מיהו דוקא כשהמלו' חי וטוען ברי שאינו פרוע אבל כשנפטר אף אם השובר כולו למטה ממנו אין גובין בשטר זה והש"ך השיג על פירושו וכתב דהעיקר שצ"ל ואפי' בקצתו ופירש אפילו בקצ' השטר כו' ע"ש (וכעין זה פירש הט"ז והשיג גם כן על הסמ"ע ע"ש):

ס **עדים**. וגם אין עליו חת"י המלו' וכנ"ל. סמ"ע:

סא **מצא**. ורבי ירוחם כתב ונמצא כתוב בפנקסו כו' ור"ל שאחרים מצאו כן וא"ש טפי דתו ליכא מגו וכ"נ להגיה בדברי הרמ"א. שם:

סב **ונמצא**. בע"ש כתב דאיירי דנמצא מונח כתב בתוך השטר וכתוב עליו כן ע"ש ואין טעם נכון לדבריו אלא דקמ"ל המחבר דאף שנכתב השובר במקום שיכול לחתכו עושין

כמו שכתוב בשובר כיון שהן יתומים וטוענין שמא ואין טענינן בזה עבורם משא"כ כשהוא חי וטוען ברי כמש"ל עכ"ל הסמ"ע: אבל הש"ך כתב דל"נ פירושו אלא דהמחבר מיירי כפשוטו דאע"פ שכתב לעיל דשובר בגופו של שטר כשר כתבו עוד כאן להורות דאף גבי יורשים הדין כן דה"א דוקא כשהמלוה חי השטר פסול אבל ביורשיו לא דהא בכמה דוכתי יורשים עדיפי ממלו' עצמו קמ"ל וכת' עוד דהב"ח פי' דמיירי שהוא כת"י ממש ולדיוקא אצטריך דאע"ג דאם היה המלו' חי הוה קרעינן לי' אפי' הוא כת"י אחר מ"מ הכא ליכא חזקה דלא מרע כו' ולא נהירא דכיון שנכתב שובר על גוף השטר אף ע"פ שהוא כת"י אחר קרעינן ליה מכח חזקה דלא היה מרע לשטרי' עכ"ל (וכן השיג הט"ז על הב"ח וכתב דדבריו תמוהים דכל שנתקלקל השטר באיז' אופן שיהי' הוה השטר פרוע ע"ש):

סג **חלק**. ול"ד לשטר שנכתב עליו פרעון דהתם מגרע השטר בכתיב' זו ואמרינן דלא הי' כותב כך אם אינו אמת וע"ל סימן פ"א סי"ז וי"ח. סמ"ע:

סד **יודע**. לאו דוקא שאומר בפי' איני יודע אלא כל שלא בירר לבניו איזהו הדין כן כ"כ הנ"י: ש"ך:

סה **מחול**. פי' הסמ"ע הטעם דמחיל' ה"ל כמתנה והזוכ' הוא בא להוציא ועליו להביא ראי' וכתב הש"ך דכ"ז כשידוע בבירור או הלו' מודה שמחלו לו בחנם אבל באומר סתם מחול לך והלוה טוען ברי שהיה מחוייב למחול לו דמי לפרעון והגדול מחול והרב קיצר בדבר עכ"ל:

סו **חוב**. דכיון דלא הזכיר סכום החוב אמרי' דכל השטרות שנכתבו עליו הן בכלל אותו החוב וע"ל סי' נ"ד וסי' ס"ג סמ"ע:

סימן סו

א **בכתיבה**. ל' הגמרא מילי נינהו ואין קונין מילי במילי ר"ל דאין ק"ס וחליפין חלין כ"א אדבר שגופו ממון והוא בידו משא"כ שטר שאינו אלא לראיה שהשדות של לוה משועבדים לו אבל עדיין אינו שלו דקי"ל דב"ח מכאן ולהבא גוב' ולכן אפי' מסר את השטר ביד הזוכ' כו'. וא"ל בע"פ קני לך איהו כו' מילי במילי הוא ולא סגי עד שיכתוב אני פב"פ מקנה לך פב"פ שטר זה של פב"פ איהו וכל שיעבודי' ועיין בר"ן פ' הכותב ובנ"י פ' מי שמת אי מכירת שטרות דאורייתא ונ"מ אי מוכר שטרותיו לעובד כוכבים עכ"ל הסמ"ע. ובש"ך פסק דמכירת שטרות דאוריי' והביא הרבה פוסקי' דס"ל כן והאריך להוכיח דגם דעת הרי"ף הוא כן ע"ש וכתב עוד דרבינו ירוחם כתב דשטרות ניקנין בכסף כמו קרקע כך פשוט בש"ס ב"ק ע"כ ולא נהירא דהתוספות כתבו דלא גרסינן שטרות

וכ"נ דעת כל הפוסקים וכתב הריטב"א הא דאמרינן אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כן הדין בהקדש לעניים בזמן הזה והא כמסירתו דקאמר לאו מסירה ממש אלא פירוש בהקנאתו כל חד לפי הקנאה דיליה ובשטרות הוי בכתיבה ומסירה ובקרקעות בחזקה הלכך האומר שטר זה לעניים צריך לומר וכל שיעבודי' דנהי דהקנאה דהדיוט לא בעי אמירה דהדיוט בעי עכ"ל:

ב **מיהו**. כ' הסמ"ע דהג"ה זו אינה נדפסת כסדר דקאי אמ"ש אח"כ ואפי' הנייר כו' לא קנה וצ"ל הג"ה זו בס"ס זה והג"ה הנדפסת שם מקומה כאן:

ג **לקיים**. פי' שצריך לשלם כפי שיווי השטר לגבות בו כיון דקיבל עליו אחריות דאל"כ מאי קמ"ל הא דמי המכירה בלא"ה צריך להחזיר לו וע"ל סעיף ל"ב ול"ד וכתב מהרי"ו סי' קס"ב הואיל ואין המקח קיים אינו על המעות רק שומר שכר ואע"ג דנתן לקונה שטר על המעות ונאמן לומר פרעתי במגו דנאנסו ד"מ עכ"ל הסמ"ע. והש"ך השיג ע"ז וכתב דמוכח בהדיא בש"ס ובכל הפוסקי' דהמעות הוי הלואה גם מהרי"ו לא קאי אמעות שכתב שם וז"ל ואותן כתבים כו' אינם באחריות ראובן להתחייב באונסים מאחר דהמכירה לאו מכירה היא ולכל היותר אינו חייב אלא כנושא שכר כו' ע"ש עכ"ל:

ד **שפרע**. כ' הסמ"ע ומ"מ יש בו משום מחוסר אמנה כמ"ש הטור סי' ר"ד ודלא כע"ש ועיין בש"ך שהשיג על דין זה והביא ראיות לדבריו ומסיק וכתב וז"ל ע"כ נ"ל ברור דכמו שהדין בסי' ר"ד בדברים ומעות שצריך החוזר בו לקבל מי שפרע ה"ה כאן ושלא כדברי הרב ע"ש:

ה **דמזבין**. אבל במתנה קנה הנייר מיהת כשמסר ולא כ' אלא שיש להראותו בב"ד לזכותו של זה כשם שמוציא שאר ראיות מדין עדות כ"כ הריטב"א ודבריו נכונים עכ"ל הש"ך וע"ש מלתא בטעמא:

ו **שמוציאו**. ע"ל ס"ס נ' שכ' הרמ"א וכן שטר כו' או לכל מי שמוציאו חייב לשלם להמוציאו ודוקא שבא מחמתו כו' והכא לא חילק דשאני הכא שיש לו עדים או שטר ראיה שמכרו לו ומש"ה אפי' בא מחמת עצמו מהני משא"כ שם דאין לו עדים שמכרו לו וע"ל סימן ס"א ס"ד כ"כ הסמ"ע (והט"ז השיג עליו וכתב דכיון דשטר זה נקנה בחליפין ודאי דינו כשאר מטלטלין. דמי שהם תחת ידו נאמן לו' דקנאום וגם כאן מיירי בבא מחמת הראשון והרמ"א סמך על מ"ש בסי' נ' דשם עיקר הדין עכ"ל) וכתב עוד מ"מ לענין מחילה מצי מלוה ראשון למחול להלו' כיון דכתוב בו אני משעבד לך ולכל מי שמוציאו משמע שהמלוה ראשון הוא העיקר ואליו נשתעבד עכ"פ עכ"ל והנה הש"ך האריך בראיות והוכחות להשיג על הרמ"א בדינים הללו ע"ש דמסיק וכ' ז"ל העולה מזה שטר שנכת' בו פלוני נשתעבד לפ'

ולכל מי שמוציאו זה המוציאו גובה בו בלא הרשאה ובלא כתיבה ומסירה מהמלוה ולא יכול הלוה לומר לאו בע"ד דידי את כשבא מכח אותו פלוני אבל אם אינו בא מכחו א"י לגבות בו וכן אם מכרו לענין שיהא המקח קיים אינו נקנה אלא בכתיבה ומסיר' כשאר שטר ודינו שיכול המלוה למחול השטר לאחר מכירה כמו שאר שטר ואם כתוב בו בפי' בין בא מחמתו כו' או שלא נכתב בו שם מלוה כלל רק לכל מי שמוציא שטר זה ה"ז נקנה במסירה לבד ואין המלוה יכול למחלו לאחר מכירה ומ"מ אינו נקנה בחליפין דזה לא הוי כמסירה עכ"ל:

ז **ושיקנה.** פי' העדים יפרשו שהמקנה אמר להם שיכתבו לו בשמו קני לך איהו וכו'. סמ"ע:

ח **שתבא.** כתב הש"ך דלא נמצא מי שאומר כן מיהו מסתבר כן דכיון דאין אותיות ניקנות אלא בכתיבה ומסירה אותו שטר דמי לקרקע דבעינן שיגיע השטר לידו כמ"ש בר"ס קצ"א ולפ"ז נראה דאע"פ שאין שם עדים קנה דלא איברי סהדי אלא לשקרא כדלקמן גבי כתב לו על הנייר שדי מכורה כו' עכ"ל:

ט **מטלטלי.** לקמן סמ"ב כתב הרמ"א דאין שטרות בכלל מטלטלים וצ"ל דמ"ש המחבר כאן מטלטלי אג"ק ר"ל שהמקנה הקנה לו נכסיו כדין מטלטלי אג"ק וזהו שסיים אף ע"ג דשטרי בכלל נכסי אינון. סמ"ע:

י **כתב.** לפי מ"ש המחבר בס"י דשטר נקנה באגב והרמ"א הסכים עמו שם צ"ל דמ"ש כאן שלא כתב כו' ל"ד כתיבה קאמר אלא ר"ל שלא אמרו בע"פ גם בסי' רמ"ח כתב הטור בדין מתנת בריא דלא מהני כיון דלא כתב ליה קני לך כו' שם ג"כ ל"ד הוא דהא פסק המחבר כאן בס"י דבאמיר' סגי. שם:

יא **קודם.** ממ"ש הטור בשם הרמב"ן נתבאר דה"ה בפעם א' עם הכתיב' סגי ולא אתי אלא לאפוקי אם מסר השטר לידו אח"כ ומ"ש ואם השטר הנמסר אינו מצוי כו' הוא לאפוקי מסברת הראב"ד דס"ל דאפי' אינו מוסר השטר לידו כלל אלא שמקנהו לו ע"י קנין וכתב לו קני סגי עכ"ל הסמ"ע והש"ך השיג עליו וכתב דלא מוכח מידי מדברי הרמב"ן וגם א"א לצמצם לכתוב ולמסור ביחד לכן טוב יותר למסור תחלה ואח"כ לכתוב קני לך איהו כו' עכ"ל וע"ש:

יב **כמסירה.** ואע"פ שכתב לו שטר מכיר' קני לך איהו וכו' ומסרו לידו לא מהני כ"כ הטור והפוסקים. ש"ך:

יג **בעינן.** נראה דהמעש' כך היה שהשטרות היו של שמעון אלא שכתבן בשם ראובן מדעתו ע"מ שראובן יתן לו כת"י הודאה שהממון מהשטרות הוא של שמעון וכשתבעו

שמעון אמר חזרת ומחלת ובטלת הודאתי ושאגבה לי דמי השטרות והשתא א"ש דמהני המחיל' דאל"כ הא נתבאר בסי' ע"ג סי"ט דלא שייך מחיל' אלא באדם שחייב לחבירו מעות אבל בחפץ לא שייך לשון מחיל' אלא לשון מתנה ע"כ וה"נ בזה וכ"ש הוא ממ"ש המחבר אח"ז דאפי' בלשון מתנה לא מהני בלא כתיבת קני לך כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך נראה דקשיא ליה דמאי איריא שטרות אפי' הוה חפץ לא מהני ביה לשון מחיל' אבל לא ירדתי לסוף דעתו דודאי בכה"ג שהשטרות נקנו מתחל' לשמעון רק מחמת שהממון של ראובן צריך לחזור ולהקנותם לו בזה מהני מחיל' דמה לי מחל לו ממון או תביעה זו ואמאי לא קנאן ראובן אף בלא כתיב' ומסיר' ואי מיירי הסמ"ע שלא נקנו השטרות מתחל' לשמעון רק שנכתבו על שמו ושיהיו לראובן א"כ קשה דהא ה"ל כמו חפץ ובלא"ה לא מהני לשון מחיל' אלא נראה דהדברים כפשטן דהרב לישנא דהרשב"א נקט ושם המעש' כך היה ועיקר לאשמועינן דכתיב' ומסיר' בעינן עכ"ל:

יד **בשמו**. אבל אם גם נתן לו רשות שיהיו השטרות שלו רק שיחזור ויתן המעות או השטרות לראובן פשיטא שהשטרות הם של שמעון כמ"ש ס"ס א' בהג"ה וא"כ אפילו נתן שמעון השטרות לראובן כשחזר ראובן ונתנם לו זכה בהם במסירה לבד בלא כתיבה. ש"ך:

טו **בסמוך**. כתב הרשד"ם בתשוב' דאם חלקו השותפים שטרות שנכתבו על שם שניהם צריך כתיבה ומסירה כשאר שטרות ע"כ ואין נרא' כך דהא כתב הרמ"א בסימן ע"ז ס"י דאם נכתב השטר על שניהם יכול א' לגבות כל החוב בלא הרשאה א"כ לא מסתבר לומר דלאחר שחלקו שוב אין אחד יכול לתבוע. דמה בכך ס"ס נתחייב לפרוע הכל לכל אחד שיתבענו ואפשר לחלק דנהי דאחד יכול לגבות כל החוב היינו לענין דא"צ הרשא' אבל מ"מ לענין קנין אינו קונ' אלא בכתיבה ומסיר' כמו שחלקתי בס"א וה"נ בשותפים אין החלוק' כלום לענין שיכול השותף לחזור בו. שם:

טז **בדינין**. ונ"א בגופן ור"ל שכתב בערכאות העובדי כוכבים להקנות שטר וקאמר דאם כתבו העובדי כוכבים בלשונם לשון שמשמעותו קנה לך איהו וכו' הוי ליה כאילו כתב לו בלשון הקודש וקונה בו וע"ל סעיף כ"ה מדין עובד כוכבים שמכר שטרו לישראל עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"ר בצלאל סי' ל"ו ובתשובת מהרש"ך ס"ב סי' קמ"ו:

יז **משכונא**. פי' שהשכין לו קרקע והוא אוכל פירותי' בנכייתא כמבואר בי"ד סימן קע"ב. סמ"ע:

יח **צריך**. כתב הש"ך דהרמב"ן חולק ע"ז והוא הסכים עמו ע"ש באורך:

יט **לא**. וכן עיקר וכ"נ להדיא מדברי הרמב"ן ושאר פוסקים דמסיר' זו כשאר מסירות דסי' קצ"ח ס"ח דא"צ מיד ליד ע"ש. ש"ך:

כ **כיון**. יש לדקדק הא בלא"ה לא קנה כיון דליכא כתיב' ועוד קשה דהא זכה הלו' במה שבידו מיד כשהפקיר זה כמו גבי גר כמ"ש סימן ע"ב סל"ז וסימן רע"ח סכ"ז ונראה דמיירי שנכתב בהשטר שנשתעבד לכל מי שמוציאו אף בלא כתיב' ולענין קושיא הב' נרא' דמיירי בשטר שיש לו על עובד כוכבים ונשתעבד העובד כוכבים לכל מי שיוציאו והלכך אי לאו דבעינן דעת אחרת מקנ' זכה זה שמשכו ואין ישראל אחר יכול לתבוע חוב זה מהעובד כוכבים ועי' בתשובת מהר"מ לובלין סי' כ"ב ואין דבריו נראין ולפמ"ש דשטרות נקנין במסירה ומשיכ' והגבה' א"כ ה"ה במפקיר שטר שיש לו על העובד כוכבים שנכתב בו נשתעבד העו"כ למי שיוציאו אף בלא כתיב' או בגר שמת והניח שטרות כאלו על העובד כוכבי' זכה בהן זה שמשכן ואין ישראל אחר יכול לתבוע העובד כוכבים באותן שטרות אבל אם לא משכן רק שאחז בהם לא קנה דמסירה לא מהני אלא מדעת המוכר וע"ל סי' קצ"ח ס"ח עכ"ל הש"ך:

כא **בלא**. דכל שמקנה אג"ק דינו כקרקע דניקנית בכסף בשטר ובחזק' ומיהו אמיר' ע"פ צריך כדמסיק. סמ"ע:

כב **באגב**. וכתב הרא"ש בתשוב' דמ"מ משתעבד באגב. שם:

כג **הראשונ'**. והש"ך כתב דנ"ל עיקר להכריע דאג"ק הוי כמסיר' לחוד וכתיבה בעי ע"ש באורך:

כד **שעדיין**. משא"כ בשאר דברים יכול להקנות ולומר קנה אגבן פרה או טלית לכשאקנהו וכמ"ש בסי' ל"ז ובסימן פ"א דיכול להשתעבד מטלטלי בדאקני ע"ש עכ"ל הסמ"ע. והשיג עליו הש"ך וכתב דלא דק דפשיטא דא"י להקנות מה שיקנה אח"כ כמש"ל בסי' ר"ט והא דסימן ל"ז וס"א שעבוד שאני דיכול להשתעבד דאקני ולא להקנות כמבואר להדיא חילוק זה בש"ס וכל הפוסקים (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה ע"ש):

כה **קנייתו**. והש"ך כ' דהרבה חולקים בזה והכי קי"ל דצריך עדים גם לענין קנייתו והלכך אם פרע הלוה ללוקח בלא ידיעת המוכר חוזר וגובה ממנו כמ"ש בסי"ז וכ"כ הב"ח מיהו אם הלוה טוען ברור לי שהי' לו שטר כתיב' ואבד נשבע היסת ונפטר עכ"ל:

כו **קרקע**. ולפי מ"ש לעיל דבאג"ק בעי כתיבה לא שייך הכא לומר כן ועי' בתוס' מהרי"ט סי' צ"א ש"ך:

כז **לשלם**. היינו כל דמי השטר כ"כ הה"מ וכתב הש"ך וא"ל עמ"ש הט"ו בסל"ד דאם הוציא הלוה שובר ששטר זה פרוע ה"ז מקח טעות והמעות חוזרים משמע שא"צ לחזור

רק המעות שקיבל שאני התם שהוציא שובר א"כ אף בלא הודאת המוכר מתברר שמכר לו שטר פרוע והוי מקח טעות והדמים חוזרים אבל הכא אינו מתברר אם לא ע"פ הודאת לוי שהרי אם הי' רוצה לישבע הי' ראובן גובה בע"כ של שמעון א"כ מכח הודאה כזו אינו גובה ראובן והוי כמוחלו עתה ומזיקו בהגרמתו לכך צריך לשלם כל דמי השטר עכ"ל וכתב הסמ"ע דדוקא אם יש לו ראיה שמכר לו בכתיבה ומסירה אבל אם אין לו ראי' אין ראובן נאמן נגד לוי כיון שבא להוציא מידו ע"כ:

כח **לוי**. ואם אמר המוכר טעיתי בחשבון יש בו פלוגתא אם נאמן. ד"מ. סמ"ע:

כט **משלמין**. כתב הש"ך דגם כאן צריכין לשלם כל דמי השטר דמסתמא כל מה שאביהן הי' חייב גם הם חייבין דאין טעם לחלק ביניהם ודלא כמשמעות הסמ"ע בסט"ו ע"ש עכ"ל:

ל **ונפטר**. כתב הסמ"ע דאם מודה לוי שנפרע וטוען נגד ראובן לא מכרתיו לך אפילו שבוע' א"צ לוי נגדו דהמע"ה (והט"ז השיג עליו וכתב דאף אם לוי אומר באמת שנפרעתי אבל לא מכרתיהו לך מכל מקום צריך לישבע היסת):

לא **קנייתו**. הטעם דאיכא ריעותא דאין בידו שטר קנייה ואינו נאמן ג"כ לומר הקניהו לי באג"ק או במעמד שלשתן דמהני ג"כ כמ"ש הט"ו בסי"ט כיון דדרך להקנות שטרות טפי בכתיב' ומסיר' מבאג"ק או במע"ש גם אינו נאמן במגו דאי בעי אמר לא הי' בידי שטרך מעולם דהא צריך להראות השטר להוציא מהלו' עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך עי' בע"ש שכתב שצריך להחזיר לו גוף הנייר וכן הוא בבעה"ת וכ"כ הר"י גבי עובדא דמלוגא דשטרי וכמש"ל סי' פ"ד ע"ש עכ"ל:

לב **עיקר**. ומשמע דה"ה אם טען שנתנו לו במתנת שכ"מ אינו נאמן ודלא כמ"ש ב"י בא"ע סי' פ"ו עכ"ל הש"ך וע"ש:

לג **שליש**. הטעם דלא עדיף השליש מהלוקח דאילו היה בידו לא היה נאמן בלא כתיבה ומסירה כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך וא"ל אמאי לא ה"ל הלו' משואיל"מ שהרי מכחיש השליש שהוא עד ולהפוסקים דבדבר דלא ה"ל למידע לא אמרינן כן י"ל דה"נ לא ה"ל לידע שמכרו אבל לאינך קשה ונראה דמיירי שהשליש הוא קרוב או פסול וכן בנ"י שממנו מקור דין זה איתא היה השליש אשה ודוק עכ"ל:

לד **מכנסת**. הטעם דידו כידה ואין קנין לאשה בלא בעלה ועי' בא"ע סימן צ"א. סמ"ע:

לה **עד**. אבל אם כתב המקבל להנותן מחדש שדי נתונה לך ודאי מהני דאז קנהו באותו כתב כמו שהוא קנאו בראשונה מהנותן. שם:

לו **עיקר**. ובשט"ח שאינו עיקר החוב דאינו אלא לראיה צ"ל דשאני שט"ח דלא שייך ביה קנין אחר ומפני נעילת דלת הוצרכו לתקן שיוכל למוכרו אבל בשאר שטר ראיה לא שייך נעילת דלת. שם:

לז **אמר**. משמע הא אם אמר שהוא פרוע היה נאמן אפילו לאחר המכירה שנפרע קודם המכירה. ש"ך:

לח **לישבע**. הטעם שהב"ד טוענין בעד היורשים כל מה שאביהן היה יכול לטעון ואילו היה חי יכול לטעון שפרעו למוכר או ללוקח מש"ה ישבעו שניהן מספק משא"כ אם הלוה חי א"צ לישבע אלא הא' שאומר ברי לי שפרעו למוכר או ללוקח דהרי לא לשניהן פרעו. סמ"ע:

לט **הלוקח**. ומכל מקום כשמת המוכר גובה הלוקח בשבועה כיון דקנהו בעוד הלוה חי ובשעת המכירה לא היה מחוייב לישבע עכ"פ דדלמא לא יטעון הלוה שפרעו אין זה בכלל אין אדם מוריש ממון שיש עליו שבועה וכמ"ש בסי' ק"ח עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דאין לשונו מדוקדק דאפילו היה הלו' צווח שפרעו קודם מכירה דינא הכי דלא אמרינן אין אדם מוריש כו' אלא גבי שבועה דבא ליפרע מיתומים ולא נגד הלו' דהבו דלא לוסיף עלה כמ"ש בסי' ק"ח סי"ד והכא היינו טעמא כמ"ש הרא"ש והר"ן דכיון שמכרו אין עליו עיקר חיוב אלא שמשביעין אותו מפני שהוא נאמן לומר פרוע במגו שיכול למחול ע"ש עכ"ל:

מ **פרוע**. שפרע למוכר ואמר ישבע לי המוכר אז צריך לישבע אבל אם אינו אומר ישבע לי אע"פ שאומר שפרעו א"צ לישבע כמ"ש סי' פ"ב ס"ב אבל כשמת הלו' צריך לישבע נגד היורשים אפילו אין אומרים שישבע דאין נפרעין מהם אלא בשבועה כמ"ש סי' ק"ח ס"ג וע"ש. ש"ך:

מא **עליו**. פי' וגובה מנכסים שירש מאביו אבל לא מנכסי עצמו אף אם אין לו משל אביו אף דגרם היזק במה שאינו רוצה לישבע מ"מ אינו משלם מכיסו ההיזק כמ"ש הטור בסי' ק"ז דלכ"ע אם מכרו היורשים מטלטלים דאבוהון אף שהמעו' עדיין בידם בעין אין הב"ח גובה מהן ואפילו לבתר תקנת חז"ל דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח ע"ש עכ"ל הסמ"ע ואין כן דעת הש"ך אלא דחייבים היורשים לשלם כל דמי השטר מנכסי עצמן כמ"ש בשמו לעיל ס"ק כ"ט ע"ש:

מב **אינו**. כתב הש"ך דמיירי שאין בו נאמנות אבל אם יש בו נאמנות גובה כמ"ש בסי' ק"ח סי"ג וכתב עוד דהא דכתבו הט"ו בא"ע סי' ק"ה ס"ב גבי המוכרת כתובתה ונתגרש' כו' דאם אמרה שנפרעה אחר שמכרה נאמנת במגו דמחילה אבל אם אמרה שנפרעה

קודם שמכרה אינה נאמנת ע"כ לא נראה כן אלא דבכל ענין נאמנת ע"ש באורך שהביא כמה ראיות לדבריו:

מג **ממנו**. הלשון משמע דר"ל דהלוקח חוזר וגובה שנית מהלוה כיון דהב"ד א"ל ליתנו ללוקח והוא עבר פי הב"ד ומ"ש אח"כ ואם קדם הלוה כו' מיירי שקדם ופרע קודם הפס"ד מש"ה פטור אבל בפרישה כתבתי דאפ"ה אינו חוזר הלוקח על הלוה רק על המלוה המוכר לו וקיבל דמיו עכ"ל הסמ"ע גם הש"ך פסק כן וכתב דכ"כ הב"ח והרשד"ם בתשובה סי' ק"ב ודלא כתשובת מהר"א ששון סימן קס"ו וע"ש:

מד **להחזיר**. והש"ך פסק דהוי ספיקא דדינא ואפי' אם הלה רוצה לשלם לו דמי הנייר יכול לומר אני תופסו למשכון נגד הלוה עד שיפרע לי וכתב ב"י בשם בעה"ת דלסברא האחרונה אם יאמר הלוה למלוה לא אפרעך עד שתחזור לי שטרי מאחר דידוע שהשטר ביד לוקח וישנו בעולם אין כופין אותו לפרוע בשובר ע"כ ול"נ דאף לסברא ראשונה דינא הכי דיאמר הלוה איני רוצה (ליתן) [להוציא] המעות מת"י ולמיקם בדינא ודיינא ושמא לא יזדמן לי ב"ד שיכפוהו. עכ"ל:

מה **פרע**. פי' הסמ"ע אפי' לא א"ל הב"ד שיתנהו ללוקח וא"י לומר שלא ידע שמכר השטר שכל קנין קלא אית ליה עכ"ל. והש"ך כתב דנ"ל עיקר כסברי הראשונה דנפטר הלוה מהלוקח עיין שם באורך:

מו **תפס**. דין זה נלמד מפירות דקל דבסימן ר"ט ס"ג ע"ש ומשמע דאף אם גבה הלוקח יותר ממה שמכרו וכ"כ ר' ירוחם להדי' דמה שגבה גבה. ש"ך:

מז **להוציא**. והש"ך כתב דדין זה אינו נראה דודאי כשגובה מבע"ח ע"כ הבע"ח חוזר וגובה מהלוקח וא"כ כשאין לו ללוה מחויב הלוקח לשלם מדר' נתן כו' ע"ש שהוכיח כן בראיות:

מח **כגבה**. כן משמע מהדינים שנתבארו בסי' ס"ז מן סי"ד עד סי"ח וממ"ש בי"ד סי' קע"א גבי לוה מן הגר כו' ע"ש וכן עיקר. ש"ך:

מט **גוף**. אע"ג דבמעמד שלשתן קנה אפילו מלוה ע"פ כמ"ש ר"ס קכ"ו אפ"ה א"י להוציא גוף השטר מראובן מפני שאותיות יש להם ב' קנינים קנין גוף השטר וקנין השיעבוד ואין אחד מהם נקנה בקנין חבירו וכ"כ הטור ע"ש. סמ"ע:

נ **כופין**. ל' הטור שהראיה של הזוכה היא אצל המלוה ואין כובשין לו עדותו וראייתו ע"כ וכ"כ הט"ו בס"ס ט"ז ע"ש עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ז"ל ולפי מה שהעליתי בסכ"ט באריכות דאינו נקנה במע"ש אלא גוף החוב אבל לא שיהיה מלוה בשטר. ליתנהו לכל הדינים שבסעיף זה ולא נשתעבדו הלקוחות לשמעון ויכלו למימר לאו בע"ד דידן את וגם

לוי נאמן לומר פרעתי לשמעון כ"ז שאין השטר בידו בכתיבה ומסירה ולפ"ז גם אין כופין למלוה להוציא השטר אבל עכ"פ יוכל לחזור ולהקנות השטר לשמעון בכתיבה ומסירה ואע"ג דבעלמא מיד שהמחהו שוב אין לממחה כלום על הנמחה הכא כיון שהניח השטר אצלו מסתמא אדעתא דהכי הניחו שלא יתבטל עד שיפרע לשמעון בבירור עכ"ל וע"ש מ"ש עוד בדין זה:

נא **תנם**. דין זה אינו דומה לשלפני זה דשם היה הלוה וגם הזוכה במעמד בשעה שזיכה לו המנה אלא שלא הקנה לו גוף השטר וכאן איירי דרק הנפקד והמפקיד והמקבל היו במעמד ולא הלוה ומן הדין היה זוכה לוי בגוף השטר שהקנה לו ע"י שמעון כיון שהיו שניהם במעמד אלא משום דלא זכה בהשיעבוד כיון שלא היה הלוה במעמד לא נקנה לו גם גוף השט"ח. סמ"ע:

נב **מסירה**. והש"ך כתב דצ"ע על הט"ו שכתבו כן בפשיטות שהרי הרמב"ן חולק ע"ז וס"ל דמעמד שלשתן וחליפין חד דינא אית להו וא"כ מאחר שפסקו הט"ו בס"ד דחליפין לא הוי כמסירה גבי שטרות למה פסקו כאן דהמחאה הוי כמסירה וכן הקש' בג"ת ואולי סבירא להו לחלק וצ"ע ומ"מ לענין דינא אין להוציא נגד סברת הרמב"ן וכן נרא' דעת הריטב"א פ' האיש מקדש עכ"ל וע"ש:

נג **על פה**. הטעם דכל שחתום בעד נחשב כאילו נחקר עדותו בב"ד ואז לא הוי נוגע משא"כ כשמעיד בע"פ דעתה בשעת עדות כבר הוא נוגע בדבר עכ"ל הסמ"ע (ועיין בט"ז מה שמחלק שלא תקשי מדין זה על מ"ש בסכ"ב ע"ש):

נד **לגבותו**. והש"ך כתב דדין זה צ"ע והוכיח מן הפוסקים דעכ"פ בדיעבד אם מכרו לשני העדים יכולים לגבות בו ועיין שם:

נה **מחול**. כתב הסמ"ע דאפי' למ"ד מכירת שטרות דאורייתא היינו דוקא שעבוד נכסי הלוה אבל שעבוד גופו שהיה משועבד להמלו' בשעת הלואה א"י למכור ובהדיא דמפקיע בהמחילה גוף הלוה שנשאר בידו נפקע ג"כ שעבוד נכסיו דנכסי הלוה אינן משועבדים כ"א מדין ערב ובמקום שנפטר הלוה נפטר גם הערב וכמ"ש הט"ו בס"ס מ"ט ואינו דומה למת הלוה דגובה המלוה מנכסיו דשם לא נפטר הלו' מחמת המלו' וכתב מהרי"ק דיכול למחול אע"פ שעדיין לא הגיע ז"פ עכ"ל והש"ך כתב דכן מוכח בש"ס וכל הפוסקים בכתובות ובכמה דוכתי וכתב עוד ומשמע דאין חילוק בין שטר שיש בו נאמנות או לא וכן מוכח מדברי הרי"ף והר"ן ושאר פוסקים דטענת מחילה לא תליא בפרעון ודלא כדמשמע מדברי הראב"ן. עכ"ל:

נו **חולקין**. כתב הסמ"ע בשם ריי"ו דדברי הרשב"א עיקר דא"צ להחזיר השטר והש"ך כתב דהוי ספיקא דדינא והמע"ה ואין כופין אותו להחזיר ולענין קדושין נמי ספיקא הוי ואע"ג דבלא"ה הוי ספיקא אי מקודשת בממון שבשט"ח דדלמא לא סמכה דעתה דלא מחיל מ"מ נ"מ אם קידש הלוקח אשה באותו שט"ח אחר שנפרע או נמחל דלהרשב"א וסייעתו מקודשת אם יש בנייר ש"פ או אפילו אין בו. שמא ש"פ במדי כמ"ש הט"ו בא"ע סימן כ"ח ס"ח בקידשה בשט"ח דידה ע"ש וה"ה הכא ודלא כנרא' מדברי המחבר שם סי"ג דבהא ודאי אינה מקודשת ואפשר דגם הוא ספוקי מספקא ליה. הארכתי בזה כי חלילה להקל בספק קידושין ובפרט בדבר שנחלקו בו אבות העולם ולא הכריעו. ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' שכ"ט פסק במי שחייב לחבירו מנה בשטר ומכר השטר לאחר בפחות יכול הלוה לומר אני אקנהו בסך זה שקנהו האחר ואפי' מכרו כבר יכול לעכב דמכירת שטרות הוא דרבנן כו' ע"ש והביא ראיה מסי' שי"ו ס"א ולא נהירא ובפרט למ"ש לעיל דמכירות שטרות דאורייתא ומסי' שט"ז אין ראיה דהתם הבית שלו גם י"ל לזה השכירו ולא לאחר וק"ל ועיין מ"ש בסי' קע"ה סנ"ג וכתב בתשו' מהראב"ח סי' צ"ב בנתן שט"ח ללאה והיא חייבת ללוה דכה"ג לא מהני מחילה דכיון שהיתה חייבת לו הרי המתנה חשיבא כגבוי ועומד כו' ודבריו תמוהין דמוכח להדיא בש"ס ופוסקים דאע"פ שהמקבל חייב ללוה מ"מ יכול הנותן למחול השטר עכ"ל הש"ך וע"ש:

נז **שמו**. כתב הריטב"א ומיהו אם מחלו אינו טורף מזמן הראשון ע"כ ופשוט הוא. ש"ך:

נח **התנ'**. ול"ד למי שהתנ' שלא ישמטנו שביעית דהתם פשוט הוא דהי' משמטו וכשהתנ' ה"ל כאומר בפירוש אתן לך המעות במתנ' אבל בזה דאמר לא אמחול לא נרמז בדבריו שאם ימחול ישלם לו דמי השטר. סמ"ע:

נט **סלק**. כתב הרמב"ם פ"ו מהל' מכיר' דין י"ג ונ"ל דאפי' הקנ' לו השט"ח אג"ק יכול למחול ופשוט הוא ומוכרח בכמ' מקומות בש"ס ופוסקים. ש"ך:

ס **היורש**. כתב מהרי"ק ואם קטן מחל הוי מחיל' בטעות עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך דלא ה"ל להעתיקו כן בסתם דהתם מיירי שהי' סבור שפרע לאביו דכה"ג אפי' בגדול הדין כן אלא דקטן מסתמא לא ידע במילי דאבו' אבל כאן דמיירי שמוחל השטר אע"פ שלא פרע פשיטא דמחילת קטן הויא מחיל' וכמבואר בדברי התוספות ושאר פוסקים דקטן שהגיע לעונת הפעוטות כמ"ש ר"ס רל"ה יכול למחול שט"ח אפי' הוא יורש ומבואר עוד שם דא"צ לשלם כשיגדל עכ"ל:

סא **החוב**. אע"פ שגם כשמוחל המוכר או היורש ללו' פסק המחבר בסל"ב דצריך לשלם להלוקח כל החוב מ"מ אשמועינן דאילו הוה היורש מצי מחיל לעצמו לא הי' משלם

כלום מהטעם דאינו בא להזיק קמ"ל דאינו בר מחיל' וכיון דהוא עצמו הלו' צריך לשלם כל דמי השטר לכולי עלמא אפי' לדעת החולקים שם בס"ס ל"ב. סמ"ע:

סב **שחולק**. דס"ל דצריך לשלם ללוקח אף דלא נתכוין להזיק וממילא דינו כשאר מוחל עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דכן נרא' דעת רוב הפוסקים וכן נרא' עיקר דאף לעצמו מוחל וכן פסק המחבר גופי' בסתם בא"ע סימן ק"ה ס"ו ומיהו צריך לשלם מדיני דגרמי אפי' לא כוון להזיק כדמוכח בש"ס ופוסקים בכמה דוכתי ונ"מ שאינו טורף ממשעבדי ואפי' למ"ד דיש קול לניזקין מ"מ נ"מ דאינו חל חיוב התשלומין עליו רק משעה שמחל ואינו טורף מכח השטר וגם יכול לומר פרעתי אותו החיוב מדינא דגרמי א"נ נ"מ לענין קטן או אשה נשוא' כו' ע"ש וכתב בש"ג שמותר להשיאו עצה למחול אם יגיע ליורש שום הנא' במחיל' זו ובלבד שלא יהי' בעל העצ' אחד מהדיינים עכ"ל:

סג **להאריך**. ומשמע דה"ה דיכול למחול חצי השטר או חלק ממנו. ש"ך:

סד **זכותו**. כתב בתשו' מהר"מ מלובלין סימן כ"ב אך אם העובד כוכבים הוא איש אלם ויש לחוש שיחזור מדבריו ויתבע החוב מהלו' פעם ב' צריך הלוקח או המקבל מתנ' להעמיד ערב שלא יגיע לו שום היזק מהעובד כוכבים וע"ש ולקמן סי' קכ"ו סכ"ג ועיין עוד מדין ישראל הבא מחמת עובד כוכבים בסימן מ"ה סי"ז וסי' קמ"ט סט"ו וסי' קנ"ד סי"ט וסעיף כ' וס"ס קנ"ה ובתשובת שארית יוסף סימן נ"ה עכ"ל הש"ך:

סה **לישראל**. דקי"ל מכירת שטרות דאורייתא לפיכך מכירתו מכיר' ויש לעובד כוכבים כח הישראל שמכרו לו כ"כ הע"ש בשם הריטב"א וכ"כ דעת המחבר וכבר כתבתי בר"ס זה דכן עיקר דמכיר' שטרות דאורייתא מיהו אפי' הוה דרבנן מכירתו מכירה דכל דתקון כו' וכן משמע בנ"י דבפ' הספינ' כתב דהוי דרבנן ובפ' מי שמת כתב דיכול למכרו לעובד כוכבים ועיין שם. ש"ך:

סו **מחמתך**. והודיע הקונ' להחייב שקנה שטר זה ואז א"י למחול כ"כ הרשב"א בתשובה ומשמע דמ"מ בעי כתיבה ומסיר' ואפ"ה לא מהני עד שיודיע ללוה. שם:

סז **למחול**. כתב הסמ"ע דמדברי הרא"ש מוכח דהני י"א ס"ל דבזה א"צ כתיבת קני לך כו' ומה"ט כתב הרמ"א בר"ס זה דשטר שכתוב בו אני משעבד לך כו' דקנה במסיר' לבד ואעפ"כ ס"ל דהראשון מצי מחיל כיון דנשתעבד לו מתחלה והש"ך חולק ע"ז וס"ל דאפילו לדעת הפוסקים דס"ל דא"י למחול מ"מ בעינן שיכתוב לו קני לך כו' וכתב עוד דנ"ל עיקר כדעת הי"א דיכול למחול וכ"מ בש"ס ובסברא ע"ש באורך ובתשובת כ"ז ובתשובת מבי"ט ח"מ סי' קכ"ח ובתשובת ן' לב ס' שני סי' כ"ד:

סח **חייב**. כתב הסמ"ע דמ"ש הרמ"א בר"ס זה וכן אם אין למוכר לשלם לו כו' היינו הדמים שקיבל ממנו בעד לקיחת השטר אבל כשמחל השטר אף דמי המכיר' אין מוציאין מיד הלוה כיון דכבר מחלו לו אף דאין למוכר לשלם עכ"ל. ועיין בש"ך מ"ש בזה:

סט **אינו**. וכן עיקר ודלא כי"ח והרמ"א גופיה סתם כדברי המחבר בסי' פ"ו ס"ה מיהו היינו כשחייב עדיין ללוקח בלא"ה אבל אם היה חייב לו ונתן לו שט"ח זה בפרעון חובו יכול למחול השטר אע"פ שאין לו נכסים וכמו שהעליתי בסי' פ"ו שם ע"ש שהארכתי בזה עכ"ל הש"ך:

ע **באגב**. דס"ל דאין מטבע נקנה באגב כ"א בפקדון ולא חוב כמ"ש בסי' קכ"ב וקכ"ג וסימן ר"ג ס"ט ע"ש אבל במעמד שלשתן נקנה כמ"ש בס"ט עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דכן קי"ל דאין הלואה נקנית באג"ק ואין כאן קנין כלל וכ"כ מהרש"ל אא"כ היה השטר על קרקע דניקנים בק"ס או על מעות פקדון דנקנה עג"ק וע"ש ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' כ"ה וקס"ט ובתשובת מהרש"ך ס"ב סי' ק"ב ובתשו' מהראנ"ח סי' ע"ז וע"ל סי' רי"א ס"ז וסי' רנ"ג ס"כ:

עא **מכנסת**. אפילו בלא כתיבה ומסירה כמש"ל סי"ב ול"ב. סמ"ע:

עב **שלשתן**. דה"ל כאילו זקפו הלוה עליו במלוה להקונ' דמהני דא"י למחול כמ"ש בסכ"ג משא"כ בסל"ו דלא מיירי במעמד שלשתן אלא בנותן בכתיבה ומסירה מש"ה יכול למחול עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך לפלפל ולהוכיח מש"ס ופוסקים דאף במעמד שלשתן יכול למחול ע"ש:

עג **משכונת**. בבעה"ת ומביאו הב"י מבואר דדיעה זו ס"ל דגובה מיתמי בלא שבוע' והיש מי שחולק ס"ל דצריך שבוע' דאם נאמר שא"צ שבועה ביתמי א"כ ה"ל כגבוי ופשיטא דא"י למחול וא"כ המחבר שכתב כאן דעת החולק ובסי' ק"ח סי"ב כ' בסתם דגוב' מיתמי בלא שבוע' צ"ע ולענין דינא העליתי שם דצריך שבועה ואפ"ה נרא' דכאן א"י למחול וכן עיקר עכ"ל הש"ך:

עד **בזו**. אבל במשכון דמטלטלי לכ"ע לאו כל כמיני' לאפקועי מה שביד הלוקח. סמ"ע:

עה **למחול**. שעיקר שעבודו נשאר אצל מלו' הראשון בתחלה ומה"ט נ"ל דלוקח שט"ח שחזר ומכרו למלוה סגי במסירה לחוד בלא כתיבה. ש"ך:

עו **לוקח**. אבל מוכר ראשון יכול למחול אפי' נמכר אח"כ הרב' פעמים זא"ז מיהו נראה פשוט דחייב מדינא דגרמי לשלם ללוקח האחרון כל מה שהי' שוה השטר דמוחל הוי

כשורף ומוכר האחרון אינו חייב להחזיר כלום ללוקח שלו מהמעות שקיבל ממנו ולא אמרינן כיון דידוע שאפשר למחול השטר תיהוי כהכיר בה שאינו שלו. שם:

עז **יורשיו**. והש"ך כתב דהרב' פוסקים מאד חולקים ע"ז וס"ל דבדיני דגרמי לא קנסו לבנו אחריו ודבריהם נרא' עיקר וקשה על הרמ"א שלא הביא דעתם כלל וע"ל סימן ק"ח ס"ב וסי' שפ"ח ס"ב ור"ס שפ"ו עכ"ל:

עח **הרבית**. דברי הרב צ"ע דהא הרשב"א גופיה נסתפק אם יכול למכור כלל הרבית וא"כ אע"ג שיכול לגבותו ה"ל רק מניעת הריוח דלא מיקרי היזק ובע"כ צ"ל דמיירי כשזקף הרבית בשטר במלו' ואז ה"ל כגבוי כמ"ש בי"ד סי' קע"א אבל מלשון הרב שכתב צריך לשלם לו הרבית שעלה עליו לא משמע כן וצ"ע עיין בתשובת מהר"מ מינץ סי' ס"ו עכ"ל הש"ך:

עט **שנתן**. ז"ל הטור ול"ד לשאר זביני דכשטורף ב"ח מלוקח דאית ליה להלוקח שבח דהכא כיון דיש בידו למחול ואפי' היורש מוחל מעיקרא זביני ריעי נינהו דאיבעי ליה לשנויי שטרא למכתביה בשמיה ומדלא עביד הכי דין הוא שלא יטול רק הדמים שנתן ע"כ ודוקא בזה ס"ל כן אבל בבא בע"ח וטורפו מיד הלוקח או שבא אחר ואומר ששלו הוא ואינך דכתב הט"ו בסל"ד לכ"ע צריך לשלם כל דמי השטר והטעם דשם לא ה"ל להעלות על דעתו שימכור דבר שאינו שלו מש"ה לא הוה זביניה זביני רעוע עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דנ"ל עיקר כדעת המחבר וכן הוא דעת רוב הפוסקים ע"ש שהביאם והוכיח גם כן בראיות ועיין בתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ז:

פ **פטור**. דהא לא גרם לו היזק במחילתו. סמ"ע:

פא **שלו**. פירוש דשמותיהם שוים ואומר שטעו העדים ונתנוהו לו א"נ דאמר מתחלה אמרתי להעדים שיכתבו שטרי על שמו כמ"ש הט"ז בסי' ס' ס"ח ע"ש. שם:

פב **וגובה**. כל מה ששוה השטר אפי' יותר ממה שנתן בעדו אף להחולקים בסל"ב בהג"ה כ"כ בד"מ ומהרש"ל והב"ח ודלא כהב"י וכן עיקר וע"ל סימן קט"ז. ש"ך:

פג **עני**. בתשובת מבי"ט ח"ב סימן קע"ח פירש דמיירי כשידע הלוקח שהוא עני אבל כשלא ידע הוי מקח טעות וכה"ג פירש הב"ח ולי נראה מדכתב מתחלה ה"ז מקח טעות וכאן כתב סתם בכלל אונאה משמע דלענין עני בכל ענין הוי אונאה ולא מקח טעות וכן משמע להדיא בבעה"ת שממנו מקור דין זה ועיין בתשובת מהרש"ך השייכה לס"ב ס"ו עכ"ל הש"ך וע"ש:

פד **אחריות**. פירוש אפי' קיבל עליו אחריות בשעת מכירה בפירוש. סמ"ע:

פה **מלקוחות**. דין זה צל"ע דהיינו דוקא למאן דס"ל נזקין דמי למלוה ע"פ ואינו גובה אא"כ העמידו בדין וא"כ הא הרבה פוסקים ס"ל דיש קול לניזקין וטורף ממשעבדי כמ"ש בסי' קי"ט ור"ס תי"ט ע"ש מיהו לענין דינא אפשר לומר דאפי' מאן דס"ל יש קול כו' מודה במוחל כיון דלא עביד היזק בידים או אפילו ע"י גורם גמור רק בדבור בעלמא ואין קול לזה אך דמ"מ קשה על הסמ"ע דכאן העתיק בסתם דברי הטור דאם מכר לו בית וקיבל עליו אחריות ושרפו המוכר אח"כ אינו גובה ממשעבדי אלא מעמידו בדין כו' אלמא דאפי' בהיזק בידים דשריפה וכה"ג אין קול לנזקין ובסי' קי"ט כתב בסתם דיש קול לנזקין וצ"ע עכ"ל הש"ך:

פו **שקדמו**. פירש הש"ך הטעם דה"ל ללקוחות להזהר שמא ימחול מיד ודמי למ"ש הט"ז בסי' ס"א ס"ז דשמא נתן לו מיד כתיבת ידו ע"ש:

פז **לשלם**. כתב הסמ"ע ונרא' דאפי' להחולקים בסל"ב בהג"ה צריך לשלם כאן כל דמי השטר דיכול המקבל לומר עשיתי להנותן הנאות כנגד כל דמי השטר והש"ך חולק ע"ז וס"ל דלהחולקים שם גם כאן פטור ע"ש דהביא ראיה מן הפוסקים:

פח **פקע**. כתב הש"ך דכ"כ בעה"ת שכן הסכימו המורים דה"ל דומיא דמשכונו של ישראל כו' כמ"ש בסי' ע"ב סל"ט ואני חפשתי בכל המחברים הקדמונים ואחרונים ולא מצאתי מי שהורה כן וגם לא דמי כלל לסי' ע"ב דהתם אין לו עליו רק שעבוד כו' ע"ש:

פט **אונאה**. כתב בתשובת מהר"ם מלובלין סי' ה' בא' שלקח מחתנו שטח"ז שלו דהמכירה בטלה ע"ש ואין דבריו ברורין וכ"ש לפי מה שהעליתי לקמן דאין לשטרות אונא' כלל אפילו דינר באלף וכמ"ש הרי"ף והרמב"ם והמחבר. ש"ך:

צ **דביותר**. ז"ל הסמ"ע בטור כתב בשם ר"ת עד פלגא אין בו משום ביטול מקח ולא פלגא בכלל מוכח דס"ל דאם הטעהו בפלגא המקח בטל גם בסי' קע"ה סי"ד כתב הטור ז"ל קנאה במעט פחות ממאתים וכ"מ בסי' רכ"ז דבפלגא הוי ביטול מקח וא"צ ליותר מפלגא כמ"ש כאן והש"ך כתב דבתשובת שארית יוסף סי' כ' כתוב שנ"ל כי"ח אלו מטעם דאין הלכה כבתראי אלא מאביי ורבא ואילך ול"נ עיקר כסברא הראשונ' ע"ש דהאריך להוכיח כן בראיות מהפוסקים:

צא **נשבעים**. עיין בש"ך שהאריך בדין זה ודעתו דעכ"פ נשבעין על השטרות שבועה שאינו ברשותו מה שחידש רב הונא בש"ס דחיישינן שמא עיניו נתן בה ע"ש:

צב **ודאי**. בב"י מביא תשובת הריטב"א בטוען החזרתי בשטרות אי צריך לישבע כיון דנאמן במגו דנאנסו ובנאנסו לא היה צריך לישבע דאין נשבעין על טענת שמא ויש מחלוקת רבותיו בזה ומשמע מדבריו דהעיקר דצריך לישבע וכן נרא' לי עיקר וכ"מ

מדברי הרמב"ם כו' וע"ל סימן צ"ה ס"ד ומ"מ למ"ש לעיל דעכ"פ צריך לישבע שאינו ברשותו אם כן בטוען החזרתי פשיטא דהיסת מיהא בעי דהא אף אם טען נאנסו היה צריך לישבע שאינו ברשותו מיהו נ"מ בעלמא היכא דאיכא שבועת היסת משום טענת ברי אע"ג דיש לו מגו דטען טענה דלא היה צריך שבועה משום טענת שמא צריך עכשיו לישבע היסת עכ"ל הש"ך:

צג **עיקר**. והש"ך חולק ע"ז והאריך מאד להוכיח בראיות הרב' מהש"ס דהעיקר כדברי הרמב"ם ז"ל דחייב בפשיעה ודחה ראיות החולקים עליו ע"ש:

צד **קנו**. כתב ב"י וזה לשונו ונ"ל דלא קאי אלא אשומר שכר ומשתעבד ע"י קנין להתחייב בתשלומין אבל לש"ח היאך ישתעבד לישבע ע"י קנין ובש"ס נמי אש"ש איתמר ע"כ וכתב עליו הד"מ ז"ל לא ידעתי מה חילוק יש בין ש"ש לש"ח בדין זה דהא אף הש"ח יכול להקנות ולהתנות שישבע או ישלם עכ"ל וכ"כ הסמ"ע דקאי גם אש"ח ולפע"ד לא ירדו לדעת הב"י דכוונתו ודאי אם התנה הש"ח שיתחייב לשלם על הקנין על התשלומין אבל אם התנה שישבע על מה יחול הקנין דה"ל קנין דברים וכ"כ בס' בד"ה שלו ובכ"מ להדיא ודבריו נכונים ומוכרחים מהש"ס וכן עיקר עכ"ל הש"ך וע"ש וכתב הסמ"ע והא דכ' הט"ו בסימן רצ"א סכ"ז ובסי' ש"ה ס"ד דש"ח שהתנ' להתחייב אף באונסין חייב בדברים בלא קנין שאני שומרים דחייב עכ"פ מש"ה יכול להתחייב יותר אף בדיבור משא"כ בשטרות וקרקעות ואינך דאין עליהן חיוב שומרים כלל מש"ה א"י להיות בדין שומרים כ"א בקנין כ"כ הה"מ וע"ש עכ"ל:

צה **אגוד**. ע"ל סימן קע"א ס"ס י"ד שכתב הרמ"א די"א דאין דין גוד או אגוד בדבר שאין הגוף שלהן כמו במשכנתא רק חולקין המעות כו' ע"ש וגם בשט"ח דינא הכי וא"כ צ"ל מה דסתם הרמ"א כאן משום דסמך על מ"ש שם ואפשר נמי לומר דדוקא משכנתא והדומה לו בזה הכריע דאין גוד או אגוד בהן משום דגם עכשיו שהקרקע בעין בידם מיחשב כממון לענין זה שמיד אפשר לעשות חלוקה ביניהן במעות משא"כ בשט"ח עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך הט"ו לטעמייהו אזלי כמ"ש בסי' קע"א אבל כבר כתבתי שם דהרבה פוסקים חולקין דאין דין דגוד כו' רק באחין שירשו ולא בשותפין ע"ש:

צו **גרם**. הטור סיים וז"ל ומ"מ מחמת חששא זו שמא יתקלקל חובו של א' מהם אין לבטל החלוקה מעיקרא עכ"ל. סמ"ע:

צז **שכ"מ**. כתב הרמב"ם פ"י מה' זכייה והט"ו בסי' רנ"ג ס"כ דאם אמר תנו שט"ח זה לפלוני זכה בשטר וכאילו כתב ומסר אע"פ שלא משך והה"מ והר"ן פירשו דבריו דאע"פ שלא אמר וכל שעבודי' הוי לי' כאילו אמר כן והסכים הה"מ כן לדינא וכ"נ לכאור' דעת

הר"ן וכן דעת בעה"ת אבל דעת הרשב"א אינו כן שכתב דדוקא בשכלל כל נכסיו אז יועיל בשטרות אפי' לא אמר וכל שעבודו כו' אבל אם פרט השטרות צ"ל וכל שעבודא דאית בהו דכל שלא יועיל בבריא לא יועיל בשכ"מ עכ"ל וצ"ע לדינא ועיין בתשו' מהר"מ אלשיך סי' ד' עכ"ל הש"ך:

צח **שסילק**. כתב הש"ך דדוקא בשעת חופה וכן מיירי מהרי"ק וכ"כ הריב"ש סי' ס"ד וק"ב גם הה"מ הביאו הב"י בא"ע ס"ס ס"ט וז"ל בכותב לה בשעת כניסה והיינו בעודה ארוסה לאפוקי לדידן דמארסין בשעת החופ' לא מהני סילוק עכ"ל ועיין בא"ע ר"ס צ"ד:

צט **ירושה**. וה"ה משט"ח שנותן לבתו עם זרעה. סמ"ע:

ק **בכלל**. דבלשון בני אדם אין שטרות בכלל מטלטלים כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך בשם נ"י דאפי' אמר נכסי מקרקעי ומטלטלי אין שטרות בכלל שאין בכלל אלא מה שבפרט וצ"ל מקרקעי ושאר נכסי וע"ש עכ"ל:

סימן סז

א **כספים**. אבל חרישה וזריע' לא אסרו בשביעית וביובל שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו כ"כ התו' פרק השולח ולי נראה טעם אחר דכיון דקדושתן תלויה בארץ ולא שייכא בח"ל וכיון שכן גם בא"י לא תקנוהו משא"כ שמיטת כספים שהוא חובת הגוף עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' ס"ד ובתשובת הרשד"ם סי' ל' וס"א וקפ"ו:

ב **טעם**. גם בתשובת הרא"ש כתב טעם על שהניחם במנהגם ז"ל כיון שפשט המנהג שלא להשמיט והכל יודעים זה ה"ל כאילו התנה המלו' ע"מ שלא תשמט בשביעית עכ"ל. סמ"ע:

ג **נכסים**. דמ"מ הרי הוא מחוסר גוביינא. שם:

ד **ומקום**. כתב הסמ"ע דהדיוקין קשיין אהדדי נראה דמשום דבש"ס סתם וקתני דמסלקי ודלא מסלקי נקט לחומרא וכתב דבאתרא דמסלקי בכל עת פשיטא דמשמטי ובאתרא דלא מסלקי דקאמר בש"ס דאינו משמט אין בידינו להקל כי אם כשאינו יכול לסלקו עד סוף זמנו עכ"ל:

ה **שסיים**. פירוש שא"ל מכאן תגבה חובך דאז ה"ל מיוחד יותר לחובו וכגבוי בידו דמי עכ"ל הסמ"ע (ועיין מ"ש הט"ז בדין זה שהשיג על הסמ"ע ועיין. ע"ש):

ו **פלגא**. עיין ביו"ד סי' קע"ז:

ז **מלוה**. וזה אין שם הלואה עליו אלא שחלק חבירו מופקד בידו. סמ"ע:

ח **ונשבע**. ז"ל הרמב"ן אם הגיע הזמן שנשבע עליו לפרוע קודם שביעית אם לא פרעו בזמן שנשבע כבר עבר על שבועתו אבל השמט' משמטת דלא נשבע לשלם רק כל זמן

שהוא חייב לו ואינו מחל לו זה חובו אין חיוב השבוע' חל עליו דזה יאמר הריני כאילו התקבלתי ומתיר שבועתו שלא ע"פ חכם וזהו כמחילה דאפקעתא דמלכא הוא אבל אם לא הגיע זמן השבועה עד אחר השמטה אינה משמטת דהוי ליה כמלוה לעשר שנים דאינו משמט ע"כ ונראה דהרמ"א איירי כגון שקבע לו ז"פ קודם שמטה ואח"כ נשבע לו שלא יעכב מלפרעו עכ"פ בזמן פלוני דהוא אחר השמיטה דבכה"ג משמט כיון דקביעת ז"פ הוא קודם השמיטה ובידו לנגשו אז מכח הזמן ולומר לא היה דעתו מעולם להמתין לך על זמן השבוע' ובזה א"ש דלא הזכיר הרמ"א דיתיר את שבועתו משום דבכה"ג א"צ התר' דלא נשבע אלא לשלם כ"ז שהוא חייב משא"כ בנדון דהרמב"ן דכבר עבר שבועתו קודם שביעית צריך התר' עכ"ל הסמ"ע:

ט **וכתבו**. כתב הרא"ש דאף אם פסקו הב"ד הדין אלא שלא כתבו הפס"ד משמט החוב. סמ"ע:

י **כדלעיל**. ויש ליתן טעם לחלק ביניהם כיון דמדין מצות שביעית מופקע ועומד אין בידו להוציא מכח מנהג הכתיבה דהלה יאמר דבכוון לא כתב כפי המנהג כדי לקיים מצות שביעית. שם:

יא **המוסר**. כתב הסמ"ע דאין זה כדין פרוזבול דבסי"ח דשם מיירי דאינו מוסר גוף השט"ח ביד הב"ד אלא אומר בפניהן בעל פה שמוסר בידם החובות ומשו"ה בעי דיכתבו לו הבית דין וכאן מיירי שמסר בידם השטר חוב לכך לא בעי כתיבה וע"ש:

יב **שכנגד**. כבר נתבאר טעמו דכיון שיש בידו לא שייך ביה לא יגוש וטעם הי"א הוא כיון דמתחלה נטל המשכון בעד כל ההלוא' ה"ל כאילו יש בידו משכון על הכל. שם:

יג **דינו**. לשון הטור אף על פי שצריך להחזירם (ר"ל כלי יום צריך להחזיר ביום וכלי לילה בליל' כמ"ש בסי' צ"ז) אינו משמט ע"כ והטעם דמיד שמשכנו קנה המשכון אלא שחוזר ומשאיל לו בעת צרכו והראי' שהלוה צריך להחזיר לו כלי יום בלילה. שם:

יד **חנות**. כתב ב"י אבל המוכר דבר לחבירו מיד כשמכר' לו ה"ל כאילו הלוהו ומשמטו השביעית והטעם לפי שדרך החנונים להקיף שנה ושנתים ואינו נוגשו והו"ל כאינו קבע לו זמן לאחר שביעית דאינו משמט וכן דרך השכיר להניח שכרו שנה או שנתים ביד שוכרו בפקדון או בהלואה עד אחר שביעית עכ"ל. שם:

טו **בדין**. מיירי דלא כתבו לו פס"ד דאל"כ קשה מ"ש מהא דבס"ח מ"ש. שם:

טז **כעובד כוכבים**. אע"ג דהוא למעליותא והמחבר פסק בסי' קנ"ד סי"ח דלא אמרי' כן אלא לגריעותא ע"ש צ"ל דבהא מודה כיון דבשטרותיהן גובין מדינא דמלכותא וכמ"ש בסי' מ"ה סי"ז דשם ג"כ הוא למעליותא שם:

יז **משמטתו**. וסיים הרשב"א אבל אם זקפו עליו במלוה משמט. שם:

יח **אבל**. פי' שאינו תובעו באותו שטר אלא שתבעו שהוצרך לפרוע בשבילו נעשה מלוה ומשמט. שם:

יט **והמחום**. כיון דמן הדין משמט אלא שמכח הפקר ב"ד הוא דאינו משמט מש"ה אמרו דצריך ב"ד חשוב שראוי להפקיר. שם:

כ **בזה"ז**. פי' אפי' במדינה דנוהגין שמטה דהא דכתב הרמ"א בריש סי' זה היינו במדינות אלו אין נוהגין אבל יש מדינות דנוהגין בו ועי' בתשובת מבי"ט ח"א סי' פ"א וח"ב סי' ש"א:

כא **מוסרני**. פירש הסמ"ע דדברים הללו הן ל' המלו' שאומר כן בע"פ להב"ד והן כותבים בנוסח זה במותב תלתא כחדא הוינא ואתא פ' המלוה ואמר לפנינו מוסרני כו' וחותמין שלשתן למטה פלו' דיין וכו' או חותמין בלשון עדים ור"ל שהם עדים בדבר שאמר לפניהם כן כשהיו יחד במותב תלתא וכיון שכן דהמחבר לא מירי במוסר שטרותיו אלא שאומר בעל פה כנ"ל א"כ לא ה"ל להרמ"א לכתוב וה"ה שיוכל כו' דמהיכי תיתי לחלק עכ"ל:

כב **ממושכנת**. פי' שהלוה השכינה ביד אחר אע"פ שאין לו מעות לפדות וגם הוא באתרא דלא מסלקי מ"מ יכול המלו' לכתוב עליה פרוזבול כאילו היתה ביד הלוה. סמ"ע:

כג **לאחד**. הטעם משום דקי"ל דכולם נעשין אחראין וערבאין זה לזה כמ"ש בר"ס ע"ז ואפי' לוו כל א' בפ"ע ויש קרקע לא' מהן כותבין על כולם דהא מחשב כאילו קרקע זו של המלו' היא ואז מזכה אותה ללוין האחרים אלא דאז צריך שיזכה. אבל בלוו בשטר א' א"צ לזכות. שם:

כד **קטנים**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' ס"א:

כה **פסול**. משום דא"י למסור לב"ד החובות שאינו חייב לו עדיין וכשיאחר זמנו של פרוזבול יוציאנו לאחר זמן ויגבה בו אפי' החובות שנתחייבו לו אחר כתיבתן אבל במוקדם מגרע כחו עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קמ"ה:

כו **לו**. עי' במהרי"ק שורש נ"ב:

כז **יטול**. פירוש הלוה שבא ליתנם לו יטלם וילך לו וע' בב"ח מ"ש ליישב פירוש רש"י דפירש אף יכול לתלות אותו שיאמר אעפ"כ ע"ש דהמקיל כרש"י ה"ז זריז ונשכר. ש"ך:

כח **שטר**. נ"ל דודאי דמי הנייר צריך הלו' להחזיר לו אבל דמי שכר הסופר א"צ ליתן לו וג"כ נשמט בשביעית דהא גוף השטר אינו שוה יותר מדמי הנייר לצור ע"פ צלוחיתו עכ"ל הסמ"ע (והט"ז השיג עליו וכתב דגופו של נייר הוא של הלו' וע"ש):

כט **אינו נאמן** דאין אדם נאמן בהודאתו לחוב לאחרים כמ"ש הט"ו בסי' ע"ז כ"כ הסמ"ע והקש' הב"ח דלהימין במגו דאי בעי מחיל ליה ותירץ דאה"נ אלא דמיירי שמצד הטענ' אינו נאמן וכגון שמכרו במעמד שלשתן שא"י למחול כמ"ש בסי' ס"ו סכ"ט עכ"ד ולפמ"ש שם דאף במכרו במעמד שלשתן יכול למחול א"כ ה"ה הכא בכל ענין נאמן המוכר רק שמשלם ללוקח מה שהפסיד לו מדיני דגרמי כל מה שהי' שוה השטר אם הי' לו פרוזבול ובסי' פ"ו ס"ה כתבתי דבמלו' שאומר שטר אמנה גופיה א"י למחול וא"כ אין צורך למה שחלקו בין מלו' למכרו בזה עכ"ל הש"ך:

ל **נאמן**. והש"ך השיג עכ"ז ופסק דאפילו אית ליה נכסים אינו נאמן דכיון שמכרו ויצא מתח"י לאו כל כמיניה לחוב ללוקח בהודאתו וע"ש:

סימן סח

א **פסולים**. כתב הסמ"ע כלל הדברים כל דבר שנעש' ונתקיים זולת השטר כגון מקח שנתקיים מיד שנתן הלוקח דמי המכר או שקנהו בקנין או בחזק' או בכסף כמ"ש ר"ס ק"ץ ואין השטר אלא לראי' בעלמא בזה מועיל שטר הנעש' בערכאות של עובדי כוכבים ואף דאין עדים זולתן והמוכר כופר ואומר מעולם לא קנהו בקנין או בכסף אמרינן דערכאות של עובדי כוכבים לא מרעי נפשייהו לאסהיד שקר אבל דבר שלא נתקיים כ"א ע"י השטר כגון שנתן לו שדה והקנהו לו בשטר עצמו שכ' בו שדי נתונ' לך לא קנהו אפי' נעש' בערכאות של עובדי כוכבים דאע"ג דמהימנינן להו מ"מ לא אלימא כחייהו לעשות גוף הקנין ע"י כתיבתן וע"ל סי' ס"ו סעי' ו' וז' עכ"ל וע' בבעה"ת שער ס"ז מדינים אלו ובתשו' ן' לב ס"ג סי' ק"י ובתשובת רמ"א סי' נ"ב ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' ש"ט ובתשובת ר"ל ן' חביב סי' קכ"ז ובמהרש"ך ס"ב סי' ק"ב וס"ג סי' כ' וקי"א:

ב **חוב**. פי' הסמ"ע הטעם שגוף הלו' נשתעבד לו בלי שטר מיד בנתינת המעות וע' בתשובת ן' לב ס"א סי' ס"ב:

ג **וספר**. פי' כרך שלהן שכותבין בו כל דבר הבא לפניהן כנהוג ג"כ בזמנינו אמרינן בו ג"כ דלא מרעי נפשייהו לכתוב בו שקר וע' ברשב"א סי' תתקפ"ב מדין ספר הערכי שכתוב בו שראובן קנה שדה פלונית והי' עליו העברת הקולמוס וראובן מוחזק

בהשד' כו' ובד"מ הביאו עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת מהר"י לבית לוי סי' כ"ד ובתשובת מהרשד"ם סי' ש"נ:

ד **שנעש'**. פירוש שידוע שנעשו כל הדברים לפניהן או שהערכאות כתבו כן בסוף השטר שנעש' הכל לפניהן. סמ"ע:

ה **מתנות**. וה"ה שטרי מכר שנקנין בשטר לחוד כגון מוכר שדהו מפני רעתה כמ"ש הט"ו בסי' קנ"א וע' בתשובת רמ"א סי' ק"ט:

ו **הוד'**. דאז גוף השעבוד נעש' ע"י עובדי כוכבים מ"ה לא מהנ' הא הודא' שנפרע ממנו כיון שלא נעש' על ידי עובדי כוכבים כ"א סילוק שעבוד בעלמא מהני ומ"ה השמיט המחבר ולא כתב שטר מחיל' ומור"ם שכתבו אכתוב בסמוך פירושו עכ"ל הסמ"ע:

ז **ופשרות**. אף על גב דצריכין קנין וקנו מידם לקיים הפשר' מכל מקום כיון דפשר' קרוי דין והן פסולים לדון ולפי זה אפילו בלא שטר פסול' הפשר' שנעש' ע"י. סמ"ע:

ח **מחילות**. מיירי שבשטר זה כתוב שמוחל לו דגוף המחיל' נעש' בשטר זה וה"ל כשטר מתנ' דאל"כ לא הוי השטר אלא לראי' בעלמא ובזה מהני כמו שנתבאר עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דדבריו צ"ע דהא לא משמע כן בהדיא מדברי הרב מדהביא הי"א שחולקים בשטרי מחילות הא בכה"ג גם הי"א מודו דפסול היכא שאינו לראי' והב"ח כתב דלא הוי בזה ראי' די"ל דרך שחוק והיתול אמרתי שמחלתי ע"ש שהאריך ודבריו דחוקים וצ"ע לדינא עכ"ל (והט"ז כתב דהטעם באלו דכל מה שיש חלוקי דינים בין עובדי כוכבים ובינינו אין ממש בעדותם דאפשר שהם כתבו שהוד' שהוא חייב או חשבו זה למחיל' והוא בענין שאין בו ממש לפי דינינו ולפי זה אם כתבו הל' ממש שאמר פלו' לפלוני נאמנים בכל ענין ואנו דנין על הדברים כאילו הי' לפנינו עכ"ל):

ט **כחרס**. הטעם דגזרינן דלמא אתו למסמך אחתימי עו"כ שבשטר לחוד בלא עדי ישראל. סמ"ע:

י **קיים**. הטעם דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי והשטר אינה אלא לראי' בעלמא. שם:

יא **כהוגן**. לשון הטור שאין דינן של מלכים אלא להכשיר שטרותיהן ולהאמין לסופר שלהן אבל לא בדרכי ההקנא' שאף העו"כ במקומות הרב' חלוקין בדינין ופוסלים זא"ז כפי חלוקת חכמיהן ונימוסיהן כו'. שם:

יב **לגרוע**. והרא"ש כתב דבעינן ג"כ שיהא מוחזר מענינו בשט' אחרונ' ולדעת הרמב"ם יש להסתפק בזה אם צריך או לא. שם:

יג **דרך**. והרא"ש חולק ע"ז וס"ל דלא מהני כיון שמזוייף מתוכו אלא דוקא כשאין עדי עובדי כוכבים חתומין כלל מיירי בגמרא ולא ידעתי למה השמיט הרב דעתו. ש"ך:

יד **רגילים**. דאז לא יבאו לטעות לסמוך אהני החתומים דהא ידעו דלאו ישראל נינהו מדחתמו נפשייהו בשטרות. סמ"ע:

טו **כופר**. הרשב"א כתב דנעש' הוחזק כפרן ע"י ספר הערכי כמו ע"י עדים. שם:

טז **עובדי כוכבים**. פירוש שאינם ערכאות. שם:

סימן סט

א **חורין**. דכל שאין עדים חתומים עליו לית ליה קלא דלא ידעי לקוחות להזהר הלכך אין המלו' טורף ממשעבדי אע"ג דקי"ל שעבודא דאורייתא אפילו במלו' ע"פ עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך עמ"ש בר"ס ל"ט דאפשר דשעבודא לאו דאורייתא ע' שם עכ"ל:

ב **למט'**. אבל כשכתוב בראש שטה אני לויתי מפלוני מנה והוא חתום בסוף שטה אינו כלום כן הוא בהגהת אשר"י בשם ריב"ם אבל מדברי התו' ושאר הרב' פוסקים מוכח דלא ס"ל כן. ש"ך:

ג **חתם**. או שמא חתם עצמו על שום דבר והניח למט' חלק ובא אחד וחתך מקום החתימ' עם החלק וכתב עליו מה דבעי כ"כ הש"ך בשם אביו הגאון ז"ל וע"ש:

ד **חייב**. ומיהו כשטוען שלא כתבו אלא לטופס בעלמא כתב הריטב"א בשם רבותיו דנאמן אך דשותפים שאני כיון שנהגו בכך ע"ש ומביאו ב"י. ש"ך:

ה **מעולם**. פי' אלא להשטות או שלא להשביע כוונתי בכתיבתי זאת דאין אדם נאמן בטענות הללו כ"א בהודא' בע"פ ולא ע"פ כת"י וכמ"ש הטור והמחבר בסי' פ"א סי"ז ע"ש עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב הטעם דכל שאינו נותן אמתלא למה כתב כן חייב לשלם וע"ש):

ו **אפילו**. הג"ה זו שייכא לס"ב אחר דין מלו' ע"פ כו' וע' בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רצ"ב. ש"ך:

ז **הלקוחות**. פי' הסמ"ע אפי' הלו' מוד' שלא פרעו משום דלית ליה קלא וגם חיישינן לקנוניא כמ"ש הט"ו בסי' ע"א והש"ך כתב דטעם זה דקנוניא אינו מדוקדק דאם ניחוש לזה א"כ גם במלו' בשטר ניחוש להכי והרי משמע בכל הפוסקים דבעלמא לא חיישינן לקנוניא אלא היכא דנפל ואיתרע כמ"ש בסי' ס"ה ושאר דוכתי וכן בסי' ע"א סי"ז דבשבוע' מיהא גבי ע"ש אלא הכא עיקר טעמא הוא משום דלית ליה קלא עכ"ל:

ח **נתקיים**. כתב רב שרירא גאון בתשוב' שאין מקיימין אותו מב' שטרות או מב' כתובות דכיון דקיום שטרות דרבנן היכא דאיתמר איתמר כו' ונרא' שאין לחלק בין קיום דהכא לשאר קיומי עכ"ל הבעה"ת והטור וכתב הב"י דיש לתמוה על דברי ר"ש דאדרבא כיון דמדאורייתא לא בעי קיום יש להקל בו ע"כ ולא קשה מידי דהכי קאמר ר"ש כיון

דמדאוריי' עדים החתומים על השטר כמי שנחקר' כו' ומטעמא דקיום שטרות דרבנן הקילו לקיים מב' שטרות כו' היכא דאיתמר כגון בשטר איתמר אבל בכת"י דמדאו' בעי קיום שהרי הלו' מחייב את עצמו ולא שייך לומר כמי שנחקר' כו' לא איתמר וכן פי' הב"ח ומדברי הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והסמ"ג נרא' דדין קיום כת"י כקיום שטר לכל דיניו מיהו נרא' דבכל הנך דמקיימינן מכח קולא דקיום שטרות דרבנן כגון שלא בפני בע"ד או בנאמן להעיד בגודלו כו' וכל כה"ג לא מקילינן בכת"י ומ"ש הבעה"ת והטור דאין לחלק היינו לענין ב' שטרות כו' דלא איתמר בהדיא בש"ס דטעמא הוא משום קיום שטרות דרבנן אבל היכא דאיתמר בהדיא טעמא משום כן לא ודלא כתשו' מהרשד"ם סי' קמ"ו ע"ש ואפי' תימא דפליגי גם בזה מ"מ נרא' עיקר כר"ש גאון דכבר נודע דאין לחלוק על הגאון כ"א בראי' ברור' וכ"ש כאן שדבריו מסתברים עכ"ד הש"ך:

ט **כפרן**. כתב הש"ך דמשמע אפי' אינו אומר לא לויתי אלא שאינו כת"י ה"ל כאלו אמר לא לויתי והוחזק כפרן ולפ"ז יש לתמוה על הרמ"א דכאן סתם כדברי הט"ו וברי"ס פ"ב הביא ב' דעות ולא הכריע ואפשר דמפרש מ"ש הט"ו ואם כפר ואמר שאינו כת"י כו' ה"פ דכפר בהלוא' ואמר לא לויתי וזה אינו כת"י ולפ"ז אם לא טען כ"א שאינו כת"י ולא הוחזק כפרן לסברת הי"ח ר"ס פ"ב שם מיהו אם אמר לא לויתי לחוד אע"פ שלא אמר אין זה כת"י פשיטא דכשנתקיים אח"כ הוחזק כפרן וכ"כ הב"י בסי' זה בשם הרשב"ץ וע"ל סי' ע"ט ס"ז עכ"ל * ויש לתמוה על הש"ך היאך נוכל לפרש דמירי שכפר בהלוא' וגם בכת"י הא סיים בעצמו דבאומר לא לויתי לחוד הוחזק כפרן וצ"ע וכתב עוד בשם תשו' מהרשד"ם סי' ו' דיורש שאמר שאין זה כת"י מורישו פטור דשמא לא הכיר החתימ' וע"ש:

י **פרעתי**. הש"ך האריך בזה והביא הרב' פוסקים וראשונים ואחרונים ממש רובם ככולם דס"ל דנאמן לומר פרעתי בכת"י ומסיק דכן ראוי להורות ואפילו קים לי לא מצי התובע לומר אם תפס בעדים אף דמהני בעלמא בשאר פלוגתא דרבוותא וכל שכן האידנא דנתפשט המנהג דדנין דנאמן לומר פרעתי אפי' תימא דבתחל' לא נהגו כן מכל מקום עכשיו אין אחר המנהג כלום ומש"ה אין לחייבו ג"כ ממה דלא תבע ממנו כת"י דיש לומר שסמך על הדין שנהגו וכל זה בסתם אבל כשהדיין רוא' איז' אומדנא שלא הי' מניח הכת"י בידו אם הי' פורע הכל לפי ראית עיני הדיין כמ"ש הרב (וכתב הט"ז דלפ"ז אין להאמינו בטענת שכחתי כו' במגו דפרעתי דאין זה מגו משום דירא שמא ירא' להדיין שלא להאמינו בטענת פרעתי עכ"ל) ומה שצריך לישבע היסת ולא אמרינן דיחזי חתימתו בב"ד לדמות לה דכיון דמצי לאערומי בודאי יערים וישנ' כתיבתו כ"כ בעה"ת והביאוהו האחרונים

וכתב עוד הש"ך דבכת"י בנאמנות אינו נשבע ש"ד במוד' מקצת אף על גב דאינו שעבוד קרקעות מ"מ כיון דא"י לכפור ה"ל הילך וע"ל סי' פ"ח סכ"ט עכ"ל וע"ש (* ועיין בספרי מנורת זכריה בסי' צ"ו שם הארכתי בדינים אלו):

יא **ואפשר**. פירש הסמ"ע דהאי ואפשר קאי אמ"ש ומצאה זה דהוא א"י לטעון ברי שזה מצאו דשמא אחר מצאו ונתנו לזה אבל עכ"פ צריך לטעון ברי שלא חתם שמו מעולם על שום חוב דאל"כ ה"ל החתימ' ודאי וההלוא' ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וכת' הש"ך ז"ל בע"ש סי' מ"ח כתב דמי שהוציא על חבירו חתימ' חלק בלי שום משמעות אינו כלום ויכול החתום לטעון ממני נפל ומצאתו או פרעתי במגו דלא לויתי כו' והאריך בזה ע"ש והסמ"ע שם חלק עליו דהא קי"ל דלנפיל' לא חיישינן ע"ש שהאריך ג"כ והב"ח שם גם בסי' זה כתב כדברי הע"ש וכן נ"ל עיקר דבמה יתבע אותו הלא אין כתוב בו דבר ומשום מגו דכתב עליו מה דבעי אין לחייב החתום דהוי מגו להוציא וגם הגאון אמ"ו ז"ל כתב שם ראי' לדברי הע"ש מש"ס דכתובות דלמא משכח כו' וכתב עליה מה דבעי כו' ואי הי' חייב אף בחתימ' חלק לא הוה צ"ל דיכתוב עליו אלא בלא כתב יתבענו כו' ע"ש מיהו היינו מדינא אבל מצד המנהג כתב הב"ח שכבר נהגו בארצות אלו לגבות בו ע"פ תקון המדינות ע"ש והיכא דאין מנהג ידוע נרא' עיקר כמ"ש ועיין עוד מדיני ממרמ"י בסי' מ"ח עכ"ל:

יב **אמנ'**. וה"ה בשאר טענות עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' ע"ג ומה שהעתיק הסמ"ע דברי הרשב"א דא"י לטעון לא כתבתיו אלא להתעסק כו' צ"ע דנרא' דהרשב"א לטעמיה אזיל דסבירא ליה דא"י לטעון פרעתי או אמנ' בכתב יד אבל המחבר ולדידן דיכול לטעון פרעתי או אמנה יכול גם כן לומר להתעסק כתבתיו או אינך טענות במגו דפרעתי וא"כ מ"ש הסמ"ע כאן דברי הרשב"א להלכ' צל"ע עכ"ל הש"ך * ומה שלא הגיה הרמ"א כאן כלום דהא ס"ל דא"י לטעון פרעתי ודוחק לומר דמיירי כאן בלא קיום דא"כ הי' נאמן במגו דמזויף ואפשר שסמך עצמו על מ"ש לעיל (ועיין בט"ז במה ששאלו לו באחד שנתן עיסקא לחבירו והתנ' עמו שכל מה שלא יברר ההפסד בעדים ישלם מכיסו ועתה טוען שהי' לו הפסד אם יהא נאמן מכח מגו דלהד"ם ופסק דמהני המגו לפטור מהתנאי וא"צ לברר בעדים רק ישבע ע"ז והביא ראי' ממ"ש הרא"ש פ' הנשבעין בשם ר"י הלוי במאן דתבע לחבריה ואמר שותפי היית כו' והגאון ח"צ בהגהותיו שם השיב על ראייתו ומסיק דצ"ע לדינא ע"ש באורך):

יג **נאמנות**. כתב הסמ"ע דנ"ל אף אם לא כתב שיהא נאמן בלא שבוע' מ"מ דינו שנוטל בלא שבוע' כדין נאמנות במלו' על פה בעדים כמש"ל ר"ס ע"א גם אם לא כתב שיהא המלו' נאמן רק שכתב שלא יהא הלו' נאמן לומר פרעתי ואח"כ טוען שפרע אזי המלו'

נשבע שלא נפרע ונוטל וכתב הש"ך ע"ז דהיינו אע"ג דאין הלו' אומר אשתבע לי משא"כ בשטר בר"ס פ"ב וכתב עוד הסמ"ע דלדעת הרמ"א דבכל כת"י אף שלא כתוב בו שום נאמנות אפ"ה א"י לטעון פרעתי נרא' דמהני זה שכתוב בו שלא יהא הלו' נאמן דיטלנו המלו' בלא שבוע' וכן הדין לכ"ע כשכתב כן בשטר בעדים כמש"ל סי' ע"א ע"ש וז"ל הש"ך וא"צ קנין על הנאמנות כ"כ בעה"ת והטור ומשמע דאפי' האמינו שלא בשעת הלוא' ודוקא בסתם נאמנות אבל בנאמנות כבי תרי צריך קנין שלא בשעת הלוא' כמ"ש בסי' ע"א ס"ב וכ"כ הב"ח עכ"ל:

יד **הענין**. ואע"ג דאינו כתוב בלשון שטר אלא בלשון מודה אני ח"מ כו' דכל שיש עדים על הענין אינו מניח שטר כזה ביד המלו' אחר שפרעו כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דגוב' ממשעבדי כן משמע להדיא בב"י ובהרמב"ם והמחבר לעיל סי' מ' ס"ב וע"ש עכ"ל:

טו **חבירו**. שם בתשו' הרא"ש כתב ז"ל דאם איתא דפרעו לא הי' לו להניח הפנקס בידו דהרי הוא כמו שטר מאחר שחתמו שניהן עליו וגם החתימו ע"א עמהם לברר על עסקיהן ועדיף משטר ולא כמ"ש הע"ש הטעם דהעד ה"ל כמו שליש וכאילו השטר יוצא מתח"י השליש ע"כ דטעם זה ליתיה שם (גם הט"ז הסכים לדעת הסמ"ע וכתב שגם הרא"ש לא כ"כ דהחתימו ע"א אלא לרווחא דמלתא) והש"ך כתב דדין זה צ"ע דלפי מש"ל בס"ב דכל שאינו שטר גמור אינו חושש להניחו בידו א"כ ה"ה כאן כו' ע"ש שמסיק דנרא' דהכל תלוי בראות עיני הדיינים ע"פ הדרישׁ' וחקיר' היטב ואם א"א לעמוד על הדבר אין כח להוציא ממון והב"ח כתב טעם אחר להרמב"ם דס"ל ע"א בשטר ה"ל מחויב שבוע' ואיל"מ וסיים אלא שהרא"ש לא כתב טעם זה ע"כ ונ"ל דיפה כוון הרא"ש דכל הפוסקים חולקים ע"ז כמ"ש בסי' נ"א ואף הרמב"ם גופיה לא קאמר אלא בע"א בשטר ממש שא"ל כתוב וחתום משא"כ בפנקס שלא א"ל לכתוב ולחתום כדין שטר וכתוב מפיהם כו' עכ"ל:

טז **פרוע**. ואפי' כתוב בשטר נאמנות סתם לא מהני לגבי יורשים אם לא שנכתב בפירוש שיהא נאמן גם נגד יורשיו וכ"כ בד"מ ובסי' ע"א כ"כ הט"ו אלא דשם נשבע המלו' אשט"ח ונוטל וכאן בכ"י נפטר היורש עכ"ל הסמ"ע (והט"ז מפקפק בזה ע"ש):

יז **סתם**. אבל חרם לנוכח אין מטילין על היתומים דלא תקנו על היורשים שבוע' אלא כשבאין להוציא בשטר שהניח להן אביהם על אחד ואין בו נאמנות והלה טוען פרעתי ולא כשאחר מוציא עליהן. סמ"ע:

יח **ומודים**. כ' הש"ך דדין זה צל"ע אף שהטור ובעה"ת כ"כ כי מה בכך שהם מודים מ"מ אילו הי' אביהן קיים והי' מוד' שהוא כת"י אע"פ שהי' בתוך הזמן הי' נאמן לטעון פרעתי במגו דאינו כת"י א"כ נטעון ליתמי דלמא פרע אבוהון דאע"ג דלא הי' אביהן נאמן אלא

משום מגו טענינן ליתמי מיהו בהוד' בחליו או מת בנידוי לק"מ דאביהן גופיה אילו הוה קיים לא הי' נאמן לומר פרעתי שהרי כבר הודה או נתנדה על שלא פרע ולא הי' יכול לטעון אלא פרעתי אחר שהודיתי או נתנדה וזה לא שייך בצווה בחליו או מת בנידוי אבל בכת"י שהוא תוך זמנו ומעולם לא הודה שלא פרע קשיא ונראה דהטור לטעמי' אזיל דס"ל בסי' ק"ח ס"ז דלא טענינן ליתמי נאנסו אע"ג דאביהן הוה מצי למיטען משום דה"ל מלתא דלא שכיחא וא"כ קשה על המחבר דשם הביא ב' דעות וכאן סתם לגמרי ואפשר דס"ל דאפי' מאן דפליג התם מודה דלא טענינן ליתמי דלמא פרע אביהן כיון דחזקה אין אדם פורע תוך זמנו אבל באמת זה אינו דמאן דפליג התם פליג הכא כו' וכן נ"ל עיקר עכ"ל * ומ"מ קשה לי לדעת הרמ"א דפסק לעיל דבכת"י א"י לטעון פרעתי א"כ לדידן דקי"ל דאין טוענין ליורש יותר ממה דמצי אבוהון לטעון לפ"ז למה צריך דוקא תוך זמנו או מת בנידוי וצ"ע וע"ל סי' ע"א סי"ז כתבתי ישוב לזה עיין שם:

יט **הזמן**. כתב הסמ"ע דהמחבר אחד משלשתן נקט וה"ה לאינך תרתי דג"כ פטורים ע"ש שהאריך בטעמים והש"ך חולק עליו ודחה כל דבריו ע"ש באורך:

כ **פטורים**. ואפי' אם ידוע שלא נשבע אביהן אפ"ה פטורים כיון דלא היה אביהן חייב ממון ודאי ואיכא למימר אם היה חי היה נשבע ועיין בס"ס מ' דאם כתב ומסר כת"י בפני עדים זהו שט"ח גמור וגובה ממשעבדי משעת מסירה דקי"ל עידי מסירה כרתי עכ"ל הסמ"ע ועי' בתשו' רש"ך ס"ב סי' פ"ד ובתשו' מהרי"ט וסי' ע"ב וס' קי"ב:

סימן ע

א **להלוות**. כן הוא בגמרא דעובר על לפני עור לא תתן מכשול שיבא הלוה לכפור מדעתו וגם המלוה גורם קללה לעצמו שיאמרו הבריות שתובע לחבירו מה שאינו חייב לו. סמ"ע:

ב **המשכון**. דאז יאמינו לו שודאי הלוהו כיון שהמשכון בידו. שם:

ג **יותר**. לפי שנזכר סכום ההלואה כ"כ הסמ"ע ולפ"ז משמע דה"ה כת"י אבל בתשובת מהרשד"ם סי' כ"ג כתב דדוקא שטר אבל לא כתב ידו וע"ש. ש"ך:

ד **פרעתיך**. היינו דדוקא לאחר זמן שקבע להלואתו אבל תוך הזמן אינו נאמן וכמ"ש בסי' ל"ט ס"ס ה' ע"ש. סמ"ע:

ה **עומד**. וה"ל לחשוש שיש בידו שטר או יקח עוד שטר מעידי קנין דהא כותבין אפי' זמן מרובה אחר ההלואה כמ"ש הט"ו בסי' ל"ט ס"ג ולא ה"ל לפרוע עד שיתן לו השטר או שובר. שם:

ו **חולקין**. כתב הש"ך דהעיקר כסברא הראשונה וכן הוא דעת רוב הפוסקים וכמעט כולם וכן משמע בכמה דוכתי כו' ע"ש וע"ל סי' פ"ב סי"א:

ז **לברר**. עיין בסמ"ע שהקשה על הרב דמאן דכתב שצריך לברר דבריו סתם פשיטא דלא מהני שבועה בהכחישוהו ולא ה"ל להרב לכתוב אדברי המחבר שהן דברי הרמב"ם לדעת הב"י שצריך לברר דבריו סתם כיון דמסיק המחבר דמהימן בשבועה ע"כ ולענ"ד זה אינו שהרי הטור כתב ברישא סתם צריך לברר דבריו ומסיק אח"כ דנאמן אפי' בהכחשוהו וכ"כ התוס' בשבועות ריש דף מ"ב ע"ש וכן הוא בשאר פוסקים עכ"ל הש"ך (וכ"כ הט"ז ע"ש):

ח **אלא**. מכאן ועד סוף הסימן מיירי דא"ל כן בפני עדים דאל"כ נאמן במגו דאמר לא התנה עמו כן. סמ"ע:

ט **צריך**. כתב הש"ך דאם מיחה הלוה ואמר דאין רצונו לפרוע בעדים דוקא נאמן לומר פרעתי שלא בעדים ודלא כהר"ן מיהו היכא דהתרה בו בפני ב"ד שאל יפרע לו אלא בעדים מבואר בהרא"ש והטור ור' ירוחם דאפי' מיחה הלוה צריך לפרעו בעדים מאחר שהוצרך להביאו לפני הב"ד וגם ע"ז יש לדחוק דהיאך יכול זה להכריחו שיקבל תנאו בע"כ וצ"ע עכ"ל וע"ש:

י **שבועה**. נראה דהיינו דוקא שבועה דלפני הפרעון אבל לאחר הפרעון יכול להשביעו היסת כדמוכח בסי' ע"א ס"ה דכ"ש הוא מהתם ע"ש עכ"ל הש"ך וכ' הסמ"ע והא דלא מהימן במגו דאי בעי אמר פרעתיך בפני פ' ופ' והלכו למד"ה או מתו דהיה פטור בטענה זו וכמ"ש הט"ו לקמן י"ל דאין זה מגו דיאמרו הרוצה לשקר ירחיק עדיו ועוד מדהתנו עמו אנן סהדי דחזקה שלא פרעו שלא בעדים וא"כ ריע טענתו דודאי לא פרעו בינו לבינו עכ"ל והש"ך השיג ע"ז ע"ש וגם מ"ש בסי' קל"ג ס"ב:

יא **פטור**. הטעם דאמרינן דלא ייחד עדים כדי לפסול עדים אחרים אלא כדי שלא ישקר הלוה לומר פרעתיך בפני האנשים שידע שהלכו למד"ה או כבר מתו. סמ"ע:

יב **שקיים**. (כתב הט"ז דלרבותא נקט כן דל"ת אם איתא דפרעיה בפניהם היה לו ליקח כתוב וחתום מהם אבל באמת נרא' פשוט אפילו אומר פרעתיך ביחידות נאמן כיון שלא היא אפשר לקיים תנאו):

יג **בפניהם**. כדי שלא יוכל המלו' לומר על חוב אחר קבלתים אלא פורעו בבית דין דאז ג"כ אין יכול לומר כן עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דדוחק הוא דא"כ ל"ל בית דין יפרענו בעדים ויאמר שפרעו על חוב זה דמהני אפילו בנאמנות כבי תרי כמ"ש סי' ע"א ס"ג כ"ש כאן ואפי' מאן דפליג התם מוד' כאן אלא נראה דחושש שמא אלו האחרים ימותו או ילכו למד"ה וכשיודע אח"כ שפרעו לפניהם ומתו או הלכו יתחייב לחזור ולפרעו ואינן

יכולים ליתן לו כתוב וחתום שלא ברשות המלו' דמפיהם כו' אבל הב"ד כותבים בע"כ ומילתא פסיקתא נקט עכ"ל (וגם הט"ז כתב כן ע"ש):

יד **ודברים**. דה"ל דברים שבלב אבל אם בשעת קבלת המעות אמר בהדיא דלשם פקדון מקבלם ונאנסו לא הוי פרעון ול"ד למ"ש הט"ו בסי' ק"ך דאפי' אמר המלוה בפירוש שלא אקבלם בתורת פרעון והלוה השליך המעות בפניו בתורת פרעון נפטר בזה הלוה. שאני הכא דיכול המלו' לומר כ"ז שאין העדים לפנינו הוי כאילו לא הגיע הזמן עכ"ל הסמ"ע (והט"ז השיג עליו דהא קי"ל דפרעון בע"כ הוי פרעון אפילו תוך זמנו ואין חילוק בזה רק לענין חילוף המטבע כמ"ש בסי' ע"ד ס"ב אלא דלא בא כאן למעט רק אם לא הזכיר שום דבר מההלואה אז אי הוי דברים שבלב דברים ה"ל כאילו אמר המלו' בפי' שמקבלם לשם פקדון אף שהלוה אמר שנתן לפרעון מ"מ כל שאין אנו רואין שרצה לעשות בע"כ של מלוה אמרינן מסתמא גם הוא הסכים עם המלוה בשעת הנתינה והביא ראיה מהא דאיתא בש"ס בראשונ' היה נטמן יום י"ב חדש כו' והגאון ח"צ בהגהותיו שם השיב על ראייתו ומ"מ הסכים עמו לדינא וכתב שדבריו נכונים ונימוקו עמו ע"ש):

טו **מעש'**. כתב הסמ"ע דזה עדיף מפס"ד שיש בו פלוגתא בסי' ל"ט ס"י והטעם דפס"ד עומד לפרעו מיד משא"כ זה דידוע דלא היה לו לפרוע ונתנו לו המעשה ב"ד להיות בידו לראיה לאחר זמן וע"ל בסי' ע"ט סי"ב (ועיין מ"ש בסי' ל"ט ס"ק י"ז וי"ח בשם הש"ך דהשיג על הסמ"ע בזה ע"ש):

טז **בכח**. ר"ל אם בא בע"ח של המוכר וטרפו מיד זה הלוקח אין ביד הלוקח לחזור ולטרוף ממשעבדי שקנה ומכר מוכר הראשון אחר שמכר לזה אבל ודאי אין מוכר הזה יכול להוציא השד' מהלוקח שלקחו באונס עד שיחזיר לו מעותיו דהא מיירי שידוע שנתן לו דמים בעד השדה. סמ"ע:

יז **פרעתי**. כ"כ התו' והרשב"א בתשוב' אבל בעה"ת והריב"ש מדמי האי דינא לשטר מוקדם א"כ הא רוב הפוסקים והמחבר גופיה בסי' מ"ג ס"ז פסקו דבשטר מוקדם גובה מבני חרי וע"כ צ"ע לדינא. עכ"ל הש"ך:

יח **שטר**. ע"ש ברשב"א דקאי אשטר מכיר' שנעשה ע"ת ויש בו משום איסור רבית דהמכירה בטלה שאין לו דין שטר וע"ל סי' ר"ז ובי"ד סי' קס"א עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהרשד"ם ס"ס רמ"ט:

סימן עא

א **שבועה**. ואפי' בנאמנות סתם שלא פי' שיהא נאמן בלא שבועה. ובמלוה בשטר הטעם פשוט דהא בלא נאמנות נמי נשבע על שטרו ונוטל ולמאי הימניה אבל במלו' ע"פ קשה דהרי אם לא הימניה היה הלוה נשבע היסת ונפטר א"כ נאמר דלזה הימניה להמלו'

שיטול בשבועה וכמ"ש בסכ"א במלו' שהאמין ללוה כו' וצ"ל דשאני הכא דהמלו' עשה טוב' להלוה שהלוה לו מעות אנן סהדי דכונתו היה להיות נאמן אפילו בלא שבוע' דמה לו ליתן מעותיו ולהכניס נפשו לשבוע' ואף אם יהא העסק לטובת המלו' לא חלקו בין נאמנות לנאמנות משא"כ כשהאמין המלו' ללוה אפילו כתב הנאמנות בשטר אמרינן כיון דהוא נגד הסברא יד בעהש"ט על התחתונ' עכ"ל הסמ"ע (ועיין בט"ז והגאון ח"צ בהגהותיו שם שכתבו טעמים אחרים בזה ע"ש) וכתב הש"ך מיהו שבועת היסת לאחר הפרעון צריך כמש"ל בס"ה:

ב **לעיל**. כתב הסמ"ע דאפילו מאן דפליג התם מוד' הכא דדוקא ביש בידו שטר או כת"י שיש בו נאמנות אלא שאינו מקויים הוא דס"ל דאינו נאמן לומר פרוע משום דלא ה"ל להניח שטר כזה בידו דלמא ימצ' עדים לקיימו משא"כ בע"פ:

ג **עדים**. משמע דוקא ב' עדים אבל ע"א שאומר שפרעו לא מהני נגד נאמנות סתם כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כתב דמשום הא לא איריא דבשני עדים אינו נוטל כלום ובע"א נוטל ומיהו בשבוע' וכן משמע בבעה"ת דנאמנות סתם לא מהני נגד ע"א גם בתשו' מהר"מ אלשיך סי' כ"ח משמע להדיא כן רק כשכתוב בשטר שיהא נאמן נגדו כע"א נוטל בלא שבוע' כשע"א מכחישו כמו בכתב לו שיהא נאמן כב' עדים שנוטל בלא שבוע' אם ב' עדים מכחישין אותו עכ"ל וע"ש:

ד **גוב'**. כ' הש"ך דנאמנות נגד ב' עדים לא מהני אלא כשהמלו' טוען סטראי נינהו ואז אפי' מעידים שקבלם בפי' על חוב זה נאמן להכחיש העדים אבל כשטוען להד"ם אינו נאמן דהא מ"מ יוכל לתובעו אח"כ כו' ע"ש:

ה **מיגו**. כתב הסמ"ע והא דהרמ"א בהג"ה שלפני זה כתב דנאמן במגו לכאור' היה נראה לחלק דשאני התם דהמיגו הוי בענין הנאמנות בעצמו דאי בעי אמר לא האמנתיהו אבל הכא מיירי שיש עדים שהאמינוהו אלא דאי בעי לשקר יכול לפטור עצמו בטענ' אחרת. אבל בגוף תשובת הרשב"א לא משמע כן שכתב וז"ל אין ראובן נאמן לומר החזרתי במגו דנאנסתי דכיון שהאמינו כו' ולפי זה לק"מ דמשמע מלשונו דדוקא כשהאמינו כב' עדים כ"כ הא סתם נאמנות לא מהני במקום מגו ומש"ה כתבו מור"ם כאן דמיירי דהאמינו נגד ב' משא"כ כשהאמינו סתם כו' ע"ש הטעם דיש לחלק בזה אבל הש"ך השיג עליו וכתב דהרשב"א קאי להדיא אפקדון אבל בהלוא' היאך שייך לומר נאנסתי ע"ש שסתר דברי הסמ"ע ומסיק וכתב דאין חילוק בין נאמנות סתם לנאמנות בעדים והסכים לתירוץ הראשון של הסמ"ע דיש חילוק אם המגו הוא בנאמנות עצמו וכ"כ בתשובת מהרי"ט סי' (ע"א) [ס'] וכל זה ברור עכ"ל:

ו **פרוע**. כתב הש"ך מדכתבו הט"ו והפוסקים סתם ולא חילקו משמע דמיירי בין במלוה בשטר בין במלו' על פה וכ"מ יותר ברמב"ם וסמ"ג ע"ש אבל מדברי רב האי גאון ז"ל לא משמע כן לכן נ"ל שיש להחמיץ הדין בזה והדבר צ"ע ואם א"ל תהא נאמן עלי כב"ד פשיטא דאפי' הודאה או פרעון בב"ד לא מהני כל שתבעו בפני ב"ד אחר מיהו שובר בכת"י מהני גם בזה עכ"ל:

ז **לאחר**. הש"ך מאריך בדין זה ומסיק דדוקא בנאמנות כבי תרי צריך קנין לאחר הלוא' ובנאמנות סתם א"צ קנין בכל ענין ע"ש (ואין כן דעת הט"ז אלא דבכל גווני אינו משתעבד אחר הלואה ע"ש):

ח **לפרעון**. אבל אם גילה דעתו שהאמינו גם לזה ולכיוצא בזה ודאי מהימן אהכל והכלל כל תנאי שבממון קיים ודוקא שהוא בודאי בלשון התנאי אבל בדבר המסופק בו אמרינן המע"ה עכ"ל הסמ"ע וע"ל סי' ס"א ס"ה בהג"ה והש"ך הביא הרבה פוסקים שחולקים על המחבר וס"ל דאין לחלק בין הודא' לפרעון כ"כ הרשב"א בתשו' שאפי' באו עדי' ואמרו שהוד' בפניהם נאמן שכן האמינו עליו כב' עדים וכן הסכימו רבותינו וכן מקובל הוא בידי וכן אנו נוהגין עכ"ל וע"ש בש"ך באורך:

ט **והניח**. שם בתשובת הרא"ש ובטור כ' דמיירי שהניח עוד ממון רק שלא היה בעין כ"א על שט"ח ופסק דאינו נאמן ליקח הממון שהוא בעין עד שיעור חובו רק שעל השט"ח יקח ג"כ חלק ממנו ע"ש. סמ"ע:

י **מהני**. וכתב הרשב"א בתשובה דאם כתב בשטר שיהא נאמן בכל עניני השטר אין הנאמנות אלא בענין השטר ממש כגון שזה אומר מנה זו נתתי לך וזה אומר לא קבלתי או שטען שטר אמנה היה וכל כיוצא בזה אבל לא שיהא נאמן לומר לא נפרעתי שאין זה מעניני השטר אא"כ כתב לו מפורש ע"כ וכ"כ הריב"ש ס"ס תצ"א וכ"כ בתשובת מהראנ"ח סי' ס"א וע"ש באריכות ובתשובת מהריב"ל ס"א כלל י"ט סי' כ"ה נסתפק אם כתוב בשטר בכל חזוקי סופר ובכל תוקף שראוי הי' לומר שהוא כולל כל מיני טענות אמנה ורבית פרעון ומחיל' וכיוצא בו דאל"כ מה תוקף דבר נמצא בו כו' וע"ש עכ"ל הש"ך:

יא **למידי**. ואפי' הימנוהו יותר ממאה עדים שמעידים שפרעו דגם שובר בעדים לא מהני מ"מ בכת"י המלו' מהני ודוקא שכתוב בו שהוא על שטר שסכומו כך וכך. סמ"ע:

יב **בעדים**. היינו כשטוען המלוה סטראי נינהו אבל אם טוען להד"ם צריך לשלם לו וכמ"ש בס"א (ס"ק ד'). ש"ך:

יג **לעולם**. כתב הסמ"ע דאף אם לא כתב תיבת לעולם נמי דינא הכי דמדהימנוהו כב' עדים ממילא ידעינן שפטור בלא שבוע' קו"ח וגלגול ומה שחזר וכתבו כוונתו דאפי' לאחר הפרעון יהי' פטור מכל וכל והש"ך השיג עליו וכתב דלא ראה דברי בעה"ת ששם מבואר בהדיא דצריך דוקא לכתוב תיבת לעולם ע"ש (וכ"כ הט"ז דתיבת לעולם הוא העיקר ע"ש):

יד **מהני**. והיינו דוקא בסתם נאמנות ולא בהימנוהו כבי תרי אבל מ"ש לפני זה ואפי' נכתב במקום אחר כו' איירי גם בהאמינו כב' עדים וכתב לו שובר בכת"י במקום אחר. סמ"ע:

טו **לעיל**. דברי הרב צל"ע דמשמע דדינו שוה לסי' ע' ולפ"ז יכול לטעון סטראי ג"כ וכמ"ש הרב שם. וברשב"ץ שממנו מקור דין זה לא משמע כן דלא קאמר אלא בדין הראשון אם לא יכתוב תברא אלא ע"ג השטר כו' ולא בדין זה וצ"ל דגם הרב ה"ק מהני ופטור הלו' דה"ל כאילו אמר כו' וגרע מיניה וצ"ע וכבר כתבתי בסי' ע' שם דגם בא"ל אל תפרעני כו' צ"ע דברי הרמ"א ואפשר דאינו נאמן לומר סטראי כלל לגי' הרמב"ם והמחבר והרב ע"ש עכ"ל הש"ך:

טז **סתם**. וכתב הטור דגם נאמנות מפורש אינו מועיל להדרת ראש וע' פי' בסמ"ע:

יז **בכלל**. וה"ה איפכא אם פטרו מהנדר השבוע' בכלל כ"כ הסמ"ע וע' בא"ע סי' צ"ו סי"ט ובסי' צ"ח:

יח **דגזליה**. דלא אנזלן לחוד קאי הקלל' אלא על כל מי שנתנו לו הגזיל' והיא בעין בידו דלא קנאה כ"א ביאוש עם שינוי רשות שאחריו וגם אין כוונתינו להחרים על מה שעבר רק לקלל כדי להחזיר את שלו. סמ"ע וש"ך:

יט **חל**. בטור מסיק וכתב שכל חרם דב"ד גוזרין אותו א"צ לבע"ד לענות אמן ואף אם יהי' במצולות ים החרם חל עליו ע"כ (וכ"כ הרמ"א ביו"ד סי' רכ"ח סל"ג) והא דכת' הט"ו בסי' פ"ז סכ"ב דיענה המשביעו אמן היינו כשהוא שם והוא משביעו בב"ד עכ"ל הסמ"ע:

כ **אדם**. גם הט"ו כ"כ שם וכדי שלא יסתרו דבריהן זא"ז צ"ל דשם טוען דיש לו עדים בודאי ואינו יודע מי הן וכאן איירי בדלא טוענין ודאי לכך אין כותבין פתקא רק ליתומים ולפ"ז לא ה"ל להרמ"א לכתוב בל' וי"א כיון דלא מצינו חולק ע"ז וע"ל סי' כ"ח ס"ב עכ"ל הסמ"ע והש"ך תירץ דשם מיירי ליתן חרם אחר עדות דזה מוטל על הב"ד לחקור כדי להוציא הדין לאמתו משא"כ הכא ליתן חרם על מי שחייב לו וז"ש הרמ"א וע"ל כו' אחר "עדות" דייקא ועב"ח דה"ה בגניב' וכה"ג היו נותנין טרם וכ"מ להדיא בסמ"ע סי' רס"ז ס"ק ד' ע"ש:

כא **הלו'**. דטענת סטראי נינהו לא מהני כשקיבל המעות בפני עדים וכמ"ש הט"ו בר"ס נ"ח והרי כת"י כעדים דמי כ"כ הסמ"ע וכת' הש"ך דצ"ע להי"א בסי' נ"ח ס"ב דלא קרעינן לשטרא ואי תפס מלו' לא מפקינן מיניה אם גם בכאן נימא הכי או דלמא כת"י עדיף טפי עכ"ל:

כב **מועיל**. כת' הסמ"ע נרא' שהוא מטעם שכת' הט"ו בסי' מ"א באם הלו' טען ממני נפל והשטר יוצא מתח"י אחר שכיון שאין השטר ביד המלו' אין כאן חזקה וז"ל הש"ך ואותו אחר אינו יודע אם הלו' חייב או לא כן הוא בתשובת הרא"ש שם אבל אם הוא שליש ויודע מה טיבו דנאמן כמ"ש בסי' נ"ו א"כ יכול להחזיר השטר למלו' ופשיטא דמועיל לו הנאמנות עכ"ל:

כג **כפרן**. ז"ל הטור אע"ג דקי"ל הוחזק כפרן לממון זה לא הוחזק לדבר אחר אפ"ה בהא בטל לנאמנות ולא שקיל ליה אלא בשבועה וכת' הש"ך בשם ס' ג"ת דאם נעש' כפרן בב"ד קודם הנאמנות כל מילי דב"ד קלא איתי להו וסבר וקבל:

כד **כאן**. ל' הטור אם אין העדים כאן אין הלו' נאמן כיון שכתוב בו וקנינא מיניה על כל כו' א"י לבטלו אבל אם העדים כאן אין בזה משום חוזר ומגיד דאיכא למימר אשאר מילי דשטרא חתומי וע"ל סי' כ"ט עכ"ל הסמ"ע והש"ך כת' דשאר פוסקים חולקים ע"ז וס"ל דבשכת"י העדים יוצא ממקום אחר אין נאמנים לומר דלא חתמי על הנאמנות ע"ש:

כה **פשוט**. דאם הי' מנהג פשוט בודאי לא לשופרא דשטרא לחוד נתפשט המנהג לכתוב כן אלא משום דבאמת מאמינים זא"ז וכבר נתבאר בט"ו לעיל סי' ס"א ס"ה דכל המקבל קנין סתם אדעתא דמנהג מקבל וכותבין כל דבר שנהגו לכתוב אפי' לא קבלו עליו הלו' בפי' משא"כ כשאינו פשוט אף שהרב' היו כותבין כן עכ"ל הסמ"ע (והט"ז הקש' דהא כת' הטור כמו שרגילין לכתוב בכל השטרות וצ"ל דכאן מיירי שלענין נאמנות היו צריכין להתנות בפירוש דוקא אלא שאר דברים היו כותבין מעצמן לשופרי דשטרי והעדים טעו וסברו שגם זה הוא כשאר שופרא וא"צ דעת הלו' עכ"ל) וע' מ"ש הש"ך בזה ע"ש:

כו **מפורש**. כתב הסמ"ע דר"ל שבלשון זה כתוב בשטר וקנינא כו' ובענין הנאמנות מפורש ופי' הוא מ"ש לעיל בשטר נאמנות לא מעצמנו כתבנו אלא מפורש הי' בין המלו' והלו' לפנינו ומכ"ש אם כתבו שהקנין הי' מפורש גם אנאמנות עכ"ל:

כז **כשמצוה**. כת' הסמ"ע דאינו ר"ל שצריך להיות ידוע לב"ד שצוה כן להעדים אלא ה"ה כשבא במקום ההוא לפניהם שטר שכתוב בו נאמנות אמרי' מסתמא צוה כן לכתוב ולחתום כיון שאין כותבין אותו בלא ציווי הלו' כו':

כח **בשעת**. וכשכתוב בו נאמנות מסתמא אמרינן שאמר כן בשעת הלוא' או שקנו ממנו על הנאמנות לאפוקי אם ידוע בבירור שאמר כן לאחר הלוא' ולא קנו מניה אז אין מועיל הנאמנות. סמ"ע וש"ך:

כט **שעבר**. כת' הסמ"ע דאפי' זמן רב שעבר הזמן ומטעם דא"כ שטרך בידי מאי בעי דאל"כ פשיטא דהא לא כת' בו סתם נאמנות אלא כדי שלא יאמר פרעתיך ככלות הזמן דאילו בתוך הזמן חזק' שאין אדם פורע ודוחק לומר דמשום יום אחד דמשלם בו הזמן לחוד בא הנאמנות ע"כ וק"ק דלפ"ז בנאמנות כבי תרי לא יועיל אלא תוך הזמן אבל יותר נ"ל דמסתמא כ"ז שהשטר בידו משמע וכ"כ הגאון אמ"ו ז"ל עכ"ל הש"ך:

ל **מיורשיו**. הטעם אע"ג דאביהם לא מצי למטען פרעתי מ"מ אנן טענינן להיורשים שאביהם פרע ואם הי' חי לא הי' המלו' מעיז כנגדו לומר שלא נפרע ומש"ה הימנוהו הלו' נגדו ולא נגד יורשיו שירא שיעיז נגדם לכפור הפרעון עכ"ל הסמ"ע * ובזה נ"ל ליישב קצת מה שהנחתי בצ"ע בסי' ס"ט ס"ה למה צריך אצל היתומים דוק' תוך זמנו לדעת הרמ"א שא"י לומר פרעתי על כת"י וא"כ אף אם אביהם הי' קיים לא הי' יכול לטעון פרעתי ולפי סברא זו אתי שפיר דאע"פ שאביהם לא הי' יכול לטעון פרעתי אנן טענינן להו מטעמא דהעזה כנ"ל:

לא **פירש**. כת' הסמ"ע נרא' דאם טוענין היורשים אנו פרענו לך אין הנאמנות מהני לענין זה ואפי' אם פירש כן בהדי' שיהא המלו' נאמן אפי' אם יורשי הלו' יאמרו שהם פרעו יש להסתפק אם מהני קבלת החוב עליו בענין זה דלכאור' נרא' דלא מהני שאין כח ביד אביהן להפקיע ממונן כו' ע"ש ובש"ך השיג עליו וכת' דאין ספק שלא ראה דברי בעה"ת ובעל העיטור שכתבו היפך דבריו ואי הוי חזי להו הוה הדר ביה ע"ש (וכן בט"ז השיג על הסמ"ע בזה ע"ש) וכת' עוד הש"ך דבא"ע סי' צ"ח פסק הרב בהג"ה גבי כתוב' דאפי' פטרה בפירוש מהיורשים לא מהני והיינו כדעת החולקים על הרי"ף והרמב"ם וקשה על הרב שסתם כאן כדברי המחבר וצ"ל דגבי אשה חיישינן טפי לצררי מיהו בנ"י כת' בשם ר"ח וכל חכמי נרבונא דשום נאמנות אפי' מפורש לא מהני גבי יורשים בין בכתוב' בין במלו' בשטר כשבא לגבות מבני לוה וצ"ע לדינא מיהו כשקנו מיניה מהני הנאמנות לכ"ע אפי' בכתוב' כמ"ש הטור בא"ע שם והרב בהג"ה שם לא ביאר זה והי' לו לבאר עכ"ל:

לב **בכלל**. ואם כת' הבאים ברשותי הוא מחלוקת הרמ"ה והטור והב"ח פסק כהרמ"ה דאין היורשים בכלל הבאים ברשותי וכן נוטה דעת הריב"ש סי' תצ"ד ע"ש:

לג **סתם**. כלומר דלא האמין גם ליורשי מלו' עליו כמו בסיפא דאז היו גובין בלא שבוע' אבל פשיטא דמיירי שהאמינו על יורשיו דאל"כ לא היו יכולים יורשי המלו' לגבות אף בשבוע' דכיון דהמלו' הי' חייב שבוע' אינו מוריש שבוע' לבניו כמ"ש סי' ק"ח סי"ג וכן פירש הסמ"ע והב"ח והוא פשוט. שם:

לד **לקוחות**. כת' הש"ך צ"ע בדין זה כי הרא"ש לא פסק כן בפשיטות רק שכתב כיון דנפישי רמאי נכון להחמיר כדברי ר"ח ור"ל חומרא לתובע שהוא המוציא מהלקוחות שלא יוציא עד שישבע וא"כ כיון דהראב"ד ושאר פוסקים חולקים דהיכא דקדם הנאמנות בשטר ללקוחות מהני וכדבריהם נרא' עיקר בתוספתא א"כ מאן לימא לן דאי תפוס מלו' מלקוחות ואינו רוצ' לישבע דל"מ למימר קים לי כהני פוסקים וגם הרא"ש אפשר דמוד' היכ' דתפס מלו' דה"ל חומר' ללקוחות שהם התובעים מיהו היינו דוקא בנאמנות מפורש שהאמינו גם נגד הלקוחות אבל סתם נאמנות פשיטא דלכ"ע לא מהני נגד הלקוחות עכ"ל:

לה **מוקדם**. ע"ל סי' פ"ב סעיף ד':

לו **לישבע**. דיד בעל השטר על התחתונ' כן כתב הטור והקש' בס' לט"מ דהא הטעם הוא משום שהנתבע הוא מוחזק כמו שכתבתי לעיל בסי' מ"ב ס"ח וא"כ הכא נמי הרי הלו' מוחזק ע"ש שהאריך בזה והניח בקושיא ול"נ דלק"מ דהכא כיון שהנאמנות כתוב בשטר והמלו' הוא מוצי' השטר מסתמא לא הימניה אלא לבטולי שטרא ולא לענין תביעת בע"פ עכ"ל הש"ך (והט"ז הקש' דלמ' לא האמין לו אלא בפניו שלא יעיז נגדו כמ"ש בס"כ וי"ל דא"כ הי' יותר קלקול ללו' ממה שמועיל בנאמנות כי יסמוך ע"ז ויפרע בלא לקיחת השטר ואחר מיתת המלו' יצטרך לפרוע שנית להיורש משא"כ בס"כ בנאמנות המלו' שאין חשש בזה עכ"ל):

לז **אפילו**. כן הוא ל' הטור ומשמע דכ"ש הוא דכשמת המלו' צריך לישבע ולע"ד אינו מוכרח וי"ל דהרי"ף והרא"ש לא מיירי אלא כשהמלו' חי שהוא טוענו ברי משא"כ כשמת שאין היורשים טוענים רק שמא שאין נשבעין עליה ואולי גם כונת הטור במ"ש אפי' בחיי כו' דמשמע כ"ש כשמת היינו כשהיורשים טוענים ברי וצל"ע ש"ך:

לח **היורשים**. מל' זה משמע דאף שאין היורשים טוענים כלום אנן טענינן להו שפרע ובסכ"ב כת' המחבר דיש מי שאומר שחייבים לפרוע אא"כ הביאו עדים שאביהם אמר כו' והוא דעת החולק ע"ז וצ"ל שסמך עצמו על מ"ש לקמן. שם:

לט **לקנוני**'. א"ל מכאן למ"ש בסי' ק"ו דאפשר דבשטר שאינו מקויים טורף ממשעבדי אע"פ שאינו חשוב שטר אלא ע"פ הלו' דשאני הכא כיון דנתן נאמנות ללו' איתרע ליה

וה"ל כאילו נפל א"נ התם דמדאוריית' לא בעי קיום אוקמוה אדאוריית' וע' בתשובת רשד"ם סי' רכ"ח. שם:

מ **היסת**. דהנאמנות פטרו משבוע' דאוריית' כ"כ הסמ"ע ובב"ח ובס' ג"ת ביארו יותר דהא טעמ' דמוד' מקצת חייב ש"ד משום דבכולי בעי דליכפר' כו' דאין אדם מעיז כמ"ש בסי' ע"ה והכא כיון דאיכ' נאמנות מעיז וכת' הסמ"ע אבל לא מטעם דאין נשבעין אשטרות כמש"ל סי' ס"ו לקמן סי' פ"ח וצ"ה דאין זה מיקרי שטר כיון דיש ללו' נאמנות ע"כ ולא ידעתי מה ענין אין נשבעין על שטרות לכאן דהתם תובע ממנו השטרות ואין גופן ממון משא"כ הכא ואולי ט"ס הוא עכ"ל הש"ך (והט"ז כ' טעם אחר שפטור מש"ד גם הגאון ח"צ בהגהותיו שם נתן טעם נכון בזה ע"ש):

מא **שחייבים**. כתב הסמ"ע דבל' הרא"ש שהוא דעת היש מי שאומר מבואר דאפי' מת אביהן לאחר שהגיע ז"פ ואמרו שאביהן פרע לאחר הזמן או שאומרים שהן ראו שפרע אינן נאמנים וכת' הש"ך דבתשובת הרשד"ם סי' נ"ג תמה על סברא זו שהוא נגד יסוד מוסד דטענינן ליתמי ע"כ ולק"מ דהא דטענינן להו היינו היכא שהי' אביהן נאמן בלא נאמנות דיליה משא"כ הכא שלא הי' נאמן אלא מפני שהאמינו שהרי טעם סברא זו שיאמר המלו' לאביכם האמנתי ולא לכם ואינו אומר שלא אמר אביכם מעולם שפרע וכ"מ להדי' בתשו' מהראנ"ח סי' כ"א והוא פשוט עכ"ל:

מב **עדים**. וא"ת גם אם יביאו עדים יאמר המלו' לכך נתתי לו נאמנות מפני שידעתי שלא יעיז נגדי משא"כ בפניכם דמעיז כמש"ל בנאמנות לוה למלו' ובנפרע שלא בפניו י"ל באמירת אב לבניו אין דרכו לשקר לפניהם ועוד דשם דוקא אלהוצי' קאי אמרי' הכי אבל כאן דלהפטר לא אמרינן כן עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דבלא"ה לק"מ דע"כ האמין מלו' ללו' אפי' נגד יורשי המלו' דאל"כ הי' מקלקל לו) ועמ"ש בשמו לעיל ס"ק ל"ו ע"ש:

מג **כמיניה**. כת' בתשובת מהראנ"ח סי' כ"א דמשמע שאם ברור לנו שפרע לחבירו נפטר בכך שאין הכוונ' מ"ש בשטר שכל מי שיוציא כו' שאם פרע לחבירו שלא יועיל אלא שלא יוכל הלו' לומר אפרע לך חלקך ולחברך חלקו אבל כל שפרע חלקו שפיר דמי ע"כ ואינו מוכרח די"ל דה"ק כיון שהאמין למוצי' השטר הרי שעבד נפשיה להמוצי' ולאו כל כמיניה לו' שפרע לחבירו דלא חשיב פרעון כיון שהשטר ביד זה עכ"ל הש"ך:

מד **שותפים**. כת' הסמ"ע דוקא כשהן שותפין דאז מה שנתן הלו' לאחד מהן הוי קצת ברשות משא"כ כשאינם שותפים דאז גוב' מהלו' חלקו והלו' חוזר וגוב' מזה שנתן לו עודף ונ"מ אם נכסי הלו' בינונית ושל המקבל זבורית או שזה רך וזה קשה להוציא מידו. והש"ך כת' דדוחק לחלק בין הם שותפין או לא דכיון אפי' הם שותפין בחוב אם אין

נכסים להמוד' אינו נאמן להפסיד לחבירו ואפ"ה כשיש לו נכסים ב"ד יורדים לנכסיו א"כ כשאינם שותפין נמי אם איתא דדינא הוא דיורדים לנכסי המוד' תחל' הל"ל דנפרעים מהמוד' תחל' אע"פ שאינו שותף בהחוב אלא נרא' דלא באו הט"ו לומר אלא דאם הם שותפין אז אם אין נכסים למודה מגבים לאחר רק חלקו אבל אם לא היו שותפים בחוב מגבים לו הכל עכ"ל (וגם הט"ז כתב כעין זה ע' שם) וע"ל סי' צ"ג סעיף י"ד:

סימן עב

א **כמו**. דקדק וכתב כמו רבית דרבית ממש ליתא אלא בדבר שגוף ההלוא' נתרב' בו כ"כ הסמ"ע:

ב **שלא**. דמסתמא ניחא ליה והוה כמשיב אביד' והטור מסיק דבדברים אחרים שפחיתתו מרוב' לא ישכיר שלא מדעת הבעלים. שם:

ג **חשדא**. פי' הסמ"ע דיחשדו אותו דמשתמש בו בשביל הלואתו בלא נכייתא ובטור מייתי ראי' לזה ע"ש. ובזה מתורץ דלא תקשי מסי' רס"ז סכ"ב דבאביד' יכול לשומם בעצמו בלא ב"ד ולא חשדינן ליה משום דכאן יש לחוש שאין כונתו להשבת אביד' אלא דמשתמש בו בלא נכייתא ודלא כהב"ח שהקש' דברי המחבר אהדדי. והש"ך תירץ דלא דמי להתם דכבר השיב אביד' כשהכניסן לביתו לכן לא חשדינן ליה דאם הי' רוצ' לגזול לא הי' אומר שהוא אביד' אבל הכא שאינו משיב אביד' אלא עתה בשעת השכירות שפיר יש לחושדו שמשכיר לעצמו בפחות עכ"ל (וע' מה שפי' הט"ז דברי הב"י בדין זה ע"ש):

ד **שרי**. בנכיית' דוקא דאל"כ יש בו איסור רבית ומ"מ דינו של הרב בהתנ' עמו צ"ע די"ל דגם בזה איכא חשדא לדעת הטור דאיכ' מאן דידע שהוא ממושכן אצלו ולא ידע שהתנ' עמו. ש"ך:

ה **יד**. ונ"מ דמשם ואילך אף אם נאנסו מידו חייב באחריותן וגם אם הם מחולקין אם נתקלקלו מחמת לימודו או לא אינו נאמן בשבוע' לפטור נפשו אלא הממשכן נשבע על פחיתתו ונוטל ודוקא כשיש עדים שלמד מתוכן דאל"כ נאמן בשבוע' במגו דלא למדתי מתוכן דאין אדם נעשה גזלן ופסול ע"פ עצמו עכ"ל הסמ"ע וע"ש עוד מה שיישב דברי הרמ"א שסותר דבריו עמ"ש בי"ד סי' קע"ב ס"א והש"ך והט"ז השיגו עליו וכתבו דבאמת הוא ב' דעות וכאן לא מיירי מאיסור רבית וע"ש:

ו **מצוה**. ע"ל בס"ס רצ"ב דכ' הרמ"א דבהפקיד ספרים אצל ת"ח מותר לקרות ולהעתיק ממנו דאדעת' דהכי הפקידן בידו והיינו דוקא בפקדון אבל במשכון אפילו לת"ח אסור משום חשש רבית וכל זה דוקא כשבא הספר לידו מדעת בעליו אבל לילך לבית חברו

ולקרות מתוך ספריו שלא מדעתו אסור אפי' לת"ח ובלא חשש רבית שמא יקפיד חברו ע"ז שיקרע ספרו וכ"פ הרמ"א בא"ח ס"ס י"ד ע"ש עכ"ל הסמ"ע וע' בש"ך שיישב דעת הרמ"א מ"ש שם בא"ח דטלית ותפילין וכה"ג מותר ליטול אפילו בלא ידיעת חבירו דלא משמע כן מהפוסקים ע' שם באורך:

ז **שומר שכר**. כת' הסמ"ע הטעם דמלו' על המשכון מצוה קעביד ואילו מתרמי ליה עני בשעה שמלו' לו לא בעי למיתן ליה צדק' דהעוסק במצו' כו' ומשום ההיא פרוט' נעשה ש"ש עליו כ"ז היותו גביה ככל ש"ש שבשכרו שמקבל בתחל' או בסוף נעשה עליו ש"ש לעולם כ"כ הרשב"א והנה הש"ך האריך מאד בדינים אלו לפלפל בסוגית הש"ס והפוסקים והרוצ' לעמוד על דבריו יע"ש כי אין כאן מקום להרחיב הענין:

ח **ואין**. כתב הסמ"ע דהג"ה זו לא שייכא כאן ומקומה לקמן באם החוב יתר על המשכון כו' וקמ"ל דאפילו אם המלו' קבלו סתם לא אמרינן דקבלו כנגד כל החוב וכ"ש אם פירש בהדיא בשעה שקיבל המשכון שאינו מקבלו אלא בכדי שויו פשיטא שצריך הלו' לשלם לו מותר החוב אבל אם אמר בשעת הנחת המשכון לידו אף על פי שאינו שוה כפי החוב קבלתיו אז לכ"ע אבד מעותיו והא דכתבו מור"ם בלשון י"א כו' ע"ש:

ט **וישלם**. דאע"פ שפירש בשעת הלוא' שמקבל המשכון בעד כל חובו מסתמא לא היה דעתו כ"א אגניבה ואבידה דשכיח ולא אאונסין דאינן שכיחין וכמ"ש הט"ו בסימן רכ"ה לענין אחריות ע"ש וכל זה דוקא אם אין הלו' מכחישו בברי דה"ל כהלויתני ואיני יודע אם פרעתיך אבל אם הלוה טוען ברי שהמשכון בידך או מכרתהו וקבלת דמיו נשבע הלוה היסת ונפטר וכמ"ש המחבר בסכ"ט אלא שצ"ע דהטור כתב שם הטעם דנאמן במגו שאין לך בידי כלום או פרעתיך משמע דאם אין לו מגו כגון שהעדים יודעים שלא פרע נאמן המלו' וצריכין לדחוק ולומר דאף דאין לו מגו מ"מ נאמן הלוה אלא שצריך לישבע שבועה חמור' וכשיש לו מגו נפטר בהיסת עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דאין דבריו נראין אלא אם לית ליה ללוה מגו נשבע המלו' ונוטל וכ"מ להדיא בבעה"ת דמשם מקור דין זה וכ"מ בב"ח ונראה דהט"ו בסי"ד מיירי בדאית ליה מגו וע"ל בסכ"ט וכתב מהרי"ק שאפילו החזיר השט"ח ללוה אחר שנתן המשכון בידו מ"מ כשנאנס המשכון חייב הוא לפרוע החוב עכ"ל:

י **דמלו'**. עי' בש"ך שהאריך בדין זה אם יש לחלק בין משכנו שלא בשעת הלואתו או הלו' על המשכון ומסיק וכתב ז"ל ואפשר שדעת הרב שכתב וי"א דמלוה על המשכון כו' ולא כתב בקצור וי"א דלא הוי אלא ש"ח משמע דר"ל דדוקא במלוה על המשכון

פליגי אבל במשכנו שלא בשעת הלואתו מודה דהוי ש"ש וא"כ גם ביתרון חייב המלוה וכן עיקר עכ"ל וע"ש:

יא **יותר**. כתב הסמ"ע והיינו דוקא במשכון של ישראל שהשכינו לטובתו בלא רבית אבל אם משכן ישראל לחבירו משכונו של עובד כוכבים ונותן לו רבית ממנו נראה פשוט דה"ל ש"ש לשלם לו כל דמי המשכון חדא דבהנאה גדולה כזו מסתברא דכ"ע מודים דה"ל ש"ש ועוד דה"ל כאילו הלו' לעובד כוכבים עצמו דאל"כ הא אסור ליקח הרבית מהישראל כמ"ש בי"ד סימן קס"ט וזה נראה בעיני פשוט אם לא שמשפט העובדי כוכבים בערכאותיהן שמי שנאבד מידו משכון שמקבל ממנו רבית שאינו משלם יתרון דמי המשכון דאז פטור גם מהישראל מה"ט דכתיבנא ושמעתי שבתשובת ן' לב מסתפק בזה והנלע"ד כתבתי עכ"ל והש"ך כתב דבתשובה שם לא הוזכר כלל שהוא משכון של עו"כ ברבית וי"ל דמוד' להסמ"ע במשכון של עו"כ דה"ל שלוחו כו' ע"ש מה שחילק בין דין זה לבין סרסור לקמן סי' קפ"ה וכן בנותן לא' דבר למכור ושיחלקו הריוח ביניהם כמ"ש בס"ס קפ"ו דהוי ש"ש דלא דמי להדדי וע"ש:

יב **מפקינן**. כתב הש"ך דהכרעת האחרונים לפסוק הלכה למעשה דהוי ש"ש והאידנא סוגיין דעלמא דהוי ספיקא דדינא וכ"כ בתשובת מהרש"ך ס"ב סימן קס"ט ע"ש ואם תפס המלוה כפי מה שכנגד מעותיו לא מפקי' מיניה דהא משמע בתוס' ופוסקים דרב יוסף וסייעתו לא ס"ל הך סברא דה"ל כאילו פירש שיפסיד נגד מעותיו א"כ לפי מה שהעליתי בספרי ת"כ דמצי התופס לומר קים לי כהפוסק בזה ולא קי"ל כוותיה בזה ה"נ מצי המלוה לומר קי"ל כהפוסקים דהוי ש"ח ולא קי"ל בהא דה"ל כאילו פי' אלא כהחולקין עכ"ל וכתב הסמ"ע דה"ל להרמ"א להביא הדין וחילוק אם הלוהו על ב' קתות או על קתא ומשכון ואבד א' מהן וכמ"ש הטור ולהכריע בין דעות שיש בזה בגמרא:

יג **חייב**. לסברא קמייתא דלעיל דהוי ש"ש חייב לשלם כל דמי המשכון ולהי"א דהוי ש"ח ר"ל כאן דהמלו' הפסיד דמי חובו כפי שיווי המשכון ובע"ש לא דק בזה. סמ"ע:

יד **שמעון**. ז"ל המרדכי ואין האשה יכולה לתופסן בכתובתה דעדיין הם ברשות המלו' וה"ה דלא נעשו מטלטלי אצל בני הלו' והמלו' גובה מהן ועד"ר דעת החולקין ע"ז עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שמחלק בין בגדים שעש' לה הבעל דיכול למכרם ולמשכנם בע"כ ובגדים שהכניס' לו א"י למכור ולהשכין שלא מדעת' ועיין בא"ע ס"ס ע"ג בב"י ע"ש * ומה שיש לדקדק על מ"ש עוד המרדכי דאם עדיין נשארו הבגדים ביד האשה נאמנת בשבוע' שהבעל משכנם שלא ברצונה ע"כ הרי עכ"פ מחויבת להחזיר המעות מכח תקנת השוק

ומצאתי ישוב לזה ממ"ש הש"ך בר"ס שנ"ו בשם תשו' ר"מ אלשיך דאם דבד הגנוב בא ליד הבעלים א"צ לקיים תקה"ש ע"ש ובזה ניחא גם כאן וק"ל:

טו **שומר**. והפסיד כנגד מעותיו אבל ש"ש לא הוי אפי' לרב יוסף דליכא מצוה וא"ל דמ"מ ליהוי ש"ש מטעם שצריך לשטחה ולנערה אף שלא הלוה לו דהכא כיון שנתנו לו להשכינה אצל עובד כוכבים א"י לשטחה לפי שהלה סובר שהוא ביד עובד כוכבים ודמי להיה עמו במדינ' דס"ס רצ"ב ולפ"ז אם א"ל זה שנתן משכון אחר לעובד כוכבים ומשכונו הוא אצלו צ"ע לדינא עכ"ל הש"ך:

טז **הלוהו**. כ' הר"ן בתשובה סימן י"ט על ראובן שהשאיל ספר לשמעון ושמעון מניח בידו ספר אחר למשכון ונשללו משניהם אותן הספרי' לימים החזירו לראובן אותו ספר שהיה ממושכן ביד ראובן משמעון והשיב שחייב להחזיר לשמעון דאין שמעון חייב באונס ספרו של ראובן שהי' בידו ד"מ עכ"ל הסמ"ע ושם בתשובה כתב הטעם דהמשאיל סבר מצוה קעביד וא"כ אין כל הנא' של שואל דטעמא דשואל חייב באונסין מפני שכל הנא' שלו והכא אף המשאיל נהנה בפרוטה דרב יוסף ע"ש והר"ן לטעמי' אזיל דס"ל דהלכה כרב יוסף אבל להפוסקים כרב' הוי שואל גמור וחייב באונסים וא"כ לדידן הוי ספיקא דדינא והמע"ה ואין ראובן חייב להחזיר לשמעון אחרי שהוא מוחזק ולא ה"ל להסמ"ע לכתוב דברי הר"ן בפשיטות עכ"ל הש"ך:

יז **רשות**. פי' דאח"כ נתן לו רשות להשתמש בו ולא הלוהו ע"מ כן ובהכי מיירי הרשב"א בתשוב' זו ואח"ז הביא הב"י תשובה אחרת דאפי' כבר השתמש בו אינו נעשה עליו שואל כיון דאין כל הנא' שלו שבשביל שהלוהו משאילו להשתמש בו ע"ש והתם מיירי להדיא שהלוהו ע"מ כן ודלא כהסמ"ע שתמה על המחבר והרב שסתמו כתשובה הראשונ' שהרי בתשוב' השני' כתב להפך ולפי מ"ש לק"מ (וכן מחלק בט"ז ע"ש) אלא דהא קשה על הרב דהא הרשב"א לטעמי' אזיל דס"ל בשומר אביד' דהוי ש"ש ואם כן בדמי אביד' ה"ל שואל ולפ"ז ה"ל להרב להביא דלמ"ד מלו' על המשכון לא הוי רק ש"ח אינו נעשה שואל ואפשר לחלק ולומר דשאני הכא כיון שנתן לו רשות גרע טפי אבל בדמי אביד' לא נתן לו רשות בפירוש ומ"מ לענין דינא נרא' דאין להוציא ממון מהמלו' היכא דנאנס אבל אם נגנב או נאבד נ"ל דיש להורות דחייב המלוה דבנתינת רשות ה"ל ש"ש לכ"ע גם נ"ל דמי שהפקיד כלי אצל חבירו בין שהוא ש"ח או ש"ש אם אח"כ נתן לו רשות להשתמש בו פשיטא דה"ל שואל לכ"ע עכ"ל הש"ך וע"ש:

יח **לנאמן**. כתב הסמ"ע ואף ע"ג דבעלמא עכ"פ מפסיד המלו' חובו נגד שיווי המשכון בזה אין הקהל מפסידין כלל ואפי' המס שממושכן עליו צריך לשלם ועכ"פ נרא' פשוט

דאם כבר התרו בו לפדותו ולא פדאו דצריך לשלם דמי המס ומ"ש ולא לנאמן דין ש"ש ע"ש בתשוב' דכ' דאין לדמות נאמנים הללו לאפוטרופוס שממנים הב"ד על היתומים דלא שמרו שור של יתומים ונגח דאיכא מ"ד דחייבים לשלם דהתם ניחא לי' להתחייב מפני שם טוב שיצא עליו דאין הב"ד ממנין אפוטרופוס אא"כ בקיאין בו שהוא נאמן משא"כ בנאמני הקהל עכ"ל והש"ך כ' דהסמ"ע טעה בהבנת תשובת הרשב"א דמעולם לא עלה על דעתו לדמות לשור של יתומים דהתם פשע האפוטרופוס ולא יהא אלא ש"ח חייב בפשיעה אלא דהרשב"א קאי באפוטרופוס שמינוהו ב"ד לאבא שאול דישבע כו' ע"ש וכתב עוד דצ"ע אמה שפסק המחבר בפשיטות דאין להנאמן דין ש"ש הא הרשב"א גופיה כתב שהוא מקום עיון והכי מוכח נמי להדיא מדברי שאר פוסקים דאין דעתם נוטה לפסוק כן ולפ"ז אם תפס זה שנתמשכן מהנאמן לא מפקינן מיניה דמצי למימר קים לי. עוד נ"ל דאם ב' השלישו שום דבר ביד שליש לזמן ידוע ונגנב או נאבד תוך הזמן ה"ל השליש ש"ש לרב יוסף וסייעתו מה"ט שהיה צריך השליש לשטח' ולנער' כיון שלא היה יכול שום א' מהן ליקחנו תוך אותו הזמן וא"כ אם תפס א' מהן מהשליש לא מפקינן מיניה עכ"ל:

יט **מנהג.** כתב הש"ך דלשון זה מגומגם דפשיטא דאין מנהג כזה כלום דדוקא מנהג ותיקון מבטל הלכ' אבל מנהג גרוע שהוא נגד הדין לא וכמ"ש בתה"ד ר"ס שמ"ב דדוקא בעניני מסים אין מדקדקין במנהג אע"פ שהוא גרוע אבל בעלמא לא וכ"מ מלשון הרב גופיה בסי' קס"ג ס"ג ע"ש אכן לשון הרשב"א בתשוב' הוא מתוקן וכונתו לומר אם יש מנהג שהקהל פורעי' המס והם גובין מכל יחיד ויחיד שנמצאו היחידים חייבים להקהל אז נעשו הקהל ש"ש וצריך לפרש גם דברי הרב כן עכ"ל:

כ **בנו.** כמו באומן בכלי אומנתו כ"כ הנ"י בשם הריטב"א ורבו ומהרש"ל חולק ע"ז וכתב דדוקא גבי אומן שייך לו' דהוי ש"ש מטעם שמשתכר משא"כ במלוה על המשכון כו' והתוס' כתבו דמטעמא דפטור מליתן פרוט' לעני כשישטחנו' או ינערנ' לכך הוי מלו' על המשכון ש"ש וא"כ אף בבנו שייך האי טעמא עכ"ל הש"ך וע"ש וע"ל סי' פ"ט וסי' ש"ו:

כא **שומר.** וחייב בגניבה ואבידה לשלם אף מה שהמשכון שוה יותר על החוב ולהי"א לעיל ס"ס ב' ה"ה הכא הפסיד כנגד מעותיו וכ"כ מהרש"ל והסמ"ע וכ' בתשובת מהרשד"ם סי' צ"ח שאם צוה קודם מותו להחזיר המשכון בחנם ונאבד אח"כ פטורים היתומים וע"ש. ש"ך:

כב **מפשיע**. כ' הסמ"ע נרא' דאפי' למאן דמחשב פשיע' למזיק בידים לענין שטרות ודכוותיה מוד' כאן דפטור אפי' בפשיעה כיון דהתנה בפירוש שאינו מקבל עליו אחריות ועיין לקמן סימן ש"ה ס"ד בהג"ה:

כג **דעלמא**. כתב הש"ך דמשמע לכאור' מדברי המחבר שהעובד כוכבים מעליל על הישראל ורוצה ממנו יותר משויו ואינו ידוע כמה היה שוה לכן לא ישלם רק דמי סייף בעלמא וכ"מ בסמ"ע שכתבו ז"ל דומה לזה כתב הט"ו ס"ס שע"ח תשו' הרא"ש בא' שהזיק לחבירו בהפרד של עובד כוכבים שהי' בידו ומסיק בטעמו ז"ל אם העובד כוכבים מעביר עליו הדרך בשביל זה אין לחייב לזה המזיק באשר שלא כוון ע"כ אבל באמת המעיין בהגהת מרדכי יראה שכוונתו דאפילו דמי סייף זה א"צ לשלם לו דמיירי שהי' סייף יקר והשואל לא ידע שיקר הוא כ"כ וא"כ אפי' אם אין העובד כוכבים מעליל רק שרוצ' דמי סייף יקר כזה א"צ הלה לשלם כ"א דמי סייף בעלמא מיהו סיים שם דדין זה צ"ע גם מהרש"ל כתב שצ"ע גדול ונ"ל דהוי ספיקא דדינא ומ"מ במזיק בידים פשיטא דחייב כל מה שהיה הסייף שוה מטעם דמאי הוי לך גביה דאזקתי' מיהו במזיק בפשיעה ולא בידים ממש דינו כאבדו לענין זה אבל אם העובד כוכבים מעליל ולוקח יותר ממ' שהי' שוה פשיט' דפטור וכ"כ מהרש"ל ואפי' בהזיק בידים פטור מעלילה וע"ל בסי' שע"ח עכ"ל:

כד **בדמי**. ואפי' להי"א דס"ב בהג"ה דלא הוי אלא ש"ח מ"מ כנגד מעותיו מיהא הפסיד ושקל הוא חצי סלע וסלע הוא ד. ' דינרין סמ"ע וש"ך:

כה **תחלה**. ע"ל סט"ו ומ"ש שם:

כו **בלא**. שמטעם הנ"ל שהוא יודע בודאי כו' דין הוא שיטול המלו' השקל בלא שבועה אלא שמכח גלגול אמרינן שיכלול גם זה בשבוע' וכיון דאין כאן עליו שבועה דאינו ברשותו נוטל בלא שבועה. סמ"ע:

כז **וכולל**. ע"ל סי' רצ"ה ס"א דכ' הטור והמחבר איפכא שישבע שאינו ברשותו ויגלגל עליו שלא היה שוה יותר ונראה דלענין דינא לא נ"מ מידי לכך לא דקדקו בזה א"נ שם עיקר התביעה הוא על גוף הדבר. ש"ך:

כח **ויפטור**. כ' הסמ"ע דאין בזה דין מתוך שאיל"מ כמ"ש הט"ו בסי' ע"ה סט"ו דלא אמרו כן אלא בש"ד ודלא כע"ש עכ"ל והש"ך תמה עליו דהא הע"ש גופיה כתב כמה פעמים בסי' זה ובסי' ע"ה דלא אמרי' מתוך שיל"מ בשבוע' דרבנן רק שכ' ענין אחר דאין לתמו' ממ"ש בסי' ע"ה סט"ו י"א דלא אמרינן בשבוע' ע"י גלגול מתוך כו' אלא ישבע היסת על הגלגול כו' או מהפכ' וי"א משאיל"מ וכאן כ' שמגלגלים שאינו יודע ונשבע

שבועה זו ונפטר דלא כשום א' מהדעות שבסי' ע"ה די"ל כיון דשבוע' שאינו ברשותו אינו אלא מחמת טענת ספק שמא עיניו נתן בה לכך נשבע שבוע' זו גם על הגלגול שאינו יודע ונפטר וא"כ הוי כאן כדעה אחרונ' שבסי' ע"ה אבל לסברא הראשונ' שם דאין מגלגלין אינו יודע כלל דבעי' דוקא דומיא דסוט' א"כ אמאי ישבע כאן ע"י גלגול וקושי' זו אלימת' היא וצריכ' רבה ובודאי לדעת הרמב"ם וכן לדעת המחבר בס"ס שד"מ דאפי' בש"ד מגלגלין באיני יודע ע"ש ניחא אבל בטור אין לתרץ כן כו' ע"ש:

כט **מחויב**. הש"ך תמה על הרמ"א והסמ"ע דבסי' שפ"ח סס"א פסק הרב כדעת הראב"ד דלא אמרינן בזה מתוך שאיל"מ ע"ש וכן בר"ס רצ"ח כת' הסמ"ע דקי"ל כהראב"ד דרוב הפוסקים הסכימו עמו וא"כ היאך סתמו דבריהם כמה פעמים בסי' זה כדברי הרמב"ם והמחבר ונרא' לחלק דדוקא התם ס"ל כן משום דמעשים בכל יום שאין הנפקד מדקדק לידע מה שיש בשקים ומרצופים משא"כ הכא שדבר הממושכן אינו בשק וה"ל לידע וע"ש עוד שמאריך הרב' בדין זה ולבסוף מסיק להלכ' דהיכא שהתובע אינו יודע אם הנתבע יודע אם לאו הן במפקיד והן במלו' על המשכון או במזיק בכולן ה"ל מתוך שאיל"מ אבל אם התובע מוד' שהמזיק או הנפקד אינו יודע כמה הי' כגון שהפקיד או השכין שק צרור וחתום ויודע הוא שהלה לא ראה מה שבתוכו וכה"ג והוא מוד' מקצת והשאר אינו יודע לא הוי משאיל"מ וגם בכופר בכל כה"ג אינו חייב היסת שהיאך ישבע שאינו יודע שהרי התובע מוד' לו בזה וכן היכא שידוע לכל שאינו יודע או שיש עד א' לא אמרינן מתוך כו' אם לא במוסר או באשו או בנפקד דעשו תקנת נגזל שנשבעין ונוטלין שכנגדן אז מועיל עד אחד שנוטלין בלא שבוע' לפיכך מי שיש לו עד א' שבהמת חבירו הזיקו כמה וכמה ענינים אין חבירו חייב לשלם לו שהרי העד מוד' שאין המזיק יודע ולא שייך בזה שבוע' כלל וכן כל כיוצא בזה עכ"ל:

ל **גם** צ"ע הא כתב הט"ו בסט"ו דכשהלו' צריך לישבע כמה הי' שוה אז לא ינצל המלו' לעולם מלישבע שאינו ברשותו כו' ומיירי אפי' במאמינו ויש לחלק דשאני הכא כיון דעכ"פ צריך המלו' לישבע היסת שלא הי' שוה יותר מסלע אם איתא דהוי בידו הי' מוציאו כדי שלא יצטרך לישבע ולפ"ז צ"ל דהמלו' נשבע תחל' ואחריו ישבע הלו' היסת שלו עכ"ל הסמ"ע:

לא **עדים**. כת' הסמ"ע דאפי' אין לו עדים שהי' שוה יותר אלא שהמלו' מוד' לו בכך מ"מ לא אמרינן דנאמין להמלו' שלא פשע במגו דהי' אומר שלא הי' שוה יותר דהוי מגו דהעז' דא"י להעיז פניו במה שהלו' יודע האמת משא"כ בטענת פשיע' שהלו' טוען שמא והש"ך השיג עליו דזה לא הוי מגו דהעז' וכמ"ש בסי' ע"ה ס"ז וסי' פ"א סכ"ג וסי' צ"ג

ס"ב וסי' ק"י ס"ב וסי' שנ"ז ס"א ע"ש ועוד דמ"מ יהא נאמן הכא במגו שהי' אומר אינו יודע כמה הי' שוה כמ"ש בסי"ב דליכ' העז' וא"כ להרמ"א דס"ל ר"ס רצ"ו דאמרינן מגו לאפטורי משבוע' גם כאן אם אין עדים שהי' שוה יותר נאמן בהיסת שלא פשע במגו דטען שלא הי' שוה יותר ולכן כת' הרמ"א עדים דוקא עכ"ל:

לב **דאמר**. וקי"ל הכי דמספיק' לא מפקינן ממונ' רק שצריך ג"כ לישבע שלא שלח בו יד ושאינו ברשותו כמ"ש בסי' רצ"ה ש"ך:

לג **יודע**. ומינה דאם טוען הלו' ברי לי שלא נאנס אין המלו' נוטל כלום בשבועתו אלא הלו' נשבע היסת ונפטר. סמ"ע וש"ך:

לד **נאמן**. ואין למלו' עליו אלא חרם סתם כדלעיל סי' נ"ט. ש"ך:

לה **נשבע**. היינו שבועת המשנ' כדין הנשבעים ונוטלים ואם רצה המלו' מחזיר לו המשכון תחל' ומשביעו אח"כ ש"ד ע"פ העד למאי דקי"ל בסי' ע"ה סעי' כ"ג דמשביעין בספק ע"פ העד. שם:

לו **ליטול**. כת' הסמ"ע דמשכחת לה באם טוען הלו' סלע הלויתני וב' הי' שוה והמלו' טוען שהי' שוה יותר אבל אינו יודע כמה ויש לו ע"א שלא הי' שוה אלא ה' דינרין הרי הלו' נשבע נגד העד ונוטל סלע מהמלו' ובסי"ד כתב הרמ"א לענין פרעון כעין זה וע"ל סי' ע"ג ס"ס ט"ו והש"ך כתב דעוד משכחת לה כשהמלו' הפך השבוע' על הלו' וכ"כ הב"ח ומוכח מכאן דמחוייב שבוע' ואי"ל שיש לו עד א' מסייעו אפ"ה אינו פוטרו משבוע' וחייב לשלם עכ"ל:

לז **מתחלל**. או יהי' שבוע' לבטל' כדפי' ר"ח ולא כפרש"י דיפסול לעדות ולשבוע' ולפי זה יכול המלו' לומר לא אשבע שאינו ברשותי כיון שהוא מצוי בשוק ותקבל אתה בחרם כמה הי' שוה משא"כ לפרש"י שהרי אפי' בעובר על החרם פסול לעדות ולשבוע' כמ"ש בסי' ל"ד ובסי' צ"ב וכן מוכח בס"ס ע"ה כפי' ר"ח ובס' ג"ת הקש' דאם יש כאן שבוע' לדעת כמה הי' שוה א"כ אין זה דבר שוה ומצוי בשוק דפוק חזי כמה שוה בשוק' ע"כ ולק"מ דמשכחת לה כגון דמצוי בשוק חפץ כזה לקנות בעד ה' דינרין ויש כמוהו חשוב ממנו לקנות בב' סלעים ואפ"ה חיישינן דלמא כשיוצי' המלו' את המשכון יהא הלו' מוכרח להודות שהוא שלו כגון שניכר לכל שהוא של לוה או ששמו כתוב עליו וכה"ג לכך צריך המלו' לישבע שאינו ברשותו ועוד יש לתרץ בגווני אחריני וק"ל. עכ"ל הש"ך:

לח **מודה**. בכל הסעיף מיירי כשידוע שזה הטבעת שביד השולחני שוה יותר מדמי חובו. סמ"ע:

לט **בעיקר**. כתב הש"ך וה"ה אם חלוקים בפחת המשכון צריך ג"כ לישבע בנק"ח ודלא כב"ח וע"ל ס"ב וסכ"ז. עכ"ל:

מ **בנק"ח** כתב הב"ח ז"ל נרא' דאף למ"ש הרא"ש דאמרינן מגו לאפטורי משבוע' גבי שותפין בסי' צ"ג היינו דוקא כדי לפטרן לגמרי משבוע' אבל אם על כל פנים חייב שבוע' מוד' דאין אומרים מגו שלא להחמיר עליו בשבוע' כו' ע"כ ואגב חורפיה לא דק ואישתמיטתי' דברי הרא"ש דר"פ כל הנשבעין שהביא שם דברי הר"י הלוי ז"ל ע"ש דמוכח להדיא מדבריו דאין לחלק כדברי הב"ח אלא טעמא הוא כיון דלאו אגוף המשכון קטעין וע"ל ר"ס רצ"ו עכ"ל הש"ך:

מא **מעות**. דדוק' חפץ שעומד להחזיר בעינו לבעליו מחשב המלו' כאילו בא להוצי' מהלו' מש"ה צריך לישבע שבוע' חמור' כדין נשבע ונוטל משא"כ מעות דלפ"ד המלו' יעמדו בידו בחובו שהלו' לו עכ"ל הסמ"ע וע' עוד שם ובש"ך מה שהביאו בשם הר"ן ומה שכתבו עליו וביארו דבריו. עיין שם:

מב **תחלה**. פי' ולא אמרינן בכה"ג אין אדם מוריש לבניו ממון שלא יוכל לגבותו כ"א בשבוע' כמ"ש בסי' ק"ח דשאני זה שהוא כבר תחת יד אביהן לפרוע ממנו והב"י כתב ע"ז מיהו צריכין לישבע שבועת היורשים שלא פקדנו אבא ע"כ ור"ל אפי' לדעת הרא"ש והטור בסי' ס"ט ובס"ס ע"א דלא תקנו שבועת היורשים כ"א כשבאין להוציא מיורשי הלו' ע"ש עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ונרא' דאף למ"ש בסי' ק"ח ס"ה דאין היורשים צריכין לישבע נגד הלו' אלא כשטוען אשתבעו לי היינו דוקא בשטר משום דאביהן גופיה לא הי' צריך לישבע משא"כ במשכון שגם אביהן הי' צריך לישבע בכל ענין א"כ גם הם צריכים לישבע בכל ענין שבוע' שלא פקדנו וע"ל סי' ק"ח סי"ב עכ"ל:

מג **נוטל**. היינו בשבוע' בנק"ח. ש"ך:

מד **מלמד**. פי' ותופס בשביל חוב אחר דאילו בשכר לימוד א"צ להחזיר כמ"ש בסמוך. סמ"ע:

מה **מיגו**. כתב בתה"ד ס"ס שכ"א דה"ה דלא אבד מוחזקות שלו ע"ש ונ"מ בספק שבשטר דמהני תפיס' אפי' לית ליה מגו כמ"ש בסי' מ"ב ס"ח או פלוגתא דרבוותא ושאר ספיקא דדינא וכה"ג ודוק. ש"ך:

מו **פקדון**. כתב הש"ך דהרב לא ביאר על נכון דפשיטא דהיינו דוקא בהלוא' יכול לטעון על המעות שתחת ידו כך בסתם שאינו חייב לו כלום אבל בפקדון אין הנפקד יכול לתפסו ולישבע בסתם משום דמאן שם ליה וה"ה במשכון וכ"כ הריב"ש סי' שצ"ו והוסיף עוד דאפי' חייב לו חטים שהלו' לו לא מצי למתפס בסתם שהרי צריכין שומא

וע' בתשובת מהראנ"ח סי' קי"ג וגם בהלוא' אם יש לאחד עדית ובינונית ולאחד זיבורית דהוי דינא דזה גוב' וזה גוב' כמ"ש סי' פ"ה ס"ג אינו יכול לישבע בסתם כ"כ הב"י בסי' ע"ה מיהו היינו כשזה שרוצ' לטעון בסתם יש לו עדית ובינונית וחבירו התובעו יש לו זיבורית אבל אם הוא להפך פשיטא דמצי למטען בסתם שאינו חייב לו כלום וק"ל. עכ"ל:

מז **נאנס**. כתב הסמ"ע דהיינו כשהנפקד טוען שנאנס צריך שיהא ברור לו שלא נאנס אבל אם טוען להד"ם הרי מודה שלא נאנס דכל האומר שלא הפקיד ה"ל כאילו אמר שלא נאנס ויכול זה לישבע שאינו חייב לו כלום:

מח **בדין**. ע' בריב"ש שם דכתב דהיינו לאחר שומת ב"ד כדלקמן סי' ע"ג סט"ו ע"ש שהאריך בזה. ש"ך:

מט **ונוטל**. הלשון מהופך דהדין הוא שנוטל הלו' מתחל' משכונו ואח"כ נשבע היסת וכ"כ הרמב"ם להדיא ופשוט הוא. שם:

נ **היאך**. אפי' ראו שבא לידו מיד הלו' אם אינן יודעים באיז' אופן בא לידו אם בפקדון או במשכון או במכיר' או במתנ' נאמן לטעון מכרת או נתת לי וכמ"ש הט"ו בסי' קל"ג ס"ס ב' ואם כן נאמן גם כן לטעון עליו עד כדי דמיו. שם:

נא **עתה**. כתב הרמב"ם ז"ל כל שהוא בחזקת שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר אפי' באו עדים והעידו שהשאילו או השכירו זה אין מבטלין בהן חזקתן ע"כ וכתב הב"ח שדבריו תמוהין דפשיטא דלא אזלינן בתר חזקה במקום עדים ואפשר ליישב דה"ק אע"פ שהעידו שהשאילו כו' מסתמ' ודאי החזירו לבעליו ויכול לטעון דחזר ולקחו אח"כ כו' ע"ש דסיים ומ"מ כל הפוסקים חולקים עליו ולא דק דמ"ש הרמב"ם אם באו עדים כו' ר"ל שמעידים שהשאילו או השכירו לאחר אבל אינם מעידים שהשאילו לזה וכ"מ להדי' בה' המגיד והוא פשוט והדין דין אמת ואין חולק עליו וזה ברור. שם:

נב **שמסרם**. כתב הסמ"ע וגם לא ראו עתה בידו דע"ז קאי ואז אף אם הוד' אח"כ דיש בידו וטוען עליהם בכדי דמיהן נאמן במגו דלהד"ם או החזרתי אבל בראו בידו והכירוהו לא שייך לא טענת החזרתי ולא להד"ם ועמ"ש בסי' ס"ד למה אמרינן מגו דלהד"ם או החזרתי הא אי הוה טען כן לא הי' יכול להראותו ע"ש ובסי' קל"ג עכ"ל והש"ך כת' בשם בעה"ת ז"ל אבל דברים העשוים להשאיל ולהשכיר אף ע"פ שמסרם לו בעדים א"נ שאין עשוין להשאיל ולהשכיר ואיכ' סהדי דאושליה ניהליה וראה כו' אינו נאמן לטעון לקוח או משכון אלא זה נוטל כליו ונשבע היסת ובס' ג"ת הקש' דאי איכ' סהדי כו' אמאי ישבע הלו' היסת שאינו משכון הרי יש לו עדים כו' ע"ש שהאריך והניח בקושי' ול"נ דלק"מ

דהא בדברים העשוים כו' נמי תיקשי לדידיה כיון דמהני החזק' להוציי' ממון אמאי לא תיהני לפטרו משבוע' אלא ודאי דחזק' זו או עדים לא מהני רק דלא ליהוי המלו' מוחזק אבל מ"מ יכול להיות שאח"כ הלו' עליהן דלא יהא אלא תביעת בע"פ ג"כ צריך הלו' לישבע. עכ"ל:

נג **שראוהו**. נרא' דהיינו שמכירים העדים הכלים ויודעים בבירור שזה הכלי הי' של הלו' אבל אם אינם יודעים בבירור אף שראו בידו כלי כזה שתובעו אפ"ה אין מחייבין את המלו' להוציאו ולהראותו בב"ד כדי להכירו על פי הסימנים שנתן הלו' וכמ"ש המחבר בסי' רצ"ז עכ"ל סמ"ע וכתב הש"ך בשם הג"ה אשר"י וז"ל אי שויא ראה מוציא ראובן ירושתו מיד שמעון מטעם שעשוי להשאיל ולהשכיר אע"פ שראובן אינו יודע אם שאול הוא בידו או לקוח מאביו מבטל חזקת המחזיק וע"ל סי' קמ"ו ס"כ ומשמע דכ"ש אם יש לו עדים שהשאילו אביו אע"פ שאינו יודע אם לקחו אח"כ אם ראו עתה ביד שמעון מוציא ירושתו אפילו בדבר שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר וכ"מ בבעה"ת דאי איכ' עדים וראה מוציאין מידו מה שתפס ומחזירו ליתומים כו' ומביאו ב"י בסי' ק"י וכן משמע בשאר פוסקים שם. עכ"ל:

נד **מכורין**. כתב הש"ך דמיירי בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר והלכך כשטוען אז שהן מכורין לא הי' נאמן אבל בדברים שאין עשוין כו' אע"פ שראו העדים מתחל' מ"מ הרי בשעת ראייתן טען מכורין וא"כ כשטוען עתה כך וכך יש לי עליו נאמן עד כדי דמיו במגו שהי' עומד בטענת לקוח וע' בתשובת מבי"ט ח"א סי' ב' תשובת הר"י בי רב. וגם בדברים העשוין להשאיל אם עומד בטענתו ראשונ' שהוא לקוח בידו נאמן דאל"כ אין לך אדם שלוקח מחבירו כלים העשוין להשאיל ולהשכיר דמי שהי' החפץ שלו משוי ליה ראה וכשיטעון זה האמת שלקחו יתחייב להחזירו עכ"ל וע"ש:

נה **סהדי**. ואפי' טוען בפירוש החזרתי לך אינו נאמן מיהו ר"י תמה על זה היאך מפורסם כ"כ שלא יכול לטעון החזרתי וא"כ נאמן לטעון כן או לקוח ושאר טענות במגו דהחזרתי ע"ש ותמוה על הרמ"א שכתב בפשיטות דלא כר"י ואולי במ"ש בריש ההג"ה י"א דלא בעינן וכו' כוון לזה דאם הדבר מפורסם ור"ל דלאו כ"ע מודים בזה וע' בתשובת מהרי"ט סי' ט' וסי' ק"ה עכ"ל הש"ך:

נו **קודם**. וה"ה אם ראוהו הב"ד קודם שנפלו הטענות ומחלוקת ביניהם כ"כ הריב"ש סי' שמ"ה ע"ש וכה"ג כתב בתשו' מהר"מ אלשקאר סי' קכ"א בשם הר"י הלוי והרמב"ם וז"ל דייניגן בכל יום דלא הוי מגו אלא אם הסמיך דבריו ולא הפסיק כגון שהוציי' בגד מתח"י ואמר זה של פלוני הוא ויש לי עליו כך וכך זה ודאי הוי מגו אבל אם אחר שאמר

שהבגד של פלו' הוא שתק ואמרו לו כיון שהודית החזר לו את שלו ואז אמר דיש לו עליו כו' לא הוי מגו אלא מחזיר הבגד ואינו נוטל כלום ע"כ וע"ש וע"ל סי' פ'. ש"ך:

נז **אחד**. לכאור' משמע דקאי אדלעיל שראו עדים עתה בידו ע"ז קאמר דאם יש עד א' שרא' עתה בידו י"א כו' והוא תימא דבהא ודאי לכ"ע הוי משואיל"מ ולא קאמר הרשב"א בתשוב' אלא כשהעד מעיד שבא לידו בתורת משכון רק שאינו יודע כמה הלו' דכיון שמעיד שבדין בא לידו לא הוי משואיל"מ וכן מחלק הרמ"א גופי' בסי' ע"ה סי"ג וצ"ל דכאן נמי מיירי כה"ג שהעד מעיד שבתורת משכון בא לידו ומ"מ אין דברי הרב מדוקדקים במ"ש ואם יש עד א' בזה כו' דהא גם בב' עדים הדין כן דלסבר' האחרונ' המלו' נשבע ונוטל ולסבר' הראשונ' חייב להחזיר ואם בא לומר רבות' דאפי' בע"א ה"ל משואיל"מ זה לא שייך כאן אלא בסי' ע"ה ששם עיקר דין זה וכבר כתבו הרמ"א שם עכ"ל הש"ך (גם הט"ז השיג על הרב בזה ע"ש) וע"ל סי' רע"ז ס"ז:

נח **הראשונ'**. והש"ך כתב דנרא' עיקר כסבר' האחרונ' ודליכ' מאן דפליג בהא ע"ש:

נט **שלו**. אפי' אין העדים יודעים שעדיין הוא שלו וע"ל סי' צ"ט. סמ"ע:

ס **בידו**. ע' בש"ך שהשיג על הסמ"ע במה שגורס בידו ומפרש שאינו טוען לקוח אלא שנתן לו למשכון וזה אינו דהא הרמ"א כתב שחייב לפדותו מפני תקה"ש ובזה אין חילוק בין שטוען לקוח או למשכון כמ"ש בסי' שנ"ו אלא נרא' דצריך לגרוס בידי כמו שהוא בכל הספרים וה"פ ואם אינו טוען לקוח הוא בידי כדי להחזיק גוף החפץ רק שטוען סתם שראובן נתן לו של לוי למשכון והוא לא ידע שהפקידו בידו והלו' לו עליו או שטען ששמעון מכרו לו ואינו חפץ בגוף הדבר רק להחזיר לו דמי המכיר' חייב לוי לפדותו או להחזיר לו מעותיו שנתן בעדו מפני תקנת השוק עכ"ל וע' עוד שם במה שהשיג על הרמ"א דדבריו סתומים והוא ביאר ע"פ תשו' הרשב"א שממנו מקור דינים אלו. ע"ש:

סא **ושאר**. פירוש דמצד עצמן אמרינן בהו שעומדין להשאיל ולהשכיר אלא שרואין באומדן דעת של בעל הכלי ועל זה שטוען שהשאילו לאפוקי מהרמב"ם דס"ל שהכלי מצד עצמו אין אומרים בו שעשוי להשאיל כי אם בעשוי לכך. סמ"ע:

סב **המחזיק**. כתב הסמ"ע הטעם דכל מלו' על המשכון יותר מדמי שויו מסתמ' מתחלת ההלוא' הי' דעתו שאם לא יפדנו יחזיקנו בדמי הלוא' לפי שהי' חביב בעיניו ובכה"ג מיירי כאן וכשם שמועיל תפיסתו לטעון עליו כדי דמיו כך מועיל שנאמן לומר דכך הית' כונתו ע"כ וטעם זה אינו נכון לענ"ד דלפ"ז אם אינו טוען שלכך כוון וכ"ש בתופס עכשיו בחובו ולא הלו' עליו מתחל' הדין עם בעל הכלי וזה אינו דהא הבע"ת הביא ראי' מהני עזים דאכלי חושלי כו' אם אומר אני אקח העזים בק' כו' אלא הטעם דאילו טען

לקוח הי' מחזיק הכלי גם עתה נאמן שחייב לו יותר מדמיו וא"צ להחזירו עד שיתן לו כפי מה שטוען וע"ל סי' קט"ו ס"ס א' מ"ש שם ונרא' דמ"מ צריך המחזיק לישבע בנק"ח עכ"ל הש"ך (והט"ז כתב דנ"ל דהכא מיירי במידי דצריך שומא וכן מור' הלשון לשומת הבקיאים אבל בדבר הידוע שומתו ומצוי אצל כל אדם אין לטעון יותר מדמיו ע"ש):

סג **הראי'**. כ' הש"ך דהיינו דוקא היכא דאית למלו' מגו אז הדין עמו ומ"ש הרב דהמע"ה ר"ל כיון דאין הכרע' בין ב' הדעות המע"ה ונ"מ דאם הדר הלו' ותפסו אפי' בעדים אף דצריך לשלם מה ששוה כיון שתפסו בעדים מ"מ יכול להחזיק הכלי ובס' ת"ח רצה להוכיח מסוגית הש"ס גבי דכי לא מסיק שיעור ארעא ושבחה דיהיב ליה זוזי ללוקח ומסלק ליה דכאן אפי' אין המלו' מוחזק במשכון אין הלו' יכול לסלקו בפחות ממה שטען עליו ע"ש ול"נ דשאני התם כיון דלית ליה זוזי והקרקע שוה כדי כל החוב וכמ"ש בסי' קט"ו ס"ו ע"ש ועוד דשאני הכא כיון דאינו חייב לו בודאי ודו"ק. עכ"ל:

סד **לקוח**. היינו בדאיכא עדי ראה דדין אלו כדברים העשוים להשאיל ולהשכיר אבל היכא דליכא עדי ראה כיון דנאמן לטעון להד"ם או החזרתי נאמן ג"כ לטעון לקוח או משכון הוא בידי במגו כן נ"ל. ש"ך:

סה **החזיק**. משמע דקאי גם אבהמ' דמהני חזקת ג"ש וכתב בסמ"ע דהמחבר סמך אמ"ש בסי' קל"ה דבבהמ' לא מהני חזקת ג"ש ועמ"ש שם דאדרבא העיקר בש"ס ופוסקים דגם בבהמ' מהני חזקת ג' שנים ושגם דעת המחבר כן וכמו שנרא' מדבריו אלו שבכאן ע"ש. שם:

סו **בחובו**. אבל אם טוען משכון הוא בידי כל השלש שנים צריך לישבע בנק"ח כ"כ הב"ח. שם:

סז **נשבע**. היינו ש"ד דזה הוה מוד' במקצת ממש ואינו חשוב כהילך כיון שאין המלו' מוד' במשכון ודלא כב"ח ששגג בזה. שם:

סח **וכיון**. כ' הסמ"ע דצ"ל דכיון והוא נתינת טעם דכיון דיש עד א' דבתורת משכון בא לידו וגם עכשיו קודם שירדו לדין ראוהו בידו ה"ל עדים וראה ותו לית ליה מגו דלקוח או החזרתי ואע"ג דאין כאן אלא ע"א שמעיד שבא לידו בתורת משכון מ"מ כיון שהוא עצמו מוד' בכך ה"ל דברי העד א' כאילו העידו שנים כן והש"ך כת' דהרשב"א חולק וס"ל דהמלו' נאמן בשבוע' והביא הרמ"ה דעתו לעיל סי"ח ובתשובת הרב סי' פ"ז כתב ז"ל ואע"ג דבתשובת הרמב"ן לא משמע כן מ"מ אין להוציא ממון נגד הרשב"א ע"ש ועוד נ"ל דליכא פלוגת' בהא דידוע דתשובת הרמב"ן הם תשובת הרשב"א רק שהמדפיסים טעו וכמ"ש ג"כ הב"י בהקדמת ספרו ואם כן נרא' דהרשב"א גופי' חזר בו וליכ' מאן דס"ל

דחייב להחזיר המשכון והכי נקטינן דהמלו' נשבע ונוטל עכ"ל וע"ש דמביא עוד ראי' לדבריו מדברי הרמב"ם ובעה"ת ע"ש:

סט **היסת.** משום דהמשכון הילך הוא ולפ"ז מיירי שלא נטל המשכון עדיין ומכל מקום א"צ לישבע אלא היסת דכיון דשמעון אינו מביא ראי' הרי הוא של ראובן וה"ל טענת שמעון כתיבת בע"פ דא"צ אלא היסת או י"ל דמיירי שמשלם לו מיד העשר' דמוד' דה"ל הילך. ש"ך:

ע **מדחי.** צ"ע בדין זה דהנ"י הוציא כן ממאי דס"ל גבי פועל דאם א"ל טול מה שעשית בשכרך דיכול לחזור בו כ"ז דלא פנינהו ודלא כהרשב"א משום דדחויי מדחי והרי הט"ו גופיה חולקים בזה בסי' של"ו ס"ב וס"ל כהרשב"א דאם הוא ברשות הפועל א"י לחזור בו וא"כ נרא' דה"ה הכא גבי משכון ודוחק לחלק בין פועל להך דהכא ועוד דהא בנ"י שם תלה זה בזה וכת' להדי' דלהרשב"א אם חזר בעל המשכון אח"כ על משכונו אין שומעין לו ע"ש וצל"ע. שם:

עא **ונפטר.** כת' הסמ"ע דמיירי שאין עדים בדבר ואילו רצה המלו' הי' אומר שהרקבון נעש' כבר והוא לא השגיח עליו ולא נעש' בביתו כלל ומש"ה נאמן במגו בהיסת דאל"כ הי' צריך לישבע שבוע' דאורייתא שנעש' אצלו באונס אפי' על טענת ספק דהלו' כדין כל שומר ועוד י"ל דלא חייב' התור' לישבע אלא כשטוען דומיא דמית' שכל' לגמרי משא"כ בכה"ג וכיון דאין להלו' טענת ברי אהמלו' לא חייבוהו התור' לישבע אספק ע"כ וכת' הש"ך דאין דבריו נ"ל דתירוץ הא' ודאי ליתא דהא מקור דין זה הוא מבעה"ת והוא ס"ל דלא אמרינן מגו לאפטורי משבוע' וכ"פ המחבר בר"ס צ"ג ור"ס רצ"ו ואפי' להרמ"א שם ואמרינן מגו לאפטורי משבוע' אלא דשבועת שומרים ה"ט דהוי העז' ה"נ דמי ממש לזה דהא אילו טען דהרקבון הי' כבר הוי העז' ואם כונת הסמ"ע במ"ש ולא השגחתי עליו דר"ל דאינו יודע אם הרקבון הי' כבר דלא הוי העז' פשיטא דכה"ג לא הוי מגו וכמש"ל סי"ג בשם התוספות והר"ן. והתירוץ הב' ג"כ לא מסתבר כלל לחלק בין נאבד לנפחת מה שלא מצינו בשום מקום אלא נ"ל דמיירי שהלו' טוען ברי שנרקב בפשיעתו והלכך נשבע המלו' היסת דכל שבועת שומרים אינו אלא כשבעל החפץ טוען שמא דרחמנ' רמי שבוע' עליו שלא יהא כל אחד הולך וטוען אבד שהרי זה אינו יודע אם משקר אבל כשהבע"ד טוען ברי לא דחזק' אין אדם מעיז והשתא א"ש נמי מה שהקש' הסמ"ע אמ"ש הט"ו אח"כ נשבע שהוא כדבריו ונפטר דלאשמועינן רבות' שהלו' חייב ג"כ לשלם ע"פ שבועת המלו' כו' ולפמ"ש לק"מ דכיון שהלו' טוען ברי אינו חייב לשלם ע"פ שבועת המלו' עכ"ל וע' שם (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה והוא יישב לחלק בין שבועת שומרים דליתא

אלא במוד' שנפחת רק שטוען שנעש' באונס משא"כ כאן דאינו מוד' או אפי' אינו יודע אם יש פחת דאין עליו שבועת שומרים ע"כ והגאון ח"צ בהגהותיו שם כת' ז"ל נראין דברי הסמ"ע עיקר ולא מטעמי' אלא דס"ל לבעה"ת כמ"ש המחבר בסי' רצ"ד דביש עדים אינו נשבע אפי' שבוע' שלא פשעתי בה וכאן שאכלו עש או עכברים וכיוצא אנן סהדי שנעש' באונס רק דלא ידעינן אם פשע או לא מש"ה אינו נשבע אלא היסת וצריך טענת ברי שנפחת ודברי הש"ך אין ל' בעה"ת סובלים כלל גם עיקר דינו צ"ע. עכ"ל):

עב **הילך**. כ' הסמ"ע הא דבר"ס פ"ז פסק המחבר דמשכון לא מיקרי הילך צ"ל דשאני הכא דלו' עליו מתחל' וקבלו במקום דמיו והש"ך כת' דבאמת הר"ן והנ"י מחלקין בכך אבל מכל מקום דין זה צל"ע כי נרא' להדי' דאזלי לשיטתם דס"ל דב"ח קונ' משכון אף (שלא) בשעת הלואתו וא"כ לפי שהוכחתי לעיל ס"ב דלא קי"ל כן אלא דשלא בשעת הלוא' אינו קונ' משכון ואינו עליו אלא ש"ח או ש"ש א"כ כיון דלא קני משכון לאו הילך הוא ומנה אין כאן משכון אין כאן כו' ע"ש דהבי' ראי' שהרמב"ם והפוסקים ס"ל כן ומסיק שכן נרא' עיקר:

עג **עשר**'. והמשכון רוצ' להחליט בידו דאומר כיון שנפחת בפשיעתו אין כח ביד המלו' להזקיקו לטפל בו למכרו. סמ"ע:

עד **מתוכו**. בטור כתוב מחובו והיא גירסא נכונ' בעיני יותר ועל דרך שכתבתי לפני זה. שם:

עה **מהמשכון**. פי' הסמ"ע דאותן עשר' שנשאר לו חוב א"י לכוף להלו' לשלם לו במזומנים ושיקח משכונו אלא גוב' אותו מהמשכון אבל בהחמש' שמוד' לו ביתרון מחובו הדין עם המלו' דא"צ ליתן לו מזומנים אלא מנכ' מחובו והכלל שהמוחזק ידו על העליונ' והמע"ה עכ"ל ואין כן דעת הש"ך אלא דאם רוצ' המלו' יכול להחזיק גם שיעור החמש' עד שישלם לו הט"ו במזומנים דאף שנפחת אצלו מ"מ א"צ ליקח המשכון בחובו דלא יהא אלא שואל או מזיק בידים הא קי"ל דאין שמין אלא לגנב ולגזלן בלבד וכמ"ש בסי' שד"מ ור"ס ת"ג וע"ש:

עו **היסת**. ז"ל הש"ך כת' הסמ"ע והב"ח הא דנשבע היסת ולא בנק"ח כדלעי' סי"ז היינו משום שאין מחולקים בסך ההלוא' רק בשיעור הפחת ע"ש באריכות ואין דבריהם נ"ל לדינ' דהא דבסי"ז צריך לישבע בנק"ח טעמ' הוא כיון דאינו טוען על גוף המשכון שהוא שלו אם כן מה בכך ס"ס לפ"ד הלו' אין מגיע לו כ"כ להתפרע מהמשכון וכיון דאינו טוען על גוף המשכון צריך לישבע בנק"ח כו' אלא נ"ל לפרש דברי בעה"ת דיש חילוק דאם כבר פרע הלו' להמלו' ואח"כ טוען ברי לי שנפחת המשכון תח"י המלו' בפשיעתו והי' שוה יותר מחובו ישבע המלו' היסת שלא נפחת בפשיעתו ומיפטר אבל אם עדיין לא

פרעו ומחולקים במה שנפחת המשכון אז אם עוד שוה כשיעור החוב נשבע המלו' ש"ד וגוב' חובו מהמשכון ואם מוד' שפשע כו' וטוען שאעפ"כ צריך להשלים לו כי בתחלת ההלוא' לא הי' שוה כדי חובו בזה נשבע הלו' היסת ונפטר וכך צריך לפרש גם דברי הט"ו דלעולם היכא שבא המלו' לגבות חובו מהמשכון צריך לישבע בנק"ח ומ"ש בסוף דבריהם נשבע היסת מיירי שכבר החזיר המשכון ואה"נ דאם אין הלו' רוצ' לפדותו אף שעדיין שוה כדי חובו צריך המלו' לישבע בנק"ח כעין דאוריית' ואף אם לא תפרש דברי הט"ו כן מ"מ לענין דינא נ"ל כמ"ש והוא דין אמת וצדק וכן הסכימו עמי כמה בעלי הורא' ע"כ תוכן דברי הש"ך וע"ש:

עז **ונפטר**. כתב הש"ך דיש לדקדק כיון שמוד' שנפחת ה"ל מוד' מקצת והוא אינו יודע כמה ה"ל משואיל"מ והסמ"ע פירש שהמלו' טוען איני יודע כמה נפחת כלל דיכול להיות שמעיקר' הי' כך נרקב וה"ל כאיני יודע אם הלויתני כו' ותיבת כמה דחוק לפירושו והגאון אמ"ו ז"ל כתב דנ"ל לפרש דאו שאמר כו' קאי אאם לא שוה כדי החוב שטוען המלו' דקודם הפחת אפשר הי' שוה כדי החוב ואינו יודע דאז נשבע שאינו יודע אם הוא חייב לו ע"כ ונכון הוא. עוד נ"ל דמעיקרא לק"מ דכיון דהלו' עכ"פ חייב לשלם מעותיו א"כ אף מה שמוד' שנפחת ה"ל הילך דהא הלו' חייב לו כנגדו ולפ"ז צ"ל דמיירי שהמלו' אינו חפץ במשכון רק מניחו בב"ד ורוצ' ליתנו ללו' אחר שישלם לו דאל"כ הרי אין הלו' חייב לו כלום ואין כאן הילך (והגאון ח"צ בהג"ה ט"ז כתב דא"צ לזה אלא אפי' בסתם פטור שהרי המשכון כ"ז שלא הגבוהו ב"ד ה"ל פקדון בעלמ' תדע דהא אם נאנס צריך הלו' לשלם לו חובו ובפקדון מוכח בהדי' רפ"ק דב"מ דה"ל הילך בכה"ג דא"ל קחנו בכ"מ שהוא כו' ע"ש) ולפי שמפשטן של דברים משמע שהמלו' גוב' מהמשכון עצמו לכך הוצרך הגאון אמ"ו ז"ל לפרש דאו שאומר כו' קאי אריש' ולענין הדין אלו ואלו דברי אלהים חיים עכ"ל:

עח **להפך**. פירש הסמ"ע דהיינו שראובן אומר לשמעון עליך מוטל לישבע שמכור' בידי וליפטר השבע עוד שבועתי בהיפך שאינה ממושכנת בידי ואתן לך ג' דינרין או ששמעון אומר לראובן השבע כו' ועושין כן מפני חשש ערמה שיערים בשבוע' אחת והש"ך כתב דה"פ דראובן אומר עלי מוטל לישבע שמשכון הוא בידי איני רוצ' לישבע רק אני מהפך שאתה לבדך תשבע שמכרת לי ואתן לך ג' דנרין וכן שמעון אומר השבע אתה לבדך שמשכון הוא בידך בסלע ואתן לך דינר וכן ראיתי בב"ח שפירש כדברי ע"ש עכ"ל (גם הט"ז פי' כעין זה ע"ש):

עט **ברי**. אבל אם לא הי' טוען ברי הי' המלו' נשבע שנאנס והי' גוב' חובו כדלעיל סי"ד. ש"ך:

פ **ונפטר**. במגו שאין לך בידי כלום או פרעתיך כן כתב הטור ומשמע דהיכא דלית ליה מגו כגון שהוא מלו' בשטר או בעדים והתנ' שאל יפרענו אלא בעדים וכה"ג נשבע המלו' וגובה חובו ודלא כהסמ"ע שפירש בס"ב דאם אין לו מגו צריך הלו' לישבע שבוע' חמור' וז"א דכיון דלית ליה מגו למה יפטר מתשלומין ועוד מאי שייך שבוע' חמור' לכאן הא קי"ל דאין נשבעין ש"ח כ"א אותן הנשבעין בתורה ולא משלמין כגון מוד' מקצת וכיוצא בו או הנשבעין ונוטלין אלא ודאי כדפי' וכן משמע להדיא בבעה"ת שממנו מקור דין זה עכ"ל הש"ך:

פא **ונאנס**. דוקא להמחבר וסייעתו דלעיל ס"ב צריך נאנס אבל להי"א שם בהג"ה ה"ה נגנב או נאבד. ש"ך:

פב **ומשלם**. כל תביעתו דהיינו ב' דינרין ואע"פ דשבועת מ"מ יכול לישבע דהא יודע מה שהי' שוה וזה אין סברא שישלם יותר משויו בשביל שא"י לישבע שאינו ברשותו ושלא פשע מ"מ כיון דג' שבועות הללו באין כאחד וא"י לישבע כולם דיינינן ליה כאילו אינו יכול לישבע גם שבועת מ"מ ונרא' דאפי' למ"ד היכא דיש גלגול שבוע' ובאחד א"י לישבע דלא אמרינן דצריך לשלם שניהם וכמ"ש הט"ו בסי' ע"ה סט"ו ע"ש הכא מודה דדיינינן ליה כחדא ובפריש' כתבתי דיותר נרא' דמיירי דגם דינר הג' אינו רוצ' ליתן בסוברו ודאי לוי לא פשע ומש"ה ה"ל שפיר משואיל"מ ואע"פ שאחר ששמע הפס"ד רוצ' ליתן הדינר ולישבע על המותר מ"מ כיון דמתחל' לא רצה ליתן ולישבע דיינינן ליה כדין משואיל"מ עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דדבר תימ' הוא לומר כן כיון שזה עומד ואומר ברי ויכול לישבע היאך נדייניה ליה כא"י לישבע ועוד אילו ב' עדים העידו שנאבד בפשיע' היה נשבע שלא הי' שוה אלא ג' דינרים א"כ כ"ש כשאינו יודע אם נאנס לכן נ"ל לפרש דלא קאי אלא על דינר הא' אבל מה שאומר שלא הי' שוה רק ג' דינרים ישבע ש"ד שכן הוא ופטור רק אם טוען שמא לא הי' שוה כ"א ג' דינרים אז ה"ל משואיל"מ כו' ע"ש (גם הט"ז השיג על הסמ"ע וכתב דפי' דבר זה נעלם ממנו ע"ש באורך):

פג **מחויב**. גם בכאן הדין כן אם טוען ברי כמה נפחת נשבע ואם אינו יודע ה"ל משואיל"מ ומ"ש ואם רצה להחרים קאי אטוען אינו יודע. ש"ך:

פד **ממנו**. כ' הסמ"ע ואין ראובן יכול לומר אילו הוה גבך לא הי' נאנס דבכל אונסין שהוא דבר שאינו שכיח אמרינן מה לי הכא מה לי התם ודוקא לענין גניב' ואביד' שהוא מלתא דשכיח' ונעש' מתחל' ע"י קצת שינוי בפשיע' והתם אמרינן אילו לא שינ' לא הוי נעש' והש"ך כתב דאינו מבין דבריו דודאי בש"ח אם הביא עדים שנגנב משומר השני נמי פטור כדמוכח בסי' רצ"א סכ"א וסכ"ו והוא פשוט והא דנקט כאן נאנס היינו משום

דס"ל המלו' על המשכון הוי שומר שכר כמו שכתבתי בס"ב עכ"ל (והט"ז הקש' למה לא ישלם הלו' את החוב כמ"ש בס"ב דכל שנאנס המשכון חייב הלו' לשלם החוב וי"ל דלא מיירי באונס גמור אבל באמת אי הוי אונס גמור ודאי צריך לשלם כל החוב ודלא כב"ח וע"ש) וגם הש"ך השיג על הב"ח בזה וכתב דביש עדים שנאנס ודאי דצריך לשלם החוב וגם ע"פ שבועת לוי צ"ע די"ל דחייב לשלם החוב ומ"ש נפטר שמעון משום דלא מיירי השתא מחיובו דראובן ולעיל סכ"ז כתב הסמ"ע כה"ג (ועיין מ"ש בס"ק ע"א):

פה **לקמן**. ז"ל הסמ"ע נרא' דאפי' לדעת הרמב"ם שכתב הט"ו שם בסכ"ד דבנו או אשתו הפושעים הם חייבים ולא הבעל שנתנו ליד אשתו מוד' בזה דמסרו לאיש אחר לגמרי ואע"ג דדרך ראובן להפקיד בידו מ"מ לא ה"ל לעשותו ומיקרי פשיע' לענין זה ומש"ה סתמו הט"ו כאן עכ"ל והש"ך השיג עליו דאדרבא לכאור' איפכ' מסתבר' דאפי' לר"ת והרא"ש שם הכא פטור וכ"כ מהרש"ל אך שאין דבריו מוכרחים כ"כ דמדברי המרדכי והאגוד' מבואר להדי' דלר"ת ה"ה הכא חייב וכן מוכח בבעה"ת והטור אבל מ"מ מוכח מדבריהם דלהרמב"ם והמחבר ה"ה הכא פטור וכ"כ הב"י וד"מ וב"ח וגם בס' שארית יוסף כ"כ ומ"ש הסמ"ע ומש"ה סתמו הטור כאן לאו מלת' היא דמהטור אין ראי' דאזיל לטעמיה דמסיק שם בשם הרא"ש דאפי' באשתו ובניו חייב לשלם ומהמחבר ג"כ אין ראי' דהא לא כתב כאן האי דינ' כלל ואפשר ט"ס הוא בסמ"ע וצ"ל ומור"ם במקום והמחבר אבל לענ"ד גם מהרמ"א אין ראי' דסמך אסי' רנ"א דשם עיקר דהאי דינ' תדע שהרי בד"מ כתב וז"ל ע"ל סי' רצ"א די"ח בזה אלא ודאי כמ"ש עכ"ל (והט"ז הסכים לדעת הסמ"ע ע"ש):

פו **לידו**. ע"ל סי' רצ"א סכ"א בהג"ה ובסי' ש"מ ס"ח בהג"ה וצ"ל שיש חילוק בין פקדון לשאל' וכ"נ מדברי הרא"ש שכתב אע"ג דאמרינן כל המפקיד כו' אבל הממשכן או המשאיל חפץ ליד חבירו צריך להחזיר ליד הבעלים ע"כ הרי דכתב בהדי' דבשואל צריך להחזירו לידו ודימ' לו שכן הדין בממשכן ונרא' דה"ט דבשואל כל הנא' שלו ובממשכן הוי כקיבל שכר משום פרוט' דרב יוסף מש"ה צריכין ליזהר בשמיר' טפי משא"כ בשומר פקדון ואפי' למאן דאמר דהממשכן אינו אלא כש"ח מ"מ יש לחלק דמה שכנגד מעותיו הוי כקנוי לו ובשעת פדייה כאילו חזר וקנהו מידו מש"ה צריך לעשות הקנין חדש עם המפקיד בעצמו ולא ע"י בנו ואשתו וה"ט נמי בשואל דנקנ' לו ועומד ברשותו לגמרי משא"כ בפקדון ועפ"ר שכתבתי פירוש בענין אחר דאין חילוק בין פקדון לשאל' ומשכון ובכולן השמיר' יכול' להיות גם ע"י בנו ואשתו אבל החזר' צריכ' להיות דוקא מיד ליד עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דלענין דינ' נרא' כן דאין חילוק בין נפקד לשואל אלא בין

שמיר' לחזר' ואין הנפקד פטור בהחזיר לאשתו אלא כשהי' נושאת ונותנת בתוך הבית כמ"ש בס"ס ק"ך ע"ש וכן ראיתי שפסק מהרש"ל וכ"נ עיקר וע' בתשובת מהרשד"ם סי' קל"ג וראיתי בבד"ה סי' רצ"א שכתב בשם הריטב"א דהא דאמרינן כל המפקיד כו' היינו דוקא בש"ח ע"ש מיהו בנ"י כתב להדי' דה"ה בש"ס וכ"מ להדי' בדברי תלמידי הרשב"א שהבי' הב"י שם ועמ"ש עוד שם מדינים אלו עכ"ל:

פז **פטור לגמרי**. ונשבע וגובה חובו דאינו אלא ש"ח כיון שלא הלו' לו עדיין וגם אינו מחויב לשטח' ולנער' כיון דבעל החפץ במדינ' ויכול לנער' בעצמו גם לא שייך לומר דה"ל כאילו פירש שאם יפסיד המשכון יפסיד חובו דהא בשעה שנאבד עדיין לא הלו' לו. ש"ך:

פח **כשיתן**. כתב הסמ"ע דבתשו' הרא"ש ובטור כת' כשהי' נותן כו' וע"פ גירסא זו צ"ל דהמעש' כך היה ששמעון חזר והשכין הספרים ביד לוי כשיעור דמים שהלוה לראובן ובשעה שהשכין המחהו לראובן אצל לוי וא"ל תנהו לפדותו בסך זה והמחבר שכתב כשיתן לו נרא' דהגיה כן משום דהרא"ש מסיק בתשוב' בלשון הזה והמעש' הי' ששמעון הי' צריך לזוז מהמקום שדר שם והניח המשכנות ביד לוי שיהיו בידו עד שיבא ראובן לפדותן ויתן לו הסך שהלוהו. עכ"ל:

פט **הרשני**. כתב הש"ך נלע"ד דמיירי שטוען בסתם שאמר לו אני מרש' אותך ללמוד בהן אבל אם טוען הוא אמר לי שראובן נתן רשות למי שמלו' עליהן ללמוד בהן פטור ואפי' לא התנה עמו בנכייתא ויותר נ"ל דאם ראובן הרשה לשמעון ושמעון ללוי פטור ודלא כע"ש כו' ע"ש שהביא ראי' לדבריו ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' ע"ט וק"א:

צ **ושיש**. פירש הסמ"ע דגם זה כתוב בהשטר שמוציא היורש אבל הש"ך כתב דאפי' אין כתוב כן בשטר רק שהיורש מודה הדין כן דליכא למימר דיהא נאמן במגו דהא אין טענתו טענת ברי מה שטוען עתה דנימא בה שנאמינוהו במגו עכ"ל:

צא **הנתבע**. ז"ל הטור ולא אמרינן שישבע היורש שבועת היורשין דכל שטר שמוציא היורש הוא ודאי והפרעון ספק אבל הכא כיון שהגיע ליד המוריש משכון כנגד הלואתו וספק נאבד באונס או בפשיעה לפיכך השטר בטל וישבע זה היסת עכ"ל הסמ"ע ובש"ך תמה אמאי נשבע הנתבע היסת הא אין נשבעין על טענת ספק וכן אמאי ישבע שהי' שוה כנגד חובו וכתב דכן הקש' בס' גד"ת והניח בצ"ע ולכאור' י"ל משום דטעני' ליורש וכ"כ הב"ח אבל אחרי העיון קשה דלא אשכחן בשום דוכתא דטענינן ליורש אלא שלא להוציא מיד היורש אבל לא לחייב לזה שכנגדו בטענת ספק ומכ"ש לפי מה שפסק המחבר בסי' קל"ג ס"ה דבכלים העשוין להשאיל ולהשכיר שמוציאין מהיורש ואין

משביעין את המערער אפי' היסת אע"ג דהמחזיק היה יכול להשביעו לא טענינן ליורש להשביעו מספק אם כן הדבר ברור דכ"ש הכא דא"צ לישבע היסת ועוד נ"ל דאפי' לדעת החולקין שם היינו משום דהתם דהמערער בא להוציא מהיורשים חשיב כמו להחזיק בידם לכך טוענים ליורש משא"כ הכא כ"ע מודו דאין טוענים ליורש ונ"ל לפרש דברי הטור דלצדדין קתני דאם טוען אפשר שנאנס בטל השטר ואם טוען היורש ודאי שהחזיר חייב הנתבע היסת כדין שאר טענ' בע"פ ולא אמרינן כיון שלא החזיר השטר ודאי נאבד באונס או שהחזיר המשכון אבל דברי המחבר דוחק לפרש כן וצ"ע ומ"מ לענין דינא נ"ל כמ"ש עכ"ל:

צב **וטוענים**. בסמ"ע הביא דברי בעה"ת וז"ל הלוה היה טוען כו' וכתב דמוכח מזה דמה שטוענין שאביהן צוה כו' לאו טענה ודאית היא וכן מוכח מיניה וביה דקאמר דהניח מלו' בנים קטנים דלאו בר צוואה וטענה ודאית נינהו ע"כ ולא ידענא היכא מוכח כן דנהי דהקרובים לא טענו ודאי מ"מ היתומים אע"ג דקטנים הם מכל מקום טוענים ודאי ולכשיגדלו ועומדים בטענתן ודאי נשבעין וגובין תדע מדכתב בסיפא ועל השאר ישבע היסת ע"כ כשטוענין ודאי דאל"כ פשיטא דא"צ לישבע היסת וא"כ גם רישא מיירי בהכי ואי אין טוענים ודאי נראה לכאור' דהדין עם הלו' דהמלו' על המשכון אין לו עליו רק שעבוד בעלמא ואין אדם יכול להוציא מחבירו בטענת ספק כמש"ל סי"ד וכ"ד וצ"ע עכ"ל הש"ך (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה וכ' דמש"ה נקט שהאב צוה כו' שיהיה טענת ברי ונשבע היסת):

צג **וישבעו**. ושבוע' זו א"צ לישבע אא"כ טוען הלו' אשתבעו לי וכמ"ש בסימן ק"ח ס"ה ע"ש מיהו צריכין לישבע שממושכן ביד אביהן בק' אף שאינו טוען אשתבעו לי לפי מ"ש דמיירי דוקא שטוענין ברי ואע"ג דלהחזיק מה שבידם אין צריך לישבע כמ"ש בס"ס ס"ט הכא כיון שבאו ליפרע מהמשכון חשוב ליטול ולא להחזיק לכך צריכין לישבע גם אם יש אפטרופס והלו' רוצה שישבע שלא צוה המת שהוא פרוע חייב לישבע כדלקמן סי' ק"ח אבל הקרובים דלאו אפטרופסים נינהו אינם חייבים לישבע וע"ל סימן ר"צ סי"ב בהג"ה. ש"ך:

צד **להשאיל**. כתב הסמ"ע דמיירי אפי' לא ראוהו עדים ביד אביהן קודם מותו וגם לא עתה ביד היורשים קודם הדין אפ"ה נאמן הנתבע במגו דשאול ואע"ג דאביהן הי' נאמן לומר החזרתי כשאין עדי ראה וכמ"ש הט"ו בסי"ח שאני אביהן דטוען ברי אבל יורשין שהב"ד טוענין להן כל מה דמצי אבוהון למיטען וטענ' כזו לא טענינן בעדם דאם היה הנתבע הזה בא לב"ד ואמר השאלתי לאביהן כלי שסימנו כך וכך ועדיין הוא ביד

היורשים היו הב"ד מכריחין אותן להוציאו ולהראותו אם הוא דבר העשוי להשאיל ויש בו הסימנים שאמר זה נותנין אותו לו אע"ג דלאביהן לא הי' יכול לכופו לכך וכמ"ש הט"ו בדין כיוצא בזה בסימן רצ"ז ע"ש עכ"ל אבל הש"ך כתב בשם מהרש"ל דאיירי דוקא בראוהו עדים בידו וכן עיקר דהיכא דלא ראוהו בידו טענינן להו לקוח או מתנה אע"פ שאין היתומים טוענים כן בברי ואפי' בדברי' העשוין להשאיל ולהשכיר או שיש עדים שבא ליד אביהן בפקדון וכמו שהעליתי בסימן רצ"ז באריכות ע"ש וכ"כ הסמ"ע גופי' בסימן קל"ד דהיכא דליכא עדי ראה גבי הלוקח אין מוציאין מידו וע"כ מטעמא דטענינן ליה כל מה שהי' המוכר מצי לטעון וכ"ש ביתמי וא"כ יכולים נמי לטעון משכון הוא בכך וכך מיהו נ"ל דלא טענינן ליתמי שמא הוא ממושכן בסך הרבה כשהיתומים מודים שהוא משכון ואפי' אינו מדברי' העשוין כו' דכיון דאין על המשכון רק שעבוד צריכים לטעון ברי ודוקא לקוח טענינן להו כיון שיכול להיות שגוף החפץ הוא שלהם ועי' בתשובת מהר"א ששון סי' רכ"ב ובתשו' מהרי"ט סי' ט' עכ"ל והט"ז הסכים ג"כ לדעת הש"ך דבעי' דוקא עדי ראה והשיג על הסמ"ע וכתב עוד דבטענת שאול הוא בידו יכול להוציא אפי' מיתמי כדאיתא ס"פ המקבל רבה אפיק מיתמי כו' ע"ש:

צה **יורש**. כל גר שאין לו בנים שהורתן ולידתן בקדושה מאב ואם אין לו דין יורש דכקטן שנולד דמי ונכסיו הם הפקר כמ"ש הט"ו בסימן ער"ה ע"ש. סמ"ע:

צו **לבעליו**. כתבו התוס' והנ"י ומהרש"ל והה"מ דאפי' במשכנו שלא בשעת הלואתו הדין כן כיון שהיה יכול לסלקו בדמים ונראה דלטעמייהו אזלי דס"ל דאין בע"ח קונה משכון לענין קנין גמור אבל לפי מ"ש לעיל ס"ב דבמשכנו שלא בשעת הלואתו קונה אותו קנין גמור אף לאונסים כאילו מכרו לו בחובו א"כ כאן בגר זכה בו המחזיק אבל אם היה ממושכן אצל עובד כוכבים לא זכה בו דעובד כוכבים מישראל לא קני משכון כמ"ש בסל"ח ואפשר גם התו' וסייעתם מודים לדינא במשכנו שלא בשעת הלואתו וליכא לאישתלומי מיניה ממקום אחר שאז נקנה לו המשכון לגמרי או אפשר דאף באין לו לשלם אע"ג דקונה המשכון אפי' לענין אונסים מ"מ כיון שלא הוחלט לו עדיין ויכול הישראל לפדותו אם הי' לו מעו' הרי הוא ברשותו וצ"ע לדינא. עכ"ל הש"ך:

צז **משכונא**. אפי' משכנתא לזמן באתרא דלא מסלקי ומת הגר תוך הזמן שלא עשה זה המחזיק כלום כ"כ הב"ח. אבל בש"ג כתב דדוקא באתרא דמסלקי אבל באתרא דלא מסלקי הוי הקרקע מכור ביד הגר עד ההוא זימנא וכי מיית לא פקע שיעבודיה הלכך כל הקודם זכה ע"כ ודברי הב"ח נראין יותר. ש"ך:

צח **לישראל**. ז"ל הטור לפי שגוף המשכון הוא שלו ולא היה לעו"ג עליו אלא שעבוד וכיון שנפל ממנו ומצאו ישראל אחר פקע שעבודיה כו' עכ"ל וכתב הש"ך דאם החזירו לעו"ג חייב לשלם לישראל ע"ש:

צט **המעות**. כתב הש"ך מה שהפוסקים כתבו דין זה בשם ר' ירוחם לענ"ד כולם שגו וטעו בדבריו ע"ש דמביא לשון ר"י דמוכח מיניה דלא מיירי אלא במשכון ולא במעות:

ק **המוצא**. ואפי' במשכון כתב ב"י וד"מ שמ"כ בשם מהר"מ דאם עלה עליו הרבית יותר משויו שאז הוחלט המשכון ביד העובד כוכבים זכה בו המוצאו דנכסי דאינש אינון ערבין ועובד כוכבים בתר ערבא אזיל וכ"ש במשכון שבידו ובסמ"ע תמה על המחבר שהשמיטו ובאמת לק"מ דאפי' במעות כתב המחבר דיש מי שאומר דיחזיר לישראל ופשיטא דדעה זו פליגא על מהר"מ וכמ"ש הסמ"ע גופיה דמהר"מ ס"ל דכ"ש במעות הם של המוצאו מיהו על הרמ"א ק"ק כיון דפסק דבמעות הם של המוצאו וע"ל סימן קפ"ג ס"ח עכ"ל הש"ך:

קא **בחצירו**. דאם היה בחצירו אפילו אינו משומר מצד עצמו מ"מ הוא משומר על ידו וכ"כ הט"ו בסימן רס"ח ע"ש. סמ"ע:

קב **כלום**. עי' בתשובת מהרש"ך ע"ב סימן ב' ובתשובת מהרי"ט סימן ע"א ובתשובת מהרשד"ם סימן תל"ז:

קג **זכה**. כ' הסמ"ע מיהו אם יש להעובד כוכבים יורשי' ודעתן לפדותו אז גם ישראל הראשון יכול לפדות אחר מיתת העובד כוכבים קודם שבאו היורשים לפדותו ויתן להשני הקרן ורבית שעלה עליו עד שעת פדייה והמותר של ישראל הראשון והיינו כשמשכנו מעצמו בלא ציווי העובד כוכבים אבל אם א"ל העובד כוכבים שימשכנו אצל ישראל הב' אינו יכול לפדותו אחר מיתת העובד כוכבים עכ"ל. והש"ך כתב דנראה מדברי הב"ח שחולק ע"ז וס"ל דאין חילוק בזה כלל וצ"ע לדינא וע"ש:

קד **המשכון**. ה"ט דבשעה שהשכינו ראובן לשמעון סילק נפשו ממנו לגמרי דאל"כ היה אסור לו ליקח ממנו רבית דה"ל ישראל מישראל כ"כ הסמ"ע והב"ח ולא ידעתי למה תלו הטעם באיסור רבית דנ"ל אפי' משכנו לשמעון בלא רבית נמי זכה שמעון במשכון דלא יהא אלא משכונו של גר ועובד כוכבים שבחצר המלו' עצמו ובא אחר והחזיק בו זכה בהמותר כדאיתא בש"ס וכל הפוסקי' וכ"ש הכא שהוא מעיקרא אצל שמעון הזוכ' וכ"מ להדיא בראב"ן ובמרדכי דלא הוזכר שם שהשכינו בריבית עכ"ל הש"ך (וכ"פ הט"ז בפשיטות דאין לחלק כלל ואפי' בלא רבית ומשכנו מעצמו ללא ציווי העובד כוכבים ואף אם יש לו יורשים בכולן הדין שוה דזכה ישראל השני במשכון ודלא כהסמ"ע וע"ש מ"ש עוד בשאל' שבאה לידו

במי שקנ' יין בהקפה ונתן משכון ע"ז שהי' שוה יותר על החוב ונגנב המשכון כו' ומחלק אימתי הוי ש"ח או ש"ש ע"ש):

קה **ליתן**. פי' הסמ"ע ליתן לו לפדותו או מיירי שכבר נתן העובד כוכבים לישראל דמי ההלוא' והש"ך פי' שנתנו במתנ' לישראל אחר ומת זכה הראשון במשכון אף ששוה יותר ממה שהלו' עליו ואפי' הפקידו העובד כוכבים תחלה אצל ישראל הראשון ונתנו אח"כ במתנה לישראל אחר ומת זכה הראשון כמ"ש הרמ"א בסי' קצ"ד ס"ב ואפי' לא מת העובד כוכבים וכ"מ להדיא בתשובת רשב"א עכ"ל:

קו **עי' לקמן**. וע"ל סימן קצ"ד ס"ב לענין עובד כוכבים שיש לו משכון או פקדון ביד ישראל ומכרו לישראל אחר דמשמע שם ממ"ש בסעיף ג' דקנהו הב' בכסף דמטלטלין קונ' ישראל מעכו"ם בכסף גרידא ע"ש בב"י ריש הסי' ובס"ס רמ"א. סמ"ע:

קז **יש להסתפק**. ז"ל די"ל כיון דמכח ראובן תופס אותו לא קנהו ול"ד למ"ש בס"מ אם משכן משכונו של עו"כ ביד אחר דשם מסתלק ממנו הראשון כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כ' דלית בזה ספק כלל שהרי אפי' בחצר המשתמרת קנה המותר כמש"ל סל"ט כ"ש הכא דכבר הוא בידו וכ"פ מהרש"ל וכ"נ עיקר וכ' עוד בשם תשו' מהר"מ אלשיך ראובן שלוה מעות מעו"ג ומצאו שמעון וא"ל תנם לי ואעל' לעו"כ רבית כדרך שאת' מעל' לו כו' כיון דלענין רבית אסור כה"ג כמ"ש בי"ד ר"ס קס"ט א"כ זכה ראובן במעו' וצריך שמעון להחזירם לו ול"ד למשכון דכל היכא דאיתי' ברשותא דמרא הוי משא"כ מעות דלהוצאה נתנו ולא יצאו מרשות ראובן רק ששמעון מנכה סך הרבית שנתן לעובד כוכבים ואע"פ ששורת הדין כך הוא ראוי לתת חלק לשמעון מהמעו' כיון שנמצאו בידו שבדברים כאלו אין מעמידין הדבר על שוה"ד מפני המחלוקת ויבצעו תמימים ע"כ והא דמנכ' לו הרבית שנתן היינו משום דהוי רבית קצוצ' וכל מה שנתן לעכו"ם מפקינן מישראל ראשון כמ"ש הרמ"א בי"ד ר"ס קס"ט עכ"ל:

קח **וישבע**. היינו ש"ד ואע"ג דאין נשבעין על קרקע ש"ד כמ"ש הט"ו סי' צ"ה ס"ט שאני הכא כיון שלא החזיק עדיין בהקרקע ג"ש לא יצאת מרשות הלוה וכיון שאין לזה שטר משכונ' ה"ל כתביע' בע"פ ועוד י"ל דכיון ששניהם מודים דמשכנתא ואין תביעתו אלא על המעות אין זה מקרי תביעת קרקע וכ"כ הרמ"א בסימן צ"ה ס"ג עכ"ל הסמ"ע ולזה הסכים הש"ך וכ' דמ"ש הסמ"ע בתחל' אינו נכון:

קט **היסת**. כתב הסמ"ע ואע"פ שהטוען על המשכון כדי דמיו צריך לישבע בנק"ח אף שיש לו ג"כ מגו דלוקח וכמש"ל סי"ז שאני הכא דהחזיק בקרקע ג"ש ואין נשבעין על קרקעות ש"ד כ"א היסת וז"ל הש"ך לפני כמה שנים נתקשו לי דברי הסמ"ע בזה דהא

אפילו שבועת המשנ' נשבעים אקרקעות כדאיתא להדיא בש"ס ופוסקים וכמ"ש הסמ"ע גופי' בסי' צ"ה ס"ק ו' והיה נ"ל דהטעם כאן כיון דקשקיל מפירי דארעא וכן הסכים עמי אמ"ו הגאון ז"ל ושאר גדולים שוב עיינתי די"ל דה"ק הסמ"ע כיון דאין נשבעין ש"ד על הקרקעות לא שייכא שבועת הגאונים דטוען על המשכון בזה וכן צ"ל בסימן קמ"ט סכ"ב לדעת המחבר אבל לתרץ דשאני הכא דשקיל מפירי דארעא אינו נכון דס"ס הוא בא ליטול וצריך שבוע' וכן מוכח בהשגת הראב"ד פי"ד מה' טוען וההמ"מ ושאר פוסקים ומ"מ דעת הראב"ד שם דשבועת הגאונים שייכא אף בקרקע וכ"נ להדיא דעת הרשב"א בתשוב' וכ"מ להדיא מדברי הרמב"ן והנ"י וכן עיקר וע"ל סי' קמ"ט סכ"א וכ"ב וסי' ק"ן ס"ד עכ"ל:

קי **ופטור**. ואע"פ שכבר בא וביקש משכונו והעיכוב היה מצד המלו' מ"מ אין עליו דין ש"ש כיון דלא הי' לו בו שום הנאה. סמ"ע:

קיא **בפשיע**'. כתב הסמ"ע דדוקא בזה שקיבל כבר מעותיו אבל אם לא קבל הו' מפסיד דמי הלואתו כמ"ש ס"ב והש"ך כתב דאין זה מוכרח דאפשר הרב בהג"ה ר"ל דלא מיחייב על המותר אלא בפשיע' אבל מודה דאפילו קבל כבר מעותיו צריך להחזירם דהוי כאילו פי' כשיפסיד המשכון שיחזיר הדמים מה שקיבל כו' ע"ש במ"ש עוד דבתשובת מהראנ"ח תמה ע"ז למה לא יהי' שואל עליו שהרי אינו מעוכב כלל לצורך הלו' ואע"פ שמתחל' בא לידו לצורך הלו' לא מפני זה יחשב העכוב עכשיו לצורך הלו' ואם כן אפילו בלא טעמא דהוי ש"ש חייב מכח שואל ע"כ ולק"מ דנהי דאינו מעוכב לצורך הלו' מ"מ פשיטא דלא הוי שואל אלא כשיש לו רשות להשתמש בו אבל אם אינו רשאי להשתמש בו אף ע"פ שאינו מופקד לצורך המפקיד מוכח בהדיא בש"ס ופוסקים דלא הוי שואל וכ"מ בט"ו בר"ס ש"ו גבי אומן דאומר הבא מעות וטול את שלך עיין שם עכ"ל:

קיב **מלשלם**. דהא בלא הלואתו נמי היה בבית העובד כוכבים ועוד דלא עש' שום מעש' בגוף המשכון שנאמר שעומד ברשותו להתחייב עליו גם אין ראובן יכול לטעון שיתן לו שמעון דמי החוב שהלו' לו העובד כוכבים דלמ' יתן לו אם כשנשרף המשכון פקע שעבודי' דעובד כוכבים בדיניהן מאי איכפת לי' לראובן משמי' הוא דרחימו עלי' דשמעון עכ"ל מהר"ם. ש"ך:

קיג **שוה**. ע"ל ר"ס ע"ג וסי"ב וי"ג שם מבואר דין משכון השו' כדי חובו אימת יכול לכופו לפדותו. סמ"ע:

סימן עג

א **מנהג.** אבל במקום שיש מנהג הולכין אחריו בין לפחות מל' יום או להוסיף ובסי"ד יתבאר בדין מכירת המשכון דעושין במשכון של ישראל כמו שהמנהג לעשות במשכונו של עובד כוכבים שביד ישראל ונרא' דה"ה בדין זה כ"כ הסמ"ע ואני חלקתי שם על הרב בדין מכירת המשכון וא"כ כ"ש כאן דלא אזלינן בתר מנהג העובדי כוכבים היכא דאין מנהג ידוע בישראל אלא אמרינן סתם הלוא' ל' יום עכ"ל הש"ך:

ב **לתבעו.** ודוקא לענין זה אמרינן סתם הלוא' ל' יום אבל מ"מ לא אמרי' בזה אין אדם פורע תוך זמנו כמ"ש הט"ו בס"ס ע"ח ע"ש. סמ"ע וש"ך:

ג **שאל'.** דהדרא בעינ' משא"כ הלוא' דלהוצא' נתנ' צריך זמן להשתדל מעות שיפרע לו וע"ל ר"ס שמ"א ובא"ח סי' ש"ז. סמ"ע:

ד **מוחה.** בסמ"ע האריך ודעתו דוקא כמ"ש בשאלת הרא"ש כשהקנ' לו בקנין דאז מסתמ' לא הלו' לו רק שיכתוב שטר והשיג על הע"ש דמשמע מדבריו דאפילו בלא קנין נמי דינא הכי והגאון אמ"ו ז"ל כ' וז"ל הע"ש סובר דשאלת הרא"ש מעש' כך הי' אבל לפי תשובתו משמע אף בלא קנין וגם לעיל סימן ל"ט י"ל כן אח"כ בא בעל ב"ח והסכים לדברי ע"כ והשתא אתי דברי הרב כפשטן שלא הזכיר קנין עכ"ל הש"ך (וגם הט"ז הסכים לדעת הש"ך אבל הגאון ח"צ בהגהותיו כתב דדברי הסמ"ע נכונים ע"ש מלתא בטעמא):

ה **וקבע.** כתב הסמ"ע לכאור' נרא' דדוקא בקבע לו זמן בשעת הלוא' דאילו לאחר כן צריך קנין כמו נאמנות או אל תפרעני אלא בעדים כמ"ש בסימן ע' וע"א ע"ש מיהו יש לחלק דשאני התם דבא המלו' להוציא משא"כ זה דהלו' בא להחזיק המעות בידו אותו זמן דה"ל קצת כמחל לו המלו' לכל אותו הזמן וצ"ע והש"ך כתב דלדידי' פשיטא לי' דה"ל כמחל ומ"ש דהוי כא"ל אל תפרעני אלא בעדים שם גופא קיי"ל בסימן ע' ס"ג דמהני אפילו לאחר הלוא' בלא קנין וגם בנאמנות סתם העליתי בסימן ע"א דא"צ קנין אף לאחר הלוא' וכ"ש הכא ואפילו למאן דס"ל דצריך קנין התם שאני הכא דה"ל מחיל' וא"צ קנין כמ"ש ר"ס רמ"א ועיין בהה"מ פ"ז מהלכות מלו' גבי משכנת' באתרא דמסלקי יש להוכיח מדבריו ג"כ כמ"ש עכ"ל:

ו **יורשיו.** ול"ד לשותפות וחכירות דכתב הט"ו בסי' קע"ו ושכ"ט דיכול לסלק היורשים שאני התם שהוא בעין וגם יכול לומר אביהם הי' נאמן לי שיטריח בסחור' ועבוד' ואין אתם נאמנים לי בזה משא"כ הלוא' דלהוצא' נתנ' א"נ כיון דסתם הלוא' היא לטובת הלו' ובניו יורשים זכותו הוי לי' כפר' שאול' ביד אביהן דהיורשים משתמשים בה כל ימי שאילתה כמו שכתב הט"ו בסי' שמ"א ס"ג עד כאן לשון הסמ"ע וכתב הש"ך דדין זה

דיורשיו אמודים כו' אינו ברמב"ם וטור ולא בשום פוסק גם בב"י לא הזכיר מזה כלום ולא ידעתי מנ"ל הא ומן הסבר' נרא' דאע"פ שאין היורשים אמודים בנכסים כמוהו א"י לתבעם קודם הזמן והיינו שכתבו סתמא ולא חילקו בכך הרמב"ם והטור ואף להמחבר נרא' דאם היורשים יתנו בטחון או ערב מספיק אינם מחויבים לשלם קודם הזמן ולא בא אלא לאפוקי שאם אינם אמודים כמוהו יכול לעכב ממונם דומיא דס"י וגם בזה צ"ע די"ל דלא דמי לס"י שרוא' הדיין שלא יוכל לגבות חובו משא"כ הכא עכ"ל:

ז **נשבע**. דלא חילקו בשבוע' בין כפירת זמן לכפירת גוף הממון כ"כ הסמ"ע וז"ל הש"ך ואם טענו היום סוף הזמן שאתה חייב לי ק' והלה משיב איני חייב לך רק נ' לשלם אחר י' ימים נשבע מיד היסת ואחר י' ימים נשבע ש"ד וכן ראיתי מורין עכ"ל (וע' בט"ז שהאריך להשיג על איזה דיינים שפוסקים דבכה"ג לא הוי מודה מקצת כלל והוא השיב עליהם ודחה דבריהם ע"ש):

ח **היסת**. והא דנתבאר בסי' ע"ב סי"ז דכשנשבע המלו' על משכון שבידו צריך לישבע בנק"ח שאני התם דהלו' אומר דלא נתחייב לו כ"כ אבל הכא דאינן מחולקין אלא בזמן הפרעון סגי בהיסת כ"כ הסמ"ע והש"ך כת' דזה דוחק דמה בכך שמחולקים בסך ההלוא' או בזמן הפרעון כיון דטעמא דמלו' על המשכון בעי אשתבועי בנק"ח משום דאינו טוען על גופו של משכון או משום דלא אמרינן מגו לאפטורי משבוע' א"כ ה"ה הכא שייכי הני טעמי אלא נ"ל דהטור בכוון כתב ישבע בעל החוב כו' ור"ל דיש לחלק וכל חד לפי דינו דבמלו' על המשכון צריך לישבע בנק"ח כיון שאינו טוען על גוף המשכון ובמלו' בשטר כיון שאינו טוען טענ' שהשטר עומד לכך אינו נשבע אלא היסת עכ"ל:

ט **חלה**. לשון הטור דה"ל נשבע לבטל את המצו' כו' וא"ל יקיים שבועתו שלא ימכור ויתן לו את כל אשר לו בחובו דזהו ג"כ הוי מכיר' דמ"ל מכרם לאחרים או לו עכ"ל הסמ"ע וע' בש"ך מ"ש בזה ומסקנתו דאף דלא הגיע ז"פ בשעת השבוע' מ"מ לא חלה ול"ד למצה וסוכה דלא חל עליו החיוב כלל באמצע השנה דאף אם עשאם לא יצא ידי חובתו שיפטר כשיגיע זמן מצה וסוכה משא"כ הכא דנהי דז"פ לא הגיע עוד מ"מ הוא חייב לו כבר ושעבודא איתי ליה משעת הלוא' ואי הוה פרע קודם זמנו מיפטר מיניה הלכך חל עליו החיוב מעיקרא ולא חלה השבוע' וכ"כ עיקר וע' בתשובת מהרש"ך ס"ב סי' פ"ב עכ"ל (וע' בט"ז ובדברי הגאון ח"צ בהגהותיו שם שהאריכו בדין זה והרבו להשיג על הסמ"ע והש"ך ע"ש באורך):

י **קדמה**. ואף שנשבע שלא למכור משלו לפרוע שום חוב מ"מ כיון דעדיין לא הי' חייב חלה השבוע' מעיקרא. סמ"ע:

יא **השניה**. כך היא הצעת דברי המחבר דאם השבוע' קדמה לחוב שמעון אז אין תקנ' לשמעון לגבות חובו עד שיתירו להלו' שבוע' הראשונ' ועצתו שילך המלו' לב"ד ויבקש מהן שילקוהו על שנשבע שבוע' שניה לשוא ומתוך המלקות יתחרט להתיר לו הראשונ' אבל אם ימצא פתח לשבוע' הראשונ' שוב אין מלקין אותו על השני' דאגלאי מלתא למפרע דלא היתי' לשוא עכ"ל הסמ"ע והב"ח חולק ע"ז ודעתו דמ"מ היו מלקין אותו על השני' אף אם מצא פתח להראשונ' אבל הש"ך השיג עליו והסכים לדעת הסמ"ע וכתב עוד דמ"ש הב"ח דכאן לא הוי שבועת שוא מפני שאפשר לו לשלם ולא ימכור משלו ולא הוציא שקר מפיו וזה אינו דכיון שנשבע מתחל' שלא למכור לשלם שום חוב ואח"כ נשבע לשלם לשמעון וכונתו אף למכור א"כ הוי שבועת שוא ע"ש ובש"ך יו"ד סי' רל"ח ס"ק כ"ב:

יב **שוא**. כתב הב"ח מיהו נרא' ודאי שהב"ד יש להם רשות לירד לנכסיו ולהגבות מהם לבע"ח וא"צ שימכור הוא עצמו ע"כ. ש"ך:

יג **מרדות**. דכיון דהית' בלא התרא' אין לוקין עליה מלקות דאוריית' עד כאן לשון סמ"ע ולחנם כתב כן דבלאו הכי כל מלקות דהאידנ' אינו אלא מכת מרדות וכמו שכתב הרמב"ם דכל מלקיות שמלקין דייני חו"ל בכ"מ אינו אלא מכת מרדות ע"כ ואפי' בא"י נמי דוקא כשיש סמיכ' והאידנ' אין סמיכ'. שם:

יד **עומדת**. לפרוע לו כשיתבענו מידי דהוה במלו' לזמן ועבר הזמן דלא נפטר בכך כ"כ הטור ונלמד מדבריו דאף שנשבע לפרוע לזמן פלוני סתם אין חומר השבוע' מחייבו לשלם מעצמו עד שיתבענו המלו' עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת מהר"א ששון סי' ר"ל (והט"ז השיג על הסמ"ע בזה ודחה דבריו בראיות שהביא ע"ש ובי"ד סי' רל"ח סי"ח) וע' בש"ך יו"ד סי' רנ"ב ס"ק כ"ח ובתשו' הרמ"א סי' ק"ח ובתשו' משפטי שמואל סי' קכ"ט:

טו **וישומו**. דהוי חפצי שמים גם נרא' דאם ניתן לו דבר שצריך מדיד' מותר למודדו בשבת דומיא דמדידת האזור לרפוא' ומדידת מקו' שהתירו בשבת וכמ"ש בא"ח ס"ס ש"ו ע"ש עכ"ל סמ"ע והש"ך חולק ע"ז וכתב דל"ד לשדוך דעוש' מצו' בעצמו משא"כ הכא דמונע מחבירו עביר' דהוי כהדביק פת בתנור דפ"ק דשבת דאין אומרים לאדם חטא כו' גם מ"ש דומיא דמדידת האזור ל"ד ג"כ דהתם טעמא משום דמתעסק הוא אצל המדיד' ועיקר כונתו הוא משום רפוא' ועוד דכל צרכי חולה מותרים בשבת ע"י ישראל דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ולמקוה נמי ל"ד דצרכי רבים הוא ושמא זה המודד עצמו יצטרך טביל' משא"כ הכא עכ"ל (וגם הט"ז תמה ע"ז ודעתו שלא התיר הרא"ש אלא שיתן משכון לחוד אבל לא התיר השומא שסיים בל' זה ואילו נותן המשכון בתורת פרעון הי' צורך שומא משמע

דהיה צריך לעשות כן ובאמת לא יעשה כן שוב ראיתי בהרמב"ן דעדיף טפי לשאול על השבוע' היכא דאפשר עכ"ל:

טז **השמטה**. ע"ל סי' ס"ז ס"ק ח' מ"ש בשם הסמ"ע ע"ש:

יז **מדין**. ול"ד למ"ש הרמ"א בסעיף שאח"ז דמי שנשבע לשלם לחבירו אע"פ כו' חייב לשלם מכח השבוע' שאני התם דידע שאינו חייב וקיבל החיוב מעצמו בשבוע' ואף אם יקבל עליו שלא ידע שהוא פטור מן הדין אין אומרים דה"ל שבוע' בטעות דכל הנשבע מדקדק ונשבע כמ"ש הט"ו בסי' פ"א סכ"ח אבל כאן לא נשבע רק לשלם חובו והפטור בא אח"כ ה"ל כמחל לו המלו' דאמרינן אדעת' דהכי לא נשבע כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דכה"ג מחלק בתשו' מהריב"ל ס"ב סי' ל"ח ובס"א סוף כלל י"ב (ובט"ז לקמן ס"ח מחלק קצת בענין אחר ע"ש) וכתב עוד שם דהיכא דהוי פלוגת' דרבוות' מצי הנשבע לומר קים לי כמאן דפוטר וכשנשבעתי הייתי סבור שחייב אני מן הדין לכ"ע ולכן פסק שם במי שנתערב לחבירו בשבוע' בדבר שאינו קצוב דיכול לומר קי"ל כהרמב"ם דס"ל המחייב עצמו בדבר שאינו קצוב לא משתעבד ובשעת שבוע' חשבתי שאוכל להתחייב בדבר שאינו קצוב וע"ש ואין דבריו מוכרחים דנ"ל כיון דנשבע כבר תו לא מצי למימר קים לי דכבר חייב עצמו לקיים בשבוע' וכן משמע בתשובת מהרש"ך דבשבוע' גם הרמב"ם מוד' דנשתעבד ואף בלא שבוע' נ"ל דלא מצי למימר קי"ל בדין זה כהרמב"ם וכמ"ש בס"ס קל"ב דכל הבאים אחריו חולקים בזה אך דנ"מ בעלמא היכא דאיכ' פלוגת' דרבוות' עכ"ל:

יח **שלוחו**. וליתן לאשתו ובניו דהמלו' א"צ שהרי אפי' נותנו בידם אינו נפטר בכך ומיחייב באחריותו כו' ולהוליך אחריו א"צ שלא אמרו כן אלא בגזל ונשבע לו כמו שכתב הט"ו בסי' שס"ז ולעשות בית דין ולמסור בידם ג"כ א"צ וכן הוא ברשב"א ולפי זה באשה הנושאת ונותנת בתוך הבית משמע דחייב ליתן לה למאן דס"ל בס"ס ק"כ דנפטר בכך ע"ש. ש"ך:

יט **להוציאם**. פי' אפי' אחר אותו יום עד שיבא המלו' ליתנם לו. סמ"ע:

כ **משם**. כלו' אף שלא עקר דירתו רק יצא משום עסקיו וע' בתשו' מהרשד"ם ס"ס שפ"ו. ש"ך:

כא **רחוק**. והש"ך כתב דדין זה אינו מוכרח ואף שבמהרי"ק האריך בזה בראיות יש לדחות כל ראיותיו ובפרט שקשה נמי שהרי קי"ל דבשבוע' אינו חייב עד שיבטא בשפתיו וא"כ אין לך אלא מה שנתחייב בשבוע' דהיינו להוליכו למקום פ' אבל למקום שלא נשבע אינו חייב אף שאינו רחוק יותר וגם מהרי"ק גופיה הרגיש בזה אלא שמחלק בין שבועת איסור ונדר שאדם אוסר על עצמו לבין שבוע' שנשבע לחבירו אבל לא

מסתבר לחלק בכך כו' ע"ש דמסיק וכת' דצ"ע לדינא אם יש לחייב את הלו' להוליכו אחריו למקום אחר ובפרט שבקל יוכל הלו' להתנצל ולומר שהי' לו דרך בלא"ה למקום ההוא או שהי' רגיל לבוא לשם וכאלו התנצלות רבות עכ"ל:

כב **ליתן**. היינו כשהוא פטור מן הדין פטור ג"כ מצד השבוע' דדמי להגיע השמט' או מחל לו וכן הוא במהרי"ק להדיא ומיירי שהנשבע הוא אמוד או שיניח הנדוניא ביד שליש דאל"כ פשיט' די"ל שמא לא ירגיל קטטה ונמצא מפסיד זה נדונייתו וכן כל כה"ג. ש"ך:

כג **שבועתו**. כתב הסמ"ע דיש לחלק דהיכא דתחלת חיובו נשתעבד בשבוע' אז צריך לקיים שבועתו אבל אם שעבודו הי' מתחל' ואח"כ נשבע לשלם י"ל כיון דהחוב ליתיה גם השבועה שנשבע עבורו ליתא וא"כ לא ה"ל להרמ"א לסתום ולכתוב בסתם וצ"ע והש"ך כתב דלא מסתבר לחלק בכך דמה בזה ששעבודו הי' מתחל' סוף סוף נשבע אחר כך לשלם לו וצריך לקיים שבועתו ויפה כוון הרב שסתם הדברים וע' בתשובת מהרשד"ם ס"ס נ"ז וסי' ע"ד ותנ"ז עכ"ל (כתב הט"ז שנשאל במי שנתקשר בשבוע' לשלם י' זהו' ביום פ' ואם לא יפרע יתן קנס לצדק' י' זהו' ולא נתן על החוב רק ה' זהו' ותבעו בעד הקנס והשיב שלא נתקשר אלא אם לא יפרע כלל ופסק דא"צ לשלם הקנס רק לפי הערך מה שלא פרע והביא ראי' לדבריו ע"ש):

כד **הראשון**. (ע' בט"ז שנשאל במי שקבע ז"פ בחנוכ' ונשבע ע"ז אם יש לכופו לשלם ביום א' דחנוכ' כמו הכא בב' ימים דר"ח וכתב דל"ד לכאן דאלו ב' ימים אינן ענין א' דר"ח הראשון שייך לתשלום החודש שעבר ור"ח הב' הוא התחלת חודש הבא נמצא הדבר כאילו הי' מסופק אם נשבע לשלם באדר או בניסן דודאי מכח החומרא צריך לשלם באדר ה"נ באלו ב' ימים דר"ח משא"כ בימי חנוכ' דכולהו חד ענינא הוי כמו אם אינו רק יום אחד ר"ח דאינו מחויב לשלם בתחלת היום נמצא שאינו עובר על שבועתו אפי' אם משלם ביום האחרון עכ"ל:

כה **השטר**. כתב הסמ"ע נרא' דדוקא ביש בידו שטר דאף אם יטעון הלו' נגדו ישבע זה על שטרו ויטול מש"ה מעקלין אבל כשאין בידו שטר דהא הלו' יכול לישבע היסת ולפטור ממנו אפי' הלוהו בעדים הא קי"ל דא"צ לפורעו בעדים וכתב הש"ך ומשמע דשטר אע"פ שאינו מקויים מעכבים המעות על ידו עד שיקיימו ויטול בשבוע' וע' בב"ח ולפי שדינים אלו תלויים במנהג ולפי ראות עיני הדיינים קצרתי עכ"ל:

כו **מבזבז**. אבל אם אינו מבזבז אע"פ שמתמוטט מדי יום יום ולא יוכל לשלם לזמן אפי' במטלטלים לא יוכל המלו' לעכב תוך הזמן כ"כ מהרש"ל וכן נרא' עיקר לדינא דהא בלא"ה הרב' פוסקים חולקים בדין זה וכדבריהם משמע לכאור' עיקר בש"ס ונהי דכבר הסכימו כל האחרונים ונתפשט המנהג כדברי המחבר מ"מ אין לך בו אלא חידושו וע'

בתשו' ן' לב ס"א כלל י"ז סי' ק"ב ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ל"ג וקל"ג ורי"ג ובתשו' מהרשד"ם סי' נ"ז וקנ"א קנ"ח שפ"ו שצ"ב ת"ח ותנ"ז ובתשובת מהרש"ך ס"ג סי' נ"ח ובתשובת מ"ע סי' נ"א ופ"ט ובתשובת מהראנ"ח סי' כ"ה כמה דינים מדיני עיקול ולפי שדינים אלו תלוים במנהג המקומות ולפי ראות עיני הדיינים לא הארכתי בזה עכ"ל הש"ך:

כז **ב"ד.** כתב הסמ"ע דר"ל ע"פ ג' שמאים שישומו אותו כמה הוא שוה וכמו שפי' המחבר עצמו בסט"ו דסגי בב"ד הדיוטות ע"ש וכתב הש"ך דנ"ל עיקר דבמשכונות קרקע אינו יכול לכפותו לפדותו עד שנה כיון דאמרינן סתמא דסתם משכנתא דקרקע שתא וגם אין סברא לומר שיגרע כח הלו' מהמלו' שהלו' לא יוכל לסלקו קודם שנה והמלו' יכופו לפדותו קודם שנה א"כ לקתה מדת הדין אלא מסתמא הדין שוה בשניהם כן נ"ל ודלא כב"י בשם ס' התרומות והביאו הסמ"ע וע"ש:

כח **המתן.** שהרי אם ירצה לשקר יכול לומר לקוח הוא בידי אלא משיאין לו עצה למוכרו בעדים כדי שידע הלו' בכמה נמכר עכ"ל הרמב"ם ופי' הריב"ש דבריו דצריך נמי שומת ב"ד ואעפ"כ הצריך לעדים כי אולי ימכור ביותר מהשומא ולא יצטרך שבועה. ש"ך:

כט **תביעה.** כתב הסמ"ע דלכאור' משמע דדוקא בסתם הלוא' כיון דלא פירש הזמן בהדיא צריך להמתין אחר זמן תביעתו ל' יום אבל אם בתחלת ההלוא' על המשכון קבע לו זמן שיפרע לאחר ל' א"צ להמתין במכירת המשכון עוד ל' יום אבל למאי דמסיק הטור בסימן ק' דגם בקובע זמן להלואתו ותובעו בסוף הזמן נותנין לו זמן ל' יום י"ל דה"ה הכא ושם בס"ב כתב המחבר בלשון פלוגתא אי נותנין זמן ל' למי שקבע זמן לפרעון ע"ש עכ"ל:

ל **המנהג.** ז"ל הסמ"ע ע"ל סי' שס"ט ס"ח בהג"ה גם כן כעין דין זה אלא שכתב שם ז"ל ולכן המלוה על המשכון יכול למוכרו אחר שנה הואיל וכן דינא דמלכותא כו' ומזה משמע דלולא ד"ד היה צריך להמתין יותר משנה וכאן משמע איפכא דבלא המנהג יכול למוכרו אפי' בפחות משנה וצ"ל דשם מיירי בישראל שהלו' לחבירו על משכון של עובד כוכבים וקמ"ל דאין הממשכן יכול לומר הואיל ואתה לוקח ממני רבית תצטרך להמתין עד שיבא העובד כוכבים ויפדנו כי ירא אני ממנו וכאן איירי במלו' לחבירו בלא רבית ואפ"ה צריך להמתין לו שנה ודלא כע"ש כו' ע"ש והש"ך הקש' עליו דהא הדין דבסי' שס"ט הוא מהמרדכי והמעש' שם היה במשכון ספרים דודאי אינם של עובד כוכבים (וכן השיג עליו הט"ז ע"ש שמחלק בין אם רוצ' למכור המשכון ולגבות חובו או שתובעו שיפרענו ממקום אחר כו') אלא נרא' לתרץ דכאן איירי שהמלו' תובעו לכן לולי המנהג הי' יכול למכרו

קודם השנ' אבל לקמן מיירי שאינו תובעו ואחר שנה יכול למכרו מיד בלא תביעה גם מה שהשיג הסמ"ע על הע"ש במה שמחלק בין מלוה ברבית או לא נראין דברי הע"ש נכונים אך דמסיק וכ' ז"ל כל זה כתבתי לדעת הרב אך לפע"ד דבריו צל"ע בעיקר הדין דכיון דע"פ דין תור' יכול למכרו אחר ל' יום היאך נלמוד מדיני עובד כוכבים לבטל דין תורה ח"ו לא תהא כזאת בישראל ולא שייך בזה דינא דמלכותא כלל ע"ש שהאריך בזה לפר' ולבאר באיז' מקום שייך שם ד"ד או לא ע"ש:

לא **הדיוטות**. עיין בש"ך שחולק ע"ז בראיות שהביא ומסיק דנ"ל עיקר לדינא דאין למכור משכון אלא ע"פ ב"ד מומחים וע"פ שומא ושלא ע"פ ב"ד מומחים לא הוי מכיר' אפי' בדיעבד ואף דלא טעו ע"ש:

לב **בטל**. ואפי' לדעת הרמב"ם ויש פוסקים גבי אלמנה שמכר' שלא בב"ד או שמה לעצמה דהוי מכירה בדיעבד כמ"ש בא"ע ס"ס צ"ג ור"ס ק"ג י"ל דדוקא באלמנ' משום חינא משא"כ הכא. ש"ך:

לג **יודע**. כתב הסמ"ע דאינו ר"ל שהוא מודה שהיה שוה יותר אלא שאינו יודע כמה דא"כ ה"ל משיל"מ כמ"ש בסי' ע"ב סי"ב אלא ר"ל איני יודע כמה היה שוה ויכול להיות שלא הי' שוה יותר מהדמים שמכרו בעדם ואע"ג דכה"ג נתבאר שם דהמלו' נשבע היסת ונפטר אפי' אם אבד המשכון בפשיע' דה"ל כאו' איני יודע אם הלויתני שאני הכא דפשע בידים למכור משכונו של חבירו שלא ברשות והש"ך כתב דלא ידע מה חילוק יש בין פשע בידים או לא והב"ח מחלק דדוקא בנאבד ע"י פשיעה הוא דנשבע היסת ונפטר אבל כאן דמכרו בידים ה"ל גזלן ומשום תקנת נגזל נגעו בה כו' גם זה אינו נ"ל דלמה יחשב כגזלן במה שמכר משכון שבידו ועוד דל"ד לפקדון דעשו בו תקנת נגזל דהתם טעמא אחרינא איכא כדי שיהא כל אחד נזהר בשמירת הפקדון כו' אלא נראה דה"פ ואם אינו יודע כמה היה שוה ואינו רוצה לישבע שאינו יודע שירא שמא לא ישבע באמת כיון שהוא מסופק או אף שיודע בבירור שאינו שוה יותר אפ"ה אינו רוצ' לישבע אפי' באמת אז ישבע הלו' כו' ואע"פ שהלשון דחוק קצת מ"מ נ"ל לדינא עיקר כמ"ש עכ"ל (וז"ל הט"ז שאני הכא דהוי ליה גזלן גמור כיון שאינו יודע שויין היאך ימכרנו אלא ודאי דלא איכפת ליה בממון חבירו):

לד **מומחים**. היינו כמ"ש בר"ס ג' דאית בהו חד דגמיר והדיוטות היינו דלית להו אפי' חד דגמיר. ש"ך:

לה **לעצמו**. כתב הסמ"ע הא דבר"ס ע"ב גבי שכירות לא כתב דעת הי"א דאם נעש' בג' מומחים דשרי משום דבשכירות אין רגילין ליקח מומחין (והט"ז כתב עליו דלא נרא'

דאדרבא התם בית דין הדיוטות נמי מועיל דהא הביא שם הרמ"א דבהתנו תחל' מותר וכבר הוכחנו שם דקודם שמשתמש במשכון סגי בהתנ' ואפי' בפני עדים סגי שם בהתנ' עכ"ל והרב המגי' לשם כתב דאפשר לדחות דשאני במתנ' עם הבע"ד עצמו דידע ומחיל אבל בב"ד שלא בפני בע"ד יש לחוש לחשדא שמשתמש בו בדברים קשים יותר מדאי ואין מי שישגיח עליו אבל אם משכירו לאחרים הוא משגיח שלא יתקלקל לאפוקי במכיר' לא שייך האי חשדא ולפי זה בשכירות לעצמו אפי' בב"ד אסור ולכן לא הזכירוהו הש"ע והרמ"א ע"כ) והש"ך חולק על גוף הדין וכתב דמדברי התו' ושאר פוסקים משמע להדיא דאף ע"י ב"ד מומחים אינו רשאי ללקחו לעצמו ואפי' בדיעבד לא הוי מכירה וכן נ"ל עיקר דסתם מוכרן בב"ד היינו מומחים וכמש"ל ואפ"ה קתני בפרק המפקיד מוכרן בב"ד ואינו מוכרן לעצמו עכ"ל:

לו **אסמכתא.** דברי המחבר צל"ע דהרב' פוסקים חולקים ע"ז ושכן נ"ל עיקר דבמשכון מטלטלים אפי' לא א"ל קני מעכשיו לית ביה משום אסמכתא. ש"ך:

לז **שאומר.** כתב הש"ך תימא על המחבר שכתב דין זה בשם י"א ולפענ"ד הוא ש"ס ערוך ומוסכם מכל הפוסקים ע"ש שהאריך בזה וכתב הסמ"ע דאף לדעת המחבר דוקא בשאומר לו קנה מעכשיו כל המשכון דאז אין בו משום אסמכתא כמ"ש בסימן ר"ז אבל אם א"ל שיגבה חובו מהמשכון ולא הזכיר בו מעכשיו רק על המותר אמר שיקנהו מעכשיו כיון דמה שאמר שיגבה מעצמו חובו הוי אסמכתא גם בהמותר ה"ל אסמכתא ועי' בש"ך טעמא דמלתא דהא הטעם הוא דמהני מעכשיו משום דמיחזי כזביני וכמ"ש התוספות פ' א"נ והרא"ש והפוסקים שם ומשמע להדיא מדבריהם דהיכא דלא מיחזי כזביני אלא כקונס עצמו הוי אסמכתא וה"נ כיון דא"ל שיגבה חובו מהמשכון והמותר יהא מתנ' פשיטא דקנס הוא ולא מיחזי כלל כזביני:

לח **לחזור.** דמתחל' לא עשאו אלא שליח למכרו ואדם יכול לבטל שליחות השליח כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דאפי' כתב לו אם לא פרעתיך לזמן פ' יהא לך רשות למכור וקנה בקנין ע"ז יכול לחזור ולמחות בו ואפי' מכרו אחר שמיחה בו שלא ימכרנו מכרו בטל שכבר נתבטל שליחותו כן הוא בתשובת רשב"א וע"ל סימן קפ"ב ס"ב עכ"ל:

לט **דחקו.** כבר כתב המחבר עצמו האי דינא בסימן ע"ב סכ"ו ועמ"ש שם בס"ק ע' בשם הש"ך ע"ש:

מ **ללוה.** כתב הש"ך דנ"ל אפי' בדבר שיש לו קצבה כאן כיון שהוליכו למדי ושם שוה יותר ומ"ש הב"ח דמיירי דוקא בדבר שאין לו קצבה והוכיח כן מסימן קפ"ג ס"ו קאי אמכרו כאן ע"ש (וכן מחלק הט"ז ע"ש) וע"ל סימן קפ"ה ס"ג ובתשובת מהרשד"ם סימן תמ"ד:

א **חפץ**. כתב הסמ"ע ל"ד חפץ אלא ה"ה מעות כל שהן בידו בתורת פקדון ובעין ודוקא בהלוא' דניתנ' להוצאה שייך לשון מחיל' וכן מבואר בר"ס רמ"א ע"ש ע"כ ואין מבואר כן שם אלא דאזיל לטעמיה שפירש כן שם וכ"כ הב"ח כאן ונראין דבריהם דוקא במעות פקדון צרורים וחתומים דאל"כ כיון שיוכל להשתמש בהם ואפי' תובע אותם המפקיד קודם שהוציאם אין צריך להחזיר אותם המעות עצמן אלא יכול ליתן מעות אחרים תחתיהן וכמ"ש בסי' רצ"ב ס"ז בשם התוספות דפרק אלו מציאות א"כ דמי להלוא' ושייך בהו ל' מחילה עכ"ל הש"ך (והגאון ח"צ בהגהת ט"ז השיג על הש"ך בזה וכתב ששגג שגגה גדולה דאדרבה מוכח מהתו' דלדידן דקיי"ל דהוי ש"ש אם תובעם המפקיד קודם שהוציאם ודאי צריך ליתן לו את שלו דוקא ולא מעות אחרות וע"ש):

מב **הקרן**. עיין בי"ד סי' קס"ט סכ"ו (בש"ך שם ועיין בתשו' מהר"מ אלשיך סי' י"ט ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קפ"ו ובתשו' מהרש"ך ס"ג סי' ק"א):

סימן עד

א **מקום**. כתב ר' ירוחם ומהרש"ל דה"ה גזל' ונ"ל דמיירי באופן שקנה הגזלה ומשלם הדמים כגון ביאוש ושינוי רשות וכה"ג אבל אם צריך להחזיר גוף הגזלה יש לה דין פקדון דלא ניתן ליתבע אלא במקומו כמה שכתב סי' רצ"ג ובשלטי גבורים נסתפק היכא שהמלוה תובע להלוה הלואתו במקום שאינו מקום הלואה ואין מעות בידו שם אם מחויב הלוה להביאם במקום שתבע כו' ולפי עניות דעתי נראה פשוט דאינו מחויב להביאם שם עכ"ל הש"ך:

ב **במדבר**. בש"ג נסתפק במי שחייב לחבירו מעות בשביל שכירות או דמי מכר מאיזה דבר שקנה ממנו אי הוי כמו הלואה או פקדון כו' וגם בזה נ"ל פשוט דיש לו דין הלואה דהא ע"כ טעם החילוק בין הלואה לפקדון הוא משום דהלואה להוצאה ניתנה משא"כ פקדון שאינו יכול להשתמש בו ובמקום שהפקידו שם יהא וא"כ פשוט הוא דשכירות ומכר דינם כהלואה. ש"ך:

ג **לכופו**. כתב בש"ג אם הלו' מצא למלוה חוץ לעירו במקום ישוב ורוצה לפרוע לו מעות שאינם ניתנין להוצאה בעירו רק שם במקום שרוצה לפרוע והלוהו מטבע סתם בלי שום תנאי רק שיתחייב לשלם לו מטבע נראה ודאי דצריך לקבלם כיון דבאותו מקום דמצי לפרעו המטבע ההוא ניתן להוצא' וכן כל כיוצא בזה ע"כ. שם:

ד **כמה**. כתב הסמ"ע נראה דבתוך זמנו א"י לכופו בכה"ג וע"פ מ"ש בסעיף שאח"ז גם מה שיעבור אח"כ דרך מדבר מחשב סכנה גלויה ומפורסמת (והט"ז כ' ע"ז שתמוה הוא

מאד דהא אפשר להמתין בישוב עד שיזדמן שיירא ואף שהעיכוב הפסד למלוה מה איכפת לן בזה הא הזמן הוא תקנתו של לוה כמ"ש בסימן ק' ס"א בהג"ה אם אומר התובע שצריך לילך לדרכו כו' ע"ש משא"כ בחילוף מטבע בס"ב דא"א לבטל ההיזק שיהיה אח"כ עכ"ל):

ה **לקבל**. כתב הב"ח דבתוך זמנו א"י לכופו לקבל במדבר וכאן מיירי בסתם הלוא' דאע"פ שזמנו ל' יום ל"ד לקובע זמן כמש"ל ס"ס ע"ח עכ"ד בקצרה וע"ש בש"ג ש"ך:

ו **רוצ**'. ומהרש"ל פסק דצריך שיאמר ג"כ אי בעית אהדרינא לך שם ע"ש. שם:

ז **עמו**. ואם המלו' אינו כאן מהני כשיתן המעות ליד ב"ד או ליד נאמן ב"ד אע"פ שאין תקנה קדומה בזה כ"כ בתשו' מהרש"ך ס"ב סימן צ"ט וכן היה המנהג בשעת חירום במדינתינו אך מ"ש בתשוב' שם דה"ה כשמזכה לו המעות ע"י אחר מהני אינו נ"ל וכמש"ל ר"ס קכ"ה ע"ש:

ח **הלוה**. כתב הב"ח נרא' דאין זה אלא דוקא היכא שהלוא' הית' דומיא דהלוהו בישוב דלא היה אז חשש סכנת חלוף המטבעות אבל היכא דבשעת הלוא' היתה חשש סכנה כו' א"כ קביעת הזמן הי' לטובת המלו' יותר מלטובת הלוה וא"י לכופו למלוה לקבל תוך הזמן והביא ראיות לזה ועש"ך דכתב שאין דבריו מוכרחים ודחה ראיותיו ע"ש:

ט **רצה**. וה"ט דזמן זה לא לתקנת הלוה לבד נקבע מתחל' אלא גם לטובת המלוה כדי שיאכל הפירות עד הזמן ההוא. סמ"ע:

י **בזמן**. כ' הסמ"ע נרא' דר"ל והוא בתוך הזמן והוסיף הרמ"א לכתוב כן דלא תקשה אמ"ש הט"ו בס"ס ק"כ לוה שאמר למלו' טול הנה מעותיך צרורים כו' והב"ח פירש דר"ל והוא בסוף הזמן וכן עיקר וכן פירש הסמ"ע גופיה שם בסימן ק"כ עכ"ל הש"ך (וכן פירש הט"ז וכתב דמסימן ק"כ לק"מ דהא באמת הביא שם הרמ"א די"ח כו' ע"ש):

יא **פטור**. הטעם כיון דכלתה שמירתו ובסמ"ע תמה דיתחייב הנפקד כשדרכו לישא וליתן במעות ובזה נתבאר בסימן רצ"ב דמותר להשתמש במעות פקדון וחייב עליהן כש"ש כו' ולק"מ דהתם מיירי בסתם אבל לא כשא"ל טול את שלך שכבר כלתה שמירתו וכ"כ הגאון אמ"ו ז"ל וכ"נ דעת הב"ח וכ"פ מהרש"ל כל זה כשהגיע הזמן אבל תוך הזמן חייב שכבר קבל עליו שמירת הפקדון עד הזמן וכמ"ש המחבר ר"ס רצ"ג. ש"ך:

יב **פרעון**. בש"ך האריך להוכיח מדברי הפוסקים דמפרשים לסוגית הש"ס לענין דיעבד ולא לכתחלה והיינו דאין המלוה יכול לומר תחזור ותקח ממני מה שפרעת לי זוזא זוזא ויהיה אצלך באחריותן עד שתפרע הכל ואם לא תרצה ליקח הרי הוא אצלי באחריותך דלא הוי פרעון קא משמע לן דלא אלא בדיעבד הוי פרעון כו' ע"ש:

יג **חצי**. כתב הש"ך דלפי דברי הטור צריך לפרש דאף דהמלוה אינו אוכל פירות השדה א"י לכופו שיחזיר לו חצי המשכונא כי יכול המלוה לומר כיון שאת' בא לפדות תוך הזמן אינני מחויב ליתן לך כלום מהמשכון כי אני חפץ במשכון טוב ושיהי' כולו אצלי כדי שתהי' דחוק לפרוע את שלי לזמן ופשוט הוא דאין חילוק בדינים אלו בין משכון קרקע או מטלטלי עכ"ל (והט"ז לא כתב כן אלא דמיירי שהמלו' אוכל הפירות ולפ"ז במשכון מטלטלין ורוצה לפדות החצי ולהניח החצי השוה לפי ערך שומעין לו וכופין על מדת סדום וע"ש):

יד **שטרו**. וה"ה אפי' ליכא שטר א"י לכופו ליטלו בחובו אלא צריך לפדות המשכון דאי לשם משכון קבלי' לשם פרעון לא קבלי' כן מוכח בהר"ן וכ"כ ר' ירוחם וכ"מ בפוסקים בכמה דוכתי. ש"ך:

טו **המלו'**. וא"ת מאי חידש המחבר בזה הא כבר כתבו בס"ה וי"ל דקמ"ל דל"מ בס"ה דהלוהו על המשכון קרקע או מטלטלים דיכול לומר ניחא לי לתפוס בשט"ח וגם במשכון כדי שתמהר לפדות משכונך אלא אפי' בדין זה דאין ביד המלוה רק שטר דה"א דיכול הלוה לומר לו הלא טוב לך יותר להחזיק בקרקע מבשטר קמ"ל כ"כ הסמ"ע והש"ך תירץ דבס"ה מיירי שהלוה אינו טוען אין לי רק שרוצה שיקבל המלוה המשכון לשם פרעון וכאן מיירי שהלוה אומר שאין לו אלא קרקע וקמ"ל דהדין עם המלוה כיון שרוצה להמתין לו ואין ענין זה לזה עכ"ל:

טז **דרך**. וכ"ש כשסוחרי אותה מדינה מצויים כאן כ"כ הסמ"ג ושאר פוסקים וכן כתב מהרש"ל. ש"ך:

יז **מקפידות**. ואפי' ערב לו מכל היזקות א"צ לקבל ממנו כי מי יודע עד היכן מגיע חמת המלך כן כ' רש"ל. שם:

יח **היוצא**. ואם המעות שהלוהו הוא בעין כתב הב"ח דהוי ספיקא דדינא והמע"ה ודעת התוס' נרא' דאין חילוק וכ"כ בסמ"ג ושכן פסק רש"י בתשוב' וכן נראה עיקר. שם:

יט **שהתנה**. וה"ה אם מכר לו סחורה ע"מ שישלם לו במעות. תוס' ומהרש"ל שם:

כ **שהלוהו**. בב"י בשם תשובת הרשב"א ראובן שנתן לשמעון זהובים אדומים סתם על חובו שהיה חייב לו ועכשיו אומר שמעון שיחשבו לו הזהובים כפי מה ששוין היום וראובן אומר שיחשבו כמו שהיו שוין בשעת הפרעון והשיב שהדין עם ראובן דמה שפרע פרעון הוי ולא פקדון עכ"ל. סמ"ע:

כא **ענין**. וסיים שם במרדכי אם לא הוסיפו עליו יותר מהשיעור האמור בתלמוד ע"כ ור"ל הוספת חומש כמ"ש בי"ד סימן קס"ה ודוקא כשהוסיפו עליו אסור אבל כשהוקר

המטבע עצמה מותר דאותה מטבע הלוהו וכ"כ הט"ו בי"ד סימן קס"ב דאף דאסור ללות סאה בסאה במטבע מותר וע"ש. שם:

כב **תקן**. במרדכי שם כתוב וז"ל וכמו שתקן השלטון שהפורע לאלתר יטול רביע והפורע לאחר שנה יפרע הכל כך יעשו ע"כ ור"ל אחר שפסל המלך המטבע תקן כן. שם:

כג **חולקין**. כ"כ הד"מ בשם תשובת הרא"ש ובשם הריב"ש ותמיה לי דהריב"ש כתב להדיא איפכא בסימן קצ"ו וגם בתשובת הרא"ש אין הכרח וכבר הארכתי בזה בש"ך י"ד סי' קס"ו דדינא דמלכותא דינא ודלא כמהרש"ל והב"ח ושוב מצאתי כן בתשובת מהר"מ אלשיך סי' ע"ט דפסק בפשיטות דאמרינן דד"ד בכה"ג ומשמע שם ג"כ דליכא מאן דפליג בהא ושגם הרא"ש בתשוב' מודה וכ"פ בש"ג ועיין עוד מדינים אלו בש"ג פ' ג"פ דף ר"מ ובתשובת מהר"מ אלשיך סי' קט"ו וקי"ו וקכ"ט ובתשובת ן' לב ס"ב סימן ק"י ובתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קע"א ובתשובת מהרשד"ם סימן ע"ה וסי' ק"ג ובתשובת מהר"א ששון סימן קכ"ג ובתשובת מהרי"ט סי' י' וסי' ע"ד עכ"ל הש"ך:

סימן עה

א **ברר**. כ' הש"ך דאסור לטעון שקר כדי לעוות הדין או כדי לעכבו ואע"פ שהוא זכאי כגון מי שהי' נושה בחבירו מנה לא יטעננו מאתים כדי שיודה במנה ויתחייב שבועה ויגלגל עליו ממקום אחר הי' נושה מנה וטענו מאתים לא יאמר אכפור הכל בב"ד ואודה לו במנה ביני לבינו כדי שלא אתחייב ש"ד היו ג' נושים באחד וכפר בהן לא יהי' אחד תובע וב' מעידים וכשיוציאו ממנו יחלקו הי' טוענו מנה ע"פ עד אחד וכפר בו לא יאמר לאחד בא אני ואתה ונעידנו ונוצי' גזלה מתחת ידו כל זה מתבאר מהש"ס פ' שבועת העדות ולא ידעתי למה לא הזכירו הט"ו בשום מקום דינים אלו עכ"ל:

ב **חושב**. ז"ל הד"מ כתב מהרד"ך בתשוב' מי שיש לו דין על חבירו והנתבע מוחזק אין אומרים להוציאו ולהניחו ביד שליש ואח"כ ידונו דכל מלתא דעבידא לגלויי לא מטרחינן ב"ד דלמא יזכה הנתבע ונמצא מחזיק כדין כו' וע"ל סימן ע"ב בדין תפיסה לא משמע כן עכ"ל ד"מ ולא ידעתי היאך לא משמע כן בסי' ע"ב ונראה עיקר כמהרד"ך וכן המנהג. ש"ך:

ג **טועה**. ז"ל הסמ"ע בפריש' הוכחתי דהטור ס"ל דמוכח מדברי הרמב"ם דלאו משום טעות לחוד צריך לברר אלא גם מפני החשד שאנו חושדין אותו דשמא אינו טוען האמת ומה"ט צריך המלו' לברר אם הי' הלוא' או פקדון עכ"ל:

ד **הפסד**. כלומר אע"פ שחכם כזה ודאי אינו טועה בדין מ"מ אין לך הפסד להוציאך מהחשד וגם מטעם דאין אדם רואה חוב לעצמו. סמ"ע:

ה **רוצה**. כתב הב"ח שנרא' מדברי הרמב"ם שאם התובע תבעו בסתם והוא משיב ג"כ בסתם אין ב"ד נזקקין לאחד יותר מלחבירו אלא אומרים לשניהם פרשו דבריכם ואם לא זה ולא זה מפרשים חזר הדין כאילו פירשו שניהם ופוסקים להם הדין אבל אם תבעו סתם מנה יש לי אצלך והוא משיב יברר ויפרש מאיזה צד אני חייב לו כי אינני יודע משום חוב אז אומרים ב"ד לתובע אמור לו מאיזה פנים הלוית או הפקדת כו'. ש"ך:

ו **היסת**. כתב הסמ"ע הטעם דה"ל כמשיב אבידה דפטור משבועה כמ"ש הט"ו בסי' רס"ז והא דנקט לאביך א"ל דאלו אמר כן לחבריה יכול לומר ידעתי מזה ודעתי הי' לתבוע לך הכל דהא כתב הט"ו בסי' פ"ח סי"ד בכיוצא בזה חילוקים דרואין אם כמערים קדם הנתבע או לא וה"ל לחלק גם כאן בהכי אלא אורחא דמלתא נקט דמסתמא המלו' או המפקיד תובע את שלו משא"כ אביו שמת וכ"כ התוס' אלא שלפ"ז גם בסמוך בס"ו הל"ל אביך הלוני כו' ושם נקט לשון הטור הלויתני כו' עכ"ל (* א"ה עיין בש"ך שכתב על דברי הסמ"ע דסתומים הם ולא ידע מה קאמר והאריך שם לפרש דבריו ע"ש ואני בעניי לא ידעתי למה נטה מדרך הפשוט ואין בזה ספק לדעתי הקלושה שרק תיבת בס"ו ט"ס הוא ונ"ל בס"י ור"ל דלפ"ד דאורח' דמלתא נקט ה"ל למנקט שם בס"י גבי לא תבעו כו' אביך הלוני ולא אתה הלויתני ע"ש וק"ל):

ז **גדולה**. ובכמה ענינים מצינו שהעדים מחייבים אותו אף מה שאינו חייב ע"פ עצמו כגון מודה בקנס וגם אינו נעשה רשע ע"פ עצמו. סמ"ע:

ח **שחולק**. הוא דעת הר"ן ר"פ שבועת הדיינים דלא פטר התם אלא משום שעבוד קרקעות משמע לכאורה הא לאו הכי לא הוי הילך ונ"מ במקום דלית ליה קרקע אע"ג דאנן קי"ל דאף בדלית ליה קרקע ה"ל שטר הילך כמ"ש בסימן פ"ח סכ"ח היינו דוקא היכא דמודה אבל אם אינו מודה לא שייך הילך אא"כ יש לו קרקע דאז פטור משום שעבוד קרקעות או משום שאינו יכול לפטור הוי הקרקע הילך כמו שפרש"י ברפ"ק דב"מ וכן נראה עיקר לדינא ומדברי הסמ"ע נראה שהבין דברי הרב דמיירי בשטר ש"ק דלסברא ראשונ' הוי הילך משום שטר ש"ק וסברא האחרונה חולקת בזה גם נראה מדבריו דבשטר אין חילוק בין מודה או לא וזה אינו ועוד דא"כ קשה דכאן כתב הרב ב' דעות ובר"ס פ"ז כתב וי"א דמשכון כו' דהא אפי' שטר חשוב הילך משמע דבשטר ליכא מאן דפליג אלא ודאי כדפי' ומ"ש הסמ"ע עוד בר"ס פ"ז דנראה דהדין עם החולקים ור"ל החולקים הראשונים דשטר הוי הילך ולמאי דפרישית דכאן מיירי באינו מודה הדין עם החולקים האחרונים עכ"ל הש"ך:

ט **חפצים**. ה"ה מעות של פקדון אלא אורח' דמלתא נקט דמעות הדרך שנותן אותן ביד נאמן להשביחן ואז יש לו דין אחר וכמ"ש בסמוך עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ע"ז דאילו ראה דברי המחבר בבד"ה לא כתב כן שכתב שם דדברי הטור אינם מדוקדקים במ"ש אבל טענו מנה של פקדון כו' במה יודע שאותן מעות היו של פקדון וצ"ל שטענו חפצים כו' ועי"ל דבמעות וראו בידו ר"ל שהודה בפניהם שיש בידו נ' של פקדון ע"כ הרי דבכוון שינה המחבר וכתב חפצים וע"ק לי דבמעות אפי' עדים מעידים שהם אותן המעות עצמן לא שייך לומר הוחזק כפרן דגם בהו י"ל אשתמוטי קמשתמיט כמו בהלואה כמ"ש בסי' רצ"ב ס"ז בשם התוס' דאפי' הם בעין יכול לשלם מעות אחרים ואם הפקידם צרורים וחתומים דאסור להשתמש בהן א"כ דמי ממש לחפצים ואולי ט"ס יש בסמ"ע כאן כו' ע"ש:

י **כשנתבע**. כתב הסמ"ע אבל אם לא ראו בידו בשעת כפירה אף שראו בידו קודם לכן אינו נעשה חשוד אפי' בפקדון דאמרינן דאין דעתו לכפרו רק שנאבד מידו ולא רצה לגלות עוד להמפקיד כדי שלא יביאהו לש"ד ומשמט נפשו עד שיחפשנו ויתנו לו ודוקא כשהפקיד בידו מעות שלא להשביחן שייך לומר הכי אבל אם טען שנתן להשביחן לטובת הנותן אין לו להתנצל דלכך כפר בכל משום דהוציאן דהא מתחלה ניתן בידו ע"מ להוציאן ולהשביחן וה"ל לגלות ולומר כן ומדכפר ש"מ דהי' דעתו לגזלו ונעשה חשוד וכ"כ הרא"ש בתשוב' וע"ל סי' ל' ס"ה והש"ך כתב דנרא' דאף בלהשביחן כל היכא שי"ל שנאבדו המעות לפי שעה אינו פסול דהי' סבור משתמיטנ' עד דבחישנ' ולא מסתבר לפסלו בשביל שלא אמר שהוציאן שאינו דבר אמת אלא דהרא"ש מיירי שידוע בעדים שהיו המעות בידו בשעה שכפר וע"ש:

יא **נשבע**. היינו משום שלא הוחזק כפרן רק על המקצת מש"ה צריך לישבע על השאר דלאותו ממון הוחזק כפרן ולא לממון אחר כמ"ש בסי' ע"ט ס"ה משא"כ כשהוחזק כפרן על כל הממון דאז זה שכנגדו נוטל בלא שבוע' כמ"ש שם ס"ח וכן צ"ל לעיל בסימן ל' ס"ה דסתם וכתב הוחזק כפרן לאותו ממון ומשלם ר' ור"ל בלא שבועה היינו נמי משום דהוחזק כפרן על כולו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דדבריו תמוהים דפשיטא דגם בסימן ל' ס"ה לא הוחזק כפרן רק במקצת ואינו נוטל אלא בשבועה וכן הוא להדיא בתשובת הרא"ש החדשים ומ"ש שם סתם היינו משום דלא מיירי התם אלא מדין צירוף עדות אבל מדין שבוע' לא מיירי התם שוב מצאתי בס' גד"ת שהאריך בזה והניח דברי תשובת הרא"ש בצ"ע ולעד"נ פשוט כדפי' עכ"ל:

יב **נתחייב**. כתב הש"ך דבסמ"ע סי' פ"ז נראה שהבין החילוק בין ב' דינים אלו דברישא נראה מתוך דברי עצמו שנשאר חייב לו עדיין כך וכך לפי החשבון ובסיפא הטעם לפי שנתחייב מחמת שאין מאמינים אותו או שנתחייב על פי ב"ד כגון שטען נתתי עבורך רבית והב"ד מכירים שאין המלו' חייב לשלם הרבית לפי שהו' ר"ק וכה"ג ע"ש ולעד"נ דאם נתחייב על פי ב"ד אע"פ שלא הוד' בכלום חייב ש"ד דהיאך יעלה על הדעת דחיוב על פי ב"ד יגרע מהעדאת עדים והא בכל דוכתי' ב"ד חשיב טפי מעדים כו' והבי' ראי' לדבריו ע"ש באורך:

יג **כלים**. בב"י וד"מ כתבו דאם טוען שיש בידו כסות וכלים בפקדון דאז א"י לישבע נגדו אא"כ כפר בו התובע אבל אם טוען נאנסו הרי התובע פטור בש"ד והנתבע א"י לישבע שיש בידו כנגדו וע"ל סי' ע"ב סי"ז בהג"ה. סמ"ע:

יד **נתתו**. וכ"ש אם טוען פרעתי דכל הלוא' לפרעון עומדת וע"ל סי' פ"ז ס"ל דאף שכבר נפטר הנתבע בהיסת או ש"ד אם תפס התובע אח"כ בלא עדים וטוען שנשבע לשקר ה"ז נאמן במגו דאי בעי אמר לא תפסתי ונשבע עליו עד כדי דמיו עכ"ל הסמ"ע וכתי' הש"ך ומשמע דאינו נאמן לטעון יש לי בידך כנגדו או מחלתו כו' אלא במגו דלהד"ם או במגו דפרעתי וכ"מ מדברי הרב בסי' ע' סס"א וכ"כ המרדכי ושגם דעת הרמב"ן כן ודלא כתשו' מהראנ"ח סי' כ"א ע"ש ואע"ג דבסי' פ"ב סי"א י"א דיכול הלו' לטעון מחלת לי אע"פ שיש שטר ביד המלו' היינו לענין להשביע למלו' כמו אם הי' טוען פרעתיך עכ"ל:

טו **נאמן**. במגו דפרעתי דהמלו' את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים כמ"ש ר"ס ע' וכתב בפסקי מהרא"י סי' פ"ד דה"ה אם טוען אביך חייב לי כנגדו נאמן במגו אף שבטענ' זו אינו יודע שמשקר ובמגו הי' מעיז אמרינן שפיר מגו כה"ג וכ"כ בקצר' בתשובת מבי"ט ח"א סי' קפ"ו ופשוט הוא וכן מצאתי בריב"ש סי' שצ"ב ע"ש ועמ"ש ס"ס פ"ב בדיני מגו באות ו' ובסי' צ"ב ס"ב. ש"ך:

טז **שגזלתני**. וה"ה אם טוענו שלקח ממנו רבית וע' בי"ד סי' קס"ט ולקמן סי' פ"ב ס"י ובסי' פ"ז סכ"ה בהג"ה סמ"ע:

יז **משביעין**. ע"ל סי' צ"ב ס"ג:

יח **שהלויתיך**. וה"ה שגזלתני שאין חילוק בין גזל' או פקדון והלוא' בכל דינים אלו וע"ל סי' שס"ה. ש"ך:

יט **ישלם**. כיון דחבירו תבעו בברי ולו אינו ברי שאינו חייב לו כ"כ הסמ"ע וכ' הריב"ש סי' שצ"ב בשם הרמב"ן שאם תפס התובע בעדים מפקינן מיניה שאין תפיס' מועלת במה שאין לו זכות אלא בבא לצאת י"ש וצ"ל דהא דנקט תפס בעדים היינו משום דהתובע

טוען ברי (וה"ה) [אבל] בס"י באומר מעצמו גזלתיך ואיני יודע אם החזרתי לך וכן בסי' ע"ו ס"א וכה"ג דחייב לצאת י"ש לא מהני תפיס' אפי' שלא בעדים כיון שאין התובע טוען ברי. ש"ך:

כ **ופטור**. ולא מיקרי חוזר וטוען כיון שגם בטענתו הראשונ' הי' נשבע ונפטר כל זמן שלא באו עדים וכמ"ש בסי' פ' אבל לצאת י"ש פשיטא דחייב. סמ"ע:

כא **חייב**. ונרא' דאפי' ספק הפרעון הוא קודם ההלוא' כגון שהי' לו פקדון בידו ואחר שנאבד בפשיע' הלו' לו ונתחייב לשלם לו ק' זהובים והנפקד אומר יודע אני שלא הי' שוה רק נ' והמפקיד דהוא הלו' אומר איני יודע כמה הי' שוה ואפשר הי' שוה ק' ונמצא שמעולם לא נתחייבתי לך כלום לפי שהק' שהלויתני יצאו בק' של דמי הפקדון אפ"ה חייב הלו' לשלם לו נ' דמ"מ ה"ל החיוב ברי והפטור ספק ובכה"ג ברי ושמא ברי עדיף וכן משמע מסתימת דברי הפוסקים. ש"ך:

כב **היסת**. (אע"ג דבסי' צ"א ס"ג פסק רמ"א בכל מילי דהאי ידע והאי לא ידע נשבע האי דידע שאני התם שהאחד הוציא ברשות חבירו איזה סך נאמן בשבוע' כמה הוציא וע"ל סי' ע"ח ובטור סי' קכ"ו וסי' י"ז עכ"ל הט"ז):

כג **נאמן**. מאחר שלא הודה לו בתחל' שעדיין חייב לו כ"כ הסמ"ע והש"ך כת' בשם מהרש"ל דדין זה אינו אלא לשערי רב אלפס שפסק באיני יודע אם פרעתיך צריך התובע לישבע א"כ לא הוי ממש כחוזר וטוען שהרי עדיין לא נתחייב לו דדלמא לא ישבע אבל למאי דקי"ל דנוטל בלא שבועה אף שזה אינו קרוי חוזר וטוען ממש שהרי בתחל' נסתפק אם פרע מ"מ מאחר דדינו לשלם בלא שבוע' אין לך חוזר וטוען גדול מזה עכ"ל וע"ל סי' ע"ט ס"ט:

כד **החזרתי**. ואפי' אם הלה משיב לו אח"כ ברי לי שלא פרעת לי מעולם אך שאיני יודע מהלוא' פטור כן משמע מסתימת דברי הפוסקים שלא חילקו בכך וכן יש להוכיח מהש"ס פ' הגוזל בתרא אבל שבועת היסת נרא' דחייב ול"ד לסי' פ"ח סל"ב דהתם כיון שטוען ברי שפרעתיך אית ליה מגו והוי משיב אבידי' משא"כ הכא שטוען איני יודע ועמ"ש שם עוד מזה עכ"ל הש"ך (וכ"כ הט"ז ע"ש):

כה **ודאי**. כ' הסמ"ע אבל אם לא אמר לשון ודאי לא והש"ך כת' דנ"ל דלשון ודאי הוא לאו דוקא וכ"מ במרדכי שכת' ז"ל וראי' ממי שטענו חטים והוד' לו בשעורים פטור ופרש"י שמחל לו שעורים מדלא טענו אלא חטים ע"כ וכ"מ בתשובת הרב סימן ל"ג ע"ש עכ"ל (גם הט"ז הסכים לדעת הש"ך ודלא כהסמ"ע ע"ש):

כו **מחל**. כתב הסמ"ע דמדברי הטור נלמד דאף אם חזר התובע ואמר טעיתי בחשבוני תחל' ועתה דקדקתי ומצאתי שנ"ח לי לא מהימנינן ליה דה"ל כאילו מחל אדם לחבירו בפירוש מה שח"ל ולא יכול לחזור בו והב"ח חולק עליו ומתשו' מהר"ם בטור ובאשר"י נרא' לכאור' כהסמ"ע ע"ש ובתשובת הרמב"ן סי' קי"ז ובתשובת מבי"ט (ח"מ) [ח"ב] בשאלות השניות סי' קי"א ובתשובת מהרשד"ם סי' שכ"ח עכ"ל הש"ך:

כז **שהלוהו**. ואף דאין העד מעיד שעדיין לא פרעו או שהוא עוד בתוך זמנו מ"מ כיון שזה תובעו ברי שעדיין ח"ל והוא משיבו שמא לא הלויתני ואינו מכחיש העד שמעיד שלוה לו חייב לשלם דברי ושמא ברי עדיף ואף שכבר נתבאר דאפי' תבעו בברי והנתבע משיב איני יודע אם הלויתני דנשבע היסת שאינו יודע ונפטר שאני הכא דמ"מ איכא עד שהלוה לו והתור' האמינה לעד אחד כשנים כ"ז שאין זה שמעיד עליו מכחישו ונשבע וכאן הרי טוען איני יודע וא"י לישבע להכחיש העד מש"ה מצטרף טענת ברי דהתובע והעדאת העד לחייבו כ"כ הסמ"ע. וז"ל הש"ך ואע"ג דאית ליה מגו מ"מ כיון דהשתא טוען איני יודע ואין נשבעין ש"ד באיני יודע ה"ל משואיל"מ וכ"מ בתשובת מהרשד"ם סי' ס' דלא כתשובת מבי"ט ח"א סי' קנ"א דפסק דדוקא כשהעד מעיד שעדיין לא פרע דלית ליה מגו ומה שהביא שם מסי' ע"ט כבר תרצתי שם על מכונו ע"ש וכת' בתשובת מהרשד"ם שם דוקא כשהעד מעיד שהלוהו בודאי אבל לא כשמעיד שראה שמנה לו מעות וע"ש ופשוט הוא עכ"ל:

כח **פרעתיך**. ועד א' מעידו שלא פרע ובשארית יוסף ובסמ"ע ובב"ח דחקו ליישב דהא בטוען איני יודע אם פרעתיך חייב אפי' בלא עד אחד כמ"ש הט"ו בס"ט ונ"ל דמיירי בטוענו ע"פ העד כמ"ש בסכ"ג עכ"ל הש"ך (והט"ז מפרש דברי הט"ו כאן בענין אחר ע"ש):

כט **ומשלם**. כת' בס' ג"ת מדלא כת' כאן דיחרים סתם כמ"ש בסי"ג משמע דכאן כיון דעד א' מסייע לתובע אין להחרים דודאי אין לחשוד כולי האי שיטול זה שלא כדין ושיהי' זה עד חמס כו' ולא נהירא אלא פשיטא דמ"ש בסי"ג קאי אכל מה שהזכיר מקודם. ש"ך:

ל **אבל**. כבר האריכו הסמ"ע והב"ח לתמוה על המחבר בזה דודאי כשטוען פרעתיך אפי' יש ב' עדים נאמן בהיסת דהמלו' את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים וא"כ בעד א' מעיד שהלוהו ולא פרעו ישבע להכחיש העד וצ"ל דהמחבר לא מיירי מפרעון ממש רק מפרעון שאינו נאמן אלא במגו כגון שטוען מחלת לי או נתת לי במתנ' וכיוצא בזה דבכה"ג אינו נאמן אלא במגו דפרעתי והלכך כשהעד מעיד שלא פרע ה"ל משואיל"מ וזה דין אמת עכ"ל הש"ך. * ומ"מ קשה במ"ש דאם טוען אתה חייב לי כנגדו ג"כ אינו נאמן הרי במלו' ע"פ אפי' בב' עדים נאמן בזה וצ"ל דהעד מעיד שבתורת שאלה בא לידו

לכך אינו נאמן לומר שח"ל כנגדו דא"כ הי' לוקחו בתורת פרעון שהרי אינו טוען עכשיו שהי' תוך זמנו ובודאי לא הי' זמן גדול בין הלוא' לטענ' שהרי העד אומר שלא זזה ידו ודו"ק (ובבאר הגול' תירץ בענין אחר ע"ש):

לא **ופרעתי**. ומתשובת הרשב"א שהובא בב"י וד"מ גם הסמ"ע הביאו בסי' ע"ט ס"ט נרא' שחולק על דין זה וס"ל דכיון דאפי' בב' עדים לא נתחייב ממון אלא מתוך שהוחזק כפרן א"כ בעד א' לא הוי משואיל"מ ע"ש. ש"ך:

לב **במגו**. כת' הסמ"ע דר"ל דאם אין העד מעיד שלא זזה ידו כו' דאז יכול לומר פרעתי נאמן ג"כ לומר יש לי בידו כנגדו במגו דפרעתי ודלא כריב"ם שהביאו התוס' בפח"ה כו' ע"ש והש"ך השיג עליו בזה וכת' דגם הריב"ם מודה דנאמן במגו וע"ש (וע"ל סי' נ"א ס"ב ובסמ"ע וש"ך שם):

לג **לישבע**. הטעם דאף דאין העד מעיד דלאו שלו חטף מ"מ כיון שהוא עצמו הוד' שחטפו והתור' האמינה לא' כשנים אם לא שישבע כנגדו והרי כאן מודה לעדותו ואין יכול לישבע מש"ה משלם והא דאינו נאמן במגו שהי' אומר לא חטפתי משום שהי' צריך לישבע להכחיש העד כ"כ התוס' פח"ה ואע"ג דהקשו שם ע"ז מ"מ בפרק שבועת הדיינים כתבו כן בפשיטות וכתב הסמ"ע הא דאינו נאמן לומר שלי הוא במגו דהחזרתי וכמ"ש הרמ"א דנאמן היכא שיש לו מגו הטעם כמ"ש הה"מ שהגוזל מחבירו אינו נאמן שהחזירו כ"א בעדים א"נ איירי שראוהו בידו בשעת תביע' או שאמר העד לא זזה ידו כו' ע"כ ובאמת דהה"מ לא כ"כ דהגוזל מחבירו כו' אבל לפי מ"ש בס"ס שס"א דלא מוכח מהרמב"ם מידי ונקטינן דגזלן נמי א"צ להחזיר בעדים א"כ צ"ל תירוצים האחרים וכ"כ הר"ן ורבינו ירוחם דכן דעת הרמב"ן והרשב"א וע"ל סי' צ' סי"ב ובסי' קמ"ו ס"ב ובסי' שס"ד ובתשובת מהרי"ט סי' ט' עכ"ל הש"ך וכת' עוד בשם ס' ג"ת דכל היכא דהוי משואיל"מ יכול להשביע היסת לאחר הפרעון ופשוט הוא ומוכח כן להדי' בתשובת הרמב"ן סי' פ"ד וכ"מ מדברי המחבר בסי' ע"ב סכ"ג ע"ש ונרא' בממרמו"ת שלנו אם יש עד א' על הקיום מאחר שיש שם נאמנות על הפרעון רק שיוכל לטעון פרעתי במגו דמזוייף וכיון שיש ע"א שהוא חתימתו לא הוי מגו וא"כ ה"ל משואיל"מ ע"כ:

לד **נאמן**. אע"ג דלא האמינו חז"ל להמלו' לישבע על המשכון בכדי שויו אלא במגו דלקוח או החזרתי וכאן א"י לטעון החזרתי גם לקוח אינו ניחא ליה לטעון כיון דהעד יודע שבא לידו בתורת משכון ואינו רוצה להעיז נגדו מ"מ כיון שאינו מכחישו לומר שלא הלו' עליו כ"כ נאמן המלו' בשבועתו לומר שכך וכך ח"ל על המשכון הואיל ובדין בא לידו ויכול לישבע עד כאן לשון הסמ"ע (והט"ז השיג עליו בזה ע"ש):

לה **חולקין**. והש"ך כת' שנ"ל עיקר כסברא הראשונ' ע"ש:

לו **והשאר**. אבל אם אמר בלשון זה איני יודע שאני חייב לך רק נ' ישבע שהוא כדבריו ופטור כ"כ ב"י בשם מ"כ וכת' בד"מ דנוכל לפרש דר"ל רק נ' יכול להיות שאני חייב לך אבל יותר מנ' ודאי איני חייב לך וכ"כ הב"ח. ש"ך:

לז **לישבע**. אפי' לאחר הפרעון כיון שהלוה טוען שמא וכתב הב"ח ס"ס צ"ד דבמ"ש ואיל"מ אם רוצה התובע לקבל שבועתו לא משביעינן ליה דה"ל שבועת שוא ע"ש ואינו נכון. שם:

לח **עיקר**. בטור מפרש כיצד הרי שטענו מנה והשיב אין לך בידי אלא נ' ונ' איני יודע והתובע גלגל עליו דברים אחרים והשיב הנתבע על הגלגול אין לך בידי כלום אע"פ שא"י לישבע על עיקר השבועה ודנין בה משואיל"מ אין דנין כן על הגלגול אלא ישבע עליו או יהפכנ' על שכנגדו עכ"ל. סמ"ע:

לט **שכיון**. וכן דעת הנ"י וכ' שכן הסכימו האחרונים וכן נרא' דעת הרמב"ן וכ"מ להדיא דעת הה"מ דהכא אף בגלגול אמרינן משואיל"מ אלא שכתב דהיכא דעיקר התביעה היא שמא אין אומרים בגלגול משואיל"מ ובסי' שד"מ כתבתי דגם דעת (הרמב"ם) [הרמב"ן] נרא' כן ודעת הפוסקים הנ"ל אינו כן אלא אפי' כשעיקר התביעה היא שמא אמרינן בגלגול משואיל"מ וע"ל סי' צ"ד. ש"ך:

מ **שפיר**. טעמו כ' הטור כיון דגלגול שבועה דאורייתא הוא ודוקא אסיפא פליגי י"א אלו אבל ברישא כשנתחייב על עיקר תביע' ש"ד ואיל"מ מודה דנשבע על הגלגול היסת ונפטר דהא אין כאן ש"ד כלל שהרי מוכרח לשלם כ"כ הסמ"ע והב"ח ונכון הוא ובהכי ניחא הא דכתב הטור ס"ס צ"ד בסתם שאין כאן גלגול שלא נתחייב בו שבועה מעולם אלא חייב לשלם לו מן התורה ע"כ ולפ"ז אפי' רוצ' לגלגל עליו טענת ודאי א"י לגלגל דנהי דחייב לו לישבע שבועה דרבנן מ"מ מצד גלגול אינו חייב לישבע לענין שיחול עליו ש"ד ודלא כמ"ש בשא"י כן נ"ל שם:

מא **היורשים**. פירוש שלא פקדנו אבא דהיכא דהיורשים אינן טוענין ברי ובאין להפטר פטורים בלא שבועה כלל כמ"ש בס"ס ס"ט וסי' ע"א סכ"ב ע"ש וע"ל סי' ע"ב סי"ב ס"ק נ"א טעם אחר לחלק בינו ליורשים. שם:

מב **כשאר**. ז"ל הש"ך כ' הר"ן דהיינו כשטוענו ברי שהוא יודע שאביו הוד' לפניו ואפ"ה אם היודע או' על הנ' אני זוכר ועל השאר איני יודע פטור דלא ה"ל למירמי אנפשיה כולי האי וא"ת א"כ דבאינו יודע פטור כי אמר נ' אית לך ונ' לית לך להימן במגו דאי בעי אמר איני יודע י"ל דא"נ אמר איני יודע שבועה בעי שא"י אלא דאביו כה"ג משלם והוא פטור

בשבוע' עוד י"ל דמגו דאי בעי אמר איני יודע לאו מגו הוא עכ"ל ומ"ש כשאין טוענו ברי שאביו הודה בפניו פשיטא דפטור היורש אפי' משיב בברי נ' אית לך ונ' לית לך משום דמשיב אביד' הוא אין נראה כן מדברי הט"ו ושאר פוסקים שכתבו סתמא שאם היורש או' בברי שאין לו רק נ' ולא יותר הרי הוא כשאר מ"מ ולא חילקו בכך כו' ע"ש דמסיק וכתב וז"ל אך עכ"פ נ"ל דחייב היורש מיהו היסת דבשלמא מש"ד י"ל דאימעוט מקרא דבין שניהם ולא בין היורשים אבל שבועת היסת שתיקן רב נחמן כשזה טוענו אתה ידעת בבירור שממוני בידך אין טעם לחלק בין הוא ליורש כן נ"ל ברור. שוב מצאתי כן להדיא בט"ו סימן פ"ח ס"כ ע"ש וכן הוא בסמ"ע וב"ח ושאר אחרונים שם עכ"ל:

מג **דאורייתא**. כ' הש"ך נ"ל דאם היורש פקח יטעון שמא ולא יהי' עליו שבוע' רק קבלת חרם ואין בזה משום מדבר שקר תרחק וראיה לזה ממ"ש בעה"ת בשם הראב"ד דאם טוען על הגלגולים ברי יכול לגלגל וכשטוען שמא אינו יכול לגלגל לפיכך כל מי שנתחייב שבוע' ורואה שמגלגלים עליו אם פקח הוא או' על הגלגולים אינו יודע ויפטר משבוע' ויקבל בחרם ע"כ ומביאו ב"י בס"ס צ"ד ופשיטא דהראב"ד לא יהיב עצה כשיהי' איסור בדבר עכ"ל:

מד **ספק**. בב"י בשם הריטב"א אם תובע זה אינו יודע לשום שיעור נזקו שהזיקו אין משביעין על כפירת תביעה זו ואין עליו אלא חרם סתם על מי שיודע שהזיק את חבירו וכמה הזיקו. סמ"ע:

מה **כמדומה**. ואם אמר כמדומה שאתה חייב לי מנה והלה או' פרעתיך וזה אומר ברי לי שלא פרעתני פסק בתשובת מבי"ט (ח"ב) [ח"א] סי' רס"ג דצריך לישבע היסת ע"ש ויש לדקדק עליו דיהא נאמן במגו שהיה או' איני חייב לך דהיה פטור וכמ"ש בסי' ס"ו סל"ט בשם הריטב"א בשם מקצת רבותיו דפטרי בכה"ג אף מהיסת ול"ד לס"ס פ"ח דהתם השתא נזכר שחייב לו בברי משא"כ הכא ע"ש ודוק. ש"ך:

מו **כיון**. זה קאי למ"ש לפני זה דמש"ה א"צ לישבע אפי' היסת אבל לא קאי למ"ש דא"צ לצאת י"ש דהא בלא"ה אינו מחויב לצאת י"ש כיון דגם הנתבע טוען ברי כ"כ הסמ"ע והב"ח והיינו דלא כתשובת מהרי"ט סי' קנ"א ע"ש. שם:

מז **משטה**. הקש' בס' ג"ת דהא טענת השטא' לא שייכא אלא כשתבעו והוד' לו ולק"מ דמיירי שתבעו מתחל' מנה לי בידך אף שלא היה ברי לו וזה הודה לו וכן פירש הב"ח מיהו בבעה"ת גופי' בלא"ה ניחא דס"ל דמשט' שייך אף במודה מעצמו כמ"ש בשמו בסימן פ"א ס"ה אך יש לדקדק דהא משטה לא טענינן ליה אא"כ טען בעצמו ונרא' דע"כ

לא בעינא שיטעון משט' אני בך אלא כשזה תובעו בברי שהלו' לו משא"כ הכא דה"ל טענת ספק ואין ב"ד משביעין עליה ואמרינן שיכול לו' משט' וכן נ"ל לדינא. עכ"ל הש"ך:

מח **הודית**. כ' הסמ"ע מדהאריך המחבר בלשונו והל"ל בקיצור אבל אם טען שאמר אתם עדי וגם שינה הל' דבתחל' כ' שלקחת משלי וסיים שאתה חייב לי ובסיפא כ' הודית מעצמך ולא ברישא וגם הא טענת משטה לא שייך אלא ע"י תביע'. מכל זה נראה דברישא מיירי דהוד' לו שלקח משלו וקמ"ל דאע"ג דא"י לו' שלא להשביע הודה כיון שהודאתו היה ע"י שתובעו זה אפ"ה לא מחשב טענת ברי ובסיפא קמ"ל אע"ג דהוד' מעצמו ושייך טענת שלא להשביע וטענה טובה היא שאפי' לא טען טענינן ליה מ"מ כיון דאמר אתם עדי מחשב טענת ברי והש"ך השיג עליו דלדבריו צריך לדחוק ולו' דסתם המחבר שלא כדעת הרמב"ם שהביא בסי' פ"א סי"ד דבהוד' לפני התובע אפי' לא אמר אתם עדי א"י לטעון שלא להשביע ואינו כדאי להוציא הדברים מפשטן משום דקדוקי יתור לשונות קצת אלא דמיירי הכל מטענת השטא' ודין זה אליבא דכ"ע הוא דבטענת השטאה צ"ל אתם עדי אפי' הוד' בפני התובע עכ"ל:

מט **רגלים**. וכן אם נפל שום דבר ממנו ולא היה שם רק אדם א' יכול להשביעו היסת דזה הוי כטענת ברי לפי שלא היה שם אחר כ"א הוא. כ"נ מדברי הרא"ש פ' א"מ גבי ראה סלע שנפל משנים כו' רק מ"ש המרדכי דגם דעת רש"י כן לא מוכח מידי מדברי רש"י דכונתו הוא דההוא לא מייאש וסבור דמשבענא ליה כו' אבל באמת אין הדין כן וכה"ג כתב הרמב"ם ז"ל אין משביעין היסת על טענת ספק כו' דבר פלוני נגנב ממני ולא היה שם אלא אתה קרוב בעיני כו' והנתבע אומר אין לך בידי כלום פטור אף משבועת היסת וכן כל כיוצא בזה ע"כ. ונראה דדברים אלו תלוי' בדעת הדיין כשירא' שיש רגלים לדבר יכול להשביעו היסת ובלא"ה הא כתב מהרי"ק והביאו הרב בסימן ט"ו ס"ד דיכול הדיין להשביעו במקום שאינו חייב שבועה מצד הדין אם עושה כדי לברר האמת. עכ"ל הש"ך:

נ **היסת**. ואין שמעון יכול להפך השבוע' על ראובן דישבע שיודע שהוא לקח מתיבתו כך וכך וישלם לו כיון דלא ראוהו ראובן בעיניו וה"ז דומה למ"ש הט"ו בסימן צ"ב דכשהתובע חשוד אין הנתבע יכול להפך עליו שבועת היסת שלו וכמו מי שנתחייב שבועה לקטן ע"ש ומיהו בהיסת פטור. ול"ד למ"ש בסי' שנ"ז בבני אדם שלנו בתוך ביתו כו'. דהתם איכא ריעותא טובא. ומ"מ נראה דאם תפס בעל התיבה משל שמעון בלא עדים תפיסתו תפיסה וראיה לזה מפ' א"מ וכתבו הטור בסי' רס"ב ראה חפץ שנפל משנים דאמרינן ודאי לא נתייאש כו' וכתב הרא"ש דכי יתפוס משלו אפי' בשבועת היסת א"י להוציא ע"ש עכ"ל הסמ"ע והש"ך השיג עליו דהיאך יועיל תפיסה להוציא ממון

מספק ובסי' רס"ב לא אמרינן אלא דהלה חושב שיתפסנו ויטעון ברי ומתוך כך יודה לו המוצא אבל ודאי בטענת שמא לא מהני תפיסה וכ"כ בתשובת מהרש"ך ס"ב סימן ב' דאפי' להראב"ד דמחייב שבועה בטוען אמר לי אבא כו' כמש"ל סכ"א מ"מ לא מהני תפיס' אפי' בלא עדים שישבע שכך א"ל אביו כו' עיי"ש ונ"ל ראיה לזה ממ"ש בס"ס קל"ד גבי לוקח ויורש של אומן דאם טוען בפני לקחו האומן כו' ע"ש ודו"ק. ובמרדכי מדמה תיבה פרוצה לאמר לי אבא עכ"ל (וכן הט"ז השיג על הסמ"ע בזה ע"ש במה שכתב עוד דברי המרדכי שנשאל למהר"מ מי שקנה קרקע מחבירו ויש לו שטר ובתוך ג"ש טען המוכר חזרת ומכרת לי כו' וכתב דמזה יש ללמוד דלא נתקן היסת על מי שטוען טענה שאין מצוי להיות כן וע"ש):

נא **הלויתיך**. וה"ה אם טען איני יודע אם פרעתיך והב' ג"כ אינו יודע כ"כ בתשובת מהרשד"ם סימן א' בשם חכם א' והשיג עליו ופסק דבשטר שטענו שניהם ספק חייב הלו' לשלם והביא ראי' מסימן נ"ט ע"ש (ולחנם דחק שכן מוכח להדיא בסימן פ"ב ס"ס ב') ובמלו' ע"פ אין צריך לשלם ומ"מ בבא לצאת י"ש חייב והביא ראי' מלעיל סי"ז לצאת י"ש כו' והנתבע לא מודה לו ש"מ דאם גם הנתבע אומר שמא חייב בבא לצאת י"ש ע"ש ונ"ל דאין ראיה משם דברישא קאמר כשהנתבע או' ברי פשיטא דאינו חייב לכ"ע לצאת י"ש ואח"כ מבאר דבשניהם טוענים שמא איכא פלוגתא כמו שכתב הט"ו בסעיף זה ודו"ק. ש"ך:

נב **שברור**. וכאן אין לב"ד לחקור כו' כמו בסעיף שאח"ז דאפי' חייב לו לפחות פרוטה מ"מ על השאר כיון שגם התובע טוען שמא אפי' יודה פטור מהיסת. שם:

נג **אומרים**. והש"ך כתב דנרא' להכריע כסברא הראשונה דפטור אף לצאת י"ש והביא ראיה מן הירושלמי עיין שם:

נד **אמוד**. וצ"ע אם תבעו במנה וידוע שאין זה אמוד במנה רק בי' זהו' וכה"ג אי נימא דמ"מ ה"ל שכנגדו משואיל"מ על הי' זהובים שהוא אמוד או נימא כיון דמשקר במנה הוי לי' כפרן ואין כאן תביעה ופטור ונרא' דמכל מקום ה"ל משואיל"מ על מה שהוא אמוד וע"ל סימן צ' ס"ס א' מ"ש עוד מזה. ש"ך:

נה **שהרי**. כן מבואר בדברי הרמב"ן והר"ן והריב"ש וכ"נ מדברי הרא"ש וכ"מ מהמחבר בסי' רצ"ב סי"ב ומדברי הרמב"ם והטור ר"ס רצ"ח וסימן שפ"ח ס"ס א' וכמה דוכתי וכן נרא' עיקר וק"ק על הטור שכתב כאן ב' דעות ודין אי בפירות הוי הודא' פחות מש"פ ע"ל סימן רצ"ב בטור שט"ו מ"ש בשם הרא"ש ולעיל סימן ע"ב ס"ק נ' השגתי עליו בזה. עד כאן לשונו הש"ך:

נו **ליורשיו**. כתב הש"ך למאי דמוכח בסימן פ"ח ס"כ דאם טוען אתה יודע ודאי שאביך חייב לי חייב היורש לישבע היסת שאינו יודע ודאי אם כופר הכל לפי זה אם מוד' מקצת שאומר נ' ידענא ודאי ונ' לא ידענא חייב ש"ד כדין מ"מ אבל לא אמרינן דליהוי משואיל"מ משום דהיורש לא הוי לי' למידע וא"ל הא אין נשבעין ש"ד באינו יודע י"ל דהיינו גם כן היכא דהוי לי' למידע משא"כ הכא דמה שהוא אינו יודע אינו תלוי בתביעה דאינו מחויב לידע עכ"ל:

נז **היסת**. פירש הסמ"ע דהיינו בכופר הכל וממילא במ"מ חייב ש"ד דהיש אומרים אלו ס"ל כהי"א שבסעיף בפני זה דחייב ש"ד בטוען א"ל אבא כו' והוא הדין כאן והש"ך כתב דאינו מוכרח ע"ש:

נח **שנטלת**. דוקא נטלת אבל הודית אפילו בפני שנים שח"ל מנה כל שלא אמר אתם עידי לאו כלום הוא וכמ"ש סי"ז וכ"כ המחבר בסי' פ"א סי"ד. סמ"ע:

נט **דאורייי**. כן הסכמת רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים וכן עיקר וכן הלכה רווחת בישראל ודלא כבעל ג"ת שכתב דהמוחזק י"ל קים לי כרבוותא דפטרי משבועה. ש"ך:

ס **שהוגד**. הש"ך האריך בדין זה ע"ש דמסיק וכתב ז"ל העולה מזה בטוען א"ל אבא או מורישי שאתה חייב לו מנה אפי' הודה מקצת פטור אף מהיסת וכ"ש אם אומר שאחר א"ל כן אא"כ יש רגלים לדבר ואם הוא לפנינו אז משביעים על פיו ש"ד אם הוא כשר ובקרוב משביעים על פיו היסת כשמעיד לפנינו (וי"ח כמש"ל) מיהו מי שנוגע בדבר אין משביעין על פיו היסת לכ"ע. עכ"ל:

סא **קרוב**. ז"ל הש"ך ולי צ"ע בדין זה אפי' במעיד לפנינו לפי שלא מצאתי חדוש זה בשום אחד מהפוסקים וגם מצאתי תשובת ר"ת דמשמע שם להדיא איפכא כו' דדוקא ביש רגלים לדבר משביעים היסת ע"פ קרוב אך בת"ה סימן ש"ח משמע דהמרדכי ס"ל דקרוב זוקק לשבועת היסת אפילו בלא רגלים לדבר ע"ש וצ"ע שוב מצאתי במהרש"ל שגם הוא הביא דברי ר"ת בסתם ויש ללמוד מכאן דמי שהלוה לחבירו על המשכון ושכח כמה הלו' וקרובו יודע כמה הלוה כותב הרשאה לקרובו וקרובו נשבע ונוטל ואפשר יש לדחות דבמשכון אין עליו רק שעבוד כמ"ש סי' ע"ב סי"ד בהג"ה מיהו יש ללמוד מהם לענין שאר מוחזק כגון במעות וכה"ג מיהו דוקא בהרשא' הא לא"ה לא שייך לומ' שקרובו ישבע והוא יטול כיון דקרובו לאו בע"ד הוא ה"ל התובע טוען ספק וא"י להוציא ממון מספק עכ"ל:

סב **נוגע**. כגון ראובן ששלח ביד שמעון מעות ללוי לקנות לו איזה דבר ושמעון אומר שנתן ללוי ולוי מכחישו אין להאמינו שיוכל ראובן להשביע ללוי כיון ששמעון נוגע בעדות שהרי צריך לישבע נגד ראובן כ"כ בת"ה שם. ש"ך:

סג **עדים**. דדוקא בשטר שאדם יודע אם יש לו שטר בביתו י"ל תתבעני בשטר או תבטלו משא"כ בעדים דשמא יש לו עדים ואינו זוכר כן הוא ל' בעה"ת מזה משמע שאם פרט העדים צריך להביאם מיד או לבטלם קודם השבועה וכ"מ בע"ש ובסמ"ע סי' פ"ז סל"ג ע"ש עכ"ל הש"ך (כתב הט"ז ז"ל נ"ל דאם הוציא מלוה שטר שאינו מקוים והלוה טוען פרעתי ומבקש המלוה שנשבע לו והוא אינו רוצה לישבע עד שיבטל השטר או יקרענו והמלוה אומר דאפשר שימצא עדי' עוד שיוכל לקיימו הדין עם המלוה כו' ע"ש מ"ש עוד דנשאל במי שפרע לחבירו מעות ואחר הפרעון בא המלוה והראה לו מטבע א' מזויפת ואמר שקבלה תוך הפרעון והלוה משיב איני יודע מזה וכבר אני מסולק ממך בשעת הפרעון בחזקת מעות טוב ופסק דה"ל כאומר איני יודע אם חייב אני לך דהוי כתבעו תביעה חדשה ונשבע היסת שאינו יודע ופטור ע"ש שהביא ראיה לדבריו):

סימן עו

א **לתובעו**. דע דכל היכא דאמרי' תבעי ליה או לא תבעי ליה היינו כשתובע טוען ברי זהו תבעי ליה ואם טוען שמא ה"ל לא תבעי ליה אבל אין חילוק בין תבעו תחלה או אח"כ והכי מוכח בש"ס ובבעה"ת ושאר פוסקים. ש"ך:

ב **ליתן**. כתב הסמ"ע ואע"ג דבסי' ש' כתב הט"ו דכשהפקידו בבת אחת אפי' בלא שטר אפי' תבע ליה אינו חייב אלא בבא לצאת י"ש ובלא תבעו פטור אפי' לציי"ש שאני הכא בהלואה דלהוצאה ניתנה ה"ל לדקדק שהרי לכך הודיעו משא"כ בפקדון דאף אם הודיעוהו יכול הנפקד לומר לא דקדקתי דפקדון לא ניתן להוציאו וסברתי מה שכל א' מניח יחזור ויטול ושלא מדעתי נתערבו הכריכות והש"ך כתב דבע"כ צריך לחלק כך לדעת הטור אבל קשה מנ"ל הא וצ"ע עכ"ל:

ג **שישבע**. בנק"ח ולא אמרינן דה"ל הלו' מודה מקצת שחייב לכ"א ק' ועל ק' א"י וישלם בלא שבועה דכיון דעכ"פ ברי לו שאינו חייב לשניהם רק ש' ה"ל כטוען ברי לענין זה כ"כ בעה"ת בשם הרמב"ם. ש"ך:

ד **והודיעוהו**. כלומר אע"פ שהודיעוהו. שם:

ה **ולזה**. ע"ל סי' רכ"ב ס"ב דבנשבע קנסינן ליה וחייב ליתן לכ"א ואחד ונראה דה"ה כאן בהלואה דינא הכי דכל היכא דעבד איסור' קנסינן ליה. שם:

ו **מונח**. היינו משום דתבעי כל חד בברי א"כ ודאי איכא רמאי לכן אינן חולקים אם לא שיסכימו שניהם וכן אם כל א' אומר מק' ידענא ומק' איני יודע נותן לזה מנה ולזה

מנה ויוצא בו אף י"ש לכ"ע וע"ל סי' ש' ובהג"ה שם ס"ס א' ומנה הג' נמי יהא מונח דכיון דכ"א תובע מקצת יש לחוש לרמאי וכמ"ש סימן שס"ה ס"ב אבל אי לא תבעי ליה כלל אמרינן דמנה הג' יחלוקו כיון דליכא רמאי וע"ל סימן רכ"ב ס"ב הבאתי דעת הרבה גדולים דהאי מונח היינו אצלו מיהו צריך לישבע היסת שאינו יודע ואף אם ירצה להניח מנה הג' בב"ד וכמ"ש סי' ש' ע"ש ואם חייב לצי"ש תלוי בפלוגתא דסי' ש' ס"ס א' ולפמ"ש שם ובסי' רכ"ב ס"ב שדעת רוב הפוסקים דפטור אף לצי"ש אפי' תבעי ליה כיון דלא פשע א"כ ה"ה הכא. שם:

ז **הרשאה**. צ"ל דלאו דוקא נקט הטור בלא הרשא' דה"ה אם השטר כתוב בענין שאין אחד יכול לגבות בלא הרשאה נמי דינא הכי תדע דהא בפקדון בכרך א' פטור לכ"ע כמ"ש ר"ס ש' והרי כתב הט"ו בסי' ע"ז ס"ט דב' שהפקידו אין א' יכול לגבות הכל אלא ודאי היינו טעמא דכיון שנעשו שותפין בפקדון וסמכו זע"ז במקצת לא פשע הנפקד וה"ה הכא וכ"מ להדיא בדברי הרמב"ן שבבעה"ת כו' ואולי לזה כוון המחבר בסתם במלוה בשטר פטור והשמיט ל' הטור וללא צורך הגיה הרב דברי הטור בתוך דברי המחבר דגם הטור ל"ד קאמר כדפיר'. שם:

ח **שאומר**. אע"פ שלא נמצא מי שחולק ע"ז כתב בל' יש מי שאומר כיון שלא נמצא כן בפירוש בשאר פוסקים כ"כ הסמ"ע. והב"ח וכן הט"ז השיג עליו וכתב דבעה"ת בשם הרמב"ן הוא החולק וליתא דבהדיא כ' בעה"ת בשם הרמב"ן דכאן חייב לצי"ש. שם:

ט **שמים**. עמ"ש לעיל סימן ע"ה ס"ק י"ט ע"ש:

י **אח'**. אחר שישבע כל אחד כן הוא בטור ר"ס ש' ובאשר"י פ' המפקיד לענין פקדון והלואה שוה לפקדון בזה. ש"ך:

יא **פטור**. ול"ד לדלעיל ס"א דהתם כיון שלוה משנים ה"ל לכתוב בפנקסו שלא יבא להחליף זה בזה ונמצא פשע קצת אבל הכא לא אסיק אדעתיה שישכח את המלוה ויעלה על דעתו מלוה אחר כ"כ בס' מעדני מלך פ' המפקיד ובס' גד"ת ובסמ"ע כתב הטעם דהתם יכול כ"א מהמלוים לומר שמענו מהלוה שיודע מה שכ"א הלוהו וסברנו שיחזיר לכ"א את שלו משא"כ בהלוה לו א' מהן דכיון דהאמת שאינו יודע איזה הלוה א"י לומר שמענו ממנו כו' והוא דחוק ועוד דהא תבעי ליה כו' פי' ברי ושמא כמש"ל א"כ אין לחלק בזה וגם בסימן ש' כתב הסמ"ע עצמו כמ"ש. שם:

יב **וי"א**. ובסימן ש' ס"ג כתב הרב בסתם כסברא הראשונ' וק"ק למה לא הגי' כאן כן דפשיטא דאין לחלק בזה בין הלואה לפקדון וכן הוא להדיא בבעה"ת וכ"מ כאן בטור

להדיא שכתב שמדברי הרא"ש נראה דפטור כאן אף לצאת ידי שמים והרי הרא"ש לא כתב כן אלא בפקדון. שם:

סימן עז

א **פקדון**. כתב הרב בתשובה וז"ל ב' שומרים שקבלו השמירה ביחד לא אמרינן דא' ערב בעד חבירו ואע"ג דכתב הה"מ בשם הרמב"ן דאם הפקיד גבי שנים דינו כאחד שלוה משנים י"ל דהוא לא איירי בסתם פקדון אלא בהתנה בפי' וכמ"ש מתנה ש"ח להיות כשואל כו' ע"כ ולא נהירא לענ"ד דבדברי הרמב"ן והרא"ש והר"ן מוכח דאף בסתם פיקדון דינו כהלוה לשנים וכ"מ בדברי הה"מ שם והכי נמי מוכח להדיא מדברי הרמב"ן שבבעה"ת כו' עכ"ל הש"ך וע"ש:

ב **פה**. כ"כ הב"י והשיג עליו הש"ך וכתב דמה שהוציא כן מהירושלמי אינה הוכחה דמשמע שם דבשטר מיירי כו' ושוב מצאתי בס' גד"ת שהשיג על הב"י בזה ונ"ל דגם הב"י לא קאמר אלא כשניכר מתוך הענין שלוו בשותפות אלא דבשטר מסתמא ערבאין זה לזה כיון שלוו בשטר אחד ובע"פ צריך שיהא ניכר וכן צ"ל דברי הרב בהג"ה אלא שקיצר בדבר עכ"ל:

ג **תחלה**. ול"ד לב' שערבו לאחד דיכול להפרע ממי שירצה שאני ערבים דהם לא נתחייבו לשלם מצד עצמן אלא ללוה הכל והערבות לבטחון כעין משכון ואין השעבוד חל לחצאין אלא כ"א נכנס בשעבוד הלוה בכולו אבל ב' שלוו י"ל שכל אחד נעשה לוה בחצי המעות וערב בחצי השני בעד חבירו וכיון שכן למה יניח הלוה עצמו ויפרע מהערב דהיינו חצי השני כ"כ הה"מ בשם הרשב"א ומהרי"ק. סמ"ע וש"ך:

ד **ערב**. ע"ל סי' קכ"ט שטוענין לערב שמא פרע הלוה והמלוה צריך לישבע קודם שיתפרע מהערב ואין לתבוע לערב עד שיהא ידוע שאין להלו' ממה לפרוע ועיין עוד שם מדיני ערב. סמ"ע:

ה **וגובה**. כתב הש"ך דדין זה צל"ע דאף שגם בעה"ת כתב כן וכן הרא"ש בתשובה וכ"מ בטור היינו משום דאזלי לשיטתייהו דס"ל כהראב"ד דכשאומר לערב ערבני כמו שהרשהו לשלם דמי וא"כ לפי מ"ש המחבר בסימן ק"ל ס"ב סברת הרמב"ם וסברת הראב"ד ולא הכריעו הוי ספיקא דדינא והמע"ה ואע"פ שהרשהו לערב אינו חייב עד שירשהו לשלם ה"נ אינו חוזר וגובה מחבירו חלקו ועוד נראה ברור דהרא"ש והטור לטעמייהו אזלי דס"ל ב' שלוו הוו כקבלנים ויכול לגבות מכל א' הכל ובקבלן גם הרמב"ם והמחבר מודו כמ"ש בסימן ק"ל ס"ב וכ"מ להדיא מתשובת הרא"ש שהביא הב"י דדוקא

מטעמא כיון שהמלוי יכול לגבות ממנו כל חובו אבל לדידן דקי"ל דאינן רק ערבים ולא קבלנים א"כ לא היה מוכרח לשלם הכל הוי כפורע חובו של חבירו דר"ס קכ"ח דהפסיד מעותיו וגם בתשובת רשב"א שהביא הב"י בסימן ס"ה משמע להדיא דה"ל בכה"ג פורע חובו שלא מדעתו ופטור ועיין בתשובת מהרשד"ם סימן קע"ו עכ"ל:

ו **חלקו.** כתב ב"י בסימן ס"ה בשם הרשב"א דאם מתו הלווים והיורשים של אחד מהן מצאו השטר אצלם ותובעים ליורשי השני באמרם שאביהם פרע השטר ופסק דאין גובין כלום בטענה זו עכ"ל הסמ"ע נראה מדבריו דיש חילוק בין לוה עצמו ליורשיו אבל כשתעיין בתשובה שם תראה שגם בלוה עצמו פסק כן ואינו מחלק שם בין לוה ליורשיו רק לענין דלגבי יורשים ה"ל מלוה ע"פ ואינו גובה אא"כ הוא תוך זמנו ע"ש. ש"ך:

ז **חבירו.** כתב הש"ך דאף שכתבתי לעיל (כמ"ש בס"ק ה') דדינו של המחבר צל"ע מ"מ דין זה יכול להיות אמת ואינו תלוי בדין שלפניו גם מסיק מהרי"ק דיש להוכיח כן מתשו' מהר"מ דאפי' למאן דס"ל דאינן אלא ערבים זה לזה י"ל דמה שפרע גם בשביל חבירו הוא פורע וכתב הגאון אמ"ו ז"ל דנ"ל פי' דברי הרמ"א דאם שילם א' חצי החוב אז אין המלוה יכול לתבוע אף מן השני רק רביעית החוב וא"י לומר חברך נתן חלקו ואתה נ"ח חלקך אלא אמרינן שפרע גם בעד חבירו וכעין זה איתא במהרי"ק ע"כ וקשה לי דליתא כן במהרי"ק ואדרבא שם משמע להדיא שפרע כל החוב וגם דינו צ"ע אמאי א"י לומר חברך פרע חלקו אבל באמת כונת הרב הוא דכשפרע א' מהן הכל ודאי פרע בעד חבירו ואין המלוה יכול לומר החצי פרע בשבילו וחצי האחר פרע לי מחמת חוב אחר שהי' חייב לי (וכ"כ הט"ז) וע"ל סי' נ"ח ס"ג בהג"ה עכ"ל:

ח **מודה.** כתב הסמ"ע דזהו כדעת הרא"ש שהביא הטור וע"פ שפי' הר"י בי רב וז"ל אף אם נראה שהרא"ש חולק על הרמב"ן היינו דוקא כשהלוה סתם דאז לא נשתעבד חבירו על פיו ואף אם יודה זה שלצרכו ג"כ הלוה מ"מ כיון דבשעת הלוא' היה יכול להכחיש הדין נותן שלא ישתעבד לא הוא ולא נכסיו אבל דבר שידוע שלצורך השותפות היה אפי' הרא"ש מודה כו' וע"פ דברים הללו כתב בד"מ דהלכה כהרא"ש ע"ש וכ"כ כאן בהג"ה וסיים נמי וכן נ"ל להורות ואף שלא נזכר בדברי הר"י בי רב שמודה הרא"ש אלא כשידוע כו' ס"ל להרמ"א דה"ה כשיתברר ע"י עדים דזיל בתר טעמא דאם היה רוצה לכפור לא היה נאמן וזה שייך בעדים ג"כ ועוד מאחר שעדים מעידים ע"ז הרי הדבר ידוע להן משעה ראשונה ואגלאי למפרע וה"ל כמו ידוע לכל בשעת הלואה כנ"ל ברור ודלא כע"ש שכ' די"א אלו הם דעה ג' ולא דעת הרא"ש דלדידי' אין חילוק בין ידוע בעדים למודה בפיו ונפלאתי עליו מאד כו' עכ"ל והש"ך הסכים להע"ש וכתב שדבריו נכונים

לדינא ע"ש באורך (ועיין בט"ז מה שמחלק בזה וכתב ז"ל ונראה פשוט דע"כ לא ס"ל להרמב"ן לחייב שותף הב' אלא בשותפים סתם לכל דבר דכל א' הוי שליח חבירו אבל ב' שהניחו איז' סך להתעסק בזה לחוד והלך אחד ולקח בהקפ' שלא מדעת חבירו אין שייך כאן לומר שהוא שליח אע"פ שעוש' לטובת השותפות עכ"ל):

ט **לשלם**. א"ל מ"ש הט"ו בסי' צ"ג ססי"ג וז"ל אבל אם טען שמעון שראובן יודע בודאי שזה החוב שעליו ממון השותפות הוא כו' ישבע ראובן כו' שאינו יודע הלא אפי' יודע ששמעון לוה לצורך השותפות פסק כאן דלא נשתעבד דשם ה"פ שמעון טוען ראובן לוה עמי מנה מיעקב לפני זמן מה ואותו החוב לא פרענו עדיין ועתה בא יעקב לתבעני במנ' וראובן יודע שזה החוב הוא אותו מנה שלוינו יחד מיעקב כן כת' הסמ"ע והגאון אמ"ו כת' ז"ל לא ידעתי היאך מדמ' זה לזה כאן מיירי שפטור נגד המלו' אבל השותף מצי טען שבא הממון לשותפות וחלקו שוה בשו' וכן מיירי התם ע"כ ויפה כוון כו' עכ"ל הש"ך:

י **מחלק**. קשה פשיטא כיון דממון ראובן ב"ח בנמצ' הוא דגובין ממנו וי"ל דה"ק מאחר דא"י לגבות משמעון אין להמלו' תקנ' אלא אם כן ממון ראובן הוא בעין השותפות וקמ"ל דמחלק של לוה גוב' כל מה שנתן לו וכמ"ש בס"ה בשנים שלוו ואחד כפר כו'. סמ"ע:

יא **שירצה**. ואפי' יש גם להשני לפרוע החצי לא הטריחו רבותינו להמלו' לגבות מכל א' החצי אלא יגב' כולו ממי שירצ' וזה שפרע יחזור ויגב' החצי מהשני ובס"א כתבתי הטעם מ"ש משנים שלוו ע"ש. שם:

יב **לשנים**. פי' בשביל שנים וכ"כ המחבר בהדיא בסי' קל"ב ס"ה ע"ש. שם:

יג **והודה**. לשון הטור זה שהוד' נתחייב בכל כו' ונרא' דאפי' לדעת הרמב"ם והמחבר בס"א דא"י לגבות כל החוב מאחד מהן אא"כ אין לשני לשלם כאן דא"א לגבות מהשני שהרי כופר ה"ל כאין לו וגוב' הכל מזה שהוד'. ש"ך:

יד **חבירו**. ז"ל הטור אבל אין מקבלין עדותו על חבירו לחייבו ש"ד מפני שהוא נוגע בעדות ע"כ ופי' הסמ"ע שע"י עדותו לא יפרע אלא החצי והשני החצי והב"ח הקש' דאם יש נכסים לזה שהוד' מאי נ"מ בעדותו יגב' הכל ממנו ותירץ דמיירי שאין לו נכסים ואפ"ה הוי נוגע בעדות שמא יתעשר וע"כ כת' דהדין שכת' המחבר בסי' ל"ז ס"י דאינו נוגע בעדות בשביל שמא יתעשר צ"ע ולענ"ד הדין דין אמת וכאן מיירי שיש להמוד' נכסים במקום אחר ולהשני יש נכסים כאן א"נ שיש לזה בינונית ולזה זיבורית וכה"ג. שם:

טו **פרענו**. כת' הב"ח ומה ששינ' דברישׁ' קאמר שכפר כו' וכאן קאמר פרענו כו' נרא' דכאן איכ' שטר בעדים א"צ לעדות השנים אבל ברישׁ' צ"ל דכפר הא' דאלו טען

פרעתי אין כאן ש"ד נגד העד ואין חייב לשלם נגד שנים אפי' אין נוגעים בעדות דהמלו' את חבירו בעדים א"צ לפרוע בעדים ואפי' עד א' או שנים מעידים שלו' ולא פרע כגון שאומרים שלא זזה ידו כו' אין כאן ש"ד ולא חיוב תשלומין דשמא הי' אצלו כנגדו כסות או כלים דממיל' פרע לו כל חובו עכ"ל וזהו טעות דפשיט' דבכה"ג שאומרים לא זזה כו' שנים מחייבים ממון ובעד א' נמי ה"ל משואיל"מ וכמ"ש כל הפוסקים והט"ז בסי' ע"ה סי"ג. שם:

טז **זה.** והיכ' שג' הלוו מנה לאחד ואחד טוען וב' מעידים והוציאו ממנו המנ' ואחר כך מודים בדבר צריכים להחזיר לו המנ' ואין נאמנים במגו כ"פ מהרש"ל פרק שור שנגח ד' וה' סי' י"ח ע"ש ואין דבריו נ"ל ודו"ק. שם:

יז **ואומרים.** ע' בסמ"ע ובש"ך שהאריכו בחלוקי דינים אלו וסיים הסמ"ע ז"ל והארכתי בזה משום דיש בו נ"מ לדינא גם לדידן היכא שכתוב בשטר שהן ע"ק זה בעד זה וראיתי דיינים טועין בדין זה ואינם מעלים על לבם חלוקי דינים הללו ומור"ם קיצר בזה המקום שהי' לו להאריך ולבארם ואתה דע לך עכ"ל:

יח **שניהם.** ר"ל דאז כל א' יכול לגבות כל החוב אף בלי הרשא' כמ"ש הרמ"א בס"י אפ"ה אין לאחד כח למחול חלק חבירו כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כת' דאין דין זה מוכרח דהרב למד כן מתשובת הרשב"א ושם משמע דדוק' אם אותו שמחל לא נכתב השטר על שמו הדין כן משום דלא שויא רק שליח אבל אם השטר יוצא על שניהם דהוי שותפים לא דהא מצינו שיש חילוק בין שליח לשותף דשליח שטע' קי"ל בסי' קפ"ב ס"ג דאפי' בכל שהו' המקח בטל שיאמר לו לתקוני שדרתיך כו' ובשותף לא שייך לומר כן כמ"ש סי' קע"ו וא"כ שפיר יש לחלק בינייהו ומדברי מהר"מ שבתשובת מיי' משמע לכאור' דשותף א"י למחול וכ"מ מתשובת הר"מ שבמרדכי בשותף שאנסו השר לפטור החוב דכת' דוק' אנסו אבל אם פטרו מדעתו חייב לשלם ומביאו הרמ"א בקצר' בסי' שפ"ח ס"ד מיהו י"ל דהתם מיירי שנסתלקו זה מזה אלא שמתחל' היו שותפים א"נ י"ל נהי דיש בידו למחול היינו דה"ל כאלו התנו כך שכל אחד יעשה מה שירצ' ואם יעוות ישלם לחבירו חלקו דאל"כ אין לך מי שיהי' לו עסק עם שותף א' עד שיתרצ' חבירו וא"כ לגבי אחרים מהני כל מה ששותף א' עושה אבל לגבי שותף חבירו אם הוא פוטר או מוחל צריך לשלם לו חלקו וצ"ע עכ"ל:

יט **י"א.** הא דכת' בל' י"א היינו משום די"א דאפי' בלא מחיל' א"י לגבות רק חצי החוב מהאחר כמ"ש סי' קל"ב אבל חצי החוב גוב' מהאחר לכ"ע ול"ד לב' לווין קבלנין שבס"ו בהג"ה דשאני ערב דאף שמחל לו נשאר עיקר החוב על הלו' ולפ"ז כשאין להערב

שמחל לשלם יכול לגבות כל החוב מערב השני דבכה"ג כ"ע מודו כמ"ש סי' קל"ב ס"ג וע"ש. ש"ך:

כ **ליטול**. כ' הסמ"ע דווק' ליתן חלקו א"י להכריחו אבל צריך לדון עמו על חלקו אפי' אין שותפו בעיר וכמ"ש הט"ו בס"ס קכ"ב עכ"ל ואין זה נ"ל דלאיז' צורך ידון עמו דהא אפי' יתחייב בדין אין צריך ליתן לו וגם איני יודע להכריחו להניחו אפי' ביד בית דין ואין ראי' מסי' קכ"ב דשם מיירי שידוע שהממון הוא של שניהם דאז צריך אפי' ליתן לו חלקו אלא דהחילוק הוא אם צריך לדון עמו על השאר או לא. שם:

כא **ושמע**. משמע הא אם ידעינן דלא שמע אף שהוא בעיר אין לו ליתן לזה הבא עד שיודיעוהו כ"כ הסמ"ע וכת' הש"ך דזה פשוט וכך ה"ל לכתוב הא אם לא ידעינן דשמע כו' והיינו אפי' בסתמ' לא יתן לו עד שיתברר ששמע. עכ"ל:

כב **הכל**. דאמרינן ודאי ניחא ליה שיתנו לזה ושליחותיה קעביד האי. סמ"ע:

כג **בידו**. והש"ך חולק ע"ז ע"ש:

כד **בנים**. ע"ל סי' קע"ה ס"א בהג"ה:

כה **כולו**. ואם טוען שפרע להשני ע"ל ס"ס ע"א וע' בתשובת מהרשד"ם סי' קל"ו. ש"ך:

כו **מכתובת'**. אם מת בעלה או שנתגרש' וע' בתשובת מהרשד"ם סי' כ"ד ואם חייבת למכור כתובת' בחיי בעלה בטובת הנא' ע"ל סי' תכ"ד ס"י עכ"ל הש"ך וכת' הסמ"ע נרא' דאם אין לאשה ממון בפני עצמה ולבעל יש כדי כל החוב אין הבע"ח צריך להמתין עד זמן גביית כתובת' אלא גוב' כל החוב מהבעל ויורשיו מנכין חצי החוב מכתובת' וע' חילוקי דינים אלו בס"ס שמ"ו ושפ"ח:

כז **במגו**. ר"ל דבסי' ק"ל ס"ג כת' הט"ו דאין הערב גוב' מהלו' אפי' אם השט"ח בידו עד שיבי' עדים שפרע של חבירו כי אין שט"ח שבידו ראיה לעשותו מלו' בשטר ואם כת' המלו' להערב קבלתי ממך דמי השטר מהני ליה לגבות מהלו' כו' וה"נ אם האיש כבר פרע ובא לגבות מהאש' החצי א"י לומר אתה לקחת כל המעות אא"כ כשלא כתב המלו' להבעל קבלתי ממך כו' דאז נאמנת לומר פרעתיך אחר שפרעת להמלו' ולרבות' כת' הט"ו אם הבעל עדיין קיים כו' דאפי' נגדו א"י לטעון כן וכ"ש נגד יורשיו עכ"ל הסמ"ע (וע' בט"ז מ"ש בשם תשובת מהרש"ל בשנים שלוו בשטר אחד ופרע א' מהם ולקח השטר לידו והשני טוען פרעתי חלקי ופסק דנאמן כי מיד שנפרע השטר נמחל שעבודו ע"כ ונ"מ לענין ממרמו"ת שלנו אי שייך בהם נמחל שעבודו ע"ש):

כח **ביחד**. ע"פ האופנים שיתבארו בסי' ק"ל ס"ג וד' וע"ש ובתשו' מהרשד"ם סי' ר"ו ור"ח. ש"ך:

כט **ולאשתו**. פירוש אשת בנו. סמ"ע:

ל **המחצה**. פירוש בלא דעת השני אבל לגבות כתובת' אפי' הוא חי וגירשה גובת' ממנו כ"כ הריב"ש. שם:

סימן עח

א **זמן**. דוקא בקבע לו זמן דגיל' הלו' דעתו דצריך להמעות עד שיכל' הזמן משא"כ בסתם הלוא' וכמ"ש הט"ו בס"ס זה. סמ"ע:

ב **ותבעו**. היינו כשהתובע טוען ברי אבל לא כשטוען שמא מרדכי ריש ב"ב ד"מ א' עכ"ל סמ"ע ובאמת במרדכי שם מספק' ליה וגם משמע דלא פסק דהנתבע פטור אלא בצירוף טעמים אחרים ברורים ולא סמך ע"ז לחוד וז"ל ועוד חזק' אין אדם פורע כו' אולי לא מהני אלא היכ' דאיכ' ברי וברי אבל הכא טוענים היורשים שמא ועוד דדבר פשוט הוא דהכ' דמי לתבעוהו אחר זמנו כו' ע"ש ונ"ל עיקר לדינ' דאפי' כשטוענים היורשים שמא שייך חזק' דאין אדם פורע כו' והכי מוכח בתשובת הרא"ש שהבי' הטור בסי' ע"א סכ"א גבי יורשי ראובן שתבעו לשמעון בשטר שמת ראובן תוך הזמן כו' ע"ש. ש"ך:

ג **קטנים**. כן הוא הסכמת הפוסקים ועיקר ודלא כמ"ש מהרש"ך ס"ב סי' קי"ג דכיון דאיכ' פלוגת' דרבוות' לא מפקינן מיתומים קטנים ע"ש וגם בתשובת מהר"י ן' לב ס"ג סי' ל"ה פסק כהמחבר דלא מצי יתומים קטנים לומר קים לי אלא קי"ל דנזקקין לנכסיהם ע"ש וכ"פ בתשובת מהר"מ אלשיך סי' קל"ז וכ"פ הב"ח וכ"פ בתשובת מהרשד"ם סי' קצ"ו ותנ"ד אלא מ"ש עוד בסי' ר"ח דדוק' כשמתחל' נעש' הז"פ כך אבל אם הגיע הז"פ בחיי הלו' והמלו' נתחסד עמו והאריך לו הזמן וויתר לו החוב אין נפרעין מיתומים קטנים ע"ש אין דבריו נראין בזה דכיון שהוא בתוך הזמן בכל ענין נפרעין מהן. שם:

ד **בשטר**. כת' הסמ"ע משמע דבשטר א"צ קבלת עדים מחיים ואף שהטור בשם הרא"ש פסק בסי' ק"י דאפי' בשטר אין מקיימים בקטנותו ע"ש היינו דוק' במילי דצוואה או כשמט' זמן לגבות עמ"ש שם ובסי' (מ"ז) [מ"ו] והש"ך כת' דלית' אלא להרא"ש שם בעינן כאן שנתקיים קודם שמת וכמ"ש בסי' ק"י ס"ק י"ב ע"ש עכ"ל:

ה **נאמן**. ואם יש עד א' על הזמן והוא אומר פרעתיך תוך הזמן ה"ל משואיל"מ וכ"כ בסמ"ע סי' ע"ה (כמ"ש שם בס"ק כ"ז ע"ש). ש"ך:

ו **פרעתיך**. פירוש ופסקו עליו דאינו נאמן לומר פרעתיך אפי' לאחר זמן וע"ל סי' ע"ט. סמ"ע:

ז **כפרן**. צ"ע למה הוחזק כפרן והא יכול לומר ודאי פרעתיך תוך הזמן אלא מאחר שלא הייתי נאמן הוכרחתי לפרעך אחר הזמן. ש"ך:

ח **מופקדין**. לכאור' הרא"ש בתשוב' והט"ו בסי' ק"ח ס"ד חולקים ע"ז ויש לחלק דשאני התם כיון דבחצי המלו' אינו נאמן לומר החזרתי גם בחצי האחר שיש לו דין פקדון אינו נאמן דמאן פליג ליה ועוד י"ל דדוק' כאן דמיירי שאין לו הנא' מן המעות כמ"ש מהרי"ו בתשוב' שם משא"כ התם דיש לו הנא' מהמעות דהרי חלק הפקדון משועבד לחלק המלו' להשלים החסרון וע"ש ובתשובת מהר"י ן' לב ס"א כלל י"ז סי' צ"ד. שם:

ט **שקבע**. כת' בתשובת מהר"א ששון סי' ע"ד דבפרעון סחור' לא אמרינן חזק' אין אדם פורע תוך זמנו ע"ש וצ"ע לדינ' דמדברי הגהת אשר"י ס"פ השואל ותשובת מהרי"ו לא משמע הכי אלא דוק' בפקדון שאסור ליגע בו וכן בעוסק לצורך המפקיד ואין לו הנא' ממנו הוא דאמרינן דעביד ופרע תוך זמנו אבל כשיש לו הנא' לא וא"כ ה"ה פרעון סחור'. שם:

י **קונטרס**. נרא' דדוק' קונטרס קאמר ולא כל דף ודף מפני שהדף הראשון מהקונטרס מדובק להאחרון נמצא כל המונח תוכו שם א' עליו עכ"ל הסמ"ע וע' בש"ך דמסופק אם אפי' על שאר הקונטרסים שלא כתב עדיין נאמן לומר בסוף הזמן פרעתיך מתחל' בעד כולם ע"ש מה שמחלק בזה:

יא **שצריך**. בע"ש כת' הטעם דאביהן אינו חש לטובת הלקוחות מ"ה לא פקיד בשעת מית' ע"כ וכת' הש"ך דיפה כוון דמשמע אפי' הלו' בפנינו ומוד' שלא פרע צריך שבוע' להי"א וכ"כ כסמ"ע בסי' קי"ד ס"ד ע"ש וכ"ש כשידוע שלא צוה הלו' כלום כו' וע' במע"מ ריש ב"ב ובתשו' מהר"מ אלשיך סי' ק"ך עכ"ל:

יב **לישבע**. הטעם כיון דהלו' טוען ברי שפרעו משא"כ ביתמי דאין כאן מי שטוען ברי והב"ד אינן טוענים עבורם משום דהוי מלתא דלא שכיחא לפרוע תוך הזמן. סמ"ע:

יג **עיקר**. כת' הש"ך דנרא' מדברי הרב דר"ל דא"צ שבוע' כלל אפי' לאחר הפרעון וכ"מ בטור וכן מוכח להדי' בבעה"ת ודלא כב"ח שהשיג על הטור בזה שלא כדת ועוד דאל"כ ע"כ לסברא הראשונ' צריך לישבע קודם הפרעון וזה לא נמצא בשום פוסק ואדרב' בהרא"ש איתא שצריך לישבע היסת והיינו ע"כ לאחר הפרעון דלעולם לא תמצא היסת קודם הפרעון אך לפ"ז קשה על הרב דכאן פסק דא"צ לישבע כלל ובר"ס שי"ז סתם כהמחבר דצריך לישבע לאחר הפרעון (וכן הקש' בט"ז והניח בצ"ע ע"ש) ודוחק לחלק בין שכירות להלוא' ואדרב' משמע להדי' בתו' ובנ"י דשכירות עדיף יותר לתובע וא"ל דכאן איירי בשטר דוק' דהא לענין אחר הפרעון ודאי דאין חילוק בין מלו' בשטר למלו' ע"פ וצ"ע ולענין דינא נרא' עיקר כמו שפסק הב"ח דקודם פרעון אין צריך לישבע אפי' במלו'

על פה רק יחרים סתם ולאחר פרעון צריך לישבע היסת אפי' במלו' בשטר כו' ע"ש דמביא ראי' לזה:

יד **קבע**. לאו דוק' אלא ה"ה קבע לו זמן ועבר זמנו וע"ל ר"ס פ"ב. סמ"ע:

טו **היום**. דברי המחבר צ"ע דאף שכת' הטור בסוף זמנו לא לענין פרעון ביומו כת' כן דא"כ קשה דידיה אדידיה דהא בר"ס זה כת' דאם אמר בתחלת היום שפרע אינו נאמן משמע הא אחר תחלת היום נאמן לומר כן אלא נקט סוף היום משום דכת' עליה נאמן לומר פרעתיך בתוך זמנו במגו דהיום פרעתיך ובזה אינו נאמן כי אם בסוף היום דוק' דאז יש לו מגו דאי בעי אמר בתחלת היום התחלתי למנות לך המעות ושכחת שפרעתיך משא"כ כשעומד באמצע היום דכלות הזמן דניח' ליה טפי לומר פרעתיך בתוך הזמן ממה שיאמר היום פרעתיך דאין מדרך העולם לשכוח הפרעון בזמן קצר וה"ל מגו דהעז' וכ"כ התו' ובעה"ת בהדיא עכ"ל סמ"ע וכ"כ הב"ח באריכות ע"ש ואין דבריהם נ"ל דא"כ דטעמא הוא משום מגו דהעזה אפי' בסוף היום נמי כשטוען פרעתיך תוך זמנו אינו נאמן דה"ל העזה לומר פרעתיך היום ושכחת ואין טעם לחלק בין מקצת היום לסוף היום לענין העזה (וכן השיג עליו הט"ז ע"ש) אלא ודאי מ"ש הטור ובעה"ת סוף היום הוא ג"כ לענין פרעון ביומו וס"ל דה"ה אם טוען פרעתיך היום אינו נאמן אלא כשטוען כן בסוף היום כו' ומ"מ נלע"ד דאין דברי המחבר מוכרחים כו' אלא נ"ל עיקר לדינא דבכל היום נאמן לומר פרעתיך היום אך ענין מגו נרא' דמתחלת היום ואילך עד סוף כל היום הוי ספיקא דדינא כשטוען פרעתיך תוך זמני אי נאמן במגו דפרעתיך היום וא"כ המע"ה עכ"ל הש"ך וע"ש:

טז **טענינן**. שפרע ביומא דמשלם זמניה אפי' במלו' ע"פ או בשכירות ומ"מ נ"ל דלמאן דס"ל סי' ק"ח ס"ד דטענינן ליתמי מלתא דלא שכיח' א"כ ה"ה הכא ונרא' שלכך כת' הרב דין זה בל' וי"א כו' אע"פ שאפשר לחלק בין נאנסו להך דהכא מ"מ נ"ל לדינ' עיקר דטענינן ליתמי כל דבר וכמ"ש בס"ס שס"א. ש"ך:

יז **ונפטר**. במגו דפרעתיך אחר זמנו והוא בעיא בש"ס אי אמרינן מגו במקום חזק' ולא איפשט' ופסקו הפוסקים קולא לנתבע ולפ"ז אם תפס המלו' אפי' בעדים לא מפקינן מיניה אם הוא בהנך גווני דמהני תפיס' בבעיא דלא איפשט' עוד נ"מ אם תפס שלא בעדים דא"צ לישבע מטעם חזק' אין אדם פורע כו' ואף למ"ש בס"ב (כמ"ש בס"ק י"ג) דצריך לישבע לאחר פרעון מ"מ נ"מ בעלמא בתופס אע"ג דאית ליה מגו צריך לישבע בנק"ח קודם פרעון כמ"ש בסי' ע"ב משא"כ הכא שטוען שפרעו תוך זמנו נ"ל דאינו נשבע אלא היסת לאחר הפרעון וכת' הרמב"ן ז"ל דקבעי ליה בי דינא זמן יכול לומר

פרעתי דעביד אינש דפרע בגו זמניה דב"ד וכדאמרינן בפרק שנים אוחזין בא מלו' לכתוב אין כותבין ונותנין לו דחיישינן דלמא פרעיה ע"כ משמע דס"ל דבקביעת זמן בב"ד לא אמרינן חזק' אין אדם כו' ולא ידעתי מנ"ל הא ומה שהביא מפרק שנים אוחזין לאו ראי' היא כלל דהתם לא קבעי ליה ב"ד זמן אלא אמרו ליה חייב אתה ליתן לו או צא תן לו מיד וצריך עיון עד כאן לשון הש"ך:

יח **יורשיו.** ובסמ"ע גורס נפטר המלו' תוך הזמן והוציאו יורשיו השט"ח והלו' הוציא כתב פרעון. ע"ש:

יט **ע"א.** ע"ש בסי"א בדברי המחבר ושם אינו מפורש דאיירי כשכתוב באותו כתב שפרעו בתוך זמנו אבל בטור שם סט"ו מפורש באר היטב. סמ"ע:

סימן עט

א **בב"ד.** כת' הריב"ש סי' (שכ"ג) [שנ"ד] דאף דהעדים העידו בב"ד אחר נעשה הוחזק כפרן עכ"ל. סמ"ע:

ב **חייב.** בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ט"ז פסק דכשאומר להד"ם ועדים מעידים שלוה וחזר ואמר בב"ד פרעתי קודם נאמן אם הביא עדים והש"ך כתב דאינו נ"ל דמשמעות הפוסקים לא משמע הכי ע"ש שדחו' כל ראיותיו:

ג **יותר.** עמ"ש הסמ"ע בזה לתת טעם למה שינה הרמ"א לכתוב ל' יותר וברמב"ם והטור ליתא ע"ש (והט"ז כתב דללא צורך האריך בזה דה"פ דאלו הוה בשוה עם העדים ה"ל לומר אוקי הודאתו ששקול כבי תרי נגד תרי סהדי ואוקי גברא אחזקת כשרות שלו ולא הוחזק כפרן מ"ה אמר דהודאתו הוא יותר מעדים וע"כ ההודא' עיקר ובתרה אזלינן וזה פשוט עכ"ל):

ד **שבועה.** ול"ד לחשוד שכנגדו אינו נוטל בלא שבועה כמ"ש הט"ו בסי' צ"ב דשאני התם דלא נחשד בההוא ממונא אלא בענין אחר. אבל זה הוחזק כפרן בהאי ממונא סמ"ע:

ה **היסת.** בע"ש כתב הטעם הואיל והוחזק כפרן לממון זה ע"כ ולא דק דאף אם אין הוחזק כפרן אין משביעין אותו מטעם דכבר הוד' שלא פרעו מתחלה דכל האומר לא לויתי כו' וכ"כ הטור בהדיא כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דטפי ה"ל להשיג עליו דאי הטעם משום שהוחזק כפרן אמאי לא ישביעו היסת לאחר הפרעון וכ' הב"ח דה"ה אם רצה להחרים על כל מי שנטל ממונו שלא כדין ג"כ מוחין בידו כו' ואין דבריו נראין וע"ל סי' פ"ב ס"ד עכ"ל:

ו **יתכן**. דכיון שאומר יתכן שאתה חייב לי כמו כן המעות ר"ל שאיני חייב לך מחמת שמגיע לי כנגדו כסך הזה א"כ ודאי לא פרעו דהיאך יפרענו כשחייב לו ג"כ כנגדו מ"ה אם באו עדים שאינו חייב לו אע"פ שמעידי' שפרעו חייב לשלם עכ"ל הש"ך (והט"ז כתב דצ"ע רב בפסק זה ותימא הוא דדלמא ה"ק איני חייב לך מחמת שפרעתיך וכמ"ש בס"י בהדיא והרוצה להוציא ממון על פי פסק זה עליו לברר ולתרץ תמיה רבה זו והרציתי דברי לפני מו"ח ז"ל והודה לדברי עכ"ל:

ז **ועיין**. אין להג"ה זו שייכות לדברי המחבר בסעיף זה ובסעיף שאחר זה הוה ליה לקבעה. סמ"ע:

ח **מעולם**. דאילו אומר לא לויתי ובאו עדים שלוה אפי' או' אח"כ נזכרתי שפרעתי ובאו עדים שפרעו אינו נאמן כ"כ הנ"י וכן משמע בריב"ש סי' שצ"ב וע"ל סימן פ"א ס"ק. ש"ך:

ט **תחלה**. ומדברי הה"מ הביאו הב"י ס"ס פ"ב מבואר להדיא דאפי' באו העדים תחלה נאמן. שם:

י **ופלוני**. עמ"ש הסמ"ע בשם מהרש"ל וכ' עליו דדברי טעם הן והב"ח חולק וס"ל דאין חילוק בין הזכיר בפני פלוני ופלוני ולעולם לא הוחזק כפרן אלא באומר מנה מניתי לך כו' ע"ש וכן נ"ל וגם ברבי' ירוחם כ' מנה מניתי לך כו'. שם:

יא **עדי**'. בב"י כתב בשם בעה"ת דאפי' בעדות מיוחדת דאחד ראה מחלון זה ואחד מחלון זה נעשה הוחזק כפרן ע"י. סמ"ע:

יב **שנתנם**. משא"כ כששמעו שהוד' לו שח"ל דשם שייך לו' דרך השטא' הודה לזה כמ"ש הטור בסימן ל"ב וע"ל ר"ס פ"א. שם:

יג **חששתי**. ודוקא הכא כיון שהעדי' לא ראו ההלואה ממש רק שמעו שנתנם כו' ונמצא שאינו חייב אלא מכח פיו לכך י"ל לא חששתי להודו' כו' אבל אם העדים ראו ההלואה ממש א"י לטעון שום טענה וכמ"ש המחבר בסי' פ"א סי"ב דכל שראו ההלואה ואפי' בהכמנה מעידין עליה ומטעמא דכתב הריב"ש שם דל"ד הלואה להודאה דבהודא' י"ל להשטות הודיתי משא"כ בהלוא' שהמעשה נגמר מיד ולא איברי סהדי אלא לשקרי ומשמע דיכולים להעיד סתם שזה חייב לזה ע"פ סמך שראו ההלואה ולא חיישינן שיטען לא חששתי כו' כן נ"ל ברור. ש"ך:

יד **פרעתיך**. כלומר שאחר שנתחייב לשלם ויצא מב"ד חזר ואמר פרעתיך אחר שיצאו מב"ד. שם:

טו **אחר**. אפי' כפר בק' והוחזק כפרן בנ' ישבע על נ' האחרים כמ"ש סי' ע"ה ס"ד וסי' פ"ז ס"ה וע"ש וז"ל הסמ"ע כתב בתשובת הרשב"א באחד שבררו עליו שגנב שטרות

מבית ראובן דהוחזק כפרן ע"י זה על כל שטרות שמוציא על ראובן ע"כ וכ"כ ב"י ס"ס ס"ו בשמו ובאמת דין זה צ"ע דלמה יהא מוחזק כפרן לכולן ואפשר משום דגנב מקצתן נעשה חשוד שגנב כולן וס"ל כסברא הראשונה בסימן צ"ב ס"ט דחשוד שמוציא שטר שכנגדו נשבע היסת ונפטר וכאן דמיירי בתשובה שם להדיא בראובן שמת ואלמנתו ביררה כו' האלמנה פטורה משבועה ולפ"ז לדידן דקי"ל כסברא האחרונה דסימן צ"ב לא הוחזק כפרן לשאר השטרות וגם בתשובה שם גופיה מסיים שיש להתיישב בדבר ובריב"ש סי' שנ"ד כתב אין ספק שראובן הוחזק כפרן וא"י לטעון עוד באותן חפצים כלום כו' ונאמן שמעון גם בשיווי החפצים כל שיעריך אותם בדבר שהוא אמוד בהם וא"צ שבועה כו' ומביאו ב"י וצ"ע אמאי יהא נאמן על שיווי החפצים בלא שבועה הלא על זה לא הוחזק כפרן וע"ל סי' ע"ה ופ"ז וצ' עכ"ל הש"ך:

טז **אדם**. דנהי דהוחזק כפרן מ"מ לא נעשה חשוד לממון אחר ועיין בתשובת מהרש"ך ס"ג סי' ע"ז וע"ט ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' רפ"א ורפ"ו ורצ"ז. שם:

יז **בפניהם**. פי' שפרע בפניהם אחר שכפר דהא כבר נתבאר בס"א דאף אם העידו עדים שלוה ופרע לא מהני. סמ"ע:

יח **שהודה**. בסמ"ע הקשה מה חידש הרב בזה הא כתבו המחבר בס"ג ותירץ הש"ך דכאן מיירי בהודה על השטר דסד"א דגרע טפי וכ"כ הה"מ להדיא לחלק כן קמ"ל הרמ"א דאין חילוק וכדעת הטור דס"ל כן:

יט **שבועה**. היינו קודם פרעון ומ"מ יכול להחרים סתם אבל לאחר פרעון יכול להשביעו היסת וע"ל סי' פ"ב ס"ד חוץ אם טען שפרעו קודם לכן א"י להשביעו היסת כלל לאחר פרעון כמ"ש בס"א דכיון דטען מתחלה לא לויתי הרי הודה שלא פרע קודם לכן והודאת בע"ד כק' עדים דמי משא"כ בשאר הוחזק כפרן. ש"ך:

כ **שני**. אבל ע"פ עד א' שהכחישו לא הוחזק כפרן לכ"ע אך מ"מ הוי משואיל"מ ע"פ עד א' להרמב"ם וכ"כ בסי' ע"ה סי"ד והרשב"א חולק והטור כתב כאן דאפי' הכחישו עד א' נשבע זה ונפטר ואליב' דהרשב"א כ"כ עכ"ל סמ"ע והגאון אמ"ו ז"ל כתב ע"ז דלפי דבריו הוי הטור מזכה שטרא לבי תרי אבל לי נראה דשאני הכא שהעד בא לאחר שחזר וטען פרעתי דהוי מפטור לפטור ודו"ק ע"כ ונכון הוא וכ"כ הב"ח עוד נ"ל לתרץ דאפי' מיירי שהעד בא קודם טענ' שני' מ"מ הטור לא מיירי כאן מדין משואיל"מ אלא בא לומר דמ"מ לא הוחזק כפרן ע"פ עד א' ואם טען אח"כ פרעתי נאמן והוא מדברי בעה"ת ומ"ש נשבע היסת שפרע או שא"י כו' קאי בעלמא היכא דאינו מכחיש העד ובזה מיושב מה שהקשה הב"ח הא בטוען א"י וע"א מעיד שלוה ה"ל משואיל"מ ולפי מ"ש לק"מ ודו"ק

ואע"פ שלשון הטור מגומגם קצת מ"מ אין ספק שזאת כונתו והוא אמת עכ"ל הש"ך (ועיין בט"ז מ"ש בזה ליישב בענין אחר ע"ש):

כא **לפוטרו**. משמע דאם טוען איני יודע אם פרעתיך כיון דחייב כמ"ש סי' ע"ה ס"י שוב א"י לטעון פרעתי וקשה דהא כתב הרמ"א שם דאם חזר ואמר נזכרתי שפרעתיך נאמן בשבוע' וצ"ל דס"ל ששאני התם שטוען שבאותו פעם שאמר א"י באמת לא ידע ועכשיו נזכר הלכך ישבע שכן הוא אבל הכא אומר שמתחל' טען שקר וע"ל סימן פ' וסי' קמ"ו ס"ד ובטור שם. ש"ך:

כב **שראה**. לשון הסמ"ע כ"כ גם כן הטור בס"ס פ' בשם ר"י מיגאש והרמב"ם ותימא על הב"י וד"מ שכתבו דין זה בשם מ"כ כאילו חידוש הוא עכ"ל ולק"מ כי בטור אינו מפורש די"ל אפי' באו עדים אחר טענה שני' והכחישוהו ע"ש ועוד מפורש במ"כ אפי' ראה עדים ממשמשים ובאים וגדולה מזו כתבתי בס"ס י"ד שהרא"ש בתשובה ורבינו ירוחם חולקים על המ"כ ושדברי הרב צ"ע לדינא ע"ש. שם:

כג **מפורסם**. בד"מ לא חילק בין שהקול מפורסם או לא וגם לא מסתבר לחלק בכך כיון דאיהו מתחלה טען כן ול"ד לסי' ע"ב סי"ח דהתם כיון דאינו נאמן אלא במגו דהחזרתי שפיר שייך לומר כן דלא חשיב מגו כיון דיש קול מפורסם ירא לטעון כן וכה"ג כתבו הט"ו בסי' ק"נ ס"ה דהורע כח המגו כיון שיצא הקול וע"ש משא"כ הכא ואולי יש לקיים דברי הרב דכיון דהא דטוען וחוזר אפילו מפטור לפטור טענ' גרועה היא דלא מהימן אלא משום מגו דאי בעי קאי בטענה קמייתא ומפטר א"כ הכא אמרינן דלא בעי קאי בקמיית' משום שהקול מפורסם וליכא מגו ודמי לסי' ע"ב סי"ט ומ"מ צ"ע לדינא די"ל דשאני הכא כיון שמתחלה טען כן ואלו הי' עומד בטענתו הי' פטור דבשביל קול מפורסם לא מפקינן ממונא וא"כ מכל מקום הוי מגו דאי בעי קאי בטענה קמייתא שהרי כבר טען כן ולא חשש לקול וצ"ע. שם:

כד **נאמן**. ובזה חלוק דין אתם עדי להוכחש בב"ד דבב"ד הוחזק כפרן על ממון זה לעולם עכ"ל הש"ך (וז"ל הט"ז הטור כתב ע"ז בשם הרר"י אפי' כפר חוץ לב"ד אינו נאמן אח"כ לומר פרעתיך ולכאורה הוא תמוה הא קי"ל בסי' פ' דלא מגלי אינש טענתי' אלא בב"ד ונ"ל דהרר"י לטעמי' שכ' הטור בס"ס קמ"ו בשמו דהודא' אפילו חוץ לב"ד שבא לו חובה מכלל דבריו שנתכוין לזכות חשוב' כך' עדים ה"נ כן אפילו לא אמר אתם עדי דהא נתכוין לזכותו במ"ש לא לויתי אלא שאנו למדין מזה חובתו שלא פרעו וכיון דשם קי"ל כהרר"י שכ"כ שם בש"ע בשם יש מי שחולק כו' ה"נ אף שבש"ע לא הביאו מכל מקום הלכה רווחת היא כן נ"ל עכ"ל):

כה **שהודה.** באתם עדי או בהודאה גמורה ע"ש מ"ש בסי' פ"א ע"ש ועיין בתשובת מהרשד"ם ס"ס ס'. ש"ך:

כו **דמי.** עיין בב"י שהאריך בתשובת רשב"א בא' שטען שלא קבל כלום מחמת האשה מבע"ד שלה ואח"כ נודע בעדים שקבל הוחזק כפרן וא"י לומר שנתן לה מה שקבל ע"ש מ"ש עוד מזה. סמ"ע:

כז **סתם.** (פי' לאחר שתבעו בדין אומר כן. ט"ז):

כח **ע'.** ע"ש בס"ב ומ"ש שם:

כט **סחורה.** פי' שחזר ואמר שכחתי ויודע אני עתה שפרעתיך באותה סחורה ובמעות דאל"כ פשיטא עכ"ל רבינו ירוחם ועי' בתשובת מבי"ט (ח"ב) [ח"א] סימן מ"ח ובתשובת מהרשד"ם סי' שמ"ט. ש"ך:

ל **קבל.** עיין בסמ"ע ובש"ך שהאריכו בדינים אלו ומסיק הש"ך ז"ל מיהו היינו דוקא כששאל המלוה לכתוב לו בפני הלוה ע"ש. (ועיין מה שכתב הט"ז בזה):

לא **הודאתו.** כ' הסמ"ע בשם מהרש"ל דדוקא שטר הודאה אין כותבין לו אבל פס"ד כותבין לו משום דנאמן לומר עליו פרעתי וכמ"ש בסי' ל"ט דעות בזה אבל בטור כתב כאן דלא יכתבו לו פס"ד ונראה דה"ט דהכל מודים דלכתחלה לא יכתבו לו פס"ד שמא יוציאנו לאחר זמן וישכח שלוה ופרע ויטעון לא לויתי ויוחזק כפרן ע"י פס"ד זה וסברא זו כתב בעה"ת כמ"ש לשונו בסי' ס"ט עכ"ל והש"ך כתב דאין דבריו נכונים אלא העיקר דהטור ס"ל דבכל ענין אינו נאמן לומר פרעתי כל זמן שהפס"ד ביד המלוה ובסי' ל"ט העליתי שכן עיקר לדינא ומה שהביא הסמ"ע מבעה"ת ל"ד כלל לכאן דשם איירי במי שחתם על עדות שבשטר וה"ט כיון דלא חתם מעולם לשם הלואה חיישינן שמא ישכח ענין חתימתו דלא אסיק אדעתיה הזיוף ויטעון האמת לא לויתי מעולם וכשיקיים זה חתימתו יתחייב לשלם משא"כ הכא שלוה באמת היאך יטעון לא לויתי ואם יטעון כן איהו דאפסיד אנפשיה עכ"ל:

לב **ממון.** ושוב א"י לומר אח"כ פרעתי עד שיפרענו בעדים ועי' בתשובת מהרי"ט ס"ס קי"ב. ש"ך:

לג **שבועה.** ע"ל סי' פ"ז סכ"ז מזה:

לד **ושמתוהו.** כתב הסמ"ע דוקא קאמר שמתוהו כו' והב"ח כתב דלאו דוקא שמתוהו אלא אורחא דמלתא נקט ע"ש ונ"ל כדבריו ממ"ש הט"ו בסי' קנ"ז ס"ס ח' וסירב מלעשות ציווי ב"ד ולא הזכירו שמתא וכ"מ מדברי הרא"ש ורבינו ירוחם וגם בבעה"ת משמע שהראב"ד כהרי"ף ס"ל והרי"ף בפ"ק דב"מ לא הזכיר שמתא אלא ודאי כיון דלא ציית

דינא לחוד שוב אינו נאמן לומר פרעתי וכ"מ ממ"ש הנ"י רפ"ק דב"ק ומביאו ב"י בסי' קי"ט ס"ד וכן עיקר עכ"ל הש"ך:

לה **ממשעבדי**. דכל מעש' ב"ד יש לו קול. סמ"ע:

לו **מיגו**. ע"ל סי' פ"א סכ"ג בהג"ה:

סימן פ

א **ונתחייב**. אפי' לא חייבוהו ב"ד אלא שלפי טענתו יתחייב בה והכי מוכח ממש"ל בהג"ה וכ"ז דוקא לאחר כ"ד כו' וכ"מ להדיא בתשובת הרשב"א ושאר פוסקים (וכ"פ הט"ז) ע' בתשו' מהר"מ אלשקר ס"ס ל"ט. ש"ך:

ב **עדים**. מיהו אם הוא בענין שי"ל נזכרתי שפרעתי מהני אם מביא עדים על טענ' שני' כמ"ש סי' ע"ט ס"ג. שם:

ג **כדלעיל**. ואע"ג דשם עיקר הטעם משום דהוחזק כפרן בעדים על שאמר לא לויתי משא"כ הכא דלא באו עדים ה"ט דשם אי לא באו העדים לא הי' מתחייב בטענתו הראשונ' וגם מכח העדים לא נתחייב שהרי אמרו שפרע מ"ה צריך לטעמא דהוחזק כפרן משא"כ הכא בטענתו הראשונ' נתחייב ולמדים משם דכמו התם כיון שנתחייב ע"י כפירתו שאמר לא לויתי תו לא מהימן להפטר נפשו אפי' היכא דאית ליה עדים ה"נ דכוותי' עכ"ל הסמ"ע:

ד **יצא**. נ"ל דמיירי שחייבוהו ב"ד ואמרו לו חייב אתה ואע"פ שפשט לשון הט"ו לא משמע לכאור' הכי מ"מ צריך לפרש דבריהם כן דאל"כ אין סברא לומר שלמדוהו לשקר דלמה יעשו כן הלא לפ"ד יזכה בטענתו הראשונ' ולא מסתבר לומר דחיישינן שאחר שיצא הגיד לאחרים טענתו וידעו שיתחייב בדין ולמדוהו לטעון שקר וגם בש"ס לא מצינו חששא זו רק שהכחישוהו עדים דבזה שפיר אמרינן שלמדוהו כו' כיון שרוא' שיתחייב ע"פ הכחשת העדים אבל היכא דלא הכחישוהו עדים ולא א"ל הב"ד חייב אתה אם מתקן טענתו הראשונ' ואומר כך נתכוונתי ויש בלשון זה שסובל התיקון שומעין לו אף שיצא מבית דין כן נרא' לי. ש"ך:

ה **לסתור**. היינו בשלא הוד' מתחל' בפני עדים באתם עדי או בהודא' גמור' באופן המועיל לקמן סי' פ"א. שם:

ו **ולזכות**. דאמרינן מה לו לשקר אי בעי הוה עומד בטענתו הראשונ' וע' בתשו' מהרי"ו סי' כ"ח באחד שהוד' שמסר חבירו והי' רוצ' אח"כ ליישב דבריו דאינו נאמן. סמ"ע:

ז **לפטור**. לאפוקי מחיוב לפטור דא"י לטעון אפי' לא יצא מב"ד אלא שמתקן דבריו ומשמע דאם נתחייב שבוע' א"י לחזור ולטעון להפטר משבועתו וכ"כ בהגהת מיי' ומדברי מהרש"ל שהבאתי בסי' ע"ה (כמ"ש שם בס"ק כ"ג ע"ש) נלמד דהיכא שטען טענ' שהי' כנגדו נשבע ונוטל יכול לחזור ולטעון טענ' שישבע ויפטר ולא מקרי חוזר וטוען דעדיין לא נתחייב דמי יימר דמשתבע זה שכנגדו וצ"ע לדינא ואפשר דמהרש"ל לשערי רב אלפס קאמר וליה לא ס"ל ועכ"פ נרא' דאם כבר פסקו הב"ד שכנגדו ישבע ויטול שוב א"י לחזור ולטעון לישבע וליפטר וע"ל סי' קמ"ו סכ"ד ובטור שם ומ"ש שם בסי"ג וי"ד מדינים השייכים לסי' זה וע' בתשו' מהרשד"ם סי' ק"פ. ש"ך:

ח **דבור**. בתשובת הרשב"א כת' באחד שהוד' לחבירו בב"ד ואמר לו זה אל תפרעני אלא בעדים והשיב תכ"ד יש לי בידך משכון ופסק דתכ"ד לאו כדבור דמי וצ"ל דמיירי שהיו משמעות דבריו הראשונים שאין לו אצלו משכון דאל"כ פשיטא שיכול לתקן דבריו לומר כונתי הי' שאני ח"ל ממון ואתה תתן לי משכוני והכל לפי ראות עיני הב"ד אם משמעות לשונו סובל כן וע' בתשו' מהר"י ן' לב ס"א דף מ"ד ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' ק"ס שם:

ט **שתק**. כת' הסמ"ע דמהרי"ו הביא ראי' לזה מההיא דתרי אחי או שותפי דאית להו דינא בהדי חד כו' דאם איתא במתא איבעי למיתי אלמא כיון דשתק הוה כהוד' שחבירו שפיר טעין כ"ש מלתא דאיהו גופיה מצי למטען ולא קטעין דודאי הוד' דטענתו לאו טענ' היא ועוד טעמא רבה איכא דאי יכול לחזור ולטעון א"כ כל אדם יעש' כן כשירא' שיתחייב בדין ומה כח ב"ד יפה ע"כ וז"ש הרמ"א אפי' שתק תחל' ולמדו מההיא דתרי אחי הנ"ל עכ"ל והש"ך לא כ"כ ע"ש:

י **יכתבו**. היינו מדעת שניהן כמ"ש בסי' י"ג ס"ג אלא דבא לאשמעינן דהב"ד יהדרו אחר זה שיתנו דעתם לכתוב הטענות שלא יתחרטו אח"כ ויחזרו ודו"ק עכ"ל הסמ"ע:

סימן פא

א **כדבריו**. כת' הסמ"ע דגם צריך לישבע שאין בידו כלום ונרא' דכוללו בשבוע' אחת דאף דנשבע דאין בידו כלום מ"מ י"ל מדהוד' בודאי חייב לו בהלוא' או בשעבוד גמור שעשה לו לפני אותו פעם ומ"ה צריך לישבע שכוונתו בהודאתו הי' להשטות כי אין טענינן בעדו השטא' וגם אין מאמינים לו בדבורו כן כ"א בשבוע' והט"ו שלא הזכירו שבוע' שאינו ח"ל כלום זהו מפני פשיטותו וסמכו אמ"ש בר"ס ע"ה ובכמה דוכתי שכל כופר הכל צריך לישבע היסת שאין בידו כלום וכת' המרדכי בשם ר"י דאע"ג דאין התובע

טוען שישבע לו כן אפ"ה צריך לישבע וכעין שבועת היסת שתיקנו גם כן אפי' לא טען השבע לי עכ"ל:

ב **מעולם**. כת' הש"ך נרא' דה"ה דיכול לטעון טעיתי בהודאתי וכ"מ מדברי בעה"ת והט"ו בסכ"ח וגם נרא' דכ"ש הוא וכמש"ל סכ"ב דטעיתי עדיף ממשט' אף ע"ג דכתבתי בסכ"ג דאינו נאמן לומר טעיתי אלא במגו דפרעתי היינו בהוד' באתם עדי בענין דגם משט' א"י לטעון משא"כ הכא דנאמן במגו דמשט' וע' בתשו' מהר"י ן' לב ס"ב סי' צ"א ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' רפ"ו ובתשובת מהרי"ט ס"ס ע' וסי' ע"ג ור"ס ק"א וסי' קט"ו עכ"ל:

ג **אינשי**. כיון דאפי' לדברי העדים אינו ידוע שח"ל מכח הודאתו ואיכא למימר דלהשטות כוון ועביד אינש לשכוח דברים כאילו משא"כ בר"ס ע"ט דהעדים מעידים שלו' ופרע דכיון דעכ"פ לוה לא הי' לו לשכוח ולו' להד"ם מ"ה הוחזק כפרן עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך משמע דאפי' לא חזר וטען משטה אני בך אחר שבאו העדים פטור וכ"מ מדברי הט"ו בסכ"א ואע"פ דטענת משטה לא טענינן ליה היינו כשמוד' שהוד' אבל כשאומר להד"ם טענינן ליה שבודאי הי' משטה בו לכך אינו זוכר עתה משום דמילי דכדי כו' ונ"ל שכל הפוסקים מודים בזה עכ"ל:

ד **בציבור**. צ"ע לדינא דבריב"ש לא כת' טעם זה אלא לסניף לטעמים אחרים שהיו בעובדא דידיה דלא שייך משטה גם לפני זה כתב שם דהיו יכולים הצבור לטעון השטא' ואין להביא ראי' ממ"ש הרא"ש בתשוב' הביאו הרמ"א בס"ס קס"ג דמעשה הקהל א"צ קנין דהתם מיירי דאינן טוענין השטא' רק שרוצים לחזור מחמת שלא הי' קנין. ש"ך:

ה **העשיר**. לאו דוקא אלא ר"ל כל שאינו עני שהי' חייב ללמד עם בנו או לשכור לו מלמד וע"כ לא כתב הרב בר"ס של"ו חתנו העשיר ע"ש (והסמ"ע לא כ"כ). שם:

ו **בשאר**. עיין בש"ך במה שמחלק בין הך דהכא למ"ש בס"ה דלא אמרינן משט' אלא כשתובעו כו' ומסיק ז"ל וגדול' מזו נ"ל דהכא ובכל כה"ג אפי' אמר אתם עדי פטור וע"ש:

ז **אדם**. כת' הב"י ז"ל ונ"ל שאם הודה בשעת מית' אפי' קם על רגליו ותבעו חייב לשלם דהא אין אדם משטה בשעת מית' ודבר פשוט הוא שהרי אם הי' יכול לטעון היינו טוענים ליורשים ע"כ והש"ך כתב דזה אינו דהא דקמבעיא בש"ס היינו בסתמא ומספקא לן ואהא מסיק דבסתמא לא השטה אבל אי אמר משטה הייתי נפקא מידי ספיקא ונאמן והא דלא טענינן ליורשים היינו כיון דמסתמא אין אדם משט' בשעת מית' גרע טפי ממלתא דלא שכיחא עכ"ל:

ח **שתקו**. בד"מ הביא דברי המרדכי בזה באשה שצות' לבנה ליתן מנכסי' ז' זקוקים לקרוביה והבן שתק ואחר מיתתה טען שלא נשבע' על כתובת' ומה ששתק הי' שלא להכעיס והשיב דשתיק' בשעת מית' הוי הודא' ואפי' לא הי' עדים בצוואת' אלא שהבן מעצמו הוד' שכן הי' (והט"ז השיג ע"ז וכתב דאין להוציא ממון ע"פ פסק זה ע"ש) וכתב הש"ך והא דלא מהימן במגו נ"ל דהוי כמגו במקום עדים דאנן סהדי דשתיקתו ודאי כהודא' היא ומשמע מכאן דהיכא דהוי הודא' כגון שאמר אתם עדי אפי' אם אין העדים כאן והוא מוד' שהוד' לו באתם עדי אלא שטוען שאינו ח"ל כלום חייב לשלם ולא מהימן במגו דכיון דודאי הוד' ודאי חייב לו וכן נ"ל להוכיח ממ"ש הט"ו בסי' ע"ה סי"ז אם טען לחבירו הודית לי בעצמך כו' דמשמע להדיא כמ"ש ע"ש עכ"ל וע"ל ר"ס צ"ח ובא"ע ס"ס ק"ו:

ט **תופס**. פירוש שבא לידו הממון כבר בתורת פקדון או הלוא' וכיוצא בזה ותופס ועומד בשעת הודאתו. סמ"ע:

י **הנתבע**. וגם ראו אותו עתה בידו דליכא מגו דלהד"ם או החזרתיו אבל כשאין עדים יתבאר בס"ז פ"ז דאפי' בלא עדי הודא' יכול להתפיס בממונו כדי טענתו במגו דלהד"ם עכ"ל הסמ"ע:

יא **לטעון**. כיון שידע זה שממונו הוא ביד זה שהוד' לו לא הי' לו להודות אם לא חייב לו באמת ולא כע"ש שכתב דאיירי דוקא שתפסו בשעת תביע' וה"ט כיון דראה שתביעתו אינה להשטות שהרי טרח ותפס ממונו לא ה"ל להודות להשטותו ע"ש וז"א וכמ"ש כ"כ הסמ"ע והש"ך הסכים להע"ש וכת' שדבריו נ"ל עיקר ושכן מוכח מדברי הרמ"א והנ"י ובע"כ דברי הטור ובעה"ת צריך לפרש כן וע"ש עוד שהביא מ"ש הב"ח בשם בעה"ת דהתפיס' צריך להיות קודם ההודא' כו' ואין דעתו נוטה לזה אלא דאף בתר דהוד' אי תפס כל זמן דלא הדר הנתבע מהודאתו מהני תפיסתו וכן נ"ל עיקר ודברי הבעה"ת והב"ח צל"ע וע"ש:

יב **והוד'**. ועיין בש"ך שמתמיה על המחבר שלא שם על לב לדקדק שהרמב"ם ושאר הרב' גדולי הפוסקים חולקים בזה וס"ל דאף בהוד' מעצמו שייך טענת השטא' ונראה עיקר כדבריהם. ע"ש באורך:

יג **ששתק**. דשתיק' כהודא' דמיא וכתב הש"ך בשם העיטור דה"ה אם אמר המלו' כתובו ר"ל שהחוב ידוע בע"פ והמלו' אומר כתובו לעשותו מלוה בשטר ושתק לי' לא גרע האי שתיק' משתיקה דתחלת הודאה כשאין החוב ידוע להיות חוב מלוה ע"פ כ"ש הכא דהחוב ידוע ושתק ה"ל שתיק' כהודא' לכתוב שטר עכ"ל:

יד **להשיבך**. ועיין בתשו' מהרש"ך ס"ג סימן צ"ח וכתב בפסקי מהר"מ רקנטי ז"ל פסק ריא"ז דכל היכא דיש לתלות שתיקתו בעבור שחשב בלבו מה לומר לא אמרי' שתיקה כהודאו' והכל כפי מה שהב"ד יכולים להבין דעת השותק כך דנין ע"כ וכ"כ בהגהת אשר"י פ' המפקיד באורך יותר וע"ש ובתשובת מהר"מ פדואה סי' מ' ובתשו' מהרי"ט סי' ק"ו וקי"ד. ש"ך:

טו **גמורה**. בסמ"ג כתב וז"ל שנינו בבדיקת העדות כו' עד שיאמרו בפנינו הוד' לו משמע הלשון שנקבצו לשם עדות ובדרך הודאה אמר כך ואם לאו אינו מועיל עד שיאמר אתם עדי פי' כשלא קבצם לשם עדות צריך שיהא ניכר שבדרך הודא' אמר ע"כ והובא בהגהת מיימוני רפ"ז מהל' טוען וכ"כ בעה"ת והעתקתי דבריהם לדעת איזו מקרי הודא' גמור' ומדברי כולם נלמד דהיכא דלא אמר בדרך הודא' גמור' אפי' ידע שהעדים עומדים שם לאו כלום הוא וכן משמע מדברי כל הפוסקים וכתב בתשובת מהר"מ אלשיך סימן ו' דה"ה אם אמר מודה אני הוי לשון הודא' וכ"כ הנ"י ס"פ ג"פ ושם בתשוב' משמע דאפי' לא קבצם הוא מהני לשון מודה אני וכ"מ בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סימן קל"ו מיהו כתב שם בתשובת אלשיך שאם אמר תדעו שאני חייב לפ' מנה לאו הודא' היא וע"ש ועי' עוד בתשו' מבי"ט ח"א סימן נ"ד וח"ב סי' קס"ז ורצ"ב ובתשו' מהר"מ אלשיך סימן כ"ד וס"ס קל"ד. שם:

טז **עמו**. כתב הש"ך משמע דכ"ש אם אמר אתם עדי דמהני אפי' אין התובע עמו וא"י לטעון שום טענה וכן נ"ל עיקר דפשטא דש"ס משמע בכל דוכתא דאין לאחר אתם עדי כלום ע"ש שהאריך להביא ראיות לזה ומסיק וכתב ז"ל אך קשה דמשמע כשלא הוד' דרך הודאה גמור' אין זה עדות ויכול לטעון משטה והא כתב המחבר בס"ה דטענת השטא' לא שייכא אלא כשתבעו והודה לו ובאמת בהרמב"ם גופי' ניחא דס"ל דאף במוד' מעצמו י"ל משטה אבל על המחבר קשה ובע"כ דמיירי כאן בהשטאה דאילו השבעה אף בהוד' דרך הודא' גמורה יכול לטעון כמ"ש בסי"ד וכ"כ הרמב"ם שם להדיא וצ"ל דהמחבר מפרש הא דאע"פ שאין התובע עמו משום דכיון לענין השבע' יש חילוק בכך קמ"ל דכאן אין חילוק או אפשר דמיירי שתבעו ואח"כ הוד' שלא בפניו וכ"ז דוחק אבל האמת יורה דרכו שהמחבר לא ירד לעומק דעת הרמב"ם ושאר פוסקים בזה ולכן לא כתב בב"י כלום וא"כ לפי מ"ש בסימן ס"ה שדעת הרמב"ם והרבה פוסקים דאף במודה מעצמו שייך טענת משטה הדברים כאן כפשטן. עכ"ל:

יז **פיהם**. הקשה הסמ"ע דלא ה"ל להמחבר לסתום ולכתוב ומשלם על פיהם דהא י"ל טענת שלא להשביע ואפי' לא טען הוא הב"ד טוענין לי' כו' ותירץ דעד הנה איירי

כשהוד' ע"י תביע' דאז לא שייך טענת השבעה כמ"ש הרמ"א בסכ"א ואע"פ שהתחיל וכתב אמר בפני שנים כו' ולא הזכיר תביע' וגם סיים אע"פ שאין התובע עמו כו' וא"כ ליכא מאן דתבעיה מ"מ כיון שכתב אע"פ שאין כו' לשון זה משמע דעיקרו מהתובע עמו איירי אלא שאגב מלמדנו רבות' דאע"פ שאינו עמו חשבינן להודאתו שלא על דרך שיחה רק להודא' גמורה עכ"ל (וט"ז כתב שזהו דוחק ויישב בענין אחר ע"ש):

יח **ומסהדי**. לשון הטור דהודא' כהלוא' דמי כו' דמשעת הודאה מחייב לי' והוא גילוי מלתא בעלמא נינהו. סמ"ע:

יט **הודא'**. כ' הש"ך דבעל המאור חולק וס"ל דהודא' בפני עד א' לא הוי הודא' כלל אפילו מוד' לדברי העד שהוד' בפניו ושא"ל אתה עד אך הרבה פוסקים חולקים עליו כו' ע"ש שהאריך לפלפל ולהעמיד דברי בעל המאור ושכן נ"ל עיקר ומסיק וכתב ז"ל אך כיון דפוסקים הרב' לא ס"ל כוותי' אינני כדאי לחלוק עליהם ומ"מ נ"ל ברור דהמוחזק י"ל קים לי וכן מצאתי בתשובת מהרשד"ם סימן ל"ז אך מה דס"ל להראב"ד דהודא' בב' עדים זא"ז לאו כלום היא עד דאמר כל א' בפני ובפני חברי הוד' בזה הוא יחיד ולא מצאתי לו חבר כי אף בעל המאור ס"ל דהודא' אחר הודא' מצטרפים אפי' לא הי' שם עוד אחר וכן משמע פשטא דש"ס פ' ז"ב דקאמר סתמא הודא' אחר הודא' מצטרפים וכ"מ מדברי כל הפוסקים וטעמא כמש"ל דכיון דחוזר והוד' עוד בפני אחר מוכח' מלתא דהודא' קמיית' לא להשטא' נתכוין וכן נ"ל עיקר ועיין בתשובת מהרי"ט סימן ע"ב וע"ג עכ"ל:

כ **מוד'**. ואם לאחר שאמר לו רצונך שתוד' לי בפני עדים אמר לו הן כתב הרמ"ה דהוי הודא' וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאינ' הורא' עכ"ל הטור ס"ס ל"ב וכתב הב"ח שם דצ"ע מנין להטור שדעת הרא"ש כן דבפסקיו ליכא שום גילוי דעת דס"ל כן ולענ"ד מוכח להדיא מפסקיו שסובר כן דכיון דס"ל דהודא' גמור' לא מהני עד שיאמר אתם עדי דוקא אם כן מה יועיל שא"ל הן כיון שלא אמר אתם עדי והרמ"ה לטעמי' אזיל דס"ל כהרמב"ם דהודא' גמור' מהני לענין זה בלא אתם עדי מיהו לענין דינ' אף למ"ש דהעיקר כהרמב"ם בזה מ"מ דברי הרמ"ה כאן צ"ע לדינ' דנרא' דדוקא כשידע שיש שם עדים והוד' דרך הודא' משא"כ הכא וכן מוכח מדברי הפוסקים שהבאתי לעיל ס"ח ע"ש עכ"ל הש"ך:

כא **פטור**. כיון דלא ה"ל להנתבע לאסוקי אדעתי' שיש שם עדים י"ל להשטות אמרתי כן עכ"ל סמ"ע וכ"כ הטור ס"ס ל"ב ומשמע דאי ידע שיש עדים ואמר הייתי מוד' לך אלא מתיירא אני כו' חייב אלא דמסתמא אינו אומר כן בפני עדים דאטו בשופטני עסקי' אבל אי אמר כן חייב. ש"ך:

כב **לא**. נרא' דקמ"ל בזה דלא הוי הודא' כלל וא"צ לטעון משט' אני בך משא"כ לעיל דלא טענינן ליה וכן משמע ל' הטור ס"ס ל"ב שכתב אבל אם א"ל לא הרי מיחה בהדיא כו' כן נ"ל ברור ולא כמהרש"ל וב"ח שדחקו בזה. שם:

כג **נאמן**. ואע"פ שהודאתו היתה בהודאה גמורה ס"ל להרמב"ם דיכול לטעון שלא להשביע והא דבסימן רנ"ה ס"ב כתב דאם אמר דרך הודאה ולא היה חשש הערמה נותנים לק"מ דבמ"ש ולא היה חשש הערמה ר"ל באופן דלא שייך ביה לומר שלא להשביע וכ"כ הכ"מ שם וכתב כגון שהודה בפניו להרמב"ם או שאין לו בנים אלא שאר יורשים לכ"ע ע"ש עכ"ל סמ"ע וכבר השגתי ע"ז באריכות והוכחתי דליתא אלא דבסימן רנ"ה בש"מ שאני גם מ"ש הסמ"ע או שאין לו בנים כו' לא נהירא דבש"ס ב"ב דף קע"ד מוכח דאפי' אין לו יורשים כלל אמרינן שלא להשביע שלא יאמרו עשיר היה בחייו וכ"מ בפוסקים ובט"ו בסי' רנ"ה שם וכמ"ש הסמ"ע גופיה שם ונראה דגם כוונת הכ"מ אינו כן דז"ל פ"י מהל' זכיה כגון ההוא דאיסור גיור' דלא שייך ביה שלא להשביע כו' שהרי לא הוי יורשים ע"כ ור"ל דבהא שהודה לרב מרי בנו בודאי היה כונתו לזכות לו שהרי לא היה לו יורש אחר וכמבואר בתו' ב"ב ריש דף קמ"ט ובהגהת אשר"י שם ע"ש. שם:

כד **עני**. ר"ל אפי' בעני שבלאו הכי אין אנו מחזיקים אותו בעושר אפ"ה מצי להתנצל ולומר שהודה שלא להשביעו וכדי להחזיקו ביותר עני כ"כ הסמ"ע ועמ"ש הש"ך בזה ודבריו דחוקים מאד ע"ש:

כה **שכ"מ**. ואע"ג דלענין טענת השטא' נתבאר בט"ו בס"ג דאין אדם משט' בשעת מית' מ"מ לענין טענת השבע' גם בשכ"מ אמרינן שלא להשביע בניו אמר כן שלא יחזיקום הבריות בעשירות שאביהן הניח להן ירושה גדולה כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך ומי שפסק הדין שיפרעו בניו ופרעו ה"ל טוע' בדבר משנה וחוזר וכ"מ מדברי הרא"ש וכ"כ מהרש"ל להדיא וכן משמע מדברי כל הפוסקים שכתבו בפשיטות שאדם עשוי שלא להשביע את בניו ודלא כיש מי שחולק ע"ז וע"ל סימן רנ"ה:

כו **לטעון**. כתב הסמ"ע דדוקא בהשטא' י"ל כשם שאתה באת להשטות בי כו' אבל בהשבעה שהוד' בלא תביעה אמרינן דלא היה לו להודות בפני התובע מיראה שישמע התובע ויתבענו ע"פ העדים אלא ודאי להודאה גמורה נתכוין דבאמת חייב לו עכ"ל והש"ך האריך מאד בדין זה בכמה ראיו' והוכחות ע"ש ומסיק וכתב ז"ל העול' מזה מי שהוד' לחברו שלא באתם עדי יכול לטעון משטה בין בהוד' על ידי תביעה בין מעצמו ואם הוד' דרך הודא' כגון שאמר לעדים אני מודה לפניכם וכיוצא בזה אע"פ שלא היה התובע עמו א"י לטעון משטה אבל י"ל שלא להשביע ואם הודה בפני התובע אינו יכול

לטעון שלא להשביע אף שלא תבעו ואפי' לא הוד' דרך הודא' ואם אמר אתם עדי א"י לטעון לא משטה ולא השבעה בכל ענין ושכ"מ שהודה דרך הודאה לא אמרינן שהודה שלא להשביע אע"פ שהוד' שלא בפני התובע וכן אם הוד' בפני התובע אף שלא בדרך הודא' חייבים יורשיו לשלם דאין אדם משטה בשעת מיתה עכ"ל:

כז **להשביע**. וכתב בנ"י פרק ז"ב ואפילו נראה מדבריו שמכוין להשביע את עצמו כגון שאמר מאן מסיק בי אלא פלניא ופלניא אפ"ה מקרי הודאה וכן מוכח בש"ס עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דטעות המדפיסים הוא שציינו זה כאן דלא שייך פה אלא לקמן היכא דנאמן לטעון שלא להשביע וצריך לגרוס בדברי הנ"י אפ"ה לא מיקרי הודא' ע"ש מ"ש עוד בדין אי גם בפקדון אמרי' טענת השבעה:

כח **לישבע**. וכתב הש"ך דצריך לכלול בשבועתו שכונתו בהודאתו היה שלא להשביע ודלא כהסמ"ע ע"ש:

כט **צריך**. וה"ה אם טוען משטה הייתי בך או אפי' אינו טוען כלום טעני' ליה שכוון להשטות כיון שאינו תובעו ברי שחייב לו ואין משביעין מספק מיהו אם או' אמרת בפני פ' ופ' שאתה ח"ל ואמרת אתם עדי או אני אמרתי אתם עדי ושתקת ואין העדים כאן זהו טענת ברי ויכול להשביעו היסת ע"ז אע"פ שאינו ברור לו שהלוהו וע"ל סי' ע"ה ס"ס י"ז עכ"ל הש"ך:

ל **טוענין**. והרמב"ם ושאר פוסקים חולקים כמ"ש סכ"א וכן עיקר ועמ"ש שם. ש"ך:

לא **שהרי**. כתב הש"ך דלפי טעם זה היה נראה למ"ש בס"ה דהעיקר כהפוסקים דס"ל דאף במוד' מעצמו י"ל משט' גם כאן היה יכול לטעון משטה אבל נראה כהריב"ש והר"ב בדין זה ולא מטעמיה אלא דכיון שהוד' ע"י הכרזת ב"ד לא שייך השטאה וכ"כ בע"ש ואף שהסמ"ע השיג עליו היינו דא"צ לטעם זה כיון שהע"ש עצמו כתב הטעם שהרי לא היתה כו' אבל בגוף הטעם אין מקום להשיג ועוד נראה דלענין השבע' נמי א"צ לטעם שהי' שם קצת תביעה אלא כיון שהוד' ע"י הכרזת ב"ד שוב לא מהני טענת השטא' והשבע' כמש"ל ס"ו ולקמן סכ"ב ועוד נ"ל דאפי' בלא הכרז' אם שלח שליח לב"ד שהוא חייב לפ' מנה א"י לטעון השבעה או השטא' דקיי"ל שלוחו של אדם כמותו והרי הוא כאלו הוד' בעצמו לפני ב"ד ובריב"ש שם ניחא דלא הודה לב"ד ע"י שליח רק אמר לשליח שיאמר לעדים ובזה הוכיח שם דהודאה זו אינה כלום אם לא מטעמים הנ"ל ולפ"ז גם דברי הר"ב צריך לפרש כן עכ"ל (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

לב **ושתק**. פירש הסמ"ע דהיינו באמר הנתבע אתם עדי ושתק התובע והשיג על הב"י והע"ש שפי' שהתובע אמר אתם עדי והנתבע שתק ואין דבריו נכונים דפשיטא

דלשון שתק לא שייך אלא בנתבע וכמ"ש בס"ו ושאר דוכתי טובא דאמרינן כיון דשתק ולא מיחה ה"ל כהסכים לתובע לחיובו אבל אצל התובע לא שייך לשון שתיקה ואף דהמרדכי מחלק בכך היינו מטעם שכתב דאי אמר התובע אתם עדי היינו טענו אבל הראב"ד והטור לא כתבו זה ולא משמע כן בדבריהם אלא העיקר כהב"י והע"ש בזה עכ"ל הש"ך (והט"ז הסכים לדעת הסמ"ע וע"ש):

לג **שאומר**. בסמ"ע כתב דלשון יש מי שאומר הוא משום דלהרמב"ם כל שהודה בפני התובע א"י לומר שלא להשביע אפילו בלא תבעו ולא נהירא אלא נראה שראה המחבר שבעה"ת חולק בזה הביאו הב"י בס"ס ל"ב ע"ש דמשמע מדבריו דאפי' במודה ע"י תביעה יכול לטעון שלא להשביע וכן הבין בס' גד"ת מדברי בעה"ת אלו וכן מוכח להדיא דעת בעל המאור פ' ז"ב ע"ש מיהו לענין דינא כבר בררתי בסי"ד מהש"ס דהעיקר כהרמב"ם דאם הודה בפני התובע אפי' לא תבעו א"י לטעון השבעה וגם סברא אלימתא היא דאיך יודה שלא להשביע שיסברו שאינו עשיר וזה שמוד' בפניו יודע שאינו כדבריו ה"ל להודות כן לאחר וא"כ כ"ש בתבעו והוד' לו דאי"ל השבעה. ש"ך:

לד **בכתב**. מור"ם מסיק דהיינו שהכת"י הוא ביד זה שהוד' לו וא"ל א"כ פשיטא הלא מפורש בש"ס דבכת"י גוב' מבנ"ח וכמ"ש הט"ו בסי' ס"ט י"ל דה"א דדוקא כשכתב בכת"י נוסח תקון השטר או שכתו' שם ח"י תעיד עלי כך' עדים דאז ה"ל כאתם עדים וכן צ"ל גם כן במ"ש הט"ו בהוד' בקנין או במעמד ג' דקמ"ל דלא תימא דצ"ל באתם עדי או בהודאה גמורה עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דטעיתי יכול לטעון בכת"י היכא דאית ליה מגו דפרעתי וכמ"ש הרב בסי' קכ"ו סי"ג ע"ש:

לה **ודוקא**. כ' הסמ"ע נראה דהרמ"א כתב חילוק זה כדי שלא תקשי תשובת הרא"ש זו אמ"ש הטור בשמו בס"ס ס"ה וכתבו המחבר שם גם פה בסי"ח אבל נ"ל מוכח מל' הטור ומתשובת הרא"ש דס"ל דאפי' אם עדיין הכת"י ביד זה שהוד' א"י לטעון שלא להשביע ומיירי דהוד' לו בפני עדים ואמר לו הריני חייב לפ' מנה וגם אני כותב לפניכם זה בכת"י שאני ח"ל דכולי האי לא עבדי בשביל שלא להשביע ולק"מ מההיא דס"ס ס"ה דהתם מיירי דלא הוד' לו בע"פ וכן יש להוכיח קצת ממה שחזר המחבר וכת' בסי"ט המוסר לחבירו כו' אלא דשם איירי ג"כ שלא הוד' בע"פ מש"ה בעינן שיתן השטר לידו שוב מצאתי בתשובת ד"ר סי' קי"ג דפי' גם כן דמיירי דלא בא הכת"י ליד זה שהוד' לו עכ"ל וכתב הש"ך דודאי מ"ש הסמ"ע דאפי' אם הכת"י עדיין בידו אי"ל השבע' דבריו נכונים והביא ראיות לזה ע"ש אך מ"ש דכאן מיירי דהוד' לו בפני עדים כו' אינו נ"ל חדא שהרי לא הוזכר בתשו' הרא"ש כלל שהוד' ג"כ בע"פ וכן הט"ו לא הזכירו מזה

ועוד דאדרבא מתשו' הרא"ש משמע איפכ' דע"כ לא הוצרך לטעמא דכולי האי לא עביד כו' אלא להיכ' דאפי' הוד' וכ"כ בפני עדים אבל בנמצא כתוב בפנקסו בכת"י בלא"ה לא שייך שלא להשביע כיון שכ"כ בינו לבינו ואין אדם יודע בדבר אך מטעם אחר אינו חייב בכת"י שתחת ידו אם לא שהוד' ג"כ בעדים או שכ"כ בפנקסו דאל"כ יש לחוש שמא הכין לו כשילו' כמ"ש בס"ס ר"ן והא דסי"ח כשכתו' שטר זה חציו לפ' כו' נ"ל דמעיקר' לק"מ דהתם כ"כ על השטר עצמו אמרינן אם איתא דהודא' גמור' היא הוה ליה לכתו' כן בפנקסו בפ"ע אלא ודאי שעשה כן שלא להשביע שמי שירא' שטר זה לא יחזיקהו בעשיר וכן בההיא דמרדכי פ' ז"ב כיון שכ"כ על המעות או החפץ עצמו ולפ"ז מי שנמצא תח"י כת"י עצמו שחייב לפ' מנה באופן דלא שייך לומר שהכין כו' וגם הוא בענין דליכא למיחש שפרע מוציאים מהיתומים ולא אמרינן שלא להשביע כ"כ וה"ה אם כתוב בפנקסו חפץ זה של פ' הוא והוא באופן דל"מ למטען להו שמא לקחו אביהן אח"כ כגון שראוהו עתה בידם וכמ"ש סי' רצ"ז ע"ש ובס"ס ק"ז עכ"ל:

לו **כתבו**. והש"ך חולק ע"ז והביא כמה ראיות לדבריו. ע"ש:

לז **הודא**'. לפי מ"ש בסי"ז דהיכא שנתן הכת"י לזה שהוד' לו א"צ להודות כלל בע"פ צ"ל דמ"ש כאן אפי' לא אמר אתם עדי ל"ד הוא אלא אפי' לא הוד' כלל בע"פ אלא משום דאיירי בשטר שאין עליו עדים שצריך עכ"פ מסיר' בעדים מש"ה כת' אע"פ שלא א"ל בשעת מסיר' אתם עדי עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך המחבר קיצר בזה ודע שמי שמסר לחבירו שטר בפני עדים שכתו' בו פ' חייב לפ' מנה או אני ח"ל מנה ואינו כתב ידו הוי הודא' אף שלא א"ל אתם עדי ואי"ל השטא' או השבע' כן הוא שטת רש"י ואע"ג שר"ת ושאר פוסקים מפרשים בענין אחר מ"מ לדינא משמע דל"פ על רש"י וה"ה אם א"ל לשון זה אני חייב לך מנה בשטר נרא' כיון דלהרמב"ם והמחבר בסי' מ' יכול להחייב עצמו בכה"ג מהני לענין הודא' ונרא' דאף להחולקים שם מודים כאן ודו"ק עכ"ל:

לח **בחזקת**. פי' הסמ"ע דאי לא"ה אע"ג דנתברר שאינו ח"ל הי' צריך לשלם לו כשהוד' בהודא' גמור' להרמב"ם או א"ל אתם עדי להרא"ש דאמרינן במתנ' גמור' שיעבד נפשו להתחייב לו בהודא' או במסירת השטר וכמ"ש בר"ס מ' ע"ש והש"ך כתב דכבר נתבאר בסי' מ' שם דהרב' פוסקים חולקים וס"ל דא"י להתחייב באתם עדי וגם הרמב"ם ז"ל דס"ל דיכול להתחייב י"ל דלא קאמר רק באתם עדי ולא בהודא' גמור' ולא ידעתי מנ"ל להסמ"ע דמשוה להו דאף דהרמב"ם ס"ל דהודא' גמור' הוי כאתם עידי היינו לענין השטא' אבל להתחייב בדבר שאינו חייב אפשר דלא מהני רק באתם עדי וע' בתשו' מהר"מ מלובלין סי' קל"ה עכ"ל:

לט **אין**. כת' הש"ך דהסכמת הפוסקים דאף טענת השבע' לא טענינן ליה וכן נרא' עיקר דכיון דבש"ס אמרו אם לא טען אין טוענין לו מנין לנו לחלק בין השטא' להשבע' מיהו נ"ל דהיינו דוקא כשטענו ואומר הרי הודית לי בפני עדים כו' אבל אם א"ל אתה ח"ל מנה והוא משיב איני ח"ל כלום ואמרו לו הב"ד אם יש לך עדים הביאם והביא עדים שאמרו הוא א"ל שח"ל אינו כלום וא"צ שיטעון משט' או השבע' שהרי התובע עצמו אינו שואלו הרי הודית לי בפני עדים ואין הב"ד צריכים לשאול יותר ממה ששואל התובע כו' ע"ש מ"ש עוד בדין זה:

מ **מעצמו**. עמ"ש לעיל ס"ק י"ב וס"ק כ"ו בשם הש"ך ע"ש:

מא **ג'**. הטור כת' ע"ז בשם הרא"ש דה"ה בפני יחיד מומח' והמחבר נמשך אחר דעת הגאון והרמב"ם דכת' הטור בשמו בסי' ג' וכאן דביחיד מומח' יכול לחזור בו ע"ש. סמ"ע:

מב **לחזור**. הש"ך האריך בראיות והוכחות להשיג על דין זה ע"ש ומסיק וכת' ז"ל העול' מזה מי שתבע את חבירו בב"ד והוד' לו א"י לחזור בו בכל ענין אלא תכ"ד ואם הוד' מעצמו יכול לחזור בו ולומר טעיתי בהודאתי אבל א"י לטעון משט' אני בך ואם תבעו בדבר אחד והוד' לו בדבר אחר כגון טענו חטים והוד' לו בשעורים וכה"ג יכול לומר משט' וע"ל סי' פ"ח סי"ב עוד מזה עכ"ל:

מג **חולקין**. והש"ך כת' דדברי הרמ"א תמוהין דנ"ל דאין כאן פלוגת' כלל דהמחבר דהוא דעת רבינו האי והטור מיירי שאותו פ' לא הי' לפני ב"ד בשעת הודא' ובתשו' מהר"מ שממנו הוציא הרב דינו איירי ששנים תבעו אותו בב"ד ואמר של פ' הוא וחזר ואמר של פ' האחר א"כ הוי הודא' שהרי אינו טוען משט' וגם לא שייך משט' בכה"ג כשאינו טוען שלי היו כו' ולפ"ז גם מ"ש הרב אבל לא יוכל לומר טעיתי כו' אינו מדוקדק דפשיט' דהכא שלא הי' אותו פ' כאן די"ל טעיתי ומהר"מ שם איירי היכא שהי' א' תובעו מתחל' בב"ד והוד' לו א"י לומר אח"כ שלי הוא ע"ש וא"כ דברי הרב צל"ע ועיין בתשובת מהרי"ט סי' ק"ט עכ"ל:

מד **במגו**. ואע"ג דאם הי' טוען כך הי' מעיז ועכשיו אינו מעיז אפ"ה אמרי' מגו כמו שהוכיח ר"י מפ"ב דכתובות גבי שדה זו של אביך היא כו' כ"כ בתשו' מהר"מ שבמרדכי וכן הוא בתו' פ' חז"ה ועמ"ש סי' ע"ה ס"ז וסימן ס"ב. ש"ך:

מה **ושלי**. כתב הש"ך נרא' דדוק' היכא שהוד' בפני ב"ד דאי לאו דהוה ברור ליה לא הוי מוד' ומשעבד נפשי' בפני ב"ד הלכך אפילו אית ליה מגו כגון שיצא אח"כ מב"ד וכה"ג תו לא מהימן לומר טעיתי דחזק' שלא טעה וכ"כ בתשובת מהר"י ן' לב ס"א כלל י"ח סי' ק"ג דאפילו הבעה"ת דלקמן סי' קכ"ז סי"ג דס"ל דנאמן לומר טעיתי במגו מודה בהוד'

לפני ב"ד ע"ש אבל כשהוד' לפני עדים מהימן לו' טעיתי במגו דפרעתי וכ"פ מהרי"ק להדי' כו' אבל היכא דלית ליה מגו דפרעתי כגון שהוא עדיין תוך זמנו או שלא זזה ממנו יד העדים וכה"ג פשיט' דא"י לטעון טעיתי ואף ע"ג דלעיל העליתי דבהוד' מעצמו בב"ד יכול לחזור בו ולומר טעיתי אף לפני ב"ד אע"ג דלית ליה מגו שאני התם כיון דהוד' מעצמו והוא כמשיב אבידּ' אמרי' הפה שאסר הפה שהתיר ונרא' דבהוד' לפני עדים ולית ליה מגו אפילו הודה מעצמו א"י לטעון כיון שאמר המלו' אתם עדי ושתק לוה דבאתם עדי אין חילוק לענין השטא' או השבעה בין אמר לוה או מלו' ושתק לוה אף שהוד' מעצמו וא"כ ה"ה לענין טעיתי ועדיף מהוד' מעצמו בב"ד דכיון דאמר אתם עדי מסתמא מידק דייק עכ"ל:

מו **בחשבון**. עיין בש"ך שכתב דדין זה צ"ע כו' ע"ש דמסיק וכת' ז"ל ועכ"פ מוכח דדוק' כשהפנקס הי' מתחל' אצלו אבל אם הי' ביד נאמן וכה"ג בענין שלא יוכל לתקן אח"כ הטעות לא מהימן לו' טעיתי היכא דלית ליה מגו עיין בתשובת מהרי"ט סי' נ"ז ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' קנ"ד עכ"ל:

מז **ולא**. כתב הש"ך דדין זה צ"ע דאפי' להפוסקים בתבעו והוד' לו לא שייך השבע' נראה דדוקא אם תבעו הוא עצמו וגם אף למה שהעליתי בסי"ד כהרמב"ם דבהוד' לפני התובע אי"ל השבע' היינו דוקא כשהי' התובע עצמו שם וטעם' שכתבתי דאיך יעש' שלא יחזיקוהו כעשיר ויוד' לפני זה שיודע האמת שאינו כן שח"ל ומה הועיל בהודאתו אלא ודאי דאמת הודה שח"ל מה שאין כן כשהוד' לאחר דאדרב' מסתבר טפי שזה שאלו חייב אתה ללוי ולא רצה שיחזיקהו השואל בעשיר לכך אמר הן וכדי לקרב דין זה יותר אל הסברא צריך לומר דלוי הי' שם כששאלו ראובן והיינו לשטת הי"א דסי"ד דאפילו הוד' בפני התובע שייך טענת השבע' כל שלא תבעו וא"כ הכא שתבעו ראובן בפני לוי ה"ל כאילו תבעו לוי לפ"ז למה שהעליתי שם כהרמב"ם דבהוד' לפני התובע אי"ל השבע' דין זה פשוט בלא זה עכ"ל:

מח **שמעון**. כתב הסמ"ע דקמ"ל דשמעון חייב בכולו וכמ"ש הט"ו בסימן ע"ז ס"ה וה"ה הכא והב"ח כתב דבאינן שותפים אין שמעון חייב לפרוע אלא המחצ' ואם הם שותפי' הרי הוד' שקבלו ביחד לצורך השותפות והשותפי' נעשו אחראין וערבאין זה לזה כמ"ש בסי' ע"ז ס"א וע"ש ואפשר גם דעת הסמ"ע כן וע"ל סל"א. ש"ך:

מט **משטה**. פי' הסמ"ע דההודא' היתי' ע"י תביע' ומירי אפי' טען שכוון להשטות בכל המנ' מש"ה הוצרך לו' מה שנתן נתון עכ"ל ובאמת צ"ל כן לדעת המחבר בס"ה אבל ל' זה הוא מבעה"ת וליה ס"ל דאף במוד' מעצמו שייכא טענת השטא' ודלא כס' גד"ת. שם:

נ **שכ"מ**. ז"ל הסמ"ע אפשר דהטעם הוא דאם שלא להשביע כוון למה לא הוד' כן לאחד מהבריאי' דמסתמא לא יתבענו זה שמוד' לו שיודע האמת שאינו ח"ל אבל זה כשימות לא ידעו היורשי' דשלא להשביע אמר כן ויתבעוהו ויצטרך לישבע וגם יתגל' הדבר ויחשבוהו לעשיר ע"כ והש"ך כתב דצ"ע בדין זה דהמחבר כתב כן ממשמעות דברי המרדכי ושם לא נזכר כלום מדין השבע' רק מטענת השטא' בשכ"מ וא"כ י"ל דכשם שבשכ"מ עצמו אמרינן השבע' ה"ה בהוד' לשכ"מ מיהו כל זה לשטת הי"א דסי"ד אבל כבר העליתי שם כהרמב"ם דבהוד' לפני התובע אף בבריא אי"ל השבע' אבל בהוד' שלא בפניו נרא' דאף בהוד' שחייב לשכ"מ י"ל השבע' עכ"ל:

נא **לו**. לשון הטור דחזק' דאין אדם נשבע אלא באמת ובבירור וכתב הש"ך דנרא' עיקר לדינא דאפילו לא היתה השבוע' בעדים וגם הוא לאחר ז"פ דאית ליה מגו דפרעתי אפ"ה אינו נאמן וכדמשמע מדברי הפוסקים דנשבע בכל ענין אינו נאמן ודלא כתשובת מהרשד"ם סי' ע"ד ועיין עוד בתשוב' זו סי' פ"ב וקס"ד:

נב **נזכרתי**. והא דכתב הרמ"א בסימן קס"ג ס"ג במקום שנותני' סכום ע"פ הערכ' א"י לומר שטעה אבל אם נותני' ע"פ השבוע' י"ל שטעה והוא מדברי מהרי"ו סי' פ"ד התם ודאי אינו נשבע על הסכום שיש לו כך וכך אלא נשבע שאין לו יותר מכו"כ ואפי' אם מביא רשימ' ונשבע מסתמא לא נשבע שיש לו כפי הרשימ' אלא שאין לו יותר מהרשימ' ובחנם דחק הסמ"ע שם ע"ש מיהו במהרי"ו לא מיירי כלל כשאומר הנשבע שטע' אלא קאי שם אשמאים ע"ש ומ"מ נרא' הדין אמת אם יוכל לברר טעותו. עכ"ל הש"ך:

נג **לומר**. כת' הב"ח אע"ג דגדול' מזו כת' בעה"ת דאם התובע תפיס ממון הנתבע דלא מצי טעין השטא' מ"מ הכא אשמעינן אפי' תפיס שטר נמי א"צ לומר אתם עדי ע"כ ונ"ל דלא קאי אלא אמוד' דאמרינן שבודאי הודאתו אמת שקבל אבל במוחל הא כת' הטור בסי' י"ב בשם ה"ר ישעי' דבמוחל ותפוס שטר צריך קנין וכן הבאתי בסי' רמ"א ס"ב דברי בעל העיטור דהוי ספיקא דדינא ע"ש. ש"ך:

נד **כתובו**. דטעמ' דבהודא' צ"ל כתובו כי היכי דלא ליהוי עליו מלו' בשטר בלי שיצו' לכתוב אבל בענין מחיל' ופיטור א"צ עכ"ל הטור ובעה"ת וע"ל סי' ל"ט ס"ס ג' בהג"ה ובתשובת מהרש"ך ספר ג' סי' צ"ח. שם:

נה **מוד**'. א"ל דיהא נאמן במגו דאי בעי אמר לא אמרתי לך אלא לשם קרן דה"ל מגו דהעז' כ"כ הסמ"ע ונמשך לשטתו מ"ש בסי' פ"ב סי"ב וכבר השגתי שם ע"ז באריכות ע"ש ואע"ג דהוי העז' אמרי' מגו בכה"ג אלא הטעם דה"ל כמגו במקום עדים דאנן סהדי דודאי כן הוא כיון דעש' מעש' הנתינ' אין אחר מעש' כלום וכ"כ בס' גד"ת. שם:

נו **שאומר**. ואפי' לדע' זו מיירי דוקא אם ח"ל הקרן בע"פ אבל אם יש לו שטר על הקרן כ"ע מודו דלא שייך השטא' לומר עדיין יש לי תחת ידי דהא יכול זה להוציא ממנו בע"כ הקרן בכח השטר ואין לו שום טענ' במה שנתן כבר וכן נ"ל עיקר לדינ' ומוכח בכאן דאף ע"ג די"ל פרעתי הקרן אינו נאמן לומר טעיתי וסבור הייתי שיש ריוח ועתה חשבתי שאינו כך לסבר' הראשונ' דדוחק לומר דמיירי דוקא בשטוען משט' אבל טעיתי דעדיף ממשט' נאמן דהא מדכת' לאו כל כמיני' למיחשב לי' כו' משמע דאין לו שום טענ' וכ"מ להדיא בבעה"ת ובתשובת מהריב"ל דהכא אינו נאמן לומר טעיתי אע"פ שיש לו מגו דפרעתי הקרן. שם:

נז **ישבע**. מפני שזה דומ' למי שהוד' בעדים חייב אני לך מנה והילך מהם נ' שאם לא אמר אתם עדי לאו כלום הוא ויכול לומר משט' אני בך כ"כ הראב"ד ומוכח מזה דס"ל דשייכא טענת משט' אף במוד' מעצמו וא"כ ק"ל על הט"ו שפסקו לעיל ס"ה דלא שייכא טענת השטא' רק בתבעו והוד' והיאך כתבו כאן פלוגתא זו דלא שייכא כלל ואפשר דס"ל דוקא במנ' לך בידי לא שייכא משטה בהודה מעצמו אבל באומר יש לך בידי ריוח שייכא אף במוד' מעצמו שהשט' בו כדי שיניח עוד המעות אצלו לזמן מה וכל זה דוחק והאמת הוא דלשיטתי' אזיל וכמ"ש. שם:

נח **קרן**. ע' בש"ך שהביא תשובת מהר"י ן' לב בנדון כזה בשותפים שסילק לחבירו כל הקרן וקצת ריוח ועל השאר נתן לו כת"י כל החשבון מה שנתן לו ומה שנ"ח עוד ואח"כ טען שהפסיד ע"י חובות שחשב בשעת החשבון שיפרעו לו ועתה לא פרעו נמצא שחסר מהריוח ופסק שם דבהא כ"ע מודו כיון דנתן לו כת"י ה"ל כמו אתם עדי והוא השיג עליו ע"ש:

נט **ראובן**. ז"ל הטור בשם תשובת הרא"ש ירא' כיון שראובן הלו' לשמעון ולוי בשותפות נעשו אחראין וערבאין זה לזה והי' כח לראובן לתבוע כל החוב מאיז' שירצ' והנה תבע לשמעון ונשבע ראובן ששמעון א"ל כן ונתנו לו מהם חלקו הרי נסתלק ראובן משמעון ולוי כו' וקשה דמשמע מזה דלא זיכ' לראובן אלא מפני שהי' לו כח לגבות כל החוב מאיז שירצ' וזה ניחא לדעת הרא"ש דס"ל הכי כמ"ש הטור בס"ס ע"ז אבל לדעת המחבר ומור"ם שם דא"י לגבות כל החוב מאיז' שירצ' כל זמן שיש להשני לפרוע חלקו א"כ ה"ל להמחבר לפרש כאן דאליבא דהלכתא היינו דוקא שאין ללוי ממון כדי חלקו עכ"ל הסמ"ע ודבריו תמוהים בעיני דאיך אפשר שיתל' הרא"ש דין זה בשותפין שהן אחראין כו' דהא פשיטא דהי' יכולת ביד שמעון אפי' לכתחל' ליתן כל המנ' שבידו לראובן באמרו שהוא שייך לו וכמ"ש בסי' צ"ג סי"ג אם טען שמעון שיש חוב עליהן אם הי'

בידו כדי החוב כו' כ"ש כאן שכבר נתן וראובן אומר שא"ל ששייך לי מחמת הריוח והי' נאמן בכך כיון שהיו המעות בידו אלא ודאי מ"ש הרא"ש כיון שהלו' כו' נעשו אחראין וערבאין זה לזה לא בא אלא לומר לענין שיכול לתבוע החוב מאיז' שירצ' אבל בגוף המעש' שם בתשוב' אין נ"מ בזה וא"כ דין זה הוא אמת אליבא דכ"ע וזה ברור. ש"ך:

ס **לחזור**. ע"ל סי' רצ"ב ס"ז בהג"ה דאם תבע ראובן מעותיו שירויח בהן והוא מעכבן בידו שחייב לו הריוח מכאן והלא' י"ל דהתם מיירי בפקדון וכאן בהלוא' ועמ"ש שם וע' בישו"ש פ"ח דב"ק סי' ע' ובי"ד סי' קע"ז סי"ד וסי"ח ובתשובת מהרשד"ם סי' צ"ד וצ"ה. שם:

סימן פב

א **נאמן**. ואע"ג דבס"ס מ"ו בעדים שאומרים אמנ' הי' דברינו או קטן הי' אין נאמנים מטעם שהם רשעים היינו כשהן עצמן אומרים כן אמרינן אין אדם משים עצמו רשע ופלגינן דבורייהו משא"כ הכא שהלו' אומר שטר אמנ' ואי אפשר לקיים השטר ואין העדים לפנינו שאומרים כתב ידינו הוא נאמן במגו ולפ"ז אם אח"כ באו העדים ואמרו כת"י הוא ואמנ' הי' נתקיים השטר. ש"ך (וז"ל הט"ז ונ"ל פשוט דדוקא אם באותו פעם שמוד' שכתבו אומר תכ"ד פרעתי דאל"כ הוי ליה מגו למפרע ולא אמרינן ליה ועמ"ש ס"ס ע"ה דהלו' צריך לישבע וא"צ המלו' לבטל השטר תחל' דאדרבא יכול אחר כך לקיימו אף על פי שנשבע כבר שפרע ודלא כהב"ח עכ"ל) וע"ל ס"ס ע"ט וסי' צ"ט ס"א בהג"ה ובתשובת ד"ר סי' ק"ט ובתשו' ראב"ח ח"ב סי' ב':

ב **וגוב'**. אפי' מלקוחות שקנו ממנו ביני ביני בעוד שהי' טוען פרוע דאינהו אפסידו אנפשייהו דלא הי' להן לקנות דלמא יתקיים השטר והשתא דנתקיים אגלאי מלתא למפרע עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהשיג על הב"ח בדין שבועת הלו' דצריך המלו' מקודם לבטל שטרו (כמ"ש בס"ק שלפני זה בשם הט"ז) ע"ש באריכות שדח' כל ראיותיו וע"ל סימן פ"ז סל"ג:

ג **פרעתי**. פי' הסמ"ע אפי' אמר פרעתי אחר שנתקיים וכמ"ש בסי' ע"ט ס"ז וע' בש"ך:

ד **בהלוא'**. אבל אם אמר מתחל' להד"ם כההיא דבס"ד הכל מודים דהאומר להד"ם כאומר לא פרעתי דמי כ"כ הסמ"ע וע"ל סי' ס"ט ס"ב:

ה **שבוע'**. ואפי' בסתם נאמנות שכת' לו היינו דלהימני' בלא שבוע' דאי בשבוע' אף בלא נאמנות מלו' נשבע על שטרו ונוטל כמ"ש הט"ו בר"ס ע"א ע"ש. סמ"ע:

ו **המלו'**. ול"ד למ"ש הט"ו סי' נ"ט באומר המלו' איני יודע דאינו גוב' דהתם הלו' טוען ברי שפרוע הוא. שם:

ז **נשבע**. כשטוען ישבע לי דאל"כ נוטל בלא שבוע' וע"ל סי' נ"ג ונ"ד. ש"ך:

ח **אומרים**. מלשון זה משמע דהב"ד טוענין למלו' כן אף אם הוא לא טען וכ"כ ב"י בשם הרמב"ם אבל מלשון הטור לא משמע כן ונ"ל דגם הרמב"ם לא ס"ל דטוענין עבורו אלא היכ' דהמלו' אינו תובע ללו' שיפרענו רק הלו' תובע למלו' שיחזיר לו השטר כי פרעו ואם יאמר שלא פרעו ישבע ע"ז ואפרענו ובזה אפשר דגם הטור מוד' כיון דהלו' הוא התובע. סמ"ע:

ט **מעותיו**. בסי' צ"ג סי"ח איתא בטור תשובת הרא"ש דמשמע דגם במשכון סגי ולכאור' נרא' דה"ה הכא ואפשר דשאני התם כיון שאינו זוכ' עד שישבע מצד הפוך אבל הכא שיש שטר בידו וא"צ לישבע אלא מדרבנן י"ל דצריך שיביא מעות דוק'. ש"ך:

י **הלו'**. (ז"ל הט"ז הטור וסה"ת הביאו אח"ז דעת הגאונים דאין א' מהם יכול להכריח חבירו לשבוע' מטעם דאין הנתבע חייב כלום עד שישבע התובע והתובע אינו חייב שבוע' עד שיהא ממונו מזומן ע"כ והב"י לא כ' ע"ז כלום ומ"מ פסק כאן כהרמב"ם כדרכו תמיד אף שרבים חולקים כ"ז שאין הרי"ף והרא"ש חולקים עליו ותמיהני על הסמ"ע שכת' בשם הב"י דהאחרונים הסכימו לדעת הרמב"ם כו' ואין זה בב"י וכמדומ' שנזדמן לפניו מ"ש הב"י בדין אחר אם (המלו') [הלוה] טוען (שמא) [שטר] מזויף כו' ותמיהני על הרמ"א שלא הביא דעת הגאונים מאחר שהטור וסה"ת הביאו דעתם באחרונ' משמע דכן הוא מסקנתם ועוד נ"ל ראי' מתשובת הרא"ש כו' ע"ש דסיים וכתב ז"ל ומלבד כל זה כיון שיש ב' דעות הי' לנו לפסוק המע"ה ואין כח למלו' לכוף להלו' לישבע כ"ז שלא נשבע הוא שוב מצאתי במהר"מ מראקנטי שפסק ג"כ כהגאונים וכן נרא' הלכ' למעש' עכ"ל) ועיין בש"ך:

יא **כאומר**. הב"ח הקש' מאי קמ"ל הלא ש"ס ערוך הוא ונתבאר בר"ס ע"ט ותירץ דבשטר גרע טפי כו' ולכך בסי' ע"ט א"י להחרים סתם וכאן עיקר החידוש דמחרים קודם פריע' ונרא' דכ"ש דיוכל לתבעו לאחר הפרעון ומשביעו היסת עכ"ל ואין דבריו נכונים בעיני אלא נרא' דא"י להשביעו היסת לאחר הפרעון דכיון דטען להד"ם הרי הוד' שלא פרעו (וכן השיג עליו הט"ז בזה ע"ש) וכן משמע מל' הט"ו ויותר בל' הראב"ד שכתבו ויחרים על מי שנטל ממנו ממון כו' הרי להדי' דלאחר פרעון עסקינן וא"צ לישבע אלא מחרים סתם מיהו כל זה כשטוען שפרעו קודם שטען להד"ם אבל אם טען שפרעו אח"כ יכול להשביעו היסת לאחר הפרעון ועיין לעיל סי' ע"ט ס"ח. ש"ך:

יב **אין**. כתב נ"י אבל ליתומים טענינן ואין נפרעין מהם אלא בשטר מקוים עכ"ל הסמ"ע ואינו ר"ל דטענינן להו פרוע דהא מתניתין הוא אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבוע' ופשוט הוא בסי' ק"ח ודוכתי טובא אלא משום דמשמע דאין פותחין שום טענ' ללו' אבל ליתומים טענינן מזויף ואע"פ שיש נאמנות בשטר אינו גוב' בו עד דמקיים ליה וכן הסכמת הפוסקים וע' לקמן סי' ק"ו. שם:

יג **תפס**. כתב הסמ"ע נ"ל דאין חילוק בזה בין ת"ח לאחר אלא שאינש דעלמ' אי פקח הוא הלו' וטוען שהמלו' ישבע ויטול או יחזיר לו שטרו כדי שלא יתפוס משלו היום או מחר שומעים להלו' אבל בת"ח לא מזדקקינן ליה גם לזה אלא אם ירצ' יחזיק בשטרו ובעת שיוכל לתפוס משל לוה יתפוס ויחזיקנו בידו בלא שבוע' וי"ל שכן הדין גם לשאר רבוותא והמחבר אף שסתם כאן גיל' דעתו בסי' פ"ז ס"י שכתב שם ז"ל י"א דכן הדין בתפס כו' ולא הזכיר ת"ח ע"ש עכ"ל ועיין בש"ך ובט"ז מ"ש בזה ע"ש:

יד **מסתבר**". הקש' בסמ"ע דבא"ע סי' צ"ו סי"ב פסק באשה החשוד' שכנגד' נשבע ונפטר ותירץ דדוק' באשה שיש לה משל בעלה בידה ויש לחוש שלקח' ממון בעלה או דהבעל אתפסה צררי מ"ה נשבע שכנגדה ונפטר משא"כ כאן דמיירי בשאר שטרות ע"כ ולי נרא' לתרץ דשאני כתוב' משטר דבשלמ' בהלוא' ס"ל שעבוד' דאוריית' וכמ"ש בסי' ל"ט ואפי' למ"ד שעבוד' דרבנן היינו לענין שעבוד נכסים אבל פשיטא דמדאוריית' חייב לשלם מה שהלו' לו בשטר בלא שבוע' אלא שתקנת חכמים הוא שישבע ובחשוד אוקמוה אדאוריית' אבל בכתוב' דלית לה כלל מדאוריית' רק דרבנן תקינו לה כתוב' וכמ"ש הט"ו בא"ע סי' ס"ו הלכך הם אמרו כו' לא תפרע אלא בשבוע' ובחשוד' אוקמה אדאוריית' ולית לה כתוב' וע' בב"י בא"ע סי' צ"ב סי"ג ותמצא סיוע לדברי עכ"ל הש"ך וע"ש מ"ש עוד בזה (גם הט"ז מחלק כעין זה ע"ש):

טו **לו**. דאין מהפכין שבוע' חמור' כמו דאין מהפכין שבוע' דאוריית' כ"כ הטור כאן ובסי' פ"ז כתב טעם אחר וחילק בין נשבע ונוטל ובין נשבע ונפטר כגון שבועת שותפין ואריסים הבאים להפך ואומרים דזה ישבע שבוע' חמור' שחושד אותו וישלם לו דיכול להפך ע"ש. סמ"ע:

טז **הוציאני**. עמ"ש הסמ"ע בזה ודבריו דחוקים (וז"ל הט"ז עיין מה שכת' סי' פ"ז סכ"ב דמזה מוכח דמי שמהפך שבוע' א"צ לקבל עליו חרם תחל' עכ"ל):

יז **בפניו**. דהחרם חל עליו אף שיצא כמ"ש בסי' ס"א ס"ח. סמ"ע:

יח **עומד**. וכת' הר"י בן הרא"ש ראובן שהי' לו שט"ח בנאמנות על שמעון וגם הי' לו שטר בפ"ע איך שנשבע לפורעו וכשתבעו ראובן הרא' שמעון השטר שנשבע קרוע לראי' שפרע ופסק דמחויב לשלם מכח השט"ח שביד ראובן. שם:

יט **ישלם**. כתב בעה"ת דמיירי אפי' באין בו נאמנות והיינו דוקא בשעומד בשטרו ואומר שאין בו רבית אבל אם המלו' מוד' שיש בו רבית אלא שבהיתר נעש' כתב מור"ם בי"ד סי' קס"ט דצריך המלו' לישבע בנק"ח והטעם דמגרע לשטרא בהודאתו עכ"ל הסמ"ע

וע"ש י"ד בש"ך ס"ק פ"א ובס' תקפו כהן סי' קכ"א ובתשובת הרמ"א סי' פ"ו ובתשובת מהרש"ך ס"ב סי' קנ"ח ובס"ג סי' ל':

כ **היסת**. כדין כל הנתבעים בלא שטר משא"כ אם היו שומעין לטענת הלו' שישבע קודם שגב' הי' צריך המלו' לישבע בנק"ח כדין נשבע ונוטל כן כתב הסמ"ע וז"ל הש"ך בטור כתב מתחל' גם טענת מזויף כמ"ש המחבר ובטוענו אחר הפרעון כתב כגון אמנ' או רבית כו' והשמיט מזויף ונרא' דבמזויף א"י להשביעו גם לאחר הפרעון כיון שהי' מקוים ועוד דצריך לטעון על גוף המעות וכן נרא' עכ"ל:

כא **אמנה**. כתב הסמ"ע הטעם משום דאין סתם שטר עומד למחיל' וגרוע טענתיה וע"ל סי' קכ"ו סי"א ובתשובת מהרלב"ח סי' ק"ט ובתשובת מהר"ם אלשיך סי' ל"ב ובתשו' מהראנ"ח סי' כ"א ובתשו' תורת אמת סי' ע"ו (והט"ז כתב דגם נאמנות בפירוש על טענת מחיל' לא מהני ודלא כהסמ"ע בשם רש"ל וע"ש) ובתשובת ד"ר סי' רי"א ומהר"י ן' לב ח"א סי' ק' ור"מ גאלנטי סי' צ"א וראב"ח ח"ב סי' ג':

כב **שיור**. ע"ל סי' מ"ו סל"ז בהג"ה דאם העדים אומרים שהי' תנאי ומ"ש בשטר בלא שום שיור לא נכתב לבטל התנאי אלא שלא הי' שיור בגוף המכר לכשיקיים התנאי נאמנים וי"ל דה"ה כאן בהלוא' הדין כן והיותר נרא' דיש לחלק דבמכר דוקא שייך לומר שדעתו הי' שבגוף המכר לא הי' שיור מפני שדרך בני אדם לשייר לנפשם זכות מה בדבר הנמכר משא"כ בהלוא' עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת הרשד"ם ס"י רצ"ג ובס' גד"ת דף ק"ו ע"ד:

כג **המלו'**. כתב הש"ך דהטור ובעה"ת שכתבו כן אזלי לשטתם דס"ל דנאמנים העדים לומר על תנאי אפי' כשכת"י יוצא ממקום אחר משום דתנאי מלתא אחריתי הוא ודמי לפרעון אבל לפי מ"ש לקמן דאין נאמנים לומר תנאי כשכת"י יוצא ממקום אחר דלמיעקר סהדותייהו קאתי וכאילו אומרים לא לוה והוא היפך דבריהם שבשטר א"כ ה"ה הכא א"צ המלו' לישבע ע"ז עכ"ל:

כד **הלו'**. (כתב הט"ז ולא אמרינן דישבע המלו' ויטול כיון דלפי דברי עצמו יש ריעות' בשטר זה שנעש' על תנאי אזל ליה כח השטר כו' ע"ש):

כה **במגו**. כתב הש"ך דדין זה אינו נרא' אף שהטור כתבו והוא מבעה"ת דמה בכך שהוד' שנעש' ע"ת סוף סוף לפי דברי המלו' השתא השטר כשר הוא ודמי ממש לטענת סטראי וכה"ג דנאמן אף למ"ד דלא אמרינן מגו להוציא דלא יהא אלא טוען אמנ' כו' ולא הי' מלאני לבי לחלוק על בעה"ת והט"ו אך כיון דבלא"ה הרמב"ן והרשב"א ושאר אחרונים חולקים על הך דינא דמזויף ואמנ' גופי' דבס"ס פ"ג וס"ל דכל היכא דאית

ליה מגו אע"פ שמוד' שהשטר אינו כלום נאמן וכ"ש הכא ע"כ נ"ל ברור כאן דהדין עם המלו' וע' בתשובת מהרי"ט סי' ע' וסי' ק"ה עכ"ל וכתב הסמ"ע בשם הריב"ש דאף למ"ד לא אמרינן מגו להוציא מכל מקום נגד קרקע אמרינן ולא אמרינן קרקע בחזקת בעליה עומדת וע"ל סי' ק"נ מדין זה וכתב נ"י דלא אמרינן מגו לבטל מנהג המדינ' ובהר"ן האריך בדיני מגו וכתב דלא אמרינן מגו שהי' י"ל איני יודע ובנ"י פ' ח"ה דלא אמרינן מגו בשנים וע"ש חילוקים בזה ובתשובת ר"י מינץ האריך בזה (וכללי דיני מגו עיין בש"ך בס"ס זה כי שם ביאר באריכות כל חלוקי דיניהם ע"ש):

כו **להוציא**. עיין בתשובת הרמב"ן ר"ס ק' דכתב אע"ג דלא אמרינן מגו להוציא היכא דיש שטרא מעלמ' אמרינן אפי' להוצי' וע"ש ומשמע מזה דמי שחייב לחבירו בע"פ בענין דא"י לטעון פרעתי כגון שא"ל אל תפרעני אלא בעדים וכה"ג א"י לטעון סטראי אף שפרע לו סתם ולא הזכיר לשון פרעון והי' יכול לומר מתנ' נתן לי לסברת המחבר וסייעתו בסי' נ"ח ס"ב וכן מוכח בסי' ע' ס"ד ע"ש. ש"ך:

כז **נאמנים**. ואין זה חשוב כחוזרים ומגידין אלא כמפרשים דבריהם והרי השטר כשר כשנתקיים התנאי. סמ"ע:

כח **יוצא**. כתב הש"ך תימ' על המחבר שסתם כדברי הטור דהרי הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א חולקים וס"ל כשכת"י יוצא ממ"א אין נאמנים וכמו שכתב הבית יוסף ס"ס כ"ט וכ"פ המחבר גופיה בסי' מ"ו סל"ז ע' שם וכן העליתי בסי' כ"ט להלכ' והבאתי שכן דעת רש"י ור' ירוחם ונ"י והריטב"א ושגם הרא"ש אינו חולק ע"ז ע"ש עכ"ל:

כט **אחד**. כתב הסמ"ע מכאן מוכח דמ"ש המחבר בסי' מ"ו סל"ז ואין כאן אלא ע"א דאינו ר"ל דחייב לישבע ש"ד נגד העד וכדעת הרמ"ה שם אלא ר"ל דאין לזה שאומר לא הי' תנאי כח רק כעד א' והרי יש ע"א כנגדו לכן א"צ לישבע אלא היסת לאפוקי מדעת הרמ"ה שם דס"ל דזה שאומר לא הי' תנאי יש לו כח כב' עדים ולענין אם נתחייב ש"ד וע"א מסייעו כתב המחבר בסי' ע"ה ס"ב ובסי' פ"ז ס"ו פלוגתא די"א שפטרו וי"א שאינו פטרו אבל הטור פסק בכולם דמהני עד א' לפטור משבוע' (עמ"ש בסי' כ"ט ס"ק ג') ואם עד א' מעיד שפרעו לאחר מכאן עיין בש"ך שהביא פלוגתת הפוסקים בזה אם ג"כ הוי דינו כמו בתנאי ע"ש:

ל **שכולו**. ומיירי שהעדים לא העידו כן עד אחר שהוד' במחצ' דאם העידו כבר הי' הלו' נאמן בלא שבוע' דה"ל כמשיב אביד' במחצ' שהוד'. סמ"ע:

לא **נשבע**. ש"ד כדין מוד' מקצת וגוב' המלו' המחצ' מבני חרי אבל ממשעבדי לא דמצי הלקוחות לומר אנן אעדים סמכינן ואפי' יש בשטר נאמנות כב' עדים הא נתבאר בסי'

ע"א סי"ט דאין נאמנות מועיל לגבי לקוחות ואם חזר הלו' ואמר נזכרתי שפרעתי כולו ה"ז יכול לטעון כיון שעדים מעידים ומסייעים אותו וכמ"ש בסימן ע"ט ס"ג עכ"ל הש"ך וכתב הסמ"ע בשם הרשב"א הביאו הב"י בסימן ע"ה על שמעון שהוציא שט"ח על ראובן וראובן טען שהוא פרוע והא ראי' שלא כתב חוב זה במזכרת נכסיו כשנשבע על המס והשיב שהדין עם שמעון ואין ראי' ממה שלא כתבו במזכרת המס דשמא שכחו ע"כ (והט"ז כתב ע"ז וקשה ממ"ש בסימן פ"א סכ"ח שאין שומעין לו כשטוען שכחתי ונשבעתי דחזק' דאדם מדקדק בשבועתו וי"ל דכשנשבע על ענין א' בפרטי ודאי רמיא אנפשיה ומדכר מתוך חומר השבוע' אבל כאן שלא הזכירו בכלל שאר נכסיו כשנשבע שכח' כזו מצוי' עכ"ל) וכ"כ הש"ך בסי' פ"ה ס"ק ב' ע"ש:

סימן פג

א **המלו'**. לשון הטור דעבד לוה לאיש מלו'. סמ"ע:

ב **שתק**. כתב הסמ"ע דהטור לא כתב דין זה ומשמע דלא ס"ל הכי עכ"ל ולא נהירא וכן משמע להדיא בב"ח ושאר אחרונים דהטור אינו חולק ע"ז וע' בתשובת מהרשד"ם סי' קכ"ה. ש"ך:

ג **שלח**. משמע אפי' יש עדים בשע' שקבלם וא"ל הולך או תן מנה זו לפ' ואף ע"ג דבסי' קכ"ה ס"ג משמע דבכה"ג לכ"ע אין השליח יכול לעכבם לעצמו כיון דלית ליה מגו ע"ש נרא' דשאני התם דמיירי כשאומר אחר כך אמת קבלתים מתחל' להוליכם לפלוני אבל לא אעשה כן רק אעכבם לעצמי והלכך כיון שמתחל' זכה בהם לפ' שוב א"י לעכבם לעצמו אבל הכא מיירי שאמר מעולם לא כונתי לזכות בהם לפ' רק מתחל' כונתי לזכות לעצמי מיהו דוקא בשידוע שחייב לו אז יכול לעכבם אפי' קבל בעדים דאל"כ א"י לעכבם לעצמו אא"כ קבלם שלא בעדים או שהוא בענין שי"ל החזרתי מטעם מגו אי נמי כשלא א"ל אלא צא ופרע לפ' בעל חובי דבכה"ג לא הוי כזכי. שם:

ד **לעצמי**. וכתב הע"ש אבל אם שלח שליח לשלם להרב' מלוין שלו ונתנם השליח לא' מהם או תפסם א' מן השליח מוציאים מידו וחולקין ביניהם ומביאו הסמ"ע וכ"כ הב"ח וכתב הטעם דמיד שאמר הלו' תן לזה כך ולזה כך קי"ל דתן כזכי וזכה השליח בשביל כל אחד ואחד. שם:

ה **קבלתם**. מוכח מזה דאם המלו' מוד' שע"מ כן קבלם תו לא מצי למטען סטראי וכ"מ מתשובת הר"ן הביאו הב"י בסימן נ"ח ע"ש וכ"פ בתשובת מהרשד"ם סימן ל"ו וסימן קי"ב וכתב עוד שם דאם פרעו לוה ע"י שלוחו דמלו' נאמן הלו' בלא שבוע' שפרע על חוב

זה אם אין השליח בפנינו כיון דהמלו' טוען שמא וע"ש ונרא' דמיירי כשמוד' המלוה שעשאו שליח לגמרי לקבל על איז' חוב שירצ' אבל אם אומר שלא שלחו רק סתם לקבל מעותיו יכול לומר לא הייתי מתרצ' רק על חוב שאין בו ערב והשליח שקבלו על חוב שיש בו ערב שינה מדעתי ולתקוני שדרתי כו' וכמ"ש ר"ס קפ"ב ונאמן המלוה בכך כיון שיש שטר בידו נ"ל ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' רכ"ז. שם:

יו **פה**. והערב ג"כ נשתעבד בע"פ בשעת מתן מעות ובקנין. סמ"ע:

יז **הערב**. דהא הלוה יש לו מגו ואפי' לוה בעדים מ"מ יכול לו' פרעתי גם חוב זה דקי"ל המלוה בעדים א"צ לפרעו בעדים וא"כ גם הערב פטור אפי' נתערב בקנין דבמקום דהלו' פטור גם הערב פטור כמ"ש בס"ס מ"ט וסי' קכ"ט ס"ח. שם:

יח **קבלן**. ק"ל דהא בסימן קכ"ט סט"ו פסק דקבלן חייב וי"ל דשאני הכא כיון שהמלוה מודה שקבל מעות ודוחק וגם בעה"ת שממנו מקור דין זה ס"ל גם בעלמא כן וכמ"ש בסי' קכ"ט ע"ש וצל"ע. ש"ך:

יט **בעדים**. בזה שלא פרעו בעדים א"צ שיהיה לו ב' שטרות אלא בשטר אחד סגי רק משום סיפא דפרעו בעדים כתב שיש לו שני שטרות ועיין מדינים אלו בסימן נ"ח ס"ב. סמ"ע וש"ך:

כ **ונפטר**. כתב הסמ"ע דאפילו להיש חולקין שאומרים מגו להוציא וכמ"ש הרמ"א בסימן פ"ב סי"ב מודה הכא דאין המלוה נאמן לומר שטר אחר היה לי ואבד במגו דאי בעי שתק ותבעו בשטר מקויים זה דכיון דמודה המלוה דתחלת ביאתו לב"ד בא לתבעו בשטר פסול ולא אמרי' מגו אלא להוכיח מיניה שטענתו שטוען מתחלה היא אמת וכ"כ התו' ודלא כהע"ש כו' והש"ך כתב דיפה כוון הע"ש ודברי הסמ"ע תמוהין דע"כ לא כתבו התוספות הכי אלא לרב יוסף אבל להמסקנא ע"כ לא קאי האי טעמא אלא הטעם משום דאין אומרים מגו להוציא וכ"מ לקמן סימן קמ"ו סכ"ה וכ"כ התו' להדיא פ' ח"ה דף ל"ב ע"ב וכ"מ להדיא בהרא"ש שם וכן הוא להדיא בפסקי מהר"מ רקנטי סימן רמ"ח ע"ש וגם הי"ח שבסימן פ"ב בע"כ ס"ל דלא מבטלינן מגו משום שהיה מוכרח לשקר תחלה כו' ע"ש שמביא עוד ראיות לדבריו וסיים וכתב ולענין הלכה אין בידי להכריע בין אבות העולם ונ"ל דבכל גונא הוי ספיקא דדינא ונ"מ דאי תפס המלוה אפי' בעדים לא מפקינן מיניה כדין כל ספיקא דדינא ואפי' השטר אינו מקוים כשיקיימנו אח"כ נאמן על מה שטען כבר שהיה נאמן במגו כיון שעתה הוא מוחזק וכן אי עבד הדיין עובד' והגבה להמלוה חובו מה דעבד עבד וכ' הרמב"ם בפירוש המשנה סוף שביעית אם טען הלוה שהשטר הוא אמנה והמלוה אומר שאינו אמנה אלא מוקדם נשבע הלוה היסת ונפטר

ולא מהימן המלוה במגו דלא אמרינן מגו להוציא ומביאו הב"י בסימן פ"ב ונראה דמיירי בהנך מוקדם דהשטר פסול לגמרי אבל במוקדם ממש כיון דס"ל להרמב"ם דגבי מבני חרי א"כ לדברי המלו' השטר כשר לגבות מהלו' עצמו ונאמן במגו. כן נלפע"ד עכ"ל:

סימן פד

א **בשבוע'**. וכתב ב"י בשם בעה"ת שאם פגמו בנו לא ישבע שהתקנה שהתקינו בו התקינו ולא בבנו עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דדין זה צ"ע כו' והאריך בזה ומסקנתו דאף כשפגמו בנו צריך לישבע ע"ש (ועמ"ש הט"ז בדין זה):

ב **השבע**. לשון הש"ס משום דהפורע רגיל לדקדק והנפרע אינו רגיל לדקדק מ"ה רמו רבנן שבוע' עליה כי היכי דלודי סמ"ע:

ג **השאר**. וכתב ב"י בשם הרשב"א הפוגם שטרו ואמר בפרעון ראשון ושני אני זוכר והשאר איני יודע הלוה פטור ויחזיר לו המלוה שטרו או משכונו עכ"ל וע"ל סימן נ"ט וסי' ע"ב סכ"ד וסי"ד שם בהג"ה. שם:

ד **טען**. כתב הסמ"ע דדין זה תמוה דהא נתבאר בסי' ע"ח בתבע המלו' ללוה עצמו אפי' במלו' ע"פ והוא תוך הזמן והלו' אומר שפרע לו דס"ל להרי"ף ור"י מגא"ש דא"צ המלו' לישבע משום דחזקה אין אדם פורע תוך זמנו וכתב שם הב"י דכ"מ מהרמב"ם והביא דברי הרמב"ם הללו ומיירי שם אפי' בדא"ל השבע לי דאל"כ אפי' לאחר זמנו גובה המלו' בלא שבוע' בשטר שבידו דהא גם בשטר איירי שם ואף שיש ליישב ולומר כיון דאיתרע החזק' דאין אדם כו' שהרי המלו' עצמו מוד' שפרע לו קצת תוך הזמן מ"ה גם במותר אי טען השבע לי צריך לישבע מ"מ קשה דבס"ה בעד א' מעיד שהוא פרוע והוא בתוך זמנו וטוען השבע לי כתב ג"כ דצריך לישבע וצריכין לדחוק ולומר דס"ל דמ"מ כיון דפוגם שטרו או היכא דאיכ' ע"א מהני לי' אפי' תוך זמנו לענין דאם א"ל השבע לי דצריך שבוע' אלא דצ"ע מנ"ל להמחבר זה וגם הש"ך השיג בזה וכתב דאי כשטוען השבע לי צריך לישבע אמאי גובין מיתמי אם הוא תוך הזמן נטעון להו דלמא הוה אבוהן טעין ישבע לי דכל מה דמצי אבוהון למטען כו':

ה **שיטי**. הטעם דה"ל כאלו נכתב השטר מתחל' על סך הנשאר חייב לו כ"כ הסמ"ע והש"ך כתב דדין זה חידוש הוא ולא נמצא בשום פוסק רק בטור מתשו' הרא"ש ואלו הוי ס"ל להפוסקים הכי לא הוי שתקו מלחלק בכך וגם נ"ל דאף הרא"ש והט"ו לא מיירי אלא כשהלו' מודה שבידיעתו כתב הפרעון ביני שיטי אבל כשהלו' טוען שהמלו'

מעצמו כתב קצת הפרעון ביני שיטי הוה לי' שפיר פוגם כו' ע"ש שמביא ראי' לזה ועיין בתשובת מהרי"ט ח"מ סי' קכ"ג:

יא **נאמנות**. דהמלו' נאמן במגו ואין זה מגו להוציא כיון דשט"ח בידו. סמ"ע:

יב **מוד**'. ואינו נאמן במגו דהוי מגו להוציא כ"כ התוס' והרא"ש ולדעת הרמב"ן והרשב"א ושאר אחרונים שהבאתי בס"ס פ"ג נאמן כאן המלו' ולפי מ"ש שם דהוי ספיקא דדינא ואי תפס לא מפקינן מיני' ה"ה כאן וע"ש. ש"ך:

יג **בשבוע**'. גם בזה אנן טענינן לי' שצריך לישבע ומיירי שאין כתוב בשטר נאמנות אפי' סתם דא"כ נאמן הוא נגד ע"א וכמ"ש בר"ס ע"א כ"כ הסמ"ע וכבר השבתי עליו שם וכתבתי דנאמנות סתם אינו מועיל נגד עד א' עכ"ל הש"ך [ועמ"ש שם ס"ק ג'] וכתב עוד הסמ"ע דכל הני שבועות דרבנן נינהו כעין דאורייתא דכל שבוע' שבתור' נשבעין ונפטרין ולא ליטול ועוד דהשטר ה"ל שעבוד קרקעות:

יד **טען**. עמ"ש לעיל ס"ק ד' ע"ש:

טו **יורשיו**. הכל תפסו על המחבר בזה וגם על תשובת הרא"ש עצמו קשה וכבר האריכו הע"ש והסמ"ע בזה והב"ח כתב דמיירי כאן דמת לוה בחיי מלוה ודבריו דחוקי' ועוד ק' דא"כ בלא עד ובלא פוגם נמי אין היורשים גובין מ"מ לענין דינא נראה עיקר כהב"ח ויותר נכון שישארו דברי הרא"ש והמחבר בקושיא משנמציא סברות זרות שאינן אליבא דהלכתא ועמ"ש בסי' ק"ח סי"ד כי שם מקום ביתו של דין זה עכ"ל הש"ך:

סימן פה

א **זמן**. פירוש זמן פרעון של שטרו ודוקא כשמוציא שטר או מברר בעדים הא לא"ה נאמן ראובן במגו דלא מכרתי לך ולא קבלתי ממך מעות כמ"ש ס"ג בהג"ה. ש"ך:

ב **נאמנות**. דאנן סהדי שפרע לו כבר ואפי' האמינו כבי תרי נרא' דלא מהני נגד חזקה זו דאנן סהדי דלא לכל ענין מהני נאמנות כבי תרי כמ"ש ר"ס ע"א עכ"ל הסמ"ע ואף למ"ש לעיל דהיכא דאית לי' מגו נאמן הכא לא שייך מגו דאי אמר לא מכרתי לך הי' מכחיש עדי המכיר' ואינו נאמן דאע"ג דהימני' כבי תרי היינו להכחיש עדי פרעון אבל להכחיש עדים שיעידו על דבר אחר בזה לא הימני'. שם:

ג **נאמן**. ולי נראה דליכא מאן דפליג בהא דחליל' לפסול שטר מקויים בטענת מזויף משום הוכח' מה שאנו רואין בעין שאינו כן ומ"ש רש"י והר"ן והלה מוצי' שטר מכירה ואומר שטרך מזויף או פרוע שאלו הייתי חייב כו' ר"ל שטרך איני יודע מה טיבו שבודאי

איני ח"ל ושטרך מזויף כו' אבל אם טוען רק מזויף לחוד פשיטא דאינו נאמן כיון שהוא מקוים וגם מגו דפרעתי אין כאן דה"ל כמגו במקום עדים. שם:

ד **טענה**. ובס"ג יתבאר דאפי' הי' ביומא דמשלם זמניה מ"מ לא הי' יכול לכופו לפרוע לו אז ביומו כ"כ הסמ"ע ואף שיש לחלק דהתם טעמא הוא כדאמרינן בש"ס דעביד אינש דיזיף ליומא אבל מאן לימא לן שמוכר אדם שדה ליומא מ"מ נרא' עיקר כהסמ"ע. שם:

ה **לגבות**. הא דלא אמר טעמא דלמעות הי' צריך די"ל הי' לו למכור לאחר ולא לזה כדי שלא יהא פתחון פה עליו ע"י מכיר' זו והא דאמרינן בעלמא מדלא מסר מודעא ש"מ דגמר והקנ' ליה היינו משום דאין להתובע לסמוך כ"כ אטענתו לחוד משא"כ כאן די"ל סמכתי נפשי אשט"ח שבידי עכ"ל הסמ"ע (ועמ"ש בזה הט"ז ומה שהשיב עליו הגאון ח"צ בהגהותיו שם ע"ש):

ו **מעות**. כ"כ הטור ויגעתי למצוא מקור לדין זה ולא מצאתי וגם הוא תמוה מאד בעיני שהיאך יאמר הי' לך לטרוף כו' שהרי יוכל המלו' לומר אלו הייתי נוגשך סלקתני במעות או מכרת השד' לאחר לכך הוצרכתי לפייסך שתמכור לי והוכרחתי ליתן לך המעות מתחל' כיון שהוא מקום דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא ושאלתי לכמה חכמים ואמרו שהשכל נותן כן שיוכל לטעון זה ואין לפסול שטרא מעליא בסברא זו דהי' לך לטרוף כו' מיהו במקום שכותבים שטר ואח"כ נותנים המעות הדין אמת כמ"ש הט"ו דיכול הלו' לומר אלו הייתי חייב לך איבעי לך לעכובי זוזי בפרעון חובך שהרי כבר הי' שטר מכיר' בידך. ש"ך:

ז **יראתי**. פירש הסמ"ע אלא תבריחם או תמכרם לאחר ושוב א"י להוציא מידם משא"כ בקרקע שבמקומ' עומדת ואף אם יקדם וימכרנה יטרפנה מידו בשט"ח המוקדם עכ"ל ולפ"ד הש"ך שכתבתי בס"ק ו' גם בקרקע שייך לומר יראתי כנזכר שם (והט"ז הקש' ע"ד הסמ"ע דא"כ כי יקנה ממנו ג"כ לא מהני כלום שיקח המטלטלים בעד המעות שנותן לו עכשיו וממה יגבה חובו ונ"ל הטעם דהמלו' חפץ וחשק לאותן מטלטלים ואי הוה אמר ליתנם לו בחובו ירא שמא יפרענו בדבר אחר משא"כ בקרקע טפי ניחא למלו' שיחזיק הלו' כדי שיהא חובו בטוח שעיקר שעבודו על הקרקע עכ"ל):

ח **ליפרע**. הש"ך האריך מאד להשיג על הט"ו בדין זה ע"ש שהביא הרב' ראיות והוכחות לדבריו ומסיק וכתב ז"ל העולה מזה דשנים שהוציאו שט"ח זע"ז בכל ענין זה גובה חובו וזה גובה חובו כן מוכח בש"ס וכן דעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ורש"י ובעל המאור והרמ"ה והריטב"א ודלא כהט"ו וסייעתם עכ"ל:

ט **ברור**. גם בזה השיג הש"ך על הרמ"א וכתב שהרא"ש בתשו' לא כ"כ בפשיטות אלא בצירוף טעמים אחרים כו' וע"כ דינו של הרב צ"ע מיהו לפמ"ש לעיל דבכל ענין זה וזה גובה לא נ"מ הכא מידי מיהו נ"מ בעלמא במכר השד' דלעיל ס"א עכ"ל:

י **באתרא**. הסמ"ע כתב ב' טעמים בזה ע"ש אבל הש"ך תמה על הט"ו דא"כ בכל ענין בטל שטרו של ראובן והלא משנתינו חכ"א זה גובה שטר חובו וזה גובה שט"ח ולא אוקימנא ביומא דמשלם זימניה אלא לרב ששת אבל לר"נ דקי"ל כותיה אפי' מטא זמניה גובה שט"ח כו' אלא ודאי דהרמ"ה לא כ"כ אלא לפרושי סוגיא כו' ע"ש:

יא **עידית**. הטור כתב הטעם שאפי' לא חזר ראובן ולוה ממנו הי' יכול לגבות העידית שלו (וא"ל שירא שיפרע לו בהמעות שבידו ולכך לוה ממנו דא"כ עוד לא יצא מיראתו דלמא ימשכנו ביד אחר ויפרע לו המעות וגם שומא הדרא ויפדנו מידו כשיפרע לו) ואם לוה ממנו כדי להגבותו זיבורית שלו אין דרך בני אדם ללות כדי למכור נכסיו ואם אמר כוונתי למכרה ושאפרע ממנו המעות כך הי' יכול ללות מאחר ולהגבותו זיבורית שלו עכ"ל. סמ"ע:

יב **בשלו**. פי' כגון שלא הי' לו עידית מעולם אבל אם הי' לו עידית בשעה שלוה ומכרה צריך ליתן לו בינונית כ"כ הב"ח ונכון הוא וע"ל סי' ק"ב ס"ד ונרא' דה"ה ברישא אם יש לא' בינונית ולשני זיבורית כו' צריך לפרש כן דאי ה"ל עידית ומכרה צריך ליתן לו בינונית. ש"ך:

יג **זמנו**. כלומר שזמן הלואת השטר שמוציא שמעון על ראובן הי' קודם שהגיע זמן פרעונו של שטר ראובן כו' אז בכל ענין ר"ל בין באתרא דכתבי שטרא כו' כל א' עומד בשלו היכא דליכא רווחא ואם יש לזה עידית ובינונית ולשני זיבורית זה גובה וזה גובה. שם:

יד **עדיין**. בתשובת מהר"א ששון הקש' דהיאך שייך מגו נחזי זמן השטר מתי הוא ותירץ דמיירי שאין בו זמן כמ"ש הטור ר"ס מ"ג דאפי' שטר שאין בו זמן כשר לגבות מבני חרי ע"כ ולא דק דה"ק מגו דאי בעי אמר מה שפרעתיך הי' קודם זמני וכ"כ בס' גד"ת ומ"ש כמ"ש הטור לא דק דהתם מיירי בזמן הלוא' והכא מיירי בזמן פרעון עכ"ל הש"ך וע' תשובת רדב"ז סי' ז' ולחם רב סי' ר"ל וכנה"ג ופליטת ב"י סי' י"ז וד"ר סימן של"ג:

טו **בחיי**. פירש הסמ"ע שעיקר הטעם דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אינו אלא משום דחיישינן דצררי אתפסי' והיינו דוק' כשבאין להוצי' מהיתומים אבל לא במקום שבא להחזיק ולתפוס מה שבידו בכדי חובו שנתחייב לו אביהן בפיו כמשמעות השטר שבידו ועיין בתשובת ריב"ש סי' שצ"ט וראב"ח סי' קי"ג:

טז **גובה**. פי' וא"י לומר כיון שהדין הוא שכל א' יעמוד בשלו נחשב השטר כפרוע וא"כ גם הלוקח שבא מכח המוכר לא עדיף מיני' קמ"ל דלא דמ"מ אם יקנ' השני עוד שדות ויהי' לו עידית ובינונית ולהשני זיבורית כל א' גוב' חובו מ"ה גם הלוקח יכול לגבות מאחר דהשט"ח אינו נחשב כפרוע כ"כ הטור ע"ש. סמ"ע:

יז **חוזר**. כתב הסמ"ע משמע אפילו בלא דאקני ומיירי דוק' במכר המלו' מוקדם השט"ח אבל כשמכר המאוחר השט"ח אינו יכול המוקדם לחזור ולגבות ממנו השד' אם לא שהי' בשט"ח שלו שעבוד דאקני והב"ח השיג עליו דכיון דמפיק משעבוד' דר"נ א"צ דאקני וכן נ"ל עיקר מהך דפרק כל שעה דאמרינן דרב' סבר בע"ח להבא הוא גוב' כו' ע"ש בש"ך וע"ל סי' קי"א סכ"ב וכ"ג (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה והגאון ח"צ בהגהותיו שם השיב עליו והשיג על הש"ך ע"ש באורך):

יח **שעבד**. ל' הע"ש אם שעבד לו המוכר מטלטלי אג"ק כו' וכ"כ הסמ"ע וז"ל דאפילו במכר המוקדם שט"ח דאף אם נאמר גם במטלטלי אג"ק דדאקני ט"ס הוא מ"מ כיון דא"י המאוחר לחוד לגבות מהלוקח כ"א מכח ששעבד לו המוקדם מטלטלי אג"ק יכול הלוקח לומר דלא שעבד לו כי אם מטלטלי שכבר באו לידו ולא מה שלא באו ליד המוקדם עדיין משא"כ כשכתב המוקדם להמאוחר גם דאקני כו' עכ"ל ודבריהם תמוהין דמה מועיל ששיעבד המוכר מטלטלי אג"ק מ"מ המטלטלים שגבה זה הלוקח דין מטלטלים יש להם אלא פשיט' דמיירי דזה שגובים ממנו המטלטלין שעבד כן דאז דין קרקע יש להן והכי משמע להדי' פשט דברי הטור כו' ע"ש בש"ך שהבי' עוד ראיות לזה:

יט **ושיקנ'**. דאל"כ י"ל מטלטלים אלו קניתי אח"כ ולא נשתעבדו באג"ק אבל בקרקע מסתמ' ידוע מתי קנה אותה וכה"ג אמרינן בסימן ק"ד ס"ה עיין שם מיהו בקרקע שידוע שקנה אח"כ ולא כתב דאקני אינו חוזר וגוב' וכדמוכח בתוס' פ' כל שעה כו' וא"כ בקרקע שקנ' לוה השני אחר הלוא' כשלא כתב למלו' שלו דאקני הי' יכול למכר' והמלו' שלו א"י לטורפ' וה"ל כמטלטלים ולאו בת שעבוד היא ולא עדיף מלו' ראשון ממלו' שני וא"כ ליכ' נמי בהא במלו' ראשון משום שעבוד' דר"נ וכן עיקר. ש"ך:

כ **מקוים**. דאז תורת שטר עליו וקרוב לודאי שגם ראובן נתחייב לו מ"ה א"י להוצי' משמעון עד שיעמוד עמו בדין ויפטר משט"ח שביד שמעון עליו עכ"ל הסמ"ע וע"ל סי' כ"ד:

סימן פו

א **אח"כ**. ודלא כדעת ר"י א"ז בהגהת אשר"י פ' שור שנגח ד' וה' דמחלק בכך ומביאו ב"י בסי' זה ומהר"מ במרדכי חולק ודעתו כהט"ו וכן נרא' דעת הפוסקים בכמה דוכתי וכ"פ מהרש"ל פ"ד דב"ק ועיקר עכ"ל הש"ך ועיין בתשו' הגאונים סי' רכ"ג וד"ר סימן ש"כ ותשובת מהרי"ל סי' ק"א ומהרי"ט ח"א סי' ק"ה ומהרש"ך ח"א סי' י"ב וקכ"ח:

ב **הלוא'**. וכתב בהג"ה פרק ד' וה' מא"ז דהך דר"נ שייך נמי בחוב של הלוא' ובמפקיד ונפקד ובניזק ובשכירות ובגוזל ונגזל וכ"כ מהרש"ל וכתב עוד דאין חילוק בין שניהם הלואה או א' פקדון או שאר חוב דאע"פ שאינם שוים בכל תביעו' שבעולם שייך דין זה ופשוט וכתב עוד בהג"א שם ושייכא נמי בנפקד ומסור (דמפקיד) [דמפקינן] מנפקד של המוסר ויהבינן לנמסר ור' שמחה חולק במוסר ע"כ וכתב מהרש"ל שטעמו של ר"ש דדינא דגרמי הוא מדרבנן ולהרמב"ן דס"ל דדיני גרמי מדאורייתא אף במוסר מוציאים מדר"נ ועמ"ש בסימן ס"ו סל"ב דהוי ספיקא דדינא אי דינא דגרמי דאורייתא א"כ היה נראה דהכא במוסר אין מוציאין אבל מ"מ נראה מטעם אחר דמוציאין מדר"נ כיון דח"ל מדרבנן כל מה דתקון כעין דאורייתא תקון אף דהוי קנסא מ"מ היכא דמצינן למגבי מיניה גבינן והיינו דלא מצינו בשום מקום בש"ס ופוסקים לחלק בדר"נ בחוב שהוא מדרבנן אלא ודאי כמ"ש כנ"ל עיקר. ש"ך:

ג **שכירות**. הש"ך הביא תשובת מהרש"ך ודברי ספר גד"ת שהשיגו על הרמב"ם במה שפסק דמוכר עצמו אין מעניקין לו ופסק ג"כ כרבי נתן ונראין דבריו כסותרים זא"ז ע"פ סוגית הש"ס פ"ק דקידושין ע"ש שהשיב עליהם ודחה דבריהם כדי להעמיד דברי הרמב"ם על נכון וכ' עוד דהרמב"ם מפרש דבכל מילי דצדקה כגון מעשר עני וכה"ג לא ס"ל כר"נ וכדפסק בפ"ו מהלכות מ"ע והוא מהתוספתא וכ"כ המרדכי פ"ק דב"ב על אחד שהיו נושים בו מנה ונתנו לו צדק' דפטור לשלם חובו ממעות זה עכ"ל וע"ל סימן צ"ט ס"ד בהג"ה:

ד **לפדות**. והיינו כשאין לחוש שיבא לראובן היזק מזה וכמ"ש הרמ"א בס"ס זה ואות' הג"ה מקומה כאן סמ"ע:

ה **המותר**. ואם משכנו לזמן אף שהיה יכול לפדותו תוך הזמן מ"מ כיון שהי' זמן קצוב ביניהם ליתן לו לזמן פ' סך כך חייב ליתן לו כל מה שיבא עליו לזמן הקצוב כן הוכחתי בסימן ע"ב ס"מ מתשובת הרשב"א שהביא ב"י סימן ק"ד וכתבתי שגם הרב מודה לזה לדינא ע"ש. ש"ך:

ו **נזקקים**. דזה נקרא משועבדים ואין מגבין מהם במקום שיש ב"ח אף שהגיע ז"פ החוב כן מוכח בהר"ן ולאפוקי ב"י וד"מ עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך בהרבה ראיות להוכיח דאף דאית נכסים לשמעון מ"מ נשתעבד לוי אא"כ שיש ללוי הפסד בזה כגון שאומר ששטרו של שמעון הוא פרוע או אמנה ושאר דבר המבטל השטר או שמחל לו השטר או שצריך עדיין המעות לזמן מה ושמעון רוצה להניחו אצלו וכה"ג אז אין מוציאים מלוי בע"כ אא"כ אין לשמעון נכסים כלל ואז צריך ראובן לישבע ש"ד שלא נפרע אע"פ שאין לוי יודע אם נפרע כדין כל טורף משועבדים שאינו גוב' אלא בשבועה זהו קיצור תוכן דבריו וע"ש באריכות וע"ל סימן ק"ו:

ז **מוטל**. בעה"ת כתב הטעם דהרי לית ליה לשמעון למטרח ולזבוני למיפרע חובו (במזומנים כדלקמן סימן ק"א) וההיא תביע' כהאי טירחא דמי ולפ"ז נ"ל דאם כתב שמעון לראובן בשטר שעבודיה שמחויב לטפל בסחורתו למוכרם ולהשתדל מעות מזומנים וכמו שנוהגין עתה גם זהו בכלל הטיפול עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך חולק על גוף הדין וכ' דמסי' ק"א אין ראיה דהתם כיון דנותן לו מטלטלים ושוה כסף ככסף יוצא ידי פרעון בזה ואולי גם בעה"ת והט"ו מיירי שנותן לו שטרות בגוביינא ע"פ שומא כמ"ש בסימן ק"א ס"ה ע"ש הא לא"ה שטר אין גופו ממון וכ"ש כשלוי חייב לו חוב בע"פ מה יתן לו שיצא ידי חובתו ואע"ג דראובן יכול לתבוע ללוי ולא יכול לומר לאו בע"ד דידי את היינו משום דנשתעבד לו ג"כ אבל פשיטא כ"ז שלא פרע לו חייב עדיין שמעון לראובן הלכך עליה דידיה רמיא לתבוע ללוי וכל שאינו עושה כן נראה דהוי לוה רשע ולא ישלם כן נ"ל ברור עכ"ל:

ח **בפקדון**. נראה דמיירי אפי' כשעדיין לא הגיע זמן חזרת הפקדון אפ"ה אין לו תורת משועבדים דכיון שהוא פקדון ביד אחר הרי הוא כמו שהיה בידו וא"י לומר טול קרקע כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דדוקא פקדון אבל שאלה לא דשואל טובת הנאה שלו לזמן ששאל וא"כ אפי' לית ליה נכסי אחריני אין מוציאין מהשואל קודם הזמן כמו גבי הלואה בס"ה וס"ט ונראה דה"ה בשוכר כלי לזמן דינו כשואל ועיין בא"ע סימן ע' ס"ז ומה דמשמע מדברי הרב בהג"ה שם אם אית לזה נכסי אין מוציאין אף מיד הנפקד והשואל כו' לא נהירא לי דכיון דמשתעבד מדר"נ אפי' בדאית ליה נכסי כמ"ש לעיל א"כ אמאי לא יוציאו מן השואל ומן הנפקד וכ"כ הרשב"א בתשו' גם הרב גופיה בסימן ק"א ס"ד הביאו בהג"ה ואי מיירי שיש פסידא בזה לשואל א"כ אפי' ליכא כאן בני חרי נמי ואם אין שמעון כאן אז בשאלה או שכירות מיד שכלה הזמן מוציאין אע"פ שיש לזה נכסים ובהלוא' אין מוציאי' שיכול לוי לו' כיון שאין שמעון תובע אותי אחזיק עוד המעות אצלי עד שיתבעני

וכיון שיש לשמעון נכסים אין מוציאין מלוי ואם שעבד שמעון לראובן מטלטלי אג"ק מוציאין מלוי כלים שהשאיל או השכיר לו אפי' קודם הזמן כשאין לשמעון נכסים אבל מעות הלואה אין מוציאים דבמעות לא שייך שעבוד אג"ק דאין בהם סימן עכ"ל:

ט **למחול**. עיין בש"ך שהאריך לפלפל בדין זה ובתשובת מהרש"ך ח"א סימן י"ב כתב דיכול המוחזק לומר קים לי כהני רבוותא דס"ל דיכול למחול (ועיין בט"ז מה שמחלק בזה ע"ש):

י **להפסיד**. כתב הסמ"ע ודוק' שיש נאמנות בשטר דאל"כ כיון שא"י לגבות אלא בשבועה כשא"ל הלוה השבע לי וכאן ששמעון מודה שהוא פרוע גם ראובן הבא מכחו לא יוכל לגבות ממנו וכ"כ הט"ו בסימן מ"ז ס"א עכ"ל וכבר השגתי שם ע"ז והוכחתי דאפי' אין בו נאמנות וא"ל אשתבע לי ואינו רוצה לישבע אינו כלום והשטר בחזקתו עומד ומוציאין ממנו מדר"נ עכ"ל הש"ך (ועמ"ש שם ס"ק ב' בשם הט"ז ע"ש ובתשובת מהר"מ אלשיך סימן ס"ב):

יא **חייב**. כ' הסמ"ע הא דבסי' ס"ו סי"ו במוכר שט"ח לחבירו ובאין המוכר והלוקח לגבות מהלו' וא"ל הב"ד ללוה לשלם ללוקח ועבר ופרע להמוכר כתבו הט"ו פלוגתא בזה ודי"א דאין הלוקח חוזר על הלוה שאני התם דלא נסתלק הלוה לגמרי מהמוכר דנשאר אצלו שעבוד גופו וגם קנין שט"ח אינו מועיל רק מדרבנן משא"כ בדינא דר"נ דהוא דאוריית' ע"כ וכתב הש"ך נראה דל"ד נתחייב בב"ד דכיון דנשתעבד מדר"נ ה"ל מלוה ראשון בע"ד דידיה וא"כ כל שידע לוי שחייב לו שמעון ואין לו נכסים והלך ופרע לשמעון חייב לשלם לראובן פעם אחרת אבל אם טען לוי שלא ידע שזה חייב לו או שאין לו נכסים פטור ואין משביעין אותו ע"ז דה"ל טענת שמא אלא מחרים סתם עד כאן תוכן דבריו וע"ש:

יב **שיתברר**. דאם לא כן יכול לוי לומר לא הייתי יודע שחייב לו וכמש"ל. ש"ך:

יג **פרוע**. ואשתבעו לי דאם לא כן א"צ היורשים לישבע כמ"ש סי' ק"ח ס"ה. שם:

יד **להם**. הסמ"ע הביא דעת יש מפרשים שפי' הא דחוזר זה עליהם היינו על נכסי עצמן ומטעם דינא דגרמי שגורמין היזק לזה במה שאין רוצים לישבע והוא ז"ל דחה דבריהם ע"ש שפי' דר"ל דוקא אנכסים שירשו מאביהן הוא דחוזר אבל אם לא ירשו שום דבר כי אם זה השטר ואומרים שפרוע הוא צריכים לישבע ע"ז שידוע להן שהוא פרוע וכוללין ג"כ שאין להם במה לפרוע חוב אביהן ממה שירשו אף שלא תקנו הגאונים על היורשים שבועת אין לי מ"מ אגב גלגול תקנוהו גם עליהן עכ"ל והש"ך השיג עליו והסכים לדעת הי"מ ע"ש באורך ומסיק וכתב ז"ל מיהו לפי מ"ש לעיל אין נפקותא בדין זה דהא לעולם

גובה מדר"נ אפי' אין היורשים רוצים לישבע אלא ראובן נשבע שלא פרע לו שמעון וגובה מלוי וכולל בשבועתו שאינו יודע ששטרו של שמעון פרוע ואם שטרו של שמעון נעשה קודם שטרו של ראובן צריך לכלול ג"כ שלא א"ל שמעון שלא פרע לו לוי אך נ"מ במוכר שט"ח לחבירו והלוה אומר פרוע הוא לישתבעו לי יורשים ואינם רוצים לישבע שהלוקח מפסיד בכך על ידם חייבים לשלם ללוקח מדינ' דגרמי כל דמי שיווי השטר מנכסי עצמן וכמש"ל סימן ס"ו סט"ו ודלא כהסמ"ע שם וע"ש עכ"ל:

טו **היסת**. הש"ך חולק ע"ז וס"ל דצריכים לישבע בנק"ח כדין שבועת אין לי כמ"ש ר"ס צ"ט ואע"ג דביורש לא התקינו שבועה זו היינו בחוב של אביהן אבל כאן כיון דחייבים לשלם מנכסי עצמן מדינ' דגרמי כמש"ל ה"ל כחוב של עצמן ולא שייך בזה דין יורש וגם כאן אין נ"מ בדין זה לפמ"ש לעיל רק דנ"מ במוכר שט"ח כנ"ל אם טוענין שאין להם במה לשלם נשבעים בנק"ח כתקנת הגאונים כן נ"ל עכ"ל:

טז **לדחותו**. וכ"ש שלוי א"י לדחותו והטעם מפורש בטור לפי שס"ס חייבים לפרוע לשמעון מכח שטרו וכל זכות שיש לשמעון יש לראובן ג"כ הואיל ושמעון מודה לו. סמ"ע:

יז **מפורש**. ז"ל הטור בשם תשובת הרא"ש אע"פ שידוע הוא שלא היה שמעון נוגש את אחיו מ"מ כיון שהרשות בידו לנגשו אותו כח יש לו לראובן על לוי כו' אחר שיתברר בב"ד שאין לו לשלם ממקום אחר ע"ש. שם: פז

סימן פז

א בטענת. לאפוקי אם לוה לו ממון ואמר לו אל תפרעני אלא בעדים או הפקיד חפץ בידו בעים וראוהו עתה בידו קודם תביעתו דלא מצי טעין טענות הללו וכן בתבעו דברים העשוים להשאיל ולהשכיר וראו בידו דאין מאמינים לו בהיסח בכופר הכל כמ"ש הט"ו בסימן ע"ב. ולקמן סי' קל"ג ובסימן קל"ד וקל"ה יתבאר הדין במסר בגדו לאומן או בתבעו בהמה או עבד קטן דלא שייך גם כן טעמים אלו כו'. סמ"ע:

ב מקצת. ה"ט דמ"מ דאמרינן אין דעתו לגוזלו אלא דמשתמיט ודעתו לפרוע לאח"ז ורמי רחמנא שבועה עליה דודאי לא ישבע ובכופר הכל אינו חייב ש"ד דחזקה אין אדם מעיז כ"כ בפני בע"ח אלא שחז"ל אמרו שישבע היסת דחששו שמא משום ספק מלוה ישנה שיש לו עליו כופר עמה עד שיוודע לו האמת ומש"ה תקנו שישבע דודאי משום ספק זה ימנע משבועה דהא אם יודע לבסוף שאינו חייב לו תהיה שבועתו דהא אם יודע לבסוף שאינו חייב לו תהיה שבועתו למפרע לשוא וע"ל ר"ס ע"ה ובסימן צ"ב. שם:

ג מכחישו. הא דלא חשיב נמי ב' מעידים אותו שיש בידו מקצת וכמ"ש בסין ע"ה ע"ה ס"ד משום דהתחיל או חפץ כו' ובזה היה מוחזק כפרן וכשנגדו נשבע ונוטל כמ"ש שם. ש"ך:

ד **העד**. עי' לעיל סימן ע"ה סכ"ג וכתב הר"ן באחד שתבע לחבירו מנה נ' שהלוה לו ונ' שחבל בו וזה כפר בכל אע"פ דדינא הוא שהנחבל נשבע ונוטל מ"מ לא הוי כמו הודה בנ' כיון דעדיין לא נשבע אבל אם כבר נשבע מקרי מ"מ דאנן סהדי דחייב לו נ' כיון שנשבע והוי כתובעו מנה וכפר בכל ועדים מעידים שח"ל נ' כו' עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב ע"ז ונ"ל שהר"ן חולק על הדין שבס"ה שאין מודה מקצת מתוך הכפירה כו' והוא ס"ל דהוי מ"מ מק"ו דכאן הוי עיקר ההודאה מחמת תקנת חכמים שהנחבל ישבע ויטול ואפ"ה מקרי מ"מ ק"ו בזה דחייב במקצת מן התור' דכל האומר לא לויתי כו' וכיון שפסק בס"ה דלא הוי מודה מקצת א"כ לא קי"ל בהך דהר"ן ולכן לא הביאו הרמ"א עכ"ל וע' בתשו' הגאונים סי' קל"ו ור"מ מינץ סי' צ"ג:

ה **בביתי**. ודוק' במלו' אבל בפקדון כשאומר הנהו בביתי ה"ל הילך דברשותא דמרא איתא כן משמע מדברי הפוסקים וכן נרא' עיקר. ש"ך:

ו **משכון**. משום דלא ישאר בידו אלא היום או מחר יפדנו ה"ל כהודא' בעלמא ומש"ה כת' הריב"ש דאם נתן לו רשות למכור המשכון מיד וילקח ממנו דמי הודאתו ה"ל כאילו נתן לו המעות מיד עכ"ל הסמ"ע וקצר כאן דב"י וד"מ כתבו בשם הריב"ש דדוק' אם נתן לו רשות למכור בלא רשות ב"ד ואדם בעולם הא לא"ה כיון דמחוסר שומא לאו הילך הוא. שם:

ז **הילך**. הש"ך הביא הרב' פוסקים דס"ל כדעת המחבר דמשכון לא חשיב הילך ודעתו נוטה לפסוק כן מיהו מסיק ז"ל אכן במשכנו שלא בשעת הלוואתו כיון דהעליתי בסי' ע"ב ס"ב דקני ליה קנין גמור אף לאונסים א"כ ה"ל הילך וכן משמע בריטב"א ובר"ן ונ"י עכ"ל וע' בתשו' המבי"ט ח"א סי' שי"ח ובפליטת ב"י סי' ט"ז:

ח **שטר**. כת' הסמ"ע דה"ה אם תבעו בע"פ בק' וזה הודה לו בנ' ומסר לו מיד שטר באחריות נכסים ליתן לו נ' דג"כ דין הילך יש לו ובע"ש מסיק וכתב ז"ל ולא מסתבר לי דשטר יהא נקרא הילך דקשה להוציא אפי' בשטר ע"כ ודבריו תמוהין דהא בש"ס רפ"ק דב"מ גבי סלעין דינרים איתא להדי' דשטר הוי הילך והש"ך כת' דלק"מ דרש"י פי' שם דשטר הוי הילך כיון שקרקעותיו משועבדים לו בשטר וכן דעת שאר פוסקים והב"י מביאם בס"ס פ"ח ע"ש והכא ע"כ לא מיירי מטעם שעבוד קרקעות דא"כ היכ' יליף משכון מיניה אלא מיירי דלית ליה קרקע או בענין שאינו טורף בו משועבדים וה"ה

לדידן דאין חילוק בין אית ליה קרקע או לא לענין תביעת בע"פ וכמ"ש בסי' פ"ח סכ"ח ע"ש ובב"ח עכ"ל (וע' בט"ז מה שהקש' על דין זה ע"ש):

ט **אין**. ואם הנתבע מחזיר לו הכלי שלא בתורת משכון וגם הדמים שנפחת הכלי מקרי הילך לכ"ע. סמ"ע:

י **מערים**. כל היכא דאיכ' ב' דעות אי חייב שבוע' כת' הרא"ש פ' הכותב ובטור א"ע סי' צ"ו דלא עבדינן עובדא לחייבו שבוע' ע"ש והוא פשוט וכן הוא מבואר בפוסקים בכמה דוכתי וע' בתשו' מהרי"ט סי' קנ"א באריכות דאיכ' פלוגת' דרבוותא אי חייב שבוע' פטור די"ל קים לי כמאן דפוטר וכן הוא בתשו' ן' לב ומהרשד"ם ומהר"י לבית לוי סי' ג' ובתשו' מהרי"ק סי צ"ט ע"ש. ש"ך:

יא **שנתחלף**. וכלי שלו נאבד דאם ישנו בביתו של שואל או נפקד ה"ל הילך אע"פ שאינו כאן בב"ד כמש"ל. שם:

יב **לא גרע**. והסמ"ע כ' דאינו מוכרע די"ל שהוא גרע כיון שרוצ' להניח בידו דבר שאינו שלו וזה אינו חפץ בו משא"כ משכון דעומד לפדות מידו ועמ"ש בסי' פ"ט בהודא' בשטר כו' ובאם כתוב בשטר סלעים סתם והנתבע אומר שנים כו' ע' שם עכ"ל:

יג **ואמר**. ע' בסמ"ע שדעתו להגיה כאן דברי המחבר והש"ך השיג עליו ע"ש באורך:

יד **טענת**. עמ"ש בזה לעי' סי' ע"ה ס"ק י"ב ע"ש:

טו **משבועה**. ומ"מ יש לו עליו חרם סתם כ"מ בטור ס"ס פ"ד. ש"ך:

טז **להורות**. כת' הש"ך מיהו היכא דהוי מחשואיל"מ אין עד מסייע פוטרו כן הוכחתי בסי' ע"ב סט"ו וע"ש וכת' עוד דבתרומת הדשן סי' של"ד פסק דעד המסייע פוטר משבוע' אפי' במ"מ ושבועת שומרים וע"א מכחישו ע"ש שהאריך בראיות וכל דבריו לא נתחוורו אצלי אלא נרא' דאוקי חד לגבי חד וסלק עדותן כמאן דליתיה וחייב ש"ד משום שבועת שומרים או מודה מקצת כו' ע"ש שהוכיח כן בראי' וע' בתשו' מהרי"ט סי' קנ"א:

יז **ונוטל**. כת' הש"ך דכן הוא דעת הרב' פוסקים וכן עיקר מלבד בחשוד דאל"כ כל מי שיש לו ע"א יוציא ממון מהחשוד כן הוא בתשו' מיי' והביא ראי' מהש"ס שבועות ע"ש (והט"ז הקש' על הרמ"א דהא בתשו' מיי' יליף דין זה ממה שהוקש' לו מנסכא דר"א דקי"ל דאין הנחתף צריך שבוע' ובנ' ידענא כו' מוכיח שם דהתובע נוטל בשבוע' ומאי שנא ותירץ דשאני נסכא דר"א דיש ע"א המסייע לנחתף דפוטר אפי' בנשבע ונוטל וא"כ לדידן דקי"ל בסי' ע"ה סי"ג בנ' ידענא כו' דא"צ התובע לישבע כלל רק חרם סתם וא"כ אזלא ליה ההוכח' דתשו' מיי' כו' ע"ש):

יח **המסייע**. הקש' בסמ"ע הלא כשיש לו ע"א מסייעו הנתבע חייב ש"ד ואז א"י להפך כו' ותירץ דמיירי כשהתובע נתרצ' לישבע וליטול ע"כ ועוד י"ל דמשכחת לה בעבדים ושטרות וקרקעות או במי שהי' דינו ליטול והפך היסת על שכנגדו שאמר אי אפשר

בתקנ' זו כמ"ש סי"ב ויש עד המסייע לזה שנהפכ' עליו פטור. עוד כת' בסמ"ע די"ל דאחר שהפך עליו השבוע' נודע לו מעד המסייעו וא"י הנתבע לומר אדעתא דהכי לא הפכתי די"ל כיון שלא הי' דעתו לישבע אפי' היסת כ"ש שלא הי' נשבע ש"ד נגד העד ע"כ נרא' מדבריו דאחר שהפך שוב א"י לחזור בו וזה אינו כמ"ש ס"ס כ"ב דכל שלא נשבע יכול לחזור בו ודוחק לומר דשאני הכא כיון שהביא עד המסייע דמה בכך לענין חזרה אלא נ"ל דמיירי דגם אחר שהביא עד המסייע אינו רוצ' לישבע ואומר שחבירו ישבע שבועתו ע"י הפוך ופסקינן אנן שחבירו פטור בלא שבוע' כיון דהוא אינו רוצה לישבע וחבירו יש לו עד המסייע וכ"מ להדיא בדברי מהר"מ שממנו מקור דין זה ע"ש ואולי גם הסמ"ע מודה לזה לדינא אלא דבא לומר היכא שהפך בענין שא"י לחזור בו כגון שקנו ממנו. ועדיין יש לדקדק בזה די"ל דאה"נ דמצי למימר בזה אדעתא דהכי לא הפכתי בקנין וצ"ע עכ"ל השו"ך:

יט **להאמינו**. והש"ך כת' שצ"ע בדין זה שמדברי הרא"ש רפ"ק דב"מ משמע להדיא דגם בזה עד מסייע פוטרו כו' ע"ש דכת' שאירע מעשה בק"ק ווילנא בא' שתפס כלי מחבירו וטען שח"ל כך וכך והי' לו עד מסייע ופסקנו שיטול בלא שבוע' וגם מן הסברא נרא' כן דכיון דאמרינן דע"א לשבוע' חשיב כב' עדים לממון א"כ כי היכי דשני עדים מחייבים בכל ענין ה"ה ע"א המסייע פוטר בכל ענין עד כאן לשונו (ועיין בט"ז מה שפירש בדין זה וכתב שבא מעשה לידו בא' שהי' לו עד המסייע ונפטר בשבועה ואח"כ בא ע"א להכחיש עד הראשון ופסק שא"י לבטל פטור הראשון וראיה ממה דאמרינן כל מקום שהאמינה תורה עד א' כו' וכמ"ש בא"ע סי' י"ז לענין עדות אשה אם התירו אותה ע"פ עד א' עכ"ל):

כ **מספק**. אבל בטענת ברי לא שייך שבועת השומרים כמו שהוכחתי בסימן ע"ב (כמ"ש שם ס"ק ע"א ע"ש). ש"ך:

כא **ונפטרים**. עיין בסמ"ע שהאריך ומסיק וז"ל ועמ"ש ר"ס פ"ב בפרישה שנ"ל דהרא"ש והטור ס"ל דמי שיש לו שטר מקוים ותפס משל הנתבע ואינו רוצה לישבע דאין מוציאין מידו ושאפי' אין מחרימין ע"ז כו' ולפע"ד זה אינו אלא לכ"ע מנדינן ליה וכמ"ש בסימן פ"ב ס"ו ע"ש עוד כתב בסמ"ע ז"ל ועד"ר שם כתבתי בשם הר"ן דס"ל דדוק' תפס מעות אין מוציאין מידו אבל תפס מטלטלים לא ע"כ וכ"כ המחבר בהדיא בא"ע סימן צ"ו סי"א אי תפסה מעות לא מפקינן מינה. שם:

כב **מרדות**. אבל אין מכין אותו עד שתצא נפשו כדין המסרב לפרוע כמ"ש הט"ו בסימן ע"ג וסי' צ"ז דהתם נתחייב ודאי ואינו רוצה לפרוע משא"כ כאן דאינו נתחייב ודאי. סמ"ע:

כג **דרבנן**. פי' שמן הדין היה נוטל בלא שבועה כגון מלוה בשטר ואמר אשתבע לי דשבועה זו אינה אלא מדרבנן כמ"ש בסימן פ"ב ס"ח וכן הבא ליפרע מיתומים או פוגמת וע"א מעיד שפרוע וכה"ג אבל שכיר נגזל ונחבל וכה"ג אי תפס מפקינן מיניה אם אינו רוצה לישבע שהרי מן הדין אינו נוטל אף בשבועה אלא שחכמים תקנו שיטול בשבועה וכן משמע להדיא בהר"ן וכ"כ בס' ג"ת ופשוט הוא וע"ל סימן ק"ח ססי"ד (והט"ז פי' לא מפקינן מיניה היינו להוציא ממנו הממון עד שישבע שבועת המשנה כמ"ש בשאר נוטלין אבל עכ"פ יכול לתובעו שישבע היסת שאין בידו משלו כלום ומשמתינן ליה עד שישבע כמ"ש בס"ט ולעיל סימן פ"ב ס"ז ע"ש עכ"ל) וכתב עוד בג"ת דה"ה אם הפך שבועת היסת ותפס התובע ואינו רוצה לישבע מפקינן מיניה וג"ז פשוט ובפסקי מהר"ם רקנטי כתב דמחויב שבועה דרבנן ואינו רוצה לישבע והתובע תפס משלו מספקא לי וצ"ע ואם הנתבע חשוד ושכנגדו תפס היה נ"ל שאין תפיסתו כלום דאל"כ לא שבקת חיי לשום חשוד דילך כל אדם ויתפוס ממונו ויתבענו שבועת היסת ורפיא בידי ע"כ ולי נראה ברור דאין תפיסתו כלום בחשוד עכ"ל הש"ך:

כד **ותפס**. אפי' בעדים וכן דעת הרא"ש והרמב"ן והר"ן ובעה"ת וכ"פ המחבר בא"ע סי' נ"ו סי"א בסתם וכן עיקר וכ"כ בתשובת מהרי"ט סימן קי"ב. שם:

כה **אין**. והכי הוי סוגיא דעלמא ודלא כב"ח והא פשיטא דסוגיא דעלמא הוי משום דין ברור ולא משום ספיקא דהא מחמירין לנתבע מיהו יכול להשביעו היסת לאחר פרעון כמ"ש בסי' פ"ח סכ"ב וע"ש. שם:

כו **להפכה**. והתוס' פרק הכותב כתבו בשם ר"י דיכול להפכה וכן משמע מפרש"י שם וכ"כ המרדכי כו' ונ"ל דאף אותן שמן הדין אף בשבועה לא יטלו אלא שחכמים תקנו להם ליטול בשבועה כגון שכיר כו' ס"ל לרש"י ותוס' וסייעתם דיכולים להפך וטעם הדבר נ"ל כיון דחכמי המשנה עשו לטובתו ותקנו שיטול בשבועתו בע"כ של נתבע א"כ מכ"ש שעשו לטובתו שיהפך השבועה על שכנגדו בע"כ של הנתבע ונראה דאם זה שנתחייב שבועת המשנה ליטול תפס אפי' בעדים י"ל קים לי כרש"י ותוס' וסייעתם ולא אחזיר לך עד שתשבע שבועת ההפוך בנק"ח וגם פשט הש"ס משמע כן ועוד דבלא"ה הרבה גאונים סוברים דאפי' ש"ד מהפכינן ואע"ג דכתבתי לעיל דאם תפס ואינו רוצה לישבע מנדינן ליה לכ"ע היינו שאינו רוצה להפך ג"כ משא"כ הכא שמהפך ועוד נ"מ באם יש ללוה ע"א שהשטר הוא פרוע דצריך בעה"ש לישבע דלדעת רש"י ותוס' יוכל להפך אותה שבועה עצמה שנתחייב מכח העד ושוב לא יועיל להיות עד המסייע אבל לדעת הרמב"ם והטור דא"י להפך רק שיכול לומר אי אפשי בתקנת חכמים והריני

כתובע בע"פ א"כ כשנתחייב שבועה ע"פ העד לא יוכל לומר כן דא"כ יהיה דינו כאילו תובעו בע"פ בלא שטר ויפטר הנתבע לגמרי דהא יש לו עד המסייע שפוטרו משבועה וכמ"ש סי"ב עכ"ל הש"ך ועיין בתשו' רדב"ז סי' ר"ב:

כז **הספק**. כתב הש"ך נ"ל דהנשבעין ונפטרין מדרבנן בטענת ודאי בנק"ח כעין דאורייתא כגון בטוען החזרתי בפקדון שבשטר דאינו נאמן אלא במגו דנאנסו צריך לישבע החזרתי כעין דאורייתא וכמ"ש בסי' רצ"ו ס"ב או בבעה"ב שמחולק עם השכיר בקציצה לדעת הרא"ש והרמב"ם והטור בסי' פ"ט ס"ד או בטוען לשכיר פרעתיך ויש ע"א על השכירה להרמ"ה והי"א בהג"ה שם ס"ב וכל כה"ג נראה דכ"ע מודים דיכול להפך אותה שבועה דרבנן עצמה בנק"ח על התובע שישבע ויטול כו' ע"ש שהוכיח כן בראיה:

כח **דחשיד**. כתב הרב בס' ב"ה וז"ל ויש לתמוה דטענת שמא היא זו ואין נשבעין עליה ואפשר דחרם סתם קאמר ולא דק ע"כ והב"ח השיג עליו ופי' דשבועה ממש קאמר בנק"ח ע"ש וכ"נ להדיא מדברי הרב בהג"ה והע"ש והסמ"ע וכן מוכח מל' הרמ"ה ונ"ל דאע"ג דבעלמא אין נשבעין על טענת שמא הכא כיון ששבועת השותפין תקנו בשמא מכח חשד שמא עכב תח"י א"כ ה"ה דיכול להפך בשמא שישבע שהוא חושדו בכך אע"פ שהנתבע א"י לידע בודאי שאינו חושדו עכ"ל הש"ך:

כט **חפץ**. ז"ל הש"ך ונראה דאפי' לאחר שהפכו עליו מצי למימר השבע אתה שבועה קלה או אני אשבע אותה שבועה קלה (ר"ל בלא נק"ח) דהא אכתי הברירה ביד הנתבע כו' עכ"ל מהרא"י ובכל זה לא נ"מ רק לענין שבועת השותפין ודו"ק (והט"ז פי' דהאי מיהו יכול וכו' נראה דקאי אשבועה דחשיד ליה כו'):

ל **מהפכים**. פי' להיות פטור מהגלגול אבל י"ל לחבירו השבע אתה על העיקר ואני על הגלגול או להיפך או להפך שניהן וכמ"ש הט"ו בסי' צ"ד ס"ו ובסי' ע"ה סט"ז בהדיא ע"ש. סמ"ע:

לא **אפשי**. ואם גם בש"ד ובשטר יכול לומר כן עיין בש"ך מ"ש בזה:

לב **הנתבע**. ומ"מ התובע יכול להטיל עליו חרם סתם ויש נוהגים שהנתבע אומר לו דור לי בחיי ראשך שהיא קל מחרם ואינו נ"ל דמאן לימא לן דחיי ראשי לא עדיף מחרם והא דאמרינן בסי' כ"ב ס"ג דור לי בחיי ראשך כו'. היינו דלא הוי כשבועה ש"ך:

לג **פטור**. הטעם דהך שבועה של דבריהם דהנתבע גופה תקנה היא לתובע שישבע הנתבע בע"כ והשתא שהוא חשוד לא עבדי תקנה לתובע שישבע הוא בע"כ של הנתבע דתקנתא לתקנתא לא עבדינן וכל זה כשהנתבע חשוד אבל בתובע שנשבע ונוטל שהוא

חשוד יתבאר בסימן צ"ב דלא אמרינן בכולן דנוטלין בלא שבועה וגם לא נפטר הנתבע בכל ענין ע"ש. סמ"ע:

לד **חוץ.** עי' בטור סל"ב דמסיק וכתב והוא מדברי הרמב"ם ז"ל וכבר נהגו הכל להיות ס"ת ביד חזן הכנסת או שאר העם גם בשבועת היסת כדי לאיים עליו ולפני זה כתב הטור אין בין שבועת היסת לשבועת הדיינים אלא שאין בהיסת אחיזת ס"ת ביד הנשבע מוכח דשבועת הדיינים צריך להיות החפץ בידו עצמו ולא סגי במה שהארון פתוח והס"ת נגד פניו דה"ל כאילו אחזו אחר בידו ואנן נק"ח בעינן ביד הנשבע מיהו כשמניח ידו על הס"ת שבארון נראה דסגי כמ"ש הרמ"א בסט"ו ומ"ש המחבר שם יאחוז הס"ת בידו ל"ד אלא שכ"כ לזמניהם שלא היה הס"ת בארון בבה"כ והיו מוציאין ס"ת לשבועה שם:

לה **וחוזר.** עיין בש"ך שהרבה להשיב על מהרי"ק והרב שממנו הוציא דין זה והביא הרבה פוסקים דס"ל דגם בהיסת צריך נק"ח והאריך להוכיח כן בראיה מהש"ס ומסיק דבמקום שלא נתפשט המנהג יש להורות דצריך נק"ח וכה"ג כתב בע"ש וז"ל שבועת היסת כו' בדבר משנה וחוזר והאידנ' נהגו בכל מדינות אלו להשביע גם שבועת היסת בנק"ח אלא שעושין שיעור בממון בין מרובה למועט ואיזה נקרא מרובה או מועט עושים קצב כל מקום כרצונו נהרא נהרא ופשטי' ונ"ל שאין למחות בידם דהא חזינן שהדור פרוץ ומקילין מאד בשבועות לכן יש לאיים עליהם הרבה ע"כ ואולי במקומו היו נוהגים כן אבל האידנא אין נוהגים להשביע היסת בנק"ח רק שיש ביד הדיין להחמיר לפי הענין ולפי האדם ועכ"פ אם אירע שהדיין פסק שבועת היסת בנק"ח וע"י זה שלם ולא רצה לישבע קם דינא ואינו חוזר וגדולה מזו נ"ל דאם תפס התובע אפי' בעדים בענין דלית ליה מגו נהי דמחוייב להחזיר מה שתפס מ"מ כיון שהוא מוחזק י"ל קים לי כהנך פוסקים דמחייבי נק"ח בהיסת ולא אחזיר מה שתפסתי עד שישבע זה בנק"ח ואע"ג דהיכא דסוגי' דעלמא כאידך לא מהני תפיסה לומר קים לי היינו היכא שבבירור הוא כן אבל הכא מאן לימא לן דסוגיא כו' משום דס"ל דדינא הכי דילמא משום דבעלמא הנתבע מוחזק לכך אין משביעים בנק"ח מספק כמ"ש בס"ג דהיכא דאיכא ספק בשבוע' פטור הנתבע וא"כ השתא דתובע מוחזק משבעינן היסת בנק"ח ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' קנ"ט עכ"ל:

לו **דאורייתא.** לאו דוקא ש"ד אלא ה"ה שבועה דרבנן בנשבעים ונוטלים וכמ"ש בסי' צ"ב סי"ג. ש"ך:

לז **וישלם.** לאחר שישבע זה שכנגדו וכמ"ש בסי' צ"ב ס"ז אלא דכאן בא לאשמעינן שאף שנשבע כבר לא נפטר בזה אם נמצא אח"כ שהוא חשוד וצריך לשלם. סמ"ע:

לח **חכם**. כתב רב האי גאון וז"ל וגבול ת"ח אע"פ שיש לרז"ל דברים הרבה בזה אבל גבול הנוהג הנה הוא דבריהם איזה ת"ח כל שמניח תפילין עכ"ל ולפ"ז האידנ' אין חילוק בין ת"ח לאחר. ש"ך:

לט **ספרים**. כתב הסמ"ע דמוכח מזה דס"ל דשאר ספרים עדיפי מתפילין דלא סגי להו אלא בדיעבד ובשאר ספרים כתב דל"ד ס"ת הרי דמדמה להו לס"ת דאפי' לכתחל' סגי בהו אבל הש"ך כתב דצ"ע דהא אשכחן בכמה דוכתי דקדושת תפילין חמורה משאר ספרים ומה שהביא מהרי"ו וראיה מהמרדכי אינו ראיה דלא איירי התם משבועת הדיינים רק כשנשבע בכתבי הקודש לאסור דבר על עצמו ופשיטא דבכה"ג דין ס"ת יש להם וכמ"ש בי"ד סי' רל"ז משא"כ בשבועת הדיינים דאשכחן כמה דברים דלענין שבועת ביטוי הוי שבועה ולענין שבועת דיינים לא הוי שבועה ובפרט כיון דטעמא דאנקוטי חפצא הוא משום איום פשיטא דאין להביא ראי' משבועת ביטוי וא"כ נראה דס"ת דוקא הוא ודברי מהרי"ו והרב צ"ע עכ"ל (גם הט"ז השיג כן והסכים לדעת הש"ך אך שמסיק וכתב ז"ל ויש ללמד זכות בזה דבדורות האחרונים הקילו בשבוע' כמש"ל סי"ט ואפשר שגם בזה נהגו להקל ע"כ והגאון ח"צ בהגהותיו שם כתב ז"ל וכן ראיתי נוהגים בערי תוגרמא שאין משביעים בסדורי תפלות אלא בתפילין או בס"ת וכן נהגתי אני בכל המקום אשר ישבתי כסאות למשפט ע"כ):

מ **מסים**. דהוי כשבועת השותפין שאין שכנגדו יכול לידע האמת ורגיל להורות היתר לנפשו מ"ה מחמירין עליו. סמ"ע:

מא **דבריהם**. אדלעיל קאי אמ"ש צריך לישבע בשם או בא' מן הכינוים. שם:

מב **הראשונה**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' קנ"ט:

מג **אינה**. ל' הסמ"ע עיין במישרים נ"א ח"ה דכתב דשבועת היסת אינו אלא חרם סתם עכ"ל וקצר בלשונו ור"ל שאינו כלל בס"ת אלא שמחרים בשמו בחרם סתם וחרם סתם אינו לא בס"ת ולא בשמו אלא סתם כן הוא במישרים שם ונראה דבשמו ר"ל שם האדם מיהו האידנא נוהגין להשביע היסת בשבועה שאומר אני נשבע שאין לזה אצלי כלום. ש"ך:

מד **ביטלו**. פי' אפי' בשבועת הדיינים. סמ"ע:

מה **מבין**. ז"ל הטור כתב הרמב"ם הורו רבותינו שאין משביעין אלא בל' הקודש ואין ראוי לסמוך על הוראה זו ואע"פ שנהגו בכל ב"ד שבישראל להשביע בל' הקודש אפי' שבועת היסת מ"מ צריך להודיע את הנשבע שיכיר ל' השבועה ע"כ ומ"ש ומ"מ כו' ר"ל דאפי' לדברי רבותינו דס"ל דנשבעין בל' הקודש מ"מ בעינן שיפרש לו ג"כ ענין השבוע' אח"כ עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רדב"ז סי' קנ"ה:

מו **תובע**. נראה דדקדק לכתוב כן כדי ליתן טעם למה אמרו סורו נא כו' הרשעים האלה דמשמע הנשבע והמשביעו וה"ט כיון שזה רואה שהוא מוכן לשבועה ה"ל להשוות עמו כדי שלא יגרום שהשבוע' תצא מפיו של זה על ידו והוא לא עשה כן אלא תבע השבועה. סמ"ע:

מז **דעתינו**. כ"כ הרמב"ם וגם הטור אבל בברייתא איתא במקום דעתנו על דעת המקום. שם:

מח **אחרים**. בב"י כתב דיש מביאים לפני הנשבעים מטה של מתים ונודות נפוחים ומכבין הנרות ובדרישׁ' כתבתי טעם למה באים ענינים הללו לאיים וכתב הר"ן דת"ח א"צ איום כל כך. שם. ועיין בתשובת מהרי"ט ס"ס ע':

מט **שנתחייב**. כתב הסמ"ע דאין חילוק בין נשבע ונוטל לנשבע ונפטר לעולם זה שכנגדו היה צריך לקבל עליו בחרם. (והט"ז כ' דנ"ל דא"צ קבלת חרם בנשבע ונוטל וכן מי שהפך שבועת היסת על שכנגדו א"צ המהפך לקבל חרם תחלה דהא עיקר טעם החרם שלא יהא כ"א משביע על חנם כדי שזה יתן לו איזה סך להפטר משבועת חנם וזה לא שייך כאן דלאו ברצון מהפך עליו אלא בא להציל עצמו כו' ע"ש ומסיק ז"ל ומ"מ י"ל דגם בשבועות הבאות ע"י שמא כמ"ש בר"ס צ"ב כל שנשבע ונפטר צריך ג"כ המשביע קבלת חרם):

נ **אמן**. כתב הסמ"ע ואע"ג דבסימן ע"א ופ"ב כתבו הט"ו דא"צ לענות אמן לק"מ דשם איירי כשרוצה לצאת מבה"כ בזה קאמר דא"צ להמתין בשביל האמן אבל כאן מסתמא עומד המשביע שם ורוצה שישבע לפניו ע"ד המקום והב"ד לכן צריך לכתחל' לענות אמן כדי שיאוים יותר (והט"ז כתב דחילוק תמוה הוא וקושיא מעיקרא ליתא דכאן אין שבוע' על זה עד שיקבל שכנגדו חרם מתחלה מש"ה כל שאינו עונה אמן א"י לכוף לזה לשבוע' כו' ע"ש ובהגהות הגאון ח"צ ז"ל שם):

נא **הלה**. כדי שיתבייש ממנו כיון שהוא יודע האמת כאשר הוא ומש"ה מסיק דכשאינו יודע א"צ לישבע אלא לפני העד כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דלא נהגו להשביע בפני העד וצ"ע עכ"ל:

נב **התובע**. אף כשמת העד ועיין בא"ע ס"ס צ"ו דאלמנה צריכ' לישבע לכתחל' בפני היתומים וצריך למוד. ש"ך:

נג **במקומו**. עיין בתשובת מהר"מ אלשיך סי' קל"ט:

נד **מכל**. פי' אם לא שיביא התובע עדות וראיה לדבריו. סמ"ע:

נה **ממון**. אע"פ שהי' מחויב שבועה בהודאתו. שם:

נו **היסת**. וכ"ש ש"ד כגון במוד' מקצת או עד אחד מכחישו וע"ל סי' ע"ה סי"ג וסי' צ"א ס"ו ונרא' דכ"ש אם ע"א מעידו שעשה שותפות עמו והוא כופר פטור לישבע להכחיש

העד דאפי' היה מודה לדברי העד לא היה לו עליו רק שבועת שותפות וע"ל סי' צ"ג ס"ט. ש"ך:

נז **כלום**. כתב הש"ך נראה דאם הוא עני משביעים היסת לזה כיון דא"י לחזור בו כמ"ש בסי' רמ"ג ס"ב וביו"ד סי' רנ"ח סי"ב שוב מצאתי במרדכי שכתב דר"מ פסק דאם עני תובע לעשיר נדרת לי כך וכך נשבע ומביאו מהרש"ל פ' הגוזל בתרא סימן ל"ט ודלא כבעל ש"ג כו' ע"ש:

נח **לפרוע**. צ"ע כי רבי' ירוחם לא כ"כ בהדיא רק כתב דאשת איש אין משביעין אותה כי אין לה לשלם עד שתתאלמן או תתגרש וא"כ הרי המחבר פסק בס"ס צ"ו דמשביעין א"א וצריך עיון. ש"ך:

נט **דמחרימין**. אבל אין משביעין היסת כיון דאף בהודאתו אין כאן חיוב ממון כ"א קנס משום מגדר מלתא אבל אם טענו אתה חבלת בי והוא כופר דעת הרמב"ם והטור הביאו שנשבע היסת דאם יודה חייב בשבת וריפוי שהוא ממון לדעת הרמב"ם. סמ"ע:

ס **נשבע**. דאמרי' שמא ספק מלוה ישנה יש לזה הנתבע על התובע מ"ה גזלו או גנבו להתפיס את אשר בידו עכ"ל הסמ"ע וע"ל סימן ע"ה ס"ח (ועיין מה שהקשה הט"ז על דין זה מש"ס פ"ק דקידושין בתובע לחבירו עבדי אתה כו' והגאון ח"צ בהגהותיו שם השיב עליו ע"ש):

סא **עיקר**. פי' הסמ"ע אע"ג דנ"מ לענין ממון ג"כ והש"ך כתב דאין דברי הרב מוכרחים דאדרב' באיסורא אמרינן בפ"ק דקידושין גבי סוטה אשכחן איסור' ממונא מנ"ל וילפינן גלגול דממונא מאיסור' דסוטה ועוד דהרמב"ם כתב פט"ו מהלכות אישות משביעה היסת שלא הפילה או שהפילה שלם שבטענה זו יתחייב ליתן לה כתובה וכ"כ הט"ו בא"ע סימן קנ"ד סט"ו ועוד כתב הרמב"ם והסמ"ג משביעה בנק"ח שלא זינתה תחתיו ואח"כ תגבה כתובתה וכ"כ הט"ו בא"ע סימן קט"ו ס"ז וס"ט ע"ש ודוחק לומר דהתם מיירי שתובעת הכתוב' דהלשון לא משמע כן וגם בהה"מ הלכות אישות שם משמע להדיא דאינה תובעת הכתוב' ועוד אי בתובעת הבעל נאמן וכמ"ש הט"ו שם סי' קנ"ד ס"ז וצ"ע עכ"ל:

סב **באתננה**. הב"ח כתב דצ"ע בזה דברש"י פ' הפועלים משמע שאינו חייב בדיני אדם כשהוא מחייבי כריתות דקלב"מ וכיון שכל המזנות אין חוששות לטבול והן מוחזקות בנדות וכמ"ש הרא"ש בתשובה הביאו הטור בא"ע סי' כ"ו וא"כ חייבים כרת על ביאתן ופטור מלשלם בדיני אדם אפי' הודה וכי כפר נמי אין משביעין אותו עכ"ל ולא דק דרש"י קאי התם בבא על אמו דמחייבי מיתות ב"ד היא אבל בח"כ סוגיין דעלמ' בכל הש"ס

לאפוקי מדר"נ בן הקנה וכ"פ כל הפוסקים בהרבה מקומות וכן נתבאר בסי' ש"ן וע"ל סימן ש"פ ס"ג. ש"ך:

סג **קנס**. וכן משואיל"מ לא אמרינן אלא בדבר שאם הודה היה חייב כ"כ ר"י בשם התוספות וע"ל סימן שצ"ט ות'. שם:

סד **בדין**. בתשובת מבי"ט ח"ב סימן שי"ח פסק בא' שתובע לחבירו שנתחייב לו ממון בדין מעסק שותפות וזה מכחישו שלא עמדו בדין או שעמדו ולא חייבוהו ורוצה לטעון מחדש דצריך לישבע ולא אמרינן מאי איכפת ליה למהדר דינא אי אודי ליחייב ואי לא אודי ליחייב נמי שבועה כו' וע"ש ואין דבריו נכונים בעיני וכל ראיותיו שם אין נראין דהתם מיירי בקנס וכה"ג דאם לא חייבוהו מתחלה לא יתחייב עתה בשום צד אבל בדבר ממון למה ישבע יטעון עתה מחדש אם לא שתובעו שקבל עליו אותו ב"ד בין לדין בין לטעות וחייבוהו או שטוען א"י לחזור ולטעון כי שכחתי החילוקים שביני לבינך או שמא לא תודה לי עתה כמו שהודית בפני אותו ב"ד כו'. שם:

סה **לישבע**. במקום שדנין קנס והאידנא לא שייך דין זה וכתב בתשובת מיי' ואם כפר ישבע היסת שלא נתן לו אע"ג דלא מיחייב אלא מכח תקנה נראה דלא פלוג בשבועת היסת עכ"ל. שם:

סו **נאמן**. דין זה צריך ביאור דדל שבועה מהכא הרי תובעו ממון מיהו י"ל דמיירי שאינו טוענו ברי כגון בשבועת שותפות או שתבעו בספק ע"פ העד וכה"ג וע"ל סימן צ"ג ס"ט ור"ש צ"ד. שם:

סז **שמש**. נראה אם אמר שישבע לפני השמש או העדים ומתו או הלכו למד"ה נאמן דלא גרע מא"ל אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני לעיל סי' ע' ס"ה ואפי' למה שהעליתי שם דאינו נאמן היינו דוקא התם שהתנה עמו כן וצריך לקיים תנאו משא"כ הכא שאין זה תנאי רק שנוהגים כן והוא אומר שנשבע לפני השמש וכיון שמת או הלך למד"ה נאמן מיהו באומר נשבעתי לפני עדים ומתו כו' אינו נאמן לפי שהוכחתי שם ודו"ק. שם:

סח **ראיה**. מיהו נרא' דאם טען מחלת לי השבוע' נאמן וע"ל סי' פ"ב סי"א כ"כ הסמ"ע וצ"ע דלא דמי להתם דודאי הלו' יוכל להשביע את המלו' בכך אבל שיהא הלו' נאמן בלא שבוע' זה לא מסתבר וגם לקתה מדת הדין דכל אדם יטעון כן ולא תמצא שום שבוע' אלא ודאי אינו נאמן לומר מחלת רק במגו דנשבעתי וכן הוכחתי בסימן ע"ה ס"ז דאין הלוה נאמן בטענת מחלת אלא היכא דאית לי' מגו ע"ש וא"כ הכא דא"י לטעון נשבעתי כיון שמשביעים בפני השמש גם מחלת לי אינו נאמן מיהו אפשר בשבועת היסת אם טוען מחלת נאמן מטעם תקנתא לתקנתא וגם בזה צ"ע ויותר נרא' דהסמ"ע לא בא אלא

לומר דא"צ ראי' לדבריו ומ"מ צריך לישבע שמחל לו השבוע' וגם בזה צ"ע דאפשר אף שישבע ע"ז לא מהני כיון דאינו נאמן אלא במגו דנשבעתי וכי היכי דאי הוה אמר כן לא הי' נאמן אף בשבוע' ה"ה מחלת ול"ל דיהא נאמן במגו דאמר נשבעתי לפני השמש דאם טען כן לא הי' נאמן אפי' בשבוע' דה"ל כאילו קבלו השמש כבי תרי ואף את"ל דהי' נאמן בש"ד להכחיש העד מ"מ השתא דטוען מחלת לא אמרי' מגו בכה"ג וכמ"ש בסימן ע"ה סי"ג בשם התוס' והפוסקים דהיכא שהי' מוכרח לישבע נגד העד לא הוי מגו ע"ש וצ"ע עכ"ל הש"ך (וגם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה ע"ש):

סט **כפרן**. בין א"ל הב"ד צא השבע לו בין אמרו חייב אתה לישבע לו כ"כ ר' ירוחם בשם רמ"ה ור"ל אע"פ דלענין פרעתי יש חילוק בזה כמ"ש בסימן ע"ט סי"ג לענין שבועה אין חילוק. ש"ך:

ע **תשובה**. נשבע על השאר שאינו נפסל כו' כ"כ הטור ור"ל נשבע עכשיו על השאר וכ"כ הע"ש והסמ"ע והב"ח והשיגו להב"י וע"ש ואם רצה התובע נשבע ונוטל בעל כרחו כמ"ש בסי' צ"ב ס"ה ע"ש. שם:

עא **חשוד**. כתב הסמ"ע דע"י ב' עדים נעשה חשוד מיד משא"כ בעד אחד ובע"ד כו' וכ"כ בס' א"א וע"ל סי' ל"ד סכ"ז ובתשובת רשד"ם סי' קצ"ה. שם:

עב **במיגו**. (הט"ז האריך בדין זה ומחלק בין קרקע למטלטלים ע"ש ובתשובת עה"ג סי' ק' כתב מי שפטרוהו הב"ד משבוע' ע"י עד המסייע ואח"כ תפס התובע שלא בעדים כו' ע"ש):

עג **בקנין**. כבר כתבתי בר"ס ע' דקנין כשטר ולכן סתם הרב בכאן כדברי המחבר וכן לקמן ס"ס פ"ח ובכמה מקומות ש"ך:

עד **להד"מ**. ואע"פ שאמר איני חייב לך יכול לתרץ דבריו ולומר דהיינו שפרעתיך כמ"ש בסימן ע"ט ס"י. שם:

עה **נוטל**. כתב הסמ"ע דכל זה כשלא טען מתחלה קודם שנשבע שיבטל שטרותיו כמ"ש בסי' ע"ה סכ"ד וכן עיקר ודלא כמ"ש בס' שארית יוסף ע"ש. שם:

עו **היורשים**. כ' הסמ"ע דאפי' מודים היורשים דלא נשבע דינא הכי וע"ל ס"ס ס"ט (ובמ"ש שם ס"ק י"ח ע"ש):

עז **שיתברר**. כתב הסמ"ע דל' זה משמע דמש"ה לא ישבע שמא יתברר הדבר היפך שבועתו ונמצא שתהא שבועת שקר וכ"כ בע"ש וכתב היכא שאין התובע רוצה להמתין יבטל כל העדים שיש לו ע"ז הענין ולא יביאם אח"כ לפוסלו ע"כ אבל משום שבועת חנם אין למנוע מלהשביעו דשמא לא יוודע ויפסיד זה תביעתו עכ"ל והש"ך כתב דבתו' פרק המפקיד שמשם מקור דין זה איתא להיפך דנראה כמו שבוע' לבטלה וגנאי הוא

לישבע היכא שהדבר מתברר אח"כ ע"ש וכ"כ בעה"ת ודלא כפרש"י ועוד נ"ל דגם רש"י מודה דמשום חשש דיפסלנו אח"כ בעדים לא עבדינן תקנתא לרמאי ולא קאמר התם אלא מטעם דשמא נתקלקל המשכון אח"כ אבל אם הנתבע אומר שמא תביא עדים כו' פשיטא דאין שומעין לו דהא ודאי הוא משקר ולא משכחת להאי דינא אלא בגוונא דאפי' יבאו עדים לא יפסל רק שיהא חייב לשלם כגון דיוציא אח"כ השטר כמ"ש ס"ס ע"ה או שטוען א"י אם הלויתני או שהתנה עמו שאל יפרענו אלא בעדים והוא טוען פרעתיך דבכל אלו לא נפסל דנהי דחייב לשלם מ"מ י"ל ששבועתו אמת שפרעו וכן כל כה"ג נמצא מ"ש הע"ש והסמ"ע הטעם גבי עדים משום שבועת שקר אינו נכון אבל א"ל ממ"ש ס"ס ע"ה דאם אמר תבטל כל עדים כו' אין שומעין לו דכבר כתבתי שם דהיינו כשאינו פורט העדים וכאן מיירי כשפורט העדים עכ"ל ועיין בתשו' רדב"ז סימן ק"נ וקס"ד:

עח **משבועה.** הש"ך האריך בדין זה ודעתו דאינו נפטר במקום שחייב שבוע' בנק"ח אבל מחיוב שבועת היסת נפטר ע"ש (והט"ז פי' דר"ל דאינו נפטר מלישבע אח"כ שפרעו וכמ"ש הרמ"א ע"ז ואפי' להי"א שבסי"ו בהג"ה דאם נשבע מתחלה כדינו דנפטר מודה הכא דהא לאו כדינו הי' דבת"כ אין שם איומים כמו בהיסת וכ"מ בהגהת מיי' דהטעם משום חומר דשבוע' מת"כ ובסמ"ע כתב הטעם דיש חילוק בין שבועה דלהבא או לעבר וסברא זאת איתא בתשובת הרשב"א שהוא הי"א שבסי"ו מ"מ כאן שהוא דעת הגהת מיי' א"א לומר כן מדתלי הטעם בחומר השבוע' מת"כ עכ"ל):

עט **שאומר.** והט"ז כתב דבהגהת מיי' הנ"ל מפורש ששניהם מודים שהי' שם ת"כ לפרוע לו רק שאומר אח"כ שפרעו ונרא' דגם כוונת הרמ"א כן דמ"ש והוא כופר ר"ל שיש כפירת ממון ביניהם אבל לא בעיקר הת"כ ובסמ"ע הגיה כגון שאמר שתקע כו' משמע שמפרש דכופר בעיקר הת"כ ולאו דוקא הוא דה"ה מודה בת"כ אלא דקמ"ל דצריך לישבע שנית עכ"ל:

פ **מתנה.** כתב בסמ"ע הישנים בסוף הספר בלוח הטעיות וז"ל וצ"ל דמיירי שפטור מהיסת דזיל בתר טעמא דלא עדיף הת"כ מהיסת דקי"ל אף דנשבע היסת חייב לישבע ש"ד כמ"ש בסי"ד וכ"מ בסי"ו וקצת מהטעמים הוא דהא לא נשבע כדינו ועוד דאף דנשבע שבועה קלה שמא לא ישבע שבועה חמורה ע"כ ואין דבריו נכונים דאף דיתחייב עתה ש"ד מ"מ אין לחייבו אם לא במקום שהי' חייב ממון משא"כ הכא שתובעו שנתן לו ת"כ ליתן ממון ובל"ז אינו ח"ל רק שיתחייב מצד שבועה ואין זה כמו שעבוד או קנין ולא שייך להשביעו ע"ז מה לי היסת או ש"ד וכן הוא להדיא בתשו' מהר"מ כו' ע"ש וע"ל סימן פ"א סכ"ח בהג"ה עכ"ל הש"ך (ועמ"ש הט"ז לחלק בדין זה ע"ש):

פא **פטור**. הסמ"ע הקשה ממ"ש בסי' צ"ה דעל הקדש נשבעים כעין של תור' ומעות עניים והקדשות דבזה"ז דינם כנכסי הדיוט ומשביעים עליו כו' ע"ש מה שמיישב בזה וכתב דיש קצת ט"ס בדברי הרמ"א דמ"ש וזה משיב שכבר החזיר לו צ"ל החזיק בו (והט"ז כתב דלק"מ דבסי' צ"ה כתב הטור בהדיא אם להקהל תביעה כו' וטעמא דהם יד עניים וכאלו העניים עצמן תובעין משא"כ כאן שהתובע עצמו מודה שהם מעות עניים ונתנם להנפקד וזה כופר הוי כממון שאין לו תובעים דדוקא הב"ד הם תובעים בשביל עניים והכא אינם יודעים מאומה כו' והגאון ח"צ בהגהותיו שם כתב ז"ל לא ידענא מאי קשיא להו דהא בהדיא פלגינן בס"פ החובל בין מידי דקייץ כו' והא ע"כ לא קייץ וא"כ ה"ל ממון שאין לו תובעים ולהכי פטור משבועה עכ"ל):

פב **לאחד**. בבאר הגולה הביא מ"ש הסמ"ע בזה ע"ש (והט"ז כתב עליו וז"ל נראה דאין דבריו אמורים אלא כשתובע לרבים שכל א' מהן חייב לו אבל כשתובע להם שבשותפו' חייבים לו די בזה אם נשבע האחד ואחרים יענו אמן דשפיר הוי שבועה דהא התביע' אכולם קאי ואם אחד אינו חייב ממילא כולם אינם חייבים דהא בהא תליא עכ"ל):

פג **השדכנות**. עמ"ש הרמ"א בס"ס קפ"ה ובס"ס רס"ד עוד מתביעת שדכנות ועיין בתשובת שער אפרים סי' ק"נ ובעבודת הגרשוני סי' נ' (ובתשובת שב יעקב חלק ח"מ סי' י"ג):

סימן פח

א **משקל**. בסמ"ע מפרש לפי חשבון זה כמה עולה ערך ה' סלעים של פדיון הבן ע"ש ובש"ך כאן ובי"ד ר"ס ש"ה מ"ש שם:

ב **בפרוט**'. כן כתב רב האי והרמב"ם אבל הרא"ש והטור חולקים וס"ל דבעינן שיהא בכל א' לפחות ש"פ דבפחות מזה לא מחשב ממון וכן דעת הרמב"ן וכן כתבו התוס' בשבועות ובקדושין בשם ר"י. סמ"ע וש"ך:

ג **חייב**. כתב הסמ"ע נראה דלדעת הרמב"ם והמחבר דתבע בכלים בג' מחטין סגי ס"ל דבכופר בכל בתבעו במחט א' סגי וכן בשבועת שומרים בס"ה והא דכתב פרוטה משום דלא איירי בכלים עכ"ל והב"ח השיג עליו דהכא לכ"ע צריך ש"פ אף בכלי בין בשבועה דע"א בין בשבועת שומרים (וכן השיג עליו הט"ז ע"ש) ואין דבריו נכונים בשבוע' דעד א' דכיון דחייב שבועה במודה מקצת בכפר כלי שאינו ש"פ וכ"כ הר"ן להדיא א"כ חייב ש"ד בעד אחד מכחישו דהא טעמא הוא דחייב משום דכ"מ שב' מחייבים אותו ממון ע"א מחייבו שבועה כדאיתא בש"ס ופוסקים וגם בשבועת שומרים נראה כהסמ"ע דכיון דכלים כל שהוא חשובים הן א"כ גם לענין שבועת שומרים דינא הכי מיהו להרא"ש

וסייעתו בעינן שיהא הכלי ש"פ ואז סגי אף בש"ש ולא קאמר דבעי כפירת ב' כסף אלא בממון עכ"ל הש"ך ועיין בתשובת רדב"ז סימן קפ"ה:

ד **עיקר**. וע"ל ס"ס רצ"ה דפסק המחבר בעצמו כן ע"ש. סמ"ע:

ה **היסת**. דכיון דחכמים תקנו שלא יגזול א' לחבירו א"כ על כל דבר שחשוב ממון דהיינו פרוטה תקנוהו כ"כ הסמ"ע (וכתב הט"ז דבשבועת הדיינים שהיא כעין של תורה כמ"ש בסי' צ"ג בעינן ב' כסף עכ"ל):

ו **פטור**. פי' מש"ד דמודה מקצת ובסי"ב יתבאר דפטור גם מקטנית ע"ש ומה דנקט דוקא קטנית היינו נגד תביעת תבוא' דאלו שאר ה' מיני דגן בכלל תבואה נינהו אבל נגד כור חיטין אם הודה לו בשעורים או במיני דגן ג"כ אינו ממין הטענ' ונראה דעיקר הגירסא היא והודה לו בלתך שעורים או קטנית ודלא כב"י עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דיין וחומץ יין מין אחד הם כן פרשב"ם בב"ב דף פ"ה ריש ע"ב:

ז **פירות**. ובנ"י כתב דה"ה אם תבעו כור סתם ואמר איני יודע אם קטנית אם חיטין אם שעורים ועיין בסי"ז. סמ"ע:

ח **כאילו**. עי' בתשו' מהר"מ אלשקר סי' ל"ב ובמהרש"ך ס"ג סי' ע"ה וברדב"ז סי' קס"א וקס"ב:

ט **והודה**. דה"ל כתבעו מנורה גדול' והודה לו בקטנ' דהוי ב' מינים כמ"ש בסכ"ה. סמ"ע:

י **אף**. ומ"מ צריך לישבע היסת על החטים דלא גרע משאר כפירה דנשבעין עלי' היסת וכמ"ש בסימן רצ"ו ס"ד וסי' ת' ס"ד. שם:

יא **עדים**. הש"ך הקשה דהא בסי' ת' ס"ג כת' המחבר בסתם דביש עדים חייב ולא הביא שום חולק ואפשר דס"ל דדוקא התם דהעדים אינם יודעים איזה הזיק א"כ אינם מכחישים אותו וה"ל כטוענו חטים ועדים מעידים שיש לו חטים או שעורים דמחויב לשלם לו על כל פנים שעורים שהרי התובע י"ל אני אומר שהעדים מעידין על חטים כדברי ואם אתה אומר שמעידים על שעורים תן לי לכל הפחות שעורים אבל הכא דה"ל כאלו הוד' שלא הלו' לו שעורים והעדאת העדים בטלה היא כיון שהוא בעצמו מכחישם ואדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים אבל אין זה עיקר אלא דבעדים חייב בכל ענין ועיקר הטעם כדעת הרמ"ה משום שי"ל משטה הייתי וע' עוד שם שהאריך להוכיח כן בראי' ע"ש:

יב **מחל**. והש"ך השיג ע"ז וכת' דמשמע מדברי הפוסקים דאין הטעם משום מחילה כו' א"כ הדבר פשוט דאם יודע הנתבע שחייב לו שעורים גזלן הוא אם אינו משלם לו אלא דהב"ד אינם יכולין להוציא מידו כו' ע"ש ובתשובת מהרש"ך ס"ג סי' כ"ה:

יג **אדם**. כן הוא ג"כ ל' הטור ומזה נמשך להרב והע"ש והסמ"ע והב"ח שכתבו הטעם דמחיל' אבל נרא' ליישב ל' הטור דה"ק אבל בלא"ה ודאי חייב דליכא למימר דילמא לעולם פטור וטעמא הוא משום דמחיל דפשיטא דאין אדם מוחל כו' אלא ודאי הטעם הוא משום שהוד' ומיירי כשהיו שניהם בבת א' וכך הם דברי הרא"ש ס"פ המניח ע"ש עכ"ל הש"ך:

יד **תפס**. כת' הנ"י דאם תפס קודם דהדר מהודאתו אפי' תפס בעדים מהני אבל אם תפס לאחר שחזר מהודאתו מפקינן מיניה אא"כ ה"ל מגו דלהד"ם או החזרתי עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כת' דהנ"י אזיל לטעמיה דס"ל טעמא דהשטא' כו' אבל המחבר והרב דס"ל טעמא משום דה"ל כאלו הוד' התובע שאין בידו שעורים או מחל א"כ מה יועיל כשיתפוס אחר שעמד בדין בשלמא בתפס קודם שעמד בדין י"ל מה שלא תבעתי השעורים לא מפני שהודיתי אלא מפני שהייתי מוחזק בהם אבל לאחר שעמד בדין לא שייך למימר הכי דהא כבר הוד' וע"כ כת' הרב וי"א כו' קודם שתבעו בדין וכן נ"ל עיקר מיהו למש"ל דהעיקר כהרמ"ה וסייעתו א"כ מועיל תפיסה אף לאחר שעמד בדין קודם שחזר הנתבע מהודאתו עכ"ל וע"ש:

טו **קיים**. דוקא בכה"ג דכשנאבד החפץ פטור דבאחריות התובע הוא אבל אם הכלי הוא באחריות הנתבע כגון שחייב לו כלי מכל מקום א"כ ה"ל כתבעו מנה ובכל מה שיודה לו חייב כדלעיל ס"ט. ש"ך:

טז **מגופו**. משתבע היסת שאינו חייב כדברי התובע ונפטר והיינו כשחוזר מהודאתו אבל אי עומד בהודאתו או איכא עדים כפי מה שהודה חייב ש"ד על השאר וכדמוכח מדברי הרמב"ם והראב"ד והה"מ פ"ט מהל' נ"מ מיהו ברישא שנתת כו' בחפץ פ' אפי' עומד בהודאתו פטור מש"ד דה"ל הילך וכמ"ש בסי' פ"ז ס"א ולקמן סכ"ד אבל בהלויתני עליו ע"מ שלא להשתלם אלא מגופו לא הוי הילך כיון דאינו שלו עד לאחר שומת ב"ד דומיא דשור תם וכמ"ש בסי' ת' ס"ג ע"ש. שם:

יז **אפותיקי**. ז"ל הש"ך באמת כן הוא בנ"י אבל ק"ל כיון דאפי' באפותיקי מפורש יכול הלו' לסלקו במעות כמ"ש סי' ק"ג ס"ו ור"ס קי"ז (ובנ"י הי' אפשר לומר דנרא' שם שהם דברי הרמ"ה ואולי ס"ל דבאפותיקי מפורש א"י לסלקו במעות וכדמשמע מפרש"י פרק א"נ גבי אסמכת' ע"ש) א"כ ה"ל כתובעו תן לי חפץ זה או דמי חפץ זה וכשמוד' לו בנ' זוז דאוזפיה ה"ל

הודא' ממין הטענ' כיון דס"ס מודה לו במעות כו' א"כ הוי מודה מקצת גמור ומה שלמד הנ"י כן משור תם לא דמי דהתם א"י המזיק לסלקו במעות דשותפים נינהו וכר"ע וכמ"ש בר"ס ת"א ונרא' דמ"ש כאן אפותיקי לאו דוקא הוא אלא ר"ל דומי' דרישא שהלו' לו עליו ע"מ שלא להשתלם אלא מגופו דומיא דשור תם והיינו שהתנ' עמו כשיגיע ז"פ יתן לו החפץ דוקא בשומ' ולא יהי' יכולת בידו לסלקו במעות כן נ"ל ודוק עכ"ל:

יח **ומהתשלומין**. כצ"ל וכן הוא בטור עכ"ל סמ"ע וגם הש"ך הסכים להגי' כך ודלא כס' מעד"מ והב"ח כו' ע"ש שסיים הש"ך וכת' ז"ל מיהו כל זה לסברתם דסברי הטעם דפטור משעורים משום דה"ל כאלו הוד' התובע שאינו ח"ל שעורים אבל למ"ש לעיל דהעיקר כהרמ"ה דטעמ' הוא משום השטא' א"כ אין חילוק כו' ובשום טענ' שיאמר התובע שלא תבעו השעורים סגי דלא מפקינן ממון ברור שחייב הנתבע אם לא במחיל' גמור' ולא בסברא קלושה כזו אבל אם טוען הנתבע משטה הייתי בך אע"פ שאומר התובע ודאי כדברך כו' פטור הנתבע אף מדמי שעורים כו' וכן נ"ל עיקר עכ"ל (וע' מ"ש הט"ז בזה):

יט **כדברך**. (ז"ל הט"ז נרא' דזהו דוקא בהך שהוד' בשעורים תכ"ד יכול לומר ודאי כדברך כו' ור"ל מ"ה אמרתי תחל' יש לי כור חטים בידך והי' דעתי לומר אח"כ זה אני מבקש עתה אבל יש לי עוד שעורים שאיני תובעך עכשיו ואתה מהרת להשיב קודם סיום דברי אבל אם כבר סיים דבריו ואחר כ"ד הוד' לו בשעורים וזה השיב ודאי כדבריך כו' לא מהני דאמאי לא זכר תחל' השעורים דאלת"ה ה"ל לכתוב האי אבל אם אחר שהוד' כו' לעיל סי"ב כנלע"ד עכ"ל) ואינו מוכרח כ"כ גם מדברי הש"ך לא משמע כן וצ"ע:

כ **לשלם**. ומיהו פטור מש"ד וק"ל. ש"ך:

כא **חטים**. (כת' הט"ז דצ"ל חטים ושעורים דאל"כ הא בלא"ה הוא פטור מחמת שאינו ממין הטענ') ובאמת בטור הגירס' היא ממין הטענ' רק שהב"י הגיה מקצת במקום ממין ע"ש וק"ל:

כב **קודם**. הטעם כת' הר"ן דלעולם אין מודה מקצת חייב שבועת התור' אלא כשהוד' אחר התביע' ולפ"ז משמע דה"ה במין אחד פטור כגון שבאו לב"ד וקדם הנתבע ואמר אני חייב לך נ' זוז והשיב לו התובע אתה חייב לי עוד נ' זוז והוא כופר פטור משבועת התור' וכ"כ הרמב"ן ובעה"ת להדי' ע"ל סי' ע"ה ס"ג ולקמן סל"ב. ש"ך:

כג **ומשלם**. כת' הש"ך ומ"מ יכול לטעון טעיתי בהודאתי ונזכרתי שאיני ח"ל כלום כיון שהוד' לו מעצמו וכמ"ש בסי' פ"א סכ"ב באריכות ע"ש אבל א"י לטעון משטה הייתי בך ואע"ג דבסי"ב העליתי דיכול לטעון משט' היינו משום דהתם תבעו בחטים י"ל לפי שתבעתני דבר שאינו והשטית בי השטיתי בך והודיתי בדבר אחר אבל כאן שלא תבעו מתחל' כלל לא שייך לומר שהשט' בו כיון שהוד' בפני ב"ד וגם בסי"ב נרא' דדוק' משט'

יכול לטעון אבל א"י לטעון טעיתי ואע"ג דבסי' פ"א שם העליתי דבמוד' מעצמו אף לפני ב"ד יכול לטעון טעיתי היינו במוד' מעצמו בלי שום תביע' אבל הכא (בדין דסי"ב) שתבעו בחטים והשיב לו לא שייך לומר כן ודוק עכ"ל:

כד **וי"א**. כתב הסמ"ע הא דכת' כאן די"א כן משמע דאיכ' דלא ס"ל הכי ול"ד לדלעיל סי"ד דהכל מודים דשאני בהא דלא מהניא ליה ערמתו רק לפטור משבוע' אבל החטים צריך לשלם לו וכן בסט"ו דחייב לשלם השעורים עכ"פ לכך לא חשדינן ליה שיערים בשביל זה ע"כ ולא נהירא לי דהא משמע בסי"ד שמבקש ליתן השעורים וערמתו אינו רק לפטור מן השבוע' וכן פרש"י והר"ן פרק שבועת הדיינים להדיא כו' אלא נרא' דשאני התם כיון דלא הוד' לו במה שתבעו רק מין אחר משא"כ הכא שהוד' לו מה שתבעו וזה ברור עכ"ל הש"ך:

כה **דבהנך**. כת' הסמ"ע דמלשון הרמ"א שכת' דבהנך כו' משמע דקאי גם אסעיף שלפני זה אבל בטור כת' דבהך נמי כו' משמע דדוקא אדסמיך ליה קאי והש"ך כת' דנ"ל עיקר כדברי הרמ"א דהא הך דינא דלעיל למד הר"ן מדין דסי"ד דאמרינן ואם עשה כן לפי תומו כו' אהא כת' וז"ל ומהא שמעינן שתהא תביע' קודמת כו' וכן משמע להדיא בב"י וא"כ משמע דכי היכי דהתם אינו פטור אלא כשהוד' כן לפי תומו ולא כמערים ה"ה הכא וגם הסברא נותנת דכיון שהב"ד רואין שהוא כמערים מה לי הכא מה לי התם וע"ל סל"ב עכ"ל:

כו **עיקר**. הש"ך האריך בדין זה ומסיק דנ"ל עיקר לדינא כדעת המחבר דעכ"פ חייב לשלם לו שעורין וא"י לחזור ולומר איני יודע משום דבר או איני חייב לך כלום אלא נשבע היסת שאינו יודע שח"ל חטים ואם בא לצי"ש חייב ליתן לו חטים וכן אם השיב לו בתחל' איני יודע משום דבר או להד"ם ועדים מעידים שח"ל חטים או שעורים משלם לו עכ"פ שעורים ונשבע היסת שאינו יודע מחטים וכן כל כיוצא בזה עכ"ל (וע' מ"ש הט"ז בדין זה ע"ש):

כז **בשמן**. דמדהזכיר מלא ברישא ה"ל כאלו אמר עשרה מדות של שמן יש לי בידך ולא הזכיר כדים אלא לידע כמה סך שמן שתבעו משא"כ כשאומר כדים מלאים שמן משמעות לשונו הוא דתבעו הכדים וגם מה שהי' בהן וכן כשלא הזכיר לשון מלא לא בתחל' ולא בסוף אמרינן נמי דדעתו הי' לתובעו שניהם עכ"ל הסמ"ע ואין כן דעת הש"ך אלא דבין אמר ליה עשר' כדי שמן או מלא עשר כו' בכל ענין חייב ש"ד אלא אם כן א"ל י' כדי שמן יש לי בבורך דאז כוונתו רק על השמן שבבור ולא הזכיר כדי אלא משום מדה כו' ע"ש:

כח **אבל**. ע' בסמ"ע ובש"ך ובט"ז מה שהגיהו בזה בדברי הטור ע"ש:

כט **יודע**. אבל אם אינו טוען שהוא יודע שאביו ח"ל א"צ לישבע היסת על חוב אביו וגם יכול לחזור בו ממה שהודה בחוב עצמו דכיון שהי' י"ל איני יודע א"כ מה שהודה בחוב עצמו י"ל משטה הייתי בך כ"כ הש"ך וע"ש:

ל **פטור**. כתב הסמ"ע וא"ת מ"ש מהא דכ' הט"ו בסימן ע"ה סי"ט דאם תבעו הלויתיך מנה וזה משיב אמת הלויתני ואיני יודע כו' עד וי"א דמסתמא אין בהודאתו פחות מש"פ וחייב וי"ל דשאני התם דעל תביעתו שהי' דבר שבמשקל ומנין השיב לו אמת הלותני ומנית מידך לידי מאותו דבר שבמשקל ומנין אלא שאיני יודע כמה מ"ה חייב משא"כ כאן דאומר דמעולם לא קיבל מידו לידו בפרוטרוט דבר שבמנין אלא מסרו לידו ביחד בלי משקל ומנין וכאשר הנחתו תטלהו מ"ה פטור ע"כ והש"ך השיג עליו וכתב ז"ל ומה יעשה בהך דמלו' על המשכון בסימן ע"ב סי"ב ובהך דהפקיד אצלו פירות שאינן מדודין בסי' רצ"ב סי"ד דהתם נמי מעולם לא קיבל מידו בפרוטרוט כו' ואפ"ה חייב אבל נראה דאשתמיטתיה דברי הרא"ש והר"ן פ' שבועת הדיינים כמ"ש בסימן ע"ב שם וברורתי כדעת הרמב"ן ומוכרח כדבריו לחלק דשאני הכא כיון שאפשר לעמוד עליו בכל מה שבבית (ובצרור) ודבריו ברורים כמ"ש שם וא"כ ל"ק כלל מה שהקש' הסמ"ע דוק ותשכח כי זה ברור עכ"ל (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה ומחלק בענין אחר ע"ש):

לא **מלא**. הטעם דאף כשאינו מלא לגמרי ג"כ נקרא מלא בל' בני אדם לכך אין תביעתו ידוע א"כ בעינן שיהא מוזכר בתביעתו דבר שבמנין כ"כ התוס'. סמ"ע. (ועיין ט"ז וגד"ת דף נ"ג):

לב **שהרקיבו**. גם בזה שייך לישנא דמה שהנחת אתה נוטל דר"ל אם הרקיבו אשלם לך באותו שיעור כיון שנרקבו בפשיעתו וכן פי' נ"י אבל אם בלא פשיעתו נרקבו לא מקרי מודה מקצת כלל שהרי אינו מודה לו בחיובו. שם:

לג **הילך**. כתב הסמ"ע דבדין שלפני זה שטוענו מעות והשיב מה שהנחת כו' לא קאמר דפטור מש"ד משום הילך אע"ג דשם לא שייך לומר שנתקלקלו בפשיעתו ה"ט דבפירות מסתמא יחד להם מקום ושייך לומר בהם הילך כי הן ברשותך במקום שהנחתם משא"כ במעות שמסתמא לא יחד להן מקום מיוחד מ"ה צריך להחזירו לידו ובכה"ג בתובעו כור תבוא' והשיב לו אין לך בידי אלא לתך כיון דלתך דבר מועט הוא מסתמא לא יחד לו מקום ומ"ה לא מקרי הילך עכ"ל וכה"ג כתב הב"ח ע"ש והש"ך השיג עליהם וכתב שאין דבריהם נכונים דאפי' בביתו של נפקד ה"ל הילך דכל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא וכמ"ש בסימן פ"ז ס"א וכן מוכח בבעה"ת כו' והאמת דלעיל נמי מיירי שנתקלקלה צורת

המעות או התבואה בפשיעתו וכ"מ בתוס' פ' שבועת הדיינים (שבועות דף מ"ג ע"א) שוב ראיתי בס' גד"ת שתירץ דמיירי שנאבד בפשיע' כו' אינו נרא' דא"כ ה"ל משואי"ל משלם כיון דא"א לעמוד עליו כמ"ש לעיל כו' אלא כמ"ש כן נ"ל ברור וע"ל סימן רצ"ו ס"ד עכ"ל:

לד **בקטנ'**. דשני מינין הן משא"כ כשהוד' בשל ה' ליטרין איכא למימר דגרר' והקיל' ממשקל' וכן בשל פרקים י"ל דנטל ממנה קצת חוליות והרי הודה במה שתבעו כ"כ הסמ"ע ועיין בס' גד"ת דף נ"ז:

לה **חייב**. דבאזור הקצוות ניכרין ולא שייך לומר דחתך ממנ' וקצר' משא"כ ביריע' דיכול לחתוך ממנ' ולא יהא ניכר. סמ"ע:

לו **קרקע**. כתב הסמ"ע ואפילו אין ללוה קרקע כלל אף משועבדים אפ"ה חשוב השטר כקרקע כיון דנכת' השטר כדי לטרוף בו והש"ך כ' דאין נרא' לומר דשטר יהא חשוב כקרקע אפי' אין לו משעבדי דהא כי היכי דבמלו' ע"פ להרא"ש אי לית לי' קרקע לא חשיב כקרקע אע"ג דשעבודא דאורייתא א"כ ה"ה בשטר וכן מבואר להדיא בתוס' פ"ק דב"מ כו' וכ' ב"י מיהו שטר הילך הוא אע"ג דלית לי' קרקע כלל מיהו אם אין לו אפי' מטלטלי י"ל דלאו הילך הוא ואע"ג דמדברי רש"י בב"מ שם משמע דלא הוי הילך אלא מטעם שהקרקעות משועבדים בשטר התם מיירי אפי' באינו מוד' אבל במוד' נרא' כהב"י דאפי' לית לי' קרקע כלל הוי הילך וכן דעת הרב' פוסקים דבדבר שא"י לכפור הוי הילך וכמ"ש לקמן סכ"ט וע"ל סי' ע"ה ס"ד בהג"ה ובס' גד"ת דף נ"ד ובתשובת הרמ"א סימן צ"ה שאל' ד'. וכ' עוד והא דאינו נאמן הלו' במגו דהי' כופר הבע"פ והי' מוד' שבשטר דאף נגד שטר אמרינן מגו כמש"ל סי' רצ"ו ס"ב שאני הכא כיון דלעולם הי' השטר בתקפו משא"כ בסימן רצ"ו דאי הי' טוען נאנסו לא הי' השטר כלום עכ"ל:

לז **על פה**. ז"ל הסמ"ע עיין בטור שכ' בשם התוס' והרא"ש לפי מה דקי"ל שעבודא דאורייתא אפי' במוד' במקצת במלו' ע"פ אינו חייב לישבע ש"ד אם לא שאין לו קרקעות בני חורין או שמחל להלו' ש"ק והמחבר ומור"ם ז"ל לא הזכירו סברתם וסתמו כדעת הרמב"ם ואינך גאונים דלא חלקו בהם ע"כ ור"ל דס"ל דלא מקרי כפירת שעבוד קרקעות אלא בשטר שטורף בו מן המשועבדים וכ"כ בתשובת מהר"מ מלובלין סימן ג' דהכי קי"ל וע"ש ובתוס' ב"ב דף קע"ה ע"ה ד"ה המלו' כו' עכ"ל הש"ך (ועיין בט"ז מה שיישב בדברי הטור עיין שם):

לח **נאמנות**. והש"ך כתב דדין זה צ"ע דנרא' דעת הרמב"ם ושאר פוסקים דבכת"י בנאמנות הוי הילך וטעמא לפי שאינו יכול לכפור גם בא"ע סימן צ"ו סט"ו כתב הרמ"א

בהג"ה דבדבר שא"י לכפור לא הוי מודה מקצת אפי' ליכא שעבוד קרקעות ע"ש (ובספרי מ"ז בא"ע שם ביררתי דזה אינו דמה שכ' הרמ"ה שם דנשבע היסת הוא מטעם דבמקום שאין כותבין כתוב' הוי כתוב' שעבוד קרקעות ע"ש) וכן משמע בתשובת מבי"ט ח"ב ס"ס ר"ה וא"כ נראה פשוט לענין דינא דאין לחייבו ש"ד דלא יהא אלא ספיקא דדינא הוי קולא לנתבע עכ"ל:

לט **נתבאר**. עיין לעיל ס"ס נ"א:

מ **פטור**. המ"מ כתב בשם הרמב"ם דעכ"פ צריך לישבע היסת וי"ל דגם הט"ו ס"ל הכי ואע"ג דסיימו ז"ל לפיכך א"ל מנה כו' פטור ואפי' משבועת היסת י"ל דלא לגמרי דימו אותן יחד אלא לענין שגם שם פטור מש"ד ומ"ה כתב שם בהדיא דפטור מהיסת ולא כ"כ בדין קמא והטעם דברישא עכ"פ יש עליו שטר מ"ה לא דמי לגמרי למשיב אביד' משא"כ בסיפא וכמ"ש הט"ו בסי' רס"ז ע"ש עכ"ל הסמ"ע גם הש"ך הסכים לדבריו וכ' שכ"כ הנ"י בשם הרמב"ן וכ"כ בס' גד"ת שכן נרא' דעת הטור ודלא כהב"ח ע"ש:

מא **אביד'**. אע"ג דבשאר מוד' מקצת חייב ש"ד ולא חשיב כמשיב אביד' דאי בעי הוי כופר הכל שאני התם דאמרינן דלא הי' יכול להעיז לכפור הכל אבל כאן דלשון השטר דמשמעותו שנים מסייע ליה לא מיחשב כהעז'. סמ"ע:

מב **זכור**. כתב ר' ירוחם התובע לחבירו בשמא ומתוך הודאת הנתבע חזר טענתו ברי שהוד' במקצת חייב ש"ד כך נרא' מדברי רש"י בפרק הניזקין וגדולי המורים חלקו עליו ע"כ ומביאו ב"י בר"ס פ"ז ונרא' דדעת הפוסקים והט"ו כאן כגדולי המורים וע"ל סימן פ"ב סי"ג ובתשובת מהרי"ט סימן קי"ב וקנ"א עכ"ל הש"ך ועיין עוד שם במה שהביא בשם רב האי גאון ע"ש:

מג **היסת**. והש"ך הניח דין זה בצ"ע דנהי דאינו חייב ש"ד כיון שלא קדמה תביע' להודא' מ"מ מאן לימא דלא מיחייב היסת דלא אשכחן בשום מקום דבהיסת בעינן שתקדום תביע' להודא' וע"ל סימן ע"ה ס"ג:

מד **כשטר**. וא"י לטעון פרעתי וע"ל ריש סי' ע' ש"ך:

סימן פט

א **השכיר**. ואם יכול להפך השבוע' על בעה"ב עי' בש"ך שמסיק דא"י להפך שבועת נקיטת חפץ כי אם היסת ע"ש שכ' עוד וז"ל מיהו כל זה מיירי כשבעה"ב טוען ברי לי שפרעתיך אבל אם טוען איני יודע אם פרעתיך פשיטא דחייב לשלם להשכיר והשכיר א"צ שבוע' כלל דלא גרע משאר תובע וכמ"ש סי' ע"ה ס"ט עכ"ל:

ב **ונוטל**. ז"ל הסמ"ע הטעם מבואר בש"ס דעל הרוב הבעה"ב טרוד בפועליו ואמרי' דמכח טרדא סבור שפרע לזה ולא פרע לו אלא לחבירו מ"ה האמינוהו לשכיר לישבע וליטול ותו לא חילקו ואפי' אינו טרוד בפועליו נמי האמינו לשכיר לישבע וליטול עכ"ל והש"ך השיג על המחבר במ"ש אפילו הי' שכרו פרוט' כו' נשבע השכיר והאריך בזה ומסיק דבהנשבעין ונוטלין צריך שיכפור הנתבע בשתי מעין דכיון דכמה רבוותא מסכימים לדעת הרמב"ם שס"ל כן הכי נקטינן ובפרט דהוי קולא לנתבע עכ"ל (ועיין בט"ז מה שיישב בזה דברי הטור ע"ש) ועיין בשו"ת הגאון חכם צבי סי' קכ"ה:

ג **הקטן**. אע"ג דבעלמא אין מוציאין מיד קטן וכמ"ש הט"ו בס"ס צ"א ור"ס צ"ו הכא לטובת הקטן מוציאין מידו דאל"כ לא ימצא פועלים לעשות מלאכתו. סמ"ע:

ד **נשבע**. כ' הש"ך משמע דבעה"ב נשבע היסת אכן מלשון הר"ן שממנו מקור דין זה מוכח דחזר' שבוע' לבעה"ב ר"ל כמו שהי' לו לשכיר לישבע דהיינו שבועת המשנ' בנק"ח כו' מיהו דעת הרמב"ם נרא' דכל הנשבעין ונוטלין אף שכיר אם היו חשודים שכנגדו נשבע רק היסת וכן נרא' מדברי הה"מ להדיא כו' ע"ש שהאריך בזה:

ה **יורשי**. עיין בסמ"ע שהאריך להוכיח מהירושלמי דיורשי שכיר אפי' מבעה"ב גופיה אין נשבעין ונוטלין כו' ולחנם האריך בזה דכ"כ הט"ו בסי' ק"ח ס"ס י"ד בהדיא דאין נשבעין ונוטלין מטעם דאין אדם מוריש שבועה לבניו והוא מבעה"ת בשם העיטור שהוציא כן מהירושלמי הזה ע"ש עכ"ל הש"ך:

ו **עדים**. משמע אבל עד א' אינו כלום ונשבע רק היסת וכ"כ הרמב"ם ומביאו הטור וא"ל הא בסי' רצ"ד ס"ב אמרי' דהיכ' דאינו נאמן לומ' החזרתי אלא במגו דנאנסו צריך לישבע על החזרתי שבוע' כעין דאורייתא כמו אם היה טוען נאנסו וא"כ ה"נ דאינו נאמן לומר פרעתיך אלא במגו דלא שכרתיך ישבע כמו אם היה טוען לא שכרתיך שהי' צריך לישבע ש"ד להכחיש העד שאני הכא כיון דאפי' היו ב' עדים לא הי' חייב לשלם מדין תורה רק מתקנת חכמים שתקנו שיהא נשבע ונוטל וכשיש עד א' לא תקנו עכ"ל הש"ך ועיין בתשו' הרשד"ם חח"מ סי' קצ"ד:

ז **נאמן**. ואע"ג דמטעם שטרוד בפועליו אמרי' דשכח וסבור שפרעו וא"כ אטו משום מגו יזכור טפי מכל מקום כיון שטוען ברי שלא שכח אין להחזיקו במשקר דכיון דיש לו מגו אמרי' אי בעי לשקר היה אומר לא שכרתיך כלל משא"כ כשאין לו מגו אמרי' דמסופק הוא ומשקר לטענת ברי עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך אע"ג דהוי מגו דהעזה דכי יאמר להד"ם יודע השכיר שמשקר במזיד אבל השתא סובר שאומר כן משום שטרוד בפועליו שאני הכא כיון דשבועת שכיר תקנת חכמים היא במגו כל דהו אוקמיה אדינא כ"כ הרא"ש

וכ"כ הר"ן בשם רב שרירא גאון והכריחו כן לפי מסקנת הש"ס ע"ש ונ"ל דלא הוצרכו לזה לענין פטור ממון דשם מהני אף מגו דהעז' כמו שהוכחתי בס"ס פ"ב בדיני מגו אות ו' אלא משום דבגמרא משמע דבהאי מגו פטור בעה"ב לגמרי אפי' משבועת נק"ח לכך הוצרכו לזה שוב מצאתי כן בהר"ן להדיא כו' ע"ש:

ח **דאורייתא**. דכיון שהטעם הוא מדין מגו דלא שכרתיך כשיש עד א' הי' נשבע ש"ד עתה שאומר נתתי לך שכרך נשבע כעין של תור' כ"כ הה"מ וע"ל סי' קכ"א ס"ה ובתשו' מהר"ש כהן ס"ג סי' ס"ט. ש"ך:

ט **זמנו**. הטעם דחזק' הוא דאין הפועל משהה שכרו לאחר זמנו אם לא שתבעו בזמנו ולא נתן לו ולא כע"ש שכ' שבתוך זמנו הבעה"ב טרוד לקיים ביומו תתן שכרו אבל לאחר זמנו אינו טרוד ולפ"ז אם הבעה"ב אמר אחר זמנו שפרעו תוך זמנו לא הי' נאמן כיון שאז הי' טרוד וזה אינו כדאיתא בגמרא. סמ"ע:

י **חמישי**. כת' הסמ"ע דלעולם נותנין לו זמן לישבע וליטול כזמן התביע' ומ"ה אם תבעו בליל התחלת יום ג' לחוד אין נותנין לו אלא יומו דיום ג' דהיינו י"ב שעות נגד י"ב שעות דזמן תביע' ואם תבעו ליל ג' וגם יום ג' נותנין לו זמן כל יום ד' לילו ויומו כאורך זמן התביע' ואפי' אחר זמן ראשון אם יש עדים שחזר ותבעו בליל ד' ויומו יש לו נגדו כל יום ה' לילי' ויום ואע"ג דעבר בעה"ב זמן הפרעון גם כל יום ג' וה"ל ליתן לו נגדם ב' ימים ולילות י"ל כיון דלעת הערב ביום ג' לא תבעו נמצא כשכל' יום ג' הי' בחזקת פרוע ואע"פ דכשחזר ותבעו בתחלת ליל ד' איגלאי מילתא דעדיין לא פרעו מ"מ מחשב מאז התחלת תביע' ואין נותנין זמן אלא נגדו עכ"ל (והט"ז השיג עליו וכת' שדבריו תמוהין ודעתו להגיה שצ"ל כל ליל ה' ע"ש) וע"ל סי' של"ט מקור דינים אלו:

יא **הראי'**. דעל הרוב מדכר דכירי אינשי כמה קצב לכך לא האמינו להשכיר לישבע וליטול. סמ"ע:

יב **נתן**. והש"ך כת' דנ"ל עיקר כמ"ש בעל המאור והרמב"ן והר"ן שנרא' מדברי הרי"ף דא"צ לישבע רק היסת כשאינו מוד' מקצת כו' ע"ש:

יג **היסת**. בסמ"ע כ' הטעם דבהני שיש לו מגו או חזק' לא עדיף שכיר משאר תובע והנתבע כופר הכל אבל ק"ק הא פסק לעיל סי' ע"ב סי"ז דלא אמרינן מגו לאפטורי משבוע' מנק"ח לשבועת היסת ויש לישב בדוחק ע"ש (א"ה בפרישׁ' סי' צ"ג ס"ה יישב קושיא זו ע"ש וע"ל בסי' רצ"ו בסמ"ע ס"ק ב' וק"ל):

יד **אחד**. פי' ועל אותו אחד אומר הילך. סמ"ע:

טו **בנק"ח**. כת' הסמ"ע דאלו טען לקוח הוא בידי לא הי' נשבע אלא היסת מ"מ כיון שמוד' שהוא של בעה"ב אלא שרוצ' לתפסו עד שיתן לו כל תביעתו דינו כשאר נשבעין ונוטלין דנשבעין בנק"ח וכמ"ש בסי' ס"ב ע"כ והש"ך השיג על דין זה ע"ש שהאריך ומסיק וכת' ז"ל נ"ל דכל הנשבעין ונוטלין שנוטלים בשבועתן ומוציאין מבעה"ב אם הם מוחזקין ויש להם מגו נוטלים בלא שבועת נק"ח ואין נשבעים רק היסת עכ"ל:

טז **נשבע**. ז"ל הש"ך מ"ש הב"י בכאן אינו נכון ואין להאריך כיון שלדינא נ"ל עיקר דנשבע כאן הבעה"ב רק היסת כשאינו מוד' מקצת וכמש"ל סעיף כ' ע"ש עכ"ל (וע' בט"ז ובס' תמים דעים סי' קצ"ה):

יז **מגלגלין**. הסמ"ע כת' דאפי' אם התובע מבקש שיגלגלו על השכיר והשכיר שותק אפ"ה מקילין בשכיר ופותחין לו הב"ד ואומרים לו שישבע בלי גלגול כו' ע"ש:

סימן צ

א **כיצד**. לשון הטור נגזל נשבע כעין של תור' ונוטל וקנס הוא שקנסו חכמים לגזלן וכ"כ הרמב"ם והסמ"ג ונרא' דכ"כ לאשמעינן דאם מת הגזלן לא קנסו בנו אחריו וכמ"ש בסי' שפ"ה גבי מטמא ומדמע ומנסך כו' ואע"ג דגבי שכיר חייב בן בעה"ב אחריו וכמ"ש בסי' פ"ט ס"א בהג"ה התם לאו קנסא הוא אלא שהי' נרא' לחכמים טענ' השכיר טוב' יותר משום דבעה"ב טרוד בפועליו משא"כ הכא ועמ"ש לקמן סי"ו בנחבל. ש"ך:

ב **ברשות**. פירוש לאפוקי אם הרשהו בעה"ב שילך לביתו ויטול כלים למשכון בעד חובו גם מצינו שמותר למשכן ברשות חכמים אפי' בע"כ של בעה"ב כגון שח"ל בעד שכירות גופו או בהמתו וכליו וכמ"ש הט"ו בסי' צ"ז סי"ד וע"ל סי' שנ"ט ס"ו. סמ"ע:

ג **כלים**. אבל אם אין העדים יודעים שהוציא כלים אפי' הוא אמוד אינו נשבע ונוטל דשמא לא הוציא תחת כנפיו אלא אבנים או צרורות וה"ל כאלו לא ראוהו שהוציא דבר שיתבאר דינו בסמוך שם:

ד **יודעים**. משמע דמה שיודעים בבירור מחויב להחזיר בלא שבוע' וכ"מ להדיא מדברי הרי"ף כו' ואע"פ שטוען שלי נטלתי ואין העדים מכחישים את זה מ"מ הא לא מהני ליה טענתו אלא במגו דלא נטלתי והרי העדים מעידים שנטל וכיון דהוחזק גזלן בעדים על המקצת אע"ג דעל השאר אית ליה מגו דלא נטלתי או החזרתי תקנו חכמים שישבע הנגזל על השאר ויטול. ש"ך:

ה **מעולם**. אע"פ שאינו מכחיש את העדים אלא שאומר אמת שנכנסתי ריקם כדי למשכנו אבל אחר שנכנסתי חזרתי ממחשבתי ולא נטלתי משלו כלום והכלים שראו

העדים שהוצאתי שלי היו בפקדון ביד בעה"ב זה מיהו י"ל שהמחבר נמשך אחר ל' הרמב"ם והרי"ף דס"ל דמיירי אפי' בהכחיש העדים עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך נרא' דאין הנגזל נשבע ונוטל אלא היכא דראוהו עתה בידו דאל"כ נאמן במגו דהחזרתי וכן נאמן לומר בחובי נטלתי או שלי הם במגו דהחזרתי אבל לקוחין הן בידי נאמן אפי' איכא עדי ראה בהנך גווני דלקמן סי"א רק דהכא לא שייך לטעון לקוח כו' (וכ"כ הט"ז ע"ש):

ו **ונוטל**. ע' בטור ס"כ דכת' דדוקא כשאין בעה"ב עשוי למכור כליו ושהנכנס הוא אדם שאינו צנוע והוציא הכלים טמונים ואין דרכו בכך הא חסר אחד מכל אלו אין הבעה"ב נשבע ונוטל אלא היוצא נאמן וכאן סתמו הט"ו דהנגזל נשבע ונוטל ולא כתבו דפעמים היוצא נאמן צ"ל דשאני התם דטוען לקחתי אבל הכא דטוען שלי הן דהוא נגד החזק' דכל מה שיש לאדם בבית הוא שלו לכך האמינו לבעה"ב אפי' ליכא להני צדדי עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דלא ירד לס"ד דא"כ אמאי לא יהא נאמן כאן לומר בחובי נטלתי שאינו נגד החזק' וע"ש שהאריך לחלק בענין אחר:

ז **אצלו**. כת' מהרש"ל דצריכין הדיינים לחקור אחריו שיברר טענתו אם הוא שלו או של אחרים ואם טען של אחרים צריך לברר משל מי ואח"כ חוקרין ושואלין אם הפקיד גביה או לא. ש"ך:

ח **מחרימים**. טעמו דס"ל דמיקרי הנכנס חשוד על השבוע' ודינו כנתחייב שבועת היסת כיון דמן הדין פטור בלא שבוע' השתא נמי דא"י לישבע פוטרין אותו בלא שבוע' אלא מחרימין סתם וכמ"ש הט"ו בסי' פ"ב ולקמן סי' צ"ב ע"ש עכ"ל הסמ"ע וע"ל ס"ה ובסי' שנ"ט ס"ו. (וכת' כנה"ג בשם תשו' הרדב"ז סי' קע"ט דאם לא הספיק הנגזל להעמיד הגזלן בדין עד שמת הנגזל ובאים יורשיו לתבוע גזילת אביהם כו' שכך פקדנו אבא ועדים מעידים שגזלו אבל אינם יודעים כמה אף ע"ג דגבי שכיר שמת לא תקנו ליורשיו כלום הכא גבי נגזל נשבעין היורשים ונוטלים ואם אין היורש טוען ודאי יחרימו סתם עכ"ל):

ט **כלום**. בסמ"ע כת' שיש להגיה כלים במקום כלום ע"ש (מי שאמר לחבירו קח מפתח החנות ואל תפתחנו' אלא עם פ' והלך ופתח' לבדו ועתה טוען בעל החנות שחסר לו בגד משי אם טענת ברי היא נשבע פותח החנות היסת ונפטר ובטענת שמא מחרימין חרם סתם. הרשד"ם חח"מ סי' ש"ח וע' בספר תמים דעים סי' רכ"ה ורכ"ו. כנה"ג):

י **פטור**. וכן נרא' עיקר דמילתא דלא רמיא כו' כלומר כל מה שאין האדם מחוייב לטעון אע"פ שהוכחש בכך לאו הכחש' היא דומיא דמנה הלויתיך בצד עמוד פ' והשיבו לא עברתי שם לעולם כמ"ש בסי' ע"ט סי"א וכ"כ הב"ח וע"ל סי' ל"ב וסי' פ"א ובתשו' מהרשד"ם סי' קע"ד ובתשו' רש"ך ס"ב סי' כ"ט. ש"ך:

יא **שנכנס.** (בגמרא אמרינן טעמא דעביד אינש דגזים ולא עביד וכתבו התוס' בשם רוקח דאין בכלל זה מי שהוחזק בכך. ט"ז):

יב **כלום.** אלא כלים שהוצאתי שלי הם שהיו פקדון בידו או בחובי כו' פי' אתה מסרת והחלטת לי הכלים בחובי עכ"ל הסמ"ע (מי שנכנס לחנות חבירו והוא אמוד בנכסים וטוען שלא מצא כלום בחנות נשבע שבוע' חמור'. הרשד"ם חח"מ סי' קע"ד וע' בהרש"ך ח"ב סי' כ"ח ובהר"ש הלוי חח"מ סי' ל"ב ובפליטת ב"י סי' כ"ח. כנה"ג):

יג **אשתו.** (וה"ה לאשתו ובנו של בעה"ב וכשם שנאמן לומר שגזל סך כך כן נאמן לומר שהי' שם בשע' שנכנס הגזלן אף ע"פ שהגזלן מכחישו. תשוב' להרמב"ן ז"ל סי' פ"ט. שם):

יד **ודאי.** דאף שטוען עליו ואומר נגנבו כך וכך כלים שהיו לי בביתי ביום פ' ועדים הללו מעידים שאתה היית בביתי והוצאת כלים שלא בפני ודאי אתה נטלת כולם אפ"ה אינו נשבע ונוטל כיון שאין עליו טענת ברי לא מפי בעה"ב ולא מפי העדים וע"ל סי' שס"ד ס"ז. סמ"ע:

טו **שיטול.** והא דבסי' ע"ה ס"ס י"ז כת' הרמ"א בהג"ה במי שמצא תיבתו פרוצ' כו' דנשבע ונפטר התם לא היו עדים בדבר כמו כאן אלא שהוא חושד לזה וע' שם. שם:

טז **שפ"ח.** (דבס"ז שם פסק שאם המוסר א"י כמה נפסד על ידו ישבע הנמסר ויטול וצ"ע דמשמע שמוד' שנפסד הלה רק שא"י כמה א"כ מ"ל נ' ידענא כו' ולשקול הנמסר בלא שבוע' עכ"ל הט"ז וע' בש"ך סי' שפ"ח שם):

יז **שיתבאר.** וגם סי' זה כת' הטור בסט"ז וי"ז קצת פרטי דינים מזה ע"ש. סמ"ע:

יח **ויטול.** הה"מ והר"ן כתבו שהר"י ן' מגא"ש הקש' ע"ז למה נשבע התובע ונוטל הא ה"ל כאומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור ותירץ דהתם ליכא דררא דממונא אבל הכא דמוד' ליה בממון אלא שא"י מה הוא נשבע התובע ונוטל ע"כ ומ"מ קשה דבסי' פ"ח סי"ז פסק המחבר דבתבעו חטים והשיב שא"י אם חטים או שעורים דנשבע שאינו יודע ופטור מחיטים וא"כ למה כת' כאן ישבע בעל הפקדון ויטול (ועמ"ש שם ס"ק כ"ו) וצ"ל דשאני הכא דאע"ג דמדינא נשבע ונפטר עשו תקנת נגזל בפקדון כמ"ש הרא"ש בשם הגאונים כדי שיהא כ"א נזהר בשמירת הפקדון ולא יפשע בו וכת' שאין לזוז מדבריהם ומביאו הטור סי' זה ובסי' רצ"ח גם צ"ל דהשק לא חשיב מוד' מקצת והראב"ד והרא"ש חולקין וס"ל דהוי מוד' מקצת וע"ל סי' ע"ב סי"ב. עכ"ל הש"ך:

יט **וי"א.** כת' הש"ך ע"כ האי י"א אירשא קאי וכמ"ש הסמ"ע כאן ולא כפי' השני שכת' בסי' רצ"ח עי"ש וכת' בעה"ת בשם הראב"ד מאן דאפקיד גבי חבריה טבעת זהב וכד אפקדיה לא שקלו במשקל והנפקד לא ידע משקלו ופשע בשמיר' המפקיד אומר משקלו

ב' דינרי זהב והנפקד אומר איני יודע אם משקלו דינר וגם א"י אם בפנים נחשת ולמעל' זהב ואתה יודע בעצמך שאין לי ידיע' ממנו המפקיד נשבע ונוטל ע"כ ונרא' דבזה כ"ע מודים דהא התובע מוד' שהנתבע א"י וכמש"ל סי' ע"ב סי"ב ע"ש עכ"ל הש"ך:

כ **רואין**. פי' שראוהו שנכנס ריקם וכשיצא ראוהו שהיו כלים תחת כנפיו (דאל"כ נאמן במגו דאי בעי אמר כלים שלי הכנסתי וחזרתי והוצאתי וכ"כ הב"ח. ש"ך) ובכניס' זו לא הוחזק גזלן דמיירי שלא שמעו שאמר שיכנס למשכנו שלא ברשות עכ"ל הסמ"ע:

כא **העדים**. ר"ל העדים הללו שראוהו נכנס ריקם ויצא טעון כלים ואינו יכול לכפור ולומר להד"ם או לקחתי במגו דלהד"ם גם יש בכלל זה דראו עדים הכלים עתה בידו קודם התביע' שא"י לומר החזרתי דבעינן בזה ג"כ עדי ראיי' וכמ"ש הט"ו בסי"ב. סמ"ע (וע' בט"ז שהאריך קצת בדין זה ע"ש):

כב **ויחזירו**. כת' הש"ך דהלשון מהופך והדין הוא שיחזיר לו הכלים ואח"כ ישבע היסת אבל קודם לכן א"צ לישבע דלא מצינו שום שבועת היסת בנשבע ונוטל אם לא ע"י היפוך כו' ע"ש:

כג **צנוע**. דאמרינן שבעה"ב ביקש ממנו להוציאם טמונים כדי שלא יתבייש במה שמכר כליו. שם:

כד **דינו**. דנאמן במגו דאי בעי אמר השאלתים לו ואפשר דס"ל דלא מיחשב מגו להוציא דכיון דראוהו נכנס ריקם והוציא כלים עפ"ז לא מיחשב מוחזק ומ"ה לא ה"ל על בעה"ב שם מוציא. שם:

כה **שאולים**. פי' בדברים העשוים להשאיל ולהשכיר דבעה"ב נאמן ודוקא בדאיכא כל הני ריעותות דלעיל להיוצא כן נמי בזה דהוחזק לגנב וטוען גנובים המה כו' והא דסתמו הט"ו בר"ס זה דבעה"ב נאמן ה"ט דשם מיירי שהנכנס טוען שלי נטלתי מ"ה לא חלקו וכתבו דבעה"ב נשבע ונוטל וכאן מיירי שהנכנס טוען לקוחין הן בידי מ"ה אין בעה"ב נאמן לטעון גנובים אפילו בדברים העשוים להשאיל ולהשכיר כי אם בדאיכא כל הני צדדי ריעותא (והש"ך חולק ע"ז כמ"ש בס"ק ו' ע"ש) ודע דבהא דהוחזק גנב וטוען גנובים הם דנאמן בעה"ב כת' הרמב"ם דהיינו בשבוע' בנק"ח אף דאיכא כל הני צדדי ריעותא והמחבר התחיל בל' הרמב"ם דבטוען שאולים נאמן בהיסת וסיים ואם הוחזק כו' דינו כטוען שאולים ולהרמב"ם אינן דומים לגמרי דבשאולים נאמן בהיסת ובגנובים בעי נק"ח וכמ"ש ואפשר דהמחבר לא נחית כאן ללמדנו דשווין בשבוע' אלא להורות דבעה"ב נאמן כמו בטוען שאולים המה עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דנ"ל דדעת המחבר מדכתבו הרי"ף והרא"ש וט"ו ושאר פוסקים בסתמא דמוחזק בגנב דינו כדין הטוען

שאולים משמע דשוה בכל ואינו נשבע אלא היסת וגם בע"כ דעת הרמב"ם מוכרח לומר כן כו' ע"ש:

כו **שלו**. נרא' דכשהעידו שהוציא הכלים ואיכא ריעותות הנ"ל מיקרי עדים שהן שלו. סמ"ע:

כז **עתה**. פי' קודם שבאו לדין וע"ל סימן ע"ב ולקמן סימן קל"ג וקל"ד דנתבאר גוף הדין דעדים וראה. שם:

כח **דההחזרתים**. ז"ל הסמ"ע בדרישׁ' הוכחתי דס"ל להט"ו כמ"ד הגוזל בעדים א"צ להחזיר בעדים לפיכך אפילו נכנס למשכנו שלא ברשות וראוהו שהוציא כלים טמונים שהוחזק לגזלן אפי' הכי כי ליכא עדים וראה נאמן לומר החזרתי או לקוחים במגו דההחזרתי ע"כ ולע"ד משום הא לא איריא דכיון דאפי' לדברי בעה"ב בשאל' בא לידו לא הוי כגזלן וראי' שהה"מ פ"ד מהל' גזל' כת' שדעת הרמב"ם דגזלן צריך להחזיר בעדים ובפ"ט מטוען כת' שדעת הרמב"ם כאן דצריך ראה דאל"כ נאמן במגו דההחזרתי אלא ודאי כמ"ש מיהו לענין דינא נקטינן דא"צ וע"ל ס"ס שס"א וכן הסכמת רוב הפוסקים וכ"כ בסמ"ע סימן ק"ז ס"ה דהכי קי"ל עכ"ל הש"ך:

כט **לקוחים**. אפי' אומר לקחתים ממנו קודם לכן ואח"כ נכנסתי שלא בפניו ונטלתי אותן אינו נאמן בכל ענין וכן מוכח בהרי"ף פ' כל הנשבעין וכן משמע לקמן סימן שס"ד ע"ש. ש"ך:

ל **ראו**. כת' הסמ"ע דא"צ דוקא שראו בשע' שהוציאן מהבית אלא ר"ל כיון שלא הי' בעה"ב בביתו ועדים ראוהו נכנס ריקם והוציא כלים והנכנס מוד' שהוציא כלים אלו אנן סהדי שגזל ומוציאים ממנו בלי שבוע' וע' בתשובת ר"מ אלשיך סימן צ"א:

לא **להחזיר**. פי' בלא שבוע' ולא דמי לנגזל דשם אינן מעידים שמשכנו בודאי וי"ל ששלו נטל משא"כ כאן שראו שחטף מידו הוי בחזקת גזיל' ומיירי נמי שראו עדים עתה בידו דאל"כ היה נאמן במיגו דההחזרתי למ"ד הגוזל בעדים א"צ להחזיר בעדים. סמ"ע:

לב **ברור**. הטור מסיים בשם הרמ"ה ז"ל וה"מ דנוטלו בשבועה בתרי דאינצו אהדדי כו' אבל אי לא מינצו אהדדי לא משתבע ושקיל אלא אי ברירא מילתא ע"כ ור"ל ואז נוטל בלא שבועה כשהדבר ברור עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הש"ך ודלא כהב"ח שיש לו גירסא אחרת ועי' בתשובת רש"ך סי' י"ג:

סימן צא

א **מודה.** אבל אם כופר בכולו או במקצת פטור בעה"ב אפי' מהיסת כיון דהפועלי' מכחישים החנוני ג"כ ודלא כסמ"ע שכתב דנשבע היסת או ש"ד כמו בס"ו דלא דמי להתם וכמ"ש שם. ש"ך:

ב **שניהם.** אע"ג דחד מינייהו ודאי משתבע לשקר מ"מ לא רצו חז"ל לחייב בעה"ב עד שישבעו שניהם ואז נוטלים שניהם דהרי לפועל ודאי היה חייב ולחנוני לא אמר שיתן בפני עדים וי"ל סברתי שהם נאמנים בעיניך וכ"כ הט"ו בסימן נ"ח סס"א בפורע ע"י שליח ע"ש עכ"ל הסמ"ע (ואפילו אם היה החנוני רגיל להפקיד אצל שכיר לא מהני בזה כ"פ בתשובת ח"צ סימן קכ"ו וע"ש) וכתב הש"ך ואפי' אם החנוני הוא עו"כ אם מכחיש לפועל או לבעה"ב ישראל צריך הישראל לישבע כן מבוא' מתשו' הרשב"א שהביא הב"י סימן ע"ב ולקמן ס"ס קפ"ה ע"ש ונראה דאף למש"ל סי' קמ"ט סי"ד דלכאורה משמע מדברי הה"מ דאין משביעין היסת ע"פ ברי של עובד כוכבים מ"מ הכא ליטול אפשר דכ"ע מודים דאינו נוטל אלא בשבועה עכ"ל (ואם אמר לחבירו תן מנה לעובד כוכבים פלוני שאני חייב לו ונתנם לו בלא עדים והעובד כוכבים אומר שלא קבל והשליח אומר שנתן עיין בכנה"ג שהביא בשם תשו' רדב"ז ח"ב סי' קפ"ז מה דינו ע"ש שכ' עוד בשם תשובת הרשד"ם חח"מ סי' ע"ח בלוי שאמר לראובן שיכתוב לשמעון שותפו כך והוא אומר שעשה כן ושותפו אומר שלא כ' לו כך. נשבעין ראובן ושותפו לוי מפסיד):

ג **חבירו.** היינו לכתחלה אבל אם נשבע שלא בפני חבירו א"צ לחזור ולישבע כ"כ הב"ח וכתב הש"ך דמשמע שהחנוני נשבע תחלה וכן נראה כו' ע"ש שכ' ג"כ על דברי הב"ח שאינו מוכרח:

ד **בדאיתנהו.** דאי ליתנהו יאמר כל א' לבעה"ב אייתי אתה לזה שכנגדי ואשבע לפניו ואני צריך למעות שלי ואשבע שלא בפניו כ"כ הר"ן. סמ"ע:

ה **הלויני.** כלומר דלא תימא דוקא לחנוני תקנו כן מפני שרגיל להקיף אלא אפי' אמר כן לאדם אחר שאינו חנוני וכן הוא בבעה"ת ודלא כהה"מ בשם יש מי שכת' ש"ך:

ו **ביחד.** בהגמ"ר מפורש הטעם דאז לא יהיה נראה כ"כ כשבועת שוא דבשעה שנשבע כ"א י"ל דאאמת קמשתבע משא"כ כשנשבעין יחד. סמ"ע:

ז **אחד.** זהו דלא כמ"ש הה"מ בשם הרמב"ן דאי מתו פועלים אז היורשים מוציאין מבעה"ב בשבועה דלא פקדנו וא"כ גם בזה יהי' על בעה"ב תשלומין וכ"כ בב"י ובד"מ ע"ש עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך בדין זה:

ח **מת.** וכתב בעה"ת ולאו דוקא מת אלא אפי' הלך למדה"י אע"פ שי"ל אולי יבא היום או מחר ויאמר שנתן אפ"ה כיון דהשתא ליתי' קמן לא מחייבי' ליה לאשתבועי אך אם רצה להחרים סתם על מי שלקח ממון זה ותובעו פעם אחרת מחרים ע"כ וכ"כ הפוסקים והרמב"ם וגם המחבר בסי' קכ"א ס"י ונראה דאם קרוב וידוע שיבא יכול בעה"ב לומר הלא אין לך הפסד המתן קצת עד שיבא או תשבע ותטול מיד גם נראה דבהלך למדה"י דדינו ליטול בלא שבועה אף אם חזר זה והכחישו וצריך לשלם לו ג"כ מ"מ א"צ לישבע כיון שכבר נטל דגם מעיקרא לא תקנו חז"ל שבועה אלא כשבאים ליטול והשתא דבאין לפטור אין כאן שבוע' כלל. ש"ך:

ט **פרע.** דמן הדין היה לפועל ליטול בלא שבוע' מבעה"ב אלא משום פסידא דבעה"ב ולפייסו תקנו שישבעו לו פועלים והיינו דוקא כשמשלם ג"כ לחנוני משא"כ הכא עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הה"מ ושאר פוסקים שם:

י **ופורע.** ואז אפילו המחום בשעת הפרעון אצל החנוני ונתרצו ופטרו את בעה"ב יכולי' לחזור בהם כמ"ש סימן קכ"ו מיהו אם מתחלה בשעת שכירת הפועלים המחום גבי החנוני ונתרצו לפרוע מהחנוני אין להם על בעה"ב כלום וכ"פ הב"ח. שם:

יא **נתרצו.** ל"ד קאמר אלא כל ששתקו ולא אמרו בפירוש אין לנו עסק עם החנוני נתרצו מיקרי דאל"כ קשה למה מסיק ואמר ואם שלא במעמד שלשתן כו' הל"ל ואם לא נתרצו כ"כ הסמ"ע וכתב הגאון אמ"ו ז"ל ע"ז וז"ל לא מן השם הוא זה דאתא לאשמועינן דאע"ג דנתרצו שלא בפניו יכול לחזור בו ע"כ ויפה כוון דהא גם להסמ"ע קשה דהל"ל בסיפא ואם לא נתרצו דהיינו שלא שתקו אלא ודאי מחלק בנתרצו גופיה וכ"כ המחבר גופיה בסי' קכ"ו ס"ט די"א דיכול לחזור בו כ"ז שלא פטרו בפירוש וכ"פ הרב שם א"כ ע"כ צ"ל דנתרצו דכאן היינו שפטרו בפירוש עכ"ל הש"ך (וכ"כ הט"ז):

יב **כלום.** כתב הסמ"ע דאפי' לדעת הרא"ש שהביא הטור בסי' קכ"ו דאף אם המחה במעמד ג' יכול הנמחה לחזור בו שאני התם דמודה הממחה שעדיין לא נתן להנמח' כלום משא"כ הכא דהחנוני אמר שכבר נתן להפועל מה שא"ל בעה"ב ליתן עכ"ל והש"ך השיג עליו דמה בכך שאומר הממח' שנתן לו כיון דעדיין חיובו על בעה"ב דהא יכול לחזור בו ע"ש שהוכיח כן מדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל:

יג **נשבע.** לפועלים ונפטר מהם דאילו נגד בעה"ב א"צ לישבע כיון דלא בא ליטול ממנו. סמ"ע:

יד **היסת.** תמיה לי דע"כ י"א אלו פליגי על הרי"ף דכ' דשבועת מלוה היא בנק"ח וכן איתא להדיא בבעה"ת דמשמע דשני דינים אלו שוים וכ"מ בהר"ן והוא פשוט וא"כ קשה

על המחבר דבסימן קכ"ח ס"ט כתב סתם וישבע המלוה כו' בנק"ח ולא הביא שום חולק וכאן הביא סברת הי"א ונראה לדינא דגם כאן צריך לישבע בנק"ח כמ"ש סי' קכ"א. ש"ך:

טו **ונוטל**. הרמ"א סתם וכתב נשבע ונוטל ונראה דתני בפלוגתא דס"ב באם מתו הפועלים כו' דלסברת המחבר שם א"צ לישבע ש"ח ולדעת י"א שכתב רמ"א שם גם כאן צריך שבוע' חמור' מיהו למ"ש בס"ז בשם מהרש"ל צריך לחלק דדוקא התם דיש לספק דלא נתן להם החנוני כלום משא"כ בזה דודאי הוציא הוצאות אלא שאין אנו יודעין כמה מש"ה סגי בהיסת גם אליבייהו עכ"ל הסמ"ע וכתב עליו הש"ך דלא כוון יפה בתרתי חדא דבס"ב ר"ל דנוטל אפי' בלא שבועת היסת והוא פשוט ועוד דמ"ש הרמ"א כאן נשבע ונוטל היינו ש"ח בנק"ח וכ"ע מודים בזה והחילוק פשוט דבס"ב כיון דאיכא חזקת שליח עושה שליחתו נוטל בלא שבוע' וכ"כ בבעה"ת ומשמע להדיא ג"כ מדבריו דבכל מאי דהאי ידע כו' דמשתבע ושקיל היינו ש"ח בנק"ח דכל היכא דליכא חזקת שליח כו' מדמי ליה לנכסי אשתו דהיא שבועת המשנ' וכן מבואר בא"ע סימן פ"ח ס"ז וע"ל סימן קנ"ח ס"ח וסימן שע"ה ס"ח ע"ש עכ"ל:

טז **דידע**. ז"ל הסמ"ע ע"ל סימן י"ד ס"ה בהג"ה בדין סרבן שהוציאו עליו הוצאות דצריך לברר כמה הוציא ואינו נאמן בשבוע' שאני התם דההוצא' היתה בע"כ של הסרבן משא"כ הכא דהוציא לטובתו ומה"נ כתב הט"ו בסי' צ"ג סט"ו וז"ל ובכל מה שיברר ראובן בעדים כו' שם נמי לא היתה ההוצא' לטובתו אע"פ שהי' מוכרח לכך עכ"ל והש"ך בשם אביו הגאון ז"ל מחלק בענין אחר ע"ש ובתשובת מהרשד"ם סי' נ"ב וקע"ב ובתשובת עה"ג סימן קי"ט:

יז **רגלים**. אבל אם יאמר מצאתי בפנקסי שאתה חייב לי לא סמכינן אפנקסיה כ"כ הרא"ש בתשוב' ומביאו הטור ומשמע דלא סמכינן כלל אפנקסו בזה וא"כ א"י להשביע את הנתבע אפילו היסת כיון דליכא רגלים לדבר דאל"כ מאי איריא פנקסו אפילו ברי לי נמי אינו נשבע ונוטל ולפ"ז צ"ל דמ"ש הרמ"א דה"ה דיכול כו' שסומך עליו שהוא אמת היינו שידוע לו בבירור שפנקסו הוא מדוקדק היטב דזה הוי כרגלים לדבר וא"כ אין חילוק בין לישבע להוציא או להשביע הנתבע ע"פ פנקסו ומ"ש בסימן ע"ה סכ"ג דיכול להשביע ע"פ פנקס אביו היינו אפי' אינו יודע שפנקס אביו מדוקדק הוא אבל להוציא מיתומים בסעיף שאח"ז ודאי צריך רגלים לדבר ואומדנות מוכיחות כן וע"ל סי' פ"א סכ"ג בהג"ה. ש"ך:

יח **לדבר**. וכתב הש"ך כגון ראובן שמסר לשמעון אלף זוז לעיסקא בלא שטר תוך ד' חדשים לפני מות שמעון ונפטר שמעון בלא צואה ואחרי מותו נשאר פנקס מכתב ידו

שהי' כתוב בו זכרון המשכנות מהאלף זוז של ראובן למחצית שכר והיה כתוב שם ראובן בכל פתק ופתק של המשכנות והחזיר הרא"ש לראובן מעותיו אע"פ שהניח בן קטן וכ"פ בתשובת מהראנ"ח ר"ס ט"ו ע"ש ובתשובת מהר"מ אלשיך סי' קל"ז ובתשובת מבי"ט ח"ב סימן ע"ד ובתשו' מהרשד"ם סימן ר' ובתשובת מהרי"ט סימן ע"ב וע"ל ס"ס ר"ן וכ' בתשובת מהר"י ן' לב ס"ב סימן נ' דה"ה חמשין כתוב בפנקסו וחמשין אינו כתוב לא הוי מחוייב שבועה ואיל"מ מיהו כתב שם דהרא"ש לא מיירי אלא באדם שכותב עסקיו מיד בפנקס שמונח לפניו אבל אם שוהה בנתיים אפשר ששכח ולא כתב בפנקס ע"ש עד כאן לשון הש"ך (אפילו אין שמו חתום על פנקסו כיון שמתקיים ממקום אחר יש לסמוך עליו אפי' להוציא מהיתומים הרדב"ז ח"א סימן ק"ח הראנ"ח ח"א סימן ט"ו. עלה א' אינו נקרא פנקס מהר"א ששון סימן ק"ל ולאו דוקא עלה א' אלא אפילו פנקס שכתוב בו חשבון אחד כל שאינו כותב שם כל חשבונותיו לא מיקרי פנקס מתברר מתשובת פליטת ב"י סימן י"ח ומיהו כתב שם דאם פנקס זה מכוון עם פנקס אחר גדול ממי שמקבלין חשבנותיו י"ל דמלאך המות אנסיה ולא העתיק בתוך פנקס הגדול. כנה"ג):

יט **אמת**. (וכל זה בפנקס המחייב את עצמו אבל לא המחייב את חבירו דלחיובי דידיה מהני ולא לחיוב חבירו מיהו ב' שותפין שאחד מהם הוא הנושא ונותן וכותב החשבונות וחבירו סומך עליו כל מה שימצא בפנקס ההוא מהני אפי' לחייב שותפו פליטת ב"י סימן י"ח ועיין במהר"א ששון סימן קל"ד. שם):

כ **נשבע**. כתב הסמ"ע זהו דלא כהר"ן שכ' דא"צ לישבע אפילו היסת הואיל אף אם הודה בעה"ב שא"ל ליתן אין החנוני יכול להוציא כ"א בשבוע' א"כ לא הוה כפירת ממון וכמ"ש ס"ס פ"ז אבל אינך רבוותא ס"ל דשאני התם דאף שמוד' נשבע ונפטר נמצא דאין עליו חיוב ממון אבל הכא כיון דבהודאתו החנוני נשבע ונוטל גם בכפירתו צריך לישבע היסת עכ"ל והש"ך כתב דנ"ל דאין כאן פלוגתא דהר"ן מיירי שהפועלים מכחישים ואומרים לא נטלנו הילכך כיון שלא היה יכול ליטול כ"א בשבוע' אינו נשבע היסת אבל כאן מיירי שמודים הפועלים שנטלו אלא שבעה"ב אומר שלא צוה אותו ליתן א"כ היה החנוני נוטל בלא שבוע' עכ"ל:

כא **משלם**. בבעה"ת כתב הטעם דקי"ל כר"מ דדאין דיני דגרמי כו' וכי היכא דאי טעין בעה"ש על השורף שטרו כו' ואי מודי ליה במקצת ועל השאר אומר איני יודע משואיל"מ ה"נ גבי חנוני ע"כ ולי נראה דהכא בלא דינא דגרמי חייב כיון דבשבילו ובציוויו נתן ה"ל איהו לוה דמה לי הלוה לו או לשלוחו בשבילו והלכך אע"ג דבסימן שפ"ו ס"ב חלקתי על דברי בעה"ת גבי שורף שטר ע"ש מ"מ דין דהכא אמת לכ"ע. ש"ך:

כב **בלא שבוע**. כ' הסמ"ע דר"ל בלא שבוע' חמור' אבל היסת מיהו צריך לישבע דאל"כ ק' מ"ש מסס"ג בהג"ה מי שמוציא הוצאות כו' דנשבע ונוטל ולפ"ז פי' דשבוע' סתם אינם שוין דשם נשבע ונוטל ר"ל שבועת היסת ומ"ש כאן נוטל בלא שבועה פירושו בלא שבוע' חמור' וזה דוחק קצת עכ"ל. והש"ך השיג עליו וכתב דבבעה"ת מוכח להדיא דאפילו היסת א"צ כאן וגם מ"ש בס"ג דנשבע ונוטל ר"ל ש"ח בנק"ח (כמש"ל ס"ק ט"ו ע"ש) ומ"מ לק"מ דהחילוק מבואר כאן בטור כיון שתלה הדבר במאמר הפועלים ליתן להם כל מה שצריכים כאילו קצץ דמי עכ"ל (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה וע"ש):

כג **וי"א**. אין הלשון מדוקדק וכך הל"ל ואם הפועלים בכאן כו' דודאי גם המחבר מודה בזה ואין כאן מחלוקת וכן הוא בבעה"ת להדיא ב' דינים אלו עכ"ל הש"ך (וכ"כ הט"ז):

כד **אמר**. הנה הש"ך האריך מאד בדינים אלו בפירושים שונים והגאון ח"צ בהגהותיו לט"ז גם בתשובותיו סי' קמ"ג השיג עליו וסתר כל דבריו והרוצ' לעמוד על אמתתן של דברים יעיין עליהם ואין כאן מקום להאריך וע' בתשו' רש"ך ס"ג סי' נ"ו שהאריך ג"כ לפרש המשנ' והגמרא שלא לדעת הרי"ף. ע"ש:

סימן צב

א **שומעין**. מפני שהוא נחשד שיוציא ש"ש מפיו לשקר ויש חילול השם בדבר סמ"ע:

ב **העדות**. פי' שהשביעו הב"ד אם יודע עדות לחבירו שיעיד כו' ואמר ע"פ השבועה שאינו יודע ונתוודע דהיה במעמד הדבר ומיירי שנעשה הענין בזמן קרוב שודאי לא שכחו דאל"כ לא היה נפסל בזה עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הר"ן אבל הרשב"א ס"ל דבכל ענין א"י לו' שכחתי גם לכאור' דברי הסמ"ע סותרים זא"ז ממ"ש בסימן ל"ד ס"ה בהג"ה ע"ש. ובתשובת הרמ"א סי' ל"ט ומ' ובתשוב' מהר"מ מלובלין סימן נ"ח עכ"ל הש"ך וע"ל סי' פ"א סכ"ה ועמ"ש בסי' פ"ב ס"ק ל"א ע"ש:

ג **הפקדון**. פירש שנשבע שלא הפקיד אצלו ונתברר שהפקידו ובס"ד יתבאר דאם יש עדים שהי' הפקדון בידו בשעה שכפר נפסל מיד אפי' שלא שבועה וכאן איירי דאין עדים שהיה בידו. סמ"ע:

ד **דלשעבר**. ולסברא זו כ"ש בעבר על החרם דאינו נפסל וע"ל סימן ל"ד דשם נתבאר כל זה על נכון ועיין בתשובת רש"ך בהנוספות לס"ב סימן כ"ה ובס"ג סי' ל"ד ובתשו' מהרשד"ם חח"מ סי' קפ"ה וסי' רכ"ח ובתשובת מהר"ש הלוי חח"מ סי' כ"א:

ה **דבריהם**. פירוש כל אחד נפסל לפי ענינו העובר על איסור דאורייתא נפסל מן התורה והעובר על איסור דרבנן נפסל מדרבנן וכמ"ש בסי' ל"ד וע"ש דנ"מ בזה לדינא. סמ"ע:

ו **ספק**. כן הגיה בסמ"ע ע"פ הש"ס (והט"ז כתב דא"צ להגיה דבגמ' לא אמרו כן אלא לתרץ למה משביעין אותו אם חוששין לודאי מלוה ישנה אבל כאן דלא מיירי אלא אם נעשה חשוד בכך די בזה אם חוששין לודאי מלוה ישנה וק"ל):

ז **אינו**. כלל דין זה כ"ז שנוכל לתרץ הענין לא מחזיקינן אינשי בחשודין מש"ה מלוה דלהוצא' נתנה אף שעבר הזמן מ"מ אמרינן לאשתמוטי קמכוון ובפקדון אע"ג דלאו להוצא' ניתן אפ"ה כשלא ראו עדים בידו בשעה שתבעו אמרינן שמא לא ידע אנה הניחו או שנתגלגל ממקומו וירא שישבענו שבועת השומרים שהיא ש"ד לכך אומר לא הפקדתני שאז פטור מש"ד עד שימצאנו ויחזירנו לידו וגם אם אינו כופר אלא שאומר שתופסו בשביל מלוה שיש לו בידו שומעין לו עד כדי דמיו אי ליכא עדים שבתורת פקדון בא לידו או שלא ראוהו עתה בידו. סמ"ע:

ח **בידו**. ולפעמים נעשה חשוד אפי' באין עדים שראוהו בידו כגון שנתן ראובן ביד שמעון מעות לעסוק בהן לטובת ראובן ולאח"ז כפר שמעון ואומר לא נתת בידי כלום ונתודע שנתן לו דאז ליכא טעמא דלאשתמוטי כו' דא"כ הל"ל הוצאתי המעות בעסקא לטובתך דהא לכך נתנם לו וכ"כ הרא"ש בתשובה והביאו בד"מ וכתב עליו דדבריו פשוטים בטעמן וכמ"ש. שם:

ט **לא תחמוד**. הטעם דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וכמ"ש בסימן ל"ד ע"ש. שם:

י **לכתחל**'. כלומר למסור לו עדות אבל פשיטא דאם יודע עדות כשר. ש"ך:

יא **שבועה**. היינו ש"ד אבל אם נתחייב היסת להפטר אין שכנגדו י"ל כיון שהודית שחשוד אתה והודאתך כק' עדים דמי אשבע בע"כ ליטול שהרי הנתבע יאמר לו אם אתה מאמין לי הריני פטור בלא שבועה דתקנתא לתקנתא לא עבדינן אלא הנתבע נשבע היסת ונפטר ונראה דגם סברא הראשונ' מודה בזה וכ"מ בטור וההמ"מ דגם דעת הר"ן דנאמן לעשות עצמו חשוד ודלא כתוי"ט פ' כל הנשבעין ועדיין צ"ע וכ"פ הב"ח שאם רצה התובע נשבע ונוטל. שם:

יב **ונוטל**. והא דלא אמרינן בזה מתוך שאיל"מ עיין בסמ"ע ובט"ז וכתב הש"ך דאין חילוק בין מ"מ ובין ע"א מכחישו והוא חשוד שכנגדו נשבע ונוטל ול"ל דהעד יפטרנו דה"ל עד המסייעו דכיון דנתחייב שבועה ע"פ העד שוב לא יוכל העד לפוטרו וכמש"ל סימן פ"ו סי"א ע"ש עכ"ל:

יג **לדון**. וכתב הש"ך דכן נ"ל עיקר מן הש"ס דרב נחמן עבד עובדא דיחלוקו כו' שהביא הרבה פוסקים שפסקו כן:

יד **חולקים**. והש"ך כתב דנ"ל עיקר כסברא הראשונ' וע"ש שהוכיח לדעתו דלית כאן פלוגתא כלל ועיין בסמ"ע ובט"ז מ"ש בזה ע"ש:

טו **שומר**. נראה דה"ה אם תובע את החשוד בשמא ע"פ העד. ש"ך:

טז **וליטול**. ודינו שהשומר פטור לדעת הרמב"ם וכוותיה פסק הה"מ והמחבר לאפוקי מר"י והרמ"ה דס"ל דמתוך שאיל"מ. סמ"ע:

יז **לפיכך**. כתב הסמ"ע לשון לפיכך אינו מדוקדק דה"ל לכתוב ואם טען ע"כ ולמ"ש בסימן ע"ב סכ"ז דאין שבועת שומרין שייכא בברי א"ש לשון לפיכך דארישא קאי שאינו טוען ודאי שאכלו הלכך נהי דאין השומר חייב ש"ד שלא שלח יד או פשע כיון שזה טוען ברי מ"מ חייב לישבע ש"ד שלא אכלו והוא א"י לישבע לפי שהוא חשוד לפיכך שכנגדו נשבע ששלח יד כו' אבל אם טוען ג"כ ודאי שאכלו אין על השומר ש"ד ופטור כיון שהוא חשוד ולפ"ז לא תמצא ששומר פטור משבועה כשטוען בעל הפקדון ברי אלא כשמאמינו על שליחות היד או שהרשהו בהך וכיוצא בזה דאל"כ כיון שצריך לישבע על שליחות יד משתבע נמי אידך שבוע' מצד גלגול. ש"ך:

יח **הנתבע**. חוץ משכיר אם הוא חשוד ישבע בעה"ב כעין של תורה עכ"ל הרמ"ה ונראה דס"ל כמש"ל ר"ס פ"ט בשם הרמב"ן והר"ן דבשכיר כיון שמתחל' הוטלה השבוע' על בעה"ב אלא דעקרוה מבעה"ב ושדיוה אשכיר הלכך אם השכיר חשוד צריך בעה"ב לישבע שבועת המשנה כעין של תורה מיהו כתבתי שם שבעל המאור והרבה פוסקים חולקים וס"ל דאף בשכיר א"צ הבעה"ב לישבע רק היסת וע"ש שם:

יט **ואמר**. צ"ל דהאי ואמר כו' לאו אפוגם שטרו קאי דהא נתבאר בסימן פ"ד דהפוגם שטרו ואין בו נאמנות אפילו לא טען הלוה השבע לי טענינן ליה הב"ד שישבע ואם יש בו נאמנות נאמן המלו' בלא שבועה אפילו טען הלוה ישבע לי אלא קאי אמוציא שט"ח על חבירו ואין בו נאמנות ואין המלו' פוגם שטרו דאז אי לא טען הלו' השבע לי שאינו פרוע אין טוענין לו הב"ד שישבע ע"ז וכמ"ש שם ובר"ס פ"ב וכ"כ בטור כאן והמחבר רמזו במ"ש וכל כיוצא בזה. סמ"ע:

כ **גובה**. ז"ל הש"ך בתשובת מהרש"ך ס"ב סימן ק"ב פסק דיוכל המוחזק לומר קים לי כסברא הראשונ' וכה"ג פסק הב"ח וע"ש שאין דבריו נכונים בכמה ענינים ואין להאריך כאן בזה כי נ"ל עיקר להלכ' כהי"א אלו וכ"כ הט"ו עצמו בסי' פ"ב ס"ח דהכי מסתברא כו' ע"ש שהאריך:

כא **סתם**. קצת קשה למה פטרוהו בחרם סתם ולא הטילו עליו חרם מפורש כיון שאם לא הי' חשוד לא הי' נפטר כ"א בשבוע' אלא שאין אנו מניחים לו לישבע משום שבועת שוא יקבל לפחות עליו חרם מפורש דיכול לקבל. סמ"ע:

כב **לומר**. קמ"ל בזה דאע"ג דבדרבנן לא מהפכינן בנחשד היינו שהב"ד אינן מהפכין בע"כ של הנתבע להיות נשבע ונוטל אבל הנתבע מעצמו יכול להפך עליו ומשום דקש' ע"ז וכי בשופטני עסקינן דפטור בלא שבוע' ויאמר להתובע השבע וטול מש"ה כ' הרמ"א דאז פטור מקבלת חרם ור"ל דבשביל זה יהפך כדי שיפטר מקבלת חרם ונרא' פשוט דגם אם ירצ' התובע יאמר לא אשבע ואטול אלא תקבל עתה עליך חרם סתם דודאי לא עדיף כחו דנחשד בדבר החרם ממי שאינו נחשד דיכול הנשבע ונוטל לומר כן וכמ"ש הט"ו בסימן פ"ב ס"ט אלא שבזה עדיף כחו דנחשד די"ל להתובע אם תרצ' השבע וטול ופטרני מכל חרם הן ממה שצריך לקבל עליו חרם כל המשביע לחבירו כמ"ש הט"ו בסי' פ"ז סכ"ב ומטעם דיאמר לו הנחשד אם אקבל בחרם אזי לא אשלם לך שהרי לא הטילו חכמים עלי אלא קבלת חרם משא"כ באינו נחשד דאינו נפטר אלא בהיסת או שיהפכנ' על התובע והוא יקבל חרם שאינו מביאו לידי שבועת חנם דא"י לומר אם אקבל בחרם לא אשלם שהרי אם אינו רוצ' לקבל בחרם יצטרך הוא לישבע כדי לפטור דאינו פטור בקבלת חרם כיון דיכול לישבע ועמ"ש בסי' פ"ב עכ"ל הסמ"ע (והט"ז השיג עליו וכת' דל"ד דשאני הכא שבא להפטר מחרם מפורש ובזה הדין עמו די"ל החשוד או השבע וטול או תוציאני מחרם מפורש אלא תחרים סתם אבל בסי' פ"ב דמיירי בחרם סתם ומזה א"א להנצל ודברי הסמ"ע תמוהים מאד בזה גם מ"ש שבהיפוך שבוע' יש קבלת חרם על המהפך כבר שדיתי ביה נרגא בסי' פ"ז סכ"ב ע"ש עכ"ל:

כג **היתומים**. (והא דבס"ט כת' וי"א דכיון ששטר מקוים בידו כו' ע' בט"ז יישוב לזה):

כד **שכנגדו**. זה קאי אש"ד דאי בשבוע' דרבנן כבר נתבאר בסי' פ"ז דלא מהפכינן בחשוד אשכנגדו כ"א בש"ד וכן מוכח בסי' זה. סמ"ע:

כה **שילקה**. וגם עשה תשוב' כדמסיק מיהו לפעמים מצינו שא"צ לעשות תשוב' כגון שאכל דבר איסור שכשמלקין אותו ונתייסר בגופו במקום הנאתו שנהנ' מן האיסור זהו תשובתו וכמש"ל ס"ס ל"ד שם:

סימן צג

א **שמא**. הטעם מפורש בסמוך משום דמורי היתרא דבשביל שכר טרחם מותרים ליקח מהממון בלא ידיעת הבעלים וע' בתשו' מהר"א ששון סי' קי"ד ובתשובת מהרי"ט חח"מ סי' ק"ה:

ב **ב"ד**. דחשיבות הוא לו דהב"ד עושין אותו לנאמן ולא ימנע מלהיות אפטרופא בשביל השבוע' לאפוקי אם מינהו אבי יתומים דאין משביעין אותו שמא ימנע וכמ"ש הט"ו בר"ס ר"צ וע' בטור שכת' בשם הרמ"ה שגם במינהו אבי יתומים צריך לישבע כשמוד' מקצת והמחבר אזיל לטעמי' דס"ל דשבועות שמא הללו א"צ להיות מ"מ כמ"ש בסמוך ומש"ה השמיטו כאן גם כן. סמ"ע:

ג **והאשה**. ע' בדינים אלו באה"ע סי' צ"ז:

ד **ובן**. ע' בתשו' רש"ך ס"ב סי' ר"א ובתשו' מנחם עזריה סי' נ"ג ורדב"ז סי' י"ד:

ה **כסף**. כן הוא לשון הגמרא ופרשוהו רש"י והרמ"ה דבעינן נמי הודא' במקצת כעין ש"ד והסכים גם הטור עמהן ומוכח שגם דעת הרא"ש הוא כן וכ"נ שהוא דעת הרי"ף והרמב"ם עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כת' דנ"ל עיקר כב"י שכת' דדעת הרי"ף והרא"ש דא"צ הודא' וגם הר"ן כת' שכן דעת הר"י הלוי והרמב"ם פ"ט משלוחין וכן מוכח מדבריו בפי' המשנ' כו' ע"ש ובתשו' מהר"א ששון סי' קי"ד ובתשו' מהרשד"ם סי' קנ"ט (והט"ז כת' דצ"ע להלכ' וע"ש ובתשו' מהר"ם גלאנטי סי' (כ"ב) [כ"ד] וברדב"ז סי' כ"ב ושבות יעקב ח"א סי' קס"ג):

ו **מגו**. והטור כת' שהרא"ש חולק ע"ז וס"ל דבכה"ג פטור משבוע' מכח מגו דאין חילוק בין ממון לשבוע' דשבוע' אתיא לכלל ממון דשמא לא ישבע כו' ואע"ג דאכתי ה"ל מגו דהעזה ומה"ט כתבו בר"ס רנ"ו דהשומר חייב לישבע ש"ד ואינו נאמן לומר נגנב במגו דלא הייתי שומר אף דהפקידו שלא בעדים משום דה"ל מגו דהעזה. שאני שבועת השותפין דא"צ לישבע רק מתקנת חכמים מש"ה במגו כל דהו מוקמינן ליה אדינ' דאוריית' דא"צ לישבע וכמ"ש בפרישׁ' בסי' פ"ט ע"ה גבי שכיר כשאין עדים ששכרו כו' מיהו אין ראי' גמור' משם ע"ש (עמ"ש שם ס"ק י"ג) עכ"ל הסמ"ע והש"ך כת' דנ"ל דיש ראי' גמור' משם ע"ש באורך וע"ל בסי' פ"ב בדיני מגו אות ו' ולקמן סי' קמ"ו ס"ב ובש"ג פרק שבועת הדיינין ובתוספות פ"ק דב"מ דף ד' ע"ב ובתשו' מהרי"ט סי' קי"ב ובתשו' רש"ך ס"ב סי' קע"ו ובתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ב ובתשו' ראנ"ח סי' ס"ד ומהרשד"ם סי' קל"ד (גם הט"ז הסכים לדעת הסמ"ע דכאן לא איכפת לן במגו דהעז' כיון שעיקר השבוע' אינה אלא מצד תקחז"ל ושכ"כ הרא"ש להדיא דמה"ט מהני מגו דהעזה גבי שבועת שכיר עכ"ל):

ז **שכר**. דה"א שאין להשביעו שלא תנעול דלת בפני ג"ח (והט"ז פי' דה"א כיון שעוש' בחנם ודאי כוונתו לשם מצו' אם כן לא לחשדי' דמור' היתר לעצמו) ומכ"ש כשמקבלים שכר דלא ימנעו מחמת השבוע' ומורי היתרא שמעלים על דעתם שאין נותנים להם שכר כראוי

לפי טרחם עכ"ל הסמ"ע וע' בתשו' רש"ך סי' ר"א ובתשו' מ"ע סי' נ"ג ומהרשד"ם ס"ס קי"ד וסי' תמ"ד:

ח **בזה.** כלומר במקבל עיסק' למחצית שכר וה"ה כל היכא דנותן לו שכר ידוע וכ"כ בתשו' מהר"מ מינץ סי' כ"ז דהיכא דשכרו קצוב לא שייך לומר דמורי היתרא וא"צ לישבע בנק"ח וע"ש עכ"ל הש"ך (ואם התנ' להאמינו בלא שבוע' א"צ לישבע לא על טענת ספק ולא על ודאי. מהר"י אדרב"י ז"ל סי' ר"כ. כנה"ג):

ט **ספק.** (אבל משביעו בטענת ברי שבועת השותפין הרדב"ז (ח"א) [ח"ד] סי' ר"ב. כנה"ג):

י **הודה.** כת' הסמ"ע והא דבסי' פ"ז מסיק הטור בשם רב האי דבש"ד אם אמר נשבעתי צריך לישבע היסת ע"ז ודוקא בשבוע' דרבנן אמרו כן ומשום תקנתא לתקנתא כו'. נ"ל דאף רבינו האי לא כ"כ אלא בתבעו שבוע' שנתחייב לו כבר משא"כ הכא דיתחייב השתא שבוע' ע"י הודאתו והש"ך כת' דבחנם דחק דטעמא דרב האי שייך ג"כ בשבועת שותפים דאע"פ שהוא כעין דאורייתא מ"מ כיון דמדרבנן היא תקנת' לתקנת' לא עבדינן וכ"כ הב"ח עכ"ל:

יא **חלקו.** אבל יכול לגלגל עליו שלא הרויח כלום באותו זמן שהרי לפי דבריו שהי' שותפו מה שהרויח יש לו חלק בו ויש נ"מ בין ב' לשונות של שבועות אלו ועוד יש כמה נ"מ. ש"ך:

יב **כפרן.** דכל האומר לא נשתתפנו כאילו אומר לא חלקנו והרי יש עדים שהי' שותפו וה"ל כאילו מעידין שהן עוד שותפין מיהו מאמינים לו על שבועתו כיון דלא הוחזק כפרן בממון ודאי כי אף שהי' שותפו י"ל שלא נשאר בידו כלום ומ"מ לענין זה הוחזק כפרן דא"י לומר שנשבע אח"כ עד שישבע לפני עדים וכמ"ש הט"ו בסי' פ"ז סכ"ז במי שנתחייב שבוע' לחבירו ואומר שנשבע לו והוכחש בעדים ע"ש. סמ"ע:

יג **פחות.** ומיירי דאינו מ"מ כגון שהתובע מודה שקיבל נ' זהובים אלא שאומר שיש לו עוד נ"ז בשותפות והלה מכחישו שלא היה לו בין הכל רק נ"ז שקבל. שם:

יד **מגלגל.** פי' וא"כ להמתין עד שיחלוקו וכמ"ש הרמ"א בר"ס זה. שם:

טו **כלום.** בטור מבואר דהרמב"ם אזיל לטעמי' דס"ל ב' שהטילו לכיס זה ק' וזה ר' השכר או הפחת לאמצע ונמצא שאם הי' ידוע שהפסיד ת"ק הי' עולה הפסד לחלקו של כ"א ר"ן זהו' והיה שמעון צריך לשלם נ' מביתו אבל השתא שאינו ידוע אין נאמן ראובן בשבועתו להוציא משמעון כ"א להחזיק מה שבידו וע"ש ודלא כהראב"ד כו'. שם:

טז **שבועת השותפין.** וה"ה אם ירצה משביעו היסת שאינו יודע אלא דבא ללמדנו דע"י גלגול יכול להשביעו בשבוע' חמורה דשותפות. שם:

יז **ויפטר**. ע"ל סימן קע"ז ס"ה מ"ש שם בשם המבי"ט והב"ח. ש"ך:

יח **עוד**. אדלעיל קאי וה"ק ל"מ דשמעון א"צ לשלם נ' מכיסו אלא אפילו כו' נוטל שמעון נ' ומ"מ נוטל ראובן ג"כ נ' מהמאה הנשארים שביד שמעון כיון ששמעון מודה או שהוא ידוע שהן מהשותפות והרי הן כאילו מונחין ברשות וחזקת שניהן. סמ"ע:

יט **חוב**. עיין בתשובת ר"מ אלשיך סימן מ"א ובמבי"ט ח"ב סימן קפ"ג וסי' ר"ד ובתשובת מהרשד"ם סימן קנ"ב ובתשובת שב יעקב חח"מ סימן ז' (וכ' הט"ז וז"ל בא"ע סי' צ"ו בסופו הוכחתי במי שבא להוציא חוב ויש לו שט"ח והלו' טוען שמא תפסת משלי בהיותך שותף עמי אע"פ שחלקו השותפות חייב לישבע עכ"ל):

כ **בודאי**. עמ"ש בסימן ע"ז בהג"ה ס"ב ישוב דל"ת ממ"ש שם אמ"ש כאן. סמ"ע (ועמ"ש שם ס"ק ט' ומ"ש והיה יכול ליתנו ללוי כו' פי' הט"ז דמיירי שלא שמעו ב"ד שום הודאה ממנו שיש בידו מעות שותפות עד אותה שעה שטוען שיש ללוי חלק בזה):

כא **יצא**. ע"ל סימן ק"ח ס"ס ח' ובתשובת ר"מ אלשיך סימן נ"ב וסימן פ"א ופ"ב וע"ל סימן ע"א סכ"ו:

כב **לוי**. משמע דאם אין לראובן ראיה בעדים שלא פרע לוי אע"פ שיש עדים שראובן הוצרך לפורעו אין שמעון חייב לשלם לו כלום כיון דלא נתקשר ראובן נגד העובד כוכבים אלא אם לא יפרע לוי ויכול להיות שלוי כבר פרע להעובד כוכבים ובעלילה בא על ראובן ואין אדם נתפס על חבירו כמ"ש בסימן ע"ב גבי סייף ולקמן סימן קכ"ח והטור בסי' שע"ח עכ"ל הסמ"ע. (וכתב הט"ז נ"ל דמיירי שאין שטר ביד העובד כוכבים על לוי אבל אם היה להעובד כוכבים שטר על לוי ובשעת הפרעון לקחו ראובן מיד העובד כוכבים אין לך ברור גדול מזה וכן משמע מסי' קל"א דשטר הוא ראיה וכאן צריך עוד ברור אחר דאימור אח"כ פרע לו לוי וא"ל דא"כ היה לו ליקח השטר ממנו דאין זו טענה כמ"ש סימן ק"ל ס"ג ועמ"ש סימן קל"א ס"ז עכ"ל) וע"ל סי' קע"ו סל"ז ובתשובת מהרשד"ם סימן ק"ס וקפ"ח:

כג **שיברר**. עמ"ש לעיל סי' צ"א ס"ג דנשבע האי דידע היינו משום שהוציא ברשות. ע"ש. סמ"ע:

כד **וביקש**. פירוש לאחר שחלקו ביקש כן מאחר שנפרדו זה מזה בשותפתן וכ"כ בטור בהדיא בשם תשובת הרא"ש. שם:

כה **שטר**. הטעם דדוקא בההיא דלפני זה דהחוב היה ידוע על ראובן וכבר נתן על עצמו שטר לעובד כוכבים מש"ה גם שמעון נתחייב ליתן לראובן שטר על חלקו משא"כ בזה דלא נתן ראובן שטר על נפשו ולא היה החוב ידוע עליו וקרוב לודאי שלא יתגלה לעולם עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רש"ך ספר ג' סימן ס"ג ובתשובת מהרשד"ם סי' קכ"א:

כו **יכתבו**. וניחא לשמעון בזה טפי משום דהעדים אין כותבין שום לשון חיוב אלא הודאתו גרידא משא"כ כשנותן עליו שטר כ"כ הסמ"ע (וז"ל הט"ז ונ"מ דבשטר יכול לטרוף לקוחות של שמעון שהי' להם לזהר שמא לא יפרע לעובד כוכבים ודברי הסמ"ע אינם מובנים לי מה חילוק יש בדבר לדינא עכ"ל):

כז **תשתדל**. עיין בתשו' ראנ"ח סי' ס"ה מדין זה:

סימן צד

א **לגלגל**. עיין בהריטב"א פ"ק דקידושין שהאריך יפה בדיני גלגול שבועה ומסקנא דכל שבוע' מגלגלין אפילו בשמא על שמא והיינו כדעת הר"ן חוץ משכיר ומי שנהפכ' עליו ע"ש. ש"ך:

ב **הפוכו**. כ"ה בת"ה טעמו דתקנתא לתקנתא לא עבדינן (והט"ז כת' דדין זה צ"ע כו' ע"ש באורך וסיים ז"ל ונראה דאין לעשות מעשה להוציא ממון על פי פסק זה) ועיין בש"ך:

ג **ממון**. ל' הטור כגון שאמר לו נשתתפת עמי ומחייבת לי שבוע' וזה אומר לא נשתתפתי עמך אין מגלגלין עליו שלא נשתתף עמו עכ"ל אלא מגלגלין עליו שלא הרויח כלל באותו זמן שאומר שהי' שותפו ויש נ"מ בין לשונות אלו כמ"ש סימן צ"ג ס"ט וי' ע"ש. ש"ך:

ד **שכיר**. הטעם שהקילו בו כיון שלשכר זה הוא נושא את נפשו וכבר נתבאר דינו בש"ס ד' פ"ט וגם בסימן זה משמע דדוקא אשכיר אין מגלגלין אבל בשאר נשבע ונוטל מגלגלין כ"כ הסמ"ע (והט"ז כתב דהטעם נתבאר בדברי רש"י ור"י כמ"ש לעיל דשבוע' זו שלא מן הדין הוא רק להפיס דעת בעה"ב וטעם הסמ"ע בזה תמוה דהא מפורש כמ"ש עכ"ל):

ה **מגלגלין**. כתב הסמ"ע דמגלגלין אשבוע' חמור' וגם בטענ' שאינו מחויב עליה אלא היסת או שאינו חייב עליה שבוע' בפ"ע כלל וע"י הגלגול נשבע עליה בנק"ח ואפילו טענות שמא של התובע וכמ"ש הטור בסימן זה וגם בס"ס ע"ה נתבאר זה עכ"ל:

ו **ודאי**. כ"כ ג"כ הטור ור"ל אטענ' שרוצ' לגלגל עליו טוען הנתבע ודאי שלא נתחייב בה ומ"ש ונתחייב שבוע' ר"ל ממקום אחר מגלגלין על אותה שבוע' טענה זו אף דמן הדין לא היה מתחייב עליה שבוע' כגון שבועת השותפין אחר חלוק' כו' עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך דהב"ח חלק עליו ופי' דקאי אעיקר שבוע' וכתב שכן מבואר בתוספות והרא"ש פ' השואל כו' ודבריו תמוהין דאדרבא שם מבואר להדיא כהסמ"ע גם א"א לפרש טוען טענת ספק אעיקר שבוע' דאם כן לא נתחייב מתחל' שבוע' כלל אלא הוה ליה משואיל"מ כו' ע"ש (ועיין מ"ש הט"ז בזה):

ז **ספק**. ז"ל הסמ"ע כאן ובס"ס זה סתם המחבר ובסימן ע"ה ט"ו כתב דעת י"א דמגלגלין כה"ג ודנינן ביה מתוך שאיל"מ ע"כ והש"ך הקשה דבס"ס שד"מ כתב המחבר גבי פירות דמגלגלין באינו יודע וצ"ע (עמ"ש בזה בסימן פ"ב ס"ק כ"ח ע"ש):

ח **רגלים**. פי' הסמ"ע דלטענ' שבא לגלגל יהיה רגלים לדבר שיש לחושדו בה כמו בשותפין דמורי היתרא לנפשי' וכתב הש"ך דגם בזה תימא דבס"ס שד"מ כתב המחבר דגם בזה מגלגלין וצ"ע עכ"ל:

ט **הודאיות**. כתב הש"ך ואין להקשות הא בטענות ודאי בלא"ה יכול להשביעו היסת אפי' בלא גלגול י"ל דמשכחת לה כגון שפטרו משבוע' וכמ"ש סי' ע"א ס"ה א"נ כגון פרוזבול היה לי ואבד וע"ל סימן ס"ז סל"ג או כגון רבית שטוען בהיתר לקחתי כדלעיל סי' פ"ב בסמ"ע (כמ"ש שם ס"ק י"ט ע"ש) ובי"ד ס"ס קס"ט וכן כל כה"ג ובס' לח"מ תירץ דמיירי שקיבל עליו בב"ד לישבע עיקר שבוע' ולא להפך עכ"ל (ובט"ז יישב בענין אחר ע"ש):

י **עצמן**. משום שחוששש שמא עיניו נותן בהן צריך ליתן אותן הדברים עצמן או לישבע עליהן כן הוא בנ"י. ש"ך:

יא **ספק**. פי' הגלגול עצמו הוא טענת ספק וכ"כ הרב המגיד. סמ"ע:

יב **נשבע**. וה"ה איפכא יכול לומר אני אשבע על עיקר הטענ' והוא ישבע על הגלגולים ויטול וכ"כ הט"ו בש"ד בסמוך ס"ח ולא אמרינן דוקא בש"ד הדין כן ומטעם שא"י להפכה והטעם בשניהן כיון דעכ"פ נדון על כל הטענות שרצה לגלגל עליו. שם:

יג **שאומר**. הסמ"ע הקשה על המחבר שהביא כאן ב' דעות ובסי' ע"ה סט"ו סתם הדברים ובאמת לית בזה פלוגתא כלל ע"ש וכתב הש"ך דהב"ח כתב במחויב שבוע' ואיל"מ אפי' כשנתרצו שניהם לישבע אינו נשבע והוא תמוה עכ"ל:

יד **תשבע**. הש"ך כתב דדין זה תמוה הוא דהא כיון דגלגול שבועה דאורייתא היא א"כ חייב לישבע מן התור' על הגלגול ובדאורייתא לא מפכינן כו' ע"ש שהביא כמה פוסקים גדולים שס"ל כן ומסיק דהעיקר בזה שלא כדעת הט"ו:

טו **הגלגולים**. דאין מגלגלין טענת ספק כמ"ש בס"ב וקשה דבסי' צ"ג סי"ג פסק שמגלגל עליו שאינו יודע כו' וצ"ל דשאני התם כיון שעיקר השבוע' היא מדרבנן (עמ"ש בסימן ע"ב ס"ק כ"ח) וע"ל סימן רצ"ח. ש"ך:

סימן צה

א **ושטרות**. פירוש שתבעו הפקדתי בידך ב' שטרות שסכום כל א' כך וכך תחזיר לי השטרות והוא מודה בא' וכפר בא' ומש"ה אפי' תבעו בשטרות דכת"י פטור משבוע'

אבל אם תבעו דמי השטרות ה"ל כאילו תבעו מנה לי בידך והודה לו במקצת דחייב ש"ד בתבעו בכת"י אבל כשתבעו ק' נ' בע"פ ונ' בשטר בעדים ומודה לו בנ' שבשטר וכופר בנ' של בע"פ כשם שאין נשבעין על כפירת קרקעות כן הודאות שיעבוד קרקעות אינו מביא לידי שבוע' כמ"ש בסי' ס"ט וסי' פ"ח סכ"ח. סמ"ע:

ב **פשעו**. ז"ל הש"ך ואני הוכחתי לעיל סי' ס"ו סעיף מ' דעיקר כהרמב"ם דבפשיע' חייב וגם הבאתי שם שכן דעת כמה גדולים וע"ש:

ג **התנ'**. היינו בקנין ולזה כת' ע"ל סי' ס"ו דשם כת' דמיירי בקנין וכ"כ בסימן ש"א ס"ד ושם כתבתי ישוב דל"ת ממ"ש בסי' רנ"א דבשומרים מהני תנאי בלא קנין. סמ"ע:

ד **היסת**. וה"ה שבועת המשנ' כגון שבועת שותפין או שבוע' דנשבע ונוטל ג"כ נשבעין עליהן כל חד לפי דינו וכן מוכח מהש"ס. שם:

ה **לעניים**. פי' מעות שיש לעניי העיר קצבה בהן דהקדשות הללו דינם כנכסי הדיוט וכמ"ש הט"ו בס"ס רי"ב וז"ל הטור שם והאידנא כל הקדש יש לו דין חולין שאין הקדש עתה לבדק הבית ואינו אלא לצדק' כו' ע"ש אבל בדבר שאין להן קצב' יתבאר בסימן ש"א סעי' ז' דפטור השומר עליהן מפני שהוא ממון שאין לו תובעין עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת ראנ"ח סי' ל' וק"ג (וק"ח) [וק"ז]:

ו **חברו**. כת' הש"ך דנרא' מדברי הרמ"א דלי"א אלו אפי' בית ה"ל תלוש ולבסוף חברו לענין שבועת שומרין ומשמע ליה כן מדברי העיטור וכן משמע להדיא בד"מ. אבל לענ"ד נרא' דהעיטור לא קאמר אלא כותל בנין אבל בית ה"ל כקרקע כו' ע"ש דהביא כמה פוסקים שכתבו בפשיטות דאם שאל בית ונשרף פטור משום דאין שומרים בקרקעות והכי נקטינן עכ"ל:

ז **נשבע**. והש"ך כת' דנ"ל עיקר דאינו נשבע עליהן דדין קרקע יש להן ע"ש שמאריך בזה לדינא:

ח **ענין**. פי' הסמ"ע אפי' היו צריכין לקרקע וכת' הש"ך דהעיקר כיש חולקין:

ט **שכנת**. ז"ל הה"מ שאם הי' מחלוקת שזה אומר יש לי לדור בו עדיין והלה כופר ה"ז תביעת קרקע ואין כאן אלא היסת עכ"ל ור"ל שזה אומר יש לו עדיין לדור בו ב' חדשים וזה אומר חדש א' אע"פ שהוא מ"מ אין כאן אלא היסת על המשכיר וא"כ ה"ה נמי אם המשכיר אומר שכרת ממני מהיום עד ב' חדשים דור בה ותתן לי לסוף ב' חדשים השכירות של ב' חדשים וזה אומר לא שכרתי ממך רק על חדש א' אדור בה חדש א' ואח"כ אשלם לך בעד חדש א' נמי לא הוי מ"מ כיון דלא הגיע ז"פ עדיין והשוכר אינו נשבע אלא היסת וע"ל סי' שי"ב סט"ז. ש"ך:

י **שמכר**. דוקא מכר קאמר דמעולם לא הי' עליו כ"א דמי המכיר' משא"כ בהפקיד לו גפנים וענבים מחוברים בו ואח"כ תבע דמיהן דמתחל' הי' לו עליו להחזיר הגפנים עם הענבים עצמן והן מחובר וכן בתבעו דמי נייר השטרות מיירי דמודה דאין עליו דמי ראיות השטרות שכתו' בהן כגון שבלא"ה לא הי' יכול לגבות בהן ומעולם לא הי' לו עליו אלא דמי נייר. סמ"ע:

יא **כמה**. כת' הש"ך דמלשון זה משמע הא אם היו חלוקין כמה קרקע מכר כגון אם זה אומר מכרתי לך השדה ואתה חייב לי דמיה וזה אומר חצי השדה הי' שלי ולא מכרת לי אלא החצי ואני חייב לך דמי חצי השד' הוי דינו כקרקע אבל לענ"ד נרא' דאף בכה"ג דינו כמטלטלים דהא לדברי שניהם אין התביע' על הקרקע רק על המעות ונ"ל ראי' לזה ממאי דתנן פרק השואל היו לו ב' עבדים א' גדול וא' קטן הלוקח אומר כו' ע"ש דסיים ז"ל ואולי י"ל דמ"ש כיון שאין תביעתן כמה קרקע הי' לא אתי אלא לאפוקי אם הלוקח תובע למוכר מכרת לי ב' שדות והוא אומר לא מכרתי אלא א' והם חלוקים על גוף השדות ואף שפשט לשונו לא משמע כן מ"מ יותר נ"ל שלא דקדקו בלשונם משנאמר שהם סוברים דבכה"ג הוי תביעת קרקע עכ"ל:

יב **להד"ם**. עיין בסמ"ע וש"ך שכתבו דדברי המחבר תמוהין בזה והאריכו מאד בביאור דבריו ע"ש:

יג **התורה**. דאין חיוב ש"ד אא"כ תהי' הכפיר' וההודא' במטלטלין שגופן ממון. סמ"ע:

יד **חייב**. הטעם כיון שהזיק בידים וכמ"ש בס"א דלא פטרו להפושע אלא כשנאבד מתוך פשיעתו ולא כשהזיקו בידים. שם:

טו **וי"א**. כת' הסמ"ע דפלוגתא זו היא כפלוגתא שכת' הרמ"א בס"ב בטענו ענבים העומדות ליבצר ע"ש וע' בש"ך שהאריך בדין זה ומסיק להלכ' כדעת הי"א ע"ש:

סימן צו

א **חרש**. פי' הסמ"ע דהיינו שבוע' דאורייתא וכמ"ש בס"ב גבי קטן דחרש ושוטה דומין לו דלאו בני דעת נינהו וע' בתשו' מהר"י הלוי סי' צ"ז:

ב **אבידה**. ואע"ג שכבר נתבאר בסימן ע"ה ובכמה מקומות דבכל מקום לא אמרינן דיהא נאמן במגו דאי בעי כפר הכל משום דא"י להעיז פניו הני מילי בגדול אבל בקטן ובפרט בקטן הבא בטענת אביו הי' יכול להעיז וכן הוא בש"ס סמ"ע:

ג **תובע**. וכ"פ מהרש"ל פ"ט דב"ק סי' מ"ח ע"ש ובתשו' ר"י לבית לוי סי' מ"ה. ש"ך (וכת' הט"ז אע"ג דבסי' ע"ה פסק המחבר דנשבע ע"פ טענת ספק כשיש עד א' תירץ הב"י דהכא גרע טפי

בתביעת קטן ותמוה זה דהא בשבועת שותפין משביעין בטענת שמא והיינו דמעמידים אפטרופסים ולא גרע קטן מגדול בטענת שמא כו' ע"ש):

ד **שמר**. הטעם דטענת שומרים אף בגדול אינו טענת ודאי רק על הספק משביעין אותו שנאבד מידו בלא פשיע' א"כ מה לי קטן מה לי גדול. ואיש כי יתן הכתוב בפ' שומרים לא בא למעט אלא טענת ודאי ויש לו עד אחד. סמ"ע:

ה **שומרים**. וכת' הר"ן בשם הרשב"א שאינו מתחייב אפי' פשע בודאי שכיון שפטרתו תור' אפי' מדין פשיע' פטרה אותו והביא ראי' מסוף פרק החובל גבי ההוא ארנקי דפשע בה ההוא גברא כו' עד כאן ולפי מ"ש בסי' ס"ו סל"ט אין ראי' מהתם ולכן נרא' דאם ידוע או מודה שפשע לקטן חייב וכן משמע מדברי הפוסקים עכ"ל הש"ך וע' בתשו' הרדב"ז ח"א סי' ר"ל:

ו **שתבעו**. כת' הסמ"ע דה"ה איפכא שתבעו כשהוא קטן והנתינ' היתי' בגדלות כגון שהפקיד אביו כמש"ל בשאר תביעות וכ"כ הה"מ אבל הש"ך כת' דאם היתי' הנתינ' בגדלות אע"פ שהתביע' היתי' בקטנות נשבעין לו כדעת הרמ"ה שהביא הטור שחולק והביאו באחרונ' משמע דהכי ס"ל וטעמא דמסתבר הוא ע"ש וכן דעת הראב"ד עכ"ל:

ז **וישבע**. המחבר אזיל לטעמיה שפסק בסי' צ"ג ס"ב דלא אמרינן מגו להפטר משבוע' אבל הטור כת' כאן דפטור אם אין עדים שהי' שותפו והיינו משום דס"ל כהרא"ש דחולק בזה בר"ס צ"ו ע"ש. סמ"ע:

ח **שהי'**. בס"א נתבאר דיש חולקין בזה. שם:

ט **השטרות**. פי' הסמ"ע דאם טוענו שטרות והוא מודה לו במקצתן כו' והש"ך השיג עליו וכת' דליתא כן לדינא דכיון דלענין שבועת היסת אין חילוק בין שטרות לשאר דברים א"כ כיון דאין נשבעין היסת לקטן שלא יהא כל א' נוטל ממונו של קטן ה"ה בשטרות דמהיכי תיתי לחלק בין שטרות לשאר דברים בזה ולא שייך בזה לומר תקנתא לתקנתא כו' אלא דר"ל על השטרות כגון פוגם שטרו ועד אחד מעידו שהוא פרוע כנ"ל ברור עכ"ל וע"ש:

י **הנא'**. שאם לא יזדקקו הב"ד לטענת התובע ימנעו מלהתעסק עמו ואזדא הנאתו דהקטן עכ"ל הסמ"ע וע"ל סי' רל"ה סט"ו ובסי' שמ"ט ס"ג ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ל':

יא **קנין**. דבעינן שיהא איש וכמ"ש שלף איש נעלו כ"כ הסמ"ע (וז"ל הט"ז האי לפיכך מיותר הוא לגמרי ונרא' דנ"מ אפי' אם רוצים לכתוב זמן בשטר וה"א דאין כאן היזק דהא יכול להתברר שהי' קטן בזמן השטר מ"מ לא יעשו כן עכ"ל):

יב **משביעין**. דשוה אשה לאיש לכל עונשין שבתור' וכת' הש"ך דמשמע דשוה ממש לאיש ומשביע אותה מיד בכל ענין ואפי' שבוע' דאורייתא ודלא כהב"ח וע"ש (וכת' הט"ז דצ"ל שיש תועלת עכשיו בשבועתה כגון בפקדון שאינו ברשותה משא"כ במידי דלית עתה תועלת כגון שתשבע שאין לה לשלם כיון שכל אשר לה הוא של בעלה אין משביעין אותה ומ"ש בשם הרא"ש אשה שנתחייב' שבוע' בשביל ש"ח שמחויבת לישבע שם מיירי בפנויה ובזה ניחא מה שהקש' ב"י התשובות אהדדי עכ"ל):

יג **לשלם**. כת' בעה"ת ואם זה חושדה שיש לה מעות שאין לבעלה רשות בה תשבע כשאר הלווין הנשבעין על טענת שמא ע"ש ודלא כב"ח וע' בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' מ"ב וח"ב סי' קפ"ב. ש"ך:

יד **או**. כת' הסמ"ע אבל אין כופין אותה לימכר כתובתה בטובת הנא' דכל לגבי בעלה ודאי מחלה דהמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול וכמ"ש בסי' ס"ו וע"ל סי' תכ"ד ואין כאן חוב על הבעל מדר"נ כיון דלא מטי עדיין זמן פרעון הכתוב' עכ"ל ובסי' פ"ו ס"ה השיג הש"ך ע"ז ע"ש:

טו **ונותנת**. ע' בש"ך שהאריך להשיג על דין זה ובמסקנת דבריו כת' וז"ל ע"כ נרא' עיקר כמו שפסק מהרש"ל דהבעל חייב לשלם עבורה כפי מה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית ועכשיו כל הנשים בסך מועט מחוייבים הבעלים לשלם עבורה אם היא חייבת בדין משום תקנת השוק והכל לפי ראות עיני הדיין כי לפעמים נמצאו נשים אשת חיל שמחיות בעליהן וכל ממון הבעל בידה פשיטא שאפילו דבר גדול מחויב הבעל לשלם הכל כפי הענין ומנהג המקום וחכמת עיני הדיין ע"כ וכ"כ בתשו' ר"מ אלשיך סי' י"ט דאם רגילות בסך גדול גם במרוב' יהי' מעשיהן קיימין. מיהו כל זה בהלוא' או פקדון בענין שהי' להם הנא' מהממון אבל אם פשעה בפקדון או השליכתו לאש או חבלה וכה"ג הבעל פטור עכ"ל וע' בתשו' מהר"מ מינץ סי"ז:

טז **מוציאין**. מל' זה משמע דס"ל להר"מ דפשוט הוא דמוציאין אותה מבה"כ כשנותנים חרם ואפי' אין כונת המחרים עליה וזה לא מצאתי מבואר בשום מקום וגם מלשון הבנימין זאב שכת' אך אם האשה מעוברת ימתין עד שתלד דמזה נזהרים העולם שלא להשביע אשה מעוברת ואפי' חרם סתם לא יחרימו עד שתלד דהא כונת החרם עליה הוא ע"כ הרי דוקא כשהחרם בשבילה ואז אפילו אינה בבה"כ לא יתנו חרם בשבילה אפילו סתם וזהו דלא כמשמעות דברי הרמ"א כאן. סמ"ע:

סימן צז

א **יותר.** כ"כ הרמב"ן והטור ז"ל שהמקבל הצדקה כבר נצטרך לשאול (פירוש ואף אם לא ילו' לו ישאל מהגבאים שיתנו לו צדקה) וזה שלוה עדיין לא הגיע לידי כך עכ"ל הסמ"ע (והט"ז פי' אם יש לפניו ב' מצות הא' לתת לעני מתנה והב' להשאיל לעני יעסוק תחלה בהלוואה לעני דאותו הנצרך לקבל מתנה כבר הורגל בכך ומשתדל לו בקלות משא"כ זה שאין דרכו לקבל מתנות אלא להלוות):

ב **לצורך.** פירש הסמ"ע אפי' אין כוונת הלוה לאבד בידים אלא כל מה שמוציא שלא לצורך גדול מקרי לאבדה שאבדה מהמלו' (והט"ז פירש דמוציא' לאותו ענין ששאלה מהשואל אפי' הוא מאבדה אין כאן איסור כי ע"ד כן הלוהו ואם מוציא' שלא על אותו ענין שהלוהו ואינו נאבד ג"כ אין איסור כי לא הלוהו דוקא על עסק זה וכל שיש קיום להמעות לא איכפת למלו' אף אם ישנה ממה שאמר בפניו ואין איסור אלא אם ישנה מן הצורך שהלוהו לכך והוא מאבדה באותו העסק עכ"ל):

ג **בעצמו.** ואם משכנו המלוה שלא מרצונו אפילו בחוץ עובר בלאו דלא תבא אל ביתו וגו' דביתו ל"ד אלא ה"ה או כ"ש שלא ישמט בחזקה ממה שעליו או שבידו בפגעו בחוץ אלא דלשליח ב"ד אין איסור אלא שלא יכנס לביתו עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת בנימין זאב סימן רמ"א:

ד **למלוה.** וי"מ שאם לאחר שתפס המלו' בא הלוה להחזיק ולהוציא מידו יכול המלו' להציל עצמו אף על ידי הכאה ע"ש ד"מ. סמ"ע:

ה **בשעת.** אבל אם מתחל' מביא הלוה כלי אוכל נפש שלו ומבקש מהמלוה שילונו עליו ה"ל כאילו מכרו לו לדעתו ומותר כ"כ הטור בשם הרא"ש ולאפוקי הרמב"ם. שם:

ו **כמו.** ר"ל דשאר כלי אוכל נפש אסורים כמו רחים ורכב דנלמד מנתינת טעם דכי נפש הוא חובל גם נלמד מזה דאין בכלל איסור אלא כלים הקרובין לעשות בהן אוכל נפש דומיא דרחים לאפוקי רחת ומזרה כמ"ש הט"ו בס"ח. שם:

ז **גובריינא.** פי' אם תבעו בב"ד לפרוע לו אז פוסקים הב"ד שיפרע לו ממנו אם אין לו דבר אחר. שם:

ח **ומחזיר.** כ' הסמ"ע דמזה מוכח דס"ל דבכל כלי אוכל נפש שחבלם דינא הכי אף דעבר בלאו מ"מ מהני מעשיו דאין צריך להחזירם אלא בשעת מלאכה ואחר שעשה הלו' מלאכתו בהן צריך להחזירם להמלו' וכן לעולם ונ"מ שלא נעשו מטלטלים אצל בניו ואין שביעית משמטתו וכמ"ש הט"ו בסט"ז וגם בחבל בגד אלמנה אף דעבד איסורא מ"מ אי עבד א"צ חזרה אם לא בעת צרכה עכ"ל (והט"ז פירש דמיד שסלקה מהמחובר הוי

ליה מטלטלין ואפי' שליח ב"ד אסור למשכנם כדין כלי אוכל נפש ועוד ה"ל מטלטלין דצריך להחזיר' בשעת מלאכה וזה אף בכלי שאינו אוכל נפש ע"כ):

ט **על כרחו**. פי' הסמ"ע דהיינו לצורך עשיי' מלאכתו ולא קודם לכן וגם א"צ להניחו בידו אח"כ כו' ע"ש באורך:

י **ופרות**. פירוש אפילו צמד של פרות שהוא כלי מותר ולאפוקי צמד של פרות המרכסות בתבואה שנתייבשה להסיר ממנה הקליפ' דאסור וכמ"ש הטור ודלא כדעת הרמ"ה שגם כלים שעושים בהם מלאכה להתפרנס ג"כ בכלל כלי אוכל נפש ומסיק הטור דלא כוותיה ע"ש. סמ"ע:

יא **להחזיר**. פירוש בשעת עשיית מלאכ' הכלי אוכל נפש וכמ"ש הרמ"א ע"ז בהג"ה. שם:

יב **דברים**. היינו שאינם צריכים להלוה לגמרי. שם:

יג **עשוי**. (ואף ע"ג דקי"ל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הכא דכתיב השב תשיב רבת' התור' השבות הרבה ולא משכחת לה אלא דמחזיר כלי יום ביום כו' ומהכא נפקא לן דקני הכי אמרינן בתמור' דף ו' ע"ש הט"ז):

יד **עשירה**. כתב הסמ"ע משמע דאפי' מאי דמותר לחבול באחר דהיינו ע"י שליח ב"ד אסור גבי אלמנה אפי' עשירה כיון שהיא תשש כח כדרך הנשים ונקט אלמנה שאין לה עוזר וסומך לא מאישה ולא מאביה שכבר יצאה מרשותו וה"ה גרושה ולאפוקי בתולה שהיא ברשות אביה ע"כ והש"ך כתב דצריך עיון דהא מכריחים האלמנה לשלם רק שאין ממשכנין אותה וע"כ הטעם שלא לצער' שלבה שבור ודאוג וה"ט לא שייך בגרושה עד כאן לשונו (אבל דעת הט"ז דאין חילוק כלל בין אלמנה וגרושה ואפי' בתולה אלא שדבר הכתוב בהוה שדרך אלמנ' להיות בעלת מו"מ ואין זה מדרכן של בתולו' והשיג על הסמ"ע במה שכתב שאין איסור בבתול' שיש לה אב והיא ברשותו וכתב שאין יסוד לדברי' אלו ומוכיח כן בראיה ע"ש):

טו **ממנו**. כתב הסמ"ע דגם האי בעל כרחו אינו רצה לומר מיד אלא בעת צרכה (ועיין בט"ז שהאריך בדין זה):

טז **תשבע**. נ"ל דמיירי דמשכנה בעדים וגם ראוהו בידו דאז לית ליה מגו דלקוח והחזרתיו דאל"כ היה נאמן במגו דאף שמוטל עליו להחזירו מ"מ אי בעי לא הוה מודה שחבל ולא היינו יכולים לכפותו להחזיר לה אבל קשה פשיטא דאם תכפור תשבע כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דלא ידע מאי קשיא ליה דהא איצטריך לאשמועינן אע"ג דאין ממשכנין אותה מ"מ ב"ד כופין אותה לפרוע ולכך אם תודה תשלם ואם תכפור תשבע וכן הוא בריב"ש סי' תפ"ח כו' ע"ש:

יז **לוקה**. וכ"כ הרמב"ם גם בחבל כלי אוכל נפש ובבעה"ב שעבר ונכנס לבית הלו' ומשכנו אבל אם הם עדיין בעין ס"ל דאינו לוק' משום דהוי לאו הניתק לעשה ובדרישה כתבתי טעם למה לוקה כשנאבד או נשרף הא קי"ל דלאו הניתק לעשה אפי' לא נתקיים העש' אין לוקין עליו עכ"ל הסמ"ע ועיין בהה"מ וצ"ע ועוד השיג הראב"ד מטעם אחר דכיון דנתחייב באונסין אין לוק' ומשלם. ש"ך:

יח **שכר**. וכן אם גזל וגזלתו בעין או אפי' הוציא' הגזלן ולא נזקף דמי גזלתו במלוה מותר למשכנו בעצמו כ"כ בס' יראים סימן רע"ג. שם:

יט **להשכיר**. נראה דהוא מטעם דכתיב כי לי בני ישראל עבדים שטר דהש"י הוא קודם ודוקא בגנב משל חבירו כתיב ונמכר בגנבתו ולא בהלואתו דלהוצאה נתנה ועמ"ש הטור בסי' צ"ט סי"ח וי"ט. סמ"ע:

כ **ודוקא**. עיין בתשובת ראנ"ח סי' נ"ח ובתשובת מהרשד"ם סי' ש"צ:

כא **הכר**. כ' הסמ"ע דלרבותא נקט כר בלילה דאע"פ שאינו צורך כ"כ שאפשר לו לישן על מצע ומפץ מ"מ במקום שרגילין בכר צריך להחזיר לו וכתב הש"ך דאין המלוה רשאי להשתמש בו בשעה שהוא בידו וכ"מ מדברי הרמב"ן בספר המלחמות ס"פ שבועת הדיינים ובחידושי הר"ן שם עכ"ל:

כב **בניו**. דמטלטלי דיתמי אינן משועבדים להמלוה מן הדין וזה שסיים אלא יפרע כו' דאל"כ קשה הלא גם בחיי הלוה יכול להפרע ממנו כשירצה להחזירו ע"ד שלא לחזור וליקח בתורת משכון וכמ"ש הט"ו בסכ"ג וגם לאחר תקנת הגאונים יש נ"מ בזה וכמ"ש בסי' ק"ז ע"ש. סמ"ע:

כג **אינו**. וכתב בד"מ סי' ע"ג סי"ט דמשמע מדברי המרדכי דלכ"ע דבר הצריך ללוה תדיר כגון כר ומחרישה צריך להמתין עד שפדאו עכ"ל ולפ"ז צ"ל דמ"ש שא"צ להחזיר ר"ל ומ"מ אינו יכול למכור שם:

כד **רוצים**. התוס' והרא"ש חולקין ע"ז עכ"ל סמ"ע עמ"ש לקמן ר"ס ק"ז דאינם חולקין. ש"ך:

כה **פרעתי**. אבל בלא מגו אינו נאמן לו' פרעתי כיון דכבר לקח בידו המשכון להיות בטוח במעותיו ולהתפרע ממנו ועוד כיון דהחזירו לו בעדים ה"ל כאילו עדיין המשכון ביד המלוה ונאמן לטעון עליו כדי דמיו. סמ"ע:

כו **זמנו**. פי' שבתוך זמנו אינו נאמן לומר פרעתי במגו כו' דה"ל כמגו במקום חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו ואע"ג דנתבאר בסי' ע"ח דאם הלוה לו בלא עדים או שאין עדים על הזמן נאמן לומר פרעתיך אפי' תוך הזמן במגו דלא היו דברים מעולם או במגו דכלה

הזמן מ"מ כיון דאיבעיא דלא איפשטא היא בש"ס אי אמרינן מגו במקום חזקה ומשום דהמע"ה אמרי' מגו זו בתוך זמנו ובהאי דה"ל משכון אף דהחזירו כיון דהחזירו בעדים לפחות לא מקרי הלוה מוחזק דיהא נאמן לו' פרעתי ואע"פ שכתבתי לעיל דכשלא בשעת הלואתו אינו ממשכנו אלא לאחר שעבר זמן הפרעון וכשנתן לו המשכון מדעתו בשעת הלואה א"צ להחזירו כלל מ"מ לפעמים כשרואין שהלוה מבזבז נכסיו ממשכנין אותו גם תוך הזמן עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך תוך זמנו אמת שכן הוא בבעה"ת אבל לא נ"ל כלל אף דהסמ"ע והב"ח דחקו ליישב דבריו אלא נראה דלעולם היכא דאית ליה מגו המע"ה וכמ"ש ר"ס ע"ח וע"ש ונ"ל שלכך השמיט הטור סוף דברי בעה"ת בזה עכ"ל:

כז **כענין**. וה"ה איפכא אם אכל תחלה כעשיר ממעטין עכשיו ממה שרגיל בו וכדמסיק בכסות ומ"ש הט"ו בר"ס צ"ט מזון הראוי לו צ"ל פירושו כפי הראוי להיות דרכו דהיינו כבינוני שהוא דרך המיצוע ראוי לבני אדם לנהוג בו ע"פ דרכם והנהגתם. סמ"ע:

כח **קודמת**. ע' בסמ"ע ביאור דין זה והב"ח כת' דאם תפסה מהני אפי' למזונות להבא אפי' החוב בשטר ובשלא תפסה אין לה כלום נגד הבע"ח ע"ש ולא נהגו כוותיה בזה. ש"ך:

כט **בשטר**. ע' בתשו' מהר"א ששון סי' ק"י ורט"ז ובתשובת מהראנ"ח סי' מ"ח וק"י ובתשו' הרדב"ז ח"ב סי' קע"ג ובמבי"ט ח"ג סי' ר"ב ובמהרי"ט סי' קט"ו ובמהרש"ך ח"ב סי' ר"י:

ל **חולקים**. כת' הש"ך דהיינו דוקא להרי"ף אבל למ"ש המחבר בסי' ק"ד סי"ג דמלו' ע"פ מוקדמ' קודמת למלו' בשטר צ"ע וע"ש בסמ"ע וצ"ע להפוסקים שפסקו דשעבודא דרבנן וכמ"ש ר"ס ל"ט ועוד צ"ע דבטור אה"ע ר"ס ס"ט פסק דמזונות דאורייתא וכ"פ הרמב"ם רפי"ב מה' אישות וההמ"מ האריך שם בזה וע' בתשו' מהר"א ששון סי' מ"ח עכ"ל. ואפשר ליישב דמ"ש המחבר כאן דאם חוב המלו' הוא בע"פ כו' לא נחית לענין קדימ' דסמך עצמו על מ"ש בסי' ק"ד רק דביאר פה הפוכו דרישא דהדין הוא במלו' בשטר אע"פ שהיא מוקדמת אין לה מזונות לזה כת' דאם החוב בע"פ הוא חוזר הדין כמו שאר שני בע"ח שבאו לגבות וק"ל:

לא **לתפסן**. במהרי"ו מפרש דאפי' למזונות דלהבא יכולה לתפוס נדוניית' ע"ש. סמ"ע:

לב **ובניו**. הטעם דכל מה שהקנ' להם הוי כאילו מכר לאחרים וממטלטלים שמכר אין בע"ח גובה מהן ואפי' הקנ' לו אג"ק ועשה או קנה להן אחר ההלוא' ה"ל כקנה ומכר דאין ב"ח גובה מהן והטור כת' בשם הרמב"ם דאם שיעבד למלו' מטלטלי אג"ק וכת' לו דאקני גובה מאשתו ובניו והמחבר השמיטו משום דהאחרונים ז"ל תקנו דאף בדאקני

אינו גובה מטלטלים שמכר מפני תקנת השוק וכמ"ש הט"ו ברישׂ סי' ס' וסי' (קי"ב) [קי"ג] ואף במלו' ולו' לא תקנו תקנת השוק ואפי' קדם המאוחר וגבה מוציא המוקדם מידו כשכת' לו דאקני כמ"ש בסי' קי"ג מ"מ אשה שם לוקח עליה ובלקוחות לא חלקו רק שבזמנינו תקנו לגבות מזה משום הרמאים. שם:

לג **מספרים**. טעם הנ"ל דכאילו מכרן לאחרים דמי ול"ד לספרים שהן בידו דנחשבין כנכסיו וגובין מהן (ובדין לגבות מס"ת שביד הלו' ע' בכנה"ג להגהת הטור מסעיף כ"ה עד סכ"ח ע"ש):

לד **טבעות**. כת' הסמ"ע דבזה לכ"ע גובין מהן ואפי' היש חולקים מודים ביה ע"ש ובתשו' מהר"א ששון סי' קי"א ובתשו' הרמ"א ס"ס צ"ד ובתשו' רש"ך ספר ב' סי' ר"י ובתשו' מבי"ט ח"ג סי' קי"ד ובמהרי"ט ח"א סי' מ"ה (וע' בכנה"ג להגהת הטור סעיף ל"א ול"ב):

לה **נאמנת**. בשבוע' כ"כ הטור. ש"ך:

לו **מעות**. דלהוצא' נתנו ובאין מיד לרשותו. סמ"ע:

לז **ברשותה**. כת' בתשו' הרא"ש שמעון שהי' חייב לראובן ונשא אשה ונתן לו גיסו שטר על ביתו וכשהגיע שמעון למות צוה להחזיר השטר של אשתו ופסקו דאין ראובן גוב' מאותה משכונה ואע"פ שהוא מוקדם וממ"נ אם תחשבהו לנדוניא הרי אין הב"ח גובה הימנו ואם תחשוב למשכונה הרי צוה להחזיר השטר וע"ש שהאריך. ד"מ סי' ק"ד סל"א. שם:

סימן צח

א **לבניו**. אפי' כשהי' שכ"מ וכן מבואר שם בבעה"ת שממנו מקור הדין וכן מוכח בש"ס ופוסקים בא"ע סי' ק"ו ע"ש ודלא כב"י וע"ל סי' פ"א ס"ב בהג"ה. ש"ך:

ב **דמחל**. דאע"ג דבכתובת אשה מהני כה"ג כמ"ש הט"ו בא"ע סי' ק"ו הא אמרי' בש"ס דדוקא בכתוב' הקילו כיון דחלק לה כבוד לחלק עם הבנים אף דלא ניתן לה חלק כ"כ כמו הבנים אמרינן כיון דשתק' מחלה אבל בשאר ב"ח לא הקילו מן הסתם לומר כן. סמ"ע:

ג **מודה**. שעדיין לא פרעו אלא שטוען דמחל לו כ"כ הסמ"ע ור"ל הואיל ולא תבעו כמה שנים מחל לו אבל אם טען דמחל לו בפירוש פשיטא דנאמן במגו דפרעתיך דאמרינן כיון דמחל לו תו לא איכפת ליה בשטר וכמ"ש סי' פ"א וע' בב"ח מ"ש בזה ודבריו תמוהין

עכ"ל הש"ך *ע"ל סי' רמ"א ס"ב בהג"ה ולעיל סי' י"ב ס"ח ע"ש בסמ"ע וש"ך וצ"ע שלא הביאו כאן שום דבר מזה:

ד **קרוב**. בסי' ק"ו יתבאר דהיינו כשיעור שיוכל השליח לילך אליו ולחזור בשלשים יום ומ"ש בסמוך ס"ה דאין נותנין לו זמן רק יום או יומים שאני התם שכבר הודיעוהו ונתנו לו זמן מוקדם. סמ"ע:

ה **זמן**. לפי ראות עיני הב"ד כמה צריך לו והטור שכת' ל' יום היינו מן הסתם כשאין הב"ד יכולין לשער הזמן וז"ש הרמ"א ומן הסתם כו'. שם:

ו **שליש**. אבל אם יש ממש בדברי הלו' והמלו' אלם אזי נותנין לו מתחל' צ' יום ואין מוציאין ממנו כלום עד שיגיע הזמן וכ"כ ב"י בשם בעה"ת עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך משמע מדבריו דהני צ' יום נותנין לו מיד כשטוען מזויף ולא נהירא דפשוט דצ' יום דקאמר היינו לאחר שנתנו לו ל' יום קודם כתיבת האדרכתא כדאיתא בש"ס ואם כדבריו יהי' הבעה"ת נגד הש"ס עכ"ל:

ז **פתיחה**. פי' כתב נידוי ובש"ס אמרי' דל' יום הראשונים לא נחתינן לנכסיה דאמרי' דלמא קטרח בזוזי דניזף ליה מצעאי לא נחתינן לנכסי דאמרי' דלמא לא אשכח למיזף וקטרח למזבן בתראי נמי לא דאמרי' הלוקח שרוצ' לקנות נכסיו קטרח בזוזי ומה"ט לחוד לא הו' ממתינין ליה צ' יום דהא בסי' ק' יתבאר דאין נותנין זמן כדי לטרוח ולפרוע רק ל' יום ואם לא בא כותבין אדרכתא על נכסיו מיד אלא שאני הכא דטוען שאינו חייב ושיש לו עדים שהשטר מזוייף ואף שאין אנו מאמינים לו ומנדינן ליה מ"מ מועיל טענתו להא דאין יורדין לנכסיו עד בתר צ' יום דהיינו אחר ס' יום מחרימין ליה. ובסוף צ' כותבין אדרכתא. סמ"ע:

ח **מיד**. ואפי' ל' יום הראשונים דלפני צ"י אין נותנין לו מאחר שמסרב מלבוא לב"ד. שם:

ט **אין ממתינין**. ומ"מ נותנין לו ל' יום הראשונים מאחר דטוען יש לי ראי' לבטל שטר הפקדון ולשון וכן לאו דוקא שדומ' בכל ענין לדין הקודם אלא דר"ל שגם בפקדון אין ממתינין ליה צ' יום. שם:

י **שמא**. אבל אקרקע כותבין אדרכתא וליכא למימנע מהני חששות דהא גם בנשאר' בידו נלקה במכה זו שבאה משמיא. שם:

יא **הראוי**. (כל מקום שהב"ד קובעין זמן הוי שבת וי"ט בכלל הזמן אע"פ שא"י לעשות בשבת וי"ט אותו הדבר שקבעו עליו כ"כ ש"ג. ולי נרא' שהכל לפי ראות הדיין שאם קבעו לו זמן ג' ימים והוא עי"ט הדבר ברור שבאותן ג' ימים אינו יכול לעשות כלום ובודאי דג"י אחר י"ט קאמרי וע' בדינים אלו

בתשובת הראנ"ח ח"א סימן כ"ח ובהרשד"ם חח"מ סי' פ"ו ושצ"ו ובמהרש"ך ח"ב סי' קנ"ו ובתשובת מהר"ש הלוי חלק א"ע סימן י"ד ובמהר"ם אלשיך סי' י"ז. כנה"ג):

יב **לילך**. ואם בעי טפי מי"ב חדש נותנין לו זמן יותר ארוך וגם לא תלוי הדבר בדשכיחי שיירות ודלא כב"י ע"ש. סמ"ע:

יג **שיראה**. ובעה"ת כת' בשם כמה גדולים דצריך שומא והכרז' כמו בשל יתומים כיון שנמכר שלא מדעתו ע"פ בית דין והבית יוסף הביאו בסימן ק"ג ומהתימא שהמחבר והרמ"א סתמו כאן כדעת הרמב"ם ולא הזכירו כלל דעת החולקים. שם:

יד **במדינה**. ע' בסי' קי"ד שם נתבאר דין זה:

טו **קרענו**. בסימן ק"ג כתבתי הטעם דשמא ישכחו הב"ד בידו השט"ח והמלו' ילך לב"ד אחר ויבקש מהן אדרכתא על שדה אחר משא"כ כשכותבין קרענוהו לשטר דאז ודאי לא יכתבו כן עד שכבר קרעוהו גם בסי' מ"א כתבתי מעין זה עיין שם עד כאן לשון הסמ"ע:

סימן צט

א **שמסדרין**. דין הסידור כת' הט"ו בסי' צ"ז סכ"ג ע"ש ובטור מפורש דשבוע' זו תקנו משראו שנתרבו הרמאים ונעלו דלת בפני לווין וע' מ"ש ס"ז. סמ"ע:

ב **להחזיר**. מבואר מדברי בעה"ת דדוקא אם עשה כן משום הברח' אז לא הוי מתנתו מתנ' כלל ויקחו הבע"ח מיד משא"כ כשלא הי' דעתו להברח' הוי מתנתו מתנ' עד סוף הזמן שנתן לו ולאחר כלות זמן המתנ' יפרע ממנו לב"ח. שם:

ג **כדרכו**. בסי' צ"ז סכ"ג נתבאר פירושו דכדרכו עמ"ש שם ס"ק כ"ז:

ד **ממון**. כגון חפצים ומטלטלים וכן הוא בהרמב"ם להדיא דאילו מעות אפי' ראי' לא מהני לענין שיהיו של אותו פלוני לבדו אלא הוי כשאר בע"ח אם לא שיביא ראי' שנתנ' לו בעסקא כמש"ל אבל ראיה שהפקידן אצלו כיון דיש לו רשות להשתמש במעות ה"ל לוה עלייהו ומאי מהני ראייתו וע"ל ס"ס מ"ז וסימן ע"ה ס"ד. ש"ך:

ה **אחרים**. או שאמר אמנה או פרוע על השטרות אינו נאמן כמ"ש בסי' מ"ז וכתב הרמב"ם וכן כל מי שיש עליו שט"ח והוד' לאחד מעצמו בחוב אחר אם אין לו נכסים כדי שיגבו שניהם גובה בעהש"ט בלבד שלא יעשו קנוניא על זה ע"כ וכתב הה"מ מתוך לשון זה נראה שאין הכונה אלא בשאין שם עדי הלוא' כו' ונ"ל דלא דק אלא ה"ה ביש שם עדי הלוא' והלוהו בסתם בענין שי"ל פרעתי לאפוקי אם הוא תוך זמנו או שא"ל אל תפרעני אלא בעדים וכה"ג ודלא כב"מ שכ' בזה חילוקי דינים שאינם נראין לפע"ד ומ"ש עוד הה"מ שנרא' דעת הרמב"ם שמלו' בשטר מאוחר ומלוה ע"פ מוקדמת שנותנים למלו' ע"פ שלא כדברי הגאונים כו' לענ"ד לא נראה מדבריו כלום די"ל דהיינו במטלטלים דאין

בהן דין קדימה דהיו חולקין והשתא דאינו נאמן אינו גובה אלא בעהש"ט לבד עכ"ל הש"ך וע"ש:

ו **עסק.** פי' איש אחד נתן לו סחורה או מעות לסחור לו למחצית שכר וכל שאינו בידו בתורת הלואה ה"ל כאילו הוא ברשות הנותן ואין בע"ח יכול לגבות ממנו וכמ"ש בי"ד סי' קע"ז. סמ"ע:

ז **ראיה.** אבל רב אלפס כתב בתשוב' זה שטוען כל מה שבידי לאחר הוא. ישבע אותו אחר שהן שלו ונותנין לו ואפשר דהרמב"ם מודה דכשהאחר נשבע דנותנין לו עכ"ל הב"ח ואין דבריו נראין לענ"ד דהא מדכ' הרמב"ם עד שיביא ראיה משמע דדוקא ראיה בעינן ונראה שיש שם איזה ט"ס בתשובת רב אלפס וכן מצאתי להדי' בבעה"ת שער ה' סוף ח"א וז"ל ואם לא יביא ראיה כו'. ומצאתי להרי"ף ז"ל בתשוב' שכ' שאם טען הלוה כו' שישבע ראובן שהם שלו ונוטלן ותשובה זו אפשר שהסופרים שבשוה שהרי ש"ס ערוכה בפנינו כו' ע"ש. ש"ך:

ח **חזקה.** נראה דאם אומר אני חייב לפלוני ויש לו מגו שהי' יכול לשלם לו במעות הללו כגון שלא ראו מעות בידו נאמן לכ"ע לענין שיטלו האחרים חלק במעות כמו בעהש"ט דהא אינו אומר נגד החזק' וכ"כ הרמב"ם גם הטור בסי' צ"ג טען שמעון שיש ללוי חוב עליו כו' והיה יכול ליתנו ללוי נאמן עכ"ל הש"ך. וע"ש באורך (וז"ל הט"ז אע"ג דבסי' ע"ח אמרינן מגו במקום חזקה תירץ המ"מ במקום חזקה אלימתא לא אמרינן מגו לפי שאדם עשוי לעשות קנוניא להפקיע ממון חבירו וכתב הריב"ש סימן תפ"א אם כתוב בשטר שיפרענו כ"ז שיתבענו המלוה והמלו' חייב לאחרים יכולים הם להוציא ממנו החוב אע"פ שהמלו' אינו רוצה לתובעו עכ"ל) וע"ל סי' פ"ו ס"ט ועיין בתשו' מהרי"ט ח"א סי' מ"ה ובמהרש"ך ח"א סי' קכ"ד ובתשובת מהר"י לבית לוי סי' ע"ז:

ט **חולקין.** עיין בש"ך שהאריך להשיג על הרמ"א בדין זה ודעתו שאין כאן מחלוקת כלל והעלה כמה פסקי דינים בענין זה ע"ש:

י **מעסק.** כתב הש"ך והיינו פלגא הפקדון אבל לענין פלגא מלוה אינו רק כשאר בע"ח. כ"מ מסימן ק"ח ס"ד וע"ש:

יא **יכופו.** ולזה הסכים הש"ך דאין אנו חוששין לשבועתו דכי בשביל שבועתו יעשו הב"ד שלא כדין כו' ודלא כהסמ"ע. ע"ש ובתשובת מהרי"ט סימן קכ"ח (וז"ל הט"ז א"ל דהא הוי זה כנשבע שלא לפרוע דאין השבוע' חלה די"ל כיון שאין דין קדימ' במה שאינו בעולם ואי בעי לא עסיק אח"כ בהרוחה כלום ונמצא שיכול לישבע שיתעסק לבעל חוב המאוחר עכ"ל):

יב **בעדים**. ונ"ל דגם איכא עדי ראה וגם בסרסור וכן בדברים העשוים להשאיל ולהשכיר מיירי גם כן דאיכא עדי ראה דאל"כ י"ל לקוח במגו דהחזרתי וע"ל סי' ע"ב סי"ח בהג"ה ולקמן סי' רצ"ז. ש"ך:

יג **סרסור**. (ודוקא בסרסור שאינו קונה ומוכר לעצמו או בחפצים שהוא רגיל למכור של אחרים אבל הסרסורים שקונים ומוכרים לעצמם נתבטלה חזקתם וממשכנים אותם עד שיביא ראיה שאותו חפץ נתן לו פלוני למכור ולא חיישינן לקנוניא. רדב"ז ח"א סי' רצ"ב. כנה"ג):

יד **נאמנים**. כתב בבדק הבית דהיינו דוקא כשטוען הבע"ח ברי וכ"כ הב"ח ולעד"נ אפי' טוען שמא דבע"ח דין לוקח ויורש יש לו בכל דוכתי (ע"ל סי' קמ"ו ס"י בהג"ה) וטענינן להו וצריך לישבע אף בשמא כמ"ש בסי' קל"ג ס"ה בהג"ה גבי יורש ועמ"ש שם בסוף הסי' דגם בלוקח הדין כן והבד"ה לטעמיה אזיל דפסק גם שם דא"צ לישבע בשמא וא"כ לדידן דקי"ל התם דנשבע ה"ה הכא ודלא כהב"ח ועמ"ש בסי' ע"ב סל"ד עכ"ל הש"ך (וגם הט"ז דעתו נוטה כן ע"ש):

טו **שני**. בטור מסיק ואם אין לו אלא עד אחד שהוא שלו אינו מועיל להוציא מחזקת ב"ח שמשכנו וכתב הסמ"ע וז"ל וקאי גם ארישא ולא אמרינן בזה דהו"ל משואיל"מ דאין אומרים כן אלא כשבאו היו מחייבים אותו ממון בלא שבועה אבל בזה היה בעל החפץ צריך לישבע כדי ליטול וכ"כ לעיל סי' ע"ה וצ' עכ"ל וכל דבריו תמוהין לענ"ד דהא גם בנסכא דר"א ודאי אפי' היו ב' עדים שחטפו והוא טוען דידי חטפי אע"פ שצריך להחזירו מ"מ צריך האחר לישבע אח"כ היסת ששלו הוא וכן בכל משואיל"מ ודאי דצריך אח"כ לישבע היסת ובסי' ע"ה לא קאמרי' אלא היכא שלא היה יכול ליטול ע"פ ב' עדים אם לא שישבע תחלה וכהך דסי' צ'. א"כ ע"י עדים וע"י השבוע' הוא דנוטל משא"כ הכא דנוטל בלא"ה והשבוע' הוא מחמת שתובעו אח"כ בע"פ ואולי הסמ"ע הבין דשבוע' דהכא היינו קודם לכן בנק"ח אבל ודאי ליתא אלא נשבע אח"כ היסת וא"כ הדבר פשוט דכאן נמי הוי משואיל"מ רק דהטור כתב שא"י להוציא מב"ח שמשכנו שהוא יאמר לא היה שלו ואם היה מכחיש העד נשבע להכחיש העד וא"כ לאו כל כמיניה דלוה לחוב בהודאתו לדברי העד דכל מה שביד אדם בחזקת שלו הוא וזה ברור עכ"ל הש"ך:

טז **והוחזק**. (נ"ל דאו הוחזק קאמר דהא ודאי די בידוע לב"ד לחוד. ט"ז):

יז **זו**. (אבל להבא שכל מה שירויח יתן לבע"ח כמ"ש בס"א היה נראה שיכול להשביעו רק שבס' גד"ת כתב דאף שבוע' זו אסור להשביעו. כנה"ג):

יח **רץ**. הטור מסיים בשם הרמב"ם וז"ל כללו של דבר כל מה שיעש' הדיין מדברים אלו וכונתו לרדוף אחר הצדק ה"ז מורשה לעשותו ומקבל עליה שכר מיהו המ"מ כתב על

זה דמשרבו הדיינים שאינם מומחים יש לחוש שלא יהא כל אחר פורץ לעשות לו דרך לרצונו עד כאן וכבר כתבו הט"ו בסי' ט"ו ס"ה עכ"ל הסמ"ע ועי' בתשובת מהרשד"ם סי' קס"ד:

יט **ונתן**. עיין בב"ח ממתנה בכולה או במקצת' ושייר שום דבר אי הוה מתנה וצריך למוד. ש"ך:

כ **וישבע**. מן הדין אין מקבל המתנ' מחויב לישבע דאין עליו רק טענת שמא אלא שהרא"ש החמיר בו כיון שעשה שלא כהוגן כן נ"ל. שם:

כא **מקרקעי**. לא ידענא מה ענין זה לזה דהתם המתנה היא כדין משא"כ הכא שלא הית' מתנה מעיקרא כלל ובטל' למפרע והלכך אם הוא בענין שהריוח או הרבית היה שייך להנותן צריך המקבל מתנה ליתנו לבע"ח ומוציאין ממנו מדר"נ וצ"ע. שם:

כב **חכמי**. עיין בתשו' מבי"ט (ח"ב) [ח"א] סי' ב' וסימן ע"ה:

סימן ק

א **ערב**. זה מיירי אפי' אין לו קרקע דמ"מ אמרינן ליה כשם שהאמנתו בתחל' בלא ערב כן האמינהו גם עתה. סמ"ע:

ב **לשאר**. (וכן בשאל' ופקדון אין נותנין זמן ב"ד. ת"ה סי' שכ"ה וכ"כ הב"ח וכ"כ הר"ם מינץ בתשו' סי' צ"ב וכת' שם דאם אינו יכול להחזירו מיד כגון שאינו אצלו נותנין לו זמן כדי שצריך להביאו. כנה"ג):

ג **לזה**. וכ"מ ממ"ש הטור בר"ס כ"ד אפי' קבע לו ז"פ בשטר אפ"ה נותנין לו זמן ל' יום אם לא שפירש בשטר בלא דחייה דאז אמרינן כל תנאי שבממון קיים וכמ"ש הרמ"א בסי' ט"ז ס"ב עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך מהרש"ל כת' דהיינו דוקא דלית ליה אלא קרקע אבל היכא דיש לו מטלטלים לכ"ע אין נותנים לו זמן אח"כ וכת' בת"ה היינו אם קבע לו זמן בתחלת הלוא' אבל כשהי' תביע' ביניהם וקבע לו זמן לפרוע אמרינן אשתמוטי קא משתמיט ואם בא אח"כ לב"ד נותנים לו זמן ל' יום ודוקא שלא קיבל עליו בשבוע' או בחרם עכ"ל:

ד **מיד**. ומיירי דגם אחר הל' יום אמר אתינא ואביא מעות לפרוע לו משום דעד מתי יהי' זה. סמ"ע:

ה **אין**. דמה הי' לו לעשות כיון שאין לו ולא סירב מלבא לב"ד ועיין בישו"ש פ"י דב"ק שכת' הרב' חלוקים בדינים אלו (ועיין בט"ז):

סימן קא

א **צריך**. כת' הש"ך דגם בכתובת אשה הדין כן ומביא לו כמה ראיות וכבר כתבתי בספרי מנורת זכריה שכל מה שכתב הש"ך פה הוא בטעות וע"ש באה"ע סי' ק' דאיתא שם מפורש דהרשות ביד היתומים לסלקה בקרקע. (וע' בבית שמואל שם ס"ק ד'):

ב **מחרימים**. כת' הסמ"ע גם אם לא ראו בידו מעות מחרימין כמ"ש הט"ו בס"י אלא בא לומר דאפי' ראו בידו מעות לא משבעינן ליה אלא בחרם סגי וכן יש לפרש בס"ז ע"ש (וז"ל הט"ז כת' ב"י בשם הנ"י ומיהו יקבל בחרם שאין לו מעות כו' משמע דלא סגי בחרם סתם אלא הוא עצמו מקבל עליו בחרם ע"כ):

ג **בהלוא**'. ז"ל הסמ"ע הטעם כת' שם דה"ל זה בכלל אומרם אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין וכ"כ הט"ו בסי' פ"ו ע"ש אבל הש"ך כת' דלשון הרב צריך ביאור דבתשובת הרשב"א שם לא הוזכר חילוק בין קודם הזמן כו' רק מיירי כשיש ללוה הראשון קרקע או מטלטלי ע"ש ונרא' דר"ל דבהלוא' אף שאין זמן קבוע ביניהם יכול הלו' לומר עדיין אני צריך המעות והלכך כשאין המלו' מקפיד בכך אין מוציאין מהלוה כיון דאית ליה פסידא ללו' הוי כנכסים משועבדים במקום שיש ב"ח וסגי בתשלומי מטלטלי ב"ח משא"כ במעות פקדון שאין הנפקד י"ל אני צריך הפקדון עוד לזמן ונרא' לפרש גם דברי הרב כאן כן וכן מ"ש הב"י וד"מ ר"ס פ"ו דלא הגיע ז"פ לא באו אלא לומר דבמקום פסידא אין מוציאין קודם הזמן וה"ה אם מרויח לו עתה זמן כו' וכל כה"ג וכבר הארכתי בזה בסי' פ"ו שם עכ"ל (וכעין זה כת' הט"ז והשיג על הסמ"ע ע"ש):

ד **להגבותם**. ע' בש"ך שהרב' להשיב ולהשיג על המחבר והרב בדין זה ומסיק לדעתו בראי' מה שעולה לדינא ע"ש (והט"ז הקש' למה יכול להגבותו שט"ח אף אם יש לו שאר מטלטלים הא יש לחוש שימחול הלו' כמ"ש סי' ס"ו ותירץ דמיירי במעמד שלשתן דא"י למחול כמ"ש שם סכ"ט או ביש לו קרקע ואז אם ימחול יגבה קרקעותיו עכ"ל):

ה **שהתנ**'. אינו ר"ל שהתנ' כן בשעת המקח בתנאי גמור דא"כ בהלוא' נמי דינא הכי אלא מיירי כדרך התגרים שמוכרין סחור' וקובעין זמן לנתינת המעות בעדה דבזה צריך דוקא להשתדל לו מעות מזומנים דכל סוחר מסתמא דעתו לכך משא"כ בסתם הלוא' שדעתו לא הי' אלא לגמול חסד עם הלו' ומה"ט פסק הע"ש דבשטר הלוא' שכתוב בו שנתן לו סך מה למחצית שכר כיון שהנותן הי' כונתו להנאתו להרויח צריך לשלם לו במעות כשמגיע הזמן כו' ע"ש. ונרא' דהיינו דוקא בזה שיודעים כוונת הנותן שהלוהו ע"מ שיחזיר לו מעות לזמן שקבע אבל הנותן לחבירו סך מעות בסתם לישא וליתן בו למחצית שכר כיון שדרך מו"מ להחליף סחור' בסחור' ומרויח בזה צריך הנותן להמתין

עד שימכור המקבל סחורתו במזומנים או יקבלה הוא עם הריוח שעלה עליה ופשוט הוא עכ"ל הסמ"ע וע"ל סי' של"ו ס"ב:

ו **מיד**. כת' הסמ"ע דל"ד מיד ממש קאמר דהא בסי' ק"ג כת' הט"ו דשמין מתחל' הקרקע ואח"כ מכריזין ל' יום ואם לא ימצא קונה שיתן דמי השומא צריך המלו' לקבלה כמה ששמאוה וה"נ גם משומת קרקע אירי אלא דר"ל דשמין כמו אם הי' לפנינו איש א' שצריך לו ורוצה לקנות ואין ראיה במה שאין עתה בני אדם שרוצים ליתן כ"כ. די"ל מפני שרואין שצריכים למכרו כדי לשלם סבורין שיוכרח ליתן בזול וכדרך בני אדם ולא בא אלא למעט שלא ישומו שיצטרך להוליכו למקום אחר או להמתין לעת היוקר וכדמסיק עכ"ל (והט"ז השיג על דברי הסמ"ע ע"ש ובמ"ש סי' ק"ט ס"ג):

ז **עיקר**. והש"ך חולק ע"ז ע"ש ראייתו באורך ומסיק דנרא' עיקר דצריך לישבע ובפרט האידנ' דנפישו רמאי טובא יש להחמיר להשביע דאל"כ כל אחד ואחד יאמר אין לי מטלטלים ויתן קרקע כשעת היוקר עכ"ל:

ח **משועבדים**. כתב הסמ"ע ואפי' יודעים ב"ד שכדבריו כן הוא מ"מ אין שומעין לו וכדמסיק דאם יאסרוהו כו' וז"ל הש"ך ע' בישו"ש פ"ק דב"ק סי' כ' שכתב דמיירי כשהגיע זמן היהודים לפרוע להם וע"ש עוד חלוקי דינים בזה וע' בתשובת מהרשד"ם סי' קפ"ד:

סימן קב

א **דהשת'**. דביומי ניסן יקרא ארעת' דבימי הקיץ ניר וחורש הלוקח השדות וביומי תשרי זיל ארעת' דכבר עבר זמן החריש' ואינן ראוין לזרוע עד שנה הבאה וכתבו התוספות דגם בבתים שייך זול ויוקר כה"ג שרגילין להיות ביוקר' בזמן שרגילין לשכור הבתים ולאחר ששכרו זילו דלא נמצאו עוד שוכרים. סמ"ע:

ב **דאין**. טעמו דס"ל דלא עדיף כח המלו' בזיבורית הללו מאם הי' לו בינונית דהרשות להלו' ליתן לו מאיזה בינונית שירצ' גם עתה יאמר לו לא אתן לך מזיבורית טפי אלא אתן לך בינונית בציר פורתא אבל כשגיל' דעתו ליתן לו מהזיבורית אלא שרוצ' לייקר השער בזה אמרו בש"ס דמצי א"ל אילו הוה לי זוזאי כו' עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דמהרש"ל פ"ק דב"ק סי' י"א פסק כהמחבר וע"ש (וע' בט"ז מ"ש בזה):

ג **ביוקרא**. משום דאין שעבודיה דמלו' על העידית משא"כ בזיבורית דשיעבודיה מדאוריית' עליה אלא שחכמים תקנו לגבות מבינונית מפני נעילת דלת:

ד **בינונית**. פי' אף שהיא כעידית דעלמ' דבשלו הן שמין. סמ"ע:

ה **ומכרה.** מהרש"ל פ"ק דב"ק סי' י"ב פי' דהיינו דוק' כשמכרה אחר שהגיע הז"פ או אחר ל' יום בסתם הלוא' וצ"ע דמדברי הש"ס והפוסקים משמע שאין חילוק. ש"ך:

ו **במקום.** דאנו אומדין דעתו דלא נתרצה לשלם מעידית אלא משום דסבר הרי יש בידי עידי עידית עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ז"ל משמע דאם לא נפסדו עידי עידית נותן לו עידית ואינו גובה מעידי עידית ומהרש"ל השיג על הטור דכיון דבנזקין גובה מעידי עידית ה"ה אם כ' לו סתם לגבות מעידית גובה מעידי עידית וא"כ כי נפסדו גובה מעידית עכ"ד ודבריו תמוהין דהא בנזקין גופא אינו גובה מעידי עידית וכמ"ש בסי' תי"ט דיכול לדחותו לאיזה עידית שירצה (ובאמת מהרש"ל חולק ע"ז ג"כ וכמ"ש שם בשמו) ועוד דשאני הכא שהוא מכח תנאי ויד בעה"ש על התחתונ' ודברי הטור הם ש"ס בב"מ דף ס"ו ע"ב ונרא' שנעלם זה ממהרש"ל שהרי לא הזכירו שם כלל ודוחק לומר דבש"ס היינו משום דא"ל בפי' מעידי עידית לא מגבינ' לך כו' דלא משמע כן ע"ש ודו"ק עכ"ל:

סימן קג

א **הזמן.** עמ"ש בשם הסמ"ע בסי' ק"א ס"ק ו' ע"ש:

ב **שומתן.** ההכרז' לא היתי' אלא לטובת הלו' אולי ימצא מי שיתן בה יותר. סמ"ע:

ג **והכרזה.** עמ"ש לעיל סי' צ"ח ס"ק י"ג ע"ש:

ד **אין.** ע' בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות שניות סי' כ"ח:

ה **וטעו.** וה"ה אם טעו ומכרו בכל שהוא ביוקר משויו דחוזר בו הלוקח כמ"ש בס"ס ק"ט ובסי' קפ"ב. סמ"ע (וע' בט"ז):

ו **עמו.** דהיינו גוד או איגוד וכשאין המלו' רוצה לקנות לעצמו ורוצה למכור הכל הוי נמי בכלל גוד כו' דמה לי אם קונה לעצמו או מוכרו לאחר שהרי הרשות בידו לקנותו ולחזור למכרו ועוד נ"ל דכאן מיירי שאין מוצאין מי שיקח לכך אומר המלו' מכור לי וכן הוא בבעה"ת להדיא ומביאו ב"י וזה ברור. גם אין הלו' יכול לומר נשתמש בו בשותפות זמן נגד זמן לפי ערך עכ"ל הש"ך:

ז **למשכנו.** ובתשו' רשב"א ובר"י איתא או משכירין וכתב בד"מ דהיינו להשכירו שיעלה בפעם א' דמי החוב אבל אם א"י להשכירו רק שנה אחת בדבר מועט אין ממתינין ללוה דא"כ ננעול דלת כו' ויותר נ"ל דמיירי שמשכירין שיתן השוכר מיד השכירות דאל"כ כיון ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף אינו בדין שנמתין כ"כ ונרא' שלכך השמיט המחבר השכירות משום דאינו שכיח לשלם מיד ולכן מוכרים או ממשכנים. ש"ך:

ח **לכוף**. כתב הסמ"ע דהיינו כשרוצה דוקא מעות אבל אם נתן הבריר' למלו' וא"ל או קחנו במעות או תן לי קרקע עד כשיעור והמותר ישאר בידך על חובך וזה שנתת לי אמכרנו לאחר ואתן לך דמי המכיר' כתב הטור דשומעין לו ומסיק המחבר דאם טרף מלוקח שומעין ללוקח גם בכי הא דאין נותן להמלו' הבריר' ואצ"ל דיש פלוגתא בזה בין הטור להמחבר כו' והש"ך כתב דאילו ראה דברי הב"י בבד"ה לא כתב כן דשם מבואר להדיא דפליגי כו' ע"ש מה שמסיק לדינא:

ט **במעות**. כ"כ בעל המאור ולקמן סימן קט"ו ס"ב הבאתי שהרמב"ן השיג עליו דאין הלוקח יכול לכופו ולענין הלכה כתבתי שם דלק"מ מהשגת הרמב"ן ושדברי בעל המאור נ"ל עיקר ע"ש. ש"ך:

י **משכונה**. ר"ל אפי' אינו יודע בעדים ומבורר שכלה הזמן אלא שהוא אומר כן מאמינים ליה כשהיא משכונה מוחזקת בידו פי' ג' שנים במגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי ולכך דוק' במשכון מוחזק הוא דמהימן ולא באפותיקי מפורש עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דהעיקר כסבר' הראשונ' כדמוכח בש"ס פ' כל שעה (פסחים דף ל"א) ע"ש ודוק וע' בתשו' מהרשד"ם סי' ר"נ:

יא **למכרה**. ואע"ג דבמשכון ומטלטלים כ' הטור לעיל סי' ע"ג סי"ט לא ימכרנו אלא בב"ד הא מסיק שם דל"ד ב"ד אלא ג' שמאין כו' וכאן נמי מיירי דימכרנה ע"פ ג' שמאין אלא שלא נטל רשות מב"ד ובזה פליגי כאן כיון דקרקע היא דחשובה יותר כ"כ הסמ"ע (והט"ז כתב דדבריו תמוהין דודאי לא הוה שתיק המחבר לבאר דמיירי בג' שמאין אלא נרא' דלק"מ דשאני מטלטלים דלא ה"ל כח בשעת מכירה למכור דשמא יוציאם הלוקח ולא יוכל אח"כ לברר אם הם שוים יותר משא"כ בקרקע דהיא לפנינו ויוכל לברר שמכר בדין ושאינה שוה יותר עכ"ל):

יב **נהגו**. עיין בסמ"ע ובט"ז מ"ש בזה ע"ש:

יג **מנכין**. כת' הסמ"ע דצ"ע שהרא"ש כ"כ בתשו' במי שירד לנכסי יתומים קודם שתבעה לדין ומטעם שאין נפרעין מהן אלא בשבוע' וכל שלא נשבע אין לו זכות בהן דמי יימר דמשתבע ועומדים הנכסים ברשות היתומים מש"ה מנכין הפירות שאכל בחובו ולמה כתבו המחבר כאן סתם דמשמע דס"ל כן בכל מלוה ולוה ונרא' כו' (ולק"מ ע"פ מ"ש המחבר בבד"ה וז"ל ונרא' דל"ד יתומים כו' דאפי' שאר כל אדם כל שירד בלא רשות ב"ד אינה הורדה כו' אלא משום דמעשה שהי' ביתומים הי' כתב כן עכ"ל) וע' בתשובת רשד"ם חח"מ סימן ר"ג:

יד **מסלקין**. משמע שא"צ קנייה אחרת אלא סלוק בעלמא וכ"כ הנ"י פ"ק דב"מ שכן נרא' מדברי רמב"ם אלו ושכן פירש הר"ן. ש"ך *):

טו **הוצאתו**. בטור כתב דיש פלוגתא בזה בין הגאונים וכתב ב"י דמספק דייניגן קולא לנתבע ע"כ וכאן פסק דאינו נוטל הוצאתו משמע דס"ל דהלוה שבידו לסלק להמלו' מקרי מוחזק בקרקע ולי נרא' איפכא דהמלו' שקיבלהו בשומת ב"ד והחליטוהו לו מקרי מוחזק ומשה"נ אוכל פירות השדה אלא שחז"ל תקנו שאם השיגה יד הלוה או יורשיו דצריך לחזור ולמוכרו לו לכן הלוה מקרי תובע ומוציא ומספק צריך ליתן לו מה שהוציא אם חפץ בקרקעו עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב דהעיקר כפסק המחבר ע"ש דמביא ראי' לזה והגאון ח"צ בהגהותיו שם השיב על דבריו ודחה ראייתו ע"ש באורך):

טז **נשבע**. פי' הסמ"ע דנשבע כמה הוציא ונוטל דמי הוצאתו וגם חלק בשבח היתר על ההוצא' וכדין שותף היורד ברשות כו' ע"כ ואינו נכון דמה ענין חלק בשבח לכאן וכי שותף הוא אלא נוטל כשאר שתלי העיר בשבח כמו היורד ברשות בסי' שע"ה וע"ש בסמ"ע עכ"ל הש"ך (וע' מ"ש הט"ז בזה):

יז **מאליו**. כתב הסמ"ע נרא' דדקדק וכת' כגון שנתייקר דאילו נשבח קרקע מאיליה כגון ארעא ואסקא שרטון או דקלא ואלים כיון דניכר השבח שהושבח בעודו ביד המלו' צריך ליתן לו השבח ע"כ ולי נרא' דבארעא ומסקא שרטון כו' נמי הוי כרבית והכי איתא להדיא בהרא"ש פ"ק דב"מ גבי המוכר שדה ונמצאת שאינו שלו ע"ש ועוד תימא על הסמ"ע דלדבריו בשבח היתר על הוצא' כיון דניכר השבח ה"ל ליתן למלו' כל השבח במכ"ש דדקלא ואלים אלא ודאי כמ"ש וע' בתשובת מהר"א ששון סי' קנ"ז ובתשובת רש"ך ס"ב סי' פ"א עכ"ל הש"ך:

יח **כלל**. כתב הסמ"ע ואפי' אם ירצה ליתן לו דמי השבח וההוצא' ומטעם שקנאה בשינוי אבל השביחה ממילא שייך ביה הטוב והישר ולא שייך לומר שקנאה בשינוי דיש לומר דמזלא דלוה גרם והש"ך השיג עליו וכת' דנ"ל דבכה"ג גם הרא"ש ס"ל דהדרא וע"ש באורך:

יט **היוקר**. ז"ל הרא"ש דלא מסתבר כלל שיצפה הלוה אם יתיקרו הקרקעות שיבא ויפדה ואיכא נעילת דלת בפני הלוין עכ"ל. סמ"ע:

כ **מרצונו**. כתב הסמ"ע דב"י הוכיח מלשון רש"י דכל היכא דאטרוחי להביאו לב"ד אע"ג דמיד נתרצה ליתן לו קרקע בחובו שומא מיקרי והדרא ע"כ. והש"ך כת' דנ"ל איפכא מדברי רש"י דכל שלא שמוה ב"ד בע"כ של לוה אע"פ שעמד בדין לפניהם לא הוי אטרוחי בי דינא ולא הדרא וע"ש:

כא **בק"ק.** דאם שמוה לראשון בר' מצי הבתרא למימר כיון דאתית עלי מכח המלו' שלך ולו היית צריך ליתן ר' תנם לי ג"כ ואם שמוה לבתרא בר' יאמר לו לאו טוב וישר הוא דאפסידנא. סמ"ע:

כב **נתנה.** (הטעם מבואר בתוספות דאע"ג דאמרי' בעלמא מה מכר ראשון לשני כל זכות כו' מ"מ שאני הכא דמן הדין אף הוא א"צ להחזיר אלא משום הישר והטוב הלכך השני לא מהדר אך ק"ל מההיא דסי' שי"ב סי"ג מכר הבית כו' אין הב' יכול להוציאו עד שיודיעו מקודם שהרי השוכר אומר לו אין כחך יותר כו' ומאי שנא מהכא והא התם ג"כ אינו מחוייב להודיע מן התור' וי"ל דהתם פשע במה שלא הודיעו משא"כ הכא שלא פשע מידי לא תקנו בזה משום הישר והטוב. ט"ז):

כג **ששמוה.** פירוש ששמה הבע"ח מדעתו בלא ב"ד דה"ל כאילו מכרה לו. סמ"ע וש"ך:

כד **אינה.** כת' הש"ך תימא דבא"ע סי' צ"א ס"ג כת' המחבר גופיה כלשון הטור דס"ל דירושה ממילא חוזרת וצ"ע. ולענין דינא נרא' כמו שפסק כאן (וע' בא"ע שם בבית שמואל ע"ש):

כה **אחד.** דוקא בירושה דממילא הדין כן אבל בהוריש מחיים לאחד מבניו במהיום ולאחר מותו שיקח הבן שדה זו בראש מלבד חלק ירושתו עם אחיו אע"פ שיש בו צד ירושה לא אמרינן דבמקום מוריש קאי אלא דאדעתא דארעא נחית כיון שנתנה לו מחיים. סמ"ע:

כו **בחלקו.** (והט"ז מפקפק על דין זה וכתב שלא ירד לסוף דעת הרא"ש בזה ע"ש ביאור דבריו בראיה):

כז **לאשה.** הש"ך הביא דברי מהרש"ל בתשובה סי' נ' דהיינו דוקא בחוב אבל שמו לה בכתובתה לא הדרא ועיקר ראייתו מפרק אלמנה ניזונית דאמרי' לה מאן שם לך וכו' והרמ"א בתשובה סעיף ח' חולק עליו ודחה ראייתו ע"ש והוא כתב דנ"ל שא"צ לכל זה אלא דיש חילוק בין אם אמרינן דשומא הדרא או דמעיקרא ליתא ויש נ"מ טובא בינייהו וע"ש (עיין במשנה למלך פכ"ב מהל' מלוה הלכה ט"ז ע"ש):

כח **כלוקח.** עיין בסמ"ע ובש"ך שהאריכו בזה (ועיין בא"ע סי' צ"א בבית שמואל שם ס"ק ט' ע"ש):

כט **כשמתה.** והב"ח כתב כאן ובא"ע ס"ס צ"א דגם להרא"ש והטור לאו דוקא כשמתה ע"ש וכן נ"ל עיקר דהא הרא"ש והטור ס"ל באע"ע סי' צ' סעיף ט' דאפי' גוף הקרקע מוציא הבעל מיד הלקוחות אפי' נ"מ אפי' בחייה כו' ואע"ג דבחייה לית ליה אלא פרי וקיי"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי מ"מ כיון דלבתר תקנת אושא הבעל מוציא מיד הלקוחות אלא דכשמתה הוי לוקח למפרע משעת נישואין וה"ל כקונה הגוף מחיים

וכ"מ בהחובל סוף דף פ"ח ע"ש ובזה נראה לע"ד ליישב מה שהקשו התוספות סוף פרק יש נוחלין על הרשב"ם ע"ש ד"ה והיורש ודו"ק עכ"ל השי"ך והנה דברי המחבר ורמ"א בכאן ובא"ע סי' צ"א המה תמוהים מאד ועיין בספרי מנורת זכריה שם בארתי הכל על נכון גם מ"ש השי"ך דאף כשלא מתה מקרי הבעל לוקח והביא ראיה מא"ע סימן נ' דאפי' גוף הקרקע כו' לא דק. כי זה מפורש בש"ס בפרק יש נוחלין מאחר דאינהו אפסידו אנפשייהו ולקחו מאשה היושבת תחת בעלה וגם איכא פסידא לבעלה כ"ע מודו דמקרי לוקח אבל בשומא דלית לבעל שום היזק בפירות בחייה לא מקרי לוקח ודו"ק. (א"ה אף שאינני כדאי לחוות דעתי להכריע דברי הגדול ומה לבן ננס לגבי ענק עם כל זה תורה היא וללמוד אני צריך והנני מתאבק בעפר רגלי הגאון המנוח ז"ל ואומר שכבודו במקומו מונח ושותא דמרה לא ידענא במה שהשיג על השי"ך ממה דאמרינן בגמרא דלקוחות אפסידו כו' איך יעלה על הדעת שמהרב בעל השי"ך נעלמו דברי הש"ס במה שהוא עסוק והיא בין עיניו אלא דהאמת באשר הוא דלא אמרו בגמרא כן אלא דהיכי דל"ת למה תקנו להבעל שיהא כלוקח במקום פסידא דלקוחות ע"ז תירצו דאינהו אפסידו כו' וא"כ כיון דמצינו להרא"ש והטור דס"ל דאפי' בחייה עשאוהו לבעל כלוקח מדמוציא גוף הקרקע ה"ה לענין שומא כן ומה שסיים הגאון ז"ל אבל בשומא דלית לבעל שום היזק כו' הלא הפוך דבריו מבואר בתוס' ס"פ י"נ ד"ה התם וז"ל וא"ת דאמר בריש המפקיד שמו לה לאשה ואנסיבה כו' אע"ג דאיכא פסידא ללוה כו' וי"ל כיון דבדין לא הדר אלא משום ועשית הישר והטוב לא חשיב כ"כ פסידא עכ"ל וכדומה לזה כתבו בפ' המפקיד (בבא מציעא דף ל"ה) ד"ה זבנה והט"ז הביא דבריהם בסי' זה כמ"ש בשמו ס"ק כ"ב ע"ש וכל המעיין בש"ך ס"ק י"ט ישפוט בצדק שרוב דברי אלה נכללו במ"ש שם והוא עצמו נשמר מזה והחזיק דבריו דכאן וע"ל סי' ק"ב ס"ה וק"ל):

ל **שנאבד**. (הטור לא כ' או שנאבד רק שהפקדון היה ברשותו משמע דס"ל דוקא בכה"ג הוי שומא בטעות משא"כ בנאבד לא הדרא אם מכרה וכן הוא דעת רש"י ור"ת אלא שהנ"י כתב בשם הר"מ והר"ן דה"ה נאבד ותמיהני שפסק כאן כן דמהראוי להקל כדעת רש"י דמספק קי"ל קולא לנתבע דלא הדרא השומא אם מכרה. ט"ז):

לא **המלוה**. (אבל הלוה א"י לכוף לשום אדם שיחזיר לו אם מכרה או הורישה דאיהו פשע שלא נתן המעות ואפי' אשתכח שלא ידע אז מהמעות מ"מ כיון דלפעמים חביב לאדם טפי מעות מזומנים ומגבה לבע"ח קרקע הוי שפיר שם שומא עלי' ולא הדרא אי זבנה או הורישה. שם):

סימן קד

א **הרבה**. עיין בתשובת מהריב"ל ס"ב סימן נ"ה ובתשובת מהרי"ט סי' קכ"ד ובמהרשד"ם סימן קמ"ה וסימן ר"ה:

ב **קודם**. לשון הטור כגון שלוה בשטר מראובן בניסן וקבע לו ז"פ לשנה ואחר כך לוה משמעון באייר וקבע לו זמן לחצי שנה ע"כ. סמ"ע:

ג **מוציאין**. (קדם המאוחר ונפרע ע"י ערכאות ולא היה כח ביד המוקדם למחות ובא המאוחר ומכר הקרקע לישראל אחר אין המוקדם מוציא מידו תשובת הרמ"א סימן ק"ט. קהל שתקנו שההקדש יהא קודם לבע"ח אע"פ שיהא מאוחר אין התקנ' אלא בנכסים ב"ח ולא במשועבדים תשובת מהרי"ט חח"מ סי' ק"א ע"ש ובסי' ח' ובתשובת מבי"ט ח"א סי' קי"א וח"ב סי' קצ"ו וסי' רי"ב וח"ג סי' צ"ד ובתשובת מהרשד"ם סי' ק"ח ק"ט וסי' קל"ה קמ"ה ורפ"ה. (ודוקא בודאי מאוחר אבל בספק מאוחר אין מוציאין מידו. תשובה להרמב"ן סימן כ"ב. כנה"ג):

ד **מקרקע**. (וא"ל שמא המאוחר יקלקל השדה כבר כתב בתשובת הרשב"א דלא חיישינן לקלקול קרקע אלא במקום שיש לחוש לזיוף השטר שכבר נפרע כההיא דסימן צ"ח שטוען שהשטר מזויף. ט"ז):

ה **עצמו**. (ולמאי דקי"ל בסי' ע"ג ס"י דאם הלוה מבזבז נכסיו יכול המלוה לתובעו אפי' תוך הזמן ה"נ ודאי שיוכל למחות שלא יתן להמאוחר וצ"ע על הרמ"א בזה. שם):

ו **גבה**. בטור פסק בפשיטות דבשניהן בע"פ גובה המוקדם והמחבר פסק סי"ג דמלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לגבות מבני חרי דשיעבודא דאורייי' ואפשר דהרמ"א לא איירי כאן אלא אי קדם המאוחר וגבה אבל לכתחלה ס"ל ג"כ דהמוקדם קודם. סמ"ע:

ז **יכול**. ע"ל סי' ק"ז ס"ד וצ"ע ועיין בתשו' מהרי"ט סימן קכ"ח ובמהרשד"ם סי' ר"ט ובתשובת מהר"ם מלובלין סי' ד'. ש"ך:

ח **בשביל**. דאמרי' שלא היה לו שעת הכושר לבא. סמ"ע:

ט **חברא**. דדוקא במחאה אמרי' כן כמ"ש הט"ו בסי' קמ"ו משום דשם הכל רואין דזה מחזיק בשדה כאילו הוא שלו וזה עשה מחאה שגזולה היא בידו משא"כ בזה דאין ידוע מי שיש לו חוב על בית זה שיגלו לו. שם:

י **עבדים**. ע"ל סי' קי"ז שם יתבאר דאם עשה עבד אפותיקי דינו כקרקע ע"ש וכאן בלא אפותיקי אייריי. שם:

יא **קדימה**. והב"ח פסק כתשובת מיימוני דאם ידוע שיש עליו בע"ח אחרים מניח חלקו עד שיבא ודלא כב"י שפסק שמגבי' לאותן שלפנינו כו' ע"ש וז"ל תשובת רמב"ן סי' פ"ב והב"י הביא' בא"ע סי' ק"ב אם שמעו בו שמת אפילו במדה"י ימכרו הב"ד הקרקע לכתובה משום חשש בע"ח מוקדמים שלא כדעת הראשונים ע"כ "ותשובה זו צ"ע ונ"ל דט"ס יש בה ופירוש' כמ"ש הרב בהג"ה ס"א ע"ש הרשב"א וק"ל עכ"ל הש"ך ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' רי"ג:

יב **שטרות**. ואם נתן לו הלוה כתיבה ומסירה עיין בתשובת הרשב"א סי' תתקי"ד הביאה הב"י ואם יש בחזקות דין קדימה עיין בתשובת מ"ע סי' פ"ז ובתשובת מבי"ט ח"א סי' קי"ד. ש"ך:

יג **שמו**. שכל שלא שמו לא סמכא דעתיה דמלוה עליה דשמא ישומו לו הרבה ביוקר משויו ועדיין הוא ברשות הלוה וע"ל סימן פ"ו עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כתב דנ"ל דשמו לאו דוקא וה"ה לא שמו ונתנו לו וגם הב"ח כתב דאם נתנו לו הב"ד בלא שומא לאו כלום הוא ואין נ"ל עיין בתשובת מהרי"ט סי' קכ"ד וקכ"ח עד כאן לשונו:

יד **אגב**. מקור דין זה נתבאר בסי' ס' ולקמן סי' קי"ג ושם נתבאר דאף בזה"ז בלוה ולוה מוציאין מיד המאוחר דלית ביה מפני תקנת השוק כ"א במכרן וע"ש מילתא בטעמא עכ"ל הסמ"ע וע' בתשו' מהרשד"ם סי' ק"ב וק"ל ור"י ובתשובת מהרי"ט סי' קכ"ח:

טו **משניהן**. כן הגיה הסמ"ע ודלא כס"י דגרסי מהשני ע"ש טעם הדבר:

טז **בידו**. דאז חל שיעבוד המלו' מיד על אותו שדה קודם שלוה מהשני אבל כשקנה בתר הכי חל שעבוד דתרווייהו בהדדי עליו וכבר כתבתי דאם קנה ביני ביני אחר שלוה מראשון קודם שלוה מהשני ולא כתב לראשון דאקני אז זכה השני לגבות לבדו שהרי בשעת הלואתו היתי' בידו ועליו הלוהו אם לא שכתב לראשון דאקני וע' בא"ה סי' ק"ב מדין כתובת אשה ובע"ח עכ"ל הסמ"ע ודעת הש"ך דאם קנה ביני ביני כו' יחלוקו וע' בתשובת מהרשד"ם סי' ר"י:

יז **וגבה**. כתב ב"י דמשמע מדברי הפוסקים אפי' אם גבה שלא בב"ד ודלא כמ"ש הנ"י בשם קצת מפרשים דאי תפס טפי מפלגא מפקינן מיניה ע"כ והש"ך כתב דנ"ל דינו של הנ"י אמת כשתפס שלא מדעת המלו' או המוכר כו' ע"ש:

יח **וחזר**. כתב הסמ"ע ואע"פ שכתב גם להשני דאקני אין נ"מ בו לזה השדה שקנה דכבר נשתעבד לראשון וע' בש"ך שהאריך בדין זה:

יט **הרבה**. ע' בא"ע ס"ס צ' מדין אשה ששעבדה עם הבעל לבע"ח השני וע' בב"י סי' זה. ובד"מ האריך עוד מדין אשה שנשתעבד בעלה לשמעון ואח"כ נשתעבד עם האשה ללוי ומשכנו לו קרקע ויש לאשה שעבוד כתובתה על אותה קרקע ואח"כ מת הבעל איזה גובה תחל' וע"ש עכ"ל הסמ"ע. וז"ל הש"ך ע' בתשובת מ"ע סי' קכ"ט ובתשובת ן' לב סי' צ"ה וע' בהר"ן שכתב דהיינו דוקא למאי דס"ל דבמלו' ע"פ ליכא דין קדימה וא"כ ק' כיון דהמחבר פסק בסי"ג דמלו' ע"פ מוקדמת קודמת כו' ודלא כהר"ן היאך פסק כאן דאין בהם דין קדימה ע"ש ודו"ק וצ"ע עכ"ל:

כ **אחד**. פי' זמן הלוא' הי' ביום א' כו' אבל אין נ"מ בזמן פרעון ואפי' יש עדים שזה לוה תחלה ונמסר לידו השט"ח אפ"ה כל שבתוך השטר לא ניכר קדימה לא חל שעבודם עד כלות היום ואז כבר הלוו שניהן סמ"ע:

כא **אין**. דאלים כח ב"ד דה"ל כאילו כבר הוא ביד המוקדם אבל כשמכר הלוה בעצמו הלוקח עומד במקום הלוה ומש"ה המאוחר חוזר וטורף מידו. שם:

כב **ק"ק**. דשעבוד של בעל הק' חל על כל הממון הנמצא כמו שחל עליו דבעל הפ' לאפוקי מדעת ר"ת שכתב הטור בשמו שחולקין לפי הממון כו'. שם:

כג **כיצד**. כתב הסמ"ע הא דלא אמר בקיצור דיטול כל אחד בכדי חובו צ"ל משום דאיכא נ"מ בחלוקה בדרך זה בגבית בינונית וזיבורית ועידית וס"ל שמתחלה חולקין הבינונית כו' ע"ש ועי' בא"ע סי' ק"ב ס"ד ובס' ג"ת שער מ"ג ח"ד:

כד **נאמנות**. ע"ל סי' ע"א סי"ט וסימן פ"ב ס"ב ולהרא"ש הטעם משום דנפישי רמאי הא מדינא מהני נאמנות דבשטר דאית ליה קלא. סמ"ע:

כה **שניהם**. ולא דמי לאם יש לראובן ב' שטרי קניות על שמעון שמכר או נתן לו שדהו דאמרינן ביטל שני את הראשון כמ"ש הט"ו ר"ס ר"מ דהתם לא שייך לקיים תרווייהו כיון דהם על שדה מיוחד ואם יש בשני דבר תוספות גם שם הולכין אחר שניהם דכל היכי דנוכל לקיים שניהם מקיימין וה"נ כיון די"ל דיזיף ב"פ ביום א' אמרינן כן דאטו בלוה שוטה עסקינן דיצוה לכתוב ב' שטרות על הלואה אחת ולא כע"ש שכתב הטעם דחזקה דהעדים לא חתמו על חוב אחד ב' פעמים דתינח כשעידי ב' השטרות א' הן אבל כשעל כל אחד חתומים עדים מיוחדים לא שייך האי טעמא עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דשלא כדת השיג על הע"ש דהכי קאמר ל"מ כשיש על כל שטר עדים מיוחדי' פשיטא דגובה שניהן דודאי אעולה לא חתמי אלא אפי' אם אותן עדים עצמן חתומין על השני גובה ג"כ שניהן ולא חיישי' דלמא שכחו או טעו דחזקה עדים על חוב אחד ב"פ לא חתמי וכ"כ הע"ש להדיא דין זה באפילו ע"ש עכ"ל:

כו **קודמת**. הטור מסיק וכ' על זה דהרי"ף חולק בזה וס"ל דמלוה בשטר קודמת וכתב עוד וז"ל אבל מלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה ע"פ מאוחרת ע"כ ונראה דאיירי כששעבד נכסיו לכל אחד בפני עדים ונ"ל דכל הני קדימות דוקא לגבות מקרקעי בנ"ח אבל לא לענין מטלטלים דכבר נתבאר בסי' זה דאפי' בשני שטרות שווין הם בגביית מטלטלים משום דאין קדימה בהן כך כתב הסמ"ע וע"ש והש"ך האריך בזה ומסיק דנ"ל עיקר לדינא מכמה טעמים דיחלוקו וכבר כ' הב"ח וע"ש ועי' במהרש"ך ח"א סי' ל"ה וסי' פ"ג ובח"ב סי' מ"ד ובח"ג סי' ע"ג ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קי"א ובח"ג סי' קמ"ה

ובמהרשד"ם חח"מ סימן צ"ו וחא"ע סי' קמ"ג ובתומת ישרים סי' ת' (וכתב הרדב"ז ח"א סימן ק"ע דדוקא שבעלי השטרות מודים למלוה ע"פ דאי בהודא' הלוה לבדו יש לחוש לקנוניא ואף דלא טעני הכי בעהש"ט. כגון זה פתח פיך לאלם הוא. כנה"ג):

כז **בלבד**. כן פסק הטור כאן וע"ל סי' רמ"ח שפסק הטור דאשתו של ראשון גובה כתובתה אחר מיתתו דהראשון. ועד"ר שחלקתי בין כתוב' לחוב אבל המחבר השוה אותן ופסק שם כמו כאן. סמ"ע:

כח **כלום**. והא דבסי' פ"ו ס"א כ' הרמ"א די"א דיוכל שמעון לפדות משכונו דעובד כוכבים מראובן ונותן לו קרן ורבית שעלה עליו וגובה חובו מהמותר ושכן נ"ל עיקר כו' ע' בסמ"ע מה שמחלק בזה דלא דמי להתם. ע"ש ובתשובת ב"ח סימן כ"ו:

כט **בראוי**. עמ"ש מהרש"ל בתשובותיו בענין שטר חצי זכר שכתוב בו שיטול מהמוחזק ומהראוי דמהני ליטול במה שיפול לחמיו בירושה לאחר מותו והביא שם תשובת מור"ם דלא כ"כ והשיג עליו ע"ש עכ"ל הסמ"ע וע' בש"ך שהאריך הרב' והביא כמה גדולי פוסקים בפסקיהם ותשובותיהם שהאריכו לבאר בדינים אלו ע' שם:

סימן קה

א **לא**. אלא כולם חולקין בו כאילו הוא עדיין ביד הלו' דאע"ג דזכין לאדם שלא בפניו היינו אם אין באותה זכייה חוב לאחרים. סמ"ע:

ב **שליח**. ע' בש"ך במה שמתרץ דברי רש"י בב"מ ומזה יצא לו דין דמי ששכר לאחד שיתפוס בעדו מבעל חוב ותפס קנה אפי' במקום שחב לאחרים ונרא' שכל הפוסקים מודים לזה לדינא וע' בתשובת ר"מ אלשיך סי' ל"ז וסי' ק"ט ובתשו' מהרשד"ם סי' ק"נ וסי' ר"ח וצ"ע ע"ש ובתשובת מהר"א ששון סימן ס"ז ובמבי"ט ח"ב סי' ר"י וח"ג סי' נ' ובהראנ"ח ח"ב סי' צ"ד ובמהרש"ך ח"א סי' ל"ה וסי' ק"י וקי"ט וח"ב סי' מ"ד ובתשובת רש"ל סימן מ"ב ובתשובת מהר"מ גלאנטי סי' קי"ז ובמהרשד"מ חח"מ סימן ק"ח קמ"ג קמ"ח ק"נ ר"ט ר"י שפ"א ובחלק אה"ע סי' קס"ב ובמהרי"ט חח"מ סי' צ"ה וע' עוד במהרש"ך ח"א סימן צ"ז וח"ב סי' קצ"ט:

ג **לתופס**. כת' הסמ"ע דהיינו דוקא שתפס בכדי חובו כגון שמגיע לכל אחד ק' זהובים ותפס שוה ק' זהו' בזה אמרינן ל"מ אם תפס בשבילו ובשביל חבירו לכל אחד נ' זהובים דאמרי' מגו כו' אלא אפי' תפס כל הסך לחבירו לחוד אמרי' נמי מגו דאי בעי הי' תופס לנפשו שהרי מגיע לו גם כן סך זה אבל אם תפס שוה ק"נ זהובים ורוצה לזכות בהמותר לחבירו לא מהני כיון דלא מצי הוא לזכות בכל הסך וראי' שהרי דין זה נלמד מהמגביה

מציא' לחבירו דקנה חבירו משום דאי בעי זכי לנפשיה כו' ובעינן דומיא דהתם דאי בעי הי' זוכה בכולו וזהו דלא כמ"ש בב"י כיון דאית ביה צד זכייה לנפשיה מהני וגם בע"ש פסק כן ודבריהם דחויין הן בעיני עכ"ל וכת' הש"ך דגם בתשובת מ"ב האריך להשיג על הב"י והע"ש בזה אבל הוא דחה דבריהם והסכים עם הב"י והע"ש ע"ש ובתשובת מהרשד"ם סימן שפ"א:

ד **תן**. לקמן סימן קכ"ה כת' הט"ו דיש פלוגתא בלשון תן אי הוה כזכי והמחבר כתב כאן תן וזכי לכל מר כדאית ליה עכ"ל סמ"ע ר"ל במתנ' וכאן מיירי גם כן מדבר מתנה. ש"ך:

ה **זמן**. הטור סיים על זה אלא אומרים לו לישבע מיד כו' עכ"ל הסמ"ע אדלעיל דנקיט בע"ח שטרא בידי' קאי וכן הוא בטור עיין בתשובת מהרי"ט סי' ע"ב ובתשובת מבי"ט (ח"א) [ח"ב] סי' ק"ח ור"י. שם:

ו **אם**. כ' הסמ"ע דצ"ל ואם וקאי איש אומרים כו' והי' חסרון הניכר בדברי המחבר והוסיפו והגיהו מור"ם במ"ש וי"א והש"ך כ' דנעלם ממנו דברי הב"י בבד"ה דכתב להדיא דלא פליגי העיטור והרא"ש אלא דהרא"ש מיירי שאומר קבל עליך אחריות בפירוש ומ"מ צריך ביאור דהא כיון דחייב באחריות ל"ל שיקבל בפי' ונראה דכונתו שיקבל בפי' כדי שיהא לו על התופס מלוה בשטר עכ"ל:

ז **לתפסו**. כתב הסמ"ע דזה איירי אפי' במקום דלית פסידא לבע"ח או שאין המלו' לפנינו דבעלמא אינו יכול לתפוס בכה"ג מ"מ זה שהפקדון תפוס ועומד בידו ברשות הלו' יכול לתפסו לטובת המלו' כיון דאינו חב לאחרים ומש"ה מסיק דאם אין הבע"ח כאן אינו יכול לעכב בשבילו אפי' מודה המפקיד שחייב לזה אבל אם לא הי' הלו' בטוח לא גרע מתפיס' דעלמא שאינ' ברשותו וכיון דהלו' מודה ודאי שא"צ להחזיר' לו והש"ך בשם הב"ח כ' דאיירי במקום פסידא אלא דאין הנפקד רוצ' לקבל אחריות ומש"ה צריך להחזיר ללוה וכשיבא המלו' ויתחייב נעשו שלו למפרע כו' וע"ש שהאריך בזה עכ"ל:

ח **פטור**. כתב הסמ"ע ול"ד לפורע חובו בלא רשותו דר"ס קכ"ח דסברא דהתם מפייס הוינא למלו' לא מהני אלא שלא יתחייב לשלם לו ולא להוציא ממנו כו' ע"ש והש"ך כ' דלפי שהוכיח באריכות בסי' פ"ו דשעבודא דר"נ שייך אפי' אית לי' נכסי א"כ הכא כיון דנשתעבד הנפקד מדר"נ ה"ל הוא בע"ד דהמלו' וכאילו הוא חייב לשלם למלו' שלו משא"כ בר"ס קכ"ח וע"כ נרא' לי ברור דאפי' תפס המפקיד של נפקד מחמת מה שפרע לבע"ח שלו מוציאין מידו וכן עיקר ועי' בתשו' מהרשד"ם סי' קמ"ג וסי' ר"ט ורי"ז ובתשו' מהרי"ט סימן קכ"ד ובמהרש"ך ס"ב סי' קצ"ט ובתשו' מבי"ט ח"ג סי' ר"ב:

ט **לשלם**. לשון הטור אם החזרתי לך הוא הי' גוב' ממך או משאר נכסיך וצ"ע בסי' קכ"ה ס"ג ונרא' דשאני התם דבשעה שנתנו המשלח לשליח אינו ידוע לו שיש לו שאר נכסים משא"כ כאן יודע הנפקד בודאי שיש לו נכסים אחרים. ש"ך:

סימן קו

א **מקויים**. עי' בתשו' ראנ"ח סי' ט"ו למה נקט שטר מקוים כו' ועיין בתשו' רש"ך ס"ב סימן ק"פ וס"ג סי' מ"ט ובמהרשד"ם סי' מ"ג. ש"ך:

ב **ומודיעין**. דשמא יש שובר בידו דלוה שכבר פרע החוב. סמ"ע:

ג **השליחות**. ומי ששולח הזמנה אחר חבירו שיעמוד עמו לדין אינו בדין שישלם הלו' השכר מהרש"ל וב"ח וע"ל סימן י"ד ס"ה. ש"ך:

ד **שישבע**. אפי' פטרו משבועה וע"ל סי' ע"א ס"כ. שם:

ה **מהמטלטלים**. ולא חיישינן שמא יבריחם המלו' ולא יהי' ללוה ממה לגבות מידו כשיבא עם שוברו כמ"ש הט"ו בסי' צ"ח דשאני התם דטען מתחלה תנו לי זמן ואביא ראי' לבטל השטר אבל מספיקא לא חיישינן להכי להמתין יותר ממהלך ל' יום כ"כ הרשב"א. סמ"ע:

ו **מיורשיו**. ז"ל הריב"ש דוקא מנכסי הלוה עצמו אבל אם מת הלו' ומצא נכסי יורשיו במקומו אע"ג דהיורשים חייבים לפרוע חוב אביהם מחמת שירשו ממנו ממון אחר מ"מ אין שעבודו על נכסים אלו שהן של יתומים ואינו גובה שלא בפניהם כו' ועד"ז צריכים לפרש דברי הרמ"א אבל מה שירשו מאביהן שהוא משעבודו דבע"ח גובין שלא בפניהם עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' מבי"ט ח"א סימן ר"ח:

ז **לקיים**. אבל כשאין השטר מקוים אין גובין בו שלא בפניו ומשמע דה"ה דאין גובין מלקוחות ומיתומים דטענינן להו מזויף וכן נרא' דעת הה"מ והסכימו לזה התוס' והרשב"א והר"ן ור' ירוחם והנ"י ודלא כר"י והכי נקטינן כ"כ הש"ך. וכתב עוד דבתשו' מבי"ט פסק בשנים שיש לכל אחד שטר על ראובן והמוקדם בלתי מקוים רק שהלו' מודה שכתבו אין בע"ח המאוחר ומקוים יכול לטעון מזוייף או אמנה ושיש קנוניא בין הלוה והבע"ח דכל שמודה שכתבו הוי כמקוים כו' ואין דבריו נ"ל אלא נרא' דחיישינן לקנוני' כו' ע"ש שהוכיח כן מדברי הש"ס והפוסקים:

סימן קז

א **תקנו**. בהרא"ש פרק האש' שנפלו איתא דהאידנא מטלטלי כמקרקעי דמי אף מדינא דש"ס ובקידושין פרק האומר כתב דלא גבי ממטלטלי שנתנו ע"ש מיהו לק"מ דפשיטא

דלענין לקוחות לא אמרינן הכי דבמטלטלין אין דין קדימה כמ"ש בסי' ק"ד וא"כ ה"ה מתנה דכלקוחות דמי כמ"ש סי' קי"א ס"ח ור"ס קי"ג ועיין בתשובת מהר"מ מינץ סי' ל"ב ובתשובות ר"מ אלשיך ר"ס י"ד ובמהרי"ט סי' ע"ב ובתשובת מהר"א ששון סי' רי"ח. ש"ך:

ב **גבו**. כתב הסמ"ע דהאי גבו ל"ד קאמר אלא אפי' לא גבו יורשים החוב רק שהניח שט"ח על לווין שלו הבע"ח מוציא מהיורשים השט"ח וגוב' בהן דשטרות מחשבי כמטלטלי וכתב הש"ך דה"ה שהבע"ח יכול להוציא מדר"נ מבע"ח של בע"ח שלו מטלטלי דיתמי כו' ע"ש:

ג **היורשים**. ואפי' תפס מטלטלי לא מהני כשרוצים ליתן לו קרקע כן נ"ל וכן מוכח בבעה"ת ובטור סי"ז ודלא כהב"ח סימן ק"ח ס"ד. ש"ך:

ד **קבורתו**. לכאורה נראה דאיירי שמחולקין המלוה עם היורשים דהמלוה טוען ברי שהניח ממון ואינו רוצה להאמין לבני המשפחה בשבועה שלא הניח כלום ומש"ה קבע הרמ"א הג"ה זו כאן והוא דבר הנלמד מענינו דאל"כ קשה וכי גרע לאחר מותו ממה שהוא חי דאין אוסרין ותופסים אותו כשאין לו וכמ"ש הט"ו בסימן צ"ז סט"ו עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך ואי לא דמסתפינא הייתי מפרש דמיירי ביתומים קטנים ועדיין לא נגבה העדות ע"ד שמבואר ר"ס ק"י וסימן ק"ח ס"ג אבל הרמ"א ודאי אינו סובר כן ונ"ל לפרש דהיורשים רוצים לפזר הממון לצורך קבורה והמלו' מעכב שישלמו לו תחל' וכמו כן מחיים אם רואין אדם מבזבז נכסיו כמ"ש בסי' ע"ג ס"י וכן משמע ממה שסיים וכן אם בא כו' עכ"ל הגאון אמ"ו ז"ל וכן נ"ל וראיה לדבריו דאפי' אשתו יכולה לעשות כן כמ"ש בא"ע סי' קי"ח סי"ח (וע"ש בחלקת מחוקק) ואע"ג דהכא בקרובו מוחים בידו יש לומר דהיינו בקרובו ממש אבל לא בקרוב מחמת נשואין כגון אשתו וגיסו וכה"ג או יש לומר דבא"ע מיירי דיש קופה של צדקה לקברו וכאן מיירי באין שם ואפ"ה אחר יכול לעכב ובב"ח בא"ע שם האריך ע"ש עכ"ד הש"ך (ועיין בתשובת הגאון ח"צ ז"ל סי' מ"ח מה שפירש בדברי הג"ה זו ע"ש):

ה **אין**. ע"ל סימן רכ"ג ובסי' ער"ה במחזיק בנכסי הגר דג"כ דינא הכי שאינו מחויב לקברו ממה שהחזיק. סמ"ע:

ו **מעות**. וה"ה מטלטלים של עצמו דגם עליהם דין מעות לענין זה כיון שיכול להוליכן ולמכרן באיזה מקום שירצה. שם:

ז **וי"א**. בטור כ' שנראה דבמכרו מטלטלי לכולי עלמא אין הבע"ח גובה מהדמים שקבלו בעדם משום דאין המטלטלים של יורשים משועבדים להמלוה מן הדין ואף לבתר תקנת

הגאוני' לא תקנו אלא בעודם ביד היורשי' אבל אם קדמו ומכרו אותם אוקמוה אדין תורה ובקרקעות אם קדמו ומכרו הי' נ"ל דחייבים לשלם מהדמים שקבלו שאין לך מזיק שעבודו של חבירו גדול מזה שהכניס למקום שא"י לגבותו מיהו הרא"ש ז"ל כ' בתשוב' דלית בזה משום מזיק שעבודו שהרי לא קלקל גוף הקרקע כלום כו' וא"ל מר"ס ק"ד דסתם הטור וכ' דבע"ח מאוחר שקדם ומכר לעובד כוכבים קרקע המשועבדת למוקדם דצריך לשלם לו וגם המחבר שם פסק כן וכאן כ' דיש פלוגתא בדבר. לק"מ דכבר כ' הרא"ש בהדיא בתשובה דשאני יורשים דבשעה שמכרו שלהן מכרו דקי"ל בע"ח מכאן ולהבא גובה כו' ע"ש משא"כ בע"ח מאוחר דלא היה לו אלא שעבוד על שדה הנמכר והרי הוא כבר משועבד ועומד להמוקדם עכ"ל הסמ"ע ועיין מ"ש הש"ך בזה ע"ש:

ח **תפס**. ואם חובו ידוע א"צ תפיסה דהא יכול להוציא בדיינים וה"ה אפי' תפס בעדים ולא ראו אותו עתה בידו נאמן במגו דהחזרתי דקי"ל אפי' הגוזל בעדים א"צ להחזירו בעדים וכמ"ש בסי' ע"ה ע"ש ובסי' ע"ב וקל"ג עכ"ל הסמ"ע (וע"ל סימן ע"ה בסמ"ע ס"ק ל"ד וצ"ע וע"ל ס"ס שס"א):

ט **מאוחר**. כ' הסמ"ע דה"ה בהניח להן מטלטלים ואמרו בפירוש שנתנו המעות בעדם שאין בע"ח המאוחר יכול לגבות מטעם זה וכן מבואר בהר"ן ובמ"מ ע"ש והש"ך כ' שאין דבריו מכוונים דהפוסקי' לא כ"כ אלא לדינא דש"ס והמחבר מוכח דמיירי לאחר תקנת הגאונים והיינו ע"פ דבריו בבד"ה ע"ש עכ"ל:

י **נוטל**. ל' הטור שהן במקום אביהן וכמו שאביהן לא הי' יכול לומר כן כו' ומה"ט כשירשו כל א' ב' שדות צריך ליקח א' מכל א' כיון דגם אביהן היה יכול להגבותו בב' מקומות כשהי' בכל אחד שיעור שדה כמ"ש הט"ו בר"ס קע"א. סמ"ע:

יא **שירצה**. כ' הסמ"ע אבל רשות ביד היורשים להשוות עצמן וליתן לו שדה הגרוע והרי אינו גובה מהיורשים אלא מהזיבורית וכמ"ש הט"ו בס"ס ק"ח ע"ש וכ' הש"ך בשם מהרש"ל דלמאי דתקנו גאונים דבע"ח גובה מטלטלי' אם א' נטל הקרקע והב' מטלטלי יכול בעל הקרקע לומר קח חצי קרקע שלי וחצי מטלטלי מאחי עכ"ל (ופשוט הוא דמיירי ביש שיעור שדה בחצי הקרקע שנותן לו הא' וק"ל):

יב **לחזור**. וה"ה אם חלקו שניהן בקרקעות וקרקע א' היה כאן במקום המלוה והלוה. והשני' היא רחוקה מכאן דגובה מאותן שבכאן דהא אפי' מלקוחות יכול לטרוף בכה"ג וא"צ לחזור על בני חורין שבמקום אחר וכמ"ש הט"ו בסי' קי"א ע"ש. סמ"ע:

יג **ומכר**. עיין בתשו' מהר"מ מלובלין סי' ד' וע"ל סי' קע"ה ס"ג:

יד **לפורעו**. נ"ל דוקא כשאין להם מגו דפרעתי כגון שהוא תוך זמנו וכה"ג דליכא למימר כיון שהודו סתם חזקה טובה היא שהודו בחוב עצמן דלא אמרינן מגו במקום חזקה דא"כ לא היה צריך הבעה"ת לטעמא דנסכא דרבי אבא גבי עד א' ודו"ק. ש"ך:

טו **וע"ל**. שם נתבאר דלא הוי משואיל"מ אלא היכא דלית ליה מגו וה"ה הכא. שם:

טז **מוקדם**. כבר כתב המחבר בסי' ק"ד ובכמה דוכתי דאין דין קדימה במטלטלים ונראה דקמ"ל כאן דגם היורשים פטורים ולא מיקרי מזיק שעבודו של חבירו כמ"ש בס"ד. סמ"ע:

יז **פטורים**. כתב הסמ"ע ול"ד למ"ש הט"ו בסי' צ"א ס"ה דיש לדון ע"פ פנקסו של אביו כו' דשאני התם דמיירי דיש רגלים לדבר שמ"ש הוא אמת והש"ך כתב דאין זה מדוקדק דמה הועיל הרגלי' לדבר מ"מ איכא למיחש שמא פרע אלא דבסי' צ"א מיירי בענין דליכא למיחש לפרעון כגון תוך זמנו או כמו שביאר הטור שם ס"ז:

סימן קח

א **וצוה**. פי' דבכה"ג אין אומרים דשלא להשביע את בניו אמר כן עכ"ל הסמ"ע וגמגום קחזינא הכא דהא גם בהוד' בחליו יכול לטעון שלא להשביע כמ"ש סי' פ"א סי"ד אלא מיירי בענין שא"י לטעון כן כדאיתא שם ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' שמ"ה ובתשובת מהרשד"ם סימן ש"ו. ש"ך:

ב **טענו**. בברי דאז אפי' ביורשים אמרי' כל האומר לא לויתי כו' אבל אם לא טענו כן בודאי כבר נתבאר בטור סי' ע"ב סכ"ט דהיורשים ואפוטרופסים יכולים לטעון מה שירצו ולחזור מטענה לטענה וע"ש. סמ"ע:

ג **ס"ט**. ע"ש ס"ב וס"ט בסמ"ע ובש"ך (ועמ"ש שם ס"ק י'):

ד **בחיי**. פי' ובכה"ג אין אדם מוריש שבועה לבניו בממון שא"י לגבותו אלא בשבועה וכמ"ש הט"ו בסי"א אבל כשיש אחד מדרכים אלו שלא היה צריך אביהן לישבע מורישו וגובין גם בניו בלא שבועה. סמ"ע:

ה **דאנן**. ואע"ג דהתובעים גם כן יורשים הם ואיכא מ"ד אין טוענין ליורשי הלוה לחוב ליורשי המלוה לא קי"ל כן אלא כמאן דס"ל דטוענין להו כדי להחזיק הממון במקומו. שם:

ו **נפרעין**. ר"ל אע"פ שלא צוה לפורעם וגם הם קרובים שלו ופי' דאשתו אינה נאמנת היינו לומר שלא נפרעו. שם:

ז **שאומר**. כתב הש"ך דלא ידע למה כתב המחבר דין זה בשם יש מי שאומר דהא לדידן דקי"ל מלוה על פה גובה מן היורשים ואפי' לא עמד בדין נמי וע"כ מיירי באחד מג' דרכים הנ"ל א"כ פשיטא דליכא מאן דפליג בהא. ומה שנ"מ בזה לענין לקוחות הוא ג"כ פשוט בסי' ל"ט וכמה דוכתי וגם אין שייכות לכותבו כאן גבי יורשים ואולי משום סיפא דחייבוהו קנס כתב כן וצ"ע וע"ל סימן שפ"ח:

ח **קטנים**. כתב בעה"ת דאין חילוק בין שהן בנים או אחים או שאר יורשים ואף שיש להם אפוטרופוס. ב"י וד"מ סימן ק"י ס"ב. סמ"ע:

ט **קטן**. (ואפי' אם יש עמו בע"ד אחר כגון אלמנה שבשבילה הוזקקו לקבל עדות מ"מ אין מקבלין עדות בפני הקטן מהר"מ אלשיך סי' קכ"ז ועיין במהרשד"מ חח"מ סי' ר"א ור"ב ובסי' ל"ז ובמהריב"ל ס"א סי' נ"ז וסי' צ"ה ובהראנ"ח ח"א סי' צ"ד ובמהרי"ט ח"א סי' קמ"ד ובתומת ישרים סי' קנ"ב. כנה"ג):

י **יורשיו**. (אם האמין הלוה ליורשי המלוה גם יורשי היורשים בכלל. הרדב"ז ח"ב סימן ק"ד. שם):

יא **לישבע**. וכתב רי"ו נ"ז ח"ג אף שמצא הבע"ח ביד הלוה אחר מיתתו אותן מטלטלים שנתן ללוה מ"מ אינו גובה בלא שבועה כ"כ הראב"ד ור"י עכ"ל ד"מ ר"ס זה. סמ"ע:

יב **וטענינן**. ודוקא טענת החזרתי טענינן להו שהוא דבר השכיח אבל טענת נאנסו כשא"א לטעון החזרתי אין טוענין להו דהוי דבר שאינו שכיח. ודין שטר עיסקא נתבאר בי"ד סי' קע"ז ע"ש. שם:

יג **סתם**. כבר נתבאר הטעם דלפטור נפשם לא הצריכו חז"ל להיתומים שום שבועה. שם:

יד **זמן**. והש"ך כתב דדין זה צל"ע ע"ש באורך:

טו **שטוענים**. וכתב הש"ך דכן נ"ל עיקר דאל"כ היאך היו טוענים להם אחר זמנו החזרתי במגו דנאנסו ונאנסו גופיה לא טענינן להו כו' ע"ש ובתשובת מהר"א ששון ר"ס ק"ל ובתשו' מהרי"ט סי' ט' נ"ו וע"ב ע"ג קי"ב:

טז **חלקם**. פי' הסמ"ע דלא אמרי' רווחא לקרנא משתעבד עד כלות הזמן ועדיין לא כלה זמן העיסקא וע' ביו"ד סי' קע"ז ובתשו' מהר"א ששון סימן מ"ח:

יז **אמר**. וכתב הרא"ש פ"ק דב"מ שאם יש להם עד א' שאמר האב דשטר זה אינו פרוע גובין בלא שבועה ע"ש. ש"ך:

יח **מצאתי**. ולפ"ז אפשר דה"ה בנולד אחר מיתת האב נמי צריך לישבע וכ"כ הטור והה"מ בשם ר"מ ועיין בס' א"א דף פ"ד שכתב דלהרמב"ם לא קי"ל כר"י וא"צ לישבע ודבריו נראין עכ"ל הש"ך וכתב הסמ"ע דגם שלא צוה להן אביהן ע"י אחר א"צ לישבע

דכל שאין ראוין לצוות להן בפיו מחמת קטנותן אין דרכו לצוות להן לפי שעה ע"י אחר אלא היה כותב הדבר לזכרון או היה משים הדבר בפי אפוטרופסים:

יט **לישבע**. ל' הטור ואין חוששין שמא ימנע מלהיות אפוטרופא כמ"ש ר"ס ר"צ שלא ימנע בשביל זה שמצוה הוא עושה בשבועה זו כדי שלא יפסידו היתומים את חובם עכ"ל ור"ל דלא אמרו דפטורים משבועה בעבור חששא זו אלא כשיצטרכו לישבע שלא לקחו ממעות היתומים ומשום שרע בעיניהן שחושדין אותם. סמ"ע:

כ **חלקו**. דלא תימא אי היה חי הוה מודה ואומר שנתוודע לו מפי אחרים שא"ל משם אביו שנפרע והיה נאמן עכ"פ על חלקו קמ"ל דלא חיישינן להכי. שם:

כא **שאפי'**. כתב הסמ"ע והא דכתב הט"ו בסי' צ"ג סי"ד דאם יש שטר ביד שמעון על לוי שחייב לשותפות לו ולראובן ואומר שמעון שפרע לוי דנפטר לוי בהודאת שמעון שאני התם דהשטר נכתב על שם שמעון ואף שמפורש בו שהוא מממון השותפות מ"מ הואיל שהוא בידו ונכתב על שמו נאמן לענין זה שנפטר לוי וצריך שמעון לשלם לראובן חציו שלו משא"כ כאן שהשט"ח נכתב על שם אביהן והוחזק השטר לרבים בשם אביו שלא היה ביד זה המחזיק בו להחזירו עכ"ל. והש"ך כתב דדבריו צ"ע וע"ל סי' נ"ו וסימן ע"א סכ"ג:

כב **כל הדין**. הנה בסמ"ע ס"ק ל' האריך בקושיא על המחבר בכל מ"ש בסעיף זה עד ס"ס י"ד וחוזר ומפרש בקיצור כל חד על מקומו השייך לו ע"כ קצרתי פה ואכתוב כל אחד במקומו הראוי:

כג **אלא**. דגם בזה אינו שוה דבלוה עצמו אם לא טען השבע לי היו נוטלין יורשי המלוה בלא שבועה אבל מיורשיו אף שהם גדולים ולא טענו כן טוענין הב"ד עבורם שזהו דין הש"ס דיתומים מיתומים לא יפרעו אלא בשבועה עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך בשם בעל העיטור דדוקא דטענו אידך אמר לנו פרעתי הא לאו הכי לא טענינן להו שאין טוענין ליורש לחובתו של יורש זה:

כד **ונוטלים**. ומ"מ היכא שיורשי הלוה היו יכולים לטעון ליורשי המלוה שנפרעו מאביהן וזה היו יכולים לישבע בברי ואח"כ מתו אין יורשי היורשים נשבעין ונוטלין ודוק וכ"כ הב"ח ע"ש וע"ל ס"ט. ש"ך:

כה **בשבועה**. פירוש שבועה שטוענין ב"ד עבור הנתבע אע"פ שלא טענו בעצמו כזה שמת לוה בחיי מלוה וה"ה מת מלוה בחיי לוה כשמתו יתומים הראשונים דהמלוה וכן הוא הטעם לדעת י"א הראשונים בסעיף הקודם. סמ"ע:

כו **קורעין**. מה"ט שמא יכול לתופסן ממה שהניח אביהן או יבא לב"ד ויגבו אותו בו ועיין בא"ע סי' צ"ו ס"א בהג"ה ובתשו' ן' לב ס"א כלל י"ב סי' ס"ט וכלל ב' סי' ק"ז ובתשובת מהרי"ט סימן ק"ה ובתשו' מהרש"ך ס"ג סי' ע"ג ובתשובת מהר"מ אלשקר סי' ל"ג וסי' מ' ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' רע"ד:

כז **נכסים**. פירוש בין קרקע בין מטלטלים כיון דגם במטלטלים מצוה עליהן אפי' מדינא דש"ס לפרוע חוב אביהן כמ"ש הטור ר"ס ק"ז ע"ש לאפוקי כשלא הניח להן אביהן כלל אף שהיורשים יחזרו ויפרעו להערב מחמת החסד שעשה עם אביהן מ"מ יכולים יתמי המלוה להוציא מהערב כיון דמן הדין יתמי הלוה פטורים מהערב וכ"כ הטור סי' זה סל"א ול"ב ע"ש דכתב עוד דדוקא בערב דינא הכי משא"כ בלקוחות דאף שמת לוה בחיי מלוה יכולים יורשי המלוה לגבות מלקוחות דלוה כשלא הניח קרקעות אף דהניח מטלטלים משום דאין הלקוחות יכולים לחזור ולטרוף מיורשי הלוה דעביד אינש דזבין ארעא ליומא אבל כשהניח הלוה קרקע אין המלוה גובה גם כן מלוקח בכה"ג דמת לוה בחיי מלוה דאז אחריות הלוקח על היתומים וה"ל כאילו באין מתחלה לגבות מהן. ומהתימא למה השמיט המחבר להאי דינא ואפשר דפשוט הי' בעיניו דדומה זה לערב עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דלא ראה דברי המחבר בבד"ה ר"ס ק"א וכאן וגם בב"י בסי' זה כ"כ בקצרה ודעתו דלקוחות גובין מהמטלטלים מתקנת הגאונים וע"כ השמיט המחבר גם בר"ס ק"א מ"ש הטור שם וכ"מ ברמב"ם ספי"ג ממלוה ע"ש ואף שהב"ח חלק ע"ז מדברי ה"ר אפרים דאין ניזק גובה ממטלטלים מ"מ אין דבריו נכונים דהא הסכמת רוב הפוסקים דהאידנא מטלטלי כמקרקעי לכל מילי גם הט"ו כתב בסימן תי"ט דבדורות הללו שעיקר סמיכה על המטלטלים הם כקרקע לכל מילי מן הדין בלא תקנה וכ"כ ר' ירוחם מביאו ב"י סי' ק"ז סט"ז וכ"כ המחבר בסי' תי"ט ס"ג וגם נראה דאף ר' אפרים לא פליג אלא בנזקין וכדכתב טעמא דלא שכיחא משא"כ בלקוחות וכן עיקר עכ"ל וע"ל סימן קכ"ט סט"ו:

כח **בלא**. ז"ל הסמ"ע פירוש אפי' מת הלוה בחייו הי' גובה המלוה מיורשי הלוה בלא שבועה דכיון שהי' מוחזק בידו לא חיישינן לצררי לפיכך גם אחר שמת המלוה גובין יורשיו מיורשי הלוה בשבועה דשלא פקדנו עכ"ל. והש"ך כתב דדבריו תמוהים דכיון שהי' אביהן גובה בלא שבועה למה ישבעו הם והכי אמרינן להדיא בש"ס השתא אבוהון שקיל בלא שבועה אינהו בעי שבועה (* והא דבסעיף שאח"ז משמע דאף שהוא א"צ שבועה מ"מ צריכים היורשים לישבע צ"ל דיש חילוק בין נאמנות למשכונא ודו"ק). ועיין בתשו' ר"מ אלשיך סימן פ"ג וע"ל סי' ס"ו ס"ל דיש חולקין על דין זה וכ"ד בעל העיטור ובמשכון מטלטלי

כ"ע מודים ע"ש ובסי' ע"ב סי"ז ואם הוא משכון בלא שטר ומת לוה בחיי מלוה אז צריכים ג"כ לישבע שלא פקדנו והנה לע"ד נראה עיקר דצריך שבועה אלא דמ"מ אין אומרים בזה אין אדם מוריש כו' ע"ש בש"ך באריכות:

כט **שני**. פי' נגד עד אחד נשבעין ונוטלים ונגד ב' עדים אם היו מעידין שנפרע כולו לא הי' המלוה נאמן בשבועתו אבל אם מעידין שנפרע מקצתו דהמלוה הי' נשבע ונוטל המותר שבשטר. גם היורשי' נשבעין על המותר שלא פקדנו ונוטלין. סמ"ע:

ל **ונגזל**. פירש הסמ"ע אפי' מהשוכר ומהגזלן ומהנתבע עצמו והטעם דלא הקילו לתקן שהיורשים יוציאו ממון בשבועה דלא פקדנו שאינו שבועת ברי כי אם בדנקטו שט"ח דמודה שעדיין חייב להם עכ"ל וז"ל הש"ך אלא בעה"ב נשבע נגד יורשי השכיר היסת ונפטר כן הביא הב"ח בשם מהרש"ל והשיג עליו דבהר"ן והרמ"ה משמע דבעה"ב נשבע בנק"ח ואני אומר דכדברי מהרש"ל כ' בעל המאור וכ"מ בהרמב"ם והטור ושאר פוסקים וכמ"ש בסימן פ"ט ס"ב בהג"ה ע"ש:

לא **שנהפכה**. קמ"ל בזה דלא תימא דמעשה ב"ד ה"ל כשטר וכ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דבזה נשבע היסת ונפטר ולענין חנוני על פנקסו ופועלים הנה בפועלים כיון שחייב להן בודאי וספק אם פרע להן לכולי עלמא נשבעים היורשים שבועת לא פקדנו ונוטלי' וכ"כ הר"ן להדיא בפ' האיש מקדש וכ"כ הה"מ בשם הרמב"ן וכן עיקר וכמ"ש בסי' צ"א וענין חנוני נראה דתלוי בפלוגתת הרמב"ן ובעל המאור וכתבתי שם דהעיקר כבעל המאור דגם חנוני דין פועלים יש לו ע"ש עכ"ל:

לב **האמין**. דלא האמינם אלא לומר שפרעו והרי הודו שלא פרעו והיינו כשטוענין יורשי הלוה בבירור דא"ל אביהן שלא לוה וכמ"ש הט"ו בסי' ע"ה סעיף ט"ז דטענת ברי שלהן חשבינן כאילו טענו כן במילי דעצמן ע"ש עכ"ל הסמ"ע. וכתב הש"ך דבב"י הניח בצריך עיון אם קטנים אמרו כן אי טענתן טענה לענין זה ע"ש:

לג **שובר**. ואם לא הגיע זמן השטר בחיי אביהן או שלא תבעו אביהן בחייו אז קורעים השטר ודלא כדעת הר"י מגא"ש כן היא הכרעת הש"ך וע"ש:

לד **בפני**. ע"ל סי' כ"ח סעיף י"ח:

לה **אפילו**. נקט לשון אפילו משום דמקטנים גם כן מצינו דגובין בשבוע' בר"ס ק"י לכתובת אשה ולמי שלוה לצורך מזוני וכרגא בסי' ק"ט ע"ש אבל בג' דרכים דר"ס זה גובין מהן אף בלא שבועה גם ברבית אוכלת בהן דר"ס ק"י דמיירי בעובד כוכבים לא שייך ביה תקנ' דלא יפרע אלא בשבועה ובשאר תביעות וענינים אין נזקקים לנכסי קטנים כלל אפי' בשבוע'. סמ"ע:

לו **מהזיבורית**. דדין תור' הוא לגבות מזיבורית אלא דחז"ל חששו לנעילת דלת ותקנו לגבות מבינונית וגבי יורשים העמידו על דין תור' אבל ניזק שמן התור' גובה מעידית לכן גם מיורשים גובה כן וכמ"ש הט"ו בס"ס זה. שם:

לז **התנה**. ואפי' כת' כן בשטר ולי נרא' מדברי הרא"ש דבהתנ' גובה עידית מהגדולים והא דלא מהני תנאי היינו גבי קטנים אע"ג דקי"ל שעבודא דאורייתא וכל תנאי שבממון קיים וא"כ למה הפקיעו חכמים זכות המלו' וי"ל דלא פלוג רבנן ביתמי כו' והוא מדברי התוספות ואח"כ כת' בשם ה"ר יונה דלא עבדו רבנן תקנתא בנזקין דדינו מן התור' בעידית רק לקטנים ולא לגדולים כו' וא"כ כשהתנ' נמי גובה מן התור' בעידית רק שחכמים הפקיעו ולא הפקיעו רק בקטנים אבל מהטור לא נרא' כן וצ"ל דסברי ליה דבבע"ח בכל גווני לא פלוג כדי שלא תטעה בין התנה ללא התנה אבל לעד"נ דעת הרא"ש כמ"ש. עכ"ל הש"ך:

לח **מיורשי**. וה"ה אם לוו אפוטרופסים לצורך יתומים או ב"ד דזבין ואחריות איתמי אי טרפו ממנו גובה מבינונית כ"כ הט"ו בס"ס ק"י ובמקום דמהני התנאי אפי' לא כ"כ בפירוש רק התנ' כן גוב' מעידית וכן משמע בטור. ש"ך:

לט **קרקע**. פירוש וגובה מקרקעות אחרים שהניח הלו' אבל זה פשוט דאם לא הניח קרקעות אחרים דגובה מזה ואפי' לזמן הש"ס דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח היינו דוקא מטלטלים ממש דאין סמיכת בע"ח עליהם כיון דיכול לטומנם ולהעלימם מן העין משא"כ בקרקע כזו. סמ"ע:

מ **מאביהם**. דוקא בזה ששניהן חייבים זה לזה מהני תפיסה משא"כ כשאין שניהן חייבין זה לזה ותפס בינונית של לוה בחובו לא מהני תפיס' ב"י בשם בעה"ת. שם:

מא **מעכב**. ודוקא בקרקעות דסתם מלו' סומך עליהן וכיון דבחיי אביהן נשתעבדו לו בחובו שהלו' למלו' שלו והן בידו ובתפיסתן בחזקתו מש"ה אפי' לא שמעו ממנו בחייו שמבקש לתופסן מהני משא"כ בשאר תפיס' מחיים לעיל סימן ס"ד וק"ד שבאו ליד המלו' בפקדון שטרות או מטלטלים דהלו' ואין דרך המלו' בסתם לסמוך על מטלטלים אז בעינן שיהא ידוע שבקשם ממנו הלו' ולא רצה ליתנם לו ותפסם בחובו. שם:

מב **גדולים**. ודעת הרמב"ם נרא' דאף בגדולים אינו גובה אלא מהזיבורית וכ"כ הה"מ שם לדעתו וכן נרא' דעת הרי"ף וכ"נ להדיא דעת בעל ה"ג וכ"כ המחבר עצמו בס"ס תי"ט וכן נרא' מדברי הסמ"ג כהרמב"ם. ש"ך:

סימן קט

א **מוצאים**. פירוש כמה תבוא' מוציאים בכל שנה ושנה באותו שדה אחר שנזרע כדרך השדות דבזה ניכר יופיו וטובו של השדה. סמ"ע:

ב **ליורש**. כת' הסמ"ע לא מיבעיא אם יש ליורש עתה מעות ורוצה לפדותה דשומעין לו אלא אפי' אין לו מעות עתה שומעין לו שישומו שאם אח"כ יהא לו מעות לא יתן רק כפי שויה כו' וכן משמע בראי"ש וטור וע"ל סי' קי"ד ס"ו מיהו כבר העליתי בסי' קט"ו ס"ס א' דלא כדעת הרא"ש אלא כהרמב"ן והראב"ד ובעה"ת. ובב"י עצמו שם ובסי' ק"ז משמע שסובר כן וכ"פ הריב"ש סי' תפ"ג דבכל ענין א"י היתומים או הלוקח לסלק הבע"ח עד שיתנו לו כל שיעור חובו הא לאו הכי י"ל הקרקע שוה לי כשיעור כל חובי וכן עיקר וע' בא"ע סי' ק"ד. ש"ך (וכת' הט"ז ואע"ג דבסי' ע"ב ס"כ גבי משכון פסק הרמ"א דהמחזיק י"ל שבתחל' הי' בלבו שאם לא ישלם לו אזי יחזיק הכלי לעצמו כי הוא חביב לו מ"מ כאן שומעין להיורש כיון דהוא מוחזק וכבר כת' הרמ"א שם דהמע"ה):

ג **פלוני**. דחששו שמא יתן היורש להמלו' את שדה שלו בשומת חובו והשדה שיורש ישאר בידו ויפסידו ואחר שישבח המלו' שדה שקיבל יביא היורש עדים שאותו שדה שלו הוא ובטעות נתנה לו ויוציאו מידו ויתן לו השדה שנתקלקל ויוציאו לעז על הב"ד שלא עיינו בתקנתו של יורש עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת מבי"ט ח"א סי' קכ"ב וסי' רע"ח:

ד **וחוזרים**. פירוש אפי' לא טעו כלל וכ"כ הטור ומה שמסיק המחבר דאם לא בדקו בשומא כו' וטעו בפחות משתות דמכרן קיים שם איירי שהכריזו אלא שלא דקדקו כ"כ בשומא והכרזה. סמ"ע:

ה **חולקין**. טעמן כיון שנעש' בזמן שאינו ראוי למכור הוי כמכרו בלא אכרזתא וע"ל סימן ק"ג ס"ו (וע' בט"ז שהשיג על הב"י במה שהשוה שעת המגפ' למלחמ' ומה שהעלה בזה לדינא ע"ש):

ו **היתומים**. פירוש על הנכסים שירשו מאביהן וקמ"ל בזה דל"ת כל הלוקח מב"ד שמוכרים בהכרז' בטוח הוא שאילו הי' מערער הי' בא בימי הכרז' הלכך שלא באחריות קנה קמ"ל דלא וכן הוא בש"ס. סמ"ע:

ז **קיים**. דהוה מחיל' וכדין הדיוט דאין דרך העולם לדקדק כ"כ אבל בשתות אע"ג דבהדיוט המקח קיים ומחזיר אונא' בהקדש וביורש תקנו שיהא המקח בטל והיינו כשיראו הב"ד שהביטול הוא לטובת היתומים דאל"ה לא גרע מהדיוט גם בזה וכמ"ש המחבר אח"ז. שם:

ח **שנהגו**. בטור מפורש מפני שיש בני אדם שלא ירצו לקנות אם יכריזו שלא יקראו אותם אוכלי נכסי דאכרזתא פירוש שגנאי הוא שקונין נכסים דצריכין למכור מפני הדוחק. שם:

ט **רצו**. ע' בא"ע סי' ק"ד ס"ה ובתשו' מהרשד"ם סימן שע"ד:

י **העבדים**. בש"ס אמרו הטעם דעבדים שמא ישמעו שרוצים למכרן ויברחו. מטלטלים ושטרות שמא יגנבו כשנאספים כדי ללוקחם. רש"י סמ"ע:

יא **ופורעים**. זהו כדין דסעיף הקודם. היכא דזבני למזוני ולכרגא ומטעם שכתבתי שם עכ"ל הסמ"ע ולא דק דכאן הטעם הוא דהוי כבעל דבר שרוצ' לפרוע בעצמו ובאמת שאם אינם רוצים לפרוע מדעתם זה תלוי בפלוגתא שבסי' קכ"ג ס"א ע"ש. ש"ך:

יב **שמכרו**. ר"ל אפי' כדי לפרוע לב"ח ודלא כנרא' מלשון הב"ח דאף היכא דמכרו לצורך פרעון בע"ח גם כן דינו כאילו הורידו לבע"ח ע"ש דליתא וע' בהה"מ פי"ג מהלכות מכיר' דין י"א. שם:

יג **בהונייה**. ע"ל סי' רכ"ז סל"ד:

יד **בטל**. דא"ל לתקוני שדרתיך כו' וע' בתשובת מהר"א ששון סימן קל"א:

טו **כשאר**. וזכה המשלח בהיתרון כן כת' הט"ו לקמן בסי' קפ"ג ע' שם. סמ"ע:

סימן קי

א **ברבית**. בכדי שלא יכלה קרנם בהרבית טובתם הוא להזדקק לפרוע מנכסיהם בעודם קטנים ובזה מוכרם בשומא אפי' בלא הכרז' ל' יום דתוספת על השומא הוא ספק ונתינת הרבית הוא ודאי ואין מניחין הודאי מפני הספק וכן הוא בר"פ שום היתומים ולפ"ז אינו דומה למכיר' משום כתובת אשה דהתם ממתינים ל' יום אא"כ מוכרים כדי שלא יתן לה מזונות דאז ג"כ מוכרים בלא שיהוי ל' יום וע"ש ברש"י ותוספות. סמ"ע:

ב **הרשות**. וה"ה אם יש קנס על הפרעון כ"כ בתשו' ראנ"ח סימן צ"ד ועיין בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סימן ריי"ד וח"ב סימן רכ"ט ובתשובת ר"מ אלשיך סימן קכ"ז. ש"ך:

ג **תפס**. כתב הש"ך דלשון הטור כך הוא וטעמא משום דחיישינן לצררי לפיכך מותר לתפוס כו' וכן הוא דברי הרא"ש אבל ודאי אם בא לב"ד והודה שתפס לאחר מיתה בשביל חוב שחייב לו אביהן צריך להחזיר להם שהב"ד פוסקים דכיון דהוי של יתומים אין נפרעין מהן וחייב להחזיר רק הטור קאמר שמותר לתופסו ואין בו משום גזל לכך לא ילך לב"ד כלל או יטעון בפני ב"ד שתפס בחיי אביהם ונהי דמותר לעשות כן מ"מ

אם יודה בב"ד שתפס לאחר מיתה לא מהני תפיסתו כיון שהן קטנים ואפי' אחר תקנת הגאוני' דינא הכי הוי כו' ע"ש:

ד **להחזיק**. כגון שתפס שלא בעדים וכן משמע בבעה"ת ומביאו הב"י דבלא ראו עתה בידו מיירי דנאמן לומר אביכם חייב לי במיגו דהחזרתי לכם ואע"ג דה"ל מגו דהעזה אמרינן מיגו בכה"ג כמש"ל סי' פ"א סכ"ג וכ"כ מהרא"י בפסקיו סי' פ"ד עכ"ל הש"ך ועי' בתשובת מהרש"ך ס"ב סימן כ"א ובתשובת מהר"א ששון סימן צ"ח ובהרדב"ז ח"א סימן ע' וקמ"ח:

ה **מהניא**. ואם כתוב בשטר נאמנות נגד שובר ונגד טענת שום תנאי השטר נזקקין להם וכן יעשה תנאי בפירוש שיגבה מיתומים קטנים וכ"כ בתשובת מהראנ"ח סימן צ"ד עיין בתשובת ר"מ אלשיך סימן ל"א ובתשובת רש"ך ס"ב סי' קט"ו וסי' קע"ח וצ"א ועי' בתשובת הריב"ש סי' שצ"ב. ש"ך:

ו **ערב**. ולא אמרינן סוף סוף ערב בתר יתמי אזיל ונמצא נזקקין לנכסי קטנים שהרי הערב אינו יכול לגבות מהן עד אשר יגדלו כו' נמצא שבני חיובי נינהו אלא אריא דרביע עליה וכ"כ הטור בשם הרמב"ם ומסיק שהרא"ש ס"ל דדוקא בערב קבלן נפרעין ולא מערב סתם דלא עדיף מנכסי דאינש דג"כ ערבאין ביה אפ"ה אין גובין מהן בעוד היורשים קטנים ע"ש ודברי המחבר הן כהרמב"ם גם המ"מ הכריע כן ע"פ רוב הדעות והביאו בד"מ ס"ז עכ"ל הסמ"ע:

ז **נזקקין**. הטעם דכל האומר תנו ה"ל חייב מודה דהוא אחד מג' דרכים דנזקקין להן בעודן קטנים כמו שנתבאר. שם:

ח **בזכותם**. עיין בתשו' מהרשד"ם סי' ש"ז וסי' תנ"ה ואין דבריו נכונים במ"ש שם דלא מצי למימר קים לי אלא בטענה שיזכה בה לעולם אבל לא בטענה שמא כשיגדל ימצא בטל הצוואה כו' ע"ש. ש"ך:

ט **מורידין**. כתב הסמ"ע ואע"ג דכבר נתבאר בסימן ק"ח ס"ג דאין נזקקין לנכסי קטן אפי' יוצא עליו שטר מקוים ובנאמנות מפורש התם טעמא דאמרינן אילו הי' גדול הי' מוצא שובר על השט"ח או בירר שהתפיסו לו צררי וכאן שהיורש הוא גדול אלא שמסר הנכסים לקטן אי הוה שום שובר או בירור הי' מוצאו. והש"ך כתב דלק"מ דהכא מיירי שכתוב בשטר שהוא תוך זמנו דנזקקין כו'. * ולא דק דא"כ קשה למה לי שיורש גדול נתן לקטן הא בכל קטנים גובין מהן כשהוא תוך הזמן וכתב עוד בסמ"ע דהמחבר ס"ל כהרמב"ם דאין חילוק בין שטר מקוים לאינו מקוים מטעם דקי"ל מקיימין השטר שלא בפני בע"ד כו' וה"ה קטן דהוי כשלא בפניו והא דהרא"ש והטור כתבו כאן דבעינן שיהא

מקוים אף דס"ל ג"כ דמקיימין שלא בפניו משום דבעלמא עכ"פ אין גובין אלא בפניו ואז אף שנתקיים השטר מ"מ יכול לברר עוד אם מזויף הוא ולא יגבו בו משא"כ בקטן זה אם יקיימוהו יוציאו מידו ג"כ כיון שבא לידיו מיורש גדול ותרי קולי לא עבדינן עכ"ל ועיין בש"ך מה שהשיג על תשובת שארית יוסף בדין זה ועיין בתשובת ר"מ אלשיך סימן ק"ז ובתשובת ן' לב ס"א דף מ"ה וס"ג סימן ל"ה ובתשובת ראנ"ח סי' ט"ו ובמהרשד"ם סימן י"ד ועיין עוד מדינים אלו בר"ס מ"ו ובר"ס ע"ח:

י **שיגדיל**. והוכיחו התוספו' דהא דמניחין אותו ביד הקטן ואין מקבלין עדות של הגדול היינו דוקא בדאיכא תרתי האחד שהיה לקטן חזקת אבות והשני שהיה גם עתה ביד הקטן כו' עכ"ל הסמ"ע ובתוספות פרק שום היתומים משמע כן אבל בתוספות פרק הגוזל בתרא כתבו להפך דלעולם חזקת אבות מהני אפי' היה בחזקת רבי ירמיה ע"ש וצ"ע ובישו"ש פסק כתוספות שהביא הסמ"ע וכתב שראה בספר ר"ת שיש טעות בתוספות דב"ק והעלה דלא כוותייהו אבל המדקדק היטב בתוספות דב"ק יפרש דבריהם כתוספות דפרק שום היתומים ועיין עוד מדינים אלו בישו"ש פרק הגוזל בתרא סי' ז' וע"ל סי' קמ"ט ס"כ וכ"ג ובתשובת מהרשד"ם סי' שע"ד. ש"ך:

יא **בידים**. פי' ואז מסלקין אותן אבל אין משלמין מה שהזיקו בקטנותם כמ"ש הט"ו בסי' צ"ו ס"ג. סמ"ע:

יב **בטענותיו**. ר"ל בטענות האפוטרופוס והאי לעולם ל"ד הוא דבטוען שיש לו עידי גזילה אין מעמידין אפוטרופוס כן משמע מדברי הראב"ד. שם:

יג **לקוחה**. כתב הסמ"ע דהמחבר ס"ל כהרמב"ם דמחלק בין טענת גזולה דנזקקין לו ומקבלין עדותו בקטנותו ומוציאין מידו ובין טענת לקוחה דאין נזקקין לקבל עדותו אם לא שהוציא שטר אע"פ שאינו מקוים נזקקים לו הב"ד ומקיימין שטרו ומוציאין את הקטן דס"ל דמקיימין השטר בפני קטן כמו שמקיימין בגדול שלא בפניו אבל בטור מוכח דמשוה טענת גזולה ללקוחה ובשניהן כתב דאע"ג דיש לו חזקת אבות אם השטר מקוים או שנתקבל העדות בחיי אביו מוציאין מיד הקטן ואי לא אין נזקקין אפי' לקיים השטר בקטנותו עכ"ל ועיין בתשובת ר"ל ן' חביב סימן ק"ב ובתשובת ן' לב ס"א דף ק"נ וס"ג סי' ל"ה ובתשובת מהרי"ט ס"ס ע"ג:

יד **גזל**. ר"ל והודה ג"כ בכת"י קודם מותו וקאי אלמעלה כ"כ מהרש"ל אבל מדברי בעה"ת שהביא הב"י סעיף ט"ז נראה דמקבלין עדות בכה"ג על הקטנים וכן משמע פשט דברי הטור וכ"כ בע"ש להדיא וצ"ע עיין בתשובת ראנ"ח סימן ט"ו וי"ח ובתשובת מהרשד"ם סי' קצ"ו. ש"ך:

טו **נתיאשו**. אע"ג דנתיאשו עדיין בחיי אביהן לא מיחשב כיאוש ושינוי רשות דעלמא דיורש כרעא דאבוה הוא ובמקומו וברשותו עומד וכ"כ הטור בסימן ל"ז ויתבאר לקמן סימן שס"א. סמ"ע:

טז **אין**. והיינו כשאין מודים בהלואה וצריכים לקבל עדות אבל אם מודים שלוו לצרכן והגיעו לעונת הפעוטות בזה כ' הט"ו בסי' צ"ו ס"ג גם הטור סי' רל"ה סי"ח דנפרעין מהן מיד בעודן קטנים ע"ש. שם:

יז **צוואה**. עיין בתשובת ן' לב ס"א כלל י"ז סימן צ"ד וע"ש עוד בדף ק"נ ע"ג ובתשובת ר"ל ן' חביב סי' ק"ז. ש"ך:

יח **הניכרת**. כתב הסמ"ע היינו דוקא לדעת הרא"ש דלהרמב"ם א"צ שיכירו הב"ד עצמן אלא יקיימו כת"י אביהם ע"י אחרים וצ"ל דקאי אשלפניו על עדים שחתמו הצוואה בחייו דגם חתימתן צריך שיהא ניכר לב"ד דאז ע"פ ראייתם ידונו עכ"ל:

סימן קיא

א **ממתנות**. דאי לא עבד ליה נייח נפשיה לא הוי יהיב ליה מתנה וה"ל כמכרו וע"ל סי' קט"ו ורל"ה. סמ"ע:

ב **בשטר**. כתב הש"ך דה"ה אם הודה בפני עדים וצוה לכתוב שטר כ"כ בעה"ת ועיין מדינים שבסי' זה בתשובת ראנ"ח סימן ק' ובתשובת חות יאיר סימן ע"ח:

ג **צ"ט**. וע"ש בס"ז שכתב הרמ"א בהג"ה דאם נראה לבית דין שלא כוונו לערמה רק למתנה גמורה קנה המקבל אף ע"ג שהיתה כונתו להבריח. סמ"ע:

ד **יגבה**. ל' הטור ואם היה הב"ח טורפה א"כ לא נתקיים התנאי ונתבטלה המתנה מעיקרא והדרא למרא קמא נמצא שהמלוה לוקח ממון אחרים בחובו. שם:

ה **המוכר**. הטעם פי' הסמ"ע דבמכר קיבל המוכר מעות מהלוקח ואם ירצה המוכר לבטל המקח מכח התנאי צריך להחזיר המעות ויקחם המלוה והא דכתב שבע"ח גובה ממנו ר"ל עד שיתן לו דמי השדה גם מסתמא אין נ"מ למוכר אם הקרקע תהא ביד הלוקח או ביד המלוה ועיין בתשובת מהר"א ששון סימן קכ"א:

ו **אחר**. כתב הסמ"ע דהטור סיים משום דכתב לי' דאקני כו' וקאי אאם חזר הבן ומכרה אבל בנדון דידן דלא מכרה הבן א"צ דאקנה ע"ש ומשה"נ לא כתב המחבר כאן דבעינן דאקנה והב"ח כתב דנ"מ אם לוה אחר מיתת אביו ג"כ אזי בלא דאקנה הוי גוב' בע"ח השני ובדאקנה נשתעבד לראשון ע"ש וכ' עליו הש"ך דדברים של טעם הן ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' רכ"ה ובתשו' רש"ך ס"ג סי' פ"ג:

ז **ממנה**. פי' כל השד' ואם היו לו עוד בנים אחרים גובה עכ"פ כפי חלק ירושתו שיורש הבן עם שאר אחיו דאין לומר כיון דאבוהון גילה דעתו שלא יטול ממנה בעל חוב מסתמא ניחא לי' שיירשוה שאר בניו לבדם וה"ל כאילו התנה כן בפי' דא"כ אף שאין לו בן אחר נימא דניחא לאביו שיירשום שאר קרוביו וע"ל סי' רפ"ב בטור. סמ"ע:

ח **שאר**. כפול לעיל סי' ק"ד ס"ט ועמ"ש שם ס"ק כ"א:

ט **בחובם**. לקמן סי' קמ"ז ס"ב חזר וכתב הרמ"א דין זה וע"ש:

י **מוקדם**. דין זה כ"כ הט"ו בסי' פ"ב ס"ב ושם כתב הטור די"ח ביש בו נאמנות אבל הוא הסכים למ"ש כאן דאינו מועיל הנאמנות לפטרו משבוע' ושם כתבו עוד דהמוקדם יכול להטיל חרם סתם נגד המאוחר וע"ש. סמ"ע:

יא **שנמחק**. וע' בדברי הט"ו לעיל ר"ס מ"א:

יב **חולקים**. כתב הסמ"ע דה"ט כיון דלשלשתן נתן בשטר א' אמרי' שנתכוין שיחול המתנ' ביחד אלא שא"א לבני אדם להוציא ב' דברים כאחד ואין זה דומה למ"ש הט"ו בסי' ק"ד ס"י דמי שיש עליו ג' בע"ח שחייב לזה ק' ולזה ר' כו' דחולקין בשוה דשם כל א' הלו' מעותיו ובשעת הלוא' נשתעבדו נכסי הלו' לבעל הק' כמו לבעל הש' משא"כ בנותן מתנ' מרצונו הטוב דשורת הדין הוא למי שהרא' כוונתו להרבות בנתינ' יתן לו יותר ומש"ה נוטלין לפי ערך וע"ל סי' רנ"ג ס"ט:

יג **כאילו**. עמ"ש הט"ז בזה ע"ש:

יד **לקנוניא**. פי' הסמ"ע דר"ל שכבר נתנו היורשי' להמקבל והניחו שטר צוואה בידו או החזירו לו כדי שיטרוף מלקוחות ויחלקו עמו דכל שהשטר צוואי בידו לא מרעינן לשטרי דאינשי וע"ל סי' מ"א ס"ג בהג"ה ולקמן ס"ס רנ"ג ע"ש:

טו **שסיללק**. ובכתוב' גובה בכה"ג לדעת ר"ח ור"ת והרא"ש עיין בא"ע סי' ק'. ש"ך:

טז **וסוף**. והש"ך כתב דדין זה צ"ע ע"ש:

יז **קטנים**. עיין בתשוב' מבי"ט ח"ב סי' קנ"ה ובתשו' ראנ"ח סי' כ"ח:

יח **חצי**. וכ"כ הט"ו בסי' ק"ז ס"ז בבא לגבות מיורשים וע"ש ובתשו' מבי"ט ח"א סי' רי"ח:

יט **למה**. הטור מסיים בטעמו ז"ל דשמא לא רצה לתבוע עד עתה דלפעמים הלו' אלם ולפעמים המלו' עשיר ויש לו שט"ח הרב' ואינו זוכר לכולם עד שיזדמן לידו מיהו בשטר ישן צריך דרישה וחקיר' עכ"ל:

כ **זכותו**. ול"ד למ"ש הט"ו בר"ס קמ"ז דאם לוי הי' א' מעידי המכיר' שוב א"י לערער על הלוקח לומר שהשד' שלו דשאני הכא דאין לו אלא שעבוד על הנכסים וי"ל סבור

הייתי שיפרעני במזומנים או ממקום אחר משא"כ התם דמערער על שדה הנמכר גופי' ואומר שלו הוא ומ"ש הט"ו בסעיף שאחר זה דלוי הי' לו שטר על שדה הנמכר ואפ"ה יכול לטורפו התם נמי מיירי שלא הי' השטר על הבית עצמו שהוא שלו רק שמשועבד לו א"נ התם לא עבד מעשה אלא שהי' במעמד המכיר' ומה שמינהו ראובן על הבנין בזה י"ל כוונתי הי' שאבננו לפי רצוני ואח"כ אטרפנו משא"כ התם דמה שחתם נפשו על השטר הוי מעש' דמגרע כחו. סמ"ע:

כא **קרקעות**. כתב הסמ"ע דאם הם מטלטלים בכל ענין הוי מתנתו מתנ' אף ששעבדם לו אג"ק משום תקנת השוק ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' ס"ג:

כב **פעם**. ע"ל סי' רמ"א ס"ו ועמ"ש הט"ז בזה (וע"ל ס"ס פ"ו):

כג **והוריש**. דרשות יורש כרשות הלו' דברא כרעא דאבוה הוא ומ"ש וי"ח הט"ו סתמו וכתבו בר"ס ק"ז ובסי' זה סכ"א ובס"ס קי"ב דבן במקום אביו קאי לענין יאוש ושינוי רשות ולא מחשבינן רשות יורש לרשות אחר וכאן דכתב די"ח נמשך אחר לשון בעה"ת עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך אם קנה והוריש גוב' וכן מוכח בש"ס ב"ב דף קנ"ז ע"א וכן עיקר ותימא על המחבר דכ' דעת הי"ח ועיין ב"ח דנסתפק בירוש' דמחיים ע"ש:

כד **עמו**. ומיירי שאותן נכסים היו ביד יהוד' כשלו' משמעון או שכתב לו דאקנה ואם הן מטלטלים צריך להקנותן אג"ק ובדאקנה וקיצר כאן דלא איירי מדין זה וסמך אמ"ש אח"ז. סמ"ע:

כה **נכסיהם**. פי' שטרותיהן דלהן בעינן קנין אגב דאם מכרו קרקעות לא בעינן אגב ואם מכרו שאר מטלטלים לא מהני אגב מפני תקנת השוק אבל בשטרות לא תקנו תקנת השוק עכ"ל הסמ"ע וכן עיקר. ש"ך:

כו **שלו**'. כתב הסמ"ע דר"ל כל א' לפי ענינו שכנגד מ"ש שמכר שמעון הלו' ראשון שטרות שלו אמר כאן שמכרן אחר שלו' שמעון מראובן וכנגד מ"ש או שמכר יהוד' נכסיו קאמר דהיינו כשמכרן אחר שלוה משמעון דאז חל שעבוד כל מלו' עליהן קודם שמכרן הלו' שלו ודלא כמה שפי' בע"ש כו' ע"ש:

כז **מקרקעי**. צ"ל דמיירי נמי שהיו בידו השטרות קודם שלו' כל אחד מהמלו' שלו מש"ה לא כתב דבעינן נמי שיכתוב לו דאקני דכיון דכתב אג"ק נעש' להשטרות דין קרקע עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך מיהו נרא' דהיינו דוקא כשבאין לגבות בשטרות מטלטלים אבל כשבא לגבות קרקע וכ"ש אם כבר גבה הלוקח קרקע אז א"צ דאקנ' וכמו שהוכחתי בס"ס פ"ה וע"ש וכתב עוד דאם אין ללוה השני רק קרקע אז א"צ שעבוד אג"ק וכיון דיגבה בשטר קרקע א"כ מפיק משעבודא דר"נ כן מוכח בבעה"ת וכ"ש אם כבר גבה

הלוקח השט"ח קרקע או מלו' של המוכר השט"ח טורף ממנו הקרקע אפי' אין בשטר שלו שעבוד מטלטלי אג"ק דכיון דהשתא גבה קרקע מחשב כקרקע ומפיק מיני' מדר"נ וכן מוכח להדיא בהר"ן ובהרמב"ן ובט"ו סי' פ"ה ס"ו ע"ש ויש להוכיח כן מסוגית הש"ס פ' כל שעה (פסחים דף ל"א ע"א) וע"ש בתוס' מ"ש בשם ר"י וה"ה כשלו' השני שעבד מטלטלי אג"ק אז א"צ המלו' הראשון שעבוד מטלטלי אג"ק נגד הלוקח השט"ח וק"ק על הט"ו כאן שסתמו הדברים דהא צ"ל דמיירי שיש להלו' השני מטלטלים לשלם ולא שעבד אותן אג"ק וזה הי' להם לבאר כי דין זה חדוש הוא וברור עכ"ל:

כח **יחלוקו**. כתב הב"ח ואע"ג דשעבודא חל ג"כ אמה שיקנ' הכא מיירי בדלא כ' דאקנה ולהכי לא חל אמטלטלים שלא היו ברשותו עכ"ל ודבריו תמוהין דהא אפי' כתב להם דאקנה הא לוה ולו' ואח"כ קנה יחלוקו אפי' כתב לשניהם דאקנ' וכמ"ש סי' ק"ז ס"ו והוא פשוט בש"ס וכל הפוסקים. ש"ך:

כט **לראשון**. כ' הסמ"ע צ"ל דמיירי דלשני לא כ' אגב דאל"כ להשני הוה משתעבד ולא להראשון כדין קרקע שקנה הלו' בין ב' הלואות שהלו' זאח"ז אם לא שכתב להראשון אג"ק ודאקנ' וקנה מטלטלים או הלו' לאחרים ואח"כ חזר ולו' מהשני וכתב גם להשני אג"ק ודאקנ' דאז ג"כ משתעבד להראשון ולא להשני עכ"ל ודבריו תמוהין דפשיטא דאין אגב מועיל לראשון אם לא שכתב לו דאקנ' וכמ"ש הוא גופי' בסי' ק"ד ס"ק ט"ו וסי' קי"ג ס"ק י"ד והוא פשוט אלא פשיטא דמ"ש הטור או קודם שלו' מהאחרון מיירי שכ' לראשון ולשני דאקנ' וגם אגב ואולי לא הוי משמע להסמ"ע לפרש הכי דא"כ ברישא בהלו' לאחר שלו' משניהם נמי וכמ"ש הב"ח שהבאתי בסמוך וע"כ גם בכאן דחק הב"ח אבל כבר כתבתי דליתא אלא ברישא מיירי אפי' כתב לשניהם אגב ודאקנ' כנ"ל ברור. שם:

ל **הראשון**. היינו כשיש ללוה האחרון מטלטלים אבל אם באו המלוים לגבות מהלו' של לו' שלהם קרקע אז המלו' ראשון קודם למלו' שני אפי' לא כתב למלוה ראשון אגב דכיון דאין לו רק קרקע יש לו דין קדימ' ומפקינן מיני' מדר"נ כן מוכח בבעה"ת מיהו מתשו' הרשב"א שהביא הב"י בסי' ק"ד ס"ד נרא' להדיא שחולק מיהו נרא' עיקר כבעה"ת ומ"ש הרשב"א טעם לזה דקי"ל כרבא בפ' כ"ש דבע"ח מכאן ולהבא הוא גוב' נ"ל דלאו מילתא היא דהא אמרינן התם דלענין שעבודא דר"נ לא שייך מכאן ולהבא גוב' אלא ה"ל כאילו הלו' השני מהראשון דאל"כ אמאי יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בע"ח חוזר וגוב' מהן וע"ש ודוק. שם:

לא **אגב**. כתב הסמ"ע דבעינן נמי דכתב ראובן ליהוד' דאקנ' ונרא' דמש"ה חזר וכתב הט"ו דין זה כאן אע"ג דכבר כתבו בסכ"ב כו' ע"ש ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' ק"ב:

סימן קיב

א **לא.** הטעם מפני שלא סמכה דעתו בשעת הלוא' עליהן שהרי לא היו בידו. סמ"ע:

ב **הלו'.** ואם מת ונפל קמי יתמי עיין סימן ק"ז ס"א וסימן קי"א סכ"ח:

ג **וי"א.** הש"ך האריך בזה להכריע כדעת הי"א ע"ש ובתשו' ן' לב כלל י"ב סי' ס"ח ובתשו' רש"ך ס"ב סימן מ"ד וס"ג סי' פ"ג ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קמ"ט וקע"ו ובמהרשד"ם חח"מ סי' ר"י ובמהרי"ט ח"א סי' קכ"ח ובתשובת ד"ר סי' שמ"א ובמהר"א ששון סי' ק' וסי' רכ"ה:

ד **חולקין.** ע' בש"ך שהכריע מן הסברא ומן הש"ס כדעת היש חולקין ודחה ראיות הרשב"א שהוא דעה הראשונ' ע"ש (וכן פסק הט"ז ע"ש) וע"ל ר"ס ס' ולקמן סימן ר"ט:

ה **המקבל.** משום שהיורש מוחזק בה והמקבל מתנה בא להוציא והמע"ה. סמ"ע:

ו **עיקר.** עמ"ש בזה בסי' ס' ס"ק י"ט ע"ש ובתשובת מהר"א ששון ס"ס קנ"א ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' רס"ה:

ז **משניהם.** כ"כ ג"כ בטור והא דלא כתבו שטוען המאוחר שביני ביני קנאן ושלו לבדו הן וכמ"ש הט"ו בסי' ק"ד משום דהיא טענ' גרועה שנא' שלא הי' של הלו' מעולם וגם לא קנאה כ"א דוקא ביני ביני עכ"ל הסמ"ע ופירש הש"ך דר"ל דאין דרך לטעון כך אבל אי טעין כן טענתיה טענ' וכ"מ להדיא בב"ח ס"ה ע"ש והגאון אמ"ו ז"ל כ' לא מצינו ל' הש"ס ופוסקים אלא לוה ולוה ואח"כ קנה ואז יחלוקו אבל לוה וקנה ולוה נרא' דמשתעבד לראשון וא"כ א"צ לדוחק דהסמ"ע וע"ל בט"ו סי' ק"ד היכא דכת' לשניהם דאקני וה"ה אם לא כת' לשניהם דאקני צ"ל הדין כן ולכל הפחות יחלוקו עכ"ל אמ"ו ז"ל ועמ"ש לעיל סי' ק"ד ס"ק ט"ו וע' בב"ח שהקש' ולהימניה במגו דכולה שלי ולמ"ש אמ"ו לק"מ גם בלא"ה לק"מ דלא יהא אלא שנים אוחזין בטלית כו' וזה אומר חציה שלי דלא מהימנינן ליה במגו כו' וכמ"ש התוספות והנ"י ושאר מפרשים וכל התירוצים דשם שייכים כאן כו' ע"ש:

ח **ויש אומרים.** הא דלא כת' הרמ"א גם כאן דהעיקר כסברא הראשונ' כמ"ש בשני סעיפים הקודמים והטור משוה אותן יחד ע"ש צ"ל דשאני התם דמעמידין הקרקע בחזקת הלוקח או היורש שמוחזקין בה משא"כ בזה דאין שום אחד מוחזק בהקרקע וכ"כ בד"מ בהדיא שיש לחלק ביניהן מה"ט ושכן נ"ל עיקר ע"ש. סמ"ע:

ט **לוקח.** מדסתם המחבר משמע דאיירי אפי' היא בחיי' ויושבת תחת בעלה וא"כ ק"ק דבסימן ק"ג ס"י כתב הרמ"א די"א דוקא כשמתה האשה כו' ואפשר לומר דכאן מיירי מנכסי צ"ב שנחשבין מיד כשלו ושם איירי מנ"מ דשמה נקראת עליהן עכ"ל הסמ"ע *

אבל באמת לא דק בזה דגם הכא מנ"מ איירי כמבואר בש"ך אלא שבסי' ק"ג שאין לבעל שום היזק דהא אין לו רק פירות ומה לו מקרקע זו הפירות או מחוב השומא שיחזיר לה הבע"ח אבל כאן שיש הפסד לבעל ואיהו דאפסיד אנפשי' שלא כתב דאקני ס"ל לכ"ע דה"ל כלוקח כמו במלוה ע"פ דאינו גובה מבעל כמ"ש בא"ע סי' צ"א ס"ד וכמבואר בס"פ י"נ ועיין בספרי מ"ז מ"ש שם. (א"ה עמ"ש בזה בסי' ק"ג ס"ק כ"ט ע"ש). והש"ך כתב דגוף הדין הזה צ"ע ועכ"פ נ"ל דהוי ספיקא דדינא ואי תפס מלוה לא מפקינן מיני' ע"ש באורך וכתב עוד דמ"ש המחבר ועמדה ונשאת הוא ל"ד אלא לפי שבבעה"ת הוציא כן מלותה ואכלה ועמדה ונשאת נקט נמי הכא האי לישנא אבל אה"נ היכא דנשאת מתחל' ומת ראובן אין המלו' גובה מהבעל לפי סברא זו דהבעל לוקח הוי והכי מוכח בש"ס ס"פ מי שהי' נשוי ובטור א"ע ר"ס צ"א גבי דכיון שא"ל כן כשהיא נשואה מאי קא"ל אחריך ליקני ע"ש ובתשו' מהרי"ט סי' ט' וסי' ל"ג ול"ד ובתשו' מהרשד"ם סי' קפ"ט עכ"ל (ועיין מ"ש הט"ז בדין זה):

סימן קיג

א **טורף**. משום דאין מתנת שכ"מ אלא לאחר מית' והשיעבוד הוא עתה מיד בחיים עכ"ל הסמ"ע (ועיין בכנה"ג שהאריך בזה ותמה על תשוב' המבי"ט מ"ש בח"א סי' רס"ה ע"ש):

ב **אגב**. וא"צ לכתוב לו דאקני אם היו המטלטלים בידו בשעת הלואה ומכרם אח"כ אלא מפני דאין לברר בקלות אימת באו המטלטלים לידו ויש מקום להלוקח לומר הבא ראיה שהיו ביד המוכר בשעה שלוה ממך לכן נהגו דבכל שעבוד אג"ק לשעבד ג"כ בדאקני כ"כ הסמ"ע (מלוה ע"פ אינו גובה ממטלטלי שנתן לבניו במתנת בריא אבל מלוה בשטר אע"ג דלא שעבד לו מטלטלי אג"ק גובה ממתנ' זו ואפי' אחר תקנת השוק לדעת מהר"ם ז"ל ויוכל המוחזק לומר קים לי מהרש"ך ח"א סי' ל"ד. חזקות שלנו אפי' למ"ד דדייניו להו כמטלטלי לענין שעבוד הן כקרקע כיון דלא שייך טעמא דיכול להבריחם. כנה"ג):

ג **קודם**. וכתב הסמ"ע בשם הה"מ דהיינו דוקא אם היו לו הקרקעות בשעת השעבוד דאז משעת כתיב' חל שעבודו ועיין בתשו' מהרי"ט סימן קכ"ג:

ד **כאסמכתא**. לשון הטור שעיקר שעבוד המלוה הוא על הקרקעות ושעבוד מטלטלי אג"ק אינו אלא כמו ערב כו' ובפרישה כתבתי שהוא גרוע מערב כיון שיכול להבריחם ומש"ה צריך לכתוב בזה דלא כאסמכתא אף דא"צ לכתוב כן גבי ערב. סמ"ע:

ה **מעכשיו**. ע"ל סי' נ"ה וסי' קל"א ור"ב ובסימן ר"ז סי"ד ובתשובת הראנ"ח ח"א סי' כ"א:

ו **ועבדים**. ואע"ג דבסי' ר"ב ס"ח נתבאר דהמקנה עבדים אג"ק לא משתעבדי אא"כ הן בתוכו שם מיירי בקנין גמור אבל להיות שעבוד המלו' חל עליהן בקנין אג"ק יש לו קול וחל השעבוד אפי' אינן על הקרקע וע"ל סי' ס' וסי' קי"ב ור"ט שכ"כ הטור לענין דברים שלב"ל דג"כ חל השעבוד אף דלא חל הקנין וע"ש. סמ"ע:

ז **שהוא**. ז"ל בעה"ת והקנאת ד' אמות בחצירי דכתבינן לאו דוקא ד"א דאפי' בכל שהוא סגי. שם:

ח **לחובתו**. ז"ל הסמ"ע דכשאין אנו מוחזקין בו דלית ליה קרקע או אפי' כתב בשטר סתמא דהקנה לו מטלטלי אג"ק סגי בהכי ואמרינן ודאי יש לו קרקע אבל כשאנו יודעים ומוחזקים ביה דלית לי' קרקע לא סגי בהכי דדלמא טועה וסובר דמקנין מטלטלי אג"ק שאינו שלו וא"י להקנות מטלטלי אג"ק אא"כ הקנה לו בפי' בפנינו ושאלו העדים את פיו אם יש לו או כתב כן בשטר הרשאה הקניתי לו ד"א קרקע ואז אמרינן כיון דידע דצריך הקנאה אינו משקר ובודאי יש לו קרקע אף שאין אנו יודעין בה עכ"ל (ועיין ביו"ד סי' קע"ג בט"ז שם ס"ק ט' דגבי איסור רבית לא מהני כשכותב בהיתר זקוקים ואין לו ע"ש):

ט **השוק**. דלא ירצה שום אדם לקנות מטלטלים מחבירו וכמ"ש הט"ו בר"ס ס' ע"ש ובא"ע סי' ק' ס"א וסי' ק"ב ס"ב ובב"ש שם:

י **בזה**. דלא שייך תקנת השוק אלא לגבי לקוחות דימנעו מליקח וה"ה במקבל מתנה דבכלל מכר הוא משא"כ בשני מלוין. סמ"ע:

סימן קיד

א **כלום**. גם בבני חורין כתב הט"ו כן בסי' ק"ג ס"ו אלא דשם כתב פלוגתא בעבר הזמן או משכון' ע"ש. סמ"ע:

ב **רוצה**. (א"ה הנה הרב הסמ"ע כתב דדין זה נחלק לג' דינים ע"ש ומה שהשיג הש"ך עליו. אמנם כל דבריהם הם משוללים הבנה ואין לעמוד עליהם כי אם לפרשם בדוחק גדול מה שאין להעמיס במשמע לשונם וצ"ע ועיין בדרישה סימן ע"ב סעיף ט"ז ובסי' ק"ט סעיף ב' ובסי' זה ס"ו ודו"ק):

ג **מנה**. שהרי אין השדה שוה יותר אלא מכח שחביבה על המלוה קיבלה במאתים. טור:

ד **לסלקו**. כבר כתבתי דהיינו דוקא כשאינו רוצה הלוקח לסלקו בכל החוב וכמ"ש הט"ו בסמוך בסס"ז ע"ש עכ"ל הסמ"ע וזהו טעות דהכא אפי' ירצה ליתן כל החוב אינו יכול לסלקו מטעם דשומא לא הדרא ללוקח וק"ל. ש"ך:

ה **במדינה**. פי' בעיר או ברחוק מהלך יום א' לאפוקי אם אינו במדינה א"צ להמתין עליו כיון דשבועת אין לו אינה אלא מתקנת הגאונים אלא הלוקח יהדר אח"כ על הלוה. סמ"ע:

ו **מכרו**. דאלו מכרו יאמר לו הלוקח לאו בע"ד דידי את אלא זה שלקחו ממך. שם:

ז **וכולל**. אין לשון זה מדוקדק דגם שלא מחלו ושלא מכרו הוא מצד גלגול ולכך תוך הזמן א"צ לישבע כלל ובטור איתא בזה"ל וכולל בשבועתו שאין זה שטר אמנה ושלא מכרו לאחר ולא מחלו והוא נכון עכ"ל הש"ך וכתב הסמ"ע ודוקא כשצריך לישבע עיקר השבועה דאינו פרוע כו' תקנו חז"ל לכלול בשבועתו ג"כ כו' אבל אם נתברר שלא פרע לו א"צ לישבע כלל ומ"ה מסיק דאם הוא תוך הזמן טורף בלא שבועה וע"ל סי' ע"ח ס"ב:

ח **בטל**. הטעם דבשלמא גבי הלוה או יורשיו דעלייהו מוטל לפרוע להמלוה מעצמן ולמכור הנכסים ברצונם ולא עשאוהו והב"ד עשו ככל המוטל עליהן בשומא והכרזה מש"ה מכרן קיים משא"כ לוקח שאין מוטל עליו לפרוע חוב המלוה ומש"ה נעשו הב"ד כשלוחו וכשם שאם טעו במה שהוא היזק להלוקח יכול לבטל המקח כדין שליח שעיות כן נמי אם טעו הב"ד לטובת הלוקח יכול המלוה לבטל המקח. סמ"ע:

ט **ללוקח**. מפני שהוא פסיד' דלוה דאם ישמעו להלוקח לא יפטר הלוה מהמלוה בהיתרון בכדי חובו משא"כ במלוה שבא לגבות מיורשים כמ"ש הט"ו סימן ק"ט ס"א דאף אם ירצה המלוה לקבל השדה שהניח הלוה בכל החוב מ"מ שומעין ליורשים האומרים ניתן לך בשומת ב"ד דהתם אין פסידא ללוה בזה שכבר מת ולהיורשים יש ריוח בהשומא שאם יהיו להן מעות אח"ז יכולין לחזור ולפדותו בערך השומא מיד המלוה דהא שומא הדרא ליורשים כמ"ש שם עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך אבל לפי מה שפסקתי בסי' קט"ו סס"א א"כ הכא אפי' מת הלוה ולא הניח נכסים אחרים כלל אין שומעין ללוקח וכן עיקר עכ"ל:

סימן קטו

א **דאקנה**. כתב הסמ"ע היינו למאן דס"ל בדאקניה לא אמרינן אחריות ט"ס הוא כמ"ש בר"ס קי"ב מיהו אפי' לפי שיטתייהו א"צ דאקנה כ"א הלוה למלוה אבל בלוקח לענין השבח אמרינן דהוי כאילו כתב לו דאקנה לכ"ע. והש"ך השיג עליו בזה ע"ש:

ב **מאליהם**. הטעם דבהשביח ממילא יכול הבע"ח לומר ללוקח אתה נכנסת בשעבודי לקנות ואילו לא קנית הי' נשבח מעצמו ביד הלוה והייתי גובהו כולו בחובי משא"כ בהשביח מחמת הוצאות הלוקח. סמ"ע:

ג **ענין**. כתב הש"ך דאפותיקי מפורש גם י"א אלו מודים דגוב' כל השבח כו'. ע"ש:

ד **עיקר**. ע' בש"ך שהאריך להכריח דדעת הרב' פוסקים כהרמב"ם דשבח' דממיל' טורף אפי' בדלא כת' ליה דאקני ע"ש שמסיק וכת' ז"ל ועכ"פ זכינו לדין ברור דשבח דממיל' כגון נתייקר' ודיקל' ואלים וארע' ואסק' שרטון וכל מה דנוטל בו בכור פי שנים ולא מקרי ראוי לגביה לא מקרי דשלב"ל לענין דאקני ובע"ח גוב' כל השבח ההוא מן הלוקח כן נלע"ד ברור כשמש דמקום הניחו לו מן השמים בזה עכ"ל:

ה **חצי**. ובהרא"ש איתא דאם הקרקע שוה ק' זהובים והשבח י' זהובים יקח הלוקח עשר' חלקי השבח והמלו' חלק א' והב"י כת' עליו שדבריו מתמיהים וכבר האריכו בס' א"א ובס' מעד"מ פ"ק דב"מ והב"ח ליישב דברי הרא"ש דהיינו ע"פ שטת ר"ח לעיל סי' ק"ד סי"א דחולקין לפי ערך מעותיהן ואין להאריך בזה כיון דאנן קי"ל שם סי"ד דלא כר"ח אם כן הכא בכל ענין חולקין השבח ביחד והיינו שסתמו כל הפוסקים וכתבו דגוב' חצי השבח. ש"ך:

ו **כלל**. כבר כתבתי שכן עיקר וכת' הרי"ף והרא"ש והנ"י דל"ד ליורד שלא ברשות דנוטל הוצא' מבעל הקרקע דהתם אדעת' דשקיל ממרא דארע' הוא דאשבח אבל הכא לאו אדעת' דשקיל מב"ח הוא דעבד אלא אדעת' דאי מפיק ליה ב"ח מיניה הדר עליה דמוכר שכך כותב וכו' וע"ש ואע"ג דהמוכר שדה ונמצאת שאינה שלו נוטל הוצא' מנגזל כמ"ש בסי' שע"ג שאני התם כיון דאלו הוציאם נגזל מהמוכר גופיה היה מוכרח ליתן לו ההוצא' א"כ מה מכר ראשון לשני כו' משא"כ הכא שהמוכר חייב לבע"ח כשיעור השבח ההוצאה. שם:

ז **מאחר**. ומשכחת לה כגון שאלו המאוחרים הם במדינה אחרת ואין אומרים למלו' להוציא מאתים על מנה ולהניח אלו אע"פ שקדמו וכן הדין אפי' אצל בני חורין גמורי' כמ"ש בסי' קי"א סי"א כ"כ הה"מ ועיין בש"ך:

ח **השבח**. ז"ל הש"ך משמע דבין שבח דמחמת הוצאה ובין שבח דממילא חוזר וגובה מנכסי המוכר כגון שלקחה בק' ונתייקרה ושוה ר' לא אמרי' הרי לא נתן למוכר רק ק' וגם לא עשה בה שום מעשה ולמה יטול יותר ממה שנתן אלא גובה מהמוכר ר' וכ"מ להדיא בהרא"ש פ"ק דב"מ ושאר פוסקים וכן הוא להדיא בט"ו ר"ס קי"ו ע"ש:

ט **חורין**. מפני תקון העולם שאין קול להשבח ולא ידעו הלקוחות להזהר מליקח כנגדו מהמוכר כ"כ הסמ"ע והרמב"ם כ' הטעם לפי שאינו קצוב וכ"כ רש"י והרי"ף והרא"ש כתבו מפני שאין כתובין עיין בש"ך:

י **ללוקח**. והש"ך השיג על דין זה ע"ש באריכות:

יא **שאכל**. ל"ד שאכלם אלא כל שאינם מחוברים עוד לקרקע הרי הוא כאילו קדם וגבה וקי"ל לוה ולוה ואח"כ קנה דאם הקדים א' וגבה מה שגבה גבה כמ"ש הט"ו בר"ס ק"ד עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דאין דבריו נכונים דאין ענין קדם וגבה לכאן דהא אפי' מונחים עדיין שם אין בע"ח גובה מהן כל שאין מחוברים לקרקע אלא נ"ל הטעם דתלושים מטלטלים נינהו ובע"ח א"י לטרוף ממטלטלי וכן מוכח להדיא מדברי הרמב"ן והה"מ וכן משמע בהרא"ש ושאר פוסקים ומה"ט לרוב הפוסקים אפי' מחוברים אי לא צריכה לארעא לא גבי מינייהו דכתלושים נינהו ולפ"ז אפי' קדם בע"ח וגבה אותן פירות התלושים או העומדים ליתלש מוציאין ממנו דה"ל כמטלטלים שקנה הלוקח וזה נ"ל ברור עכ"ל:

יב **צריכים**. הרא"ש ס"ל דבעי' שיצטרכו קצת להקרקע עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך:

יג **לסלקו**. עיין מ"ש הש"ך בשם בעה"ת וע"ל סי' קי"ד ס"ג וצ"ע (עמ"ש שם ס"ק ב'):

יד **אינו**. ואם המוכר רוצה לדון הבע"ח יכול לסלקו בזוזי כ"כ הרא"ש פ"ק דב"מ והטור בר"ס רכ"ו. ש"ך:

טו **שניהם**. ז"ל הטור יכול הבע"ח לומר להלוקח טול חלקך בקרקע והלוקח א"י לומר תן לי חלקי במעות ואין המלוה יכול לכופו שיקחנו במעות עכ"ל הסמ"ע ועי' מ"ש הש"ך לחלק בזה ע"ש שכתב עוד ז"ל ולשון ישתתפו אינו מדוקדק ואדרבא איפכא הל"ל חולקין כמ"ש בסי' קע"א וכ"כ כל הפוסקים נוטל חלקו בקרקע וכתב הה"מ ולמדו מכאן דהיכא שהחוב דבר מועט והקרקע המגיע לגביית חובו אין בה שעור שאין ב"ד מזקיקין הבע"ח ליקח בחובו פחות מכשיעור אלא מוכרים או משכירין הקרקע לזמן ונותנים לו מעותיו וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל בתשובותיהם ע"כ וע"ל סי' ק"ג ס"ה:

טז **אפותיקי**. וה"מ כתב דיש שטה אחרת בזה שלא יפה כח האפותיקי משעור חובו אלא שיכול לסלק להלוקח בדמים ואינו מחויב לתת לו קרקע אבל לענין השבח אין חילוק באפותיקי ולזה נוטה דעת הש"ך והכריח כן בראיות ע"ש דמסיק וכ' ז"ל סוף דבר לפ"ד שטה זו עיקר בגמ' ובסברא אך כיון שרבו הראשונים החולקים אינני כדאי להכריע אבל מכל מקום נ"ל ברור שיכול הלוקח לומר קים לי כוותייהו עכ"ל:

יז **הוצאותיו**. והיינו בדלא הלוה לו אלא שעור ארעא אבל אם הלוה לו שעור ארעא ושבחא אינו נותן לו אפי' מן ההוצאה כלום כ"כ הטור בהדיא בס"ו סמ"ע:

יח **מתנה**. הטעם דסתם מתנה לית בה אחריות ואם יטרוף הבע"ח מידו השבח לא יהי' לו על מי לחזור לגבותו לכן לא רצו חז"ל להפסידו בתקנתן משום נעילת דלת משא"כ לוקח דמסתמא יש לו אחריות ויכול לחזור על המוכר. שם:

יט **כלום**. כתב הש"ך דזהו ל' הרמב"ם וכ"כ בעה"ת ומשמע דאינו גובה אפי' השבח היתר על ההוצא' אכן רבינו ירוחם כתב דלפי דברי הרי"ף נראה דשבח יתר על ההוצא' דינו כשבח הבא מאליו וכ"כ הרמב"ן כו' ע"ש באריכות דמסיק שנ"ל עיקר בזה כדעת הרי"ף:

כ **דממילא**. והש"ך כתב דנ"ל עיקר דטריף בכל שבחא דממילא וע"ש שהאריך בזה:

כא **דינו**. ול"ד לאם התנה עם הלוקח דלא יגבה מדאקנ' דאין ללוקח בשבח כלום אלא המלו' גובה כולו דשאני התם דאף אם לא יגבה ממה שקנה ומכר לאחר אחר לקיחתו מ"מ ממה שימצא ביד הלו' קרקעות ומטלטלי יכול לגבות מידו בעד אחריות ואפי' מגלימ' דעל כתפי' נמצא דלא יהי' ללוקח הפסד בודאי משא"כ כאן דהתנ' עמו שלא יהי' לו עליו אחריות כלל. סמ"ע:

כב **מהשבח**. גם כאן כתב הש"ך דנ"ל עיקר דשבח היתר על ההוצא' גובה מהם:

כג **חולקין**. והש"ך הכריע כדעה הראשונה ע"ש שהאריך הרבה בזה:

כד **שמא**. קמ"ל בזה דאף שבע"ח טוען שמא והיתומים ברי אפ"ה עליהן להביא ראי' וה"ט דמוקמינן השד' כמות שהיא אחזקתו שהי' גם ביד אביהן כך. סמ"ע:

כה **וי"א**. עיין בש"ך שהאריך בראיות לפסוק כדעת הרמב"ם דאפי' בלא עשאו אפותיקי על היתומים להביא ראי' ע"ש:

כו **אפותיקי**. משמע דאפי' אסיק ביה שעור ארעא ושבחא ועשאה אפותיקי צריך לשלם ההוצא' להיתומים וכן הוא בכל הפוסקים והוא מוכרח בש"ס ודלא כב"י. ש"ך:

כז **בדמים**. ז"ל הש"ך ולפי מ"ש ס"א דהעיקר כהראב"ד וסייעתו דיכול הב"ח לומר לדידי שויא האי ארעא כדי חובי א"י לסלקו מהקרקע בדמים עד שיתנו לו כל חובו ולא ינכו לו כלום ואפשר דר"ל מסלקין אותו כשנותני' לו כל חובו עכ"ל (מי שאמר שתטול בתו כחצי חלק זכר אינה נוטלת מהשבח שהשביחו היתומי' מהר"ם מפדואה ז"ל סי' נ"א. כנה"ג):

סימן קטז

א **באלף**. עיין בסמ"ע שהקש' דמשמע מכאן דטורף כל היוקר ובסי' קט"ו כתב הט"ו שאין המלו' גוב' אלא חצי השבח ותירץ דמיירי בשעשאו למלו' אפותיקי ועי"ל דה"ק והוקרה והוי שוה חצי השבח אלף. ב"ח וק"ל עיין בתשו' מבי"ט סי' שי"ט עכ"ל הש"ך:

ב **ת"ק**. כ"כ הטור אבל בבעה"ת ליתא אלא אם לקח באלף אע"פ שלא הי' שוה אלא ת"ק וי"ל דדוקא בכה"ג דיכול הלוקח לומר הרי אתה רואה שמתחל' לקחתי' ממך באלף אע"פ שלא הי' שוה אלא ת"ק כי לדידי שויא אלף אבל אם הוזלה ועומדת על ת"ק למה

ישלם יותר משוי' וכ"כ הה"מ בפשיטות גבי ערבות פכ"ה מהל' מלו' ומביאו ב"י סי' קל"א סי"א והב"ח כתב שם דהה"מ לא דק במאי דנקט הוזלה שהרי בסי' קי"ו מבואר דאם הוזלה כותבין טירפא כמה שהי' שוה תחלה כו' ואין דבריו נראין דודאי הה"מ חולק על הטור ומסתבר בדבריו. ש"ך:

ג **טירפא**. נרא' דוקא לבני חורין כותבין הטירפא דשבח אינו גובה ממשעבדי כמ"ש ר"ס קט"ו וע"ש מיהו להתוס' והה"מ שהבאתי שם דמלקוחות שקנו אחר הטירפא טורף גם השבח לפי שהוא קצוב כותבין לו לטרוף מלקוחות אלו עי' בירושלמי גיטין פ' הנזקין הלכה ב' באריכות מדיני טירפא עיין שם. שם:

ד **האחריות**. אבל הבעה"ת כתב דבמוכר בעדים לבד לא אמרינן אחריות ט"ס הוא כיון דלא כתב שטרא וכן משמע להדיא ברשב"ם פ' חזקת (בבא בתרא דף מ"א) וריש מ"ב ע"ש ודוק. שם:

ה **לראיה**. פי' אף שא"י לוקח ראשון לטרוף מלוקח שני כשאין לו שטר מכר אא"כ העדים מעידים שלא חתמו על שום שטר מ"מ לענין לגבות מהלוה כותבין לו שהלוה יודע האמת אם נתן לו שטר ע"כ לא חשו שמא יטרוף ב' פעמים וגם איהו דאפסיד אנפשיה דה"ל לעדים שלא יעידו ע"פ כשחתמו לו שטר. סמ"ע:

סימן קיז

א **מכאן**. ל' הטור שא"ל אם לא אפרע לך גבה מזו כו' דאע"ג דא"ל כן לאו לאוקמא ברשותיה אסיק ולאו אדעתא דזה לחוד אוזפיה וגם אם הלוה רוצה לסלקו בזה יכול המלוה לו' איני חפץ בזה אם היא זבורית או שעומדת במקום שאינם דרים שם וכן הוא דעת רוב הפוסקים דהרשות ביד שניהן לחזור אפי' היא בעין ולא כמשמעות המחבר דוקא בשטפה נהר והוא דעת הה"מ והרמ"א כתב די"ח וס"ל כן אפי' היא בעין. סמ"ע:

ב **במעות**. וה"ה במטלטלים דנקרא מיטב ואפי' באפותיקי מפורש יכול הלוה לסלק להמלוה בהן עכ"ל הסמ"ע וכ"כ לעיל סי' ק"ג ס"ו ע"ש וכ"כ הב"ח ועיין בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קמ"א ובתשובת רשד"ם סי' רע"ג ורע"ה. ש"ך:

ג **נכסים**. אפילו נשתדפה זו דא"ל נסתחפה שדך ובטור כתב עוד דאם מכר שדה זו כשיגיע זמן הפרעון טורף ממנו אפי' נשאר ביד הלוה נכסים ב"ח ע"ש. סמ"ע (המעכב נכסי ראובן ביד שמעון בשביל חוב שחייב לו ולא גבאם ונאבדו גובה משאר נכסים. מהרש"ך ז"ל ח"א סי' קצ"ד. כנה"ג):

ד **משכונא**. פי' הסמ"ע שמשכן לו שדהו לאכול פירות בנכייתא:

ה **הלוקח**. ל' הטור כגון שהיה עד באותה מלוה. סמ"ע:

ו **וקדם**. ואם באים יחד לגבות ממנו גובין בשוה וכמ"ש הט"ו בר"ס ק"ד ע"ש. שם:

ז **עבדו**. כת' הסמ"ע אבל כשלא עשאו אפותיקי לית ליה קול ואין דינו כקרקע וכמ"ש בסימן שס"ג והכלל דדוקא במילי דאורייתא דינו כקרקע ולא בשאר ענינים ע"ש:

ח **לחירות**. שהשחרור מוציא מידי שעבוד דהרי אין למלוה עליו אלא שעבוד. סמ"ע:

ט **מזמן**. דומה לזה כתבו הט"ו בסימן ס"ו סל"א במוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו להלוה ע"ש. שם:

י **דעת**. אבל מכח יחוד לחוד לא נאסר דקיימא לן כרבא דאמר בתיק של תפילין צר ביה ולא אזמניה או אזמניה ולא צר ביה לא נקדש. שם:

יא **יפדנו**. ודוקא בהקדש בדק הבית אבל הקדש בזה"ז סתמו לעניים ואין צריך שום פדיון המבי"ט ח"א סי' רע"ד ואין נרא' כן מתשובת ד"ר סי' תט"ו ומשאת בנימין סי' ק"ב וע' בהרמ"ע מפאנו ז"ל סימן ס"ג עכ"ל כנה"ג וע"ש:

יב **חולקין**. פירוש אף שאסרן על המלו' לחוד הן אסורין. סמ"ע:

סימן קיח

א **לאשה**. ורבים חולקים והמחבר גופיה הביא סברתם בא"ע סימן ק' ס"ג ותימ' למה סתם כאן כדברי הרמב"ם עכ"ל הש"ך וע' בספרי מ"ז שכתבתי שם תירוץ מספיק דכאן מיירי שכתבה ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך ומיירי באופן שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שכתבה לו באופן היותר מועיל לכן אומר לה הלוקח ראשון את היא דאפסדת כו' מה שאין כן בא"ע דשם איירי שלא נכתב באשה והדר בעלה אלא שהיא נתרצית למעשיו ובדין הוא שיכול' לטעון נחת רוח עשיתי כו' אלא מאחר שלא נתרצית במכירתו לראשון אנן פסקינן שלא תטרוף מהשני א"כ לא שייך לומר את היא כו' דהיא סברה בדעתה שאין ריצוי שלה כלום ולכך כת' המחבר שם ב' דעות:

ב **טורף**. ול"מ למימר אי שתקת כו' די"ל לכי תהדר דהא לא יהי' לך ריוח בחזרתך ומה לך שתמסרהו לי או להשני וכ"מ שאין לו ריוח בחזרתו לא אמרינן אי שתקת וע"ל בסימן קי"ט ס"ה עד כאן לשון הסמ"ע והקש' הש"ך ע"ז דהא בס"ס זה כת' הטור דאמרינן אי שתקת כו' אע"ג דאין לו ריוח כו' אלא נרא' דשאני הכא כיון שטרופו בא מכח הלו' ע"כ (וע' מ"ש הט"ז בזה והגאון ח"צ בהגהותיו שם השיב עליו ע"ש):

ג **שלו**. פי' שגזולה היתי' ובא הנגזל וטרפה מיד לוקח הראשון שדינו הוא שטורף גזילתו מיד זה שמצאו בידו וא"צ לחזור על המוכר שמכר' לזה הלוקח כמ"ש הט"ו בר"ס שע"א. סמ"ע:

ד **אפותיקי**. פי' אפותיקי מפורש שא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו וכמ"ש בר"ס קי"ז ולפי מ"ש דאפי' באפותיקי סתם אם לא נמצ' בשעת גבייה בני חורין ביד הלו' אף שהיו לו בנ"ח בשעת עשית אפותיקי כיון שעתה אינן בנ"ח גוב' מאפותיקי זו א"כ גם כאן נוכל לומר דאיירי אפי' באפותיקי סתם. סמ"ע:

ה **מוקדם**. כתב הסמ"ע דמל' זה וממ"ש אח"כ וב"ח אחרון טורף כו' מוכח דר"ל שהוא מוקדם לב"ח שני וצ"ע הא אפי' אם הי' מאוחר לב"ח השני מ"מ גובה ממנו כיון שעשאו אפותיקי וצ"ל דלא קרי ליה מוקדם אלא לעניין גבייה שהרי ב"ח האחר אף שהוא מוקדם א"י לגבות כיון שבשעת עשיית אפותיקי הי' ללו' עוד שדה אחר ואיהו דאפסיד אנפשיה במאי דכת' להשני דו"ד אין לי כו' ואין לו תקנ' אא"כ יניח לזה לגבות ראשונ' ואח"כ יגבה הוא מהראשון וע"י פשרה שייך שפיר לומר מוקדם ואחרון עכ"ל (והט"ז יישב בענין אחר דדוקא קאמר דבעל אפותיקי הוא מוקדם ע"ש):

סימן קיט

א **לוי**. ואע"ג דאם היו עדיין ביד שמעון הי' יכול לדחותו לזיבורית באמרו אם אין אתה נוטל זיבורית הריני מחזירם לראובן במכר או במתנה ותצטרך לגבותם ממנו דאין נפרעין מנכסים משועבדים כו' מ"מ לוי א"י לדחותו כיון דאין הזיבורית בידו להחזירם לראובן ושעבוד הב"ח דהיינו בינונית נמצאים ביד לוי יכול לטורפן ולהי"א שכ' הרמ"א בס"ה י"ל דזה מיירי שמת המוכר וכן צ"ל לקמן הרבה פעמים וגם אין לדמות זה לאלו קנה לוי בינונית מראובן והניח בידו זיבורית דהי' גובה דוקא מזיבורית דהן בנ"ח דשאני ראובן דהוא הלוה ועליו מוטל לפרוע חובות עצמו ואית ביה משום תקנת השוק משא"כ שמעון זה דהוא ג"כ לוקח ואינו חייב לב"ח זה כלום מ"ה אין לוי יכול לדחותו על שמעון אלא דברצון הב"ח לגבות מאיזה שירצ'. סמ"ע:

ב **עידית**. הטעם דיאמר לו אתה הרחקת שעבודי דהבינונית שמכרת ללוי ואין רצוני לטפל עם לוי אבל אם נשאר ביד שמעון עידית וזיבורית א"י לטרוף מידו כי אם זיבורית אפי' אם כבר מת ראובן דאז א"י לומר אחזירנו כו' כמ"ש הט"ו בסס"ד מ"מ שמעון עומד במקום ראובן וכשם שאם בא ב"ח לגבות מראובן היה מגבהו מזיבורית ולא מעידית כמ"ש בסי' ק"ב גם שמעון יש לו זה הזכות. שם:

ג **א"י**. דיאמר לו להכי דקדקתי ולא קניתי בינונית שביד שמעון מפני שרציתי להניח שעבודך בידו. שם:

ד **הזיבורית**. פירוש אם ירצה הב"ח והטעם דכיון דלא היה ביד שמעון אלא עידית וזיבורית נמצא דשעבודו דב"ח הי' על הזיבורית שיש להן דין בינונית במקום עידית שעמהן דרצה מזה גובה כו' נמצא דלא פליג האי י"א אמ"ש המחבר לפני זה. שם:

ה **בינונית**. דגם שמעון הי' מגבהו מאיזה בינונית שירצה ומה מכר ראשון לשני כו'. שם:

ו **באחרונה**. אבל אם קנה שמעון עידית באחרונה ומכר הבינונית ללוי גובה הב"ח מאיזה שירצה כ"כ הסמ"ע וגם הש"ך הסכים לדבריו ודלא כמהרש"ל ע"ש:

ז **טורף**. הטור מסיק וכ' ז"ל מידי דהוי אניזק דמן התורה שעבודו בעידית ואם מכרה אינו גובה אלא מזיבורית והב"ח הקשה מנ"ל הא גופא ולא דק דברייתא וש"ס ערוך הוא פ"ק דב"ק ומוסכם מכל הפוסקים. ש"ך:

ח **ניזק**. ואע"ג דאין שטר לניזק מ"מ יש קול לנזקין כמו בשטר ולא הי' לו ללוקח לקנותו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דמכאן צ"ע למ"ש בסימן ס"ו סל"ה ע"ש מיהו לענין דינא יש חולקין כמ"ש הב"י וכ"כ בהגהת אשר"י פ"ק דב"ק בשם א"ז דאינו גובה ממשעבדי אא"כ עמד בדין וצ"ע למעשה עכ"ל:

ט **מספק**. מיירי שנכסי כל א' מהן או של שנים מהן מספיקין לכל הג' חובות דאל"כ יכתבו הרשא' לאחד מהן והוא יגבה משלשתן והטור מסיק וכתב ז"ל עד שיביאו ראי' מי קנה באחרונ' ור"ל דאם יש בשטרותיהן קנין אז שואלין את העדים למי קנה ראשונה ואם לא נכתב בשטרותיהן קנין אזי שואלין למי בא השטר קנין לידו תחלה הוא הזוכה תחלה. סמ"ע:

י **כאחד**. וכ"פ מהרש"ל ביש"ש סימן י"ד ע"ש. ש"ך:

יא **הניזקין**. הטור מסיק וכתב ואין הניזקין יכולין לומר א"כ הורע כחנו שכך הדין הוא מי שקדם שעבודו גובה תחלה וא"י לגבות אלא מהאחרון דאם בא לגבות משלפניו יאמר לו הנחתי לך מקום לגבות. סמ"ע:

יב **יפייס**. וה"ה הב"ח יכול לפייס ליטול מהבינונית אם קנה זיבורית באחרונה. שם:

יג **לערער**. ז"ל הטור דאמר ליה ניזק כל נכסיו משועבדים דידי נינהו אלא שחכמים תקנו לטובת הלוקח שלא לגבות כ"ז שיש בני חורין וכיון שהם מחלו על התקנה אתם מה לכם עמי ואקח מאיז' שארצה. שם:

יד **שמת**. דאז אינו יכול הלוקח לומר אי לא תטלו ממני זיבורית אחזיר השטר להיתומים בכתיב' ומסיר' ותצטרכו ליקח מהם הזיבורית דאף [אם] יחזיר להן אין היתומי' מחוייבים לפרוע חוב אביהן מנכסים שקנו משלהן או ניתן להן במתנה אחר מיתת אביהן שהרי זה קנין חדש הוא וכיון שכן אין הלוקח יכול לסלק הב"ח מעליו כיון שבידו שעבודן. שם:

טו **המוכר**. ומהרש"ל פסק דוקא לענין נזקין מהני טעם זה למגבי מבינונית אבל לא שיגבה מזיבורית די"ל לכי תהדר וה"ה לענין ב"ח לא מהני למגבי מזיבורית אלא מבינונית כו' עיין בש"ך:

טז **כולם**. הטור מסיק הטעם שהרי אין בידו בינונית וזיבורית שי"ל לא ניחא לי בתקנת' דרבנן כו' מיהו אם ניחא לב"ח טפי בגביית בינונית שביד לוקח שני הרשות בידו שהוא עיקר שעבודו דאלו נשאר ביד לוקח ראשון מסתמא הי' מגבהו מבינונית ולא מעידית נמצא שעבודו בידו. סמ"ע:

סימן קכ

א **רחוק**. היינו דוקא לענין ממון א"נ לקידושין ולחומרא אבל לענין גטין לקולא קרוב לה דוקא בעינן וכמ"ש הט"ו בא"ע סימן קל"ט ע"ש עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' רש"ך ס"ב ר"ס י"א וק"א (וכל שעדיין לא זרק לו יכול המלוה לומר אי אפשי שתזרקנו מהרי"ט חח"מ סימן קי"ח. כנה"ג):

ב **לשמרו**. ולענין גטין כתב הט"ו בא"ע שם דאין סומכין על מה שהיא יכולה לשמרו כשהוא חוץ לד' אמותיה אבל לענין קידושין סומכין על זה ומקודשת כמ"ש שם סי' ל' ע"ש ואע"ג דגם קידושין ענין אישות הוא ויש בו נ"מ לקולא אם קדשה אחר מ"מ כיון דבמה דהיא מתקדשת עתה חומרא הוא אוקמוה אדינא דמן הדין מחשב ברשות' כיון דיכולה היא לשמרו. סמ"ע:

ג **יכולים**. פירוש כל אחד בפ"ע או שניהן יחד דוקא ואין שום אחד מהן יכול לשמרו לבדו כן נ"ל מוכח מפירוש התוס'. שם:

ד **חייבים**. פי' יש חיוב והפסד לשניהן לכל אחד המחצה. שם:

ה **לשמרו**. פירוש אפי' יחד א"י לשמרו. וכל הני פרטי דינים אפי' לא א"ל והפטר אלא זרוק לי בתורת גטין לחוד נמי הוי דינא הכי לכ"ע ודלא כב"י וד"מ ע"ש ואם א"ל זרוק בתורת גטין והפטר אפי' א"י לשמרו פטור. שם:

ו **צרורים**. עיין בסמ"ע ובש"ך מה שחילקו בין ההיא דהכא למ"ש הט"ו בסימן קצ"ח סי"ז במוכר שחזר במקחו איך דין המעות שקיבל ע"ש ובתשו' רש"ך ס"ב סי' צ"ט (אפי' באחרא דקנה המלו' אם הי' שם אונס שא"י להצילו כגון שבא אנס והקדים ולקחה קודם שהי' המלו' יכול ליקח לא הוי פרעון מהרי"ל בתשוב' סימן ק"א. כנה"ג):

ז **פשע**. ואם א"ל איני רוצה להיות תו אפי' ש"ח אפי' מפשיע' פטור כ"כ המרדכי הביאו הד"מ ע"ש עכ"ל הסמ"ע:

ח **חולקים**. כלומר ואפי' פשע פטור וכן הוא בדברי הראבי"ה וכן נראה שהבין הסמ"ע אבל הב"ח כתב בסי' ע"ד ס"ה דר"ל די"ח דהלוה חייב והוא דעת ריב"א וע"כ כתב הרמ"א בסי' ע"ד דחייב הלו' וקשה דהא ריב"א מספקא לי' וראבי"ה פשיטא לי' וע"ק דה"ל להרמ"א לכתוב כאן דהעיקר כי"ח כיון שכתב סתם בסי' ע"ד אלא ודאי שאני כאן וכמ"ש לעיל ולענין דינא דעת מהרש"ל דפטור אפי' מפשיע'. ש"ך:

ט **דעת**. דקדק וכתב בת דעת משום דבשואל לא סגי אם מחזיר דבר השאול בידו לבניו ובני ביתו דמשאיל וכמ"ש הט"ו בסי' ע"ב סעיף ל"א ונראה דדמי הלוא' לשאלה דבשניהן כל הנאה דידי' ומ"ה כתב בת דעת ור"ל שנושאת ונותנת תוך הבית וכ"כ בתשו' הרשב"א בהדיא וע"ל סימן ש"מ ס"ח ולעיל סי' ע"ג ס"ח עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דמהרש"ל חולק ופסק דבהלוא' אפי' נושאת ונותנת תו הבית לא נפטר בכך ועיין בתשו' מהר"מ אלשיך סימן ל"ט:

י **בתח ה**. ע"ל סימן קע"ו ס"א מ"ש מענין זה ע"ש. סמ"ע:

סימן קכא

א **פטור**. בע"ש מסיים בזה וז"ל דהכי נהיגי תגרי ומנהגא כי האי מילתא היא ע"כ ואמת כן הוא ברי"ף והביאו הרא"ש והב"י אבל ט"ס הוא וכן מוכח מדברי הטור שבעלי ש"ע נמשכין אחריו שדין גמור הוא זה ודוקא כשכתב לו שלח לי מעותי סתם ונתנו למוביל הכתב זהו התלוי במנהג עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך שכך הקשה הרא"ש על הרי"ף ומביאו מהרש"ל והב"ח גם מ"ש שט"ס הוא כ"כ מהרש"ל וב"ח ועיין בתשו' מהרשד"ם סי' ל"ח:

ב **עובד כוכבים**. ואצ"ל שלח והפטר. סמ"ע וש"ך:

ג **רגילים**. כ' הסמ"ע. דזה שייך דוקא כשכתב או אמר לו שלח ביד מי שתרצה אבל אם אמר או כתב לו שלח לי ע"י פלוני לא על המשלח התלונה כי אם על השליח שלא הי' לו להוליכו בדרך זה המסוכן ע"כ וז"ל הש"ך לכאורה נראה כיון דטעמא הוא שע"ד כן לא הרשהו א"כ גם בא"ל שלח ע"י פ' לא הרשהו אלא בדרך שב"א רגילים אבל לא במקום

סכנת דרכים וכן נ"ל בזה כשעשה שליח לפ' לאמר שלח ביד מי שתרצה אך מדברי התוספות שהבאתי לקמן מוכח דלמ"ד שליח שעשאו בעדים הוי שליח אפי' שלח על ידו במקום סכנת דרכים פטור וא"כ כ"ש הכא דהוי שליח לכ"ע מיהו י"ל דהתוספות ס"ל דאף בא"ל שלח ביד מי שתרצה אי הוי שליח ושלח ע"י במקום סכנה דפטור וא"כ לבעה"ת והטור דס"ל דחייב ה"ה בא"ל שלח ע"י פלוני עכ"ל:

ד **כפרן**. ק"ו עובד כוכבים וחש"ו כ"כ מהרש"ל ור"ל דעובד כוכבים וחש"ו אפי' לא הוחזקו כפרן ונראה דעובד כוכבים אפי' מחזיקין אותו בנאמן חייב כמ"ש בסימן רכ"ה ס"ס ב' ובחש"ו פשיטא דלא שייך לומר שהוחזקו נאמנים דהא אינן בני דעה. ש"ך:

ה **וחייב**. אפי' לא כפר השליח רק הביא עדים שנאבד דכיון שהוחזק כפרן ה"ל תחלתו בפשיעה וסופו באונס דקי"ל בסימן רצ"א ס"ו דחייב. שם:

ו **פירש**. בהדיא שלח ע"י מי שתרצה והפטר עכ"ל הע"ש ולעד"נ דבלשון זה לא סגי רק כשפירש לו בהדיא שלח אפי' ע"י מי שהוחזק כפרן או במקום סכנת דרכים. שם:

ז **אמור**. וכל שאומר או כותב לחבירו אפי' בינו לבינו שלח לי ע"י פלוני ושלחו ונאבד פטור הלוה אם הוד' המלו' שא"ל שלח ע"י דאז העמיד לשליח במקומו ולא איברי סהדי אלא לשקרא. סמ"ע:

ח **עדים**. כתב הסמ"ע דהיינו דוקא כשא"ל כן בפני עדים מטעם דכיון דטרח ויחד עדים לזה מסתמ' שויה שליח אבל אם לא יחד עדים אף שמודה שאמר לשליח אמור לפלוני שישלח לי ואם יתנם לך הביאם לי מ"מ כיון דלא אמר ללוה שלח על ידו לא הוי שליח ולא נפטר הלו' באבידת השליח עכ"ד ועיין בש"ס פ' הגוזל (בבא קמא דף ק"ד ע"א) מוכח כן להדי'. ש"ך:

ט **לו**. פירוש אפי' א"ל כן בעדים לא מהני לפטור הלו' והכי מוכח בש"ס ומדברי התוס' שם ומשמע דאף דקי"ל שליח בעדים הוי שליח מ"מ בממציא שליח בעדים דלכ"ע לא הוי שליח דמשמע נמי דטעמא הוא דה"ק אינש מהימנא כו' אינו חייב הלוה רק כשנתנו לו להוליכו במקום סכנת דרכים ודעת כל הפוסקים אינו נראה כן שכתבו סתמא דחייב הלו' משמע בכל ענין ונרא' דלק"מ דאנן הכי קאמרי' דה"ק אינש מהימנא שמוחזק בנאמן ואני איני עושהו שליח ואיני סומך עליו אי סמכת את סמוך ול"ד להא דאמרי' דהיכא דאפקיד איהו גביה א"י לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר דהתם דוקא ברגיל להפקיד אצלו כמ"ש בסי' רצ"א סכ"ו דהרי אנו רואים שהאמינו משא"כ הכא ואפשר גם התוס' מודים דבממצי' לו שליח חייב בכל ענין. שם:

י **לא**. כתב הסמ"ע דהיינו אפי' מודה דא"ל ל' שליחות הנ"ל בסעיף שלפני זה מעות יש לי ביד פ' כו' אלא מסר המלו' חותמו לא מהני עכ"ל והכי מוכח ברמב"ן ותוספ' ומהרש"ל ומיהו יש שטה אחרת דאם המלוה מודה פטור הלו' וכמ"ש לקמן באריכות שם:

יא **חותמו**. כתבו התוס' דהיינו דוקא בסתם בני אדם אבל בגדולי הדור וידוע דיוקני שלהם משלחין עלייהו וכ"כ בש"ג ומהרש"ל ואפשר דהתוס' לא כתבו כן אלא לפי שטתם שפירשו דדיוקני היינו שחותם דיוקני שלו תחת כ"י הסופר אבל אם א"ל ע"פ להבי' לו מעות ומסר לו הדיוקני אפשר דאפי' בגדולי הדור לא מהני ואם המלו' כופר שלא עשאו שליח להביא פשיטא דלא מהני בדיוקני לחוד אפי' בגדולי הדור ונראה דדוקא חותמו לסימן אבל אם כתב לו שישלח לו על ידיו אפי' הוא כת"י אחר וחתם שמו למטה וניכרת חתימתו פטור הלוה דהא אי הוי כולו כתב ידו הי' מועיל א"כ ה"ה בזה דדין אחד להם כמ"ש ר"ס ס"ט וכמה דוכתי. שם:

יב **שלחני**. פירוש שא"ל השליח שהמלו' א"ל לאמר לך שתשלחם לו כי הוא צריך להן אבל לא שינה השליח לאמר ללוה בשם המלוה שישלחם על ידו כי זה לא שם המלו' בפיו אלא שבאם יתנם לו יביאם לו כנ"ל עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך ע"ז וז"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דכיון דבלא עדים לא הוי שליח אפי' שם המלוה בפיו לאמר ללוה בשם המלו' שישלחם על ידו ועשה כן א"כ מה מועיל הסימן כאן כיון דאין משלחין מעות בדיוקני לפי שטתו דמיירי אפי' מודה המלו' כו' (* א"ה באמת שותא דמרא לא ידענא כי לדעתי החלוש' דברי הסמ"ע ברורים ונכונים בטעמן לפי מ"ש לעיל והש"ך עצמו העתיק דבריו דכללא הוא באם א"ל שלח על ידו סגי בהכי וא"צ עדים דוקא אלא באם א"ל סתם אמור לפ' שיש לי ואם יתנם לך הביאם לי כפי שנתבאר לעיל ולזה כוון הסמ"ע שסיים בזה ז"ל ומיירי דאין הכחשה בין המלו' והלו' והשליח בכל זה כי לא בא ללמדנו בדין זה אלא שמסירת חותם הניכר לכל בידו וא"ל הביאם לי לא הוה טוב כא"ל בעדים הביאם לי ומ"ה לא כתב המחבר כאן שום חרם או שבועה על המלוה והרמ"א שכתב די"א דיחרים כו' הוא תמוה כי לא כתבו כן אהאי דינא אלא אמ"ש הט"ו בס"ד כשמכחיש המלוה הכתב כו' ע"כ הרי עינינו רואות איך במתכוין כפל ושלש הסמ"ע דבריו לפי שיטתו ובמחילת כבוד הרב הש"ך בזה השיג שלא כדת על הסמ"ע וכל מ"ש בס"ק י"ז שלא בדקדוק הוא וק"ל:

יג **מעידים**. אפי' מעידים שמסר לו חותמו בפניהם לא מהני וכן נראה מדברי מהרש"ל וכתב דאם עשו ביניהם שמי שיביא לו אותו חותם או אותו סי' ישלח על ידו ויש לו עדים שמסרו לידו פטור דכל תנאי שבממון קיים ע"כ וכ"כ בש"ג ונראה מטעם דה"ה אפי' אין עדים שמסרו לידו רק שמכירים הסי' או שהוא מודה שזהו הסימן כיון שהתנו כן בתחלה. ש"ך:

יד **ישבע**. כאן כתב המחבר ל' הרמב"ם ודבריו קצרים ומיירי במלוה ע"פ לכך נאמן הלוה בהיסת ובס"ה כפל הדברים וכתב דברי בעה"ת והטור שהם בביאור יותר וכ"כ בסמ"ע. שם:

טו **אליו**. בין שהכת"י לפנינו או לא כיון שטוען ברי שבא לידו כת"י דמלוה פטור ובסיפא דאין הלוה מכיר הכת"י אפי' הכת"י הוא לפנינו חייב וכ"כ בסמ"ע. שם:

טז **שהורה**. ומהרש"ל כ' דנ"ל להכריע כסברא הראשונ' דכל טענת שמא אין משביעין עליה כלל ויותר מזה כתב הט"ו בס"ו דליכא על הנפקד או על המלוה רק חרם סתם ע"כ ולענ"ד אין מזה הכרעה דשאני התם דהוא לפטור משא"כ הכא דבא ליטול י"ל דצריך לישבע אף בשמא כמ"ש בס"ט עכ"ל הש"ך וע"ש מ"ש עוד בשם תשו' המבי"ט:

יז **פיו**. כתב הב"ח דמה שהצריכו לפרש בשבועה שעל פיו מסרתיו כו' ה"ט דשמא קודם שהגיע כת"י ליד הלוה מסרו לשליח א"כ פושע הוא עכ"ל ול"נ דאפילו מסרו לידו קודם שהגיע הכת"י להלוה אם באותו פעם היה הכת"י ביד השליח אע"ג דהלוה לא ידע מזה מ"מ הרי אנו רואים למפרע שהאמינו וס"ס לא פשע הלוה ומ"ש ועל פיו כו' קושטא דמילתא נקט ואפשר גם הב"ח מודה לזה ולא בא אלא לאפוקי היכא שמסרו לידו קודם שהגיע הכת"י להשליח אע"ג דאח"כ נתן לו כת"י י"ל דעד עתה לא הי' אצל המלוה בחזקת נאמן וגם בזה צ"ע. ש"ך:

יח **ואם**. כצ"ל וכן הוא בטור והוא חסרון בדברי המחבר וא"כ א"צ להגהת הרמ"א דלקמן. סמ"ע וש"ך:

יט **בשטר**. דלוה חייב באונסין ואין לו שום מגו. סמ"ע:

כ **חמורה**. היא שבועת המשנה וכדין נשבע ונוטל דלעיל סימן פ"ב ופ"ז אבל שבועת הנתבע במפקיד בשטר דלפני זה היא שבועת התורה ממש כיון דאינו נפטר אלא במגו דנאנסו ובטענת נאנסו היה צריך לישבע שבועת השומרים שהיא שבועת התורה ממש והחילוק שבין ב' שבועות הללו מבואר בסימן פ"ז עכ"ל הסמ"ע וכן נראה מדברי מהרש"ל ולפע"ד זה אינו דהא הבעה"ת וט"ו כתבו כעין של תורה ומשמע מדרבנן כעין של תורה והכי משמע לישנא דכעין של תורה לעיל סימן פ"ט וצ"א ודוכתי טובא אלא גם שבועת הנתבע במפקיד בשטר הוא מדרבנן בנק"ח וכמש"ל בסימן רצ"ו ס"ב ושם הבאתי עוד ראיות ותימא איך יעלה על הדעת לישבע ש"ד בטענת החזרתי דלא שייכא בדאוריית' כלל. ש"ך:

כא **שנאנסו**. בכאן ובכל הסי' שהוזכר שהשליח אומר שנאנסו ה"ה אם אומר שנגנבו או נאבדו אם הוא שליח בחנם ואינו חנוני או שולחני כמ"ש סימן רצ"ב ס"ז ע"ש. שם:

כב **כ'**. נראה ודאי דל"ד כתב אלא ה"ה באומר ללוה פא"פ שלח לי ע"י פלוני אלא שאומר לשליח איני מאמינך כ"כ הב"ח ונראה דדינים אלו אפילו במלוה בשטר דכיון שכתב או א"ל שלח לי ע"י פ' ואומר שעשה כן אין עליו אלא חרם סתם וכן כל מ"ש בס"ו וס"ז מיירי אפי' במלוה בשטר כיון שמוד' שעשאו שליח. שם:

כג **ונשבע**. כתב הב"י ראובן היה חייב זקוק לשמעון ושלחו ע"י שלוחו ונאבד אין שמעון יכול להשביע השליח עד שיבא ראובן כ"כ המרדכי בשם אבי העזרי ומסיק שם דכן פסק הראב"ן בא' ששלח לאשתו מזונות ונאבד שאינו נשבע להאשה אם לא מדעת בעלה עכ"ל ומשמע דה"ט שהשליח י"ל דלמא המשלח לא ירצה להשביעני וישלם לך ויאמין לי שנאבד ולפ"ז אם מת הלוה או הלך למה"י מחויב לישבע שבועת השומרים מיד נגד המלוה עיין בתשובת מהרשד"ם סימן תי"ו ותכ"ד. שם:

כד **נאמן**. פירוש להיות פטור בלא שבועה כדין שליש או לפטור הלוה מהחרם כ"כ הסמ"ע ונראה דלפטור מחרם קאי אשנים אבל באחד אפילו היה עד ממש לא היה פטור מחרם סתם כמש"ל סי' פ"ז ס"ו ע"ש:

כה **נוגעי'**. דגם בשליש קי"ל היכא דיש תרעומת עליו צריך לישבע כמ"ש הט"ו בסימן נ"ו. סמ"ע:

כו **חרם**. דאף שנשבעו השנים היסת שמסרוהו למלוה אינם נחשבים כעדים לפטור הלוה מהחרם דכל שצריכין לישבע אין עליהן תורת עדים. שם:

כז **השליח**. וכתב בתשובת מהרי"ל סימן קע"ב ראובן ששלח מעות ע"י שמעון ללוי שהלוה לו ושמעון טוען שע"י אשתו נתנם ללוי ולוי אומר שלא קבל ישבע שמעון שמסר לאשתו ואין בזה משום שומר שמסר לשומר דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו מפקיד ואשת שמעון תשבע שנתנה ללוי ופטורה ולוי ישבע שלא קיבל וצריך ראובן לשלם לו עכ"ל ד"מ ס"ס זה וע"ל סימן רצ"א סכ"ג עכ"ד הסמ"ע ועיין בש"ך שהשיג על מ"ש שישבע שמעון שמסר לאשתו דשבועה זו למה דכיון שאשתו תשבע שנתנה ללוי א"כ ממילא פטור שמעון וע"ש:

כח **הנפקד**. גם כאן אף במלוה בשטר דינא הכי והיינו דסתמו הפוסקים דבריהם ומשמע דמיירי בכל ענין וליכא למימר במלוה בשטר כיון שהשליח מכחיש הלוה ישבע המלוה ויטול דהא כיון דאמרינן בחנוני על פנקסו דנשבע ונוטל מבעה"ב אע"ג דפועלים מכחשי ליה כיון שהבעה"ב הרשהו ליתן א"כ כ"ש הכא שהלוה פטור כיון דהרשוהו ליתן והא דנשבע השליח והלוה כאן היינו כששניהן לפנינו ומכחישים זא"ז דאל"כ אין עליהם רק חרם סתם כמ"ש בס"י. ש"ך:

כט **היסת**. עיין מ"ש הש"ך בשם תרומת הדשן ומה שהשיג עליו עיין שם:

ל **תוליך**. ע"ש שדקדק הש"ך במ"ש הפוסקים לשון תוליך כו' ע"ש:

לא **והמלוה**. כל הג"ה זו חסר מדברי המחבר והגיהו ותקנו הרמ"א בהגהותיו וכן הוא בטור בסי"ב ע"ש. סמ"ע:

לב **השליח**. היסת ואע"ג דטענת הלו' עליו היא שמא מ"מ מצטרפין גם טענת המלוה שאומר בברי שלא קיבל שום דבר מהשליח ומזקיקין לשליח לשבועת היסת לפחות כ"כ הסמ"ע וע' בש"ך:

לג **קבלם**. קאי אטוען השליח מסרתי למלו' אבל בטוען נאנסו א"צ המלו' לישבע כלל כיון שלא עשאו שליח א"נ קאי גם אנאנסו וכשהשליח אומר שעשאו שליח והמלו' או המפקיד מכחישו וכ"כ בבעה"ת בשם הראב"ד כו' והשליח צריך לישבע ש"ד נגד הלו' כשטוען נאנסו. ש"ך:

לד **לישבע**. אע"פ דלאחר השבוע' לא יהא נוגע בעדות מ"מ כיון שנשבע אין תורת עד עליו דרחמנא אמר ע"פ ב' עדים יקום דבר משמע הנאמנים בדבורם בלבד אבל הטעונים לישבע קודם שיאמינו דבריהם אין ממש בעדותם כ"כ התוס' וכה"ג כת' הר"ן ומביאו הב"י וא"ל ממש"ל סי' ל"ז סי"ב ולקמן סי' ק"מ ס"ט דאם יתן המשכיר לשוכר השכירות מועיל להיותו עד לק"מ דהתם המשכיר מחזיר להשוכר את שלו שיעשה בו מה שירצה אבל הכא הרי מיד נתחייב השליח שבוע' ללו' והלו' שפוטרו אע"פ שאינו יודע אם האמת עם השליח או לא חיישינן דבשביל ההיא הנא' דפטרו ומחזיקו בנאמן יעיד לו. שם:

לה **דמהני**. בשני עדים לפטרו מממון ובעד א' להזקיקו ש"ד ונרא' דוקא שיש עדים שהאמינם קודם לכן אבל הלו' והם אינם נאמנים בזה דמ"מ נוגעים הם כ"כ הש"ך וז"ל הסמ"ע ולא חיישינן לקנוניא דאין העדים חשודים ע"ז דא"כ כל עד נמי וכיון שפטרו מתחל' משבוע' הרי הוא ככל עד דעלמא עכ"ל:

לו **מרחוק**. דין זה בע"כ צריך לפרש במלו' בשטר דוקא דאל"כ אפי' ליכא שום עד כלל נשבע הלו' היסת ונפטר כיון שברי לו. ש"ך:

לז **ומזקיק**. ואע"ג דאין ע"א מזקיק לש"ד ליטול כמ"ש סי' פ"ד וק"ח מ"מ יכול להביאו לידי ש"ד כשיפרע לו בפני זה העד ובפני עוד אחר ויחזור ויתבענו על מה שנתן לו תחל' בעד הראשון ויצטרך לישבע ש"ד לפטור כמ"ש בא"ע סי' (צ"ב) [צ"ו] סי"ג וכ"כ בסמ"ע שם:

לח **הם**. ע' בסמ"ע במה שמפרש דברי הטור כאן והש"ך דחה פירושו וכת' דדוחק הוא ומפרש בענין אחר ע"ש:

לט **ודאי**. אע"פ שהלו' טוען שהשליח אמר לו בודאי שפרע לבע"ח מ"ה השליח לא טען לפני הב"ד נגד הב"ח וע"ל סי' ע"ה סכ"ג אבל אם הי' השליח טוען לפנינו ודאי אע"פ שמת אח"כ או הלך למדה"י צריך הבע"ח לישבע כדמוכח בסי' צ"א ס"ב במת החנוני או הפועלים דטעמא התם לפי שאינו משלם אלא תשלום אח' א"צ לישבע והכא שכבר נתן לשליח ועתה פורע לבע"ח או ליורשיו הרי משלם ב' תשלומין וע"ל סי' צ"א שם ובתשו' רש"ך ס"ג סי' נ"א. ש"ך (וע' בתשו' שב יעקב חח"מ סי' ה'):

מ **תוליך**. ולא מצינו חילוק בין הולך לתן אלא לענין זכיי' דאיכא מ"ד הולך לאו כזכי ותן כזכי אבל לענין שבוע' אין חילוק ביניהם עכ"ל הרא"ש בתשו' וע"ל סי' קכ"ה. שם:

מא **מי**. כעין זה כתב הט"ו בסי' רצ"א דשומר חנם שאומר איני יודע היכן הנחתיו דהוי פשיעה. סמ"ע:

מב **לשלם**. בנ"י כתב הטעם אע"ג דהמלו' יכול לפטור עצמו בלא"ה בטענת נאנסו מ"מ נאנסו לא שכיח ולפ"ז נרא' דלדידן דקי"ל בסי' ע"ב דהמלו' על המשכון שומר חנם ולא מפקינן ממונא מספיקא פטור השליח דהא המלו' יכול לפטור עצמו בלא"ה בטענת גניב' ואביד' ואם כן דברי הרמ"א צ"ע ואפשר משמע ליה דה"ה גנבה ואבדה לא שכיח וקצת משמע כן בפ' המפקיד דאמרי' דנאנסו וגנבה כו' חד דינא אית להו לענין שיפטור השומר עצמו כו' ע"ש ומ"מ ק' מנ"ל להרמ"א הא דהא י"ל דהנ"י לטעמיה אזיל דס"ל המלו' על המשכון שומר שכר ואפשר ס"ל להרמ"א דכיון דאנן לא פסקינן דהוי ש"ח אלא מכח ספיק' דדינא א"כ לא שייך לומר דהי' יכול לפטור עצמו בטענת גנבה ואבידה דירא לטעון כך דשמא יפסקו הב"ד דחייב או שמא יתפוס הלוה אפי' בעדים דמהני בספיקא דדינא וצ"ע. ש"ך:

מג **בשליחות**. עיין בש"ך שהאריך הרבה בדין זה והעלה מתוך דבריו איזה דינים חדשים בענין זה ע"ש:

סימן קכב

א **שליח**. וגם אפי' אמר להלו' או הנפקד לשלחו ע"י זה. סמ"ע וש"ך:

ב **ימות**. והא דבגיטין לא חיישינן למיתה ה"מ באיסורא דבין אדם למקום אבל בממון דהוא בין אדם לחבירו מי ימחה בידו שיחוש בזה כדי שלא יבא לידי הפסד מיהו י"א

דאף בממון לא חיישינן למיתה כי אם בזקן עכ"ל הסמ"ע ועיין מ"ש הש"ך בזה ע"ש ובתשו' פליטת ב"י סי' כ"א ובתשובת ד"ר סי' רכ"א:

ג **ידוע**. משמע דס"ל הכי אפי' בהקנה לו אג"ק וכ"כ בד"מ בשם תשובת הרא"ש ולפ"ז צ"ל דמ"ש הטור בשם הרא"ש ז"ל אבל אם הקנה לו הממון אג"ק כבר זכה בו והוא שלו ואפי' מת המשלח לא זכו בו יורשים היינו דאין לו לירא מליתן לשליח שמא ימות ויזכו בו יורשי הנותן ונתבטל השליחות ואם יאנס בדרך יתחייב לשלם ע"ז כתב דלעניין זה אמרינן דלא זכו בו יורשיו אבל אם ידע הנפקד ממיתתו לא יתן להשליח דאף שהמפקיד הקנה לו הממון אג"ק מ"מ לא הי' כוונתו רק לעשותו שליח לנפשו ולא עבור בניו עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כתב דזה אינו וליכא למ"ד הכי וגם אין טעם לחלק כלל בין ידע ללא ידע לדעת המחבר כו' ונראה גם דעת הרמ"א דבהקנה לו אג"ק וידע שמת ונתן לו פטור מאחריות והיינו שכתב מיהו כו' לא יתנו לשליח ולא כתב דאם נתנו לשליח חייב אלא ר"ל דעצה קמ"ל דלא יתנו לשליח כיון שמסתמא שייך ליורשים וכה"ג כתב מהרש"ל דאע"ג דההרשאה לא נתבטלה כשמת מ"מ יכול הנתבע לומר לא אתן לך דלמא יבטלו אותך היורשים וגם דברי הד"מ יש לפרש כן כו' ע"ש:

ד **פטור**. וכתב הב"י דאפי' ידע השליח שבטלו אם הנתבע לא ידע פטור הנתבע מהאחריות לדעת הרי"ף והרמב"ם ודוקא אם דן המורשה ונתחייב בדין זה תלוי בידיעת השליח שבטלו וכמ"ש הרמ"א בס"ג כיון דאין הפסד כ"כ בזה להנתבע שיחזור וידון עמו ע"ש עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דהב"י לא כ"כ רק בבא בהרשאה ומטעם שכתב בס"ג שהרי זה אומר תן לי מה שבידך וזאת הרשאתי תהא אצלך לכך פטור הנתבע שבהרשאתו נתן אבל הכא דליכא הרשאה א"כ לא שייך האי טעמא וליכא למפטריה אלא משום חזקה שבע"ה עומד בדיבורו וכיון דידע השליח שבטלו איבטלה החזקה ואינו שליח כלל ולא בהרשאה נתן לו שהרי אין הרשאה בידו וחייב עכ"ל:

ה **דחייב**. וכתב הש"ך דמהרש"ל פסק כהמחבר דאע"ג דיכול המשלח לבטל שליחותו מ"מ הנתבע מה ידע ואין לך אונס גדול מזה ועוד דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתן דכל אחד יבטל השליחות בפני ב' עדים במקומו קודם שיגיע הפקדון ליד השליח כדי שיהא האחריות על הנתבע כו' ע"ש:

ו **לבטל**. נראה דאפי' כתב לו בהרשאה שהקנה לו הממון אג"ק יכול לבטל ההרשאה שהרי דין זה הוא מל' הרמב"ם וס"ל דאין הרשאה מועלת אלא במקום שהשליח קונה מן הדין גוף הממון ואפ"ה כתב דיכול לבטל ואע"ג דכשמת לא נתבטלה ההרשאה כשהקנה לו אג"ק מ"מ יכול לבטל ועיין בתשובת מהרשד"ם סימן קי"ג וקכ"ד. ש"ך:

ז **ידע**. כ"כ הב"י לדעת הרא"ש אבל הש"ך השיג ע"ז וכתב דגם הרא"ש ס"ל כסברא הראשונ' דנהי דיכול לבטל היינו שחוזר ולוקח ההרשא' ממנו אבל כשמניח ההרשא' בידו לאו כל כמיני' לבטל ואפי' ידע המורשה בביטול השליחות כיון שהנתבע לא ידע ודן ע"פ הרשאתו של זה שהיא אצלו אינו חוזר ודן וע"ש:

ח **להוציא**. אבל אם הרשהו למכור קרקע או מטלטלים א"צ קנין וכתיבת דון וזכי שהרי מנהו שליח למכור את שלו כ"כ בעה"ת בשם הרי"ף ומביאן ב"י וד"מ ועיין בתשובת מהר"א ששון סימן קל"ב. ש"ך:

ט **וזכה**. גם בס"ז כתב דצריך לכתוב זכה ובנוסח ההרשא' שבטור לא כתב ל' וזכה עכ"ל הסמ"ע ומהרש"ל כתב שט"ס הוא בטור וראי' שברמזים הזכיר זכה ע"ש. שם:

י **דבר**. מטעם שמא ימות או יבטל השליחות א"נ מיירי שאומר לו יש לי טענות כנגדו ועיין בתשובת רש"ך ס"ב סימן ל"ג שם:

יא **בעדים**. כמ"ש סימן קכ"א ס"ב ור"ס זה עי' בתשו' מבי"ט (ח"ב) [ח"ב] סימן רי"ג בראובן שהוציא שט"ח מקוים על שמעון ונעשה השט"ח ע"י מורשה ושמעון טוען שנעשה בזיוף והמורשה יודע שלא נתחייב בתורת חוב אלא בתורת פקדון שהיה לו מראובן ויש לטעון שנחסר והעדים חשבו שהיה חוב וכתבו כן וראובן אומר איני יודע כי שטר מקוים זה נתן לי שלוחי אמת כי מקודם היה פקדון אבל אח"כ זקפה במלוה כמו שכתב בשטר ופסק שיונח עד שיבא המורשה שהוא נאמן כיון שראובן אומר איני יודע כמה דאשכחן בשליש שהוא נאמן כו' ע"ש שהאריך בזה ולא ביאר אם לא יבא המורשה כגון שמת או הלך למד"ה מה יהא דינו ול"נ דאפי' יבא המורשה ויאמר שהשטר נעשה בזיוף לאו כל כמיניה דחזקה שאין העדים חותמין בזיוף ואיך נאמר שהעדי' טעו וכתבו הלוא' במקום פקדון ואם א"ל סתם כתבו שיש לפלוני אצלי מנה ולא פירש בפקדון ה"ל כזקפו בהלואה עכ"ל הש"ך:

יב **שליש**. כתב מהרש"ל ואיירי דוקא בקרקע או פקדון שמועיל קנין לחלק המורשה שיקנ' לו בקנין גמור דהוי כאלו ברשותו או שהיה מלוה בשטר והקנה לו חלקו בכתיבה ומסירה אבל בשאר מילי שאין הקנין מועיל רק מתקנתא דרבנן שיקנה לענין שליחות א"כ לא מועיל מה שהקנה לו חלק מאותו ממון עכ"ל ר"ל אע"ג דמצי לשווייה שליח אפי' בדבר שא"י להקנות לו מ"מ אם נאמר דשליח שווייה היאך ידון על הכל הרי עינינו רואות שלא עשאו שליח רק על השליש אבל בקרקע או בפקדון אמרי' אה"נ דשוויה שליח על הכל שהקנה לו השליש שיקנה לעצמו בקנין וכן עיקר. שם:

יג **הכל**. ה"ט דבמאמר המצטרף בשם שליש ורביע נכלל כל החוב וכיון שנתן לו רשות לתובעו כל החוב והקנה לו השליש ממנו יש לו שייכות לדון עמו בכולו כ"כ הסמ"ע וכן עיקר וכן העלה מהרש"ל וכתב דאם כשהקנה לו השליש והמורש' נתרצה לדון על השליש א"צ ליתן כלום להמרשה ממה שהוציא מן השליש ואם כתב לו חלק שליש במה שיוציא מהחוב הוי כפירות דקל דאין מועיל שם קנין אלא כשמקנה לו חצי החוב וא"צ הנתבע לעמוד עמו לדין ומ"מ אם עמד עמו בדין זכה במה שהוציא לחלקו דפירות דקל גופא אי תפס לא מפקינן מיניה עכ"ל ובזה דס"ל דאם הקנה לו שליש מה שיוציא כו' א"צ הנתבע לדון עמו לא נראה כן דעת הסמ"ע דלעיל ונ"ל דמהרש"ל איירי בחוב הלואה דאע"פ שהקנה לו השטר בכתיבה ומסיר' כיון שהקנ' לו שליש מה שיוציא כו' דמי לפירות דקל והסמ"ע איירי כשתובעו בקרקע או פקדון דבכה"ג אף כשמקנה לו מה שיוציא כו' כיון דבאמת הוא שלו ועביד דאתי ל"ד לפירות דקל ומחויב הנתבע לדון עמו וע"ל סימן ר"ט ס"ה. שם:

יד **שיוציא**. אפי' הוציא יותר ממה שקבל כיון שכתב ליה כל דמתעני כ"כ הסמ"ע וכתב מהרש"ל ונראה שאם שכר אותו בתנאי זה שיוציא לו ממון מיד הנפקד וכל זמן שאינו מוציא לא ישלם לו מידי א"כ אפי' הוציא השליח יתר על מה ששכרו פשיטא שהניח מעותיו על קרן הצבי ע"כ. שם:

טו **כותבין**. כתב ב"י תימה שאדרבה אם לא כתב כן מכ"ש שיכול להחזיק בכל הממון וי"ל דנ"מ שאם לא החזיק בממון ונתנו למורשה שא"צ לשלם לו ההוצאות וכ"כ בסמ"ע ולפע"ד בלא"ה לק"מ דע"כ לא אמרינן דיכול להחזיק בממון אלא כשאומר אתה הקנית לי בק"ג אבל כשמודה שהוא שלוחו אלא שרוצה להחזיק לעצמו פשיטא דא"י א"כ אם לא כתב לו כל מה דמתעני והוא מודה שהוא שלוחו א"צ לשלם לו ההוצאות ונראה שגם הב"י והסמ"ע מודים לזה ולא מיירי אלא כשהשליח אומר אתה הרשיתני להוציא כל ההוצאות אע"פ שלא כתבת כן בהרשאה ומהרש"ל כתב אפילו לא כתב לו כן בהרשאה צריך לשלם לו דמסתמא אדעתא דהכי הרשוהו ואומדנא כה"ג מלתא ונראה אפילו קצץ שכרו מ"מ כל מה שיוציא בעסק זה מחמת שאר סבות צריך המרשה לשלם ע"כ מיהו כל זה מדינא אבל מצד המנהג נראה דלכ"ע צריך לשלם כל ההוצאות אף שלא כתב כל דמתעני כמ"ש בסימן ס"א ס"ה דכל דבר שנהגו במדינה לכתוב כל מי שמקנה בסודר לכתוב שטר דעתו שיכתבוהו כמנהג המדינה וע"ש. שם:

טז **להחזיר**. אפי' אם הקנה לו אג"ק וכ"ש בזמנינו דנוהגין לכתוב בכל הרשאות דהקנה לו אג"ק דאין דעת המרשה והמורשה רק להיות שליח בדבר דדינא הכי עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך:

יז **שמעון**. ע"ל סי' ס"ו סי"ז:

יח **שכתוב**. אבל אם לא כתוב בה דון וגם לא כל דמתעני פסולה ומ"ש אח"כ ואם אין כתוב כל דמתעני כו' היינו כשכתבו בה דון מיהו היינו כשכתובה בענין שאינו מקנה לו גוף הדבר אבל אם הוא בענין שקונה הגוף כגון במטלטלים והקנה לו בק"ס ומעות פקדון אג"ק ושטר בכתיב' ומסירה אפי' לא כתב דון וזכי וכל דמתעני כו' כשרה ומחויב לדון עמו דנהי דלא זכה מטעם שליחות מכל מקום זכה מטעם קנין וכ"מ להדיא מדברי הע"ש ונכון הוא. ש"ך:

יט **הרשאה**. עיין הנוסח במהרש"ל פ' מרובה סימן ט"ו בקצרה והוא על נכון וכבר כתוב עצהי"ט בתקוני שטרות הנדפסים אך שהוא באריכות קצת. שם:

כ **זמן**. נראה שנכון הוא לכתוב זמן דהא נ"מ לענין בטול וכמ"ש בסי' קכ"ג ס"ג ע"ש ובתשו' הרמ"א סימן מ"ד כתב דפשיט' דלכתחלה אין להקדים זמן ההרשא' ולא לאחרו ובדיעבד כשר וע"ש עוד בסימן מ"ב ומ"ג שם:

כא **אניסנא**. ג"כ אינו אלא מנהג ומהרש"ל שם לא העתיקו בנוסחתו כלל ומשמע מדבריו שם שג"כ אינו מנהג לכתבו וכתב שם שאין כותבין גם כן בטול מודעות בהרשאת ממון וכן דלא כאסמכתא כו' אבל בתקוני שטרות הנדפסים כתוב בדלא אניסנ' כו' ובטול מודעות כו' ולא כאסמכתא כו' וכן נוהגין. שם:

כב **מלוג**. אבל בנכסי צאן ברזל א"צ הרשאה ואפי' היא מוחה יכול לדון וכמ"ש בא"ע סימן ע"ה ס"ד (עיין בב"ש שם). שם:

כג **פירות**. דעת הש"ך דבעינן דוקא שיש עתה פירות בקרקע ע"ש באורך (ועיין בא"ע סימן פ"ג ובב"ש שם ס"ק ה' ע"ש וק"ל):

כד **צריך**. כתב הש"ך דמשמע הא אם היא מוחה א"י לדון וכ"מ להדיא בתשובת מבי"ט ח"ב סימן קס"ד ע"ש ואע"פ שבסימן קע"ו הביא הב"י בשם הריטב"א דבעל בנכסי אשתו שא"צ הרשאה משום דידו כידה ואפי' בע"פ יכול לתבוע ואינה יכול' לעכב ע"כ נראה דשם מיירי בפירות שהם שלו ובכה"ג ודאי א"י לעכב כו' ע"ש:

כה **חלקו**. ירושה שלהם וממילא הם שותפים ובשותפים לא הוצרך לומר שלא חלקו דאם חלקו לא היו נקראים שותפים וק"ל עיין בתשובת מהרשד"ם סי' ס"ח וקל"ו וקס"ב. ש"ך:

כו **הכל**. בסימן ע"ז ס"ט משמע להדי' דאם אינו ידוע שחבירו שמע אף אם הוא בעיר אין לו ליתן לזה הבא עד שיודיעהו (עמ"ש שם ס"ק כ"א) והא דאין מחלקין כאן בכך משום דהתם שיתן לו לכן בעינן שידוע ודאי שחבירו שמע ולא בא הא מסתמא א"צ ליתן דשמא לא שמע ויבא לדון עמו ולא יוכל אח"כ להוציא ממנו משא"כ הכא אפי' מסתמא אמרינן דחבירו שמע וצריך לדון עם זה ואם יברר אח"כ שלא שמע יחזור וידון עמו ואין לו הפסד בזה אבל אם ידוע בודאי שלא שמע אף שהוא בעיר א"צ לדון עמו רק על חלקו וכן מחלק המחבר גופי' שם דאע"פ דמחויב לדון עמו על כולו מ"מ א"צ ליתן לו אלא החצי והחצי יניח ביד ב"ד וה"ה הכא. שם:

כז **אחרות**. וא"ל הא אם יש לו טענות אחרות אפי' הי' בעיר לא נתחייב הא' בחיובו של זה כמ"ש הטור כאן ובסי' קע"ו וגם המחבר כתבו שם די"ל דאם לא הי' בעיר אף שלא ידענו שיכול לטעון בע"א מ"מ לא חל עליו דינו של זה דדלמא אם הי' שם הוה מצי טעין שום טענה דלא נתחייב בה (ונ"מ ג"כ לבע"ד בזה דצריך ליתן לו זמן ב"ד מחדש על הפרעון משעה שירד עמו לדין וגם ליתן לו זמן שירד עמו לדין טור) משא"כ כשהי' בעיר והי' לו לבוא עכ"ל הסמ"ע והשיג הש"ך עליו וכתב דדברי המחבר הם כהרמב"ם דחולק אמ"ש הטור דאם יש לו טענות אחרות כו' וכ"כ בבד"ה להדיא דהרמב"ם חולק ע"ש וזהו שכ' המחבר ויתבאר זה עוד כו' דר"ל דבסי' קע"ו יתבאר די"ח בדבר והיינו הרא"ש והטור שחולקין שם אדברי הרמב"ם דהכא ולענין דינא נרא' עיקר כהרמב"ם דכשהי' בעיר אפי' יש לו טענות אחרות א"י לבטל וכן דעת כמה פוסקים ע"ש:

כח **לעכב**. כ' הסמ"ע דאם ישנו בעיר צריכים שניהם לבוא וכתב הב"ח דפעמים מצי הנתבע לומר שלא ידון עם זה עד שיבא חבירו שהוא לא יעיז כ"כ נגדו בטענות שקרים והדין אמת ואין חולק עליו עכ"ד בקצרה ואני שמעתי ולא אבין דודאי הרמב"ם והטור פליגי על הסמ"ג דהא משמע להדיא מדבריהם דהיכא דהוא בעיר שא"י לדחותו בשום ענין ומחויב לדון עמו על הכל וכ"מ להדיא בהר"ן ושאר פוסקים וכן עיקר. ש"ך:

סימן קכג

א **כפר**. כבר בב"ד טור מהראב"ד. ש"ך:

ב **ולמסור**. וה"ה כשמקנה לו השטר באגב למאי דקיי"ל בסי' ס"ז ס"י דשטר נקנה באג"ק אפי' בלא כתיבה ומסירה. שם:

ג **בשטר**. פי' הסמ"ע דאף שאין השט"ח בידו למוסרו לו בכתיב' ומסירה דאז מדין הש"ס אין מרשין עליו ופי' זה הוא דלא כב"י והש"ך כתב דלא מצא בב"י שום משמעות

שיכחיש פי' זה ועוד נ"ל ממשמעות הרמב"ם ומחבר דתקנת הגאונים היתה אפי' במלוה ע"פ דלא כפריה וכן משמע בכ"מ עכ"ל (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

ד **פה**. כיון שאינו שכיח להלוות בלא שטר לא חששו בכה"ג שילוה לו ע"פ וילך למדה"י דבדבר דלא שכיח לא תקנו וכמ"ש הט"ו בסי' ס"ז בתקנת פרוזבול דלא תקנוהו בלוה שאין לו קרקע. סמ"ע:

ה **משליח**. פי' שאם נתן לו הנתבע ונאבד או נאנס פטור דכיון שמסרו לשליח הרי הוא באחריות המשלח. שם וש"ך:

ו **דכפריה**. דלמחזי כשקרא לא חיישינן בכה"ג ועי' בתשובת מהרשד"ם סי' ס"ב וס"ח וסי' צ' וקכ"ט עכ"ל הש"ך ועיין במהרש"ך ח"ב סי' ל"ג וק"פ ובמהריב"ל ס"ב סי' נ"ז ובמבי"ט ח"ב סי' ע"ד ובמהר"ש הלוי חח"מ סי' י"ב ובפליטת ב"י סי' כ"א ובתשובת מהרי"ט חח"מ סי' פ"ה:

ז **להרשות**. והש"ך כתב דלמאי דקי"ל דתקנה עשו בשליחות א"כ יכול להרשותו אף אשבועה וכן משמע בטור ובמרדכי וכן נוהגין להרשות אף אשבוע' עכ"ל:

ח **תביעה**. מה שלמד כן בד"מ מדברי המרדכי כבר השיגו עליו הסמ"ע וב"ח ושאר אחרונים דאין פי' דברי המרדכי כן אלא כונתו לומר דהרשא' מהני אף על התביע' כיון דאינו אלא שליחות אבל כשמקנה לו במכר או במתנה א"י להקנות התביע' וכאן בהג"ה לק"מ די"ל דהרמ"א כ"כ לסברת המחבר דא"י להרשות אשבוע' דפשיטא דשבועה ותביעה חד דינא אית להו שהם דברים שאינן נקנין בקנין וכ"כ בד"מ להדיא דדמי להדדי מיהו לדידן דקי"ל דאין הרשא' תלוי' בקנין יכול להרשותו אתביע'. ש"ך:

ט **לשני**. ואפי' לא ביטל בפירוש הרשא' הראשונ' אמרינן דמסתמא בטלה הואיל והרשה אחריו לאחר אם לא שידוע שלא ביטל הראשונ' אלא שיתן לאיזה שיבא ראשונ' שאז כשבאו יחד יתנו לאיזה שירצה ומשמע מדברי בעה"ת דאף אם נתן הממון למורשה הראשון ונאבד מידו צריך לחזור וליתנו למורשה השני או להמרשה כיון שידע בביטול עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך דאם דן עם המורש' הראשון ונתחייב הנתבע א"י לסתור הדין ולומר כיון שבטל אותך נמצא לאו בע"ד דידי את דכיון שזכין לאדם שלא בפניו וזכות הוא לו במה שנתחייב הנתבע שפיר הוי בע"ד דידי' וראי' לזה ממ"ש מהרא"י בכתביו סי' רי"ז ומביאו הרמ"א בר"ס קכ"ב בקצרה דאם אחד רוצ' להתערב בעד הרשא' מחויב לדון עמו מטעם זכין לאדם כו' א"כ כ"ש הכא דאנן סהדי שחבירו יסכים עמו כיון שכבר זכה בדין עכ"ל:

י **לאחר**. נראה דאם נתן הנתבע להאחר ע"פ הרשאת הראשון חייב באחריות וכ"כ מהרש"ל אבל המורשה הראשון פטור דלא ה"ל לנתבע ליתן כיון דא"י להרשות לאחר. ש"ך:

יא **רצוני**. ונראה דאפי' יאמר המורש' השני שזה ישיב לו על תביעתו ואם יזכה בדין לא ימסור לו המעות דהשתא לא שייך לומר אין רצוני כו' אפ"ה אין הנתבע מחוייב להשיב ועי' בא"ע סי' קמ"א סנ"א מיהו אם הוא בענין שא"י לומר לו אין רצוני כו' כמ"ש בסי' רצ"א אם הרשה לאחר ונתנו לו הנתבע פטור. שם:

יב **לשלם**. דאומדן דעת הוא שלא הי' כוונתו שימחול החוב להעובד כוכבים רק שיתפשר עמו. שם:

יג **מונח**. כתב מהרש"ל דמ"מ היכא שבא המורש' עם שטר חתום והנתבע טוען לישתבע לי המרש' דלא פרעתיו אין בידו לעכב הממון בשביל תקנת רב פפא רק ישלם להמורש' והב"ד שבמקום הנתבע יכתבו לב"ד שבמקום המרש' וישבע בפניהם או אח"כ כ"ז שיפגע בו מזקיקו לשבועה ע"כ ואין דבריו נראין ומ"מ נראה מדבריו דדוקא בכה"ג כיון דאין משביעין אותו אלא היכא דאמר אשתבע לי וכמ"ש בסי' פ"ב מתקנת' דר"פ אבל בפוגם שטרו או ע"א מעידו שהוא פרוע וכה"ג דמשביעין אותו אפי' לא א"ל אשתבע לי מדין המשנ' כמ"ש בסי' פ"ד ושאר דוכתי יכול לעכב הממון ולהניח בב"ד שלו עד שישבע לו וכן עיקר ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' נ' עכ"ל הש"ך (ודוקא במקום שיש חשש בטענותיו שטוען דדך הערמה אבל אם רואין טענת הנתבע ישרות באין מרמה א"צ להוציא הממון מידו הרשד"ם חח"מ סי' ס"ג ועיין במהרש"ך ח"ב סי' ק"פ. כנה"ג):

יד **לבא**. עמ"ש בסי' ע"ה ס"ק ס"א בשם הש"ך ע"ש:

טו **לעכב**. וי"א שב"ד ישלחו כתבם לב"ד שבמקום המרש' ויחרימו בפניו ואז ישבע זה עכ"ל הטור וכ"פ מהרש"ל ומשמע דלסברא ראשונ' אפי' בשבועת היסת דינא הכי ודלא כתשובת מבי"ט ח"א שאלות השניות סי' כ"ג דדוקא ש"ד אין מעכבין כו' ע"ש כ"כ הש"ך וע"ש מ"ש עוד בשם מהרש"ל בדין אם יש למורשה חלק בגוף התביע' ע"ש ובט"ז:

טז **ידוע**. וכ"ש אם הורש' בחנם וגדולה מזו כתב בת"ה סימן שנ"ד דאפי' א"ל המרש' שכרך יהי' תלוי ברצוני אם ארצה ליתן לך או לא מ"מ לא מחשב המורשה נוגע בדבר ויכול להעיד כיון דאין שכירתו ודאי והביא ראי' לדבריו ומסיק מיהו הכל לפי ראות הדיין ע"ש והביאו בד"מ וכתב שהב"י כתב ע"ז דל"נ לי' ושאינו יודע למה עכ"ל הסמ"ע ולענ"ד יפה כתב הב"י דאין דברי הת"ה נראין דלא כתב שם כן אלא מהראי' ממ"ש התוס' דבשביל שמא יתעשר אין לפסלו לעדות וה"ה הכא ואין זה ראי' דהתם ליכא השתא אפי'

ספיקא דהא ודאי לית לי' אלא דשמא יתעשר לאחר זמן בשביל זה לא פסלינן לי' אבל הכא איכא ספיקא דילמא מירווח השתא ויש לחוש שיעיד שיתן לו שהרי קרוב הדבר שיתן לו יותר כשיזכה בדין משאינו יזכה עכ"ל הש"ך (ועיין בתשובת הרמ"א סי' ק"ד):

יז **נראה**. צ"ע למה כתב המחבר בלשון נ"ל הלא גם הטור כ"כ וז"ל לפיכך מי שיש לו עדים על תביעתו לא ירשה א' מהעדים כו' עכ"ל הסמ"ע ולק"מ דבמקצת ספרי הטור איתא לא ירשה א' מקרובי העדים וכ"כ מהרש"ל ופסק כן דהוא עצמו פסול ולענין דינא העיקר כהמחבר וכ"נ דעת מהרי"ו בתשוב' סי' קי"ט ומשמע עוד שם דמתחל' לא קצץ לו שכרו וזה רוצה לפסלו יקצוץ לו אח"כ ויעיד דבממון מהני סילוק כמ"ש בסי' ל"ז. ש"ך:

יח **קבלן**. כתב הסמ"ע דה"ה מערב דעלמא כשאין להלוה לשלם אבל אם יש לו דצריך לגבות מהלו' תחלה איך יבא הלוה להיות מורשה לגבות מהערב תחלה לכן כתב ע"ק שהוא מותר בכל ענין ונרא' דכשאין ללוה עתה ממה לשלם מקבלין עדותו על הערב להוציא מידו ולא אמרינן שהוא נוגע בדבר כי יחשוב שמא היום ומחר יהי' לו ממה לפרוע ויגבה המלו' מידו ולכן רוצה שיגבה עתה מהערב דס"ס אין לו ריוח בזה דהא כשיהי' לו יחזיר הערב עליו ודוחק לומר משום דהשני נוח לו כו' ועוד לא נחשב בזה נוגע בדבר כדכתבו התוס' בפ' חזקת הבתים דבשביל שמא יתעשר אין לפסלו ודומה לזה כתבו הט"ו בסי' ל"ז ס"י ע"ש ועמ"ש הש"ך בזה:

יט **יבא**. כלומר עצה טובה קמ"ל דהלוה יעשה כל מה דאפשר שלא יבא לדון עם המורשה אבל ודאי אם המורש' תובעו א"י לומר לא אדון עמך כי יש לי עדים הקרובים לך או י"ל שיכול לומר כן לא אדון עמך כו' שאני אומר שהמלוה מינה אותך בכונה למורשה שתפסול העדים רק אם כבר דן עמו והפסק תלוי בעדים שוב א"י להביא עדים שהם קרובים לו עכ"ל הש"ך (והט"ז כתב דנראה פשוט שאם לא ידע מאלו העדים ודן עם המורשה שיוכל אח"כ לבטל המשפט כדי שיעיד לו העד שלו ע"כ):

כ **חלק**. דוקא כשיש לו חלק בגוף התביעה נמצא הקרובים פסולים להעיד למורשה בין לזכות בין לחובה כמ"ש בסימן ל"ג ס"י אבל כשאין לו חלק בתביעה עצמה אע"פ ששכרו תלוי באם יוציא דוקא מ"מ הם אינם מעידים למורשה בממון זה רק שנוגעים הם ונוגע כשר להעיד לחובה כמ"ש ר"ס ל"ז וכדמוכח ממ"ש הפוסקים דנאמן להעיד פלוני רבע שורי להרוג אף השור כמ"ש בסי' ל"ד סכ"ו ע"ש. ש"ך:

כא **פירות**. אבל אם הי' הבעל אוכל פירות אפשר דלא הי' יכול לשלוח הרשא' ע"י אשתו אע"פ שהגוף ישאר לה ול"ד למ"ש הט"ו בסי' קכ"ב ס"ח דהאיש יוכל לדון עם המחזיק בנכסי אשתו אף בלי הרשאה כשיש בו פירות מתוך שיכול לדון על הפירות

דשאני הכא דלא נראה הנאתה ממנו אף כשתוציא שהרי הבעל אוכל פירות וגם גוף השדה אם תמות היא קודם ישאר ביד בעלה ומקור דין זה נתבאר בא"ע סימן פ"ה ע"ש כ"כ הסמ"ע וכ' הש"ך דנראה מדבריו דה"ה אם נתן מתחל' מתנה לאשתו קרקע ע"מ שיאכל הפירות א"י לדון עמו על הפירות וכן אם הוא בענין שהקרקע היא של בעל כל ימי חייו והפירות של אשתו א"י לדון עמו. ולע"ד זה אינו דאדרבה יותר מסתבר שיוכל לדון כשהקרקע שלו משיכול לדון כשהפירות שלו והכא שאני דאם הי' אוכל פירות נמצא לא היתה יכולה לדון בהרשא' זו על הפירות דהא לא שייך לומר מתוך שיכולה לדון על הקרקע כו' דהא בקרקע גופה עדיין אין לה שום זכות והיאך נאמר בה מתוך משא"כ בסימן קכ"ב שהפירו' כבר הם שלו ושייך לומר מתוך כו' עכ"ל:

כב **עובד כוכבים**. כתב הסמ"ע בשם הטור דילפינן מקרא דעובד כוכבים קונה בחליפין מש"ה כשהעובד כוכבים נותן סודרו לישראל המרשה ואוחז בו ומקנה לו חליפיו חובו או פקדונו שיש לו ביד אחר זכה העובד כוכבים בו כדין מורשה ומהני מיהו זהו דוקא כשהעכו"ם עצמו מוסר החליפין לישראל אבל אין העדים יכולים לקנות עבורו מהמרש' כדרך שאר קנינים דהעדים נותנין סודר שלהם להמקנ' והם זוכים להקונה עבורו דזכין לאדם שלא בפניו וכמ"ש הטור בסי' קצ"ה שכן הי' רוב הקנינים גם בזמניהם כו' ואז כותבין העדים קנינו מפלו' המקנה לפלו' הזוכה במנא דכשר כו' וזהו שסיים הטור דבהקנה על ידו לעובד כוכבים אין כותבין בהרשא' וקנינא כו' דהא אין העדים נעשים שלוחים לעכו"ם לזכות על ידו אלא יכתבו וקנה העכו"ם ר"ל שעשה העובד כוכבים קנין חליפין בעצמו עכ"ל והש"ך כתב דמהרש"ל חולק ע"ז והעל' דבהלוא' ושאר דברים שאינן נקנין בחליפין פשיטא שאין הרשא' מועיל לעובד כוכבים דכיון דבזה אין המורש' רק בתורת שליחות ואין שליחות לעובד כוכבים אבל בקרקע ופקדון יכול להקנות לעובד כוכבים בק"ס שמועיל חליפין לעובד כוכבים אבל לא יכתוב כל מה דמתעני כו' שהוא לשון שליחות עכ"ד וכה"ג כתב בתשובת מהרשד"ם סי' נ"ט ע"ש ובזה הי' נרא' לומר דגם דעת ר"ת כן כו' רק מדברי המחבר משמע דהרשא' מועיל לעובד כוכבים בכל ענין אך לבי מהסס בעיקר הדין שסובר ר"ת דחליפין מועיל לעובד כוכבים כו' ע"ש שהאריך בראיות וכתב דכן מצא בתשובת מהר"מ מינץ סימן ה' שכתב בפשיטות דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים גם בתשו' מהרשד"ם סימן נ"ט כתב שנ"ל דסברת ר"ת דעת יחיד היא כו' אך שלא כתב טעם לדבר וע"ש:

כג **שליחות**. ובתשו' רש"ך ס"ב סי' ל"ג כתב דהיכא שהמרש' והמורש' הם עובדי כוכבים או אנוסים לא מהני הרשא' בין בדיני ישראל בין בעש"ע אף לר"ת וע"ש וכתב

בתשו' דברי ריבות סימן ש"א דלדעת ר"ת ה"ה דעובד כוכבים יכול להרשות לישראל ע"ש ובתשובת הרשד"ם סימן נ"ט פסק דאף ר"ת מודה דעובד כוכבים א"י להרשות ישראל וע"ש. ש"ך:

כד **עשה.** (ומיהו הבא בהרשא' כדי ליהנות מן השכר לא בשביל אלמות נראה דאינו בכלל ואשר לא טוב עשה בעמיו. ג"ת דף ש' וכן פשט המנהג. כנה"ג):

כה **אלם.** נרא' דהרמ"א הבין מ"ש הב"י בשם התוס' דר"ל שהמורש' הוא אלם אבל זה אינו אלא כוונת התוס' לומר דלפעמים המלו' אינו רוצה לדון עם הלו' מחמת שהלו' הוא אלם ובעל טענות ואינו רוצה לריב עמו א"כ מורש' זה לא טוב עושה שמתעבר על ריב לא לו ומה לו בזה יתבענו המלוה בעצמו אבל כשאין יכול לטרוח להביא מעותיו מצוה קעביד וכ"מ בכ"מ דכונת התוס' שהלוה הוא אלם ולפ"ז נראה דאין כאן פלוגת' כלל וכולם לדבר אחד נתכוונו דכל שהמורש' עושה מחמת שהוא בענין שאין המרש' יכול לעשות כן מצוה קעביד. רק כשהם בעיר א' והמרש' יכול לעשות כמו המורש' רק שמונע מפני אלמות הלוה א"כ מתעבר כו'. ש"ך:

כו **בפניו.** פי' שלא בפני המורש' דאין העדים קונין לו שלא מדעת בדבר כזה שיש בו חובה דהרי נקרא אשר לא טוב עשה ולכן אפי' נתרצה אח"כ אינו כלום כיון דהקנין לא חל מעיקרא כן הוא דעת הריב"ק במרדכי ואף שהביא שם דעת ר"י דבמקום שאין המרש' יכול לטרוח דמצוה קעביד ואין זה חובה מ"מ דעת הרמ"א להכריע כדעת הריב"ק דמסתבר טעמי' דאף אם עביד מצוה מ"מ על הרוב אין אדם מתרצה להכניס ראשו בריב לא לו ולפעמים קוראין עליו ואשר לא טוב עשה מש"ה אף אם נתרצ' אח"כ לא אמרינן דאגלאי מלתא למפרע ואין לנו אלא מהריצוי ואילך ומתחל' לא חל הקנין עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך השיג ע"ז וכתב דגם הרמ"א לא איירי אלא בענין שביאר מקודם כגון שהוא אלם וכה"ג אבל במקום דמצוה קעביד ודאי יכול לעשות מורשה שלא בפניו וע"ש (וכ"כ הט"ז ודלא כהסמ"ע ע"ש):

סימן קכד

א **בביתו.** ואפי' לתובע לא התירו אלא כשהוא יושב בביתו ושולח מורשה לב"ד במקומו בכחו ורשותו משא"כ כשגם התובע בב"ד אסור לטעון ע"י מליץ אלא יטעון בעצמו וכמ"ש הטור בסי' י"ז בשם הרמב"ם ועיין בהמחבר שם ס"ו כ"כ הסמ"ע בשם הד"מ וז"ל הש"ך ולפ"ז מה שנוהגין עכשיו דהתובע טוען בצירוף אחר בב"ד נגד הנתבע היה נראה דהיינו כמ"ש הסמ"ע בסי' י"ז וז"ל ומה שבזה"ז נוהגין לדון לועזים ע"י מורשה

שלהם הוא מפני שכל שבאו לדון לדיינים קבועים ה"ל כקבלו עלייהו לדון כן ואין אחר הקבלה כלום ע"כ וא"כ ה"ה הכא אלא דקשה א"כ אם הנתבע מעכב יהא אסור ועוד גם להנתבע יהא מותר כשאין התובע מעכב והרי לא נהגו עכשיו כן אלא נראה כמ"ש הסמ"ע שם תחלה דיש חילוק בין נותן הבע"ד כח ורשות למתורגמן דמחשב הוא בע"ד ומותר ובין לא נתן לו כח ורשות דאסור וא"כ התובע מסתמא נותן כח ורשות לזה שעמו ולגבי נתבע לא שייך נתינת כח ורשות דא"י לעשות מורשה אפי' אינו עומד הוא בב"ד ולפ"ז מ"ש הפוסקים כאן דכשעומד בב"ד אפי' תובע אסור למנות מורשה היינו כשידוע שאינו נותן לו כח ורשות. ש"ך:

ב **ונשים**. ע"ל ס"ס צ"ו בטור אימת מזמנים נשים ובתולות לדין. סמ"ע:

ג **אומנתו**. כתב הש"ך דלפי מה שנתבאר בי"ד ר"ס רמ"ג דהיינו אם יש אומנות או מו"מ להתפרנס ולא להעשיר ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על ד"ת ולומד קשה על מה שנוהגין עכשיו שמחייבים ת"ח לבא לדין וצ"ל דכמ"ש שם דלענין מס תלוי במנהג ה"ה בזה וע"ש ועיין בתשובת מהרשד"ם סימן תל"ט שפסק דאף בקנין מהנתבע לא מהני להיות מורש' עוד פסק שם דאם הנתבע מינה מורשה ועמד בדין ונתחייב המורשה על שהודה לדברי התובע מצי הנתבע למהדר ביה ואין דבריו נכונים לע"ד בזה אלא העיקר כמ"ש הריב"ש סי' שצ"ב שהודאת מורשת הנתבע הודאה היא לכ"ע ע"ש וראייתו ברורה מהפוסקים ומהירושלמי גבי הגע עצמך שיודה במקצת כו' ע"ש (נשים יקרות שנתחייבו שבועה אין לבזותן להביאן לב"ד אלא נשבעות לפני סופרי הדיינין הרדב"ז ח"א סי' נ"א. מחלוקת זה הוא בדיני ממונות אבל בד"נ נראה שהדבר בהפך שהתובע אינו ממנה מורש' והנתבע ממנה הריב"ש סימן רל"ה ונ"מ לדידן לענין מסור' כנסת הגדולה):

סימן קכה

א **הולך**. ז"ל הש"ך וכן אם אמר תן מנה זו בחוב ופקדון הוי כזכי וי"א דבתן והולך בעינן דוקא שנותן לו עתה מיהו אף בזכי לכ"ע בעינן שיגיע לרשות השליח קודם שיחזור בו הנותן וכמ"ש בס"ו ע"ש (ובעובד כוכבים דלאו בר שליחות הוא תן והולך לאו כזכי דמי מהר"א גאליקו בתשובת כ"י ועיין במבי"ט ח"א סי' קמ"ה כמו שהלוה א"י לחזור בו ה"נ אין שאר בע"ח יכולין לגבות ממנה הה"מ ז"ל בפט"ז מה"מ. כנה"ג):

ב **ליורשי**. והמשלח א"י לומר לא נתתי לך אלא כדי לתת לשמעון ולא ליורשיו כמ"ש ס"ס ח' גבי מתנה. דהלואה או פקדון שאני ועיין בתשובת מהרשד"ם ס"ס קמ"ג. ש"ך:

ג **באחריותו**. עיין בש"ך שהביא תשובת רש"ך במי שהיה חייב מעות לחבירו ובתוך הזמן הלך המלוה למדה"י ובהגיע הזמן יש חשש מחמת נפילת המטבע אם מהני ללוה שיזכה המעות להמלוה ע"י אחר כו' עיין שם:

ד **החזר**. הסמ"ע הניח זה בצ"ע דנ"ל דלא כ"כ הריטב"א אלא גבי מתנה דל"ת דלשון החזיר יהנה טפי במתנה מלשון הולך קמ"ל אבל בחוב ופקדון מהני גם ל' החזיר ע"כ והש"ך כ' דנ"ל כדעת הרמ"א וגם לשון הריטב"א מורה כן דכתב שאינו זיכוי כלל משמע דלא הוי זיכוי בשום ענין כו' ע"ש (וכ"כ הט"ז):

ה **פטור**. ול"ד למ"ש הרמ"א בהג"ה בסמוך שבכזה הדין עם המפקיד ודוחק לחלק דשם לא אמרו אלא שלכתחלה לא יחזיר וכאן אמר שאם החזיר בדיעבד פטור אלא נראה דשאני התם דראובן עשה ללוי שליח לקבלם ומיד שקבל לוי לידו הרי הוא של ראובן ואם יחזיר לשמעון מחמת האיום הרי מציל נפשו בממון חבירו וע"ל ס"ס קכ"ו ובסימן רצ"ב ס"ח ובסימן שפ"ח ס"ז מ"ש בחילוקי דינים הללו עכ"ל הסמ"ע ואין דבריו נכונים לע"ד דכיון שזה זכה בשבילו מה לי שעשאו שליח או לא ס"ס עכשיו הוא של המלוה או המפקיד לגמרי וכ"מ להדיא במרדכי והג"א ספ"ק ששם מקור דין זה ועוד דאפי' עשאו שליח אם החזיר מחמת אונסו או מפני האיום שבידו להבריחו להחזיר פטור ול"ד למציל נפשו בממון חבירו דהיינו שאין אונסו על זה הממון עצמו כגון בנרדף ששבר כלים של אחר שחייב כמ"ש בסי' ש"פ ס"ג אבל כאן שאינו רק שומר על המעות פשיטא דאונס רחמנא פטריה ובזה אתי נמי שפיר דל"ד למ"ש הרמ"א בסמוך דהתם אין האונס ע"ז הממון רק שרוצה לכפור חובו וזה לא מיקרי אונס וכן מחלקים לקמן ס"ס קכ"ו ע"ש. ש"ך:

ו **שניהם**. פי' אפי' לא העני ראובן אפ"ה הרשות ביד שמעון לגבות מאיזה שירצה מלוי או מראובן כ"כ הסמ"ע ועיין בש"ך ובט"ז:

ז **ראובן**. ומסיק שם וז"ל ואע"ג דשמעון לא הוחזק כפרן מ"מ הואיל ועשאו ראובן שליח לקבל זכה לו והא דאמר לוי לא זכיתי לך ע"מ שאפסיד את שלי הוי דברים שבלב ואינן דברים עכ"ל. סמ"ע:

ח **דבפקדון**. אבל בהלואה דלהוצאה נתנה ומתחלה לא הלוה לראובן אלא למלאות בקשתו בכל ענין הוא זכות לשמעון שתצא מיד ראובן ותבא בעין ליד שמעון משא"כ בפקדון דגם בהיותו ביד ראובן הוא בעין ושמעון הפקידו בידו להנאת עצמו מש"ה כל שלא נעשה אח"כ כפרן אין לשמעון זכות בחזרתו לידו מש"ה יכול לחזור בו שם:

ט **לחזור**. והברירה ביד הנפקד לחזור וליטלן או לא ולא אמרי' מדלא הוחזק כפרן ניחא להמפקיד שיהא הפקדון בידו ולא ביד אחר ויחויב לחזור וליטלו מיד השליח דמסתמא מתחלה לא ס"ד שישמרו הנפקד לעולם אלא שלאחר זמנו יחזור וישלחנו לידו ע"י שליח מהימן כ"כ הסמ"ע ולא ידעתי מאי נ"מ שאינו מחויב לחזור וליטלו דמ"מ הוא באחריות הנפקד עד שיגיע ליד המפקיד כמ"ש ס"ד ואולי ר"ל שאינו נקרא בזה עובר על דעת בעלים עכ"ל הש"ך (ועיין מ"ש הט"ז בזה):

י **מיפטר**. כדלעיל סימן קכ"א ס"ב ועיין בהג"א פ"ק דגיטין על ראובן ששלח מנה לשמעון לשומרו לו וע"י אותו שליח החזיר לו שמעון ונאנס בדרך ע"ש. סמ"ע:

יא **יומא**. ואע"ג שלא עשאו המפקיד שליח כיון דהוא מהימן גביה ובאופן שנתבאר לקמן סי' רצ"א סכ"ו ואפי' אם ירצה הנפקד לחזור ליקחנו ממנו על אחריותו וכ"כ הסמ"ע וב"ח וע"ל ס"ס רצ"ג עוד מדינים אלו עכ"ל הש"ך (וז"ל הט"ז נ"ל דהרבותא בזה אע"ג דעכשיו לא גילה דעתו דניחא ליה אלא בשאר יומי הוה מהימן אצלו ע"כ):

יב **להחזיק**. ע"ל סימן פ"ג סס"ב שם כת' הרמ"א דין שליח שמחזיק במעות בשביל חוב המשלח והמחבר כ' מזה בס"ס נ"ח ובסי' צ"ט כתבו הט"ו דין אם א' תופס מה שנתן לידו שליח ואומר שהשליח או הסרסור חייב לו ע"ש ס"ג. סמ"ע:

יג **יש לו**. כתב הש"ך דלכאורה משמע כאן דעת הט"ו דהיכא דאית ליה נכסי לא משתעבד מדר"נ אבל א"א לומר כן כמו שהוכחתי בסימן פ"ו ס"ב באריכות דאפי' אית ליה נכסי משתעבד מדר"נ רק היכא דאית ליה פסידא ללוה שני תקנת חכמים הוא שאין גובין ממנו כשיש לו נכסי דה"ל כנכסים משועבדים במקום שיש בנ"ח כו' ע"ש באורך:

יד **כופה**. (וא"ל ממ"ש ס"ק ק"ה ואם מסרו הנפקד ליד מלוה פטור כו' ע"ש דהתם ה"ק כיון דודאי אתה ח"ל ועכ"פ צריך אתה לשלם לו הן מזה או משאר דברים אם כן מה עשיתי לך אם תרצה לשלם לו משאר נכסיך הרי הוא מוכן להחזיר לך פקדונך אבל כאן מיירי בשליח שתפס לעצמו ורוצה דוקא מעות ולא להפרע משאר נכסים עכ"ל הדרישׁ וכ"כ בט"ז ע"ש):

טו **אחרים**. אע"פ שהוא נאמן נגד המלו' לומר אני תופסם בחובי במגו דפרעתיך מ"מ הואיל וכל זמן שלא באו ביד המלו' לא פקע שליחותו ונמצא שהשליח בע"ד דהמשלח הוא וכנגד המשלח אין לך מגו שאינו נאמן לומר החזרתי לך הואיל והולך כזכי דמי עכ"ל הטור וכתב הסמ"ע דר"ל דאם הי' לו מגו גם נגד המשלח כגון דמסרם לו בלא עדים נאמן בשבועת היסת שהמלו' חייב לו במגו דלהד"ם והב"ח כתב וז"ל וג"כ ל"מ למימר דלא קבלתי מידך כו' דכיון דכבר מודה שקבלם מידו שוב אינו נאמן לומר להד"ם וכתב הש"ך שדברי הב"ח נכונים דאל"כ קשה וכי בשביל שיש לו מגו נגד המשלח נאמין לו

שהמלו' ח"ל הלא נגד המשלח אין לו שום טענה כו' ע"ש ובתשובת מהרש"ך ס"ג סימן ע"ז וצ"ו ובתשובת רי"ט סי' ק"ה (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש) ואם הדבר ספק אם יש לו שאר נכסים או לא נראה מדברי הטור דמחזקינן ליה כיש לו וכ"נ בתשובת דברי ריבות סימן ש"כ כ"כ בכנה"ג וע"ש:

טז **במתנה**. הטעם כתב הסמ"ע דבפקדון וחוב הוא כבר של זה ששלחו לידו מש"ה בקל יכול זה לזכות בשבילו משא"כ במתנה שבא עכשיו לזכות בממון שלא הי' שלו מעולם מש"ה בעינן לשון מעולה ומבורר טפי ועיין בתשו' מהריב"ל ס"ג סי' י"א:

יז **הולך**. דבלשון הולך דאמר הנותן ביטל שליחותו דהמקבל דא"ל לזכותו ולקבלו מידו. סמ"ע:

יח **נדר**. והלכך כיון שמסרו ליד השליח שוב א"י לחזור בו אפי' ע"י התרה אבל אילו לא מסרו לידו אע"ג דהי' חייב לקיים נדרו מ"מ הי' יכול לישאל עליו ולהתיר כמ"ש בי"ד סימן רנ"ח כן כתב הסמ"ע וכ"כ הרשב"א בתשוב' סי' תרנ"ו דבכהאי גוונא דהכא אינו יכול לישאל עליו להתיר ועמ"ש בי"ד שם. ש"ך:

יט **תן**. לכאורה משמע דבחוב ופקדון לכ"ע הוי תן כזכי אפי' אינו נותן לו עתה החפץ רק שבא אח"כ לרשותו קודם שיחזור בו המשלח אבל באמת בתוס' פ"ק דגיטין ובהרא"ש שם כתבו בשם ר"ת דאף בחוב ופקדון לא הוי הולך או תן כזכי אלא כשמוסר לידו עתה וכ"כ התוספות בב"ב דף פ"ה וכן הוא במרדכי וכ"כ רבינו ירוחם וי"ל דגם דעת הט"ו כן אלא דאשמעינן הכא דלר"ת במתנה לא הוי תן כזכי אפי' מסרו לו עתה ולהרמ"ה הוי תן כזכי בכה"ג אף במתנ' ועיין בא"ע סי' ק"מ ס"ו מדין הולך ותן בגט. שם:

כ **לידו**. של המקבל ועיין בתשובת מהר"י לבית לוי סי' נ"ה וכתב המבי"ט ח"ב סימן קצ"ה דאפי' לר"ת דבמתנה לא הוי תן כזכי מודה דהיכא שהשליח הוליכו למקום המקבל דהוי כזכי כיון שהי' יכול המקבל ליטלו כו' ע"ש ולא נהירא וכ"מ מדברי הפוסקים והט"ו דעיקר החזר' תלוי בכל זמן שלא הגיה ליד המקבל ואולי צירף המבי"ט שם מה שהמעש' הי' שכבר נתן לו המקצת ע"ש אבל באמת גם זה אינו דאפי' נתן לו המקצת יכול לחזור בו ממה שלא נתן וכמ"ש בסימן רכ"ו ס"ב. שם:

כא **ברשותו**. ונרא' דגם בחוב ופקדון אפי' א"ל זכי בעינן שיגיע אח"כ לרשות השליח דאל"כ יכול לחזור בו וכ"כ הרמב"ן בחידושיו וכ"מ להדיא בתוס' הנ"ל ובהרא"ש שם וכתב הב"ח דלסברת הרמ"ה שהביא הטור בעינן שיהא בידו ממש ובסימן רמ"ג סתם הטור כר"ת והכי נקטינן ודלא כמ"ש כאן בש"ע דלא הכריע עכ"ל ואין בזה השגה על

המחבר דס"ל דכ"ע מודו בזה דרשותו הוי כידו וכ"כ בסי' רמ"ג ס"ד בסתם כדברי הטור. שם:

כב **שהגביהו**. היינו כשאינו מונח בחצירו ורשותו אבל אם בא אח"כ לחצירו זוכה לו אע"פ שלא הגבי' לשם כך כיון דמתחל' זיכה לו ולא חזר בו הנותן. סמ"ע:

כג **זכה**. אלא א"ל תן או הולך לא מהני ואפי' הי' בחצירו בשעת אמירת תן לו לא זכה בו. שם:

כד **ליורשי**. אע"ג דבמתנ' הולך לאו כזכי לכ"ע היינו שיכול לחזור בו כל זמן שהוא חי אבל כאן שמת הנותן מצוה לקיים כו' כשהוציא הממון מתחת ידו כמ"ש בסי' ר"נ סכ"ג וסימן רנ"ב ס"ב וא"כ זכה המקבל בו בחייו והורישו ליורשיו. ש"ך:

כה **משלח**. דהולך במתנ' לאו כזכי דמי ואף ע"פ שמת הנותן אח"כ לא שייך לומר מצוה לקיים דברי המת דכיון שמת המקבל בחיי נותן בטלו דבריו בחייו ועיין בתשובת מהרשד"ם סימן שפ"ד. שם:

כו **יחזיר**. דכיון שמת המקבל לא הי' ראוי לקנות כ"כ הטור ולענ"ד אפי' א"ל זכי לפלוני לא זכה כיון שכבר מת בשעה שא"ל זכי וכ"מ מל' רש"י שכתב דהוי זכי' בטעות וכן מוכח דהא הולך דשכ"מ כזכי דמי דדבריו ככתובים ומסורים. שם:

כז **בחיי נותן**. אע"ג דקי"ל דמתנת שכ"מ לא חיילא עד אחר גמר מיתתו כמ"ש בסי' רמ"ח ס"ד שאני הכא כיון שהוציא הממון מתחת ידו דעתו שיקנהו מיד כ"כ הב"י וכן הוא בתשו' הריב"ש סי' שמ"ו בדברי השואל ע"ש. שם:

כח **נולדו**. אע"ג דהמזכה לעובר לא קנה כמ"ש בסי' ר"י הכא קנה משום דדברי שכ"מ ככתובין ומסורים דמי וזכה המקבל למפרע משעת נתינה והורישו ליורשיו. טור:

כט **חוזר**. כדין מתנת שכ"מ דאומדין דעתו כמ"ש בסי' רמ"ו ור"ן כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך בשם הריב"ש דמדברי הרשב"א נרא' שאע"פ שעמד הנותן קנה המקבל או יורשיו כל היכא דאיתי' בשעת מתן מעות וכן הוא במרדכי ובהג"א בשם ר"י הלוי ע"ש ונרא' מדברי הריב"ש דאם נתן במתנת שכ"מ גמורה כגון בכל נכסיו או מצוה מחמת מיתה בפירוש אף להרשב"א אם עמד חוזר וע"ש עכ"ל (ועמ"ש הט"ז בדין זה ע"ש):

ל **שליחותו**. פי' הסמ"ע דלא ימנע מליתן לו באמרו שמא לא ימות ויהי' קשה להוציא דכיון דמסרו לשליח ליתן נותנין לו מיד משא"כ בשאר צוואה דלא מסרו ליד השליח עכ"ל (אם המקבל קטן אפי' בשכ"מ הולך לאו כזכי דמי אם לא שיאמר בפירוש זכה לפלוני. כנסת הגדול'):

סימן קכו

א **מלוה**. ל"ש מלוה ע"פ ל"ש מלוה בשטר כמ"ש הט"ו בסי' ס"ו סי"ט דאפי' לא נתן המלוה גוף השטר לזוכה קנה גוף החוב במעמד שלשתן וכ"כ בתשובת מהר"מ אלשיך סי' ה' ע"ש. ש"ך:

ב **פקדון**. וה"ה מי שנתחייב לחבירו מחמת שהזיקו או ביישו אע"פ שלא בא לידו מעולם כגון שמעון שתקע לראובן וקנסו הב"ד את שמעון יכול ראובן להמחות ללוי במעמד ג' מה שמגיע לו משמעון כן מתבאר מדברי הפוסקים. שם:

ג **שלשתן**. כתבו התוס' ספ"ק דגיטין דלא תקנו מעמד שלשתן בכתובה דאפשר שלא תבא לידי גבייה לעולם וכ"כ הרשב"א שם והרא"ש ספ"ק דב"מ והרמב"ן והנ"י ובעה"ת וכ"כ הריב"ש סימן ר"ז ומוכח מזה דמלוה שלא הגיע ז"פ יש בה דין מעמד ג' וכ"מ בתשובת הרא"ש וכ"פ מהרש"ל מיהו מל' התו' ספ"ק דב"מ ובפ' החובל ומהרא"ש שם לא משמע לכאור' כן ע"ש ומ"מ לענין דינא נראה עיקר דיש דין מעמד ג' אפי' לא הגיע ז"פ וכמו שהוכחתי מדברי כל הפוסקים הנ"ל וכ"מ מדברי המחבר בסי"ז ע"ש ועוד דהא בלא"ה הר"ן סובר דאפי' בכתובה יש בה דין מעמד ג' ודלא כמ"ש בתשובת מהרשד"ם סי' שנ"ט דבלא הגיע ז"פ אין בו דין מעמד שלשתן עיין שם עכ"ל הש"ך ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קי"א:

ד **בידך**. וה"ה אם אמר לו מנה שאתה חייב לי תנהו ללוי קנה וכן הוא להדיא בתשובת הרא"ש ולא אתא אלא לאפוקי אם לא היה לו בידו כמ"ש בס"ב. ש"ך:

ה **חובו**. כתב בתשובת מהר"מ אלשקר סי' ס"ג דוקא בכה"ג שחייב למי שהמחה אצלו או שנתן לו במתנה אבל אם אינו חייב לו ולא נתן לו אלא המחהו שיתן לו מעותיו כדי שיקנה לו סחורה א"צ ליתן לו ולא קנה מדין מעמד ג' ולא הוי אלא כשליח ע"ש ונראה טעם לדבריו דאינו נקנה במעמד ג' אלא כשהממחה מסלק עצמו ממנו ומשתעבד לשני ולא נשאר שום זכות לראשון משא"כ הכא שעדיין יש כח לראשון בו שהרי מעותיו הוא שיקנה לו בעדם סחורה והלכך אין בו דין מעמד ג':

ו **קנה**. ודין מעמד שלשתן איתא בש"ס דהוא הלכתא בלא טעמא וכתבו התוס' והפוסקים והטור סי"ג דחז"ל עשו קנין זה משום תקנת השוק דמי שקונה סחורה ואין בידו מעות מעמידו אצל בע"ח וא"צ להמתין עד שיקנה לו בקנין וכ' בחידושי הרשב"א דמי שהקנהו לו במעמד ג' יכול להקנותו גם הוא לאחר במעמד ג' וע"ש. שם:

ז **שמעון**. אבל לוי י"א דיכול לחזור בו ולגבות חובו מראובן כמ"ש בס"ט. שם:

ח **ולמוחלו.** כתב הש"ך ואפי' יש לו נכסים לראובן בענין שאינו חב ללוי במחילתו אפ"ה א"י למחול דאל"כ פשיטא אפי' בלא מעמד ג' א"י למחול וכמ"ש בסי' פ"ו ס"ה וכ"מ בתו' ופוסקים וכ"מ מהטעם שכתבו דכיון שהיו במעמד א' אפי' שעבוד הגוף שהיה הלו' משתעבד למלוה פקע ומשתעבד לשני ולא נשאר לראשון שום זכות בו הלכך אין מחילתו כלום אבל מוכר שט"ח שלא בפני הלוה דלא מכר אלא שעבוד הנכסים אבל לא שעבוד הגוף לפיכך אם חזר ומחלו מחול כמ"ש בסימן ס"ו סכ"ג משא"כ במעמד ג' דעיקר הקנין הוא הלכתא בלא טעמא רק משום תקנת השוק כו' שתקנו ג"כ שגופו ישתעבד לשני והראשון א"י למחול דא"כ בטלה התקנה שלא יסמוך הסוחר על מעמד ג' כיון שהמלוה יכול למחול עכ"ל הרא"ש וכתב בכ"מ פ"ו מהל' מכירה דמאן דאית ליה שהנותן א"י למחול ס"ל כדעת האומרים בס"ט דלוי א"י לחזור בו דהא בהא תליא וע"ש שהאריך ולפע"ד אינו נראה כן וכ"כ התוס' והפוסקים בשם ר"ת דא"י למחול והרי הר"ן כתב בשם ר"ת דלוי יכול לחזור וכ"כ הב"י בשם ר"ת וכן דעת הרא"ש והטור דא"י למחול והמקבל יכול לחזור וכ"נ דעת הרמ"א שאע"פ שסתם כאן דא"י למחול הכריע בס"ט דהמקבל יכול לחזור וכן י"ל להפך ג"כ דאע"פ שהמקבל א"י לחזור מ"מ הנותן יכול למחול כו' ע"ש בש"ך באורך:

ט **נולד.** לאפוקי ממה דס"ד בש"ס לו' דטעמא דמעמד ג' דה"ל כאילו אמר משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך ולה"ט הוה בעינן שיהא לוי נולד בשעת הלואה וכמ"ש בסימן ס"ו סכ"ו קמ"ל כמסקנת הש"ס דמעמד ג' הוי משום תקנת השוק ואפי' למי שנולד אחר הלואה תקנו שיקנהו. סמ"ע וש"ך:

י **ואפרענו.** ואין חילוק בזה בין חנוני ושלחני לשאר בני אדם. ב"י בשם רוב הפוסקים ולאפוקי נ"י פ' המקבל. סמ"ע:

יא **לחזור.** כת' בתשובת מהר"א ששון סי' קי"א דאפי' מאן דס"ל בסי' ס' ס"ב דיכול להתחייב עצמו בקנין בדבר שאין לו קצבה מודה דבמעמד שלשתן אינו יכול להתחייב בדבר שאין לו קצבה וע"ש ש"ך:

יב **ללוה.** משמע לכאור' דקאי אפי' היכא ששמעון אינו חוזר וכ"כ הסמ"ע בשם ר' ירוחם בהדיא אבל באמת אין טעם לזה דלמה לא יועיל מחיל' בכה"ג והמעיין בהרא"ש ס"פ המקבל ובתו' ונ"י שם יראה להדיא דמוכח מדבריהם דבכה"ג מהני מחיל' בלא קנין אלא דכששמעון חוזר לא מהני מחיל' מטעם דהוי מחיל' בטעות דאטו בשופטני עסקינן ששמעון לא יתן לו והוא יפטור את ראובן כו' ע"ש וגם דברי ר"י צריך לפרש כן וכ"מ

בב"ח שהבין דברי ר"י כן וכ"מ להדיא בתשו' מהרי"ו סי' ל"ג דדוקא כששמעון חוזר לא מהני מחיל' וכן עיקר. שם:

יג **קנה**. והיינו כשא"ל אני מוחל לך ואסמוך על אותו פ' אבל כשפטר את הלו' לגמרי פשיטא דמהני כ"כ הב"ח ונכון הוא דהא קי"ל בסימן רמ"א ס"ב דמחיל' א"צ קנין וכן כת' התוספות פ' המקבל דהיכא דא"ל אני פוטרך לגמרי אפי' לא יתן פשיטא דאינו חוזר ונרא' שזהו כונת הרמ"א במ"ש אח"כ וכן אם המקבל פטר הנותן לגמרי כו' וא"צ למ"ש הסמ"ע דמיירי בקנין. שם:

יד **בקנין**. אבל קנין מועיל דודאי לפוטרו לגמרי נתכוין אפי' לא יתן שמעון דאי לפוטרו כשיתן לו לזה לא הוצרך קנין שכבר נפטר כ"כ הרא"ש והוא מדברי התוספות שם:

טו **מקצת**. פי' הסמ"ע דקמ"ל דלא אמרינן כיון דזה התחיל לקבל ממנו וזה ליתן צריכין לעמוד בו בכולו:

טז **נתנו**. קודם שחזר בו ראובן. ש"ך:

יז **ליתנם**. פי' הש"ך דצריך ליתן אע"פ שלא הי' כלום משל ראובן בידו וה"ה בלא מעמד ג' דינא הכי כיון שעל פיו פטרו וכמ"ש בסי' קכ"ט ס"ג בהג"ה ולחנם הוסיף כאן בע"ש בדבדי הרמ"א שפטרו במעמד שלשתן עכ"ל וע' מ"ש הסמ"ע בזה ע"ש:

יח **דמסתמא**. משמע אילו אמר כן בפרוש הלו' לי מנה ותן לו אע"פ שהי' חייב לו מנה לא קנה לכ"ע וכ"כ בתשובת מהרי"ט סי' ל"ו. ש"ך:

יט **שלא**. כת' הש"ך דמדין ערבות נמי לא מיחייב אע"ג דיש בידו מעות של ראובן וכן משמע בתשובת הרא"ש וע"ל סי' קכ"ט ס"ג בהגה"ה וכתב עוד דנ"ל להכריע לענין דינא דאם שמעון הי' חייב לראובן יותר ממה שהמחו' ללוי קנה מדין מעמד ג' וע"ש ובתשובת מהר"א ששון סי' קי"א:

כ **מהחטים**. וה"ה אם א"ל תן לו נ' דינרים שהרי יש לי בידך כור חטים וכדנקט ברישא ה"ל כאילו א"ל תן לו נ' דינרים מהחטים שבידך ונעשה כא"ל חטים שוה נ' דינרים וקנה כן מוכח בבעה"ת וכ"כ בתשובת מהרי"ט סי' ל"ז וכת' עוד שם אבל אם מפרש שיתן לו מעות משלו ויהי' הפקדון בידו למשכון עד שיפרע לו או שא"ל תן סך פ' כיון שאתה בטוח ממני מחמת הפקדון שיש לי בידך לא קנה וע"ש. ש"ך:

כא **כלום**. בתשובת הרשב"א מבואר הטעם שההמחאה היא אפי' בע"כ של לוה או נפקד וטעם החולקים דס"ל דא"י להמחות בע"כ ולפ"ז קשה שבס"ז סתם המחבר דאפי' בע"כ יכול להמחות וכאן הביא סברת החולקים וצ"ע. שם:

כב **שפרעו**. ע' בש"ך שהאריך בתמיה על דין זה ע"ש מה שדעתו לחלק (גם הט"ז כת' שדברי המחבר בזה תמוהים ואין בידו ליישבם ע"ש):

כג **על כרחו**. והש"ך הביא דעת הרב' פוסקים דס"ל דמעמד שלשתן לא מהני בע"כ וכן דעתו נוטה וכתב דכן עיקר בש"ס ע"ש:

כד **מועטת**. כ' הסמ"ע דלא איירי כאן בעני דאז צריך לקיים דבריו אפי' אמר כן בעצמו שלא לפני שום אדם דאמירתו לגבוה הוא או משום נדר כמ"ש הט"ו בסי' קכ"ה ס"ס ה' עכ"ל ונתן מקום למעיינים לטעות דפשיטא דהכא אפי' בעני יכול לחזור בו ול"ד לסי' קכ"ה דהתם הוא נותן המעות לשלוחו והרי המעות ברשותו וזוכים בו עניים אבל באומר מנה לי בידך כיון שאין החוב ברשות הנותן לא זכו בו עניים אלא כשהי' העני או הגבאי במעמד ג' כמ"ש הט"ו בי"ד סי' רנ"ח ס"ח ודוקא לפקדון א"צ שיהא הגבאי שם משום דכל היכא דאיתיה ברשותא דמרא איתיה וכמ"ש שם ס"ז ואף בפקדון נרא' דדוקא במטלטלים וכמ"ש הט"ו שם בד"א במטלטלים כו' אבל כשהפקיד אצלו מעות ואינם צרורים וחתומים בענין דמותר להשתמש בהם כמ"ש בסי' רצ"ב ס"ז לא קנו עניים דבכה"ג לא שייך לומר כל היכא דאיתיה כו' וא"כ צ"ל דהסמ"ע מיירי בפקדון מטלטלים או מעות צרורים וחתומים. ש"ך:

כה **בידו**. אבל מהנותן לא מהני קנין דמלו' להוצא' ניתנה ואפי' בפקדון מ"מ אין מטבע נקנה בחליפין כמ"ש בסי' ר"ג אלא אם הוא פקדון מטלטלים והקנ' לחבירו בקנין אז מהני קנין אף מהנותן. שם:

כו **הודאה**. וה"ה בתורת חיוב שמחייב עצמו ליתן. שם:

כז **לחזור**. ואע"ג דבדרך הודא' מהני אפי' בלא קנין כמ"ש בסי' ס' ס"ו וסי' רמ"ה ס"א בהג"ה הכא צריך קנין כדי שא"י לטעון השטא' או שלא להשביע כמ"ש בסי' פ"א סי"ז ואע"ג דבהודא' במעמד ג' א"י לטעון השטא' או להשביע אפי' בלא קנין כדאי' שם ובסי' זה סי"ג הכא בלא מעמד ג' מיירי. שם:

כח **אינו**. דמיד שהמחהו אצל שמעון נפטר ממנו. שם:

כט **בפירוש**. היינו דא"ל אני פוטרך ואסמוך על שמעון דבכה"ג כשלא הי' בידו יכול לחזור בו כדלעיל ס"ב משא"כ הכא אבל אם א"ל אני פוטרך לגמרי ל"צ למימר וז"ל הטור בשם הרא"ש אפי' שתק לוי יכול לומר לראובן לטובתך עשיתי שנתרציתי לקבל משמעון כדי להקל מעליך אבל אם לא יתן לי כו'. שם:

ל **תחלה**. המחבר לא דקדק בל' דבהרא"ש והטור איתא לא יתבע את ראובן תחל' והיינו דשורת הדין נותן כך דאינו אלא כעין ערב אבל פשיטא דאם א"י לגבות כפשוטו משמעון

שיכול לגבות מראובן וע"ש ותדע דהא משמע מהמחבר דלסברא האחרונ' יכול לחזור מחמת ששמעון דוחה את לוי כלו' שאינו רוצה לשלם ואם איתא דבאמת לא הוי אלא ערב מה בכך שדוחה שמעון יגבה ממנו בע"כ אלא ודאי כדפי' וא"כ מ"ש המחבר כאן כל זמן שיכול לגבות משמעון ה"ק שיוכל לגבות כפשוטו משמעון רק שדוחהו קצת עד כאן לשון הש"ך *):

לא **האחרונה**. והש"ך כתב דנ"ל דהמע"ה כיון דרוב פוסקים ראשונים פסקו דא"י לחזור כו' ע"ש באורך:

לב **בסמוך**. ר"ל מ"ש בס"י דאם נמצא הלו' עני ואין לו מנה לגבות ה"ז חוזר כו' דמאי איריא שהוא עני אפי' בלא עני נמי כו' ומיהו מ"ש בסי"א שטוען ראובן עשיר הי' והעני כו' אתי גם לסברא האחרונ' דא"ל הלו' מזלך גרם שהעני או אם לא היית מקבל עליך הייתי מוציא ממנו מיד קודם שהעני ול"פ הרי"ף והרא"ש אלא בדחהו המומח' להמקבל בלך ושוב גם מ"ש בס"ס י' דאם ידע לוי שהוא עני כו' ג"כ סברא האחרונ' מודה בו דא"ל סברת וקבלת עכ"ל הסמ"ע והשיג עליו הש"ך וכת' דאין דבריו נראין דהיאך נאמר מזלך גרם כיון שהי' בידו לחזור קודם לכן א"כ לאו ברשותו העני וכי בשביל זה יתחייב המקבל אם לא נתרשל הוא בתביעתו ומה גרם לו הפסד בזה וגם מדברי הרמ"א משמע דכל החילוקים שבס"י וי"א אינם שייכים לסברא זו גם מ"ש דסברא האחרונ' מודה באם ידע לוי שהוא עני כו' צ"ע לדינא די"ל לא קבלתי עלי אלא שהייתי סובר שיטריח עצמו בכל מה דאפשר וישלם לי דאטו בשופטני עסקינן שידע שלא ישלם לו ויקבל עליו עכ"ל:

לג **קמייתא**. מ"מ שייכים החילוקים באם פטרו בפירוש וכ"כ הסמ"ע וכ"כ הד"מ בהדיא וז"ל מיהו אם הי' ערמה בדבר כגון שהי' בתחל' עני או שלא הי' ח"ל כלום לכ"ע יכול לחזור בו אף אם פטרו בפירוש ע"כ. ש"ך:

לד **הראה**. ז"ל הנ"י דה"ל כאילו הראה לו מקום שיש לו מעות צרורות כו' ואין להביא ראי' מכאן דאם הלו' א"ל למלו' מעותיך צרורים ומונחים תוך ביתי בא וטול אותם בחובך ולא נטלן ונאנסו דפטור די"ל דכאן דאמרינן דה"ל כאילו הראה לו מקום כו' היינו שהמקום הוא סמוך וקרוב למלו' או שהמלו' אינו מקפיד לילך אחריהן אבל היכא דמקפיד המלו' בהליכתו אחריהן לבית הלו' ודאי אין זה השבת הלוא' להיות פטור בזה מאונסין ואפי' מסתמא אינו פטור עד שיגל' המלו' דעתו שאינו קפיד ועמ"ש בס"ס ק"כ. סמ"ע:

לה **נפטר**. ע' בסמ"ע ובש"ך ועמ"ש לעיל ס"ק ל' בהג"ה ודו"ק:

לו **ונמצא**. כת' הש"ך דמשמע אע"ג שגם ראובן לא ידע שהי' עני מ"מ הוי מקח טעות וכמ"ש בסי' רל"ב וכ"כ הסמ"ע והב"ח וכן משמע ממ"ש ואם ידע לוי כו' דהכל תלוי בידיעת לוי ואפי' פטרו בפירוש הוי מחיל' בטעות דאילו ידע שהוא עני לא פטרו ולפ"ז צריך ליישב לשון הירושלמי כו' וצ"ע לדינא שוב מצאתי בתשובת מהר"א ששון סי' ק"ג וק"ד האריך בענין זה כו' ע"ש באורך ועיין בתשובת רש"ך השייכים לס' ב' סימן נ':

לז **ידע**. הא מן הסתם אמרי' מסתמא לא ידע דאטו בשופטני עסקינן וא"כ א"י ראובן להחרים סתם מיהו בטור יש במקצת נוסחאות וראובן מחרים סתם על מאן דידע כו' ע"ש. ש"ך:

לח **בשטר**. מקוים. כמ"ש ר"ס פ"ב וכתב בס' גד"ת מדלא נקט טען לוי שלא ידע שהוא עני וראובן אומר שידע שא"ל בינו לבינו ואעפ"כ קבל עליו משמע דבכה"ג לאו כל כמיני' דאנן סהדי דלאו בשופטני עסקינן דיפסיד ממונא בכדי ונראה דאפי' בחוב בע"פ הוי כמגו במקום עדים עכ"ל ולא נהירא לע"ד אלא בחוב בשטר יכול להשביעו היסת שלא ידע שהוא עני כיון שטוען ברי שהודיעו וקבל על עצמו ולא יהא אם טוענו מחלת לי חובך שבשטר דמשמע בסי' פ"ב דיכול להשביעו היסת לאחר הפרעון לכ"ע וכן בחוב בע"פ יכול לטעון מחלת לי במגו דלהד"מ או במגו דפרעתי כמ"ש בסי' ע"ה ס"ז ולא אמרי' אנן סהדי כו' אלא אמרי' דלמא פיוסי פייסי' ונתרצה למחול וה"ה הכא והלכך אם הוא חוב בע"פ וטוען ידעת שהוא עני וקבלת עליך נאמן במגו דלהד"מ או פרעתי והא דלא נקט האי חלוקה משום דמסתמא לא ידע לוי שהוא עני וקבל עליו ובמילתא דלא שכיחא לא קמיירי אבל אם זה טוענו ודאי דינו כדאמרן ועוד י"ל הא דלא נקט כן משום דבעי לאפלוגי בין כתוב בו נאמנות או לא ובמחלת לי יש ב' סברות י"א דאפי' כתוב בשטר נאמנות יכול להשביעו שלא מחל לו וי"א דהוי כמי שטוען אמנה וא"כ אפי' אין בו נאמנות א"י להשביעו וכמ"ש בסי' פ"ב סי"א וא"כ בין למר ולמר אין חילוק בין יש בו נאמנות או לא רק בטוען עשיר הי' והעני בכה"ג מחלק בין נאמנות משום דהוי כטוען פרעתי. שם:

לט **ישבע**. בנק"ח כשאומר ראובן לישתבע לי כמ"ש בסי' פ"ב ס"ב. שם:

מ **שאמר**. דין זה עיקרו לעיל סי' ס"ו ס"כ ושם כתבתי שצ"ע דאף אם כתב לו שהקנה לו הוא וכל שעבודו והמחהו אצל זה יש חולקין דיכול לחזור בו ועיין שם. שם:

מא **בעדים**. וגם קבע לו זמן ועדיין הוא תוך זמנו בענין דלית לי' מגו כלל פטור כיון שמברר הטעות בעדים וע"ל סי' פ"א ס"כ שם:

מב **חובו**. לאפוקי אם נתנו לו במתנ' פטור הנותן דאם ידע מהטעות לא הי' נותן לו. שם:

מג **משטה**. ושלא להשביע את עצמו פשיטא דלא מצי למימר דכבר נתבאר בסי' ל"ב ופ"א דלא שייך טענת השבעה כ"א כשהודה מעצמו בלא תביעת חבירו שחייב לו כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דאפי' לא המחהו בעדים ולא קבע ז"פ בענין שי"ל להד"מ או פרעתי מ"מ א"י לומר משטה הייתי בך דזיל בתר טעמא וע"ש:

מד **טעיתי**. קשה דהא בב"י כ' דלית הלכתא כבעה"ת דיחיד הוא וצ"ל שכאן בש"ע חזר בו ועמ"ש בסי' פ"א סכ"ג שדברי בעה"ת נראין והפוסקים מסכימים עמו ע"ש ומ"מ מדברי הרב בהג"ה אין לזוז לענין דינא וכ"פ מהרשד"ם ס' ע"ד וע"ש בסי' נ"ו וצ"ד ובסי' ש"ב ושצ"ד ותנ"ג וכן נראה דעת מהריב"ל ס"א כלל ט"ז סי' צ"א וכלל י"ח סי' ק"ג וס"ב סי' ל"ז. ש"ך:

מה **דפרעתיך**. כשהמחהו בעדים והוא אחר זמנו או כשלא קבע זמן לפרעון ונשבע היסת להמקבל ונפטר והמקבל חוזר ותובע לנותן לסברא האחרונה דס"ט ולסברא הראשונ' שם גם הנותן פטור אלא שנשבע היסת שהי' לו בידו כשהמחהו. ויצא לנו מכאן דין חדש דבכל דוכתי דהנתבע אינו נאמן אלא משום מגו אע"ג דאין לתובע טענת ברי צריך לישבע היסת כגון בטוענו מה אתה עושה בתוך שלי והלה אומר של אביך היתה ולקחתי' הימנו דאין נאמן אלא במגו שלא היתה של אביך מעולם כמ"ש בסימן קמ"ט ס"כ צריך לישבע היסת שלקחה מאביו אע"ג דאינו תובעו ברי וכן כל כיוצא בזה. שם:

מו **דפרעתי**. כתב הש"ך דכונת הרב בהג"ה זו דדוקא במגו דפרעתי אינו נאמן כיון דאיכא עדים בהמחאה אבל במגו דלהד"ם לכ"ע נאמן וכ"כ בב"י וכ"ד הר"ן וכ"כ בד"מ והסמ"ע כתב דמל' המחבר שכתב דהוי כמגו במקום עדים משמע אפי' ליכא עדים בהמחאה א"י לומר טעיתי ולע"ד אין מזה הכרח דה"ק דאי לאו דהוה ברור לי' לא הי' מודה בפני עדים וגם הב"ח האריך להוכיח שדעת הרא"ש דבכל ענין אינו נאמן לומר טעיתי וכל דבריו אינם מוכרחים ואפי' יהי' כן דעת הרא"ש מ"מ להלכה לא קי"ל הכי וכמ"ש בסי' פ"א סכ"ג ודלא כתשובת רש"ך ס"ב סימן קמ"ח וגם העליתי שם דבלא מגו כגון שהעדים מעידים לא זזה כו' או שמעידים שהוא תוך זמנו לכ"ע א"י לטעון טעיתי וכ"מ מדברי המחבר והרב ודלא כמהרי"ק שורש ס"ה וע"ש מ"ש עוד בזה:

מז **נאמן**. בתשובת מהריב"ל ח"א סי' צ"א פסק דאכתיבת ידו אינו נאמן לומר טעיתי וע"ל סי' ס"ט דכתבתי כמה דעות דאינו נאמן לומר פרעתי אכתיבת ידו עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' קנ"ד:

מח **כלל**. דבהודאתו חב למקבל מתנה שהרי אין הנותן צריך לשלם לו כלום די"ל אילו ידעתי שיש טעות לא הרשיתי לזה ליתן לך והיכא דחב לאחרים אינו נאמן בהודאתו

דחיישינן לקנוניא שמא חוזר עתה ממתנתו ואומר שהמומחה אומר אמת ויחלוק עמו. ש"ך:

מט **וגובה**. כיון דהנותן מודה דאין לו בידו ובגרמתו הוכרח ליתן להמקבל וה"ה ברישא אם נתן לו בשביל חוב והוא גברא אלמא או שאין לו כו' גם שם חוזר על הממחה וכ"כ הטור בהדיא עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ותמיה לי למה יתחייב לשלם הלא י"ל אילו ידעתי שיש טעות לא צויתי ליתן ומה בכך שנתן על פיו אין זה אלא גרמא דקי"ל בסי' שפ"ו דפטור ועוד שיש לו לומר אתה שגרמת לך בעצמך שלא נזכרת וטעית וכמו שטעית אתה גם אני טעיתי ומה עשיתי לך כו' ע"ש מ"ש ליישב בזה:

נ **לישבע**. ז"ל הש"ך דא"ל חושבנא בקושטא הוי ואת דאודית לי' לאו כל כמינך לחיובי לדידי ואפי' א"ל נמי אשתלין חושבנא מיפטר דה"ל כמנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור ול"ד למנה הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך דהכא הא א"ל ודאי פרעתיך ואת הוא דאמרת דמשתכח ביה טעותא האי טעותא לא ידענא ומיהו משתבע דלא ידע ומפטר עכ"ל הרשב"א בחדושיו (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

נא **שבועה**. דאפי' אם יודה הנותן אין לו ביד הנמחה כלום כבר נתבאר בסי"ג דפטור הנותן דמתנה בטעות היתה וכמ"ש שם. סמ"ע:

נב **והתחיל**. עי' בתשובת מהרש"ך ס"ג סי' צ"ט (ובתשובת שב יעקב חח"מ סי' ד'):

נג **להוציא**. דאמרי' דנתן לו כדי לקיים דבריו אפי' אם ידע דלא נשתעבד אפ"ה ניחא לי' דליקום בהימנותיה והשתא הוא דהדר בי' שלא ליתן המותר כ"כ הטור וכתב הסמ"ע דהאי דינא מיירי בהודה לו מתחל' שלא בעדים ואפ"ה אינו נאמן לומר טעיתי כדי להוציא דאי בעדים לא הי' נאמן אפי' על המותר לומר טעיתי דאדם מדקדק קודם שמודה בפני עדים עכ"ל. והש"ך כתב דבתשובת הרא"ש אין הכרח לומר כן אלא י"ל דמיירי בפני עדים כו' ע"ש:

נד **ונתחייב**. ר"ל בקנין או בשטר או שנתחייב באיזה חיוב אחר לשלם חוב גמור וא"כ ל"ד לסעיף שאח"ז דהוי שכירות. ולזמן פ' לרבותא נקט ומשום שהמעש' הי' כך בתשובת הרא"ש וכ"ש אם נתחייב לשלם מיד. ש"ך:

נה **מדעת**. נראה דר"ל אע"פ שראובן הסכים ג"כ לבטל החכירה וכעובדא דתשובת הרא"ש שם ואה"נ אם נתבטל אח"כ מאיזה סיבה אחרת אפי' בע"כ של ראובן חייב מטעם שבשעה שאמר ליתן כו' ונרא' שלזה כתב המחבר אח"כ בסתם אע"פ שנתבטל אח"כ החכירות והרב שהוסיף תיבת מדעתו לא ידענא למה ואפשר ס"ל דמדעתו הוי רבותא טפי או אפשר שצ"ל מדעתן ובא לפרש של"ת דדווקא כשראובן ביטל החכירות

אלא אפי' הי' מדעתן של הקהל עכ"ל הש"ך ועיין עוד שם במ"ש תשובת הרא"ש בענין סוחר שאמר לסרסור שיקבל בשבילו מעות מהשולחני כו' עיין שם שפירש דבריו שלא כדעת האחרונים ע"ש באורך:

נו **שאמר**. ז"ל הטור כיון דנתחייב ראובן להקהל שהרי נגמר החכירות בענין שאין בו חזרה אם לא מדעת כולם קנה שמעון כו' אמנם אם ראובן גברא אלמא הוא ולא ציית דינא או שאין לו נכסים חייבין הקהל לפרוע לשמעון דלא נפטרו הקהל בשתיקת המקבל אא"כ פטרו בפירוש עכ"ל בשם הרא"ש והוא כסברא התניינא שכתב המחבר בס"ט ע"ש. סמ"ע:

נז **שהודה**. לאו כל כמיני' לומר סמכתי על מה שהייתי עתיד להשתמש בחפץ אלא כיון שאמר שאני חייב לראובן הרי הוד' שנתחייב בהן ללוי עד כאן לשון הטור והרא"ש ורצה לומר כאילו הוד' שהחזיר לו החפץ ונתחייב לו חוב גמור לשלם לו מיד. ש"ך:

נח **לבסוף**. והש"ך כת' דדין זה תמוה בעיניו דמה בכך מ"מ חייב לו הלוא' מהשת' אלא דהוי כלא הגיע עדיין ז"פ וכמ"ש הריטב"א כו' ע"ש:

נט **שחולק**. אפשר דה"ט דכאן לא שייך הטעם כ"כ מ"ש הט"ו בר"ס קכ"ט בערב בשעת מתן מעות דמשתעבד בלא קנין משום דהימניה והוציא ממון ע"י ערב ע"ש דהכא לא הוצי' שמעון ממון מידו ע"י ערבות זה כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך השיג ע"ז וכת' דדברי המחבר כאן ובב"י צל"ע דלדעתו ליכא מאן דפליג בהא דאין כך חסריה גדול מזה שע"פ המחאתו וערבותו של זה פטרו להמומח' וע"ש מה שמחלק בדין זה:

ס **לא**. ל' הטור דמעמד שלשתן הלכת' בלא טעמ' הוא והבו דלא לוסיף עלה. סמ"ע:

סא **כשליח**. וכדלקמן סי' רכ"ז ס"ל וע"ש אבל אחר יכול להקנות ליתומים במעמד אפוטרופוס כמ"ש הרמ"א בסי' ר"צ סי"א ואפי' למאי דנרא' מדברי המחבר לקמן דאם שלח המקבל שלוחו איכ' מאן דפליג וס"ל דלא מהני מ"מ בהא כ"ע מודו מטעם שכת' הרא"ש פ"ק דב"מ בשם ר"ח דלזכות ליתומים יד אפוטרופוס עדיף משליח וכ"מ נמי מדברי הט"ו בר"ס ק"ה ולזה כת' הרב בסי' ר"צ התם דיכול להקנות במעמד ג' דאפוטרופס ליתומים וכאן גבי שליח סתם כדברי המחבר די"א דמהני משמע דלאו כ"ע ס"ל הכי אלא ודאי יד אפטרופוס לזכות ליתומים עדיף משליח. ש"ך:

סב **דמהני**. דלענין הפקעת ממון דהנותן ע"י שלוחו אמרינן הבו דלא לוסיף עלה אבל לענין זכות המקבל אמרינן שלוחו כמותו וע' בתשובת מהרשד"ם סי' שנ"ט עכ"ל הש"ך וע"ש מ"ש עוד הטעם שכת' המחבר דין זה בשם י"א דהא ליכ' מאן דפליג בהא ע"ש (מעמד ג' עם אשת הלו' שרגילה לשאת ולתת בבית עי' בתשובת מהרי"ל סי' ק"א. בעיר שנוהגין

להקנות לחביריהם אף ע"פ שלא היו מודיעין לחביריהם קנה. הרשד"ם חח"מ סי' ש"פ וע' בתשובת מהר"א ששון סי' קי"א כנה"ג):

סג **שיזכה**. כת' הב"ח דדוקא בלשון זה לא זכה בו יהודה אבל אם בשעת המחא' אמר תנהו ללוי כבר זכה בו לוי מתורת מעמד ג' בסתם בשביל יהודה ולא מצי הדרי בהו כו' והש"ך השיג עליו דמה בכך שאמר בסתם כו' ע"ש:

סד **לחזור**. ול"ד למ"ש הט"ו בי"ד סי' רנ"ח ס"ח במי שאמר חוב שיש לי ביד פ' יהא לצדק' אם אמר כן בפני בע"ח ובפני הגבאי זכה בו הגבאי מדין מעמד ג' דהתם יד הגבאי הוי כיד עניים כאילו הם עצמן עומדים שם ודלא כהבע"ת דמדמי להו להדדי והשיג על הרי"ף שפסק דזכו בו עניים מדין מעמד ג' ולע"ד דברי הרי"ף נכונים וכ"כ בס' גד"ת וע' בישו"ש פ"ד דב"ק סי' ב'. ש"ך:

סה **הכתב**. דכיון דע"י שלוחו לא מהני כ"ש מפי הכתב שאין כאן מעמד ג' אלא הנותן מדבר להנפקד לבד שיתן לפ' עכ"ל הריב"ש וע"ש ונרא' דה"ה ע"י כתב המקבל לא מהני ואדרבה גרע טפי מכתב הנותן. שם (מעמד ג' מהני לגבי שליח לוה אם הי' מעות הלו' בידו בשליחותו. מהרמ"ט ח"א סי' ט"ו כנה"ג):

סו **לעובד כוכבים**. כת' בתשובת מהרשד"ם סי' שנ"ט דכי היכי דאין מעמד שלשתן בעובד כוכבים לדעת ר"י ה"ה בישראל מומר לע"א ואין דבריו נראין לע"ד דדוק' בעובד כוכבים ס"ל כן מטעמ' דלא עדיף מעמד ג' מזכיה גמורה ואין זכיה לעובד כוכבים אבל ישראל מומר לע"א הא אית ליה זכיה כמ"ש בש"ס ופוסקים בכמה דוכתי ומהם בא"ע סי' ק"מ ע"ש עכ"ל הש"ך (ובכנה"ג הבי' תשובת רש"ך ח"א סי' קנ"ג וז"ל ישראל מומר לעבודת כוכבים שהדין נותן כו' ושנוכל להלוותו ברבית הוי כעובד כוכבים לדין זה):

סז **ונתרצה**. כלו' וא"י המקבל לחזור על ישראל החייב לו דאיהו אפסיד אנפשיה שנתרצה לסלק עצמו מבע"ח ישראל ולחזור בחובו על העובד כוכבים כן הוא בטור והיינו דוק' לסבר' הראשונ' דס"ט אבל לסבר' האחרונ' שם יכול המקבל לחזור עליו אם לא שפטרו בפירוש וכ"כ ב"י וב"ח ובתשובת מהרשד"ם סי' פ"ו ולפ"ז ק"ק מה שסתם המחבר כאן וצ"ל שסמך עצמו על שהבי' שם ב' הסברות וממיל' נשמע דגם כאן תלוי בפלוגת' זו עכ"ל הש"ך (אבל אין כן דעת הט"ז שכת' דאפי' לסבר' בתריית' דס"ט מודה כאן דנסתלק כיון דהעובד כוכבים כבר פטור בדיניהם מן הנותן וזה יש ללמוד ממ"ש אח"כ אם המקבל הוא עובד כוכבים וא"א להשמט ממנו דפטור הנפקד גם כאן כן הוא שזה המקבל גורם להפסיד להנותן עכ"ל):

סח **אעשה**. וכ"כ הטור ואע"ג דלא בעינן רצון המומח' כמ"ש בס"ז שאני בעובד כוכבים דהי' יכול לו' מחמת אונס שתקתי כ"כ הסמ"ע (והט"ז כתב דהכ' שאני כי אין אנו יודעין

שחייב לו רק במ"ש כן אעשה הוא מודה וזה פשוט וגם בישראל בעינן כן בענין זה אלא דקמ"ל דל"ת דבעובד כוכבים לא מהני דמחמת אונסא עשה כן עכ"ל) וכתב הש"ך דלענין דינ' צ"ע בשתק כיון דשתיקה כהודא' דמיא א"כ הרי הודה לו ומ"ש הט"ו כן אעשה י"ל דל"ד קאמר אלא לאפוקי אם אמר איני רוצה לפי שאין בידי כלום ואהי' מוכרח להודות לך מפני אונס דבכה"ג י"ל אונס הייתי ולא הי' לך לסלק עצמך מהעובד כוכבים בהמחא' זו וכה"ג נתבאר לקמן סי' קל"א ס"ו ע"ש עכ"ל:

סט **אנוס**. בטור כת' אפי' אם עובד כוכבים הנותן הוא שלטון אפ"ה א"י לומר אנוס הייתי (אין חילוק בזה בין אונס ממון לאונס נפשות. הרשד"ם חח"מ סי' נ"ה. כנה"ג):

ע **תנה**. והש"ך כת' דדברי הרב צ"ע דמה בכך שאמר כן להעובד כוכבים ס"ס הא ס"ל לי"א אלו דאין זכיה לעובד כוכבים וע"ש:

עא **נתפס**. בסי' ס"ו סי"ז כתבתי שאין דברי הרמ"א נכונים בזה במ"ש שבכל מקום שאין הקנין כו' ומ"מ הדין בכאן אמת דהיכ' שכבר נתן העובד כוכבים מה שבידו אפי' לא הי' מעמד ג' זכה המקבל כיון שהרשהו ליתן ועשה שליחותו הרי הוא כאילו הוא בעצמו נתן לו. ש"ך:

עב **ליתנו**. שאפי' א"ל בינו לבין עצמו מנה שיש לי בידך תנהו לעובד כוכבים פשיט' שיתנהו לו כ"ז שאין הישראל חוזר בו עכ"ל הטור והרא"ש וכ"כ התוספות. שם:

עג **וחייב**. הוא דעת היש מי שחולק וטעמייהו דלא תקנו שיזכה ויקנה עובד כוכבים מדין מעמד ג' שהוא הלכת' בלא טעמ'. שם:

עד **מהמפקיד**. דאיהו דאפסיד אנפשיה שאמר ליתנו לעובד כוכבים כיון דידע שצריך הנפקד ליתנו לו. כ"כ הטור והרא"ש. שם:

עה **קנה**. דכיון שהפקיעו חכמים ממון ישראל במעמד ג' כ"ש ממונו של עובד כוכבים כ"כ הטור והרא"ש ומשמע דאפי' אין העובד כוכבים תובע את הנפקד או שמת העובד כוכבים יכול המקבל להוציא מיד הישראל ולקמן כתבתי דצ"ע ושנרא' מהתוספות ושאר פוסקים דלא ס"ל הכי עכ"ל הש"ך וע' בתשובת מהרי"ט ח"א סי' ל"ו:

עו **לפרוע**. לשון הטור שהרי כבר נתחייב לו ואם העובד כוכבים אנס וגזל את הלו' אין ישראל המקבל מפסיד בכך והש"ך כת' דדין זה צ"ע דבמה נתחייב הלו' לישראל ע"ש באורך:

עז **פקדון**. דין זה כתבו הט"ו בסי' רצ"ב ס"ח ודוק' בפקדון דינא הכי ולא באונס שאנסהו להבי' לו ממון חבירו וכמ"ש הט"ו בסי' שפ"ח ס"ד. סמ"ע:

עח **נטל**. פירוש שהעו"א נטלו וכן הוא בהגהת מרדכי ואפשר דכונת הרמ"א לומר אם הישראל נתן את שלו והציל הפקדון דכיון שאם לא עשה כן הי' העו"א נוטל הפקדון הרי הוא כאלו נטלו העובד כוכבים עצמו וע"ל סי' קכ"ח ס"ס א' בהג"ה. ש"ך:

עט **שהוציא**. כתב הש"ך דצ"ע על הרב שכ"כ בסתם ובהגמ"ר מסיק דהר"מ מפונטייז' חולק בזה כו' ע"ש מה שמיישב ומחלק בדין זה (והט"ז כתב דמצא במרדכי אחד מוגה שההיא דהר"מ צ"ל קודם האי פיסקא וקאי אדלעיל בענין כלילא דכובס ע"ש). ואם כבר נתן הפקדון לישראל מה דינו ע' בש"ך וצ"ע:

פ **שלשתן**. דידו כידה וע' בא"ע סי' צ"א וע' בש"ך שהביא תשובת ר"מ אלשיך סי' קכ"ד והוא השיג עליו ע"ש (בעל שהמחה נ"מ של אשתו במעמד ג' ואשתו גלתה דעתה שאינה רוצה בהמחאתו אין כאן מעמד ג'. המבי"ט ח"א סי' קס"ד. כנה"ג):

סימן קכז

א **גירשה**. וכ"ש אם לא גירשה כ"כ הרמ"א בא"ע סי' פ"ו ס"ב. ש"ך:

ב **שכל**. כתב הסמ"ע דלה"ט ודעה זו אפי' לא טען הבעל והאדון ברי לי שהמעות הן שלי וגם כתבו עליהן שט"ח ונתנו להן אפ"ה אין להן עליו כלום וכ"כ המ"מ וע' בתשו' מבי"ט ח"א סי' פ"ט ובתשו' מהר"א ששון סי' קצ"ח:

ג **חולקין**. וס"ל דדוקא אם היו המעות טמונים כשלוה משום דלאגלויי זוזי הוא דבעי אבל באינם טמונים לא ואף בטמונים צריך שיטענו ברי ומקור דינים אלו נתבארו בא"ע סי' פ"ה ס"ו וע"ל בטור ר"ס קנ"א עכ"ל הסמ"ע וע' בש"ך:

ד **הלוה**. וה"ה מי שיש לו פקדון מהגר דאע"פ שלא עשה לו טוב' אם הית' הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה יחזיר להם ורוח חכמים נוחה הימנו כן הוא הסכמת התוספות והר"ן והטור ועיקר. ש"ך:

ה **לבניו**. דכל גר כקטן שנולד הוא ונמצא שאינו בתורת ירושה וכמ"ש הט"ו בסימן רס"ד שהמחזיר אבידה לעובד כוכבים כו' וזה נמי אע"פ שאינו עובד כוכבים אלא גר מ"מ לא עדיפי בזה מאחרים. סמ"ע:

ו **הורתן**. היינו כשאמו היתה ג"כ עובדת כוכבים אבל כשאמו מישראל ונתעברה מעובד כוכבים כיון דבכה"ג אינו יורש לאביו כלל דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כמותה וגם אם היו שניהם חוזרים לסורם לא היה יורש את אביו דבתר אימיה שדינן ליה לא יחזיר להם כן מתבאר מהרא"ש והר"ן. ש"ך:

ז **בקדושה**. אינו חייב להחזיר ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו כ"מ ממתניתין סוף שביעית כפרש"י והמחבר וסייעתו ומ"ש הב"ח בזה בדעת הטור דלכתחלה לא יחזיר דפלוגתא דרש"י ור"ת הוא לענין דיעבד כו' לא מחוור אלא העיקר שט"ס הוא בטור וצ"ל כמ"ש המחבר כאן וכן הוא להדיא ברמזים פ"ק דקידושין וכן הוא מסקנת הרא"ש ועיקר. שם:

סימן קכח

א **משכון**. והש"ך העלה דבהיה בידו משכון הוי ספיקא דדינא והמע"ה ואי תפס לא מפקינן מיניה ע"ש:

ב **לשלם**. ול"ד למכר שט"ח לחבירו דיכול לגבותו מהמלוה שאני התם דמכר בכתיבה ומסירה ומעמיד לוקח השטר במקומו לגבותו מהלוה שלו והוא דומה למ"ש הטור בסי' קט"ז בלוקח שלא באחריות כו' משא"כ כאן דמיירי שפרע חובו של חבירו ולא לקח כח ורשות מקודם לכן מהמלוה ודלא כמ"ש בתשובת שארית יוסף סי' נ"ח דדימה שניהן להדדי ע"ש עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שכ' דבחנם השיג על השא"י דגם הוא מודה לדינא להסמ"ע אלא דבנדון דידיה לא היה כתיבה ומסירה כדמוכח להדיא בלשון השאלה שם וע"ש:

ג **דוחקו**. הש"ך האריך בדין זה ומסיק וכתב ז"ל ועכ"פ נראה דהוי ספיקא דדינא ואי תפס הפורע בבע"ח דוחק לא מפקינן מיניה ע"ש:

ד **מפייס**. טעם הזה קאי אדלעיל בפורע חובו שלא מדעתו אבל במלוה דוחק לא שייך האי טעמא אלא טעם אחר שראיתי בתוספות שהייתי מוצא אוהבים שהיו פורעים עבורי שהוא מעין טעם זה והמחבר קיצר בדבר. ש"ך:

ה **עיקר**. כתב הסמ"ע וז"ל ומ"ש מור"ם שנ"ל עיקר כדעת הראשונה כ"כ בד"מ מטעם שכתב הב"י שהשיג על הטור במ"ש בשם הרא"ש דס"ל כר"ת והוא הביא ראיה דלא ס"ל כותיה ולפי מ"ש בדרישה והוכחתי דהדין עם הטור דהרא"ש ס"ל כר"ת נלע"ד דהלכתא כוותייהו וכן דעת החולקים ובפרט מאחר שמהרי"ו שהי' בתראה ג"כ פסק כן ע"כ וכה"ג כתב הב"ח דדעת הרא"ש כר"ת והלכך ה"ל ספיקא דדינא והמע"ה ואי תפס הפורע לא מפקינן מיניה ע"ש ולענ"ד נראה דהפסיד מעותיו וכמ"ש המחבר ואפי' תופס הפורע מפקינן מיניה לפי שכן נראה עיקר בש"ס דילן וגם אביא בסמוך יותר משלשים פוסקים דסברו כן וא"כ פשיטא דדברי החולק בטלים וגם בירושלמי מפורש כן עכ"ד הש"ך בקצרה וע"ש:

ו **לישראל**. והש"ך כ' דדברי הרב תמוהין בזה שהבין מתשובת מהרי"ל סימן פ"ב דבר שאינו וגם הוא נגד הרבה פוסקים והדין ברור דאין חילוק בין ישראל לעובד כוכבים כו' ע"ש שהוכיח כן בראיה ומסיק ז"ל וא"כ למה שהעליתי דבב"ח דוחק הוי ספיקא דדינא ה"ה בבע"ח עובד כוכבים ואפשר דאפי' מאן דפליג בבע"ח דוחק מודה בב"ח עובד כוכבים דהפסיד מעותיו ע"כ:

ז **פדה**. ולפי מה שהוכחתי בסמוך דאין חילוק בין ישראל לעובד כוכבים א"כ גם בפדה משכונו מעובד כוכבים אין חילוק והוי ספיקא דדינא ועיין בתשו' מהרשד"ם סי' צ"ט. ש"ך:

ח **בידו**. הטעם כתב הסמ"ע בשם הב"י דמצי א"ל אם לא הייתי משלם לא היו הב"ד שולחין אלי ליפרע ממה שבידי מדר"נ וכ"ש אם היו מעותיו בידו א"כ מה הזקתי לך כשנתתי לו מעצמי וכתב הש"ך דבתשובת מהר"מ מלובלין סי' כ"ב גמגם בדבר זה וכתב דדברי מהרי"ו צריכים ישוב דלטעם הירושלמי דמפייסינא הוינא כו' משמע דאפי' יש בידו משל חבירו הפסיד מעותיו ולענ"ד דינו של מהרי"ו אמת וכדמשמע בתוס' ופוסקים דעיקר טעמא הוא דהוי כמבריח ארי כו' דאע"ג דאית לי' פסידא אמדו רבנן דעתיה דלשם מצוה קעביד ודעתו לפוטרו וא"כ כיון דשל חבירו בידו מסתמא אין דעתו לפטרו כו' ולפי שהוכחתי בסי' פ"ו ס"ב דשעבודא דר"נ מדאורייתא הוא אפי' אית לי' נכסי רק דאין מוציאין בע"כ ואם רוצה לשלם מוציאין מדר"נ א"כ א"צ לכל זה ובלא"ה דין זה אמת כן נ"ל ברור עכ"ל:

ט **משכון**. דבר זה הוציא בד"מ מהגהת מרדכי ולענ"ד צ"ע דשם מיירי שאם לא נתן משכון שלו היו אנשים נוטל של חבירו בחזק' וכמ"ש ס"ס קכ"ו משא"כ הכא ולפי מ"ש בסמוך דשעבודא דר"ל שייך אפי' אית לי' נכסי אם כן אין נ"מ בזה ואפי' לא נתן לו משכון עדיין הרשות בידו לפרוע לו וכמש"ל ס"ס ק"ה בשם חדושי הרשב"א וכן עיקר. ש"ך:

י **חבירו**. אע"פ שחבירו חייב להם כן הוא במרדכי וכ"מ בתשו' הרשב"א שהביא הב"י בסי' קס"ג. שם:

יא **לשלם**. נראה דאפי' להחולקי' דסברי להו דבכל חוב זולת מזונות אשתו חייב לחזור ולפרוע לו מודים בזה דדוקא שם דפרע מדעתו וגמל עמו חסד חייבוהו חז"ל לחזור ולפרוע כדי שלא יונעל דלת בפני ג"ח אבל זה שהוצרך לפרוע בע"כ ומש"ה אף בפרע לעובד כוכבים דנתבאר לעיל דלכ"ע צריך לחזור ולפרוע בכה"ג דנתפס מהעובד כוכבים א"צ לחזור ולשלם לו. סמ"ע:

יב **לעכבם**. כתב הסמ"ע ואע"ג דלעיל כתב הרמ"א וי"א דוקא כו' אבל כשפרע לעכו"ם חייב לכ"ע וה"נ הוצרך לפרוע לעכו"ם שאני התם דפרע לטובת חבירו דהעו"כ הי' חוזר עליו אלמלא פרע הוא משא"כ הכא דהמלמד יצא משם ולא היו יכולים העכו"ם לחזור עליו רק שהעלילו על בעה"ב ול"ד למ"ש הט"ו בס"ס קכ"ו דאם באו אנסין על ראובן בשביל פקדון שבידו משמעון דמותר לו לסלקם בפקדון זה דהתם ידעו שהפקדון בידו ובשבילו באו ועוד הא כתבו שם דבפקדון דוקא דינא הכי ולא בהלוא' דלהוצאה נתנה וה"נ המעות שהניח ביד בעה"ב לא מחשבי בעין עכ"ל והש"ך כתב דדין זה אינו נ"ל כיון דמיירי שהמלמד הפסיד משכנות העכו"ם וחייב ע"פ הדין א"כ למה לא יעכב משלו מחמת שהוצרך לשלם עבורו ואפי' למאן דס"ל פורע חוב חבירו אפי' לעכו"ם פטור וכן מאן דס"ל בנתפס על חבירו אפי' אם חבירו חייב מן הדין פטור מלשלם שאני הכא שנתחייב זה מחמת שהמלמד הי' בביתו והוא חייב באמת והוצרך זה לשלם עבורו נראה דחייב לשלם לו ויכול לעכב מה שבידו כו' ע"ש (ועמ"ש הט"ז בדין זה וכתב עוד דאם עכבו העכו"ם מעותיו של בעה"ב ובשביל כך הוצרך לפשר עמהם פשיטא דגם הרב מוד' דהמלמד חייב לשלם וכדמוכח בס"ס קכ"ו ואפי' באנס כ"ש הכא דחייב מן הדין וכן מבואר ממ"ש הרב בתשוב' סימן פ"ו וע"ש:

יג **שנתפס**. עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' קכ"ג וקכ"ד ובתשובת מהרשד"ם סימן נ"ה וקע"ו וסי' שכ"ה ושכ"ט ושמ"ס:

יד **המס**. כתב בש"ג דוקא מפני המס של מלכות זו אבל היכא שמשכנוהו לראובן שהוא ממלכות אחר בשביל מס שמעון ממלכות זו כיון שהממונ' גזלו ואנסו אין שמעון חייב כלום ע"כ וע"ל סימן שס"ט. ש"ך:

טו **שנה**. כתב מהרש"ל דהאידנא דין המלך לגבות לעולם ובפרט כמה פעמים מלכי האומות שעושין חסד עם ישראל ומרויח המס לכמה שנים ולכן לעולם ממשכנין. שם:

טז **שהלוו**. פי' אפי' הלוו ופייס כבר להמלך והטעם מפני שהן כאפטרופסי הקהל ובשליחות הקהל ולטובתם עשו מה שעשו. סמ"ע:

יז **מלוה**. (עי' בתשו' הגאון ח"צ ז"ל סימן ס"ח. מבריח נכסי חבירו מהמכס של אנסים אם אין לו שום שייכות בנכסים אלא מעצמו הבריח הנכסים אין בעל הסחור' מחייב לתת לו מה שהי' נותן למכס אבל אם הוא שליח מבעל הסחור' למכר' יש להסתפק אם הריוח לשליש וכללא דמלתא המע"ה מהר"א ששון סי' ר"א אבל בתשובת ד"ר סימן קי"א ומהרש"ך ח"ב סי' ג' וצ"א כתבו דזכה השליח בדמי המכס וכ' מהרש"ך שם דה"ה שותף המבריח מן המכס שזכה לעצמו לבדו ולא לאמצע ואם בשביל אותה הברח' הגיע נזק לבעל הסחור' חייב השליח או השותף לשלם מכיסו מדינא דגרמי. אם פרע חוב חבירו בפניו אפשר שחייב לשלם. הרשד"ם חלק אה"ע סי' ל"ו. המציל ממון חבירו מגזלן ואנס חייב

חבירו לשלם לו ד"ר סי' צ"ב וכ"כ מהריב"ל ס"א סי' ק"ד ע"ש ובסי' ב סי' כ"ז והרשד"ם חח"מ סימן ש"ל כתב דהוא מחלוקת בין הרשב"א והרא"ש ז"ל ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' מ"ד. אם נעשה שליח לחבירו ומחמת זה העלילו עליו מחמתו ומצדו חייב המשלח המבי"ט ח"א סי' קכ"ג. ועי' במהרש"ך ח"א סי' קל"ז ובתשובת מהר"מ מינץ סימן ע"ד ובמהרי"ט חח"מ סימן פ"ג ובהראנ"ח חלק א' סימן ס' וח"ב סימן צ"ו ובהר"ש הלוי חח"מ סי' כ"ז. כנה"ג):

סימן קכט

א **הנח**. פי' הנח לו עתה ואם לא יתן לך הוא לאח"ז אני אתננו לך אבל אם פטרו על פיו לגמרי יתבאר בס"ג בהג"ה דה"ל כערב בשעת מתן מעות עכ"ל הסמ"ע וכ"מ להדיא בתשובת הרשב"א שהביא ב"י סי' קכ"ו ועיין בתשובת מהרשד"ם סימן פ"ח ובתשובת רמ"א סי' ל"ג וע"ב. ש"ך:

ב **בציווי**. שא"ל ערבני ודלא כהסמ"ע ע"ש. שם:

ג **בינו**. פי' הסמ"ע אפי' בלא עדים דלא איברי סהדי אלא לשקרא כמ"ש בסימן קפ"ט והקש' דלמה יועיל בזה קנין בלא ב"ד חשוב כיון דאסמכתא הוא ודוקא בערב בשעת מתן מעות כתבו הפוסקים דלא שייך אסמכתא דבההיא הנא' דמהימני לי' גמר ושיעבד נפשי' וצ"ל דגם בזה הערבות יש קצת הנא' דהימנותא ומה"ט נמי ערב דב"ד משתעבד אפי' לאחר מתן מעות ובלא קנין משום דהימנוהו ב"ד ע"כ והש"ך כתב דלק"מ ע"פ מ"ש הב"י בסימן קי"ג ס"ד בשם בעה"ת דבערבות אין בו אסמכתא גמור' ע"ש ובב"י סימן ר"ז סי"ח שכתב משום דתולה בדעת אחרים לא הוי אסמכתא ע"ש עכ"ל (ועמ"ש הט"ז בזה):

ד **יום**. נרא' מדברי הרשב"א דאם אמר בשעת מתן מעות או שלא בשעת מתן מעות וקנו מידו לשלם בעד יום אחד דהוי ערבות (וכ"כ הט"ז ע"ש) ועב"ח וצ"ע לדינא ואם כתב בכתב י' כל מי שיתנדב ללות לפלוני סך ממון אני נכנס עבורו ע"ק עיין באורך בתשו' רשד"ם סימן ל"ח שצידד שאין זה ערבות כיון שלא אמר בשם ציווי תן לו ודמי למי שאמר כל הזן אינו מפסיד כו' וע"ש עוד אם הלוה פרע פעם א' שוב גם הערב פטור ואינו משועבד להלוא' שני' שלוה ממנו ע"ש והוא פשוט ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' קכ"ב וקע"ח ובתשו' ראנ"ח סי' ס' עכ"ל הש"ך ועיין בתשו' מהרי"ט חח"מ סימן כ"א:

ה **בהדיא**. כ' הש"ך דבישש"ש פסק דפטור אא"כ א"ל חזי דעלך קסמכינא ואפי' מאן דס"ל בסימן ש"ו ס"ז גבי מראה דינר לשלחני דאצ"ל חזי כו' מודה הכא כיון שלא הי' מוכרח לעשות כן כו' ע"ש:

ו **חייב**. דלא ה"ל ליעצו על ככה שאין אדם יכול לידע מה שיש לחבירו אפי' אדם לגבי בנו או להיפך אפי' ראה אצלו זהב וכסף ומטבע הרבה דלמא אינו שלו או חייב עליהם

אלא בכה"ג שהי' אחיו או שותפו ויודע בבירור שיש לו סך חשוב ואינו חייב לשום אדם רק שאח"כ נמצא בהאי שעתא שבא לו סיבה והיזק שירד מכל נכסיו וזה לא ידע. חשוב כאונס ופטור אפי' אמר לו חזי דעלך כו' ואין צריך לקבל היסת דלא ידע דהא אינו טוענו אלא שמא כן כתב מהרש"ל ומכ"ש אם הי' בטוח ונתקלקל אח"כ שהוא פטור וכ"כ בסמ"ע ועיין בש"ג בב"ק ובפרק גט פשוט מדינין אלו עכ"ל (כתב מהר"מ גלאנטי סימן ס"א האומר אעשה עם לוי שיקיים כל מה שתגזרו אין כאן ערבות. כנה"ג):

ז **פטר**. פי' הסמ"ע כגון שא"ל מעתה לא יהי' לי עסק עמך כ"א עם הערב ומש"ה משתעבד אפי' לאחר מתן מעות ודומה לזה כתב הרמ"א בהג"ה סימן קכ"ו ס"ב ע"ש ועיין בתשו' הרמ"א סימן ע"ב:

ח **מעות**. והש"ך השיג על דין זה וכתב דמעולם לא עלה כן על דעת מהרי"ו (שממנו מקור דין זה) דמה בכך שיש בידו מעות הלו' ולא מצינו חילוק זה בש"ס ופוסקים בשום מקום וכ"מ להדיא מתשובת הרא"ש והע"ש והסמ"ע בסי' קכ"ו ס"ב בהג"ה ובאמת גם מדברי מהרי"ו משמע להיפך דדוקא כשזה הממון שנתערב עבורו הי' בידו חייב הא לאו הכי לא וכן עיקר עכ"ל:

ט **קנין**. בספר לח"מ פי"א מהלכות מכירה הקשה ע"ז מהא דר"ס מ' דאדם יכול לחייב עצמו בלא קנין ובש"ס ר"פ הנושא מדמי להדדי כו' עיין בש"ך מה שמיישב בזה:

י **כתובה**. פירוש דערב סתם אינו משתעבד משום דסבר מצוה קעביד ולאו מידי חסריה דהא טב למיתב טן דו אבל בקבלן חייב אפי' בלא קנין ובערב בנדוניא איכא נמי טעם דמצוה קעבידנא ואית בי' פלוגתא בא"ע אי נתחייב או לא ומ"מ לכ"ע ערב דנדוניא יכול לחזור בו קודם הנישואין ואפי' קנו מידו כיון דלא נעשה מעשה על פיו ונלמד במכ"ש ממ"ש הטור בר"ס קל"א ע"ש גם בא"ע סימן ק"ב ס"ו כ"כ הרמ"א בפשיטות עכ"ל הסמ"ע (ועיין בתשו' הגאון ח"צ ז"ל סימן נ"א):

יא **דבעי**. והא דלא כתב בקיצור דלא מהני בדין זה שטר משום דבזה יש פלוגתא בס"ד ולא בא כאן אלא לומר דלמ"ד דבעי קנין אפי' כתב לו שטר בפ"ע לא מהני ומ"ש בס"ז דאם כתבו אחר חתימת העדים דמבנ"ח מיהא גבי. שם איירי בדקנו מידו עכ"ל הסמ"ע ואינו מוכרח דאפשר דגם הראב"ד מודה דשטר גרע מאחר חיתום וצ"ע לדינא. ש"ך:

יב **בכך**. ע"ל סימן רמ"א ס"ב דיש מקומות דנוהגים התגרים לקנות בכך כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דשם איירי בת"כ שאין עמו שבועה וכמ"ש הסמ"ע עצמו שם להדיא וי"ל דס"ל דלא גרע זה מסיטומתא וצריכין בניו לקיים אף כשמת במקום שנהגו בכך עכ"ל

(וז"ל הכנה"ג כתבתי בתשוב' דאם נהגו הסוחרים להתחייב בלא קנין אפי' שלא בשעת מתן מעות מנהגם מנהג):

יג **שבועתו**. עיין מ"ש הסמ"ע והט"ז בזה ע"ש:

יד **חולקין**. בריו"ו כת' דסברא הראשונה עיקר ונרא' דטעמו משום דבשעת המתנה נחשב כשעת מתן מעות ולא כע"ש דמסתבר לי' כסברא האחרונ' משום דליכא למימר בזה בההוא הנא' דמהימן לי' כו' ע"ש עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כתב דנרא' לו כהע"ש וכן נרא' להדיא דעת הראב"ד ובעה"ת ומה שהביא ריו"ו מדברי התוס' פרק הניזקין אין ראי' משם כו' ע"ש:

טו **דקנו**. ז"ל הסמ"ע מכאן הבאתי ראי' דגם הרא"ש ונ"י והטור מודים דאם קנו מידו דלוה דטורף ממשעבדי אפי' לא נכתב השטר כלל אם עדי הקנין לפנינו וזוכרין זמן הקנין ול"פ הכא כי אם בערב וע"ל ר"ס ל"ט ובסימן מ"ג סט"ז ע"ש וע"ל סימן ל"ט ס"ד מדין אחריות ט"ס גבי ערב עכ"ל (אפי' למי שסובר דקבלן בעי קנין שטר שכתוב בו קבלנו עלינו בתוקף כל שטרי שעבוד וקבלנות העשויין כראוי וכתק"ח ושאר לישני יפוי כח לא בעי קנין הר"ם מינץ ז"ל בתשוב' סימן ל"ג. כנה"ג):

טז **כשטר**. פירש הסמ"ע דה"ל כשטר בקנין דהא ערב בב"ד א"צ קנין (כיון דבכל שטרי נהגינן למכתב הנני מודה כאילו נעש' בב"ד חשוב דלא כאסמכתא כי' מעתה הוי כאילו נעשה השטר בפני ב"ד וערב דב"ד לא בעי קנין ואפי' לא נכתב זה כיון שהורגלו לכתבו כמי שנכתב דמי מהר"מ מינץ ז"ל סי' ל"ג ולא נ"ל טובא דמ"ש הרמב"ם ז"ל דערב דב"ד משתעבד היינו שנעש' ערב לב"ד אבל כל שלא נעשה ערב לב"ד אע"פ שנעש' ערב בב"ד בעי קנין א"כ מה מהני דהשטר נידון כאילו נעשה בפני ב"ד לא יהא אלא שנעשה ערב בב"ד ממש ונתערב בפניהם כל שלא נתערב להם בעי קנין ושמא ס"ל למהר"ם מינץ דכל שכתוב בו כאילו נעש' בב"ד חשוב הוי כאילו אמר שנתערב להם ומיהו גם זה לא נהירא דהא הטעם דלא בעי קנין כשנתערב לב"ד בפועל דבההיא הנא' דהימנוהו הב"ד משתעבד וזה לא שייך כשנכתב בשטר כאילו נעשה כו' דאין כאן אלא פטומי מילי ולעולם לא משתעבד ודוחק לומר דהודאת בע"ד מהני כאילו הודה לב"ד ושוב נדפסו חשובת הרדב"ז ח"א וראיתי שם בסי' ריו"ח כתוב כדברי עכ"ל כנה"ג):

יז **מעורב**. מש"ה אפי' קנו מידו בעדים אם לא נזכר קנין דערב בשטר אינו טורף ממשעבדי דדוקא בדכתב בוי"ו מוסיפו לערבו ולחברו עם שעבוד המלו' דטורף אף ממשועבדים כן משועבד נמי הערב משא"כ כשכתב בלא וי"ו גילה דעתו דאין כוונתו לשעבד בקנינו ובכתיבתו אלא לגבות מבנ"ח ולדעת הי"א דלעיל דבקנין לחוד גובה ממשעבדי צ"ל דבזה דכתב פלוני בלא וי"ו גרע טפי מאילו לא כתב כלל עכ"ל הסמ"ע ועמ"ש הש"ך והט"ז בזה ע"ש (וז"ל כנה"ג מהר"ש יונה ז"ל פלפל הרב' בסברת הרמ"ה והתוספות

ולבסוף כתב ולענין הדין אין לגבות ממשעבדי אלא בקנין ושטר או קודם חיתום וקנין או שעת מתן מעות וקודם חיתום ודוקא בדכתב בוי"ו אבל בלא וי"ו אין לגבות ממשעבדי ע"כ):

יח **תחלה**. וכתב במישרים דיין שטעה והוריד המלו' לנכסי ערב קודם שתבע להלוה מסלקין אותו כן מוכח בעובדא דב"ב דף קע"ב ע"א עכ"ל ד"מ. סמ"ע:

יט **וערב**. אבל ערב קבלן אינו נפטר וכמ"ש הרמ"א בסט"ו ומ"ש המחבר בסט"ז דאם הקבלן טוען שמא פרע הלוה דהדין עמו שאני התם דאיכא ריעותא דהי' לו שטר וטען שאבדו כ"כ הסמ"ע ועי' בתשו' רש"ך ספר ב' סי' כ"ז ובתשו' מהרי"ט סימן קי"ב ובתשובת מהרשד"ם סימן ל"ט:

כ **לויתי**. פי' הסמ"ע דהערב מודה שלוה מש"ה חייב דהא ליכא לספוקי דלמא פרעיה דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי עכ"ל ד"מ. ועיין בש"ך:

כא **חייב**. שם בתשובת הרשב"א סיים ז"ל ואע"פ שאמרו אין נפרעין מהערב תחלה אלמא דאין הערב משתעבד בדאיכא לוה לא היא דכל הלוה דמתחייב אין נפרעין מן הערב תחל' אבל זה הרי חייב עצמו במה שלא הי' השואל חייב ע"כ ובזה נתיישב נמי דל"ת ממ"ש הט"ו בסי' מ"ט דהערב לשני יב"ש כו' כשם שא"י לתבוע מהן כך א"י לתבוע מהערב דשאני התם דהחוב הוא על הלו' דאז אין הערב מתחייב כלל אם לא שאין לו במה לפרוע ועמ"ש בסי' ק"ל ס"ב בהג"ה עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך והב"ח כת' דלענין מעש' אין להוציא ממון מהערב אא"כ קנו מידו ואפי' נתערב בשעת שאלת החפץ ודבריו ני"ל עיקר וע' בתשו' רש"ך ס"ב סי' י"א ומ"ש הסמ"ע דל"ת נמי ממ"ש הט"ו סי' מ"ט כו' ולי נרא' דקשיא משם וכדמוכח משנ"ס פ' יש בכור (בכורות דף מ"ח ע"א) ע"ש וכן דעת הב"ח ועיקר ע"כ (והט"ז תירץ דכאן מיירי שהמלו' והלו' הם עשו ביניהם דרך אסמכת' אבל הערב לא נתער' אלא על סך הדמים ולא על גוף האסמכת' וכן מבואר בלשון השאל' שם דוק בתשובתו תמצא כן וכת' עוד שהערב קיבל קנין ע"ז ממילא לגביה לא הוי אסמכת' ודוקא בזה פסק דהערב חייב וא"ל הא לגבי שואל עצמו ג"כ לא הוי אסמכת' כיון שהי' שם קנין לא היא דדוקא קנין דב"ד חשוב בעינן להוצי' מדין אסמכתא עכ"ל):

כב **בעד**. כת' הסמ"ע דבתשו' הרשב"א לא כת' שם דחתם עצמו בעד אלא דחתם על שטר מכיר' שהוא מסכים במכירת הלו' להלוקח ומש"ה פסק דהמלו' אפסיד אנפשיה במה שפטר ומחל להלוקח דתו לא מצי לגבות מן הערב כו' והשתא א"ש דל"ת ממ"ש המחבר בסי' קי"א סי"ז בלוה שמכר נכסיו וחתם המלו' בעד בשטר דלא הפסיד בזה זכותו די"ל השני נוח לי אלא ודאי דלא איירי כאן בחתם בעד ולפ"ז לא דק הרמ"א במ"ש כאן שחתם המלו' בעד עכ"ל (והט"ז כת' דדברי הרמ"א נכונים דכאן מיירי שאין המלו' טוען השני

נוח לי אלא שאומר בפי' שזה נוח לו כמו זה וברצון ביטל השעבוד כי סמך על הערב לכן פסק דנפטר הערב דלפ"ד איהו דאפסיד אנפשיה וכן מצינו בסי' קמ"ו סי"ז במ"ש אבל אם כופר כו' ע"ש עכ"ל):

כג **כלום**. ר"ל שלא מכר ג"כ קרקעות לאחרים דאילו מכר יטרוף מלקוחות קודם שיתבע מהערב טור בשם ר"ת. סמ"ע:

כד **לכלול**. נרא' דבמלו' ע"פ מיירי מש"ה הטילו השבוע' על הלו' ואם לא הי' נשבע שעדיין ח"ל נפטר הערב אבל במלו' בשטר דאין הלו' נאמן אף בשבוע' לומר שפרעו ובכה"ג שבא המלו' לגבות מהערב נשבע המלו' שעדיין ח"ל ולא הלו' וכמ"ש הט"ו בסי' קי"ד במלו' שבא לטרוף מלקוחות ע"ש. שם:

כה **יום**. בב"ח פירש דהיינו כשאין לערב מעות או מטלטלים כמ"ש בסי' ק' גבי לוה וכ"מ בהה"מ ולעד"נ דמיירי אפי' יש לערב מעות דמשע' שנתחייב הערב ה"ל כאלו הלוהו עכשיו שאינו חייב לשלם עד ל' יום כדין סתם הלוא' עכ"ל הש"ך (אם הדבר ברור שאין ללו' נכסים כלל ועיקר והערב מוד' בזה אלא שחושש שמא פרעו אין משביעים אותו על כך כיון שאין נשבעין שבוע' זו אלא ע"י גלגול מהר"ש יונה ז"ל. אם נוהג דין סדור בע"ח גבי ערב כת' בסי' צ"ז דיש פלוגת' בזה ע"ש לענין הלכ' כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא יכול המוחזק לומר קים לי כהני פוסקים דס"ל שמסדרין לערב. כנה"ג):

כו **להודיעו**. היינו הב"ד מודיעין אותו והמלו' נותן שכר השליחות וחוזר וגובהו מהלו' או מהערב דומ' למ"ש הט"ו בסי' ק"ו ס"א בנפרעין מנכסי הלו' שלא בפניו ודין זה נחלק לג' חלקים והוא דאין מודיעין בשיעור ל' יום אא"כ הערב מבקש מב"ד שישלחו ללוה ויודיעו אולי יפרע הוא בעצמו אבל הב"ד מעצמן אין שולחין אא"כ יכול השליח לחזור ולבא תוך ג' ימים (כצ"ל ובספרי הסמ"ע יש כאן ט"ס וע' דרישׁ) והיינו דוקא כשידוע היכן הוא והשליח יכול להודיע תוך ל' יום אבל אם אינו יכול או שאינו ידוע היכן הוא אזי אין על הב"ד לשלוח כלל אלא אם ירצ' הערב לטרוח ולבקש ומבקש זמן לזה נותנין לו כפי צרכו כ"כ הסמ"ע. אבל הש"ך כת' דנ"ל עיקר דיש ג' חלוקים אחרים והוא דאם ידוע היכן הוא והוא תוך ל' אזי צריך המלו' לטרוח ואי לא ידוע אז על הערב לטרוח ונותנין לו ל' יום ואי ידוע שהוא רחוק יותר מל' יום אזי (כצ"ל נ"ל ודוק) נותנין לו כפי צרכו וכן מוכח בטור דלא תקשי הדיוקים אהדדי עכ"ל (הי' הלו' מצוי בעיר בשעת הפרעון והניחו ללכת חוץ לעיר אינו תובע את הערב. המבי"ט ח"א סי' ר"כ וע' בתשו' הרדב"ז ח"ב סי' מ"א. כנה"ג):

כז **כאן**. דאם היו לו נכסים כאן אז יורדים לנכסי הלו' אף שלא בפניו כ"כ הסמ"ע ומ"מ אם הוא במקום קרוב כדי שיודיע תוך ל' יום צריך המלו' להמתין ל' יום כמ"ש בסי' ק"ו וכן הוא במהרש"ל וע' בתוס' ופוסקים פ' ג"פ. ש"ך:

כח **אלמא**. רבינו ירוחם חילק דאם הי' אלם קודם שהלוהו אמרינן דאדעתא דהכי הלוהו והב"י והד"מ הביאו וכתבו בשם הרשב"א דאין חילוק די"ל דמתחל' לא הלוהו אלא על סמך הערב ואפי' בערב דאחר מתן מעות הרי אנו רואין שלא נתיישבה דעתו עד שנכנס זה ערב בקנין ע"כ ונ"ל דדברי ריו"ו עיקר דאל"כ לא ה"ל לקבלו בסתם ערב כי אם בע"ק עכ"ל הסמ"ע ומיהו אם כבר עשו ב"ד כפייה והאלם קאי באלמותיה א"נ קרוב הוא לשררה ויש לחוש לחורבה כ"ע מודים דנפרעין מהערב כ"פ הב"ח. שם:

כט **ומשיביאנו**. פי' אם ברח מהב"ד ולא פרע ולא נשבע שאין לו א"י לגבות מהערב עד שיחזור תחל' על הלו' וישביענו וע"ז מסיק דאם הביאו בע"ש כו' דאז לא הי' יכול לדון עמו ולהשביעו ה"ל כאילו לא הביאו לב"ד ועל הערב מוטל לחזור ולהביאו וזה ברור וכ"כ בד"מ. סמ"ע:

ל **הזמן**. ע"ל סי' ק"י ס"ז ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' כ"ה:

לא **במגו**. כתב הסמ"ע דבתשובת מיי' ביאר עוד טעם אחר והוא דלא גרע הערב משליח שעשאו בעדים ועיין בע"ש שתמה על הרמ"א וכתב שאין נ"ל להורות כן דהמלוה י"ל אין הערב בע"ד דידי עד שאתבענו ולא היה לו ליתן מעותי להערב ואם נתת לך ויחזירם כו' נראה שסבר שהן דברי הרמ"א עצמו וזה אינו אלא העתיק כן מתשו' מיי' והוא מלתא בטעמא וגם לענין שואל ושאר שומרים מצינו בכ"מ דאם מסרו למי שהימניה הרי הוא כמוהו עכ"ל והש"ך כתב דיפה השיג הע"ש דאין ענין שליח שעשאו בעדים לכאן גם מהרש"ל חולק אתשובה מיי' ופסק דלא נפטר במה שפרע להערב וכן עיקר עכ"ל (וגם דעת הט"ז כן והביא ראיה לדברי הע"ש דכאן כ"ע מודים דלא נפטר הערב וע"ש):

לב **יכול**. ודלא כמ"ש בתשו' רשד"ם סי' ל"ט ע"ש דליתא. ש"ך:

לג **רוצה**. פי' הסמ"ע דאז אף אם יש ללוה זיבורית ולהקבלן בינונית יכול לדחותו אצל זיבורית דלוה וכן הוא בתשו' הרשב"א בהדיא עכ"ל:

לד **להתנות**. כ' הסמ"ע דלפי מאי דכתבו הט"ו בר"ס ק"ל בטוען הלוה שכבר פרעו אינו חייב לערב כלום צ"ל דה"נ קאמר מדלא התנה אפסיד אנפשיה וצריך הוא לשלם למלוה והלוה א"צ לשלם לו דנגדו נאמן לו' שפרע כמ"ש שם ע"כ והש"ך כ' דבס' התרומות איתא וז"ל ובאמת ברור דקבלן לעולם לא משתעבד אלא במה שהלוה נשתעבד ואם הלוה טוען פרעתי משתבע הלוה ומפטר הקבלן כו' וכ"כ בתשו' ראנ"ח ר"ס כ"א ועמ"ש בסימן פ"ג ס"ג דמשמע ג"כ הכי גם בעל העיטור הביא דעות בזה ולא הכריע לכן נ"ל דאין להוציא ממון מיד הקבלן שוב ראיתי בב"ח שלא כ' כן ואילו ראה כל הנך פוסקים לא הוה כ"כ עכ"ל:

לה **שאומר**. נ"ל דלכך כתב יש מי שאומר כיון שהקבלן טוען שמא והלוה מודה שלא פרעו אבל אם הלוה ג"כ או' שפרעו פשיטא ליה דפטור הקבלן ועיין בתשובת רמ"א סי' פ"ט. ש"ך:

לו **נותן**. כיון דבההיא לישנא דא"ל ליתן לו מקבל עליו לשלם לו ה"ל כאילו נתנו להלוה בשליחותו וכאילו הוא קבלו מיד המלוה ונתנו ליד הלוה רש"י. סמ"ע:

לז **אבל**. עיין בתשובת רמ"א סי' קל"א שאלה ד' ובתשובת מהרשד"ם סי' קל"ח ובתשו' מבי"ט ח"א סי' נ"ב וח"ב סי' קי"ח ובתשובת ראנ"ח סי' ס"ו. ש"ך:

לח **להורות**. במרדכי ס"פ ג"פ כתב דה"ה בל' לע"ז כל שאינו מזכיר לא לשון הודאה ולא ל' פרעון הוי קבלן הביאו ג"כ בסמ"ע וכן צ"ל עיקר בש"ס וכן דעת הסמ"ג והגהת מיימוני. שם:

לט **המועיל**. ורשד"ם סימן ט' פסק כדעת בעה"ת ועיטור דלא הוי אלא ערב ע"ש. שם:

מ **מחל**. דכל היכא דאין נודע כ"כ דאין ללוה נכסים לא חל דינא דר"נ אמי שנתחייב לו ויכול הקבלן למחול לו כמ"ש בסי' פ"ו ס"ב וה' ע"ש כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כתב דהא ליתא דהנ"י ס"ל כשינויא קמא דהתוספות פ"ב דכתובות גם מ"ש הב"י בשם הרשב"א שצ"ע אם מחל הערב כו' לטעמיה אזיל כמ"ש הב"י בשמו בסימן ס"ו שיש לדון אם תועיל המחילה במקום שחב לאחרים אלא שאין דעת רבותי שוה עמי בדבר זה כו' ואנן קי"ל כשינויא בתרא כמ"ש סימן פ"ו והוכחתי שם באריכות א"כ אין הקבלן יכול למחול ודלא כהסמ"ע שכתב כמ"ש בסימן פ"ו ס"ב וה' כי לא נתבאר שם כן עכ"ל:

מא **לערב**. שנשא ונתן ביד דאין למלוה על הלו' כלום. סמ"ע:

מב **ונכנס**. ואם נעשה ערב עבור עובד כוכבים אם דיניהם הוא שהעובד כוכבים יכול לדחותו אצל הערב אז יכול לתבוע מהערב תחלה כ"כ הב"ח וק"ל על דבריו דהא כתב הרמ"א בס"ח בשם בעה"ת הביאו הב"ח סס"ג ע"ש דאם העובד כוכבים טוען פרעתי נפטר הוא והערב ולדבריו הא הערב הוי קבלן ובקבלן אין הלוה נאמן לומר פרעתי וכמ"ש בסט"ו בהג"ה וכ"כ גם הב"ח שם. מיהו הבעה"ת עצמו ס"ל דגם בקבלן נאמן לומר פרעתי (כמש"ל ס"ק ל"ד ע"ש) וצ"ל דהרמ"א מיירי שהעובדי כוכבים דנין כדינינו וא"כ לא נעשה קבלן עבורו ודוחק וצ"ע לדינא ועיין בתשובת הרשב"א שהביא הב"י סט"ז עכ"ל הש"ך ועיין בסמ"ע שדקדק בדברי הט"ו שכללי גביית מלוה מהערב חמשה הן ע"ש פרטיהן:

מג **אחראין**. דכשנעשו ע"ק א' בעד השני מצי לגבות כולו מאיזה שירצה לכ"ע וע"ל סימן קל"ב ס"ג ובס"ס ק"ז כתבו הט"ו בשני אחין שירשו ובא בע"ח לגבות ממה שמכר האחד שהדין עמו. סמ"ע:

מד **קבלן**. וה"ה לערב להי"א שבסי"ט ומ"ש המחבר מהלקוחות הוא ל"ד דאפי' מבנ"ח דהלוה א"י לגבות דהא נשא ונתן ביד אלא שבבנ"ח דהלוה אין נ"מ דהא אף אחר שיגבה מהקבלן חוזר הקבלן על הלוה לגבות ממנו משא"כ מהלקוחות דא"י לחזור עליהן כ"כ עד שימסור לו המלו' השט"ח דרך קנין שטרות כמ"ש אח"ז ובסי' ק"ל. שם:

סימן קל

א **עדים**. ל"ד קאמר אלא ה"ה אם כתב לו התקבלתי כמ"ש ס"ג וד' וה"ה אם מוד' הלוה שפרע. סמ"ע:

ב **שנודע**. כתב הסמ"ע דבמלוה ע"פ איירי דאילו היה שטר ביד המלוה ה"ל כנודע שלא פרעו וכמ"ש בסימן קכ"ט ס"ח ע"ש ומה שסיימו הט"ו בין שנתחייב לו בשטר כו' לא קאי ארישא כ"א אסיפא ע"כ והב"ח כתב דה"ה מלוה בשטר אם הלוה יכול לברר שיש עליו תברא עכ"ל הש"ך (והט"ז הסכים לדעת הסמ"ע דהא אפילו יש ביד הלוה שובר מ"מ הערב היה חייב כ"ז שהשטר ביד המלוה וא"י לדחותו שמא יש שובר כמ"ש הב"י ס"ס קכ"ט וא"כ ודאי חייב הלוה לשלם לערב בזה וזה ברור עכ"ל):

ג **וטוען**. פי' אפי' אין הלוה מביא ראיה שפרעו אלא שטוען כן. סמ"ע:

ד **כלום**. בטור איתא הטעם שלא הרשוהו לפרוע אלא כשאינו פרוע עדיין ולא כשהוא פרוע ומדכתב שלא הרשהו משמע דבהרשאתו תליא דאם היה רוצה לא היה מוכרח לפרוע דיכול לו' שמא כבר פרעך הלו' דבמלוה ע"פ איירי כמ"ש ומזה יש קצת סתירה למ"ש הרמ"א בסימן קכ"ט סט"ו דהקבלן א"י לו' כן והכא קאי גם אקבלן עכ"ל הסמ"ע (ובמ"ש בשמו בסי' קכ"ט ס"ק ל"ד נתיישב זה וכ"כ הט"ז כאן ע"ש):

ה **ראיה**. (פי' שהביא שטר שנכת' על הלואה ואין לחוש שמא נתן שובר ללוה דחששא רחוקה היא ואע"ג דבסמוך גבי ערב שתובע ללוה בהשט' חוששין שמא פרע למלוה והחזירו ונפל כו' שאני התם דאין השטר ביד המלו' ואינו ראיה לערב משא"כ שהמלוה תובע לערב. ט"ז):

ו **בשבילו**. פי' הסמ"ע דאפי' טען הלוה שפרע להמלוה אח"כ וה"א דאפי' למ"ד בסי' קכ"ח דהפורע חובו של חבירו חייב הלוה לשלם לו מודה הכא דפטור כיון דפורע בלי ידיעתו והוא חזר ג"כ ופרעו קמ"ל דערב שאני דמחשב כאילו פרעו ברשותו וכדמסיק בס"ב עכ"ל והש"ך כתב דנ"ל פשוט אם הוא מלוה ע"פ וטוען הלוה חזרתי ופרעתי כי לא ידעתי מפרעון שלך פטור הלוה אע"פ שמביא הערב ראיה שפרע למלוה שהביא אז

ראיה שלא נפרע ואף בא"ל ערבני הדין כן ולא פליג שום פוסק בהא דנהי שיש לערב רשות לפורעו ולא הוי כפורע חובו שלא מדעתו מ"מ בהא לא עדיף מאיש אחר שהיה לו להודיע ללוה שפרע עבורו ומהיכי תיתי ה"ל ללוה לאסוקי אדעתיה שפרעו וכיון שלא הודיעו איהו דאפסיד אנפשיה כו' ע"ש * מיהו יש לדחות ולו' מאחר שמיירי שהלוה נתחייב בדין כמ"ש בעה"ת והביאו הסמ"ע ס"ק ה' א"כ ה"ל ללוה לאסוקי אדעתיה שיתבע את הערב ולא ה"ל לפרוע עד שיודיע להערב וק"ל:

ז **ערבני**. וכן דעת רי"ו וכתב שם דעת רב סעדיה גאון ועיין בתשובת מהרי"ט סי' קכ"ב ובתשובת מהרשד"ם סי' קי"ח. ובתשובת מהר"א ששון סי' קכ"ג. ש"ך:

ח **מאליו**. הטור ובעה"ת כתבו דוקא כשא"ל ערבני אז חייב אפי' פרע מעצמו עד שלא ירד המלוה עם הלוה לדין אבל כשלא א"ל ערבני פטור וכן נ"ל עיקר וכ"מ בתשוב' מבי"ט ח"א ס"ס מ"ב ע"ש. שם:

ט **לגבות**. עיין סי' קכ"ט ס"ח בהג"ה ומ"ש שם דהיינו דוקא היכא דגם הלו' נתחייב בדין אלא שא"י לגבות ממנו בדין כו' ע"ש. סמ"ע:

י **אפי'**. ואם כ' לו המלוה התקבלתי עיין בש"ך שהאריך בזה ועיין בסמ"ע ובט"ז מ"ש ג"כ בזה אם יכול הלוה לומר פרעתי להערב ע"ש מה שחלקו בזה לדינא:

יא **קבלתי**. ואם יש עדים להערב שפרע למלוה והשט"ח דמלוה בידו אע"פ שלא כ' לו קבלתי האמינוהו והעמידוהו במקום המלוה כיון שידוע שנעשה ערב עכ"ל הסמ"ע וכן מוכח בסי' קל"ב ס"ד להדיא ע"ש ובתשובת מהרשד"ם סי' כ"ה. ש"ך:

יב **בעצמו**. וכן דעת בעה"ת ורוב הפוסקים ועיקר וכ"ש למה שהעליתי דהלו' יכול לטעון פרעתיך א"כ פשיטא דאינו טורף לקוחות. שם:

יג **שהניח**. כאן לא כתב המחבר דדוקא בדהזכיר לו הלוה לקיחת השטר כמ"ש בסי' נ"ח ס"א כיון דידע הערב שהלוה לו בשטר ושהשט"ח עדיין ביד המלוה עכ"ל הסמ"ע ואע"ג דכ' בעה"ת ומביאו ב"י שם דאף שהזכיר לו השטר פטור כל שלא א"ל בפי' שיקח השטר. ערב שאני שהוא נותן המעות שלו ולחזור ולתבוע את הלו' לא ה"ל ליתן בלא שטר וא"י להוציא מהלו' בלא שטר. שם:

יד **שיודיע**. דאם הי' מודיעם הי' גובה מהם אם הם גדולים ולהרמ"א דמפרש שהם קטנים ה"ה אפי' הודיעם לא הי' גובה מהם ואפי' הכי הי' המלו' גובה מהערב כמ"ש בסי' ק"י סעיף ג' אלא דאם הודיעם שמא היו פורעים מעצמן וכ"כ התו' פרק ג"פ ריש ד' קע"ד שם:

טו **גדולים**. עד"ר שם הוכחתי דעת הטור וכמה גדולים דאפי' פרע בקטנותן ולא אודעינהו חוזר על היתומים אחר שיגדילו ונפרע מהן עכ"ל הסמ"ע וזה פשוט לשטת הטור וסייעתו דסברי דגובה מיתומים גדולים וק"ל. שם:

טז **עיקר**. ולע"ד צ"ע אם יש להוציא ממון מהיתומים כיון דדעת הרמב"ם ור"י מיגאש והראב"ד ומביאו בס' המאור ובעה"ת דמיירי ביתומים גדולים ע"ש. שם:

סימן קלא

א **קנו**. כת' הסמ"ע הטעם דקנין בלא ב"ד חשוב כערבות שהוא אסמכתא לא קניא כי אם מטעם דאגב הימנותיה שנתן ע"י מעות גמר ושיעבד נפשיה והרי זה חזר בו ואינו מבקש הימנותיה משא"כ בערב דלאחר מתן מעות מיד שקנו מידו נגמר הענין ומש"ה מהני ביה קנין ואפי' בלי ב"ד חשוב בצירוף הימנותיה שקבלו לערב ומ"מ לכ"ע במקום שהערב יכול לחזור בו גם המלו' יכול לחזור בו אפי' קנו מידו להלות לזה משום דאדעתא דהכי לא הקנ' להלואתו כי אם בערב וע"ל סי' ל"ט סי"ט:

ב **כלום**. (מאחר דיש ביד הערב למחות במלוה שלא ילונו על אמונתו אם טוען הערב איזו טענה לפטור עצמו נאמן במגו דאי בעי אמר מחיתי בך קודם שתתן המעות ואפי' לא היו המלו' והערב במקום אחד ושלח הערב כ' למלו' שילונו על אמונתו יכול לטעון קודם שהלוית לו כתבתי לך שאיני רוצ' להיות ערב וידעתי שהגעת כתבי. הרשד"ם חח"מ סי' ל"ח. כנה"ג):

ג **מבזבז**. כ"כ הט"ו בסי' ע"ג סי"א לענין מלוה עם הלו' ולאפוקי מדעת החולקים בתרווייהו ע"ש וכאן בטור. סמ"ע:

ד **בזמנו**. עיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' ק"א וסי' קנ"ו ובתשובת מהרשד"ם סי' נ"ז וסי' רי"ח:

ה **יפטר**. ואם התנה בשעת הערבות כן הדין עם הערב ע' בתשובת ראנ"ח סי' ס'. ש"ך:

ו **נשתדפו**. מכ"ש אם נגזלו מידו דעשויים בעלי זרוע ליפול וכמ"ש בסי' קי"א סי"ג ע"ש. סמ"ע:

ז **יזכור**. כ"כ הט"ו בס"ס קפ"ג ע"ש וע' בסמ"ע שהבי' הגהת מור"ם בשם תשובת מהר"ם מ"ץ בראובן שנתערב עבור שמעון נגד העכו"ם להעמידו בדין כו' ע"ש באורך:

ח **להמתין**. דוק' בזה ששכח העו"א האנס והי' ספק אם יתבע המעות ממנו לעולם משא"כ בערב דעלמ' ומש"ה כ' הרמ"א בסמוך דהערב יכול לכוף ללוה כו' וכ"כ בד"מ והוא פשוט ודלא כמ"ש בע"ש שדברי הרמ"א סותרין זא"ז. סמ"ע:

ט **שבת**. פירש הסמ"ע דר"ל כיון שבאמת אין בזה איסור שבת בפרט בין השמשות ה"ל להבין שאמרתי כן בשביל שאני מסרב להיות ערב וגם מה שא"ל ואיני עושה שום

ערבות משמע דאף אם לא הי' שבת אינו עושה שום ערבות וזהו הסרבנות וע' בתשובת הרשד"ם סי' צ"ה וסי' ק"ל (וז"ל הט"ז נרא' גם בלא ראיה פטור כיון שיש לפרש לשונו שאמר הריני כמו שהייתי לפטור מנ"ל לחייבו דהמע"ה וכן משמע ממ"ש אח"כ שה"ל לפרש ערבותו אלא נ"ל דהאי וראי' לדבר כו' לרבות' הוא דאפ"ה ראוי ונכון לעשות כן מצד הטוב והישר עכ"ל):

י **לסייעו**. כי העו"א לא יעיז נגדו בשביל הטובי' שעשה לו. סמ"ע:

יא **והודה**. כתב הסמ"ע דמדברי הטור משמע דאם התרה בו קודם שהודה לו התראתו התרא' ואמרינן דהי' לו להשמיט מהעו"א ולומר איני נותן מעותי על ערבות כ"א על משכנות אבל מדברי המחבר והרמ"א נרא' דס"ל דגם בזה התראתו לאו כלום הוא כי יכול בעל המשכון לומר למה אתגר' עם העכו"ם יותר ממך כו' והש"ך השיג עליו וכת' דנ"ל לדינ' דבעינן דוקא הודה מתחל' לדבריו ולכן דקדק המחבר וכתב והודה לדבריו וכן משמע בע"ש שוב מצאתי בס' גד"ת שכתב שנרא' פשוט דבעינן דוקא הודה לדבריו מתחלה עכ"ל (גם הט"ז הסכים לדעת הש"ך וכתב שדברי הסמ"ע תמוהים מאד ע"ש):

יב **ערב**. האי טעמא כיון דאמר ליה בהדי' אני ערב מה שאין כן בדין שלפני זה שאמר הריני כמו שהייתי ולשון זה סובל פירוש אחר ועד"מ ס"ס קכ"ט שהביא תשובת הרא"ש אם שמעון נעשה אפוטרופוס של השר ולא רצה ליתן לראובן הפרס שהי' רגיל ליקח מהשר עד שהכניס לוי לערב באם לא יקבלו השר בחשבון שיפרע לו ועכשיו אומר שמעון שהשר לא קבלו בחשבון וראובן מת ותובע את לוי שישלם לו וטוען לוי שמא פרעך ראובן ופסק שהדין עם הערב עכ"ל בקיצור. סמ"ע:

יג **ואנסו**. וא"ל ממ"ש הט"ו בסי' צ"ו סט"ו בכיוצא בזה דמשמע משם דאינו חייב לשלם עד שיברר שהחייב לא פרע יש לחלק דהתם היה העכו"ם המוכר עיקר עסקו עם לוי אלא שלרוחא דמלתא לקח ג"כ התקשרות מראובן שבאם לא יפרעני לוי יפרענו הוא וכיון דנתרצה העכו"ם להיות תחלת תביעתו מלוי לא ס"ד דראובן גופי' שהעו"ג יבא עליו והוא ג"כ מלתא דלא שכיחא מש"ה קאמר שם דשמעון א"צ לעשות לו כתב אחריות ע"ז אבל הכא דהכניס נפשו להיות ערב לעכו"ם ובדיניהן הולכין אחר הערב תחלה מש"ה חייב ראובן לשלם בכל ענין עכ"ל הסמ"ע (והט"ז השיג עליו וכתב ז"ל לא ידעתי שיחתו דהא גם התם נכנס השותף האחר לערבות בשביל לוי ונלע"ד דלק"מ דשם מיירי שא"ל שמא פרע לוי לעכו"ם ופטרו בפניך אלא שאח"כ בא עליך בעלילה ובכה"ג ודאי מזל דידיה גרם כמ"ש הרמ"א בסמוך עכ"ל) ועיין בתשובת רמ"א סי' פ"ו ובתשובת מהריב"ל סי' ס"ו ס"ב:

יד **ניכרת**. (ז"ל הט"ז נראה דצריך שיהא ניכר שנכתבה בעוד השטר ביד העכו"ם ולא היה עדיין כ' הפרעון כאן דאל"כ היאך יעיד העכו"ם על הישראל להוצי' ממון על ידו עכ"ל):

טו **שכתוב**. הסמ"ע כ' שצ"ל שכ' בלא וי"ו ואדלעיל קאי וה"ק שהעכו"ם כ' פתקא בפ"ע או שכ' כתיבת ידו ביני שיטי כמה קיבל אבל שכתוב בוי"ו משמע שנמצא כתוב כך בשטר ביני שיטי ואפי' אינו ידוע מי כתבו וזה ודאי אינו מאחר שהשט"ח ביד שמעון יש לחוש שזייף וכ' עליו טפי ממה שפרע והב"ח חולק עליו דשמא עשה קנוניא עם עובד כוכבים ואינו נאמן בשבועה לכך פירש דמיירי שכ' הפתק' וביני שיטי הוא בערכאות שלהם (גם הט"ז השיג על הסמ"ע ודעתו דשפיר יש לגרוס וכתוב היינו שהשטר עדיין הוא ביד העובד כוכבים כו' ע"ש): ומ"ש עוד הסמ"ע וזה ודאי אינו מאחר שהשטר חוב ביד שמעון כו' אינו מוכרח דשמא איירי דעדיין לא פרעו אלא קצתו. ולכך הוכרח לכתוב פרעון ולא לקח השטר ממנו עיין בתשובת רמ"א סי' ט"ו. ש"ך:

טז **פוטרו**. במרדכי מסיק וז"ל ואפי' אית ליה סהדי שהשופט פטרו כיון שהעובד כוכבים לא פטרו על הלוה רמי לסלוקי עכ"ל והביאו בד"מ עיין שם. סמ"ע:

יז **נוטל**. ה"ט דכיון דהכניס ערב לעכו"ם וכל עובד כוכבים דרכו להעליל ועליו לפצותו ה"ל כאלו הוציא על חבירו ברשות דנתבאר כמה פעמים דנשבע ונוטל. שם:

יח **שכיח**. כגון שהוסיף העובד כוכבים ליקח ריבית ממנו הרבה יותר מנהוג כ"כ מהרי"ק. ש"ך:

יט **ערבים**. משמע דוקא בכה"ג אבל שותפים בעלמא לא מתחייב אחד בהפסד חבירו מכח עלילה וכ"מ ל' המרדכי פ' הגוזל בתרא שכתב בזה דא"ל ארי' ארבעית לי אמצראי ובלא ערבות לא שייך לומר כן וע"ל סי' קע"ו סי"ב בהג"ה. ט"ז:

כ **שדה**. הטור מסיק הטעם משום דבשאר ערבות אמרינן דאגב הימנותיה גמר ונשתעבד וכאן לא שייך ה"ט דלא על הימנותיה דערב קנהו דעביד אינש דזבין ארעא ליומא (והא דפסק רבא בפ"ק דב"מ דלא קי"ל כשמואל דאמר הכי עביד אינש כו' צ"ל דדוקא לענין אחריות דגוף הלוקח עם המוכר לא אמרינן כן אבל לענין ערב לא וצ"ע לחלק כ"כ הט"ז וע"ש) אבל כשקנו מידו דהערב שהוא חייב לשלם דמי מכר זה בכל עת שיתבענו ור"ל בכל עת שירצה הלוקח לבטל המקח אפי' באין מערער על השדה יהא זה צריך להחזיר לו מעותיו דאז אנו רואין דעיקר ערבותו היה שיהו מעותיו בטוחים לכן חייב כערבות דעלמא ומ"ה כתבו הט"ו ואם קנו מידו שישלם לו דמי מכר ולא דמי השדה כשאר אחריות דלוקח. סמ"ע:

כא **ומשתעבד**. טעמו כיון דאמרו בגמרא דאע"ג דכל ערבות אסמכתא הוא מ"מ משתעבד בשעת מתן מעות אפי' בלא קנין משום דגמר ומשתעבד נפשיה תו לא חיללו בין אסמכתא לאסמכתא וזהו טעם דכל י"א דמייתי הרמ"א אח"ז. שם:

כב **קבלן**. עיין בתשובת רשד"ם סימן קי"ו קע"ח וש"פ:

כג **אסמכת'**. הטור מסיים בזה וז"ל ואע"ג דכל ערב הוי אסמכתא שאני כל ערב דלא תלה שעבודו בדבר אחר אבל הכא שתלה שעבודו בתנאי לא גמר ומקני דסמכא דעתיה שלא יתקיים התנאי ולא ישתעבד ע"כ. שם:

כד **אם**. צ"ל דה"פ הן שיהיה התנאי באם יהיה כך הן שהוא באם לא יהיה אבל קשה שהוא אריכות דברים ללא צורך דמה לי אם התנאי הוא באם יהיה או לא לכ"נ עיקר כמ"ש הטור ז"ל ואני ערב אם יהיה כך ואם לא יהיה לא והשתא א"ש דה"ל ככל תנאי כפול עכ"ל הסמ"ע (והט"ז הסכים לפירוש הראשון וכתב שגם דברי הטור יש לפרש כן וע"ש):

כה **מעכשיו**. ע"ל סימן ר"ז ובס"ס קצ"ז:

כו **ס"ח**. בהג"ה שם מי ששאל חפץ מחבירו כו' ונראה פשוט דאף מאן דס"ל התם דהערב חייב י"ל שס"ל בהני אסמכתא דהכא פטור וה"ט דשם אינו אלא כאסמכתא דסתם ערבות בלי תנאי דאמרינן אגב דהימניה משעבד נפשיה ולא אתי שם אלא לומר דלא הוי בכלל מה שאמרו דבכ"מ דפטור הלוה גם הערב פטור קמ"ל דאע"ג דלגבי שואל הוי אסמכתא מ"מ חייב הערב כו' עכ"ל הסמ"ע ועי' בתשו' רש"ך ס"ב סימן נ"א:

כז **חלקו**. בתשובת מהריב"ל ס"א כלל י"ב כ' דהמוחזק י"ל קים לי כהרמב"ם וכ"כ בתשובת מהרשד"ם סימן פ"ב וסימן קכ"א קכ"ד וקע"ט וצ"ע כיון דהבאים אחריו חולקים עליו וכ"נ מדברי המחבר ושאר אחרונים דלא קי"ל כלל כהרמב"ם בהא ובסמ"ע כ' דהמחבר ס"ל דהרמב"ם לטעמיה אזיל דס"ל המקנה לחבירו דבר שאין לו קצבה לא משתעבד וכמ"ש הטור בשמו סי' ס' וממילא החולקים עמו שם חולקים ע"כ בדין זה ובפרישה כ' דאף החולק שם מודה כאן כיון דאיכא ב' ריעותות דאסמכתא ודערבות דלא קני ע"ש ובתשובת הריב"ש כ' שאפי' נשבע ע"ז שערב א"צ לקיים מכח השבועה דבטעות נשבע דהיה סבור דמשתעבד ונראה לע"ד עיקר כהב"י וכן מוכח להדיא בתשובת מהריב"ל הנ"ל וכן דעת הה"מ שזה תלוי במחלוקת דסימן ס' ופסק כאן כהמחבר והראב"ד שעשה פשרה כבר השיג המ"מ עליו ע"ש עכ"ל הש"ך (ועמ"ש הט"ז בזה):

כח **זה**. פי' הסמ"ע דא"ל ערוב על ענין זה לפלוני וכתב הש"ך מי שנעשה ערב לחבירו לאחר מתן מעות ולא רצה המלוה לקבלו עד שהעמיד הערב ההוא ערב אחר שנתערב בעד הראשון הערב השני א"צ קנין כ"כ בס' גד"ת והוציא כן מתשובת הגאון שהביא הטור בסי' קכ"ו סי"ט ע"ש ואף ששאר ראיותיו שהביא אינם מוכרחים מ"מ דבריו נכונים בזה לדעת הגאון ובעה"ת וטור שם מיהו היינו דוקא שנתחייב הראשון בדין שקנו מיניה וכה"ג דאל"כ פשיטא דהערב פטור אפי' היה בקנין עכ"ל ועיין עוד הרבה חלוקי דינים בענין ערב בכנה"ג ע"ש:

סימן קלב

א **לאחרים**. (בתשובת הרשד"ם סי' רי"ו כ' שעבד שערב בעד רבו והאשה שערבה בעד בעלה לא גריעי מאינשי דעלמא ואם יש ביד העבד נכסים מרבו וביד האשה נכסים מבעלה משלמין וע"ש כנה"ג):

ב **שישתחרר**. וכ"כ הט"ו בסי' תכ"ד ס"ט לענין חבלה וע"ל סימן צ"ו ובסימן רל"ה ושמ"ט בדין קטן לענין הלואתו ומכירתו ומתנתו. סמ"ע:

ג **בשטר**. הכלל דבעל בנכסי אשתו מחשב כלוקח לענין זה ומש"ה חוב שעליה שבע"פ אינו טורף מבעלה ושבשטר טורף וממילא נלמד שאפי' שבשטר אינו גובה אלא מקרקע שהכניס' או ששעבדה מטלטלי אג"ק לדינא דש"ס וע"ל סי' ס' ובסי' קי"ג מיהו נראה דגם למה שתקנו דמפני תקנת השוק לא יגבה מלקוחות מטלטלי המשועבדים לו אג"ק היינו דוקא מלוקח אבל מיורש גובה והכא דאית פסידא למלוה לא עשאו לבעל כלוקח וכמ"ש בסי' ק"ג ע"ש אבל ממ"ש הרמ"א בס"ס קי"ב משמע דגם לענין זה עשאוהו כלוקח עכ"ל הסמ"ע (עמ"ש בסי' קי"ד ס"ק ב' ע"ש) וז"ל הש"ך ולדידי צ"ע כיון דמדינא בעל יורש הוא אלא הטעם דלא איבעי ליה לאזופי בלא שטרא אמרינן איהו דאפסיד אנפשיה וכיון דאוזיף בשטרא אף שלא שעבד מטלטלי אג"ק גובה מיהו כל זה כשהמטלטלים אינם בעין אבל אם הם בעין גובה מהם אפי' במלוה ע"פ דלא גרע מלותה דאם המעות בעין גובה מהן ה"נ כשנשאת היה שעבודו על המטלטלים והרי הם בעין גובה מהם עכ"ל:

ד **שערבו**. ובשנים שלוו מא' כ' ב"י בשם הרמב"ם דצריך לגבות מכל א' החצי וכמ"ש המחבר בר"ס ע"ז ושם בארתי הטעם ע"ש עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' י"ב ובתשובת מהרשד"ם סימן פ"ט:

ה **חולקים**. כן הוא בתוס' סוף ב"ב מביאם הה"מ והר"ן וכן הוא בתשובת מיי' דמשפטים סי' ס"ג תשובת מהר"מ ועיין בס' גד"ת שער מ"ד. ש"ך:

ו **ואשלם**. כ' הסמ"ע דצ"ל ושלם בלא אל"ף ור"ל אע"פ שבערב דעלמא שפרע למלוה אינו חוזר על הלוה עד שיאמר לו מתחלה ערבני ושלם בעבורי מ"מ כאן אצ"ל כן והטעם כיון דיכול המלוה להפרע מאיזה שירצה ה"ל כאילו א"ל ערבני וירד המלוה עם הלוה לדין ונשבע שאין לו דאז אף אם פורע הערב מעצמו חייב הלוה לשלם לו והכי נמי דכוותיה ובדין קבלן שכתב המחבר בסימן ק"ל ס"ב ע"ש עכ"ל ועיין בש"ך שהביא תשובת המבי"ט בדין ג' אנשים שקנו סחורה ביחד וכתבו שט"ח על עצמם ונעשו ע"ק זה לזה ובהגיע ז"פ מחל המוכר לאחד מהם את הערבות שנתחייב בעד חביריו אך שיפרע לו חלקו המגיע עליו כו' ע"ש באריכות מה שהעלה בזה לדינא:

ז **המלוה.** כ"כ בטור המלוה וברמב"ם כתב למלוה וכ"כ המחבר בסי' ע"ז ס"ג ואיך שיהיה ר"ל המלוה יודיע להערב על איזה חוב קיבל ממנו המעות כדי שיחזור הערב על אותו הלוה לגבות ממנו שהברירה ביד המלוה לומר על חוב זה קבלתי כמ"ש הט"ו בסימן פ"ג ס"ג עיין שם עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך אבל הלשון דעל איזה מהם פורע לא משמע כן אלא נראה שהמלוה אינו חושש בשביל מי יפרע וקמ"ל דהערב יודיע למלוה בשביל מי פורע דאל"כ א"י לחזור על שום א' מהן דכל חד מצי למדחי אאידך וקמ"ל דסגי בהודעת הערב למלוה ע"כ (וכן פי' הט"ז וכתב ז"ל ונ"ל שאם פרע הערב סתם א"י לתבוע א' מהם עד שיפרע גם החוב השני או שיקח הרשאה מן המלוה עכ"ל):

ח **ופטר.** (אם עשה המלוה שטר מחדש לאחד מן הערבים וזקפן עליו במלוה נפטר הערב האחר ואם נעשה שטר החדש בשביל שום חיוב נוסף לא נפטר הערב האחר. הרש"ך ח"ב סימן קנ"ו. כנה"ג):

סימן קלג

א **דמיו.** בסי' ע"ב נתבאר דנאמן בזה במגו דאי בעי אמר לקוח הוא בידי והיה מחזיק בכולו גם בטענה זו נאמן עד כדי דמיו כולו ואף שאם היה טוען לקוח נפטר בהיסת מ"מ השתא דמודה שהוא של המערער אלא שהשכינו בידו וה"ז נשבע ונוטל מש"ה צריך לישבע בנק"ח ואפילו אם מודה שלא בא לידו בתורת משכון רק שטוען שחייב לו ואח"כ בא לידו ומחזיקו עד שיפרע לו חובו אפ"ה נאמן עד כדי דמיו בשבועה בנק"ח. סמ"ע:

ב **עתה.** ר"ל סמוך לתביעה בב"ד באופן דל"מ למימר שהחזירו אח"כ אבל במה שראוהו בידו בב"ד בזה אינו מפסיד דהרי שטרו ושוברו בצדו משא"כ אם ראוהו עדים בידו קודם תביעה דאז אף אם אמר לעדים שהוא לקוח או משכון בידו אינו נאמן כשיש עדים להמערער שהוא שלו וה"ט שכל מה שאומר חוץ לב"ד אינו כלום והרי ראוהו בידו סמוך לתביעה. שם:

ג **לקוח.** ע"ל סי' ס"ד וכתב הרמ"א בהג"ה בסי' ע"ב סי"ח דאם טען בפני עדים לקחתיו ממנו אפילו זמן רב קודם שבא לדין שוב אינו נאמן לומר לפני ב"ד לקחתיו במגו דהחזרתי דכיון שטען לקחתי אינו עומד להחזירו כ"כ הסמ"ע ולפי מ"ש שם דנאמן אח"כ לומר לקחתי צ"ל דכאן איירי שבשעה שאמר לפני עדים לקחתי לא היה נאמן כגון שהעדים ראו אותו בידו קודם שאמר לפניהם לקחתי. ש"ך:

ד **דנאנסו.** כ' הש"ך דלפי מ"ש הסמ"ע בסי' ע' ס"ג דמכח החזקה דאנן סהדי שלא פרעו כיון שהתרה בו לית ליה מגו א"כ הכא אינו נאמן במגו דנאנסו וכן משמע בתו' פ' חז"ה דף מ"ה ע"ב ד"ה המפקיד כו' ע"ש וא"כ דברי המחבר צ"ע עכ"ל (וכ"כ הט"ז ע"ש ועיין

בתשוב' מהרי"ט ח"א סי' ל"ג וחח"מ סי' ל"ז וסי' ק"ח ובתשוב' מהר"א ששון סי' קל"ה וקצ"ה ובתשו' מהר"מ אלשיך סי' ל' וסי' ק"ל):

ה **דאורייתא**. לא ש"ד ממש אלא שבועה דרבנן בנק"ח כעין דאורייתא כמש"ל סי' רצ"ו ומ"ש הרא"ש וב"ח הביאו דאינו נאמן בשבועה דרבנן ר"ל היסת כמ"ש שם. ש"ך:

ו **פלוני**. אבל כשאומר החזרתיו לך בפני עדים סתם והלכו למדה"י אינו נאמן כמ"ש הטור בסי' ע' ס"ו ע"ש. סמ"ע:

ז **וראה**. כ"כ ג"כ הטור והוא מהרא"ש כלל ק"ו ע"ש ושם כתב המעשה שהיו עדים שנמסר בפקדון לידו וכן מוכח מל' עדים וראה כו' ומש"ה השיב הרא"ש דמוציאין אותו מידו כו' כיון דבעצמו הודה חוץ לב"ד בפני עדי ראיה שהוא משכון בידו מקבלין דבריו שאמר לחובתו ולא מה שאמר שמשכון הוא בידו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דדבריו תמוהין דכיון שראו עדים עכשיו ואמר שהוא בידו ממושכן ואזיל ליה מגו דיליה מה בכך שלא הפקידו בעדים וכן משמע בט"ו דסגי בראו עדים כו' וגם בתשובת הרא"ש שם לא היה רק עד א' שנמסר לידו בפקדון ע"ש (גם הט"ז כתב דלא ידע טעם לדברי הסמ"ע ע"ש):

ח **מכרתו**. וה"ה אם טוען אתה צוית לפ' למוכרו כי נאמן במגו שהיה טוען אתה מכרתו כמ"ש בסי' קל"ד ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ר"ה שכ' דלא קאמר הרא"ש בתשובה אלא כשראו העדים אבל לא כשהודה ואין דבריו נלפע"ד דמה לי עדי ראיה או הודה עיין בתשוב' מהר"א ששון ס"ס ק"ז עכ"ל הש"ך (ועמ"ש הט"ז בזה):

ט **אמורים**. קאי אמ"ש בס"ב דאם לא מסרו לו בעדים אפי' ראו אותו בידו נאמן לו' לקוח הוא בידי ע"ז קאמר דהיינו דוקא באינו עשוי להשאיל כו'. סמ"ע:

י **להחזירו**. פי' הסמ"ע אחר שישבע המערער היסת כו' ולשון אחר אינו מדוקדק וגם בטור אין הל' מדוקדק וכן הוא ברמב"ם שמחזירו ואח"כ ישבע היסת על טענתו. ש"ך:

יא **לישבע**. היסת משום דאנן טענינן להו כל מאי דאבוהון מצי למטען כ"כ הסמ"ע ועי' בתשובת מהר"א ששון ס"ס קנ"ה ובתשוב' מהרש"ך ס"ג סי' ע' (וז"ל הט"ז קשה דלקמן סי' רצ"ז פסק דמוציאין מהיורשים בלא שבועה וכן קשה גם על רבינו וצ"ע עכ"ל) וכתב הש"ך דצ"ע דהמחבר גופיה הביא בסימן ק"נ ס"ו דעת הי"א דצריך המערער לישבע וגם על הרמ"א קשה דה"ל לכתוב גם שם דהעיקר כסברא אחרונה כמ"ש כאן ובסמ"ע סימן קמ"ט סכ"א תירץ דברי רמ"א בדוחק גם מכ"ש קשה על המחבר ע"ש ונראה לי לתרץ לדברי המחבר דדוקא התם שבא ליטול שהרי אינו טוען שגוף הפירות הם שלו צריך לישבע בנק"ח כמ"ש הגאונים גבי מלוה על המשכון כו' כמ"ש בסי' ע"ב סי"ז משא"כ הכא כיון שצריך

להחזירו א"כ לא שייכא שבועה דנשבעין ונוטלין אלא דהיה יכול להשביעו היסת לאחר שהחזירו ואין נשבעין היסת על טענת שמא לכ"ע עכ"ל:

יב **שנגנבו**. הש"ך האריך בדין זה ע"ש מה שהעלה לדינא (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

יג **אינו**. כיון דאיכא עדי ראיה. ש"ך:

יד **מוציאין**. כיון דאיכא עדי ראיה ואין לו מגו דלהד"ם או החזרתי. שם:

סימן קלד

א **אומן**. (עיין בהרשד"ם חלק א"ע סי' קס"ג וקס"ד ובחח"מ סימן רי"ג ובתשובה דשייכים לס' משפטים סימן י"ז ובמשפט צדק ח"ב סי' כ"ז ויש לפקפק באומן שרגיל לקנות ולמכור אם דייניו ליה כשאר בני אדם או לא. מהר"א ששון סימן ק"ט. כנה"ג):

ב **ראה**. כתב הסמ"ע נראה פשוט דכל ראה הנזכר בסימנים הללו ר"ל ראה בעדים וקודם שתבעו לדין ועיין בתשובת מהרשד"ם חח"מ סי' פ"ד:

ג **לתקן**. נראה דאם טען השאלתי או השכרתי כלי זה לאומן והוא אינו מכלים העשוים להשאיל ולהשכיר דאין יכול להוציאו ממנו ואע"ג דאית ליה עדי ראיה ולא מהימן במגו דאי בעי אמר נתתיו לו לתקנו דלא אמרי' מגו להוציא כמ"ש בסי' פ"ב סי"ב ועמ"ש שם דפעמים אמרינן מגו להוציא. סמ"ע:

ד **לקוח**. פירוש לקחתיו ממך משעה ראשונה ולא בא לידי לתקן. שם:

ה **הוציאו**. היינו דוקא כשהוציאו קודם שבאו לדין דלית ליה מגו דאי בעי לא הוציאו. שם:

ו **בעדים**. הקש' הסמ"ע איך מסיק המחבר אם טוען לא נתתו לי מעולם גם הרמ"א כתב בהג"ה שירא לומר להד"ם כו' הא בלא"ה לא מצי לטעון להד"ם שהרי מסרו בעדים כו' והש"ך כ' דמיירי שעדי המסיר' ג"כ אין מכירין אותו או שהלכו להם וכן פירש בב"ח ע"ש ומ"ש הסמ"ע עוד ואפשר דהמחבר שיטפת לשון הטור העתיק וא"כ לא דק דבפרישה כתבתי דהאי אע"פ שמסרו בעדים שכתב הטור אדלעיל קאי ולא אבבא זו ע"כ כ' הש"ך דכן מצא בטור ישן על קלף אע"פ שמסרו בעדים ולא ואע"פ והיה כתוב אח"כ ב' נקודות ואח"ז ואם העדים כו' (וכ"כ הט"ז ע"ש) עיין בתשובת מהר"א ששון סימן ק"ט:

ז **שירא**. ומה"ט אפילו מסרו לו שלא בעדים ג"כ אין האומן נאמן. סמ"ע:

ח **שאמר**. כתב הסמ"ע דמיירי דיש עדים שראוהו ביד זה מש"ה אף אם נאמין להאי שהאומן א"ל שקנהו מ"מ האומן גופיה אינו נאמן לומר שקנהו היכא דראוהו בידו (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

ט **חזקה**. דאי בעי לשקר היה אומר דהבע"ה מכרו לו דהיה נאמן וכ"כ הטור בסי' קנ"ב ע"ש. סמ"ע:

י **כששהה**. עמ"ש הסמ"ע והט"ז ליישב תמיהת הב"י על הטור בזה ע"ש:

סימן קלה

א **ונוטל**. לאו דוקא אלא ר"ל נוטל ואחר כך נשבע היסת וכן הוא ברמב"ם ע"ש. ש"ך:

ב **חייב**. פירוש אפילו לא בא לידו בתורת משכון אלא שאומר שהיה חייב לו וכמ"ש הט"ו בסי' קל"ג ס"א ע"ש. סמ"ע:

ג **ישבע**. ואף שהלה יש לו עדים שהוא שלו מ"מ נאמן זה במגו דלקוח בזה שדרך למסרה לשומר ונראה דאפילו למ"ש הטור בסי' ע"ב דהראב"ד סבירא ליה דבטוען בשאר מטלטלים משכון הוא בידי דנאמן בהיסת מודה כאן בטען שהזיקה דצריך לישבע בנק"ח דאין מגו דלקוח מגו טוב דהוי העזה וניחא ליה לטעון הזיקה דלא ידע בעל הבהמה משא"כ בטוען ממושכן הוא בידי דשניהן הם טענ' העזה. שם:

ד **וי"א**. ול"ד לשאר מטלטלים דלא מהני חזקת ג"ש בסי' קל"ג ס"ה דשאני התם דעביד למשאלינהו ליותר מג' שנים א"נ ששכח למי שאלינהו מה שאין כן בהני כו' ויש לדקדק דכאן סתם המחבר כהרמב"ם דמחלק בין עבד לבהמה ובסימן ע"ב ס"ס כ"א משמע דס"ל דבשניהם מועיל חזקת ג"ש וי"ל דשם שאין עיקר מקומו לא חש לדקדק כולי האי כו' וכאן שהוא מקומו דקדק וכתב כדעת הרמב"ם ע"כ לשון הסמ"ע אבל הש"ך כ' דמוכח מש"ס ופוסקים דגם בבהמה וחיה יש חזקה לאחר ג"ש כמו בעבדי' ואין חילוק בזה ביניהם כלל והכי נקטינן ע"ש באורך:

ה **אם**. פי' ולא אמרי' שאמו הוליכתו עמה והניחתו שם משום דאין האם מניחה לבנה קטן לילך אחריה וגם אינה משכחתו שם בשכחה גמורה. סמ"ע:

סימן קלו

א **ישתמש**. הטעם מבואר בטור דאמרינן מסתמא נתן בעה"ב רשות לאומן למכור טליתו וה"ט דלא התירו באמר לו הילך טליתך כ"א דוקא בטלית סתם וגם לא במסרו לו אשתו ובניו אף שאמרו טלית סתם דמסתמא הם לא ידעו מענין המוכר עם האומן ונתבאר גם כן מאי שנא בית האומן מבית המשתה והאבל משום דשם אין רגילין לומר שימכרו טליתם עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' ק"ט ובהרשד"ם חח"מ סי' קל"ט ובמהריב"ל ס"א סי' ק' ובמשפט צדק ח"א סי' ע"ו:

ב **עצמו**. המחבר קיצר כאן ובטור מבואר יותר וז"ל ואם הוא שוה יותר על שלו כשיבא בעלה בשבילה יתן לו העודף או יחזיר לו טליתו והוא יתן לזה דמי טלית שלו שנמכר (ר"ל הברירה ביד זה שהטלית בידו להחזיר לו טליתו או ליתן העודף) ואם יבא בעל הטלית ויאמר לא צויתי למכור טליתי ולא לקחתי ממנו שום דמים נאמן ליקח טליתו מיד זה אם יש לו עדים שטלית זה היה שלו או יתן בו סימן עכ"ל הסמ"ע ואע"ג דלא ראו עתה בידו החפץ אלא הוא עצמו מודה שאינו שלו צריך להחזיר ואף שהאומן היה נאמן לומר לקוח במגו דהחזרתי כ"כ בתשו' רשד"ם ס"י ע"ש ש"ך:

ג **שלו**. (והט"ז דקדק מל' המרדכי בדין זה דאם היה מונח ימים רבים אצל זה שהביאה לו הכובסת דבר שאינו שלו והוא זמן הרבה כ"כ שא"א לבני אדם שלא יחקור אחר שלו ודאי נתייאש ממנו והכובסת סלקה לזה בדבר אחר וע"ש) ודין אומן שנותנין לו כלים לתקן והשכינם ע"ל סי' שנ"ו ס"ז בהג"ה:

סימן קלז

א **ולקט**. בדרישה הוכחתי דזה מירי אפי' לא אמר תחלה אלך ואלקוט דליכא חזקה דאין אדם מעיז אפ"ה כיון שכבר לקטן ומוחזק בהן אין מוציאין מידו ובסעיף שאח"ז מירי שאינו מוחזק בהן שלקטן ועדיין מונחים בשדה בעל האילן בזה לא היה נאמן אם לא שאמר תחלה אלך ואלקוט אז נאמן מטעם דאין אדם חציף כו' ואף דלא הוחזק עוד בהם כיון שכבר לקטן אבל אם בא בעה"ב קודם שלקטן יכול לעכב עליו מללקוט ולא מהני חזקת אמירה דא"כ כל עז פנים יסמוך ע"ז לומר כן כדי שלא יוכל בעליו למחות בו *:

ב **מוחים**. הטעם דאילן אינו עומד ליקצץ ואמרינן דודאי שלא ברשות נחית ולקלקל לבעה"ב נתכוין מש"ה מוחין בו ומינה נלמד דבאילן העומד ליכרת אין מוחין וכ"כ המרדכי פ' כל הנשבעין ע"ש ועד"מ עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דדעת הראב"ד שאין מוחין וכן נראה מחדושי הרמב"ן ע"כ:

סימן קלח

א **רע"א**. נ"ל שצ"ל בסי' קצ"ז כי שם ס"ה נתבאר דלפעמים הרכיבה אינה קונה וכ"כ שם בטור ע"ש אבל בסי' רע"א לא כת' שם מזה מידי. סמ"ע:

ב **בצד**. הטור בסימן קל"ט כ' דין זה בשם הרמב"ם וכת' על זה שם וז"ל נראה דס"ל כיון שהיא מונחת בסימטא שהוא מקום הראוי לקנות ושניהם יושבים בצדה חשוב

כאילו שניהם מוחזקין בה עכ"ל נראה דדוקא קאמר ושניהם יושבים בצדה דאל"כ אע"פ שהיא בסימטא לא חשיב כאילו מוחזקין בה שניהם והכי מוכח בפ' חז"ה דף ל"ה דפריך מהמחליף פרה בחמור כו' ע"ש ועיין בתשובת רש"ך ס"ג ר"ס קכ"ב. ש"ך:

ג **אצלו**. פירוש לדור אצלו בבית ודוקא בחלוקים על הנכסים שבבית בעה"ב מקרי מוחזק טפי אבל בענין קניית דבר הפקר שנכנס לבית מעצמו או לענין קניית מציאה שם שניהם שוים בו וכמ"ש בסי' ר"ס ס"ד ע"ש. סמ"ע:

ד **שיש**. כן הוא לשון הגמרא ג"כ והטעם דצריך לישבע שיש לו בה ולא אמרינן דישבע רק שאין לו בה פחות מחציה משום דאיכא למיחש לרמאות דלמא לית ליה בה כלל והרמב"ם והטור לא כתבו שישבע ג"כ שיש לו בה נראה דה"ט משום דמשביעין אותו ע"ד המקום וע"ד הב"ד ותו ליכא חשש רמאות. שם:

ה **וטול**. פי' כיון שעליך לישבע שאין לך בה פחות מחציה השבע בנק"ח מצד גלגול שכולה שלך אבל בלא"ה א"י להפך עליו רק היסת כמ"ש סי' פ"ז סי"א וי"ב ע"ש. ש"ך:

ו **ביתה**. שם בריב"ש קאי בגג שהיה נסמך על כותל של א' מצד זה ועל כותל השני מצד זה ור"ה הי' באמצע מתחת לגג ופסק דיחלוקו וע"ש. סמ"ע:

ז **ישבע**. התו' רפ"ק דב"מ הקשו דיהא נאמן במגו דהיה אומר כולה שלי ותירצו דמגו להוציא לא אמרינן וע"ל ס"ס פ"ב דגם הטור כ"כ בענין אחר אבל י"ח ע"ז והביאו הרמ"א שם בסי"ב וע"ש גם משאר דיני מגו עכ"ל הסמ"ע. (כתוב בתשובת מהר"מ מינץ ז"ל סימן ע"ד דכל דינים הללו ה"ה אם היה הדבר ביד שליש ואומר השליש שהופקד בידו מחמת שניהם אבל אינו ידוע כמה חלקים לזה וכמה לזה ואם הנפקד הוא עובד כוכבים אינו נאמן ושניהם מוציאים אותו מהעובד כוכבים ואז חולקים בשבועה וע"ש. כנה"ג):

ח **שלש**. פי' כיון שאינו דבר חשוב אין ראוי לומר עליו שיטלנו קודם חלוקה אבל ודאי אם רוצה ליטלו מקודם אף שהוא פחות מג' על ג' הרשות בידו וכ"מ בהרא"ש ע"ש. ש"ך:

ט **והשאר**. והש"ך הוכיח מהש"ס דעיקר כדעת רוב הפוסקים דגם במה שאוחזי' צריכין שבועה ע"ש:

י **שיפסד**. בדרישה הוכחתי דאפי' אם לא יפסד לגמרי אלא שיפסד בחלוקה מאשר היה כגון טלית גדול דלאחר שיחלקוהו ראוי לעשות ממנו ב' טליתים קטנים אפ"ה ימכרו אותו בשלימותו ויחלקו הדמים עכ"ל הסמ"ע (ובכנה"ג כ' בשם ת"ה סי' של"ו דדוקא אם ההפסד לאחר חלוקה הוא יותר מחומש ומהרש"ך ז"ל בח"ב סי' קכ"ב הקשה עליו ועיין שם):

יא **בפנינו**. כלו' בפני ב"ד אם היה הדבר בפני עדים יש מחלוקת בין הפוסקים והעיקר נראה דדינו כאילו היה בפני ב"ד. ש"ך:

יב **וצווח**. דין זה הוא בעיא דלא איפשטא אבל בשתק מתחלה ועד סוף איתא בפשיטו' דש"ס דאודויי אודי ליה ולפ"ז פשיטא אפי' חזר הראשון ותקפה מוציאים ממנו ונותנים לתוקף הראשון כשהוא צווח ומ"ש המחבר בסעיף שאח"ז יחלוקו כבתחלה לא קאי אלא אסיפא כשחזר וצוח עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קנ"ב ובתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ג ובתשו' מהרי"ט ס"ס ק"ו. שם:

יג **עדים**. והב"ח חולק על הרב דלא אמר הרא"ש דלא מהני עדים אלא בששתק מתחלה ועד סוף ולא בחזר וצווח עיין שם ואין מזה השגה די"ל דגם הרמ"א אירשא קאי אבל באמת פשט דברי הטור והרמ"א נראין דגם בסיפא לא מהני עדים ונראה הטעם כיון דהאי דתפיס י"ל אודויי אודי לי א"כ העדים לא יועילו דהודא' בע"ד כק' עדים דמי וע' בתשו' מהר"ם פדואה סי' מ'. שם:

יד **שזכה**. הש"ך כ' דנראה עיקר לדינא דבשתק מתחל' ועד סוף א"י לחזור ולתקוף ממנו ובשתק ולבסוף צווח יכול לחזור ולתקוף ממנו (היכא שיש לתלו' בשתיקה מאיזה טעם שתק לא אמרי' שתיקה כהודאה דמיא. בנימין זאב סי' ל"ז משפטי שמואל סי' ק"ב. ב' או ג' חברים שאמר אחד מהם אנו עשינו זה ושתקו האחרים שתיקה כהודאה דמיא וה"ל כאילו אמרו שהם ג"כ עשאוהו. הרדב"ז ח"ב סי' רפ"ג. כנה"ג) (ועמ"ש הט"ז בדין זה ע"ש):

סימן קלט

א **דידי**. וה"ה אם כל א' הביא עדים שהוא שלו או של אבותיו או שאכלה שני חזקה דינא הכי כמ"ש הט"ו בסי' קמ"ו סל"ד והוא מהש"ס פ' חז"ה. סמ"ע:

ב **גבר**. (הט"ז כ' דצ"ע לטעם הרא"ש לפי שסומך על ראיות שיש לו הא בסי' ק"ע גבי אמת המים לא שייך טעם זה ובת"ה סי' שנ"ב איתא דחכמים תקנו בזה כן אע"ג דלית ביה טעמא ע"ש):

ג **לישבע**. פי' היסת וקמ"ל דל"ת כיון דברשות חכמים עשה שיחזיק בו בלא שבועה. סמ"ע:

ד **תגבר**. והש"ך כ' דמדע' התו' ושאר פוסקי' נראה להדיא דאם חזר ותקפה ממנו זכה וכיון דפלוגתא דרבוותא היא וגם רובא נינהו נראה לדינא דאם חזר ותקפה אין מוציאין מידו וע"ל סי' רמ"ה סי"א ובתשו' מהרשד"ם סי' שכ"ח עכ"ל (ר' ירוחם והרדב"ז הביאו ו' חלוקים בממון המוטל בספק ובכנה"ג העתיקו בפרטן עיין שם ובתשו' משאת בנימן סי' י"א):

ה **שישיב**. פי' הסמ"ע שאין לו כפרה עד שישיב לכ"א כדין גזילה דצריך להשיב ליד הבעלים ולא להוציאה מידו להפקירה כבראשונה ע"כ והש"ך כת' דמתוספות מוכח כהרמב"ן שא"צ להחזיר לכל א' כו' והביא גם דעת שאר פוסקים דס"ל כן ע"ש:

ו **אין**. דחיישינן שהוא רמאי ואין לו ראיה ואומר כן כדי להפסיד לחבירו שלא יתקף בה דתו א"י להוציא מידו בלי ראיה משא"כ כשהוא ביד ב"ד שאז גם חבירו א"י לתקוף בה ע"כ יפשר עמו. סמ"ע:

ז **על פיו**. ה"ט שהרי לא טען שקנה השדה אלא טוען שירשו מקרובו וכיון שהקרקע יוצא מתחת ידו בעדים הללו ואין לו מגו נגדו ממילא צריך לשלם גם הפירו' שאכל. שם):

ח **חולקים**. (הט"ז כת' דה"ה מידי דקאי בתיקו והביא ראיה מדברי ת"ה סי' שנ"ב ע"ש ואם תפיס חד מינייהו ע"ל סי' כ"ה ולקמן סי' קע"ה סמ"ה ובס"ס רנ"א:

סימן קמ

א **שיודעים**. ואפי' אינם יודעים ודאי שהיתה של ראובן אלא שראו אותו או אביו דר בו וה"ה אם יש קול מבורר שהוא שלו מחזקינן אותו בשלו ומוציאין אותו מיד השני עד שיהא לו חזקת ג"ש או עידי קנין כ"כ הסמ"ע בשם תשו' הרשב"א והרא"ש ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' קט"ו וסי' קל"ז ורל"א ובתשו' ן' ל"ב סי' ע"א ובמהרשד"ם סי' (רכ"א ורכ"ב) [רכ"ח ורנ"ב] וסי' ע"ר ורע"ח ובכנה"ג הביא הרבה חלוקי דינים שונים ועניני הסכמות ותקנות בזה מכמה תשובות ופוסקים ע"ש באורך:

ב **היסת**. וה"ה שבועת המשנה ש"ך:

ג **וחולקת**. והעיקר כסברא הראשונה כדמוכח בכמה דוכתי מיהו כת' בהג"א פרק חז"ה בשם הרא"ח דאדם שקנה קרקע מחבירו ויש לו שטר ובתוך ג"ש טען המוכר חזרת ומכרת לי והלוקח מוחזק בקרקע א"צ לישבע היסת ואפי' אין לו שטר אלא שטען אחד על חבירו מכרת לי קרקע ואין מוחזק בו ואין לו שטר ובלבד שמשיב להד"ם כו' ע"ש וכן הוא במרדכי פרק שבועת הדיינים מפסקי ה"ר חזקי' וצ"ע שם:

ד **שיבאו**. ול"ד למ"ש הט"ו בסי' ע' ס"ב דאם אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני דצריך ג"כ להביא עדים ואם לא באו נשבע ונפטר דהתם א"צ לפרוע בעדים אלא לכתחילה אומרים לו לברר כדי שלא יצטרך לישבע ומה"ט פסק שם דאפי' באו העדים והכחישוהו פטור בהיסת דכל מילי דכדי לאו אדעתי' משא"כ בחזקה דאינה מועלת אא"כ אומר שטר היה לי ואבדתיו והרי יש בידו שטר מש"ה צריך לקיימו וכ"כ הר"ן. סמ"ע:

ה **בטל**. פירש הסמ"ע כגון שהיו העדים קרובים או פסולים וכ"ש אם הוא מזויף ע"כ. ועיין בב"ח ובתשו' מהר"מ מלובלין סי' ל"ו ובתשו' רמ"א סי' ק"ט ובתשו' ר"י לבית לוי ס"ס ב' ובתשובת רש"ך ס"ב סי' מ"ט. ש"ך:

ו **רוכל**. הטעם שחילקו בין רוכל וחששו יותר ממה שחששו באיש אחר עיין בט"ז ביאורו:

ז **שמא**. כת' הש"ך דלאו שמא ממש קאמר אלא שטוען הייתי שם כמה פעמים בלילות ולא מצאתיו ושמא הוא מפני שלא דר בה בלילות כלל כו' ע"ש שהאריך להוכיח כן בראיה:

ח **ברי**. והש"ך פסק דבטוען ברי לי לא הוי חזקה ע"ש שהביא סעד לדבריו מהרבה פוסקים שס"ל כן וכתב דדברי הטור צל"ע:

ט **השאילו**. פירוש גם זה מקרי הנאת המחזיק ואם יש עדים אחרים מעידים על אלו שדרו בו ג"ש בשאלה ואין המערער טוען ברי שיצאו בלילה ה"ל חזקה אבל הן עצמן אין נאמנים שחשובין נוגעים בדבר דאם יצא הבית מיד מחזיק זה יצטרכו לשלם שכירות להמערער ואצ"ל דמיירי בבית דלא עביד למיגר ובשואלים שלא עבידי לאיגורי כמ"ש בסי' שס"ג. סמ"ע:

י **שחולק**. ולעיל סימן ל"ז לא כתב המחבר אלא סברא הראשונה וכ"פ הב"ח כאן ובסי' קכ"א סי"ב עיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' פ"ח. ש"ך:

יא **קודם**. (עמ"ש הט"ז לחלק בזה כדי של"ת מסי' כ"ח סט"ו ע"ש:

יב **מקבלין**. ורבינו ירוחם כתב בשם תשובת הרשב"א דכיון דליכא מערער קמן מקבלין ע"ש בנתיב י"ח ח"ב. ש"ך:

יג **אמרי**. (לעיל סי' ע"ב כתבנו מה שקשה מזה דהא לא אמרינן בב' עדים מגו ט"ז):

יד **ביחד**. ע"ל סי' ל' ונראה דאם א' דר בו אג"ה וא' בד"ו לכ"ע אפילו שכרו בלא שטר הוי חזקה כיון דכל א' דר בו ג"ש וע"י צירוף מחשב כאילו דרו בו יחד ועמ"ש בסי' קמ"ה ס"ב אבל במ"ש אח"ז אפילו ששה כו' מיירי לכל מר כדאית ליה לסברא ראשונה בשטר ולי"א אפילו בלא שטר עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' ו':

טו **דרך**. (כת' הט"ז א"ל מאי ראיה היא זו שמא בשעת מכירה הניח לו דרך. דעל המחזיק לברר חזקתו שלא תהא שום סברא בעולם לבטל חזקתו אפי' דרך שמא ועמ"ש עוד בזה ע"ש):

טז **דבעינן**. ול"ד לבית רוכלין או שאר סוחרים דקי"ל אף דיוצאים מביתם פעמים הרבה בשנה ושוהין טובא אפ"ה בג"ש סגי וא"צ להשלים בטולם כמ"ש בס"ח דשם אין זמן בטילותם ידוע ואין קבע להם פעמים רב ופעמים מעט ואם לא יזדמן לו עסק לא יצא משא"כ חנויות דזמן בטילותם כל לילה ידוע כ"כ הטור בשם הרא"ש וא"ת הלא גם במקומות דבה"כ זמן בטילותם דכל לילה עכ"פ ידוע כמו בחנות ואפ"ה א"צ להשלים י"ל שאני מקומות דבכה"נ דלא שייך בהו תשמיש אחר כ"א לישב עליהן בעת בואו

להתפלל לכך מחשב הישיבה ג"ש בעת התפלה כאילו דד בבית כל משך ג"ש דא"צ אלא אכילת פירות כ"א לפי ענינו כמ"ש בר"ס קמ"א משא"כ חנות דשם חדר בית עליו וראוי לדור בו יומם ולילה מש"ה צריך להשלים. סמ"ע:

יז **כבר**. הטעם דכיון אם לא עשה ממנו חנות היו דרים בו יום ולילה נמצא דנעשה לדור גם בלילה לכך צריך להשלים הלילות. שם:

יח **ואפילו**. כת' הסמ"ע דיש לתמוה עול הרמ"א דסתם וכתב ואפילו היה לו חלק כו' עד ה"ל חזקה דמשמע דחזקת שותפין בדבר שדרכן להקפיד דומה לחזקת דחבירו וז"א. דהא הרמב"ם ור"י מיגא"ש ס"ל דבשותף הוי חזקתו לאלתר בדבר שרגילין להקפיד והוא לא קפיד דאמרינן דודאי מחיל ליה לגמרי ואפשר דרמ"א כ"כ מפני דס"ל להלכה ע"פ מ"ש הריב"ש בתשובה סי' רמ"א דגם בשותף אין חזקתו לאלתר ומשום דלא כ' המחבר בהדיא דעת הרמב"ם מש"ה לא כתב הרמ"א בשם י"א עכ"ל ועיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' צ"ד ובתשוב' מבי"ט (ח"א) [ח"ב] סי' ק"ט:

סימן קמא

א **הבדים**. גם הם מקרי עושים פירות תדיר כי יש בני אדם שמצניעים כל השנה ודורכים במעט מעט כן כתבו התוספות. סמ"ע:

ב **המהלכים**. פירוש לאפוקי קטנים שאינם מהלכים וכמו שכתבו הט"ו בס"ס קל"ה גם נקט עבד לאפוקי בהמה דאין לה חזקה אפילו אחר ג"ש כמו שכתב המחבר שם ע"ש. שם:

ג **כראוי**. כן הוא לשון הרמב"ם ולשון הטור הוא אפי' הן נטועין בפחות מד' אמות וכ"כ המחבר בסי"ח וע"ש. שם:

ד **אחר**. בתשובת הרשב"א סיים וכ' ז"ל הואיל שאין זה מכח כחישת הארץ דאל"כ בטלת בזה"ז כל החזקות מאחר שגרם החטא שנתרבו המסים עד שאין הפירות מספיקין כו' ע"ש (ודעת הט"ז לחלק בין אם הצמיחה הרבה אלא שהוא לא אכל יותר ממה שזרע ובין שלא הצמיחה יותר והוא לקח הכל. ע"ש):

ה **חולקין**. מסידור ל' המחבר ורמ"א משמע דדוקא בדין זה י"ח דהניר וזריעה ואכילה הכל משנה א' הוא אבל בסעיף הקודם כ"ע מודים כיון דלא נהנה בכל אותה שנה שבנה בה אינה עולה לשני חזקה מיהו נ"ל שגם שם פליגי הי"א ואפי' בנה עד קרוב לסוף ג"ש ס"ל דהוי חזקה כיון דבונה כדי לישב ולדור באותו בנין מיד שיכלה בנינו ודומיא דבנות שוח דבסט"ז ע"ש. סמ"ע:

ו **בשלישי**. משמע הא בשנים הראשונים לא אכלה שחת ומש"ה הוי חזקה ומיירי שכבר אכל ג' תבואות גמורות ולבסוף ככלות הג"ש אכל שחת ממנה וקמ"ל דל"ת דבעי' דוקא שיאכל כל התבואו' הגדילין בג' השנים בגמרן משא"כ ברישא דמיירי שאכלה שחת עכ"פ שנה א' מג' הראשונים מש"ה לא הוי חזקה כו' עכ"ל הסמ"ע (והט"ז הקשה על דבריו ופי' הוא בענין אחר ע"ש):

ז **חוץ**. ודרכן לזרוע שם כדי שיבואו החיות לאכול משם ולא יכנסו תוך השדה המוקפת גדר ויכול זה לו' שע"י זריעתו של זה נשמר מה שבתוך הגדד ולכך לא מחיתי לו. סמ"ע:

ח **שלשים**. נראה דה"ה אם היו י' אילנות בתוך בית סאה ואכל בכל שנה מג' אילנות מפוזרות שבו אע"פ שלא אכל בכל שנה שליש גמור דהא חסר השליש מאילן העשירי שלא אכל בכל שנה מ"מ הוי חזקה. שם:

ט **שאכל**. אינו ר"ל דהוחזק באותן אילנות שאכל ובקרקעותיהן דכיון שאין מצטרפין בכה"ג ומאילן שאכל שנה זו לא אכל שנה האחר' במה יהיה לו חזקה אלא נ"ל דר"ל דאין לו חזקה כלל אלא בפירות דשמיט ואכל שנה שעברה ולא יאכל הפירות אפי' לשנים הבאות עכ"ל הסמ"ע ואין פי' זה מחוור וגם הדין הוא תמוה לפירושו למה לא ישלם הפירות שאכל כיון דאין לו חזקה באילנות שאכל א"כ שלא כדין אכלם וכמ"ש בסי' קמ"ה דכל היכא דאין לו חזקה צריך להחזיר גם הפירות אלא נראה דר"ל דלא הוחזק כו' אם אכל כדין חזקה ואתא לאשמועינן דאף שאכל י' במקום אחר ג"ש רצופים ואח"כ אכל גם האחרים לא הוי חזקה להשאר אלא למה שאכל. ש"ך:

י **מפוזר**. נראה דה"ק ואכלן כולן מפוזר כלומר שהם רחוקים זה מזה כיון שנטועים יותר מבית סאה לעשרה. שם:

יא **יותר**. פי' ולא אכל כולן בכל שנה אלא עשרה. סמ"ע:

יב **קרקע**. בטור מפורש יותר וז"ל אע"פ שהקונה אילן א' בשדה חבירו לא קנה קרקע ואם יבש לא יטע אחר במקומו וגם המוכר יכול לחפור תחתיו למטה מהשרשים רק בענין שלא יזיק לאילן אם אכלו ג"ש ובא בטענה שמכרו לו ע"מ ליטע אחר תחתיו טענתו טענה לפיכך וכו'. שם:

סימן קמב

א **הגביה**. כן פירש הרשב"ם אבל הרמב"ם והטור כתבו שסייע ללקט הפירות אחד אח' והגביהם מעל הארץ ונתנם לתוך כלי אחת ונראה דל"פ אלא מר אמר חדא כו' והמחבר

נקט חדא מינייהו וה"ה לאידך עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' קט"ז ר"ו רכ"ו ורל"ד ובתשו' מהרי"ל סי' פ"א:

ב **שכרו**. במה שפירש הסמ"ע דבשכירות אפילו לעולם לא אמרי' דזבין דיניה כו' השיג עליו הט"ז וכתב דצ"ע דיש ראיה מפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ו) דבשכירות לעולם הוי כמכר ע"ש:

ג **אין**. פי' אפי' ליכא ריעותא דהגביה לו הפירות הנ"ל. סמ"ע:

ד **הכותל**. עיין בתשובת מהר"י לבית לוי סי' ב' דף ט' וסי' כ"ד דף קכ"ט ובתשובת מ"ע סי' מ"ב ובתשובת ן' ל"ב סי' ל"ז וסי' ע"ג ובתשובת ר"מ אלשיך ס"ס י"ד ובתשובת מהרי"ט סי' ק"ב וק"ו ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' שכ"א מדין מחילה בטעות. ש"ך:

ה **בטעות**. (עיין בהרש"ך ח"ב סי' ר"ח ובהר"י הלוי סי' צ"ז ובתשובה למהר"ש יונה ז"ל סי' ל"ו ובפליטת ב"י סי' כ"ד. כנה"ג):

ו **חזקה**. נ"ל דכאן כ"ע מודים דא"צ חזקת ג"ש וטענ' משום דאנן סהדי דמחיל וע"ל סימן קמ"ט ס"ט וסי' קנ"ג סט"ז. סמ"ע:

ז **לחזור**. ואפי' לא סייעו דס"ל דיש חזקה להיזק ראיה והא דקי"ל כר"ח בש"ס דצריך לסתום היינו כשמיחה לאלתר עיין בס' ב"ה מ"ש בזה ולקמן סי' קנ"ד ס"י פסק המחבר ומור"ם כהרמב"ם ע"ש. ש"ך:

סימן קמג

א **בפני**. ואפילו אם המערער הוא אינש דרגיל להקפיד מלהאכיל לאחרים משדהו אמרי' דלא קפיד עמו או לפירות הורידו או כפי שאר טענה של המערער. סמ"ע:

ב **טרודין**. ה"ט דבעיירות רגיל להיות יומא דשוקא בכל שבוע מש"ה אין העם טרודים בו כל כך כ"כ סמ"ע (והב"ח כ' דבכפרים אין חדרים כראוי להיות ממונם בטוח. כנה"ג):

ג **והלך**. נ"ל דאם מתחלה ידע שזה יחזיק בשלו ולבסוף הוא רוצה לטעון דהוי טרידנא ולא ידעתי שהיית מחזיק בשלי לא מהני והוי חזקה וכך הוא כוונת ב"י ע"ש ודלא כמ"ש בב"ח ופשוט. ש"ך:

ד **שיברר**. הטעם כתב הרא"ש ז"ל כיון שזה החזיק בשופי ג"ש והחזקה נשמעת אפילו במדינה אחרת עליו לברר שהיה במקום שלא היתה מחאתו נשמעת אם היה מוחה בו ולכך נמנע מלמחות עכ"ל והביאו הסמ"ע ע"ש (ונ"ל דאפי' שבועה א"צ וא"י לו' אתה ידעת שהייתי במקום רחוק דכיון דחזקה ברורה היא קיימא במקום עדים. ט"ז):

ה **ממון**. אם ברח מחמת שהי' חייב ממון לשררה אפשר דהוי כמו בורח מחמת נפשות. משפט צדק ח"א סי' ס"ט. כנה"ג):

סימן קמד

א **בשטר.** פי' שטוענין שלקחו השדה יחד בשותפות מהמערער והיה להם שטר ממנו ונאבד רק שאותו שטר חלוקה שעשו ביניהם שזה יאכל פירות שנה זו כו' הוא בידם עתה לפני הב"ד יש להן חזקה מיד אחר כלות ג"ש הראשונים. סמ"ע:

ב **מכר.** פי' ואותו השטר הוא בידם בפני ב"ד אלא שאינו מבורר אם אותו פלוני קנאו מהמערער או בתורת גזילה בא לידו ומכרו להן אפ"ה חזקתן חזקה מיד כנ"ל כיון דאותו פלוני מכר להן בשטר יש לו קול וה"ל להמערער למחות מיהו צריך שיהא ידוע שדר בו אותו פלוני יום א' וכ"כ בטור ויתבאר בסי' קמ"ו בס"ד ע"ש. שם:

ג **הבן.** באב ובן א"צ שטר דהכל יודעים דהבן בא מכח ירושת אביו ואין להמערער להתנצל ולומר סברתי שבתורת גזילה אכלה משא"כ בלוקח שלקח מהבן סיים המחבר וכתב דדוקא אם לקח בשטר כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' רכ"ט:

סימן קמה

א **מדקדק.** המחבר השמיט מ"ש הטור באחד אומר חטים ואחד קטנית כו' לפי שכת' בבד"ה די"ל כיון דהוי מלתא דלא רמיא כו' כך לי חטים וקטנית כמו חטים ושעורים ע"כ והתוס' והרא"ש ורבינו ירוחם כתבו כהטור ונראה סברתם נכונה דלא שייך מלתא דלא רמיא שהרי מכחישים זא"ז אלא שצ"ל שאח' מהן טועה ובין חטים לקטנית אין אדם טועה וא"כ הוי הכחשה גמורה ועדותן בטלה וע"ל סי' ל' ס"ב והב"ח כתב דמפרשב"ם משמע דלהכי אמרי' בין חטים לשעורים טעו אינשי לפי שאינן מבינים יפה בין קמח חטים לקמח שעורים א"כ לפ"ז אף בחטים וקטנית אין מבינים יפה בקמח שאוכל אם הוא של חטים או של קטנית עכ"ל וטעה בין קמ"ת לקמ"ח שהרשב"ם כת' שאין מבינים בין קמת חטים לקמת שעורים ור"ל דתואר קמת שניהם שוה לעין הרואה ע"פ השדה כשאינו מדקדק ואם כן אדרבה מוכח כהתוספות והרא"ש דבחטים וקטנית אפילו בלא דקדוק אין אדם טועה דהא תואר קומתן משונה מאד זה מזה. ש"ך:

ב **והפירות.** כת' הסמ"ע י"ל דר"ל הפירות הנמצאים עדיין בעין שלא שמטם ואכלם דאותן ודאי צריך להחזיר עם הקרקע כיון דאין לו עידי חזקה וע"ש מ"ש עוד בזה:

ג **מעיד.** הטעם דכל אדם צריך לישבע ש"ד נגד ע"א להכחישו דהא עיקר תביעתו הוא על פירות התלושין (וע"ל סי' צ"ה ס"ב בהג"ה) וכל שמודה לו אלא שאומר דידי אכלתי אינו נאמן בטענתו אפי' בשבועה דמוקמינן הפירות בחזקת מרא קמא ועל כזה אמרו דה"ל משואיל"מ. סמ"ע:

ד **נאמין**. משמע דוקא מה"ט אבל משום מגו לא מהימן ולפ"ז אם טוען אכלתי רק ב' שנים וזבינתא ממך ואין עדים כלל בדבר אינו נאמן על הפירות במגו דלא אכלתי כיון שהקרקע יוצאת מתחת ידו וכן הוא בהג"א להדיא וכ"מ בתוספות אבל הרמב"ן ונ"י והריב"ש ושאר פוסקים חולקין וכדבריהם נראה עיקר וכמ"ש בס"ס ק"מ ע"ש. ש"ך:

ה **כלל**. פירוש אף שהמחזיק מודה שאכלם דאם נאמין לו שאכלם הרי ג"כ אמר שאכלם ג"ש והחזיק בהם. סמ"ע:

ו **עדות**. אע"ג דעדות ג' אחין אין מצטרפין לעדות אחת מ"מ מהני חזקה כדין ג' כתות עדים דעלמא שמעמידים כל כת על שנה אחת. שם:

ז **המחזיר**. עיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' פ"ח:

סימן קמו

א **מבטלת**. (ושטר שכירות מהני כמחאה מהר"י אדרבי ז"ל סי' ר"א ועיין בתשובת מהר"י הלוי ז"ל סי' ס"ג. כנה"ג):

ב **שמודה**. דמצי להשתמט ולומר סברתי דלא כוון במחאתו אלא להשטות בי כיון דלא מיחה בפני שנים ומש"ה לא נזהרתי בשטרי. סמ"ע:

ג **לומר**. ואע"פ שאז היה עד אחד מכחישו חשיב מגו כיון שלא היה צריך לישבע ש"ד וע"ל סי' צ"ג ס"ב בהג"ה מ"ש שם ועיין בתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ב דף קי"ז. ש"ך:

ד **שחולק**. דאפילו אין כאן עד כלל כיון שמודה במחאה כ"פ רבינו ירוחם ני"א סוף ח"ג. שם:

ה **יאמרו**. שהרי לא אמר אלא שלא יאמרו לו הא לאחרים לא הזהירם. סמ"ע:

ו **תובע**. כתב הסמ"ע דלהי"א שכתב הרמ"א לפני זה שא"צ לומר אתבע כו' כ"ש בהא דאצ"ל כן וע"ש מ"ש עוד בביאור דין זה:

ז **ב'**. אפילו בזה שלא בפני זה מצטרפין כ"כ הנ"י בשם הרא"ה וכן נ"ל עיקר. ש"ך:

ח **כתובו**. הטעם דזכות הוא למערער וזכין לאדם שלא בפניו וכתבו התוספו' אע"פ דשאר שטרות אין כותבין אלא מדעת מי שהוא חובתו תקנה היא זו שיחשב עדות לבטל החזקה בעדות כל דהו וגם תקנה הוא למחזיק שעל ידי זה יחזיק בשטרו כשיוודע המחאה. סמ"ע:

ט **שהה**. הטעם דיכול המחזיק להתנצל ולומר כשראיתי דשתק ג"ש לא נזהרתי עוד בשטרי ואמרתי דחזר בו ממחאתו הראשונה. שם:

י **מכרה**. כבר נתבאר זה בסוף סי' קמ"ד ויתבאר עוד בסי' זה סעיף י"ט. שם:

יא **בלוקח**. מדברי הרשב"א מוכח דהיינו דוקא כשמובטח בלוקח זה שלא ישקר לטעון שקנהו מהמערער או שהודה הלוקח כן בפני עדים דאל"כ צריך לעשות מחאה כדי שלא יטעון הלוקח שמהמערער קנהו והרי יש לי עידי חזקה. שם:

יב **תחזור**. בטור כת' ז"ל נשבע ונוטל כו' והביאו הסמ"ע ונ"ל טעם לשבועה זו כיון שבא להוציא הקרקע מיד זה שהחזיק בה ג"ש חשיב כנוטל ונשבעין אפילו על טענת שמא כמ"ש בסי' צ"א וסי' שנ"ז ושע"ה דליטול נשבעין אפילו על טענת שמא וכן הוא בתשובת מיי' ס' קנין סי' ז' דטובא אשכחן ליטול דנשבעין על טענת שמא וע"ל סי' רכ"ב בסמ"ע ס"ק י' ומ"ש הסמ"ע דהמחבר סמך עצמו אמ"ש בסי' ק"מ במערער על המחזיק דצריך שבועה ומיהו יש לחלק כו' אילו ראה דברי המחבר בבד"ה לא כ"כ שכתב שם שבועה זו א"י למה ע"ש ובתשובת רש"ך ס"ב סי' ע"ח. ש"ך:

יג **וטוען**. והנ"י כתב דצריך לטעון שטר היה לי ואבדתיו ולא רציתי לטעון כן תחלה שיראתי פן יאמר לי המערער אחוי שטרך וכ"מ בגמרא. סמ"ע:

יד **ודין**. וא"צ הלוקח או היורש להביא ראיה שהוא יורש או לוקח אלא כיון שהחזיק ג"ש סגי וטענינן ליה כ"כ הטור בשם הרמב"ן והרא"ש וכן הסכים הה"מ פי"ד דטוען ועיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' קפ"ג ורל"ב ובתשובת מהרי"ט סי' ט' ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' רנ"ה ובתשובת המבי"ט סי' ריי"א ח"ב דאין טוענין לשוכר. ש"ך:

טו **המוריש**. עיין בב"ח ובתשובת מהר"א ששון סי' מ"א ובסוף ספר משאת בנימין. שם:

טז **מוקמינן**. מלשון הג"ה זו וסדרו וטעמו משמע דאפילו לא החזיק בה הלוקח ג"ש מחזקינן הקרקע בידו. סמ"ע:

יז **שליח**. ואפילו אמר ממך זבנתי ולא ע"י שליח נאמן במגו וכ"כ הטור בשם הרמ"ה ז"ל אבל שלא בשעת חירום אע"ג דאמר זבינתיה ממך ביום פ' א"צ להביא ראיה במגו דאי בעי אמר ביומא אחרינא הואי בהדך או מילי מסרת לי כו' עכ"ל וממ"ש ביומא אחרינא הואי בהדך משמע דאף דאיכא עדים דלא הי' כאן כלל י"ל שהוא הי' במקום המערער ושם קנהו מידו. שם:

יח **יודע**. הטור מסיק בשם הרא"ש דאפילו אינו יודע זה אלא מפי המוכר שא"ל כן מקרי יודע וה"ל שלו ודאי וקניית המוכר מהמערער ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ובסמוך סט"ו מוכח דגם להמחבר ס"ל כן כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כת' דנ"ל עיקר כהרמב"ם ושאר פוסקים דצריך שיאמר שידע זה בבירור בלי אמירת המוכר ואז ה"ל ספק וע"ש:

יט **לקחה**. פי' הש"ך שעדיין אינו טוען ברי אלא שאומר מסתמא אותו מוכר לקחה ממך או שאומר המוכר אמר לי שלקחה ממך אבל אם אומר בפני לקחה ממך נאמן ואפילו

אם אמר מתחלה סתם פלוני מכרה לי והוא לקחה ממך ואח"כ אומר בפני לקחה ממך וזה כונתי תחלה באמרי שהוא לקחה ממך נאמן וכן כת' הרא"ש ובסמ"ע כת' דהתוספות חולקים על זה ולפי עניות דעתי דגם התוס' מודים לזה אלא שקצרו בלשונם כו' ע"ש:

כ **עדים**. אבל אם לא הביא עדים אפי' טוען שברור לו שדר בו בפניו יום א' לא הוי חזקה כ"כ הטור וכן מצאתי בבעל המאור וכ"מ בס' המלחמות שם אבל בתוספות ובמרדכי אית' דה"ה אם טוען בפני דר בו יום א' הוי חזקה וכן הוא בהג"א בשם רשב"א וכן מוכח בתוספות להדיא דקמיה דידי דר ביה חד יומא דינו כיש עדים וכ"מ באגוד' ובהגהת מיי' ובסמ"ג וכן נ"ל כו' עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' קי"א עכ"ל הש"ך ועיין שם:

כא **אחד**. וטוען אח"כ קניתיה מפלוני אפי' אינו אומר דזבנה מינך רק שטוען סבור הייתי שזבנה ממך הוי חזקה כיון שמביא עדים שדר בה יום א' והחזיק זה ג"ש או שטוען שברור לו באופן אחר שקנהו ממנו וכ"כ בעל העיטור וכן מוכח בפרשב"ם עיין בתשו' מהרי"ט סי' קי"א. ש"ך:

כב **אין**. הטעם כיון דמתחלת דבריו משמע שהוא בעצמו לא ידע מהמכירה אלא שהמוכר א"ל כן איך יחזור ויאמר שקנאה ממך בפני משא"כ כשאמר מתחל' מפלוני שקנאה ממך א"צ להוסיף על דבריו אלא תיבת בפני לכך שומעין לו. סמ"ע:

כג **סתם**. והש"ך כת' דדין זה תמוה בעיניו דהרא"ש לא קאמר אלא כשאמר מתחלה דזבנה מינך אז י"ל דכונתי הי' דזבנה בפני ולא הוי מגו למפרע אבל כשאומר מתחלה קניתיה סתם א"כ א"י עתה לחזור ולטעון בפני קנאה ממך שהרי מעיקרא הודה שהיתה שלו ואין לך מגו למפרע גדול מזה כו' ע"ש דמסיק שנ"ל ברור שט"ס הוא בטור וכצ"ל אבל אם אמר מתחלה מפ' קניתיה דזבנה מינך סתם ושוב מוסיף וכן הוא ברמזי הרא"ש שחיבר הטור כו':

כד **שומעין**. היינו דוקא קודם שיצא מהב"ד אבל משיצא מהב"ד אין שומעין לו בכל ענין כמ"ש הטור והמחבר בסכ"ד ע"ש. סמ"ע:

כה **אבל**. נרא' דה"ט דאין אדם רגיל להוציא מעותיו בכדי. שם:

כו **מחייבים**. נרא' דאפילו אם אחר שבאו עדים הודה ואמר שמפני דהשני נוח לי יעצו לא מהני כיון שכבר כפר ולא אמרינן בזה מילי דכדי לא דכירי אינשי. שם:

כז **הביאו**. ע"ל סי' קמ"ב סס"א ובתשו' מהרשד"ם סי' שכ"ד:

כח **מתנה**. כמו שאמרו בפ"ק דב"מ גבי הכיר בה שאינה שלו ולקחה ובמקדש אחותו דאיפליגו רב ושמואל דהלכ' כשמואל עכ"ל תשובת הרשב"א שבב"י ותמוה לי דהא אסיק רבא שם דהלכתא מעות יש לו והיינו דלא כשמואל וכ"פ כל הפוסקים וכמ"ש בסי'

שע"ג ואע"ג דלגבי מקדש אחותו קי"ל דאין המעות חוזרים וכמ"ש בא"ע סי' נ' והיינו מטעם שכתב הה"מ דקי"ל כשמואל בדיני שאני התם וכמ"ש הרא"ש פ"ק דב"מ וז"ל מהא דפסק רבא דמעות יש לו אין לדקדק דהלכה כרב במקדש אחותו דדלמא שאני בין אחותו לנוכראה ע"כ וכה"ג מחלקים בש"ס שם ודוחק לומר דשאני הכא כיון דהכיר בה שאינה שלו אלא של עצמו אפי' רבא מודה ועוד דא"כ לא היה צריך הרשב"א לו' דהלכה כשמואל דהא כיון דרבא מודה א"כ גם רב מודה וצ"ע עכ"ל הש"ך:

כט **שדר**. לפי מאי דמסיק שטענת המערער הוא שקנאה מהמוכר קודם קניית המחזיק לא היה צריך המחזיק להביא עדים שהמוכר דר בה דהא גם הוא מודה שהיתה של המוכר אלא צ"ל שטען כן קודם שידע במה מערער עליו ולפ"ז צריכים לגרוס ויש לי עדים ר"ל שהמחזיק טוען כן ולא שכ"כ המחבר לדינא. סמ"ע:

ל **ודי**. וג' שנים אלו צריכין שיתחילו קודם קניית המערער ואפי' יום אחד וסגי בהכי כשאכל משם והלאה ג"ש ומש"ה כתבו הט"ו בחזקת ג"ש ולא כתבו בחזקה ג"ש ודו"ק וע"ל ס"ס קמ"ד. שם:

לא **כלום**. הטעם מבואר בטור דהודאת פיו שאמר ג"ש דמשמע ולא יותר פוסל העדים שמעמידים על חזקת ז"ש וא"י לחזור ולטעון אם סותר דבריו הראשונים. שם:

לב **בענין**. נ"ל דה"ה אם יש עדים שאחר שמכרה המוכר למערער דר בה המוכר חד יומא נאמן המחזיק שקדמה קנייתו במגו דאי בעי הוה טעין שהמוכר חזר ולקחה מהמערער וכ"מ להדיא בחדושי הרמב"ן ע"ש. ש"ך:

לג **נאמן**. אע"פ שאין לו עדים רק על ג"ש ולא יותר נאמן אע"ג שמכרה המוכר לאחר בשטר נאמן שלקחה קודם וא"כ המכירה היתה שלא כדין ואין לה שם מחאה. שם:

לד **מינך**. ובס' ת"ח נראה דלא הוי מגו דהוי העזה ולא דק כדמוכח בש"ס ופוסקים בכמה דוכתי ולקמן (סכ"ה) [כ"ד] וכן בסי' קמ"ט ס"כ ע"ש. שם:

לה **מסלקין**. היינו כשיש ראיה לכל א' משניהן ולזה הג' אין ראי' אף שאומ' דשלו הוא קודם שגבר אחד מהשנים דאמרי' דשל אחד משניהן הוא בודאי כיון דיש להן ראיה ולזה אין לו וגם אפי' אם אין לשום א' ראיה אלא שכל א' משניהם טוען שלי הוא וזה הג' תקף בלא טענת שלי הוא אז ג"כ מוציאין מידו כמ"ש בסי' קל"ט ס"ב ע"ש. סמ"ע:

לו **והרי**. פי' לפי עדותן הדין נותן שהיא שלו וברשותו. שם:

לז **החזקה**. דאף דהוכחשו עדים הללו במקצת עדותן מ"מ במאי דלא אתכחשו מאמינים להם כיון דלא ידעינן איזה כת העידו שקר וכעין זה כתב הט"ו בר"ס ל"א דב' כיתי עדים המכחישין זא"ז כל א' באה בפ"ע ומעידה בעדות אחרת ע"ש. שם:

לח **חוזרים**. ה"ט דדוקא בדין שלפני זה שדינו כל דאלים גבר אמרינן כיון שגבר הא' תו לא מפקי' מיניה אלא בעדות ברור' דלאו שלו הוא משא"כ בזה שהב"ד אסקוהו לא' ולבסוף נתברר שלא ה"ל לאסוקיה כיון שגם להב' יש עדים כמוהו אמרינן הב"ד אסקוהו והם יסלקוהו ויהיו שניהם שוים כבתחלה ויחזור הדין לכל דאלים גבר וכ"כ הטור בשם הרא"ש ולאפוקי ר"ח והרמב"ן ע"ש. שם:

לט **כלום**. ר"ל כיון שמה שטען שהיה של אבותיו כבר אתכחיש ואין לו זכות אלא חזקתו שאכל הוא הפירות ג"ש והרי אינו טוען שאכל הפירות משום שלקח הוא השדה ממנו וה"ל חזקה שאין עמה טענה. שם:

מ **לפרש**. פי' הסמ"ע דאין טוענין עבורו ומפרשין דבריו כן אע"פ שהוא לא טען לפרש דבריו והש"ך השיג ע"ז ע"ש באורך:

מא **מאבותיך**. הא דלא קאמר נמי שאבותי לקחוה ממך משום דבכה"ג אין שומעין לו כל זמן שאין לו ראי' שאבותיו דרו בו יום א' כיון דהמערער טוען ברי שלא מכרו לאבותיו משא"כ בטוען אבותי לקחו מאבותיך דא"י המערער לטעון ברי שלא מכרו אבותיו עכ"ל הסמ"ע ואני חוכך בזה דמה בכך ס"ס המערער טוען ברי שהי' של אבותיו א"כ זה שטוען שהיה של אבותיו חזקה שאין עמה טענה היא ובעי ראיה שאבותיו דרו בו יום א'. ש"ך:

מב **תחלה**. פי' טענה ראשונה דהמחזיק שאמר של אבותי היה בב"ד בזה אמרו כשיצא אח"כ חוץ לב"ד וחזר ובא ליתן אמתלא אמרינן שלמדוהו לטעון שקר אבל אם מה שאמר תחלה של אבותי אמר חוץ לב"ד ואח"כ בא לב"ד וטען אבותי קנאו מאבותיך שומעין לו דאמרי' דאינו משקר אלא דאין אדם מגלה טענותיו אלא בב"ד ומש"ה י"ל דבכה"ג חוזר וטוען אפי' סותר דבריו הראשונים וכ"ש כשנותן אמתלא. סמ"ע:

מג **שחולק**. דה"ל כאילו מודה בעצמו שלא לקחוה אבותיו והודאת בע"ד אפי' חוץ לב"ד כק' עדים דמי ואע"פ שהמודה לחבירו שחייב לו כל זמן שלא אמר אתם עידי י"ל משטה אני בך שאני הכא שלזכות עצמו בא בטענתו והרי הודה בחובתו מכלל הטענה שבא לזכות עצמו. כ"כ הטור בשם ר' יונה. שם:

מד **מקויים**. לאו דוקא אלא אפי' אם יכול לקיימו עוד. כ"כ הטור ועיין בש"ך:

מה **עומד**. פי' אפי' בלא החזיק ג"ש כו'. עיין בש"ך:

מו **ידו**. ובשטר הלואה בכה"ג אין הולכין אחר השטר כמ"ש הט"ו בס"ס פ"ג והטעם דלעולם אין מוציאין בכה"ג מיד המחזיק וכל חד לפי ענינו. סמ"ע:

מז **כזו**. ע"ל סי' ס"ו סי"ג ולקמן סימן רמ"ג ע"ש:

סימן קמז

א **שיביא.** ומיירי אפי' כשאין לראובן המוכר עדים שהוא שלו מאבותיו או בקנייה כן כתב הסמ"ע בשם הריטב"א ועיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' פ"א ח"ב סימן רי"ד ובתשוב' מהרשד"ם סי' כ"ו:

ב **תעיד.** ודוקא בזה שאומר המערער שהשדה גזולה מידו אבל מלוה שחתם בעד כשמכרה הלוה לאחר חוזר וטורף מידו כמ"ש הט"ו בסי' קי"א דכיון דאין לו אלא שעבוד על השד' שפיר קחתים מעיקרא וע"ש ובסי' קכ"ט ס"ח בהג"ה. סמ"ע:

ג **סי' קמ"ב.** ר"ל שם בסוף הג"ה כ"כ בדין אדם ששכר ממנו חזקת ישוב ועמ"ש שם טעם דלא שייך בשכירות לומר עביד אינש דזבין דינא עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מ"ע סי' מ"ו:

ד **חזר.** בדרישה הוכחתי דמיירי אפילו לא טען כן מיד בפעם אחת אלא גם לאחר שטען לא הודיתי לו אלא תלם אז יכול אח"כ לחזור ולומר גם אותו תלם חזרתי ולקחתי מידו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך וה"ה ביתמי טענינן להו שמא חזר אבוהון ולקחו אבל אם ידוע שלא חזר ולקחו לא טענינן להו מזויף דמלתא דלא שכיחא היא כן הוא בתוספות פרק שני דייני. ולפי מה שהעליתי בסימן ס"ח וסימן רצ"ז דכל מילי טענינן ליתמי א"כ ה"ה הכא וגם צל"ע על הרא"ש דנראה להדיא דהיינו דדוקא לשטת ר"י ואנן לא קי"ל הכי וא"כ ה"ה הכא וע"ל סי' ק' מ"ש שם ועיין בתשובת מהר"י לבית לוי סי' ב' דף ט' ודף י"ב עכ"ל:

ה **יוצא.** דאז נאמן במגו דמעולם לא עשיתי לו סי' וזה אינו כת"י ומ"מ אינו נאמן לומר לא הודיתי כי אם על תלם א' פחות מט' קבין דה"ל כמגו במקום עדים דאנן סהדי דאין שדה פחותה מט' קבין עכ"ל הסמ"ע (אם המחזיק חתם על המכירה שנמכר' להמערער לא איבד זכותו. הרשד"ם חח"מ סי' רכ"ג. טען המערער שבטעות חתם אם יש רגלים לדבר ואיכא למתלי חתימתו בטעות יש פנים לכאן ולכאן. הרש"ך ז"ל ח"א סי' קכ"ו וע"ש בסימן ק"ט ובתשובת הרא"ש כלל ע' סי' ד' ובתשובת הרי"ט ח"א סי' צ"ג. כנה"ג):

ו **והגבה.** ז"ל הריב"ש שם ואין מעשה ב"ד דבורא בעלמא דנימא דעביד אינש דמקרי ואמר אלא מעשה רבה הוא ואע"פ שלא חתמו הב"ד בשטר גובינא אלא צוו לעדים וחתמו שלוחן כמוהן כו' ע"ש. סמ"ע:

סימן קמח

א **שהיו**. פירוש כך היו מעולם וכן עתה הם ביד ד' אנשים בין שהיו של אדם אחד מעולם ומכר אותן לד' אנשים ואח"כ בס"ב מסיק וכת' ז"ל וכן אם היו הד' שדות כו' פי' עתה בשעת הערעור הן של איש אחד שקנה אותן מיד ד' אנשים עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רמ"א סי' ק"ט:

ב **אחזיר**. כבר נתבאר בסי' קי"ח וקי"ט ס"ה דהיכא דאית ליה לאדם ריוח בהחזרת השטר י"ל כן ואף אם לא החזירו כהחזירו דמי וה"נ יש לו ריוח דאם יחזיר השטר יוחזר לו כל דמי השדות כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דאם מתו הד' חייב ליתן לו דרך אחר כמ"ש בסי' קי"ט. שם:

ג **סוף**. ל"ד שזה שהוא עתה בה הי' בעל המיצר משעה ראשונ' אלא ה"ה אם זה הוא אחד וקנהו מאחד כמוהו. סמ"ע:

ד **חזקה**. כן פירש המ"מ לדברי הרמב"ם וקאי אכל פרטי דינים דסי' זה דלאחר שהחזיק אין מסלקין אותו ולא ככ"מ דפירש החזיק שתפס בו בחזקה בע"כ של בעל השדה ומשמע מדבריו דלא קאי אלא אמאי דסמיך ליה ע"ש עכ"ל הסמ"ע ובאמת כן משמע להדיא בכ"מ ובב"ה ול"נ דקאי אכל הסימן ואפ"ה לא בעי חזקה ג"ש דכיון שזה מוחזק בו וטוען ברי ה"ל אינך מוציא וכיון שטוענין שמא א"י להוציא אלא בראיה ברורה. ש"ך:

סימן קמט

א **אריסו**. עיין בתשובת מהרי"ט סי' קי"ב ובתשובת מבי"ט ח"א סי' רכ"ג ובתשו' מהר"א ששון סי' קפ"ג באורך. ש"ך:

ב **השני**. ואע"ג דלא חלקו ואין ברירה מ"מ ה"ל למחות כדי שלא יאמר קניתי חלקך לעמוד במקומך עם שותפך כ"כ הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בדין זה ע"ש):

ג **כולה**. הטעם דשמא עשו כך חלוקה ביניהן דזה יאכל כל הפירות כך וכך שנים רצופים ואח"כ יאכלם גם השני כל כך שנים כיון דאין בה שיעור חלוקה לאכול ממנה שניהם בכל שנה משא"כ ביש בה דין חלוקה כיון דאפשר לחלק ולא חלקו הוי חזקה עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת ן' לב כלל ט"ו ס"ס פ"ט (אנשים רבים שהיו מתפללין בבית אחד מן המערער אין להם חזקה כלל דהוי כשותפים. הרשד"מ חח"מ סי' שנ"ג וכ"כ הראנ"ח בח"א סי' פ"ה וכ"כ בתשובת מ"ב סי' ד'. כל שאין דין חלוקה בקרקע אע"פ שיש בה חלוקה לזמנים אין מחזיקין זע"ז מעשה חייא סי' ב'. אם שותף א' השכירה לאחרים לא עלתה לו חזקה אבל אם היו פורעין השכירות לשותף זה ולא לאחר עלתה לו חזק' וה"ה אם היו אחים ושותפין ואין לו טענה שהי' מוותר לו מפני

שהוא אחיו ומסכן. מהרי"ט חח"מ סי' כ"ו. ב' שותפין שהי' להם בית אחד והחזיק ראובן בחלק אחד מהם שלא הי' בעיר והי' דר עם השותף יחד כי היכי דלגבי השותף שהי' דר בו לא עלתה לו חזקה ה"נ לא עלתה לו לגבי שותף האחר. הרש"ך ח"ב סי' קל"א וע"ש בח"א סי' נ"ה. כנה"ג):

ד **לחתן**. עמ"ש הב"ח בזה:

ה **הבת**. ע"ל סי' רפ"ה ובתשובת מהרשד"ם ס"ס רנ"ב ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ל':

ו **ראות**. (נרא' דבכלל זה אב ושאר קרובים שזכר כאן שנסתלקו מעל שולחן אביהם מכל מקום כיון שרואין שסומך זה על זה בעסקי נכסיו אין שם חזקה. ט"ז):

ז **לכולם**. הב"י הביא תשובת הרשב"א דבמה שירשו האחים מאביהן יחד הן כשותפים בו ואין מחזיקין זע"ז ומשמע משם דאפילו אין כיס אחד להן אין מחזיקין באותה ירושה והמחבר למדנו כאן דביש כיס אחד להן אז אפילו בדבר שהי' של א' מהן בלבד ג"כ אין מחזיקים זע"ז וכן מוכח בטור סי' זה סל"ז עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' ר"מ אלשקר ס"ס מ':

ח **שהלותה**. (פי' הט"ז שטוענת שהלותה דאי הלותה ודאי לא שייך ע"ז מ"ש שכן דרך להשאיל וכן משמע לשון מהרא"י שמביא ב"י עכ"ל). וכת' הש"ך מהלשון נרא' אפילו אינו סמוך על שלחנה וצ"ע לדינא ועיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' ו':

ט **והרס**. המ"מ דייק מזה שהרמב"ם ס"ל שאפילו חפר בה הבעל בורות שיחין ומערות אין לו חזקה וכמ"ש הטור בשם הרי"ף והרא"ש וא"כ יש לדקדק על הרמ"א שכת' אבל חפר כו' והוא דעת הרמ"ה בטור והל"ל בלשון וי"א כדרכו וצ"ע עכ"ל הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה) ועיין בב"ח שכת' בבנה והרס ל"ד לחפר בורות ע"ש ובס' א"א דף פ"ז ע"ב. ש"ך:

י **חפר**. מדסתם הרמ"א ש"מ דס"ל דאפי' לא כת' לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן אפ"ה ה"ל חזקה כשחפר בורות ועיין בא"ע סי' פ"ז דלא הזכיר הרמ"א חילוק זה דחפר בורות דשם אין מקור דיני חזקה מש"ה קיצר ולא נחת להכריע בדבר התלוי בפלוגתא בפרט שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש לא ס"ל הכי. סמ"ע:

יא **וכיוצא**. פי' כל הנזקין דכת' הט"ו בסי' קנ"ג וקנ"ד וקנ"ה. שם:

יב **ספק**. ואע"פ שעדיין חייב במזונותיה ולא ייחד לה שדה אחרת אפ"ה יש לה חזקה כיון דמסני סני לה מסתמא איננו נותן לה הפירות למזונותיה בלא דין ומדהניחה לאכול בשופי ודאי קנאה כ"כ הרשב"ם ובתוספות כתבו דמיירי גם כאן דוקא כשייחד לה שדה אחרת למזונותיה. שם:

יג **אשת**. עיין בסמ"ע וט"ז מה שביארו בדין זה ועיקרן ופרטן של דברים נתבארו בא"ע סי' פ"ז ע"ש ובתשובת מהר"מ מלובלין סי' ל"ו ובתשובת מהר"א ששון סי' ק"ז:

יד **חזקה.** (ול"ד לאריס בסכ"ו דשאני הכא שהוא מחויב להחזיר הקרקע אחר ג"ש כאשר לקחה ממנו מש"ה לא יעמיד אחר במקומו עד שיהא לו מהימן ואומן משא"כ באריס דאינו חייב באחריות וקלקול השדה. ט"ז):

טו **אבותיו.** הסמ"ע כת' דהמחבר השמיט דינא דש"ס והוא דגם דבי ריש גלותא אין להם חזקה בנכסי אחרים. משום שהוא דין שאינו נוהג בזמנינו כו' ועיין בתשובת ן' לב ס"א כלל ט"ו סי' פ"ו כת' כה"ג. ש"ך:

טז **וכן.** נרא' דאמי שהוחזק שהורג נפשות לחוד קאי אבל מסדור לשון הטור שכת' תחלה דגזלן אין לו חזקה וגם אין מחזיקין כו' משמע דאפילו אינו גזלן אלא על שדה זו דמקרי ג"כ סתם גזלן אין מחזיקין בנכסיו והטעם כיון שמטיל מורא על שדה של אחר כל שכן על של עצמו עכ"ל הסמ"ע (יש להסתפק באנס שאנס שדה חבירו ועבר האונס אם יש לו חזקה או דמי לגזלן ואת"ל דדמי לגזלן אם ידוע שעשה תשובה אם יש לו חזקה. מהר"א ששון סי' קי"ז ורכ"ט ועיין בב"ח. כנה"ג):

יז **ראיה.** די"ל שירא למחות בו וגם ישראל הבא מכחו וכדין הקונה מגזלן ובן גזלן וע"ל סי' קנ"ב. סמ"ע:

יח **לקחה.** וכת' ב"י בשם תשובת הריטב"א דה"ה אם טען שידוע לו שלקחה העובד כוכבים מישראל בחובו ומכרה לו דנאמן במגו ע"ש. שם:

יט **אחר.** כת' הסמ"ע דהמחבר דקדק וכת' אחר שנתגיירתי ולא כע"ש שכת' דנאמן לומר קניתיהו אפילו קודם שנתגיירתי (והט"ז הסכים לדעת הע"ש ועיין שם). אם טען המחזיק שהמערער נעשה סרסור בלקיחתו מהעובד כוכבים ה"ל כאילו טען בפני לקחה העובד כוכבים כו' כ"כ בתשובת מבי"ט ח"א סי' רי"ד ומביאו בכנה"ג:

כ **קטן.** עי' בתשובת מהרש"ך סוף ס"ב סי' כ"א (ואפילו בגדול פחות מכ' שנה בנכסי אביו לא עלתה לו חזקה. מהרי"ט חח"מ סי' ס"ד. כנה"ג):

כא **דאינה.** פירוש אפילו החזיק בה שלשה שנים אחר שהגדיל ונרא' דאפילו טען קניתי ממך אחר שהגדלת ואבדתי השטר לאחר שהחזקתי בה ג"ש מזמן גדלותך אינו נאמן מה"ט דאמרינן דלא קנהו והקטן אף אחר שהגדיל לא ידע שהית' של אביו וימחה בו עכ"ל הסמ"ע (והב"ח חולק ועיין במהרש"ך ח"א סימן קס"ו. כנה"ג):

כב **כשידוע.** וכתב הסמ"ע דכשראו עדים שאביו דר בו סגי ולא בעינן שידעו בודאי שהי' שלו וכמ"ש בר"ס ק"מ ע"ש (ובכל מקום שאמרו אין לפלוני חזק' היינו בדברים שיש עדים או שאנו יודעים דבר זה הי' של ראובן ועתה מחזיק בו שמעון ואומר שהוא שלו או קנאו כו' אבל בענין אחר ודאי לא מהני. הרשד"ם חח"מ סי' רי"ג. אמר המאסף וכן בדין דאל"כ נאמן במגו דלהד"ם

ובמקום דאיכא פלוגתא דרבוותא בדיני חזקה עיין במהרי"ט חח"מ סי' כ"ח וסי' ע"ה ובמהרש"ך ח"א סי' קכ"ו ובמהר"א ששון סי' ל"ד מי הוא הנקרא מוחזק. כנה"ג):

כג **במגו**. ואע"ג שהי' מעיז שפיר אמרינן מגו בכה"ג כן כתב התוספות והמרדכי פרק חז"ה ועיין לעיל סי' צ"ג (ועמ"ש בסי' קמ"ו ס"ק ל"ד). ש"ך:

כד **מעולם**. (כת' הט"ז וא"ל ממ"ש הטור בשם הרא"ש בסי' קמ"ו שאין זה מגו טוב שירא לו' שלקחה ממנו כו' וה"נ נימא דירא שמא יש לו עדים דהי' של אביו שאני התם דמאי שטען שקנה היא טענה טובה שסובר שמא ימצא עדים שהמערער מכרה לו כמ"ש שם משא"כ כאן שטוען עכשיו טענה גרועה דה"ל להזהר בשטרו):

כה **עדותן**. ואף דאין מקבלין עדות בפני קטן שאני הכא דזה החזיק כראוי והוא עתה בחזקתו כ"כ הטור ור"ל לאפוקי אם לא הי' נשאר בחזקתו וכמ"ש הט"ו בסכ"ג ומקור הדברים כתבתי בסי' ק"י ע"ש. סמ"ע:

כו **וכלו**. ע"ל סי' ק"נ ס"ג שכתבו הט"ו פלוגתא באם כלו ימי המשכנתא והחזיק בו אחר כך ג"ש. שם:

כז **שהחזיק**. הסמ"ע האריך מאד בביאור דין דסעיף זה ושאח"ז והש"ך השיג עליו ע"ש ועמ"ש הט"ז בזה:

כח **משבחה**. כן הגיה בסמ"ע וכת' דבס"י אית' בשבוע' וט"ס הוא כו' והש"ך מקיים הגירסא ישנה ע"ש (וגם דעת הט"ז נוטה כן לגרוס בשבועה ע"ש):

כט **מאביהם**. נראה דאפי' יצא קול בחיי אביהן שהוא שלו קודם שהחזיק זה ג' שנים נאמן ולא דמי לס"כ דהתם יצא הקול שבתור' משכונא בא לידו אם כן הקול הוי כמחאה משא"כ הכא שהקול הוא שהיה של זה א"כ אינו כמחאה שהרי יכול לו' שהי' של זה ולקחו ממנו. ש"ך:

ל **בשבועה**. והרא"ש חולק על זה וכמ"ש הט"ו בסי' ק"נ ס"ו דכל מאי דמצי אבוהון למטען ולהשביעו טענינן ליתמי אפי' בשמא וע"ל סי' קל"ג ס"ה שכ' הרמ"א בכיוצא בזה שכן נ"ל עיקר ונ"ל דה"ט דשם מיירי שהיתומי' הם מוחזקים והמערער בא להוציא מידם דברים העשוים להשאיל ולהשכיר מש"ה פסק דהמערער צריך שבועה משא"כ הכא דאיירי דהמערער הוא מוחזק מש"ה ס"ל דמחזיק בו בלא שבועה עכ"ל הסמ"ע והש"ך כ' דהמחבר סמך כאן אמ"ש בסי' ק"נ א"נ כאן ל"ק אלא דא"צ שבועה דהיינו שבועת הגאונים כדין נשבע ונוטל על המשכון [והט"ז כ' דגם הרמ"א ס"ל דכאן צריך היסת ודלא כהסמ"ע ע"ש]:

לא **בידו**. דכיון דאין מסלקין אותו מניחין לו לאכול כמה שנים זא"ז ואח"כ יאכלו הבעלים משא"כ כשנעשה אריס תחלה פירוש מחדש דהרשות ביד שניהן להסתלק זה

מזה לשנים שיבואו כאשר לא יישר בעיניהן ואיך מניחין אותו לאכול הפירות כמה שנים זא"ז. סמ"ע:

לב **אחרים**. מל' הטור משמע דאף אם אריסים אלו לא היו עובדים שם כבר מ"מ כיון שהוא עובד עמהם אינו מקפיד בעל השדה מל' הרמב"ם משמע שמחלק בין אריסים שהיו בו כבר לאריסים אחרים וקמ"ל דאם הן אריסים הראשוני' אף שחילק לכ"א חלקו לחוד אינו מקפיד ולפ"ז נראה לגרוס אריסים אחדים ולא אחרים ור"ל שמיוחדים ונתן לכ"א חלקו לעבוד לבדו ומה שסיים המחבר ז"ל שמא ממונה כו' ה"ק כשיטעון המערער לכך לא הקפדתי במה שחילק לאריסים מפני שממונה עליהם עשיתי אותו שומעין לו ואין להאריס חזקה. שם:

לג **החזיק**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רל"ה ורמ"ט (ואם ירד לתוכה קודם שירד מאריסתו אפי' החזיק ג"ש אחר שירד מאריסתו אם יש לו חזקה. הביא בכנה"ג מחלוקת הפוסקים בזה ע"ש שכתב ז"ל ותמהני ממהר"א ששון סי' קט"ו שכ' בפשוט כל שהחזיק ג"ש אחר שירד מאריסותו אע"פ שלא יצא מהקרקע עלתה לו חזקה ולא הזכיר המחלוקת שיש בזה עכ"ל):

לד **בהקדש**. ז"ל הטור שאין מוחה בעבור הקדש שאם ירד אדם לשם יאמרו העולם שירד בו לקבץ הפירות לעניים ויהיו אצלו עד שיצטרכו ואם יטעון קניתיו מז' טובי העיר והלכו להן למדה"י ואמר לו א"כ ה"ל קלא כו' ע"ש (וסיים שם שאם יודו ז' טובי העיר יש לו חזקה וקשה ל"ל חזקה ונראה דמיירי שמודו דמכרוהו אלא שאינם יודעים למי מהני חזקתו לומר שהוא הלוקח ומהני הודאתם אע"פ שאין לו קול וא"ל מס"ס רכ"ב דאם אמר איני יודע למי מכרתי ובא א' ואמר אני לקחתי דנאמן. הכא גרע טפי כיון דרגיל להיות קול בקונה מהקהל עכ"ל הט"ז) עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קפ"ג ובתשו' מהרי"ט סי' קלב ובתשובת מהרשד"ם סי' רכ"ו ורס"ב ושפ"ג:

לה **מיחה**. כ' הסמ"ע דזהו דומה למ"ש הרמ"א בסכ"ד באפוטרופוס דלא מיחה והמחבר סתם כאן לדעתו שהבי' שם י"א דהוי חזקה ועיין בתשו' ראנ"ח שהאריך בדינים אלו ועיין בתשובת רמ"א סי' ל"ב:

לו **כמו**. ואם החזיקו בשל אחרים מהני ועיין בב"ח. ש"ך:

לז **נתן**. ר"ל שנתנה הוא מעצמו לאחר דאילו הקהל לאו כל כמיניהו ליתנו לאחר וזה נלמד ממ"ש לפני זה בספר תורה דכשלא הי' להם ס"ת אחרת אסור להו לשנות. סמ"ע:

סימן קנ

א **בעלמא**. פירש הסמ"ע דאין הדבר מפורסם בבירור אלא קול בעלמא אבל המחזיק עצמו מודה שבתורת משכון בא לידו ואח"כ קנאו ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' קנ"ה באריכות ובתשובת מהרי"ט סיי קי"ב ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' קנ"ה:

ב **לבנו**. כתבו הסמ"ע והט"ז דזה קאי אסעיף שלפני זה וכן הוא בגמרא בההוא דמשכן פרדיסא כו' והציל עצמו בזה שנתן לבנו ובזה הוי המעות כמלוה ע"פ אבל מי שעושה ערמה ברצון ונותן לבנו ומוכר אח"כ לאחרים ה"ל המעות כמלוה בשטר ואע"פ שאין כאן מקום מכר וכן מוכח בס"ס ע' דדוקא כשיש איסור בקנין יש לו דין מלוה ע"פ וזה פשוט ולא כתבתיו אלא לפי שראיתי מגמגמין בדבר כיון שכת' המחבר סתם וע"ל סי' רמ"ב בדין מתנה טמירתא עכ"ל:

ג **לעולם**. והיינו דוקא במשכון וכדומה לו דלא נשתנה שמם וענינם משא"כ בבן אומן ואריס וכיוצא בו נשתנה השם והענין אח"כ אף שבתחלת ירידתן לתוכה לא הי' להן חזקה מ"מ כשהחזיק אח"כ ג"ש וטוען בפני הודית לאומן ואריס ואני יודע שמכרת לו נאמן במגו שקניתי ממך עכ"ל הסמ"ע והט"ז:

ד **אין**. נ"ל דבזה כ"ע מודים וע"ל ס"ס שי"ז ומ"ש שם ועיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' ק"נ ובתשובת מהר"א ששון סי' קנ"ה. ש"ך:

ה **סתם**. לרבותא כ"כ וכ"ש אם העידו שמשכנה אצלו לשנה או שתים ושכבר עברו ג"ש אחר שכלו אותן שני משכנתא דהוי חזקה. סמ"ע:

ו **מיד**. ל"ד הוא דהא מסיק הט"ו דמיירי שכבר אכל דמי התביע' אלא ר"ל דצריך לשלם כל הפירות משעה שכלו ימי המשכונא. שם:

ז **ובשבועה**. דהא בע"ד שלו קיים וטוען ברי משא"כ בסי' קמ"ט סכ"א דבא לטעון עם היורשים ע"ש. סמ"ע וט"ז:

ח **קודם**. והש"ך חולק על דין זה וע"ש שהאריך מאד בענין זה:

ט **הקרקע**. וה"ה בפירות שאכל אינו נאמן שהורע כח המיגו כשיוצא קול ודלא כהב"ח וכבר השגתי עליו. ש"ך:

י **שהורע**. והא דכת' בסי' קמ"ט סכ"ב דנאמן במגו כו' צ"ל דשם איירי בלא יצא עליה קול שמשכונא היא בידו וכמ"ש שם ע"ש שהארכתי בזה. סמ"ע:

יא **נוטל**. ע"ל סי' קל"ג ס"ה ועיין בתשובת מהרי"ט סי' ט'. ש"ך:

יב **למיטען**. (כת' הט"ז דהאי כל לאו דוקא הוא דבסי' ע"ז מצינו דלא טענינן ליתמי מה דמצי אבוהון למטען וכן לענין שטר עסקא בסי' ק"ח ס"ד וה"ט דהתם טענות גרועות הם עכ"ל) ומ"ש הש"ך דצ"ע

לעיל סי' ק"ח סי"ב נלע"ד דלק"מ דשם מיירי שיש לו שטר משכונא וגם החזיק בה דאז אמרינן דאף אם לא החזיק בה הי' נשבע ונוטל לכן עכשיו דהחזיק ג"כ הוא נוטל בלא שבועה משא"כ כאן דאין לו שטר צריך לישבע וע"ל סי' קמ"ט סס"ק כ"ד בש"ך וק"ל:

יג **ואבד**. פירש הסמ"ע לאפוקי מר' יונה שמביא הטור דכשהי' לו שטר ריע טענתי' דדרך אדם לשמור שטרו לראי' שלא יטעון הלוה כבר כלו ימי המשכונא והש"ך האריך להוכיח כדעת ר' יונה והביא הרב' פוסקים שס"ל כן ומסיק וכת' ז"ל ואף שכל זה נ"ל ברור מ"מ לא מלאני לבי לחלוק על הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והנמשכים אחריהם אך כיון דהרבה פוסקים חולקין עליהם ואשלי רברבי נינהו וגם נרא' עיקר בש"ס כדבריהם ע"כ נ"ל עכ"פ להורות דהוי ספיקא דדינא והלכך במשכונא בנכייתא היכא דלא אכל המלוה עדיין הפירות של ב' השנים מפקינן מיניה הקרקע ונותנים אותה ללוה דבחזקת בעליה עומד' והמע"ה אבל במשכנתא דסורא או בשכירות נאמן במגו להחזיק הקרקע עוד ב' שנים אבל אם לאחר שאכל ה' שנים טוען הלוה שלא ה"ל לאכול רק ג"ש דה"ל המלוה מוחזק בפירות שאכל אע"ג דלית ליה מגו כגון שאכל בעדים ואף דמתו עדי השטר ויראה לב"ד שהמלוה א"י לברר דבריו דבכה"ג ליכא למיחש לאטרוחי לב"ד ומפקינן מיניה היכא דלית ליה מגו כמ"ש בסי' שי"ז ס"ג מ"מ הכא כיון דלהרי"ף והרמב"ם והרא"ש וסייעתם אית ליה מגו דלקוח לא מפקינן מיניה הפירות שאכל אף במשכנתא דנכייתא ודו"ק עכ"ל:

סימן קנא

א **אשתו**. הטעם משום די"ל לא גמרתי בדעתי להקנות לו אלא לעשות נחת רוח לבעלי נתכוונתי ודוקא בנכסים שעומדים ברשות בעלה בחייו משא"כ בנ"מ שהן עומדים באחריות שלה לא שייך בה ה"ט ופירוש נצ"ב שהכניסה לו שדה בנדונייתא. ושדה שייחד לה ר"ל שקנה ממנה השדה שייחד לה תחת המטלטלים שהכניסה לו בנדוניא. ושדה שכ' לה הוא שתהא לה אפותיקי לגבות כתובתה ממנה. ושדה שנתן לה משלו ר"ל כנגד תוספת כתובה שמוסיף לה על מנה ומאתים וכת' ששדה זו תהא מיוחדת לזה. סמ"ע:

ב **ראיה**. כן עיקר ודלא כמ"ש בב"ח ולא ידעתי היאך שבק דברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וסמך עצמו אדעת הרמ"ה לחוד ע"ש עכ"ל הש"ך (הא דאין לאיש חזקה בנכסי אשתו כשלא קבלה דמים אבל אם קבלה דמים א"נ דכתבה ליה אחריות המקח קיים נ"י פרק חז"ה וכ' הב"ח ופשוט הוא עיין בחדושי הרמב"ן והריטב"א ובהראנ"ח ז"ל ח"א סי' ס"ג. כנה"ג):

ג **נתבאר**. ע"ש בט"ו דיש חלוק אם קנתה במעות טמונים או לא:

ד **בשטר**. גם בבעל בנכסי אשתו ואשה בנכסי בעלה לא מהני שטר ולא כתבו הט"ו בגזלן אלא משום דביה יש פלוגתא בגמ' דלרב מהני שטרא קמ"ל דלא קי"ל הכי. סמ"ע:

ה **תלוהו**. לקמן בסי' ר"ה נתבארו דינים הללו באריכות ועיין בתשובת רש"ך ח"א סי' קצ"ד. כנה"ג ועיין שם:

סימן קנב

א **בניהם**. ואפילו בבן גזלן ואביו עדיין חי לא אמרי' דמשום יראת אביו הגזלן ירא למחו' בבנו וכ"כ בד"מ ע"ש וע"ל ס"ס קל"ד עכ"ל הסמ"ע (ורש"ל בתשובת סי' ל"ג תמה ע"ז כנה"ג):

ב **מכרוה**. ז"ל הטור ואפי' אם מודה שבאה ליד אביו בתורת אומנות ואריסו' וגזלנות אלא שטוען שקנא' אח"כ יש לו חזקה. סמ"ע:

ג **שאכלה**. ואפי' אם גם הבן אכלה אח"כ שני חזקה לא מהני משום דה"ל חזקה שאין עמה טענה. שם:

ד **מאביו**. דטוענין ליורש כל מה דמצי אבוהון למטען ואילו היה אביו קיים היה נאמן לו' שקנאה כיון דלא היה גזלן והחזיק בה ג' שנים או דר בה יום א' ובנו העומד במקומו דר בה ג"ש וכמ"ש בסי' קמ"ו ולזה כוון גם המחבר במ"ש ובן בן הגזלן אפי' בא כו' והרמ"א אגב שיטפ' כ' ג"כ כאן א"נ י"ל דקמ"ל דאף באומן וכיוצא בזה הדין כן. שם:

ה **חוץ**. עיין בתשובת רמ"א סי' י"ב דף ל"ו ע"ב. ש"ך:

ו **במגו**. נראה דהיינו דוקא לסברת הרא"ש שהביא הרמ"א בס"ס קנ"א בהג"ה דאפי' בגזלן אם ראו עדים נתינת המעות ולא מסר המוכר מודעא מכירתו מכירה דאילו להרמב"ם דס"ל דבגזלן א"צ למסור מודעא גם כאן אין לו חזקה אלא מחזיר לו הדמים. סמ"ע:

ז **וכן**. והסמ"ע כ' דצ"ל ובן בבי"ת ולא וכן ור"ל ל"מ אם בא בטענת עצמו שהמערער מכרו או נתנו לו שקנאו אלא אפי' אם בא בטענת אביו ג"כ קנאו עכ"ל (ועיין בהריב"ש סי' רנ"ב. וה"ה חתן הגזלן היורשו א"נ. משפט צדק ח"א סי' ס"ט. ובבן שותף היאך דינו עיין בתשוב' מעשה חייא סי' ב'. כנה"ג וע"ש):

ח **בפני**. פי' לאחר שהיתה בידי הודית בפני שמכרתהו לאבי אבי ובכה"ג בבן הגזלן לא מהני אף שהודה לפני הבן שלא בפני אביו הגזלן די"ל שחשש שיוודע לאביו וכ"כ בהרא"ש בהדיא. סמ"ע:

סימן קנג

א **שתולה**. ול"מ למימר אתלה בו דרך אחורנית ולא אראה בחצר חבירי דחיישינן שיהפך פניו ויראה בו בכוון ויתנצל לו' דמש"ה היפך פניו דירא שמא יפול בעומדו בקצה העלייה ולא יתפס על הראייה כגנב גמ' ור"ש עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהרי"ט ס"ח ק"ח ובתשו' רש"ך ס"ב סי' צ"ח:

ב **מרצונו**. הקשה בסמ"ע דהא לא כ"כ הטור אלא לפי שיטת המאן דאמר דלזיז פחות מטפח אין לו חזקה כלל אבל הרמ"א דכ"כ אדברי המחבר שהם כהרמב"ם דס"ל דאפי' לזיז כל שהו יש לו חזקה לאלתר אם לא מיחה כמ"ש המחבר אחר זה בסעיף ב' לא אתיא שפיר וצ"ל דהרמ"א כ' דין זה לכל מר כדאי' ליה כו' ע"ש:

ג **לאלתר**. ר"ל מכי אתברר ליה היזקו ושתק ודוקא בלסתום חלונו בפניו אמרו דלאלתר הוי חזקה משום דמסתמא נתברר לו נזקו מיד ועיין בריב"ש סי' תע"א וע"ל סי' קנ"ה סל"ה ובסי' קנ"ד סי"ב. סמ"ע:

ד **והניחו**. נרא' בפחות מטפח שהוציא בעל הזיז א"י להסירו בעל הזיז כל זמן שירצ' בעל החצר משא"כ בזיז טפח שמיחה בו בעל החצר אזי גם בעל הזיז יכול להסירו כשרוצ' וכך מורה ל' הטור בב' מקומות ודלא כפי' הב"ח גם דברי הב"ח כהוגן לפי קושיית התוספות עכ"ל הש"ך (עיין במהר"ש יונה ז"ל בפירושו להלכות שכנים. כנה"ג וע"ש אות ד' להגהת הטור):

ה **תחת**. פי' הסמ"ע דר"ל במקום הזיז עצמו כשיבנה ממש במקומו יוסר הזיז ויבוטל תשמישו לגמרי ובהא דוקא יש חילוק בין זיז טפח לפחות מטפח אבל גם בזיז טפח ס"ל דאין בעל הזיז יכול למנוע לבעל החצר מלבנות תחתיו עד הזיז כו' ע"ש) (והט"ז כת' דלשון תחת הזיז לא משמע כן אלא הדברים כמשמען שבזיז עצמו אין לבעל החצר שום זכות אפי' בפחות מטפח רק שיוכל לבנות תחתיו עד סמוך לו וממילא מבטל תשמישו משא"כ בזיז טפח דהחזיק באויר החצר מה שהוא תחת הזיז כדרך תשמישו) ועיין במהרש"ך ח"ג סי' י"ד:

ו **ד'**. פירוש במשך כל העשרה יכול לעשות רחבו ד'. סמ"ע:

ז **למחות**. והב"ח פסק דא"י למחות וכת' דגם דעת הרשב"ם הוא כן ואין דבריו נראין דאין כונת רשב"ם לו' רק שיוציא זיז מרשותו עד סמוך לכותלו ולא בכותל של חבירו גם מה שהביא מסולם ל"ד כלל. ש"ך:

ח **פתח**. התוספות כתבו וז"ל דאף שבאותו צד שהגג פתוח לחצר צריך לעשות מעקה גבוה ד"א (ור"ל וכשהוא גבוה כ"כ לא שייך לו' שיוציא זיז למעלה מהמעקה וישמש בו וירא משם דהא אין דרך שמוש בכך) י"ל דמיירי שמוציא הזיז בקרן זויות בסוף המעקה שהוא בצד

שע"פ חצירו ע"כ ור"ל דבשאר ג' צדדי הגג אף שצריך ג"כ לעשות מעקה מ"מ אינו גבוה כ"כ עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' תס"ב:

ט **כנגדו**. ר"ל במקום הזיז ממש דאף אם הזיז הוא למטה מהחלון או בצדו בתוך משך טפח מהחלון אסור לבנות שם שמא יעמוד עליו ויציץ בתוך חלונות חבירו וכמ"ש בסי' קנ"ד ע"ש. סמ"ע:

י **יסלקם**. ע"ל סי' קנ"ד סי"ו מ"ש המחבר בענין זה די"א דיכול למחות משום דלא ניחא ליה לירד עמו בדינא ודיינא לאח"ז וי"ל דהכא הכל מודים כיון דהכל יודעים שמדרך העולם להניח לחבירו הדר בצדו להאריך זיזו לחצירו עד עת שיצטרך לבנות שם. שם:

יא **החזיק**. עיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' צ"ח וס"ג סי' פ"ב ובתשובת מבי"ט ח"א סי' צ"ו ובתשובת מהר"א ששון סי' צ"ח:

יב **לעכב**. כ' הסמ"ע דהיינו דוקא כשאין בעל החצר טוען שמגיע לו היזק בתשמישו שמשתמש במקום שירדו שם המים אלא שבא למחות משום דניחא ליה לקבל המים במקום הזה בהא קאמר שאין שומעין לבעל החצר. (מים הנגרים תחת הקרקע ממעין למעין יש להם חזקה מהר"ם גלאנטי סי' פ"ה ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' צ"ו) כנה"ג:

יג **הצנור**. כתב הסמ"ע דה"ה תחת המזחילה ובין שהיא של עץ או אבן ס"ל להרי"ף והרמב"ם והרא"ש דמותר לבנות תחתיה ולא כטור שפסק לחלק בין של עץ לאבן ותמה על הרא"ש ע"ש ועמ"ש הט"ז בזה:

יד **בונה**. עיין בתשובת ן' לב ס"א כלל י"ד סי' פ"ד. ש"ך:

טו **חמשה**. ל"ד קאמר אלא גם ד' וג' אסור לשפוך כיון שלא החזיק אלא אחד. סמ"ע:

טז **תטלנו**. כת' הב"ח דאיירי כאן בחצר שאין בו בית דומיא דשדה ע"ש ובתשובת רש"ך סי' צ"ח. ש"ך:

יז **בכל**. כת' הסמ"ע דלקמן סי' קנ"ה סל"ה הכריע הרמ"א כדעת הרמב"ם דא"צ חזקת ג"ש ונרא' דלאו הכרעה כללית היא דא"כ קשה למה כת' זה כמה פעמים בפלוגתא בס"ס קמ"ב גבי פתיחת חלון ובסי' זה בכמה מקומות לכן נראה לחלק כו' ע"ש ובתשובת מהרשד"ם סי' רס"א ורס"ז (ועיין במהר"ש יונה בפירושו להלכות שכנים. כנה"ג):

יח **החג**. כתב הסמ"ע דבהג"ה כתוב דהני ז' ימי החג המה נוסף על ל' יום דבעינן בסוכה דעלמא דימי השנה (והט"ז הביא בשם ב"י דלא בעינן ל' כיון דלא נחית מעיקרא אדעתא דרשות רק אדעתא דמצוה):

יט **טען**. עיין בריב"ש ותמצא דאיירי בשני בתים העומדים בשני צדי ר"ה אחד של ראובן והב' של שמעון והיה ראובן סומך קורה מכותלו לשל שמעון דהי' ניכר לכל שאותו כותל

שסמך עליה לא היה שלו וזהו ג"כ כוונת המחבר במ"ש בד"א כשהודה כו' ר"ל צריך להודות דאנן סהדי ע"ז כו' עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כ' דדבריו דחוקים ומפרש בענין אחר ע"ש):

כ **בכותל**. (אם רוצה להגביה הכותל אע"פ שמכביד על הכותל אם אינו נמשך נזק לחבירו א"י לעכב על ידו. מהרש"ך ח"ב סי' מ"ז ועיין במהר"א ששון סי' פ"ז. כנה"ג):

כא **יסוד**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רפ"ד:

סימן קנד

א **בחצר**. עיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' ח' ובתשובת ר"ל ן' חביב סי' מ"ד מדינים שבסי' זה ובסי' ק"י. ש"ך:

ב **בנה**. פי' אפילו היא בנויה כבר ע"ג ביתו והיתה פתוחה להבית אסור לפתוח לה אח"כ פתח להחצר. סמ"ע:

ג **עלייה**. ה"ה דבונה בית חדש ופותחו לתוך ביתו אלא אורחא דמלתא נקט. שם:

ד **לפותחו**. פי' בית שבחצר אחרת אבל לבנות ע"ג עלייתו או אחורי ביתו בחצר זו ולפתחו לביתו מותר דהחצר משועבד להחדרים המצורפים לבית זה שעומד כבר בה רק שלא יפתחנה להחצר כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' מ"ח:

ה **קפידי**. נרא' דאפילו לא דר השותף עמו בבית מ"מ יכול למחות לזה שלא להכניס אחרים בביתו כי יקלקלו חלק ביתו מחמת ריבוי הדיורים ולא אמר דיכול למלאות ביתו אכסנאים ודיורים אלא כשהבית הוא לו לבדו ודוקא מחמת רבוי הדיורים הוא דמצי למחות אפילו השותף שאינו דר עמו בבית אבל כשרוצה א' מהשותפים להושיב אחרים במקומו ולא ירבה בדיורים לא מצי שותף השני לעכב עליו אפילו הוא דר שם א"י לו' עמך אני יכול לדור ולא עם זה שאתה מכניס במקומך דדוקא בשני שוכרים הדין כן וכמ"ש הט"ו בסי' שי"ז ולא בשותפים בגוף הבית דהא אם רוצה יכול למכור חלקו לזה שמכניס ואם אין השותף רוצה לדור עמו יחלק עמו הבית במדה או בגוד ואיגוד משא"כ בב' שוכרים וכמ"ש הטור שם זה נ"ל ברור ודלא כע"ש כו' עכ"ל הסמ"ע ועמ"ש הט"ז בזה:

ו **מעכב**. הטעם איתא בש"ס דמצי למימר שותפו עד השתא כשהיית בביתך לא בעי אצטנועי ממך השתא תראני דרך חלונך אפילו כשאתה בביתך עיין בתשובת מהרי"ט סי' פ"ז ופ"ח וסי' ק"ז:

ז **חזקה**. הטור מסיק הטעם משום דבאיסור עשוי ור"ל דלמדו מדכתיב וירא את ישראל שוכן לשבטיו ודרשו שלא היו פתחיהן מכוונין זה כנגד זה ומה"ט נרא' דאפילו יש

עדים שמחל לו או נתן שטר וקנין ע"ז לא מהני אבל להי"א דס"ל דבחלון כנגד חלון מהני מפני דהאיסור בקפידא תליא ובחלונות דלא רגילי להקפיד כ"כ מהני בהו חזקה ס"ל נמי דבפתח כו' נמי מהני מחילה גמורה או שטר וקנין דלא עדיפי מקוטרא ובית הכסא. סמ"ע:

ח **לר"ה.** (וכנגד אוצר חרוב ג"כ יכול לפתוח וא"י לעכב בידו שמא היום או מחר יבנהו בית דירה מהר"ם גלאנטי סי' ל"ו ועיין בתשובת רש"ך חלק א' סי' קמ"ד ובתשובת ן' לב ס"א סי' פ"ה. כל שבזמן שהי' בנוי אין אומרים לו לסתור אפילו נשרף או נהרס לא איבד זכותו. מהרי"ט ח"א סי' קי"ד. כנה"ג):

ט **גבוהים.** פי' הסמ"ע דכשחלל הפתח או החלון מתחילין מלמטה קצת תוך ד' אמות אע"ג דגבהו נמשך למעלה מד"א יכול זה לפתוח כנגדו דהא בלא"ה בני רה"ר יכולין לראות בו דרך אותו חלון או פתח דסתם עיני בני אדם ההולכים בר"ה רואין כל מה שנגד עיניהם מן הצד תוך ד' אמות ע"כ והש"ך כתב דאין דבריו נכונים:

י **שאומר.** עיין בתשובת רמ"א סי' ל"ב:

יא **היזק.** ר"ל שמזיקו בענין שאין בני ר"ה מזיקין אותו כגון שהוא גבוה יותר מד' וכה"ג וכן מוכח בד"מ להדיא עיין שם. ש"ך:

יב **כנגד.** לאו דוקא נגד אלא צריך להרחיק עד שלא יוכל לראות בביתו וכדמסיק. סמ"ע:

יג **ליזהר.** נרא' דהרמ"א בא ללמדנו דאף שאין כוונת הרואה לראות ולהזיק בראייה ההיא וגם אפילו אם אינו רואה לשם מ"מ אסור לעמוד נגד בית חבירו להסתכל דרך שם מפני שהוא נחשד בעיני הבריות שעומד שם כדי לראות והשתא א"ש דתלהו בנתפס כגנב גם סיים כיון דאין לו טענה דכיון שלדעת בני אדם אין לו טענה למה עומד שם יחשדוהו שלראות נתכוין. שם:

יד **פתח.** וה"ה חלון יש לו כל דין פתח בזה וכ"כ הטור ס"ד ופשוט. ש"ך:

טו **א'.** דאף שהוא גדול מ"מ אין דרך בני אדם להניחו פתוח תמיד ויכול להשתמש שם כשהוא סתום משא"כ בשני פתחים קטנים דדרך להניח א' מהן פתוח כן נראה לי מפירוש רשב"ם. סמ"ע:

טז **גדול.** נרא' פשוט דדוקא בכה"ג דהי' שם מתחלה פתח או חלון גדול הוא דיכול לעשות ממנו שם פתח או חלון קטן אבל כשהי' פתוח שם הכל והוא רואה משם לחצר חבירו א"י לסתום שם ולעשות במקומו פתח או חלון קטן דעד הנה אף שראה בשל חבירו מ"מ כשירצה זה יעשה מחיצה לפניו דהא לא אחזיק עליו משא"כ כשיעשה זה פתח או חלון ויסתום השאר במחיצה ע"י מעשה זה יחזיק בו לבסוף ולא יהא בו כח למחות מלראות עליו וה"ז דומה למ"ש בר"ס קצ"ז גם בסי' זה כת' בסמוך דחצר השותפים

אע"פ שעמדו כך שנים רבות בלא מחיצה כיון דבלא עשיית שום מעשה מזיקים זא"ז אין להם חזקה ועוד דבעי בעל החצר לאצטנועי מיניה טפי כשיהי' לו חלון מבשהוא פתוח לגמרי. שם:

יז **לעשות.** הטעם דפתח גדול הראייה שולטת יותר מאשר שולטת בב' פתחים אף שההפסק ביניהם הוא קטן א"נ בפתח גדול התשמיש מצוי יותר דיכולין להוליך שם משאות גדולות ובעי לאצטנועי טפי כ"כ הסמ"ע והט"ז דחה דבריו וכת' דדין זה תמוה בעיניו וגם אינו מבואר בש"ס ובהרי"ף אלא בתרי של ד' לא יעשה א' של ח' ושם טעמא אחרינא איכא ע"ש):

יח **אבל.** כתב הסמ"ע דצ"ע מה חידש הרמ"א בזה הלא המחבר כ"כ ברס"ג וס"ו דהא ג"כ בחלון שיש בו היזק ראייה אייריי ואפשר דבא ללמדנו דבעל החלון צריך לסותמו ול"ת דדוקא בעל החצר יבנה כנגדו עכ"ל ועיין בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' כ"ג וח"ב סי' צ"ו ובתשובת רשד"ם סי' רנ"ד ובתשו' מהרי"ט סי' ק"ז וסי' קי"ד ובתשובת רש"ך ס"ב סי' צ"ח וסי' ר"ח ובתשובת מהר"י לבית לוי סי' ב' דף ט' וי"ג:

יט **דממילא.** אבל אם יש עדים שמחלו זע"ז על היזק ראייה שוב א"י לחזור בהן כ"כ הטור בשם הרא"ש סי' קנ"ז ע"ש שכ' טעם אחר לדין זה וכ"ש דמהני מחילה לטעם שכ' המחבר כיון דממילא כו' עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת ן' לב ס"א כלל י"ד סי' ס"ב וסי' פ"ג:

כ **יחזיר.** מדברי הרשב"א מבואר החילוק דלא דמי לנעיצת קורות בסי' קנ"ג דשם השעבוד היה על הכותל והרי אזדא לה מה שאין כן בחלון שהשעבוד היה על חצר חבירו ליהנות מאורו. סמ"ע:

כא **צורת.** ע"ל ס"ס רי"ד ובתשובת מהר"א ששון סימן קפ"ג:

כב **מוחזקת.** עיין בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות שניות סי' קכ"ה דף קכ"ו ובתשובת מהר"א ששון סי' ס"ח. ש"ך:

כג **מוחזק.** לשון הריטב"א בעל החלון הוא היה מוחזק ואינו יוצא מחזקתו אף ע"פ שנסתר כו' ועיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' קע"א ובתשובת ר"י לבית לוי סי' ב' דף י'. שם:

כד **אינו.** הטעם משום דכופין על מדת סדום טור ועיין בתשובת מהרי"ט סי' ק"ז:

כה **אחרת.** פירוש במקום אחר דע"ז קאי במה שהתחיל ואמר שרוצה לשנות מקום חלונו. סמ"ע:

כו **לסתור.** פירוש יכול לסתרו לצרכו ולו' לחבירו אחר שאסתור כותלי נבנה כותל אחר על הוצאות שנינו להסתלק מהיזק ראייה וא"ל ממ"ש הרמ"א בססי"ו ראובן שהיו לו

חלונות בביתו כו' צריך לסתום חלונותיו אע"פ שעשאם בהיתר ותאמר דמה התם דנפל הכותל צריך לסתום חלונותיו ולסלק היזקו כ"ש כאן דלא יסתור כותלו לכתחלה שאני התם דכשנפל הכותל והוא יראה מחלונו יהיה הוא המזיק לבעל הגינה ואין בעל הגינה מזיקו משא"כ כאן דשניהן שוין בהיזק. שם:

כז **חצי**. לאו דוקא הוא דהא צריך להרחיק עוד כדי שלא יראהו שכנגדו. שם:

כח **הפקר**. א"ל ממ"ש הרמ"א בסי"ו אבל בפותח לר"ה כו' לכ"ע לא הוי חזקה התם מיירי לענין שחבירו יכול לבנו' בשלו אע"פ שמאפיל בבנינו ממילא על זה שכב' פתח והכא אמר שזכ' מההפקר בראיה מתוך חלונו לענין זה שאין שכנגדו יכול ג"כ לפתוח חלון ולראות מתוכו וחילוק זה מבואר להדיא בתשו' הרשב"א. שם:

כט **במקו'**. הסמ"ע כ' שדברי המחבר סתומין בזה מאד ע"ש באורך והב"ח השיג ע"ז וע"ש שהאריך ליישב דעת הרא"ש ועמ"ש הט"ז בזה:

ל **דעת**. עיין בתשו' מהרי"ט ס"ס קל"ב ובתשובת רש"ך ח"ב סי' ס"ב וסי' צ"ח ד' ס"ו ע"ב וסי' קל"ב ובתשובת מהרשד"ם סי' רמ"ב ורנ"ז. ש"ך:

לא **גבוה**. דאלו במקום נמוך א"י לבנות תחתיו משום דיציץ בחלון מהבנין בהציגו עליו. סמ"ע:

לב **להחזיק**. פירוש אע"ג דיש בידו למחות אפילו בדבר שאינו מזיקו עדיין מ"מ אם לא מיחה בידו אין לבעל החלון חזקה בחלונו דיכול זה להתנצל ולומר לא רציתי למחות בו כ"ז שאינו מזיקני עכ"ל הסמ"ע עיין בתשו' מהר"א ששון שהקשה מזה אתשובת ריב"ש שלא כ"כ בשם הרמב"ן ע"ש סי' פ"ז ופ"ח ועיין שם עוד בסי' קצ"ב. ש"ך:

לג **וכדומה**. עיין בסמ"ע שהעתיק תשובת הרשב"א מה שהוא כלל גדול להרב' דינים שכתבו המחבר והרמ"א בסי' זה וסי' קנ"ה ע"ש:

לד **כלום**. ול"ד למ"ש הרמ"א בהג"ה ר"ס קמ"ט דמועיל החזקה נגד זה שנשאר כאן שאני הכא דרצה להחזיק באויר שבצד חלונו שהוא מיוחד דוקא לחלק זה משא"כ התם שרצה לעמוד בשותפות עם השני כמו שהי' עמו בשותפות זה שהי' כאן וטוען שקנאה ממנו. סמ"ע:

לה **עובד כוכבים**. ובדיני עובדי כוכבים אין חזקה לאורה אלא כל אח' הוא פותח לתוך רשות חבירו וכשרוצה חבירו סותם את אורו בפניו אפילו החזיק בו כמה שנים. טור. ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' פ"ה ובתשובת ר"ל ן' חביב סי' מ"ד ובתשו' מבי"ט (ח"א [ח"ב] בשאלות השניות סי' נ"ג דף קכ"ג ע"ד וסי' צ"ג ובתשובת בן לב ס"א כלל י"ד סי'

פ"ד וריש כלל ט"ו סי' פ"ה (ועי' בט"ז שכת' דיש כאן מקום עיון ויש להקשות מסי' מ"ה וסי' ס"ז ע"ש מה שמיישב דיש לחלק בזה):

לו **לסתמו**. פירוש לסתום אותו ע"י הבנין שבונה לפניו אבל בלא בנין אינו יכול להכריחו שיסתום חלונו דלא עדיף מעובד כוכבים ובדיניהון אינו יכול להכריחו לסתום כי אם לבנות בחצירו לפני החלון כשירצה. סמ"ע:

לז **ספק**. (קשה ממ"ש המחבר סי"ו באם נמצא חלון פתוח לחורבה אין לו חזקה עד שיביא עדים וכו' י"ל דוקא הכא שזכות המחזיק הוא מטעם שזכה בחלון מהפקר וא"כ מי יוכל להוציאו מחזקתו משא"כ בסי"ו דטוען שבעל החצר מכר או נתן לו נמצא דעיקר זכותו מצד שבעל החצר לא מיחה בו צריך להביא ראייה שזה הי' יכול למחות ולא מיחה כדין כל המחאות שצריך לברר אכילתו. ט"ז):

לח **עמו**. עיין בסמ"ע שכת' ז"ל גם כאן איירי אפילו אם כבר החזיק בחלונו כמה שנים וכן כת' הרשב"א כו' ותימא הלא כבר כת' ופסק המחבר בסי"ח דאסור להלוקח אפילו לבנות בחצירו לפני חלון ראובן כיון דהחזיק בחלונו וכל שכן דאינו יכול להכריחו לסתמו כו' עיין שם מה שמחלק בזה ועיין בס' א"א מ"ש בזה ור"ל דבסעיף י"ח מיירי שישראל האחד פתח כדין על גגו עיין שם והב"ח הכריע דהרשב"א חולק בזה אמ"ש בסי"ח ע"ש. ש"ך:

לט **נתבאר**. דברים אלו צ"ע ודו"ק. שם:

מ **שטר**. עיין בתשו' ר"ב אשכנזי סי' ל"ד:

מא **לו**'. ול"ד למ"ש הרמ"א בסי"ב דאם בעל החלון אומר אני סתמתי כו' על בעל החצר להביא ראיה שאני הכא דאין העובד כוכבים לפנינו ואיכא למימר דלמא הי' מביא ראיה שהוא סתמה והיותר נרא' דשם איירי שהיו פצימין עדיין בתוך החלון והן ראיה שלא בא לסתום לגמרי וכאן איירי דלא הי' ניכר אם היו שם פצימין מעולם וכי"א שכת' בסי"א בהג"ה דהולכין אחר מנהג המדינ' דאם נהגו להחזיק בלא פצימין הוי חזקה עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דתירוצו זה תמוה מאד הא מיירי כאן שהחלון ניכר לצד פנים כמו שהוא וכ"ז ראיה שלא סתם לגמרי ולעד"נ דבסי"ב מיירי שהי' לבעל החלון חזקה גמורה אלא שע"י הסתימה בא לגרע כחו משא"כ כאן לא היה לו חזקה ברורה מעולם דאפשר שנסתם תיכף ואת"ל דאינו כן אימר העובד כוכבים סתמה ועשה לו חזקה וכיון שאין בירור לחזקה תחלה יש לזה לטעון כן ומצאתי בס' מוגה שכתוב בו כך ונסתמה ועוד יש לחוש כו' והוא נכון עכ"ל):

מב **חצר**. כת' הסמ"ע דלאו דוקא הוא אלא מיירי נמי כשפתח חלון לחצר חבירו המוקדם לו והחזיק בו כנ"ל כו' ע"ש (והט"ז פי' בענין אחר ע"ש):

מג **ולהגביה**. המ"מ כתב די"א הא דסגי בד"א היינו דוקא כשלא הרחיק הכותל אלא כדינו ויתר מכאן מעט אבל אם הרחיק ריחוק גדול כ"ש שירא' משם כשיגביה ד"א מחלונו של זה וכן פי' תנא דברייתא שצריך להגביה כדי שלא יציץ ויראה עכ"ל. סמ"ע:

מד **כלום**. היינו היכא דליכא חששא דדווקא כמ"ש הט"ו בסי' קנ"ה ס' י"ב וי"ג ע"ש. שם:

מה **כונס**. פי' עושהו בשפוע וחדוד באופן שא"י לישב עליו ולהציץ. שם:

מו **טפח**. לשון הטור וכל אמות סתמא בש"ס הן של ו' טפחים והטפח הוא ד' אגודלין עכ"ל ובתשו' מיי' ס"ס קנין סי"ד כ' דמודדין ברוחב אגודל בפרק ראשון שבאגודל והביאו בד"מ ע"ש ולא ידעתי למה השמיט המחבר כל זה. שם:

מז **באמצע**. ל"ד באמצע קאמר אלא ר"ל שיהא בין ב' הכתלים ד"א עם רוחב החלון שהוא בכלל המרחק דד' אמות ומ"ש באמצע כאלו אמר בכלל הד' אמות ודלא כמ"ש הטור דצריך ד"א זולת רוחב החלון עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הריב"ש סי' רכ"ה בשמו ובשם הריטב"א ורמ"ה ע"ש וכן עיקר. ש"ך:

מח **משופע**. והא דכת' בסי"ו דבעל החלון יכול למחות מלעשות תחתיו גג משופע צ"ל דהכא מיירי דהגג הי' בנוי מן הצד או רחוק קצת באופן שלא עכבתו לראות מהחלון לחצר. סמ"ע:

מט **לאוצר**. ואע"פ שעכשיו אין שם יין וכ"כ בתשובת הרשב"א בהדיא וע"ל סי' קנ"ה ס"ב וס"ג. שם:

נ **עליו**. לקמן סי' קנ"ז ס"ט כת' הט"ו דאם ירצה הא' לבנות על הוצאתו גבוה יותר מד"א יכול חבירו לעכב עליו וה"ט שם די"ל אני משתמש בחצי עובי הכותל שלי והכא מיירי דחבירו בא להגביה רק חצי עובי כותל שלו דמותר וכמה שכ' הרמ"א שם ג"כ. שם:

נא **הבנין**. משא"כ אם שמו סתם עילוי הבית מחצר אזי ג"כ העילוי בשביל האויר ודלא כי"ח בטור עיין בב"י וע"ל סי' קע"ב ס"ב וסי' קע"ג ס"ג דה"ה אם בעל החצר נתן דמים בשביל איזה עילוי לבעה"ב אז ג"כ יש לו חלונות וכ"כ הב"י שם ועיין בתשו' ן' לב ס"ג ס"ב ובתשו' רש"ך ח"ב סי' ס"ב ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' שכ"ג ובתשו' מהרשד"ם סי' רנ"ח ורע"ב ורע"ט ובתשו' רש"ך ס"ג סי' צ'. ש"ך:

נב **סתום**. ואם בא הוא לסתום על הוצאתו עמ"ש דינו לעיל סי"ד ולקמן סי' קע"ג. סמ"ע:

נג **וי"א**. וכ"פ הב"ח ודוקא דהזיקו הוא כו' ע"ש ובתשובת ר"א ששון סי' קצ"ב דף ר"א ע"ג. ש"ך:

נד **כא'**. דקדק לכתוב כא' דאז אליבא דכ"ע יכול לבנות לפני החלון משא"כ כשמכר להן זא"ז דבזה יש פלוגתא כמו בדין כשמכר החצר ושייר לנפשו הבית דמה מכר ראשון לשני כל זכות שהי' בידו ודין שנים שקנו מא' וחלקו או שנים שקנו משנים או מב' אחים שחלקו נתבאר לקמן סי' קע"ג ס"ג. סמ"ע:

נה **חלונות**. (בדברי רבינו הי' כתוב החלונות בה"א הידיעה וכנ"ל עיקר ונ"מ בזה בעיקרי החלונות שהיו לבית זה פתוחים וא"כ בזה סותם לגמרי אור ביתו אפ"ה הרשות בידו וראיה מדלא חילק רבינו בכך והא דבסמוך סכ"ו חילקו לענין תוספת אורה דוקא היינו דשם נתן בעה"ב לבעל החצר עילוי דמים מסתמא נחשב ג"ז בכלל העילוי משא"כ כאן דאימר מכר לזה הבית בלא אורה וכנ"ל מדברי הרא"ש פ"ק דב"ב כו' עכ"ל הט"ז וע"ש):

נו **וי"א**. (לכאור' תמוה הוא הא הלכה רווחת מוכר בעין יפה מוכר ונרא' דהי"א ס"ל כדעת התו' דגבי בית אמרי' שא"י להאפיל עליו לגמרי וכאן מיירי במאפיל לגמרי ובזה לא אמרינן בעין יפה מוכר. ט"ז):

נז **מיד**. ע"ל סי' ק"י ס"ס ד':

נח **ביניהם**. והיינו כשהי' זה כבר מוחזק בחצירו כשפתח חבירו החלון וכמ"ש לעיל בס"ס ט"ז ובסכ"א ע"ש. סמ"ע:

סימן קנה

א **והעלייה**. עיין בתשובת ן' לב ס"ג סי' ל"ג:

ב **גביו**. משמע דבסתם תנור איירי ואפי' הכי הצריך ד' אמות בגובה והיינו כדעת הרא"ש וור"י אברצלוני הביאם הטור ע"ש. סמ"ע:

ג **מתחתיה**. ובשיעור גובה דע"ג כירה כת' הטור פלוגתא והמחבר סתם ונראה דס"ל דכל הני דקחשיב שוים הם בהרחקת הגובה בד"א דמשום שלהבת העולה למעלה עשו הרחקה טובא ובטפי מד"א ליכא למיחש בשום אחד מהם עכ"ל הסמ"ע (ועיין בט"ז שמפרש דברי הטור בזה ע"ש):

ד **משלם**. הש"ך הביא בשם הרי"ף שהקשה בפ' הכונס (כמ"ש הט"ו בסי' תי"ח ס"ב) שאם הרחיק גבי נזקי האש כשיעור פטור ומ"ש מהכא גבי תנור ותירץ דהתם לפי צורך שעה הוא מדליק וקמרחיב בשעורא וקעברה הדליקה יתיר משעורה וקמזקה אנוס הוא דמאי ה"ל למעבד הלכך מכה בידי שמים היא ופטור אבל הכא גבי תנור דתדיר הוא מדליק איבעי ליה לעיוני אי איכא היזקא לחבירו וכיון דלא עביד הכי פושע הוא וחייב וע' ביש"ש שם סי' כ"ח:

ה **בביתו**. פירוש אע"פ שאין לו מי שדר עמו בעלייה וברישא איירי במי שאין לו שכנים הדרים סמוך לו וצריך להרחיק בשביל זה שדר עמו בעלייה. סמ"ע:

ו **אוצר**. ל' הטור תחת אוצר תבואה או יין או שמן בעלייתו אין בעה"ב יכול לפתוח תחתיו חנות של נחתומין כו'. שם:

ז **בא"י**. פי' הסמ"ע דיין של א"י הוא חזק לאפוקי של שאר ארצות דחום בעלמא מפסידו (והט"ז כ' דהטור לא חילק בין א"י לבבל ונ"ל שהי' מפרש מאי דאמר רב יוסף הני דידן אפי' דשרגא קשה להו מיירי בכל יינות אפי' של א"י דמצינו משחרב ב"ה ניטל טעם הפירות ודברי ב"י בזה דחוקים עכ"ל):

ח **רפת**. ה"ה דאספסתא אסור להכניס דאחר שמתחממת מסרחת ומפסיד היין דא"י כ"מ בגמ' וכן הוא בריב"ף ע"ש והרמב"ם והמחבר חדא מינייהו נקטי. סמ"ע:

ט **בתחילה**. ואם באים לעשות יחד זה חנות בביתו וזה אוצר בעלייתו צריכין לעשות פשרה ביניהן כ"כ הסמ"ע (וז"ל הט"ז אם הוחזק כו' פירוש אפי' לרש"י ורי"ף דאסרו לסמוך אפי' אין שם דבר הניזק עדיין שאני רפת בקר דדירה היא וכיון דאין ההיזק מיד א"צ להרחיק דירתו וכן פרש"י עכ"ל):

י **וכיוצא**. פירוש דברים שאין החום והסרחון מזיק להם מ"מ יש גילוי דעת בזה שיאצר אח"כ ג"כ חטים והדומה לו שיפסידו מכחו. סמ"ע:

יא **מעכב**. פירוש קודם שיעמיד התנור יכול למחות בו שלא להעמידו. שם:

יב **מיד**. דאז הוי גירי דיליה אבל כשאין יורדין מיד הוי גרמא בנזיקין דפטור. שם:

יג **הניזק**. כ' הסמ"ע דצ"ע דבסי' קס"ד ס"א כת' הרמ"א דכל צרכי הגג על בעל העלייה לתקן ע"כ והש"ך תירץ וז"ל המעיין בתשובת הריב"ש סי' תק"ז יראה שדברי הרמ"א כנים דבכאן מיירי דאף שבעל הגג מתקן צרכי הגג מ"מ ירדו גשמים על אותה התקרה דמיירי שאין שם צנור להגג ומוכרחים המים לבא על התקרה ותו אינו פושע ולכך על הניזק לתקן (והב"ח תירץ דנדון הריב"ש ז"ל הוא במי גשמים הבאים שלא בפשיעת בעל העלייה כגון גשם שוטף אבל בסי' קס"ד הוא פושע שלא תיקן הגג. כנה"ג):

יד **הלח**. מפני שלחלוחו מקלקל החומה ואף שאינו מוציא הבל ואע"ג דאיתא בש"ס ופוסקים דחול מוסיף הבל היינו דוקא כשטומנין בו דבר חם משא"כ כשהוא סמוך לחומה הוא קר כ"כ הסמ"ע וז"ל הש"ך תמוה לי לפי דעת המחבר כהרמב"ם דבהיזקא דמתונתא פסק האיבעיא לחומרא דבעי הרחקה וסד בסיד וכמ"ש בס"י וא"כ חול הלח הוא היזק דמתונתא ודמי לאמת המים וא"כ למה כלל אותו דא"צ שתיהן וגם על הטור יש לתמוה קצת וצ"ע ובהרמב"ם לא נזכר חול הלח כלל וסמך אאמת המים וכתנא דמתניתין

נ"ל עכ"ל (וכת' הט"ז דמדברי התוספות מוכח דבמקום ששולט השמש אצל הכותל צריך להרחיק גם בחול יבש דכשיתחמם יוסיף הבל עכ"ל):

טו **טפחים**. ונראה פשוט דגם בזרעים ומחרישה אפי' בכותל של אבנים צריך להרחיק ג' טפחים כיון דטעמייהו הוא משום התמוטטות הקרקע ודומיא דגומא ומי רגלים דאיירי בכותל אבנים כמ"ש הטור שם בהדיא ומש"ה צריך דוקא גומא דבלא גומא בהרחקת טפח סגי אבל בשל לבנים אפי' בהשתנה בעלמא בלא גומא בעינן ג' טפחים. סמ"ע:

טז **סלע**. לכאורה נראה דוקא משתין בצדו קאמר אבל בגומא שמי רגלים בצדו אפי' בכה"ג אסור אבל הב"י כתב דס"ל להטור דלדעת הרמב"ם אפי' בגומא אינו צריך הרחקה בצחיח סלע ובתשובה הארכתי בזה ולמדתי מזה דין חפירת ביה"כ בצד כותל של אבנים המשותף בינו ובין חבירו ועומד על יסוד קשה במצוקי ארץ הדומה לסלע בכה"ג אם צריך להרחיק ג"ט או לא עכ"ל הסמ"ע ועמ"ש הט"ז בדין זה דצחיח סלע. ע"ש:

יז **התנור**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רס"ז:

יח **לבנים**. היינו דוקא בכל ההרחקות שמרחיקין משום שמפסידין לכותל לאפוקי זרעים ומחרישה וגומת מי רגלים דלאו משום פסידא דכותל הוא אלא משום דמתמוטט על ידם יסוד הקרקע וה"ה הרחקת מי רגלים. סמ"ע:

יט **הרמב"ם**. כ"כ הה"מ פ"ח משכנים וכ"פ הב"ח ובתשובת דברי ריבות סי' רע"ז. ש"ך:

כ **מערה**. עיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' קנ"ה. שם:

כא **לכותל**. הרמב"ם סבירא ליה דכן הדין אפילו בכותל בנין דחבירו והרא"ש והטור ס"ל דבכותל בנין א"צ בהכי אלא הרחקת ג"ט אבל א"צ לסוד ג"כ בסיד עכ"ל הסמ"ע ואינו מובן לי דלהרא"ש והטור שפסקו האיבעיא לקולא ס"ל דאפילו בכותל אינו צריך לסוד בסיד ואין חילוק. שם:

כב **מיהו**. כבר כתבתי דאפי' במי רגלים אינו צריך תרתי הרחקת ג' טפחים וגם לסוד בסיד כ"א כשמתקבצים בגומא והרמ"א אהרחקת ג"ט לחוד קאי. סמ"ע:

כג **כותלו**. הסמ"ע פירש דכ"כ לרבותא דאע"פ דהיה שם לראובן כותל תחלה עשויה כמין ג"ם והיא מונעת רוב העולם העוברים שם מלילך סמוך לכותל שמעון דאטו בשופטני עסקי' דילכו סמוך לה ויצטרכו אח"כ לסבב כל אורך כותל ראובן ולחזור אח"ז פניהם לילך דרך העברתו אפ"ה צריך ראובן להרחיק ד"א כשבא לבנות כותל שני נגד כותל שמעון עכ"ל (ודעת הט"ז לבאר ולפרש דין זה בדרך אחר ע"ש):

כד **חמשים**. וכ"מ בד"מ והוא במרדכי אבל פשוט דט"ס הוא וצ"ל ששים שנה שהרי למדו מפ"ב דכתובות דאיתא התם ס' שנה (וכ"כ בט"ז) ומה שתמה התוי"ט פ' לא יחפור

על המרדכי נ"ל דלק"מ דמדקאמר בכתובות שם אמר רב חסדא ש"מ מדר"מ כו' משמע דס"ל כר"מ ולא כר"י אבל הדין שכ' הרב צ"ע כיון דהרמב"ם והרע"ב פסקו פי"ז מאהלות כר"י א"כ ה"ה הכא וצ"ל לדבריהם דרב חסדא ה"ק לר"י פשיטא כיון דתלי בזכירה א"כ כשאינם זוכרים א"י להעיד אבל לר"מ דלא תלי בזכירה ה"א דוקא לענין טומאה תלי בס' שנה אבל לענין עדות תלוי בזכירה והש"ס דחי דגבי עדות אף ר"מ מודה מ"מ הדין שכ' הרב צ"ע וגם בתוי"ט נראה דס"ל דישנה מקרי כאן כל שאין אדם זוכרה ע"ש. ש"ך:

כה **גינה**. הטעם שאין דרך בני אדם להלך בו אצל הכתלים לפי שנותנים שם תיבות וספסלים. טור וע"ש סמ"ע:

כו **המלך**. ז"ל הב"י דכיון שקנאו מן השר מסתמא החזיק בד"א הצריכות לו לדוושא הלכך חבירו הבא לקנות ג"כ מהשר א"י לבנות שם שהן של חבירו אבל אי לאו הכי א"צ להרחיק ולשעבד קרקע שלו בכותל חבירו לחזקו. שם:

כז **מהשובך**. מל' הרמב"ן והר"ן משמע דכשמרחיק הסולם מהשובך ד"א אף ששניהם סמוכים לכותל א' מותר להעמיד שם וה"ט משום דכל שא"י לקפוץ בקפיצה אחת לא מחשב גירי דיליה והטור לא ס"ל הכי. שם:

כח **לבורות**. שדה בית השלחין מקרי עשוי לבורות ושל בית הבעל אינו עשוי לבורות. שם:

כט **סגי**. (וכתב הט"ז דה"ל להרמ"א לכתוב האי וי"א לעיל ס"י על מ"ש המחבר ויסוד בסיד כו' ע"ש):

ל **בהיתר**. ול"ד להא דבסי' קנ"ד סכ"ח שאם מכר או נתן החצר ושייר הבית לעצמו דרשאי אותו שזכה בחצר לבנות בפני החלונות אע"פ שהראשון עשאם בהיתר וא"ל דשאני התם דבעל החלון יזיק לו כל שעה בראייתו דהא כתבתי שם ובסי' קנ"ג דבלא היזק ראיה נמי מיירי וי"ל דשאני התם דבעל החצר הבונה כותל אינו עושה לו היזק בידים בבנינו אלא בגרמתו אבל הכא בכל מרא דחפר זה השני בסוף ו"ט מפסיד לו ולחבירו בידים וכיון דצריך להרחיק ו"ט זה מזה שורת הדין נותן כיון דכבר חפר זה הבור בהיתר שירחיק השני כל הו"ט כן כתב הרא"ש שם. סמ"ע:

לא **שחולקין**. פי' הסמ"ע דס"ל דבגומא של אבנים בהרחקת טפח סגי וכשאינו של אבנים סגי בג"ט (וז"ל הט"ז לא ידעתי מי החולק ומ"ש בסמ"ע נראה דרומז על מ"ש המרדכי נשאל לר"מ על אודות ראובן שעשה צנור כו' והוא מ"ש המחבר בס"כ ופסק הרמ"א דא"צ להרחיק רק ג"ט ונ"ל דמ"מ מודה בדין זה של המחבר בעשן ובית הכסא שהרי גם במרדכי מביאו ושאני בצנור דאפשר

שהניזק יגדור בפני המים כמ"ש שם בהדיא כנ"ל שאין לזוז מדברי המחבר שהם דברי ר"מ גאון. והרא"ש והמרדכי ורב עמרם הכי ס"ל והחולקים לא כתבוהו מפורש עכ"ל):

לב **קבוע**. לאפוקי אם הוא ארעי ובאקראי לא גזרו עליו להרחיק ודלא כמ"ש המ"מ לדברי הרמב"ם ע"ש. סמ"ע:

לג **מסלקו**. פי' מסלקו תחלה ואח"כ נותנין לו ואיפכא לא דא"כ יעמוד הגורן ימים רבים כיון דרבים משותפין בו ע"ד קדירה דבי שותפי כו' ובעל הגורן ניחא ליה בקיומו משא"כ עתה דהצריכו לסלקו תחלה ואח"כ יתעסק הוא להוציא דמי שויו מבני העיר ובש"ס וטור כתוב האי דינא בהרחקת אילן מהעיר והמחבר השמיטו מפני שאינו נוהג בח"ל וכמ"ש הטור ע"ש עכ"ל הסמ"ע ועמ"ש הש"ך בזה ומגיה במשנה דערכין. ע"ש:

לד **ולדון**. מפורש בהגמ"ר שם שאף שהי' להן היזק מ"מ הדין ביניהן ורואין אם גם בני הכפרים היו עומדין בסכנה א"צ אלו הרבים לשלם להם מידי אף שאמרו תמות נפשי עם פלשתים לאו כל כמיניהו כו' ע"ש ובד"מ הביאו. סמ"ע:

לה **לנטיעת**. שהמוץ נכנס בפרח הפרי ונרקב ע"י. ומנירו משום דהמזבל שדהו יותר מהצורך הוא נשרף ונפסד. שם:

לו **השובך**. הטעם שלא יפסידו זרעוני גינה שבתוך העיר או שעל גגי העיר ושיערו חכמים דבנ' אמה מליא כרסייהו ותו לא אזלי לאכול שם:

לז **ללוקח**. (וכ' הט"ז דנ"ל שלא אמרו כן אלא במידי שהיה המוכר נאמן בחזקה שיש עמה טענה אבל במידי דל"מ חזקה כגון קוטרא ובית הכסא אין טוענין ללוקח כו' ע"ש מלתא בטעמא):

לח **אילנותיו**. ואפי' אם בא הלוקח ליטע אילנות מחדש ג"כ הרשות בידו כיון דבשעת הנטיעה אינו מזיק אלא לאחר זמן. סמ"ע:

לט **וע"ל**. דשם כ' בהג"ה אם שייר החצר לעצמו א"י לסתום משום דבעין יפה מוכר שאני התם דבא לסתום ולהזיקו עתה בידים אבל הכא בנטיעות שנוטע אינו מזיק לכותלי הבית אלא השרשים הבאים לאח"ז וע"ש בריב"ש שם:

מ **קוצצו**. ודינו ג"כ כנ"ל שכל שהוא בתוך ט"ז אמה נותנן לבעל האילן. שם:

מא **שבא**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רל"ח:

מב **מאליו**. (ק"ל מ"ש מזרעים שמרחיק והא לא הוי ההיזק עד שהשרשים יחלידו הקרקע וכן בכרשים וחרדל כו' ונ"ל דדוקא בקלקול זרע לזרע אמרינן שזה שזרע תחלה עשה שלא כהוגן קצת שלא הי' לו לסמוך כ"כ דשמא ירצה גם חבירו לזרוע וכן בבור הסמוך למיצר ע"כ יחייב את השני להרחיק מה שאין כן גבי כותל שדרך העולם להעמידו על סוף הגבול ממש. ט"ז):

מג **שסייעו**. ע"ל סי' תי"ח ס"ט:

מד **מיד.** נרא' דר"ל מיד שסייעו הוי חזקה ולאפוקי אם ראהו ושתק דכת' אחר זה דלא הוי חזקה אלא א"כ ידעינן דידע בנזקו ושתק גם י"ל דלרבותא נקט שסייע עמו מיד כ"כ הסמ"ע (והט"ז כתב דצ"ל ביד ולא זו אף זו קאמר ל"מ ביד אלא אפי' בפה וכת' הטור שהרא"ש ס"ל ג"ש משמע אפי' בסייע בידו וק"ל מ"ש מסי' קמ"ט במסייעו בהולכת פירות דהוי לאלתר חזקה וי"ל הא אמרינן שם אם אומר לפירות הורדתיו נאמן ה"נ מצי אמר לזמן קצוב מחלתי ונאמן עכ"ל):

מה **להורות.** עיין בתשובת ן' לב ס"ג סי' מ"ו ובתשו' רש"ך ס"ב סי' ר"ח (וכת' הט"ז דבחנם טרח הסמ"ע בסי' קנ"ג סט"ז לחלק בהכרעת רמ"א בזה אלא דלפי הנרא' נטר הרמ"א עם הבאת פלוגתא זו באחרונה להכריע דהמע"ה וא"צ ג' שנים בכל מקום כנ"ל פשוט בלי שום ספק ורוח אחרת עכ"ל ועמ"ש עוד בביאור דברי הטור בזה ע"ש):

מו **בשאר.** ע' בתשו' ראנ"ח סי' מ' דף ע' ובתשו' מהר"י לבית לוי סי' ב' דף י' וי"א ובתשו' רש"ך ס"ב סי' קפ"ג (דוקא שא"ל מחלת לי אחר שראית ושתקת ולא מחית אבל אם א"ל קודם אני מרוצה שתפתח חלון לחצירי אינו מחילה כל זמן שלא פתח המבי"ט ח"א סי' צ"ו. אמר המאסף ושם כת' האומר לחבירו כשיהי' לי חוב אצלך הריני מוחל לך מעכשיו אע"פ שהלוהו בסתם לא הוי מחילה וצריך לתת טעם למה במחילת נזקין הוי מחילה בכה"ג ונלע"ד דשאני מחילת הנזק שבאומרו לו פתח הרי נתן לו רשות לפתוח ואם פתח הרי זה פתיחה ע"פ דבורו אמנם במי שאומר לחבירו כשיהי' לי חוב כו' שעדיין אין לו שעבוד אצלו ולכשיהי' מוחל לו הם דברים בעלמא ול"מ ולפ"ז מי שאומר כשיהי' לי קרקע סמוך אצלך אני נותן לך רשות שתפתח חלון לחצירי אם קנה ופתח לא הוי מחילה דומיא דממון עכ"ל כנה"ג):

מז **שמכרן.** פירוש ואז א"צ קנין דקנהו במעות שנתן לו אם לא שזקפן במלוה. סמ"ע:

מח **שאמרו.** עיין בתשו' בן לב סי' מ"ו ובתשו' מהרי"ט סי' פ"ח וסי' קי"ד דף קמ"ו (אם אמר אני אתקן להוציא העשן בשפופרת שלא יהא מזיקך הדין עמו תשובת הגאונים סי' ק"ז אמר המאסף וה"ה בכל הניזקין אם מתקנן באופן שאינו עושה נזק לחבירו אינו רשאי לעכב וכ"כ הרשד"ם חח"מ סי' רס"ו. אם בקוטרא או ב"ה אין להם חזקה. כ"ש נזקין שיש בהם סכנה הרשד"ם חח"מ סי' רפ"ד מהריב"ל ס"ג סי' מ"ו ועיין במהרש"ך ח"ב סי' קע"ב. כשיש ספק אם הוא מהניזקין שאין להם חזקה או לא התפוס בנזק הוא המוחזק. מהרש"ך ז"ל בתשובה סי' ט"ז עכ"ל כנה"ג):

מט **ומיהו.** האי ומיהו ה"ל כאילו כת' דמיהו בדל"ת ור"ל דמשום דמתחלה יכול לעכב מש"ה שוב א"י למחות דאל"כ הא קי"ל כל מקום דליכא מחאה ליכא חזקה. סמ"ע:

נ **להורות.** והש"ך כ' דנ"ל כדעת המחבר ע"ש שהאריך להוכיח כן בראיות ומסיק דהכי נקטינן:

נא **שאמרו**. ע' בתשו' מהר"א ששון ס"ס ס"ח וסי' קל"ט ובתשובת רש"ך ח"ב סי' קפ"ג (שכני בה"כ שמביתם בא תמיד ריח רע לבהכ"נ צריכים להרחיק. שארית יוסף סי' כ"ז וכת' כנה"ג שלפי הנרא' היא אפי' כשקדם ביח הכסא לבית הכנסת ע"ש באורך):

נב **אחריתי**. דיכול לו' לחבירו מש"ה לא מחיתי מפני שידעתי שיצטרך להרחיק בית הכסא זה אימת שארצה כיון שא"י לסלק הסרחון מעלי. סמ"ע:

נג **שהחזיק**. עיין בתשו' ן' לב ס"ג סי' מ"ו ובתשו' מהרשד"ם סי' רצ"ו ובתשו' ר"מ אלשיך סי' צ"ד וסי' קע"א ובתשו' מהרי"ט סי' קי"ד וקל"ג (כתב הט"ז דמשמע כאן דכל סילוק ריחא מבית הכסא שבביתו במקום דלא הוי חזקה ל"מ כיסוי כי זה יאמר דלמחר לפעמים לא תכסהו ואצטרך לטרוח בדינא ודיינא עכ"ל):

נד **עמו**. וכ"פ הב"ח סי' קנ"ז ס"ה ודימה אותו למחיצת הכרם שנפרצה בפ' השותפין. ובעיני ראייתי כעוכלא לדנא דשאני התם דהיזק כלאים ברי כשנפרצה אבל גנבים מאן לימא לן דאתי ויותר ברי הוא היזקא דפורץ גדר בפני בהמת חבירו וק"ל עכ"ל הש"ך:

סימן קנו

א **מפולש**. בכל מבוי יש כמה חצירות אלא שבמפולש דהיינו שפתוח תמיד מב' צדדיו והעוברים ושבים נכנסים מצד זה במבוי ויוצאים מצד שכנגדו דבקעי בו רבים ולא שייך גבייהו הטענה שמרבה עליהם הנכנסים כו' ולמנוע להאומן מלעשות מלאכתו שהרי גם זולתו שכיחי שם רבים אבל באינו מפולש שאין שם אלא פתח אחד ובמקום שנכנסים הם שבים ללכת דאין שם מעבר לרבים ומסיק הרמ"א דגם בזה יש אומרים דאינם יכולים למחות הדרים במבוי כי אם הדרים עמו באותה חצר יכולים למחות מה"ט שמרבה עליהן כו' עד כאן לשון הסמ"ע ועי' בתשובת מהרשד"ם סי' תכ"א ותמ"א וסי' רס"ז ובתשו' רש"ך ס"ב סי' קע"ג:

ב **שבקש**. לאו דוקא דה"ה אם כבר החזיק ועשה שם מלאכה זו כמה שנים אינו מועיל חזקה לזו כמ"ש בס"ד ע"ש. סמ"ע:

ג **רופא**. פרש"י מוהל וכ"כ בע"ש ולא דק שהמחבר ע"כ לא ס"ל הכי שהרי בס"ג כת' דכל מילי דמצוה א"י למחות לכן נרא' דפי' רופא הוא לגופות בני אדם ואומן פירוש מקיז דם להאי דגריס רופא או אומן אבל במיי' ובטור כתוב רופא אומן ולפי זה יש לומר רופא שהוא אומן וכן פי' הב"י ע"ש עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דאף הרמב"ם כונתו או אומן שהרי סיים ולא ישכרנו לא לרופא ולא לאומן ומה שהקשה הסמ"ע על פי' דמוהל ממילי דמצוה שבס"ג ותמיהני מה תיקן בזה דאטו רופא נפשות אינו מצוה ונרא' דלהכי אמרו מילי דמצוה כגון לחלק צדקה או להתפלל בעשרה כו' להורות דדוק' בענין מצוה התלוי בצרוף אנשים משא"כ בשאפשר לו

לילך לבתי האנשים שצריכין לו מעכבין עליו שלא ליעשות מוהל אם הוא באופן שיבאו הרבה אנשים לביתו עכ"ל):

ד **דשרי**. נרא' לי הטעם דבמכירה אינו נרא' כ"כ שקנאו כדי לעשות שם מלאכתו די"ל שקנהו לנחלה לדירת בנו או ישכירנו לאחרים עד שיפנה ממלאכה זו וא"כ אין היזקו ברי משא"כ שכירות שהוא לזמן ואין מדרך העולם לשכור בית אלא לדור בו מיד באשר הוא שם ומש"ה יכולין למחות. סמ"ע:

ה **למחות**. בהג"א כ' דהיינו לכתחלה אבל חזקה מהני ע"ש ובתשובת ר"ל חביב סי' צ"ד עכ"ל הש"ך (יכולין השכנים לעכב שלא יעשה חצירו פונדק ואינו יכול להשכירו לעוברים ושבים דה"ל פונדק אבל יכול להשכירו לשנה או לחדשים גם מעכבים עליו השכנים שלא ישכיר חצירו לשכן רע וכל שכן לעובד כוכבים תשובת הגאונים סי' קי"ח. כנה"ג):

ו **תינוקות**. מדסתם משמע דאינו מחלק ואפילו הן רבים שרי וכ"כ הטור בהדי' ודלא כהרמב"ם שכ' ע"פ פרש"י דביותר מחמשים והוא מלמד את כולם דאסור. סמ"ע:

ז **מבוי**. ר"ל שאינו מפולש כמ"ש המחבר בס"א וכאן לימדנו דאפילו אם כבר החזיק אינו מועיל לזה החזקה. שם:

ח **כופין**. הנה הסמ"ע האריך בטעם פלוגתת המחבר והרמ"א בשטת הש"ס פ' לא יחפור (בבא בתרא דף כ"א) ואין בו נ"מ לדינא ע"כ לא כתבתיו וכתב הש"ך דגם הב"ח האריך בזה לבאר דעת הרמב"ם והשיג על הסמ"ע ואין דבריו נראין להמעיין שחילק בין רחיים לרחיים ומנ"ל סברא זו כו' ע"ש ועמ"ש הט"ז בזה (מי שבקש לקבוע רחיים של בהמה לטחון חטים לכל עובר ושב וחבירו מוחה הדין עם המוחה ואפילו החזיק חבירו. מהרי"י אדר' ז"ל סי' ער"ה ומהרש"ך ז"ל ח"א סי' ל"ג. אמר המאסף ואם לטחון לעצמו שאינו מרבה דריסת הרגל לדעת הרשב"א וסייעתו א"י למחות בידו אפי' לא החזיק וכן נתבאר מדברי הרבנים הנזכרים ז"ל ועיין במהרי"ק שורש קל"ב ובתשובת רד"ך בית ל"א חדר ג' ובמשפטי שמואל סי' ק"א ק"ב וקי"ב. כנה"ג):

ט **ורבים**. נמשך אחר מ"ש הב"י ז"ל ודין זה ליתא לשאר הפוסקים ר"ל במבוי שאינו מפולש אף ע"פ שלא מיחו בראשון יכולים למחות בשני אבל לפע"ד צ"ע די"ל דהפוסקים מודו בהא להרמב"ם ולא דברו מזה גם צ"ע על מה שמדמה מור"ם חצר למבוי בזה עיין בתשובת רמ"א סי' ט' יסוד א' וסי' ע"ג וע"ה ובתשובת מהר"מ פדואה סי' מ"א עכ"ל הש"ך:

י **המלך**. (אפי' היה לו חנות מקודם והיה פורע מס עם הקהל והלך עם ביתו מהעיר ונתיישב שם י"ב חדש ולא היה פורע שכירות ולא מס עם הקהל יכולים לעכב עליו שלא יחזור. תומת ישרים סי' קי"ט ועיין בתשוב' מבי"ט ח"ג סי' ל"א ובתשו' מהרשד"ם חח"מ סי' רנ"ט. כנה"ג):

יא **האומרים**. עיין בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' י"ז דף ק"ח ע"ג וסימן ל"א דף קי"ג ובתשובת רמ"א סי' ט' יסוד ב' ובתשובת מהרשד"ם סימן שס"ג ובתשובת רש"ך ס"ב סי' נ"ה. ש"ך:

יב **שאין**. (ומאחר דיש מקומות חלוקות ויש פנים לכאן ולכאן ראוי לכתחלה לאסור עליו אבל לא לדון עליו כלל. בפרט בזמנים האלו וכן מצאתי שכ' הגאון אב"ד הזקן מורינו ורבינו קלונימוס וז"ל ובזמנים האלו לא מצאנו ידינו ורגלינו להיותינו דנין בדיני מערופיא. רש"ל ז"ל בתשובות סי' ל"ז ועיין בתשובת משאת בנימין סי' כ"ז וסימן מ"ג. כנה"ג):

יג **קובעים**. עיין במהרי"ק שורש קצ"א שכתב אם הדין כן ברוכלים כ"ש באחרים שאינם רוכלים דאין רשאין לדור בעיר אחרת אם לא ברשות אנשי העיר ההיא. סמ"ע:

יד **פרנסתם**. לשון הטור מוכרים כשיעור שירויח כדי פרנסתן כו' והרמב"ם דשינה לשונו מל' הש"ס דאמרו מוכרים כדי חיותם ודקדקו מזה דיזונו מהריוח קאמר דאל"כ כשיכלה הקרן לא יהא להם במה לחיות אבל הרמב"ם לא כתב אלא כדי פרנסתם וליכא למידק מיניה דיחיו מינייהו לעולם משמע דס"ל דאין מוכרין אלא כדי פרנסתם מהקרן וי"ל דמשה"נ לא כ' המחבר מן הריוח אבל מור"ם בסמוך סתם כדברי הטור וכתב גבי מלוה שיכול ללות עד שישתכר כו' ואין סברא לחלק בין הלואה למכירת סחורה עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כתב דנ"ל דמור"ם ס"ל כמ"ש הב"י דגם לשון הרמב"ם יש לפרש כלשון הש"ס. ע"ש:

טו **חובם**. לשון זה משמע דאיירי שהן חייבים לאחרים ורוצין לשלם ומשהין שם עד שיפרעו הם דאל"כ הל"ל עד שיתפרעו מחובם ומ"ש ואם יש להם מלוה ר"ל שיש עליהם מלוה והטור כתב עד שיגבו הם חובתם ושניהן אמת לדינא דזיל בתר טעמא עכ"ל הסמ"ע (דוקא בעיר יכולין לעכב אבל בכפרים ובגבולותיה א"י לעכב. משפטי שמואל סי' ס' מהרי"ט חח"מ סי' מ"ג משפט צדק ח"א סי' מ"ו אבל משם הרשב"א ז"ל בתשובה סי' [ת] רס"ד כ' דאפילו בכפרים ובגבולו' יכולים לעכב. כנה"ג):

טז **טובה**. הב"י כתב דמסתבר לומר דה"ה אם היה יותר רעה דה"ל כתרי מיני והעלהו בצ"ע ע"ש. סמ"ע:

יז **שדרים**. עיין בתשו' רמ"א סי' נ"ב ובתשו' מהר"א ששון סי' קנ"ה (עיין בכנה"ג בהגהת ב"י אות מ' מ"א ומ"ב ע"ש):

יח **חרם**. ר"ל שעושים חרם ביניה' ששום אדם לא יכניס בביתו לאותו הבא לדור שם בלי רשות כל הקהל. סמ"ע:

יט **חכם**. בד"מ כתב ז"ל ראיתי בא"ז דמסכת ברכות שר"ת לא רצה להורות בחזקת הישוב כי אמר קדמונינו לא תקנו חזקת ישוב אלא מפני אלמים ומסירים שאינן רוצים

לפרוע מס אבל על אחרים אין תקנה ויש תמיהין במנהגים שמוחין ישוב לאדם שיש בו צרכי צבור ואינו יורד לחייהם והוא חטא גמור וממדת סדום ולא יזכה להיות במחיצת צדיקים עכ"ל. שם:

כ **כולו**. (ובכנה"ג הביא בשם חכמי רומי דנדר שהותר מקצתו הותר כולו וא"צ עוד התרה ועמ"ש עוד שם באות מ"ט ונ' בהגהת ב"י ע"ש:

כא **ויכולין**. במרדכי פ' הגוזל בתרא פסק דאם אמר השר מעצמו איני רוצה שידור שום יהודי כאן כי אם ברשות ראובן דאז ראובן יכול לעכב על כל הבא לגור שם כו' ומשמע מזה אבל ראובן אסור להשתדל כן עם השר וכן נרא' מדברי מהרי"ק שורש קע"ג וסיים שם אבל אם חק השר לא היה מתחלה אלא לטובתו ולא לטובת ראובן שלא ידור שם יהודי אחר בלי רשותו אז אין ראובן יכול למחות אף שיש לו היזק מזה. ד"מ בסס"ז. שם:

כב **ישוב**. (במקום שיש חרם חזקת ישוב אינו מתפשט אלא עד תחומה של עיר אבל חוץ לתחו' העיר מותר לישראל אחר לדור שם ע' אגודה וכתב ש"ג פרק לא יחפור דלא מיירי רק בעיר שיש לה רשות מהישוב מאותה העיר בסתם אבל אם פירש לו המלך או השר שהרשהו ומחזיקו במקום ששולט יד המלך ונותן לו רשות שבכל מלכותו אז הוי העיר וכל גבולה בחזקת ישראל אשר שם ואע"פ שיהיה לעיר מאה מילין גבול סביב לה. יש מקומות שהתקינו שמי שיש לו בית לא ישכור לו בית אחר לדחות למי שאין לו בית וכתב מהרי"ו סי' קי"ח שאם הוא ת"ח וצר לו המקום להעמיד בחורים ואיכא בטול תורה יכול לשכור בית שני ולדחות למי שאין לו בית. תקנות רגמ"ה הובאו במהר"מ מינץ סי' ק"ב עכ"ל כנה"ג):

סימן קנז

א **חלוקה**. דין חלוקה בכמה הוא כתב הט"ו בסי' קע"א ס"ג ע"ש. סמ"ע:

ב **אחריו**. הטעם בסמ"ע דבמקום דברי היזקה תדיר כמו זה אין הולכין אחר המנהג ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' תכ"ה ובספר באר שבע דף צ"ו:

ג **מחלת**. בטור מפורש דה"ה אם אמר מכרת או נתת לי במתנה ומפרש הטעם דלא דמי זה לשאר היזק ראייה הבא מן החלון דפסק הרא"ש דאית ליה חזקה דשאני הכא בחצר דהמחזיק ניזוק כמו שהוא מזיק וי"ל לא חששתי למחות כיון שאני מזיקך כמו שאתה מזיקני והייתי ממתין אולי תפתח אתה לתבוע וגם היזק תדיר הוא כמו בית הכסא וקוטרא ול"ד לחלון שלאורה הוא עשוי ולא להסתכל דאסור להסתכל בחצר חבירו עכ"ל וע"ל סי' קנ"ד ס"ז וח' דכתב המחבר ג"כ דין זה ומטעם אחר ע"ש. סמ"ע:

ד **עדים**. פי' ואז מהני וא"צ קנין ול"ד למ"ש הט"ו בס"ס קנ"ה דצריכין ג"כ קנין להמחילה דהתם קאי על היזק דקוטרא וכיוצא בזה שא"א לסובלו. שם:

ה **שאין**. עיין בתשובת ן' לב ס"ד דף ס':

ו **דברים**. פי' כל קנין היינו שהקונה נותן סודרו להמקנה ומקנהו לו והמקנה מקנה לו כנגד הסודר החפץ שרוצה לקנותו והכא כשקנו מידו על החלוקה אין כאן שום דבר שיחול עליו הקנין שיקנה לו סודרו דהחלוקה אין לה ממש ואין הקנין חל עליה. סמ"ע:

ז **והחזיק**. והגהת מיי' כ' דהכא סגי בהילוך לבד ע"ש. ש"ך:

ח **יותר**. פי' הסמ"ע דאין הלה יכול לעכבו ולומר בנה באמצע כדי שאוכל לסמוך קורתי ואם לא הבטיחני שכשתשיג ידי וארצה לבנות באמצע החצר תתן לי חצי ההוצאה בדין קמ"ל דא"צ לכל זה עכ"ל ועיין בספר א"א דף פ"ח ע"ב:

ט **ועלייה**. פי' כשבעה"ב הוא עשיר ובעל העלייה הוא עני או איפכא ונפל הבית והעליי' דבונה העשיר הכל על הוצאתו ודר בכולו עד שיתן לו העני חלקו ה"נ יבנה העשיר כולו וישתמש בכל הכותל עד שיתן לו העני חלקו וקמ"ל דאין בו משום רבית. סמ"ע:

י **המנהג**. פי' אם אין השני מרוצה לזה דיכול לומר אין רצוני בגדר כל דהו דיפול ואצטרך לחזור ולטרוח בבנינו והתוס' והמרדכי כתבו בריש ב"ב ובפרק הפועלים דאין הולכין אחר מנהג גרוע שנהגו עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' ראנ"ח סי' כ"ט ובתשו' רש"ך סעיף ג' סי' מ"ז ומ"ח ובתשו' ר"מ אלשיך סי' נ"ז ובתשו' רש"ך סי' פ"ד. ש"ך:

יא **הדיין**. צריך עיון ומנ"ל להרמ"א לומר כן דבטור לא כ"כ אלא ז"ל ואם אין מנהג ידוע בעיר כתב ר' יונה שצריך לעשותו בפחות שבכתלים השנוים במשנה דהיינו כפיסים ולבינה עכ"ל רק שאחר זה בשיעור בנין דגויל דתנן שצריך לעשותו עוביו ו' טפחים על זה כת' הטור בשם הרמב"ן דדוקא כשבונה אבני הכותל בטיט אבל אם בונה אותו בסיד א"צ להיות בעוביו כ"כ אלא כפי ראות עיני הדיין ע"פ מומחין ע"כ ואין ענין זה לזה ונרא' דהרמב"ן מודה בזה לר"י שצריך לעשות בפחות שבכתלים. סמ"ע:

יב **דלבנות**. (עיין מ"ש סי' ר"ג ס"א וסי' רמ"א ס"ג מה שיש להקשות בזה. ט"ז):

יג **חולקין**. הטור כת' אבל אם קנו מיניה דמשעבד נפשיה לבנות או מחייב עצמו ליתן כך וכך מהני לכ"ע דה"ל דרך הודאה או שעבוד ע"ש. סמ"ע:

יד **קלה**. עיין בט"ז שהשיג על הרמ"א בזה וכתב דתמוהין דבריו. ע"ש:

טו **לעכב**. ז"ל ב"י בשם הרמ"ה נראה דבכהאי גוונא יכול לעכב עליו ולומר לו אם אתה כונס בתוך שלך לא יהיה לי רשות לסמוך עליה ואפילו אמר לו אנא אתן לך רשות לסמוך עליה מצי אמר ליה אי במכר לא בעינא השת' ליקח ואי במתנה לא ניחא לי דכתיב ושונא מתנות יחי' עכ"ל והאי סברא אי במתנה לא ניחא לי כתבו הרי"ף והרמב"ם בדבר

שאין בו דין חלוקה והביאו הטור בסי' קע"א סי"ג וכת' עליה שר"ח והרא"ש לא ס"ל הכי ע"ש. סמ"ע:

טז **חלקו**. פי' הסמ"ע דל"מ כשטען מעולם הי' שלי כי אני בניתיה דאינו נאמן דחזקה הוא דשניהן בנאוהו אלא אפי' טען לקחתיה ממנו ג"כ אינו נאמן ואע"פ שאין האבנים נכרים ויש לו מגו דאי בעי אמר אין אלו האבנים מכותל הזה ס"ל דהוי מגו במקום עדים דכיון שהוא מודה שהן ממחיצה שביניהן ה"ל כאילו איכ' עדים דעדיין של שניהן הן עכ"ל (ועיין בט"ז מה שביאר ומפרש בדין זה ע"ש):

יז **שאומר**. והש"ך כת' דדברי המחבר צ"ע דפשיטא דליכא מאן דפליג בהא דהיכ' דאינן ניכרין דיכול לטעון לקוח במגו דהחזרתי כו'. ע"ש:

יח **הכותל**. ואז אפי' פינה שלא בעדים אינו נאמן וכ"מ בטור וא"כ מוכח דמיירי שרואין עתה האבנים תחת ידו דאל"כ לא שייך לומר שמכירים ולא הבנתי מ"ש הב"ח בסוף דבריו ונראה דה"ה כשאין רואין האבנים תחת ידו כו' ודוק. ש"ך:

יט **תקנה**. פי' שלא יוכל חבירו לומר בין שנינו בנינו אותה. סמ"ע:

כ **דמהני**. וכן מוכח דעת התוס' ריש ב"ב ד"ה לפיכך ודלא כב"י. ש"ך:

כא **קודם**. ז"ל הטור ואין כאן חזקה דאין אדם פורע תוך זמנו דבכל שורה ושורה זמנו הוא ולאו דוקא בכל שורה אלא ה"ה קודם גמר השורה ע"כ ונראה דבלאו ה"ט נאמן לו' לאחר יום דמישלם הזמן במגו דפרעתיך עתה לאחר יום דכלות הזמן וכמ"ש הט"ו בסי' ע"ה ולא כתב הטור ה"ט דכל שורה אלא לנ"מ דאפילו בתוך הזמן אפי' קודם כלות השורה נאמן לו' פרעתיך כל מה שבנית וגם השורה זו שעסקת בבנינה וגם נ"מ בה"ט דכל שורה כו' דאם טוען מיום כלות הבנין פרעתיך כל הבנין נאמן ואי לאו ה"ט דכל שור' לא היה נאמן לו' פרעתיך תוך זמנו במגו דפרעתי עתה ביום כלות הזמן דה"ל מגו דהעזה והמחבר קיצר כאן וסמך אמ"ש בסי' ע"ח ע"ש ואירי כאן דלאחר יום כלות הזמן טוען פרעתיך ואפילו אומר שפרעו קודם שהתחיל לבנות נאמן במגו דפרעתיך עתה כו' עכ"ל הסמ"ע. וכתב הש"ך דזה אינו נראה לפע"ד אלא נראה דכמו דמיירי במשנה וש"ס כן מיירי המחבר והתם ע"כ מיירי אף דלית ליה מגו ולכך סתם המחבר וכ' בסתם ואפי' טוען שפרעו קודם בנין הכותל כו' לו' דבכל ענין נאמן עכ"ל (ועמ"ש הט"ז בזה):

כב **וסירב**. אבל אי סירב בעדים ולא עמד בדין י"ל שוב נמלכתי ופרעתי עכ"ל הרא"ש ור' ירוחם וע"ל סי' ע"ט סעי' י"ג וי"ד. ש"ך:

כג **כבדו**. הטור סיים ובלבד שלא יגביה כ"כ עד שיתקלקל הכותל בכך לדעת הבקיאים ע"כ ונראה דהיינו שיגביה יותר מדאי שאז יש לחוש שפתאום תפול החומה תחתיה

דבזה יכול לעכב עליו אף אם ירצה לשלם לו הזיקו אם תפול אבל המחבר בשם הגאונים איירי כשאינו מגביהו כ"כ ומ"מ כבידות הבנין מפסיד קצת עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' כ"ט:

כד **שנפל**. כתב הסמ"ע דלרבותא קאמר שנפל לומר דאף אם מתחלה היה הכותל שביניהן גבוה מד' אמות מ"מ כשנפל אין א' כופה את השני לחזור ולבנות כ"כ גבוה כ"א עד ד"א ועיין בתשובת מבי"ט ח"מ בשאלות השניות סי' ל"ח דף ק"י:

כה **שהוסיף**. והיינו דוקא כשיעור אורך הכותל שבנה כנגדו ולא יותר דאם כותל המפסקת ארכו כ' אמה וכותל שבנה כנגדו אין ארכו אלא י' אמות אינו מחויב ליתן חולק תוס' השני אמות גובה כ"א בערך י' אמות אורך כותלו וכן מפורש בטור. סמ"ע:

כו **אינו**. הטעם משום דדין זה אינו פשוט שיתחייב ליתן חלקו בתוספת בשביל שסמך כותלו נגדו ואמרי' דמשקר משא"כ בגובה ד"א התחתונים שבס"ח שחיובו פשוט מש"ה מהימנינן ליה. שם:

כז **נשבע**. הטור כ' על דברי הרמב"ם שהרמ"ה חולק וס"ל שנוטל בלא שבועה דטפי הוה בחזקת שלא נתן מהקובע לחבירו זמן ואמר ליה פרעתיך תוך זמני דנוטל בלא שבועה ע"כ ואפשר דכיון שזה בא להוציא מחבירו מש"ה פסקו בעלי הש"ע כדברי הרמב"ם עכ"ל הסמ"ע ולא ידענא מאי קאמר דהא גם באו' פרעתי בא להוציא מחבירו ונוטל בלא שבועה וכמ"ש הרמ"א בסי' ע"ח ס"ב וכ"פ בב"י שם והכי משמע בש"ס ב"ב (ד' ה' וד' ו') דטפי הוא כאן בחזקת שלא נתן מקובע זמן דסי' ע"ח ע"כ וצ"ע על המחבר והרב שהשמיטו כאן דעת הרמ"ה והרמב"ן (וכן הקשה בט"ז ע"ש) וגם הנ"י מביא דברי הרמב"ן במסקנתו. ש"ך:

כח **קבוע**. משום דבזה ג"כ חיובו פשוט ומה"ט כתב הטור שאם קבע לו סוכה דמצוה יותר מח' ימים או שחברו בטיט נאמן לו' שפרע חלקו בתוספות ע"ש. סמ"ע:

כט **ומיד**. דכיון שהכותל עומד על מקום שניהן מש"ה זכה בו בע"כ של חבירו וגם מהאי טעמא מיד כשגילה דעתו ליתן חלקו בתוספת הגוב' צריך ליתנו כן מבואר מדברי הה"מ שם:

ל **שותפים**. עיין בתשובת רש"ך ח"א קצ"ד וסימן רל"א ובתשובת רשד"ם סי' רס"ט:

סימן קנח

א **מנהג**. אבל אם המנהג ידוע שאין גודרין ביניהן בגינה הולכין אחר המנהג וכ"כ הטור בהדיא משא"כ בשנים המשותפים בחצר וכמ"ש הרמ"א בר"ס קנ"ז ע"ש. סמ"ע:

ב **סתם**. הרמב"ם כתב הטעם דדוק' בגינה שעומדים שם זרעים כל השנה איכ' ביה הפסד טפי משא"כ בבקעה וכת' עוד חילוקים אחרים ע"ש. שם:

ג **שכופין**. מדברי הה"מ משמע דאפי' אם גינה זו מעורבת בין גינות המוכר יכול המוכר עצמו לכפותו לגדור שלא יבוא לו היזק ממנו או עד כדי שיתפס הלוקח כגנב כמ"ש בסי' ש"ך ע"ש. שם:

ד **שניהם**. (ז"ל הב"ח ומיהו ודאי לא דמי היכא דלא עשה שום א' מהם חזית להיכא דעשו שניהם חזית דהתם אפי' שהה הרבה ברשות א' מהם יותר מן הרגילות אפ"ה הוי של שניהם ואינו נאמן לו' דהוא בלבד עשאה במגו דלקחתיה דהוי מגו במקום עדים דאנן סהדי כיון ששניהם עשו חזית דשניהם עשאוה אבל כשלא עשה שום א' מהם חזית אינו בחזקת שניהם אא"כ לא שהה ברשות אחד יותר מכדי הרגילות אז נאמן במגו דלקחתיה ממך ודעת ה"ר יונה מדמוקי הש"ס האי לפיכך כו' מכלל דלגבי בקעה לא הוי של שניהם אא"כ נפל ברשות שניהם והא דפריך לא יעשו לא זה כו' ולא משני דמשום נפל לרשות א' תנא שניהן עושין היינו דניח' ליה לשנויי דמשום חזית גופיה תנא הכי ובב"י משמע דלרש"י אין חילוק בין שניהם עשו ללא עשו כלל ולא דק עכ"ל והט"ז תירץ וז"ל ונ"ל דס"ל לדעה זו דעשיית חזית לא מהני אם יפול הגדר דלא הי' ניכר וא"כ עיקר חזית כל זמן שהכותל עומד ע"ז פריך לא יעשה לא זה ולא זה ע"כ):

ה **חורבה**. הטור כת' דין זה בשדות ואפשר דהרמב"ם נקט חורבה לרבותא אע"פ שאין לו הנאה ממנה כ"כ מגלגלין עליו את הכל כשגדר ארבעתן כ"ש גינה ושדה דיש לו הנאה דמציל את תבואתו וזרעונו מדריסת רגלים ומבהמות ומעינ' ביש'. סמ"ע:

ו **ד' אמות**. זהו שיעור כותל וגדר שעושין בחצירות לכ"ע וכמ"ש הט"ו ר"ס קנ"ו ונרא' דגם כאן בחורבה הדין כן לכ"ע כיון שעומד במקום דירת בני אדם ושייך בה היזק ראיה משא"כ בהיזק ראיה דגינה שכת' שם המחבר פלוגת' בס"ג. שם:

ז **להשתמש**. וכת' הה"מ דאף אם ירצה הלה ליתן לו רשות להשתמש בהם אחר שיפרע חצי הוצאתו מ"מ כיון שברצונו תלי' ואם אינו רוצה א"צ ליתן לו רשות אפילו אם ירצה לפרוע לו מש"ה ג"כ א"י לכופו בע"כ. שם:

ח **עצמו**. כת' הסמ"ע דבזה למדנו דל"ת כיון שלא היקף המקיף כל ארבעתן א"כ לא הועילו מעשיו כלום וגם כיון דהמקיף לא הי' יכול לתבוע מהניקף כל שלא הקיף גם הרביעי נתייאש ממנו קמ"ל ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' שע"ו:

ט **רוחות**. הטעם מפני שיאמר לא נהניתי מגדרך כלום דאכתי צריך אני לגדור ביני ובין השדות שהם סביבי. סמ"ע:

י **שגרם**. הטור כת' בשם הרמ"ה דמשערין זה דרואין בתשבורת כמה אמה על אמה יש בכלל כל השדות שעליהן הוציא כל הוצאות הגדרים ואח"כ רואין כמה אמה על אמה יש

בשדה זו הפנימית לחוד ואם יש בו שליש או רביע מכל השדות יתן כערך הזה להוצאות ושיעור זה דוקא בזה שמקיף מחוץ לחמשתן אבל כשמקיף בפנים ביניהם צריך הפנימי ליתן לו חצי ההוצאה כולה עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דדבריו תמוהין בזה ודברי הב"ח הם ברורים יותר ע"ש:

יא **הקנים**. פי' מארבעתן נותן לו כאילו הקיפן בקנים כמו שמקיף הרביעית. סמ"ע:

יב **שברשות**. פי' אף שלא נטל רשות מ"מ כיון שנהנה חבירו מזה נקרא ברשות וע"ל סי' שע"ה ונ"ל דה"ה בדין דסי' קנ"ז סעיף י' בהגביה אחד הכותל יותר מד' אמות והשני בנה כותל כנגדו כו' בזה ג"כ הדין אם א"י לברר ישבע כמה הוצי' בהגבהה ויטול. שם:

יג **ראיה**. מפני שאין חיובו ידוע כ"כ שישלם מעצמו וכמ"ש בסי' קנ"ז שם וע"ש. שם:

סימן קנט

א **בצד**. רצה לומר שאחד אינו גובה מהשני שאז צריכין למעקה ד' אמות לאפוקי אם גג א' גבוה מחבירו דאז על כל פנים אין צריך מעקה גבוה ד' אמות כשהגג דלמטה אינו רחב לעמוד ולהציץ מרחוק כמ"ש הטור ע"ש. סמ"ע:

ב **צידי**. פירוש אע"ג דבלא"ה בעי לאצנועי מבני ר"ה העוברים ביניהם וכ"ש כשהן סמוכין ועומדים זה בצד זה ורה"י עובר ביניהן. שם:

ג **ומעדיף**. ר"ל שא' עושה על גגו לרוח מזרח והב' למערב וכ"א מוסיף קצת נגד סתימת חבירו כדי שלא יראו זא"ז ע"ש בטור ונראה דגם להרמב"ם א"צ האי העדפה אלא כשהגגין זה כנגד זה דאז יכולין להציץ מן הצד אבל כשהבתים והגגין הן זה בצד זה ממש א"צ להעדפה זו שהרי כשעשה זה החצר לצד מזרח וזה למערב תכופין זה לזה שוב א"י לראות מזה לזה. שם:

ד **תמיד**. פי' אפי' בלילה ואפי' כשאני יושב ואף בלא כונת ראייה אלא דרך הלוכך משא"כ בני ר"ה כ"כ הסמ"ע (והט"ז כתב דק"ל מסימן קנ"ד ס"ג דפותח אדם לרה"ר פתח כו' מפני שא"ל הריני כא' מבני רה"ר אמאי לא יאמר לו רבים לא חזו לי בלילי וצ"ל דטעם זה שרבים אינם רואים אותו כשהוא יושב הוא העיקר וטעמים האחרים לא אמרי אלא לרווחא דמילתא ולצירוף בעלמא כו' ע"ש) ועיין בתשובת רא"מ סי' ח':

ה **הסמוך**. פירוש סמוך בגובהו אבל בסמוך במרחק אין נ"מ דגם כשהן רחוקין זה מזה צריך בעל הגג לעשות מעקה לגגו גבוה ד"א מה"ט דאיכא מיני' היזק ראייה לבעל החצר. סמ"ע:

ו **לכופו**. ל' הטור שיכול לו' למה לא התחלת אתה לעשות כולו על שלך אלא שלא רצית לקלקל חומת ביתך להכביד עליה בבנין גם אני מה"ט איני רוצה לעשותו. שם:

ז **ויעדיף**. דכשמרוחקין זה מזה טובא אינו מועיל ההעדפה שעדיין רואין כל א' מן הצד לגגו של חבירו עד שיבנה אחד כל המעקה. טור. שם:

סימן קס

א **ואין**. בב"י כתב הטעם דבחצר יש תשמיש קבוע ותדיר ומש"ה מונע לבעל הגג מלעשות תשמישו על גגו ולא יבא לידי היזק בראיית בעל החצר. אבל בעל החצר ניזוק מבעל הגג שאינו נשמר ממנו כיון שאינו רגיל להיות על גגו וכ"כ בד"מ כו' ע"ש. סמ"ע:

ב **דאכתי**. לשון הטור אע"פ שאינו יכול להסתכל בעל החצר מ"מ כשבעל החצר עומד בשפת חבירו רואהו והי"א השני ס"ל דלא חשו כולי האי. שם:

ג **זקוק**. הטעם כ' הסמ"ע דכיון דבעל הגג שם מזיק עליו מוטל עליו לסלק היזקו וממילא נפטר העליון (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

ד **הרבה**. עיין בסמ"ע במה שמחלק בין דין זה דשתי חצירות ובין גג וחצר דס"א ע"ש והט"ז כתב עליו דדבריו תמוהין ופירש הוא בענין אחר עיין שם:

סימן קסא

א **כופין**. עיין בתשו' מהר"א ששון ס"ס קכ"ט דף קמ"א ובסי' קצ"א ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' צ"ח:

ב **לתחתונה**. משום דאם לא יזובו המים בשופי משם יעמדו המים נגד העליונה. סמ"ע:

ג **לה**. משום דכשיעמדו המים נגד העליונה לא ירדו שוב להתחתונ' ומה"ט אין התחתונה מסייעת לשום אחד מהן. שם:

סימן קסב

א **וקורה**. פי' או קורה דלהכשר המבוי לענין טלטול בתוכו בשבת הן עשוין ובחד מינייהו סגי וכמ"ש בא"ח סי' שע"ב ע"ש ומינה נלמד דמבוי מפולש דצריכין להכשירו בצורת הפתח מצד אחד צריכין לסייע לצורת הפתח עכ"ל הסמ"ע ועיי' בתשובת משאת בנימין סי' ד':

ב **פתחי**. פירוש והמשקוף שעל הדלת מעכב אותי מליכנס בחבילתי שעל כתיפי וגם הדלת עצמה מעכב אותי מלהכנס עד שאצטרך לפרוק חבילתי מעל כתיפי או מעל ידי כדי לפתוח הדלת וזה יהי' לי עכבה וטירחא. סמ"ע:

ג **מעכבים**. מיהו יש חילוק דבני ר"ה א"י לעכב בכל ענין וכמ"ש הרמ"א בהגה"ה שא"כ בני המבוי דיכולים לעכב בכל ענין דהטעם שאני רוצה ליכנס כו' שייך גם במבואות

קטנים הפתוחים למבוי הפתוח לרה"ר וגם אם יש לה פצימין משא"כ טעם דזימנין דדחקי ביה רבים ועיין בטור. שם:

ד **והכריזו**. שם בתשובה כת' דאפילו הכריזו בהדיא שיראה זכותו על נעילת הפתח ומסיק בטעמו ז"ל שפתחו לרה"ר מכריז על זכותו ומערער שאינו רשאי עכ"ל. שם:

ה **שפעמים**. פירוש ביום השוק שיש הרבה בני אדם ובהמות ברה"ר מעיירות אחרות וא"י לעמוד ברה"ר ודוחקים ונכנסים לתוך המבואות ומסיק בטור דל"ד פתוח לרה"ר ממש אלא ה"ה לכרמלית או לסימטא ע"ש וז"ש הרמ"א בהג"ה מיהו מבואות קטנים הפתוחים לאותן כו' או לסימטא משמע הא אם פתוח לסימטא עצמה אינו מותר. שם:

ו **פצימין**. ז"ל הטור בשם הרמב"ן ודוקא במבוי שפתוח לרחבו לר"ה שאין בו פתח בדופן רביעית אלא כולו מפולש אבל אם היה בו פתח בדופן רביעית שאינו רחב כרחבו של מבוי ויש לו פצימין ומלבן לעכב רגל רה"ר ממנו מעמידין לו דלתות. שם:

ז **להסיר**. שם בתשובה מפרש הטעם די"ל כבר החזקנו במבוי ללכת בכולו כ"ז שנרצה וה"ל מצר שהחזיקו בו רבים שאסור לקלקלו וכמ"ש בסי' שע"ז. שם:

ח **אחרת**. והיינו כשזה קרוב יותר. שם:

ט **מפולש**. דאז אין שייך שם טענת מרבה עליהן הדרך דבלא"ה יש שם רבוי הדרך וע"ל סי' קנ"ז. שם:

י **שדרך**. כבר כתבו הט"ו דין זה בסי' קס"א ס"ה לענין תשמיש חצר וכאן קמ"ל דגם במבוי שייך דין זה כל אחד לפי ענינו ועיין בתשובת בן לב ס"ג סי' ל"ד:

יא **ראשון**. פירוש אף אם פייס בני מבוי השנייה שאינן מוחין בידו או שהי' מפולש. סמ"ע:

יב **סתום**. לשון הטור הי' לו פתח פתוח ונסתם וכת' הריב"ש סי' רמ"ח דדוקא כשיש לו עדים שהי' פתוח תחלה למבוי אבל אם אין לו עדים על זה אין זה ראיה להיות לו זכות במבוי אף שלא פרץ פצימיו דאמרינן שמא בדין סתם ועיין בריב"ש שם שהאריך וכת' ג"כ דשמא אחר סתמו דהוי מחילה אף שלא פרץ פצימיו כמ"ש בסי' קנ"ד סי"ב עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' קצ"ה ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' רל"ג:

יג **שיפרוץ**. דאל"כ יכולים בני מבוי שלו למחות בו דשמא יחזור לפתחו וירבה עליהן הדרך כמ"ש בס"ד ועיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' מ"ו ובתשובת מהרשד"ם סי' רע"ט:

יד **השניה**. כת' הסמ"ע דנקט השניה ללמדנו תרתי דהחיצונה א"י למחות וכן אותן הפנימים ממנה יכולין למחות ומינה נלמד דאם החיצונה בנאה לצד פנים יכולים כולן למחות בו ופשוט הוא ועיין בתשובת רש"ך סי' רל"א ובתשובת ר"מ אלשיך סי' פ"ה

ובתשובת מהרשד"ם סי' תי"ב ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ל"ט ובתשובת משאת בנימין סי' ד':

טו **וי"א.** (הט"ז השיג על הרמ"א בדין זה דטענת ריבוי הדרך מאן דכר שמיה הכא ועיקר הקפדה כאן הוא שיצטרכו להקיף האצטבא ולא קרב זה אל זה כו' עיין שם) ועיין בתשובת שב יעקב חח"מ. סי' ח' מה שכת' שם בענין בה"כ ע"ש):

סימן קסג

א **שיקרא.** כת' הסמ"ע דלדידן דספרים מצויים בינינו לא נהגו לכפות בקניית ספרים כי אם בס"ת ומ"מ משום בטול תורה יכולים ב"ד לכוף בני העיר להשאיל ספרים ללמוד מהן כמ"ש הרא"ש בתשובה כלל צ"ג הביאו הרמ"א בס"ס רצ"ב ע"ש ויש לזה ראיה ג"כ מכאן עכ"ל ועי' בתשו' ר"מ אלשיך סי' נ"ו ונ"ט מדיני מסים וע"ש עוד בסי' ס"ד ובתשובת מהר"י מינץ סי' ז' ובתשו' מהר"מ פאדואה סי' מ"ב ובתשובת מהריט"ט ר"ס ס"ט ובתשו' ראנ"ח סי' צ"ח ובתשובת רש"ך ס"ב סי' מ"ה ובתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ג (בני העיר שהוציאו סך רב בהשתדלות רשות מהשררה לבנות גג בהכ"נ שנשרף פסק בתשו' שער אפרים סי' קמ"ה דלדידן שקונים מקומות בהכ"נ בדמים צריכין בעלי המקומות ליתן לזה כמעט עיקר ההוצאה ע"ש:

ב **חזן.** אין שם בסי' נ"ה דין שכירות חזן אלא דין שכירות למנין בימים נוראים ע"ש והוא שכת' הרמ"א בסמוך. ודין חזן איך יהי' מבואר שם סי' (צ"ג) [נ"ג] ועי' בד"מ שם שכת' הרבה דינים מזה וגם כאן בר"ס זה. סמ"ע:

ג **חצר.** עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' ס"ה ובתשו' רשד"ם סי' שצ"ט ות' ותמ"ב ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' ע"ז וסי' פ"א:

ד **שקנה.** דקדק וכתב שקנה לאפוקי ניתן לו במתנה או נפל לו בירושה וכמ"ש הרמ"א בהג"ה. סמ"ע:

ה **כלום.** שם מסיק בטעמו ז"ל דכיון דלא טרח בה ליכא גילוי דעת. שם:

ו **לתת.** וכת' מהר"מ מירזבור"ק בליקוטיו אם הקהל טוענים על אחד שדר אצלן או שנשא ונתן אצלן. שהן צריכין לישבע ע"ז או להביא ראיה ואם אינן מביאין ראיה ואינן רוצין לישבע ישבע הנתבע וע"ש ד"מ שהביאו. שם:

ז **העיר.** עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' קפ"א וסי' ר' וסי' שט"ז ובתשובת מהרשד"ם סי' שס"ט וש"ע:

ח **קירוב.** הטעם דכשהעיר פרוצה מאין חומה והלסטים הבאים לפעמים פושטים ידיהם תחלה בבתים החיצונים ולכן הן צריכין לשמירה יותר מהפנימים. סמ"ע:

ט **רוב**. בתשובת הרא"ש לא כת' כן אלא שהשיב על מה ששאלוהו קהל שמטילין חרם אם גם זה כרוב כשהמעוטים באים למחות והן עשירים והשיב כיון שהחרם ההוא לצורך ממון הולכין אחר רוב ממון ולא יתכן שרוב הנפשות שנותנין מיעוט המס שהן יגזרו חרם על העשירים כפי דעתם עכ"ל ואיכא למימר דלא כת' הרא"ש שהולכין אחר רוב הממון אלא לענין שאין רוב הקהל האחרים יכולין לגזור סתם שלא מדעתם אבל לא כת' שהעשירים המעוטין מחשבי כרוב לגזור חרם על רוב הקהל וגם י"ל דס"ל דחשובין כמחצה על מחצה וצריכים להתפשר יחד בענינים כאלו וצ"ע. שם:

י **בשוה**. הוא הדין כשאין ממונם בשוה אלא שיש לאחד יותר ממון מהשני הולכין ג"כ אחר שומת הממון ושומת הבתים אלא שהט"ו מילתא דפסיקא נקטו. שם:

יא **מתגרים**. דאז כשאחד מהם גובר נכנס בכל העיר ושולל שללה ומ"מ הנפשות מניח כדי לעבדו ולהיות למס לאדוניהם מלכיהם ומש"ה אין גובין אלא משבח הממון וכשבאין גם על עסקי נפשות דאז הורגין ונוטלין ממונן מש"ה גובין משניהן. שם:

יב **חבורה**. ע"ל סי' רע"ב סט"ו * ועיין בתשובת הגאון ח"צ ז"ל סי' קל"ב:

יג **הנראה**. כי העלילות אינן שוות פעמים הן עבור ממון ופעמים עבור נפשות. סמ"ע:

יד **לאשה**. ובתשו' ן' לב ס"ג סי' ק' פסק דאין ליתן מנכסי מלוג סכומות ע"ש ונראה דלא פליג דהרמ"א איירי במעות שאין לבעל פירות מהם כגון שנתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בה וכיוצא בזה נ"ל עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' ע"א ובתשובות מהרשד"ם סי' ת"א. ש"ך:

טו **לבניו**. עיין בספר א"א ריש דף צ' ובתשובת ראנ"ח סי' מ' ובתשו' מנחם עזריה סימן מ"ג ובתשו' מהר"ם מלובלין סי' מ"ג. שם:

טז **דאין**. הטעם דיכולין לו' אין אנו יכולים לעמוד על הערכתך ול"ד למ"ש הט"ו בסי' שע"ה ס"ח דאם אמר יבואו הדיינים ויעשו שומת ההוצא' ויטול בלא שבועה שומעין לו שאני התם דיש לעמוד על שיעור ההוצאה ע"י פועלים אחרים שעשו בכיוצא בזו הפעולה. סמ"ע:

יז **לגבות**. דעת הסמ"ע דהרשב"א תרתי בעי שומת הערכה וגם התחלה לגבות ע"ש (והט"ז השיג עליו והאריך להביא לשון תשובת הרשב"א ותשובת הרא"ש בענין זה ולבארם לפי דעתו ומסיק וכת' ז"ל אלא ברור הוא דהך גבייה שזכר רמ"א פירושו העמדת הגבייה והיינו עשיית השומא ובזה לחוד סגי שמאז חל עליו החיוב על כל השנה לתת כל מה שיוגבה לפי אותו הערך עד עשיית שומא חדשה עכ"ל וע"ש באורך):

יח **גרוע**. עיין בספר באר שבע דף צ"ו ובתשובת רש"ך ס"ב סי' קס"ב:

יט **מריבית**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רל"ו וע"ל סי' ק"ד סט"ו מ"ש הסמ"ע שם. ש"ך:

כ **הנאה**. ז"ל ת"ה שם מעות שהתנדבו לצורך מצוה פטורין ואם מוציא רק מקצת הריוח כגון שהקצה מעות מרובין להדליק מהריוח נר תמיד והוא מרויח כפלים ממה שמוציא לצורך הנר תמיד ומחזיק באותו המעות שאם יעני הוא או זרעו דיחזור ויחזיק באותו המעות לצורך עצמו אינו פטור. סמ"ע:

כא **חולקין**. בתשובת הר"ן סי' י' משמע דנוהגים כי"ח ע"ש ובתשובת מהרשד"ם סי' שס"ב ושע"ד ות"ג ות"ד ות"ה. ש"ך:

כב **קרקעות**. משום דקרקעות אינן באין כאן משא"כ פקדון ועד"מ. סמ"ע:

כג **שטעו**. כת' הש"ך דהמעיין ברי"ו יראה להדיא דלא מירי כלל כשאומר הנשבע שטעה אלא קאי שם אשמאים ומ"מ לענין דינא נראה דאם יכול לברר טעותו שומעין לו ול"ד כלל לסי' פ"א סל"א דהכא אינו נשבע שיש לו אלא נשבע שאין לו יותר מסך פלוני ואפילו הביא רשימה ונשבע מסתמא לא נשבע שהרשימה אמת אלא נשבע שאין לו יותר מהרשימ' כן נ"ל עכ"ל:

כד **בפרקמטיא**. בקרקעות ועד"מ שהביא דברי מהרי"ו סי' פ"ד שכת' דהבתים העומדים למכור דינם כמו שאר פרקמטי' ונותנים מהם מס ובמהר"מ מירזבור"ק כתב דפטורים דמשום מחשבה לא מחייבינן ליה וכתב על דבריהן ז"ל דאם קנה בית כדי למוכרו ולהרויח בו חייב ליתן ממנו אבל לא כשירצ' למכור ביתו או הבית שירש וכדומה לו עכ"ל עיין שם. סמ"ע:

כה **ת"ח**. וכת' נ"י פרק המקבל דאין גובין מהן אפילו לשכור פועלים במקומן שם:

כו **ממסים**. ל' ספר חסידים סי' תתרי"ג ודוקא אותם שלומדים יום ולילה ואין להם ענין אחר אבל אם לומד ועוסק בדרך ארץ הרי הוא כאחרים ויסייע לכל עולים שמטילים הקהל עכ"ל ודעת הפוסקים אינו כן כמו שנתבאר בי"ד סי' רמ"ג ע"ש עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' כ"ה ובתשובת מהרשד"ם סי' ש"ס ובתשובת ן' לב סי' מ"ג וסי' מ"ז ובתשובת ר"ל ן' חביב סי' ק"ל ובתשובת ר"מ אלשיך סי' נ"ב. ש"ך:

כז **שחזן**. וה"ה שאר המתעסקים בצרכי בה"כ ובמהר"ם מריזבור"ק כת' דיש מנהג דמי שאין לו זקוק כסף דהיינו ה' ליטרות מעות ווינ"ר פטור ממס ומלמד ומשרת וסופר נהגו שאם אין לו ב' זקוקים אינו נותן כלום אבל אם יש לו יותר נותן מהכל. סמ"ע:

כח **שכרוהו**. כפול לקמן ס"ס של"ג ושם מבואר יותר ע"כ. שם:

כט **בטל**. עיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' קמ"ה וס"ג סי' קמ"ג וקמ"ז ובמהרשד"ם סי' שד"מ וסי' שע"א ועיין בשלטי גבורים סוף ב"מ באריכות מדיני מסים. ש"ך:

ל **בקשתו**. פירוש אע"פ שהשר לא יגבה מהקהל כשיעור מה שיגיע עליו וה"ט משום דשותף מסתמא אינו חולק משותפין שלו וכל הקהל שותפים במסים ודומה לזה כת' הט"ו ר"ס קע"ח לענין שותף שנפטר מהמוכס ובסי' קפ"א ס"ב שותף שהציל מהגייס כו' ע"ש עכ"ל הסמ"ע (עיין בט"ז ובהגהת הגאון ח"צ ז"ל גם בתשובותיו סי' קמ"ד שהאריך מאד בדינים אלו ועיין בתשו' שב יעקב חח"מ סי' ט' וסי' י' ע"ש):

לא **השר**. היינו אם השר יעשה כן ע"פ בקשת אחד מהן אבל אם השר עושה כן מעצמו פטור כן הוא במרדכי שם בשם מהר"מ ומביאו ב"י לקמן סי' קע"ח וע"ש. ש"ך:

לב **חלקו**. ואינו מכביד בשביל זה יותר על הקהל כן מוכח שם עיין בס' א"א דף צ' ע"א ובתשו' מהר"א ששון סי' ע"ו דף צ"ח ע"ג וסי' פ"ד ופ"ה. שם:

לג **חק**. בתשו' הרא"ש כת' ז"ל או שהוצרך ליתן לשר מפני אומנתו והקהל הוציא ליתן מסים אם הקהל נתנו להשר כדי שיהי' להם למגן ולמחסה גם זה צריך ליתן חלקו ע"ש וד"מ הביאו וז"ל מהר"מ מריזבור"ק עשיר שהשר רוצה שיתן לבדו והקהל אינם רוצים להרשותו ישים מס שלו בצרור וילך להשר ויאמר אין דיני ליפרד שלא לתת מס עם חבירי ולא אוכל לתת לך דבר ולתת עמהם ואם השר אומר אני רוצה שיפטרו אותך הרי הוא פטור ובלבד שיקבל חרם שלא פתח לו לשר תחלה לא הוא ולא שלוחו. סמ"ע:

לד **להפרידן**. המלך או שר שמטיל איזה דבר על עשיר א' או ב' ויש ליהודי א' כח בהיכל המלך והשר להשתדל לפוטרם אם הדבר ברור ודאי שאם יפטרם לאלו יטיל על אחרים אי רשאי להציל לאלו או לא פסק בתשו' מהריב"ל ח"ב סי' מ' דאם כבר הטיל השר על אנשים ידועים ופרט אותם ונלכדו ברשתו אזי אין יהודי רשאי להשתדל לפוטרן בשום ענין שיזיק לאחרים בודאי אבל אם יצא גזרה להטיל על ב' אנשים בסתם יכול יהודי להשתדל על איזה אנשים שרוצה שלא יהיו בכלל הגזרה אף שבודאי יכנסו אחרים והביא ראיה ברורה ממפיבושת בפ' הערל שהתפלל דוד עליו שלא יקלטנו הארון אבל בענין אחר אמרינן דמשוא פנים יש בדבר עיין בש"ס ולענין ממון אצל העובד כוכבים הוי כמו נפשות כתוא מכמר והאריך ע"ש ודוק כי נכון הוא עיין בתשו' ראנ"ח סי' מ"ט ובתשו' מהרשד"ם סי' ש"ד ובתשו' מהר"א ששון סי' מ"ח דף ע' ע"ג ובתשו' ן' לב דף ע"א וע"ב ובס"א שם ריש כלל י"ב. ש"ך:

לה **שפטרו**. כת' מהר"מ מריזבור"ק דאם נתנו הקהל לאחד רשות ליתן מס בפני עצמו ומת אין יורשיו יכולין להפרד דלדידיה הרשוהו ולא ליורשיו עכ"ל ד"מ. סמ"ע:

לו **תקנות**. כת' הרא"ש בתשו' כלל ו' סי' י' תקנה שכתוב בה שכל מי שיש לו ק' זהובים יתן מס הוא הדין אם יש לו שדה שוה כסף צריך ליתן וכת' עוד שם בסי' כ"ח על גובי

המס שבאו להחרים לראובן שלא נתן מס שלו ובא שמעון ונתן משכון בעדו ואח"כ רצה שמעון שיחזירו לו משכונו ויחרימו לראובן אין הצבור צריכין לעשות כן עכ"ל ד"מ ס"ס זה. שם:

לז **אחרים**. ר"ל שיתנו מס ועולים או לצדקה אבל הוא לא יגבה אותו מעות להוציא נפשו מהחשד מאחר שאין לו. שם:

סימן קסד

א **שנים**. עיין בתשו' מהרא"א ששון סי' צ"א ובתשו' רמ"א סי' ע"ז ובתשו' ר"ל ן' חביב סי' קכ"ח באריכות ובתשו' מהרשד"ם סי' רס"ח. ש"ך:

ב **כופהו**. היינו בחרמות או יורדין לנכסיו דדוקא בסמוך ס"ה בנפלו כל הבית והעלייה אין כופין לתחתון לבנות משא"כ כאן דלא נפלו אלא שנתקלקלו הכתלים ועומד לתקן עכ"ל הסמ"ע וי"ל לפי מ"ש נ"י בשם הרמב"ם איירי בס"ה כגון שהלך למדה"י עיין בב"י ובמ"מ ובכ"מ. שם:

ג **ירצה**. כת' הסמ"ע דבזה תלהו ברצון בעל העלייה משום דבעה"ב ודאי לא יקפיד במה שלא יתקן כותלי עלייתו ואדרבא ניחא ליה בקלקולם כדי שלא ידור שם בעל העלייה ויכבד עליו (ואם יש חשש סכנה בתקרת הבית מחמת כובד בנין העלייה שיפול על התקרה וישברנה נ"ל שחייב בעל העלייה לתקנו. ט"ז) ולא בא ללמדנו בזה אלא שאין בעל העלייה יכול לכפות לבעה"ב שיתקננו לו ואפילו לבנות עמו יחד אלא יתקננו לנפשו אם ירצה עכ"ל:

ד **לתקנו**. הטור מסיק הטעם וז"ל דמסתמא אדעת' דהכי נחית בעל העלייה להעלייה שלא יתקנו התחתון שהתחתון אינו חושש להתקר' שהגג מגין עליו ואף אם ירצה בעל העליי' לסלק הגג כדי שיצטרך בעה"ב לתקן התקר' מוחין בידו שהגג משועבד לבעה"ב אף כשיש שם תקרה כי הדבר ידוע אם ירדו גשמים על התקרה יעברו גם לבית ואדעתא דהכי חלקו מעיקרא שיתקן בעל העלייה את גגו שלא ירדו מי גשמים לתחתון אבל התחתון אינו מחויב כלל להעמיד רגל לעליון עכ"ל ובזה מבוארים דברי מור"ם בהג"ה ועיין בסמ"ע במה שיישב דברי רש"י בזה דל"ת דבריו אהדדי ע"ש (ועיין בט"ז מה שהקשה בזה מדברי הרא"ש והניח בצ"ע רב ועמ"ש התי"ט בב"מ פ' בתרא משנה ג' עיין לעיל סי' קנ"ה ס"ק י"ג מ"ש בזה:

ה **קורות**. כתב הסמ"ע דמדברי הרמב"ם מוכח דאיירי שהכתלים מטה ומעלה קיימי כדמעיקרא אלא שהתקרה נתדלדל וירד למטה כו' ע"ש:

ו **עשרה**. דתוך י"ט א"א לשמש שם כלל ויכול התחתון לומר לעליון אין לך כח לדחני מרשותי. סמ"ע:

ז **אמר**. לשון הטור ואפילו יאמר התחתון אני אבנה הכל משלי ואתן לך מקום כו'. שם:

ח **הושפלה**. עיין בס' א"א דף צ' ע"ב ובתשו' מהרשד"ם סי' רס"ח. ש"ך:

ט **חולקין**. נ"ל דגם בזה מיירי באופן דליכא מגו כמ"ש בסי' קנ"ז ס"ה והיינו שראו האבנים תחת ידו ולא מהני הך סברא דשותפין לא קפדי אלא דלא להוי אידך מוציא מחבירו וכן משמע מפרש"י שם בש"ס. ט"ז):

י **האבני**'. הטור מסיק וכתב ז"ל ואפילו הן ברשות אחד מהן לא חשבינן ליה מוחזק בהן דשותפין לא קפדי אהדדי. סמ"ע:

יא **נוטלן**. דה"ל כמודה מקצת דא"י לישבע על השאר ונוטל הלה שכנגדו בלא שבועה כדין מחויב שבועה ואיל"מ בדבר דה"ל למידע כמ"ש בסי' ע"ה וגם בכאן רגיל האדם ליתן דעתו על אבניו במה הוא בונה וה"ל למידע. תוספות עכ"ל הסמ"ע והיינו תוס' ר"פ שור שנגח את הפרה ופרק השואל דף צ"ז ע"ב אכן הנ"י פ' הבית והעלייה כ' בשם הר"ן דמהא שמעי' דאפילו בדבר דלא ה"ל למידע ה"ל משואיל"מ וכן העליתי לעיל סי' ע"ב סי"ב ע"ש. ש"ך:

יב **שלימות**. דהרי בחזקת שניהן הן האבנים ואין הלה טוען ברי שאין לשכנגדו בהן כ"כ שלימות אלא שמרויח הראשון בנטילתו היותר טובות גם יפה כחו דאם לא נמצא כ"כ עוד שלימות דיפסיד השני ואם יש עוד יותר אחר שנטל זה כנגדן חולקין בשוה. סמ"ע:

יג **בונה**. אבל אין כופין לבעה"ב שיבנהו ממעותיו כיון דאפשר לזה לבנות למטה ולדור בו כ"כ הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה) עיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' ק"פ:

יד **שיתן**. ואינו מחשב כריבית כיון דהקרקע משועבדת ג"כ לעלייה ובעה"ב בלא"ה אינו דר בכאן. סמ"ע:

טו **שליש**. בש"ס יהיב טעמא משום דעלייה מפסיד שליש הבית פירוש דאם הבית היה מצד עצמו ראוי לעמוד תשעים שנה עתה שהעלייה והדרים בה הם ע"ג הבית אינו עומד אלא ס' שנה הלכך נוטל שליש הקרקע שם:

טז **שניהם**. דודאי אין בעה"ב יכול למכור הקרקע בע"כ של בעל העלייה אף אם ירצה ליתן לו שליש דמי המכירה דיאמר בקרקעי ניחא לי לבנות עליה דירה לאחר זמן ואם ירצה בעה"ב למוכרה ולהתנות עם הלוקח שיבנה זה עלייה ע"ג פשיטא דיכול לעשות דמה לו שיבנה ע"ג ביתו דזה או זה וא"י לו' דעתו של זה ניחא לי יותר וכ"כ התוספות בהדיא בפרק הבית והעלייה וע"ל סי' קנ"ז ס"ב שם:

יז **וכיוצא**. הכלל כל שע"י שינוי יתמעט קיום העליה אין שומעין לו ואם לאו שומעין לו וכן בעל העלייה לא יגרום בשינויו כבידות על הכתלים דלמטה. שם:

יח **בגובה**. מפני שגורם לבעל עלייה טירחא יתירה לעלות בגובה יותר מבראשונה וגם הנמוך חזק מהגבוה. שם:

יט **בקורות**. (צ"ע על רבינו שכתב דין זה סתם ולהרא"ש לא משכחת ליה אלא בשני עליות והוא מוכח שם במ"ש בהא דאין על התחתון שום חיוב על התקרה ובדברי המחבר שהוא ע"פ הרמב"ם ניחא. ט"ז):

כ **המנהג**. ל' הטור אינו כן אלא ז"ל כתב הראב"ד בענין שינוי עובי החומה כו' אבל שינוי בכובד הבנין כו' דוקא אם בא לשנות מהמנהג אין שומעין לו אבל אם בא לשנות עד המנהג שומעין לו עכ"ל בקיצור הרי מפורש בדבריו אפי' אין מנהג ידוע בעיר נמי כשבנה בארזים יכול הוא עצמו לשנות לדבר הקל ממנו כמשמעות דברי הרמ"א כאן דזהו פשיטא כיון דהמנהג הוא כן אלא מיירי ביש מנהג דקצת בונים בארזים וקצת בשקמים וזה כבר בנה בארזים אפ"ה אחר שנפלו יכול לשנות ולבנות בענין אחר כיון שקצת בונין כן. סמ"ע:

כא **בתריה**. והב"י והב"ח פסקו דהיינו דוקא במקום שאין נוהגין השותפים להקפיד בכך ע"ש. ש"ך:

סימן קסה

א **וזורע**. פי' חזרת וכיוצא בו שאין צריך לגשמים יזרע כולה למטה ולא שיזרע למעלה במקום שהוא שלם ובמקום שהוא נפחת יזרע למטה דאין אדם זורע לחצאין. סמ"ע:

ב **זה**. הטור מסיק וכ' ז"ל ל"ש אם הן שוכר ומשכיר ל"ש אם הן שותפין שהתחתון גם הוא צריך לתקרה שלא יתקלקל בית הבד שלו ע"כ ור"ל דאף למאן דס"ל בר"ס קס"ד בתקרת הבית שנפחתה דעל העליון לתקן התקרה שאני התם דאין בעה"ב התחתון צריך לתקרה דניצול ממי הגשמים מחמת הגג שע"ג העליי' משא"כ בזה דאין כאן גג כי אם כיפה דבית הבד הלזה. שם:

סימן קסו

א **לגינת**. כתב הסמ"ע דנקט לגינה ולא לחצירו משום דכותל חצר שביניהן מסתמא נבנית משל שניהן משא"כ בכותל גינה דאין מחייבין אותו לבנותו בכ"מ כמ"ש הט"ז בר"ס קנ"ח גם בכותל חצר אין מדרכן לפנות האבנים משם אלא לחזור ולבנות מהן מיד כותל אחר עכ"ל (והט"ז כתב דנקט גינה לרבותא דאפילו בגינה צריך לפנות בסמוך לה ולרש"י דפי' שנפל לתוך הגינה הוי נמי רבותא דאפי' תוך הגינה מן הצד חייב לפנות עכ"ל):

ב **ופינה**. ז"ל הסמ"ע פי' אפי' פינם שלא בפניו ועד"ר שם כתבתי טעם הדברים שכן הוא דעת כל הפוסקים והוכחתי כן מדבריהם ולא כב"י שתמה על הטור וכ' שלדעת הרי"ף והרא"ש צריך שיפנה דוקא בפניו ע"ש ע"כ והש"ך כ' דהנ"י פרק הבית והעלייה כתב בשם כל המפרשים דבעי דוקא פינם בפניו ע"ש וכן נ"ל עיקר והב"ח כ' כסמ"ע ולא כהנ"י וצ"ע עכ"ל (ועמ"ש הט"ז בזה):

סימן קסז

א **לפשוט**. בגמ' ופרש"י מפורש הטעם משום דאי בעי העליון ליטול את עפרו אין כאן ירק מ"ה מסיק שם דנוטל כל מה שיכול ליטול בפשיטת ידו אבל במה שא"י להגיע אפקורי מפקיר לגבי התחתון מפני דגנאי הוא לו ליטול רשות מהתחתון ליכנס לגינתו וליטלו. סמ"ע:

ב **יאנוס**. (אע"ג דכאן לא שייך אפקורי דהא יכול ליטלו מ"מ עשו חכמים גבול קצוב מה שהוא מצוי וא"כ מה שהקשה ב"י במאי דמבעיא לן מגיע לנופו ואין מגיע לעיקרו הא עכ"פ יכול העליון ליטול דכיון דנתנו חכמים קצבה לדבר מצוי מספקא לן איזהו ג"כ בכלל הגבול דאינו מצוי. ט"ז):

ג **העליון**. הטור כ' דיחלוקו משום דאבעיא דלא איפשטא היא והמחבר כ' כלשון הרמב"ם ונ"ל דהרמב"ם מירי דלא נתלש העיקר בתלישת הנוף מ"ה ס"ל כיון דעכ"פ נשאר העיקר ברשות התחתון השתא דלא תלש אפילו הנוף שדינן הנוף בתר עיקרא ולא יטול בה החצי אם לא שתלשו ותפסו דאז המע"ה והטור מירי דבתלישת הנוף נעקר ונתלש גם העיקר מ"ה אף כשלא תלשו כיון שראוי לתולשו בפשיטת ידו נמצא דאין התחתון מוחזק והוא אבעיא דלא איפשטא מ"ה חולקין עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כ' דלא נ"ל מה שמחלק הסמ"ע ודעתו דהרמב"ם והטור פליגי אהדדי בדין זה עיין שם) עיין בספר א"א דף צ' ע"ד מ"ש בזה:

ד **המצר**. פירש"י שהשרשים נכנסין בגבול שניהן בשוה ומשם הוי יניקת האילן ובתריהן אזלי' בחלוקת הפירות לא בתר נטיית הנוף וכן כתב המחבר בסי' קנ"ה עיין שם ומה שכתב הטור שם בסמ"א דהנוטה לכאן כו' לא כן כתב לדינא אלא על פי מנהג בני מצר ונ"מ במקום שנוהגין כן הולכין אחריו. סמ"ע:

סימן קסח

א **שלשה**. הטעם דכל ג' שנים יאמר לו בעל האילן אי לאו אילני עם גוש עפר שסביבו לא היה לך פירות כי אף אם נטעת זיתים חדשים היו פירותיהן ערלה וע"י גוש עפר שלי

נסתלק מהן הערלה מאחר שראוי להתקיים ע"י וכ"כ המ"מ ומסיק ז"ל ואע"פ שיכולין לחיות בהן ומצילין מהערל' מ"מ א"י לגדל פירות מחמת גושיו לבד משא"כ לאחר ג"ש דיאמר השני אי לאו אילנך הייתי נוטע מחדש והיו הפירות מותרין לאחר ג"ש ואין הראשון י"ל כמו שנהנית מאילני תוך ג"ש בחצי פירותיו כן אהנה עמך לאחר ג"ש דיאמר לו אלו נטעתי זיתים חדשים אף שלא אכלתי הפירו' תוך ג' שנים מ"מ מתוך שהיו אילנותיהן עדיין דקים ואין להם צל כ"כ הייתי זורע תחתיהם ואוכל הזרעים משא"כ עתה שענפי אילנך גסים והרבה צל להן וא"י לזרוע תחתיהם כל זה בש"ס. סמ"ע:

ב **מיד**. כ' הסמ"ע דאף שהפירות תוך ג"ש אסורים בהנאה ודמי הזיתים צריך ליתן לבעל האילן מ"מ קאמר הכל ור"ל כל שבח האילן הן תוך ג' שנים לענין אם נתעבה האילן הן הפירות לאחר ג"ש הכל לבעל הקרקע וכ"כ הר"ן שאם נתעבה האילן או נתוספו ענפיו תוך ג' שנים קאמר דהוא לבעל הקרקע עכ"ל (והט"ז דחה פי' זה ומפרש בענין אחר דיש למצוא היתר לענין ערלה ע"ש):

ג **שומעין**. פי' אפי' בא"י דגם בא"י אין אדם נוטע בתוך שלו אלא למי שירצה ועיין בא"א ד' צ"א ע"א הביא ראיה נכונה לזה. ש"ך:

ד **הקרקע**. מפני שהפירות מהיניקה דגינתו נתגדלו. סמ"ע:

ה **מרביעית**. דאין אדם מקפיד על כך מסתמא. שם:

סימן קסט

א **בור**. עם מים מכונסים או מים חיים שקנאוהו מבעה"ב בסתם או שנפל בחלקו שם והותנה ביניהן בשעת חלוקה שיהיה לו דרך בבית חבירו. סמ"ע:

ב **ביום**. דמסתמא לא נתרצה לו לקום בלילה ממטתו ולפתוח לו. שם:

ג **תגרים**. הלוקחים ממנו ירקות. שם:

סימן קע

הסדר. ר"ל כשאמת המים מושכת ע"פ השדות ומשקין ממנה דרך הליכתה כולן משקין על הסדר ואין התחתון יכול למחות בעליון שלא למלאות ממנה להשקות שדהו עד שישקה הוא תחלה אף אם הוא נהר שדרכו שיכלו המים בדליית העליונים על הסדר קודם שירד למטה אבל העליון אין לו להקפיד על התחתון עכ"ל הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה):

סימן קעא

א **שנים**. ודעת הר"י הלוי והראב"ד ונ"י בשם רבינו יונה והרא"ה דאין דינא דגוד איגוד בשותפין שקנו. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' פ"א. ש"ך:

ב **שירשו**. גם הטור כ"כ ומשום דבגוד או איגוד יש דעות שמחלקין בין ירושה לקנייה קמ"ל דבחלוקה הכל מודים דאין חילוק ביניהם. סמ"ע:

ג **לחזור**. ואפילו בחלוקת חצר דמדמה הטור בסי' קנ"ז היזקו להיזק קוטרא דלא מהני ביה חזקה ע"ש בס"ט מ"מ קנין מהני ליה וכמ"ש הט"ו בסי' קנ"ה סל"ו עיין שם עכ"ל הסמ"ע ואפילו מחילה בלא קנין מהני וכמ"ש הרמ"א בסי' קנ"ז ס"א בהג"ה והוא מדברי הרא"ש. ש"ך:

ד **בראיה**. והסמ"ע כת' דאיירי כאן אף במקומות דלא שייך היזק ראיה דהאי קאי גם אשדה דריש הסי' ולית ביה משום היזק ראיה כמ"ש בסי' קנ"ז ובר"ס קנ"ח ולא איירי הכא אלא מדין חלוקה שיחלוקו וישתמש כל אחד בחלקו המיוחד לו ומה שכת' הטור לשון להבדיל לאו דוקא קאמר שיבדילו במחיצ' אלא שיעשו ביניהם גבול ניכר שלא יבא אחד לשמש בגבול חבירו דאף שהיו מכירין כל אחד חלקו מכל מקום לפעמים היו משתמשים בטעות בגבול שאינו שלו עכ"ל (וכת' הט"ז על זה דמה שפירש דלא מיירי כאן בהיזק ראיה הדין עמו דפשוט הוא בריש ב"ב למ"ד היזק ראיה לאו שמיה היזק מ"מ זקוק הוא למחיצת י' טפחים כדי שיהא נתפס עליו כגנב וממילא ה"ה בשדה דלא שייך שם היזק ראיה אלא מ"ש דא"צ מחיצה כלל אלא היכר לגבול כו' ליתא לע"ד דעכ"פ מחיצה י"ט בעינן כנ"ל וכ"כ המ"מ בריש הלכות שכנים וז"ל במקום שאין היזק ראיה צריך י' טפחים מחיצה ע"כ):

ה **לפחות**. פירוש דכולם (מעכבין) [מעוכבים] מלחלק בשביל האחד שאין בו כשיעור. סמ"ע:

ו **יום**. משום דאין פועל נשכר לפחות מיום א' ואם אין מגיע לחלקו לכדי פעולת יום אחד אזי יפסיד שצריך לשלם לפועל בעד יום שלם אבל אם מגיע לחלקו כדי פעולת יום ומחצה חולקים אע"פ שאין מגיע כדי פעולת ב' ימים דפועל נשכר לזה עכ"ל הסמ"ע (והט"ז תמה עליו וכת' דבש"ס מבואר ההיפוך כו' ע"ש דדעתו נוטה דאם מגיע לחלקו כפי שיעור המחריש' ליום ומחצה חולקין לענין זה שכל אחד נוטל לחלקו שיעור יום אחד והמותר הוא בשותפות):

ז **לבטל**. אבל אם נותן טעם לדבריו שצריך לחלקו לשטוח בו פירות או לצרפו לשדה אחר שיש לו סמוך לזה שומעין לו וצריכין לעשות פשרה ביניהן או להשאר כולן בשותפות. סמ"ע:

ח **לכופו**. לשון הטור אינו כן אלא ז"ל אם הוא בענין שאם הי' בו שיעור חלוקה היו צריכין ליתן לו אותו שאצל המצר שלו כגון דאיתנהו תרווייהו אחד מצרא עתה נמי יכול לכופו לחלוק ע"כ ור"ל דבכמה גוונין א"צ ליתן לו אותו שאצל המצר שלו וכמ"ש הט"ו בסי' קע"ד והמחבר קיצר וסתם כאן משום דפסק כהרמב"ם בר"ס קע"ד דעל הרוב צריך ליתן לו חלקו הסמוך למיצרו ועי"ל דס"ל דשאני הכא כיון דלאחד יש בו כדי חלוקה ומצדו יכול לחלוק רק בשביל אותו שאין לו כשיעור הוזקק להשאר משותף וכיון שיכול לצרפו עם שדהו שבצדו אינו זקוק עוד להשתתף עמו עכ"ל (ועמ"ש הט"ז בזה):

ט **וכן**. עיין בתשובת רש"ך סי' קכ"ב ס"ג באריכות שהשיג על ת"ה וע"ש עוד בסי' ס"ח מדיני גוד או איגוד ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' רע"ב. ש"ך:

י **לעני**. דעשיר י"ל לעני גוד או איגוד אבל עני לעשיר כיון דאיגוד ליכא א"י לומר כן ואם ירצה למכור זה תלוי בפלוגתת הרמב"ם והרא"ש דבסמוך עיין בתשו' ראנ"ח סי' ט"ז. ש"ך:

יא **לאחרים**. ר"ל שא"ל מכור לי והריני מוכר כולו יחד לאחרים. סמ"ע:

יב **חלקו**. וז"ל הטור בשם הרא"ש דלא אמרי' גוד או איגוד אלא כשאומר אקנה חלקך לתשמישי ולא כשאומר איגוד הכל ע"י מכירה ואתן לך חצי הדמים כדי שימכר חלקו יותר ביוקר כו' אלא ימכור חלקו במה שיוכל ע"כ וכן כונת הרמ"א כאן במ"ש דא"י לו' גוד או איגוד כשאין לו מעות להחזיקו לנפשו רק שבא לומר אגוד כולו כאשר אמכרנו ואתן לך חלקך אלא חלקו לבד בידו למכרו ואם אין לו מי שירצה לקנות חלקו יפסיד בעניו אבל ודאי כשיכול ללות מאחרים ולקנות להחזיקו לנפשו ליכא מאן דפליג די"ל אגוד ע"י הלואה עכ"ל הסמ"ע וכן עיקר ודלא כמו שהבין בא"א דצ"א ע"ב והניחו בתימה ע"ש כי לא דק כלל ועיין בב"ח מ"ש על דעת הרא"ש בתשו' שיש לחלק בין אם יגיע הפסד גדול דיכול להקנות לאחרים ע"ש ודברי הסמ"ע נראין יותר עיין בתשובת מהרשד"ם סי' קנ"ח. ש"ך:

יג **ידחוק**. פי' כשלא ימצא אחר לעמוד במקומו שברוב הפעמים אין א' מן השוק רוצה להכניס נפשו בריב ומדון בין איש לאחיו בזה. סמ"ע:

יד **ביחד**. שכל א' יפסיד לחבירו במחיתו שם:

טו **בימים**. לאו דוק' אלא רוצה לומר לזמנים וכצ"ל. שם:

טז **לקמן**. רוצה לומר דשם סתם המחבר כדברי הרא"ש דאין חולקין בדבר הנשכר לזמן וכדי של"ת דברי המחבר אהדדי צ"ל דכאן הקדים שדה לחצר שכתב מקצת שדה או חצר משמע דמיירי בחצר דומיא דשדה דלית ביה היזק ראיה ואיירי בחלוקה בלא מחיצה

ולקמן סי' שי"ו דאיירי בבית וסתמו יש בו היזק ראיה וצריך לחלוק במחיצות בזה קמ"ל דבדבר הנשכר אין לחלוק במחיצה ועמ"ש עוד מזה בסי' שי"ו שם עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דתירוץ זה אינו נוח לו וע"כ מחלק הוא בין אם רוצה לחלוק משום היזק ראיה פשיטא דכופין ולקמן סי' שי"ו גלי אדעתיה דלא קפיד אהיזק ראיה רק דלא ניחא ליה באינש אחרינא א"י לחלוק באינו שלהם ע' בתשו' מהרשד"ם סי' קנ"ח עכ"ל (גם הט"ז השיג על הסמ"ע בזה וכת' דנ"ל ליישב דברי הש"ע דס"ל בשכירות מקום בשותפות ודאי נתכוונו תחלה שלא יעשו הוצאה לבנות מחיצה במקום שאינו קיים להם לעולם אלא כל מי שירצה לבטל היזק ראיה מעליו יעשה הוצאה בחנם וזהו שכת' כאן חולקין דהיינו עיקר החצר ומ"ש בסי' שי"ו דאין כופין אותו לחלוק היינו לעשות מחיצה משל שותפין כו' ע"ש):

יז **לכופו**. דדוקא בגוד או אגוד הכל הוא דשומעין לו אבל בזה י"ל אין לי דמים לקנות בהם יתרון דחלק הגדול וגם ליקח לחלקי חלק הקטן איני רוצה דדבר שאינו ראוי הוא לתשמישי. סמ"ע:

יח **מתנה**. דכתיב ושונא מתנות יחי' ומ"ש וי"ח בזו ר"ל במתנה לחוד וס"ל דבהא דחבירו נותן לו לטובת עצמו ע"ז לא קאי הקרא שם:

יט **הכל**. כיון דנותן לו הברירה שיקח דבר הראוי לתשמישו או דמי כל חלקו. שם:

כ **חצר**. זה מיירי בחצר שא"צ לבתים כגון חצר שאחורי הבתים וכמ"ש בס"ח. שם:

כא **שותף**. פי' הסמ"ע דישתמשו בו לזמנים לפי ערך או ישכירוהו ויקחו דמי השכירות לפי חלקם ועיין בש"ך מה שהשיג בדין זה על הב"ח ע"ש ועמ"ש הט"ז לפ' דברי הטור בזה ע"ש:

כב **חולקין**. הטור הוא החולק מיהו מסיק בשם הרמ"ה ז"ל אם אין בו ג' אמות כיון דלא חזי לתשמיש גמור אלא למשטח ביה פירי וכיוצא בו השתא נמי דפלגי מטיא לכל חד שיעור דחזי להכי ופלגין וקרינן ביה שפיר כל שאלו יחלק ישאר שמו עליו עכ"ל אע"ג דמייתי ע"ז דברי הרא"ש שחולק היינו דוקא בחצר דלפני הבתים דלא שייך ביה גוד או אגוד ולא חלוקה אבל בשאר מקומות נרא' דליכא מאן דפליג אהא דחולקין בכה"ג. סמ"ע:

כג **אין**. הטור מסיק הטעם וז"ל שיאמר בא' מספיק לי שהרי כל א' תשמישו בפ"ע עכ"ל פירוש שאין הא' צריך להשני לסייעו במלאכתו כמו קרקע שיש בו ד"א שאין התשמיש נגמר בלא כל הד"א וכל כיוצא בו ועד"ר שם כתבתי דנ"ל מוכח מדברי רש"י דאם נותן לו הברירה ואומר או טול איזה שתרצה ותן לי הביני ביני או טול שניהן ותן לי דמי חלקי בהן או אעשה אני א' משתים שומעין לו ע"ש. שם:

כד **א**. אבל פשיטא דא"י לומר גוד שניהם או אגוד שניהם דיאמר בא' סגי ואפי' בזה אח"ז נרא' דא"י לומר גוד או אגוד כיון דתשמישן שוה ה"ל כשני בתים ואין בשום א' מהן כדי חלוקה וכ"א נוטל א' ואין להשני כח להסתפחו מנחלתו בגוד כו'. שם:

כה **בלא**. נרא' דאפילו החולקים בס"י די"ל לא ניחא לי במתנה מודים בזה דשאני הכא דהאידך א"ל אי לא ניחא לך במתנה שלם לי היתרון או קח השני דעכ"פ ראוי ג"כ לתשמישו ואתן לך דמי היתרון או אקבלנו במתנה משא"כ התם י"ל לא אקח הקטן דאינו ראוי לתשמישי כלל. שם:

כו **בזה**. משום דיפה ורעה כשני מינים דמי כ"כ הטור ודקדק המחבר וכתב בזה דאלו במלאכתן ודמיהן שוה ליכא מאן דפליג עכ"ל הסמ"ע (וכת' הט"ז וז"ל ונרא' דכיון דרבים חולקין על הרמב"ן כאן קי"ל כהרמ"ה ודלא כיש מי שחולק שהביא המחבר וע"ש):

כז **בית**. נרא' דמ"ה כתב הטור דאין בכל בית כדי חלוקה דאי יש בא' מהן יקיימו בו החלוקה והשאר ישאר בשותפות וא"י לכופו לחלוק כל הבתים בית נגד בית משא"כ אם אין בשום א' מהן כדי חלוקה אז חולקים בתים נגד בתים וצ"ע לדינא ודלא כב"ח עיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' קכ"ב. ש"ך:

כח **בתשובה**. והסמ"ע כת' דלא נ"ל כן מדבריו בתשובה וכתבה הטור בסכ"ח שהרי שם תלהו ברצון הבן דאם לא ירצה להשאר עם האלמנה בשותפות אזי לאו כל כמיניה לו' לה גוד כל הבית או אמכרנו כולו ואתן לך חצי הדמים אלא בכה"ג הדין עם האלמנה שצריך לחלוק חנות כולו נגד בית ויתנו זה לזה הביני ביני אבל אם רוצה להשאר עם האלמנה בשותפות אין האלמנה יכולה לכפותו לזה עכ"ל (גם הט"ז הסכים עמו בזה) והש"ך כת' דממה שסיים הרא"ש וכל שכן בנדון זה שהעלייה כו' משמע קצת כדעת הרמ"א וק"ל:

כט **כדומה**. בכלל זה הוי נמי שט"ח דעתידין לגבות מעותיו דא"א בו גוד או אגוד ודלא כמ"ש הט"ו בס"ס ס"ו דאמרינן בשטר גוד כו' והרמ"א לא כתב שם דעת החולקים בזה ועיין מ"ש שם קצת יישוב לזה עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב דהרמ"א סמך שם על מ"ש כאן שהוא מקור הדין דגוד או אגוד):

ל **שכירות**. ומדברי המ"מ מוכח דיש חילוק ביניהן להרמב"ם דשאני שכירות שהן שכרו ומשלמין ואינן גובין מעות לבסוף מ"ה לא שייך חלוקה ואמרי' ביה גוד או אגוד עכ"ל הסמ"ע ובזה מיושב קושית ב"ה וב"ח ע"ש ודו"ק. ש"ך:

סימן קעב

א **המתחלקת**. עיין בתשובת ן' לב כלל ט"ו סי' (פ"ח) [פ"ט]:

ב **אמות**. כדי לפרק משאו משום דא"י ליכנס עם חמורו לתוך הבית וצריך לפרק המשא מעל חמורו באותן ד' אמות שלפני פתח הבית. סמ"ע:

ג **ואח"כ**. אבל אם הקיפו קודם שבנו אז בשעת הקפה שהקיפו יחד זכו בשוה ותו לאו כל כמיניה לזכות יותר בפתחיו שפתח. שם:

ד **וי"א**. והב"ח הוכיח דגם ר"י הלוי מודה בזה והאריך להוכיח כן מסוגיא פ"ק דסוכה ע"ש. ש"ך:

ה **שקנו**. כת' הסמ"ע דחלקו בזה כדי ליישב הא דאמרינן האחין שחלקו אין להם דרך ולא חלון ולא סולמות ולא אמת המים זע"ז לכך כתבו דההיא איירי בירשו נכסי אביהן וכאן איירי בזכו מן ההפקר ובטור נרא' דרש"י חילק בענין אחר דהכא מיירי דחלק נכסיו לב' בניו על פיו כו' כמ"ש הרמ"א משא"כ בירושה דעלמא והרא"ש מוקי לה דההיא דאחין כו' מיירי דחלקו בשומא והעלה א' לחבירו בדמים ולית פלוגתא בהני אוקימתות אלא מר אמר חדא כו' עכ"ל ונ"ל להגיה שלא בשומא ולא העלה ודוק וע"ל סי' קע"ג ס"ג ועי' בהרא"ש ויש לדחוק בלא שום הגה"ה דה"ק דההיא דאחים כו' מיירי בהעלה ומ"מ אין להם זע"ז חלונות כ"כ כמו שצריך לד"א א"נ שיש לו חלונות ממקום אחר ע"ש אבל בד"א של פתחים ושל כרם צריך יותר ולכך בהעלה יש לו עכ"ל הש"ך (ועמ"ש הט"ז בזה):

ו **ייחד**. דאז הנשארים נחשבין כסתומין ולא יפתחו לעולם כיון שיש לו פתח א' פתוח ול"ד למ"ש בס"ז דבית סתום יש לו ד"א דשם כיון דאין לו פתח כלל אמרינן דודאי סופו להפתח אם לא שפרץ פצימיו. סמ"ע:

ז **להכנס**. פירוש דסמוכה על עמודים ואין לה מחיצה לעכב החמור מליכנס שם ולאפוקי ממקצת אכסדראות דיש להן מחיצות נמוכות סביב מכל צדדים אלא שאינן מגיעות לתקרת האכסדרה שם:

ח **קטן**. וכתב הטור שפירוש זה עיקר אבל בית שער ממש שעוברין בתוכו כשנכנסין לחצר אף שהוא של אחד מהן מ"מ אינו ראוי לתשמיש כיון שהכל עוברים שם ואין נותנין לו ד' אמות. שם:

ט **אין**. לשון הש"ס טעמא מאי נותנין ד' אמות משום פירוק משא וכאן דאין בו אלא תרנגולים תרנגול מטפס ועולה דרך ראש הכותל ועייל להלול. שם:

י **לפנים**. פי' אז פשיטא דאין נותנין לו ד"א דבמקום שאין מקורה אין דרך להניח שם כלום ופנוי הוא לפרק המשא אלא אפי' אם הקירוי הוא לחוץ לצד הפתח אפילו הכי כיון דחציו הב' הוא מגולה ופנוי אפשר לפרק ולהניח משאו מיד שם. רש"י: שם:

יא **אכסניא**. בדין זה דזבל שבחצר ואכסניא של מלך רבו הפירושים עיין בסמ"ע ובש"ך שהאריכו בזה ומסיים הש"ך דצ"ע לדינא בהוצאת זבלים וע"ש:

סימן קעג

א **לחלוק**. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קע"ה:

ב **לחלקן**. פירוש לחתכן מכרך אחד לשנים לצורך החלוקה הוא בזיון משא"כ כשמחתכן ומחלקן לב' חלקים לצורך עצמו לית ביה בזיון. סמ"ע:

ג **לכולם**. הטעם פרש"י דבההיא הנאה דשמעי להדדי לחלוק ליטול כל א' חלקו ואינן חפצין עוד בשותפות גמרי ומקני אהדדי כדי שלא יהי' עוד עיכוב בדבר. שם:

ד **דרך**. אע"פ שאין דרך אחר אלא זה רשב"ם בש"ס עיין בתשובת רש"ך ס"ג סימן צ' וק"ט ובתשובת מהרשד"ם סי' רנ"ח. ש"ך:

ה **חלונות**. עי' בסמ"ע שהעתיק לשון הטור במה שמבאר ומפרש בענין זה וכת' דכאן מיירי בדלא חלק בשומא ועילוי ומ"ה יכול לבנות נגד חלונו של חבירו אע"ג דמאפיל עליו לגמרי כו' ע"ש (והט"ז השיג עליו וכת' דנ"ל ברור דאחין שחלקו מיירי ג"כ בעילוי ושומא ולא מיירי כאן במאפיל עליו לגמרי וע"ש):

ו **מקודם**. הטעם דמתחלה הי' הכל של אביהן ולא הי' עליו שם מזיק במה שעבר דרכו או העמיד סולמות מזה לזה משא"כ עתה דנכנס או מעמיד בחלק השני ומזיקו ומ"ה מסיק דאם ב' קנו מב' דהיו מזיקין זה לזה אז גם אלו הלוקחים קנו זכותן ועומדין במקומן. סמ"ע:

ז **הכרם**. פירוש דמיירי בדעלו אהדדי וכמו שכתב לפני זה עכ"ל הסמ"ע והיינו מעות או שטח קרקע וכ"כ הרא"ש וב"י ופשוט. ש"ך:

סימן קעד

א **לו**. פי' ויכול לומר נחלוק בגורל וס"ל דאין בזה מדת סדום דיש לו זכות בזה אם יפול לו הגורל בין שתי השדות הרשות בידו שלא יחליף עמו אם לא בדמים יקרים מ"ה יפילו גורל אולי יגיע לידו אותו זכות וז"ל הטור מיהו אם פקח הוא יכול לומר אני אתן בה כך וכך מעט יותר משויו או אתם תקחוהו בכך והם לא ירצו בה ותשאר לו באותו סכום עכ"ל. סמ"ע:

ב **ספק**. ובתחלה יטילו גורל ואם נפל בצד המיצר שלו לחלקו הרי טוב ואם לאו אכתי לא זכה השני בחלק שאצל מצר חבירו אלא פסקינן כל דאלים גבר דשמא קי"ל כרש"י עכ"ל המרדכי והרמ"א קיצר ועיין בתשו' מהרשד"ם סי' תס"ג. ש"ך:

ג **שומעין**. ול"ד למ"ש הט"ו בסימן קע"א ס"י די"ל לא ניח' לי במתנה כו' שאני הכא דלאו מתנה מקרי דזה ניח' ליה בזיבורית כדי שיהיו שדותיו סמוכות זו לזו יותר משיקח לחלקו העידית. סמ"ע:

ד **מצר**. ר"ל דיש לו שדה א' אצל א' משדה השותפות ומבקש לחלוק כל שדה לארכה שאז יגיע עכ"פ חצי חלקו סמוך למיצר שלו משא"כ כשיחלקו שדה נגד שדה אפשר שיפול לגורלו שדה הרחוק' משדהו שיש לו וכ"כ הטור עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דלדעת הרמב"ם בס"א צריך ליתן לו כל השדה שאצל מצר שלו והטור קאי לדעת ר"ת וק"ל:

ה **כא'**. לשון הטור אם יש ב' אחים וא' בכור חולקין נכסי אביהן לשלשה חלקים וחלק האמצעי הוא ודאי של הבכור עכ"פ ויפילו גורל על ב' החלקים החיצונים ואיזה שיעלה לגורלו יטלנו עם חלק האמצעי שבצדו ויהיו ב' חלקיו יחד וילפינן לה מקרא דכתיב פי שנים דמשמע ב' חלקיו יהיו בפה א' וחלק א' וס"ל להרמב"ם דאפי' אם חלק האמצעי הוא יותר טוב מב' חלקי הקצוות אפ"ה יטלנו הבכור דאל"כ קרא ל"ל הא בלא"ה דינ' הכי לדעתו בס"א דכופין בזה על מדת סדום. סמ"ע:

ו **היבם**. ואע"ג דהתורה קראו בכור היינו לענין שיטול ב' חלקים ולא לענין שיטלם יחד. שם:

ז **בכור**. ומינה דביבם אפי' בשוין אינו נוטלן יחד לדעה זו. שם:

ח **אלו**. ז"ל הטור כגון שיש להן ב' שדות והא' ב' ידות על חברתה והפשוט מצרן להגדולה יכול לומר אחלוק עמך כדי שיגיע חלקי קרוב לשדה שלי שם:

ט **מרובעת**. עי' בתשובת מהר"א ששון סי' קכ"ט:

י **תנו**. זהו לדעת המחבר כמ"ש בס"א אבל לדעת הרמ"א בהג"ה שם ה"ה הכא דא"י לומר כן וסמך הרמ"א על מ"ש שם. סמ"ע:

יא **לכוף**. (הל' משמע דאפי' בשוין ותימ' דהא המחבר פסק בס"א דבשוין כופין ע"מ סדום והטור כת' זה בשם הרא"ש דס"ל כהי"א שם ובמ"מ כת' ג"כ דברים אלו וכת' בזה דדינו כיבם וברישא בשנים שקנו כאחד כת' דדינו כבכור והוא ניחא דרמז בזה דמיירי שא' עדיף מחבירו דהדין בבכור דאף בזה יש לו יפוי כח להרמב"ם ומשום הכי בסיפא בג' שקנו כו' דא"י לכוף כיון דאינן שוות אבל על המחבר קשה למה כת' בסתם. ט"ז):

סימן קעה

א **מטבע**. לאפוקי מקצת טבי ומקצת תקולי ופרש"י יש זוזי שמשקלם קל וצורתם יוצא בהוצאה והורגלו בה יותר מצורת זוזי אחר אף שמשקלם יותר ואותן שמשקלם יותר חביבין למי ששוקל מנה או פרס במאזנים. סמ"ע:

ב **לראיה.** (ק"ל למה צריך ראיה דאי בשביל שאם יהי' הכחשה ביניהם זה אצ"ל ותו דאפי' בעד א' המסייע די לו דהא אף בלא עדים אין עליו רק שבועה וכמ"ש הרמ"א בסי' קפ"א ס"ב לענין לעצמי אני מציל ממילא עד המסייעו פוטרו משבועה כמ"ש בסי' ע"ה וי"ל ע"פ מ"ש הרמ"א בסי' פ"ז ס"ו דבמקום שצריך מגו לא מהני עד המסייע וה"נ כיון דשותפים הם ואין להם חזקה וע"כ באם יש הכחשה ביניהן אינו נאמן אלא מצד מגו דלא היינו שותפים או מגו דהחזרתי להכי לא סגי כאן בעד א' המסייעו. ט"ז):

ג **החלוקה.** דאיגלאי מלתא למפרע שחלוקה בטעות היתה כן כת' הסמ"ע וכת' הש"ך דזה אתיא כדעה ראשונה שבסי' קע"ד ס"ה ויש לתמוה למה לא הביא דעת הי"ח וע' בב"י בל' הרא"ש וצ"ע עכ"ל. ונ"ל מאחר שכאן לא הי' האח שם בשעת השומא כ"ע מודים ודו"ק:

ד **אחים.** עיין בש"ך שהביא מ"ש הג"א ס"פ הכונס עובדא דהירושלמי באריסיה דבר זיזא אפקיד גבי חד בר נש ליטרא דדהבא כו' ע"ש שהאריך בזה ומסיק וכת' ז"ל א"כ כל היכא דאירע עובדא כה"ג שדיין א' פסק כך ונתן החציה ליורשים גדולים ואח"כ פסק דיין אחר להיפך הוי ספיק' דדינא אי הגדולים צריכין ליתן לקטנים ואי תפסי קטנים מן הגדולים לא מפקינן מינייהו וכן בכל דוכתי היכא דאירע כה"ג וע"ל ס"ס ס"ב עכ"ל:

ה **לבטל.** ע"ל סי' רפ"ח ס"ב ובהג"ה שם:

ו **אפותיקי.** או שלא הגיע חובו אלא כשיעור שדה א' דאז א"י לדחותו שיגבה חצי חובו מהשני כמ"ש הט"ו בס"ס ק"ז א"נ כגון שהשני נטל חלק ירושתו במקום אחר דאין הבע"ח מחויב לגבות חובו במקומות אחרים כמ"ש הט"ו בסי' קי"א וכאן קצרו וסמכו אמ"ש במקום מקור הדין עכ"ל הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש): דין מצרנות

ז **ללוקח.** כלל טעם דמצרנות שבסי' זה הוא מדכת' רחמנא ועשית הטוב והישר למדנו ממנו שחפץ הש"י שיעשו בני אדם זה עם זה לפנים משוה"ד כגון זה דאף שקדם הלוקח וקנה שדה א' כיון שאפשר לו לקנות במקום אחר ובעלי שדות שסביב שדה זה הנמכר יש טיבותא וניחותא בקנייתם לנפשם כדי שיהיו שדותיהן סמוכים זה לזה מש"ה תקנו חז"ל שיכול א' מבעלי השדות אלו לסלק הלוקח והן נקראים מצרנים מטעם שעומדים בשדותיהם על מצר שדה הנמכר והתחיל הט"ו דינו בא' מן האחים כו' עכ"ל הסמ"ע וע' בתשו' מהר"א ששון סי' פ"ט ועי' מדיני מצרנות בתשו' ן' לב ס"ג סי' מ"א וס"ד דף ס"ג ובתשו' ראנ"ח סי' פ"ב ק"ו קי"ד קי"ט וקכ"ה ובתשו' ר"מ אלשיך סי' קמ"ח:

ח **מסלקו.** אף אם כבר קנאה המצרן השותף מסלקו ולאפוקי מפרש"י שכת' הרא"ש משמו דדוק' אם באו יחד לקנות אז השותף קודם אבל אח"כ א"י לסלקו והרא"ש לא כ"כ ע"ש ובזה יתיישב תמיהת הסמ"ע על המחבר למה כת' האי דינא בשם י"א דלא מצא

מי שחלק על זה ודוק נ"ל ומעשה בא לפנינו בא' שנשבע לחבירו למכור לו קרקעו ובא המצרן לסלקו וטען המוכר מאחר שאתה רוצה בה לא אמכרנה כלל שהרי לא נשבעתי רק לחבירי ופסקנו כיון שעדיין לא הי' קנין בדבר יכול המוכר לחזור בו ויחזיק הקרקע לעצמו ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' רצ"ט עכ"ל הש"ך (ואם אחד מבני המשפחה יכול לסלק ללוקח עיין בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קס"א):

ט **כלל**. (ומשמע בתשובת מיי' שם דאם תלה הקנין בכך תחלה ואח"כ בא המצרן לסלק הדרא ארעא למריה אם ירצה. ט"ז):

י **מוכר**. כ' הסמ"ע והיינו דוק' בדלית ליה פסיד' למוכר במכירתו להמצרן שהוא רוצה לקנות בכל ענין כמו הלוקח דאל"כ אין זה בכלל עשיית הטוב והישר ואפי' בדלית ליה פסיד' לא תקנו דין מצרנות על המוכר רק על הלוקח שימשוך ידו מקנייתו וממיל' יצטרך המוכר למכרו להמצרן וכמ"ש הט"ו מסכ"ג והלאה ע"ש עכ"ל וע' בתשו' מהר"א ששון סי' פ"ט:

יא **המצרן**. לסלקו ול"ד לפירות שאכל קודם שבא המצרן דא"צ לשלם דהתם לא קלקל השדה שהיא עומדת לאכול פירותיה למי שהשדה בידו משא"כ זה שקלקל משוויה ואין המצרן צריך ליתן לו טפי מדמי שוויה. סמ"ע:

יב **שיעבוד**. ואפי' אם כבר נתן המצרן מעותיו ללוקח וכ"ש כשעדיין המעות ביד המצרן דאז אין פסיד' לבע"ח דיכול ליקח דמי הלואתו מהדמים שהכין המצרן ליתן להלוקח. שם:

יג **ראיה**. דהלוקח הוא מוחזק בה ובזה נרא' דכ"ע מודים אף להחולקים בכיוצא בו כמ"ש הטור שאני הכא דאין דרך העולם למכור בפחות משוויה ובודאי משום חביבותיה דלוקח זה בעיניו מכרה לו בפחות. שם:

יד **ונוטל**. והא דכת' בסנ"ד אבל אם אמר על שוה ק' בר' אינו נאמן עיין בב"י שכת' דיש לחלק וסבר' נכונה היא ובא"א דף צ"ב ע"א כת' דכאן איירי דקבל עליו אחריות מפורש בר' והוא טוען שעשו קנוניא. ש"ך:

טו **בודאי**. לכאורה נרא' דגם ברישא כשאין עדים מיירי שטוען המצרן שיודע בודאי דקנוניא הוא דאל"כ לא היו מתקנים להשביעו מספק והט"ו כתבו כאן ללמדנו דאע"פ שיש עדים שמעידים שנתן לו ר' וה"א דלא מצי להשביעו אפילו אחר הסילוק קמ"ל מיהו אין זה מוכרע די"ל דדוקא בכה"ג דיש עדים ללוקח נוטל כל הדמים תחלה בלא שבועה אלא שאח"ז יכול להשביעו היסת ולא תקנו היסת רק בטענת ברי כמ"ש בסי' ע"ה ושאר דוכתי מש"ה כתבו דמיירי בטענת ודאי אבל ברישׁ' דאין עדים והלוקח בא ליטול

כפל והוא נגד הסבר' ודרכי הקנייה י"ל דאפי' אין המצרן טוען ברי אפ"ה תקנו שלא יוצי' מהמצרן כ"כ עד שישבע וכמו שתקנו שבועה בנק"ח בשותפין ואריסין וכיוצא בהן אף שאינן טוענין ודאי דחששו דמורי היתרא לנפשם ה"ה לוקח זה י"ל דג"כ מורי היתר כיון שהוא לקח תחלה וכדי שישאר השדה בידו עכ"ל הסמ"ע (וכ"כ הט"ז וז"ל המ"מ נסתפק כאן אם משביעין אותו אפי' על הספק כיון שיש רגלים לדבר וכן נרא' עיקר דכבר פסק הרמ"א כן בסי' ע"ה ס"ג בכ"מ שיש רגלים לדבר) והש"ך כת' דרב"י והרב המגיד הסכימו דדוק' בטענות ברי משביעו וכן נרא' עכ"ל:

טז **שומת**. עיין בסמ"ע שהניח דין זה בצ"ע וגם הש"ך האריך להשיג על הרמ"א דהוצי' כן מהריב"ש והא לית' דאין כונת הריב"ש כן כו' ע"ש דמסיק ז"ל א"כ אם בא הבע"ח לטרוף והשט"ח שלו קיים אין המצרן יכול לסלקו עד שיתן לו שיעור כי חובו וכמ"ש הריב"ש וכן עיקר עכ"ל (גם הט"ז כתב דהאי פסקא תמוה מאד וע"ש):

יז **שיתקיימו**. משום דיכול המוכר או הלוקח לומר שאין זה המצרן נוח לי לתלות בו בקיום התנאי. סמ"ע:

יח **לכתחלה**. עיין בב"י ובד"מ ותמצא מוכח ומבואר דלדעת תלמידי הרשב"א כל שבאין כאחד אפילו אין המוכר רוצה למכור אלא לא' אין האחר רשאי לקחתו לנפשו עד שיתן חלק גם להאחרים עמו ובע"כ של המוכר ולפ"ז מ"ש הרמ"א מיהו לכתחלה כו' ר"ל לאפוקי אם כבר קדם וקנה מהן. שם:

יט **חולקין**. פי' הש"ך דאפי' לכתחלה יכול למכור הכל לא' (וז"ל הט"ז וי"ח ס"ל דלאו בביאתם תלי' מילת' ויכול המוכר לברר א' מהן למכור לו אבל כל שאינם באים ביחד כ"ע מודים דיכול למכור לא' מהן ומלשון הרמ"א משמע דאפי' לדעה הראשונה אם עבר המוכר ומכר לא' אין האחרים מסלקין אותו אף שבאו ביחד ואין מחלוקת רק לכתחלה כיצד יעשה עכ"ל):

כ **גזם**. * צ"ע דבסי' ר"ה ס"ז כתב הרמ"א די"ח וס"ל דאם הפחידו לאו כלום הוא דעביד אינש דגזים ולא עביד וכאן סתם כדעת המחבר שם:

כא **הרבה**. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קכ"ה וקכ"ו ובסי' א"א דף צ"ב ס"א:

כב **שתי**. נ"ל פשוט דתלוי הכל בשתי שדות ואפילו לקחן מאחד יכול לסלקו מא' מהן ומ"ש המחבר א' שלקח משנים לרבותא כ"כ דאפ"ה א"י לסלקו מחציו ומ"ש בסל"ו שהרי היא והאחרת קנה כא' ר"ל כל האחרות והראיה שהרי התחיל מכר כל נכסיו וסיים שהרי היא והאחרת. ש"ך:

כג **המוכר**. לרבותא כת' המוכר קרקע דל"מ אם שנים מכרו לשנים דיכול לסלק לא' מהן אלא אפילו בא' שמכר קרקע לשנים יכול לסלק לא' מהן. שם:

כד **אשתו**. עיין בתשובות ראנ"ח סי' פ"ב דף קכ"ו ע"ד:

כה **כלום**. דבעל בנכסי אשתו חשוב כלוקח ונחשב שלו ואין לה כח למחול המצרנות. סמ"ע:

כו **וסילק**. עיין בתשובת ן' לב ס"ד דף ע"ז:

כז **שקנה**. שהרי הלוקח ראשון זכה בהשדה קודם שבא זה לקנות שדה זו הסמוכה לה. סמ"ע:

כח **רשאי**. הטעם משום חשד וע"ל סי' קפ"ה דכת' הטור בשם הרשב"א דאפילו במקום דליכא חשדא נמי אין השליח יכול לקנות לעצמו משום דידו כיד בעה"ב ואין הדבר יוצא לרשות אחר נרא' דהיינו דוקא התם דהמוכר בא לחזור בו משא"כ הכא דלהמוכר אין בזה נ"מ וגם שם מיירי שקצץ המוכר לו בד' דינרין דלא שייך חשדא מש"ה קאמר שם טעם דלא יצא מתחת ידו כן כת' הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה):

כט **לסלק**. הרמב"ם מסיים בזה וז"ל שהרי מכר ואין לך מחילה גדולה מזו ור"ל דהי' לו למנוע מלילך בשליחות זה שלא יאמרו מחלת מצרנותך כיון שבעצמך מכרתיהו לו ואף שהטור כת' בשם גאון דלא כהרמב"ם מ"מ רבוותא הסכימו לדבריו וכמ"ש הב"י לכן סתם ופסק כוותי'. סמ"ע:

ל **בעד**. ול"ד למ"ש הט"ו בסי' קי"א סי"ז דאם חתם המלוה בשטר מכירה שקנה לוקח מהלוה דיכול אח"כ לטרוף ממנו שאני התם דאין לו אלא שעבוד בעלמא עליו וי"ל שסבור שיפרע לו במעות או בדברים אחרים אבל זה דומה לעורר על השדה והוא חתום עליו בעד שנתבאר דינו בר"ס קמ"ז דאין שומעין לו ע"ש. שם:

לא **ויש חולקין**. והב"ח פסק דא"י לסלק להיורשים דממילא ע"ש ואין אלו אלא דברי תימא ופשט דברי הטור הן כפי פירוש הרמ"א ודלא כב"ח. ש"ך:

לב **שלא**. דאילו באחריות אמרינן דמכרה לו דאין דרך נותן מתנה לקבל עליו אחריות וכדי שתשאר בידו כתבה לו בלשון מתנה וכמ"ש הט"ו בסנ"ד. סמ"ע:

לג **וכנ"ל עיקר**. עי' בתשו' מהר"א ששון סי' קצ"ג:

לד **מסלק**. בטור כת' ז"ל ואפילו היכא דקנו מיניה דבר מצרא ללוקח ראשון מסלק ללוקח שני עכ"ל ולא מצי לוקח שני לומר למצרן או שתקת שתוק ואי לאו מהדרנא שטרא ללוקח ראשון דכיון דאין לו ריוח בהחזרה אמרינן לכי תהדר וכמ"ש בסי' קי"ח וקי"ט ע"ש. סמ"ע:

לה **תחזור**. אהגבהו הב"ד קאי אבל בהגבהו הלוה מעצמו לבע"ח שזה קי"ל דאין השומא הדרא וכמ"ש הט"ו בסי' ק"ג ס"י אם כן גם זה המצרן שיסלק לבע"ח א"צ להדר שדה להלוה. שם:

לו **נראה**. טעמו כיון דקי"ל דעדים שראו הקנין כותבין השטר להמצרן בשם המוכר אם כן פשיטא דא"י המוכר לומר להמצרן לאו בעל דברים דידי את ואפי' לא כתבו השטר בשם המוכר מ"מ בע"ד דידיה הוא דהא אי בעי הוי כתב בשמו. שם:

לז **בדוכתיה**. ר"ל אפי' לשלחו וליתן לו הרשאה שיעמוד במקומו לסלק הלוקח ויהי' השדה להמצרן א"י להעמידו אם לא שיקנה לו חלק באותה שדה עצמה הסמוכה שבא המצרן מכחה ואע"ג דבסי' קכ"ב וקכ"ג אמרינן דלא בעינן אלא שירשהו אג"ק איזה שיהי' שאני התם דלא עדיף קרקע זו מאחרת ומסיק המחבר וכתב אבל למהוי בדוכתי' כו' פי' אם המצרן הוא טרוד ואינו פנוי להשתדל מעות או לילך מיד לסלק להלוקח וירא לנפשו פן יאבד זכותו בעברו הזמן שנתנו לו חז"ל לסלק בו הלוקח ומעמיד זה במקומו שיניח מעותיו בב"ד ואח"כ יבא בעצמו לסלקו בכה"ג אפי' לא הקנה לו שום קרקע אלא עשאו שליח בעדים סגי ליה בהכי וע"ד שנתבאר ר"ס קכ"א עכ"ל הסמ"ע וכן הסכים הש"ך לפירושו זה ודלא כהב"ח שפי' דדוקא שיהי' של המורשה הא אם ישאר להמצרן יכול להרשות ולישנא דש"ס לא משמע הכי וע"ש דכתב עוד דל"ק מסי' קכ"ב די"ל דס"ל להרמ"ה כיון דהרשאה היא תקנת חכמים דשליח שוויה כדאיתא בפוסקים ובר מצרן נמי תקנתא היא הוי כתקנתא לתקנתא דלא עבדינן (ועיין בט"ז מה שישב בזה דל"ק מסט"ו ע"ש):

לח **בכעין**. מלשון זה משמע דס"ל אפילו לא יהי' לו הפסד בשינוי מטבע אלא קצת טרחא יותר במעותיו שאינן חריפין כ"כ אפ"ה א"י לסלקו עד שיתן לו כעין מעותיו ממש אבל הטור חולק בזה וכת' שלא נרא' כן מדברי הרמב"ם והרא"ש אך הב"י כת' שאין כונת הרמב"ם כן ועד"ר שם הוכחתי שראיות של הטור הן שרירין וקיימין והדין עמו דדוקא במוכר אמרו כן דתקנת הטוב והישר לא תקנו אהמוכר מצד עצמו דהא י"ל אי בעינא לא אמכרנה כלל עכ"ל הסמ"ע (וכן הוא דעת הט"ז בדברי הטור כן עיקר להלכה ע"ש):

לט **רואין**. דבשלמא גבי קרקע י"ל דזה של המוכר חביב בעיני טפי משא"כ בבהמה ומטלטלין דמצויין לקנות בשוק ואין קפידא בהן דהא יכול לקנות אחרים תחתיהן. סמ"ע:

מ **לסלקו**. פי' אפי' אם הלוקח רוצה לבנות עליה בתים וכ"כ הטור ז"ל לפי שחשובה הנטיעה טפי מבתים ע"כ ונרא' דהוא משום דהאילנות מושרשים ועומדים בקרקע טפי מבתים ומינה דאם הלוקח רוצה לנטעה והמצרן בא לבנות עליה בתים דאין בה דינא דב"מ דומיא דזריעה ובתים כ"כ הסמ"ע (והט"ז כת' דדבר תמוה הוא זה דלא מצינו שחשו חכמים אלא דעדיף דבר יישוב משאינו יישוב אבל בשני דברי יישוב רק שא' עדיף מהשני לא בטלו

בשביל זה דין מצרנות דאל"כ הל"ל בש"ס רבותא דאפילו ביישוב יש חילוק בין נטיעה לבתים ותו דא"כ בטלת דין מצרנות דכל לוקח יאמר שרוצה לנטען וא"כ בטלת ישר וטוב ומאי דנקט הטור לפי שחשובה הנטיע' כו' היא לראיה בעלמא שאין נטיעות בכלל זרעים דהא מצינו שחשוב אפי' מבתים אבל אם הלוקח רוצה לנטעה והמצרן לבנות אין נראה לבטל משום זה דין מצרנות דהא גם הוא עוסק בישובו של עולם עכ"ל) ועיין בתשובת ראנ"ח סי' פ"ב מדף קכ"ה ואילך וסי' קכ"ה:

מא **רכב**. כשהדקלים תכופים וסמוכים עד שזה כמו שוכב על זה נקרא רכב דקלים. סמ"ע:

מב **גומא**. נ"ל דגרסי' גמא בלא וי"ו והוא מלשון קנה וסוף קמלו דמתרגמינן גמא דבמקום שגדלים הקנים א"י לזרוע ולצרפו לשדות שבכרם לאפוקי אם הי' ביניהן גומא ושחת דיכול למלאותן עפר ולצרפן יחד. שם:

מג **בסוף**. אבל בהמעט שקנה תחלה המקח קיים ואפי' קנאו ביותר לא אמרינן דנקנס להמוכר שעשו קנוניא יחד ולבטל מקח הראשון או להכריח להמצרן שיקנה אותו המעט ג"כ בדמים שנתן הלוקח אלא הלוקח צריך לעמוד במקחו באותו המעט והטור הוסיף וכת' דאפי' שתק המצרן מתחלה ולא התרה בהלוקח שלא יקנה המעט כדי להיותו מצרן אח"כ כי אסלקך אפ"ה יכול לסלקו עכשיו מהנשאר וגם נרא' דבניכר ערמתו יכולים המצרנים מתחלה לסלקו גם מאותו המעט אע"פ שעדיין אינם מצרנים וכן מדוקדק מל' הטור. שם:

מד **שהבליע**. פי' דאם לא הבליע אף שהמתנה היא כמו זאת שמכר לו הרי הוא מצרן אבל אם הבליע אז דוקא אם היא שוה יוכל המצרן לסלקו ואם אינה שוה אף שהבליע לא יהא אלא מכר וא"י לסלקו. ש"ך:

מה **זכותו**. דהמצרן י"ל לכך אמרתי לו לקנותו כדי שימכרנו לו בדמים הראוים דאם באתי אני לקנותו מהמוכר יעלנו עלי בדמים כיון שאני מצרן וחביב עלי כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת ראנ"ח סי' קכ"ה:

מו **בעל כרחו**. כת' הסמ"ע דצ"ע דהא בסל"א כ' בנמלך המוכר בבן המצר כו' דא"צ קנין משמע דדוקא באימלך ביה המוכר הא אימלך ביה הלוקח אפילו א"ל זיל זבין דלא בעינא ליה לא הוי מחילה בלא קנין ובד"מ משמע דלא קי"ל כהמרדכי בדין זה ע"ש ותימא על הרמ"א שכת' כאן סתם (וכ"כ הש"ך דודאי דברי הרמ"א בזה תמוהין דחש ליחידאה ע"ש) ונראה דכונת הרמ"א הוא בזה דאם א"ל אקנהו ואתן אותו לך והמצרן השיבו לא בעינא ליה קנהו לעצמך אז זכה הלוקח דהרי בזה אין לו להתנצל ולומר לכך אמרתי לך

כן כדי שתקנוהו בדמי שווייה דהא הלוקח רוצה לקנותו בשמו וליתנו להמצרן אח"כ ואפשר דגם כונת המרדכי כן ואתי שפיר עכ"ל:

מז **כגון**. וכ"ש אם מחל לו בפי'. סמ"ע:

מח **ומשתמש**. ר"ל או משתמש בו. שם:

מט **באותם**. ר"ל בדמים שקנאו לוקח אבל כשא"ל למכור סתם לא מהני מטעם הנ"ל דירא שיעלה בדמים נגדו. שם:

נ **בדין**. ואם נודע לו בחול המועד והביא מעות מיד אחר המועד אינו מפסיד שאע"פ שדנין בח"ה מ"מ אין ב"ד קבוע בו כשאר הימים כ"כ בתשובת מבי"ט סי' (ס"ו) [פ"ו] ועיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' פ"ד ובתשו' ר"מ אלשקר סי' קי"ח ובתשובת ן' לב ח"ג סי' ס"ג ש"ך:

נא **שנתגלה**. (הב"י הביא תשובת הרשב"א דאפילו לא נעשה כרוז עדיין מ"מ כל שנמכר בקנין ועדים קלא אית ליה אם לא שנתכוונו להעלים הדבר. ט"ז):

נב **איימו**. ע"ל סי"א בהג"ה ועמ"ש שם ס"ק כ':

נג **אחרת**. עיין בתשובת ר"מ אלשקר סי' קי"ח ובתשו' ר"ל ן' חביב סי' ס' וס"א באריכות ובתשובת מבי"ט סי' כ"ו וח"ב סי' קס"ח ובתשובת מהר"א ששון סי' ר"ה ובתשו' רשד"ם סי' רצ"ז:

נד **רוצה**. פי' דלמא יודעים הקרובים בודאי שהמצרן רוצה לקנות לכך יודיע להם לשאול את פיהם אם יודעים הם שרוצה המצרן לקנות וע"כ כתב רוצה לשון יחיד וכן כונת הע"ש במ"ש והם יודיעו לו ר"ל דהקרובים יודיעו להמוכר ובסמ"ע לא הבין דברי מהרא"י והע"ש כן ודחק עצמו בפי' רוצה לשון יחיד. ש"ך:

נה **והאחרת**. בסי"ג בהג"ה כתבתי דנראה דאם אין לו אלא ב' שדות ומכרן לאחר דיש בהן דין מצרנות דשכיח הוא דהמצרן ג"כ יקנה אותן ולפ"ז מ"ש המחבר כאן היא והאחרת כו' ר"ל כל האחרות (וכ"ד הש"ך כמ"ש בשמו בס"ק כ"ב ע"ש) והל' לא משמע הכי כ"כ הסמ"ע (ודעת הט"ז שאין חילוק בין שנים או יותר דגם בשנים יש לחוש דבתוך כך ימלך הלוקח ויפסיד המוכר ע"ש שכתב ז"ל וכן משמע מסקנת הסמ"ע וא"ל ממ"ש הב"י ס"ס זה וז"ל הלכך אם כל א' רוצה לעמוד בשלו קונים אותו ביחד ושמין ביניהם כמה דמי הבית כו' ש"מ דאינו מועיל להאח' שקנ' הבית והחנות להחזיק שניהן אע"פ שאין השני מצרן אלא לאחד מהם התם לא קנו עדיין שום אחד מהן ועכשיו רוצים לקנות משא"כ כשכבר קנה האחד שניהם אין המצרן לאחד מהן יכול לסלקו כנלע"ד ברור עכ"ל ואין חילוק בין כשלא היו כלם במקום א' ובסדר אחד להיות כלם במקום אחד ובסדר א' מורי הרב זלה"ה ובס' בני אהרן סי' כ"ז והכריע כן מתשובת מהרש"ך ח"א סי' מ"ג. בני חיי):

נו **לבן**. צ"ע לדינא בא' שמכר קרקע שלו לבנו ובא בעל המצר לסלקו אי יכול לסלקו דהבן יכול לומר דזהו ישר וטוב שאני מחזיק אחוזת אבותי ולזה הדעת נוטה לכאורה וצ"ע עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קכ"ו. ש"ך ותמוה בעיני וכי גרע זה מאם מכרה לבן אותו שקנאה וכ"ש זה וא"ל דהש"ך כ"כ לדעת היש מי שחולק הא אין נפקותא מזה לדינא דהא בלא"ה בכל מקום דאיכא מחלוקת בין הפוסקים קי"ל דהדין עם הלוקח שהוא מוחזק ודו"ק:

נז **ואם**. נ"ל שהוא כמו ואפילו אם בא אדם אחר כו'. ש"ך:

נח **יכול**. הטעם דלא מקרי בעלים אלא כשמכרה המוכר לאותה שקנאה ממנו דאל"כ אין לדבר סוף. שם:

נט **מהעובד כוכבים**. אע"ג דחוזר ומשכירה אפי' לאותו עובד כוכבים מ"מ יכול לומר אריה אברחא מהגוף כ"כ הב"י ע"ש המרדכי בשם תשובת מהר"מ ואם קנה מצדוקי שקורין קראים האריך בתשובת מהראנ"ח סי' קכ"ה וצדד ג"כ דאין המצרן יכול לסלקו ע"ש. שם:

ס **בצד**. בת"ה מבואר שראובן קנה בית מלוי ומצר שמעון לאותו בית הוא בדרומו. ובצפונו דאותו בית דר בו עובד כוכבים ונמצא שבית זה שקנה מלוי עומד באמצע בין ביתו של שמעון ובין בית העובד כוכבים ובא שמעון לסלק לראובן וטען ראובן אנכי מגן לך מהעובד כוכבים. סמ"ע:

סא **שוכר**. עיין בראי"ש פרק לא יחפור (בבא בתרא דף כ"א) ובמע"מ פרק הגוזל בתרא ובתשובת מהר"מ אלשיך סי' פ"ו ואם קנה מהעובד כוכבים בית שאצל ישראל הי' יכול להשכירו לעובד כוכבים אבל לא למכור מהרש"ל פ"י דב"ק סי' ק"ד וע"ש דאזיל לטעמיה עיין בתשו' ן' לב ס"ג סימן קי"ח ובתשובת רמ"א סי' פ"ו ובתשובת מהרשד"ם סי' רל"ג וסי' רפ"א. ש"ך:

סב **ישראל**. פירוש אע"פ שבדיני עובדי כוכבים לא הוי שלא כדין. סמ"ע:

סג **בפחות**. (עיין בתשובת מהר"ם בוטון סי' כ"ב ובמהרשד"ם חח"מ סי' רל"ג וסי' רס"א דנרא' משם שאף אם בן המצר הוא שותף בקרקע קצת יכול למכור לעובד כוכבים ע"ש ואל תשיבני מהא דאמרינן דשותף עדיף ממצרן היינו בדליכא פסידא למוכר אבל במקום דאיכא פסידא למוכר אפשר דאין לחלק. בני חיי):

סד **נחלתו**. פירוש ומתוך כך מעלה שכרה. רבינו ירוחם הביאו הב"י. ש"ך:

סה **יפה**. בב"י הביא בשם בעל העיטור דרע ויפה דקאמר ר"ל דניכר לכל שהוא רע או יפה אבל רע לזה ויפה לזה או איפכ' לא ע"כ ונרא' דליכא מאן דפליג ע"ז כ"כ הסמ"ע

וכת' הש"ך מכאן נרא' באחד שעקר דירתו לעיר אחרת ומכר ביתו שהי' לו בעיר שיצא ממנה לאחד מבני אותה העיר דאין בן המצר דאותו בית יכול לסלק ללוקח דהא בסי' ק"צ סי"ב כתב הט"ו דזה מקרי מוכר שדהו מפני רעתה עכ"ל:

סו **עצמו**. פירוש ולא אמרינן דהי' יכול לישאל על הפתחים. סמ"ע:

סז **אין**. מפני שלכל אלו צריך מעות במהירות ואין שהות להודיע להמצרן ודומה לזה כת' הט"ו בסי' ק"ט לענין נכסי יתומים שמוכרין בלא הכרזה לשלם חובות כאלו. שם:

סח **טען**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' רכ"ח:

סט **גזלן**. פירוש וכגון זה מיקרי ספק שהרי טוען הלוקח שמא גזלן אתה או אריס אתה או ממושכן שדה זו בידך ופשוט הוא רק שבסמ"ע לא הבין כן. ש"ך:

ע **אריס**. כת' הב"י שנרא' מהעיטור וכ"פ התוספות והנ"י דמי שהוא אריס בשדה וקנה שדה הסמוכה לה אין בעל השדה שהוא אריס בה מסלקו ואע"פ שהגוף שלו ול"ד למ"ש בסנ"ח דלוה מעכב על המלוה כו' דבאריס בתי אבות מיירי דכיון דא"י לסלקו ה"ל כשותף. שם:

עא **ראיה**. פירוש ואם לא הביא ראיה נשאר הלוקח בהשדה ואפילו שבועת היסת א"צ לישבע שהרי מספק יכול לטעון כן גם בטור לא נזכר בזה שום שבועה עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך ע"ז וז"ל משמע מדבריו דאף אם טוען ברי א"צ לישבע כיון דהי' יכול לטעון כן מספק וגם מדכת' גם בטור כו' משמע דס"ל דאפילו בברי הדין כן והוא תמוה דמאי איכפת לן במה שהי' יכול לטעון ספק מ"מ עתה שטוען ברי ישבע היסת וזה א"צ לפנים ועוד דהא כי טוען מפני המס מכר לי דהי' יכול לטעון שמא מפני המס כו'. ואפ"ה כשטוען ברי צריך לישבע אבל האמת יורה דרכו דהט"ו סמכו אמ"ש בסמוך דאם לא הביא ראיה ישבע הלוקח דה"נ אם טוען ברי דצריך לישבע ואין חילוק בין דין זה לדין דטוען מפני המס כו' ע"ש באורך:

עב **יכול**. היינו שהי' לו לבא לב"ד ולומר להן שדה זו שלי היא אלא שזה גזלה ממני ואני אסלק הלוקח ואתן לו מעותיו מהיום. סמ"ע:

עג **ליתומים**. משום דלא שייך למימר בהו דהן ימצאו לקנות במקום אחר דלאו בר הכי הם כ"כ הסמ"ע וכת' הש"ך דאפילו יש להם אפוטרופוס. ראנ"ח סי' קי"ד ע"ש:

עד **שאינם**. דיכול אביהן לטרוח עבורם לקנות להן במקום אחר. סמ"ע:

עה **אין**. אפילו אם המצרן ג"כ אשה או יתום מרדכי בשם מהר"מ עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' פ"ד. ש"ך:

עו **ידועים**. פירוש שידוע שיש לה ממון שאין לבעלה רשות בו דמצי למימר לנפשי קניתיהו דאל"כ מה שקנתה היא כאילו קנה בעלה. סמ"ע:

עז **ביחד**. פירוש וידוע שיש לה ממון בפני עצמה שאין יכולין לסלק אותה משום הכי גם לבעלה אין יכולין לסלק כיון שבמקח אחד קנאוהו ביחד עכ"ל הסמ"ע:

עח **האשה**. והקונה מן היתומים עיין בתשובת ראנ"ח סי' קי"ב שכת' דדינו כקונה מן האשה ודלא כריב"ש ע"ש ובסי' צ"ה וסי' ק"ו קי"ד קי"ט וקכ"ה. ש"ך:

עט **דלית**. הטעם מפורש שם דלפי שאין לה מי שיפקח בעסקיה רצו חז"ל שיהיו מעשיה קיימין כדי שיקפצו בני אדם לקנות את שלה אבל במהרי"ו סי' צ"ט פסק דיש בזה משום דינא דב"מ ע"ש ובד"מ. סמ"ע:

פ **שותף**. וה"ה שוכר לדעת הרא"ש ומור"ם שם ועיין בתשו' ראנ"ח סי' י"ט שכת' דאפילו יש למצרן היזק ראיה מבית זה אפ"ה א"י לסלק האשה ע"ש שהאריך וכת' עוד שם שהריב"ש סי' ס"ט חולק על דין זה וסיים כיון דהפוסקים חולקין ע"ז המע"ה והלוקח חשיב מוחזק ועיין בתשובת רש"ך השייכים לספר ב' סי' כ"ז ובתשובת מהר"א ששון סי' קכו. ש"ך:

פא **זכה**. אבל אם קדם המצרן וקנה אין השותף זה יכול לסלקו אא"כ הוא שותפו באותה שדה כמ"ש בס"ה. סמ"ע:

פב **חולקין**. וכת' מהרא"י וכיון דאיכא בזה פלוגתא דרבוותא הדין עם הלוקח שהוא נקרא מוחזק כיון שקנינו קנין מן התורה וכת' עוד די"ל אפילו לדעת החולקין היינו דוקא כשיש להלוקח בית דירה או שדה ולא בא לקנות אלא מפני דדחיקא ליה שעתא ורוצה להתפרנס ממנו דבזה י"ל דבזה"ז אין אנו בקיאין שפיר באומדן דדחיקא ליה שעתא אבל היכא דלית ליה ללוקח בית כלל י"ל דכ"ע מודים דלית ביה משום דינ' דב"מ ועוד מסיק שם דאם ידוע הוא דהלוקח יכול לקנות בית במקום אחר אף שאותו בית הוא קטן וצר ובא לקנות זה שהוא מרווח כדי צרכו אית ביה משום דדב"מ ע"ש ובד"מ. שם:

פג **זכה**. כת' הסמ"ע דהב"י והכ"מ כתבו בשם העיטור דת"ח מסלק להשכן וכ"כ הגהות וצ"ע למה השמיט בעל הש"ע דעתן (ונרא' לי דעכשיו אין לנו דין ת"ח ומ"מ לכתחלה ימכור לת"ח אפילו בזה"ז) (ט"ז):

פד **שדר**. וכ"כ הרמ"א בסי' רנ"ג סט"ו ע"ש:

פה **שחולק**. צ"ע דלא ראיתי מי שחולק ומה שנרשם בצדו רש"י פרק המקבל ליתא. ש"ך:

פו **והבנין**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קכ"ז וקכ"ח ובתשוב' ראנ"ח סי' פ"ז מדף קכ"ה ואילך. שם:

פז **מצרן**. פירוש הלוקח מפני שאלו נחשבים כשותפים בקרקע זו יחד ושותף באותו קרקע מסלק להמצרן כמ"ש בס"ה. סמ"ע:

פח **זכות**. עיין בתשובת ר"א ששון סי' קכ"ח בדינים אלו ובישוב דברי הרא"ש בזה והביא שם דברי מהר"י ן' לב מ"ש בזה ועיין בתשובת ן' לב ח"ב סי' י' וסי' י"א האריך מאד בדינים אלו ובישוב דברי הפוסקים. ש"ך:

פט **הבית**. עיין בסמ"ע שהאריך להשיג על הרמ"א בדין זה במה שכת' שפשיטות בשם הרא"ש דאין בעל העלייה יכול לסלק להמצרן וזהו לא נזכר בתשובת הרא"ש ואדרבא פשט לשונו שם משמע דיכול לסלקו וצ"ע וכן הסכים עמו הש"ך וכת' דגם בתשוב' ר"א ששון סי' קכ"ח הקשה כן ע"ש (גם הט"ז כת' דנ"ל עיקר דבעל העלייה יכול לסלקו דהוי כשותף גמור דהא יש לו שליש בקרקע כמ"ש בסי' קס"ד ס"ה):

צ **שנתבאר**. (עיין בט"ז מה שהקשה בזה ממשכנתא דבסכ"ח והגאון ח"צ ז"ל בהגהותיו שם יישבו וכת' דלק"מ דלא דמי משכנת' להכא כלל ע"ש):

צא **שבעולם**. עיין בתשובת מהרי"ט סי' ט"ו ובתשובת רש"ך השייכים לס"ב סי' כ"ז:

צב **ועבדים**. פי' אם יש לו מטלטלים או עבד בשותפות עם אחד והשותף רוצה למכור חלקו לאחר אין ביד זה השותף עמו לסלק האחר דדוקא בקרקע שהוא קנין עולם תקנו דין מצרנות משום הטוב והישר ולא בהני אם לא שאין דעת זה נוחה עם הלוקח שקנאן כדמסיק הרמ"א דאם נראה לב"ד כו'. סמ"ע:

צג **בבתים**. (נ"ל דאם אינם סמוכים ממש אלא יש קצת דרך הילוך בני אדם ביניהם אין כאן דין מצרנות וכן משמע בב"י לפי הטעם שכתב בשם הראב"ד שבבתים יש מצרנות משום שדרכן לחברן בפתחים וזה לא שייך כאן. ט"ז):

צד **במקומות**. ז"ל הטור ובמקומות שבב"ה כת' הראב"ד מן הדין יש בהן דין מצרנות שהן כקרקע אע"פ שאין מתקבל על הדעת כו' והעתקתי כל זה כדי לצרף סברות אלו כו' עכ"ל הסמ"ע והיינו ע"פ מ"ש הרשב"א שצדד לצרף דעת ר"ת ומביאו ב"י וד"מ אבל אין נ"ל מדברי הרשב"א ראיה דהרי לא כתב שפשט המנהג שלא כר"ת וגם לא הי' בזמנו הרבה החולקים על ר"ת לכך נראה עיקר כמ"ש הת"ה סי' של"ח דהוא בתראה ומביאו ב"י וד"מ שאין לצרף דעת ר"ת כיון דכולהו רבוותא דחו דברי ר"ת לגמרי דלא נהגינין כוותיה וגם שכן מנהג פשוט ע"ש וגם משמע מדברי רשב"א שלא צירף דעת ר"ת אלא לפלפולא בעלמא ולא להלכה למעשה ע"ש. ש"ך:

צה **הענין**. עוד יש חילוקי דינים דב"מ במקומות שבב"ה כתבם הב"י וד"מ והשמיטן המחבר והרמ"א ז"ל וע"ש. סמ"ע:

צו **קברו**. דין זה נתבאר בי"ד ר"ס שס"ו ולקמן ס"ס רי"ז ע"ש:

צז **נראה**. היינו ע"פ מ"ש בד"מ שאין הכרח בדברי ב"י לדחות דברי מהרי"ק ולפע"ד דברי הב"י נכונים דכיון דמהרי"ק לא כ"כ אלא ממשמעות דברי הרמב"ם ובאמת לא משמע ברמב"ם מידי א"כ נקטינן דאין דינא דב"מ במטלטלי כלל וכת' בתשובת מבי"ט ח"א סי' קמ"ד דמי שרוצה למכור שט"ח שלו לאחר בפחות קודם הזמן יכול הלוה לכופו למוכרו לו בסך זה והביא ראיה מכאן ואינה ראיה כלל עוד הביא שם ראיות אחרות שאינן ראיות כלל ומן הסברא נרא' שא"י לכופו שיוכל המלוה לומר לפלוני אני רוצה להנות ולא לך ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' קצ"ג ובתשוב' ן' לב ספר ד' דף ס"ג עכ"ל הש"ך:

צח **מתנה**. הטעם דניחא ליה לנותן להיות להמקבל זכרון במתנתו שנתן לו שעשה עמו טובה וכן ניחא ליה למקבל להיות לו לשם שמפני עבודתו הטובה נתן לו מתנה זו והב"י כתב עוד טעם אחר סמ"ע:

צט **יש**. דודאי ערמה הוא ביניהן וע"ל סי"ח. שם:

ק **נותן**. הטעם כת' הב"י דממ"נ אי מתנה היא לית בה דינא דב"מ ואי לקוחה הוא אין דרך המוכרים לקבל עליהן אחריות יותר ממה שקיבלו מהלוקח ואע"פ שאינו שוה כ"כ פעמים שאדם קונה מנה במאתים עכ"ל. שם:

קא **הפקר**. כגון שדות של מלך ושרים דניחא להו שיבאו אנשים לחרוש ולזרוע אותן וליתן להם מס בכל שנה כפי מנהגיהן וז"ש אם ימצא כמוהו במקום אחר יכול לסלקו פירוש אפילו בלא דמי שווין אלא המצרן נותן חק המס כמו שקיבל עליו המחזיק ומ"ש וא"נ א"י לסלקו פירוש בלא נתינת דמי שווין אבל בנתינת דמים נראה דיכול לסלקו דלא יהא אלא לוקח ודוקא במתנה אמרינן בסנ"ד דלית בה דינא דב"מ מטעם דנתבאר שם וזה לא שייך הכא מיהו אינו מוכרע די"ל הואיל דמתחלה החזיק בה זה בהיתר כיון דלא נמצא כמוהו תו לא מצי המצרן לסלקו בע"כ אפילו בדמי שוויה. שם:

קב **אין**. דלכך נקרא משכנתא שהוא שוכן בכולה ועדיף ממצרן דאינו שוכן אלא מצד אחד לחוד כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קכ"ח ובתשובת ן' לב ס"ד דף ס"ג ודף ע"ג:

קג **המלו'**. ע"ל סנ"א בהג"ה וצריך לחלק בין משכנתא לאם הי' שלו לגמרי וצ"ע. ש"ך:

קד **במרתף**. בנ"י כת' דאפי' למ"ד דהמלוה שממושכן בית בידו מסלק המצרן שקנה קרקע שבצד אותו הבית וכמ"ש הרמ"א בס"ס שאח"ז שכן נ"ל עיקר אפ"ה מודה בזה דדוקא התם שהבית הממושכן עומד על הקרקע שבצדה וכאילו הכל אחד הוא משא"כ במרתף שתחת הבית או בית אחר עומד ע"ג קרקע שלא הלוה עליו שאין לזה המלוה שייכות בה כלל ע"ש וגם בד"מ כתוב דין זה דמרתף אחר שפסק תחלה דיש למלוה דין מצרן עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דזה תמוה מאד דהיאך יהי' מצרן טפי בקרקע שבצדו מקרקע שתחתיו ממש ותו דהא כ' הב"י בזה וה"ה אם יש בית א' שאינו ממושכן אצל זה הממושכן אין למלוה עליו זכות משום דינא דב"מ ומש"ה פסק גם במרתף שאין למלוה עליו זכות וא"כ כיון דפסק רמ"א בסנ"ח דבצדו יש זכות כ"ש בזה שתחתיו ואין בידי אלא לומר דכת' רמ"א כן למאן דס"ל בשדה סמוכה שאין למלוה דין מצרן אבל למה שפסק דיש לו דין מצרן כ"ש בזה עכ"ל):

קה **המשכונא**. עיין בתשו' ראנ"ח סי' פ"ב מדף קכ"ה ואילך ותמצא נחת וע"ש עוד בסי' ק"ו קי"ד קי"ט קכ"ה ובמהרשד"ם סי' רכ"ח ש"ך:

קו **להוציאו**. הב"י לטעמיה שכת' דהרמב"ם חולק במ"ש או ממושכן כו' (כמ"ש בסמ"ה) ולית' דאפשר דה"ק שמא ממושכן שדה זו בידך והלוה יחפוץ לקנות השדה שעל מצר שלו וזה דעת הרמ"א שכ' לעיקר דיש למלוה דין מצרן ובסמ"ה הסכים לדברי המחבר עכ"ל הש"ך ודעת הסמ"ע והט"ז דלא הכריע כן הרמ"א אלא לענין שאם קנה המלוה שדה הסמוכה שאין המצרן מסלקו אבל לא לענין שהמלוה יסלק לאחר שקדם וקנאה וע"ש בדבריהם מה שביארו בזה:

קז **לשכרו**. ע"ד שכתבתי דלהרא"ש יש בו דינא דב"מ דשכירות ליומא ממכר הוא. סמ"ע:

קח **לו**. והעלה בתשובת ן' לב ח"ב סי' מ"א דבחזקת חנות או בתים לכל הדעות אין בו משום דינא דב"מ כשרוצה למכור החזקה לאחר ע"ש באורך וכ"כ בתשו' דברי ריבות סי' נ"ט שפסקו כל גדולי הקדמונים החכמים השלמים קדושים אשר בארץ המה וגם אחרונים כולם הסכימו דבשום חזקה לית בה משום דינא דב"מ וכן הוא בתשובת מהר"א ששון ר"ס פ"א וסי' קכ"ו וקכ"ז ובתשובת מהרשד"ם סי' רכ"ח וע"ש עוד בסי' רע"ז רצ"ז ורצ"ט ועיין בתשו' מהרש"ל סי' מ"ג ובספרו יש"ש פ' שור שנגח את הפרה סי' ל"ג ופ' הגוזל בתרא סי' כ"ד שפסק ג"כ דאין בשכירות דינא דב"מ דלא אמרי' בכה"ג שכירות ליומא כו' ועיין בב"ח ועמ"ש סי' שי"ג ס"ג וסי' ש"י וסי' של"ד עכ"ל הש"ך:

קט **שחולק**. וז"ל הש"ך ומ"ש בסמ"ה או שוכר אתה מיושב במ"ש בסנ"ח (כמ"ש בשמו ס"ק ק"ו ע"ש) ואין אנו צריכין לדוחק של הסמ"ע (והט"ז האריך בדין זה דמצרנות בשכירות עיין שם):

קי **שותף**. להי"א שכת' הרמ"א לפני זה דיש בשכירות דינא דב"מ בלאו ה"ט דשותף הוא קודם לכתחי' כל שלא קדמו האחר והמחבר כ"כ לשטתו עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' קע"ט:

קיא **לשלו**. ואפילו קנה חבירו את חלקו מסלקו אידך מחלקו כ"כ הב"י ולדעת מור"ם אתי שפיר אבל דברי הב"י סתרו אהדדי דהא פסק דאין השוכר מסלק לאחר כמ"ש בסעיף ס"ג ויש ליישב בדוחק. ש"ך:

סימן קעו

א **שטר**. [הסמ"ע כת' בשם הע"ש דאם כתבו העדים בשטר שקבלו עליהן בח"ח ובשד"א מהני ולא ידענא מאי בעי עונש שבועה וחרם לקיום הקנין הא יש חילוק ביניהם כמ"ש הרמ"א בסי' ר"ט ס"ד אלא נ"ל דבלשון חיוב תליא מלתא שנתחייב אחד לחבירו לעשות כן וזה מהני לכל מילי כמ"ש בסי' ס'. ט"ז]:

ב **חבירו**. ר"ל לשם שותפות אבל לא שיהי' שלו דא"כ יהי' זה כחליפין דלא מהני במטבע כ"כ הסמ"ע [וכת' הט"ז ז"ל לא ידענא מאי קאמר דחליפין היינו לקנות על ידו מיד אחר אבל משיכה במעות כדי לקנות הן עצמן ודאי מהני ע"כ והגאון ח"צ ז"ל בהגהותיו שם כת' ליישב דברי הסמ"ע דה"ק אבל לא שכל אחד ימשוך מעות חבירו שיהי' שלו דא"כ ה"ל הפוכי מטרתא והרי הם כאילו לא משכו כלל דמה לי אם המנה שחור הי' של ראובן והלבן של שמעון כמו שהוא קודם המשיכ' או איפכא כמו שהוא לאחר המשיכה מ"מ אין לאחר זכות בשל חבירו ומלת במטבע שכתוב בסמ"ע הוא ט"ס וכצ"ל בחליפין ולא מהני וק"ל עכ"ל] (ועיין בתשובת רשד"ם סי' ק"ע וקע"ח ורע"ד):

ג **נשתתפו**. כ' הסמ"ע דר"ל שנשתתפו בהנחת ממונם שעירבו יחד והתחילו כו' ואז מהני גם בזה דא"י לחזור להבא עד זמן שקבעו ביניהן בתחלה משא"כ כשלא הניחו ועירבו ממונם ביחד אלא כל אחד התחיל לקנות מממונו בפ"ע דלא מהני שלא יוכלו לחזור להבא ע"כ (ועמ"ש הט"ז בזה) וז"ל הש"ך ואפילו לא קבלו בק"ס מהני וכן אם נשתתפו שעירבו המעות ולא התחילו לישא וליתן אפילו קבלת קנין לא מהני דקנין במטבע לא מעלה ולא מוריד דאין מטבע נקנה בחליפין ומ"ש הסמ"ע בס"ב בעירבו פירותיהם ולא דמי לעירבו מעותיהן יחד כו' אינו ר"ל דהתם צריך קנין ומהני אלא דהתם

עירבו לחוד לא מהני בלא התחילו לישא וליתן וה"נ קנין פירות כהתחילו לישא וליתן במעות דמי ולהכי רצה להקשות כי היכי דבמטבע עירבו לחוד לא מהני בלא התחילו ה"נ עירבו לחוד בפירות לא מהני בלא קנין ומחלק דבמטבע לא שייך עירוב כו' עד כאן לשונו:

ד **משמירתן**. ע"ל סי' ע"ב ועיין במרדכי. ש"ך:

ה **ערבו**. כת' הסמ"ע דנראה דאפילו בלא קנין סגי כיון דכל אדם ניחא ליה בפירות שלו והם ערבים יחד עד שאינו ניכר איזהו של זה ואיזהו של זה מחשב קנין לענין שותפות ע"כ ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' רע"ט:

ו **לעולם**. מטעם זה משמע דס"ל דאפי' במה שהרויחו כבר יכולין לחזור כמו גבי דשלב"ל דקי"ל כר"נ דאף משבא לעולם יכול לחזור בו. ש"ך:

ז **צריכין**. פשוט הוא דקאי נמי אריש הסי' אשאר שותפין וכתבו כאן באומנות דהוא דשלב"ל וכ"ש שאר שותפין שמטילין לכיס וכן הוא בהדיא בב"י בשם הפוסקים בעל סברא זו עיין בתשובת רשד"ם סי' ק"ו קי"ד קנ"ג קנ"ד קע"ז וסי' שצ"ה ותי"ג. שם:

ח **שהתנו**. פירוש ואפילו במה שירויחו להבא. שם:

ט **לחזור**. פירוש אפילו בקנין אבל לא במה שהרויחו כבר דוקא בקנין. כן משמע מכל הפוסקים שמהם מקור דינים אלו ונראה מכל אלו הפוסקים שלא חלקו בין אומנין לשותפין כמו שמחלק הרמב"ן בפ"ק דב"ב. שם:

י **הבגדים**. ואם אומנתן הוא בכך שהחייטים רגילין לקנות בממון עצמן כו' והאורגים לוקחין שתי וערב ממעותיהן אף שעכשיו לא לקחו עדיין אלא נשתתפו בהמעות שלוקחין בו כו' ועירבו יחד מהני ביה הגבהה או משיכה ולא מקרו דבר שלב"ל כיון שהבגדים כו' מצוי לקנות דדוקא כשאומנתן הוא שנותנין להם שכר מתפירת בגדים שמביאין להם הבעלי בתים לעשות ולתקן באלו אמרו דלא מהני בהו קנין. סמ"ע:

יא **לאמצע**. רבותא קמ"ל דאפילו להבא א"י לחזור בהן אבל לשעבר מודה דא"צ קנין כ"כ מהרי"ק שורש ק"כ. ש"ך:

יב **ששמו**. פירוש אם שמוהו קודם הנחתן בשותפות וכוונו להיות הנחתן שוה ואח"כ נמצא שלא הי' שוה יש בו אונאה וקמ"ל דאף דכתיב כי תמכרו או קנה לא תונו והאי לאו מכר וקנין הוא מ"מ כיון דרואין דדקדקו להניח בשוה ה"ל כמכר. סמ"ע:

יג **מחשבין**. קמ"ל בזה דאף שעירבו סתם וגם לא באו לחשבון עד אחר זמן אפ"ה לא אמרינן דמחלו זה לזה אלא מחשבין הפירות כמה היו וכל אחד נוטל קרנו בראש. שם:

יד **חי**. (תמהני שלא הביא הרמ"א דעת ר"י והרא"ש דאפילו קנו לטביחה וטבחוהו באמת הוי ג"כ לאמצע דכיון דלא התנו תחלה אומדנא דמוכח הוא שכוונו שיהא הכל לאמצע (ט"ז):

טו **המטבע**. הטעם דאף אם הי' נשאר המטבע ביד כל אחד הגיע להן הריווח או ההפסד. סמ"ע:

טז **בפירות**. פירש הסמ"ע דהפירות בעין נתייקרו או הוזלו ואף דפירות עומדין לחלק מתחלה ועד סוף אפ"ה אמרינן דיטלו כל אחד בריוח או הפסד לפי מעותיהן ע"כ ועיין בתשובת מ"ע סי' קכ"ח ובתשובת מהרשד"ם סי' שע"ה ותמ"ב:

יז **דה"מ**. פירוש דאם מכרוהו חי הפחת לאמצע עיין בתשובת מהרי"ט סי' קכ"ח ובתשוב' רש"ך ס"ב סי' פ"ז ובתשו' רשד"ם סי' קע"ג ובתשובת מהר"א ששון סי' קי"ב. ש"ך:

יח **מביתו**. (עיין בט"ז מה שמחלק בזה כדי של"ת מסי' צ"ג סי"ג ועמ"ש הב"ח בזה בסי' צ"ג ובסי' זה ע"ש) וז"ל הש"ך עיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' י"ב מ"ש בזה שיהא ההפסד למחצה וצריך לשלם לשותף מביתו ונרא' מדבריו שם שהרמ"ה חולק על הרמב"ם בסי' צ"ג עכ"ל:

יט **המעות**. פירוש אף כשמכרוהו חי עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' קל"ו. ש"ך:

כ **שינו**. פירוש אפילו הסכימו יחד על השינו אפ"ה כל שלא עסקו בהעסק בענין שעלו במחשבה תחלה ה"ל כאילו לא נשתתפו יחד אלא כל אחד קנה בשלו ועד"מ מ"ש בזה. סמ"ע:

כא **שאומר**. תימא למה כתב זה בלשון יש מי שאומר והלא תוספתא שלימה היא והביאה הר"ן בגיטין ואין חולק עלה וכן קשה על הרמ"ה שהביא הטור שכתב ומסתברא כו' כאילו הוא מסברא ותוספתא ערוכה היא. ש"ך:

כב **הריוח**. ר"ל מהחוב עצמו:

כג **שכר**. דכל אחד עוסק ומשמר חלק חבירו בשכר שגם חבירו יתעסק וישמור חלקו ומה"ט כת' הרמ"א בהג"ה דדוקא שהתנו כו' דאז ה"ל כשכרו זא"ז בתחלת השותפות. סמ"ע:

כד **חנם**. והש"ך כתב דדין זה ליתא דאשתמיט מהרמ"א דברי התוספות והרא"ש ושאר הרבה גדולי הפוסקים דס"ל דאפילו שומר חנם לא הוי והביא תשובת מהר"מ אלשקר סי' ד' שגם הוא כ"כ ע"ש באורך ועיין בתשוב' מהר"מ מינץ סי' נ"ט ובתשובת רש"ך ס"ב סי' ק"ח ובתשובת מהרשד"ם סי' קכ"ז ובתשובת מהרי"ט סי' קכ"ג ובמהר"א ששון סי' מ"ו ופני משה ח"א סי' נ"ט ומהר"י צהלון סי' קל"ה:

כה **ביחד**. (פירוש בשעה אחת אף שכל אחד מתעסק בביתו וזה מוכח ג"כ ממ"ש אח"כ נתעסק כל אחד לבדו וע"כ היינו לבדו בשעה מיוחדת דבשעה אחת רק שהוא זה שלא בפני זה פשיטא דאכתי הוי שמירה בבעלים (ט"ז):

כו **הראשון**. עמ"ש הסמ"ע לחלק בזה דהש"ך כתב עליו דדבריו צ"ע וע"ל ס"ס ת"י (וכן השיג עליו הט"ז ע"ש וכתב עוד הט"ז שנשאל בראובן ששכר סוס משמעון על חדש אחד ואחר יום אחד שכר את שמעון עצמו עם כל הסוסים שלו על ב' חדשים ויהי בהיותם בדרך נגנב הסוס ששכר מתחלה והשיב דפטור ראובן דאע"ג דהתחלת השכירות הי' שלא בבעלים מ"מ כיון שאח"כ הי' שכירות מחדש בבעלים מפקיע שכירות הראשון וא"ל ממ"ש כאן דהראשון חייב כיון שההתחל' הי' שלא בבעלים שאני הכא דיש כאן שכירות חדש שסוס האחד לא שכר רק על חדש אחד ודמיא למ"ש בפרק השואל וכתבו הטור בסי' שמ"ו דאם שכר פרה מאשה ונשאת לו דאתיא שאילה בבעלים ומפקיע השכירות שלא בבעלים וה"נ דכוותיה עכ"ל:

כז **חלקו**. והט"ז תמה על פסק זה והניחו בצ"ע ע"ש):

כח **שבת**. דיכולין לשלחן לב"ד לשומן וה"ל כבגדי שותפין עצמן דאם הן בעין שמין להן לחלקן. סמ"ע:

כט **וגדול**. כתב הש"ך נראה דבגדול האחין אף בגדי שבת אין שמין והטעם דניחא להו דלישתמעי מיליה וזה שייך נמי בבגדי שבת שילבוש בגדי שבת נאים כדי דלישתמעי מיליה כשיעסוק עם הסוחרים אבל מדברי הרמב"ם פ"א ממלוה נרא' שהטעם שבגדי שבת שמין מפני שאין עולים ע"ד הבעלים להקנות בגדים מכובדים כאלו וכמ"ש הה"מ (וכ"פ בש"ע סי' צ"ז סכ"ו ואפילו להי"ח שהביא הרב שם דאף בגדי שבת אין שמין היינו דוקא התם כדמפרש טעמו דכיון שזכתה בהן משעה שלקחן אין לב"ח שעבוד עליהן וזה לא שייך גבי גדול אחין) וא"כ אף בגדול אחין שמין וצ"ע עיין בתשובת ר' בצלאל סי' ל"ח עכ"ל ועיין בתשובת רש"ך ח"א סי' קל"ט ובתשובת מהר"מ מינץ סי' צ"ט ובמהרשד"ם סי' קכ"ז ובספר לחם רב סי' ק"ט ובתשובת מהר"א ששון סי' קל"ד וקל"ה:

ל **המנהג**. דכל שהמנהג אינו כן ה"ל כהתנו אהדדי מתחלה וסמכו על המנהג. סמ"ע:

לא **ישתתף**. (נ"ל דאם נשתתף עם אחר ולא האמין הסחורות בידו רק שנותן לו חלקו בריוח עבור טרחתו שפיר דמי ולפ"ז מ"ש בסל"ט אם לקח שמעון כו' אצ"ל דמיירי דוקא בדיעבד אלא אפילו לכתחלה שרי (ט"ז):

לב **אחרת**. כת' הסמ"ע מדכת' בסעיף שאח"ז אבל אם נשתתף עם אחר מממון עצמו כו' משמע הא הוא עצמו אפילו בממון דעצמו אסור להתעסק כו' ולע"ד נרא' דכיון דאמר נשתתף מסתמא עסיק גם הוא דכל שותף עוסק אחד כמו השני ובודאי לכתחלה אסור לו להתעסק בסחורה אחרת אלא דשם לא קאמר אלא שאם עבר ונשתתף דל"ת

כיון דבמה שנתעסק בסחורה אחרת התרשל בעסק זה יהא הריוח לאמצע קמ"ל וכן פירש הב"י ועיין בתשו' רשד"ם סי' קס"ח ק"ע וק"צ ובתשו' מהר"א ששון סי' ק"צ וקל"ו ובתשו' רש"ך ס"ב סי' פ"ו ופ"ח ובתשו' ראנ"ח סי' מ"ד ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' שכ"ד עכ"ל הש"ך:

לג **תמיד**. לאפוקי אם לפעמים אינן מוכרין אותו בהקפה וכמ"ש הרמ"א בהג"ה היו קצת בני אדם מוכרין בהקפה כו' סמ"ע:

לד **והסכים**. משמע דיסכים עמו בפירוש אבל בשתיקה בעלמא לא אמרינן בזה דשתיקה כהודאה דמיא דהא יכול לומר דשתק מאחר דכבר עשאוהו ולא הי' בידו לשנות ועמ"ש הטור בסל"ד מדין זה. שם:

לה **שמכר**. או שנשתתף עם אחר עיין בתשו' ראנ"ח סי' ס"ה ובתשו' רשד"ם סי' ק"ל קמ"ח קס"ג קס"ח קפ"ב ושס"ח ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' של"ט ועיין תשובת שב יעקב חלק ח"מ סי' י"א ע"ש:

לו **לאמצע**. שהרי במעותיו הרויח וזה לא נתכוון בהשינוי לקנות לעצמו אבל כשהפסיד יכול חבירו לומר אלו לא שנית לא הי' לך הפסד. סמ"ע:

לז **שעבר**. עיין בתשו' ד"ר סי' קל"ד באם שהשותף הסכים עמו ע"י כתב אחר הקנייה צריך לשלם ג"כ חצי הפחת והוא פשוט ע"ש ועיין בתשו' רש"ך סי' קט"ז ובתשו' ראנ"ח סי' מ"ד וסי' ס"ד. ש"ך:

לח **התנו**. (ב' שנשתתפו והתנו עוד ביניהם תנאים אם יבטלו שאר התנאים לא יתבטל השותפות ואם אחד יבטל איזה תנאי לא יתבטל בשביל זה השותפות כי לא התנו שיהיו שותפים ע"מ כך וכך וגם לא אמרו שיהיו שותפים וגם שיעשו כך וכך ואם לא יעשו ישלם מה שהפסיד עד שיקפיד חבירו ויאמר אם לא תרצה לקיים אני מבטל השותפות ואז ב"ד יאמרו לו אם לא תקיים התנאים נבטל השותפות אפילו קודם הזמן. הרב המבי"ט ח"א סי' קנ"א ועיין בלחם רב סי' קי"ט שלכאורה נראה חולק ע"ש דאפשר שיש לחלק ביניהם ועיין בהרשד"ם סי' קס"ד. בני חיי להגהת הטור אות ל"ד):

לט **עדות**. כת' הש"ך דדברי הרמ"א הם שלא בדקדוק והעולה מהמרדכי כך הוא דהיכא דיש לשמעון עדות שעדיין חייבים לו חובות אלו אע"ג דלית ליה עדות שראובן פטרן אין ראובן נאמן לומר ברשותך פטרתי במגו דאי בעי אמר לא פטרתי דהוי מגו במקום חזקה דאנן סהדי דאין אדם מפסיד את שלו בידים אבל אם אין עדות שעדיין חייבים לו נאמן לומר ברשותך פטרתי במגו דלא פטרתי דהשתא לא הוי מגו במקום עדים די"ל שהן פרועין ולכך הרשהו לפוטרן וכן הוא באגודה בשם מהר"מ ובתשו' מיי' לס' נזיקין סי' י"ב מבואר יותר ע"ש וכ"כ מהרש"ל (פ"ה) [פ"ח] דב"ק סי' ס"א וגם הרב גופיה כת' בסי' שפ"ב דהיכא דהזיקו בודאי אינו נאמן לו' שברשות עשה אע"פ שיש לו מגו וא"כ

דברי הרמ"א כאן צ"ע ונרא' דאע"ג דאין ראובן יודע אם החובות פרועים או לא מ"מ כיון דליכא עדים שאינם פרועים נאמן לו' ברשותו פטרתי במגו דלא פטרתי היכא דליכא עדים שפטרן אבל אם ראובן מודה שאינן פרועים נרא' דחייב דהשתא הוי כמגו במקום חזקה דאנן סהדי כו' וכ' עוד מהרש"ל שם וז"ל ומ"מ יכול ראובן לומר אשתבע לי שלא צויתני לפטרו דלא גרע מיש לו שט"ח על חבירו די"ל אשתבע לי שלא פרעתיך כו' ע"ש בש"ך שהשיג עליו ומסיק וכת' ז"ל מיהו היכא דליכא עדים שלא פרע לו העובד כוכבים חוב זה ואיכא עדים שפטרו נראין דברי מהרש"ל די"ל אשתבעי לי כיון דאין ההיזק ברי א"כ כל זמן שאינו נשבע ואפשר שלא הזיקו כלל לכך צריך לישבע שעדיין החובות לא נתפרעו ושלא הרשהו לפוטרן ואח"כ משלם והיינו כפי מה שהיו שוים למכור כן הוא בתשובת מהר"ם שבמרדכי ואגודה ותשו' מיי' שם וכ"פ מהרש"ל שם ולא הוצרך הרב לבאר זה דלפי שסמך אמ"ש בסי' ס"ו סל"ב וכן צ"ל לקמן סי' שפ"ו ס"ב ע"ש עיין בתשו' מהר"מ מינץ סי' מ"ד עכ"ל:

מ **לעצמו**. משום דיש איסור בעסק סחורתן נמצא דהוא שינה להתעסק בדבר שאין דרך לסחור בו וכל המשנה ידו על התחתונ' סמ"ע:

מא **לחלוק**. והש"ך השיג על הרמ"א בזה וכת' דהעיקר כהעיטור שחולק וס"ל דהירושלמי (שממנו הוציאו דין זה) בלשון תמיה קאמר וכ"נ עיקר בירושלמי ב"ב פ' מ"ש למעיין שם וכ"נ דעת הב"י וכ"כ בפשיטות בתשו' הרמב"ן סי' כ"א ומביאו הב"י סי' קע"ו ס"ב ועוד קשיא לי על הרב דהא בירושלמי מדמה להדיא מציאה וגנב או גזל להדדי וא"כ מאחר דבמציאה קי"ל דהרי הוא לעצמו כמ"ש בסי' ס"ב ע"ש א"כ ה"ה הכא וצ"ע ושמעתי מגדול אחד שבלא"ה אין מורין למעשה כדברי הרמ"א בזה משום שהדין לא מסתבר כלל ששותף שגנב או גזל יחלוק חבירו עמו דאף הי"א בהגמ"ר והגהת מיימ' לא מיירי אלא שהגניבה היתה באופן שהיה חשש סכנה עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קע"ב ובתשובת הרשד"ם סימן קס"ח עכ"ל (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

מב **הזמן**. כ"כ הטור וס"ל דל"ד לפועל או מקבל עסקא לזמן שבסכ"ג דשאני התם דשם עבד עליו וכתיב כי לי בני ישראל עבדים משא"כ ב' שנשתתפו יחד ומתעסקים שניהם דאין שם עבד על שום אחד מהן כ"ע מודים דא"י לחזור ולא כב"י שכת' דלהתוספות והרא"ש יכולין לחזור. סמ"ע:

מג **מהשכר**. פירוש מהריוח ובש"ס יהיב טעמא דרווחא לקרנא משתעבד מיהו טעם זה הוא דוקא בשנים שקבלו עסקא מיד אחר דבו שייך לו' כיון שאנחנו חייבים כך וכך קרן לפלוני צריך להיות גם הריוח בידינו למלאות הקרן כשיחסר משא"כ בשותפין אבל

יש טעם אחר משום די"ל לא נחלק שום דבר אלא נרויח בו עד כלות הזמן ואף אם יאמר האחד אקח חלקי בקרן וריוח ועסוק אתה בשלך וקח לך הריוח יאמר לו השני מזלא דבי תרי עדיף וגם בש"ס יהיב האי טעמא לבסוף עכ"ל הסמ"ע עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קי"ג ובתשו' מהרי"ט סי' ק"מ ובתשו' רשד"ם סי' קנ"ח וקס"ט וסי' קע"ג ותמ"ג ולחם רב סי' ק' וקי"א ובני אהרן סי' ל"ה ול"ט:

מד **מוכרים**. פירוש כשאין אחד מהם אומר גוד או איגוד אבל פשיטא די"ל כן עיין בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' ק"ג ובתשו' מהרשד"ם סי' ק"ס ותי"א. ש"ך:

מה **הדיוטות**. פירש הסמ"ע דאפילו שלשתן הדיוטות לגמרי ואין פירושו כמ"ש הט"ו בסי' ג' דבכל שלשה איכא חד דגמיר וסביר דא"כ מאי רבותא הכא הא סתם ב"ד נמי הכי הוו וכ"כ הר"ן וכת' הש"ך ואם יש שטרות חולקין אותן הב"ד בשומא כן מוכח ממ"ש הב"י מחו' י"ז אחר תשו' הרשב"א שהרא"ש חולק ושהרשב"א מודה למעשה ע"ש עיין בתשו' רשד"ם סי' קס"ה עכ"ל:

מו **ושוים**. לאפוקי אלו ישנים ואלו חדשים. או אלו טבי ואלו תקולי וע"ל ר"ס קע"ה מ"ש מזה. סמ"ע:

מז **בטלה**. דזה י"ל עם אביכם נשתתפתי מפני שידעתי שהוא בקי במו"מ או טעם אחר ואין כן עמכם ונרא' דה"ה היורשים יכולין לחזור בהן ולומר אבינו נשתתף עמך ואנו אין דעתינו נוחה הימנך כ"כ הסמ"ע ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' ק"מ ובתשו' רש"ך ס"ב סי' י' וסי' ס"ו וסי' ק"מ וסי' קפ"ד ובתשו' רשד"ם סי' קנ"ג קנ"ז רט"ו של"ג ושס"ד:

מח **קבוע**. אבל באורנד"י ורחיים ששכרו מהשר א"י לדחות להיתומים והוא פשוט ועיין בב"ח ש"ך:

מט **עיקר**. עיין בס' באר שבע דף ק"ו ע"ג ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קס"ב וסי' ר"י וח"ב סי' קפ"ה. שם:

נ **באונס**. פירוש דוקא שהאונס בא מחמת שהלך בשותפות כגון שנסע מדעת השותף לעיר אחרת בעסק השותפות ועכבו נהר וכה"ג אבל אם לא הי' האונס מחמת השליחות כגון שחלה שם אין לו חלק דאם הי' כאן הי' ג"כ חולה וע"ל סי' קע"ז ס"ג. שם:

נא **אשה**. לפי שאין דרך אשה לצאת ולבא ומש"ה מסיק דהריוח לאשה לפי ערך כו'. שם:

נב **בגוד**. ע"ל סי' קע"א ססי"ד כת' הרמ"א די"א דאין גוד או איגוד בכה"ג דסוף יבאו לגבות המעות ואפשר דהרמ"א כ"כ לכל מר כדאית ליה עמ"ש שם ס"ק כ"ט. סמ"ע:

נג **ונתן**. (לכאורה משמע דבכל גווני מיירי ויש לתמוה כיון דהגיע הזמן ויכולים לחלוק למה יעכב עליו שישא ויתן עוד עמו וצ"ל דמיירי דהלואה זו נעשה אחר שנעשו שותפים נמצא אף דקבעו זמן בתחלה מכל מקום בעת שלקחו ההלואה ה"ל כאילו פירשו בהדיא שיומשך זמן השותפות עוד כיון שלקחו הממון לצורך השותפות וזה אינו שייך במי שנעשה ע"ק בעד שותפו שלוה מעות לצרכו לבד וה"ה אם בשעת קביעת זמן השותפות קבלו המעות גם זה הוא בכלל הקביעות זמן ואין אחד מעכב על חבירו ככלות הזמן מלחלוק אע"פ שנעשו אחראין זה לזה. ט"ז):

נד **מרויחים**. ומה"ט נראה דאף אם זה שרוצה לחלוק אומר אשלם חלק חובי מיד להמלוה יכול האידך לו' כיון שנעשינו אחראין זה לזה ה"ל כאילו נתחייבתי בכולו וקרנא להדדי משתעבד ומזלא כו'. סמ"ע:

נה **בשותפין**. ארישא קאי דהמקבל יכול לחזור בו ע"ז כת' דבשותפין אינו כן והרמ"א כת' זה לאפוקי מהב"י שדימה דינים הלנו קמ"ל דכאן בש"ע חזר בו ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קי"ג. ש"ך:

נו **אשה**. הריטב"א כלל קטן ואשה והרב כת' באשה וי"א לפי דלא מסתבר ליה כ"כ באשה כמו בקטן וכן עיקר דאשה כאיש דמיא. שם:

נז **נתבעין**. עיין בטור שכת' בשם הרמ"ה דאם הי' אחד מהן נתבע בקרקע ויצא חייב דלא מצי שותפו למסתר דינא מסתמא כיון דלא מחוסר גובייא ונרא' דהכל מודים בזה והרמ"א איירי כאן בתביעת ממון שמחוסר גובייא עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דדבריו תמוהין דה"ל להרמ"א לחלק בזה בין קרקע למטלטלים כמו שמחלק הרמ"ה אלא נ"ל דסתם כן כדעת המרדכי הטעם בנתבע דרגיל אדם דמשמט לירד לדין עד שיתבעוהו וזה כולל לכל נתבע וכן נרא' לי עיקר להלכה ע"כ):

נח **טענותיו**. והא דכ' רמ"א לפני זה דבנתבעין אינו מזיק לחבירו כלל צ"ל דשאני התם שהיו נתבעין מתחלה והנתבע חזר ותבע אותו באותו מעמד וצ"ע לחלק כך כי נ"ל לכאורה שהמרדכי פליג אהרא"ש ומי שיש לו שותף במדה"י וא"ל כתוב לשותפך שיקנה לי דבר אחד וישלח לי עם סחורתך וכן עשה ושלח לו וטבעה ספינתו עיין בב"ח מ"ש בשם תשובת רב האי והביאה ג"כ בתשובת רשד"ם סי' ק"ו דאחריות על ראובן באם שא"ל כן בפי' שהאחריות עלי אבל אם לא הזכיר לו אזי פטור מלשלם ע"ש עיין בתשובת רשד"ם סי' קנ"ג וקס"ב עכ"ל הש"ך:

נט **בעיר**. כת' הסמ"ע אבל אם הי' בעיר ויוכל לשנות בטענות אינו יכול להחרים שלא הלך בשליחותו וברצונו להדין שיש לזה טענה לו' ידעתי שילך ובשליחותי הלך אבל לתקוני שדרתיהו כו' וכמ"ש בסי' קכ"ב (והט"ז כת' ע"ז דתמוה הוא דאכתי יחרים על

שלא ידע מזה ונעשה באמת שלוחו בטענה זו אלא שעכשיו משקר ואומר לתקוני שדרתיך בטענה אחרת עכ"ל):

ס **עובד כוכבים**. וה"ה כשיש להן חוב אצל ישראל ג"כ הדין כן כ"כ הטור בשם הרא"ש ע"ש. סמ"ע:

סא **מציל**. נרא' דגם בכל הני צריך שיאמר כן בפני ג' כו' עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דאין זה נראה וכן משמעות הפוסקים דאף בינו לבין עצמו סגי וכן מבואר להדיא מתשובת הרשב"א שהביא בב"י מחו' י"ט וז"ל אם קבל הפרעון בפני עדים ואמר בפניהם לעצמי אני מציל זכה לו ואם קבלו בינו לבין עצמו נאמן לו' לעצמי הצלתי מגו דאי בעי אמר לא קבלתי ממנו כלום ע"כ וממ"ש הט"ו בסי"ח בחלוקת השותף אין ראיה דהתם מיירי שידוע שהמעות אינן שוים משא"כ הכא עכ"ל (וכן השיג עליו הט"ז בזה ע"ש):

סב **או**. פירוש דוקא או שמעון את לוי קאמר ולא גם שמעון את לוי דאילו פטר ראובן את שמעון ושמעון ללוי אין ראובן יכול להשביעו ללוי וכן מוכח מגוף דברי העיטור שהביא הב"י בסי' זה סכ"ד כו' עכ"ל הסמ"ע וזה לא נהירא דמה לו לראובן בפטור שמעון הלא יכול ראובן לו' ללוי אני לא פטרתיך ובאמת אף שלשון העיטור שבב"י משמע כהסמ"ע מכל מקום נרא' שטעות סופר הוא (וכן דעת הט"ז עיין שם מ"ש בזה) וכן הוא להדיא בעיטור עצמו אות ש' שתוף דף כ"ו סוף ע"ג וז"ל ומסתברא דאפילו פטר ראובן לשמעון משבועה ואי נמי פטר שמעון את לוי עדיין ראובן משביע ללוי אא"כ פטר הוא והבאים מכחו כו' הרי להדיא כדברי ומה שהקשה עוד בסמ"ע מסעיף י' דהמשתתף עם חבירו בסתם כו' לא ישתתף בה עם אחרים עיין בתשו' ראנ"ח סי' ס"ה תמצא ישוב לקושיא זו וחילק אם נתן השותף הג' המעות או לא עכ"ל הש"ך (והט"ז כת' דלא ידע מאי קשיא ליה דכאן עושה שמעון שותפות עם לוי בהסכמת ראובן ולא מיירי כאן אלא לענין פטור משבועה):

סג **לזה**. ע"ל סי' ע"ז שנתבאר דין זה וע"ל סי' ל"ו ס"ד:

סד **הודה**. פירוש כאילו הודה לחבירו וצריך לשלם גם לחבירו וכן אם הלך לו אחר שפרע לאחד המחצה אותו האחד צריך לחלוק קבלתו עם השני דידו כיד חבירו דמי ומה שקיבל בשביל שניהם קיבל וע"ל סי' ע"ז ס"ו ואפשר דהתם מיירי שנתפשר עם האחד ופשרה שאני. סמ"ע:

סה **לשותפו**. ע"ל סי' ע"ז שם נתבאר דדוקא כשלא נתחייב חבירו בהודאתו בכולו כגון שנתחייבו בשטר אחד כל אחד סך בפני עצמו והא' הודה שהשטר בתקפו והשני כופר ע"ש בס"ד ובס"ה. שם:

סו **לשלם**. עיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' כ"ה:

סז **כולכם**. ע"ל סי' י"ז ס"ד דמסיק המחבר וכת' ז"ל אלא יטענו כולם זא"ז עמ"ש שם. סמ"ע:

סח **עם**. כת' הט"ז דצ"ל אצל העו"ג:

סט **ישראל**. והש"ך כת' דדברי הרמ"א תמוהין דלא מסתבר כלל שישראל יתפוס אחד בעד חבירו דמאחר שהפסד יהי' גם על שותף השני האיך יוכל זה לתפוס ולגרום הפסד לחבירו שאינו חייב לו כלום כו' ע"ש שהאריך ומסיק ג"ל ע"כ נלע"ד לפרש דברי הרמ"א דמיירי שתפס דבר שאינו ידוע שהיא מהשותפות וטוען איני מאמינך שהוא מהשותפות והשותפין מודים זה לזה שהוא מהשותפות וטוען שאינו חייב לו כלום ובזה הדין כמ"ש הרמ"א עיין בתשו' הרשד"ם סי' קס"ז וצ"ע עכ"ל:

ע **צריך**. דסתם עובד כוכבים משקר ואין זה יכול להשביע מכח ספק ע"פ העובד כוכבים דאין נשבעין היסת רק על טענת ודאי וע"ל סי' ע"ה סכ"ה ובסי' קמ"ט סי"ח. סמ"ע:

עא **פרע**. אבל אם אינו מברר זה אף שמברר שהוצרך הוא לשלם לעובד כוכבים א"צ ראובן לשלם לו כלום דהא לא נשתעבד שמעון לעובד כוכבים אלא אם לא יפרענו היהודי וכל שהעובד כוכבים לא בירר זה אינו חייב לו שמעון מן הדין אלא בעלילה בא עליו ואין אדם נתפס על חבירו בעלילה וע"ל סי' צ"ג סט"ו מ"ש עוד מזה דיש לחלק. שם (עמ"ש שם ס"ק כ"ב בשם הט"ז ע"ש):

עב **יודה**. אבל א"צ לעשות שטר עליו לשמעון שנתחייב בדברים הללו כיון דגם שמעון לא נתן עליו שטר להעובד כוכבים משא"כ בדין שלפני זה. שם:

עג **שהתנה**. אבל אם לא הי' תנאי ביניהם היו חולקין הריוח אפילו הניח יותר מחבירו וכמ"ש הט"ו בסימן זה ס"ה. שם:

עד **הנשארים**. (כי אפשר שנתכונו לזה מתחלה ויוכלו לו' ס"ת דידן ממ"נ ואת אייתי ראיה דלא נתכוונו לזה. ט"ז):

עה **השטרות**. בתשו' הרא"ש מבואר שהשטרות היו ביד ראובן ותפסום הקהל מידו וכ"כ הטור לשון התשובה בסי' קנ"ח וכ"כ בד"מ כאן ומשמע ג"כ שם שהשט"ח היו נכתבין ע"ש ראובן לחוד אלא שהמעות הי' משל שותפות והיה החצי של שמעון ע"ש. סמ"ע:

עו **להסתלק**. מלשון זה משמע שקנו שום סחורה ביחד ואחד מהן רוצה להסתלק ואפי' חלקו אינו רוצה ליטול וכ"מ בסיפא דתשובה זו ע"ש אז אינו יכול כי אם יהי' הפסד בסחורה יפסידו אז יותר גם מה שמגיע על חלקו אבל אם רוצה ליטול חלקו יכול לחלק שלא מדעתם וכמ"ש בסי"ח והא דנקט הרבה שותפים אתי לאשמועינן אע"פ שאחד מהם נתרצה לו שיסלק א"י אלא מדעת כולן וכ"ש כשהם רק ב' אבל אין נראה לפרש

דהא דאמרינן דיכול לחלוק בלא דעת חבירו דוקא בשנים דשקולים הן אבל לא באחד נגד הרבה דבטלה דעתו דא"כ למה כת' מדעת כולן הא מדעת חציין נמי יכול לחלק אלא מחוורתא כדאמרן עכ"ל מ"כ. ש"ך:

עז **סחורה**. בד"מ מבואר דאיירי אפי' קבל הסחורה מחבירו בסכום ידוע והטעם נראה משום דמסתמא אמרינן דלא הי' דעתם שיתחיל השותפות כי אם שיוליכנה למקום אחר וכפי מה שישוה הסחורה אז יקבלנה עליו למחצית שכר ולא כע"ש שכת' דמיירי בקבלה סתם ושאם קצב לו מתחלה נתחייב בכל הסך ע"ש. סמ"ע:

עח **זל**. שם מסיים בזה וז"ל וה"ה אם נתייקרה הולכין אחר שעת הולכת הסחורה עכ"ל. שם:

עט **להוליכה**. נראה דמיירי שהלך שם בלא"ה לצורך עצמו מש"ה אין שומעין לו כיון דבלא"ה צריך להוציא על מזונותיו ולפמ"ש בסי' קע"ז לחלק בין עוסקים יחד בזמן אחד דאין להם מזונות ורפואה ובין אם עוסק אחד לבדו או בזא"ז דיש לו מזונות להמתעסק ע"ש י"ל דכאן ג"כ מיירי דבשעה שעסק זה בהולכה עסק גם השני בביתו לצורך השותפות עכ"ל הסמ"ע (וז"ל הט"ז נ"ל הטעם די"ל גם בביתך היית צריך למזונות ופשוט הוא דאם העסק גורם לריבוי מזונות ממה שמוציא בביתו ודאי צריך לשלם מהשותפות וא"צ לדברי הסמ"ע דאיירי שהלך לשם בלא"ה):

פ **האחרים**. במקצת ספרי המחבר אי' על האחים כו' וכך גורס בע"ש וגירסא מוטעת היא וצ"ל אחרים כמ"ש כאן גם דינא ליתא כמו שהוכחתי בסי' ס"ב ס"ק י"ז וי"ט ע"ש דדוקא בשטרות כיון שכתובים על שמו מוכחא מלתא דדידיה נינהו אבל בממון לא טענינן ליתמי מה דלא מצי אבוהון למטען וכ"מ בסמ"ע שם ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' קל"ד קל"ה וקל"ו. ש"ך:

פא **בכלל**. (עיקר הרבותא שם בתשובה באחד שהבטיח לחלק עם חבירו שכר והפסד קמ"ל דזה בכלל אבל פשוט שאם קנה שותף אחד לצורך השותפות משי ונחסר מהמשקל ההפסד לו לבדו דהשותפים ש"ש הן. ט"ז):

פב **שנתפס**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' ע"ו פ"ד ופ"ה ובתשובת רש"ך השייכים לס"ב סי' ח' ובתשו' רשד"ם סי' קפ"א ובתשו' רמ"א סי' מ"ו:

פג **חולקין**. עיין במהרי"ק שם דחילק בין אחר ובין בנו שהוא שליח שמחויב לפדותו וע"ל ס"ס קפ"ח דשם סתם כדעת החולקים ושם כתבתי הטעם לחלק ביניהן ע"ש כ"כ הסמ"ע והט"ז כת' דהכי קי"ל כדעת החולקין וכת' עוד מעשה בשנים שקנו בית בשותפות והתנו ביניהם שכל זמן שירצה אחד מהם להסתלק יותן לו דמי חלקו ואח"כ

הוקר הבית והיה נראה לכאורה שא"צ ליתן לו כפי ששוה עכשיו כמ"ש בא"ח סי' קנ"ד גבי ס"ת אבל באמת אין דמיון לשם כלל וצריך ליתן לו כל הדמים בעד חלקו מה ששוה כעת כמו שהוכחתי בביאורי לא"ח שם עכ"ל:

פד **לפדותו**. עיין בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קנ"ו דף קע"ב וצ"ע וע"ש עוד סי' קפ"ח ובח"ב סי' קכ"ג. ש"ך:

פה **שכיח**. ע"ל סי' קל"א ס"ז בהג"ה ולקמן סי' רכ"ה ס"ג:

פו **לקבל'**. משום הפסד ממונו הקילו בו כי מ"ש לא ישמע על פיך על ישראל גופו אזהר רחמנ' וגם על לפני עור כו' לא שייך הכא דעובד כוכבים לא מוזהר ע"ז רק שמדת חסידות הוא שלא יגרם שישמע על ידו אף מפי עובד כוכבים וע' בא"ח סי' קנ"ו עכ"ל הסמ"ע וע' בתשובת מהר"א ששון סי' צ"ה:

סימן קעז

א **המלך**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קל"ה:

ב **אחרת**. עמ"ש הט"ו ר"ס רפ"ז שאף דאמרו במי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו הגדולים את הנכסים כל השבח לאמצע מ"מ אם טרחו בגופן השבח לעצמן כו' ע"ש וה"נ דכוותיה עכ"ל הסמ"ע (וכ' הט"ז נראה דאומנות המלך הוא דבר מצוי ומעיקר' סמכא דעתיה ע"ז ויש להקשות ממ"ש הרמ"א בסי' קע"ו סי"ב דהוי כל שכן כאן באומנות הבא בשביל כולם אף שאינה מן המלך די"ל בזה ס"ל כהעיטור שהבאתי שם דגניב' לא הוי לאמצע ואותה דעה שהביא הרמ"א שם לא מחלק כאן בין אומנות המלך לאחרת וזהו סיוע למ"ש שם לפסוק כהעיטור עכ"ל):

ג **בחורף**. כת' הסמ"ע דאין חילוק בין הלך בזמנים הללו ברגליו או ישב בעגלה דהא למדו זה בש"ס מדאמרי' הכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים ושם לא חלקו ועיין בס' באר שבע דף ק"ד ע"ג:

ד **וי"א**. והש"ך כת' דנ"ל עיקר כדברי המחבר וע"ש:

ה **שותפים**. עיין בתשו' מבי"ט ח"א ס"ס קכ"ה ובתשו' רשד"ם סי' קס"א וצ"ע. ש"ך:

ו **ודוקא**. והסמ"ע כ' דנ"ל שאין לחלק בהכי אלא אפי' נזונין מהשותפות כל שעוסקים יחד מתרפא כל אחד משל עצמו ואם אינן עוסקים בהשותפות יחד אלא בזא"ז אזי כשחלה אחד בזמן התעסקו לבדו בהשותפות אם באונס מתרפא מהאמצע כיון שעוסק בשביל שניהן ע"כ (ועיין בט"ז שהשיג ע"ז ממ"ש בסי' קע"ו סמ"ה ע"ש דמסיק דדברי ב"י והרמ"א נראין נכונים וע' בתשו' רש"ך ח"א סי' קי"ו וקס"ב ולחם רב סי' ק"ט):

ז **מהאחים**. לשון הטור אחד מהשותפין כו' והב"י כ' דדוקא באחין שותפין מיירי דאל"כ כיון שהן שותפין במלאכתן ובעסקן מי נתן לו רשות שיסע מעסקו ללמוד ול"נ

דאיירי נמי בשותפים דעלמא וכגון שנשתתפו יחד לעשות כל אחד בזמן מיוחד ורצה א' ליסע ללמוד בזמן שעוסק חבירו בהשותפות. סמ"ע:

ח **יותר**. דנר לאחד נר למאה וה"ה לכיוצא בו א"צ ליתן לו כל צרכו רק לפי ערך. שם:

ט **פטור**. אפשר דהאי פטור ר"ל שפטור לשלם כל הנזק מכח הבטחתו אבל חלקו צריך לשלם מאחר שנתרצה למעשיו וזהו שמסיק הרמ"א וע"ל כו'. שם:

סימן קעח

א **ומחל**. כת' הסמ"ע דאפי' אם המוכסן אומר בפי' שמוחל בשבילו אפ"ה הוא לאמצע כל שלא אמר המוכסן כן מעצמו בלא בקשת אותו שנמחל לו דאל"כ ה"ל לחלק בזה מיניה וביה (פקיד שמבריח מכס האנס מן הנכסים הריוח שלו גם האחריות עליה דידיה הדר. ד"ר סי' קי"א ע' בספר בני אהרן סי' מ"ג מהרשד"ם סי' כ"א ובמהר"א ששון סי' כ"א מהר"י הלוי סי' כ"ג הראנ"ח ח"א סי' קכ"ב המבי"ט ח"א סי' ע"ג ובשניות סי' צ' וח"א סי' צ' וח"א סי' קמ"ט. בני חיי):

ב **לאמצע**. ע"ל סי' ע"ג ס"ו ובמהרש"ל בישש"ש פ"י דב"ק סי' מ"ה ובתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' ס' דף ק"ו וסי' קל"א ובתשו' מהר"א ששון סי' ר"א ובתשו' רשד"ם סי' י"א ושס"ד ובתשו' רש"ך ס"ב סי' ג' וסי' צ"ג. ש"ך:

ג **מעצמו**. כן הוא דעת הרא"ש וע' במהרש"ל שם ובס' א"א דף צ"ג ע"ד. שם:

ד **שותף**. ע' בס' פני משה ח"ב סי' מ"ב ובתשו' מהרי"ט סי' ק"ז ובתשו' הרמ"א סי' פ"ו:

ה **ליטע**. קמ"ל רבותא אף ששדה זו היו רגילין לזרוע והשותף הלך ונטעה לא מחשב כמשנה דידו על התחתונה אלא כיורד ברשות ונוטל בה שבח כאריס כאילו עשויה ליטע. סמ"ע:

סימן קעט

א **הידוע**. עיין בתשו' רשד"ם סי' י"א וסי' קס"ד ובתשו' מהרי"ט סי' ע"א ובתשו' רש"ך סי' קפ"ה:

ב **רב**. משום דשותפין לא קפדי אהדדי ואע"ג דכתבתי בסי' קנ"ז דבזמן רב רגילין להקפיד מ"מ כיון דניכר וידוע הוא דדבר זה בשותפות היה עדיין היא בחזקת שניהן ואמרינן דלא קפדי עד שיוודע שחלקו עכ"ל הסמ"ע ולא כת' שם כלום (א"ה ע"ש בפרישה סי"ג שם תמצאנו) ונראה שכוון למ"ש הטור שם ושהו ברשותו זמן רב כו' והיינו כמ"ש התוס' ריש ב"ב דבשהה זמן רב רגילין להקפיד ויכול לטעון לקוח ואיני מבין מ"ש הסמ"ע כיון דניכר כו' דמה בכך שהי' של שותפות כיון שרגילין להקפיד והגע עצמך היכא שהי' ידוע שהוא של חבירו לבדו נאמן לטעון לקוח כ"ש של שניהן ומה בכך שהוא שותף הרי

הוא מקפיד ועוד דהא בכותל נמי הוי של שניהם אלא נ"ל דהטור מיירי בזמן רב שאין רגילין להקפיד והתוס' מיירי בזמן רב יותר שרגילין להקפיד וכמ"ש בסי' קנ"ז ס"ה ע"ש עיין בתשו' ראנ"ח סי' קכ"ב ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ע"ג ובשאלות השניות סי' צ' דף קמ"ג וח"ב סי' קמ"ט ובתשובת ר"י לבית לוי ס"ס כ"ג עכ"ל הש"ך (ועמ"ש הט"ז בזה):

ג **בראיה.** (ושני שותפים שנשתתפו בקנין ובשבועה ואמר אחד מהם בתוך הזמן שהסכימו לחלוק ומחלו השבועה זה לזה והשני מכחישו מה יהא בדינם עיין תשובה ע"ז באורך בס' בני חיי להגהת הטור אות ג' והביא שם גם תשובת מהריב"ל בענין זה ע"ש):

סימן קפ

בטור. ולכאורה נראין דברי הטור כסתרי אהדדי ממ"ש כאן הדיר אחד מהן לאחד מן השוק כו' למ"ש שם ביו"ד וגם ביו"ד שם קשיין דבריו לכאורה הן ביש בו דין חלוקה הן באין בו והכל ישבתי על נכון בס"ד בדרישה בסי' זה ע"ש ודלא כהב"י שהעלה הדברים בצ"ע ביו"ד ע"ש עכ"ל הסמ"ע ועמ"ש הט"ז שם והש"ך בנקה"כ השיג עליו ע"ש באורך:

סימן קפא

א **במדבר.** עיין בתשו' ן' לב ס"ג סי' מ"ב ובתשו' מהר"א ששון סי' ק"מ ובתשובת מהר"מ מלובלין סי' ס"ב ובתשו' רש"ך ס"ב סי' רי"ב ובתשו' רשד"ם סי' קנ"ו וקנ"ז וסי' ש"ל שע"ה ושצ"ה:

ב **לעצמו.** הטור מסיים בזה וז"ל אפי' לא אמר לעצמי אני מציל והוא מהש"ס והטעם דודאי נתייאשו מיניה. סמ"ע:

ג **שלו.** ואם הציל זה של אחרים ולא הציל את שלו נוטלים האחרים את שלו מידו ושלו נפסד. שם:

ד **מהם.** ובשא"י להציל כך פירש מהרש"ל פ"י דב"ק סי' מ"ד ור"ל שחולקים שוה בשוה מהרש"ל שם וב"י בס' ד"ה והב"ח כת' דאם ליתא לשותף בפניו א"צ אמירה כלל וסגי בלב ע"ש. ש"ך:

ה **להציל.** ואמר לעצמי אני מציל. שם:

ו **נשבע.** פירש הש"ך דנשבע שאמר כן לפניהם (והט"ז פי' על שנתכוון להציל לעצמו. כ"כ ב"י בשם המרדכי):

ז **חוזר.** דפועל יכול לחזור בו כמ"ש הט"ו בסי' של"ג ונתבאר ג"כ בסי' קע"ו ע"ש. סמ"ע:

סימן קפב

א **עבירה**. דדברי הרב ודברי התלמיד כו' ויכול המשלח לומר סברתי שלא ישמע לי לעשותו לכן אין המשלח חייב אבל אם השליח אינו בר חיובא ל"ש האי טעמא. סמ"ע:

ב **חיובא**. עיין בש"ך שהאריך לסתור דברי הרמ"א בדין זה ע"ש וע"ל ס"ס שמ"ח:

ג **באמירה**. ואע"ג דבקידושין וגירושין אין מעשיו קיימין כשלא נתן כסף קידושין או הגט בפני שנים וכמ"ש בא"ע סי' כ"ז ול"ה התם לאו מטעם שליחות הוא דהא איהו עצמו כי נתנן מידו בעי נמי ליתנו בפני ב' ומטעם דקי"ל אין דבר שבערוה פחות משנים. סמ"ע:

ד **לחזור**. היינו המשלח ולענין השליח יתבאר דינו בסי' קפ"ג ס"ד. שם:

ה **משלחו**. עיין בתשו' רשד"ם סי' קט"ו וקכ"ז ובתשו' רש"ך סי' קנ"ט ובס"ג סי' ס"ה ובתשו' מהר"א ששון סי' קל"א:

ו **בטל**. ולא מהני כאן אם התנה בין לתיקון כו' דאנו רואין דלאו שלוחו הוא כלל משא"כ בס"ג דאין שם רק טעות. (ט"ז):

ז **התנאי**. צ"ע למה יגרע מהוא עצמו דאפילו אמר ע"מ שאין בו אונאה אינו מועיל וצ"ל דמיירי כגון שהוא אחר זמנו או בדברים שאין בהן אונאה ודוק היטב. ש"ך:

ח **לו**'. ואע"פ שהמשלח טוען ברי והמוכר המוחזק שמא מ"מ אמרינן ביה המע"ה כמ"ש הט"ו בסי' רכ"ג ורכ"ד וגם יש סברא לזה דמסתמא התנה השליח עמו שיהא שליח אפי' אם יעוות כדי שלא יתחייב בתיקון שליחותו מאחר שאינו מקבל שכר על השליחות משא"כ בסי' קפ"ה וע"ש עכ"ל הסמ"ע והש"ך כ' דנ"ל דהרמ"ה מיירי דוקא שאינהו בענין דלא הוי בטול מקח דאמרינן מסתמא התנה עמו שיהא שלוחו בין לתקן בין לעוות דמן הסתם עשאו שיהא כאילו הוא עצמו אבל לא קאי אשוה מנה בדינר דמסתמא אינו שופטני שיתנה אפי' יעוות הרבה יהי' קיים וע"ל סי' קפ"ה ס"ה עכ"ל:

ט **הלוקח**. וה"ה למוכר אלא חדא מינייהו נקט ופשוט וכ"כ הש"ך וע"ל ס"ס ק"ט:

י **במעותיו**. לאפוקי אם קנאו השליח במעות של עצמו ה"ל כמי ששולח חבירו לקנות לו סחורה ידועה והלך וקנאה לעצמו דמה שעשה עשה אלא שנקרא רמאי וה"נ לא הי' צריך לתקן העוות להמשלח. סמ"ע:

יא **ודוקא**. עיין בש"ך ובט"ז שהאריכו בביאור דין זה מהש"ס והפוסקים ע"ש:

יב **מוסיף**. כלומר אין זה נקרא עובר על דברי המשלח שיהא המשלח יכול לחזור בכולו אלא מוסיף על דבריו הוא דמכר יותר ממה שא"ל למכור והמקח קיים במה שצוהו להשליח והמותר לבד הוא חוזר. סמ"ע:

יג **מעביר**. דגילה דעתו שצריך מעות כדי בית סאתים והשתא דמכר בית סאה יצטרך למכור עוד בית סאה ונמצא שירבו עליו שטרות מכירה ולא ניחא ליה לאינש בזה משא"כ אם מכרם ביחד בפעם אחד דאז הי' מוכר שניהם בשטר אחד וכ"כ הסמ"ע (ועיין בט"ז שהאריך בביאור דין זה ע"ש):

יד **והחתימם**. והסמ"ע כת' דהעיקר כר"י דס"ל דאין חילוק בין החתימם השליח כו' אלא שמחלק בין אם מכרם בב' שטרות אפילו אם החתימם השליח המכר בטל אף דלא גילה המשלח דעתו שמקפיד בזה ובין אם מכר בשטר אחד וכן דעת הב"ח ע"ש ויש לתמוה על המחבר שכ' כאן להלכה דאם החתימם השליח המכר קיים אפילו בב' שטרות וגם תימא על הרמ"א שלא הזכיר דעת ר"י כלל ובד"מ הביאו עכ"ל:

סימן קפג

א **לשלוחו**. עיין בתשו' ן' לב ס"ג סי' קי"ב ועיין מדיני שליחות באריכות בתשו' רש"ך ס"ג סי' ס"ה וסי' ס"ו ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' פ"ג. ש"ך:

ב **ידועה**. לאו דוקא שא"ל קנה לי בגד פלוני מאיש פלוני בפרטות אלא שא"ל קנה לי בגד והא ראיה שבתוספתא כתוב קנה לי פירות סתם וכ"כ הט"ו בי"ד ס"ס קע"ז ע"ש ואפילו בכה"ג יש עליו תרעומת ונקרא רמאי כשקנאו לעצמו מיהו גם כשא"ל בהדיא קנה בגד פלוני מאיש פלוני אין לו עליו אלא תרעומות עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כ' דנ"ל לענין שיקרא רמאי אינו אלא ביחד לו שם סחורה הידועה וכדאיתא רפ"ג דקידושין דרבה בב"ח כו' אלא לענין תרעומת מ"מ מצי א"ל הפסדתני שהייתי נותן לאחר לקנות ע"כ):

ג **הנותן**. כת' רבינו ירוחם ואם הקנה במעותיו ומתכוין לזכות לחבירו לא קנה חבירו אפילו אם אמר בפני עדים לצורך חבירי אני קונה במעותי אא"כ הודיעו למוכר ע"כ וב"י הביאו והקשה עליו מדברי הרא"ש בפ"ט דב"ק ולא ירדתי לסוף דעתו דבהרא"ש שם משמע להדיא כר"י ע"ש גבי מ"ש דל"ת מר' אבא גבי צבע שצבע לשמן כו' גם ממ"ש הטור כמאן דאוזפינהו דמי אין ראיה דהתם א"ל זיל זבין לי כן נ"ל אך על הרא"ש גופיה ק"ל דא"כ היכי קאמר בש"ס התם גבי לוקח שדה מריש גלותא נימא פליגי אבני מערבא דהא אפילו למאן דפליג בעינן שיהא בעל המעות והא הר"ג לא נתן מעות וא"כ דמי לצבע שצבע לשמן דאין אדם זוכה בשלו לאחר וצ"ל דהתם כיון שאמר הלוקח לעדים לכתוב השטר בשם ר"ג א"כ העדים עומדין במקום ר"ג ודוק וצ"ע. עיין בתשו' מהרשד"ם סי' קכ"ה וקנ"ה. ש"ך:

ד **במעותיו**. פירוש במעות השליח. סמ"ע:

ה **יודע**. מלשון זה משמע דהיה יודע כן משעה ראשונה שא"ל לקנותו לו ומש"ה אמרינן שמחויב להודיע מיד כדי שלא יסמוך עליו ואפי' בכה"ג אם מפחד שמא יאמר לו זה אל תקנה עד שאשלח ואשתדל שימכרנו לי וביני ביני יקדמנו אחר מותר לקנותו בלי הודעתו מיד רק שיודיעו אח"כ אבל לשון הטור לא משמע כן מדכת' ואם המוכר אינו מתרצה ולדינא נראה דמודים זה לזה עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דדבריו תמוהין דבש"ס בהא דרבין אזיל לקדושי איתתא לבריה וכן במעשה דרבה בב"ח בכולן מבואר דלכתחלה לא היו יודעים עד שבאו לשם אלא אשעת המקח קאי ע"כ) ועיין בתשו' ראנ"ח סי' מ"ד:

ו **במלוה**. ויש עדים כן משמע דעת הרמב"ם והמחבר וכן משמע בהה"מ שזהו דעת הרמב"ם ולשון הרב מגומגם עיין בתשו' רשד"ם סי' קע"ה וקע"ז ובתשו' רש"ך ס"ב סי' ק"ג וסי' קע"ד. ש"ך:

ז **שחוזר**. דאין לך שליחות יד גדול מזה והחולקים ס"ל דגם בשולח יד לא קנה כ"א בששינה דא"ל המשלח לקנות חטים והוא קנה לנפשו שעורים דאז קנאו בהשינוי. סמ"ע:

ח **לעצמו**. וכ"פ מהרש"ל בפ"ט דב"ק סי' ל"א בשינוי ואפשר דגם דעת הי"א מודים בזה וכמ"ש הסמ"ע וע"ש במהרש"ל כי אין דבריו מוכרחים שם עיין בתשו' ר"מ אלשיך סס"י ובתשו' מבי"ט ח"א סי' ק"ה. ש"ך:

ט **המשלח**. (נראה דהכי קי"ל כיון שהרי"ף והרמב"ם ס"ל כן והטור מביא דבריהם וטעמם נראה דמסתמא אמרינן דודאי לא חזר בו וניחא ליה דליקו בהימנותיה. ט"ז):

י **סתמא**. (פירוש שלא הודיעו בפירוש שקונה לעצמו ולפ"ז הא דס"ב הנותן מעות כו' מה שעשה עשוי היינו שמפרש בהדיא בפני עדים שקנה לעצמו. ט"ז) ע' בתשו' ר"מ אלשיך סי' ל"ג ובמהרשד"ם סי' קנ"ה:

יא **שלו**. דאמרי' דהלוה מעותיו לראובן ויחזור ויפרע ממנו דמסתמא אדם קאי בהימנותיה דהבטיחו לקנות לו. סמ"ע:

יב **משיכה**. ז"ל הטור כיון דמעות אינן קונות נמצא דעדיין לא קנה ראובן ובשעת משיכה זכה לעצמו ואפילו מי שפרע ליכא שלא תקנו מי שפרע אלא בין מוכר ללוקח אבל בין שליח והמשלח לא עכ"ל. שם:

יג **הדר**. כת' הסמ"ע דמשמע אם נתן בהדיא המעות להמוכר משמיה דראובן אפילו הן של השליח אפ"ה א"י לחזור בו אפילו קודם משיכה (ואין כן דעת הט"ז ע"ש):

יד **בפירוש**. עיין בסמ"ע מה שיישב בזה דל"ת ממה שמסיק בס"ס בס"ט דלכ"ע אם נתרצה מתחלה לקנות לשניהן זכה לשניהן וא"י לחזור בו כו' והש"ך כת' בשם הב"ח

דכאן מיירי שלא עשו ביניהם מעמד גמור אלא דברים בעלמא שיקנו ביחד ולא אמר היאך יקנו ובכמה יקנו אבל לקמן איירי דעשו ביניהם מעמד גמור איך ומה אז אם נתרצו כו' ע"ש (והט"ז כת' דל"נ לו לא כדברי זה כו' ודעתו דפליגי אהדדי ודעת רמ"א בזה צ"ע ולענין הלכה ודאי נקטינן דמהני נתרצה ע"כ וע"ש):

טו **ואין**. זהו ענין בפ"ע ואדלעיל קאי ור"ל כל מ"ש עד הנה איירי בחזרת השליח אבל המשלח לעולם א"י לחזור בו. סמ"ע:

טז **לשלוחו**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קל"א דף קמ"ג ע"ב ובתשו' מהרי"ט ריש סי' קט"ז ובתשו' רש"ך ס"ב סי' קט"ז וקי"ז וס"ג סי' ס"ד ס"ה ס"ו ובתשו' ן' לב ס"א דף ק"מ:

יז **הפסד**. דוקא פחת יוקרא וזולא אבל אם אירע לו אונס והאונס לא בא מחמת השינוי שנגנב ונאבד ואין לו שום שכר להשליח מהמשלח פטור השליח תשו' מבי"ט סי' קע"ט וע"ש ופשוט הוא עכ"ל הש"ך (ועיין בספר בני חיי להגהת הטור אות ו' שהביא דעת הפוסקים בזה ע"ש):

יח **ריוח**. ודעת בעל מתיבות ובעל העיטור דחולקים אפילו בדבר שאין לו קצבה כיון ששינה וכ"כ הני"י פרק הגוזל בשם הרא"ה וכן נ"ל עיקר בש"ס ואע"ג דקי"ל כרבי יהודה דשינוי אינו קונה מ"מ כיון שבגרמת השליח ששינה הריוח חולקין אף שרבו הפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ורש"י ותוספות ושאר פוסקים שפסקו כהט"ו מ"מ נ"ל דהמוחזק י"ל קים לי כפוסקים הנ"ל וכ"כ מהר"י ן' עזרא בתשו' רש"ך ס"ב סי' קט"ז דף פ' ריש ע"ג דיכול המוחזק לומר קים לי כהני רבוותא ע"ש ועיין בתשו' מבי"ט בשאלות השניות סי' רכ"ו ובח"ב סי' צ' וק"ג וקע"ט. ש"ך:

יט **וכן**. בסי' קע"ו ס"י נתבאר דין זה לענין שותפין ע"ש:

כ **לשניהם**. כששלחו למחצית שכר דאל"כ הריוח של משלח לבדו לדעת הטור וסייעתו. ש"ך:

כא **וידוע**. פירוש כגון שמוכרים בשר ויין במדה או במשקל וקצוב סך המדה והמשקל בדינר וכשנתן המוכר טפי ממדה בדינר מן הדין הי' הכל להשליח אלא כיון דההנאה באה ע"י מעות המשלח אמרו חז"ל שיחלקו המותר וטעם זה כתבו הרי"ף והרא"ש והעיטור וכת' הר"ן דאלייהו אפילו אמר המוכר בהדיא שנותן המותר להשליח אפ"ה חולקין אבל רש"י כת' הטעם דיש להם להסתפק למי נתן המוכר וכת' הרמב"ן שטעם זה נכון וזהו דעת הרמ"א שכת' ע"ז מיהו אם אמר המוכר בפירוש כו' ומ"מ לפעמים לפי ראות הדיין יש לסמוך על טעם הראשון כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך מתמיה על הרמ"א שפסק כן בפשיטות נגד דעת הרי"ף ושאר פוסקים הנ"ל וכת' דגם בירושלמי איתא

כסברת הרי"ף דהואיל והנאה באה כו' עיין בתשובת רשד"ם סי' תנ"ח עכ"ל (וכן דעת הט"ז דעיקר לדינא הוא דיחלוקו אפי' אומר המוכר בפירוש ע"ש):

כב **קצבה**. כגון טלית וחלוק וכיוצא בו שנמכרים באומד אמרינן דמסתמא בעד המעות שקיבל נתן הכל דלפעמים מוכרים כ"כ בדינר. סמ"ע:

כג **לשליח**. דין זה אתיא אפילו להרי"ף וסייעתו בסעיף שלפני זה דאם גנב או גזל והטעה מה טיבו של בעה"ב בזה וכ"כ ב"י ומוכרח כן דהא הרא"ש כת' לעיל כהרי"ף והכא ס"ל דהכל להשליח עיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' א' ובתשו' רשד"ם סי' כ"ו וכ"ז. ש"ך:

כד **המשלח**. הרמ"א הלך בדרך המרדכי שכת' דין זה כאן מיהו נ"ל דגם בס"ו בדבר שיש לו קצבה דחולקין אם לא ידע בטעות קודם שנתנו למשלח הכל למשלח דלא זכה השליח שלא מדעת ואם המשלח טוען שמא לא ידע והשליח טוען ברי שידע אוקי ממונא בחזקת משלח כן נ"ל עכ"ל הש"ך (א"ה לדעתי הקלושה אינו מוכרע כ"כ לדמות דין זה לס"ו די"ל שם המוכר זיכה להשליח כדכתבו שם הפוסקים טעמם וא"כ אף בדלא ידע זכה משא"כ כאן וצל"ע ודוק):

כה **חולקין**. בד"מ כת' דגם ר"י והרא"ש מודים כאן כיון דעסקו תרווייהו ודבריו צ"ע ועיין במרדכי ובתשו' מיי' מי ששולח סחורה לחבירו ממקום אחר והיו מחויבים במכס להאנסים והשליח בערמתו וחכמתו הבריח מהמכס מיד האנסים אין זה מבריח ארי וכו' כיון דהפסד המכס היה ברור וצריך לשלם להשליח שכר ההנאה שההנהו וכמה חלוקים וספיקות בדין זה תמצא בתשו' מהר"א ששון סי' ר"א ע"ש ש"ך:

כו **לפשר**. וה"ה בראובן ששלח עם משכנות שלו להלות עליהם ברבית מעובד כוכבים כפי מה שיוכל להמציא והשליח אומר שהמציא בסך כך וכך ואח"כ נודע לראובן שלוה בפחות מסך שאמר. א"צ ראובן ליתן כי אם מה שנותן השליח להעובד כוכבים כ"כ בתשו' ד"ר סי' של"א והאריך בזה ע"ש והוא פשוט בעיני ונכון עיין בתשובת רשד"ם סי' קפ"ד. שם (עיין בתשו' הגאון ח"צ ז"ל סי' קמ"ז):

סימן קפד

א **מעורבים**. עיין בסמ"ע ובט"ז מה שפירשו בדין עירוב זה ע"ש באורך:

ב **פי'**. עיין בב"ח שכת' באם שהיה מעות של כל אחד צרור לבדו אף שפי' שקנה לכולם לא קנה אף לדעה זו עיין בתשו' רש"ך ס"ב סי' ז'. ש"ך:

ג **וחזר**. ע"ל סי' ס"ט ועיין בש"ג פ' הגוזל קמא ובבעה"ת שער נ"א שם:

ד **עוד**. (עיין בט"ז מה שמפרש ומבאר בזה וכת' דנ"ל להלכה שאין כח לכוף להמוכר לכתוב שטר אחר כי אם בתרווייהו שהיה גילוי מלתא וגם תנאי אלא שהתנאי מהני אפילו לא אמרו אלא בפני עדים ע"ש):

ה **לכתוב**. ע"ל ס"ס ס' דכת' הט"ו האי דינא לענין שטר הלואה ושם מבורר ג"כ הדין אם בא לוי ואומר שבמעותיו קנה ראובן ע"ש. סמ"ע:

ו **לחזור**. פירוש המוכר. וז"ל הגמ"ר ואח"כ רצה שמעון המוכר לחזור בו א"י לחזור אע"פ שעשה בלא הרשאת לוי ולא עשאו שליח ואם טען השליח דקנה במעותיו הדין ביניהן כן הוא שם עכ"ל הסמ"ע והש"ך כת' דהב"ח הגיה בדברי הרמ"א ע"ש (והט"ז טרח לישב ולבאר דברי הרמ"א ע"ש באריכות וסיים דבריו ז"ל ולפי הנראה שאין להוציא דבר הלכה מתוך הג"ה זו כי היא סתומה ואין לה ביאור ע"כ):

סימן קפה

א **שליח**. אמרינן בגיטין דף ס"ג ע"ב מי שאמר הולך גט זה לאשתי ואשתו אמרה תהא שלוחי לקבלה הוי ספיקא אם יכול להיות שליח כיון שלא חזר והודיע למשלח הראשון וכ"פ כל הפוסקים וכמ"ש בא"ע סי' קמ"א ויש נ"מ בזה במי שנתן לאחד דבר למוכרו וא"ל אדם אחר תהיה שלוחי לקנותו אי מהני קנין השליח וא"כ הוי ספיקא דדינא והמע"ה ועיין ר"ס קפ"ה בטור תשו' הרא"ש ובב"י שם ועיין בתשו' רש"ך ס"ב סי' מ"ו וצ"ע ובתשו' ר"מ אלשיך סי' י"ט דף ע"ב. ש"ך:

ב **שהפסיד**. (מי שנתן לסרסור ג' לטרין כסף למכור להוליכם לאניות של מצרים ונאבדו מידו אם יכול לתת לו הג' לטרין כסף אע"פ שעכשיו שוה בפחות משויין בזמן נסיעת הספינה עיין בס' שי למורא סי' ל"ח. בני חיי):

ג **לראובן**. אע"ג דא"ל ליתן בק' לא אמרינן דהמותר יהי' לסרסור אלא דינו כדין שליח שמכר דבר שאין לו קצבה דהמותר של משלח כמ"ש בסי' קפ"ג ס"ו ע"ש וה"נ איירי בדבר שאין לו קצבה מדהוצרך לומר שיתנהו בק' ואע"פ דהכא גילה דעתו וא"ל ליתנו בק' לא אמרינן שמחל המותר לסרסור אלא אמרינן שסבור שאינו שוה יותר ומסיק הטור וז"ל ואפילו היה יודע ששוה יותר ומחמת דוחקו צוה למוכרו בזול אפ"ה אמרינן דלא היה דעתו להקנות לסרסור המותר כו' ע"ש. סמ"ע:

ד **דורון**. ובסי' ש"ג כת' הב"י ע"ז וצריך להתיישב בדבר (גם הרמ"א שם ס"א כת' בלשון י"א) ונ"ל דלא הוי בשביל זה ש"ש אלא כשיש הוכחה שהדורון הוא בשביל השליחות כגון שאינו רגיל בזה או רגיל ועכשיו מוכח קצת דהא בהגמ"ר גם יליף מריבית ואף שם נראה כן. ט"ז:

ה **לעצמו**. עיין בתשו' מהרי"ט סי' צ"ג ובתשו' ן' לב ס"א דף ק"מ ועיין בתשו' הגאונים סי' שפ"ד דמשמע שם דיכול להחזיק לעצמו. ש"ך (ועיין בס' בני חיי להגהת ב"י אות ה' שהביא תשובה ארוכה בשם שני גדולים בענין זה ובסוף דבריו הביא תשובת מהרש"ך שכת' דנראה בבירור מכל דברי הפוסקים שאע"פ שהמוכר פירש לו הערך במה ימכרהו אפ"ה אינו רשאי לקנותו לעצמו ואם לקחו לעצמו וחזר ומכרו לאחר ביותר או שהוקר אח"כ כל הריוח להבעלים ע"ש):

ו **חפץ**. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' שכ"ה:

ז **במותר**. והוי נמי שוכר שכר. ש"ך:

ח **במקצת**. כת' הש"ך דנ"ל שאין דברים הללו אמורים אלא כשזה טוען בק' אמרתי לך למכרו וכן מכרת נמצא שיש לו בידו ק' והסרסור אומר בנ' אמרת לי וכן מכרתי אז נשבע ש"ד אבל אם טען שאמר למכרו בק' ואתה מכרת בנ' נמצא שעיקר תביעתו על חפצו בהא ודאי שפיר קאמר הראב"ד דאין זה מודה מקצת:

ט **ידע**. היינו בשעת מכירה דוקא צריך לידע שהחפץ של ראובן וכ"מ בסי' קפ"ב ס"ב שכ' ודוקא שהודיע שהוא של פלוני כו' ע"ש והטעם כיון שמכיר המשלח צריך להחזיר דהי' לו לחוש שהמשלח יקפיד אבל אם אינו מכירו אע"פ שזה מודיע שהוא שליח י"ל סבור הייתי כיון שאינך מפרש מי הוא המשלח ודאי אין קפידא בכך ויקיים המשלח מעשיך וכן משמע ל' הרא"ש פרק ג"פ דהעיקר שצריך להודיע שהוא שלוחו של פלוני דוקא וכ"מ לשון הר"ן פרק האיש מקדש. ש"ך:

י **יחזיר**. אף על פי שהשליח מכחיש להמוכר ואומר שבחמשים א"ל למוכרו אינו כעד אחד שהוא נוגע בדבר וה"ל טענת המוכר ודאי ושל זה ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך והא דפסק בסי' קפ"ב ס"ד דהמע"ה לק"מ דהכא שהחפץ מבורר בעין שהוא של המשלח והלוקח ידע צריך להחזיר משא"כ התם דהמשלח הוא הלוקח ורוצה להוציא מעות מיד המוכר אמרינן המע"ה ודלא כמו שדחק עצמו הסמ"ע ע"ש ועיין בב"ח שחילק בע"א ומחמת זה פסק כהרמב"ם ואין הכרעתו נ"ל ע"ש שדבריו דחוקים עיין בתשובת רשד"ם סי' ע"ז וסי' ק"י ור"ד ובתשובת ן' לב ס"א כלל י"ג סי' ע"ט וס"ב סי' ע' עכ"ל (ועמ"ש הט"ז לחלק בזה ע"ש):

יא **מודה**. ע"ל סי' צ"ט סס"א בהג"ה:

יב **אבל**. והב"ח כתב אפשר דגם הרמב"ם מודה לזה עיין בתשו' רשד"ם ס"ס תכ"ט. ש"ך:

יג **ברשותו**. ע"ל סי' ע"ב ר"ס ל' מ"ש בשם הב"ח ויש נ"מ לסרסור ע"ש. שם:

יד **שוויה**. ולא יותר אף אם הי' משכון של עובד כוכבים ושמוהו העובד כוכבים ביותר וכמ"ש בסי' ע"ב ולקמן ס"ס שע"ח. סמ"ע:

טו **פשיעותא**. דין זה כת' הרמ"א בסי' קכ"א סי"א ושם הוסיף דאם אמר שהשכינו אצל פלו' והלה כופר חייב לשלם דס"ל למשכנו בעדים וכ"כ הנ"י ונרא' דהשמטת הסופר הוא כאן וע"ל סי' רצ"א ס"ז עכ"ל הסמ"ע והש"ך כת' דנ"ל דבכוון השמיטו המחבר דהר"ן מגמגם בזה וגם לדידן נרא' דליתא להאי דינא וכמ"ש בסי' קכ"א ע"ש:

טז **ונתבטל**. בע"ש תמה ע"ז דהא מנהגינו לכתוב קנס בכל תנאים ולגבותו מצד העובר א"כ הרי הועיל השדכן שזה נוטל הקנס ולמה יפטר ממנו לגמרי ואף אם הם חזרו ומחלו זה לזה הקנס יאמר השדכן חלקי איני רוצה למחול והסמ"ע תירץ דלא הרויח זה מידי בגביית הקנס דהא הטעם הוא משום ביוש כמ"ש התוס' והפוסקים א"כ יצא שכרם בהפסדם וע"ש (ומהרש"ל כת' דכל שדכנות סתמא כאילו התנה ע"מ שיתקיים לקנין שעושין הקנס ומ"מ אם עבר א' מהצדדים והשני א"י להוציא הקנס והיזק שלו חייב השדכן להחזיר לו חלקו מהשדכנות ע"ש [א"ה בט"ז לא כ"כ] ונרא' פשוט דאף אם נתרצו שניהם בהחזרת השידוך לא הפסיד זה שכר השדכנות במקום שגובין אותו אחר כתיבת התנאים עד כאן לשון הט"ז ובסרסור בכה"ג אם גמר המקח ואח"כ מחלו הבע"ד זה לזה עיין בתשובת שער אפרים סי' ק"נ ובספר בני חיי להגהת ב"י אות ג' ע"ש):

סימן קפו

א **פטור**. דהרי גילה דעתו שאם לא יקבלו ממנו יחזירם להאומן והרי לא קבלו ובשביל ההנאה שהראה בבית חמיו הוא נותן לו שכר מועט מש"ה אין לו דין שואל אלא דין שוכר שחייב בגניבה ואבידה כמ"ש בר"ס ש"ז עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' ן' לב ס"ג סי' פ"א:

ב **מיד**. נמצא דכל ההנא' של לוקח למוכרו ביוקר יתר ממה שקצבו לו דגם המוכר היה מוציא קונים בכל עת שירצה למכרו בקצבה זו שקצב עמו והוי דומיא דשואל דחייב באונסין משום דכל הנאה שלו. סמ"ע:

ג **ואינו**. שהרי אין כל ההנאה שלו ועיין בתשובת רשד"ם סי' רי"ט:

סימן קפז

א **השומרים**. ע"ל סי' רצ"ד וסי' ש"ה:

ב **הנעלם**. בסי' רצ"ד ס"ג כת' הט"ו דאם הוא מלתא דאפשר שלא ירגישו בו בני אדם אע"פ שרבים מצויים שם כאין מצוים דמי ע"ש. סמ"ע:

ג **ודוקא**. עיין בסמ"ע ובט"ז שהאריכו לבאר דברי הרמ"א בזה ועיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' קמ"ז והנ"ד:

ד **גשמים**. עיין בס' א"א דף צ"ג ע"ד:

סימן קפח

א **שליח**. (אם מומר לעכומ"ז יש לו דין עובד כוכבים לענין שליחות ע' בתשו' ב"י דיני גיטין סי' י"ד מערכה מול מערכה גם ריא"ז בהגהותיו סביב הרי"ף פרק המביא גבי מתני' דהכל כשרים להביא את הגט כתב דמומר לעכומ"ז ראוי להביא שליחות לאשת ישראל ועיין בספר פני משה ח"ב סי' ל"ח ובתשובת המבי"ט ח"ב סי' קמ"ה ובתשובת הרשד"ם סי' נ"ח. בני חיי):

ב **איש**. פי' אפילו איש זה לאשת אחר וקמ"ל אע"ג דרשות אחרים עליה ואינה דומה כ"כ להמשלח. סמ"ע:

ג **לאחרים**. דאז ה"ל שולח יד בשל חבירו וחייב באונסין עד שיעשה בו חזרה גמורה. שם:

ד **וכל**. פי' אפילו השליח רוצה להשלים חסרונו וע"ל סי' קפ"ב. ש"ך:

ה **קע"ו**. דשם כת' הרמ"א פלוגתא אם חייב לפדות למי שהיה שלוחו בחנם ואפשר לומר דדוקא התם הכריע די"ח משום דאמרינן דגופו הוי כשאול לו מש"ה ס"ל לחד מ"ד דחייב לפדותו משא"כ הכא דניזוק השליח בממונו יש לומר דכ"ע מודים דפטור המשלחו ולכך סתם הרמ"א כאן. שם:

סימן קפט

ולהקנות. פי' הסמ"ע דאם ראובן קנה משמעון בית או שדה בקנין גמור ומחלו זה לזה הקנין אין הקנין נתבטל עד שיחזור שמעון ויקנה מראובן וכ"כ הטור בסי' רמ"ג סט"ז ע"ש והמחבר כתבו בסי' ס"ו סי"ג וכן הדין בשכירות וע"ל ר"ס שט"ו (עיין בט"ז במה שמפרש דברי הטור ומיישב בזה תמיהת הב"י עליו ע"ש):

סימן קצ

א **סודר**. (ע' בתשו' ר"ב אשכנזי סי' י"ח. והרב מהריב"ל ח"א סי' פ' נסתפק אם מהני ק"ס אף באתרא דכתבי וכתב מהרש"ך ח"א סי' ע"ג דפשיטא דמהני ומהרי"ט סי' ס"ה כתב שמהריב"ל בס"ב בסופו הדר פשטה דלא מהני ק"ס ע"ש ומהר"א ששון סי' ר"ו הביא דברי הריטב"א בחדושיו דס"ל להדיא דק"ס לבד לא מהני באתרא דכתבי והוא ז"ל הביא סעד מדברי ר' ירוחם דמשמע דס"ל דק"ס לבד מהני וע"ש והרב פני משה ח"מ סי' ס"ד כת' דאם קנה בעדים בפני הלוקח כיון דסתם קנין בזה לכתיבה

עומד קנה והכריע כן מתשובת מהרי"ט הנ"ל ועיין באורך בספר לחם רב סי' קנ"ב וקנ"ג ובמהרשד"ם סי' רמ"ז וסי' ר"צ. בני חיי וע"ש):

ב **כיצד**. בש"ס פ' האיש מקדש מבואר דכי היכי דאמרינן דהמקדש במלוה אינה מקודשת דמלוה להוצאה ניתנה ה"ה הקונה במלוה אינו קנין מה"ט וכ"כ העיטור וכ"כ הריטב"א בקידושין וכת' שכן אמרו בירושלמי ר' חייא בשם ר' יוחנן קדושי מלוה בקרקעות לא קנה ובמטלטלין אין מוסרין אותו למי שפרע וע"ש וכ"כ הרא"ש פ"ק דקידושין ועיין בב"מ דף ט"ו ע"א בתו' ד"ה האי שטרא ובחדושי מהרש"א שם ודו"ק עכ"ל הש"ך וכת' עוד וז"ל מעשה בא לפני בראובן שקנה קרקע משמעון ולא החזיק בה רק שנתן לו ממרנ"י שיש לו על לוי בדמי הקרקע ויש שהיו רוצים לו' כיון דשטרות אין גופן ממון ואין בהן דין אונאה ושומרין ושאר דברים אין המקח נקנה בהן ופסקתי דנקנה המקח בנתינת ממרנ"י וא"י לחזור כו' ע"ש שהוכיח כן בראיה מהש"ס:

ג **פרוטה**. והיינו דוקא בשנתן לו השוה פרוטה על דמי הפרעון והשאר זקף עליו במלוה או לא עייל ונפק אזוזי וע"ד שיתבאר בס"י וקיצר כאן וסמך אמ"ש שם אבל אין לו' דאינו נותן לו בשביל שיווי המקח אלא שבפרוטה זו ישתעבדו זה לזה זה לקנות וזה למכור וכל א' א"י לחזור בו דומיא דקנין שטר וחזקה וק"ס דהא קנין כסף נלמד משדה עפרון ושם היה הכסף דמי שיווי השדה עכ"ל הסמ"ע:

ד **שיחזירהו**. דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה וקנין בכל דבר חוץ מקדושי אשה וכמ"ש בא"ע סי' כ"ט ע"ש. שם:

ה **קנה**. דומיא דערב דנשתעבד באמירתו אם נתן המלוה על פיו המעות ללוה ה"נ בזה נקנה השדה לזה בנתינת המעות לפלוני על פי המוכר וס"ל להמחבר והרמ"א כאן דא"צ הלוקח לו' להמוכר שדה שלך יקנה (לו) [לי] במה שנתתי מנה לפלוני כמו שא"צ המלוה לדבר כן להערב ודלא כדעת הטור. שם:

ו **נקנה**. כמו בעבד אם נותן א' מנה להאדון וא"ל במנה זה שתקבל ממני שחרר עבדך דקונה העבד נפשו אע"ג דהוא אינו נותן כלום ה"נ דכוותיה. שם:

ז **והוא**. ע"ל סי' קפ"ג ס"ב בהג"ה:

ח **לאותו**. דין זה נלמד מבינייהו מערב ועבד. דהערב נשתעב' אע"ג דלא קיבל דבר ממי שנתחייב לו והעבד אינו נחסר ממון וקונה את עצמו וה"נ כן. שם:

ט **קנויה**. בסי' ר"ד סי"א כת' המחבר דין זה במטלטלים ופסק שם דיכול שמעון לו' מנה זה אגבה בחובי כו' ע"ש ושני הדינים כתובין במרדכי סוף כתובות אהא דאמרי' באתרא דיהבי זוזי כו' דמצי א"ל לא הי' לך לפרוע את שלך וכמ"ש הט"ו בסי' פ"ה רק החילוק

הוא דבדבר המטלטל יש לחוש אם יתנהו לראובן יבריחהו ולא יהי' לו ממה לגבות חובו משא"כ בקרקע דא"י ראובן להבריחו ומיהו בשניהן הדין שוה דגם המטלטלים נקנה במנה שקיבל שמעון רק שמחזיקן בתורת משכון עד שיפרע לו ראובן המנה שח"ל והקניות הן כל חד לפי דינו דקרקע שנקנה בכסף קנוי לו לגמרי ובמטלטלים שאינן נקנין בכסף קנוי לענין שצריך לקבל עליו מי שפרע עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' רש"ך השייכים לס"ב סי' כ"ד וס"ג סי' ב' (ועמ"ש בזה בסי' ר"ד שם):

י **השטר**. היינו כפי המנהג באיזה לשון כותבין השטר ועיין בתשובת ר"ב אשכנזי סי' י"ח ובתשובת ן' לב ס"א כלל י"ג סי' פ' ובתשובת מהר"א ששון סי' ר"ו ובתשובת רשד"ם סי' רמ"ד:

יא **משכון**. ל' הש"ס מנה אין כאן משכון אין כאן וזה מבואר בכמה מקומות ועיין בתשובת ראנ"ח סי' קט"ז:

יב **החזיק**. ה"ה אם קנה בק"ס וכ"כ הטור. סמ"ע:

יג **מהזיבורית**. (נרא' דה"ה במוכר לו מטלטלין שראוין לחלק הדין כן דהחוזר בו ידו על התחתונה וצריך לקבל עליו היזק הנזכר כאן דהא שוים מטלטלים לקרקע בזמן שראויין לחלק כדמשמע בסי"ז. ט"ז):

יד **עכשיו**. עיין בסמ"ע ובב"ח שהאריכו מאד בדין זה והניחו בצ"ע ע"ש (ועיין בט"ז שכתב' קצת ישוב לזה ע"ש) וע"ל סי' רכ"ז ס"ד בהג"ה ובטור שם ובס' א"א דף צ"ד ע"ד:

טו **קנה**. דהמקח נתקיים לגמרי והרי הוא כאילו לוה לו מעות לשלם לזמן פלוני ואינו משלם לו. סמ"ע:

טז **בערבון**. פירוש שא"ל קבל מידי מקצת מעות המקח ואקנה בהן ואם אחזיר בו החזק בהן לעצמך ולכך קראוהו ערבון. שם:

יז **פירש**. ודעת רש"י והטור דדוקא המוכר צריך לגלות דעתו שמקנה לו בהן את כולו ולא סגי באמירת הלוקח לחוד. שם:

יח **הגרוע**. כדין קונה חצי שדה מחבירו סתם דנותן לו מהגרוע כמ"ש בס"ס רי"ח. שם:

יט **כדי**. כתב הסמ"ע ואע"ג דאי לא עייל ונפיק אזוזי כ"ש דלא הוה מצי מיהדר ביה מ"מ הוא ירא לנפשו שמא תתגלה (רעתו) [רעתה] וידחנו בדמים וגם לאו כ"ע דינא גמירי עכ"ל ועיין בתשו' ראנ"ח סי' קט"ז:

כ **לחזור**. נ"ל דה"ק דכנגד הדמים שנתן א"י לחזור עכ"פ ואף נגד הדמים שלא נתן יכול לתפוס דהיינו אם קיבל ק' זהו' על המקח שמכר לו שוה ק' בר' אם גברה יד המוכר אינו נותן לו מן השדה כלום עד שיתן לו המנה שנשאר בידו ואם נתן לו ק"נ זהו' א"צ ליתן לו

אלא חצי השדה וה"ה אם נתייקרה ועמדה על ש' זהובים והמוכר בא לחזור יכול הלוקח לתפוס על דרך זה לאפוקי אם הוזלה כ"כ שאפילו ק' אינה שוה א"י לתפוס משל לוקח ממקום אחר עד תשלום ק' זהו' שזה אינו מן הדין שישלם לו זה מכיסו עכ"ל הסמ"ע (וז"ל הט"ז וא"ל נימא דמוקמינן בחזקת מרא קמא כדאמרינן במחליף פרה בחמור בסי' רכ"ג דעל הלוקח להביא ראיה שאני התם דיש ספק בגוף הקנין משא"כ הכא דכבר יש מכר בקנין או שטר או בנתינת מקצת המעות רק שע"י אומדנא דהמוכר עייל ונפיק אזוזי אמרינן דנתבטל המקח למפרע וכיון שיש כאן ספק אין לנו כח לקלקל מקח ברור ומזה נ"ל דאף אם לא תפס הלוקח את הקרקע תחת ידו ואין יד שניהם שולטת בה הוי של לוקח וזהו משמעות הרמב"ם שא"י לחזור אלא שאם המוכר מוחזק בקרקע ואמר ברי לי שהייתי עייל ונפיק בדרך שנתבטל המקח מהני ליה תפיסתו כו' ודברי הסמ"ע דכל אח' קנה החצי וגבי לוקח תלוי ג"כ בתפיסה תמוהים מאד לענ"ד עכ"ל):

כא **בהם**. הטעם דודאי עייל ונפיק אזוזי הנשארים כדי לקנות בהן קרקע אחרת שנזדמנה לו שהרי שלא ברצונו מכר כל הקרקע. סמ"ע:

כב **דחוק**. ז"ל הטור בשם הרא"ש דהכל לפי ראות הדיין דלפעמים אדם חייב מעות ומוכר קודם זמן הפרעון כו' הלכך בכל עת שיראה הדיין שהוא דחוק למעות ועייל ונפיק אזוזי בטל המקח וע"ש. שם:

כג **דאוקמוה**. כת' הסמ"ע דר"ל דאוקמי ליתן לו דמי זביני כגון שזבין ליה היום ע"מ שיתן הדמים אחר ג' או ד' ימים וקאמר דאי עייל ונפיק באותו יום שקבע לו לפרעון או ביום שקרוב לו לפניו וא"ל שיכין מעותיו כי יצטרך אותן למחר לזמן שקבע עכ"ל ועיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' ט':

כד **וכן**. כת' הסמ"ע דצ"ע מאי וכן דכתב הרמ"א מה ענינו למ"ש המחבר לפני זה וע"ש שיישב בדוחק (והט"ז כתב דנ"ל דט"ס הוא וצ"ל וכל הא דאמרינן כו' וקאי אמ"ש המחבר בס"י דלא קנה הלוקח את כולה וע"ש):

כה **ליחלק**. אבל בקרקע אף שלא יגיע לו אחר החלוקה כדי שיעור שדה וגינה (כמ"ש בסימן קע"א ס"ג) אפ"ה קנה נגד מעותיו או ידו על התחתונה משום דראוי למכור למי שיש לו שדה בצדו דיצרף זה לשדהו ובב"י כת' דלהרמב"ם גם בשדה אם לא יגיע לכל אח' כשיעור לא קנה כלל כדין מטלטלים אבל הטור כת' דהרמב"ם ס"ל דגם במטלטלים אין חילוק בין יש בהן כשיעור או לא והטור לא ס"ל כהרמב"ם ודברי המחבר כאן הם כדעת הטור אלא שלא כת' בפירוש אם ס"ל דהדין גם בקרקע כן או לא עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דאשתמיטתיה מ"ש הר"ן בפ"ק דקידושין בהדיא דיש לחלק גם בקרקע אם ראוי לחלק לכל אחד כשיעור ותו דגם מסברא היאך נכוף לזה שיקח מה שאינו ראוי לו כדי שימכרנו למי שיצטרך לצרפו

לשדהו זהו דבר שאינו מתקבל וגם ק"ו מבהמ' טהורה דמקריא אינה ראויה ליחלק כיון שאינו ראויה כ"כ כמו בחיים ול' הרא"ש מורה כן כו' ע"ש):

כו **בעל חי**. ס"ל דאפילו בהמה כשרה לאו לחלק עומדת דבחייה ראויה לג' דברים לחלוב ולחרישה ולשחיטה וכמ"ש ס"ס רל"ב. סמ"ע:

כז **המקח**. אע"פ שקנין ההוא לא הי' אלא בכסף כן מוכח ממקור דין זה בפרק האיש מקדש גבי ושוין במכר שזה קנה ע"ש בש"ס. ש"ך:

סימן קצא

א **החרס**. כת' הסמ"ע אע"ג דחרס ועלה הן דברים שיכולין להזדייף ומה"ט אין כותבין שט"ח עליהן אפילו לגבות לאלתר כמ"ש הט"ו בר"ס מ"ב שאני התם דילפינן מקרא דבעינן שיהא ראוי להתקיים ימים רבים משא"כ בשטר קנין דלעולם לא בעינן שיהא ראוי להתקיים אלא שיקנה בו לשעתו עכ"ל (וכן הוא מבואר להדיא ר"ס מ"ב בהג"ה בשם הר"ן ובחנם תמה עליו מו"ח ז"ל בס' ב"ח בזה. ט"ז) ועיין בתשו' רשד"ם סי' רס"ה:

ב **עדים**. דלא איברי סהדי אלא לשקרא כדי שלא יוכל לכפור וכמ"ש בסי' קפ"ט. סמ"ע:

ג **רעתה**. דאז ודאי גמר להקנותה בשטר לחוד כדי שלא יוכל לחזור בו הלוקח שם:

ד **בעלמא**. כת' הסמ"ע בשם מהרש"ל דהא דאין קונין בשטרות העומדים לראיה היינו במקום שקונין בשטר אבל במקום שקונין בכסף אף שכותבין שטר ג"כ דאז אינו קונה בכסף לחוד מהני שטר ראיה להכסף וקונין בו עכ"ל ועיין בתשו' רש"ך השייכים לס"ב סי' כ"ד:

ה **ידועים**. עיין בתשובת מהרי"ט סי' קנ"ב ובתשובת ראנ"ח סי' ס"א:

ו **במעות**. כ"כ ג"כ בד"מ בשם הב"י וחפשתי ולא מצאתי שכת' הב"י כן ואדרבה מצאתי כתוב בהדיא בס"ס ק"צ וס"ס קצ"ב בשם התוספות דבמעות קונה אפילו לא אמר מעכשיו (כן הוא בתוספות יבמות דף צ"ג וכתובות דף פ"ב וקדושין דף ס"ג דבמעות קונה בלא מעכשיו ע"ש. ש"ך) כיון דאילו לא נתקיים המקח הי' צריך להחזירם לו הוי כאלו הן בעין וכ"כ הנ"י פ"ק דב"מ בהדיא ויש ליישב בדוחק דמ"ש נאבדו המעות ר"ל שאבדו בענין שאין יכול לחזור ולהתפרע ממנו (וכן הוא בר"ן בקידושין פ' האומר ובהג"ה ס"פ האשה שנפלו וכן במרדכי פ' האומר וכן מחלק הרמ"א גופיה בא"ע ר"ס מ' והוא מהה"מ בשם הרמב"ן והרשב"א ומביאם הב"י שם. ש"ך) ואם נגיה שכצ"ל בשטר ובמעות א"ש די"ל מ"ש בסיפא אם לא אמר מעכשיו לא קנה היינו במקום שצריך כסף ושטר לקנייתו ואבד השטר וכ"כ בד"מ בהדיא ואבד השטר ולא הזכיר מעות ע"ש ובריש כת' רבותא דאפילו נאבדו גם המעות אפ"ה קנה כיון דאמר מעכשיו עכ"ל הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

ז **חזקה**. וה"ה לקנין חליפין כן הוא בתוספות פ' האשה רבה וקדושין פ' האומר ור"ן והרא"ש ספ"ה דנדרים והט"ו בסי' קצ"ה ודלא כהמרדכי פ' האומר ור"ן שכת' דחליפין הוי כקנין כסף וא"צ מעכשיו וע"ל ס"ס קצ"ז. ש"ך:

סימן קצב

א **כיצד**. דיני קניות החזקות עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קל"ז קמ"ז וקמ"ח ומהר"י הלוי סי' מ"ז:

ב **המפתח**. פירוש דאם יעשה אח"כ חזקה בנעל או גדר או פרץ אפי' שלא בפניו הוי חזקה אבל במסירת המפתח לחוד לא קנה וכן הסכמת הטור ע"ש. סמ"ע:

ג **ופתחו**. כב"י הטעם דבנעילה אינו נרא' שעושה לשם קנין אלא דלבקשת בעה"ב נעלו שיהא משומר מה שבבית אבל כשחזר ופתחו נרא' וניכר שנעל משום החזקה. שם:

ד **מנעול**. פירוש אע"ג דלא נעל כלל והא דלא מהני בנכסי הגר בסי' ער"ה שאני הכא דיש דעת אחרת מקנה כ"כ הב"י כדי של"ת דברי הטור אהדדי ע"ש (והט"ז דחה דברי הב"י בזה ע"ש מה שיישב באופן אחר):

ה **מעשרה**. היינו כשיש מקום מדרון ושיפוע מהכותל ולחוץ שהיא בנויה ע"ג תל דאז במחיצה כל דהוא מונע שא"י לכנוס בה עוד. סמ"ע:

ו **שסילוק**. ל' הש"ס דה"ל כמבריח ארי מנכסי חבירו ופירש הרשב"ם הא למה זה דומה למשיב אבידה דכל ישראל מצווין להציל ממון חבריהם מן ההיזק. שם:

ז **בהילוך**. (עיקר הטעם כיון דכל הנאת השביל הוא ההילוך ע"כ קנה בהילוך. מזה יש ללמוד במי שקנה מקום בבה"כ מחבירו וישב עליו הוה חזקה כיון דכל תשמיש המקום הוא בכך לכ"ע לא מצי לחזור בו כ"כ בתשובת משאת בנימין. ט"ז):

ח **רוחב**. עיין מה שפירש הסמ"ע בדברי המחבר והרמ"א בזה ע"ש:

ט **ושכב**. ע"ל סי' ער"ה סט"ו בדין המחזיק בנכסי הגר שם לא כת' המחבר ושכב עליהן והרמ"א כת' עליו די"א דבעינן נמי שישכב עליהן כדי שיהא גופו נהנה מגוף הקרקע ע"ש. סמ"ע:

י **שאסף**. עיין בתשו' רשד"ם סי' שע"ו:

יא **חולקין**. ונרא' דבהציע מצעות כו' דבס"ט מודים דקנה כיון דנהנה גופו מגוף השדה כמו שמהני כשמשתמש בעבדים עבודת הגוף כמ"ש בסי' קצ"ו ולא דמי לאכילת פירות דאינו נהנה מגוף השדה וכ"כ הרא"ש בהדיא. סמ"ע:

יב **כולם**. כלל דבריו הוא דאפילו במקום שאין קונין בכסף בלא שטר מ"מ בחזקה בלא שטר קונה דחזקה עדיפא דעשה מעשה בגוף השדה אבל כשבא לקנות כמה שדות לא

מהני החזקה שהחזיק בא' מהן אפילו הן סמוכות זו לזו אם לא שנתן דמי כולן דאז קונה כולן בחזקה אחת ואפילו במקום שאין קונין בכסף לחוד ואפילו אינן סמוכות ודלא כע"ש. שם:

יג **מעותיו.** מיהו כנגד מעותיו קנה אפילו עייל ונפיק אזוזי ועיין בריב"ש סי' תע"ו. שם:

יד **במתנה.** טעמייהו כיון שלא קבל ממנו כלום מסתמא דעתו של הנותן שתהא הברירה בידו לחזור בו כל זמן שלא קנאוהו המקבל ואפילו החולקים במתנה מודים בשכירות דבהחזיק באח' מהן קנה כולן אע"פ שג"כ לא נתן להמשכיר עדיין כלום דשאני שכירות דאינה משתלמת אלא לבסוף ומתחלת השכירות הסכים עמו להיות המעות עליו בחוב עד סוף זמן השכירות. שם:

טו **לחודה.** ע"ל סי' קצ"ד ס"א בהג"ה ועיין בתשו' ן' לב ס"א כלל י"ג סי' פ':

סימן קצג

א **ענבים.** בסמ"ע האריך בכאן והקשה מסי' ש"א ס"ה דסתם המחבר וכתב המוסר לחבירו לשמור כו' אפילו העומדת ליבצר ולא חילק בין צריכין לקרקע או לא כמו שחילק כאן ובסי' צ"ה וצ"ל דהתם מיירי שצריכין עדיין קצת לקרקע והויין כקרקע לענין שומרין ובסי' צ"ה מיירי נמי לענין שומרין ומה שסיים שם הרי הן כקרקע לכל דבר ל"ד קאמר דהא לענין קנייה ואונאה כתב כאן דה"ל כמטלטלים אלא ר"ל לכל ענין שמירה כגון לענין שבועת שומרים ולענין מ"מ עכ"ל ואין דבריו נכונים כו' אלא הדבר פשוט דמעיקרא לק"מ דברי הרמב"ם אהמחבר אהדדי דקאי בשטת ר"י הלוי וכמש"ל בסי' צ"ה הלכך בסי' ש"א דלשמירה יהבי ניהלייהו אף בא"צ לקרקע הרי הן כקרקע. וכאן ובסי' צ"ה דלאו לשמירה יהבי הרי הן כמטלטלין כשא"צ לקרקע ועוד יש להשיב על שאר דברי הסמ"ע ואין להאריך כיון שכבר העליתי בסי' צ"ה ס"ב דהעיקר כהטור והוא דעת הרב שהביא הי"א ומה שלא הגיה הרב שם כן נרא' דהתם ס"ס צריך לישבע מדרבנן לא ירד הרב לחלק בכך (וכ"כ הט"ז ע"ש) גם מה שהקשה הב"ח ס"ס זה על הטור דכאן משמע דאין לחלק כלל אלא בכל דוכתא דיינינן להו כקרקע ובסי' קט"ו וסי' רנ"ז ושצ"ד פסק דבפירות גמורים דא"צ לקרקע דאין דינן כקרקע ובסי' ש"א גבי שבועות שומרים פסק איפכא דדינן כקרקע וצ"ע ע"כ ולק"מ בזה דהא לא כת' הטור רק דנרא' כמחובר לענין קנייה ואונאה דהא לענין שבועה חשבו לה רבנן כמחובר כו' ובסי' קט"ו לענין בע"ח שאני דלא סמיך דעתיה עליה כיון דיכול הלוקח לתולשן וכן בסי' שצ"ד גבי אכלה פירות גמורים שאני אי מטעם דהשתא תלושים הן אי מטעם דלענין שומא אגב ארעא

שאני ובסי' רנ"ז שאני דלא הי' דעת הנותן ע"ז אבל בסי' ש"א לענין שבועה הוא וא"כ קנין ואונאה דמי לשבועה וכן עיקר עיין בתשו' רשד"ם סי' ע"ו עכ"ל הש"ך:

ב **לקנין**. פירוש ואין קנין אלא בדברים שהמטלטלים נקנין בהן וכמ"ש בסי' קצ"ד וקצ"ח. סמ"ע:

סימן קצד

א **בחזקה**. הסמ"ע האריך בדין זה ונרא' מדבריו דישראל מעובד כוכבים לכ"ע קונה מטלטלים בדמים וכ"נ להדיא מדבריו בס"ס זה ע"ש וזה אינו כדמוכח להדיא ברפ"ב דבכורות דבין ישראל מעו"כ ובין עו"כ מישראל חד דינא אית להו וכן משמע בהה"מ דגם להרמב"ן ושאר גאונים חד דינא אית להו. וכ"פ הרא"ש להדיא בבכורות שם דבין ישראל מעובד כוכבים ובין עובד כוכבים מישראל אינו קונה רק במשיכה וכ"מ בדברי שאר כל הפוסקים וכן מבואר בדברי האחרונים וכמ"ש ביו"ד סי' ש"כ ס"ק ח' ע"ש עיין בתשו' מהרשד"ם סי' קע"א עכ"ל הש"ך (והט"ז כת' דכאן לא אירי מחזקת ג' שנים אלא מגוף דברי הקנין כגון נעל כו' ולא מיירי בהכחשה כלל אלא שניהם מודים במקח רק שהמוכר רוצה לחזור בו ומש"ה אמר כשם שישראל כו' ע"ש):

ב **נתינת הכסף**. ועי' בכ"מ דכ' ב' פרושים וס"ל לעיקר דאפילו אם נתן הכסף קודם כתיבת השטר קנהו ע"ש. סמ"ע:

ג **שכירות**. משום דאין דרך העולם לכתוב עליו שטר וס"ל להרמ"א דגם למאן דס"ל דאפילו במקום שישראל קונה מחבירו בלא שטר מ"מ ישראל מעובד כוכבים אינו קונה דלא סמכה דעתו. אפ"ה בשכירות שהוא לזמן סמכה דעתו מאחר שקיבל העובד כוכבים דמי שכירתו. שם:

ד **קנה**. והש"ך כת' דהב"ח פסק דלא מהני התנה וע"ש. (עמ"ש הט"ז בזה):

ה **מאחר**. ע"ל סי' רע"ד ורע"ה סי"ב ועיין בתשו' מהרי"ט סי' צ"ה ובתשו' מהרשד"ם סי' רכ"ה באריכות וסי' רל"ב:

ו **החזיק**. פירוש אפילו החזיק בה אחר שנתן המעות להעובד כוכבים אפ"ה לא סמכה דעתו לקנות עד שיכתוב לו שטר משא"כ אחר דלא נתן מעות דדעתו לקנות בהחזקה מסתמא כיון דלא נתן מעות לא יפסיד אף אם יקחנו ממנו העובד כוכבים ומה מזיק לו שיסמוך דעתו לקנותו וכ"כ הה"מ. סמ"ע:

ז **הדמים**. כן דעת הרמב"ם וסייעתו והטעם דאף דלא קנהו מ"מ בתורת משכון הוא בידו עד שיחזיר לו הדמים אבל הרא"ש והטור ס"ל דא"צ ליתן לו דמים כיון דלא בא ליד הלוקח מתחלה בתורת משכון. שם:

ח **המוכר**. פירוש אף שכבר נתן השני להראשון המעות אין האחריות עליו ולפ"ז אם בא העובד כוכבים והוציא מיד זה המחזיק שנית א"צ הראשון להחזיר לו מעותיו כן פירש הב"י והד"מ לדעת המ"מ שם ונ"י וע"ש. שם:

ט **רשע**. כת' הב"י דחדא באידך תליא כיון דצריך המחזיק ליתן מעות ללוקח נמצא דאינו כמציאה והפקר וה"ל כדין עני המהפך בחררה כו' משא"כ אם לא הי' צריך להחזיר לו מעותיו דה"ל כמציאה דאין בו דין עני המהפך בחררה כמ"ש בסי' רל"ז. שם:

י **מסור**. ה"ט כיון דמן הדין זכה בו המחזיק אסור להוציא מידו ולבטל זכותו ע"י עובד כוכבים. שם:

יא **מעותיו**. והרא"ש כת' דא"צ המחזיק להחזיר ללוקח מעותיו ואפ"ה אין הלוקח רשאי לתבוע להעובד כוכבים ואי תבע ועי"ז מוציא העובד כוכבים השדה מיד המחזיק מקרי מסור וכ"כ הטור בשמו ע"ש. שם:

יב **המלך**. (עיין בס' מעשה חייא סי' י"ב שכת' שיש כמה חילוקים בדבר. גם הרש"ך בח"ב סי' קי"ז כת' ג"כ דדוק' בכה"ג שהקרקע נקנה ג"כ בכסף אלא מטעם דלא סמכא דעתיה דלא צריך לכתוב שטר. אבל בענין אחר לא ע"ש. ועיין עוד בב"ח ובתשו' ר"ב אשכנזי סי' ל"ד. בני חייא):

יג **כהפקר**. ע"ל סי' פ"ו ס"א בהג"ה וס"ט שם בהג"ה:

יד **במטלטלין**. הטעם דדוקא בקנין שדה שייך לומר דלא סמכא דעתיה אבל בקנין מטלטלים דהלוקח יקחם מיד לביתו לא חיישינן כולי האי שהעובד כוכבים יקחם באלמות מתוך ביתו. סמ"ע:

סימן קצה

א **כיצד**. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' ר"ו:

ב **שמשך**. (ע' מ"ש הרא"ש בתשובה בדין העורות כו' ראיתי מי שכתב דאם הזכיר לו בפירוש השחיטה כגון שא"ל עורות בהמות אלו אני מוכר לך שאתן אותן לך אחר השחיטה דוקא שחוטות מכר ואז אינו מפסיד הלוקח דאין עור של מתה שוה כשל שחוטה ע"כ ואינו נכון לע"ד דגם בזה ההפסד על הלוקח וראיה מפורשת ממ"ש בסי' קצ"ט דאם נתן דינר לטבח ליתן לו בשר שחוטה ומת השור מפסיד הדינר ה"נ הי' מיד באחריות הלוקח אלא שא"י ליתן לו עד אחר השחיטה. ט"ז):

ג **לחזור**. (נרא' שאם הלוקח לא רצה המקח עדיין וכדומה באופן שהלוקח יכול לחזור בו בטענ' שהמקח לא ישר בעיניו גם המוכר יכול לחזור בו כ"כ בס' בני חייא להגהות הטור אות ה' ומביא

ראיה ממ"ש במשפט צדק ח"א סי' א' ע"ש ועיין בתשו' מהרי"ט סי' י"ט וקכ"ד) וע"ל סי' רמ"א ס"ב בהג"ה:

ד **בכלי**. ולכך המנהג האידנא לכתוב בסוף השטר וקנינא מיניה במנא דכשר למיקניא ביה. במנא לאפוקי מטלטלין. דכשר לאפוקי איסורי הנאה או לאפוקי כלי העשוי מגללי בקר. למיקניא כלומר בכליו של קונה. ביה לאפוקי מטבע כן הוא בש"ס וכתב מהרא"י דאם לא כתוב כן אין מוציאין ממון בשטר ההוא. סמ"ע:

ה **במטבע**. אע"ג דיכול לשקול כנגדה או לתלותה בצואר בתו מ"מ אינה מיוחדת לאלו ועיקרה להוצא' נתנה ע"י צורה שעליה וצורה עבידא דבטלה שהמלך פוסל צורה זו ומצווה לצור צורה אחרת על המטבע ומש"ה לא סמכא דעתיה דהמקנה להקנות על ידה המקח וע"ל ר"ס ר"ג שם יתבאר מקור דין זה. שם:

ו **בהמה**. ל"ד שור ופרה דעושין בהן מלאכה כגון חרישה וכיוצא בה אלא אפילו טלה והדומה לו כיון שנהנים מהן בעינם דהטלה מגדלין לגדל צמר וגוזזין אותה ולוקחין החלב והולדות עמהן. דומה גם הם לכלי שעושים בו קנין חליפין כיון שראוי הוא לעשות בו מלאכה ומש"ה סתמו וכתבו בהמה דמשמע כל בהמה שם. ועיין בי"ד סי' קע"ז סל"ח:

ז **שנפסל**. ע"ל סי' ר"ג ס"ח בהג"ה:

ח **במתנה**. ובתשו' מהרי"ו סי' ד' כת' דאפילו במתנה י"ל דלא ניחא ליה משום ושונא מתנות יחיה ומש"ה מסיק שם דאין לחלק בין מתנה למכר והא דבסי' קע"א ס"י כתב הט"ו פלוגתא בזה וכאן סתם המחבר נרא' דה"ק הא דנקנה שלא בפני הקונה לא אשכחן אלא במתנה למאן דס"ל הכי לאפוקי במכר דלכ"ע לא מהני וכת' עוד מהרי"ו שם דבשניהן לא קנה אא"כ ידעינן דהוה ניחא ליה בשעת הקנין דאף שידעינן דהוה ניחא ליה מקודם לכן וגם עתה כששמע הקנין שמא חזר בו הנותן ולבסוף חזר ונתרצה. ונרא' דלמה שנוהגין שהקונה שולח עדים להמקנה לקנות על ידם ליכא למיחש שמא הדר בו בנתיים כיון דבשליחו' אזלי. שם:

ט **ג' אצבעות**. ר"ל ג' אצבעות על ג' אצבעות דאז שם כלי בגד עליו לענין טומאה וכ"כ רש"י ורשב"א והט"ו רמזו במ"ש לשון שיעור דר"ל הנזכר בבגדים לענין דינים אחרים ומשום דסתם קנין הוא בסודר לכן נקט האי שיעורא ומינה נלמד להקונה בכלים אחרים. שם:

י **לנתק**. וכ"כ הב"ח ודוק' לענין ק"ס ע"מ להקנות מהני כשיכול לנתקו אצלו אבל לענין שיקנה כל הכלי לא מהני וכמ"ש בסי' רס"ט ס"ה או אפשר דדוקא במציאה אבל

במכירה דדעת אחרת מקנה אותו מהני כשיוכל לנתקו אצלו לקנות כל הכלי כשאחז במקצתו והראשון נ"ל עיקר. ש"ך:

יא **כל**. נראה דל"ד כל הכלי קאמר אלא שיעור ג' על ג' אצבעות כמ"ש לפני זה ובטור שהעתיק ל' הרמב"ם לא כתב כל הכלי ע"ש. סמ"ע:

יב **מג'**. פירוש ולא סגי במה שיוכל לנתקו ולהביאו אצלו. שם:

יג **מועיל**. עיין בתשובת רשד"ם סי' רע"ז ורפ"ח:

יד **מעכשיו**. הטעם דמעכשיו הוא שיור בקנין וכאילו אמר מעכשיו יתחיל הקנין ולא יגמור עד לאחר ל' יום וא"כ צריך שיהיה הדבר שקונין בו קיים אז ביד המקנה ובק"ס כבר חזר הסודר למריה אבל באומר ע"מ אין כאן שיור בקנין אלא תנאי בעלמא וכאילו אמר מעכשיו קנה בסודר זה רק שאני מתנה שלא תקחנו עד אחר ל' יום ומן הדין ע"מ בלא תנאי מעכשיו מהני אלא כדי לפרסם שמקנהו לו מיד וכ"כ הב"י עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דדבריהם תמוהין דהא האי ע"מ הקונה קא"ל וכן הוא בפוסקים ומוכח בס"ס קצ"א דמעכשיו לחוד סגי וכ"מ בטור כאן ודוק וע"מ דנקט הטור סירכא דלישנא הוא דכל סודר קני ע"מ להקנות הוא וגם דעת התוספות בקידושין כן לשמואל דקי"ל כוותיה ע"ש וע"ל ס"ס קנ"ז ועיין בהרא"ש פ' מי שמת ובטור סי' ר"י ובתשובת מהרי"ט סי' מ"ו עכ"ל (גם הט"ז כתב שדברי הב"י בזה דחוקים וע"ש מה שמפרש הוא דברי התוספות בזה):

טו **דרכי**. הטעם דקניני חזקה משיכה מסירה והגבהה נעשו בגוף המקח וכן בכסף או בשטר או במעמד שלשתן סילק המוכר והמקנה נפשו ממנו לגמרי משא"כ בק"ס שאין הכלי שניתן לו כמו שיווי המקח ועיין בע"ש שכת' טעם אחר מלבו ולא שם לבו למ"ש הטור והוא עצמו בסי' קכ"ו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דשלא כדת השיג על הע"ש כי יפה כוון והטעם שכתב הוא מדברי הרא"ש וע"ש:

טז **שכירות**. דאין דרך לכתוב עליו שטר דסמכא דעת השוכר בלא שטר כיון דלימים קצובים שכרוהו. סמ"ע:

יז **שאינם**. וכן משמע בתוספות פ"ק דב"מ. ש"ך:

יח **ומשכונא**. ר"ל שהלוה לו על קרקע להיותה ממושכנת בידו ולאכול הפירות בנכייתא עד שיחזיר לו מעותיו או עד זמן קצוב וכמבואר בי"ד סי' קע"ב ע"ש דמשכונא כזו יש לה דין שכירות ומכר. סמ"ע:

יט **בשבת**. הטעם גזרה שמא יכתוב וע"ל סי' ר"ח ובס"ס רל"ה ובא"ח סי' של"ח. שם:

כ **קנו**. הוא פשוט בכל הפוסקים בכמה דוכתי עכ"ל הש"ך (קנין סודר ישנו בלילה. משאת בנימין סי' ע"ח וכ' הסמ"ע בסי' ה' דאין קנין בלילה אלא לאור הנר או לאור הלבנה וכו'. בני חיי):

סימן קצו

קראו. דעבד גדול אדעתא דנפשיה הולך ולא מחמת קריאת הלוקח ולכך אינו דומה למשיכה אבל עבד קטן דהוא דומה לבהמה ואדעתא דרבו הלוקח נמשך אחר קריאתו והולך ונראה דה"ה דמהני נמי בעבד קטן כשרבו הראשון אמר ליה לך אצל הלוקח עכ"ל הסמ"ע:

סימן קצז

א **מקום**. הטעם דאף אם הוא בר"ה או ברשות המוכר מ"מ במה שמגביהו בידו מביאו לרשותו דכל מה שהוא ביד האדם הרי הוא כאילו מונח בביתו. סמ"ע:

ב **שניהם**. פי' והכניסה ומושכה שלא ברשות בעל החצר אבל כשנותן רשות לזה ה"ל חצר של שניהם או כחצר של זה שהרשה לו וכמ"ש הרמ"א בסי' קצ"ח ס"ט ע"ש. שם:

ג **שרכב**. זהו דעת הרי"ף והרמב"ם דסבירא להו דרכיב' לחוד קונה ולא כהרא"ש והטור דס"ל דלא קנה ברכיבה עד שימשכנה ברגליו עיין בטור ס"ה. שם:

ד **שהנהיגה**. מדסתם המחבר והרמ"א כאן משמע דס"ל דמשיכה והנהגה קונה בכל הבהמות וכ"כ הב"י בפירוש דהלכה כהרי"ף והרמ"ה דס"ל הכי ולא כדעת הרא"ש והטור דכתבו דבחמור וגמל איכ' חד מינייהו דלא קנה ודעת הרמב"ם כתבו המחבר בסי' רע"א דס"ל ג"כ דקונין בכל הבהמות בין במכר ומתנה בין בהפקר אלא שכתב דהיינו דוקא באחד שבא לקנות בהן אבל ב' שבאים כאחד לקנות הגמל ואחד משכו ואחד הנהיגו בזה הנהגה במקום משיכה לאו כלום היא וע"ש בסמ"ע:

ה **ורצתה**. נראה דאהכישה במקל קאי דאילו במנהיגה בקול א"צ שתרוץ לפניו כיון שהנהיגה לכן הי' נרא' להפך ההג"ה דהנהיגה בקול אחר רצתה לפניו. שם:

ו **רע"א**. דשם כת' מדין קנייה וע"ל סי' קצ"ב ס"ב שם כתב בזה לענין חזקת קרקעות. שם:

ז **העדר**. פסק כרבי יעקב ולאפוקי מאן דמפרש אזוג ומהרש"ל ביש"ש פסק דהכל תלוי במנהג. ש"ך:

ח **בר"ה**. צ"ע דלדברי הרמ"א יהיו דברי המחבר סותרין זא"ז דברישא כ' דאפילו בר"ה לא קנה לפי שאין דרך כו' אם לא אדם חשוב כו' ובסיפא כת' או שהיו בר"ה משמע דבר"ה כל אדם קונה מטעם דרבים דוחקים שם ונ"ל דלהרא"ש והטור הי' גירסא אחרת בש"ס והמחבר העתיק ל' הרמב"ם ע"פ גרסתו והרמ"א הוסיף מ"ש הטור לפי גרסתו והן ב' הפכים בנושא א' ומ"מ אפשר ליישב בדוחק ולו' כו' וצ"ע עכ"ל הסמ"ע (וכתב הט"ז

דיפה תמה על הרמ"א אלא שתמוה לי למה לא תמה ג"כ על הג"ה ראשונה או בסימטא הא א"א לקיימו על ל' המחבר דהא להרמב"ם עיקר החילוק שבין אדם חשוב לאחר הוא בסימטא והרמ"א החליט דבסימטא קנה כל אדם עד כאן לשונו:

ט **לא קנה.** ה"ט דבעת שיחול הקנין כבר הדרא סודרא למריה וכמ"ש הט"ו בסי' קצ"ה ס"ה ע"ש סמ"ע:

י **באגם.** עמ"ש הש"ך והט"ז בזה ע"ש:

סימן קצח

א **תקנו.** כתב הסמ"ע דנ"ל דאעפ"כ אם קידש המוכר אשה במעות שקיבל מן הלוקח שהיא מקודשת דלחומרא לא עקרו דברי תורה בתקנתן וע"ל סי' קע"ו ס"א:

ב **להגביה.** בתוס' פ"ק דב"מ דף ט' סוף ע"ב ובהגמ"ר שם משמע דחשיב הגבהה כשהוגבה מחמתו דרך עליה אפילו לא תפסו בידו וכ"ד הרא"ש שם וכ"כ ר"י נ"י ח"א אבל בתוספות פ' הגוזל (בבא קמא דף צ"ח ע"א) משמע דיש להסתפק בדבר וכ"כ בהג"א שם וז"ל ר"י מסתפק אם דוקא אדיוה כו' ע"ש ומיהו בבעלי חיים כתבו גם התוספות שם דחשיב הגבהה אם הוגבהו העופות ע"י שטרף בקן ומיהו אם יורדים ע"י טריפת הקן לא חשיב הגבהה אלא עלייתם דוקא וע"ש ובמע"מ בב"ק כת' דלהרא"ש פשיטא ליה דלא קני כשהוגבה וכן מסקי התוספות דב"ק ודב"מ עכ"ל והמעיין בתוספות והרא"ש שם יראה שאינו כן אלא כמ"ש. עיין בישי"ש סוף חולין ודבריו צ"ע ועמ"ש בסי' רס"ט ס"ה. ש"ך:

ג **טפח.** כיון דהוא בידו הרי הוא כאילו הוא ברשותו. סמ"ע:

ד **בו.** פירוש אף שהוא בסימטא מקום שהמשיכה קונה בו צריך למשוך מלא ארכו של אותו הדבר שקונה ויגיע סופו למקום שהי' ראשו בתחלה. שם:

ה **יצייל.** וא"ת מהאי טעמא גם בק"ס לא ה"ל לקנות וי"ל דכל זמן שלא קיבל המוכר דמי שיווי הפירות טרח ומציל דלא ניחא ליה לירד בדינא ודיינא עם הלוקח ומה"ט נמי (בסימטא) [בסטימותא] קני כמ"ש בסי' ר"א ולא חשו שיאמר המוכר נשרפו חטיך כו' וא"ת השתא דאמרו מעות אינן קונות יאמר המוכר ללוקח (ר"ל כשחזר הלוקח יאמר המוכר כן דמסתמא לא חיישתא שיעשה המוכר תרתי לריעותא לחזור מהמקח ולאבד מעות הלוקח עיין בש"ך) אחר שנתן לו מעות ולא משך נשרפו מעותיך וי"ל דבמעות דאין בהן טרחא כ"כ ודאי יצילם המוכר והא דעקרו קנין מעות לגמרי ולא תקנו שיהא דוקא משיכה בהדיה משום תקנת השוק שיוכלו לקנות מהר במשיכה לחוד א"נ שחששו שמא ימשוך

הלוקח קודם נתינת המעות ויבא דליקה בבית הלוקח ולא יצילם ויאמר למוכר נשרפו חטיך בעלייה עכ"ל הסמ"ע ועיין בתיו"ט פ' הזהב:

ו **מצוי**. ר"ל אף דאין הלוקח דר באותו בית המושכר (לאפוקי מדעת מהרי"ו) מ"מ כיון דביתו הוא מצוי שם להציל ביתו ולא יסמוך אהצלת המוכר שדר בו ואגב יציל גם הפירות משא"כ בפירות בלא בית דאף שקנאן מ"מ אינו מצוי אצלן וגם לאו כ"ע דיני גמירי וסברי שעל המוכר להציל כיון שהן עדיין בידו. סמ"ע:

ז **השוכר**. וכן השואל את המקום קנה המטלטלים שבו עמ"ש בסי' ר"ב וכתב הריטב"א רפ"ט דב"מ גבי כי זכי רחמנא להלוכי בה ולנקוטי פאה כו' דמכאן נראה דחצר שאין לאדם בו רק דריסת רגל ללכת בו לבית שיש לו במקום אחר אינו כחצרו לקנות לו ומי שהשאיל לחברו חצרו לכך דלאו כחצר שאולה היא לקנות לו דאין חצר שאולה קונה אלא כששאולה לו להשתמש בה ובללכת בה לחוד אין לו בה אלא הליכה לבד עכ"ל נראה דה"ה בשכירות דינא הכי עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' י'. ש"ך:

ח **קנה**. והיינו דוקא כשהשכיר לו מתחלה החצר ואחר כך הקנה לו המטלטלים אבל שניהם כאחד לא וכמ"ש בר"ס ר"ב ע"ש. שם:

ט **השוכר**. ולדעת הי"ח בר"ס ר' ה"נ אם שמור לדעת המוכר סגי וכן משמע להדיא בב"י כאן והוא פשוט וע"כ קשה על הרב שסתם כאן כהמחבר ושם הכריע כהי"ח וצ"ע. שם:

י **לדליקה**. ושאר אונסין לא שכיחי כולי האי. סמ"ע:

יא **נקנו**. והב"י ר"ס זה כתב שאין נראה כן מדברי הפוסקים וכן בדין דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין וכ"כ הב"ח וכן נ"ל עיקר וכן משמע מדברי הרמב"ם שהעתיק המחבר. ש"ך:

יב **בהדיא**. בין שהתנה הלוקח בין שהתנה המוכר ושתק הלוקח כשהתנה כן בתחלת המקח וע"ד שכתב הט"ו ר"ס ר"ז עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דדין זה לא נ"ל דמה שלמד הב"י כן מסי' ק"צ ס"ח ל"ד כלל דהתם מדינא קונה כסף או שטר אלא שבמקום שכותבים שטר לא סמכא דעתיה והיכא דסמיך סמיך משא"כ הכא כיון דתקנו חכמים דמעות אינן קונות לא פלוג וע"ש שמביא ראיה לדבריו מהש"ס:

יג **לרבים**. פי' דאין יחיד יכול למשכה אלא צריכים רבים כדי למשכה שאז נמשכת מכחן של רבים. סמ"ע:

יד **במסירה**. פירוש כשהיא עומדת בר"ה או בחצר שאינו של שניהן שם:

טו **כולה.** היינו מלא ארכה ולמ"ש דאיירי בעומדת בר"ה או בחצר שאינה של שניהן בעינן שימשכנה מר"ה לסימטא או לחצר של שניהן ובזה סגי וא"צ עוד למשכה מלא ארכה. שם:

טז **בסימטא.** אע"ג דאין משיכה בלא מסירה ומסירה קונה בר"ה מכל מקום כיון דגלי דעתיה לקנות במשיכה קנה דוקא במשיכה וכמ"ש בסי"ב. שם:

יז **פקדון.** פירוש כש"ח דפטור מגניבה ואבידה. שם:

יח **מאונסים.** עיין לעיל סי' ק"כ ס"ב ובהג"ה שם ובתשובת ר"מ אלשיך סי' י':

סימן קצט

א **מחילת.** פירוש ואז קונה אפילו במטלטלים ודוקא במחילת חוב הבא מחמת מכר דאינו שכיח אבל מחילת שאר חוב לא עדיף ממעות עצמן דאין קונין במטבע מטלטלין קנין גמור כי אם לענין מי שפרע וכמ"ש בסי' ר"ד אבל קרקע דנקנית במעות נקנית גם בכה"ג. סמ"ע:

ב **האחרון.** שהוא חג בפ"ע ומרבין באכילת בשר אבל עי"ט הראשון טרודים במצות סוכה ולולב וי"ט אחרון של פסח אינו חג בפני עצמו ועי"כ אוכלין בשר עוף. שם:

ג **הדינר.** שנתן טבח ליתן לו בעדו בשר והמותר הוא ברשות המוכר וה"ה אם נתן להמוכר דמי כל הבשר ומת דמפסיד דמי כולו ופשוט הוא וע"ל סי' (קצ"א) [קצ"ה] ס"א. שם:

ד **התורה.** ולא חששו בזה שיאמר הלוקח ליתומים או לאפוטרופסים נשרפו חטיך בעליה כיון דהלוקח הוי כש"ש ונתחייב בגניבה ואבידה ולא מיפטר אלא בשריפה ובשאר אונסים והוא דבר שאינו שכיח לא חששו לזה כשאין זולתו עוד חששות והזיקות השכיחות שיהיו מתוך הקנייה. שם:

ה **החלוקות.** עיין בסמ"ע שמבאר כל חילוקי הדינים שיש בזה אימתי יכולין היתומים לחזור אם מכרו או לקחו שום דבר. ע"ש:

ו **ודוקא.** קאי אשאר החלוקות ביתומים דאין המעות קונות משא"כ בהקדש שם:

ז **להקדש.** וה"ה איפכא אם נתן הגבאי דמים לאחד לצורך הקדש אין הגבאי יכול לחזור בו דהא בהדיוט קאי במי שפרע. ול"ת מהא דהזהב לספק סלתות כו' כמו שתירץ הר"ן פ"ק דקידושין ע"ש ודלא כהרמב"ם והראב"ד. ש"ך:

ח **לחזור.** אבל מי שמשך חפץ של הקדש והוזל א"י לחזור דלא יהא כח הדיוט כו' ואי הוקר אינו קונה במשיכה אלא בכסף דרשות הגבוה אינו נקנה אלא בכסף. ש"ס קידושין שם:

סימן ר

א **להורות**. והש"ך האריך להוכיח מש"ס ופוסקים דהעיקר כדעת המחבר ע"ש ומ"מ מסיק וז"ל אך שאיני כדאי להכריע והוי ספיקא דדינא אבל להורות לכתחלה כמ"ש הרב ודאי לא נהירא שכבר בררתי שדעת רוב הפוסקים כהרי"ף והרמב"ם ושכן עיקר עכ"ל:

ב **מיהו**. הש"ך והט"ז השיגו על הרמ"א בזה וכתבו שדבריו תמוהין מאד דהוציא כן מהגמ"ר ושם מבואר דלא כ"כ אלא לתירוצא קמא דבש"ס דאף במכר ומתנה צריך חצר המשתמר לדעת הלוקח והמקבל אבל הרמ"א שפסק כר"פ קנה אף במעורבין וע"ש:

ג **מעורבין**. לאו דוקא אלא ר"ל מונח בצדו ולא נחלק ממנו לגמרי דהא בהגמ"ר שם כתב וז"ל אם אין הפסק בין אותן פירות לפירות של בעה"ב לא קנה ומקרי חצר שאינה משתמרת ע"ש. סמ"ע:

ד **וי"א**. בב"י וד"מ ס"ס זה תמהו על הטור שלא כתב דרך קנין זה מאחר שהרא"ש כ' דקונ' ואישתמיטתייהו שכתבו הטור בס"ס רמ"ג ע"ש וגם על הרמ"א קשה שכאן כתב דין זה בל' י"א ובסימן רמ"ג סכ"ב כתב המחבר כן בפשיטות. ש"ך:

ה **במציאה**. וכתב הר"ן דדוקא כשקדם הוא לכלי שנתנו הכלי בתוך ד"א שלו אבל אם קדם הכלי לאדם לא קנה ור"י נ"י ח"ב לא חילק וכ"כ התוס' בפ"ק דב"מ ומדסתם הרמ"א כאן משמע דלא חילק עכ"ל הסמ"ע. ועמ"ש הש"ך בזה עיין שם:

ו **שימשכם**. (תימא דהא משיכ' לא קנה בזה כמ"ש כל הפוסקים וברמב"ם עצמו כתב עד שיגביה הפירות או עד שיוציאם מרשותו בשכירו' מקום כו' ובדוחק י"ל דהאי עד שימשכם ר"ל יוציאם מרשותו ונלע"ד שיש ט"ס וצ"ל כמ"ש ברמב"ם. ט"ז):

ז **קנאו**. דאם היה בידו וא"ל זכה לפלוני זכה לו לפי שזכין לאדם וחצרו נמי זוכה לו כ"כ הרמב"ן וכת' ב"י נ"ל דלאו למימרא שצריך שיאמר לו זכה לפלוני אלא כיון שא"ל פירות שברשותך תנם לפלוני וקבל עליו ליתן לו קנה הלוקח דה"ל כאומר זכה בהן לפלוני עכ"ל ולי נראה דוקא שיאמר זכה לפלוני דאל"כ לא הוי תן כזכי כיון שאינו מוסרם עתה לידו אלא שכבר היו מופקדים אצלו כמ"ש בסי' קכ"ה ס"ז ע"ש וכן מוכח להדיא בחדושי הרמב"ן שם ובהרא"ש ספ"ק דגיטין ר"ס י"ז ע"ש. ש"ך:

ח **המוכר**. הטעם כת' הרא"ש שאין אדם יכול לקנות בשל עצמו לחבירו שלא ע"י אחרים אלא צריך שיגביהנו או ישכיר את מקומו בכסף או בשטר וחזקה משא"כ כשהוא בחצר אחר די"ל בעל החצר יזכה חצירי לפלוני במקח שקנה מפלוני דחצירו כידו והרי הוא יכול לזכות לחבירו בשל אחרים ע"כ. סמ"ע:

ט **רשות**. פי' כגון בסימטא או בחצר שהוא של שניהן. שם:

י **מדד**. פירוש מדדם המוכר ונתנם לתוך כליו דהלוקח העומד בסימטא אבל אם מדד הלוקח קנה אפילו בלא כליו דהא משכן בשעת המדידה כמ"ש בס"ז בהג"ה ע"ש. שם:

יא **המוכר**. פי' לאפוקי אם הוא בר"ה דבו לא מהני אמירת לך וקנה כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דה"ה אם נתן לו רשות להניח שם הכלי קנה וכ"כ הטור בשם ר"י מג"ש ודלא כרמ"ה כ"כ הב"ח ודבריו נכונים ודלא כמ"ש בב"ה עיין בס' א"א דף צ"ד ע"ב עכ"ל:

יב **שבתוכו**. ע"ל סי' קצ"ז ס"ז ולקמן סי' ר"ב סט"ו:

יג **ג'**. לאו דוקא ג' אלא ה"ה אם אמר כפי מה שישום א' לדעת הרשב"א שהביא הב"י בס"ס ר"ו. סמ"ע:

יד **מוכר**. אבל אם מדד המוכר לתוך כליו של לוקח העומד ברשות הלוקח כיון דאיכא תרתי לטיבותא רשות וכלי הכל של לוקח א"י לחזור שום אחד מהן ממה שכבר מדד לתוך כליו של לוקח אף שלא גמר המדידה דבכה"ג אמרינן דעתן לקנות ראשון ראשון כל מה שנמדד שם:

טו **ביחד**. והיינו דא"ל כור בל' סלע אני מוכר לך והוא דעת רש"י והרא"ש וכתבו הטעם דאמרינן ודאי היה צריך לקנות מקח או לשלם חוב בסך ל' סלעין ופחות מזה לא יעלה המעות בידו לכלום וכל שלא יהי' במכר כדי ל' סלעין לא ימכור כלל. שם:

טז **מדדו**. וכת' הב"ח וכיון דפלוגתא דרבוותא היא היכא דקיימי זוזי תיקום. ש"ך:

יז **בסלע**. ה"ה איפכא סאה בסלע כור בל' נמי מספיקא דינא הכי. סמ"ע:

יח **המעות**. פירוש אע"פ שכבר מדד לכליו של לוקח העומדים ברשות הלוקח אפ"ה הלוקח יכול לחזור בו משום דהוא מוחזק במעות והמע"ה. שם:

יט **אחריות**. (צ"ע לכאורה דכיון שלא משך הלוקח רק שחייב מצד שנקרא מזיק במה שיחמיץ אח"כ וכמו דאמרינן בס"פ המפקיד דאם הנפקד שלח יד והחמיצה משלם את כולה אפילו לא נטל אלא רביעית א"כ אפילו אדם דעלמא שעשה כן מתחייב ואי אדם דעלמא פטור דלא ברי היזקא גם זה יהי' פטור. ט"ז):

כ **פסק**. הטור מסיק ע"ז וז"ל אא"כ פרקם והכניסם שאז יקנה לו ביתו לכשיפסק אם הוא במשא שאינו מונח בכליו של מוכר אע"פ שלא מדד עכ"ל ור"ל אע"פ שפסק דמיו אחר המשיכה כיון דבשעת הפסיקה עדיין מונחים ברשות הלוקח קנה. סמ"ע:

כא **המדה**. וכ' הטור ע"ז אפי' יש בה רישומים לידע עד היכן הוא לוג או ב' לוגין וא"ל כל רושם ורושם בכך וכך עכ"ל (וכת' הט"ז נ"ל דמיירי שהשאילה הסרסור בתחלה לשניהם אבל אם השאילה למוכר לחוד אלא שהמוכר הודיעו בשעת שאלה שהוא ימדוד בה למכור לא הוי שאלה רק למוכר לחוד וכן משמע ברשב"ם פ' הספינה דף פ"ז):

כב **אחד**. (כתב הט"ז דאין לפרש הן של מוכר הן של לוקח דא"כ עדיף כלי של מוכר משל אחר דבשל אחר צריך נתמלא דוקא ולא רשמים ובכלי של מוכר מהני רשמים ונראה דלא רצה הרמב"ם לשנות ל' הש"ס דאמרינן היתה המדה של אח' מהן ופירשו כל המפרשים דאלוקח קאמר וכ"כ הראב"ד על לשון הרמב"ם של א' מהם א"א של לוקח ע"כ משמע שבא לפרש ולא להשיג ונמצא מ"ש הרמ"א וי"א שאם המדה כו' לפי מ"ש אין כאן מחלוקת דגם הרמב"ם ס"ל כן עכ"ל):

כג **לקנות**. פי' שמגביה אותו לקנותו בסך דמים כדי קצבתו אם ייטב בעיניו ומש"ה המוכר א"י לחזור בו והלוקח יכול לחזור בו ולומר למוכר הגבהתיו לקנותו כשייטב בעיני ולא טוב הוא ומ"מ חייב באונסין כל זמן שלא גילה דעתו קודם האונס שאינו חפץ בו כ"כ הרמב"ם אבל התוס' והרא"ש והטור ס"ל דאפילו לא הגביהו כדי לקנותו אפ"ה חייב באונסין כל שלא גילה דעתו שאינו חפץ והוא כלי הנמכר בקל ואין המוכר קץ בו כו' ותימא על הרמ"א שלא הביא דעתם כלל. סמ"ע:

כד **ויגביהנו**. לאו דוקא דה"ה א' משאר קנינים וכ"כ הטור ז"ל עד שיפסוק דמיו ויקנהו הלוקח בא' מדרכי הקנאות. שם:

כה **שכר**. צ"ע למה השמיטו המחבר והרמ"א מ"ש הטור בשם הרשב"ם והרא"ש דחייב אפילו באונסין. שם:

סימן רא

א **רושם**. בב"ח פסק דדוקא במטלטלים איכא קנין סטומתא ות"כ ולא בקרקעות ודקדק כן מל' הטור ע"ש וצ"ע לדינא גם לפי מ"ש הסמ"ע בס"ס זה ז"ל וכאן איירי מהמנהג לכאורה נראה דלא כהב"ח וז"ל מהרש"ל פ"ק דב"ק סי' ל"ו ומסתמא ה"ה לענין שכירות הבית וקנין הבית באתרא דנהגו לקנות במפתח קנה דאזלינן בתר מנהגא עכ"ל ונראה דהיכא דנהגו גם בקרקעות להדיא אפשר דגם הב"ח מודה בזה והב"ח גילה לנו מנהגנו עכשיו ועיין בתשובת רמ"א נראה כמ"ש וע' בס' באר שבע דף צ"ו ע"ב ובתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קנ"ג דף קע"א ובח"ב סי' ש"י. ש"ך:

ב **מקחך**. נראה דאפילו אמר ליה סתם זיל קני והלך ורשמו אפילו שלא בפניו אם דרך אותו מקום לקנות ברשימ' קנה בזה ולא אמרינן שדעת המוכר היה שיקנה דוקא בק"ג וע"ל סי' קצ"ז וקצ"ח. סמ"ע:

ג **פרוטה**. ולא חשו בהאי גוונא שיאמר המוכר נשרפו חטיך בעלייה דלא חשו לכך כי אם במקום שכבר קיבל המוכר כל דמי המכר כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"מ מינץ סי' ה' דף י"ב ע"א ובתשובת מהרי"ט סי' קכ"ה וקכ"ו ובתשובת רשד"ם סי' ש"פ:

ד **המפתח**. כ' הסמ"ע דבסי' קצ"ב נתבאר דאין קונין קרקע ע"י מסירת מפתח וא"כ אין לפרש כאן דר"ל שיקנה החדר ע"י מסירת המפתח והחדר יקנה לו הסחורה אלא ר"ל שנוהגין הסוחרים להקנות הסחורה עצמה ע"י מסיר' מפתח שמוסרים לו מהחדר שמונחת הסחורה שם וכ"כ ב"י ע"ש ועי"ל דשם איירי מהדין וכאן איירי מהמנהג עכ"ל ועיין בתשובת רמ"א סי' י"ט:

סימן רב

א **כאחד**. עיין בתשו' רש"ך ס"ג סי' ה' ועיין בתשו' מהר"י לבית לוי סי' ל"ו שתמה על רש"ך ע"ש. ש"ך:

ב **וי"א**. וכן מוכח בש"ס פ"ק דב"מ ופ"ק דקדושין ומוכח התם דקרקע במכר ומטלטלי במתנה נלמד מקרקע בשכירות ומטלטלים במתנה וא"כ צ"ע על הרמ"א שכת' דין זה בלשון וי"א דאדרבה זה פשוט יותר וכתב עוד ר' ירוחם דקרקע מושאל ומטלטלין במתנה יש מי שכתב דלא קנה ומדברי התוספות נראה דקנה עכ"ל ומביאו ב"י וד"מ ולא ידעתי למה יגרע שאלה משכירות וכ"מ להדיא מדברי התוספות פ"ק דב"מ ומדברי הרא"ש שם גבי עובדא דר"ג וזקנים דקרקע מושאל ומטלטלין במתנה קנה כמו בשכירות וכ"כ הב"י בסי' קצ"ה ס"ס י"ב ע"ש. שם:

ג **צריך**. והיינו דוקא כשאין הקרקע משומר לדעתו דאל"כ היה קונה בתורת חצר כ"כ הסמ"ע וזה אינו אלא מהר"ן וה"מ מוכח דאפילו בחצר המשתמרת לא מהני צבורין וכן מוכח להדיא בהשגת הראב"ד ע"ש וכן משמע מסתימת דברי הטור והרמ"א והטעם נ"ל דאין חצרו קונה אלא כשכבר הוא חצרו משא"כ הכא דחצרו ומתנתו באין כא' וכן נ"ל עיקר עכ"ל הש"ך * ועמ"ש בזה בתשו' שב יעקב חלק ח"מ סי' ט"ו:

ד **חולקין**. ובע"ש הכריע כהי"ח מדכתב בקרא עם ערים בצורות ש"מ דעם מהני כלי אגב אלא שזה לשון מקרא וזה לשון דרבנן ע"ש ולא דק דא"כ מאי איבעיא ליה בש"ס אי בעי אגב או לא הלא מקרא מלא הוא אלא ע"כ דס"ל דלא בא הכתוב לומר דאמר כן דוקא בשעה שהקנה להן אלא דכך היה המעשה שנתן לבניו מטלטלים עם הקרקע בקנין א' וא"כ י"ל דאחר שנפשטה הבעיא דבעינן לומר קנה אגבו דאגב דוקא בעינן ולא סגי בעם והקרא לא מיירי בלשון דא"ל בשעת הקנין עכ"ל הסמ"ע. (והט"ז כ' די"ל לדעת הע"ש דבש"ס הא גופיה קמיבעיא ליה אי הוי משמעות הכתוב אי בעי דוקא לומר כן בשעת הקנייה או לא וא"כ למסקנא מהני עם כמו אגב אלא דמ"מ כיון דרש"י ס"ל דדוקא אגב בעינן והרא"ה חולק עליו ודאי דאין שומעין להרא"ה נגד רש"י ובפרט להוציא ממון ע"י זה עכ"ל):

ה **המטלטלין**. משמע דאמר כן למי שזיכה המטלטלים ול' רש"י אינו כן אלא ז"ל דאמר למי שהקנה לו השדה קנה לעצמך ואגבו יקנו המטלטלין לפלוני כו' עיין שם והמחבר נראה דס"ל דאפילו אמר לכל א' מהן כן לא מהני. סמ"ע:

ו **ספק**. (בכל מקום שיש ספק בש"ס ופוסקים מי יזכה בממון לא מהני תפיסה לשום א' שיתפוס אחר שנולד הספק וזה הכלל בכל המקומות להתוספות בפ"ק דב"מ גבי תקפו כהן אלא שהרמב"ם ס"ל דמהני תפיסה כמ"ש בסי' ש"צ ט"ז):

ז **ליתומים**. והב"י כת' וז"ל ונ"ל דיתמי דנקט ל"ד דה"ה לגדול שיש לו אפוטרופס אלא אורח' דמלתא נקט דאפוטרופוס לדיקנני לא מוקמינן. סמ"ע:

ח **בהמות**. דאע"ג דניידי מ"מ כיון דאין להן דעת עצמן אין דומין לעבדים שיתבאר דינם בס"ט. שם:

ט **אגב**. ואע"פ שהיא על גבה וא"ל קנה אגב כגון שא"ל קנה הקרקע שבמרתף שתחת הארץ וחזק בה ואגבה תקנה הקרקע שעליה. שם:

י **לסיים**. וכ"כ הרמב"ן פ' חז"ה דבני העיר שיש להם בה"כ או בית הקברות בשותפות יכול הוא להגבות אגבן מטלטלים הא למה זה דומה לחצר שאין בה דין חלוקה כו' ולא בעינן מסוים וע"ש. ש"ך:

יא **יודעין**. וסיים שם אע"פ שרגילין אצלו ואין יודעין שיש לו קרקע כיון שכתב כן בשטר נאמן על עצמו וכ"כ לעיל סי' קי"ג ס"ב ולקמן סי' ר"ז סט"ו לענין קנין ב"ד חשוב. סמ"ע:

יב **בעבדים**. עמ"ש הסמ"ע טעם הדבר בזה. וכל דבריו הם מדברי הרא"ש ריש ב"ק ונראה שגם הרמב"ם מודה לו בזה. ש"ך:

יג **קנה**. ר"ל משא"כ בעומדין בתוכו דקנה אפילו לא א"ל קנה אג"ק לדעת הרמב"ם ואפילו להחולקים עליו כשהחזיק בקרקע וגם נתן דמי העבד קנה מדין קנין קרקעות וכנ"ל עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הב"ח (בב"י הקשה מאי אפילו ונ"ל דהוצרך לכתוב כן כיון דזה המחזיק בקרקע קנה עבדים אפילו בלא אגב הי' אפשר לטעות ולומר דבאין העבדים בתוכה דלא קנה היינו דוקא בלא אגב. ט"ז):

יד **הקנה**. עיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' י':

טו **בעציץ**. והב"ח כתב דאם משך בעציץ קנה אף הזרעים וחלק על הר"ן ותוספות ע"ש טעמו ודבריו תמוהין דמאי שנא שהיה העציץ כבר שלו או שעכשיו קנהו. ש"ך:

טז **הכלים**. אע"פ שהוא מוחזק בכלים לא מהני תפיסתו מספק כ"כ הרא"ש והטור אבל הב"י כת' בשם הר"ן דהכא מהני תפיסה כיון דתפס ברשות כלומר ול"ד לדלעיל ס"ג בהג"ה. שם:

יז **המהלכת**. ע"ל סי' רע"ג סט"ו ובתשובת הש"ך ס"ס קט"ו:

יח **דבמציאה.** ה"ט כיון דאיבעיא דלא איפשטא היא ס"ל דבמקח וממכר מוקמינן מספיקא בחזקת מרא קמא ואפילו אם תפס זה במשיכה מוציאין מידו משא"כ במציאה דמספיקא קנאה המושך וזה שבא לתפוס מידו מוציאין ממנו ונותנין לזה המושך לפניו דהוא מרא קמא מקרי. סמ"ע:

יט **שמשכה.** כיון דאין משיכתן שוה דמשיכת הבהמה היא בהליכה ומשיכת הכלים הוא בגרירה ואע"ג דעתה כפותה היא מ"מ הולכין אחר הרוב דאינן כפותין משא"כ באמר ליה משוך קופה כו' דבסעיף שאח"ז דמשיכת הקופה והכלים לעולם שוה היא. שם:

סימן רג

א **לידע.** פירוש ואח"כ נותן לו כל דמי החפץ דאל"כ אלא שזהו דמי תשלומיו קשה הא אפילו בלא חליפין הוא קונה כמ"ש הט"ו בר"ס קצ"ט אם היו בידו מעות בלא מנין כו' עכ"ל הסמ"ע: (והט"ז דחה דבריו ע"ש באורך):

ב **ופירות.** דבר שאינו כלי ואינו בע"ח נכלל בשם פירות וע"ל סי' קצ"ה ובפרישה כתבתי דס"ל להטור וכמה גאונים דדוקא בתורת ק"ס שאינו בשווי דמים הוא דאינו קונה בפירות אבל חליפין שהן בתורת שיווי דמים עושין בפירות והרמ"א כתבו בפלוגתא בס"ס זה בהג"ה. סמ"ע:

ג **ממטבע.** משום דעיקר סמיכת הקנין במטבע הוא על הצורה והיא עבידא דבטלה ע"י המלך שפוסלה והוי כאותיות שאינן קונין ונקנין. שם:

ד **הנאה.** כ"כ הגמיי' פ"ה מהלכות מכירה ובעל העיטור דטובת הנאה אינה ממון ואינה נקנית בחליפין ואג"ק דשינויא דמטלטלים אג"ק ליתא אלא קי"ל כרב פפא וכתב הש"ך דתמיה לו דהא בפ"ק דקידושין ס"ל לסתם הש"ס בהדיא כהאי שינויא גבי קרקע במכר ומטלטלין במתנה ונראה דגם רב פפא ס"ל דטובת הנאה מיקני אג"ק ואפשר עוד דס"ל דעובדא דר"ג מטלטלים אג"ק הוה אלא דבלא"ה לק"מ דדעת אחרת מקנה שאני ונראה עוד דאפילו טובת הנאה אינה ממון וכמ"ש בסי' ש"נ מ"מ לענין חליפין ואג"ק הוי ממון רק גבי מתנות כהונה דכתיב נתינה לא מהני חליפין דהוי דרך מקח וממכר כנ"ל ברור וכו' ע"ש באריכות וע"ל סי' פ"ז סל"ה בהג"ה וביו"ד סי' ק"ס סכ"ג בהג"ה:

ה **שקנו.** והט"ז כת' שדברי הרמ"א בזה צ"ע דבתשובת הרשב"א כתוב שיש מחלוקת בין הגאונים כו' ע"ש):

ו **נקנית**. וממילא נמי אם מתה הפרה או נתייקרה או הוזלה אחר שמשך זה החמור דאז הוי הכל ברשות בעל החמור. סמ"ע:

ז **המייחד**. (עיין בט"ז שהאריך בביאור דין זה ובסמ"ע):

ח **כפירות**. כיון שהן חריפין ומהירין בהוצאה יותר משל זהב וכן הטעם בכל הני דחשיב והולך דזה שהוא חריף להוציא נחשב מטבע לגבי האידך שאינו חריף כ"כ להוציא. שם:

ט **ישנים**. סתם ישנים עדיפי מחדשים אם לא שבא ליישנם ולהניחם באוצר דאז ניחא ליה טפי בחדשים דהישנים ישחירו טפי ויעלו חלודה. שם:

י **שיקח**. פירוש שניהם לא קנאו כדין הנותן מטבע על המטלטלין ונרא' דגם בזה עומד במי שפרע החוזר בו וכמ"ש בסי' רי"ד. שם:

יא **כסף**. פירוש לגבי מטבע של כסף צרוף. שם:

יב **כפירות**. והטור כתב דהן ככלי לכל דבר וקונין בהן וכ"כ הב"י בסי' קצ"ה בשם כמה פוסקים וכ"פ הרמ"א בהג"ה שם ס"ב ועיין בב"ח. ש"ך:

יג **שיזכה**. היינו במתנה דאילו במקח וממכר יש דרך שיקנה בו וכמש"ל דאם משך ראובן מטלטלים של שמעון נתחייב דמי שווין של המטלטלין לשמעון. סמ"ע ועיין בתשובת הגאון חכם צבי ז"ל סי' ט"ז:

יד **מופקדים**. עיין בתשובה ר"ל ן' חביב סי' צ"ד ובתשוב' ראנ"ח סי' ע"ז ובתשובת ר"מ אלשיך סי' פ"ז ובתשובת רמ"א סי' צ"ב:

טו **החוב**. עיין במרדכי פ' הגוזל קמא הרבה פוסקים דס"ל דיכול להקנות חוב באג"ק וכן הוא במרדכי פ' הכותב בשם ר"א ב"ר שמשון ומביא דעה זו בהג"ה סי' ס"ו סכ"ו וצ"ע. ש"ך:

טז **החליף**. פירש הסמ"ע שנותן ראובן לשמעון סודר שלו וא"ל קח סודר שלי ותן לי חליפיו מעות ומטלטלים כו' בזה יש פלוגתא כדמסיק וצריך ליתן טעם בהא דכתב הרמ"א כאן ג' דעות ובסי' ר"ט ס"ד במקנה דבר שלב"ל עם דבר שבא לעולם לא כתב רק דעה אחת לחוד ע"ש. וליישב זה צריכין להקדים כו' ע"ש באריכות ועיין בתשובת רשד"ם סי' רנ"א ובס' א"א דף צ"ה ע"א:

יז **קנו**. פירוש גם בזה פליגי כל הני. סמ"ע:

יח **דמהני**. ולי נראה דגם ת"ה מודה לריב"ש דהוי אסמכתא ולא מיירי אלא היכא דמועיל הקנין דאז לא מהני מחיל' לגבי עצמו וכ"ש גבי לוי ע"ש אבל מאסמכתא לא מיירי ומיירי באופן המועיל כגון קנו בב"ד חשוב וכה"ג ע"ש ודוק. ועמ"ש בסי' ר"ט. ש"ך:

סימן רד

א **שלא**. כתב בש"ג בפ' שנים אוחזין דמדברי הג"א שם מוכח דאע"ג דקי"ל דבדברים בעלמא אינו נגמר המקח מ"מ לאחר שנתקנ' שבועת היסת אם ראובן טוען לשמעון מכרת לי כלי פלוני והלה כופר אע"פ שהכלי ביד שמעון ואם היה אומר אני חוזר בי היה פטור מכלום עכשיו שכופר מצי להשביעו היסת עכ"ל ואין דבריו נראין דכיון דיכול לחזור למה ישבע ודברי הג"א יש לפרש שקנה בקנין המועיל וכמ"ש ר"ס רכ"ב ע"ש. ש"ך:

ב **מי שפרע**. מי שאינה לחבירו בשיעור שתות והלוקח נתן לו הדמים ולא משך עדיין והמתאנה רצה לחזור א"צ לקבל עליו מי שפרע אף דהלה רוצה להחזיר לו האונא' אבל המאנה צריך לקבל מי שפרע אם רוצה לחזור כ"פ הב"ח בסי' רכ"ז ע"ש שרוצה להוכיח כן מדברי הגאון שהביא הרי"ף פ' המוכר את הספינה ע"ש ולא ירד לעומק דעת הרי"ף גם הדין ליתא אלא דשניהם צריכין לקבל מי שפרע דכללא הוא דמעות לענין מי שפרע הוי כמשיכה לענין דקנה ומחזיר אונאה וכ"כ הרמב"ן בחידושיו שם בפשיטות ע"ש באורך שהוכיח כן. שם:

ג **מקצת**. פירוש אפילו אינו רוצה לחזור רק מהמותר שלא קיבל דמים נגדו וה"ט דכבר נתבאר בסי' ק"צ דבקרקע קונה הכל במקצת כשאינו עייל ונפיק אזוזי וגם לענין מי שפרע במטלטלים הדין כן כמ"ש הט"ו שם סי"ז ע"ש. סמ"ע:

ד **וי"א**. וכ"פ הב"ח ועיין ביו"ד סי' קע"ה ובתשובת רשד"ם סי' ר"צ:

ה **ירא**. פירוש אע"פ שעדיין לא הפסיד כלל והמוכר א"י לומר כשתפסיד אחזיר לך דמי המקח כי הלוקח יכול לומר לא ניחא לי למיקם עמך בדינא ודיינא גם שמא אחר כך לא יהי' לך ממה לפרוע. סמ"ע:

ו **אותו**. לאו דוקא הוא דהא מסיק ממי שאינו עומד כו' אלא לאפוקי ממ"ד שאודועי מודעינן מילט לא לייטינן. שם:

ז **המבול**. נ"ל דנקט הני משום דבהן נתפרסם השגחת הש"י על מעשים הרעים דבני אדם ופרע להן בפומבי לפי מעשיהן ומשה"נ אמרו וממצרים שטבעו בים מפני שזה הי' גדול שבניסים ובדרך ההשגחיית שבדבר שזדו להשליך בני ישראל במים בא עליהם. שם:

ח **משכון**. שלא תקנו לקללו כי אם נתן המעות דוקא אע"פ שלשון הקללה הוא מי שאינו עומד בדיבורו אפ"ה כיון דהמעות קונות ד"ת אין לו לחזור וכתב הנ"י פרק הזהב דאיתא בירושלמי הנותן ערבון טבעת לחבירו ורצה לחזור בו חוזר ואינו מקבל עליו

מי שפרע ר' זעירא בעי קומי ר' אבהו זהוב א"ל טבעת א"ל מה בין זהוב לטבעת אמר ליה זהוב עשוי להשתנו' טבעת בעינא הוי. פירוש דאם נתן לו זהוב למשכון צריך לקבל מי שפרע משום דלפעמים קונין לו בתורת דמים משא"כ טבעת דלעולם חוזרת בעינא עכ"ל הב"ח:

ט **רושם**. חז"ל תקנו להיות לרושם דין נתינת מעות על המקח. סמ"ע:

י **בדבורו**. סתם המחבר משום דסבירא ליה דאפילו נתייקר השער לא יחזור אבל להרא"ש והטור ס"ל דאם חוזר בו משום יוקרא וזולא לית לן בה ע"ש ובד"מ שם:

יא **רבים**. מפני שבזה סמכה דעתו דלא יחזרו בו הרבים גם מפני שאינו מגיע על כל אחד כי אם דבר מועט. שם:

יב **חולקים**. היינו כשהחוב בא מחמת הלוא' אבל אם בא החוב מחמת מכר כבר נתבאר בסי' קצ"ט ס"ב דאף הרא"ש מודה דקונין בו קנין גמור אפילו מטלטלין כיון דחוב כזה אינו שכיח לא גזרו משום נשרפו חטיך בעלייה. שם:

יג **שהרויח**. מל' הטור משמע דאם עדיין לא הגיע זמן הפרעון אף שמרויח לו הזמן יותר לא מחשב בזה הנאה כ"כ. שם ועיין בתשובת ראנ"ח סי' קט"ז ובתשובת רשד"ם סי' קנ"ב:

יד **בחובי**. ע"ל סי' ק"צ ס"ו בהג"ה * ועיין בנדון כעין זה בתשוב' פנים מאירות ח"א סי' פ"ב ובתשוב' שבות יעקב ח"ב סי' קנ"ח ע"ש:

טו **עיקר**. והב"ח נסתפק בזה לדינא מאחר דבירושלמי מפורש כהרז"ה והרא"ש ועיין בס' המאור והמלחמות שהאריכו בטענותיהם. ש"ך:

סימן רה

א **שאנסוהו**. עיין בתשובת ן' לב ס"א דף ק"נ ובתשובת מהר"א ששון סי' קי"ז ורכ"ד ובתשובת רשד"ם סי' מ"ד ועיין מדינים שבסי' זה בתשובת רש"ך ס"ג סי' כ"ד וסי' ר"ז ובתשובת מהרי"ט סי' ל"א:

ב **ולקח**. פירוש אפילו לא אמר בהדיא מתוך האונס שנתרצה למכור לו מרצון נפשו מ"מ כיון דלקח דמי המקח אמרינן דאגב אונסיה וזוזי שקיבל גמר והקנה לו כל שלא מסר מודעא תחלה ובטור כ' דאפי' לא מנה המעות אלא לקחם והשליכם לכיסו דיש גילוי דעת דבע"כ קיבלם אפ"ה הוה זביניה זביני. סמ"ע:

ג **העדים**. פירוש אלא שיש עדים שהודה בפניהן שקיבל המעות ועכשיו טוען שמעולם לא קיבל המעו' אלא שהוצרך להודות לו מפני האונס אין שומעין לו דה"ל למסור מודעא והחולקין ס"ל כיון דידעינן באונסי' על המכירה מסתמא אנסיה גם על ההודאה: שם.

ד **שטר**. ר"ל שטר מקח לחוד ולא נתן לו מעות כלל לא גמר ומקני וע"ז מסיק די"ח ול"ד לסקריקון דלא יהיב זוזי כלל לעולם משא"כ גזלן דהכא רוצה ליתן והוא רוצה לקבל אמרינן דגמר ומקני בשטר מקח לחוד אף שלא זקף עליו במלוה כלל בשט"ח וכך מבואר בב"י ודלא כמ"ש בסמ"ע כן נ"ל. ש"ך:

ה **מודעא**. (כל מודעא עיקרה ג' דברים שידעו העדים שמה ששואל ממנו הוא שלא כדין וששמעו מפיו שהי' מאיים עליו לאנסו ושיש כח בידו לעשות. המבי"ט ח"ג סי' קפ"א. היה תפוש ביד השלטון וכדי להציל עצמו הוצרך למכור נכסיו ומסר מודעא על המכירה אין כאן מודעא דלא נתקנה אלא לגזלן ולאנס אבל לא לזה שגמלו טובה והזמין לו מעות לפדות את עצמו כך השיב הרי"ף בפסקי ריקאנטי סי' תע"ב. מי שבקשו ממנו בעת נשואין שלא יוציא את אשתו ממקומה ומן הדין לא היו יכולים לכופו ונתרצה ומסר מודעא שלא הודה אלא בשביל שלא יפסיד ההוצאה אין כאן מודעא כיון שלא היה כאן אונס. תשו' הרי"ף שם סי' תצ"ד. ביאור פרטי דיני המודעא במכר ובפשרה ומחילה ומתנה עיין באורך בס' דרכי נועם למהר"ם הלוי ז"ל חח"מ בתשובה סי' ט"ז. מוהר"א ששון סי' פ"ו הסכים לדברי מהריב"ל ח"ג סי' נ"ח דאונס ממון הוי אונס אלא דבאונס הגוף לא בעינן שיאמר היום ובאונס ממון צריך שיאמר היום ובלחם רב סי' קע"ז כתב דאונס ממון אפילו שיאמר בלבו היום לא הוי אונס לרובא דרבוותא ואע"ג דבכ"מ דאיכא פלוגתא המוחזק י"ל קים לי שאני הכא דאיכא שבועה דיש להחמיר וע"ש סי' ל"א. כל זה הובא בס' בני חייא להגהת הטור סי' זה וע"ש עוד תשובה אחת באריכות באחד שהיה חייב לעובד כוכבים שכירות מה ונתנו העובד כוכבים בבית הסוהר והוכרח ע"י כך למכור חזקתו להעובד כוכבים ומסר מודעא שמכר באונס אי הוי מכירה או לא וע"ש עוד הרבה פרטי דינים בעניני מודעא באורך:

ו **כמה**. ואם בנה בה הלוקח והשביחה עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קי"ז ורכ"ד וצ"ע. ש"ך:

ז **במתנה**. עיין בתשובת ד"ר סי' ש"א פסק תמוה בעובד כוכבים שנתן רבית שחייב לו יהודי דלא הי' מתנה באונס ע"ש ודבריו צ"ע עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' ע"א ובתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ד דף קכ"ט ובתשו' ן' לב ס"ב סי' מ"ו ובתשו' מ"ע ס"ס מ"ב ובתשו' רמ"א סי' כ"ב ונ"ב. שם:

ח **פשרה**. ע"ל סי' י"ב סי"א מ"ש שם ובב"ח (סט"ו) [סט"ז] מ"ש בזה. ובתשובת רשד"ם סי' מ"ד נסתפק באם מסר מודעה על המחילה שלא יצטרך האידך להחזיר לו משכון שלו שפרע לו החוב שעליו אי הוה כתלוהו ויהיב או כתלוהו וזבין עיין שם ובסי' ר'

ורפ"ה שם וכתב בס' ב"ה באחד שנשבע לתת מתנה לאחד ובשעת המתנה מסר מודעא שמפני חיוב השבועה הוא שעושה קרוב הדבר לו' שאין מתנתו כלום עכ"ל ור"ל דבשעת שבועה אמר כי אינני נותן לו ברצון נפשי אלא מה שאתן לו אהיה מוכרח ליתן מחמת השבועה וק"ל נ"ל וצ"ע לדינא. שם:

ט **אחריות.** מפני שאין דרך העולם לקבל אחריות במתנה ובודאי מכירה היתה וכמ"ש הט"ו בסי' קע"ה סנ"ד בדין מצרנות וכ"כ בריב"ש והא דכתב הט"ו בר"ס רמ"ב דאפילו אם קיבל עליו אחריות נכסים בשטר אינה מתנה התם מיירי שידוע דגם כתיבת האחריות היה באונס והכא מיירי כשאין ידוע שאנסוהו על כך ועמ"ש [שם] עוד בישוב זה עכ"ל הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז לחלק בזה ע"ש). מתנה שגילה דעתו שהוא אונס ולא נסתלק האונס ואח"כ עשה שט"ח עליו מחמת השטר הראשון. אפילו מודעא א"צ בשטר השני כיון ששטר זה הוא מחמת שטר הראשון שהיה באונס מהר"ל ן' חביב סי' ל"ד ולפי דברי הרדב"ז צריך מודעא ועיין בתשו' מהרי"ט חח"מ סי' מ"ד. בני חיי):

י **כופהו.** פי' כשידוע לבד שמכרוהו באונס אז אפי' לא מסר מודעא מכרו בטל כאילו נתן לו מתנה באונס ולא קיבל ממנו דמים כלל אבל אם אין ידוע לב"ד שנאנס מאז צריך למסור מודעא ע"ז כ' הרמ"א בהג"ה דלענין זה הוי כמכר כו' ור"ל דאף במתנה א"צ עידי מודעא לידע באונסו שאני בזה כיון דעכ"פ נתן לו קצת דמים ונהנה י"ל דלמא גמר והקנהו לו כ"כ שם בריב"ש. סמ"ע *):

יא **יצטרף.** דבעדי אונס לבד א"י לבטל המקח דאמרינן דלמא אגב אונסיה וזוזי גמר להקנותו ובעינן שיצטרפו עדי מודעא שעשה קודם המכירה שאינו מוכר כי אם מחמת אונס אשר יברר אח"כ בעדים. שם:

יב **דעת.** עיין בתשו' מהר"מ מלובלין סי' כ"ג ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' ש"ו וסי' שי"ד ובתשו' ראנ"ח סי' פ' ובתשו' רמ"א סי' כ"ב וסי' פ"ו:

יג **דגזים.** (אפילו למ"ד דאונס דהפחדה לא הוי אונס היכא דגזים בדבר דמורה היתרא כגון בפלוגתא דרבוותא דהמוחזק זוכה מטעם קים לי וזה מגזם אותו שיוליכנו בערכאות ויוציאנו מידו הוי אונס. לחם רב סי' ל"ז. בדין זה דעביד איניש דגזים ולא עביד אין חילוק בין איסור חמור לאיסור קל. מהרי"ק שורש קפ"ז הרשד"ם חלק י"ד סי' ק"ב וחח"מ סי' של"ד וע"ש סי' י"ג. מיהו נראה דהכל לפי ראות עיני הדיין אם המגזם הוא גבר אלים ומוחזק בכך לאנס הבריות ויש כח בידו לעשות כן והוא רגיל בכך לא אמרינן בכיוצא בזה עביד איניש כו' מקור ברוך דף פ"ו. בני חיי):

יד **חוב.** פי' שטר מהשוכר שאין השדה בידו אלא בתורת שכירות ולאחר זמן תחזור השדה בידו דזהו מקרי שט"ח שכתוב בו זכותו וחובתו של כנגדו. סמ"ע:

טו **תבעו**. כתב הסמ"ע דבא ללמדנו בזה דל"ת היאך תברר זה האונס דהא ודאי העדים לא שמעו ההפחדה ובודאי גמר לקנותו דאל"כ ה"ל לתבעו בעדים ששמעו ממנו שא"ל אם לא תמכור לי אכבוש כו' לכך כתב אם תבעו כו' ור"ל דנודע זה ע"י התביעה כדמסיק כו' ע"ש מה שביאר עוד בזה (ועמ"ש הט"ז בזה ליישב השגת הסמ"ע על הע"ש):

טז **והוחזק**. כ"כ המחבר בס"ס קנ"א ג"כ ושם כתב הרמ"א די"א דאם לא מסר מודעא מכירתו מכירה כו' ע"ש וכאן לא כתב כלום גם על הטור יש לתמוה כן דשם כתב פלוגתא דהרמב"ם והרא"ש וכאן לא כתב אלא דברי הרמב"ם כאילו אין חולק עליו ונ"ל לחלק דכאן מיירי דידוע שהשדה בא לידו בתורת גזילה וקנאו אח"כ ממנו דבזה מודה הרא"ש כיון שהוחזק גזלן עליה בעודו בידו אף שאח"כ נתן דמי שוויה לא אמרינן דגמר להקנותו אבל שם מיירי שנתן לו דמי השדה קודם שבא לידו בתורת גזילה ואף דגם שם כתב שהוחזק עליה גזלן היינו שכבר יצא מידו פעם א' בתורת גזילה ומ"מ כיון שלא חזר ובא לידו בגזילה אמרינן דגמר והקנהו לו עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב ע"ז דבהרמב"ם לא משמע לחלק כן דהא בהל' מכירה כתב דין זה דבגזלן אין צריך מודעא וסיים כמ"ש בהל' גזילה והיינו הדין שבס"ס קנ"א ש"מ דדא ודא אחת היא ונלע"ד דהטור והרמ"א סמכו עצמן כאן על מ"ש בס"ס קנ"א ואין חילוק בין הכא להתם כנ"ל ברור ונכון עכ"ל):

יז **מסתמא**. ה"ט דמוקמינן העדים על חזקתן דלא היו חותמין אם לא ידעו שהיתה קודם המכירה כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת ראנ"ח סי' ס"ג ובס' א"א דף צ"ה ע"ב:

יח **בטלה**. עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' ק"כ ובשאלות שניות סי' קפ"א (ורכ"ז) [ורכ"ז] ובתשובת ר"מ אלשיך סי' ל"ה ובהרשד"ם סי' תי"ט ותל"ז ובתשוב' ר"ל ן' חביב סי' נ"ד:

יט **דנפיק**. דוקא בהאי לישנא צריך לכתוב אבל לא מהני כשכותב בו שמבטל כל מודעו' עד עולם דאין בכלל זה ביטול מסירת מודעא שמסר תחלה על ביטול המודעה דאח"כ מיהו גם לסברא קמייתא מהני כשכתוב בשטר הקנין שפוסל כל העדים שיעידו שמסר לפניהן מודעא ועי' בד"מ ובא"ע סי' קל"ד. סמ"ע:

כ **זביני**. ונ"ל דהיינו דוקא כשמכרו לאחרים אבל לגזלן עצמו לא מהני כשמסר מודעה דע"כ האונס בא מחמתו ועיין בב"י. ש"ך:

סימן רו

א **לך**. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קל"ג שהאריך בדינים אלו ובישוב דברי העיטור שהביא הב"י ע"ש ותמצא נחת ובתשובת רשד"ם סי' ר"ס ובתשו' רש"ך ס"ג סי' פ"ד. ש"ך:

ב **שישומו**. עיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' ו' וסי' כ"ו וקפ"ה ובשאלות השניות סי' קט"ו ובתשו' רשד"ם סי' קפ"ג (התנה כשארצה לעקור דירתי מפה הרי שדי מכורה לך מעכשיו אע"פ שמכרה בסתר לאחר לא קנאה אלא הראשון מהר"י טאייטצק בתשובת כ"י מהרי"ק שרש כ'. אם מת הלוקח אינו מחוייב למכור לשני מהרי"ט צהלון סי' קס"ג וקס"ד והמבי"ט ח"ב סי' כ'. ורי"ח כתב דבהטבות הנהוגות עכשיו חייב להחזיר בין הוא בין יורשיו בין לו בין ליורשיו. אם נכתב התנאי וכתוב בו זמן ה"ל כאילו אמר מעכשיו רשד"ם ח"מ סי' רכ"ג וע"ש עוד ובהריב"ל ח"ד סי' כ"ו. מכרה לאחר ויש שבועה בדבר אם קנאה השני עיין בהר"ש יונה סי' ל"א בני חיי):

ג **אחרים**. עיין בב"י דאפילו אם ג' האחרים הם בקיאים יותר וצ"ע לדינא. ש"ך:

סימן רז

א **לקיימם**. לאפוקי אם התנה תנאים שא"א לקיימן דהמעשה קיים והתנאי בטל דילפינן מתנאי ב"ג וב"ר ושם אפשר לקיים היה וגם ילפינן מהתם כל שאר דיני התנאי כמו שרמז המחבר במ"ש וכבר נתבאר משפטי התנאי כו' והא דלא נקט אלא פרט זה דאפשר לקיים לחוד משום דבענין זה איירי כאן ללמדינו דאם נתקיימו התנאים נתקיים הקנין עכ"ל הסמ"ע עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' ל"ז ועיין מדיני אסמכתא בתשו' רשד"ם סי' נ"ח וסי' ק"ח וקכ"ח:

ב **הלוקח**. בטור מפורש כגון שא"ל אם יטרפוה ממך אזי אגבה לך שדה אחרת טובה ותפרע ממנה קרנך ושבח השדה ופירי שלה ע"ש. סמ"ע:

ג **מילי**. הרא"ש פירש הדבר דמדלא חזר הלוקח התנאי שהוא טובתו ש"מ דאף הוא לא החשיב דברי הבטחת המוכר לעיקר אלא שבא להניח עוצבו ורוגזו דהלוקח וחשב הלוקח בלבו אם אחזור התנאי יחזור המוכר מיד מדברי הבטחתו וטוב לי השתיקה אולי יבוש לחזור מהבטחתו לאח"ז אבל הסכים בדעתו לקנותו אף בלא אחריות כו' ע"ש כי כן הוא כוונת הרא"ש בשינוי לשון לתוספות ביאור. שם:

ד **לגמרי**. (בדברי הטור מבואר האי לגמרי דהיינו שכבר נתן לו המעות ולא נכתב עדיין השטר כו' משמע מזה דקודם נתינת המעות מיקרי תחלת המכר ומ"ש אח"ז אבל אם בתחלת המכר כו' משמע דתחלה משמע קאמר והיינו כל זמן שלא הושוו עדיין בקציצה אמר המוכר טובת הלוקח באותו הפעם ודאי מצי הלוקח לומר לא הסכמתי בקציצה זו רק אחר ששמעתי שאתה מתנה לטובתי אבל אם כבר הושוו ואחר כך אמר המוכר לטובת הלוקח אע"פ שלא נתן המעות עדיין מיקרי קודם שנגמר המקח ולא מהני שוב תנאי המוכר לטובת הלוקח והא דכת' הטור כגון שנתן המעות כו' להורות דל"ת דזהו כאחר גמר המקח לגמרי הוי ואפילו אם התנה הלוקח טובת עצמו יהא צריך קנין חדש קמ"ל דעדיין מקרי תוך המקח. ט"ז):

ה **ל"ח.** וע"ש בטור ובב"י ובמ"ש הבית הלל שם:

ו **בדרך.** ועיין מ"ש הסמ"ע בזה ודבריו צ"ע ועיין בתשו' רש"ך ס"ב ס"ס קס"ג כ"כ הש"ך (והט"ז פירש דברי הרמב"ם דה"ק כל שהקדים הקנין לעשיית התנאי דהיינו שקנו מידו שיקנה תיכף רק שהותנה תנאי על הקנין משמע שמחזיקו מיד ע"פ הקנין רק שמבקש ממנו איזו דבר וכיון שהוא בידו אין זה אסמכת' אבל אם לא קנו מידו עתה פירוש שלא חל הקנין בסתם שהוא מעתה אלא אמר התנאי תחלה דהיינו אם תעשה דבר פלוני אז תקנה דעיקר כונתו על עשיית דבר פלוני ונמצא שלא הקנה לו רק דרך אסמכת' כי התנאי עיקר ולפ"ז א"צ למ"ש הב"י על מ"ש הרמב"ם בד"א כשקנה באחד מהדרכים דר"ל אחד המיוחד דהיינו בחזקה והוכרח לזה משום דמהני אף שלא במעכשיו אבל לפי מ"ש הטעם דזה חשיב כאילו אמר מעכשיו אתיא לישנא דאחד מהדרכים כפשוטו באחד מדרכי הקנאה כן נ"ל עכ"ל):

ז **לילך.** (בטור כתוב אם פירש בשעת מכר ע"מ לדור במקום פלוני כו' המקח קיים כיון שעלה כו' ופסק כא"ד בש"ס דאדעתא למיסק והא סליק ליה ותמוה הוא דהא ע"כ א"א לפרש האי לישנא אלא באומר לשון עלייה לחוד אבל במזכיר ל' דירה ולא הליכה כל כמה דלא מיתדר ליה אפילו ללישנא בתרא המכר בטל ונלע"ד דט"ס הוא בטור וכצ"ל ע"מ ללילך לדור במקום פלוני וכן הוא בפסקי הרא"ש להדיא ע"ש והטעם בזה אף שהזכיר גם הדירה מ"מ ההליכה היא עיקרית אלא שפירש לאן ילך וגם בהרמב"ם כתוב וא"י לעלות משמע שפוסק כא"ד ולא הזכיר הדירה ומזה נ"ל מי שמכר ביתו ואמר שרוצה לעשות איזה פעולה במקום פלוני והלך ולא מצא שם לעשות כן דהמקח בטל אע"פ שהלך כיון שלא הזכיר ההליכה ועוד נראה שאם אמר לילך ולדור הוי הדירה תנאי מחדש ואז גם הדירה מעכבת המקח משא"כ באומר לילך לדור דמשמע שההליכה לצורך הדירה אז הדירה אינה כתנאי ועכ"פ אע"פ שהיתה כונתו בלי ספק גם עליה מ"מ הוי דברים שבלב ואינן דברים רק גילוי מלתא בפירוש בעינן. ט"ז) עיין בתשו' מהר"א ששון סי' ע"ז וסי' ע"ח ובתשו' רש"ך השייכים לס"ב סי' א' ובתשו' ר"מ אלשיך סי' ל' וסי' ע"ח ועיין בתשובת מהר"מ מלובלין מדינים אלו בגט דווינ"א ועמ"ש הטור דאם התנה עמו ע"מ לדור שם ועלה שם המקח קיים וכ"כ מהרש"ל בתשובה סי' ל"ח בשמו וכתב שכן משמע בהרא"ש ולא ירדתי לסוף דעתם דלא משמע בהש"ס ובהרא"ש מידי (רמז למ"ש הט"ז כנ"ל) דהתם מיירי אדעת' למיסק ולא אדעתא לדור וצ"ע עיין בתשובת רשד"ם סי' ק"צ וסי' רל"ב רמ"ז ר"ס רפ"ט ושצ"ז עכ"ל הש"ך:

ח **מטלטלים.** (כת' הט"ז ולפ"ז צ"ל דמ"ש הטור בס"ז וכן הדין במוכר חפץ לקנות בדמיו כו' ר"ל שהמוכר חפץ לקנות שדה פלו' כו' וכן הוא להדיא ברש"י הביאו הב"י ע"ש עכ"ל אבל בלוקח אין חילוק בין קרקע למטלטלים וכן משמע בב"י שכת' במחו' ל"א וז"ל מוכר שום דבר וגלה דעתו שרוצה להוליכו למקום פלו' כו' יכול לחזור בו ע"ש כ"כ בתשו' שער אפרים סי' ק"מ ולכן פסק שם בלוקח

שגילה דעתו בשעת גמר המקח שקונה חפץ בשביל איש א' ולא התנה בפירוש שאם לא ירצה האיש ההוא ליקחנו שיחזור לו החפץ עדיין לא נתן מעות ואח"כ לא רצה האחר ליקח החפץ ופסק הלכה למעשה דהמקח חוזר וצריך המוכר לקבלו אם לא נתן הלוקח המעות עדיין וע"ש):

ט **דבמתנה**. הטעם דדוק' במכר דקיבל מעות מסתמ' גמר ומקני אם לא דפירש משא"כ במתנה דהיא בחנם אומדן דעת כל דהו מבטל המעשה ואמרינן דלא גמר בדעתו ליתן לו בחנם. סמ"ע:

י **שהקנה**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קי"ח:

יא **כשיתן**. עיין בסמ"ע פי' סעיף זה והב"ח מפרשו דהיה בקנין בסתם תחלה ואח"כ קנו מהמוכר שיחזור לו כמ"ש בס"ז ע"ש וכ"כ הכ"מ. ש"ך (וז"ל הט"ז בסמ"ע הוקשה לו בזה ודחק בישובו ונלע"ד דלא מיירי כאן באכילת הפירות אלא בעיקר קיום המקח דנ"מ אם המוכר אין בידו מעות מזומנים לשלם לו כמו שהתנה עמו ורוצה לבטל המכר מטעם אסמכת' והמעות יהיו הלואה בידו לשלם במטלטלים בשומת ב"ד קמ"ל דאם אינו מחזיר לו כפי תנאו הוי מקח גמור וא"י להוציא ממנו עכ"ל):

יב **בעל כרחו**. עיין בד"מ וצ"ע ועיין בהה"מ פ"ח מהל' גירושין. ש"ך:

יג **קרקע**. עיין בי"ד סי' קע"ד ס"א וס"ג ובתשו' רשד"ם סי' רס"ב ורס"ד ובס' א"א סי' מ"ט דף צ"ה ע"ג:

יד **סתם**. עיין בסמ"ע ובט"ז שהאריכו בביאור דין זה ע"ש ובתשו' רש"ך ס"ב סי' ל"ב ובתשו' ן' לב ס"ב סי' ע"ד וס"ד דף ע"ח ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קצ"ה וסי' רי"ח בסופו ובמהר"ט סי' ק"ב:

טו **גמורה**. ר"ל דכוונת השליח היה לו' אני איני מכניס ראשי בזה לשנות בשליחותי ולקנות על תנאי אלא אני קונהו ממך בלא תנאי רק מאחר שהיא קרובתך קרוב לו' שתחזיר מרצונה הטוב וא"כ אם היינו אומרים שהמוכר סמך נפשו על דברי השליח היה הקנין קנין גמור דאף שתחזיר לו אח"ז ה"ל כלוקח שאמר אחזירנו לך מדעתי לכן כת' הרמב"ם והמחבר שהרי לא סמכה דעתו כו' ובש"ס שאמרו סמכא דעתיה פירשוהו דר"ל שדברי השליח היו בעיניו אסמכתא בעלמ' ולא סמך על דבריו ולא גמר והקנה כי אם על תנאי ובענין הפירות שאכל תוך הזמן ע"ל ס"ס קפ"ב ובי"ד סי' קע"ד ס"ג עכ"ל הסמ"ע והש"ך כת' דבתשו' מהר"א ששון סי' מ"ט האריך בדין זה לבאר דעת הפוסקים ושיטת הש"ס ודברי הרא"ש בזה ע"כ וכת' הב"י בשם תשובת הרשב"א על ראובן שהיה חייב מנה לשמעון ומכר לו קרקע באותו מנה וכת' לו שטר מכירה אבל לא החזיק בקרקע ושמעון כת' לראובן שאם יפרע לו המנה שחייב לו המכירה תהא בטילה ואחר כך אמר

ראובן שפרע לשמעון ופסק דנאמן ואינו יכול שמעון לו' שטר מכירה שלך בידי מאי בעית מאחר שאינו נותן אלא מחמת החוב אינו אלא מלוה על פה עכ"ל:

טז **אסמכת**'. ל' הש"ס כל דאי אסמכתא היא ולא קניא ור"ל דמי שאינו גומר ופוסק למכירתו אלא אומר אם לא יהי' זה הדבר יהי' מכירה כו' אמרינן דסמך דעתו שיהי' אותו דבר ולא תהא מכירה ואילו ידע שלא יהי' הדבר לא היה תולה המכירה בו כגון זה שסבר שיהיו לו מעות ויוכל לפדות שדהו תוך ג"ש נמצא שלא גמר בדעתו מתחלה להקנותו לגמרי מש"ה לא קנה ול"ד לתנאי ב"ג וב"ר דידוע הי' כוונת משה רבינו ע"ה דדעתו להקנותן לגמרי אלא שהתנה תנאי כפול שאם לא יקיימו תנאם שיחזרו ויקחו מידם עכ"ל הסמ"ע וע"ל סי' ע"ג סי"ז ובתשו' רש"ך סי' קע"ז:

יז **מעכשיו**. ואפי' להי"א שכתב הרמ"א בסי"ד דמעכשיו לחוד לא מהני שאני הכא דנתנן לידו מיד בתורת משכון ושעבוד על מעותיו והוי כעין מקח וממכר גם עשה לו טובה הלכך אמרינן דדעתו היה להיות קנין גמור מעתה רק שהתנה שיהא בידו לפדותו תוך ג"ש כ"כ הרא"ש ומ"מ הפירות לא יאכל מלוה זה תוך ג"ש דשמא יבא לפדותו ויהי' הלואה למפרע ויאכל הפירות בתורת רבית וכן פרש"י בהדיא. בסמ"ע:

יח **הקפיד**. דאז ראינו שגמר בדעתו להקנותו לו דאל"כ לא היה מקפיד כיון שיבא לפדות. שם:

יט **וכן**. כת' הסמ"ע דקמ"ל בזה דאע"ג דא"ל בלשון אם לא אפרע כו' אפ"ה לא הוי אסמכת' לענין זה וא"י לסלקו בקרקע אחרת וכן פי' תלמידי רשב"א הביאם הב"י וכו' ע"ש:

כ **תוך**. חילוק זה מבואר בהרא"ש דלאחר ג"ש הוי מחילה בטעות דהלוה הניחו לאכול מפני שסבור שנחלטה הקרקע להמלוה ע"פ תנאו ושוב נודע לו שלא נחלטה וה"ל כמי שהניח את חבירו ליטול חפץ מרשותו דסבר שהוא שלו ונמצא שאינו שלו אבל תוך ג"ש ידע שהשדה היא בידו לפדותה והניחו לאכול בתורת רבית וס"ס אינו אלא אבק רבית עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' כ"ג ובתשו' רשד"ם סי' רס"ג:

כא **חולקים**. דלא אמרינן בשאר דברים דהוי' מחילה בטעות ולא שמיה מחילה אלא כיון דבא לידו לא מפקינן מיניה דדוקא הכא בהלוה על שדהו אמרינן אע"ג דבאו כבר הפירות לידו אפ"ה מוציאין ממנו משום דתחלת הענין הי' בתורת הלואה אלא שבתוך ג"ש אכל בתורת רבית ואינו אלא אבק רבית ולאחר ג"ש הוי מחילה בטעות כמש"ל משא"כ בשאר ענינים דלא הי' תחלתן בתורת הלואה ולדעה הראשונה שכת' המחבר דמוציאין מידו אפילו הפירות דתוך ג"ש כ"ש שיש לחלק בין נדון זה דהוי הלואה ומחשב לר"ק ובין

שאר אסמכתא דלא הוה מתחלה בתורת הלואה והכי מחלק בש"ס התם הלואה הכא זבינא ע"ש פ' א"נ סוף דף ס"ו אלא שיש בזה פירושים. סמ"ע:

כב **מחול**. (וקשה הא קי"ל בסי' רמ"א דמי שיש לו חפץ ביד חבירו ורוצה להקנותו לו לא יאמר מחול לך אלא תקנה אותו וא"כ במה קונה המוכר הערבון כאן וא"ל דמיירי שנתנו בתורת פרעון דא"כ הא קי"ל אם נתן לו בתורת פרעון קנה לדברי הכל וצ"ל דמיירי שהערבון הוא מעות לכך קנה במחול לחוד א"נ דלאו דוקא קאמר מחול אלא בענין המועיל לזה. ט"ז):

כג **לכפול**. ובש"ס מוכח דכנגד שיווי הערבון קנה מהקרקע שבא לקנות ואין המוכר יכול לחזור בו וכן דעת הט"ו שכתבו א"צ לכפול הא כנגד ערבונו קנה. סמ"ע:

כד **אסמכת'**. משמע הא לאו הכי כגון שסילק האסמכת' יתן והיינו כשהתנה שיהו המעות מתנה דאל"כ ה"ל שטר שנמחל שעבודו וכמ"ש ס"ס נ"ה בשם הרמב"ן והרשב"א והר"ן ושאר פוסקים ואע"ג דהרמב"ם ס"ל בסי"א דבדבר שהוא בידו לא שייך אסמכתא שאני הכא כיון שהוא ביד שליש ותלה הדבר בהחזרת השטר ואה"נ אם נתן השטר ביד המלוה וא"ל כן שיהיו המעות מתנה זכה במה שבידו ואין כאן אסמכתא וכך כתב הה"מ לדעת הרמב"ם ומביאו בית יוסף וכן הוא בתשובות הרמב"ן סי' א' לדעת הרמב"ם וכן נראה לי עיקר בדעת הרמב"ם וע"ל סי' כ"א ובתשו' מהרשד"ם סי' ר"מ ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ס'. ש"ך:

כה **ובשטר**. ואפי' אם עשה קנין ע"ז מיד מ"מ כל שגילה דעתו שעיקר כוונתו אינו כדי להקנותו אלא שיקויים תנאו מחשב אסמכתא. סמ"ע:

כו **האומר**. עיין בב"ח מ"ש ליישב הא דמהני תנאי ב"ג וב"ר אף שהיה תולה בדעת אחרים ודבריו תמוהים דמ"ש דמדאורייתא אסמכתא קניא והביא ראיה מערב דלמא שאני ערב בההיא הנאה כו' וכמ"ש להדיא בש"ס עיין בתשובת רשד"ם סי' רס"ה. ש"ך:

כז **מקנה**. (פי' דתלה הקנין באם יעשה ולא בדרך תנאי שתקנה עכשיו ע"מ שתעשה לי דבר פלו' אח"כ הוי אסמכתא דכל שהוא ביד הלוקח כאילו הוא ביד אחרים וצ"ל שהחפץ הנקנה הוא ביד הקונה עד שיקיים התנאי דאל"כ לא שייך קנין כלל אפילו אי לא הוי אסמכתא דהדרא סודרא למריה והטור לטעמיה דס"ל דגם מה שבידו הוי אסמכתא. ט"ז):

כח **באמנה**. דאע"ג דלאו אסמכתא היא מ"מ כל דבר צריך קנין וכשמונח המעות על הדף זהו קנינו מפני שהדף מושאל ומוקנה לשניהן ומי שירויח קונה לו הדף המעות מיד דה"ל כחצרו ורשותו שקונה לו. משא"כ כששוחקים באמנה. סמ"ע:

כט **בזה**. פי' אפי' איכא הני תרתי דשניהן מתנין זה כנגד זה וגם אינו בידן ס"ל להי"ח דהוי אסמכתא. שם:

ל **מעכשיו**. עיין בתשו' מהרי"ט ח"א סי' מ"ו ובתשובת רש"ך ס"ג סי' ז':

לא **זה.** כתב הסמ"ע דהצריך לכתוב זה משום דס"ל דאין קנין קונה אלא בדבר ידוע וע"ל סי' י"ב ס"ט וסי' כ"א ועיין בתשובת ר"מ מינץ סי' י"א:

לב **וקנו.** ה"ה שאר קנינים נמי אלא קמשמע לן דאפילו בק"ס לא אמרינן דסתמא הוי כמעכשיו דאל"כ איך יקנה אחר דהדרא סודרא למריה אלא צריך לומר בפי' מעכשיו. סמ"ע:

לג **חשוב.** הסמ"ע הוכיח דדעת הפוסקים הוא דבק"ס בב"ד חשוב לחוד סגי וא"צ לפרש בהדיא מעכשיו דסתם קנין בבד"ח הוא מעכשיו אם לא שהתנה בהדיא שלא יתחיל הקנין מעכשיו דאז לא מהני ליה נמי קנין דב"ד חשוב ע"ש (והט"ז תמה עליו ע"ש באריכות ומסיק דנ"ל שאין כח להוציא ממון נגד האחרונים דבעינן תרווייהו וכפשטות דברי הרמ"א) עיין בתשו' רש"ך ס"ב סי' קע"ז ובתשו' ראנ"ח סי' ס"ו:

לד **דלא.** מלשון זה משמע דאע"ג דידעינן בודאי דלא קנה בבד"ח מהני הודאתו והטעם כיון דהודה ואמר שקנה ה"ל כאילו ידענו שגמר והקנה מש"ה מהני כאן טפי מהמקנה באג"ק דמוכח בס"ס קי"ג דאם ידענו בודאי שאין לו קרקע דלא מהני הודאתו שהקנה אג"ק דשאני התם כיון דאין לו קרקע במה יקנה אבל כאן דתלוי בגמר ומקנה והרי הודה שקנה בבד"ח וה"ל כאנן סהדי דגמר והקנה ומיהו ק"ק די"ל דלאו בגמר דעתו לחוד תליא אלא מכח דהפקר ב"ד הפקר וכמ"ש המרדכי. סמ"ע:

לה **כשהיו.** עיין בתשובת מהרי"ט סי' קל"א ובתשובת רש"ך ס"ג סי' ז' ול"ד:

לו **קונים.** (אע"ג דמחילה א"צ קנין היינו מחילה ברורה משא"כ בזה שהי' תלויה ודומה למוחל ע"י פשרנים כמ"ש בסי' י"ב ס"ו ע"ש. ט"ז):

לז **מעכשיו.** (הקשה הב"י כיון שיש מעכשיו בהא לחוד סגי לדעת הרמב"ם ונ"ל דהיו חוששים דלפעמים אדם מחייב עצמו בסך גדול אם לא יקיים השידוך ואין לו כספים לשעבד ממילא הוי משעבד עצמו בדבר שלב"ל ואע"ג דכת' הב"י בסי' זה בשם הרא"ש דיכול לשעבד עצמו בכתובה גדולה אע"פ שאין לו. מ"מ מוכח שם דלהרי"ף ליתא האי סברא ועי"ל דהכא דהוי אסמכתא כ"ע מודים שאינו מתחייב במה שא"ל כיון שצריך מעכשיו ואם אין לו עכשיו נכסים לא שייך מעכשיו דהיאך יחול השעבוד ע"כ עשו להיפך שזה הודה שחייב לזה סך גדול וזה יכול למחול חוב שלו מעכשיו אם יקיים זה השידוך. שם):

לח **שנהגו.** עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ע"ח ובתשובת רש"ך ח"ב סי' ס"ג וח"ג סי' ל"ד:

לט **בשידוכים.** פי' הסמ"ע דאף שגזם לקנוס נפשו בסך חשוב שהבושת הוי כ"כ דבר גדול שכדאי הוא להפסיד עבור זה כ"כ ויותר מזה (ועיין בתשובת צ"צ סי' ק"ב ובתשובת עה"ג סי' ע"ד מעניני קנס בשידוכין ע"ש):

מ **קנין**. היינו ע"פ מ"ש בב"י ובד"מ אבל בפ' א"נ כשכ' המרדכי דברי ר"ת כ' והה"נ בשידוכין אע"ג דלא הוי בד"ח ולא אמר מעכשיו שקנו כו' ולפעד"נ דבשידוכין כ"ע מודו דלא בעי קנין וכן משמע להדיא ממ"ש התו' והפוסקים שהוא כדי שיתחייב החוזר בו קנס לדמי הבושת כו' והוי כמו אם אוביר כו' ודו"ק וכן הוא להדיא בהגמ"ר דב"מ בשם סמ"ג גבי מלמד דאע"פ שלא הקנה חייב בקנס ואפי' מאן דס"ל במשחק בקוביא דבעי קנין מודה הכא. ש"ך:

מא **מזומן**. דג"כ מפסיד הבע"ה שיהא בנו בטל ופסידא דלא הדר הוא עיין בתשובת ר"מ אלשיך ס"ס ל"ט:

מב **בגוף**. ול"ד למ"ש בסי"א הנותן ערבון כו' דיש חולקין וס"ל דאפי' חזר בו הלוקח לא זכה המוכר בגוף המשכון דשם הטעם כיון דהמוכר החוזר לא נתחייב בהקנס גם הוא פטור ע"ש עכ"ל הסמ"ע (והט"ז הקשה עליו דהא כ' הב"י בסט"ו תשו' הרא"ש שכת' בשם הר"מ דבמשכון שייך אסמכתא והביא ראי' מההיא דאי לא פרענא לך גבה מהאי חמרא כו' והתם הוי ממש כה"ג דאומר תזכה בגוף החפץ ונלע"ד פשוט דהכא אם אומר תזכה בגוף החפץ היינו מעכשיו וכן הוא בל' התו' פ"ק דקידושין דף ח' וז"ל וכשרגילין לעשות שדוכין צריך להזהר שיאמר הריני מקנה לך בגוף החפץ מעכשיו וכן משמע ל' המרדכי עכ"ל:

מג **לדון**. (אבל אם כתוב בל' זה ושטר זה נעשה בענין שאין בו אסמכתא מהני שפיר שמודה שלא היה שם אסמכתא כלל דהיינו שנעשה בבד"ח והודאת בע"ד כק' עדים דמי וזה עדיף ממי שצוה לכתוב שט"ח דבסט"ו כן נ"ל ברור ט"ז) וע"ל סי' י"ב סי"ט ובסי' ס"א ס"ה:

מד **ושבועה**. עיין בסמ"ע שהאריך בזה ומסיק וכת' ז"ל אבל לדידן דקיי"ל דמהני קנין בבד"ח בלי מעכשיו מהני נמי השבועה וכמו שהשיב הריב"ש להשואל כו' והב"ח חולק עליו שהריב"ש לא השיב כן אלא לדעת השואל אבל ליה לא ס"ל הכי וכ"נ עיקר וכן משמע להדיא בתשו' הריב"ש סי' שמ"א ע"ש (וכן השיג עליו הט"ז ע"ש) עיין בתשובת מהר"מ מינץ סי' ט"ז ובתשובת מהר"א ששון ס"ס ד' ובתשו' ראנ"ח סי' ס"ו. כת' מהרי"ו סי' קל"ז ואי לא דמסתפינא מחבירי אמינא דלא החמירו בת"כ אלא כשנותן ת"כ לאדם לעשות דבר לאותו אדם עצמו כגון צדקיה לנ"נ וכן ברית בין הבתרים אבל בנ"ד כיון שלא נתנה ת"כ אל המשודך בעצמו אין להחמיר כולי האי וסברא גדולה היא כיון דטעמא שהחמירו משום דהוי כמו כריתות ברית ע"כ עיין בתשובת רמ"א סי' מ"ט וק"ח ובתשובת רש"ך ח"ב סי' ס"ג וס"ס קמ"ד ובח"ג סי' (ל"ד) [ל'] וסי' ק"ה ובתשובת ראנ"ח סי' ל"ד. ש"ך:

מה **שקבל**. פי' אף דודאי לא קיבל עליו כן אלא שתקון סופרים הוא שכותבין כן וכן הוא בתשו' מהר"ם פדואה סי' נ' בהדיא אלא שנסתפק שם בדבר אי מהני והרמ"א הכריע

דמהני ודימה זה לכתוב בשטר שקנה בבד"ח דמהני אף שידוע דלא קנה בבד"ח כמ"ש בסט"ו ומינה דכמו התם בעינן עכ"פ שיאמר המקבל לעדים שיכתבו שטר ואז אמרינן דקיבל עליו בכל תוקף שיכתבו הסופרים כן בעינן גם בזה מיהו צ"ע דלפ"ז בזה"ז דכל המקבל קנין בפני עדים דעתו שיכתבוהו בכל יפוי שטרות שנוהגין לכתוב לפ"ז אין דין אסמכתא בשטרות הנעשין בקנין לפני עדים והן כותבין בשטר שקיבל עליו כל זה בח"ח ובש"ד וצ"ע. סמ"ע:

מו **קונה**. במרדכי מבואר בשם מהר"מ דאפילו באומר דבר זה לכשיבא לידי אתננו להקדש אף על גב דאית ביה תרתי אסמכתא ודבר שלא בא לעולם אפילו הכי חייב לקיים נדרו מטעם כיון דבהדיוט יכול להקנות זה הממון לפחות משבא לעולם במסירה או בקנין. מהני גבי גבוה האמירה קודם שבא לעולם לכשיבא לעולם שיצטרך ליתן כיון דנעשה נדר וה"ה לאסמכתא כו' ע"ש:

מז **בזה**. דכיון דלא תלהו בענין אחר אלא חייב נפשו לחבירו בלי שום תנאי ודאי גמר בדעתו ליתנו לו. שם:

מח **להרמב"ם**. וכ"כ הט"ו בשמו בסי' ס' ס"ב וטעמו דאין דרך בני אדם לגמר ולשעבד נפשם בדבר שאינו יודע הקצבה ומה"ט כתבו נמי בס"ס קל"א דערב לא נשתעבד בדבר שאינו קצוב גם בסי' רל"ב ס"ז במוכר לחבירו דבר וא"ל יש בו מום ע"מ שלא תחזור כו' הרי הוא חוזר עד שיפרש המום ע"ש וכת' הטור שם הטעם משום דאין אדם מקנה לחבירו דבר שאין לו קצבה ושהרא"ש חולק ע"ז וס"ל דיכול להקנות ע"ש וצ"ע דכאן כת' המחבר דכל האחרונים חלקו על הרמב"ם וכן כת' בסי' ע' ובסי' קל"ד וסיים דהכי נקטינן ובסי' רל"ב שם סתם כדעת הרמב"ם ולא הזכיר שם המחבר ולא הרמ"א דעת החולקים כלל וי"א משום דמשמע ברמב"ם דיש טעם אחר שם והוא דנלמד מדין אונאה ע"ש וכ"כ המחבר שם אבל מ"מ זה דוחק דהרי הב"י כת' שם דאין ללמוד מדין אונאה ועיקר הטעם הוא משום דבר שאין לו קצבה וצ"ע שם (ע' מ"ש בזה בסי' ס' ס"ק ז' ובסי' קל"א ס"ק כ"ז ע"ש): (*)

סימן רח

א **נשבע**. הסמ"ע האריך בחילוקים שיש לחלק בדין זה ע"ש גם הש"ך הסכים עמו דדברי המרדכי בזה שרירין וקיימין ע"ש דסיים וכת' ז"ל וה"ה לנשבע שלא לשחוק ואח"כ שחק לא אמרינן דלא מהני בשביל שבועתו ומטעם זה אינו מחזיר המעות שהרויח גם אין מחזירין לו אם הפסיד אלא מה שנעשה עשוי דאיהו שבדה האיסור

וזה פשוט לכ"ע לפי מ"ש התוס' פ"ק דתמורה ובהגמ"ר דשבועות כת' ר' פרץ וכו' עיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' ע"ה ובתשו' מהריי"ט ח"א סי' ס"ט ובמהרשד"ם חח"מ סי' ש"פ ובתשו' ראנ"ח סי' כ"ה דף מ"ז ע"ג ועיין ביו"ד סי' רכ"ח סל"ה בהג"ה ובסי' ר"ל ובט"ז וש"ך שם [וז"ל הט"ז לפי מסקנת הסמ"ע ק"ל מההיא דס"ס קצ"ה וס"ס רל"ה דהקונה קנין בשבת המקח קיים לא אמרינן אי עביד לא מהני ע"כ נלע"ד לתרץ הדברים דכל שיש איסור בענין מצד עצמו אמרינן אי עביד לא מהני וכההיא דפ' האשה שנפלו השתא דאמרי רבנן לא לזבין בנכסי אחיו אי עבר וזבין לא הוי זבינא מטעם כל מאי דאמרי רבנן לא תעביד כו' משא"כ במוכר בשבת שהאיסור מצד שהיום גורם וכן בפ' מרובה (בבא קמא דף ע') זרוק לי גניבותך בשבת ותקנה לי חצירי כו' דקנה אע"ג שחייב מיתה ומש"ה נמי בנשבע שלא למכור מנכסיו האיסור הוא מצד השבועה ולא מצד המכירה עצמה הוי מכירה בדיעב' וה"נ במקח שנעשה באיסור אין האיסור בעיקר המכירה רק בתוספת דמים ע"כ אי עביד מהני וסברא טובה היא לחלק כך דדוקא ביש ריעותא בעיקר המעשה הוי כאילו לא נעשה ופסק הרמ"א כאן הוא עיקר כנלע"ד שכן ראוי לפסוק בפרט שהב"י ס"ל ג"כ כהרמ"א כאן ותו דהכא בעיקר דיני מכירה קיימינן אבל בי"ד לא נקטינן אלא אגב גררא דאיסור שבועות עכ"ל וע' באו"ח ס"ס תקכ"ד ובתשו' שער אפרים סי' קי"ג ובמהריי"ט צהלון סי' י"ז וסי' קס"ג וקס"ד וע' בספר בני חיי להגהת הטור אות ג' תשובה א' ארוכה בענין זה ע"ש]:

ב **בקנין**. זהו קאי אפסק עד שלא יצא השער דסמיך ליה אבל בהוסיף על שיווי המקח דלוקח מיד המקח לרשותו וממתין לו המעות עד זמן המוגבל לזה א"צ עוד קנין אלא קנהו מיד במשיכת המקח לרשותו. סמ"ע:

ג **היתר**. אירשא קאי וקאמר דאם הבטיח ליתן לו י"ב דינרין על מקח שאינו שוה אלא עשרה בשביל שממתין לו המעות אינו נותן לו רק י' דינרין ולוקח מקחו ואין א' מהן יכול לחזור בו לבטלו מחמת שנעשה באיסור אבל בפסק עד שלא יצא השער דצד איסור שבו הוא כשנתייקר אחר כך השער קשה היאך קאמר דיתן כשער של היתר דהיינו לפי שער היוקר ואין א' מהן יכול לחזור בו וזהו סותר למה שמסיק דהלוקח יכול לחזור בו לכן נ"ל דעיקרא דמלתא אירשא קאי וגם אסיפא קאי דרך העברה והיינו כשלא נתייקר השער ממה שפסק אבל אם נתייקר ע"ז מסיק דהלוקח יכול לחזור בו. שם (וז"ל הט"ז דברי הסמ"ע בזה ברורים ואף שיש מי שחולק עליו ופי' דקאי גם אסיפא דהיינו שיתן לו כשער הזול א"א לומר כן דהא קודם שיצא השער קאמר. עכ"ל):

ד **בו**. ול"ד להוסיף בשביל המתנת המעות דצריך המוכר ליתנו כשער הזול ואינו יכול לחזור בו דהתם שהיה ידוע השער כשקנה אלא שהלוקח הוסיף עליו בזה אמרו דל ההוספה מפסיקתן וישאר המקח מאליו כמו שהי' אז בשער שבשוק משא"כ בסיפא דפסק בשעה שלא הי' שער ידוע כשאתה אומר דל פסיקתן לא נשאר שער לגמרי מש"ה הלוקח יכול לחזור בו אבל לא המוכר כשהלוקח רוצה ליתן לו כשער היוקר וכ"ש כשלא נתייקר השער דאין שום אחד יכול לחזור בו כיון דהמקח נתקיים בקנין עכ"ל הסמ"ע:

סימן רט

א **אונאה**. ואפילו היה אותו דבר אין שער שלו ידוע ודלא כב"י וכ"כ ב"ח עיין בתשובת רש"ך ח"ב סי' ס"ב. ש"ך (המוכר היה תובע ר' והלוקח היה נותן ק' וא"ל כל מה שיתנו לך אחרים אתן לך ומשך קנה כיון שהמוכר שאל סך מיוחד אבל אם המוכר לא שאל סך מיוחד הוי דבר שאינו מסויים ולא קנה תומת ישרים סי' קצ"ו ואם מצא המוכר יותר ממה ששאל כיון שהלוקח התנה שאם ימצא יותר שיתן לו הערך ההוא אם מחויב לתת לו התוספת עמד בחקירה זו הרב שם ולא זכינו לתשובתו. במתנה לא בעינן מינו ידוע לחם רב סימן ר"א. שותפין שבבית שמכר אחד מהם חלקו לאחר קודם שחלקו קנה הלוקח. רש"ך ח"א סי' קט"ו הרמ"ע מפאנו סימן פ"ח וכתב בסכנה"ג שכן מצא להרשב"א בתשובת כ"י הלכות קרקעות סי' ס"ה וע' בבאר שבע סי' קכ"ה וסי' קפ"ג. הנותן סך מעות לראובן בשביל שיירש אותו לא קנה. הר"ם גלאנטי סי' פ"ו עי' במשפטי שמואל סי' ל' ובמרדכי פ' י"נ ובס' מעשה חיי. סי' י"ח. בני חיי להגהת הטור מאות א' עד אות ד' וע"ש):

ב **כמשחק**. אינו ר"ל דמדמינן לה לדין משחק בקוביא דהא משחק בקוביא גופיה לא ביאר הרמב"ם בשום מקום דהוי אסמכת' ואמאי נימא דפשוט טפי משחק בקוביא מהאי דינא אלא ר"ל דאין זה מכר אלאו כמי שמשחק בשחוק קוביא הוא ולא סמכא דעת הלוקח בזה והיינו דנקט אין זה אלא כו' ל' שלילה ולא נקט והרי זה כמשחק כו' ומיהו ל"ק מדין משחק בקוביא דלא הוי אסמכת' דהתם טעמ' אחרינ' כמ"ש הטור בסי' ר"ז סי"ז משא"כ הכא די"ל שהיה סבור שיהיה כך וכך כפי אומד דעתו ואין אנו צריכין לחילוק הסמ"ע וע"ש ודוק עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ע"ח עכ"ל הש"ך (והא דלא אמרינן כאן דלא הוי אסמכת' משום שהוא בידו כמ"ש בסי' ר"ז סי"א עיין בט"ז מה שמחלק בזה):

ג **שהחליפו**. וכה"ג פסק בתשובת מהרשד"ם סי' קכ"ג באחד שמכר ספינתו שנטבעה ע"ש וצ"ע. הש"ך:

ד **מקנה**. אבל יכול לחייב נפשו בדבר שלב"ל כמ"ש הט"ו בסי' ס' ע"ש. סמ"ע:

ה **חנטו**. הטעם דפירות החנוטים הן בעין וממילא קא רבו מחשבו כדבר שבא לעולם משא"כ בעובר שבמעי פרה ושפחה שאינו בעין. שם:

ו **שתלד**. דלמ"ד אדם מקנ' דבר שלב"ל היינו דוקא כשלא חזר בו עד שב"ל ומינה דלמ"ד שאינו מקנ' וקי"ל כוותיה ס"ל דאפילו אחר שבא לעולם יכול לחזור בו כ"כ הסמ"ע והוא פשוט דכן מבואר בש"ס דהא לא מודה רב אלא בשמיט ואכיל ומטעם מחילה. ש"ך:

ז **ותפס**. כת' הרא"ש פ' א"נ דדוקא כשידע המוכר שתפס הלוקח ומטעם מחילה והבאתי דבריו בסי' ס"ו סי"ז והכי משמע מפרש"י והנ"י וכ"מ בתוס' ובהגמ"ר שם ובתוספות פ' חז"ה דף מ"א בשם ר"ת וכן מוכח בהג"א שם ופ' חז"ה. שם:

ח **אין**. ולא מכח ספק אלא שכן הדין נותן ועד"ר שם כתבתי ל' הש"ס שמוכח כן עכ"ל הסמ"ע וג"ז פשוט מטעם מחילה עיין בתשו' רש"ך ס"ג סי' ק"ה ומבי"ט ח"א סי' קל"ב וקל"ז ובתשו' ר"מ אלשיך קל"ו ובמהרי"ט סי' קכ"ח ובתשו' מהר"מ מלובלין סי' ה'. שם:

ט **השטר**. אחר שבא לעולם אז מהני כאילו בא לידו וכ"כ בהג"מ שם בהדיא וע"ל ר"ס פ"ז בהג"ה דמחשב השטר כהילך עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דמהג"מ אין ראיה שהרי זה לשונו וכיון דזבין וכ' שטר כמאן דתפיס דמי ע"כ. משמע דמיד שזבין נכתב שטרא וכן מוכח בסי' ר"י בב"י שהביא דברי הרי"ף בשם בעל העיטור ושם כת' השטר בשעת מכירה ע"ש ואפשר דהסמ"ע ה"ק שעכ"פ יהא השטר בידו בשעה שבא לעולם עכ"ל:

י **מיד**. פירוש אפילו עד שלא יצאו הפירות. סמ"ע:

יא **חולקין**. (ונרא' דהכי קי"ל כדמוכח ר"ס ר"י ע"ש. ט"ז):

יב **לשעבדו**. לעיל סי' קי"ב העליתי דהעיקר כסברא זו ודלא כהי"ח ע"ש עיין בתשו' ן' לב ס"ב סי' כ"ג ול"ז ועיין ביו"ד סי' רפ"ח ס"ד. ש"ך:

יג **עם**. ע"ל ס"ח ר"ג בהג"ה ומ"ש שם ע"ש. סמ"ע:

יד **שאל**. (בריב"ש חשב עוד דין ג' דחוב שהוא מחמת קנין יורדין לנכסיו משא"כ מחמת שבועה אין יורדין לנכסיו אלא משמתין אותו עד שיקיים שבועתו. ט"ז):

טו **ברשותו**. כת' נ"י בשם העיטור וז"ל הא למה הדבר דומה למוכר חפץ לחבירו בחזקת שיש לו ונמצא שאין לו חייב להעמיד לו מקחו עכ"ל וכת' ע"ז בתשו' רשד"ם סי' קכ"ג דאפשר דוקא כשהמוכר היה יודע והקונה לא ידע וחשיב דודאי המקח נמצא ברשותו אבל בנ"ד ששניהן כאחד אפשר לא היו יודעים נמצא דלאו אדעתא דהכי יהיב זוזי כו' ע"ש עוד. ש"ך:

טז **טרח**. דומה לזה כת' הט"ו לקמן ריש סי' שע"ד ע"ש). (ועיין מ"ש הט"ז בזה עיין שם):

יז **שבשוק**. (בפ' א"נ דף ס"ג ע"ב אמרינן האי מאן דיהיב זוזי אתרעא חריפא פירוש קודם שיצא שער הברור ויש לו למוכר ומוכר בזול צריך הלוקח להראות את עצמו בגורן לפני המוכר או שיאמר לו בשוק הריני סומך עליך ואז אם יחזור בו המוכר צריך לקבל מי שפרע אבל בלא"ה א"צ לקבל שי"ל

סמכתי על (עצמך) [עצמי] שתקנה במקום אחר וכתבו הרמב"ם בפכ"ב מהלכות מכירה ולא ידעתי למה השמיטו הט"ו דין זה ולא מצאתיו בשום מקום. ט"ז):

יח **לקנות**. כתב הסמ"ע דהיינו דוקא אם ידוע ומצוי למכור אותו דבר בשוק ואז אפי' ידע הלוקח שאין ביד המוכר ליתנו לו מ"מ כיון שמצוי הוא לקנות חייב להשתדל ולקנותו לו משא"כ כשאינו מצוי בשוק למכור ומש"ה דקדקו וכתבו כאן הפוסק על שער שבשוק כו' ובסעיף הקודם פסק דבדבר שאינו ברשותו לא קנה וה"ט דשם איירי דלא יצא השער כשער הפסיקה וכ"כ המ"מ ע"ש עכ"ל ול"נ דבסעיף שלפני זה לא בא אלא לומר דלא קנה לענין שיכול לחזור בו וכאן איירי דמ"מ מקבל מי שפרע ואפי' באינו מצוי י"ל דמקבל מי שפרע ויצא השער דנקט הכא היינו משום דאל"כ הוי באיסור ופשיטא דאינו מקבל מי שפרע וכמ"ש הרמ"א בהג"ה ומ"ש וכ"כ המ"מ עיינתי שם ולא מצאתי שום משמעות שוב ראיתי בבד"ה משמע כדברי שכתב וז"ל ודע דהא דאמרינן דדבר שאינו ברשותו הוי כדשלב"ל היינו לענין שלא קנה אבל מקבל מי שפרע וכמבואר בדברי הרמב"ם פכ"ב דמכירה ע"כ. משמע דבכל ענין מקבל מי שפרע. ש"ך:

יט **ושייר**. פי' באופן המועיל כלומר שאמר שדה לראובן ופירותיו לשמעון דאל"כ בלא"ה אינו כלום וע"ל סי' רי"ב ס"א וס"ג. שם:

כ **כלום**. נראה דאפילו מכר לשמעון הפירות אפ"ה יקחם ראובן עם השדה בחנם. סמ"ע:

כא **שכ"מ**. פירוש דשייר לעצמו וגם ליורשיו וי"ח במתנת שכ"מ דלא שייר לעצמו עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' (רי"א) [קי"ח]. ש"ך:

כב **כתנאי**. ע"ל סימן רמ"א ס"ז בהג"ה:

כג **שדיוטא**. דבכה"ג לא נכנסה הדיוטא בכלל המכר כלל ונשארה לו וליורשיו לדורות עולם. סמ"ע:

כד **שתתן**. ולהרא"ש אפילו לא אמר לשון תתן לי אלא על מנת שיהיה לי כך וכך פירות בכל שנה ג"כ ביטול המקח תלי בביטול התנאי כל שלא אמר לשון שיור. שם:

כה **ועדיין**. הא אילו כבר זכה בו לא מהני סילוק בתנאי בעלמא או בל' דו"ד אין לי בנכסיך כי אם בקנין גמור וכמ"ש בסי' ל"ז ובסי' קמ"ט ע"ש. שם:

כו **לאחר**. לעיל ס"ז כת' הדין אם שייר מקצת הפירות ונתנן לאחר וקמ"ל בו רבותא דאע"ג דגם לבעל השדה הקנה מתחלה פירות אפ"ה לא מצי מקני מקצת הפירות לאחר וכאן קמ"ל רבותא דאפילו אם שייר כל הפירות לנפשו אפ"ה הוי שיורו שיור וזה שהקנה

לו האילן לא קנה אלא הגזע לכשיתייבש וכדמסיק בסעיף שאח"ז עכ"ל הסמ"ע (ועיין בט"ז שפי' באופן אחר שיש לחלק בין שדה לאילן ע"ש):

סימן רי

א **למי**. לשון הטור כשם שאין אדם מקנה דבר שלב"ל כך אין אדם מקנה לדבר שלב"ל כו' ומה"ט אף אם לא חזר בו עד אחר שיוולד אפ"ה יכול לחזור בו אח"כ וכדין המקנה דבר שלב"ל כמ"ש הט"ו בסי' ר"ט ס"ד והחולקין שכת' הרמ"א כאן חולקין ג"כ שם ונתבאר ג"כ שם דאם אחר שבא לעולם תפס בו הזוכה אין מוציאין מידו ונ"ל דגם כאן דינא הכי עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דדבריו תמוהין ונ"ל דע"כ יש לחלק ביניהן ע"ש):

ב **במשיכה**. פירוש תחלת הזיכוי ע"י אחר לעובר היה ע"י משיכה וכ"כ הטור ז"ל ומיירי נמי כשלא הקנה לו בק"ס דא"כ לכשיוולד הדרא סודרא למריה וגם לא בחזקה אלא במשיכה וישנו ברשות הזוכה כשנולד העובר או עומד באגם או קרקע והשטר קיים ביד הזוכה בשעה שנולד העובר. עי' סמ"ע:

ג **בנו**. אבל לא בן בנו שאין דעתו קרובה כ"כ ומשה"נ כת' הנ"י פ' מי שמת דבעינן שיהא הולד בן קיימא דאז דוקא דעתו קרובה אליו כ"כ הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך מאד ביישוב דברי הרי"ף בענין ירושה הבאה מאליה ע"ש:

ד **מעוברת**. הנ"י כת' דוקא לאחר מ' יום דקודם לכן מיא בעלמא הוא והט"ו שסתמו משמע שלא חילקו בזה וכ"כ ב"י עכ"ל הסמ"ע ולי נרא' כהריטב"א ונ"י דכיון דאמרו בש"ס פ"ק אלמנה לכ"ג גבי תרומה לענין ירושה הבאה מאליה דתוך מ' יום מיא בעלמא הוא וכ"כ הרמב"ם רפ"ח מהלכות תרומות א"כ ה"ה הכא ועיין בהרא"ש פ' הנ"ל ומהטור אין ראיה דתוך מ' יום לא מקרי עובר כלל. ש"ך:

ה **בש"מ**. והש"ך חולק בזה ופסק דאין חילוק בדין זה בין שכ"מ לבריא ע"ש (כת' המבי"ט ח"מ סי' של"ט הא דבבנו קנה דוקא אם זיכה לו האב אבל לא האם וע"ש בח"ב סי' קמ"ז ופני משה ח"ב סי' צ' וצ"א ובתשו' רש"ך ח"ג סי' צ"ד. בני חיי):

ו **מחצה**. ואם אמר לבנו קנה את ועובר שלי שתתעבר ממני אשתי נוטל הבן הנולד כבר המחצה בראש ואח"כ חולקין הוא והעובר לכשיולד המחצה השניה וכן פי' רשב"ם עכ"ל הסמ"ע ועיין בא"ע סי' מ"א ס"ג:

סימן ריא

א **ברשותו**. ע"ל סי' ר"ט ס"ה ומ"ש שם בשם תשו' רשד"ם וע' בתשו' ראנ"ח סי' ס"ו ובתשו' רמ"א סי' ע"ח וברשד"ם סי' רס"ה רפ"ג רפ"ח ושע"ג ובתשובת רש"ך השייכים לס"ב סי' י"א. ש"ך:

ב **מצודתי**. אפילו אמר ג"כ היום לא מהני כי אם דוקא גבי עני כמ"ש בס"ב. סמ"ע:

ג **פי'**. דכיון דפי' ובירר מקחו וירושה ממילא קאתי לא חשבינן ליה כולי האי דבר שלב"ל עכ"ל הסמ"ע וכן הוא ל' הרא"ש ור"ל אבל אם אמר שדה זו שאני לוקח הוי דבר שלב"ל אע"ג דאמר זו כדמוכח בש"ס דב"מ דף ט"ז ובכמה דוכתי ודלא כע"ש ועיין בתשובת ן' לב ח"א סי' ס"ג. ש"ך:

ד **חייו**. הרא"ש והטור כתבו משום כדי חיי אותו היום אבל הרי"ף והרמב"ם כתבו משום כדי חייו סתם ונ"ל דאף הם לא אמרו דיכול להקנות למכור אלא מה שתעלה מצודתי היום וזה יכול למכור אף שיהא לו בו כדי חיי כמה ימים ודלא כמשמעות הב"י וד"מ. סמ"ע:

ה **דמים**. עיין בתשובת מהרש"ל ומור"ם ומהר"י כהן ומהר"מ מלובלין בזה באורך ועיין בב"ח (ועמ"ש הט"ז והגאון ח"צ ז"ל בהגהותיו שם ע"ש):

ו **שאומר**. המחבר כתב דין זה בלשון יש מי שאומר משום דס"ל דאינו דומה כ"כ לדין שלפני זה דשם מכר הבן דבר שעדיין לא בא לידו מעולם משא"כ זה דראובן מכר נכסיו של עצמו וברשות מכר כל זמן שלא גבה ממנו אביו מלוה שלו. סמ"ע:

ז **ראובן**. פי' ראובן מת תחלה דאל"כ זכה ראובן בחייו בירושת אביו ונפטר מהחוב דאביו ונשארו הנכסים ביד הלוקח ופשוט הוא. שם:

ח **לבנו**. עיין בתשו' רשד"ם סי' ש"ט ובתשו' ר"מ אלשיך סי' י"ח:

ט **וע"ל**. נראה פשוט דאפילו החולקים שם היינו משום דהתם איירי בשטר הודאה שבא לפני ב"ד כתוב בו נתתי לפלוני דאמרינן שכבר נתנו לו באופן המועיל דהיינו שזיכה לו ע"י אחר וכמ"ש הטור שם ואין אנו מצוים לחקור באיך ובמה נתנה לו משא"כ הכא דמיירי בידוע שהקנה לו אג"ק ומטלטלים אינן נקנין אג"ק אא"כ היו אז ברשותו. סמ"ע:

י **במכר**. ומי שיש לו משכון ביד אחרים כתבו התו' בפ' א"נ דף ע"ג גבי עובדא דרב מרי בר רחל דמה שיתר על החוב יכול להקדיש ולמכור אבל גובה תחלה חובו כו' ועיין בהג"א שם ובאמת כן דעת יש פוסקים אבל י"ח דאפילו המותר א"י להקדיש ולמכור ועיין ביו"ד סי' רכ"א ס"ז בספרי הש"ך ונקודות הכסף שם שהארכתי בזה וראיית התו'

דפ' א"נ יש לדחות ע"ש ויש לחלק ולומר דדוקא בהקדש אבל במכירה כ"ע מודו דיכול למכור וצ"ע עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קנ"ב ובמבי"ט ח"א סי' ק"ז. ש"ך:

יא **קיים**. דפקדון לאו להוצאה ניתן אבל מלוה להוציאה ניתנה. סמ"ע:

יב **שלשתן**. ע"ל ר"ס קכ"ו וסי' ר"ג ס"ט:

יג **מעכשיו**. בטור שם מבואר קצת יותר ז"ל ובתוך הזמן שהיה בידו לפדותו אכל ראובן הפירות (דאל"כ היה רבית בדבר) ובא ראובן להוציא השדה מיהודה לפי שלקחה קודם שזכה שמעון בהשטר ופסק הראב"ד דאין שומעין לראובן ע"ש. סמ"ע:

סימן ריב

א **ממש**. עיין בתשו' רשד"ם סי' רע"א ושכ"ב ובתשו' ר"מ אלשיך סי' פ"ז ובמבי"ט ח"ב סי' שכ"ט ובתשובת ן' לב ס"א סי' נ"ט דף פ"ב ובס' ד' דף ע' ע"ב:

ב **פירות**. פי' הסמ"ע דאף שהפירות הן בעולם מ"מ שם האכילה דבר שאין בו ממש הוא (וכתב הט"ז דנ"ל דאם איתנהו לפירות בעולם ואמר יאכל פירות דקל זה דמהני לכ"ע וע"ש. האומר אני נוטל קנין שאני נותן הבחיר' לפלוני הוי דבר שאין בו ממש ויכול לחזור בו הר"ש הלוי ח"מ סי' מ"ז. בני חיי):

ג **ידור**. (בהגמ"ר בשם רב נחשון גאון כתוב דמטעם זה אמרינן בש"ס פלוני ידור בבית זה לא אמר כלום משום דאינו משמע אלא שעה אחת ולפ"ז צ"ל דאם מקנה לו גוף הבית דמהני בהדיא בש"ס שם לא אמרי' שעה א' דדוקא בידור אמרינן כן שהוא לשון אקראי נמצא ר"נ גאון חולק על הרמב"ם דפי' הטעם משום שאין בו ממש ועכ"ז צ"ע למה לא הביא הרמ"א דברים אלו דודאי אם מקנה גוף הבית באמת מהני אפי' לרב נחשון שהרי ש"ס ערוך הוא ולא ירדתי לסוף דברי הסמ"ע שכתב במקנה לו בית לדירה רק שעה אחת משמע ומ"מ נ"ל כיון שאומר סתם בית לדור בו היינו לעולם וכמ"ש בס"ד בשדה לפירותיה עכ"ל הט"ז) וכ"כ בהגהת הש"ך ע"ש (ואם כבר היה דר בבית גוף הבית נתן לו הרשד"ם סי' שכ"ג. ומהרש"ך סי' קע"ו ומהרי"א סי' רצ"ה חולקין עליו ועיין בהר"ש יונה סי' ל"ב. בני חיי):

ד **שעה**. והא דכתב הרמ"א בסי' ס' ס"ג די"א דהמקבל עליו לזון לחבירו סתם או יתן לו ק' זהובים לשנה דנפטר בשנה א' מנדרו דמשמע הא שנה אחת עכ"פ צריך לזונו כתבתי שם והוכחתי מתשוב' הרא"ש דהיינו דוק' התם דגילה דעתו שרוצה לזונו שנה לפחות מדסיים בלשונו ואמר או אתן לו ק' זהובים לשנה הא קיבל עליו לזונו סתם אפילו ביום א' סגי ומטעם דהמע"ה וע"ש מ"ש ליישב הא דכת' הרמ"א בס"ס קס"ג בפטרוהו ממס סתם די"ל דלא פטרוהו כי אם לשנ' דלא איירי בכל מיני מסים. סמ"ע:

ה **לפרש**. ז"ל הרמב"ן שם שהקנין ענין חזק וכשבא באחרונ' לא דיר' בלבד שאין בו ממש נתן לו אלא מגופו של קרקע קנה מידו משא"כ כשכתב בשטר הקנין לפני הדיר' וכדמסיק אבל אם לא כתוב כו'. שם:

ו **המועיל**. וא"ל הא בסי' ריא ס"ו כתב דצריך להבי' ראיה שהיו המעות כו' דשם פרטו העדים אופן ההקנא' שכתבו אג"ק איכא למימר שהעדים כתבו דברים כהווייתן ולא כוונו להעיד שהיה באופן המועיל ע"פ הדין משא"כ הכא שכתבו וקנו ממנו ע"ז משמע שמעידין שהיה שם קנין מספיק לזה אלא שלא רצו להאריך איך היה ובל' הודא' של בע"ד כבר כתב הרמ"א בסי' ס ס"ו שאין מדקדקין אח"ז דודאי היה באופן המועיל. ט"ז)

ז **כתיקון**. ע"ל סי' רמ"א סי"ב:

ח **אויר**. ז"ל הטור כגון שהיה לחבירו כותל סמוך לחצירו או חורבתו וקונה לו אויר חצירו להכניס בו זיזין. סמ"ע:

ט **העליונה**. דין זה יתבאר מלתא בטעמא בסי' ריד י"א וז"ל הטור שם סי"א כיון דלא היה צריך לתנאי זה דבלא"ה אין הדיוטא העליונה נמכרת מסתמא בכלל בית וצריכין לקיים יתור לשונו שמועיל לשום דבר ואמרינן דיועיל לזה הענין דיכול להוציא זיזין מאותו הדיוטא להחצר אף אם מכר החצר עם הבית כו' ע"ש ומזה יתבאר לך דמ"ש הט"ו אלא מכר לו בית ר"ל בית והחצר ונקט בית משום שהדיוטא הוא ע"ג. שם:

י **כמו**. כתב הסמ"ע ול"ד למ"ש הרמ"א בסי' ר"ג ס"י אם קנה דבר שמועיל בו קנין עם דבר שאין בו ממש כו' דיש בו פלוגתא וכאן משמע דלא פליגי ביה י"ל דשאני הכא דשניהן שוין דבעינן ששייר לנפשו מקום לדיר' אלא דלגבי נפשו אמרי' מסתמא דשייר המקום משום הכי אמרינן כיון דההקנא' היה בפעם א' כמו ששייר לגבי נפשו כן שייר ג"כ להאחר משא"כ התם דבחליפין דנקנין בו המטלטלים אינן נקנין בו המעות ומשה"נ פסק הרמ"א בסי' ר"ט ס"ד במקנ' דבר שלב"ל עם דבר שב"ל דלא קנה הדבר שלב"ל כיון דליה לא מהני הקנין ולדבר שב"ל מהני הקנין כמו שהוא מהיכי תיתי לו' שכונתו היה לשייר המקום ולהקנות ע"י דבר שלב"ל עכ"ל. והש"ך השיג על הרמ"א בדין זה וכתב דמה שהוציאו מהרמב"ן לא דק ושם לא משמע כן כלל ע"ש (ועיין בט"ז שהקשה דכאן משמע דלא מהני אלא מטעם שיור המקום אבל אי הוי ע"מ לשון תנאי לא מהני וא"כ לדידן דקי"ל ע"מ תנאי הוא כמ"ש ב"י סי' ר"ט וקש' על הטור שפסק דע"מ הוי שיור ובס"ס ר"ט כתב דתנאי הוא וכן קשה אמ"ש הט"ו בי"ד סי' ס"א באומר ע"מ שהלחיי' שלי הוי תנאי כו' והניח בקושיא והגאון ח"צ ז"ל בהגהותיו שם יישב תמיהותיו והשיב על מ"ש הש"ך והפר"ח ביו"ד שם ע"ש באריכות):

יא **לפירות**. (והט"ז כתב דגם במקנה לפירות יש זמן קצוב דהיינו עד זמן שנלקטו הפירות הראשונות כו' ע"ש) ועיין בתשובת מהרשד"ם סי' רפ"ב ורצ"ד:

יב **עולם**. בא"ע סי' צ' ס"ט כתב הרמ"א דאשה שמכרה נכסי מלוג שלה לאחר שנשאת יכול הלוקח למחות בבעל' שלא יבנה ולא יהרס משמע אבל האש' בעצמה אם לא מכרה א"י למחות בו והוא מה"ט שבעלה קנאם כל ימי חייה והא דשם הלוקח יכול למחות הוא לשטת הרמב"ם דס"ל האשה שמכרה אין הבעל מוציא מיד הלקוחות גוף הקרקע כי אם הפירות ע"ש. סמ"ע:

יג **כן**. פירוש אם נהגו הבעלים בקרקע זו לזרעה שנה ובשנה שאחריה להובירה למען תת כחה יותר לשנה השלישית כשיזרענה וכן עושין תמיד שנה אחר שנה אסור השוכר לשנות והטור כת' עוד נ"מ דהשוכר אינו רשאי להשכיר והקונה מקנה לאחר כל מה שקנה והמחבר השמיט זה דהקשה בב"י ממ"ש הרמב"ם דבקרקע השוכר רשאי להשכיר ונ"ל דיש חילוק בין שכירות בית לשכירות שדה דבבית כשימסרנה לידו בשלימותו צריך להחזירו לידו כמו שמסר לו וקלקולו ניכר משא"כ בשדה דיכול להכחישה בזריעה התמידה או שיזרע דברים המכחישים הקרקע ולא יהא נודע ונראת שהכחישה עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' ע"ז דברמב"ם משמע דדוקא במטלטלים אין השוכר רשאי להשכיר הא דברים שאינן מטלטלים הדין שוה בשדה כמו בבית ונ"ל דה"ק שאין השוכר רשאי להשכיר למי שיש לו דיורין הרבה מבני ביתו של זה וכמ"ש בסי' שט"ז אבל הקונה מקנה אפילו להרבה קונים עכ"ל:

יד **אינו**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קצ"ב ובמבי"ט ח"ב סי' קס"ט וסי' רע"ד ובתשובת רש"ך השייכים לס"ב סי' קס"ט ובתשובת מהרי"ט סי' כ"ב וסי' ל"ט:

טו **אתננו**. בטור כת' בשם הרמב"ם או תתננו לצדקה ובזה דוקא פליגי עליה וכדמסיק הרמ"א אבל באתננו כ"ע מודו דמחויב לקיים מכח נדר כ"כ הסמ"ע וכ"כ בתשו' ריב"ל ח"א סי' נ"ט עיין בתשו' ראנ"ח סי' ל' וסי' ק"ג וק"ח ובתשו' ן' לב ס"ג סי' מ"ג. ש"ך:

טז **זכו**. נ"ל הטעם דכל שאומר כן ה"ל כאילו הקנה הבית לעניים עד שיקבלו השכירות וכן האילן לפירות ואין בניו יורשים אותו הדבר עד שיקיימו הנדר תחלה. סמ"ע:

יז **וי"א**. וכ"פ מהרש"ל פ"ד דב"ק סי' ב' (גם הט"ז כת' דבפ' ד' וה' בההוא דתקע לחבירו משמע שם בש"ס ובתוספות כדעת הי"א שהוא דעת הרא"ש ע"ש):

יח **יוציא**. או חוב שיש לי על אחר לכשאפרע ממנו אתננו להקדש כ"כ הרא"ש ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' קנ"ב באורך בזה ובתשו' רמ"א סי' מ"ח שאלה ג'. ש"ך:

יט **כאן**. פירוש כיון שלא קבל עליו אלא עד שיבא לעולם אז יתננו והוא כבר מת קודם שבא לעולם. סמ"ע:

כ **הקדש**. עיין בתשו' ן' לב ס"ג סי' ל"ו:

כא המחבר והסמ"ע כת' דנ"ל ישוב נכון לחלק דדוקא במה שתלד פרתי ויוציא האילן שהן דברים שבאים ממילא ס"ל להרמב"ם דחל עליו הנדר וצריך לקיימו משא"כ בקנין בית שהוא דבר שאינו בידו ולא יבא ממילא ובזה מיושב ג"כ דברי הכ"מ והב"י שכת' דגם הרא"ש בדין הנ"ל ס"ל כוותיה דאליביה דוקא בגביית חוב שהוא ג"כ דבר שאינו בא ממילא כת' הרא"ש דלא חל הנדר עליו אם לא שאמר לכשיבא לידי כו' ע"ש עכ"ל והש"ך הסכים לדבריו אבל בהג"ה שם כת' דדברי הרמ"א נכונים ומ"ש הסמ"ע לחלק בזה א"א לומר כן דבהדיא משמע בהרמב"ם פ"ו מהלכות ערכין שאין לחלק בכך וע"ש ובט"ז:

סימן ריג

א **לפירותיו**. דמדלא אמר פירות שובך פלוני או יונים שיולדו לי בשנה זו אני מוכר לך נשמע דכוונתו היה להקנות לו באופן המועיל וכאילו א"ל השובך מכור לך להיונים שיולדו בתוכו וכן הכוורת לדבשה וכדי של"ת דאף אם א"ל כן לא יהא נמכר כיון שהוא דשלב"ל דאין היונים נולדים מגוף השובך כמו פירות האילן שיוצאים מגוף האילן מש"ה אמר שדומה לאמת המים שהדגים ג"כ אינן נולדים מגוף המים אלא מתגדלין בתוכו ונמכרין כמו אילן לפירותיו עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב דאה"נ מיירי באומר שיולדו ואפ"ה לא מקרי דשלב"ל כיון שזכר הכוורת והשובך כו' ע"ש):

ב **מטפח**. כת' בד"מ ומשמע מפרש"י דאף אם עמדה מעליהם פעם אחת קנאה ודלא משמע כן במ"מ פכ"ג דמכירה ועיין במ"מ שזה אינו ועיין בב"ח. ש"ך:

ג **האמהות**. ה"ה אם פרחו האפרוחים אלא דמיירי כאן באפרוחים קטנים שא"י לפרוח אף אם יטפח בקן ודומיא דביצים ולהן אין תקנה עד שתפרח מהן האם ואז מיד קונה לו האפרוחים והביצים ושוב אף אם חזרה ורבצה האם עליהן מותר ליקח האם עם הבנים ואף שדרשו רז"ל שלח תשלח אפילו ק' פעמים ה"מ כשהקן אינו בחצירו דאז אף אם פרחה האם מהן כ"ז שלא נטל הקן בידו וזכה בהן לא מקרי מזומן וחזר האיסור לכמו שהיה משא"כ כשהוא בחצירו מיד שהאם פרחה זכה חצירו בקן ונעשה מזומן. סמ"ע:

סימן ריד

א **לתוכו**. פירוש שאין לו פתח אחר אלא מן הבית נכנסים לתוכו אפ"ה לא אמרינן שבטל לגבי הבית להיות נמכר עמו מסתמא. סמ"ע:

ב **החיצונים**. פירוש כשכתב לו מצרי הבית שמכר לו מד' רוחות כנהוג והיציע בנוי דרך משל בצד כותל דרום מהבית והוא לא כת' לו מצד דרום ביתי הוא היציע אלא כת' לו למיצר דרום הבית או החצר העומד משם והלאה לצד דרומי לא אמרינן שמכר לו גם היציע העומד בתוך המצר אלא אמרינן דהוצרך לכתוב לו מצר ניכר משא"כ היציע דאינו ניכר כ"כ. שם:

ג **לתוכו**. פירוש שאין להעלייה פתח אחר רק שעולין מהבית דרך סולם להעלייה בתוך ארובה שנעשה במעזיבת תקרת הבית אז אמרינן שהיא ג"כ נמכרת בכלל הבית כיון שהוא ע"ג משא"כ יציע הבנוי' מן הצד כשהוא רחב ד"א. שם:

ד **מיירי**. עמ"ש הסמ"ע והט"ז בזה ע"ש:

ה **הבית**. עיין בתשו' רשד"ם סי' רע"ו ובתשו' מבי"ט ח"א סי' מ"ו וסי' קנ"ג ובח"ב סי' ע"ד ובתשו' ראנ"ח סי' פ"ח ובתשובת ר"ל ן' חביב סי' קכ"ו:

ו **הגג**. אפילו אינו מקורה ומגופף נ"י. סמ"ע:

ז **המצרים**. ואם מצר לו מצרים וכת' לו קנה לך כל מה שבתוכו כ"ע מודו דנמכר כל מה שבתוכו דלשון זה מהני טפי מכתיבת ולא שיירית כו'. שם:

ח **דרך**. דהמוכר בעין יפה מוכר ודוקא בכעין זה דהבור והדות מעצמן נשארו להמוכר בלי תנאי ואפשר להתקיים שיור' ע"י קניית הדרך מהלוקח אבל במוכר דקל לחבירו ושייר פירותיו לנפשו כיון שגילה דעתו שמבקש לשייר לו וא"א לשיור הפירות בלי מקום מוצאן מהדקל בזה אמרינן דבעין יפה שייר לנפשו כל הצריך לו וכמ"ש בסי' ר"ט ע"ש. שם:

ט **חוץ**. דכיון דלא היה צריך להתנות שיור דבור ודות אמרינן דלכך התנה כדי שישארו בידו עם הדרך שיכנס ויצא בו. שם:

י **וכן**. פירוש דגם בזה אמרינן דבעין יפה מכר לו עם הדרך ול"ד למוכר פירות דקלו בסי' ר"ט דלא אמרינן דבעין יפה מכר לו עם מקום מוצא הפירות דשאני התם דמה שמכר לו לא חל בו קנין כיון שאינו בעולם ולא שייך ביה לומר בעין יפה מכר. שם:

יא **גג**. ודוקא גג דתליא בחשיבות הוא דקנה באין בו ד"א אבל בור ודות אפילו אינן רחבין ד"א לא קנה ודלא כע"ש שכת' קנה גג וכל אלו. שם:

יב **כותלי**. פירוש בחצר א"י לבנות גבוה מכותלי החצר ועיין בר"ס שאח"ז שכת' דעות החולקות בזה. שם:

יג **הכתלים**. דמכביד עליהן ויתקלקלו מהרה על ידי כבידת הבנין ועוד יש בזה נ"מ להלוקח אם בנה עליה המוכר ומכר אח"כ הבנין לאחר ונפל וכמ"ש בס"ו. שם:

יד **מבחוץ**. פי' בחצירו סמוך לבית שמכר ויעמיק החפירה גם תחת הבית שמכר. שם:

טו **כדי**. פירוש דהאי י"א ס"ל דאפילו סובר החופר שלא יזיק אפ"ה א"י לחפור משום חשש רחוק שמא יזיק וכשלא יחפור יהי' הלוקח ניצול ודאי מאותו היזק וז"ש כדי שלא יזיק ומ"ש וא"כ מה מועיל כו' ר"ל להאי יש אומרים קשה מאי מועיל למוכר שלא כת' ללוקח עומקא ורומא אלא שייר לנפשו וכן הוא בטור שם:

טז **ויוציא**. פי' דצריך גבוה יותר דאם אינו נכנס שם בחבילה כי אם במקרה פעם אחת אז י"ל דצמצם נפשו ונכנס. שם:

יז **העומק**. ונ"י כת' בשם הרמ"ה דבשדה וכרם אף עומקא הקנה ליה בסתמא דהא צריך הקונה ליניקת זרעים והאילנות מן התהום. שם:

יח **הכל**. לאפוקי ממ"ד דבעינן שיכתוב שניהן ואז מיתור לשון אמרינן שהקנה לו כל אלו ומ"מ תקנו חז"ל לכתוב לפעמים עומקא ורומא היכא דמכר לו האויר או לחפור תחתיו לחוד ואינו רוצה להקנות לו בנינים הבנויים שאינן נכללין בכלל בית סתם שם:

יט **שיפסיד**. (משמע דוק' היכ' דהוי הפסד ביתו בכללו וא"א בענין אחר אבל אם יש לו במקום אחר לעשות בית הכסא אף שיהי' לו הוצאה יתירה לא איכפת לן בזה מידי דהוי אדרך שצריך המוכר לקנות לו לבור ודות כמ"ש בס"ב. ט"ז) עיין בתשובת ראנ"ח סי' מ' דף ע"א:

כ **רום**. שם בתשובה מבואר יותר דאע"פ שכת' לשמעון בפירוש עומק' ורומא של אותו הבית שמכר לראובן אפ"ה לא קנה ול"ד למוכר דקל לפירותיו דשם א"א לשייר הפירות אא"כ שייר להן הגוף אבל האויר של הבית ממיל' משוייר נמצא דאין לו בגוף הבית כלום ואיך יקנה לזה האויר ע"י גוף של אחר ואין לו חלק בו ומזה נלמד דאף אם נשאר האויר להמוכר ויש לו רשות לבנות שם ע"ג עמודים אפ"ה אינו יכול למכור זכותו לאחר דמ"מ אינו מקנה לו אלא האויר ולאו בר הקנאה הוא. סמ"ע:

כא **עמו**. ע"כ גם כאן איירי ביש לו גג ונמכר לשמעון בכלל מ"ש לו כל מה שבחצר כו' אע"ג דלא פרט לו מכירת הגג וכיון שקנה הגג קנה גם האויר שעליו עמו. שם:

כב **עמודים**. רבות' קאמר דאע"ג דבנויה באויר אפ"ה אם נפלה יכול לחזור ולבנותה וכ"ש אם בנויה ע"ג הבית עצמו. שם:

כג **ובונה**. פי' המוכר והיינו דוקא אם הבית של הלוקח עדיין קיים אבל אם גם הבית נפל כת' המ"מ בשם ר"י מג"ש דאין להמוכר כח לחזור ולבנות העלייה אפי' ע"ג עמודים ע"ש וצ"ע אם קי"ל כן להלכה כ"כ הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה):

כד **בית**. כיון דמשועבד הבית לעלייה אף כשנפלה הרי מקומה נשאר עומד קיים ויש בו ממש ואין עליה שם אויר. סמ"ע:

כה **בבירה**. לשון הטור בירה שהוא בית גדול ובתים קטנים פתוחים לתוכו והוא עומד בא' מהן ואומר בית זה אני מוכר לך כו' והבירה אינה עשויה לתשמיש אלא לדירה והילוך. שם:

כו **הכל**. עיין בס' א"א דף צ"ה ע"ד ובתשובת רמ"א סי' ק"ו ובתשובת ראנ"ח סי' פ"ח:

כז **שדיוטא**. רשב"ם פ' דיוטא גג שיש בו מעקה גבוהה ד' ורמב"ן פ' דיוטא הוא שורה עליונה שע"ג בנין ביתו שמכר ורגילין לבנות עליה בנין ואז נקרא דיוטא ולב' הפירושים לא היה צריך המוכר להתנות תנאי זה דמסתמ' נמי הדיוטא אינו נמכר בכלל הבית ודרשינן יתור לשונו כדמסיק. סמ"ע:

כח **אותה**. והא דבס"ו אף בלא יתור לשון כשנפלה העלייה אפי' היתה בנויה ע"ג עמודים יכול המוכר לחזור ולבנותה שאני עלייה דחשיבא טפי מדיוטא. שם:

כט **מקודם**. הל' משמע דה"ק דוקא כשהיתה בנויה ע"ג מקודם יכול לחזור ולבנות ע"ג ולאפוקי אם לא היתה בנויה ע"ג מתחלה ובע"ש כתב דר"ל מקודם שמכרה ומהשגת הראב"ד לא משמע כן. שם:

ל **לפנים**. וא"א לפנימי לצאת חוצה כי אם דרך החיצונ' עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' ס"ה:

לא **המטה**. דרכן היה להניח חתיכת עץ תחת כרעי המטה כדי שלא ירקבו בקרקע ואפי' אם מחוברים הן בקרקע בטיט או ביתדות כו' ע"ש בסמ"ע ובט"ז מ"ש בפי' האבעיא בש"ס בזה:

לב **עלייה**. מדא"ל בית בביתי ולא א"ל סתם בית אני מוכר לך משמע דבא לומר דהמיוחד טפי בשם בית מכר לו וזהו דלא כמ"ש הר"ן כו' ע"ש בסמ"ע:

לג **לעשותו**. (הג"ה זו מקומה בתחלת הסעיף אחר מ"ש המחבר המוכר מקום לחבירו וע"ז הגיה הרמ"א או שקיבל כו' ור"ל דל"ת דדוקא בבית חתנות כתב המחבר המקבל לעשות אבל לא ברישא קמ"ל דהכל א' וטעם הרמב"ם שכתבו בבית חתנות נראה דאורחא דמלתא לעשות חדר מיוחד לבנו ואין שם שייכות מכירה ומ"ש הסמ"ע דבריו דחוקים. ט"ז):

לד **רחבו**. וכתב הר"ן דכל זה דוקא במקבל עליו או מוכר לעשות לו בית בא' מאלו בתחלה אבל אם א"ל בית אני מוכר לך יכול ליתן לו בית ד' על ד' והביאו הב"י וד"מ. ולא ידעתי למה השמיטוהו כאן בש"ע. סמ"ע:

סימן רטו

א **הבתים**. ול"ד למ"ש בסי' רי"ד ס"ד וה' חילוקי דעות במוכר את החצר אי קנה האויר והכא משמע פשוט דקנהו מדקנה אפי' כל הבתים ובור ודות ואינך דקחשיב התם מיירי

דלא מכר לו סתם חצר אלא א"ל קרקע רחב כך וכך אני מוכר לך לחצר דאז סברא הוא דאין בכלל אלא מה שבפרט עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב דהתם איירי באויר שברומ' שיש רשות להמוכר לבנות ברומא ולהניח החצר באוירו משא"כ כאן דמיירי שקנ' מה שבתוך מחיצת החצר הן הבתים והן האויר אבל לא האויר שחוץ למחיצו' החצר):

ב **ושערי**. דהן מידי דמיכל ועומדין למחייתו שאדם רגיל ללקחן עמו במקום שהוא. סמ"ע:

ג **מכורים**. משמע דקאי נמי אשקים ומרצופים וכ"כ הרמב"ם והב"י. שם:

ד **מצר**. בש"ס ובטור איתא דבעינן נמי שיאמר בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך וכן דעת המחבר וקאי אמ"ש לפני זה. שם:

ה **העיר**. במשנ' פרק המוכר את הבית פליגי אי מכר את הסנטר ועיין פירושו בש"ס שם ופסק הרי"ף דלית' לדרשב"ג וכ"פ הרמב"ם ור"ע ברטנורה בפי' המשנה והרא"ש תמה על הרי"ף ולק"מ ותמיה לי על הרא"ש דהא בפ' הספינה אוקימנא בשטה וכל כה"ג לית הלכת' כחד מיניהו וכמ"ש הרי"ף והרא"ש שם וכ"כ עוד בכה"ג בסוף ב"מ וגם בגיטין גבי רשב"ג סבר מרא' מקום הוא לו וכ"פ ברמזים גבי גט פשוט ומקושר ששינ' פסול ע"ש נ"ל. ש"ך:

ו **לצרכם**. אע"ג דכל הני תשמישים אינן מחוברי' לקרקע נינהו מ"מ כיון דקבועין ועומדים ומיוחדים לשדה או בית זה הן נמכרין עמו. סמ"ע:

ז **מצריו**. פי' מצרי השדה עצמו. שם:

ח **וצריך**. עיין בתשובת רשד"ם סי' רצ"ח:

ט **במוכר**. כתב הסמ"ע הטעם דנהי דאמרו מוכר בעין יפה מכר היינו דוקא במכר לו בית דמשייר הבור והדות לנפשו בזה אמרינן דאפילו דרך לבור ודות לא שייר לנפשו דכיון דפירש לו שמכר לו בית אותו בית מכר לו בשלימותו אבל בור ודות וגג לא מכר לו כיון דאינן בכלל שם בית ואמרינן כיון דמסתמא לא מכר לו אלא משום דזוזי אנסוהו למכור מאי דמכר מכר ומאי דלא מכר לא מכר והמע"ה עכ"ל ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' מ"ו וסי' ס"ו:

י **והמקדיש**. דכל המקדיש בעין יפה לגמרי מקדיש דאם לא כן מי הכריחו להקדיש וכמו שכתוב הטעם במתנה. סמ"ע:

סימן רטז

א **נויי**. ובש"ס נמי קאמר שופרא דשטר' הוא ופרשב"ם דאפילו אתו לפני ב"ד טוען יהבינן ליה שהרי מפורשין בתוך השטר וא"ת הא גם עתה איכא למיחש לב"ד טוען

שיפסקו ליתן להלוקח גם חרוב המורכב וסדן השקמה כיון שנכתב סתם בשטר מכירה דלא שייר לנפשיה כלום י"ל דכולי האי לא טעי גם י"ל דב"ד שאינן בקיאין בדינים רגילין להחמיר וכל מה שאינו מוכח מתוך השטר שמכר לו רגילין לפסוק בו המע"ה מש"ה אף שיהיה כתוב בשטר שמכר לו כל האילנות יאמרו שאין סדן השקמה והדומה לו בכלל. סמ"ע:

ב **קרקע**. ר"ל אע"ג דבקרקע הדין נותן שאין המוכר יכול לטעון עליו כלום כיון שעומד בבקעה גדולה שיש בה שיעור כמה שדות ואין ביניהן מצרים וא"ל שדה זו אני מוכר לך דקנה מסתמ' את כולן כמ"ש בס"ס רי"ח וריס"ט מ"מ שמא יבא לפני ב"ד טוענין ויפסקו לו שאין לו אלא שיעור שדה אחד דהיינו ט' קבין מש"ה טוב הוא שיכתבו בפירוש לא הנחתי כו'. שם:

ג **והשאר**. הכלל מדין זה כיון דהמוכר שדה נמכרין עמו כל הדקלים והאילנות שבו אלא דבאמרו חוץ שייר מה ששייר לכן כשהדקל טוב שי"ל שלא שייר אלא זה מכורין השאר אבל כשהוא רע אמרינן דלא לאותו דקל בלבד נתכוון אלא לשייר כולם כוון וכאילו אמר אפילו דקל זה הרע אני משייר לעצמי וכ"ש הטובים ממנו ומש"ה אמרינן נמי דאף הפחותים ממנו שייר לעצמו אלא שלא דקדק כולי האי לברר היותר גרוע לומר עליו חוץ מזה והי"א ס"ל כיון דאמר על זה חוץ ולא אמר כן על הגרוע שבהן דל"מ דלא שייר לנפשו כל הפחותין ממנו אלא אפילו השווין ג"כ לא שייר דכיון דמן הדין כולם מכורים הן א"כ כל שי"ל בשום צד דלא שייר הרי הוא בכלל המכירה. שם:

ד **וכן**. היה נראה לומר דמ"ש וכן שאר אילנות ר"ל החשובים כגון של תאנים ורמונים או של זתים וס"ל דאם היו שאר אילנות עמהן לא אמרינן דשיירן כמו בדקלים וגפנים אבל השתא דליכא עמהן שאר אילנות ודאי דעתו הוה עלייהו ושיירן אך לשון הש"ס והטור לא משמע קצת הכי. שם:

ה **מוכר**. (עמ"ש הט"ז ליישב דל"ת ל"ל האי טעמ' הא בלא"ה לא שייר אלא הגפנים דהן יותר בכלל אילנות ע"ש):

ו **שעולים**. שהדקל הוא גבוה ופירותיו הן סמוכין לראש האילן ואין לדקל ענפים מהצדדים שיוכל לעלות בהן ללקוט פירותיו וצריכין לעלות בחבל וללקוט הפירות וקאמר דאם אינו גבוה כ"כ אינו בכלל שם דקל סתמא והוא מכור. סמ"ע:

ז **העול**. דרכן היה לחרוש סביב האילנות ואם העול כופף את האילן ועובר השור לדרכו ואין האילן מעכבו אינו חשוב והכא לא שייך לומר עליית בחבל דשאר אילנות יש להן

ענפים מן הצד לעלות בהן ובדקל אף אם העול כובשו כל שעולין לו בחבל חשוב הוא ואמרינן דדעתו היה גם כן עליו כשאמר חוץ מדקלים. שם:

ח **ודקלים**. נראה דס"ל להרמב"ם דכשיש בשדה זה דקלים א"צ לקנות לו עוד דקלים זולתם והא דקאמר ודקלים אע"ג דמסתמא נמי נמכרים הדקלים בכלל הקרקע משום דמיירי דלא הראה לו הקרקע בשעת המכיר' מש"ה הוצרך לומר דמוכר לו ארעא ודקלי ומיהו אם אין בקרקע דקלים אין הלוקח י"ל אחזור במקח כי מקח טעות הוא שסברתי שיתן לי קרקע שבתוכו דקלים אלא כל שלא א"ל קרקע בדקלים הרשות ביד המוכר ליתן לו קרקע שאין בו דקלים ועוד ב' דקלים ממקום אחר אבל אם אינו נותן לו עוד ב' דקלים כנ"ל ס"ל דהלוקח יכול לבטל המקח לגמרי וכ"כ הטור בשמו והי"א פליגי בתרתי וס"ל דמה שא"ל המוכר קרקע ודקלים אני מוכר לך ב' מכירות הן ואין האחד תלוי בהשני דמה שאמר קרקע היה דעתו אקרקע כמו שהוא מש"ה הן אית ביה דקלים או לית ביה נוטל הלוקח מקחו כמות שהוא ומה שא"ל ודקלים דעתו היה שזולת הקרקע יתן לו עוד ב' דקלים ואם יש למוכר ב' דקלים במקום אחר כופין אותו לקיים מקחו ויתנם לו ואם אין לו טוב להמוכר להיות נאמן בדבורו ויקנה לו מאחרים עוד ב' דקלים אבל אין כופין אותו ע"ז דכיון דאינן ברשותו ה"ל כמוכר דשלב"ל דלא קנה ואע"ג דלא נתקיים המקח דדקלים מ"מ הלוקח א"י לחזור בו גם ממקח הקרקע אלא מנכה לו מדמי המקח כשיעור דמי ב' דקלים דב' מכירות הן עכ"ל הסמ"ע (וכ"כ הט"ז דלדעת הרמב"ם לא הוי ב' מכירות ולפ"ז אם מכר אחד לחבירו בפעם אחד ב' דברים בסך מה ונמצא שאחד מהן אינו ברשותו ודאי נותנת הסברא דמכירת השני ג"כ בטלה דזה י"ל כיון שכללתי אותם בסך אחד הוי מכיר' אחת וגם האחד שוה בעיני הרב' ולא אקח הב' כפי שומת האנשים ומכ"ש בקרקעות דאין להן אונאה כו' ומעש' בא לידינו באחד שמכר לחבירו ב' מקומות בבה"כ באיזה סך ונתברר אח"כ דלא היה לו אלא מקום אחד ואמרנו שדין זה הוא מחלוקת הרמב"ם והרשב"ם ואין לנו כח להוציא ממון וכל המכיר' בטל' עכ"ל) ועמ"ש הש"ך בזה ע"ש ובתשו' ן' לב ס"ב סי' ל"ז ובס' א"א דף צ"ו ע"א:

ט **ענין**. פי' אפילו א"ל קרקע של דקלים דלא גרע ממוכר לו סתם קרקע דקי"ל דמכר לו בכללו כל האילנות שבתוכו וגם נשמע בכלל זה שנוטלן בכל ענין שא"ל אפילו יש בו דקלים הרב' ולאפוקי מדעת ר"י שהביא הטור דס"ל דבמה שא"ל ודקלים בא למעט שאינו רוצה ליתן לו אלא ב' דקלים ע"ש. סמ"ע:

י **בדי**. ואם קנה ג' יוצאין משורש אחד למט' תחת הקרקע ולמעל' מן הקרקע הן ג' ונטועין כראוי יש להן קרקע כ"כ הטור. שם:

יא **כובשן**. ל' הטור ואין עולין להן בחבל ור"ל כל אחד כדינו וכמ"ש בס"ד וכן כונת הרמ"א אלא שחדא מינייהו נקט. שם:

יב **שביניהם**. ודווקא אילנות קטנים שביניהן כ"כ הטור וכתב ב"י דהוא דבר פשוט דאילו גדולים אינו מן הסברא שיהיו בטלים עם הג' שקנה ואם כן ק"ק למה סתם המחבר כאן. שם:

יג **ועד**. פי' ועד בכלל וה"ט דפחות מד"א אין להן יניקה כפי צרכן וכעקורין דמי ויתר מט"ז אמות אין הקרקע בטיל' אצלן כיון שא"צ ליניקתן כולי האי ומ"ש בסעיף הקודם שקונ' האילנו' שביניהן איירי שמרוחקין מג' האילנות שקנה ד"א דאל"כ כעקורין דמי נ"י. שם:

יד **ראיה**. דהמוכר מוחזק בשד' ולא אמרינן אם הגדילו היה המוכר מכריחו לקוצצן מיד דדלמא לאו אדעתיה היה אז. שם (ונ"ל דכ"ש אם המוכר אומר מכרתים זה אחר זה ולוקח אומר דבפעם אחד קנאן דעל הלוקח להביא ראיה כ"כ הט"ז וע"ש שמיישב בזה קושיית הרשב"א והריטב"א על הרמב"ן ע"ש):

טו **ויאמר**. ואע"ג דהלוקח צריך להביא ראיה כמ"ש בס"ח מ"מ לא ניחא ליה לירד עמו בדינא ודיינא ועוד י"ל דדוק' התם שהגדילו הענפים וכן דרכן מש"ה הלוקח שאומר שלא הגדילו צריך להביא ראיה משא"כ בזה שיצמח סמוך לארץ ענף חדש ויתכס' בעפר שהוא דבר שאינו שכיח אם יבאו לדין יהיו דברי הלוקח קרובים לשמוע באמרו שקנ' מתחלה ג' אילנות כיון דלא שכיח הוא ליצמח סמוך לארץ. סמ"ע:

טז **למרחוק**. אף שהצל רע לבית השלחין מ"מ כיון דאין לו קרקע הרי שיעבד לו המוכר שדהו לכל צרכיו וע"מ כן לקחן ממנו משא"כ בקנ' ג' אילנות קנה קרקע עמהן דלא שיעבד לו המוכר מקרקעיתו כלום מש"ה יכול להכריחו לקצוץ הענפים שנתפשטו יותר ממה שהיו בשעת המכיר' כיון שצליהן רע לבית השלחין. שם:

יז **חצי**. המ"מ פי' טעמא דהרמב"ם בזה ובדין הסמוך אם שייר ב' אילנות והוא דס"ל דכל דנחית לשייר לנפשו שייר בעין יפה טפי הלכך מעלינן ליה בכל אחד חד דרגא דאילו מכר לאחר ג' אילנות היה קונ' מהקרקע תחתיהן וביניהן וחוצ' להן כמלא כו' בשייר האילנות לנפשיה מעלינן ליה ואמרי' דשייר לנפשו חצי השדה שנטועין בתוכו ובמכר ב' אילנות דלא קנה הלוקח מגוף הקרקע כלום בשייר לנפשיה אמרינן דגם הקרקע הצריכ' להן דהיינו תחתיהן כו' גם כן שייר ליה והי"א ס"ל דגם בשייר לנפשיה לא נתיפה כחו להיות לו חצי השד' מיהו מודים דאפי' בשייר ב' אילנות דג"כ יש לו כל הקרקע הצריך להן דהיינו תחתיהן וביניהן וכו' כיון דשייר לנפשיה. שם:

יח **והחזיק**. עיין בסמ"ע מה שרצה ליישב בדוחק קושיית המ"מ על הרמב"ם שדבריו סותרים זא"ז מ"ש בכאן עם מ"ש בדין שנתבאר בסי' קמ"א סי"ט ע"ש שמחלק בין ההיא דהכא להך דהתם (והט"ז תמה עליו דהא הנך תרווייהו נלמדו ממימרא אחד פח"ה מכר לזה קרקע ולזה אילנות יש לו חצי קרקע והיאך אפשר לחלק ביניהן עכ"ל):

יט **מניח**. משום דמסתמא דעת המוכר היה שלא יכלה הלוקח את האילן לגמרי בקציצתו אלא יחזור ויצמח ויגדל מהגזע מש"ה נתנו חז"ל שיעור בכל אחד מהאילנות לפי מה שהוא שיניח ממנו שיעור שיכול לחזור ולצמוח וע"ל ר"ס רע"ד שם כתוב מה שהוא יכול לקטום ולקצוץ בלא קניה מתקנת יהושע. סמ"ע:

סימן ריז

א **מקום**. פי' שהלוקח יחפור באותו שדה לצורכו אמת המים להשקות ממנו בית השלחין שלו שצריכין מים טובא צריך המוכר ליתן לו קרקע רחב כו'. סמ"ע:

ב **מתקנן**. ומ"מ מיחדין מתחל' אמה להשפות דבאותה אמה אין המוכר רשאי לזרוע ולא לעשות שום דבר שיקלקל השפות כדי שלא יצטרך הלוקח לתקן תמיד שפתי המים אבל מהאמה והלאו' רשות להמוכר לזרוע ולעשות בו מה שירצ' אלא שאם יארע שיקלקלו אמות השפות יטלו עפר מאותו שדה לחזור ולתקנם. שם:

ג **היחיד**. פירוש לילך בו לשדהו שהוא דרך המיוחד לו לבדו לאפוקי אם קנה ממנו דרך שילך דרך שדהו מעיר זו לעיר אחרת שאז רגילין לפגוע בני אדם זה בזה טעונין בבהמותיהן או רוכבין בעגלות צריך ליתן לו רוחב שתי עגלות דהוא ח' אמות וכדמסיק. שם:

ד **במשאו**. כי כן דרך הנכנס לתוך שדהו או למקום המיוחד לו שלא לרכוב שם בעגלה. שם:

ה **מחיצות**. פירוש שאין מחיצות גבוהות מצד דרך זה שאז אף אם תהא המשא שעליו מחזיק טפי מב' אמות ומחצה לא יצר לו הדרך שהמשוי שעליו תהא בולטת ויוצאת מצד הדרך לשדה של המוכר וע"ל סי' קצ"ב. שם:

ו **ט"ז**. דהוא שיעור דר"ה לענין דיני שבת ושאר ענינים. שם:

ז **למעמד**. הוא מקום שהיו עומדים שם בשובם מהקברות סמוך לבית הקברות. שם:

ח **הקבר**. מפני שהקבר שקוברין בו המת הוא אסור בהנאה מש"ה צריכין להחזיר לו דמיו משא"כ בדרך ומקום מעמדו והספדו אם יתרצה הלוקח ויאמר תספדוהו בו ואח"כ אקחנו לתשמישי א"י לסלקו מזה ומשה"נ לא קאמר אלא קוברין אותו בעל כרחו. שם:

סימן ריח

א **כור**. הוא שדה שרגילין לזרוע עליו ל' סאין. סמ"ע:

ב **ליקח**. וא"י לו' איני רוצה שדה מופסקת בסלעים ובלבד שלא יפסיקו בכל אורך השדה דאז א"י להעביר המחרישה ביניהן. הרא"ש והטור. שם:

ג **מים**. פי' דאז אינן ראוים לזריעה כלל ה"ה בסלעים שאין גבוהין י"ט אפילו אינן ראוין לזריעה כלל נמדדין עמה משום דאין לך שדה שאין בו טרשים או גאיות וה"ל ללוקח להתנות ע"מ שתתן לי הכל במישור. שם:

ד **קבין**. פי' ד' קבין לכור וכן לפי ערך שלא יהי' קב א' כשמוכר לו בית רביעית כור דעד שיעור זה מוחל הלוקח ומקבל במקחו טרשים וגאיות טפי לא. שם:

ה **מובלעים**. דיש קב מישור ביניהן הפסק דאל"כ מחשב כסלע יחיד. שם:

ו **ג'**. דכל פחות מג' כארץ מישור דמי גם בעלמא אמרינן דהוי כלבוד. שם:

ז **י'**. פי' גובה עשרה. שם:

ח **שוה**. דאז אין המחרישה נכנסת ביניהן לחרוש מצד זה לצד השני כן פי' הר"ש ומזה נשמע דמ"ש לעיל בהא דמובלעין ברובה של שדה כו' צ"ל דהוא באופן שהמחרישה נכנסת בין כל חלק וחלק. שם:

ט **הראיה**. לשון הטור הלכך אם כבר נתן המעות עליו לקבלן ואם עדיין לא נתן המעות א"צ לקבלן. שם:

י **למעלה**. פי' וראוין לזריעה קצת אבל מ"מ אין יניקת הזרעים בטוב כיון שסלע למטה מהעפר ומלשון הר"ן משמע דהאיבעיא הוא דמשום דיש עליו עפר מעט שאינו בעומק המחרישה מ"מ ראוי לזרוע שם איזה ענינים. שם:

יא **סלע**. פי' ואפשר להעתיק ולעקר הסלע משם ויהי' תחתיו ראוי לזרוע. שם:

יב **יותר**. כן הגיה הסמ"ע מכח קושייתו מהרשב"ם ע"ש והש"ך כת' דנ"ל דהרמ"א איירי כאן בכל ענין אפי' אינו מובלע בתוך ה' קבין ובתוך רובה של שדה אבל ד' קבין צריך שיהא דוקא בכל התנאים הנ"ל כי להרשב"ם דינא דבית כור לא עדיף אלא לענין שנמדדין אפי' גבוהין אבל בכל דבר הוא דומה לנדון דלעיל ועיין בטור ויבורר נ"ל ודוק עכ"ל:

יג **עומד**. דכל שהוא עומד בתוכו וידוע שבית כור עפר זה מוכר לו אע"פ שלא דקדק לו' בשעת הקנייה בית כור זה ה"ל כאומר הן חסר הן יתר וכן הוכיחו התוס' והרא"ש מהש"ס. סמ"ע:

יד **ומחצה**. כשיעור זה מגיע כשמוכר כור ביחד שהוא שלשים בית סאה ואז מגיע רובע הקב לבית סאה וה"ה לפי ערך זה כפי ריבוי או מיעוט הבית סאין שמוכר לו וכמו שיתבאר שם:

טו **מנכה**. ול"ד למ"ש הט"ו בר"ס רל"ב דכל דבר שנמכר במדה אפילו לית ביה שיעור אונאה המקח בטל דהתם דוקא כשהטעהו וא"ל שהוא כך וכך מדות ולא נמצא כן אבל הכא לא א"ל בבירור שהוא כך וכך אלא א"ל שימדדו אם הוא בית כור כמו שהוא סבור ואם ימצא פחות מזה ינכה לו מהדמים כ"כ התו'. שם:

טז **כל**. פי' אף הרביעיות עצמן ינכה לו או ישלם לו דכיון שבא לכלל חזרה במה שהוא הפחת או היתר ביותר מהרביעין דודאי לא ניתן למחילה צריך לנכות או לשלם לו אף הרביעין עצמן ודומה לזה בדברי הט"ו לקמן סי' רכ"ט ור"ל ע"ש. שם:

יז **יתר**. פי' דהפחת הוא כ"כ הרבה עד שבשביל פחת כזה לא נקרא בית כור לא מהני ניכוי הדמים אלא אם ירצה מבטל המקח. שם:

יח **מכוון**. פי' ולא מהני מה שרוצה לנכות לו מהדמים לפי ערך אף שא"ל הן חסר ויתר כיון שיש לו קרקע מצדו להשלים לו הפחת. שם:

יט **ליפות**. אבל אם ירצה המוכר ליקחנה בעיניה צריך הלוקח ליתנה לו דלא אמרו ליתן לו דמים אלא ליפות כח המוכר ועיין בטור. שם:

כ **בד"א**. ר"ל דיד הלוקח על העליונה ליתן לו כשעה שלקחה. שם:

כא **בזול**. ה"ה דהוה מצי למימר כשעמד הקרקע בשער הראשון אלא דהרמב"ם תפס ל' הש"ס דאיירי שם כשלא עמד בשער אחד. שם:

כב **או**. ר"ל ל"מ בזה שהולכין אחר לשון בין חסר בין יתר כיון שאמרו באחרונה ונראה דחזר ממאמרו מדה בחבל שאמר בראשונה אלא אפי' אמר מדה בחבל באחרונה אפ"ה אין לו אלא כדין בין חסר כו'. שם:

כג **הפחות**. מפני שג' דינין תלוין בג' לשונות שאומר דהיינו אם אמר סתם בית כור צריך ליתן לו בית כור שלם ואפי' ניכוי דמים לא מהני. ומדה בחבל הוא ג"כ בדקדוק אבל מהני ביה ניכוי דמים. ובין חסר בין יתר הוא לשון גרוע של"ד קאמר והולכין בזה אחריו. שם:

כד **חסר**. נראה דר"ל בין שיהי' לגריעותא דלוקח כגון שיש בו חסרון בין שהוא לטובתו כגון שיש יתרון בשניהן הולכין אחריו ומש"ה כתב ואין לו ר"ל להלוקח ולא איירי דוקא בדנתן כבר הדמים אלא אפי' אם פיחת ולא נתן עדיין דמים צריך ליתן למוכר כל דמי בית כור דכבר נגמר המקח בשעת קנייה והמעות הן חוב עליו ועפ"ר שהוכחתי פי' זה

לדברי הרמב"ם שכת' המחבר כאן לשונו ולא כהמ"מ וב"י וע"ש שביארו לדברי המחבר בענין אחר עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהשיג עליו בכל מ"ש בסעיף זה וכתב דנ"ל עיקר כהמ"מ וב"י וע"ש ושכ"כ הב"ח ע"ש באורך:

כה **הפחות**. כן הוא בש"ס ב"ב דף קע"ג ע"ש ובפרשב"ם ר"פ המוכר את הבית סוף (בבא בתרא דף ס"א.) ש"ך:

כו **בכלל**. מה שמסופק הסמ"ע אם העבדים בכלל לא ידענא מאי מספקא ליה הא פשיטא דאינן בכלל מקרקעי אלא מטלטלי וכדלקמן סי' רמ"ח ס"י. שם:

כז **נכסי**. אפי' אמר כל כ"כ הטור בשם ה"ר יונה ונראה שטעמו מדכת' הר"י בסוף דבריו אבל האומר כל נכסי אני מוכר גם המטלטלים בכלל דלאיזה צורך הזכיר כל אלא לדיוקא אצטריך דבנכסי דבי חייא אפי' כל לא מהני אבל לפע"ד זה דוחק ויותר נראה דתיבת כל הוא ט"ס או י"ל דה"ק אבל האומר כל נכסי דבי חייא אני מוכר לך גם המטלטלים בכלל וא"כ י"ל דהר"ר יונה מתרץ דברי רשב"ם. שם:

סימן ריט

א **השדה**. זהו עדיף מהדין שבס"ב אם מצר לו ג' מצרים ולא הד' דהכא אמרינן דדעתו היה לקצר וכונתו הוא למכור כל מה שהוא בתוך מצר מזרח ומערב. סמ"ע:

ב **תלם**. פי' כשיש בהן ט' קבין שהוא שיעור שדה. שם:

ג **כיצד**. פי' דג' המצרים קנה בכל ענין אבל מצר הד' לא קנה בכל ענין אלא כאשר מבאר והולך ומש"ה הוסיף מלת כיצד. שם:

ד **מובלע**. כלל דברי הט"ו בזה הוא אם יש בו תרתי לטיבותא דהיינו שאינו מובלע ויש בו דבר חשיבות שיש בו ט' קבין שהוא שיעור שדה או שיש עליו רכב דקלים שהוא ג"כ דבר חשיבות כמ"ש בסי' רט"ו ורי"ח אז ודאי אינו מכור עמו ואם יש בו תרתי לגריעותא שהוא מובלע וגם אין בו דבר חשיבות כלל אז ודאי מכור עמו ואם יש בו חד צד לטיבותא וחד צד לגריעותא זה מסור לב"ד. שם:

ה **הקצר**. דיד בעהש"ט על התחתונה ואמרינן דמצרים הרחיב לו ולא היה דעתו להקנותו גם מצר מזרח אלא כנגד קצר שמצר לו במערב. שם:

ו **תור**. מדה"ל למכתב מצר ראובן מן המזרח ומצר לוי מן המערב וכתב לו מצר ראובן ושמעון מן המזרח ודאי היה דעתו להקנותו שדה שלו מצד מזרח כשיעור רוחב השדות שיש לראובן ושמעון מצד שדהו ומדמצר לו מצר מערב קצר אמרינן שדעתו היה ליתן לו

כראש תור דהיינו באלכסון מסוף כלות מצר מזרח הארוך לצד מצר מערב הקצר ופירוש תור הוא שורה שנותן באלכסון על פי השורות. שם. ועמ"ש הרמב"ן בחדושיו בזה:

ז **שיראו**. ז"ל הה"מ כולן בעיות בש"ס ועלו בתיקו ופסק רבינו שודא דדייני עכ"ל ובבד"ה תמה עליו ויפה תמה דלא כהב"ח שהבין שתמה אהך דינא דס"ב וליתא דדין דהתם איתמר להדיא שודא בש"ס משא"כ הכא מיהו נ"ל דגם כונת הרמב"ם כאן אינו לשודא רק כפי מה שיראו הדיינים שיעור שמכר לו משא"כ בס"ב שכת' כפי מה שיראו לאיזה דרך שדעתו נוטה יעשה כן נ"ל. ש"ך:

ח **פליגא**. פירוש שכ' לו שדה פלוני אני מוכר לפלו' מצר מערב שלו הוא ראובן ומצפון שמעון ומדרום לוי ומצר מזרח היא הארעא דמינה פליגא ור"ל השדה שפלגתי מאותו שדה שמכרתי לו הוא מצר מזרח שלו (וה"ה אי לא מצר לו אלא מצר מערב לחוד ועל מצר מזרח כ' לו דמינה פליגא דבהא סגי כמש"ל) או שבמקום פליגא כת' פסיקא ור"ל השדה ששיירתי לנפשי ופסקתי משדה זו שמכרתי לו ולא פירש כמה מכר לו ממנו וגם אינו ידוע כמה שייר ממנו לנפשו. סמ"ע:

ט **חצי**. דדרשינן יתור לשונו דלא הוה צריך לכתוב ואילין מצרנהא כי אם ליפות כחו כדי של"ת יד בעהש"ט על התחתונה. שם:

י **תשעה**. דבציר מהכי אי אפשר דהרי שדה מכר לו. שם:

סימן רכ

א **המים**. פירוש שיש להן מקום בספינה שמשתמרין שם מים מתוקין שמימי הים א"י לשתות כי מלוחין הן. סמ"ע:

ב **אבל**. שכל אלו אף שהן עשוין לצרכי הספינה מ"מ אין שם ספינה עליהן ויכול לעשות בהן ג"כ שימוש לדברים אחרים. שם:

ג **הקרון**. דעל הפרדות יכולין לרכוב ולבא למקום חפצו בלא הקרון משא"כ בעגלות בלא פרדות והרי הן קשורים יחד. שם:

ד **הצמד**. עיין בתשו' ראנ"ח סי' ק"ה:

ה **הפרה**. עפ"ר ושם הוכחתי דהרמב"ם דכ"כ איירי בקשורין יחד הפרה בעול וכן בס"ו מכר את העגלה כו' דוקא בקשורין מיירי ובס"ד מכר את הצמד כו' מיירי באינן קשורות וצ"ל דהטור וב"י והרמ"א לא פירשו כן וס"ל דטעמו בזה דאף דאין הבקר נגררות אחר הצמד ה"ט דבקר שנים הן וחשובין משא"כ פרה יחידה ובמוכר העגלה ס"ל דנמשכת

הבקר אחריהן אע"ג דלא נמשכו הפרדות אחר הקרון דחשיבי טפי אבל הוא דוחק. סמ"ע:

ו **שעליו**. וה"ה אם א"ל וכל מה שראוי להיות עליו וכ"כ הטור בשם הרמ"ה (ועיין בט"ז שהאריך בביאור דברי הרמ"ה וכת' דהב"י לא ביאר כל הצורך בזה ע"ש):

ז **ראיה**. פירוש אע"פ שא"ל מכור לי הצמד או הקרון ונתן בעדו ק' זהו' לא אמרינן ודאי לא נתן בעד הצמד או הקרון לבד סך זה כי אם בצירוף הפרדות והבקר קמ"ל דלא. סמ"ע:

ח **טועה**. כלומר רואין כמה נתן לו עודף אם העודף אינו כ"כ יותר ואפשר לו' שכוונתו הי' על העגלה או הצמד לבד ובטעות נתן לו העודף אז רואין אם העודף הוא רק שתות אז המקח קיים ומחזיר האונאה ואם העודף יותר משתות יש לו דין ביטול מקח וכמבואר דיניהן בסי' רכ"ז ואם העודף כ"כ דא"א לתלות דנתן לו כ"כ בטעות בעד הצמד לבד בזה אמרינן דיודע הי' דאין הצמד שוה כ"כ ול"מ דאין נותנין הבקר ללוקח וגם הוא א"י לבטל המקח אלא גם כל המעות שנתן ישארו ביד המוכר דאמרינן דבמתנה נתן לו כל העודף ובטור כתוב עוד דאפילו אם עדיין לא נתן הלוקח כל הדמים וגם כבר משך הצמד והבקר אפ"ה מוציאין מיד הלוקח כל הדמים וגם הבקר ונותנין אותן להמוכר ע"ש. שם:

ט **ודוק**'. עיין בס' א"ר ד' צ"ו ע"ב:

י **סתם**. אמת שכ"כ בהרא"ש אבל הטור כת' בשמו דאפילו אמר ליה פרה ושפחה זו סתם כו' והדין עמו דסבירא ליה דלא כת' הרא"ש דהולד נמכר עמה בסתם כי אם באומר שפחה זו דזו משמע כמות שהיא לפניך וראה שהיא מעוברת אבל באומר שפחה סתם מראהו שפחה איזה שירצה וכן מוכח מתוספתא (וכ"כ הב"ח ע"ש). שם:

יא **הולד**. שיד הלוקח על התחתונה והמוכר י"ל מניקה שאמרתי משום חלבה ובשפחה נמי כוונתו הי' להודיע שהיא ראויה להניק את בן הלוקח. שם:

יב **הראש**. פירוש אפילו אחר שחיטה שם:

יג **אשפה**. הוא מקום עשוי להנחת זבל בהמותיו והוא היה נמוך או גבוה ג'. שם:

יד **המחוברים**. ז"ל הטור שאין חילוק בין מוכר לנותן אלא בקרקע שהוא חשיב בטלי אגביה בנותן אע"ג דלא בטלי במוכר אבל במטלטלין אין חילוק בין מוכר לנותן. שם:

סימן רכא

א **לקנות**. כעין דין זה כת' הט"ו בא"ע ס"ס כ"ט לענין קדושין ע"ש ועיין בתשו' רשד"ם סי' קע"ג וקע"ד ובתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' ק"י דף ק"נ:

ב **קציצה**. עיין בסמ"ע ובט"ז מה שביארו בדין זה ע"ש וע"ל סי' של"ב:

סימן רכב

א **נאמן**. יש כמה פירושים בענין זה בש"ס ועיין בסמ"ע ובש"ך וט"ז שהאריכו די באר עיין שם ותרוה צמאונך:

ב **עד**. כת' הש"ך בשם הג"א דהאידנא דאיכא שבועת היסת לא הוי עד כיון שיכול שכנגדו להשביעו ולומר תן לי מקחי שקניתי ממך וכל עד שצריך שבועה לא חשיב עד (כמ"ש בסי' קכ"א ס"ט) עכ"ל וכת' בס' מעד"מ דמדברי הרא"ש (ושאר פוסקים) שסתמו הדברים משמע ודאי דס"ל דאף האידנא דינא הכי לפי שאין כאן שום חיוב שבועה על זה העד דהא ב' אוחזין כו' מוקמינן אף במקח וממכר ואם כל אחד יטעון על המוכר שהמוכר התפיס לו לבדו א"כ אין להם על המוכר כלום שהרי הוא אומר שהמוכר נתן לו והיאך ישביעוהו ואם כל אחד יטעון על המוכר שלא נתן לו ושנתן לחבירו א"כ הודה שעדיין לא משך ויכול המוכר לחזור ואינו עומד אלא במי שפרע וכמ"ש רש"י בקידושין באם מקחו בידו וז"ל עליה למידק שלא לחזור לו מזה ולחזור לו דמיו ויתן המקח למי שלא נמכר לו דקם ליה במי שפרע הלכך מידק דייק ע"כ ומכיון שאין עליו אלא מי שפרע בזה לא שמענו דלא ליחשב עד ועוד כו' ע"ש (ועמ"ש בר"ס ר"ד ע"ש):

ג **מניח**. הקשה בב"ח דישלם לכל א' וא' מדינא דהא ה"ל פושע דה"ל למידק וכדאמרינן לגבי פקדון ותירץ דבפקדון נמי אינו חייב מדינא אלא דוקא בב' כריכות כגון שהפקידו זה שלא בפני זה וכמ"ש בסי' ש' אבל כאן קאמרינן לקח מאחד מחמשה כו' משמע הלשון דכולן היו ביחד כשקנה מא' מהן דנעשה כאילו הפקידו בכרך א' דמימר אמר להו אתון גופייכו כו' ואין נלפ"ד דמ"מ תיקשי כו' אבל באמת מעיקרא ל"ק מידי ואשתמיטתיה להב"ח דברי הנ"י פרק המפקיד שכת' להדיא דדוקא בפקדון חייב מטעמא דה"ל למידק שמפקידין אותו בידו לזמן רב אבל במקח דלפי שעה רוצים הדמים נמצא דלא ה"ל למידק דסבר מיד יבא המוכר אחר מעותיו וכ"כ בס' מע"מ ובסמ"ע לקמן סי' ש' ולפ"ז אפילו לקח מחמשה בני אדם שלא היו ביחד נמי דינא הכי. עכ"ל הש"ך:

ד **בב"ד**. הטור כת' בסתם יהיו הדמים מונחים וכן הרמב"ם פ"כ מהלכות מכירה וכת' הה"מ שפירשו ז"ל שמניחן ביד ב"ד וזה שכת' הרמב"ם ויהיו הדמים מונחים הכונה בב"ד עכ"ל ואחריו נמשך המחבר ותימא שהרי בפ"ה מהלכות שאלה כת' הרמב"ם להדיא יהי' מונח אצלו כו' וכ"כ המחבר בר"ס ש' לכך נרא' דהדברים כפשטן שיהיו הדמים מונחים בידו וכן פרש"י פ' המפקיד וכ"כ בעל המאור שם וגם הרמב"ן בס' המלחמות שם הסכים עמו בזה ומ"מ נרא' דהלוקח צריך לישבע היסת שאינו יודע ועמ"ש לקמן סי' ש' עוד בזה. שם:

ה **אחד.** היינו דוקא כשכל א' תובעו אבל אם אינן תובעין אותו אלא הוא מעצמו א"ל לקחתי מאביו של א' מכם ואיני יודע מאיזה א"צ אפי' לצאת י"ש ליתן לכל א' ע"ל סי' ע"ה ולקמן סי' שס"ה עכ"ל הסמ"ע. וכת' הש"ך דק"ל על המחבר דכאן כת' דברי הרמב"ם בסתם ובסי' ש' סס"א פסק בסתם דפטור אפילו לצאת י"ש והיינו כמ"ש הה"מ שם ונ"ל ברור דהה"מ אזיל לטעמיה דס"ל כל היכא דלא פשע כגון בכרך א' במפקיד או במקח דלא שייך פשיעה פטור אף לצאת י"ש ואפשר דהמחבר מחלק בין מקח למפקיד אבל דוחק לחלק בכך כיון דבתרווייהו לא פשע וכמש"ל דהמחבר ס"ל דזה לא הוי פשיעה וגם בנ"י פ' המפקיד למד בהדיא דמפקיד בכרך א' פטור לצאת י"ש אפילו כל א' תובעו ברי מהך דמקח דמשמע דפטור אפילו לצאת י"ש אפילו תובעו ברי כיון דלא פשע וה"ה מפקיד בכרך א' דלא פשע ע"ש וא"כ דברי המחבר צ"ע עכ"ל:

ו **עבירה.** פירוש ואינו יוצא ידי תשובה עד שיחזיר הגזילה ליד הנגזל ולא במה שיניח בב"ד וכיון שצריך ליתנו לידו דנגזל הי מינייהו מפקת ליתן לזה ולא לזה דלמא האידך הוא הנגזל כ"כ הסמ"ע ואין לשון זה מדוקדק דה"ה אפילו עומד במרדו ואינו רוצה לעשות תשובה ונודע לב"ד שנשבע לשקר כגון שהודה בפני אחרים וכה"ג קנסינן ליה וחייב לשלם לכל א' וא' כדמוכח בש"ס ופוסקים ועיין בא"ע סי' מ' ס"א ומ"ש הרמב"ם והמחבר בריש דבריהם ועשה תשובה אורחא דמלתא נקטו דאל"כ לא שכיח שיתברר שנשבע לשקר והיינו דלא כ"כ בסוף דבריהם ודו"ק עכ"ל הש"ך (וכעין זה כת' גם כן הט"ז ע"ש):

ז **ראיתי.** פירוש והרי יש בו מום ואילו ראיתיו לא קניתיו. סמ"ע:

ח **נאמן.** עיין בהה"מ פ"ט מהל' אישות שנרא' שחולק בשם הרשב"א על דין זה וקצת משמע כן בסי' קמ"ו ס"ט ע"ש ועיין בירושלמי קידושין פ' האומר ודו"ק ובהג"א פ' המפקיד גבי מרי בר איסק בשם הא"ז חולק בהדיא על דין זה ע"ש עכ"ל הש"ך (וז"ל הט"ז מ"ש רמ"י ואחריו סמ"ע דצריך שבועה תמהני על ב' אריות שיאמרו כזה דלפי הנראה אין כאן שבועה דדין זה איתא פ' האומר דף ס"ג לענין קדושין שאם האב אומר קדשתי את בתי ואיני יודע למי ובא א' ואמר אני קדשתיה נאמן וקי"ל שם כרב אסי דנאמן אפילו לכונסה ופרש"י הטעם דלא חציף אינש לו' אני הוא לפני האב שקיבל הקדושין דמרתת דלמא יכחישנו ויאמר ידענא דלאו את יהבת לי הקדושין ומשם נלמד דין זה לענין מכירת השדה ואם יש כח לסברא זו להתיר ספק א"א ושם לא שייך שבועה ק"ו לענין ממון הקל וכ"מ בהג"מ פ"ט דאישות וז"ל ונראה לריב"א דמהימן דהואיל והמוכר מודה שאינו שלו מצי אמר ליה למוכר לאו את מודה דלאו דילך הוא זיל לעלמא ואם יבא א' ויכחישני בסהדי הריני מחזיר לו ע"כ הרי לפנינו דלאו בע"ד דידיה הוא אם כן מי ישביענו ע"כ נלע"ד דאין מקום לשבועה זו ומש"ה לא הזכירו אותה בהג"מ ולא הרמ"א עכ"ל):

סימן רכג

א **באגם**. וה"ה ברשות הרבים וכן הוא בתוספות פ' השואל דף ק' ע"א סוף ד"ה ולחזי כו' ועיין בתשו' מהרשד"ם סי' ש"ט. ש"ך:

ב **חפץ**. הטעם לשבועה חמורה זו משום דעובר ירך אמו הוא וזה תבעו בפרה שהיתה מעוברת בשעת משיכה וזה מודה לו בפרה ולא ולדה והוי כעין מודה מקצת ולית ביה הילך גמור דהרי אינו נותן לו פרה כמו שתבעה ממנו ואע"ג דבש"ס קאמר ע"ז הילך הוא מ"מ לאו הילך גמור הוא ועוד נ"ל טעם דכמו שתקנו ש"ח בשנים אוחזין בטלית שלא יהא כל א' הולך ותוקף בטליתו של חבירו ה"נ בזה עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דדבריו תמוהין ודחה אותן מכח סוגית הש"ס ע"ש שכת' דנ"ל דהרמב"ם מירירי דקאי באגמא וכה"ג לאו הילך הוא כדאית' בב"ק דף ק"ה ומשם למד בעה"ת הביאו ב"י בסי' פ"ז ע"ש ואמר ליה א"כ למה ליה להש"ס לאוקמי בקטעה לידו דניחא להש"ס לאוקמי אפי' היא בפנינו עכ"ל) וע"ל סי' פ"ח סי"ב:

ג **היסת**. הטעם דאין נשבעין על העבדים ש"ח כמ"ש הט"ו בסי' צ"ה ע"ש. סמ"ע:

ד **מוחזק**. דחזקתו עדיפא מחזקת מרא קמא ואמרינן בזה המע"ה. שם:

ה **ראיה**. לכאורה היה נראה דבזה דגם הלוקח טוען שמא אם אין לו ראיה ישאר הממון בחזקת מרא קמא ואפי' בלא שבועה ובכך מיושב ג"כ למה חזר וכתבו המחבר ולא סמך אמ"ש לפני זה דאפי' בטוען הלוקח ברי והמוכר שמא אמרינן המע"ה משום דשם אין המוכר נוטל כי אם בשבועה כיון דהלוקח טוען ברי אלא דלפ"ז קשה דלא ה"ל להרמ"א לכתוב ע"ז די"א דאפי' התובע טוען ברי דהא בזה ליכא מאן דפליג דאינו נוטל המוכר אלא בשבועה וצ"ע עכ"ל הסמ"ע (והט"ז פי' בענין אחר ומיישב בזה מה שהניח הסמ"ע בצ"ע. ע"ש):

ו **קטן**. עמ"ש בסי' פ"ח סי"ז ודו"ק ועיין בטור ובתי"ט פ' השואל. ש"ך:

סימן רכד

א **החמור**. אינו ר"ל שמת קודם משיכת בעל הפרה להחמור דא"כ ליכא מאן דפליג דההפסד הוא לבעל הפרה דהא מיד כשמשך בעל החמור את הפרה נקנה החמור לבעל הפרה ובמזלו מת אלא ה"ק ולא הספיק למשוך את החמור עד שמצאו מת ואינו ידוע אימתי מת אם קודם משיכת הפרה או אח"כ וכ"כ הטור. סמ"ע:

ב **הפרה**. דס"ל כיון שנולד הספק (היינו שנתוודע מיתתו) אחר המשיכה בזמן שהיה בחזקת בעל הפרה עליו הראיה ואי לא מוקמינן אחזקת שהיה חי כמו שהי' בראשונ' והא דלא אמרינן כן בר"ס שלפני זה במחליף פרה בחמור כו' וילדה ואינו ידוע אם

קודם המשיכה ילדה הפרה או אח"כ דהל"ל כיון דבשעת משיכת הפרה היתה בחזקת בעל החמור ובחזקת שהית' מעוברת ואח"כ נולד הספק שאינה מעוברת נוקמא בחזקת מעוברת כמו שהיתה מקודם לכן דדוקא כאן דהחליף החמור בפרה ידוע ובמשיכת הפרה זכה הלה בחמור מש"ה מקרי עומד ברשותו משא"כ התם בילדה הפרה ומחולקים בהולד דלעולם לא נתברר אי הוה הולד בכלל הקנין די"ל שלא תלד ולד קיימא או שלא נתעברה ונתקיים הקנין זולת הולד עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כת' דקושיא מעיקרא ליתא דאשתמיטתיה דברי התוספות בפ' המדיר וז"ל וצריך לחלק בין ספק שנולד לטיבותא כי התם לספק שנולד לריעותא כי הכא ע"כ) א"ה במחילת כבוד הרב ט"ז ז"ל חשד בכשרים שנעלם מהסמ"ע דברי התוספות אלו והרי הביאה בפרישה רק שכתב דנראה לחלק גם בכה"ג ע"ש ותמצא:

ג **הגליד**. נראה דה"פ כיון שנמצא קורט דם היא טריפה מש"ה אם הגליד פי המכה והוא שחטה תוך ג' ימים לקנייתה פסידא דמוכר לאפוקי אם לא נמצא עליה קורט דם דהיא כשירה וכמ"ש בש"ס ובכל הפוסקים אלא שהאחרונים כתבו דאנן לא בקיאין בבדיקה ויש להחמיר כמ"ש ביו"ד סי' מ"ח ע"ש וע"ל בסי' רל"ב סי"א. סמ"ע:

סימן רכה

א **הדמים**. גם חצי השבח גובה הב"ח מהלוקח וחוזר הלוקח וגובה אותו מהמוכר כמ"ש בר"ס קט"ו אלא דלא איירי הכא מדין זה ועוד שסתם מטלטלין דאיירי מהן ג"כ כאן אינן משביחין. סמ"ע:

ב **בשטר**. משמע מדברי הרמב"ם והמחבר דבמוכר שדהו בעדים בלא שטר מכ"ש דהאחריות עליו אע"פ שלא פירש וכן משמע יותר בסמ"ג וכ"כ הרשב"א והר"ן והנ"י פ"ק דב"מ וכ"כ הב"ח וכ"כ הט"ו להדיא בסי' קי"ו וכ"כ הרא"ש פ' חז"ה בשם ה"ר יונה דאפי' מ"ד אחריות לאו ט"ס הוא ה"מ כשנזקק לשטר ולא פירש בו אחריות אימר כך היה התנאי בעדים אבל במוכר בעדים בלא שטר אפי' לא פירש לו האחריות חייב באחריותו עכ"ל וכ"כ בג"ת שגם מדברי הרמב"ן משמע כן ועיין בתשובת רשד"ם סי' רע"ד וסי' תי"ג. ש"ך:

ג **המלך**. אע"ג דדין המלך דין הוא ה"מ מה שעושה מדעתו מצד חקי המלכות כמ"ש הט"ו בסי' שס"ט משא"כ זה דפוסק הדין ע"פ עדי עובדי כוכבים ויש לחוש שהן משקרין לפניו ומ"ש בין בערכאות קמ"ל אע"ג דערכאות דייקי טפי. סמ"ע:

ד **טוען**. בטור הוסיף עוד וכתב ז"ל ואפי' הוא חמור ולקחו העובד כוכבים ולא לקח האוכף די"ל דאמת אומר העובד כוכבים שהרי אינו נוטל אלא שלו כיון שלא נטל גם האוכף אפ"ה אינו חייב באחריותו ע"כ והוא מהש"ס ומש"ה נקט אוכף משום דדרך בני אדם להקפיד שלא להניח על סוס וחמור אוכף שאינו מיוחד להן כי יעלה ע"י זה מכה על גבו כל שאינו עשוי לפי מדתו וה"א מדשבקי' העובד כוכבים ודאי קושטא קאמר קמ"ל. שם:

ה **התנה**. עיין בתשובת הרא"ש כלל י"ח סי' י"ג מדין ראובן שקיבל בית משכנתא מעובד כוכבים ומכרו באחריות לשמעון ועכשיו תובע העובד כוכבים את היהודי כו' ע"ש. שם:

ו **שאלו**. עיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' ס' ובהרמב"ם פי"א מה' מכירה ולעיל סי' נ"ה. ש"ך:

ז **אונס**. (אם תבעו ישראל ויצא זכאי והתובע לא צייית דינא והוא איש אלם הוי אונס ואינו חייב באחריותו ד"ר סי' ק"י. דוקא אונס דשכיח טובא אבל אונס דשכיח ולא שכיח לא קבל עליו אם לא שיקבלנו בפירוש ד"ר סי' פ"א וכן נראה מדברי הר"ש יונה סי' מ' אבל הרשד"ם סי' ל"ג כתב דאפילו אונס דשכיח ולא שכיח קבל עליו וע"ש בסי' ק"ד ועיין במקור ברוך סי' נ"א ובתשובת הריב"ש סי' ק"נ ובהראנ"ח ח"ב סי' ל"א ובהרש"ך ח"ב סי' (נ"ב) [ל"ב] ובתשו' מהרי"ל סי' ל"ז. ואם הוא ספק אם הוא אונס דשכיח או שכיח ולא שכיח המע"ה ד"ר סי' פ"א הרשד"ם סי' ל"ג וסי' ק' הרש"ך ח"א סי' כ"א. שביה אונס דלא שכיח הוא מרדכי פ' מי שאחזו מהרי"ק שרש ז' ועיין בתשו' ר"ב אשכנזי סי' ל"א. ירידת המטבעות ועלייתן אונסא דלא שכיח הוא הרשד"ם סי' ע"ה וכתב בכנה"ג דברי הרב שרירין וקיימין בזמנו שלא נשמע ירידת מטבעות אלא באותו פעם אבל בזמנינו זה שהורגל הדבר פעמים רבות אונסא דשכיח טובא מקרי וכ"כ בלחם רב סי' ס"ט אע"פ שהוא היה בזמן הרשד"ם עכ"ל ועיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' קט"ו. הא דאמרינן אונסא דלא שכיח לא קבל עליה היינו כשקבל עליו סתם אבל אם אמר שלא יטעון שום טענת אונס בעולם הוא כלל הכללים ואפי' אונס דלא שכיח א"י לטעון הר"מ אלשקר סי' ל"ב וכתב בכנה"ג דמ"ש הרשב"א שהביא הב"י בסי' זה שאפי' כתב שקבל כל אונסין שבעולם אין אונס דלא שכיח בכלל אינו חולק ע"ז דל"ד מקבל כל אונסין שבעולם לאומר שלא יטעון שום טענת אונס בעולם עכ"ל ועיין בהרלנ"ח סי' קכ"ז ובמשפטי שמואל סי' כ"ט ובהרש"ך ח"א סי' פ"ח. כל זה הביא בס' בני חיי ועמ"ש עוד שם בענין זה):

ח **ניסוך**. (נ"ל דמ"מ אם קודם שאירע הניסוך ויודע הוא שיתנסך כההיא דהרא"ש בתשובה שהביא הטור שבא האנס לשלול הכפרים ששם היין והמוכר מתרה בהלוקח שיטול משם היין או יבטל המקח ויטלנו הוא ודאי שומעין למוכר דלאו כל כמיניה דלוקח לגרום לו הפסד בידים ובתשו' הרא"ש לא מיירי מזה ומ"מ אף לפי מ"ש אם יאמר הלוקח לך והצל יינך והעמידהו לפני במקום טוב הדין עמו רק שא"י לכוף המוכר שיהיה היין במקום סכנה ויהיה באחריות המוכר. ט"ז):

סימן רכו

א **רצה**. (והרש"ך ח"ג סי' י' כתב דקושטא דמלתא דחייב לילך ולדון עמו ומאי דקאמר מצי כו' היינו שלא יוכל לדחותו אבל חייב ללכת ולדון עמו. בני חיי):

ב **ולך**. בטור מפורש הנ"מ דיש לשמעון במה שראובן מכניס נפשו לבע"ד (דהא בלא"ה יכול להיות מורשה שלו או שהב"ד עצמן יטענו עבורו דהא קי"ל טוענין ללוקח כו') והוא שבאם עשה הלוה שדה זו אפותיקי סתם לבע"ח אפ"ה יכול ראובן לסלקו במעות משא"כ שמעון הלוקח א"י לסלקו במעות ועוד יש נ"מ באם עשאו לו ראובן אפותיקי ולא הלוה לו אלא שיעור ארעא בלא שבחיה דאם גובה משמעון הלוקח גובה גם השבח וא"צ ליתן אלא כדי הוצאתו כדין היורד לשדה חבירו שלא ברשות וכמ"ש הט"ו בסי' קט"ו ס"ב ובסי' שע"ה משא"כ כשגובה מראובן אינו גובה אלא כשיעור חובו וכ"כ הרא"ש ונ"י עכ"ל הסמ"ע וכבר כתבתי בסי' קט"ו שם די"ח וס"ל דלעולם אינו נוטל יותר מחובו. ש"ך:

ג **מכאן**. כגון שהיה שמעון חייב ליעקב אבי ראובן ואחר שמכר ראובן השדה לשמעון מת יעקב וירש ראובן החוב מאביו בזה יכול ראובן לטורפו משמעון דזהו זכות הבא לו אח"כ ואע"ג דהוא המוכר והוא המוציא דה"ל כאילו הלוהו ראובן אחר המכירה ונשתעבדו לו שדות שמעון דפשיטא הוא דגובה מידו. סמ"ע:

ד **שמכרו**. דה"א איך יהיה הוא המוכר והוא המוציא לנפשו בחובו שיש לו על היתומים קמ"ל דלא אמרינן כן דהא לא מכרו לנפשם כלום וה"ל כב"ד שמכרו נכסי שמעון לראובן בחובו דפשיטא הוא דאם יש לב"ד שטר מוקדם על שמעון דחוזרין וגובין מידו וע"ל סי' קמ"ז ס"ב וס"ד מ"ש הרמ"א בהג"ה ומ"ש שם בישובו. שם:

ה **הדמים**. כן הוא לי' הרמב"ם אבל הרא"ש והטור לא ס"ל הכי אלא פירשו לדין זה האמור בש"ס דאיירי דעדיין לא נתן להמוכר דמי השדה אלא שקנאו באחד מדרכי הקנאה גם מה דס"ל להרמב"ם והמחבר דהאי דש אמצרי דאמרו בש"ס ר"ל שדש קרקעות המצר מגבהותו והשוהו לשאר השדה ושזהו תקון השדה ובמעשה תלוי עיקר הקנין. הרא"ש והטור לא פירשו הכי אלא דר"ל כעין זה שהולך אמצר השדה לראות אם היא כאשר א"ל המוכר וגם לראות מה היא צריכה ואלבייהו אם כבר נתן המעות אין הלוקח יכול להחזיר להוציא המעות מתחת ידו אפילו רואין הב"ד אמתלא גמורה בערעור שיוצא על השדה משום דהמוכר מצי למימר ליה אחוי טרפך ואשלם לך וכמ"ש הרא"ש בתשובה שהביא הטור ומהתימא שלא הזכיר הרמ"א כאן מכל זה דבר עד כאן לשון הסמ"ע וכתב הש"ך דכ"פ מהרש"ל פ"ק דב"ק סי' י"ט והוכיח כן מהש"ס ע"ש ועיין בט"ז מ"ש בביאור דברי הרמב"ם בזה:

ו **לגמרי**. הרא"ש והטור כ"כ על אם לא נתן המעות עדיין וכתבו דמיירי דלא נתברר עוד הערעור אלא שבא א' ואמר יש לי עדים ושטר שהשדה שלי הוא וכתבו עוד דאם נתברר הערעור דהראה השטר לפנינו אע"פ שאינו מקוים עדיין אפי' כבר דייש אמצרי אין מוציאין המעות מיד הלוקח אבל הרמ"א שכתב דבריו אדברי המחבר דאיירי שכבר נתן המעות אלא שעדיין לא נשתמש בו כלל נ"ל דבכה"ג ס"ל דאפי' נתברר הערעור כנ"ל דאין הלוקח יכול לחזור ולהוציא מיד המוכר המעות עד שיהיו השטרות מקויימים לגמרי דאז אפשר דגם הרמב"ם ס"ל דיכול לחזור ולהוציא המעות מידו כיון דלא נשתמש בו עדיין אפי' לא הוציא בדין מידו עדיין כ"כ הסמ"ע. (ועמ"ש הט"ז לבאר דברי הרמ"א בזה ע"ש):

ז **חזר**. נראה דלאו בחזרת הלוקח מעצמו תלוי הדבר כי אם בהורמנא דב"ד ואם נתבטל הערעור קודם שנתנו הב"ד רשות לחזור בו א"י הלוקח לחזור אם לא שהערעור היה מחמת שיצא שט"ח על המוכר ואינו לפנינו לקורעו בזה כתב דלא מהני כתיבת שובר. סמ"ע:

סימן רכז

א **אונאה**. ואף דבשש בחמש הוי שתות מקח ויותר משתות במעות מ"מ לא ה"ל דין ביטול מקח כיון שמצד המקח לא הוי אלא שתות וכן כשמכר שוה שבע בשש נתאנה המוכר בשתות מעות ופחות משתות מקח אפ"ה יש לו דין אונאה ולא דין מחילה כיון דאצל המעות שקיבל יש שתות בשוה וה"ה איפכא כשנתאנה הלוקח וקנה שוה חמש בשש אף דנתאנה יותר משתות שיווי המקח או בקנה שוה שש בשבע דה"ל אצל מעות שנתן פחות משתות אפ"ה דין אונאה עליו ולא דין מחילה או בטול מקח כל שיש שתות מצד א' בשוה וכדאית' בש"ס בהדי' מימרא דשמואל כ"כ הסמ"ע ועיין בתשו' ר"י לבית לוי סי' ו' דף כ"ז וכ"ח:

ב **כולה**. פירוש ולא אמרינן כיון דפחות משתות הוי מחילה שא"צ להחזיר אלא הפרוטה המשלים השתות ולמעלה קמ"ל דדינו כדין אם אמר בית כור עפר כו' הן חסר הן יתר דעד רובע לסאה הוי מחילה ואם הוא יותר מנכה את כולה וכמ"ש בסי' רי"ח ס"ח ועוד דומה לזה בר"ס רכ"ט ע"ש. סמ"ע:

ג **שבעים**. כת' הסמ"ע דדקדק לכתוב כן משום דבענין זה ליכא שם שתות עליו משום צד אבל הרמב"ם והטור כתבו כגון שמכר שוה ס' בנ' ופרוטה או בע' פחות פרוטה כו' ותמה המ"מ ע"ז למה יהי' זה מחילה הלא כשמכר שוה ע' בס' הוי אונאה דה"ל שתות מעות אף דאינו שתות מקח וה"נ במכר שוה ס' בנ' ופרוטה אף דאינו שתות בשיווי המקח

מ"מ הוא יותר משתות מצד המעות שקיבל ומסיק המ"מ שם וז"ל אולי דעת המחבר כו' ע"ש (והט"ז כת' דנ"ל דכל היכא דאפשר לקרותו בשם שתות מעות אזלינן בתריה משא"כ כשאין עליו שם שתות לגמרי אזלינן בתר המקח והכלל הוא כל שיש לו שם שתות מאיזה צד שיהי' אזלינן בתריה ואין למדין ק"ו סך קטן מסך גדול אלא חכמים השוו מדותיהן דבשתות תליא מלתא וה"ט בשוה ס' בנ' ופרוטה כיון שעל האונאה אין שם שתות לגמרי אזלינן בתר מקח לחוד והוי מחילה וכמשמעות דברי המרדכי שהביא הרמ"א בס"ד עכ"ל) ועיין בתשו' רשד"ם סי' ר"ס:

ד **החפץ**. אבל א"י לתבוע אונאתו דהמאנה יכול לו' לו או חזור במקחך או יהי' בידך כמו שקניתיהו וכ"כ הטור. סמ"ע:

ה **המאנה**. דלא יהא חוטא נשכר דהרי אי לא אינהו לא הי' יכול לבטל המקח וכמ"ש בס"י שם:

ו **לחזור**. דכיון שהנתאנה יכול לחזור לא נגמר המקח מעולם ומש"ה גם הוא יכול לחזור אא"כ נתרצה הנתאנה פעם א' דאז מיד נגמר המקח וגם הוא א"י לחזור בו ואע"ג דכת' הטור בס"ס רכ"ו ובסי' ק"צ היכא דעייל ונפיק אזוזי כיון שנתבטל המכר לגבי המוכר נתבטל גם גבי לוקח ואפילו אם נתרצה המוכר יכול הלוקח לחזור בו אלא שידו על התחתונה שאני התם דמיד דעייל ונפיק אזוזי אז נגלה שלולי צורך המעות לא היה מוכרו ונתבטל המקח מיד כשלא נתנו לו מש"ה אף שנתרצה אח"כ לקיים המקח כיון שכבר נתבטל יכול הלוקח לחזור בו אבל הכא דלא גילה המתאנה דעתו מתחלה שרוצה לחזור בו מש"ה כשנתרצה אח"כ ה"ל כאילו נתרצה מעיקרא מש"ה אין המאנה יכול לחזור בו. שם:

ז **במקח**. מש"ה אם הוא פחות משתות מצד המקח אף דהוא יותר משתות מצד המעות לא אמרינן דטעו דאין רגילין לטעות בחשבון נתינת הדמים ואמרינן דמחל לו. שם:

ח **להסתפק**. ז"ל הטור בשם הרא"ש יראה כיון דהתורה אמרה אל תונו אפילו שוה פרוטה בכלל אלא דחז"ל אמרו דא"י לצמצם עד שתות כו' אבל אם המוכר או הלוקח בקיאין ויודעין שמאנה לו והשני אינו יודע אסור לו להונות אם לא כשפירש והתנה עמו או שמא כיון דדרך מקח וממכר הוא בכך לפיכך עד שתות הוי בכלל מקח ולא מקרי אונאה כלל וצ"ע וירא שמים יוצא ידי שניהן ע"כ ור"ל ירא שמים אם נתאנה פחות משתות אינו מהדר אחר המאנהו לו' לו אינך יוצא י"ש כי לא ידעתי מזה ולא מחלתי אותו החזירהו לי. ואם אירע שאינה הוא לחבירו פחות משתות יחזירנו להמתאנה ומ"מ [נראה] דהלוקח אף שעדיין מוחזק בדמי הקנייה א"י לו' לא אמחול בפחות משתות שהונאתני דבטלה דעתו אצל רובא דעלמא שרגילין למחלו ומוציאין

מידו ונותנין להמוכר עכ"ל הסמ"ע (והט"ז כתב דצ"ע שהרי גמ' ערוכה בפ' המוכר פירות (בבא בתרא דף צ"ה) התם באונאה מעיקרא שוה בשוה א"ל. מיהו בפחות משתות לא ידיע במנה ומחל אינש משמע דמתחלה דעתו על שוה בשוה וסיים הרא"ש וירא שמים כו' ונ"ל דכשאינו ברי פחות משתות וירצה להחזיר לו לא יקבלנו ממנו דשמא הוי מחילה ואם גם המחזיר ירא שמים יתן לו דרך מתנה עכ"ל):

ט **ביפה**. דגם אחר יקבלה ממנו ולא יהי' לו בה הפסד כלל טור. סמ"ע:

י **יותר**. אפי' קנה שוה ק' בר' מקחו קיים וא"צ להחזיר לו אונאתו כ"כ הטור. שם:

יא **אונאתו**. משמע שכבר נתן המעות וכ"כ בהג"א דאם לא נתן המעות מגו די"ל נתתי יכול ג"כ לו' לא נתרציתי וצ"ע עיין בס' א"א דף צ"ו ע"א. ש"ך:

יב **לחזור**. (נ"ל דקמ"ל בזה דכל שהי' לו אונס כשיעור ואח"כ עבר והוא טוען אמת שאח"כ חקרתי ונודע לי שטעיתי אלא שלא רציתי להחזיר לך מחמת שאמרתי בודאי לא תאמין לי שהיה לי אונס כי לא יכולתי אז לברר וע"כ המתנתי עד עכשיו שאוכל לברר ע"ז כת' שבאותה שעה שהוא מברר יכול לחזור בו דאם הי' יכול לברר כבר ולא בירר בודאי מחל עכ"ל):

יג **יודע**. (עמ"ש הט"ז ליישב קושיית הב"י על המרדכי בזה ע"ש):

יד **שוה**. וכן בקרקע ובחזקות דקרקע א"י לחזור אחר שיעור דכדי שיראה לתגר ולקרובו כן הוא בתשובת ן' לב ס"א כלל כ' סי' ק"ח ע"ש ובתשובת מהרי"ט ס"ס צ"ג ובתשו' רשד"ם סי' קע"ה. ש"ך:

טו **נודע**. משמע דוקא אם נודע בבירור שבא לידו דבר שהיה כזה שמכר אבל אם היו מחולקים בזה אף שהלוקח טוען ברי שנזדמן למוכר כעין זה הדין עם המוכר אף שבא להוציא דאמרינן סתמא אין אדם מוכר מקח כדי לחזור בו ובודאי לא ידע עד הנה וכן מוכח מדברי הרי"ף שהביא הרא"ש בתשובה שכת' בהדיא עד שיתברר שבא ליד המוכר מקח כזה ולא חזר בו אז והא דכתב הרמ"א בסעיף שאח"ז דאם הם מחולקים בשינוי שער דעל המתאנה להביא ראיה הא כת' שם הטעם בצדו דשינוי השער הוא מצוי וצ"ע בתשובת הרא"ש שהביא הטור שקיצר ע"ש. סמ"ע:

טז **השער**. עיין בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' נ"ז:

יז **המוכר**. אפילו לדעת הי"א שכת' הרמ"א בס"ד דסבירא ליה דאף המאנה יכול לחזור בו אא"כ נתרצה המתאנה שאני הכא דמיד שהוקר מסתמא לא יחזור בו עוד המתאנה ומ"מ המתאנה עצמו יכול לחזור עד שיראה לתגר דאף אם נתייקר אמרינן מסתמא דעתו הי' דכל שיש לו זמן לחזור אינו גומר בדעתו לגמור המקח עד שיכלה זמנו. סמ"ע:

יח **שלש**. כ"כ ג"כ הטור ול"ד קאמרי אלא ה"ה בארבע רק מפני שבבות שלפני זה הוצרך לו' שנתיקר בשנים קאמר גם בזה כן. שם:

יט **ומרגליות.** הוצרכו הפוסקים לפרוט כל הני לאפוקי מדרבי יהודה דאמר אין אונאה לס"ת ובהמה ומרגליות. ס"ת משום דאין קצבה לדמיה בהמה ומרגליות שאדם רוצה לזווגן דשור רע מקלקל שור טוב בהליכתן יחד בעול המחרישה וגם מי שיש לו מרגלית נאה קונה אליה עוד מרגלית אחרת אפילו ביותר משוויה כדי לזווגה עם זו שבידו להעמידן יחד במשבצות זהב כמ"ש בפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ח ע"ב) ע"ש:

כ **במטבעות.** אע"ג דכי תמכרו ממכר כתיב ובמטבע אין כ"כ מקח וממכר קמ"ל כ"כ הסמ"ע. ועיין בתשו' רש"ך ס"ב סי' קס"ז:

כא **מי"ב.** טעמו כיון דמעות להוצאה נתנו ואין ב"א לוקחין מידו כשהיא חסירה מש"ה דקדקו ואמרו דלא הוי מחילה עד שלא יהא באונאתן אחד מי"ב. סמ"ע:

כב **לשולחני.** דסתם אדם אינו בקי בהכרת המטבעות כי צריכין מומחה לזה. שם:

כג **שבתות.** פירוש לכבוד שבת ואפילו בעשיר שיש לו מעות אחרים להוציאן מ"מ לא נתנו לו זמן יותר משום דסתם בן אדם שאינו בקי במטבעות מוציא המטבעות המסופקין בעיניו בטובתן ומשמר בתיבתו הטובים בודאי. שם:

כד **הדחק.** כן הוא ג"כ ל' הטור ור"ל דאם יוצאת ע"י הדחק אפילו במדת חסידות א"צ להחליפה ואל תתמה ע"ז שהרי גדולה מזו אמרו דלאחר שיעור שיראה לתגר אפילו מכר שוה ק' בר' המקח קיים וא"צ להחזיר לו אונאתו ולא כע"ש שכתב ז"ל שאם אפילו ע"י הדחק אינה יוצאה פשיטא שחייב להחליפה אפילו אחר זמן רב ע"כ וזה אינו ואף שמלשון הרמב"ם ג"כ מוכח דס"ל הכי כבר תמה המ"מ עליו וכתב דבש"ס לא משמע הכי ומשה"נ לא העתיק המחבר ל' הרמב"ם כדרכו והעתיק לשון הטור שהוא כדמוכח בש"ס עכ"ל הסמ"ע. (והט"ז השיג עליו והסכים לדעת הע"ש ועמ"ש בביאור דברי הרמב"ם והטור ז"ל בזה ע"ש):

כה **הצד.** דיש לחוש שיחתוך מקום הנקב. סמ"ע:

כו **באלו.** הרמב"ם מסיים בזה וז"ל אע"פ שקנה בחליפין קנה ומחזיר אונאה פירוש אע"פ דדרך חליפין הוא זה כיון שלא דקדק לידע כמה מעות יש לו בחופנו ובקרא וכי תמכרו ממכר כתיב ולא חליפין אפ"ה כיון דאמר לשון מכירה יש לו דין ממכר ויש בו אונאה עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' לחם רב סי' קנ"ט ובתשו' רש"ך ח"ג סי' ס"ב ובתשו' רשד"ם סי' שע"ט ובמקור ברוך סי' נ"ה:

כז **פירות.** פירוש חופן פירות ואמר ליה מכור לי פירותיך בסלע או שתים ולכן דקדק בלשונו וכת' ברישא שלוקח בדמים אכסרה ר"ל שלוקח דבר אחד בדמים חפונים ובסיפא הוי איפכא שלוקח פירות חפונים בדמים ידועים ובשניהן קנה ומחזיר אונאה

והסיפא דומה למ"ש הט"ו בר"ס ר"ט בערימה זו של חיטים אני מוכר לך בכך וכך כו' דהמכר קיים ויש להן אונאה לפי שער שבשוק דמה לי שחפן פירות או מכר לו ערימה וא"כ תימא על הרמ"א שכת' כאן די"א דספיקא הוא ובסי' ר"ט שם כתבו סתם דיש בהן אונאה בלי חולק והטור לא כתב פלוגתא כאן כי אם בלוקח במעות חפונים סבירא ליה להרא"ש דספיקא הוא אם מחזיר האונאה ונראה דדוקא במעות אכסרה כ"כ משום דאין דרך קנין בכך כ"א בחליפין אבל בפירות אכסרה רגיל אדם לקנות כרי תבואה ופירות בלא מדה ומנין ע"כ נ"ל דהג"ה זו קאי דוקא אחופן מעות עכ"ל הסמ"ע (והט"ז השיג עליו וכת' דמה שייכות יש לדין אונאה אם הוא שכיח או לא דדוק' בתקנתא דרבנן במשיכה יש לחלק בזה ע"כ נ"ל ברור דהי"א פליגי אתרווייהו והא דבסי' ר"ט התם לא בא אלא להשמיענו דיש קנין בזה ואגב גררא העתיק גם זה דיש אונאה וסמך עצמו בדין אונאה אמ"ש כאן ולענין הלכה יש לפסוק כהרי"ף והרמב"ם דיש אונאה בזה וכמ"ש הב"י דנקטינן כוותייהו ולא שבקינן פשיטותא דידהו משום ספיקא דהרא"ש כן נ"ל עכ"ל):

כח **בכלים.** (זה מדת ימים שנסתפקתי אם דין זה נאמר דוקא בכלים דהוו להשתמש או אפילו היו רוצים לסחורה והכרעתי דמירי אפילו היו רוצים לסחורה מהטעם שהביא הב"י בשם תלמידי הרשב"א שאין אונאה לחליפין אלא במכר דממכר כתיב ואח"כ מצאתי במהרשד"ם סי' שפ"ג שעמד ע"ז והכריע כמ"ש ע"ש ועיין במהרש"ך ח"ב סי' רי"ח ובתשו' בני שמואל סי' כ"ב הרדב"ז סי' רס"ט וע"ש שחולק עם מהרשד"ם הנ"ל עכ"ל בני חייא להגהת הטור אות ה'):

כט **אונאה.** אע"ג דאם א"ל בשביעית ע"מ שלא תשמטני אמרינן כל תנאי שבממון קיים ואינו משמט כמ"ש בסי' ס"ז שאני התם דידע ומחיל משא"כ הכא די"ל דלא ידע דאית ביה אונאה דמחיל וכ"כ הטור דאף דא"ל ע"מ שאין לך עלי אונאה סבר דאין בו אלא פחת כל דהוא כ"כ הסמ"ע ועיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' קכ"ו ובתשו' מ"ע סי' מ"ב:

ל **בו.** דמשמע ע"מ שלא יהא בו דין אונאה וא"א לו להתנות לבטל דין תורה וחזר הדבר לדין תורה פתות משתות מחילה שתות קנה ומחזיר אונאה כ"כ הטור בשם הרשב"ם וכת' עוד אבל רש"י כת' דבכה"ג הוי מקח טעות וחוזר בו לגמרי אם ירצה אפי' אין בו אלא אונאה שתות וע"ש דמשמע דהטור ס"ל כדעת רש"י אבל המחבר שכתב ל' ואצ"ל משמע דס"ל דדינו כאילו אמר ע"מ שאין לך עלי אונאה דשם פשוט דאינו חוזר לגמרי בשתות אלא ה"ל כאילו לא התנה כלל. סמ"ע:

לא **ק'.** משמע דס"ל דלא סגי בא"ל סתם יודע אני שיש בו אונאה ע"מ כו' וכן בסי' שאח"ז סיים ז"ל שהרי ידע בודאי הדבר שמחל לו ועפ"ר כאן ובסי' רל"ב כתבתי דאף למאי דקי"ל דאדם יכול להקנות ולמחול אפי' דבר שאינו קצוב מודה במחילה כזו דצריך שיפרשנו דאל"כ י"ל לא ידעתי שיש בו אונאה כ"כ דאמחול. שם:

לב **להשביח**. ר"ל כמו שאתה רואה ששוה יותר מזוז כן הוא שוה מנה כמו שאמכרנו לך וע"ל סי' ר"כ ס"ח (ועיין מ"ש הט"ז לחלק בדין זה ע"ש):

לג **סרסור**. פי' אף שידע הלוקח שהן של בע"ה כיון שבע"ה מסרן לסרסור למכור למי שיבא לקנותן ודאי נתייאש שלא ידע הלוקח שהן של בע"ה וע"ד לחזור האונאה מסרן לו והא דבס"ל כתב המחבר פלוגתא באינה שליח ללוקח אי מכרו בטל בכל שהוא וכאן בסרסור סתם דיש בו אונאה יש לחלק בין סרסור דיש לו שייכות וחלק בו וא"ל גביה לתקוני שדרתיך כמ"ש בסי' קפ"א וקפ"ב דבו כ"ע מודו עכ"ל הסמ"ע (והט"ז דחה דבריו ע"ש שפירש דברי הטור דה"ק בין שהלוקח עצמו קונה מבע"ה רק שלא ידע שהוא בע"ה או שהלוקח שלח סרסור לקנות ובזה אע"פ שלוקח עצמו יודע שהמוכר בע"ה מ"מ כיון שהסרסור הוא הקונה ואינו יודע שהמוכר הוא בע"ה יש בו אונאה והשת' ניח' הל' שקנה ע"י סרסור דלפי' הסמ"ע הל"ל שמכר כו' וא"ל דא"כ אפילו בכל שהוא חוזר דמצי אמר לתקוני שדרתיך די"ל דמיירי שא"ל בפי' בין לתקון בין לעוות עכ"ל):

לד **יש**. לשון הטור בשם הרא"ש דמה שנתרצ' שמעון לקחתו בשומת לוי לא עדיף ממי שפירש ע"מ שאין לך עלי אונאה דקי"ל דיש עליו אונאה וכ"ש בנדון זה שלא כוון ראובן למוכרו לו ביותר מדמי שויו ולא שמעון לקנותו יותר מדמיו כו'. סמ"ע:

לה **תגר**. דאל"כ היה חייב אפילו לא קיבל שכר עליה דגרם לו היזק אבל אם הוא תגר ובקי בחנם פטור בשכר חייב כמו טבח אומן שקלקל וכמ"ש בסי' ש"ו. שם:

לו **מישראל**. פסק מהרש"ל פ"ה דב"ק סי' מ"א דישראל ועובד כוכבים שאינו לישראל אחר ובדין עובד כוכבים א"י להשתלם מהעובד כוכבים החצי אונאה שאומרים ע"ד המליצה פתח עיניך וראה א"כ ליכא לאשתלומי מעובד כוכבים כלל צריך הישראל להחזיר לו הכל דקי"ל כר"נ כל היכא דליכא לאשתלומי מהאי כו' ועוד דמסתמ' עיקר סמיכת הישראל היה על ישראל ולא על עובד כוכבים ומ"מ היכא שנתאנה במקח טעות כגון שחמתית ונמצא לבנה או כסף ונמצ' בדיל וכה"ג כמ"ש בסי' רל"ג דאפי' בדיניהם איכא לאשתלומי מעובד כוכבים א"כ ודאי הישראל אינו משלם אלא חלקו אע"ג שהעובד כוכבים הוא אלם ודמי למ"ש בסי' ת"י סל"ז בשם י"ח ושכן עיקר. ש"ך:

לז **בכך**. ובטור כתב ז"ל י"מ דאפי' א"ל תן לי חפץ זה כמו שקנית אותו ואני מאמינך במה שתאמר שקנית אותו ואוסיף לך כך וכך לריוח אין בו אונאה שאפי' נתאנה בו לוקח ראשון צריך ליקח כמו שקנאו דאדעת' דהכי משכו ליתן לו כמו שקנאו ע"כ ונ"ל דחדשו בזה הי"מ דאף דלא ידע בשעת משיכה בכמה קנהו דלימחל אפ"ה אין בו אונאה כיון דאמר בהדיא שמאמינו ויתן לו בעדו כל מה שנתן הוא וריוח דבר מה נמצא שמתחלה לא

היה כונתן על שיווי המקח עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך וה"ה אם נתאנה המוכר כגון ששוה יותר. עיין בפסקי הרא"ש פ' הזהב ונ"ל לדקדק מהש"ס דשם דבנושא ונותן באמונה כשם שאין לו דין אונאה כך דין בטול מקח אין לו דהא בש"ס בחד מחתא כלל האי דנושא ונותן באמונה עם אותן דע"מ שאין לך עלי אונאה ועל שניהם תני אין להם אונאה ובע"מ שאין כו' למאי דמסיק רבא במפרש אפילו גבי בטול מקח אין להן אונאה וכמש"ל סכ"א א"כ גם בנושא ונותן באמונה כן הוא כן נ"ל ומ"מ צריך להתיישב למעשה עיין בתשו' רשד"ם סי' תל"ג (וכתב בס' בני חיי וז"ל והנכון דזה אינו אלא דוקא באונאת דמים אבל באונאת מדה או משקל ומנין וכדומה לעולם יש לו אונאה מהרש"ך ח"א סי' קל"ח וע"ש סי' י"ט וסי' קנ"ו עכ"ל):

לח **והקרקעות**. עיין בתשו' ראנ"ח סי' ל' וסי' ק"ג ועיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רל"ט דאין אונאה לחזקות וע"ש. ש"ך:

לט **יתר**. תימא הא הרא"ש והטור כתבו בשם ר"ת דדוק' עד פלגא לית ביה אונאה ובפלג' גופיה יש בו אונאה והוכיחו כן מהירושלמי ואף שבתו' בב"ק ובב"מ איתא התם בשם ר"ת כלשון הרמ"א צ"ל דל"ד קאמרי ולא אתו אלא לאפוקי דל"ת דלית בהו דין אונאה כלל וכדעת הרי"ף והרמב"ם וא"כ לא ה"ל להרמ"א לכתוב כן אלא כאשר פי' הרא"ש והטור דברי ר"ת עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דנ"ל דדוק' קאמרי התו' וכך משמע להדיא מדבריהם בב"ק שם ובקידושין דף מ"ב ע"ב כו' ע"ש ומסיק וז"ל ומ"מ לענין דינא העליתי בס"ס ס"ו דהעיקר כהרי"ף וסייעתו ועיין בת' רשד"ם סי' נ"ח דף נ"ג ע"ד כתב דהוי ספיק' דדינ' וע"ש ובת' בן לב כלל כ' סי' ק"ח ובתשו' מהרי"ט ס"ס צ"ג ובתשו' ראנ"ח סי' ס"ט עכ"ל:

מ **בטל**. טעמו שחז"ל השוו הדברים שלא יהא כח המוכר עדיף במוכר ע"י שלוחו מכח הלוקח. סמ"ע:

מא **אדם**. דשאני לוקח דהוא עצמו היה בקנין וידע מה קנה ומה לו שקנהו משליח או מהמוכר עצמו וע"ל סי' ק"ט ס"ה וסי' קפ"ב וקפ"ג. שם:

מב **בדינר**. כתב הסמ"ע דהמחבר לטעמיה אזיל דפסק בסכ"ט אפי' שוה אלף בדינר אבל להי"א שם דוקא עד פלגא וכ"כ הטור בהדי' (ועיין בתשובת פני משה ח"א סי' ל"ג):

מג **ועבדים**. אע"ג דוהתנחלתם וגו' בעבדים כנענים הוא דכתיב מ"מ זה שהשכיר נפשו כפועל שם עבד עליו עכ"ל הסמ"ע וכ"כ בתשובת ר"י לבית לוי דף כ"ו והביא דברי ת"ה סי' שי"ח שכתב ג"כ הכי ע"ש. ש"ך:

מד **ספק**. הקשה הראב"ד ז"ל וא"ת ולהוי נמי כקרקע להדר או לזרוע עד כדי הראוי לה כי עדיין לא נגמרה מלאכתו וי"ל מפני שתוספת הזרע אינו מועיל לה דשמא למקום שנפל הראשון נופל גם השני ויתקלקל זע"ז עכ"ל סמ"ע:

מה **יותר**. בת"ה סי' שי"ח כתב בשכר פועל עם סוס כו' (כמ"ש הרמ"א בסל"ג) דא"א לחזור בו אפילו אם יש בו יותר משתות מאחר שכבר נעשית המלאכה ע"ש ונראה דה"נ מיירי בכה"ג מש"ה כתב או יותר כו' מחזיר אונאה ולא כתב דביותר מבטל השכירות לגמרי אם ירצה כדין מקח כיון דשכירות ליומא כו'. שם:

מו **מרובה**. דבשכירות כיון דאינה משתלמת אלא לבסוף אין דרכו להראותו לתגר עד לעת תשלומין דכבר עבר זמן מרובה ותו לא חלקו. שם:

מז **לעולם**. ואפילו בעל הבגד שבידו הבגד לא אמרינן דאין יכול לחזור אלא כדי שיראנו לבני אדם כדין לוקח שנתאנה דבשכירות שאני כנ"ל אבל המאנה ודאי א"י לחזור בו מיד שנתרצה המתאנה שלא לחזור בו כדין לוקח ומוכר ובטור סיים בהדיא בזה חוזר לעולם כמוכר. שם:

מח **ששמו**. כמו שנתבאר לעיל סי' ק"ט ע"ש:

מט **הרשות**. בטור מסיים בזה בשם הרא"ש ז"ל ואפילו אם יאמר שמעון אסלק ממך התרעומת של בני המבוי יאמר ראובן אי אפשי לקנות לי תגר בפתיחת הפתח ועוד כיון שבשעת החלוקה טעו בזה שהיו סבורים שיכול לפתוח הפתח והוא אינו יכול החלוקה מעיקר' בטעות היתה ובטלה לה וכ"כ הט"ו בר"ס קע"ה ס"ג בשנים שחלקו ובא להן אח שלישי דחלוקתן בטילה מה"ט וע"ש. סמ"ע:

סימן רכח

א **עצמו**. נראה לי דר"ל שמזלזל בכבוד עצמו ונפשו על כזה לא הזהירה התורה וגם אחרים מותרים להונהו ולזלזל בכבודו דלא נקרא עמיתך שאינו בכלל בני הישוב ודרך ארץ. סמ"ע:

ב **מצויה**. ש"ס פרק הזהב ור"ל לפי שאשה רכה בטבע ועל צער מעט היא בוכה והש"י מקפיד על הדמעות ומייתי שם הא דאמרו אע"פ ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנאמר שמעה תפלתי וגו' ואל דמעתי אל תחרש ופרש"י אע"ג דרישא דקרא ל' בקשה הוא מ"מ אל תחרש ל' עתיד הוא וה"ק בזאת אני בוטח שאין מדרכך לשתוק ולחרוש על הדמעות כו' ע"ש. שם:

ג **לאיוב**. והם שאמרו לו כן מפני שהיה מטיח דברים כלפי השגחת הש"י ומדותיו. שם:

ד **מום**. פירוש אע"פ שאין בו אונאת ממון מ"מ ה"ל להודיע והוא דומה לגניבת דעת דאסור אע"פ שאין בו חסרון ממון. שם:

ה **להודיעו**. בש"ס מסיק דאם היה האורח חביב עליו ובלא"ה היה פותח לו מותר והב"י הביאו ותמה על הטור שהשמיטו. שם:

ו **ריקן**. פירוש והוא יודע בו שלא יסוך ומש"ה דוקא אסור מפני גניבת דעת דחבירו יחזיק לו טובה חנם אבל אם היה בו שמן אף שיודע בו שלא יסוך מותר לו לדבר בא וסוך ממנו מפני הכבוד. שם:

ז **צף**. בש"ס אמרו דמעשה היה כן וזה שנשתלח לו זימן אורחים דסבר שיש לו שמן כל צרכן לסוף מצא שתחתיו יין ונתבייש וחנק את עצמו. שם:

ח **כחדשים**. ז"ל הטור ואין השבח שמשביחין בצבע כמו העילוי שמעלה אותן בדמים אבל חדשים מותר לצבוע כדי ליפותן שבלא"ה הן חדשים וטובים עכ"ל. שם:

ט **ושמן**. והיינו דוק' במקום שאין המנהג כן אבל אם המנהג של הקצבים לשרותו כדי שיראה לבן ושמן מותר דאינו מאנה בו דהרי הכל יודעין דדרך הקצבים לשרותן וז"ש בש"ס הא דחללי בי טבחי. שם:

י **ולהבין**. הטור מסיים בזה ז"ל וטוב לו לעלות בדמים כדי שלא יצטרך לטרוח ולבררן. שם:

יא **שמרים**. עיין סמ"ע שהאריך בביאור דברי הרמב"ם בזה ע"ש:

יב **בשאר**. יש לפרש דר"ל בהנשאר וכאילו אמר אחר שניכה לוג ומחצה מחמת שמרים מקבל עוד בהנשאר שמרים דשמן עכור. שם:

סימן רכט

א **קטנית**. פרשב"ם דקטנית רגילין לגדל בחטין ונשובין בשעורין ועפרורית רגיל להיות בעדשים ובקטנית לפי שמעקרין להו עם צרורותיהן ולא קוצרין אותן כשאר תבואה ע"ש ולענין עפרורית בחטין ושעורין אמרינן בש"ס פנים לכאן ולכאן איכ' מ"ד דבחטין ושעורין אינו מקבל עפרורית אפילו פחות מרובע כיון דאינו מצוי בהן אדעת' דהכי קנאן כדי שיהיו נקיים מעפר ואיכ' מ"ד דגם בהן מקבל כו' עכ"ל הסמ"ע ואיני מבין דבריו דהא פחות מרובע מקבלין עכ"פ כדאמרינן בהבורר צרור מתוך גורנו כו' עיין בש"ס וכ"כ ב"י להדיא. ש"ך:

ב **לכל**. והסמ"ע כת' דצ"ל אחד לעשרה ולא גרסינן תיבת לכל וקמ"ל בזה דל"ת הקונה עשרה דהוא דבר מועט מקפיד ורוצה שיהיו כולן טובים. עכ"ל:

ג **כלום**. ע"ל סי' ריח ס"ח וסי' רכז ס"ב:

ד **הכל**. דס"ל הא דנתנו שיעור רובע לסאה משום דכן דרך להיות ובאיכא טפי חיישינן שמא המוכר עירבו בתוכו אבל כשידוע שלא עירבו מה לי רובע מה לי יותר כיון דלא הבטיחו ביפות סתם וכדמסיק. סמ"ע:

ה **נותן**. ואע"ג דקי"ל גרמא בנזקין פטור האי דינא דגרמי הוא ומזיק בידים הוי דהיזקו נעשה מיד. שם:

ו **לערב**. דלא נהגו למכור כמות שהוא אלא בעודו בתוכו אבל לאחר שנפרד הצרור וניטל מתוכו מהיכי תיתי להזיק ללוקח בידים לחזור ולערבו ולמכור לו צרור בעד חטין ותבואה. שם:

סימן רל

א **למקפה**. ויין כזה צריך להיות טוב שלא יתקלקל בעמידתו זמן מרובה ובפרט כשכבר התחילו להסתפק ממנו והחבית אינו מלא רק מאחר שא"ל ג"כ זה דמשמע כמות שהוא מש"ה א"צ ליתן לו כולו טוב וכדמסיק. סמ"ע:

ב **זה**. פירוש אע"ג דלא הזכיר לו של יין. שם:

ג **סתם**. פירוש ולא אמר ליה למקפה וגם לא אמר ליה זה. שם:

ד **עשרה**. כן היה ידוע לחז"ל שעל הרוב בק' קנקנים רגיל להיות י' שכבר התחילו להשתנות. שם:

ה **חבית**. דחבית מחד יין משמע וא"א לו' דבחד חבית יהי' ט' חלקים יין טוב והעשירי התחיל להשתנות כדאמרינן שא"ל מרתף של יין סתם ובטור מסיים בזה וז"ל ואפילו התנה שיתן לו מעט מעט כשימכרנו בחנות (פירוש נמצא דאינו נותן לו מחד חבית) אפ"ה לא אמרינן שיתן לו חלק העשירי שהתחיל קצת להשתנות דכיון שהזכיר לו חבית משמע יין הראוי להיות בחבית אחד עכ"ל. שם:

ו **הגיעו**. כיון שלא הזכיר של יין וגם לא למקפה וגם אמר ריעות' דזה דמשמע כמות שהוא מש"ה אפילו כולו חומץ הגיעו. שם:

ז **בקנקניו**. ואפילו אם הקנקנים הן חדשות וטובות וגם לא טלטל הלוקח את הקנקן על כתיפו כלל אפ"ה אמרינן מכח העירוי שעירהו מקנקן המוכר לקנקן הלוקח הוא שגרם לו להתקלקל וז"ש חמרא אכתפיה דמרא שוור אינו ר"ל דוקא כשטלטלו על כתיפו אלא כשנתעסק בו ע"י כתפין והן פועלים שהסיעוהו לערות מחבית לחבית וכן פירש הר"ן וכן צ"ל להרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור. שם

ח **מחמיץ**. פירוש דרכו להחמיץ בשיהוי זמן מועט כי כן היה בשנים שעברו. שם:

ט **שכר**. ז"ל הטור שכר אין דינו כיין שהיין תלוי במזל טפי (כדאית' בש"ס ב"ב דף צ"ח) לפיכך אפילו אם נמצא חומץ תוך ג' ימים אין המוכר חייב באחריותו שאנו אומרים יין היה כשקנאו ומזלו גרם לו שמיהר להחמיץ (והיינו דוקא בדהיה יכול לשתותו בתוך ג"י אם היה שותה כדרכו וכנ"ל) משא"כ בשכר עכ"ל ע"ש. שם:

י **הדמים**. דכיון שנמצא חומץ תוך ג"י ודאי התחיל להחמיץ כבר אע"ג דריחא חלא וטעמ' שכרא קי"ל שכרא מ"מ אשכרא כי האי לא יהיב אינש דמי כיון שכבר התחיל הקלקול שממנו נתקלקל ואפילו טעמו והוה ריחיה וטעמיה שכרא ודאי לא טעמו שפיר. החמיץ לאחר ג"י הוא באחריות הלוקח ואפילו לא נתן המעות חייב ליתן כיון דטעמיה והוה בסים ומיהו אי לא טעמיה המע"ה כיון דספיק' הוא כ"כ הטור והא דל"ד לנמצא נקב בבית הכוסות לאחר ג"י לקנייתו דפסק הט"ו בס"ס רכ"ד ובסי' רל"ב דאף דספק הוא אם נעשה הנקב בבית המוכר או בבית הלוקח מ"מ ההפסד הוא ללוקח ואפילו אם עדיין לא נתן מעות צריך ליתנם שאני הכא דכל שכר עומד להחמיץ כשמשהין אותו ולית לן להעמידו על חזקתו משא"כ בהמה דאית לה חזקת בריאות. שם:

יא **מוכר**. ולענ"ד נראה כר"י שהביא הב"י ס"ב דאפילו בקנקנים דלוקח חייב להעמיד לו עד עצרת כו' וכן דעת הר"ן שהביא הב"י ס"א וז"ל אבל היכא שא"ל יין מעכשיו אני מוכר לך זו היא ששנינו חייב להעמיד עד העצרת כלומר אע"פ שעירו אותו לקנקנים דלוקח דדומיא דרישא תני סיפא כו'. ש"ך:

יב **שלשה**. פירוש מיין הנתגדל לפני שתי שנים ושנה זו שעומדים בו היא השלישית שהרי עתה חזר וגדל היין שלישי בכרם. סמ"ע:

יג **שטעמת**. פירוש אפילו מודה לו שעירבו רק שאומר לפני קנייתך טעמתיהו וקניתיהו ממני הדין עם המוכר דמסתמ' טעמו קודם קנייה וכדתני' מותר לערב בדבר הנטעם אבל אם טוען עליו אמת שטעמתיהו ואחר כך ערבתיהו בזה צריך לישבע ונפטר כן הוא שם במרדכי והביאו בד"מ. שם:

סימן רלא

א **לעובד כוכבים**. אע"ג דלענין אונאה בסי' רכ"ז אינו עובר עליה דעובד כוכבים שאני אונאה דכתיב עמיתך וגם לית ביה משום גזל כיון דראה מה שקנה משא"כ מדה דעל הימנותיה סמך ליתן לו מדה שלימה. סמ"ע:

ב **ברובע**. דברביעית טעו אינשי אבל בתילתא לא טעו במדות ומש"ה לא חיישינן דתתחלף רובע הסאה שהוא קב ומחצה עם הקב. שם:

ג **ורביעית**. אע"ג דברביעית טעו אינשי כיון דבמקדש היו המדות הללו לא מיחו חז"ל גם במדינה ובמקדש לא חששו משום דכהנים זריזין הן ולא טעו כן הוא בש"ס וברמב"ם. שם:

ד **מעט**. דהעושה כן הוא מוחק הכל בכח ונכנס בעומק התבואה ורע ללוקח וההיפך כשמוחק בבת אחת. שם:

ה **לח**. דדבר לח הוא נדבק במדות מש"ה צריך לקנחו פ"א כל שלשים יום לאפוקי מהרמ"ה שכת' דגם בדבר יבש צריך לקנח מדות שהן עמוקות והאבק נדבק בהן משא"כ בכף המשקולות דהכל מודים בדבר יבש. שם:

ו **בדקה**. פי' לוג. וגסה הוא קב וכשמודד בדקה יש להלוקח עודף מעט לכל לוג וא"א לצמצם משא"כ כשימדוד לו בקב דלא יהי' לו אלא עודף אחד לששה לוגין ורע ללוקח ובהיפך הוא רע למוכר כן פי' הרשב"ם ומל' הטור לא משמע כן אלא גסה ודקה ר"ל בשניהן סאה או קב והיינו שאחד גדול יותר מהב' שתות דמותר להוסיף כדלקמן ואמר שבמקום שנהגו למדוד בסאה קטנה לא ימדוד בגדולה או איפכ' אע"פ שרוצה לנכות לו או להוסיף לפי ערך ע"ש ודוק. שם:

ז **אסור**. וטעם האיסור לכל הני ילפינן בש"ס מקרא דצריכין ליזהר בכל דבר שיכולין לבא על ידו לידי טעות ורמאות ואם במקום שנהגו לגדוש הוא לא ימחוק אף שלא יהיה הפסד בזה להלוקח שיתן לו ג' בעד ב' מ"מ חיישינן שהרואה יראה שמודד לו מחוק וסובר שמודדין בעיר הזאת במדה מחוקה ויקנה ע"י זה מדה מחוקה כשער הגדוש וכן איפכ' יהי' טעות למוכר. שם:

ח **מתכת**. ברמב"ם פ"ח דגניבה מפורש הטעם מפני שמיני מתכת מעלין חלודה ומחסרין ולפ"ז יש ליזהר אפילו במשקל לדבר יבש ור"ח נתן הטעם משום דהלחות דבוק בהן ומתיבש עליהן ומכביד וזהו טעם הי"א דס"ל דמשקל דבר יבש מותר לעשות משל מתכת. שם:

ט **נהגו**. אדלעיל קאי שנוהגין לעשות משקולות דדבר יבש ממיני מתכות ואח"כ מתחיל ענין בפ"ע למשקולת קטנה כו' משא"כ למשקולות של בדיל והעופרת והדומה לו שאין באין לידי הפסד גדול אא"כ ישחקו הרבה וזה אינו שכיח מש"ה לא הקפידו בהן וכ"כ התוספות. שם:

י **במלח**. הטור בשם ר"ת כת' הטעם שהמלח מקילו וימכור בו ורשב"ם ורמב"ם כתבו שהמלח מכביד ויקנה בו ובדבר כזה נאמר ויראת מאלהיך. שם:

יא **שלשה**. שלפי ריבוי המשקל צ"ל ההכרע יותר גדול מש"ה במוכר עששיות דההכרע ג"ט צ"ל הריוח למטה מהכף ג"ט וגם למעלה מהקנה ג"ט ואז צ"ל בשעת ההכרע כדי שיכול לירד כף אחת למטה ג"ט והשניה תעלה למעלה ג"ט וההכרע של מוכרי צמר שאין המשקל כ"כ גדול די בב' טפחים וכן אינך לפי ערך משקלן ולפי מה שהן יהי' ריוח למעלה ולמטה כ"כ רש"י ונ"י. שם:

יב **י"ב טפחים**. דבפחות אינו מכריע המאזנים בשביל דבר מועט לפי כובד משאה. שם:

יג **לכולן**. ואף שעולה לשיעור א' הכרעת טפח של כל המשקל ביחד והכרע דכל א' וא' שהרי לפי כובד המשא כשיכריע טפח צ"ל העודף דבר גדול מ"מ כיון דא"א לצמצם יעלה יותר כשישקול י' פעמים לשוקל בפעם א' כ"כ הרא"ש ור"ל דבפעם א' אפשר לצמצם אותו פעם יותר מאשר יצמצם בי' פעמים דא"א שיצמצם כל הי' פעמים. שם:

יד **יפיל**. פי' המוכר יפילו בערמה וטעם זה הוא מל' הרמב"ם. שם:

טו **שתות**. דעד שתות מצינו שהוסיפו שהסלע דאורייתא היה מתחלה עשרים גרה ולבסוף עשאוהו כ"ד דהיינו שתות מלבר ויותר לא יוסיפו משום פסידא דמוכרים הבאין ממקומות אחרים דשמא לא ידעו שהגדילו המדות וימכרו תבואות במדות הגדולות בדמי מדה קטנה אבל עד שתות לא חשו כיון שמצינו שהוסיפו שתות בסלע כנ"ל ועוד דעד שתות לא יבאו המוכרים הבאים ממקומות אחרים לידי הפסד קרן אלא לידי הפסד ריוח דעד שתות משתכרין בדברי אוכל נפש ולא יותר כמ"ש בס"כ ואע"ג דזבין וזבין תגרא אקרי מ"מ כיון דרוב פעמים יודע למוכר שהוסיפו המדות ואף דלפעמים לא נודע להן כיון דעכ"פ לא יהי' לו הפסד קרן לא חשו חז"ל והא דלא קאמר ג"כ הדין באם ירצו לפחות שיעור המדות אפשר משום דבפחת אין בו הפסד למוכר והלוקחין הן על הרוב מבני העיר והן הן הפוחתין ויודעין בזה ולית בהו פסידא מש"ה פוחתין כמו שירצו:

טז **ביציאת מצרים**. מפני דכל המעוות במדות הוא מסתיר דרכו שלא יביטו בו בני אדם ומהקב"ה אינו מתיירא בחשבו שאין השגחת הש"י על מעשה בנ"א וכל הכופר בהשגחה כופר ביציאת מצרים ששם נתברר גודל ההשגחה שנגלה עלינו הש"י בכל אותות ומופתים שעשה למצרים. שם:

יז **נפש**. דין זה נחלק לג' ענינים לדעת הרמב"ם והטור והוא דבעיקר אוכל נפש הדומה ליינות ושמנים וסלתות יכול להשתכר עד שתות ולא יותר ובדברים שאין בהם אוכל נפש כלל כגון הקושט והלבונה יכול להשתכר כל מה שירצה אפילו כפלי כפלים מהקרן

ובדבר שיש בו ממכשירי אוכל נפש כגון כמון ותבלין והדומה להן מותר להרויח בהן עד הכפל ולא יותר וזהו דלא כמ"ש הב"י וע"ש. שם:

יח **עליהם**. פירוש דכל זה נחשב לקרן ושתות מהכל מותר לו להרויח ונראה דדוקא בזה דמוכר מעט מעט צריך ליתן לו שכר טרחו משא"כ בשאר סוחרים וכמ"ש בסי' רכ"ז ס"ס כ"ח בנושא ונותן באמונה ע"ש. שם:

יט **לחודיה**. פירוש כיון דאין שם ב"ד למחות ושאר מוכרים אינן שמין על לב ועוברים על מה שאמרו חז"ל שלא ישתכרו יותר משתות אף זה הירא את דבר ה' א"צ ליזהר בזה והטור מסיים בטעמו ז"ל דכי שלמי פירי דידיה מזבני אחריני ביוקר ולהפסיד לזה לחודיה בידים לא מפסדינן עכ"ל וא"צ לפרש דמיירי דשאר המוכרים הן עובדי כוכבים וע"ל ס"ס קנ"ו דכת' הט"ו דומה לזה בהקדמת מכירת סחורות ת"ח ע"ש. שם:

כ **הכפל**. ברשב"ם כת' ב' טעמים חדא שאין בהן כ"כ חיי נפש ועוד דיש בהן טורח מרובה וריוח מעט לעני המחזיר בעיירו' לקנות ביצים ע"כ. שם:

כא **ישראל**. גם הרא"ש והטור כ"כ ומדלא כתבו ג"כ בדין דסעיף שלפני זה דאסור לעשות סחורה כו' דה"ה בח"ל במקום שיש רוב ישראל משמע דס"ל דהתם אפילו בכה"ג מותר בח"ל כיון דנתנו שיעור דאסור להשתכר יותר משתות מותר אפילו לסחור בו והשתא א"ש דהשמיטו הרא"ש והטור להאי דינא וכן מוכח נמי מדכתבו דאין משתכרין ב"פ בבצים משמע הא בשאר דברים מותר וכמ"ש הרשב"ם ס"פ הספינה ע"ש וצ"ע. שם:

כב **ברבית**. פירוש ועובר על וחי אחיך עמך. שם:

כג **פירות**. גם דין זה לא כתבוהו הרא"ש והטור דס"ל דבא"י דוקא אסרוהו משום ישוב א"י ולא בח"ל אפילו במקום שרוב ישראל א"נ משום דבמדינות הללו בעו"ה אין מצוי רוב ישראל וה"ל כדבר שאינו נהוג. שם:

כד **שער**. עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' מ"ה ובתשו' מ"ע סי' ע"ג:

כה **תקנות**. עיין בתשו' ר"ל ן' חביב ס"ס מ' וסי' צ"ט ובתשו' רש"ך ס"ב בסי' ק"ט ובתשו' ראנ"ח סי' צ"ח וקכ"ד ובתשו' רשד"ם סי' רצ"ט שצ"ח ת"ו ת"ז ותמ"ז ובס' א"א דף צ"ז ע"א:

כו **ביחד**. עיין בתשובות מבי"ט ח"ב סי' פ"ד וסי' רל"ז ר"פ שמ"ז וש"צ:

כז **העיר**. כ"כ הרא"ש פ' השותפין וכת' שבעלי אומניות הן הנקראין בני העיר בענין מלאכה כו' ע"ש ונראה דהוצרך לכתוב כן וגם דינו אמת ומוכרח דהא פריך בש"ס לרבא מהא דרשאין בני העיר להכריע על קיצותן ומשני דליכ' אדם חשוב ש"מ אפילו בני העיר אינן רשאין לתקן זולתו ועוד דאם איתא דבני העיר עדיפי א"כ מאי פריך מהן וכן נ"ל

להורות כמ"ש הרמ"א ובסמ"ע לא כ"כ בשם תשו' ר"מ אלשקר סי' מ"ט ולענ"ד מ"ש הוא מוכרח עיין בתשובת רש"ך השייכים לס"ב סי' ט' ובתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ט ובתשו' ר"א מזרחי סי' י"ד ובתשו' ן' לב ח"א דף קמ"ד ודף קצ"ב וע"ש עוד בסוף הספר ובח"ד שם דף ס"א וס"ב. ש"ך: (א"ה הנה ראיתי בס' בני חיי שהאריך מאד בעניני תקנות הצבור וב"ד למגדר מלתא ולטובת בני העיר והמה מלוקטים אחת לאחת מכמה וכמה תשובות ופוסקים ראשונים ואחרונים ויען כי רבים הם וא"א לפורטן הנה והרוצה לעמוד עליהן יבקשם במקומם לשכנם תדרשם ותמצאם אמנם כדי שלא להוצי' חלק אמרתי ללקוט מהם שנים ושלשה גרגרים ולבא בדרך המקצרים לאסוף מקטני העמרים. אפילו למ"ד דהרוב יכולין לכוף המיעוט ה"מ במעמד כלם משפט צדק ח"ב סי' ד' ול"ה וס"ו ועיין בס' משא מלך ח"ה שער ראשון משפט ראשון דין ראשון ובתשו' ר"ב אשכנזי סי' כ"ה. אם כבר קיימו וקבלו אנשי העיר בתקון זה שוב א"י למחות. הרמ"א בתשו' סי' ע"ג וע"ש. אם הדבר לסלק סכנה ונזק יכולין הרוב לכוף המיעוט לכ"ע. מהריב"ל ח"א סי' קמ"ט וכן נראה מדברי המבי"ט ח"א סי' רל"ז. אפילו למ"ד דמלת' דאיכ' רווחא להאי ופסידא להאי יכולין הרוב לכוף המיעוט אותן שלא היו בעיר בשעת ההסכמה לא נכנסו. מהריב"ל ח"א דף קמ"ט. אבל בעל מ"צ ח"ב סי' ד' ול"ה כת' דאפילו המיעוט אינן בעיר חייבים לקיים מה שהסכימו הרוב וכן המנהג. לשנות ממנהג אפי' יחיד יכול למחות. משא מלך ח"ב סי' ב' וח"ה משפט ב'. פסידא להאי ורווחא להאי מקרי בזמן דאיכ' רווחא להאי איכא פסידא להאי אע"פ דאפשר שיבא זמן שיהא נהפך פסידא למאן דאיכ' רווחא השתא ורווחא כו'. המבי"ט ח"א סי' ש"ז וח"ב סי' ע"ז אבל בתשובת ד"ר סי' ס"ג חולק בזה ע"ש. כל מה שהסכימו בעלי אומניות והתנו קיים אף בלא קנין ואין א' מהם יכול לחזור בו. מהרי"ק שרש קפ"ב הרשד"ם סי' רנ"ט ועיין במהרש"ך ח"א סי' קנ"ה ועיין במ"ש בסי' קע"ו בהגהת ב"י שכמה רבנים הסכימו לזה. הא דמהני רוב נגד המיעוט היינו דוקא כשהיו כולם במעמד אחד ונשאו ונתנו בדבר ועלתה הסכמתם לפטור או לחייב אבל כל שאינן נקבצין במעמד אחד כולם אלא שהשמש הולך לכל א' וא' בפני עצמו אין הרוב מועיל כנגד המיעוט. הרב מהרש"ך ח"ב סי' ק"ט):

סימן רלב

א **לעולם.** פירוש אפילו לזמן מרובה ולאפוקי אונאה שנתנו שיעור להלוקח בכדי שיראה לתגר או לקרובו ושיעור המוכר עד שיזדמן לו מכר כזה ולא יותר וכמ"ש בסי' רכ"ז דשאני הכא דטעותו ידוע ודומה לחזרת הגזילה דאין לה זמן כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת רשד"ם סי' שפ"ה:

ב **כולם.** פירוש אם נמצא ו' או ח' יתירים אין אומרים חמשה מהם יחזיר ויתלה בטעות החמישיות והמותר יחזיק לנפשו אלא אמרינן כמו שהמותר הוא במתנה כן נמי החמשה במתנה נתן לו. סמ"ע:

ג **מתנה**. כת' בש"ג ס"פ הגוזל בתרא שהמלוה לחבירו ואינו תובע הלואתו אין הלוה חייב לשלם לו מאליו הואיל ואינו תובע במתנה ביקש ליתן לו ע"כ וצ"ע בזה. ש"ך:

ד **מונה**. פי' דדרך המונים שלכל פעם שמונה עשירית או חמישית א' מניח דינר א' מן הצד להיות לסי' כמה עשיריות או חמישיות שמנה לזה אמר שאם מכוונין הדינרים היתירים נגד סך העשיריות או החמישיות שמנה ודאי הן אותן הדינרים שהניח לסי' ושלא במתכוין נתערבו אח"כ וצריך להחזירם לו. סמ"ע:

ה **קרקע**. ע' בתשו' ראנ"ח סי' מ' דף ע':

ו **האונאה**. כן הוא לשון הרמב"ם ועיין בטור שכתב ע"ז ז"ל וזה נוטה לצד דבריו שכתב שאין אדם מקנה לחבירו דבר שאין לו קצבה ואני כתבתי למעלה שלדעת א"א הרא"ש ז"ל יכול להקנותו וה"ה שיכול למחול עכ"ל וקשה דלפ"ז דברי המחבר סותרין זא"ז דכאן סתם כהרמב"ם משמע דס"ל דאין אדם מתחייב לחבירו בדבר שאינו קצוב ובס"ס ר"ז ובסי' ס' ס"ב כת' שכל האחרונים חלקו על הרמב"ם בזה ובסי' ס' שם כת' בהדיא דנקטינן בזה דלא כהרמב"ם לכן נ"ל דמאי דפסק כאן כן לא מטעם דבר שאינו קצוב לחוד אלא משום דנלמד מאונאה בק"ו כמ"ש הה"מ ובאונאה הטעם די"ל סברתי שאין בו אונאה ולהשביח דעתי אמר כן עכ"ל הסמ"ע וכן עיקר וכמבואר במ"מ ועליו סמך הב"י גם בכ"מ כתב שדברי המ"מ נכונים ע"ש. ש"ך:

ז **נשכנית**. פי' ואינה עוורת ולא מצי הלוקח לומר כשראיתי שאינה עוורת סברתי כמו שבא להשביח דעתי בזה דאין בה כך הוא בא להשביח דעתי במום דנשכנית שהזכיר אלא אדרבה אמרינן כשראית שאומר המוכר אמת בזה שהיא חגרת היה לך להעלות על דעתך שגם היא נשכנית ומדלא חששת ודאי מחלת עליה. סמ"ע:

ח **הזכיר**. כתב הסמ"ע דצ"ע דמשמע הא אם הזכיר לו גם מומין שאינן בה הוי מקח טעות ועל איזה מומין כ"כ דאי אמומין הנגלין קשה הא כתב לעיל בין שנמצא בה כולן או מקצתן אין זה מקח טעות ואי אמומין שאינן ניכרין קאי קשה הא ל' אפי' היו בה כל המומין קאמר דמשמע מכ"ש כשאין בה כולן כו' ע"ש ובש"ך:

ט **עבד**. ע' בתשו' רשד"ם סי' רל"א ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קכז:

י **בהמה**. ע' בתשו' רשד"ם סי' ש"ט ותמ"ט:

יא **ספק**. דלפעמים אפי' אחר ג' ימים ג"כ אינו מגליד. סמ"ע:

יב **דסירכא**. פי' כשנמצאת סירכא עבה או שמיד שקנאה שחטה ומצא בה הסירכ' שבוודאי נעשית קודם שקנאה בעוד הבהמ' ברשות המוכר דודאי לא עדיף סירכא מנקיבת בית הכוסות דאם יש בו ספק אמרי' דיפסיד הלוקח. שם:

יג **מספק**. שם בר"ן כתב עוד או מחומרת הגאונים ונראה דמחמת ספק דקאמר היינו נמי בכה"ג דאינה ודאי טריפה לכ"ע דאל"כ מה חידש הרמ"א בזה הא גם טריפות דסירכ' אנו מטריפין מכח ספק שאין אנו בקיאין לבדוק. שם:

יד **הפירות**. כתב הסמ"ע דאפי' אם עדיין לא נתן לו דמי הקנייה צריך להחזיר הפירות ולהעלות לו שכר דלאו מטעם רבית נגעי בה אלא משום דהוי כגזל בידו כיון דהמקח בטל מעיקרו כו' ע"ש:

טו **הראיה**. ואם המעות עדיין ביד הלוקח והמוכר בא להוציא מידו המעות עליו הראיה ול"ד למוכר לחבירו בהמה לשחטה דבסי"א דעל הלוקח להביא ראיה ואם אין לו ראיה מוציאין המעות מידו שאני התם דמעמידין הבהמה על חזקתה דסתם בהמה אינה נטרפת וברשות הלוקח נעשה הספק ואמרי' כאן נמצא כאן נתהוה המום משא"כ גבינות דאין להן חזקה דרוב גבינות כשנתיישנו דרכן להתליע ודומה לזה כתבתי בס"ס ר"ל בשכר שהחמיץ דאין אומרים שנעמידנו על החזקה מה"ט ודלא כמשמעות הב"י דדין דגבינות ובהמה שווין הן עכ"ל הסמ"ע ועמ"ש הש"ך וע' בתשו' שב יעקב חח"מ סי' ו':

טז **המוכר**. פי' ישבע לפטור נפשו דאין שמעון נשבע להוציא מיד ראובן כ"כ בתשו' הרא"ש ומביאו הטור ולכאורה משמע מזה דאם המעות עדיין ביד הלוקח ואז המוכר בא להוציא דישבע הלוקח לפטור נפשו וזה אינו מוכרע די"ל מיד שמשך שמעון השמן לרשותו קנאו והמעות נעשו הלואה בידו ודומה להחליף פרה בחמור דבסי' רכ"ג ורכ"ד מיהו אינו דומה להתם דשם ברשותו נולד הספק ואמרי' כאן נמצא כו' משא"כ השמן שהוא עכור לפנינו דמסתמא היה ג"כ עכור מעיקרא עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך דזה פשוט ולית בה ספיקא דדינא וכנ"ל עיקר ע' בתשו' רשד"ם סי' פ' מדינים אלו וע"ש עוד סי' שע"ט עכ"ל:

יז **הלוקח**. המעשה היה שלא בירר המוכר טענתו אם לא הבטיחו מעולם להיותו צלול אלא כאשר הוא כן מכרו לו ואף שא"ל שהוא טוב ג"ז נק' טוב לקצת אנשים שקונין אותו להיותו בזול יותר או אם טוען אמת שהבטחתיו בצלול וכן נתתי לו והוא החליפו בשמן עכור הזה מש"ה אם המוכר נשבע א"צ לפרוט בשבועתו אלא שנתן לו שמן כמו שהתנה עמו משא"כ בשהלוקח נשבע אז צריך לישבע על שני הפרטים שהבטיחו המוכר בצלול ושהוא לא החליפו. סמ"ע:

יח **שאינו נראה**. ע' בס' א"א דף צז ע"ב ובתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קעג ובתשו' ר"י לביא לוי סי' לג:

יט **ולא ידע**. זה תלוי בזה דכיון דאינו משהה מסתמא לא ידע והמע"ה משא"כ אם המוכר בע"ה מסתמא השהה הבהמה אצלו וידע מומה והאכילה דברים דקים שא"צ להן טוחנות וחיתה בהן דאל"כ היינו צ"ל דגם ביד בע"ה ודאי לא חיתה כי אם יום א' מדלא מתה בעודה בידו. סמ"ע:

כ **חולקין**. עיין בב"ח מ"ש בזה ונ"ל עיקר כדבריו וכן יש ללמוד מדברי הנ"י ושם וראייתו ברורה מהמרדכי עיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' קס"ז. ש"ך:

כא **ונפטר**. קצת קשה והא אין משביעין על טענת ספק ומהיכי תיתי לומר שידע המוכר שהיה בו בדיל והרי הוא ג"כ קנהו בחזקת זהב ואפשר דמיירי דהלוקח טוען עליו אתה לא קניתו מאחר אלא צוית לצורף לעשות לך כך תוכו בדיל מש"ה צריך לישבע עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך ולפע"ד איירי כפשוטו ולק"מ דכיון שהלוקח אומר ברי לי שהי' בו בדיל אם כן ה"ל כאומר לו ברי לי שאתה חייב לי והלה משיבו איני יודע אם אני חייב לך דנשבע שאינו יודע כמ"ש בסי' ע"ה ס"י ודוק:

כב **הסרסור**. וה"ה אם קנה מתחלה לעצמו וכן הוא בפוסקים שמהם מקור דין זה להדיא. ש"ך:

כג **מוזרות**. וכן אם התנה שיתן לו מביצים שנולדו והוא נתן לו מביצים שנמצאו במעי תרנגולת וכן אם א"ל שרוצה ביצים הנולדים מתרנגול ותרנגולת ונתן לו דספנא מארעא הוי מקח טעות ועיין בהר"ן פ' האיש מקדש. סמ"ע:

כד **טעות**. פסק בתשובת רשד"ם ח"ג סי' פ' באם שחייב לו בעד קנין חפץ או שאר דברים ונתן לו המעות ואחר כמה ימים רוצה להחזיר לו מחמת שמצא מקצתן לא טובים והלה טוען למה לא בררת אותן בשעת פרעון ופסק דאם הלה טוען שיודע בבירור שממנו לקח הרעים והלה טוען ברי שנתן לו טובים נשבע הלה ונפטר אבל אם טען איני יודע אם הם שלי או לאו צריך לשלם ואין לו עליו אלא חרם סתם כדין איני יודע אם פרעתיך ואם הוא טוען שמא והשני טוען שודאי נתן לו פטור בחרם סתם ועיין שם ופשוט עד כאן לשון הש"ך *):

כה **באחריותן**. ואף שגם המוכר לא ידע שהם רעים מ"מ ה"ל לאסוקי אדעתיה שמא הן רעים ויפסיד זרעו ומשה"נ צריך להחזיר לו כל דמיו אף שהוא כבר כלה ונרקב בארץ ואין המוכר יכול לומר ללוקח החזר לי זרעי ואחזיר לך המעות אבל מה שטרח והוציא בזריעתן א"צ המוכר להחזיר לו. סמ"ע:

כו **עצמן**. ומסתמא אמרינן שלא צמחו מחמת עצמן אם לא שהיה שינוי זמן לפנינו כברד וכיוצא בו וכ"כ הרא"ש והטור ע"ש. שם:

כז **הנאכלים**. עיין בתשו' הרשד"ם סי' שפ"ה:

כח **החזרה**. וגם טרחת החזרה היא ג"כ על המוכר לדעת הרמב"ם ודלא כהרמ"ה. עיין בסמ"ע:

כט **למוכר**. אינו ר"ל דיתנו לידו אלא שיביאנו להעיר שהמוכד דר שם ויאמר לו הנה מקחך לפניך בביתי כי אני חוזר בו. שם:

ל **המום**. דאז אפי' לא הודיע להמוכר שחוזר בו אמרינן דברשות המוכר נפסד דהא אף אם הודיעו לא היה ניצול המוכר מהפסד זה הבא מעצמו מיניה וביה. שם:

לא **להודיע**. פי' אם הוא בענין שיש תועלת בהודעתו להמוכר כגון שהיה אוכלו מהר או שאר תקנות שהיה יכול לעשות באופן שלא היה נפסד ממנו בזה דוקא אמרי' דהוי ברשות לוקח כיון שלא הודיע להמוכר שחוזר בו משא"כ מסתמא אבל בנגנב או נאבד דרישא בכל ענין עומד ברשות הלוקח כל שלא הודיעו דשם מסתמא יש תועלת בהודעתו ומש"ה לא עירבב הט"ו דין גניבה והתליע בחד בבא ובזה נסתלק תמיהת הב"י וכ"מ ע"ש. שם:

לב **נגחן**. פי' ואז אסור לקיימו חי מפני שהוא מזיק. שם:

לג **שנתייקר**. פי' הסמ"ע דבשעת מכירה היה הבשר ביוקר כדמי שור לחרישה ונמצא דאין ראיה מהדמים ועיין במהרש"ל פרק המניח סי' א' ובפ"ה סי' ג':

לד **לשחיטה**. פי' ואין הלוקח יכול לו' לחרישה קניתיו ועכשיו אצטרך להיות לי טרחא לשחוט הבהמה למכור הבשר ולקנות לי בדמים שור לחרישה כ"כ הר"ש דהמקח טעות הוא בכה"ג בנתייקר הבשר מכח הטרחא. סמ"ע:

לה **בדמים**. ז"ל הטור ואע"ג דקי"ל כרבנן שאין הדמים ראיה ה"מ גבי צמד בקר (בסי' ר"כ) דשם הדמים מכחישין את עיקר הלשון דעיקר לשון בני אדם קורין לעול בלא בקר צמד אבל הכא בין לרדיא בין לשחיטה נקרא שור בזה לכ"ע הולכין אחר הודעת הדמים עכ"ל. שם:

סימן רלג

א **איפכא**. בחלוקות אלו אפילו אם המין שני הוא עדיף וביוקר יותר מהמין שהתנה עמו בשעת מכירה אפ"ה גם הלוקח יכול לחזור בו וכן איפכא למוכר כיון דהוא מין אחר לגמרי יאמר לו במין זה אני חפץ אע"פ שהוא ביוקר יותר משא"כ ברעות ונמצאו יפות כיון דהכל מין אחד וכל העולם ניחא להו ביפות יותר מברעות מש"ה א"י לחזור בו אלא זה שנתאנה. סמ"ע:

ב **בסכום**. ה"ט כיון דיש קפידא בשם יפות ורעות דכמה בני אדם מדקדקים לקנות דוקא יפות אפילו ביוקר ולא רעות אפילו בזול. שם:

ג **הוקרו**. והיינו דוקא כשלא נתאנה הלוקח כדי בטול מקחו דאז אינו ודאי שיחזור בו הלוקח אבל אם נתאנה כדי בטול מקח דמסתמא יחזור בו ואין שם מקח עליו ס"ל לרבינו יונה והרא"ש והטור דגם המוכר יכול לחזור בו וכמ"ש הטור בסי' רכ"ז ס"ז ואף שלא כ"כ כאן נראה דסמך בזה אמ"ש שם מיהו המחבר והרמ"א לא כתבו דעה זו גם בסי' רכ"ז מטעם דהרי"ף והרמב"ם ס"ל דהמוכר אינו חוזר בכה"ג ע"ש. שם:

ד **כסף**. צ"ע דמ"ש מיפות ונמצאו רעות וז"ל המרדכי שם מכר כסף סיגים בחזקת צרוף אין יכול לחזור בו אבל זהב ונמצא כסף או להיפך שניהם יכולים לחזור בו ע"כ וי"ל דה"ק אין שניהם יכולים לחזור אלא לוקח וקרוב להגיה אין המוכר יכול לחזור בו וכן הוא בראב"ן סי' ק"ה המוכר כסף בחזקת סיגים ונמצא צרוף המוכר יכול לחזור בו צרוף ונמצא סיגים לוקח יכול לחזור בו דתנן התם יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו כו' ע"כ שוב מצאתי במרדכי ס"פ המפקיד תשו' מהר"מ במכר לו טבעת של זהב ונמצא עופרת בתוכה הוי מקח טעות כמו שחמתית ונמצא' לבנה יין ונמצא חומץ וכ"כ הרמ"א בקצרה בסי' רלב סי"ח וע' בתשו' רשד"ם ס"ס שפ"ה כ' ג"כ דסברת אביאסף סברת יחיד היא והקשה עליו מיפות ונמצאו רעות ע"ש עכ"ל הש"ך (א"ה לדעתי החלושה מ"מ נראה לחלק בין ההיא דטבעת או כלי שקנה להההיא דהכא דמיירי שקנה נסכא של כסף דראוי להתיכו ולעשותו צרוף רק דהוצאת וטרחת ההתכה היא על המוכר וכן משמע ברשד"ם שם שסיים וז"ל ומ"מ פשיטא דע"כ לא קאמר אביאסף אלא בכסף סיגים דבכלל מאתים מנה ד"מ דבכלל עשרה דרהמי כסף סיגים יש ח' מכסף צרוף וא"כ הרי יש שם שיעור כסף צרוף שמכר לו כיון דודאי אית לן למימר דמיירי כשאין שם אונאה וכמו שכן ראיתי בדברי מהרר"י קארו משא"כ בשאר דברים כמו נייר וכיו"ב עכ"ל הרי בהדיא כמ"ש וק"ל):

סימן רלד

א **למומחה**. רבותא קמ"ל דאע"פ דיכול להיות שיש בה מום מ"מ כיון דסתם בהמה בחזקת שאין בה מום וממילא הוי איסורא דאורייתא משא"כ בדיקת בהמה מטרפותיה דמספיקא עומדת בחזקת שאינה טריפה וא"צ בדיקה אלא מדרבנן וכמ"ש הרמ"א בס"ג ומש"ה כ' הט"ו בס"ב ונודע שהיא טריפ' פי' נטרפה בוודאי ועוד דבכור שלא נבדק אע"פ שנתודע אח"כ שהיה בו מום אפ"ה אסור בהנאה מדרבנן כראי' במשנה פ' עד כמה ומבואר בי"ד סי' ש"י וכיון שכן אינו מנכה לו מן הדמים כמ"ש בס"ס זה אבל בהמה שלא נבדקה אינה אסורה בהנאה. סמ"ע:

ב **יקבר**. ר"ל הלוקח יקברנו ולא יחזירנו להמוכר שיקברנו שלא האמינו לו ע"ז דשמא ימכרנו לעכו"ם ויהנה ממנו והוא אסור בהנאה משא"כ בטריפה שבס"ב דשם מותר בהנאה למכור הבשר לעכו"ם מש"ה מחזיר לו הבשר הנשאר ולא חיישי' שיאכלנו דהנחשד לאיסור קל דלפני עור כו' לא נחשד לאיסור חמור דיאכלנו וכמ"ש בי"ד סי' קי"ט וגם ליכא למיחש שיחזור וימכרנו לישראל אחר כמו שעשה בראשונה להנאת ממון שהבשר כשר הוא ביוקר מהטריפה שהרי כל טבח שיצא מכשול כזה מתחת ידו מעבירין אותו ומכריזין עליו שלא יקנו ממנו שום דבר וכמ"ש הט"ו בי"ד בס"ס י"ט ובס"ס ס"ד וקי"ט. שם:

ג **כלום**. דדוקא במכשול דאיסורא דאורייתא קנסוהו ועוד דאין אכילת האוכל מחשב לו הנאה ואדרבה צער הוא לו שעבר על איסור דאורייתא באכילתו אף שהיה שוגג משא"כ באכל איסור דרבנן. שם:

ד **סופרים**. דמדין תורה משנשחטה הבהמה בחזקת היתר עומדת והולכין אחר רוב בהמות שהן כשרות. שם:

ה **הנאה**. שהרי אין הלוקח מפסיד למוכר כלום במה שאכלה או האכילה לכלבים כיון שאסור לו להנות ממנו מש"ה אינו מנכה לו מהדמים שנתן לו בעדה ואף אם מכרה הלוקח לעכו"ם וקבל דמים אם הוא דבר שתופס דמיו הרי אסורין ביד הלוקח ואפי' הוא דבר שאינו תופס דמיו כגון חמץ בפסח וערלה וכלאי הכרם דתנן מכרן וקידש בדמיהן מקודשת (וחמץ של עוברי עבירה לאחר פסח מותר מפני שהן מחליפין) ה"מ לאחרים אבל המוכר בעצמו שהוא בע"ד אסור למוכרו ואף אם מכרו קנסוהו דאסור להנות הוא בדמיהן עכ"ל הסמ"ע וכ"כ רש"י פ' ר' ישמעאל וכ"כ התוספות ר"פ בתרא דע"א וכ"כ רש"י ותוספות בחולין גבי חמצן של עוברי עבירה וכן עיקר ודלא כמ"ש בספר מע"מ בבכורות ע"ש ועיין באו"ח סי' ת"נ וב"ח שם. ש"ך:

סימן רלה

א **מרובה**. ובאם מכר יותר מכדי חייו כת' הטור דפליגי ביה רבינו האי והרמב"ן ובמרדכי פרק הנזקין כת' כדעת הרמב"ן דכיון דתקנו תו לא חילקו דאף יותר מכדי חייו יכול למכור וסיים שם דה"ה שאר דברים דהתירו משום חיי האדם כגון פת של עובדי כוכבים (כמ"ש בי"ד סי' קי"ב) או הלואה לעובד כוכבים ברבית (שם סי' קנ"ט) דמותר אפילו ביותר מכדי חייו עכ"ל הסמ"ע ועיין מדינים אלו בתשו' ר"מ אלשיך סי' ק"א ובתשו'

מבי"ט ח"א סי' קצ"א וקצ"ב ובח"ב סי' קכ"ב ובתשו' רש"ך ס"ג סי' ע"א וע' בס' באר שבע דף ק"ו ע"א:

ב **מתקנת**. גם במתנה תקנו שתהא קיימת דאי לא עביד ליה נייח נפשיה לא היה נותן לו המתנה ובכלל כדי חייו הוא. סמ"ע:

ג **הבנות**. כמ"ש בא"ע סי' קי"ב ושם מבואר דמתקנת הגאונים ואילך אף דלא הניח אלא מטלטלין הדין כן והשתא א"ש דכת' כאן כגון שמכרו בנכסים מועטים כו' דל"ת הלא אין מכירתן מכירה אלא במטלטלים ונכסים מועטים קאי בש"ס דוקא אקרקעות וק"ל. שם:

ד **שקנה**. רבותא היא אע"ג דלא שייך בהו דדעת הקטן קרוב אצל זוזי ויזלזל במכירת קרקע בשביל המטבע דלא שייך ה"ט אלא בקרקע שירש מאביו או משאר מורישיו דלא טרח ביה עד שיבא לידו וגם לא יהיב זוזי בעדו משא"כ בקרקע שניתן לו במתנה דלא יהבי אינשי מתנה אא"כ טרח לפניהן בכמה ניחא נפשא וכ"ש (כשהקנהו) [כשקנהו] בעצמו או ע"י אפוטרופוס שלו בזוזי דהרי ראינו דניחא ליה הקרקע מזוזי אפ"ה אמרו חז"ל דאין מכירתו מכירה מטעם דקרקע צריך חריפות ובקיאות טפי. שם:

ה **האפוטרופוס**. נראה דמש"ה כת' ע"י אפוטרופוס דאז הוי קנין גמור דאפי' הקטן א"י לחזור בו משא"כ כשקנהו בעצמו דאף שהרמב"ם ס"ל דהוי בכלל זכין לאדם שלא בפניו כמ"ש הט"ו בס"ז מ"מ אם ירצה הקטן מצי לחזור בו וכה"ג אפשר דאין שם קנין עליו וה"ל כמטלטלים כיון דצריך המוכר להחזיר לו מעותיו כשירצה. שם:

ו **שכ"מ**. דה"א כיון דתקנו שיהו דברי ככתובין וכמסורין כדי שלא תטרוף דעת השכ"מ כשלא יתקיימו דבריו גם בקטן שייך ה"ט ויהי' מתנתו מתנה אף בקרקע קמ"ל וסיים שם דלא שייך בקטן לו' מצוה לקיים דברי המת ועיין בתשו' הרא"ש כלל א' ס"ח. שם:

ז **כמטלטלים**. קמ"ל דל"ת כיון דיש בו שעבוד קרקעות ודין קרקע יש עליו לענין שבועות ואונאה וכמה דברים גם בזה דין קרקע יש לו קמ"ל לאפוקי מדעת הריטב"א דס"ל דלא מהני בקטן מכירת שט"ח כיון דמילי נינהו ולא מהני תיקון כתיבה ומסירה כ"א בגדול עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך וחזקת חנות דינו כקרקע כ"כ בס' באר שבע דף ק"ו ע"א ועיין בתשובת ר"מ אלשיך ס"ס ל"ח:

ח **רצה**. דכיון דיש לו אפוטרופוס לא שייך ביה תקנת כדי חייו. סמ"ע:

ט **מקחו**. נראה דר"ל דאחר שיגיע זמן מסירת האפוטרופוס להיורש אז יחול המקח דצריך ליתנו להלוקח ואח"כ כת' עוד נ"מ בזה דאפי' קודם שהגיע הזמן אם תפס הלוקח כו'. שם:

י **מודה**. באמת כת' הרמב"ם ומביאו הטור וגם הסמ"ג ורבינו ירוחם מביאים דבריו אבל תמיה לי מה שייך לחלק בין קטן לקטנה בזה דדוקא לענין חצר מחלקינן בש"ס פ"ק דב"מ בין קטן לקטנה משום דחצר דאשה משום ידה אתרבאי דקרא ונתן בידה באשה כתיב אבל לענין קנין חליפין אין טעם כלל לחלק ביניהן ואפשר דבקטן מועיל קנין חליפין כמו שאר קנינים ואינו דומה לחצר כלל ואם בקטן אינו מועיל וכמו שנראה ג"כ מדברי התוספות פ' התקבל (גיטין דף ס"ה ע"א) והר"ן שם וכמ"ש המחבר ג"כ בסי' רמ"ג סי"ט א"כ גם בקטנה אינו מועיל כן נ"ל. ש"ך:

יא **דמים**. עיין בב"ח שדבריו נכונים בפי' דברי הטור ויראה מא"א כו' ע"ש ובתשו' רש"ך ס"ב סי' רי"א. שם:

יב **שלו**. ע' בתשו' רש"ך השייכים לס"ב סי' כ"ז ובתשו' רשד"ם סי' רל"ז ורמ"ג ושמ"א:

יג **שכ"מ**. דג"כ דין ירושה יש לו דבא מאליו בלא מעות ובלא טרחא דנייח נפש. סמ"ע:

יד **שלימות**. פי' ולא אמרינן בזה מקצת שנה ככולה דע"ז אמרו בש"ס דעד שנת עשרים כלפני כ'. שם:

טו **חולקין**. פי' דס"ל דאפילו אם הוא בן עשרים בעינן ג"כ שיהי' חריף כמ"ש נ"י בשם הריטב"א והרא"ה ע"ש. שם:

טז **פחות**. עי' בתשו' רש"ך ס"ב סי' מ"ב:

יז **שאכל**. והא דכת' הרמ"א בס"א ז"ל מיהו כל זמן שחפץ הקטן כו' והלוקח אכל פירות קרקע שלקח א"צ לשלם עמ"ש הסמ"ע שם מה שיש לחלק בזה. ע"ש:

יח **שמין**. יש להסתפק אם דינו כיורד ברשות ונוטל מהשבח שיעור הוצאתו וגם שכר טרחתו כמ"ש בסי' קע"ח ולקמן סי' שע"ה או כיורד שלא ברשות מאחר דאין במכירת קטן כלום. סמ"ע:

יט **אינו יכול למחות**. ז"ל הטור בשם הרמב"ם כיון שלקח המעות ונשתמש הלוקח בקרקע זו לפניו כשהיה בן כ' ולא מיחה נתקיימה ביד הלוקח שהרי רצה בממכרו עכ"ל משמע דתרתי בעינן דלקח ממנו מעות דמי שוויה וגם נשתמש לפניו אחר שהיה גדול ושתק ואפי' בזו י"ח וס"ל דאפ"ה יכול להוציאו וכמ"ש הרמב"ם בשם רבותיו והביאו הטור. שם:

כ **לשלם**. עמ"ש הסמ"ע לחלק בדין זה והש"ך כת' שדבריו דחוקים ע"ש:

כא **פטור**. דבקל נתפתה להיות ערב ואין בו משום תקנת כדי חייו. סמ"ע:

כב **ברמיזה**. פי' שרומז באצבעותיו אבל לא בקפיצת פיו כ"כ הטור בשם הרא"ש ודלא כהרי"ף שכת' דאף בקפיצת פיו הוא מוכר והמחבר סתם ג"כ וכת' ברמיזה משום דגם הרמב"ם ס"ל הכי ועוד שהב"י כת' שאפשר לו' שגם דעת הרי"ף הוא כן. שם:

כג **כלל**. פי' הן מה שמצא מן ההפקר הן מה שאחרים נותנין לידו אין ידו מחשב יד לאמר שזכה במה שבא לידו אבל אחרים המקנין להם ע"י אחר זכייתן זכייה דיש כאן דעת מקנה ודעת הזוכה להם דשניהן בני דעת. שם:

כד **בשבת**. ע"ל סי' ר"ח מ"ש מדינים אלו ע"ש ובא"ח סי' של"ט:

סימן רלו

א **המציקים**. עיין בתשו' מהרי"ט סי' נ"ט ובתשו' רש"ך ס"ב סי' ר"ז ובתשו' ר"ל ן' חביב ס"ס ס' וברשד"ם סי' רע"ה ור"פ ובלחם רב סי' קנ"ד וקס"ד ומעשה חייא סי' י':

ב **בזול**. ואף אם קנהו כדי שויו או ביוקר יותר לא חלקו חז"ל בתקנתן והצריכו להלוקח ליתן להבעלים שליש במעות שנתן להמציק או רביע בקרקע דאל"כ לא אשתמיט בשום דוכתא בש"ס ובפוסקים לתלות הנתינה לבעלים לפי הסך שקנהו מהמציק גם הברירה ביד הבעלים ליקח מה שרוצים יותר אם מעות או קרקע. סמ"ע:

ג **אינו מאמין**. הנ"מ הוא לענין שליש המעות דתלוי במה שנתן להמציק. שם:

ד **להחזירה**. נראה דאף לאחר כמה שנים הרשות ביד הבעלים לסלק ללוקח כיון שקנייתו מתחל' תוך י"ב חדש הי' באיסור. שם:

ה **אחריות**. דאז ודאי במכירה גמורה מכרה ללוקח דודאי לא היה מבקש ממנו המציק לקבל אחריות כמו שלא ביקש ממנו בתחלה קבלת אחריות כשפדה נפשו בקרקע זו שנתן לו. שם:

ו **שטוענים**. דקי"ל טוענין ללוקח וליורש כל מאי דהוה המוכר או אביו מצי למטען אי הוה לפנינו וה"ה אם הוא קיים וטוען כבר קניתיו מהבעלים ע"י שליש שנתתי להם נאמן שהרי יש כאן חזקת ג"ש וטענת לקוח. שם:

ז **שליש**. אם קנאו תוך יב"ח וה"ה דמצי למימר נמי שקנה תחלה מהבעלים ואח"כ מהמציק אלא חדא מינייהו נקט. שם:

ח **יום**. דאז אף אם היה עדיין ביד הראשון והיה טוען נתתי לו השליש נאמן והאי יום א' ל"ד אלא אפי' שעה א' כל שנוכל לו' דפייס באותו זמן להבעל בהשליש אבל אם הלוקח ראשון לא טען כן אנן לא טענינן ליה ואפי' שהה בידו כמה שנים ה"ל חזקה שאין עמה טענה. שם:

ט **עובד כוכבים**. הטעם פשוט דעובד כוכבים ודאי לא חש לפייס הבעלים בהשליש כדי שלא יהא בגזילה בידו. שם:

י **זרוע**. עיין בתשו' רש"ך ס"ז סי' כ' ובתשובת רשד"ם סי' שמ"א:

יא **להוציאה**. כן הוא דעת הרמב"ם אבל הרא"ש בשם ר"ג והטור כת' דיכול להוציאה מיד הלוקח אפי' שהתה ביד העובד כוכבים יותר מיב"ח ונותן להלוקח מה שפרע בשבילו דדוקא בסקריקון ומציקין דהישראל מסור בידן להרגו ופדה הישראל נפשו ונתן לו מעצמו השדה להניחו בזה הוא דאמרו דלאחר יב"ח זכה בו הלוקח משא"כ בזה דאעפ"י שאמת היא שחייב לו מ"מ אין לו עליו אלא דמי חיובו והרי זה בא ליתנם ללוקח ודברי טעם הן ובתראי נינהו ולא ידעתי למה לא הביאן הרמ"א ז"ל עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דכ"פ מהרש"ל פ"ו סי' י"ד עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' מ"ד ובהלכות השניות סי' קכ"ח דף קנ"ח וע' בתשו' שב יעקב חח"מ סי' ט"ז ע"ש:

יב **שמין**. ר"ל דאין צריך להחזיר ללוקח כל הדמים שנתן להעובד כוכבים עבורו אלא מה שהיה צריך הבעל ליתן להעובד כוכבים אם היה יכול להשתדל בזול ממנו ולא יותר ומ"ש דצריך ליתן לו עד כדי דמי הבית היינו אם אין הבעלים יכולין להשתדל בזול יותר עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דזה פשוט בל' הרא"ש אמנם אם כוונת הלוקח היה להציל מיד העובד כוכבים ולהחזיר לנגזל צריך ליתן לו כל מה שהוציא עד כדי דמיו מהרש"ל פ"ו דב"ק סי' י"ד ע"ש עכ"ל:

יג **לבעלים**. אם קנאם וה"ה אם גזלם ממנו כ"כ בס' באר שבע דף ע' ע"א ועיין בתשו' רמ"א סי' קי"ג וע"ל סי' שנ"ו ושס"ח. ש"ך:

יד **נתייאש**. עיין בתשו' הרא"ש פח"ה ריש דף מ"ד מ"ש בזה:

טו **כלום**. ואע"ג דגם זה העובד כוכבים מסתמא מיזל במכירת השדה כיון שבא לידו בעקיפין בחנם מ"מ כיון דנתייאש לא נשאר לו זכות בו משא"כ במציק וסקריקון דאין הוכחה דנתייאש דמחמת יראה שמסור בידו להורגו הוצרך לשתוק מ"ה תקנו שצריך הלוקח ליתן להבעלים שליש כמ"ש בס"א וזה ברור ודלא כע"ש. סמ"ע:

טז **באנס**. עיין בישו"ש מדינים אלו:

יז **כדין**. ר"ל כיון שלא חלט הישראל הקרקע להעובד כוכבים אם לא יפרע לזמן שקבע לו אלא שיהי' לו רשות למוכר ובדיננו בכיוצא בזה אין לו אלא דין שליח אף אם אמר ליה בלשון המועיל דלא הוי אסמכתא וכמ"ש בסי' ע"ג ואף א"ת שבדיניהן אין הדין כן הלא מסיק הב"י בסי' ק"נ בשם הרשב"ץ ז"ל וכיון שמכר זה בטל בדיננו אפילו אם היה קיים בדיניהם אנו מבטלין אותו) והביא ראיה לדבריו ע"ש. סמ"ע:

סימן רלז

א **וקנאו.** עיין בתשובת מהרש"ל ובתשובת משאת בנימין באריכות מדינים אלו ובתשובת רשד"ם סי' רנ"ט ושנ"ב ובתשובת ר"מ אלשיך סי' ס"ז ועיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' קצ"ד באחד ששכר שום דבר מהמלך כגון העפר לעשות ממנו העופרת כו' ע"ש. ש"ך:

ב **המצוי.** משא"כ כשבא לקנות דבר שיכול להשתדל לקנותו גם במקום אחר אף שיהי' לו טרחא בזה וי"ח ס"ל דאף במתנה והפקר נקרא רשע דכיון שזה בא כבר ליקחנו ולקבלו ה"ז השני כנוטל במה שכבר זכה בו הראשון. סמ"ע:

ג **כמציאה.** דניחא ליה לאדם להיות שדותיו זה אצל זה וטוב הוא לכמה ענינים. שם:

ד **בזול.** אבל הרמב"ן בחדושיו פ' חזקת גבי נכסי עובד כוכבים הרי הן כמדבר כת' דאפילו לקח פחות מכדי דמיו הואיל ומכר הוא אין לחלק. ש"ך:

ה **זו.** פירוש לסברא זו האחרונה דס"ל דאפילו במציאה והפקר וכיוצא בזה נקרא רשע מודים דאם זה הבא לזכות או לקנות תחלה הוא עשיר ובא אחר ליטול מלפניו הן דבר הפקר או שאר דברים הנקנין במתנה אינו נקרא רשע בכך כיון דעדיין לא זכה בה לגמרי ויכול להשתדל ענין כזה ממקום אחר אלא שצריך להוציא עליה דמים אין בכך כלום כיון דעשיר הוא אם לא שהוא דבר שאין העשיר יכול להשתדל אפילו בדמים דבזה העשיר שוה לעני וכאשר בארתי דברי הרמ"א כ"כ הר"ן בשם הרמב"ן בהדיא והביאו הב"י ע"ש ודלא כהע"ש שכת' בענין אחר ע"ש. סמ"ע:

ו **ישראל.** פ' ל"מ אם המוכר ישראל שתקנת המוכר הוא בכך דאל"כ יפסיד המוכר דמיד שיבא ישראל א' לקנותו ויפסוק עליו פחות משויו יצטרך המוכר ליתן לו דאין אחר רשאי לקנותו אלא אפילו המוכר עובד כוכבים כ"כ המרדכי ד"מ ע"ש (עיין במהרי"ק שרש קל"ב ולחם רב סי' קמ"ה ופני משה ח"א סי' ל"ט וח"ב סי' קכ"ב והריטב"א בחידושיו מס' קידושין בעובדא דרב גידל הביא משם ר"ת דכל מקום שאמרו חכמים דנקרא רשע מחייבין אותו להחזיר המקח והוא ז"ל חולק עליו וכת' שאע"פ שנקרא רשע אין מחייבין אותו להחזיר כלום מפי רבי נר"ו ע"כ ועיין במהרשד"ם סי' רכ"ה וסי' של"ד. המחזר אחר חזקה לקנותה ובא אחר ונטלה מידו אינו נקרא רשע מהר"א ששון סי' קל"ז ועיין בתשובת מהרי"ט ח"א סי' צ"ה. בני חיי):

ז **יכול.** ולא דמי לשכירות כלים ובתים דלעיל דהתם כולן שוין הן משא"כ בהסברת הלימוד ועיונו אין המלמדים שוין וה"ל כדבר שאינו מצוי. סמ"ע:

סימן רלח

א **שאין.** דזכין לאדם שלא בפניו וכיון דאין כותבין בשטר לשון כאלו הסכים הלוקח בקנין אלא שהמוכר א"ל כך וכך נמצא דאין בו צד טובה להלוקח. סמ"ע:

ב **שמיד.** ז"ל הטור דאל"כ איכא למיחש שמא כת' ליתנו לו בניסן ולא נתנו לו עד תשרי ואזל וזבנא לאחרינא ביני ביני ואזל האי ומפיק לשטרא שזמנו בניסן וטריף שלא כדין מאידך דזבין בתר ניסן אבל אם הקנה לו מיד בקנין תו כדין טריף דהא הוא קנה מתחילה מהשתא וזהו לדעת הרי"ף אבל ר"י פסק דעדיו בחתומיו זכין לו הלכך גם בלא קנין כותבין לו שטר כו' ע"ש וע"ל ס"ס ל"ט. שם:

ג **השדה.** ודלא כהרמב"ם פכ"ד דמלוה דמחלק בין שטר מלוה למכירה אלא כמ"ש הטור דאף בשטר מכר אין כותבין רק בשטר קנין לרב אסי וכ"כ הה"מ שם בשם רש"י והרמב"ן והרשב"א ומפרשים אחרים ושאין טעם ברור לחלק בין מכר להלואה בדין זה ומביאו בבדק הבית ע"ש. ש"ך:

ד **השמות.** כת' הסמ"ע דיש לתמוה למה צריכין להכיר הלוקח בשלמא המוכר מפורש הטעם דחיישינן שיעלה שמו בשם אחר ויחייב לזה שיוציא הלוקח ממנו השדה בשטר מכירה זה אבל כשידעו שם המוכר תו ליכא למיחש למידי ואין בידי ליישב זה דצריכין להכיר שניהן אלא כשגם הלוקח לפני העדים כשמבקשים לכתוב שטר מכירה דאז העדים כותבין ששניהן השלימו וא"כ יהי' הפסד ללוקח דלפעמים לא ניחא ליה דליפוק עליה קלא כו' וא"כ איכא למיחש גם בלוקח שיעלה שמו בשם אחר כו' וע"ש:

ה **המוכר.** כת' המ"מ דקמ"ל בזה דאף אם יאמר הלוקח כתבו לי השטר ויהיה בידכם עד שיבא המוכר ויודה לפניכם שכן הוא או יעשה לי קנין בפניכם על זה אפ"ה אין שומעין לו מפני דמחזי כשקרא כיון דבשעת כתיבה עדיין לא ידעו אם האמת הוא כן. סמ"ע:

ו **בפניו.** ונ"י פ' גט פשוט כת' שהרשב"א והרא"ה חולקין ומביאו ב"י בסי' ל"ט ס"ו וכן הרמ"א הביא שם בס"ד שיש חולקין. ש"ך:

ז **אפילו.** דמ"מ אין המוכר יכול להוציא מעות מיד זה שכתוב בשטר שקנהו כיון דלא נכתב בשטר שהלוקח הסכים על הקנין ואפשר שגם הי"א קמאי ס"ל דאין המוכר יכול להוציא מעות מיד הלוקח בשטר כזה אלא דס"ל דמ"מ לא יכתבוהו שלא לטרוח להלוקח בדינא ודיינא חנם וע"ל סי' ל"ט מדינים אלו. סמ"ע:

סימן רלט

א **אחר**. ואפילו העדים עצמן יכולין לכתוב לו ואין צריך ב"ד וכמ"ש בסי' מ"א ס"ג וע"ש. ש"ך:

ב **שטרות**. ומ"מ אין לאפושי שטרי בחנם דזילי נכסיה כמ"ש הרא"ש בתשובה הביאו הב"י וגם הרמ"א בהג"ה בסי' מ"א. שם:

ג **שני**. ה"ה מזמן שני כשכותבין בו אחרנוהו. שם:

ד **הדרית**. ואע"פ שכותבין בהשטר שטר זה כתבנו דלא לגבות בו כו' והוא ריעותא דמודה שהיה בידו שטר אחר ואבדו ושבא לב"ד שיכתבו לו שטר אחר על קנין הראשון כי נאבד ממנו שטרו הראשון וא"כ שוב לא יאמינו לו כשיאמר שקנאו שנית בזה השטר שהרי השטר מורה שעל שם הראשון נכתב י"ל דחיישינן שיאמר מעולם לא קניתיהו אלא מזמן הזה רק שחששתי שמא יאבד שטרי אמרתי להעדים שיחתמו לי ב' שטרות א' שטר גמור סתם וא' הוא זה ושטר הגמור נאבד מידי ונשאר בידי זה דכתוב ביה דלא למגבי כו' וזמנו של שטר יוכיח שקנהו מהשתא. סמ"ע:

ה **כשרים**. ע"ל סי' מ"ג ס"ט בדברי הטור ובהמחבר סי' ב' דהיינו בדכתב לו דאקני כו' וע"ש בטור מלתא בטעמא. שם:

ו **מכר**. וגם מתנה וכתב הטור ז"ל שאם מכר בניסן וכתב לו בתשרי יש לחוש שקודם זמן תשרי יהי' מעות להמוכר ויחזיר ויקנה הקרקע מהלוקח ויעשה לו שטר מאותו הזמן כו' ולא יטול ממנו השטר שכתב לו שהוא ללא צורך דאע"פ שחזר השטר לא חזרה המכירה או המתנה כחכמים דפליגי ארשב"ג בב"ב דף קס"ט ע"א וכמ"ש בסי' רמ"ג ס"ט (אבל בשט"ח המאוחרין יטול ממנו השטר עצמו ובטל החוב בזה וכשלא יתן לו השטר עצמו כד אירכס ליה יכתוב השובר סתם) כן נ"ל ודלא כמו שדחק הרשב"ם דף קע"א ע"ב גבי שטר מכר דאירכס ליה לכתוב שובר כו' עיין שם דהא גבי שט"ח הוא דקאמר בש"ס בתר הכי דאירכס ליה וכותב לו שובר ולא גבי שטר מכר ע"ש. ש"ך:

סימן רמ

א **היוצאים**. עיין בבעל העיטור דף כ' ע"ב וע"ג ובתשובת מהר"א ששון סי' ק"ה בדין זה ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' קי"א (וע"ש עוד סי' צ"ה וסי' ק"ו ובמהרי"ט צהלון סי' ק"ג ופני משה סי' ס"ד ובמהרי"ט ח"ג סי' ס"ה ועיין בהרמ"ע מפאנו סי' קכ"ט באור הסוגיא בשם הרמב"ם ונ"מ לענין דינא. בני חייא):

ב **שוה.** דאם אין לנו לו' שום טעם למה חזר וכתב לו השני מזמן השני ע"כ צ"ל דבא לבטל זמן הראשון להיות המכירה או הנתינה מהיום או שבזיוף נכתב הראשון וכל הפירות שאכל הלוקח או המקבל משדה זו עד זמן השני צריך לשלם להמוכר או להנותן וממילא להיפך נמי מה שנתן הלוקח או המקבל מס למלך משדה זו מזמן ראשון עד זמן שני צריך המוכר או הנותן להחזיר לו ואם היה בע"ח שהלוה למוכר אחר זמן שטר הראשון וקודם זמן שני יכול לטרוף מלוקח או ממקבל זה אבל אם נוכל לו' שליפות כח הלוקח או המקבל בשום דבר כתב שטר השני שניהן קיימין וכמו שיתבאר. סמ"ע:

ג **אחריות.** פירוש דסתם מתנה אינה באחריות אם לא שכתוב בפירוש בהשטר. שם:

ד **עיקר.** נ"ל דהיינו דוקא לענין פסידא דבעל מצרן כשהשטר מתנה אחרון או לענין פסידא דלקוחות כשהשטר מכר אחרון אבל כשיכול לחזור על המוכר לגבות ממנו אחריות דשדה זו כשהשטר מכר אחרון וטרף מידו בע"ח דמוכר שהלוה לו ביני ביני בזה אם הראה שניהן בב"ד יכול לחזור עליו דהא הוא סביר וקיבל עליה האחריות כן נ"ל פשוט. שם:

ה **התוספת.** והא דלא אמרינן כן בשתי כתובות היוצאות לאשה אחת מבעלה כמ"ש בא"ע ס"ס ק' ע"ש דשאני התם משום דבכתובות דרך העולם כשמוסיפין כותבין ואוסיף לה מדיליה כו' ומדלא כתב לה כן מוכחא מלתא דלא נתכוין להוסיף משא"כ במכר דאין מדרך העולם לכתוב כן מש"ה אף דלא כ"כ אמרינן ביה דלתוספת בא וגובה העיקר מזמן הראשון. שם:

ו **שאכל.** כן הוא ג"כ לשון הרמב"ם אבל הטור כת' ז"ל והמוכר או הנותן נוטל הפירות עד זמן השטר השני ויש נ"מ בינייהו דהטור ס"ל דדוקא הפירות שהן בעין נוטלן המוכר או הנותן אבל מה שכבר אכל הלוקח או המקבל א"צ לשלם והרמב"ם ס"ל דצריך לשלם עכ"ל הסמ"ע ובב"ח לא כ"כ ודבריו תמוהין דהא מבואר בהרא"ש וברמזים להדיא דדעת הרא"ש הוא כמ"ש בטור ועיין בב"ח מ"ש בשם התוספות. ש"ך:

ז **חצי.** דאז ביטל שני את הראשון. סמ"ע:

ח **לדיינים.** מה שקשה בזה על הרי"ף שפסק כאן כשמואל ובעלמא פסק כר"מ בשטרות דס"ל עידי חתימה כרתי והן תרתי דסתרי כמבואר בש"ס פ' מי שהיה נשוי עיין בבעה"ת שער י"ג שהאריך בזה ובהר"ן ס"פ המגרש וכן בחידושי רשב"א עיין שם. ש"ך:

ט **נוטה.** הוא פי' רש"י בענין שודא דדייני וכ"כ הטור וצ"ע על הטור שלא פירש כר"ת דתלי ברצון הדיין דהרי משמע מהרא"ש פח"ה כר"ת וכ"מ מדבריו בפ' הכותב ועיין בד"מ שכת' דהר"ן והנ"י סבירא להו דמותר ליקח שוחד בשודא דדייני ושס"ל כפר"ת

ולענ"ד נראה שהיא שגגה שהרי מבואר להדיא בתוס' דאף לפירוש ר"ת אסור ליקח שוחד אלא ודאי הר"ן ונ"י ס"ל דהוי כמו שוחד וגוזמא קאמרי וכן הוא להדיא בחדושי הרמב"ן ע"ש. שם:

י **מומחה**. וכ"כ ראב"ן וצ"ע בזמן הזה ע"ל סי' ג' וסי' כ"ג ודו"ק. שם:

יא **יודעים**. נראה דגם הנותן או המוכר אינו נאמן לגרוע כח זה מאחר שאין הדבר עוד בידו וכדין שנים שחלוקין על המקח וכל אחד אומר אני לקחתיו ראשונה כמ"ש בסי' רכ"ב. סמ"ע:

יב **העדים**. ז"ל הטור ואם אין עדי הקנין לפנינו ואין עדי השטר זה חתומים על שטר זה שלא יוכל להתברר למי הקנה תחלה דייניו בהו שודא דדייני ואם הן לפנינו והחתומים על זה חתומים ע"ז דייניו ע"פ עדותן ולמי שאומרים שלו הקנה בקנין תחלה לו יתננו ע"ש. שם:

סימן רמא

א **זוכה**. כמבואר בדברי הט"ו מסי' ק"צ והלאה עיין בתשובת רש"ך ס"ב ס"ס י"ג:

ב **מועטת**. דאינו במתנה מרובה לא סמכא דעתיה דהמקבל מעולם שיתן לו זה מתנה מרובה כזו וכ"כ המחבר טעם זה להדיא בסי' ר"ד ס"ח. סמ"ע:

ג **ולעיל**. משמע כמו דהתם לא נקנה המקח מחמת המשכון ה"ה בנותן מתנה והניחו למשכון עליו לא קנה ואע"ג דהעיטור כת' דקנה מ"מ התוספות והריטב"א ושאר כל הפוסקים כתבו דלא קנה וכן עיקר ועיין בר"ן פ' שבועת הדיינים ובנ"י פ"ק דב"מ. ש"ך:

ד **מחל**. עיין בתשובת ראנ"ח ס"ס ע"ז ובתשובת מבי"ט ח"א סי' קי"ג וח"ב סי' כ"ה וסי' צ"ו ושי"ד ועיין בתשו' רש"ך ס"ג סי' קכ"ב וע"ל סי' ר"ב:

ה **שטר**. וכ"כ בעל העיטור דף צ"ג ע"ב ע"ש ודו"ק דל"ת ממוחל לעיל סי' ס"ז ומביא הירושלמי דפליגי בזה ופסק לקולא ולפ"ז הוי ספיקא דדינא והירושלמי הזה הוא ספ"ק דגיטין מחל שטר רבי חנניה ור' מנא חד אמר לא מחל עד דמסר ליה שטרא ע"כ עיין ברשד"ם סי' רל"ה ורע"ח ובתשו' ראנ"ח סי' ע"ז. ש"ך:

ו **פסולים**. גם בצריך קנין הוי דינא הכי כל שאין מכחישין זא"ז וכן הוא בתשובת הרא"ש הביאו הד"מ והרמ"א בהג"ה ר"ס קצ"ה אלא לרבותא כת' א"צ קנין דל"ת כיון דא"צ קנין כלל והוא בא להקנותו הרי גילה דעתו דלא בעי להקנות לו אלא בקנין אלימתא וה"א דדעתו היה דלא יהי' קנין כי אם בעדים כשרים קמ"ל וכן הוא במהרי"ק והביאו בד"מ ע"ש. סמ"ע:

ז **חפץ**. צ"ע על הרמ"א דמחלק בין מעות לחפץ וה"ל לחלק במעות גופן בן הן ביד המקבל בחוב דמהני לשון מחילה ובין הם בידו בתורת פקדון דלא מהני לשון מחילה כיון שהוא בעין ביד המקבל דמש"ה דקדק המחבר וכת' גבי פקדון או נתן לו כו' ואפשר דאורחא דמלתא נקט דאין דרך להפקיד מעות אלא טומנם בקרקע משא"כ בחפץ והיותר נראה דכל דבר שהוא בעין נקרא חפץ אפילו מעות מל' דבר שבלבו חפץ. שם:

ח **לחזור**. וכן הדין בפשרה בטעות ע"ל סי' י"ב וס"ס כ"ה ובסי' ר"ז ועיין ביו"ד סי' קס"ד במשכן שדהו לחבירו וא"ל אם לא אפרע לך תוך ג"ש יהי' שלך דכל הפירות שאכל אחר ג"ש צריך לשלם לו ע"ש. שם:

ט **שיטול**. נ"ל דהכא שייך ל' מחילה לפי שכשיטול מה שירצה בלא רשות יהי' לו תביעה עליו ושפיר מחל ליה התביעה משא"כ כשיש לו חפץ ביד חבירו וחבירו אינו רוצה ליטלו שלא מדעתו וא"כ איך שייך לו' מחול לך ומה תביעה יש לו עליו שימחול לו ועוד אפשר לו' דכאן מיירי שיטול נכסים והנותן עצמו לא ידע מה שיטול הן הממון הן כמה מהמטלטלים וכל זה דלא כהסמ"ע עכ"ל הש"ך (וז"ל הט"ז מה שנטל נטל לפי מ"ש הסמ"ע ס"ס ע"ג דבכ"מ שיש לו רשות להוציא שייך לשון מחילה ניחא ג"כ כאן וא"צ למ"ש הסמ"ע כאן מזה ע"כ):

י **לסיים**. עיין בתשובת ר"י לבית לוי סי' נ"ב:

יא **זה**. וע"ל ס"ז רל"ב ס"ו בטור ע"ש (נראה דקי"ל כי"ח דהא להרמב"ם הוי הדין במי שמקנה לחבירו ד' אמות אג"ק צריך לסיומי אותן ד"א בפירוש כמ"ש המ"מ בזה וכבר פשט המנהג שמקנין אגב ד"א בלי שום סיום באיזה קרקע אלא ע"כ דקי"ל כי"ח שא"צ לסיים. ט"ז):

יב **להחזיר**. עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' נ"ג:

יג **נתבטלה**. עיין בא"ע סי' ל"ח ובהרא"ש פ' י"נ ובא"ע סי' ק"מ ובתשובת הרא"ש ובב"ח שם וצ"ע ועיין בריב"ש סי' שמ"א. ש"ך:

יד **זמן**. ע"ל סי' קי"א סי"ט ועיין בא"א דף צ"ז וצ"ח:

טו **כשירצה**. פירוש אפילו אחר החג דלא גרע מהנותן ע"מ להחזיר והקדיש והחזיר דהוי מתנה כיון דלא אמר ע"מ שתחזירהו לי כמ"ש בסעיף שאח"ז. סמ"ע:

טז **בגיטין**. ונ"ל דהאומר ע"מ להחזיר יכול לתת אף דמיה וכ"פ בתשובת הרא"ש הביאו טור א"ע סי' כ"ח ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' ס"ג שכת' שהריב"ש חולק בזה ועיין בהרא"ש פ' לולב הגזול. ש"ך:

יז **הנותן**. ע"ל ר"ס ר"ז שחילק הרא"ש באם המוכר התנה תנאי שהוא לטובת הלוקח דלא מחשב תנאי כי אם פטומי מילי אם לא שהתנה כן בתחלת המכר די"ל דאדעתא דהכי לקחה וצ"ל דה"נ מיירי בכה"ג בין שהתנה הנותן ע"מ שתתן לי כנגדו כך וכך

או שהתנה המקבל וא"ל תן לי זה ע"מ שאתן לך או אעשה לך כנגדו כך וכך או מיירי שהתנה בתחלת המקח די"ל דאדעתא דהכי דוקא נתן לו המתנה עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' קי"ח:

יח **האומר**. עיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' מ"ב:

יט **מעיקרא**. משום דמיירי במתנת שכ"מ ובשכ"מ קי"ל דאף אם נותן בל' מתנה ה"ל כאלו נתנה בל' ירושה ואין לה הפסק וכמ"ש הט"ו בר"ס רמ"ח ע"ש וא"כ ה"נ לא אמרינן דתצא המתנה מיד בנו זה שביטל התנאי מש"ה הוצרך לכתוב דשאני הכא דנתבטלה המתנה מעיקרא וכאילו לא יצא מיד אביו מעולם וכ"כ בתשובת הרא"ש שם. סמ"ע:

כ **שטורף**. דמ"מ הנותן חוזר על המוכרו לו באחריות דעכשיו טרפוהו מיד המקבל מכח המוכר שמכר להנותן ויאמר לו הנותן להמוכר עכ"פ היה לי הנאה מהמקבל אם היתה נשארת המתנה בידו. שם:

סימן רמב

א **ליתן**. דדוקא באנסוהו למכור אמרינן אגב אונסי וזוזי גמר ומקני אם לא מסר מודעא כמ"ש בסי' ר"ה אבל במתנה כיון דלא מקבל זוזי בגילוי דעת בעלמא דלא ניחא ליה ליתן מבטלינן המתנה והא דנקט כאן מחמת אונס כו' אינו ר"ל דוקא אונס גדול דהכאה ויסורין וכיוצא בהן אלא כל דלא ניחא ליה ונותן ודאי מטעם שום דבר נתן והוא האונסו ליתן ואינו נותן בלב שלם וזהו דמסיק לפיכך המוסר מודעא כו' אע"ג דלא ידעינן באונסיה כו' עכ"ל הסמ"ע וע' בתשו' ר"מ אלשיך סי' ס"ד מדינים אלו:

ב **אחריות**. והא דבסי' ר"ה ס"ג כת' הרמ"א בהג"ה דמתנה שכתוב בה אחריות הוי כמכר צ"ל דהתם איירי שהנותן אומר שבאונס נתנה לו והמקבל טוען שבמכירה באה לידו וגמר והקנה לו בזוזי אלא שכת' לו בל' מתנה משום דינא דב"מ או מטעם דנותן בעין יפה נותן יותר ממוכר וכמ"ש בסי' רי"ד ור"מ. בזה אמרו שאם הדיין רואה שנכתב בשטר המתנה אחריות נכסים אמרינן שודאי מכר היה שאין דרך המתנה לכתוב בה אחריות וכ"כ הט"ו בהדיא בסי' קע"ה סנ"ד ע"ש וכאן איירי שגם המקבל מודה שלא בתורת מכר בא לידו עכ"ל הסמ"ע והב"ח כתב דמיירי דידעינן באונסיה (וכ"כ הסמ"ע בסי' ר"ה) כו' ודבריו צ"ע לדינא. ש"ך:

ג **לכתוב**. פי' ולא אמרינן מאחר שמסר מודעא הרי היה אונס ותו לא מהני הביטול. סמ"ע:

ד **שכ"מ.** היינו תוך ג' ימים לחלייו דינו כבריא לענין זה אבל אחר ג' ימים מקרי נותן מחמת מיתה ודינא אחרינא אית ליה וכמ"ש בסמוך ס"ו וכ"כ הטור בסי' רנ"ג ס"ז ע"ש. שם:

ה **גלויה.** ע' בתשו' רשד"ם סי' ת"ק ובתשו' ר"מ אלשיך סי' צ"ט ובתשו' ן' לב ס"א סי' נ"ט וכת' הסמ"ע הטעם דגלויה כדי שיהא נראה שבעין יפה נתנה:

ו **תתחבאו.** (פרשב"ם הטעם שמא נתנה לאחר כבר ואע"ג דבפרק הספינה דף ע"ז כתבו התו' ד"ה חזרו בשטר כו' דלא ניחא ליה לאינש שיצא עליו קול שנתן קרקעות שלו לאחרים דשמא לא ילוו לו כו' וא"כ מ"ט לא הוי כאן מתנה כבר כת' הב"י בס"ס זה בשם הר"ן דכל שיש טענה למה נתן בסתר לא מקרי מתנה טמירתא והיינו היכא דמסתברא שאותו טעם הוה ליה ושמעצמו בא ואמרו בלי דחייה. והא דלא כלל המחבר וכת' בחד בבא כתבו וחתמו בשוקא לפרש שגם הכתיבה תהי' מפורסמת ואע"ג דבסמוך אמרינן דא"צ שתהא הכתיבה מפורסמת מ"מ עדיף טפי שתהי' מפורסמת ותו דקי"ל עדי מסירה כרתי ויתפרסם בכתיבה לחוד. ט"ז):

ז **והחזיק.** בטור מסיק וכת' דהרא"ש ס"ל דאפי' החזיק במטלטלים מוציאין מידו (ואפילו אם טען המחזיק שבאמת נתנם לו במתנה גמורה וא"ל כתבו בפרהסיא לא מהני כיון דקי"ל במתנה סתם מפקינן מיניה ואפי' אי מחשבת ליה ספיקא כת' הרא"ש דהוי ספיקא דדינא ומפקינן מיניה והטור כתב בשם הרמ"ה דאי תפס ואמר שבמתנה גמורה נתנה לו מהני תפיסה כיון דספיקא הוא אוקי ממונא אחזקתיה עד כאן לשונו משמע מדבריו שהרמ"ה ס"ל דמהני תפיסה בספיקא דדינא וכן הוכחתי בטוב טעם במקום אחר והב"י כת' דהרמ"ה לא מיירי מספיקא דדינא אלא שטוען שבאמת נתנם בפירוש בפרסום אלא שהעדים לא שמעו ובזה נאמן ותמהתי דהא הוי כמיגו במקום עדים ותו דהא כת' הרמ"ה דספיקא הוא כו' משמע דמצד שהוא ספק מהני התפיסה. ט"ז):

ח **לכתוב.** בטור כת' מלתא בטעמא והוא דבכתיבת השטר לא נ"מ דאף אם מצא טופס שטר בשוק שלא נכתב ע"ש מתנה זו יש לו רשות לכתוב בו שם הנותן והמקבל ומחתים עליו עדים והוא כשר וכ"כ הט"ו בסי' מ"ח בשטר הלואה ע"ש. סמ"ע:

ט **מסותרת.** פי' דאין לו' שאין דעתו ליתנו לו אלא לעינים להחניפו ולא בלב שלם דבשעת מיתה ודאי אין כוונתו להחניף. (שם):

י **כמודעא.** לשון הטור ולא אמרינן הרי גילה דעתו במתנה הראשונה שאינו חפץ בהשניה כל שבמתנה שניה עצמה לא ידעינן שום ריעותא לו' דלא ניחא ליה וזהו שמסיק וכתב עלה מי שהיו הדברים מוכיחים כו' ר"ל דוקא בהא דאיכא הוכחה גם במתנה שניה עצמה הוא דאינה מתנה. שם:

יא **מעשה.** עיין בתשו' ראנ"ח סי' ס"ג דף קל"ג:

יב **וכאנוס**. דקדק וכתב כאנוס בכף הדמיון ולא אונס גמור ומש"ה הוצרך גם למודעה מתנה הראשונה והטעם דלא נחשב לאונס גמור מבואר בטור שכתב ע"ז ז"ל ופי' הר"י הלוי דזה לא מקרי אונס גמור דאונסא דאתא מנפשיה הוא דהא אי בעי הוה מצי למיכף ליצריה ולא הוה נושא להיא איתתא ולא מקרי אונס אלא כשבא מעלמא שהוא מוכרח לדבר זה. סמ"ע:

סימן רמג

א **כמותו**. ולא מצי ראובן למימר לאו בע"ד דידי את. סמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

ב **הולך**. אע"ג דבהלואה או פקדון א"י לחזור בו אף בהולך כמ"ש בר"ס קכ"ה שאני התם דהממון שנתן המשלח ליד השליח הוא מחויב ליתנו להמקבל שהרי היה ביד המשלח בהלואה או בפקדון ומש"ה בקל יוצא מרשות המשלח ואמרינן דזכה השליח להמקבל ואין המשלח יכול לחזור בו משא"כ במתנה. שם:

ג **עני**. עיין במהרי"ק שורש קל"ג שכת' דאפשר דהיכא דאיכא טרחא דגופא לא אמרינן דנעשה נדר בעני עיין בתשו' ר"מ אלשיך. סי' קכ"א. ש"ך:

ד **ואפי'**. זה הוספה מדברי המחבר עצמו שכונתו כן וכמ"ש הסמ"ע וכן מורה ל' כמו שנתבאר שכת' המחבר ופשיטא דר"ל כמ"ש בסי' ר"ד ס"ח והתם לאו בעני מיירי אלא בשאר כל אדם לענין מחוסר אמנה עיין בתשו' ראנ"ח סי' ל' וק"ג וק"ח ובתשו' מ"ע סי' ק"ד ובתשו' רמ"א סי' מ"ז וסי' מ"ח שאלה ג' ועיין בהרי"ף ר"פ ד' וה' וביו"ד סי' רנ"ח. שם:

ה **בעני**. כתב במרדכי ספ"ק דב"ב הא דבעני נעשה נדר היינו דוקא כשהיה בידו כשנדר אבל לא היה בידו כשנדר לא חל עליו הנדר עכ"ל וע"ל ס"ס ריי"ב. הגהת סמ"ע:

ו **ברשותו**. אפי' אינו בידו דהזוכה אלא שהוא בביתו או בחצירו דאמרינן דחצר הזוכה זכה להמקבל מיד וא"י לחזור בו כ"כ הסמ"ע וכת' הב"ח דהיינו דוקא לדעת ר"ת אבל לדעת הרמ"ה שהביא הטור בסי' קכ"ה בעינן דוקא ידו ממש ולא רשותו וע' בסי' קכ"ה ס"ו דהרמ"ה ור"ת לא פליגי (ובמ"ש שם בשמו ס"ק כ"א ע"ש). ש"ך:

ז **לא**. (מיהו נ"ל דאפי' אם אינו גם ברשות הנותן כיון דעכ"פ היה כאן קנין מהני כשיבא לרשות הזוכה דאפי' בדשלב"ל מהני אם קדם ותפס כמ"ש בסי' ר"ט ס"ד. ט"ז):

ח **בשטר**. ר"ל אף שהחזיקו בשביל המקבל בהשדה דשוב א"י הנותן לחזור בנתינת גוף השדה ובטור מסיק וכת' ז"ל ואע"פ שהקנה לו השדה ע"י קנין ורצה לו' כדקי"ל סתם קנין לכתיבה עומד וכמ"ש בסי' ל"ט היינו דוקא כל זמן שלא מיחה בעדים אז הרשות

בידם לכתוב שטר על דבר הקנין וא"צ ליטול רשות ע"ז מהמקנה אבל אם חזר המקנה ומיחה בעדים אפי' אם כבר כתבו השטר מחאתו מחאה ואסורים ליתן השטר להמקבל מטעם די"ל לא ניחא לי דליפשו עלי שטרי ויזולו נכסי ובתשו' הרא"ש כת' הטעם משום דהוי קנין דברים וכמ"ש המחבר בס"י. סמ"ע:

ט **שישאו**. עיין בסמ"ע שהאריך בזה וע"ל סי' ר"ז סט"ז ומ"ש שם ועיין בא"ע סי' נ' ובב"ש שם (ועמ"ש הט"ז בזה):

י **ממשעבדי**. כ"כ הטור בשם ר' יונה ומיהו י"ל דאין דברי הרמ"א מוכרחים דע"כ לא קאמר ר' יונה אלא בנותן מתנה באחריות ומוחה בכתיבת השטר אבל במכר אפי' סתמא וגם מוחה בכתיבת השטר גובה אפי' ממשעבדי כו' ע"ש. סמ"ע:

יא **ומיחה**. משמע דאי לא מיחה בשטר אף שלא נכתב עדיין גבי ממשעבדי בעידי קנין וכ"כ המחבר בר"ס ל"ט ועמ"ש שם דאין מכאן סתירה למ"ד דבעידי קנין בהלואה אינו גובה ממשעבדי בלא שטר די"ל שאני מכר דמאן דזבין בפרהסיא זבין משא"כ בהלואה דמאן דיזיף בצינעא יזיף. שם:

יב **עצמו**. הטעם דכל שמזכה להלוקח או להמקבל עצמו יודע בו המזכה שכל כונת המקבל ג"כ על השטר מש"ה אמרינן דגם דעת המזכה הוה לכך משא"כ באחר דאינש אחרינא אינו משגיח כ"כ לשום לבו להיות דעתו בשעת זכיית הקרקע גם על השטר. שם:

יג **קנה**. ומיירי דמודה המקבל דהיה השטר ביד הנותן עד אחרי מותו ואח"כ בא השטר לידו ואין עדים בדבר דאי מיירי באומר שהיה ביד אחר א"כ נשאל את פי האחר באיזה אופן בא לידו ואי איירי ששכח הדבר או שמת א"כ אסור ליתנו לו וכמ"ש בר"ס ס"ה בשכחה ובסעיף שאח"ז במת ואף אם עבר או אירע שנתנו לו כתב הט"ו בסי' ס"ה סט"ז דאינו גובה בהשטר ואי מיירי כאן שבא לידו מיד אחר בלא עדים דאז נאמן במגו א"כ נמי נאמר שבא לידו מרשות ראובן הנותן בלא עדים ונאמן במגו והמחבר קיצר במקום שהיה לו להאריך ולפרש עכ"ל הסמ"ע (ועמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

יד **נותן**. כת' הסמ"ע דמיירי בשטר מתנה דלית ביה קנין דלא זכה בה המקבל עד שיגיע השטר לידו אלא שיש לספק שמא כבר בא ליד המקבל והמקבל הפקידו ביד זה ע"ז קאמר דמכח ספק אין מוציאין הקרקעות מחזקתן ומחזירין השטר ליורשי הנותן כו' עכ"ל והא ליתא דבהדיא מוכח בש"ס ופוסקים דבכה"ג אף באין בו קנין אין מחזירין לא לזה ולא לזה וכמ"ש בסי' ס"ה סעי' ה' ע"ש אלא הדבר פשוט דדין זה הוא מתשו' הרא"ש שבטור דמיירי התם להדיא שהיה ידוע שהנותן הפקידו כגון שהיה קשור אצל

שאר שטרות של הנותן וכה"ג גם מ"ש הסמ"ע דבשטר של קנין אם היה קשור כנ"ל מחזירין לנותן ליתא דהא טעמיה דהרא"ש הוא דמשעת קנין שעבד נפשיה והשטר אינו אלא לראיה וכמ"ש להדיא בכלל ס"ו ס"ג וא"כ מה בכך שהנותן הפקידו וכ"מ להדיא בס"ס ר"נ דאע"ג שידוע שבא מהנותן זכה בו המקבל ע"ש ואפי' את"ל דהא דמחלק בין קשורין לאינן קשורין מיירי שאינו ידוע שהקנה לפני העדים בסתם מ"מ הא בכה"ג כת' הטור בסי' נ"ה דאפי' ידוע שהנותן הפקידו אצלו אין מחזירין לו ועיין בב"ח שם ובס"ס ר"נ אלא ודאי תשובת הרא"ש שהביא הטור כאן והמחבר בסי' ס"ה מיירי דוקא בלא קנין. ש"ך:

טו **לנפשה**. ר"ל כגון ראובן שנתן מתנה לאשתו ולשמעון יחד ונותן המתנה ליד אשתו אמרינן מגו דזכיא לנפשה זכיא נמי לשמעון ועמ"ש בסי' ק"ה בדין מקום שחב לאחרים דאמרינן ג"כ גביה מגו דזכי לנפשיה והיינו דוקא אם חייב לו כ"כ כדי התפיסה שאני הכא דאינו חב לאחריני אלא שאין לה יד ובזה אמרינן כיון שיש לה יד ברשות בעלה לזכות לנפשה זכיא ג"כ לאחרים וק"ל. סמ"ע:

טז **במציאה**. והש"ך השיג ע"ז והאריך להוכיח מסוגית הש"ס דאין לחלק בכך אלא דגם במציאה יש יד לקטן כזה שנותנים לו צרור וזרקו כו' והא דתנן מציאת חש"ו יש בו מפני דרכי שלום היינו בקטן שהוא פחות מצרור וזרקו כו' ע"ש באורך:

יז **לעצמו**. פי' אפי' כשאחרים מקנין לו דדוקא בקטן ובחרש דמעשיהן קיימין במטלטלין וכמ"ש הט"ו בסי' רל"ה הוא דזוכין לעצמן כשאחרים מקנין אותן משא"כ בשוטה וכן הוא להדיא בהרמב"ם והטור והמ"מ והב"י ודלא כע"ש שלא חילק כן. סמ"ע:

יח **זוכה**. היינו כשאחרים מקנין ליה כדין קטן. שם:

יט **לאחרים**. היינו במילי דאורייתא משא"כ בשיתופי מבואות דרבנן כן הוא בש"ס גיטין פרק התקבל וכ"כ הר"ן שם וכן נתבאר בא"ח סי' שס"ו ס"י ע"ש. ש"ך:

כ **לעיל**. עמ"ש שם בס"ק ב':

כא **אמות**. כת' הש"ך דהריטב"א בפ"ק דב"מ כת' בשם יש מהראשונים דד"א אינן קונות רק במציאה ולא במתנה וכ"כ הה"מ פי"ז מהל' גזילה בשם יש ראשונים וכן נראה לכאורה מדברי התו' פ"ק דב"מ דף י' ע"א ד"ה ד' אמות ואע"פ שהרא"ש והריטב"א שם כתבו דבירושלמי גיטין פרק הזורק מוכח דה"ה במתנה מ"מ י"ל כיון דבש"ס דילן קאמר טעמא דלא ליתי לאנצויי משמע דוקא במציאה ולא במתנה וגם הרמ"א כת' בר"ס ר' הך

דינא בשם י"א וכמ"ש שם מיהו כתבו התו' שם ובפ' אלו נערות דבגניבה לא תקנו רבנן ד"א אלא במציאה דלא ליתי לאנצויי ובגט משום עגונא כו' ע"ש שהאריך בזה:

כב **אב**. דין זה צל"ע דהנ"י כ"כ דקטנה שיש לה אב אין לה יד כדאמרינן פ' התקבל ושכ"כ הרי"ף וכבר נודע המחלוקת בין הפוסקים שרש"י והתו' ובעל המאור והעיטור והרא"ש חולקין על הרי"ף שם וס"ל דאף קטנה שיש לה אב יש לה יד והמחבר בעצמו הביא סברת החולקים אלו בא"ע סי' קמ"א ס"ד ועוד נ"ל דאף הנ"י לא קאי אלא אגט אבל לא לענין מציאה ומתנה ואף דילפינן מציאה מגט היינו לענין חצר דהוי כידה אבל להך מילתא לא שייך למילף דהא דקטנה אינה מקבלת גיטה כשיש לה אב לאו משום גריעותא דקטנה עצמה אלא כיון דאיתקש יציא' להויה וזכה רחמנא לאב לקדש את בתו קטנה מדכתיב את בתי נתתי וגו' אלמא יד שלה לא חשיב' כלום לענין קדושין וגט במקום יד דאביה ועקרה רחמנ' ליד דילה ויהבה לאבי' אבל אה"נ דאית יד לקטנה דהא באין לה אב יש לה יד ומקבלת את גיטה וא"כ דוקא בגיטין שייך למימר הכי אבל אם נתן לה שום אדם איזה דבר במתנ' אין סברא לומר דלא זכתה במתנ' כיון שיש לה אב וא"כ כיון דאית לה יד אית לה נמי חצר ודוק עיין בתוס' רי"ד בקידושין דף מ"ד ע"א ובריטב"א שם. ש"ך:

כג **באויר**. עד"ר שם הארכתי ליתן טעם למה הוסיף הט"ו לכתוב שחזר בו בעודו באויר הבית הא אי לאו כמונח דמי יכול לחזור בו אף אחר שיצא מביתו וגם בש"ס ובהרא"ש והר"ן ליתא עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דהב"י בבד"ה באמת כתב דה"ה אף אחר שיצא מביתו וכ"כ הב"ח אלא שהטור רבותא אשמועינן דבהפקר מוציאין מידו אפי' חזר בו בעודו באויר הבית ע"ש עכ"ל (וכ"כ הט"ז ע"ש):

כד **קמא**. תימא דהיינו דוקא לדעת הרא"ש וטור דלא מהני תפיסה בבעיא דלא איפשט' אבל המחבר שפסק כהרמב"ם דבספיק' דדינ' מהני תפיסה וכמ"ש בסי' ר"ב ס"ג ובסי' רמ"ח סי"א וסי' שמ"ו ושפ"ח וש"צ וכמה דוכתי א"כ ה"ה הכא זכה בעה"ב ודוחק לומר דהכא מיירי שלא תפס הבעה"ב דמלישנ' דמוקמינן בחזקת מרא קמא לא משמע כן גם בבד"ה כתב להדי' דאפילו הוא ביד בעה"ב מוציאין מידו ונותנין לנותן דבחזקת מרא קמא מוקמינן לה ולא הזכיר שום חולק בדבר וצ"ע עכ"ל הש"ך (גם הט"ז הקשה ממ"ש בסי' רע"ה ס"ט דאם בא אחר והחזיק בה זכה האחרון והא ק"ו הוא דכאן הוא מטלטלין והשני זכה בהן בחזקה ותפיסה אפ"ה מוציאין ממנו כיון שהראשון יש לו זכות מחמת בעיא דלא איפשט' כ"ש התם דבקרקע לא שייך תפיסה ואפ"ה זכה האחרון ע"כ והרב הגאון ח"צ ז"ל בהגהותיו שם כתב וז"ל ונלע"ד שנעלם מהש"ך דברי הנ"י שהביא הב"י ס"ס זה דמתנ' לעולם לא נפקא מרשות הנותן עד דאתי

לרשות מקבל ע"כ וא"כ ל"ד לשאר ספיקות שבש"ס וגם קושית הט"ז נ"ל לתרץ דאדרבא היא הנותנת כיון דבקרקע לא שייך תפיסה דהארץ לעולם עומדת הרי היא כמות שהיתה וכמ"ש הרא"ש בפח"ה אבל במטלטלין דשייך בהו תפיסה חזקת ספק מהני כיון שאין שם מרא קמא ודוק עכ"ל):

סימן רמד

א **כגט**. דין גט בזה נתבאר בא"ע סי' ק"כ גם בסי' קמ"א:

ב **לשלשה**. לרבותא נקט ג' דאפילו ג' שהן כב"ד אפ"ה אינו ממסר מילי על ידן סמ"ע:

ג **בעצמם**. פירש הסמ"ע דאז שינו מדברי הנותן שאמר להן שיאמרו לעדים שיחתמו ועיין בב"ח וצ"ע (עמ"ש הט"ז בזה ע"ש):

ד **לשנים**. הא דנקט ברישא אמר לג' ובסיפא אמר לב' משום דבא"ל כתבו וחתמו סגי ליה בשנים ובריש' דאמר להם אמרו לאחרים נקט רבות' דאפילו לג' שהן ב"ד לא ממסרי הדברים כו' וא"ת מאי לשון וכן אם אמר לב' הא כ"ש הוא מדין קמא וי"ל דה"א דדוקא בריש' דלא נתן להן כח לכתוב אלא לאמר לאחרים בזה הוא דלא מהני משום דמקרי מילי משא"כ בצוה להן לכתוב וליתן דה"ל בעלי דבר ה"א דיכולין להעמיד שלוחין במקומן קמ"ל עכ"ל הסמ"ע (ועיין מ"ש הט"ז בזה):

סימן רמה

א **נתתי**. עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ש"נ:

ב **ואפילו**. ובא"ע ס"ס נ"א נעלם מהב"י דין ודעה זו ובחנם השיג שם בתשובת רשב"ץ ע"ש ובב"י כאן ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קל"ג ש"ך:

ג **אומרים**. בסי' קנ"ז ס"כ כתב הטור בשם הרמ"ה שני הדעות ע"ש ועיין בתשובת ן' לב ס"ד דף ס' ובתשו' הגאון ח"צ ז"ל סי' נ"ז:

ד **חדשים**. דבשעת כתיבת תנאים ראשונים אינו רוצה שום צד משניהן לשעבד נפשו או להקנות בקנין מעכשיו בכל מאי דפסקו דירא כל אחד מהן שמא יתחרט אחד מהצדדים מאיזה סיבה ויחזרו השידוכין ומש"ה אינו מקבל עליו אלא בקנין אתן דאינו חל ולא נתחייב לקיים דברי התנאים רק מכח הקנס שקיבלו עלייהו ולכן המנהג דאין גובין מהחוזר אלא הקנס בלבד ואע"ג דקיבל בקנין ופסק אנפשו ליתן כל הנדן אלא ודאי ה"ט דקנין אתן הוא משא"כ בשעת חופה דשוב אינן מסופקין שמא יחזרו מש"ה רגילין לעשות תנאים חדשים ומתחייבין עכשיו בשעבוד גמור ובקנין מעכשיו דמועיל וא"ש נמי הא דאפילו בלא תנאים חדשים יתחייב אבי הבת או הבן ליתן מזונות ודירה ושאר דברים שקיבל עליו מכח הקנס שקבל עליו בשעת השידוכין ולפי מ"ש נ"ל דה"ט דכל

מה שפסקו בשעת שידוכין לא הוי אלא בקנין אתן ואינו מחויב לקיים כי אם מכח הקנס וזהו אסמכת' אלא שחז"ל אמרו דלית ביה משום אסמכת' מפני הבושת וזה אינו שייך כי אם בשלא קיימו איזה דבר שקבלו עליהן שזמנו קודם הנישואין משא"כ הדברים שחל חיובן לאחר הנישואין דכבר עבר הבושת דהרי כבר כנסה ומכח קנס אין לחייבו דאסמכת' הוא ומ"מ מחייבין אותו לכתיבת תנאים חדשים דאם אז לא ירצה לקבל עליו עדיין בכלל בושת הוא ונראה דמטעמ' דכתיבנ' המנהג הוא שלא להחרים העובר בשידוכין אע"ג שקיבל בחרם ובקנס עליו וגם כותבין בתנאים הקנס לא יפטור החרם דכיון דהצדדים אינן מקבלין בפירוש בחרם שלא יחזרו בהן אלא קונין בקנין על מה שכתוב בהתנאים ועיקר הקנין הוא קנין אתן ומה"ט גם החרם לא חל עד שיקבלו אותו בפירוש או שהצבור גוזרין דבר בחרם סמ"ע:

ה **נתונה**. דלשון זה לאו ל' הבטחה הוא שיתננה לו לאחר זמן אלא נתנה לו מעכשיו. שם:

ו **הנותן**. כתב הסמ"ע דמיירי שהמקבל רוצה במתנה זו אלא שאומר האמת שלא נתן לו וקאמר דא"צ קנין אחר אלא זכה בהשדה בהודאת הנותן ושוב אינו יכול לחזור בו אבל אם המקבל אינו רוצה המתנה פשיטא דאינו זוכה בה בע"כ כמ"ש בס"ס רל"ה ובסי' רמ"א עכ"ל (ועיין בט"ז מ"ש בזה ע"ש):

ז **במעמד**. פירוש אם נוכל לומר שלא היה במעמד והיינו כל שלא אמר בפירוש שהיה במעמד דאל"כ פשיטא הא אפילו באביו ג"כ דינא הכי כל שלא היה במעמד עכ"ל הסמ"ע (ונ"ל דקמ"ל אע"פ שאמר ששמע מאביו שלא קיבל אותה מתנה אפ"ה אמרי' שמא לא ידע גם הוא ממה שזיכה לו ע"י אחר. ט"ז):

ח **היסת**. כתב הסמ"ע דהיינו כשטוען הבע"ח ברי לי שמתנה היא בידך אבל אם טוען ספק אין עליו אלא חרם סתם כ"כ ב"י לדעת המ"מ (ועמ"ש הט"ז בביאור דברי הטור בזה ע"ש) עיין בתשובת רשד"ם סי' ס"ד ורע"ח ובתשובות מבי"ט ח"ב סי' שי"ד:

ט **בכך**. דמאחר שכבר זכה ראובן בה באחד מהקנינים אינו יוצא מתחת ידו עד שיחזור ויקננה הנותן באחד מן הקנינים. סמ"ע:

י **שותק**. בטור כתב דבשכ"מ אם שתק המקבל בתחלה בשעה שאמר ליתנו לו ה"ל כאילו שתק בשעה שבא לידו דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי וכ"כ הרי"ף והרא"ש והמחבר העתיק דברי הרמב"ם והרמב"ם לא כתב זה כ"כ הסמ"ע. והש"ך כתב דבפ"ט מה' זכיה דין י"ג וי"ד כ"כ להדיא ועיין בתשוב' רש"ך ס"ב סי' קכ"ב ובתשובת מ"ע סי' ע"ב ובתשובת ר"י לבית לוי סי' נ"ד:

יא **ממנה**. ונפטר המקבל מחובו ולא מצי הבע"ח לומר מהפקירא קא זכינא וחובי במקומו עומד כ"כ הנ"י פ' י"נ ובד"מ הביאו (וכתב הט"ז דנ"ל דה"ה במלוה ע"פ הדין כן כיון שאין לו לשלם רק מזה אין בידו להפקירו ולהזיק בידים לחבירו ויש הוכחה לזה ממאי דקי"ל דאין אדם נאמן לומר על מה שתחת ידו שהוא של אחרים כמ"ש בסי' צ"ט ואי יכול להפקירו יהא נאמן במגו דהיה מפקירו עכשיו שיוכלו אותן אחרים לזכות בו אלא ע"כ דאין לו כח להפקירו עכ"ל):

יב **אפשי**. משמע דהרמ"א פירש דאיני רוצה בה אינו כאומר אי אפשי בה עכ"ל הסמ"ע ואינו מוכרח ובודאי דס"ל דשוין הן ולישנא דהרא"ש נקט. ש"ך:

יג **חזרו**. ול"ד לשאר ספיקא דממונא דקי"ל דמאחר שתפס האחד אין השני יכול לחזור ולהוציאו מידו וכמ"ש ג"כ המחבר בר"ס קל"ט בדין ארבא כו' שאני הכא דידוע הוא מי בעליו הראשונים ואה"נ דלאחר שחזרו ותפסו בעלים הראשונים מיד זה שקדם וזכה שוב אין שום אדם יכול להוציא מידם ואפילו אם אותו שקדם וזכה הוציאו מהן אין מניחין אותו בידו עכ"ל הסמ"ע (והט"ז השיג עליו וכתב דדבריו תמוהין והקושיא מההיא דריש קל"ט יישב באופן אחר ע"ש):

יד **וי"א**. עיין בש"ך שהשיג ע"ז ודעתו שאין כאן שום מחלוקת ושנעלם מהמחבר דברי הרמב"ם פ"ט מהלכות זכיה ולא ניחא ליה בישובו של הסמ"ע ע"ש (והט"ז כתב דנ"ל דהאי י"א מקומו בס"י אחר שכתב אלא הרי הוא הפקר וכל הקודם זכה בה וע"ז קאי האי י"א):

סימן רמו

א **אומדים**. ואם אחד כתב כל נכסיו לאחר אחר מיתה מפני שלא היה לו זרע ואח"כ זכה לזרע עיין בתשובת מהר"מ מלובלין סי' ק"ח (דאזלינן בתר אומדנא ובס' כנה"ג כתב דלבו מגמגם בזה. בני חיי ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קכ"ד ובתשובת רשד"ם סי' רנ"ג ורצ"ט ובתשובת ראנ"ח סי' ל"א. ש"ך:

ב **מתנה גלויה**. לאפוקי טמירתא כמ"ש הט"ו בר"ס רמ"ב. סמ"ע:

ג **שהוא**. כתב הסמ"ע דהאי כ"ש ממש קאמר דבר מועט לכ"ע דאינו דומה לשכ"מ הנותן כל נכסיו דאם עמד חוזר ואם שייר אינו חוזר דפליגי ביה כמ"ש הט"ו בסי' ר"נ ס"ד די"א דבעינן שיור כדי פרנסתו לכל מר כדאית ליה הכא שאני וכמ"ש שם עכ"ל הסמ"ע (והט"ז הוכיח בראיה דאין חילוק ביניהן כלל דגם הכא בעינן כדי פרנסתו ודלא כהסמ"ע ע"ש) (אין אנו הולכין אחר אומד הדעת אלא כשאירע מה שלא גילה על דעתו אבל כשהדבר לא נשתנ' אין לנו לפרש דבריו מהרי"ט ח"א סי' כ"ז ועיין בתשובת ד"ר סי' קכ"ט ק"ל וקל"א. מי שנתן לשמעון שכירות הבית להתפרנס בשביל שהיה עני ולא פירש שבשביל כך נתן לו אע"פ שהעשיר מתנתו מתנה המבי"ט ח"ג סי' ק"פ וע"ש סי' ע"ט ובח"ב סי' ו' ובמהריב"ל ח"ב סי' מ"ה ולחם רב סי' ר"ה בני חיי):

ד **בבריא**. והר"ן נסתפק בבריא ששמע שמת בנו ונתן מתנה לאחרים במהיום ולאחר מיתה אי מקרי שביק נפשיה כיון שא"י למוכרם כל ימי חייו עכ"ל הסמ"ע כ"כ הב"י משמו אבל באמת בר"ן ליתא לספק אלא כ"כ בפשיטות כיון דלא שביק נפשיה לא שביק לבריה וזכה בנו ועיין בתשובת מהר"מ מלובלין שם. ש"ך:

ה **לברוח**. הב"י כתב דאפילו הי"א דפליגי בסעיף הקודם וס"ל שדוקא בשכ"מ אמרו מודה בהא דזה דומה לשכ"מ כיון שהיה צריך לברוח וכ' הסמ"ע דזה אינו מוכרח דאדרבה מדברי הרמ"ה שהביא הטור משמע ומוכח דמאן דפליג בבריא ששמע שמת פליג נמי בהאי וכ"כ הב"ח (בתשובת כנה"ג העלה דאף שעבר זמן רב בין השמועה שמת הבן לכתיבה אזלינן בתר אומדנא עוד כתיב שם דלאו דוקא ששמע שמת בנו אלא ה"ה בשאר יורשים עוד כת' דהך ברייתא ע"כ כשאין לו בנים אחרים מיירי דאי יש לו בנים אחרים ואעפ"כ כ' נכסיו לאחרים הא ודאי פשיטא דמתנתו קיימת דבטלה האומדנא ואי מיירי דיש לו בנים אחרים ולא כ' לאחרים אלא חלק המגיע לבן ששמע שמת הא נמי פשיטא שמתנתו בטילה וכיון שראינו שלא כ' לאחרים אלא חלק אותו הבן וכ' עוד דאפילו במקדיש נכסיו דין זה אמור וששוב ראה בב"ח סי' ר"כ ס"ד שכ' דבמקדיש נכסיו הוי בעיא דלא איפשט' דומיא דש"מ שהקדיש נכסיו ע"כ. בני חיי):

ו **הכות**'. כ' הסמ"ע דלדעת הרי"ף והרמב"ם דוקא בכות' דינא הכי דכיון דכ' לו אמרינן דדעתו היה להחשיבו שיצא עליו קול בשטר שמינהו על כל נכסיו מש"ה אינו אלא אפטרופס אבל בשכ"מ שאמר כל נכסי לפלוני בני מתנה גמורה היא וחלקו בזה כדי לתרץ שלא יסתרו אהדדי דיני הש"ס בזה וכמ"ש הב"י אבל הרשב"ם והרא"ש והטור וסייעתם לא חלקו בין כתיבה לאמירה וכדי לתרץ הקושיא המה מחלקין בין נתן לו בלשון מתנה או אם נתן לו בלשון ירושה ובזה תבין דברי המחבר והרמ"א שכ' וי"א דדוקא בל' מתנה כו' דמ"ד הא לא אמר הא ובע"ש כ' וז"ל וי"א דוקא בל' מתנה אבל שכ"מ שכ' בלשון ירושה קנה דכתי' והיה ביום הנחילו את בניו ש"מ שיש רשות להאב להנחיל לאחד מבניו כל אשר לו כו' ולא דק דהאי נתינת טעם אין לו ענין לכאן דהא גם בלשון מתנה הרשות ביד כל אדם ליתן כל אשר לו אפילו לאחרים כ"ש לבניו אלא הטעם הוא דבל' מתנה דוקא י"ל דכונתו לאפטרופס דג"כ מתנה מקרי משא"כ בלשון ירושה עכ"ל והש"ך הסכים לדעת הע"ש וכתב דלשונו הוא לשון הרשב"ם דף ק"ל ע"א ע"ש ובתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ד:

ז **בעריסה**. ואפילו אם שאר אחיו הן גדולים והן כאן דאיכא תרתי לריעות' דבן גדול א"צ לאפטרופוס וגם זה הקטן אינו ראוי לאפוטרופס אפ"ה לא חלקו חז"ל כ"כ הב"י וד"מ בשם הפוסקים ולא כהרז"ה. סמ"ע:

ח **זכה**. דאם לאפוטרופס נתכוון למה לא מינהו גם על כל שהוא הזה. שם:

ט **ראיה**. שהוא המוני' שהרי הנכסים בחזקת יורשים בשוה הן. שם:

י **לבת**. כ' הסמ"ע דהיינו דוקא כשכתב או נתן לה בלשון מתנה אבל בלשון ירושה ליכא למ"ד דזכתה הבת בין הבנים כיון דאינה בת ירושה במקום שיש בנים ומשנה וש"ס בהדיא הוא וכתבו הט"ו בר"ס רפ"א ע"ש ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' י"ב וי"ג:

יא **שאר**. פירוש כשהן שוין מצד ירושתן כגון אח בין האחין וכיוצא בהן שהן שווין לא אמרינן בהן שכונתו היה שלא להקנות לזה שנתן לו בל' מתנה אלא לעשותו אפוטרופוס. סמ"ע:

יב **וי"א**. ס"ל דגם בבת אמרינן שהיה כונתו להעמידה אפוטרופוס על בניו ולא להעביר כל אשר לו מבניו ונראה דה"ה דס"ל דגם באח בין האחין דלא קנה האח מיהו אינו מוכרח כ"כ ועד"ר וע"ל סי' רנ"ג ס"ז שם:

יג **וייפה**. כתב הסמ"ע דצ"ע למה כ' המחבר זה לבבא בפ"ע ה"ל לכתבו בס"ס ד' על מ"ש שם דאם הקנה לו בקנין כו' קנה די"א דצריך ליפות כחו בקנין ושי"א דאפ"ה לא קנה וגם בטור סעיף ו' כתבו אהדדי בשם ר"י כו' ע"ש ובפרישה הוכיח דס"ל לרבינו יונה דכמו דכשכתב לו נכסי נתונין לך אפילו ביפוי כח דלא מהני לומר שלא עשאו אפוטרופס אלא קנהו קנין גמור כן לא מהני ליה שום קנין אבל מלשון המחבר מוכח דמחלק בינייהו דבק"ס גם רבינו יונה מודה דקנהו ודוקא בקנין דשטר כ' דלא מהני ומש"ה סתם בס"ד וכ' דבקנין קנה וכאן כ' פלוגתא בקנין ויפוי כח ואינו ר"ל דכ' לו וגם עשה לו ק"ס וגם ייפה כחו אלא קנין דהכא ר"ל קנין דשטר כתיבה וצ"ע דאין טעם נכון לחלק ביניהן דהא גם בק"ס בעינן יפוי כח משום דאין קנין לאחר מיתה וכמ"ש הט"ו בסי' ר"נ ע"ש עכ"ל וכ' הש"ך דדבריו נכונים ודלא כהמחבר:

יד **לבניו**. פירוש לכל בניו יחד וזה אינו אלא אפטרופוס וז"ל הטור ל"מ אם כתב החצי לאחר תחלה והשאר לבנו דהוי אפטרופוס דבשעה שכ' לבנו הוה כל נכסיו אלא אפי' כ' לבנו ולאחר בבת אחת חשבינן ליה כותב כל נכסיו לבנו כיון דלא שייר כלום בנכסים אחר מתנת בנו. סמ"ע:

טו **מתנה**. לשון הטור מדה"ל למכתב כל נכסי לבני ולפלוני ולא כ"כ והקדים לבנו במתנתו ה"ל כנותן לבנו המקצת תחלה ואח"כ השאר לאחר. שם:

טז **סי' ק"ז**. שם כ' המחבר דאע"פ שקנו מידו דבריא או שכ"מ להיות כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופוס על יורשיו בין שהיו יורשיו בניו ממנה או מאשה אחרת או אחיו או שאר יורשים עכ"ל ור"ל כגון בני אחין או למטה מהן וכ"כ נ"י פ' י"נ דאין חילוק

בין יורש ליורש ודלא כמ"ש הרא"ש בתשובה הביאו הטור בא"ע שם דאם אין לו יורשין אלא בין אחין לא אמרינן דעשאה אפוטרופוס ע"ש. שם (ועיין בתשובת מהרי"ט ח"א סי' קי"ט ובהרמ"ע מפאנו סי' נ"ח הר"ש יונה סי' מ"ג ובתשובת רש"ך ח"א סי' ס"א וח"ב סי' קס"א ס"א וח"ג סי' כ"ד ופני משה ח"א סי' ל"ה וסי' פ"ב ולחם רב סי' קצ"ה בני חיי):

יז **נתבאר**. בטור כ' כאן סתם אבדה כתובתה ובא"ע שם נתבאר בהגהת רמ"א דדוקא כתובתה ולא נדונייתה והטעם דאבדה הכתובה דאמרינן כיון דשמעה מבעלה שחלק כל אשר לו לבניו ולא נתן לה אלא קרקע כ"ש ולא מחתה לו' מאין אגבה כתובתי ודאי מחלה הכתובה מדאחשבה ליתן לה קצת חלק בין בניו וע"ש דמסיק דמ"מ מה שקונה בעלה אח"כ או שמת אחד מבניו היא גובה כתובתה מהן. סמ"ע:

יח **מוקדם**. פירוש מוקדם למתנה זו ואע"פ שהוא מאוחר לזמן הכתובה ובטור סתם וכתב בזה דאבדה כתובתה ושם בא"ע כתב וה"מ בכותב לאשתו ארוסה או גרושה דלא שייך לומר דלעשותה אפוטרופוס נתכוון וה"ה אם כ' לה בשאר לישני המועילין כנ"ל דא"א לפרשן דלאפטרופוס נתכוון. שם:

יט **להבריח**. עיין במהרי"ק שורש כ"ב ובתשובת מיי' דס' קנין סי' כ"ה ובתשו' הרשב"א סי' אלף ע' דהאריכו בדין שטר הברחה ואם עדים נאמנים לו' הברחה היה. שם:

כ **פירות**. ל' הטור בשם הרמב"ם הוא הפירות שאכל והמחבר לא כתב שאכל ומשמע מלשונו דאפילו הן עדיין בידו בעין א"צ להחזירן כיון שכבר תלשן והחזיק בהן וע"ל סי' ס"ו וסי' רל"ב. שם:

כא **אכול**. ע"ל סי' שס"ג ס"י בהג"ה שניה וצ"ע ועיין במהרש"ל פ"ח דב"ק סי' ס"ח ועיין בת"ה בשם מהרי"ח ומייתי שם ראיה מקרע כסותי שלא א"ל ע"מ לפטור ע"ש וצ"ע דהתם גופא אי לא אתא לידיה בתורת שמירה פטור אע"ג דלא אמר ע"מ לפטור וכדאיתא בש"ס ופוסקים לקמן ס"ס ש"א ע"ש וצ"ע. ש"ך:

כב **לחתנו**. עיין בב"י סי' קכ"ח מחו' ב' מדינים אלו במי שפרנס ליתום על שלחנו ועיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' ע' ובתשובת מ"ע סי' פ"ט ובתשובת ן' ל"ב ס"א כלל י"ב סי' ע"ה דף צ"ו וצ"ז וע"ש עוד דף קמ"ה וכ' מהרש"ל שם דאם קרא לאורח הסועד אצל בעה"ב אחר בחנם פטור האורח בשבועת היסת שדעתו היה לאכול בחנם ע"ש. שם:

כג **אשתו**. עיין ביו"ד סי' רנ"ג דיש מחלקין בין אם בעלה הלך למדה"י או שנשאר עמה כאן וע"ל סי' ר"צ סכ"ה:

סימן רמז

א **ולבנות.** קא משמע לן בזה דגם בנות בכלל בניהן בפרט כיון דבמתנה הוא דבר הראוי לנקבות לחוד אמרינן דלבנותיו כוון לשלחו ול"מ כששניהן אינן נשואים או שהבנים נשואים והבנות אינן נשואות דיתנו לבנות הראוי לנקבות כיון דצרכי בנות על אביהן המשלח הוא אלא אפי' אם הבנות נשואות והבנים אינם נשואים אפ"ה אמרינן דדעתו היה ליתנו להבנות כדי לחבבן על בעליהן אבל אם שניהן נשואין ודאי כלותיו קודמין דצרכיהן על בניו בעליהן משא"כ צרכי בנותיו דיש להן אנשים שיעשו להן צרכיהן וכמ"ש בסעיף שאח"ז בשלח שיתנו לביתו וכ"ש בשלח שיתנו לבניו עכ"ל הסמ"ע ובב"ח השיג עליו כיון דמפרש שיתנו לבניו ודאי דאין כלותיו בכלל כיון דמיעט אותן ולקמן ס"ב שאני דקאמר לבני ביתו כו'. ש"ך:

ב **הזכרים.** ודוקא בזה ס"ל הכי משום דלשון בני משמע טפי לזכרים מלנקבות משא"כ בסמוך בשלח ואמר שיתנו לביתו דשם יתנוהו לשניהן ביחד וכ"כ הטור בהדיא ע"ש. סמ"ע:

ג **לדידה.** היינו בסתם אבל בס"א דמפרש לבניו אע"ג דאית ליה איתתא חולקין הבנים והבנות כ"כ הב"ח וע"ש. ש"ך:

ד **לבדו.** דדוקא בברי' שאמר יתנו לבני הבנות בכלל כדי לחבבן על בעליהן כשהן נשואות או שיקפצו עליהן לנשאן כשאינן נשואות אבל שכ"מ אין דרכו להעביר נחלה כדי לחבב בנותיו על בעליהן ואפילו אם אינן נשואות מ"מ כיון דלאחר מיתתו צריכין ליתן להם עישור נכסים אין דרכו להעביר נחלה יותר מזה וכן מבואר בתשובת הרא"ש והביאה הטור וכתבו התוס' וא"ת א"כ למה הוצרך לומר שיתנו לבניו הא בלא אמירתו נמי בנו יורשו ולא בנותיו וי"ל דאמרינן שהוצרך לאמרו מפני שידע שכבר נתן נכסיו בצוואת שכ"מ לאחרים ובא בציווי זה לחזור בו. סמ"ע:

ה **הבן.** פי' אם היו לו שני בנים ומת אחד מהן והניח בן לא אמרינן מדאמר לבני בל' רבים דכוונתו היה ג"כ על בן הבן ואע"ג דבני בנים קרוין בנים מ"מ בלשון בני אדם אינו כן אלא אמרינן דכוונתו היה על בן הא' הנשאר לבדו חי. שם:

ו **אבר ברא.** עפ"ר שם פירשתי לשון הב"י ונלמד ממנו דאם בשעה שהיה בריא אמר כן והיו לו בנות ובן הבן אזי הבנות יטלו הראוי לבנותיו ואי בשעה שהיה שכ"מ אמר כן אז הכל לבן הבן כדין אם היו לו בן ובת. שם (עיין בתשובת שבות יעקב ח"א סי' קס"ט):

ז **בשאר.** כגון שאמר הלוו לפלוני ולבני פלוני וכן בכל תנאי כ"כ הנ"י. שם:

סימן רמח

א **ואחריו**. וה"ה אם אמר נכסי לך ואם תמות לפלוני כ"כ הטור בשם ר' יונה ועיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' ו' וסי' קמ"ז ק"נ קס"א קס"ה וקפ"ב ובשאלות השניות סי' רכ"ג ורכ"ד וח"ב סי' קצ"ו רס"ד ש"ט ושכ"ב ובתשובת ר"מ אלשיך סי' י"ח וסי' נ"ח:

ב **הקדישה**. פי' והראשון ראוי ליורשו ואע"ג דשכ"מ יכול לחזור ממתנתו שנתן כבר וליתנה לאחר שאני הכא דלא חזר מהראשון שהרי עדיין בדעתו שיהיה לו כל ימי חייו אלא שלאחר מותו יהיה להאחר או להקדש וכיון דניח' ליה שיזכה בהן בחייו תו אין לירושה הפסק וכל זה מירי באופן דלא נוכל לומר דלאפוטרופוס נתכוין כגון ששייר מקצת או שאמר בפירוש למתנה גמורה או בא' משאר דרכים שנתבארו בסימן רמ"ו. סמ"ע:

ג **ליורש**. עיין בתשובת מ"ע סי' נ':

ד **בערכאות**. פי' ובערכאותיהן לא אמרו ירושה אין לה הפסק ועיין מ"ש בס"ס שמ"ט בהג"ה דל"ת מזה. סמ"ע:

ה **הבריא**. דקדק וכתב מתנה דבל' ירושה אין הבריא יכול ליתן. שם:

ו **ששייר**. וה"ה בשכ"מ אם אמר מהיום וכ"כ הרמ"א בס"ז בהג"ה שכן עיקר ועי' בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ש"ט. ש"ך:

ז **ופירש**. עי' בתשובת ן' לב ס"א דף מ"ד וס"ב סי' ל"ה ובתשוב' רש"ך ס"ג סי' י"ב וי"ג ובתשובת רמ"א סי' צ"ב ובתשו' רשד"ם סי' רל"ב ושכ"ה:

ח **ואמר**. או שאמר כצ"ל וכך הוא מבואר בב"י וק"ל. ש"ך:

ט **ראשון**. ז"ל הטור שלא זיכה לשלישי אלא מכח שני וכיון שלא בא ליד השני א"א לשלישי לזכות בו שהרי כל זמן שהוא ביד הראשון הכל שלו גוף ופרי שהרי יכול למוכרה כו' ע"ש ועיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' שי"ט ובתשו' ר"מ אלשיך סי' פ"ט וסי' צ' וקי"ד:

י **אסור**. כדי שיקויים דברי הנותן דרצונו היה שיבא ליד השני אחרי מיתתו דהראשון. סמ"ע:

יא **עצה**. (ובראוי ליורשו המשיא עצה למכור צדיק גמור מקרי שיעצו להחזיר הירושה בדין התורה מהרי"ט צהלון סי' פ"ו בני חיי):

יב **למת**. פי' הנ"י שזרקן על המת יותר מהצריך לו דליכא בו צד מצוה וממיל' יש בו עבירה וכמ"ש הט"ו בסי' שמ"ט דעובר בבל תשחית ומרבה עליו רימה ומנוולו וה"א דאין מעשה הראשון בזה קיימין קמ"ל. סמ"ע:

יג **כלום**. ואם הוציא השכ"מ הדבר מתחת ידו כגון שנתנו לשליש מתנתו קיימת דקונה מיד כן מוכח מדברי הב"י בס"ס קכ"ה ע"ש ש"ך:

יד **יקדם**. רשב"ם מפרש זה מלתא בטעמו דהנותן באחריך לפלוני כונתו דמיד שהראשון א"צ לנכסיו הללו יזכה בהן השני אחריו והיינו משעה שמתחיל הראשון להיות גוסס אבל סתם אדם הנותן ממונו מחמת מיתה כונתו שלא יצא הממון מתחת ידו להמקבל עד שתגמור מיתתו נמצ' דחל קנין אחריך לפ' בשעה שהראשון גוסס קודם שחל המתנה דהראשון להמקבל ממנו דהיינו אחר יציאת נשמתו וק"ל. סמ"ע:

טו **מגבים**. דאין הב"ד עושין איסור להגבות מהגוף דהא אסור למכור אותן לשנות דעת הנותן אבל נראה פשוט דאם הלוה עצמו הגבהו למלוה שלו בחובו או לאשתו בכתובתה מה שעשה עשוי דלא גרע מאם עבר ומכר ואין לו' בזה דשומא הדרא ואין למלוה עליו אלא שעבוד דהא אם הגבהו הלוה ברצונו נתבאר בסי' ק"ג דלא הדרא. שם:

טז **כלום**. קמ"ל בזה דלאחר מיתתו אפי' הפירות אינו גובה מנכסים אלו משא"כ בחייו וכמ"ש לפני זה. שם:

יז **מוציא**. הטעם דהא אין להראשון בהנכסים אלא הפירות כל ימי חייו והגוף מהיום להשני ואין כח ביד הראשון למכור לאחרים מה שאין לעצמו זכות בו דהיינו הגוף. שם:

יח **חולקין**. פי' דס"ל דאפי' בכה"ג אמרינן דירושה אין לה הפסק כיון דעכ"פ זכה בפירות כל ימי חייו זכה גם בגוף אבל ג"כ מודים דאין כח ביד הראשון למוכרו באם אמר מהיום לפלוני. שם:

יט **שני**. דהא השני זכה בהגוף מהיום בעודו בחיים דלא נתן להראשון מהיום אלא הפירות. שם:

כ **זרעה**. וה"ה זרע זרעה לדורות דכל האומר ליורשי דעתו על היורש המוקדם שראוי ליורשו מן הדין וכיון דבשעת אמירה והנתינה היה לו בן או בת דעתו היה עליהן ועל כל יוצאי חלציהן שאז מוקדמין אפי' לאביו של הנותן וכ"ש קודם אחיו ובני אחיו וכיון דקי"ל דאחריך לאו כאומר מעכשיו אם מתה הבת ולא הניחה שום א' מיוצאי חלציה ה"ל שאר קרובים כאחרים כיון שלא היה דעת הנותן עליהן וה"ל כאומר נכסי לפלוני ואחריו לפלוני ומת השני בחיי הראשון דנשארו הנכסים ביד יורשי ראשון ואם בשעת האמירה והנתינה לא היה לו בן או בת רק אח אותו האח עם יוצאי חלציו דינם כדין הבת עם יוצאי חלציה דלעולם אמרינן דמה שאמר ואחריו ליורשי דעתו למי שהיה באותה שעה ראוי ליורשו ויוצאי חלציו ובזה נסתלקה תמיהת הב"י ע"ש. שם:

כא **במקומה**. והבעל ג"כ יורש אותה נ"ל ודלא כסמ"ע וע"ל סעי' ט'. ש"ך:

כב **מחיים**. בטור כתוב דאם היה להבת בעל הוא קודם ליורשה משאר קרוביה ואפי' מבניה כיון דאמר מעכשיו וזכתה בו מחיים והבעל יורש את אשתו אפי' קודם לבניה ואביה. סמ"ע:

כג **ליורשיך**. עיין בסמ"ע שהאריך בביאור דין זה וכת' שהוא נגד הש"ס וא"א ליישבו לפי הגירסא בעובדא דסבתא כו' והניח דברי הרמ"א בצ"ע ע"ש:

כד **לשופרא**. וסיים שם וא"כ ה"ל כשאר שופרי דשטרי שכותבין שיהא לו רשות למכרו ולמשכן ולעשות בו כל חפצו עכ"ל ור"ל והרי הוא של זה שנתנו לו ויכול למכור וליתן לכתחלה להגבות לב"ח ככל שאר קנינים שלו. סמ"ע:

כה **שמעון**. ואע"ג דבשעה שנתן שמעון ללוי כל זכות שיש לו בה עדיין לא באה המתנה ליד שמעון מ"מ כיון דראובן כת' בל' מתנה לשמעון במעכשיו אם יעבור לוי והרי עבר ה"ל כאלו בא ליד שמעון בשעה שנתנו ללוי טור בשם הרא"ש ע"ש סי"ג. שם:

כו **לאשה**. ע' בדברי הט"ו בא"ע ר"ס צ"א ובב"ש שם ובתשו' רש"ך ס"ב סי' קל"ה:

כז **בפירוש**. זהו ל' הרמב"ם ולדידיה מהני כשא"ל כן בפי' אבל להרא"ש והטור דס"ל דהרוצה ליתן לבתו ושלא יהא להבעל ממנו אפי' הפירות צריך לפרש שגם לבתו אינו נותנו לכל דבר כי אם לדבר פלוני וכמ"ש בי"ד סי' רכ"ב ובא"ע סי' פ"ה צ"ל דה"נ ה"ל כאלו אמר להאשה עד"ז מיהו י"ל דוק' התם דנותן לבתו להיות לה עולמית צריך להתנות כן אם רוצה שלא יהא לבעלה אפי' הפירות משא"כ הכא דלא נתן לה לעולמית שהרי א"ל ואחריך לפלוני. סמ"ע:

כח **ליורשיה**. כן הוא ברמב"ם ועיין במ"מ שם וכן משמע מהמחבר דאל"כ תיקשי מ"ש הרמ"א בהג"ה ולפ"ז לשון בחיי אם אביה אינו מובן לי וצ"ל בחיי אמה ואין בידי להגיה כל הספרים ודוק עכ"ל הש"ך ועיין בתשובת שב יעקב חח"מ סי' י"ז מ"ש בזה ע"ש:

כט **יורש**. והוא קודם אפי' לזרעה כנ"ל. סמ"ע:

ל **וכיוצא**. פי' כגון שאר מיני סחורות כי בל' מטלטלין מסתמא אינו משמע אלא מאני תשמישו עד שיפרש כל מטלטלי טור בשם הרמ"ה. שם:

לא **הכל**. חוץ מס"ת וכמ"ש בסי"ב ובתשובת מבי"ט פסק דאף שאר ספרים לא הוי בכלל לשון מטלטלים והוכיח כן מלשון הטור וק"ל. ש"ך:

לב **המטלטלים**. ואע"ג דבעלמ' אמרינן עבדים הוקשו לקרקעות שאני במתנה דהולכין אחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם בכלל מטלטלין הן כיון דניידי. סמ"ע:

לג **התחתונה**. דאין דרך בני אדם לטלטלה לאחר שהוקבעה במקומה ואף בשעה שרוצה לנקרה מנקרה במקומה משא"כ רחיים העליונה דבשעה שבא לנקרה ולתקנה צריך לטלטלה וללוקחה ממקומה. שם:

לד **נכסי**. שכל דבר שרגילין ומותר למכור כשצריכין למעות בכלל נכסי הוא ע' בתשו' מהרי"ט סי' ל"ג ובמבי"ט ח"א סי' צ"א וח"ב סי' ק"ה ורפ"ח ובתשו' מ"ע ס"ס קי"ג:

לה **ספרים**. ע' בתשו' רמ"א סי' ג' ובתשובת רשד"ם סי' ר"ג:

לו **תפסו**. ע"ל סי' ר"נ ס"ג בהג"ה וסי' ש"נ ס"ב וס"ז בהג"ה ועמש"ל סי' כ"ה:

לז **קנה**. דברי המחבר תמוהין דכיון דשייר ליורשיו ה' זהובים לא הוי מתנת שכ"מ כדלקמן סי' ר"נ ס"ד וא"כ לא קנה דבעי כתיבה ומסירה וכן הביא בב"י ס"ס ס"ו תשו' הרשב"א וז"ל הקנאת שטר איתא במתנת שכ"מ באמירה בעלמ' והוא דהוי מתנה בכולהו נכסי עכ"ל ותשובת הרשב"א בטור קאי אלעלמא היכ' דלא שייר ע"ש והיה אפשר ליישב לפי מ"ש הסמ"ע בסי' ר"נ סי"ב בהג"ה וצ"ע וע"ש סי"ז בהג"ה. ש"ך:

לח **בריא**. עמ"ש לעיל סי' ס"ו ס"ג דיש חולקין ע"ז. שם:

לט **כתב**. כלומר כיון דלא כתב ליה דבאמירה לחוד מהני באג"ק וכמ"ש בסי' ס"ו וכן צריך לפרש ל' תשובת הרא"ש שבטור אבל לדינ' העליתי לשם דבעינן כתיבה ומסירה וע"ש עכ"ל הש"ך (עיין בתשו' שבות יעקב ח"א סי' קע"א במי שצוה מחמת מיתה שכל בגדיו ומלבושיו יתנו לפלוני קרובו כו' ע"ש):

מ **היורשים**. ולא אמרינן דהוי הפקר דודאי לא היה דעת הנותן להפקירן אלא שסילק היורשים מהם אדעתא דהכי שיקנה חבירו ומאחר דלא קנאם נשארו בחזקתן וזכו בהן היורשים כ"כ הטור בשם תשו' הרא"ש. סמ"ע:

סימן רמט

א **מועטת**. אבל מרובה לא והיינו דוק' בעשיר אבל בעני אין חילוק דאפי' במרובה זכה נמי מתורת נדר וכמ"ש בסי' קכ"ה ס"ה ובסי' ר"ד ורמ"ג ע"ש וע' בתשו' רשד"ם סי' צ"ד ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קכ"ב:

ב **מתנה**. אם לא שיש לו ג"כ צד הנאה מהעובד כוכבים דה"ל כמכירה. סמ"ע:

ג **חורין**. דהעבד עצמו בכלל נכסי אדונו הוא והרי מתנתו וידו באין לו כאחד. שם:

ד **חסידות**. דדרך בני אדם להיות להוט אחר הממון בסוברם להחיות נפשם ונפש ביתם וקאמר דאדרב' שונא מתנות יחיה כי הלהוט אחר מתנות צריך להחניף הבריות ואינו מוכיחן על מעשיהם הרעים שרואה בהן עכ"ל הסמ"ע:

סימן רנ

א **דמי.** פי' אם קרקעות הן הרי הוא כאלו כתב ליה בכתב שדי נתונה לך ומסר לו השטר ואם מטלטלין הן דאינן נקנין בשטר הרי הן כמסורין ליד המקבל מתנה ומה"ט יכול להקנות נמי שט"ח לאחרים דדבורו נחשב כאלו כתב קנה לך איהו ושעבודיה ומסר הכתב להמקבל וכמ"ש בסי' רמ"ח. סמ"ע:

ב **דמיד.** פי' ואין שייך לומר בזה דדבריו יהיו ככתובין דאף אם הן ככתובין הרי לא נתן בחייו כלום וקודם הנתינה כבר נפלו הנכסים לפני היורשים. שם:

ג **בטלה.** אפילו הגיע לידו המתנה קודם שעמד כן משמע לקמן ס"ד בהג"ה וכן מוכח בט"ו לעיל ס"ס קכ"ה וכן מוכח בטור וברמב"ם פ"ט מהל' זכייה שהבאתי ס"ס רנ"א ולפ"ז צ"ל דמ"ש הרשב"א בתשובת ר' בצלאל סי' ט"ו דהך דרב הונא ס"פ ג"פ דשכ"מ שהקדיש מיירי שמסר המתנה ליד ההקדש כו' ר"ל שמסרה להקדש שתהיה המתנה חלה מהיום או כיון דבעי' דלא אפשיט' היא בשכ"מ שהקדיש לא היה יכול לחזור ולהוציא מספק וע"ש עיין בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' פ"ג דף קל"ט. ש"ך:

ד **התנה.** דלא תקנו חז"ל שיהיו דבריו ככתובים וכמסורים אלא לענין שאם ימות וכדי שלא תטרוף דעתו עליו מה שאין כן בענין זה דהתנה דאף אם יעמוד לא יהיה יכול לחזור בו אם לא שעשה קנין גמור על זה בפי' דאז ה"ל ככל מתנות בריא דעלמא. סמ"ע:

ה **חוזר.** נראה דהוא הדין אם היה לו חוב אצל אחד ומחל לו חובו בכלל צוואתו ומתנתו בכולי אע"ג דמחילה א"צ קנין מ"מ אם עמד חוזר דלא עדיפ' מחילה דהחוב מקנין בשאר דברים. שם:

ו **רוצה.** ע"ל סי' רנ"ג ס"ה ובהג"ה שם ועיין בתשובת ר"מ אלשיך ס"ס ק"מ:

ז **החולקין.** והן הרא"ש והטור והמרדכי הסכים עמהן וכן בריב"ש סי' מ"ח שאלה ג' ע"ש ס"ק י' וכ"פ הר"י הלוי כמש"ל סי' רנ"ה ועיין מ"ש בי"ד סי' רנ"ט ס"ה ס"ק י"ד וצ"ע בתשו' רמ"א עי' בתשו' מהרי"ט סי' ל"ט וסי' ס"ז עכ"ל הש"ך וכתב הסמ"ע דהרא"ש מביא ראיה לזה ממה דאמרו חז"ל דאף דנתן שכ"מ כל נכסיו שהן ידועין לנו אנו חוששין דיש לו יותר וצריך קנין ואם עשה קנין א"י לחזור בו וכמ"ש הט"ו בס"י אלמא דמאחר שקנה בקנין אין מוציאין מיד הזוכה אף שהוא ספק אם יש לו יותר ה"נ כל אמירת גבוה להקדש או לעניים וכן בהפקר דמפקירו גם לעניים הרי הוא כמסור לידם בפועל דעדיף הוא מקנין וא"י לחזור מספק דלמא לא היה גומר בדעתו להקדישו בכל ענין והמחבר ומור"ם דפסקו כאן דלא כהרא"ש ובס"י פסקו בנתן כל נכסיו כו' דאם קנו מידו א"י לחזור ע"כ ס"ל דאין הדינים דומין זה לזה. עכ"ל:

ח **לחזור**. פירש הסמ"ע דבעודו שכ"מ אחר שהקדישו יכול לחזור מההקדש להוציאו לחולין וליתנו לחבירו כדין שכ"מ שבידו לחזור מזה לזה ואם מת אח"כ מחזיקו האחרון ועיין בתשובת רשד"ם סי' רע"ג וסי' שצ"ז ותל"א ובס' א"א דף צ"ט ע"א:

ט **בקנין**. ע"ל סי' רנ"ג סי"ח וס"כ:

י **תפיסה**. וכ"כ הט"ו בס"ס קכ"ה ע"ש וצ"ע דפתח במסירה וסיים בתפיסה והנה כלל הדברי' הוא שיש ב' מיני מסירות סתם מסירה היינו שנתנו לידו כדי לזכות בו בתורת קנין אבל לא שיקחנו מיד לביתו ויש מסירה שנותן החפץ לידו שיקחנו לביתו ויזכה בו מיד זיכוי גמור להיות לו לחלוטין וכשנותן מתנה במקצת מהני מסירה סתם דהא מתנה במקצת מתנת בריא היא ולא שייך לחזור ממנה ולתתה לאחר אלא שצריכה קנין ולהכי כשמסרו לידו הרי איכא קנין דמה לי קנין חליפין מה לי קנין משיכה או מסירה אבל במתנת שכ"מ בכולה אין סתם מסירה מועלת כלום דלא עדיף מקנו מיניה דקי"ל דאפ"ה יכול לחזור בו אבל אם מסרו לידו בתורת זיכוי גמור כנ"ל בכה"ג ודאי א"י לחזור בו וליתנו לאחר אם לא שעמד מחליו דחוזר בו ליקחנו לנפשו וגדולה מזו כתב הטור בשם הרמ"ה בס"ס קכ"ה דאפילו אם מסר שכ"מ לאחר ואמר ליה הולך זה לפלוני א"י לחזור בו וליתנו לאחר אפילו עדיין לא הגיע ליד המקבל אם לא שעמד דאמרינן דאדעתא דהכי ודאי לא נתן וכ"פ בש"ע שם ומ"ש דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי לאו למימרא שהן כמסירה גמורה לשם זכיה שהרי יכול לחזור בו וליתנו לאחר אלא כמסרו לידו לשם משיכה ולשם קנין הוי ולענין שאם מת קנה למפרע ובזה דברי הרמ"א מבוארים דבא לומר דל"ד קאמר שמתנה במקצת צריכה קנין סודר דה"ה אם מסרו לידו כדי לקנות ע"י כך נמי קנין הוי אבל במתנת שכ"מ בכולה דלא מהני בה קנין מסירה כזו נמי לא מהני ואפילו תפס המקבל והוליכה לביתו אין תפיסתו כלום אא"כ שהשכ"מ מסרו לידו לתורת זכיה גמורה שיזכה בה מיד ובכה"ג איירי נמי בס"ס קכ"ה ודוק. סמ"ע:

יא **שהוא**. ואף דאזלינן בזה בתר אומדן דעתו דאין אדם נותן שלו לאחרים והוא יבקש על הפתחים מ"מ לפעמי' משתכר בכ"ש עד שיהיה לו ממנו כדי פרנסתו וכמ"ש חז"ל בשני אחין שהן חלוקין בכל שהוא ונמצא ביד אחד הון רב דאמרינן שמא מעיסתו קימץ כמ"ש הט"ו בסי' ס"ב ע"ש. שם (עמ"ש בסי' רמ"ו ס"ק ג' עיין שם):

יב **פרנסתו**. והא דלא כתב הרמ"א ופרנסת אנשי ביתו ג"כ כמ"ש הרא"ש נראה דה"ט דס"ל דגם הרא"ש לא כ"כ אלא במשייר קרקע דאז בודאי א"י הוא לבדו לחרוש ולזרוע ולקצור ולדוש ולהוביר ושאר מלאכת עבודת פרך דגידולי קרקע וצריכין בני ביתו לעוזרו

ומ"ה הדין נותן דצריך שיהא בה שיור גם כדי פרנסתן משא"כ בעסקו בשאר רווחים ומהן איירי הרמ"א. שם:

יג **נשתתק**. עיין בתשובת ן' לב ס"ג סי' ל"ו ובתשובת רש"ך ס"ב סי' קי"ח:

יד **השיב**. ושואלין אותו על פירות קיץ אם רוצה אותן בחורף וכן איפכא וצריך לכוין בהן הן כו' ג"פ כמ"ש בא"ע שם. סמ"ע:

טו **גוסס**. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קמ"ו דף קנ"ט ע"א ובתשובת ן' לב ס"ב סי' פ"א וס"ג סי' י"ט:

טז **באמירה**. הטעם דכל שלא פירש מחמת מיתה אמרינן מסתמא דלאו מחמת מיתה נתן דא"כ היה נותן כל נכסיו משא"כ כשפירש דבריו בהדיא או שמתאונן על מיתתו דאז מתנת המקצת דינה כמתנת שכ"מ בכולה. סמ"ע:

יז **בשיירא**. כתב הטור בשם הרא"ש דאין טעם להמפרש בים ויוצא בשיירא ונותנין מתנה במקצת לומר דיהיו חשובים כמצוה מחמת מיתה לחזור במתנתן אם חזרו דדוקא לענין גט השוו אותן למסוכן ויוצא בקולר דאם אמר כתבו גט לאשתי אע"ג דלא אמר תנו נותנין לה הגט משום דבהילי וטרידי מחמת דרכם שלפניהם ולא גמרו דבריה' אבל לענין זה למה יחשב כוותייהו הלא דעתם לחזור עכ"ל בקיצור והנ"י פ' מי שמת כתב בשם רבינו יונה משום דהרבה מהן הולכין להשתקע שם ומ"ה יהבי דמספקי אם ישתקעו שם לפיכך כשלא נשתקעו וחזרו חוזרין במתנתן אפילו נתנו במקצת ובקנין כדין המצוה מחמת מיתה ע"כ (וכ"כ בתשובת רש"ך ס"ג סי' קס"ה וז"ל דאפילו להרי"ף והרמב"ם דאמרינן בהני ארבעה דין מצוה מחמת מיתה יש להן דוקא שמתו באותו דרך דהיינו ביוצא בשיירא ומפרש בים שלא הגיעו אל מחוז חפצם כו' וגם אפילו לרבוותא הנ"ל אין להן דין מצוה מחמת מיתה אלא היכא שבאותה שעה שמפרש בים ויוצא בשיירא צוה מה שצוה דומיא דיוצא בקולר או מסוכן אבל אם מה שצוה היה קצת ימים קודם שפירש בים אין בזה דין מצוה מחמת מיתה אלא דין מתנת בריא וכל שלא קנו מידו אין בדבריו כלום עכ"ל):

יח **במה דברים אמורים**. כתב הסמ"ע הא דחזר המחבר וכתב דין זה כאן וכבר כתבו בס"ז הוא מפני ב' דברים שנתחדשו בו הא' ללמדנו דאם אמר בפי' שנתן המקצת במתנת שכ"מ ה"ל כאלו אמר בפירוש שנתנו מחמת מיתה והשני כדי לכתוב אהאי דינא הא דמסיק וכן אם מפרש שנותן הכל מעכשיו כו' עיין בתשובת רשד"ם סי' רס"ה ושי"ג ובתשובת רמ"א ר"ס מ"ח:

יט **בריא**. עיין בתשובת דברי ריבות סי' ת"ד מ"ש בזה:

כ **וי"א**. פי' דהמחבר אייר כששמענו מפי השכ"מ שצוה במעכשיו ובא הרמ"א להוסיף דאף דלא שמענו כן מפיו אלא שנמצא כ"כ בהצוואה הבא לפנינו ולא אמרינן דט"ס הוא

ומעצמו כ"כ הסופר ודעת השכ"מ היה להקנות דוקא אם ימות וכדרך סתם צוואת שכ"מ ולאפוקי ממ"ש הב"י והביאו בד"מ וכתב וז"ל ואם כתוב בהצוואה דנותן לו במתנת בריא יש לו דין מתנת בריא והוא פשוט לדעתי ולא כתבתי כן רק שראיתי תשובת הרב בעל ב"י שכתב דקנה בכה"ג משום דתלינן בט"ס ואני השבתי לו בזה ובאו דברי שנינו לפני מהר"מ מפאדווה ז"ל והסכים לדברי דלא קנה כמו שמבוארים הראיות בתשובות הנכתבים ע"ז וע"ל סי' רנ"ג עוד מזה עכ"ל ד"מ סמ"ע:

כא **מוחזק**. כן הוא לשון הש"ס ובטור כתב שהרמב"ם פירש שיהא מוחזק בעדים שאין לו יותר ור"י כתב שא"צ עדים אלא בחזקה בעלמא סגי ומסתימ' דברי המחבר משמע דס"ל כפי' ר"י ועוד דא"כ ה"ל זו ואצ"ל זו במ"ש לפני זה דבאומר כל נכסי שהן אלו סגי וק"ל. שם:

כב **אפי'**. פי' וכ"ש בקנין במיפה את כחו ואפ"ה אם עמד חוזר. ש"ך:

כג **על**. צ"ל כל הראשונים וה"פ ואם הפסיק כו' דמתחלה נתן מתנה לאחד ולא היה דעתו ליתן עוד מתנות לאחרי' ומ"ה הפסיק ואח"כ נמלך ליתן גם לאחרים הוה דינא הכי כל הראשונים יש להן דין מתנת שכ"מ במקצת שהרי הפסיק ביניהן לנתינה שנתן להאחרון ואז הוה מתנתייהו מתנה במקצת חוץ מהאחרון וכ"כ בטור ע"ש. סמ"ע:

כד **בשטר**. פי' ולא אמרינן אלימא מלתא דשטרי ולא תהוי חזרתו דהשני גלוי דעת שחזר גם מהראשון ודקדק וכתב בשטר א' דאלו בשני שטרות לא הוי חזרה להשני כיון שיש לו שטר בפ"ע וכן מוכח בנ"י ע"ש. שם:

כה **לאחרים**. ז"ל נ"י שם דכשנתנו לאחרים סוף סוף גילה דעתו דכל נכסיו בעי למיתן ומ"ה קנה הראשון המקצת בלא קנין כיון שמתחלה היה מתנת שכ"מ בכולה אבל אם שייר אותו מקצת לעצמו הא גלי דעתיה דלאו במתנת שכ"מ יהיב לראשון אלא במתנת בריא וא"כ בלא קנין להראשון אי אפשר עכ"ל. שם:

כו **קונה**. נראה דאף אם לא הפסיק (כצ"ל וכן הוא בפרישה ע"ש) בין נתינת הראשון להשני אפ"ה קנה הראשון כיון שנתנו לו בקנין ולא מחשב כמתנת שכ"מ בכולה דחוזר אף אם קנו מידו דכיון דאמר בלשון מותר להשני מחשב מתנת הראשון כמתנת שכ"מ במקצת עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דהב"ח חולק עליו והדין עמו:

כז **קנין**. ר"ל וכ"ש בקנין במיפה כחו דאי בקנין גרידא מיגרע גרע דאין קנין לאחר מיתה וזה מבואר במ"מ הביאו הב"י. ש"ך:

כח **במקצת**. כאן שייך הג"ה אם פי' כו' כ"כ הסמ"ע והש"ך ע"ש ועיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' ו' ובס' א"א דף צ"ט ע"ב:

כט **לחזור**. הטעם דאנן סהדי דלא נתן אלא בסברו שימות בודאי ואם ידע שלא ימות לא היה נותנו כ"כ הסמ"ע ועיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' ק"מ ובתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ד:

ל **דינו**. פי' לענין זה דאם כתב ומסר וזיכה וקנו מידו תו לא מצי הדר ביה וע"ז כתבו הטור ג"כ ע"ש אבל לענין שאר דברים כבר נתבאר בס"ז שהן מחולקין סמ"ע:

לא **אפילו**. הטעם דזה לא רצה ליתן כי אם בק"ס או בשטר או בא' משאר דרכי הקנאות גילה בדעתו שאינו סומך במתנתו אתקנת חז"ל שתקנו דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי אלא שרצה שיהיו כשאר קנינים מ"ה לא מהני אא"כ כתב או אמר שהקנין שקונה או השטר שכותב עם הצוואה לא בא לגרוע אלא לתוספת עשאו דאז קנה כ"כ הסמ"ע ועי' בתשו' רמ"א סי' מ"ח וברשד"ם סי' שי"ז:

לב **מקנה**. עיין בסמ"ע שהאריך בביאור דברי הרמ"א בהג"ה זו והגיה בדבריו והב"ח השיג על הסמ"ע בזה ויישב דברי הרמ"א ע"ש:

לג **וא"צ**. ז"ל הריב"ש דמאי מקנה לו דנאמר דלא כוון להקנות אלא בשטר או בקנין. סמ"ע:

לד **נתונה**. דהוא א' מהקנינים שקונין בו מתנת בריא ובשטר כזה אין לומר דכשבא ליד המקבל מחיים דזכה בו דכיון דגילה דעתו בהאי שטרא דרוצה להקנותו בקנין דמתנת בריא איך נאמר דבנתינת השטר קנין לידו יקנהו ובפרישה כתבתי דהרא"ש והטור ס"ל דאפילו אם קנו מיניה בק"ס על המתנה אם אח"כ אמר להן ליתן להמקבל המתנה עם הכתב וכתבו ונתנו לו מחיים ולא כתבו הקנין בשטר דקנה המקבל עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דמדברי הב"ח מוכח כדעת המחבר לדינא וכך פי' הריב"ש בתשו' סי' קס"ח ומביאו ב"י סל"א וכן עיקר עכ"ל:

לה **כתב**. פי' דלא א"ל בע"פ שדה לפלוני אלא כתב בכתיבת ידו שדה זו לפלוני כתיבתו היא במקום אמירת צוואתו וקנה ולא אמרינן דהוה גילוי דעת שמבקש להקנותו בקנין מתנת בריא אלא כשכתב בשטר שדי קנויה לך או נתונה לך דמשמע דבכתיבה זו מקנהו לו אבל זה שכתב בכתב ידו שדי נתונה לפלוני אינו אלא הודאה בעלמא. סמ"ע:

לו **שאומר**. והב"ח כתב דאין לסמוך על סברא זו להוציא ממון שהוא דברי יחיד ע"ש וצ"ע לדינא ומ"מ אף לפי סברא זו כתב דאם חלק נכסיו לשנים ולראשון הקנה בקנין ולשני בלא קנין דדינו כמתנת שכ"מ בכולה דראשון לא קנה אף מת ושני קנה אם מת והוא פשוט ע"ש ועיין בסמ"ע שמחלק בין אם כתב להראשון ביפוי כח או לא והב"ח לא ישר בעיניו לחלק כן. ש"ך:

לז **כח**. וגם לא בעינן שבא השטר צוואה לידו בחיי הנותן ומ"ש הרמ"א בהג"ה וכבר נתבאר כו' אריש הסעיף קאי במה שכתב המחבר שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ודו"ק. סמ"ע:

לח **מצוה**. ולי"א זה שהוא דעת ר"י כתבו התוס' והרא"ש דגם במתנת שכ"מ במקצת בלא קנין קנה משום מצוה לקיים כו' ולא אמרו דלא קנה אלא דוקא באומר לשליח תן מנה לפלוני שאני נותן לו ומת המקבל בחיי נותן ואח"כ מת הנותן דמשום מצוה לקיים דברי המת ליכא כיון שמת המקבל בחייו ומשום מתנת שכ"מ אם היה בכולה איכ' כיון דהיה שכ"מ בשעת אמירה. שם:

לט **ונותנים**. פי' כותבים בשליחתו שא"ל שדי נתונה לך שקונין קרקעו' בשטר כזה מיד כשבא ליד המקבל לאפוקי בנותן מנה או שאר מטלטלין דאינן נקנין בשטר כי אם במשיכה או בהגבהה כמ"ש הט"ו בסי' קצ"ז ע"ש. שם:

מ **קשורה**. ופרשב"ם דלרבותא נקט קשורה כו' דאף דליכ' למיחש שמא אחר כתבה ונתנה שם כדי לזכות בנכסי המת אפ"ה לא יתנוהו לו. שם:

מא **וכן**. פירוש כמו דחיישינן במתנת שכ"מ שמא כתב ונמלך כך חיישינן בשט"ח זה שמא כתב ללות ולא לוה ומ"ה לא יתנהו למלוה הנזכר בשט"ח וה"ה לשטר מכיר' שמא כתבו למכור ולא מכר עכ"ל הסמ"ע נראה מדבריו דאף בשט"ח ושטר מכר של קנין חיישינן להכי מדמחלק בין שט"ח ומכר לשטר מתנה וכ"כ להדי' בסי' רמ"ג ס"ק כ"ג דכאן נתבאר דאף בשטר הלואה שבקנין חיישינן לשמא כתב ללות ולא לוה כו' ע"ש וכ"כ הב"ח כאן דהרא"ש מיירי בידוע שהקנה בסתם ולכך בשט"ח מן הסתם נמי חיישינן שמא לא לוה אבל במתנה מן הסתם קנה המקבל כו' ע"כ אבל באמת זה אינו דבהדיא מוכח בש"ס וכל הפוסקים דבין שטר הלואה או שטר מכר שיש בו קנין לא חיישינן לשמא כתב ללות ולא לוה או כתב למכור ולא מכר משום דמשעת קנין שעבד נפשיה וכמ"ש בס"ס ל"ט ור"ס רל"ח ואין חילוק בזה בין שט"ח ומכר לשטר מתנה וכדמוכח להדי' בפ"ק דב"מ ובכל הפוסקים אלא פשיטא דאף שטר מכר מחזירין להמקבל כמו שטר מתנה והרא"ש בתשובה כלל ס"ו ס"ג נקט שטר מתנה משום דמעשה שהיה כך היה במתנה וכדאית' שם להדי' ומה שמפרש דברי הרמב"ם דהיינו דוקא בשט"ח ר"ל בלא קנין והיינו לשיטת הרא"ש דסביר' ליה דעדיו בחתומיו זכין לו ויש לחוש לשמא כתב ללות ולא לוה בשטר שאין קנין בו ואה"נ להרמב"ם דלא פסק דעדיו בחתומיו כו' י"ל דוקא שט"ח משום דחיישינן לפרעון והרא"ש קיצר בפירוש דברי הרמב"ם אבל לענין דינא הדבר ברור כמ"ש. ש"ך:

מב **בריא**. ע"ל סי' נ"ו ס"ה וצ"ע ומשמע כאן להדי' דאע"ג שידוע שהנותן מסרו להשליש קנה המקבל וכן מבואר בתשובת הרא"ש והיינו מטעם דבשעת קנין שעבד נפשיה והשטר אינו אלא לראיה בעלמא ועמ"ש בסי' ס"ח ס"ק ט"ו ובסי' רמ"ג סי"ג. שם:

מג **היו**. קשה דבסי' קי"ב ס"ג כתב המחבר פלוגת' בזה והרמ"א כתב שם דסברא הראשונה דס"ל דעל המקבל להבי' ראיה נ"ל עיקר וכאן לא כתב כלום ויש רוצים לחלק דהכא מיירי בנותן מטלטלים ושם איירי בקרקעות דאם היו לו אז יותר ה"ל קלא כו' והוא דוחק והיותר נראה דלא שייך כאן נמצאו כאן היו אלא במטלטלין הנמצאים בביתו תחת ידו דבזה נאמר שפיר מדנמצאו עתה ברשותו גם מתחלה היו ברשותו שלקחן והביאן לביתו אז בשעת המתנה משא"כ בקרקעות העומדים במקום אחר אין לומר עליהן שהן ברשותו כי אם ע"י עדים או שטר שקנאן וע"ל סי' קי"ב מ"ש עוד מזה עכ"ל הסמ"ע ועיין בב"ח ובתשובת מהרי"ט סי' ל"ט וקכ"ח סוף דף ק"ע:

סימן רנא

א **בחיים**. ואם אמר במות ואח"כ בחיים ס"ל למהריב"ל בתשובה ח"א סי' ס"ד דהוי כמו בחיי' ובמות ובתשובת מהר"א ששון חוכך בזה ע"ש סי' מ"ב ודוק ועיין בתשובת ן' לב ס"ב סי' ל"ו וס"ד דף ע"א ובתשובת מ"ע סי' ק"ה ובמהרשד"ם סי' שט"ז ושל"ז. ש"ך:

ב **במקצת**. פירושו אפילו קנו מידו וכדין מתנה במקצת אפ"ה אם עמד חוזר דיש לו דין מצוה מחמת מיתה כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת מהריב"ל ומהר"א ששון שם שהאריכו לפלפל בזה ודעת מהריב"ל דהוי כמצוה מחמת מיתה ע"ש שם:

ג **גמורה**. עיין בתשובת רמ"א סי' צ"ה שאלה ה':

ד **לשאול**. לשון הטור והיורש אמר שנתרפא קודם שמת ונתבטלה המתנה והמקבל אמר שלא נתרפא והיא קיימת עכ"ל והמחבר קיצר ולא כתב זה משום דאף אם אין היורשים טוענין כן אנן טענינן להו והטור כתבו לרבותא לדעת הרשב"ם דס"ל דאפילו טענו אינהו אפ"ה אמרינן דקברו מוכיח עליו ועל היורשים להבי' ראיה ע"ש עכ"ל הסמ"ע עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קס"ה:

ה **ראיה**. ואם אינו מביא ראיה הנכסים בחזקת היורשים בלי שבועה אע"פ שהמקבל טוען ברי ואף שהטור כתב בדין שהבי' הרמ"א בהג"ה שאם עמד החולה ורוצה לחזור כו' דג"כ על המקבל להבי' ראיה דאם לא מצא ראיה ישבע הנותן היסת ונפטר ה"מ כשהנותן בעצמו חי אבל היורשים קי"ל דאין נשבעין היסת כי אם לגבות ולא לפטור וכמ"ש הטור בסי' ס"ט סי"ד ובסי' ע"ה סי"ט ע"ש סמ"ע:

ו **תפס**. ה"ה כשעמד השכ"מ ואומר נתתי לך כשהייתי שכ"מ והרי חוזר בי והמקבל אומר בריא היית על המקבל להבי' ראיה ואם היו המטלטלים ביד המקבל מתוך שי"ל שלי הן ישבע היסת שבריא היה כ"כ הרמב"ם פ"ט מהלכות זכייה והה"מ כתב וז"ל ונראה דאפילו ליכא מגו כיון שיש עדים שמחמת מתנה זו באו לידו חזר הנותן להיות המע"ה אחר שמטלטלין ביד המקבל וזה החילוק צ"ע עכ"ל ולפע"ד אין כאן צ"ע וכ"כ בכ"מ שם שהדבר פשוט כהרמב"ם וכן דעת הטור והרמ"א כאן דהא כי היכא דבעלמא אם יש עדים וראה א"י לומר נתת לי במתנה ה"ה הכא כיון דאין העדים יודעין אם קנה במתנה וקי"ל דמתנת שכ"מ אינו קונה אלא לאחר מיתה א"כ אם היה מתנת שכ"מ הרי מעולם לא יצאת מרשות הנותן וא"כ זה המקבל צריך לברר שיצאת מרשותו דאל"כ בעלמ' נמי נימא דיהא נאמן שלקח או נתן לו במתנה אלא ודאי כיון דאיכא עדים וראה ברשותא דקמא קאי וה"ה הכא וזה ברור ול"ד למ"ש בסי' ע"ב ס"ק ק"ט דאם יש עדים שבמשכון בא לידו ואינם יודעין בכמה שהמלוה נאמן התם ניתן לידו בתורת משכון והלכך כל מה שאומר שהוא ממושכן נאמן משא"כ הכא ודוק. ש"ך:

ז **שבריא**. ומיירי שמפורש בשטר שהי' בקנין ואינו מפורש כדקציר ורמי בערסיה נתן פלוני לפ' כו' וכ"כ הטור. והנותן טוען שמתנת שכ"מ בכולה היה ורוצה לחזור בו ואפילו אם נכתב הקנין ביפוי כח כדרך הקנינים שעושין בשכ"מ בכולה אפ"ה מצי המקבל לטעון שבריא היה דגם בבריא כותבין לפעמים ביפוי כח וכמ"ש הט"ו בסי' ר"נ סכ"ג ע"ש. סמ"ע:

ח **פלוגתא**. פירוש כגון בדין זה דפליגי ביה בש"ס ואיכא מ"ד דכמו שהוא עתה בריא או חולה אמרינן שכך היה מעיקר' כ"כ הרשב"ם הביאו הטור וכ"כ הרמ"א לעיל סי' קל"ט ולקמן סי' רנ"ו סס"א ובשני המקומות מבואר דאם שניהן מוחזקין או אין שום אחד מוחזק ואין שם חזקת מרא קמא חולקין והוא מת"ה. שם:

סימן רנב

א **שהרי**. הרשב"ם כתב מלתא בטעמא דכתובה ומזונות שהן תקנת חז"ל לגבות מנכסים אחר מותו והן תקנו שיחול שעבודן על הנכסים מיד בשעה שהוא גוסס ואינו עוד בר קיימא משא"כ מתנתו שנתן השכ"מ או בריא בעצמו שיקחן לאחר מותו אדם חביב לעצמו וגומר בדעתו שלא יחולו קנינים אלו עד אחר יציאת נשמתו כי כל עוד רוח נשמתו באפו מקוה שעוד יש תקוה שיעמוד וישארו הנכסים בידו עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רשד"ם סי' מ"א:

ב **יורשיו.** כי מה שנשאר ביד היורשים הרי הוא כאילו היה ביד הנותן אביהן ושייך בזה למימר דאין גובין מהמקבל כשיש ביד הנותן בני חורין. סמ"ע:

ג **חזר.** פירוש לא נתרפא מחליו בינתיים ולא היה צריך לחזור וליתן אלא המעשה כך היה שם:

ד **מצוה.** עיין בתשובת ן' לב ח"ב סי' ל"ט וח"ג סי' מ"ג ובתשובת רמ"א סי' מ"ח סוף שאלה ג' ובתשו' מהרי"ט ס"ס פ"ד וסי' ס"ג ובתשובת מ"ע סי' נ':

ה **להוציאו.** נראה דבנותן קרקעות מיירי ואילו נתן מטלטלין והיורשים קדמו ומכרו אותן אין המקבל יכול להוצי' מידן וכ"כ במישרים בהדי' וכמ"ש בד"מ ע"ש ונראה דטעמו מכח תקנת השוק ושם במישרים כתב דאפילו נתנו היורשים במתנה לאחר סבירא ליה להרא"ש דשייך תקנת השוק גם במתנה ואמת שהב"י והרמ"א תמהו על בעל המישרים ע"ש בב"י ובד"מ ונדחקו מאד בישובו מפני שהם ס"ל דאם היורשים בעצמן נתנו לאחרים חוזר המקבל ומוציא מידן ואני תמה על ב' מאורות הגדולים ז"ל וכי אשתמיט להו מ"ש הטור בסי' ס' ס"ד שאין מגבין לבע"ח מטלטלים שמכר או נתן הלוה מפני תקנת השוק וכתב הב"י שם וז"ל משמע דס"ל דבמתנה נמי איכ' תקנת השוק ואין כן דעת הרשב"א ומ"מ סוגיא דעלמא בהא כהרא"ש וכדאי הוא לסמוך עליו ועוד דמשמע שחכמי דורו הכי ס"ל עכ"ל ב"י הרי לך דגם במתנה שייך תה"ש והיתומים שנתנו פשיטא דפטורים מלשלם דומיא דמכרו כמ"ש הטור בסי' ק"ז ס"ח ע"ש שכתב דאפילו במכרו קרקע ס"ל להרא"ש שא"צ לשלם גם בא"ע סי' קי"ב כתב בהדיא שאפילו מכרו או נתנו היתומים מקרקעי אין גובין מהן למזון האשה והבנו' והוא ש"ס ערוך פ' מציאת האשה וכ"כ נ"י פי"נ וזה פשיטא דמטלטלים לאחר תקנת הגאונים לא עדיפא ממקרקעי קודם התקנה וזה ברור עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך השיג עליו ודחה כל דבריו ודעתו להלכ' דאף במטלטלים יכול המקבל להוציא מהלוקח או מהמקבל מתנה ואין טעמו דהמישרים משום תקנת השוק כלל דאינו ענין לכאן רק שכתב דכתובה ומזונות אין נגבין ממטלטלין הן שנתן אביהן הן שנתנו יורשים כו' ובזה שאני דאין להאשה עליהן רק שעבוד אפילו לבתר תקנת הגאונים ופשיטא דאין דין קדימ' במטלטלין כו' ע"ש באריכות ומסיק וכתב ז"ל ואין ספק שהב"י וד"מ והנמשכים אחריהן לא כוונו יפה בדברי רי"ו בכאן כי דבריו פשוטים וברורים ומפורש בהרא"ש ונ"י כדבריו אבל כאן שנקנו לזה גוף המטלטלין במתנת שכ"מ מדין גמור והרי הן שלו בכ"מ שהן פשיטא דלכ"ע מוציא מיד הלוקח או המקבל מתנה דהרי מכרו ונתנו דבר שאינו שלהן אמנם אם

הוא בענין שהלוקח לא ידע שנתנו לזה במתנת שכ"מ דשייך תקנת השוק צריך להחזיר לו הדמים שנתן כמ"ש בסי' שנ"ו וכל זה ברור ועמ"ש בר"ס ק"ז עכ"ל:

ו **פטורין**. שם סיים בטעמו וכתב כיון שלא נתן גם לא צוה להיורשים ליתן עכ"ל הסמ"ע משמע דאף דלא השליש לשם כך כיון דצוה ליורשיו ליתן אמרינן ביה מצוה לקיים דברי המת וכ"כ הריטב"א ובב"י הביאו. ש"ך:

סימן רנג

א **לבקר**. עיין בס' א"א דף צ"ט ע"ג ובתשו' רש"ך ח"ב סי' צ':

ב **דין**. ואם יארע דבר ספק בצוואה ישלחו כתיבתן לפני ג' דיינין והן ידונו ביניהן ע"פ כתב הצוואה. סמ"ע:

ג **אחר**. אפילו לא יחדום לזה אלא שנכנסו מעצמן לבקרו. שם:

ד **ביום**. כדין שאר דיינים שאם רואין או שומעין בעצמן הדבר בעת שראוי לדון דהיינו ביום יכולין לדון עליו מטעם דלא תהא שמיעה גדולה מראיה משא"כ אם ראו או שמעו בלילה דאז אין זמן לדון בתחלת דין יש להם דין עדים ואין עד נעשה דיין לדון עליו אפילו ביום וכמו שנתבאר זה היטב בסי' ז' ע"ש בדברי הט"ו. שם:

ה **יזכה**. וה"ה אם אמר יהא דבר זה לפלוני ה"ל מתנה. המבי"ט ח"א סי' קנ"ג וע"ש עוד בסי' קצ"ז וריב"ב ובתשובת מהר"א ששון סי' פ"ג ובתשובת מהר"מ אלשיך סי' ז':

ו **יהנה**. דבכה"ג לא אמרינן דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי ואפילו קני ע"ז וי"א דהוי קנין דברים וי"א דמהני עי' ד"מ. סמ"ע:

ז **מניח**. דוקא בשכ"מ שכן דרך לשון שכ"מ שמניח מעזבונו אחריו לפלוני כך ולפלוני כך אבל בבריא בכה"ג לא מהני לכ"ע והמחבר שכתב תחלה דין מניח דמהני בשכ"מ ובסעיף שאח"ז כתב לשונות אלו כו' י"א דה"ה שמועלין בבריא דמשמע דקאי נמי אלשון אני מניח וזה אינו דבמניח כ"ע מודו דל"מ בבריא ובטור כתב דין מניח דמהני בשכ"מ בתר הפלוגתא אי מהני אינך לשונות בבריא ואתי שפיר עכ"ל הסמ"ע ועיין במהרי"ק שורש צ"ד שהאריך בזה ועמ"ש בסי' ס"ח ס"א בהג"ה ועיין בדברי ריבות סי' רכ"ט ובתשובת ן' לב ס"ל סי' י"ט ובתשובת רש"ך ס"ס קע"ג ובתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ד ובתשובת רשד"ם סי' שי"ג שנ"ז תל"א ותל"ב. ש"ך:

ח **יפול**. דמצינו לשון נפילה בנחלה כדכתיב זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה. סמ"ע:

ט **שאינם**. דדוק' בשכ"מ דאין דעתו מיושבת עליו לדבר בלשון מתנה מבורר הקילו שלא תטרוף דעתו. שם:

י **תלך**. עיין תשובת מהר"א ששון סי' קפ"ח:

יא **הפילה**. דכיון דבשעה שנתנה לו היתה המתנה בטעות דהרי גילה דעתו דאם יש לו בן לא היה נותן לאחרים וכיון דלא חל המתנה מעיקרא תו לא תחול ממילא כשימות כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' י"ב וי"ג:

יב **רמ"ו**. ולפי מ"ש שם הרמ"א בהג"ה דבלשון ירושה לא הוי אפוטרופוס א"כ ג"כ מפרשים דבריו בלשון ירושה אפילו בן בין הבנים כ"כ מהרש"ל בתשובה ולא כהטור ע"ש. ש"ך:

יג **עודף**. דכיון דלא הוה צ"ל כראוי לו ואמר דרשינן לישנא יתירא דלטפויי קמכוין וכמ"ש הט"ו בסי' ריי"ד במוכר בית לחבירו דאין הבור ודות נמכרין מסתמא ואם אמר חוץ מהבור דלא הוה צ"ל ואמרינן דלטפויי אתא לשייר לנפשו גם הדרך להבור ע"ש כ"כ הסמ"ע. ועיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' י"ב ובמהר"א ששון סי' קמ"ו ובתשו' רש"ך השייכים לס"ב סי' כ"ג:

יד **בבכורתו**. פי' ולא אמר כראוי לו סמ"ע:

טו **בחובו**. ואפילו תפס הבע"ח מוציאין מידו. עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' י"ב. ש"ך:

טז **פשוט**. דלבניו הפשוטים הרשות בידו לגרוע מחלק ירושתן כמ"ש והיה ביום הנחילו את בניו ואמרינן דדעתו היה שלא יטול אלא ר' זוז בחלק ירושתו כי כן משמעות הלשון דבירושתו משא"כ בבכור דכתיב ביה לא יוכל לבכר וגו' ולמדו מיניה דאין ביד האב לגרוע חלק בכורתו וכן לבע"ח ולאשתו לאו כל כמיניה לגרוע אותן מש"ה אמרינן דדעתו היה שיהא ידם על העליונה. סמ"ע:

יז **חובי**. דלא מחזי כרבית כיון דלא אמר בחובו. שם:

יח **חולקין**. ס"ל דלא אמרו בש"ס דצ"ל יתור לשון דכראוי לו אלא כשאמר ג"כ תנו לבני בכורי דכיון שהזכיר בכורי משמע דדעתו דבבכורתו נותן לו או שיהיה ידו על העליונה אבל כשלא אמר בכורי אלא סתם תנו ר' זוז לבני או לאשתי אז אין צ"ל כראוי לו. שם:

יט **לפלוני**. עיין בתשו' ר"מ אלשיך סי' י"ב שהאריך בדינים אלו קצת ותמצא נחת ע"ש ובתשו' מהרי"ט סי' קי"ב דף קמ"א ע"ב וע"ג ועי' בסמ"ע שכתב דלא ס"ל להרא"ש דהוי מתנה אלא באומר לבע"ח ולא באומר לפלוני בע"ח כו' ובתו' פ' אלמנה ניזונית כתבו דפלוני עדיף טפי מלבע"ח לענין רבית ע"ש. ש"ך:

כ **תנו**. עיין בתשו' ראנ"ח סי' ל"א ובמבי"ט ח"ב סי' קס"ב ובתשו' ן' לב ס"ב סי' ל"ו:

כא **נמלך**. פי' דאם הפסיק אז אמרינן דבשעה שנתן להראשון לא היה דעתו ליתן להאחרים שאחריו ומש"ה זה הראשון נוטל חלקו בשלימות והאחרים יקחו הנשאר כיון שבשעה שנתן להראשון היה בידו כדי מתנתו והותר ור"ל אי שתק והפסיק וגם קנו

מיניה כדין הנזכר בסי' ר"נ סי"א ולא חש לחזור ולכתוב כאן ולא כע"ש שכתב דאי שתק הוי נמלך וחזר מן הראשון ולא קנה אלא אחרון כו' ע"ש. סמ"ע:

כב **ממקבל**. דמתנת ש"מ דינה כירושה ואם הוציא עליו כת"י גובה ממנו לסברא זו כ"כ הב"י ר"ס ס"ט בשם הריטב"א עיין בתשו' רש"ך ס"ג סי' כ"ד ובתשו' רשד"ם סי' ר"ג וסי' שכ"ח. ש"ך:

כג **הקדימו**. דכל שפירש חלק בנו דינו כמו אם נתן לאחר כ"כ הרשב"א והנ"י ודינו כמ"ש הרמ"א בס"ט והא דכתב כאן הדין בבנו אגב הרישא הוא דבלא נתן לבנו חלק מיוחד דיגבה הכל ממנו לזה אמר דאם פירש חלק הבן אין הדין כן. סמ"ע:

כד **צוה**. פי' מיד שחשב אמר בלי הפסק שיתנו לפלוני ר' זוז. שם:

כה **מתנות**. מוכח מזה דאם אמר בפירוש תנו ר' זוז לפלוני אם ישא בתי דהוי מתנה א' ולא ינתן לו אם לא ישא ואע"ג דמעשה קודם לתנאי וקי"ל דתנאי בטל ומעשה קיים וכמ"ש בסי' רמ"א סי"ב ובטא"ע סי' ל"ח ע"ש חדא דבשכ"מ קי"ל דדבריו ככתובין וכמסורין דמי ואי"צ לכל דיני תנאי ועוד דשאני הכא כיון דאין המעשה נעשה כגון זה שאמר תנו כו' אם ישא מבטל התנאי למעשה דלא אמרו דבעינן תנאי קודם למעשה אלא כשהמעש' נעשה מיד בנתיים כגט וכיוצא בו כך דקדק הרמב"ן בס' המלחמות באריכות ע"ש שהשיג על הרז"ה והתו' וכוותיה קי"ל להלכ' וכ"כ הב"ח. ש"ך:

כו **ונאבדו**. אבל אם החמיץ היין לא הפסיד המקבל בזה שהרי צוה ליתן לו דמי היין דהיינו לאחר שנמכר. סמ"ע:

כז **בין**. ודלא כהרא"ש שכתב דגם זה הוי דבר שאינו מסוים כיון שלא נתברר חלקו מעולם עיין בב"ח וע"ל ס"ס ריי"ד ובסי' רמ"א ס"ד. ש"ך:

כח **ובירר**. דמ"מ לא קיימו צוויו דהוא לא א"ל לברר ולהניח אלא לברר וליתן לו מיד מש"ה עדיין כל הנכסים באחריות המנה כ"כ הב"י בשם הרשב"א:

כט **ק"כ**. אבל טפי לא כ"כ הנ"י בשם הריטב"א אמנם הנ"י השיג עליו וכתב דלעולם נותנין לו אף במחזיק יותר ע"ש עיין בתשו' רש"ך ס"ג סי' ע"ה. ש"ך:

ל **להוסיף**. כמבואר בא"ע סי' ס"ו ע"ש ובתשו' רשד"ם סי' תל"א:

לא **שתנשא**. כתב בד"מ בשם הרשב"א דאם אותה הבת נתנה לאמה במתנה מה שנתן לה אביה ומתה קודם שתנשא דאף דלא זכתה במתנה מ"מ אם אין לו יורש אלא זו הבת א"כ זכתה מכח ירושה ומתנה דאמה קיימת עכ"ל. הג"ה סמ"ע:

לב **עיקר**. וכ"פ ר"י ן' לב ס"ב סי' ע"ז ע"ש וכתב מהרש"ל פ"ט דב"ק סי' סו בשם הגהת מיי' וז"ל מכאן נראה שאדם שנתנו לו אחרים לסיועת בתו ע"מ להשיאה ונמנע ולא

השיאה וק"ו אם מתה שחייב להחזיר המעות לנותני' שלא נתנו אלא ע"ד להשיאה עכ"ל ונראה דבע"מ כ"ע מודו ואם לא אמר ע"מ תלי בפלוגתא זו מיהו זה אינו כשתעיין בד"מ ובתשו' ר"י ן' לב ס"ב סי' הנ"ל וסי' יב יג ובס"ג סי' נח וע' בתשו' רש"ך ס"ב סי' נג ובתשו' ראנ"ח סי' כח וע' בתשו' משאת בנימין. ש"ך:

לג **אלא**. רבותא הוא דה"א כיון דאמר אל תתנו באזהרה קאמר קמ"ל דאפ"ה נותנין להן ואמרינן דודאי דעתו לא היה להרעיב בניו ולא אמר כן אלא כדי דיצמצמו במזונותיהן ולא ילכו אחר מותרות. כ"כ הסמ"ע וע' בתשו' מהר"א ששון סי' קפח ובתשו' רש"ך ס"ב סי' צג ובתשו' רמ"א סי' צב:

לד **אחרים**. אע"ג דאותן אחרים אינם ראוין לירש מ"מ מהני בהו ל' ירושה מכח ל' מתנה שאומר תנו שקל לבני ללשון ירושה דאחרים שהוא תוך כ"ד וכמ"ש בסי' רפ"א ס"ו ע"ש והכי מוקמינן לה בפ' י"נ ודלא כב"י ובלא"ה צ"ע מ"ש לחלק בשם רש"י בין היו לבנים בנים או לאו דבש"ס מוכח דליתא דאל"כ מאי מסיק בתיובתא שם ולא משני דאין לשני בנים וכבר הרגישו בכל זה בתשו' מהר"א ששון סי' קס"ו וקפ"ח ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' יז ע"ש. ש"ך:

לה **שקל**. והמותר כדי צורך פרנסתן יתנו להם מן הצדקה ואע"ג דהאומר שאל יקברוהו מנכסיו אין שומעין לו וכמ"ש המחבר בסעיף ל' שאני התם דהנכסים שלו ואיך יצוה שלא יטלו מנכסי עצמו לקבורה ולהעשיר את בניו משא"כ בזה דהממון לאו של בניו הוא ובידו ליתן ממונו למי שירצה ושבניו ישאלו על הפתחים. סמ"ע:

לו **מצוה**. לאו דוקא כדין מצוה מחמת מיתה אלא ר"ל לאפוקי שיהא מתנת בריא דבעי קנין. שם:

לז **ובמיפה**. בטור בשם הרמ"ה כתב האי דינא וליתא שם ובמיפה כחו והמחבר הוסיפו כאן ובסמוך ס"כ וצ"ע הא לא אמרו דצריך יפוי כח אלא בשכ"מ שנותן כל נכסיו לאחרים ומקנה להן בקנין דבזה נתבאר בטור סי' ר"ן סכ"ט דבעינן יפוי כח דאל"כ אמרינן מדהקנה לו ש"מ דכונתו היה שלא יקנהו המקבל אלא ע"י קנין ואין קנין לאח"מ אבל מתנת שכ"מ במקצת דינו כמתנת בריא דבעי קנין וא"צ יפוי כח וכו' וצ"ע עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דמיירי כגון שפירש שיהא במתנת שכ"מ דאז לא קנה בקנין אלא במיפה כח כמ"ש בסי' ר"ן ס"ט ע"ש ודברי הסמ"ע אינם מובנים לי עכ"ל (*ולע"ד דברי הסמ"ע נכונים דאי איירי הכא במפרש אמאי כתב המחבר דלא קנה אלא בקנין הלא קונה אף בלא קנין אלא שאם עמד יוכל לחזור בו וכן מבואר בסי' ר"ן ס"ט ע"ש ודוק):

לח **דמטבע.** והא דלא אמרינן הכא דלא היה כונתו אמטבע אלא אשוה מנה כמ"ש הטור בסמ"ב לפי סברתו ע"ש דשאני הכא דאמר תנו מנה דמשמע מנה כאשר היא בעינה. סמ"ע:

לט **שלא.** ואף שיש לו מנה בהלואה בשטר על אחרים תשו' מבי"ט ח"א סי' יח ע"ש ש"ך:

מ **ממש.** ע"ל סי' קכו ס"ג ובסי' פ"ח ס"י וע' בתשו' מבי"ט סי' ע"ה:

מא **הלואתי.** ע' בתשו' ראנ"ח סי' ע"ז:

מב **תנו.** נראה דוקא שאמר תנו לפ' וכל שעבודא דאית ביה ואז אמרי' דהוי כאילו כתב בשטר כן וכמסר לידו דמי אבל אם לא אמר אלא תנו שטר לפ' ולא אמר וכל שעבודיה לא זכה כ"כ בתשו' מבי"ט ח"א סי' י"ח בשם מהר"י בי רב וצ"ע לדינא דאזיל לשטת הרשב"א ליישב גם ל' הרמב"ם עד"ז ולפעד"נ עיקר דברי הר"ן והה"מ וכן נראה מסתימת ל' המחבר כהרמב"ם וכנ"ל לדינא וקצת משמע כן מדברי הסמ"ע שכתב וז"ל וכאילו כתב כו' פי' כאילו כתב לו קנה לך איהו וכל שעבודיה דאית ביה ומסר לו אותו הכתב עם השטר ע"כ וכן משמע בט"ו ס"ס ס"ו ע"ש וכ"ד בעה"ת שער נ"א ס"ד וע' בב"י ס"ס ס"ו ובתשו' מהר"א ששון סי' קס"ה. ש"ך:

מג **למחול.** פי' אע"ג דבעלמא המוכר או הנותן שט"ח לחבירו ואפי' אם כבר קבלו המקבל או הלוקח בכתיבה ומסירה אפ"ה המה ואפי' יורשיהן יכולין לחזור ולמחול להלוה כל החוב מ"מ בשכ"מ אין היורש יכול למחול כדי שלא תטרוף דעתו דשכ"מ וכ"כ הט"ו כל זה בסי' ס"ו סכ"ג וסכ"ו ע"ש ובע"ש כתב הטעם משום דמקבל מתנה כיורש שויה רבנן ואין יורש זה יכול למחול מה שביד יורש אחר ע"כ ולא נהירא כו' עכ"ל הסמ"ע. והש"ך כתב דדברי הע"ש נכונים ע"פ התו' פ' הספינה ריש דף ע"ז ופ' הזהב וכן הוא בר"ן פ' הכותב ע"ש ובתו' פ' הכותב סוף (כתובות דף פ"ה) ונ"י פ' מי שמת ושאר פוסקים עכ"ל:

מד **אבל.** המרדכי כתב טעמא דלא סמכא דעתיה ולא קניא אפי' במתנות שכ"מ וכתב הד"מ דמ"ש דלא סמכה דעתו אינו ר"ל של המקבל (כמ"ש הב"י ע"ש) אלא של הנותן וס"ל מאחר דהנותן עצמו לא סמכא דעתיה שהעכו"ם יפרע לו א"כ לאו למתנה גמורה קמכוין ולכן לא קנה וכ"פ מהר"ם בתשו' סי' נו ומסתפק שם בהלואה דעכו"ם בשטר כו' עכ"ל ד"מ ובב"ח פי' בענין אחר ע"ש ובמשכון פסק דאם נקנה לו גוף המשכון במתנת שכ"מ קנה כמו בבריא בקנין. ופשוט. ש"ך:

מה **שהדירה**. כ"כ הט"ו דינים אלו בסי' רי"ב והא דלא הקילו בשכ"מ לעשותו כאילו אמר שנותן הבית לדירה והדקל לפירותיו כמו שהקילו בשט"ח לעיל ס"כ דה"ל כאילו כתב ומסר כו' נתבאר טעמו בהה"מ דדירה בלא בית לאו כלום הוא משא"כ שטר שמוסר לו אף דלא הקנה לו השעבוד שבו בכתיבה ומסירה ע"ש. סמ"ע:

מו **חצאי**. כגון שיש לו לכ"א שותף חצי דקל לכ"א וידוע שיש טורח בלקיטת ב' חצאי דקלים יותר מלקיטת דקל א'. שם:

מז **נתכוון**. הטעם דהמע"ה ועי' בטור שיש פלוגתא בזה די"א דאם יש לו דקל שלם צריכין ליתן לו דקל שלם וכ' הב"י שם דדברי הרמב"ם פי"א דזכיה נוטין כי"א עכ"ל ונראה דכן הוא דעת המחבר מדסתם וכ' שלזה נתכוין דסתם ל' זה משמע כיון דאין לו דקל שלם ודאי שלזה נתכוון ובהיות כן ק"ק על הרמ"א דהל"ל האי אפילו יש לו כו' בלשון י"א כיון דהמחבר לא ס"ל הכי. שם:

מח **יתנו**. פי' הב"ד או יורשיו יתנו אותן ר' זוז לשניהם יחד דאין סברא לומר ליתן לכל אחד כל הסך כיון דלא נדר אלא סך אחד ועוד דשם בתוספתא מקור דין זה איתא יתנוהו לשתיהם דלשון יתנוהו משמע דעל אותו סך שנדר קאי דיחלוקו ויתנו החצי לזה וחצי לזה ועוד דמסיק שם בשם רב אחא דהאומר תנו ר' זוז לעניים דיתנוהו לעניי כל ישראל ואי אפשר לומר דיתן לכל אחד מעניי ישראל כל הסך אלא יחלקום לכולם יחד וכן נמי הפי' דיתנוהו לשתיהן עכ"ל הסמ"ע וכ"נ מתשובת הרמב"ם שהביא הב"י סי' רנ"ח בקיתון של שמן אמנם באם רגיל בב' עיירות בבה"כ ואמר תנו ס"ת לבהכ"נ משמע לכאורה דינתן לשתיהן דקאמר היינו ס"ת לכל א' וצ"ע. ש"ך:

מט **בשוה**. עיין בתשו' ן' לב ס"ג סי' י"ז וסי' ס"ח ובתשובת ראנ"ח סי' צ"ז ובתשובת רש"ך ס"ב סי' ק"י ובתשו' מהר"א ששון סי' קס"ה ובתשובת מהרי"ט סי' כ"ז וסי' צ"ג ובתשובת מבי"ט ח"א סי' קי"ח וח"ב סי' קצ"ח ועוד בתשובת רש"ך שם סי' קע"ג וח"ג סי' ח':

נ **רביע**. עיין בסמ"ע שהאריך לבאר טעם פלוגתתן בזה ע"ש:

נא **המגיע**. עיין בד"מ ס"ס ר"נ מ"ש שם מדין אחד שהקדיש וצוה לעשות ב' ס"ת ואמר שיהיו כמו שעשה פ' להקדש באיזה ענין צריכין להיות דומה ואם חזר אח"כ מהזמן שהגביל לזה מקודם ע"ש. סמ"ע:

נב **מודיעים**. פי' לפי הדמים שנתן נותנים לו חלק וע"ל סי' ר"כ. שם:

נג **ונקבה**. קמ"ל בזה דל"ת דמדקאמר ב' פעמים אם ולא אמר תרווייהו יחד אם תלד אשתי זכר ונקבה יטול הזכר ק' והנקבה ר' מוכח מזה דאו או קאמר ולא עלתה על דעתו

שתלד תאומים ולא צוה אלא כשתלד זכר לחוד או נקבה לחוד וכפרשב"ם הביאו הטור סמ"ב קמ"ל דאמרינן דדעתו היה אף אם תלד תאומים יטלו כמו שצוה עכ"ל הסמ"ע ואם שייך דין זה אף בבריא או דוקא בשכיב מרע לחוד עיין בש"ך מה שהביא בשם הב"ח דהקשה דברי הה"מ אהדדי בזה והוא השיג עליו וכ' דלק"מ ודעתו דאין חילוק בזה כלל בין שכיב מרע לבריא אם עשה קנין המועיל וכן נראה עיקר לדינא ע"ש ובתשובת מהרי"ט סי' כ"ד ובתשובת מהרשד"ם סי' רל"א:

נד **נקרע**. קמ"ל דלא בעינן שיהא ניכר בשעת לידה שהוא זכר. טור:

נה **לבן**. ז"ל הטור בשם תשובת הרא"ש דאם באת לחלק הממון לפי הצוואה היית צריך לחלקו לז' חלקים ויטול הזכר ד' חלקים ואחיו ב' חלקים והנקבה חלק אחד דאז נוטל הזכר פי שנים כאחיו ואחיו פי שנים כנקבה בערך הצוואה אלא שא"א לומר כן כי למה יפסיד הזכר בשביל הנקבה שנולדה עמו והוא לא פי' בתנאו אם תלד נקבה מה דינה אלא הניח הדבר על דין תורה ואין הנקבה מגרעת כח הזכר בדין תורה אלא הכל שלו כו' ע"ש שהאריך ובתשו' הרא"ש כתב עוד דאין להקשות על זה ממ"ש במשנה אם אמר כשתלד אשתי זכר כו' ואם תלד נקבה כו' דאף דקאמר או או מ"מ אמרינן דדעתו היה גם כן אתאומים כמש"ל היינו דוקא בשניהן בניו הבן והבת ומשום דדעתו קרובה אצל בניו מה שאין כן כשכולל בתנאי גם כן איש אחר עכ"ל הסמ"ע ועיין בב"ח שכ' קצת בע"א ול"נ לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא הרא"ש שם ר"ל דהתם לא עשה הנותן הלידה תנאי לדבר אחר שהתנאי היה בלידה עצמה משא"כ הכא עשה את הלידה תנאי לאדם אחר ותלה המתנה בתנאי וכיון שנתבטל התנאי נתבטלה המתנה ולפ"ז אפילו היה המקבל מתנה בנו או בתו דיניהן הכי כיון שהתנאי הוא בדבר אחר וכן כל כיוצא בזה ע"ש ודוק כי זה ברור. ש"ך:

נו **לו**. דאמרינן מדהקדים נפשו ש"מ שברור לו שכוונתו היה אליו ולא חיישינן לרמאי שיקדים נפשו לבא דהא יהיה מרתת שמא יבא אחר אחריו ויברר שדעתו היתה קרובה אליו יותר ויוציאנה מידו וזה דומה למ"ש הט"ו בר"ס קל"ט בשנים דמנצי אארבא דאמרינן כל דאלים גבר ומטעם שכתבתי שם. סמ"ע:

נז **קרוב**. וכ' הטור בשם י"א דמיירי דהאי קרוב אינו ראוי ליורשו דאם ראוי ליורשו הוא קודם ע"ש וכ"פ בש"ג בשם ריא"ז. ש"ך:

נח **שוין**. בע"ש כ' ובאו ב' ששמותיהן שוין ול"נ שאין כונת המחבר כן דזה אצ"ל דפשיטא הוא אלא ר"ל שבאו בבת אחת דבזה איכא למימר כיון דבתורת חיוב אמר ליתן אף שבאו בזא"ז יתן גם לשני מחלקו קמ"ל דז"א דאמרינן מדהקדים זה נפשו ודאי לו

חייב כל הסך וכנ"ל עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהשיג על כלל דין זה ודעתו דאין לחלק כלל בין מתנה לחוב או פקדון בענין זה וע"ש:

נט **סופדין**. משמע דאסור לספוד אותו והטעם כי ההספד אינו אלא משום כבוד המת וקרוביו והרי מחל על כבודו ומצוה לקיים דברי המת. סמ"ע:

ס **היורשים**. שהן במקום אביהן והנכסים שירשו שם אביהן עליהן וקוברין אותו משלו. שם:

סא **לראשון**. פירוש דה"א מדלא אמר סתם תנו מנה לפ' בני והשאר יירש הכל ש"מ דחזר ממה שאמר בראשונה ודעתו שהשני לא יעדיף מהראשון אלא במנה ויורש דקאמר ר"ל המותר יהיה בן השני כיורש קמ"ל דלא אמרינן כן אלא דר"ל שהשני יירש לבדו המותר והא דהוצרך לומר שיטול מנה י"ל שמא היה בידו ר' זוז שהיו לשני בניו ואותן צוה לתת להן ולא היה בכלל ממונו כ"כ הטור בשם תשובת הרא"ש. שם:

סב **צוואה**. עיין בסמ"ע מ"ש בביאור לשון זה תשובת הרא"ש בדין זה ע"ש ובתשובת רשד"ם סי' ש"ד וע"ל סי' ס"ח ס"א בהג"ה:

סג **ליפות**. דמדכתב לו תחלה שהמקבל יוכל לברר לו איזה בית שירצה הכל בכלל. סמ"ע:

סד **יכולין**. פירוש ולא אמרינן דכבר עשו העדים שליחותן ותו אין להם לחתום שטר אחר וכמ"ש הט"ו בסי' מ"ט ס"ו ודין זה נלמד מתשובת הרמב"ן סי' פ"ג אלא דקשה דזהו כלפי מ"ש הט"ו בסי' רנ"ה ס"ו ע"ש ויש ליישב בדוחק דהתם מיירי כשהודה השכ"מ שחייב לפרש מנה דאז כותבין העדים שטר גמור וטורפין בו וכמ"ש בתשובת הרמב"ן שם להדיא כו' עכ"ל הסמ"ע ובב"ח דחה דבריו ותירץ דרמב"ן מיירי כשעדים מעצמן כתבו מחיים למזכרת או לאחר מיתה אבל הרא"ש מיירי באם השכ"מ הנותן בעצמו צוה לכתוב להקנות לו בשטר וכתבו בלשון צוואה ע"ש באורך והדין עמו דוק בלשון הרמב"ן שכתב אם רצו העדים כו' וק"ל. ש"ך:

סימן רנד

א **בשבת**. דבעלמא אסור לעשות ק"ס בשבת משום מקח וממכר וכמ"ש הט"ו בס"ס קצ"ה וס"ס רל"ה ובא"ח סי' של"ט כאן התירו כיון דהק"ס הוא שלא לצורך שהרי דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי ועבדינן הכי כדי לפייס דעת השכ"מ. סמ"ע:

ב **וי"א**. דס"ל כיון דאין זה אלא גזירת מקח וממכר מדרבנן כל כה"ג לגבי שכ"מ התירו לעשות קנין. שם:

סימן רנה

א **ראיה**. ומ"מ יש תועלת בכתיבה זו דלא יעיז ויכפור הלה כ"כ כשיראה צוואה בעדים ביד היורשים משא"כ כשלא יכתבו יש לחוש שילכו העדים למדה"י ולא יגידו לפניו שצוה השכ"מ בזה. סמ"ע:

ב **תנו**. דאז ליכא למיחש דכדי שלא יראו בניו עשירים אמר כן כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דמיירי בדליכא חששא דפרעיה אחר שאמר תנו וכמ"ש בס"ה וכן משמע בהג"א סוף ב"ב מא"ז ועיין בתשובת מהר"מ אלשיך סי' ו' עכ"ל:

ג **לפיכך**. עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' ש"ח ושכ"ב:

ד **הודאה**. כן דעת הרמב"ם דמהני דרך הודאה אפילו בלא אמירת אתם עדים כשאומר כן בפני המקבל וכדמוכח בסימן פ"א סי"ד דבעי גם להרמב"ם שהודה בפני התובע והא דכתב המחבר שם בס"ח דאם הודה דרך הודאה גמורה צריך לשלם אע"פ שאין התובע עמו הא כתבתי שם דל"ק הרמב"ם כן אלא דא"י לטעון להד"מ אבל שלא להשביע יכול לטעון ע"ש וכוותיה סתם המחבר כאן עכ"ל הסמ"ע ודבריו לא נהירין וסותר דברי עצמו שכתב בסי' פ"א דבהודה לפני התובע א"צ דרך הודאה להרמב"ם וכן מוכח בטור שם סי"ד וכבר הארכתי בזה שם סי"ד ע"ש. ש"ך:

ה **הא**. עיין בתשובת ן' לב ס"ב סי' ס"ה ועמ"ש בסי' פ"א סי"ז בהג"ה מדין זה. שם:

ו **אחר**. פירש הסמ"ע מיד אחר כדי דיבור בעוד עסוקין באותו ענין ודלא כהע"ש שכתב דאפילו תכ"ד א"י לחזור בו דהא קי"ל בכל התורה תכ"ד כדבור דמי בר מע"א ומגדף ומקדש ומגרש והש"ך כתב דמצא בהרמב"ם להדיא כדברי הע"ש וכן משמע בבעה"ת וכ"כ התוספות במנחות ור"ע ברטנורה והתי"ט אך שהוא תמוה מאד וכתב דאשתמיט לכל הני הפוסקים ש"ס ערוך פ' מרובה וע"ש דמסיק דנראה לי לענין דינא הקדש כשאר דברים ע"ש:

ז **קנוניא**. ומה"ט אפילו בא ליתן לאותו פלוני הממון או הכלי ולומר שלו הוא אין שומעין לו כ"כ הסמ"ע והנה הש"ך האריך מאד בענין זה והרוצה לעמוד על דבריו יעיין עליהן במאי דמסיק והעלה לדינא בזה ועיין בתשובת מהרי"ט סי' כ"ב וסי' קי"ו:

ח **הצוואה**. פירוש ובלא שבועה ואע"ג דבלא"ה לא שייך בזה דשלא להשביע אמר כן שהרי עכ"פ לא יהי' של בניו אלא של הקדש או של אותו פלוני מ"מ שייך לו' דשלא להשביע את עצמו אמר כן כי היה מתרושש בימי חייו ושלא יקראו עליו יש מתרושש והון רב ולא לכבוד יהי' לו זה. סמ"ע:

ט **בידי**. פירוש שאמר כן בהודאה גמורה ובפני אותו פ' באופן דלא נוכל לטעון עבורם דשלא להשביע אמר כן. שם:

י **ידעו**. כי אף שהודה אביהן בפני אותו פלוני בהודאה גמורה מ"מ כל שלא אמר תנו רגילין היורשים להעלות על דעתן שמא טעה בהודאתו. שם:

יא **וי"א**. טעמם דמאחר שבהודאה גמורה א"ל ליתן מסתמא ידעו דחייבין הם ליתן לו ונאמנים באמרם שנתנו לו וכת' הש"ך דכן נראה עיקר ע"ש:

יב **פרענו**. וכת' הרשב"א בתשובה שכ"מ שאמר תנו מנה לפלוני קטן כו' ואפילו היה קטן המוטל בעריסה ויש לו אב או אפוטרופוס נאמן היורש לו' פרעתי להם עכ"ל ד"מ. סמ"ע:

יג **נאמנים**. משמע אפילו אמרו דסתמא אמר פרעתיו ולא גילה דעתו שאחר הודאתו פרעו גם אין חילוק בין אם היו עדים בשעה שא"ל שחייב לו מנה ולא היו עדים בשעה שאמר פרעתיו ובין אם היו עדים בשניהם או לא היו עדים בשום אחד מהם והיינו כדעת הר"י שהביא הטור דס"ל שאפילו אמרו שא"ל אביהן שעיין בחשבונו ולא פש ליה גביה מידי והודאתו בטעות היה ולא כדעת הרמ"ה שחילק באלה כמ"ש הטור בשמו ע"ש עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הש"ך וע"ל סי' פ"א סכ"ג:

יד **היסת**. בב"י כת' ע"ז ופשוט הוא וכ"כ הה"מ ולי צ"ע דהא אינו יודע שלא א"ל אביהם כן ואין נשבעין היסת על טענת שמא ואפשר לו' דמיירי שלא זזה ידו וטען אני ידעתי בבירור שלא א"ל כן אח"כ וא"כ פשוט הוא אבל פשט דברי הרמב"ם והמחבר לא משמע כן ואפשר דכיון דלדברי התובע ודאי חייב לו א"כ מסתמא לא א"ל כן והוי כברי לו או כיון דמ"מ לפי דבריו ברי לו שחייב לו ולפי דברי היורשים ברי שאינו חייב לו צריכין לישבע היסת אבל אין זה פשוט וצ"ע. ש"ך:

טו **אינם**. צ"ע דבזה כת' הטור בשם ר"י דהיינו דוקא בדאמר שפרעו קודם שהודה אבל אם אמר שפרעו אחר שהודה נאמן אף שאמר מתחלה תנו והמחבר סתם גם כאן ומסתימת דבריו משמע דברישא בלא אמר תנו ס"ל כר"י ובסיפא דאמר תנו ס"ל כהרמ"ה עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דלע"ד אין מדברי המחבר ראיה דלא העתיק אלא דברי הרמב"ם והם דברי הש"ס ומה שיש לפרש בדברי הש"ס יש לפרש בדבריהם וגדולה מזו משמע בהג"א דאפילו לא טענו היורשים שאמר אביהן שפרע טענינן להו שמא פרע אח"כ שכתבו בסוף ב"ב וז"ל ובדליכא חששא דלמא פרעיה כגון דהוו קיימו יורשים משעה דאודי עד שמת מא"ז ע"כ והכי משמע סוגיא דעלמא לעיל ר"ס ק"ח ושאר דוכתי דאין

גובין מהיורשים אלא כשהודה בחליו סמוך למותו בענין דליכא חשש פרעון אח"כ וכן נראה עיקר עכ"ל:

טז **יוצא**. דמסתמא ידעו היורשים דשטר צוואה ביד המקבל ושייך לו' ביה אם איתא דפרעיה שטר צוואה בידיה מאי בעי וכ"ש דלא חיישינן לקנוניא אם הם מודים שלא פרעו וטורף המקבל מהלקוחות כמו בע"ח דעלמ' דטורף בשט"ח. סמ"ע:

יז **דבריו**. פירוש אף שהיה בריא בשעה שא"ל כן מ"מ אם היה נראה מדבריו שירא שמא היום או מחר ימות ויגיע לפלוני המפקידו הפסד מזה שיורשיו יסברו שהוא ממון שלו ומ"ה א"ל כן צריכין לקיים דבריו אחרי שמת וליתן לאותו פלוני המנה. שם:

יח **בעשיר**. הן אחרים הן בניו שלא יחוסו על ממונו ויפזרו יותר מכדי הצורך. שם:

יט **ליטלם**. דנאמן במיגו דהא אלו רצה היה נוטלו ונותנו לאותו פלוני. שם:

כ **לאו**. מדברי הטור מוכח דהאי דינא מיירי אפי' אם הוא כמוסר דבריו אפ"ה אינו נאמן משום דאינו אלא כעד אחד וגם לית ליה מגו דאי כמערים אפילו היה יכול ליטלו אין נותנין לאותו פלוני שאמר מאחר שהוא עצמו אומר שדבריו היו כמערים מיהו הנ"י כת' דבמקום שיש לו מגו אפי' אינו כמוסר דבריו נאמן ע"ש. שם:

כא **ואמרו**. בטור כת' ואמר להו משמע דאאביהן קאי דקא"ל בחלום והוא שקראו בש"ס בעל חלום. שם:

סימן רנו

א **ירושה**. ובתו' כתבו דאם היו לגר בנים שהורתן בקדושה ונתן לגר אחר במתנה שכ"מ קנה כיון דהנותן בירושה לא קפדינן אמקבל וע"ש. ש"ך:

ב **הודאה**. דהולכין אחר הודאת פיו ואע"פ שודאי אינו שלו והוא שיהי' הודאה גמורה שאין לו' שלא להשביע אמר כן. סמ"ע:

ג **רנ"ב**. שם אית' דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת כי אם שנתנו עכשיו ליד שליש לשם זה. שם:

ד **פלוגתא**. לא אדסמיך ליה אם מצוה לקד"ה בגר קאי אלא אדלעיל קאי אפלוגתא אי שייך מתנת שכ"מ במי שאינו ראוי ליורשו ומ"ש אם שניהן מוחזקין חולקין ה"ה אם אין שום אחד מהן מוחזק דחולקין וכ"כ הרמ"א בס"ס קל"ט אלא דחדא מינייהו נקט וברור הוא כל זה למי שמעיין בת"ה ודלא כע"ש כו' עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דלפירושו קשה דאין זה דרך הרמ"א כיון דכבר כת' דנראה עיקר כסברת הרא"ש היאך חזר וכת' והואיל

כו' לכך נראה דיפה כוון הע"ש בזה והרמ"א המציא נ"מ מדברי ת"ה לדין גר ושתוקי במצווה לקד"ה דיש בו דעות בלא שום הכרעה אי אמרינן בהו מלקד"ה כן נ"ל עכ"ל:

ה **ליתומה**. כ' הסמ"ע דהמעשה בתשו' הרא"ש כך היה בגיורת שנתנה נכסיה במתנת שכ"מ לשמעון והוא יתן מעט מנכסים שהן בידו ליתומה פלונית וראובן דר בבית הגיורת ואחר פטירתה החזיק ראובן בבית שדר בו בתורת נכסי הגר שהן הפקר וכששמע שמעון זה בא וטוען גם אני איני רוצה לקיים צוואתה ליתן להיתומה אלא אחזיק בכל נכסיה שהן תחת ידי מההפקר כמו ראובן שזכה במה שתחת ידו והשיב הרא"ש דאין שומעין לשמעון בזה מאחר שהיה בתחלה דעתו לזכות ליתומה מה שצותה הגיורת והיה אפוטרופוס על היתומה לשמור ממונה עד ששמע מעשה דראובן ונתחדש לו דאין בצוואתה כלום ורוצה לחזור א"י לחזור דקי"ל המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והרי גם זה כוון לזכות לה והשאיל לה כחו ורשותו שיזכה לה אם לא תוכל לזכות מכח המתנה תזכה מכח ההפקר עכ"ל:

ו **שהודה**. עיין בתשו' רשד"ם סי' ס"ד:

ז **ומשחררים**. ואע"ג דהמצווה לעשות דבר איסור מנכסיו אין שומעין לו והמשחרר עבדו עובר בעשה י"ל דמוקמינן המוריש אחזקתי' ואמרינן מדצוה לשחררו ודאי קיבל דמי פדיונו מאחר ואז מחויב לשחררו דלא אסרה התורה אלא לשחררו בחנם והנותן דמי פדיונו לרבו אינו עושה איסור במתנתו כיון דעבד חייב במצות משא"כ בצוה לתת מתנה לעובד כוכבים כ"כ ר"ן והרמב"ם עכ"ל הסמ"ע:

סימן רנז

א **נכסיו**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קנ"א ובתשובת ן' לב ס"ב סי' ל"ו ובמבי"ט ח"א סי' ק"ס ובמהרי"ט סי' קי"ו:

ב **מהיום ולאחר מיתה**. ויש בהן מטלטלין או חובות צריך למוכרן כו' כצ"ל וכן הוא ל' נ"י וסיים שם ז"ל ואם נפסד מהקרן נפסד ולא נשתעבד ליה רווחא שלא אמרו כן אלא בשותפין עכ"ל פי' אם הנכסים שכתב לבנו מהיום ולאחר מיתה שכל ימי היותו הוא אוכל מהן הפירות לא אמרינן אותן הפירות והריוח שנהנה מהן האב בחייו ישתעבדו לגוף הנכסים לענין שאם יפסדו בידו בחייו ממה שהיו באותה שעה שכת' לבנו ימלא אותו ההפסד מהפירות שנוטל מהן האב קמ"ל דלא וע"ל סי' קע"ו סט"ו וי"ז שם נתבאר דין רווחא לקרנא משתעבד בשותפין. סמ"ע:

ג **ליבצר**. כן דעת הרמב"ם והרא"ש והטור אבל רשב"ם פי' תלושין דוק' אבל מחוברים אפי' הגיעו ליבצר הרי הן של בן ובתי"ט פ' י"נ תמה עליו דהיאך יפרש הא דהכונס ודפ' נערה ולא ירד לדקדק לעומק דברי הפוסקים שהבאתי בסי' צ"ה כי לפי מ"ש שם לק"מ ואדרבה פשט דמתני' משמע כרשב"ם וגם קשה להרמב"ם וסייעתו הא דקאמר בש"ס טעמו דדעתו של אדם כו' ואי במחוברים שהן צריכין לקרקע הא לכ"ע דינן כקרקע אלא שי"ל בזה דאל"כ הוה אמרינן מסתמ' לא היה דעתו ליתן רק הנכסים שהיו אז וה"ל כאילו התנה בפירוש חוץ מפירות העתידין להיות לכך צריך לטעמא דדעתו של אדם קרובה כו' אבל לפרשב"ם אתי כפשוטו ודוק ומ"ש הב"ח בזה בדעת הרמב"ם והר"ש אינו נכון וקושייתו מעיקרא ליתא ואולי ט"ס יש בדבריו ע"ש. ש"ך:

ד **אפי'**. כיון דנתגדלו ברשות הנותן ודוקא כשבנו מקבלו בעצמו אמרינן דדעת האב היה להקנות לבנו בעין יפה ולא כשימכור כחו לאחר וכ"ש שהמקבל הוא איש אחר משעה ראשונה. סמ"ע:

ה **ונותנין**. פי' המקבל נותן להיורשים דמים כפי שומא שהיו שוים הפירות שנתגדלו קודם שמת הנותן וכ"כ הטור ומ"ש או מניח הפירות ר"ל ואז אחר שיגמרו יטלום היורשים לנפשם וא"צ ליתן להמקבל כלום בעד מה שנגמרו לאחר שבא הקרקע לידו. שם:

ו **לבנו**. דאף שאמרו שבן בנו אינו בכלל בניו וכמ"ש הט"ו בסי' רמ"ז מ"מ אם כת' בהדיא מתנה לבן בנו אמרינן מסתמא בעין יפה נתן לו כמו דאמרינן בנתן לבנו דדעתו של אדם קרובה כו' וכ"כ בת"ה אבת בנו וה"ה או כ"ש בבן בנו עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דצ"ע על מ"ש הסמ"ע בסי' ר"י ס"ק ה' ויש ליישב בדוחק עיין בס' א"א דף ק' ע"ב ובתשובת ראנ"ח סוף דף קי"א ע"ש ובתשו' מבי"ט ח"א סי' כ"ח נסתפק אי דור רביעי הוי בכלל לשון בני בניו ע"ש. עכ"ל:

ז **ולקחה**. פי' חזר ולקח מהבן גוף הקרקע שנתן לו ומ"ש לא היה במכירתו כלום היינו אחרי מות האב אבל בחייו אוכל הלוקח הפירות וקמ"ל דלא אמרינן דהרי הוא כאלו לא נתנו לבנו מעולם ותשאר הקרקע ביד הלוקח מהאב אלא כיון דמתחלה בשעה שמכר לזה לא היה כח ביד האב למכור רק הפירות כל ימי חייו תו לא אמרינן דתהא מכירתו מכירה גמורה למפרע. סמ"ע:

ח **וי"א**. דס"ל דלא מכר האב ללוקח אלא זכותו שהי' לו בו ומש"ה א"צ הבן ליתן כלום להלוקח בעד הפירות שגדלו ברשותו כמו שלא הי' נותן כלום ליורשי האב אם נשאר הקרקע ביד האב עד יום מותו. שם:

ט **הגוף**. פי' שנאמר שלא יהא בקנין הלוקח כלום דהרי הקנה לו הבן דשלב"ל קמ"ל דזה אינו דהרי גוף השדה הי' של הבן מיד בשעת נתינה ואף שנשארו הפירות להאב אותו קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ועיין בטור סי' רי"א. שם:

י **בריא**. פי' כשעשה ק"ס על מתנתו כמתנת בריא. שם:

יא **אשתו**. בתשובת הרשב"א שם כתוב דאפי' לא הי' לו אשה בשעה שהתנה כן דלא עלה על דעתו להיות בלא אשה ובלא שמש והוא יעשה כל מלאכתו בעצמו כו' ע"ש. שם:

יב **שלקח**. דומה לזה כ' הטור ביו"ד סי' רנ"ג ז"ל בעה"ב ההולך ממקום למקום ונתנו לו מעות בדרך ואין לו מה יאכל מותר לו ליקח מן הצדקה ולכשיגיע לביתו א"צ לשלם דבשעה שלקח היה עני וה"ל כעני שהעשיר שא"צ לשלם מה שלקח עכ"ל. שם:

סימן רנח

א **מתנה**. פי' שטר מתנת בריא והא דמסיק בין שלא היה בו קנין כאן מיירי דכתב לו בשטר שדי נתונה לך לאחר מיתה כו' דבשטר כזה קונים גם בבריא וכמ"ש הט"ו בסי' קצ"א וקמ"ל דאע"ג דכת' שדי נתונה לך לאחר מיתה ולא כת' מהיום ולאחר מיתה ואין קנין ושטרא לאחר מיתה ואפ"ה כיון דכת' בו זמן קנה הגוף מהיום וא"י לחזור בו והפירות קנה לאחר מיתה דאל"כ למה כת' בו זמן וכדמסיק ומדסתמו הפוסקים משמע דס"ל דאין חילוק בין נכתב הזמן בתחלת השטר או בסופו עכ"ל הסמ"ע (עיין בתשו' מהר"מ פדוואה סי' נ"ד מהריב"ל ח"א סי' ס"ג וח"ב סי' ל"ו הרשד"ם סי' ש"ז ש"ט שכ"ו ות"כ דברי ריבות סי' ר"ס וסי' תי"ד מהרי"ט ח"א סי' מ"ו וסי' ס"ז וצ"ו בני שמואל סי' ל"ה פני משה ח"א סי' ל"ד וצ"ד בני אהרן סי' ע"ו מהר"א ששון סי' קנ"א. בני חיי):

ב **קונה**. לשון הטור קנה את הגוף מיד ור"ל עם כתיבת ומסירת השטר לידו דהא בזמן שכתוב בשטר הקנהו מהיום ופשישא דכל זמן שלא הגיע השטר לידו דיכול הנותן לחזור בו. סמ"ע:

ג **מיד**. לשון הטור כשהגיע השטר לידו עכ"ל. ואע"ג דבעלמא קי"ל דסתם קנין כאומר מעכשיו דמי וקנה מיד אפי' קודם שנכתב השטר שאני הכא דהזכיר במתנה זו לאחר מיתה לכך בעינן שיגיע השטר לידו וז"ש הט"ו וכן אם יש כו' דלשון וכן מוכח שדינו כמו דין הראשון דשם פשיטא דלא קנה הגוף עד דמטי שטרא לידיה כנ"ל ולא מצאתי חולק ע"ז וא"כ יש לתמוה על הרמ"א במה שמסיים דכל קנין מעכשיו הוא דמשמע דקנהו מיד משעת הקנין. שם:

ד **ל' יום**. אמנם הש"ס פרק מי שאחזו סותר דין זה ומוכח שם דגם בנותן מכאן ועד י"ב חדש מהני הזמן כשמת תוך י"ב חודש והב"ח יישב דעת הרמ"ה אכן בדברי המ"מ

לא נוכל לו' תירוצו של הב"ח ודוק וצ"ע ועיין בא"ע סי' קמ"ד ס"ב מוכח להדיא דלא כהרמ"ה. ש"ך:

ה **בעל פה.** פי' דכת' המתנה בסתם וכת' בה זמן הכתיבה וכשנתן לו השטר מתנה התנה בע"פ שנותן לו לאחר מיתה אפ"ה אמרי' דזמן הכתוב בשטר מהני לתנאי שבע"פ והוי כמו שמפרש בהדיא בשטר שמקנה מהיום ולאחר מיתה כך מוכח בש"ס גיטין דף ע"ב ע"ש בפרש"י ופי' תנאי בגט הוא בע"פ ע"ש וכן הוא דעת הר"ן ע"ש והסמ"ע פי' כאן פירוש זר גם דבריו צ"ע לדינא ועיין בא"ע סי' קמ"ד תמצא מפורש כן להדיא ע"ש. שם:

סימן רנט

א **הרואה.** ל"ד קאמר הרואה אלא הגביה ובאה לידו דהא אינו עובר על השב תשיבם עד דאתא לידיה אבל על לא תוכל להתעלם עובר משעה שרואה ומעלים עיניו ממנה מליטלה. סמ"ע:

ב **להתעלם.** והרמב"ם פי"א ממלוה דין ו' וסמ"ג לאוין קנ"ט כתבו ואע"פ שהחזירה לאחר יאוש מתנה היא זו וכבר עבר על האיסורים וכן העלה הרמב"ן בס' המלחמות פ' אלו מציאות דאע"פ שהחזירה עובר בכולן וכן משמע פשט לשון בה"ג והרי"ף ונוסחת ש"ס דילן ע"ש. עכ"ל הש"ך:

ג **שמוכח.** מיהו אע"פ שמוכח צ"ל במקום שראוי להסתפק בה שהיא אבידה דאל"כ שמא ייאש ממנה בשעה שאבדה וכמ"ש בס"ג וע"ל סי' רס"ב. סמ"ע:

ד **הבעלים.** הטעם שיחשב אולי ימצאנה ישראל ויחזירנה לי. שם:

ה **העוברים.** והא דלא אמרינן בזה דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב והיינו רוב העיר דלא אמרי' כן אלא היכא דהקרוב אינו במקום שנמצא שם עצמו וצ"ל שבא לשם ממקום אחר ובכזה מסתבר לו' שנתגלגל לבא לשם מרוב בני העיר וק"ל. שם:

ו **בנפילתו.** דקי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש כיון דבאיסורא בא לידו דהמוצאו דהרי לא ידעי מנפילתו בשעה שבא לידו. שם:

ז **ספרים.** דאין דרך לקנותן אלא ישראל ואינו מייאש מהן דסבר שיכריז ישראל הקונה ויתן בהן סימן וע"ל סי' רל"ו ס"ח בהג"ה. שם:

ח **מותר.** ואפילו אם הוא דבר שלא הרגישו הבעלים מיד בנפילתה לא אמרינן שמא דישראל הוא וה"ל יאוש שלא מדעת אלא תלינן אותו ברוב עובדי כוכבים ומש"ה הקנקן מותר. שם:

ט **ונתייאש**. פי' מסתמא מייאש ממנו כיון שרוב עובדי כוכבים שם מיהו צריך שיהא דבר שמרגיש בו מיד בנפילתו וכמ"ש בסעיף הקודם. שם:

י **להחזיר**. וז"ל אגודה פ' אלו מציאות וכן אנו נוהגין להחזיר וכ"פ ראבי"ה וראב"ן דכייפינן להחזיר היכא דהמוציא עשיר עכ"ל. ש"ך. (ועיין בתשו' צמח צדק סי' פ"ט):

יא **טבחים**. דינים אלו נתבארו היטב ביו"ד סי' א' ס"ד ובסי' ס"ג ע"ש ועיין מ"ש הסמ"ע בזה:

יב **שלו**. ואפי' אמרו הבעלים דלא מייאשו ואפי' מרדף אחריה דבטלה דעתו אצל כל אדם. סמ"ע:

יג **דמלכותא**. בסי' שנ"ו ס"ז כת' הרמ"א כה"ג דנוהגין מדינא דמלכותא להחזיר גניבה אפי' לאחר יאוש ושינוי רשות. [שם]:

יד **ואם**. עי' בתשו' מהר"א ששון סי' רכ"א:

טו **קרקע**. בש"ס ילפינן לה מדכתיב לכל אבידת אחיך לרבות אבידת קרקע וכתבו הטור בסי' רס"ו ע"ש שם:

סימן רס

א **מוצאה**. אפי' נמצא לצד פנים הכותל והא דלא אמרינן דיקנה לו חצירו דזה הבע"ה שדר בו עתה כת' המרדכי בשם רבינו ברוך דלא אמרינן חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו אלא הפקר גמור אבל לא אבידה אפי' היכא דאיכא ייאוש כיון דאילו הוה ידע ליה לא היה מפקירו. סמ"ע:

ב **חלודה**. וכגון שחור זה הוא מקום המשתמר דאל"כ אפי' לא העלה חלודה נמי אבידה מדעת היא כ"כ הג"א מא"ז ור"ל באינו משתמר לגמרי נמי אבידה מדעת היא והרי היא שלו ובמשתמר קצת ע"ל ס"י בהג"ה. ש"ך:

ג **מטה**. דברי המחבר צל"ע דזה לשון הטור והוא שהעלה חלודה כו' וכתב הרמב"ם והוא שימצאנו מטה מטה כו' ונראה דהרמב"ם מפרש דשתיך טפי דבש"ס שימצאנו מטה מטה וכן נראה להדיא מהה"מ דאל"כ קשה מנ"ל להרמב"ם זה וגם למה השמיט דשתיך טפי וע"כ כת' הטור דברי הרמב"ם דאפשר דפי' רש"י והרמב"ם תרווייהו אמת לדינא דבין שהעלה חלודה ובין שנמצא מטה מטה שהוא בענין שנראה מזמן רב הרי הוא של מוצאו אבל המחבר דמצריך שניהם קשה תרווייהו ל"ל ואפשר דספוקי מספקא ליה בפירוש הש"ס לכך פסק דבעי' תרווייהו לחומרא. שם:

ד **הישנים**. די"ל בשעת הנחה הונח בחור שבכותל או בטפח הסמוך לקרקע ואח"כ נשתקע הכותל וגם הוגבה הקרקע סמוך סביב הכותל כנהוג ומש"ה נשתקע בתחתיות הקרקע כל כך כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך ז"ל משמע מדבריו דר"ל דעתה מונח בכותל שבקרקע וכן משמע להדיא לשון הרמב"ם בפירוש המשנה וז"ל ואמרו מצא בגל ובכותל ישן ובלבד שיהא אותו דבר בתוך הקרקע לענין שי"ל שטמנו מזמן מרובה אבל אם מצאו קרוב מן הקרקע או מפני הכותל דינו כדין הנמצא באשפה עכ"ל:

ה **לא יגע**. אם הוא במקום שרוב ישראל מצויים שם ש"ך:

ו **מונחים**. נראה דבזה אין חילוק בין מונח מחציו לצד חוץ או לצד פנים דבכותל ישן דומיא דגל קתני דאין דרך שימוש בו אלא שיש לחוש שמא אדם מעלמא עשה שם מטמון וכמו מצא באשפה שאינה עשויה לפנו' שבס"ס זה מש"ה פסק דלא יגע בהם דומיא דאשפה וגם אינן של בעל הגל והכותל. סמ"ע:

ז **מוצאו**. נראה דאע"פ אם נמצא מטה מטה כדרך המטמוניות כ"כ הסמ"ע ועיין בש"ך מה שדקדק וביאר בזה. ע"ש:

ח **ממלא**. אפי' הוא חתיכה אחד ארוך והולך מקצה אל קצה כיון דלא ניכר אם מצד פנים או מצד חוץ הונח ובא שם ואין לו חזקת בעלים הראשונים קי"ל דחולקין בספק ממון כזה. סמ"ע:

ט **מוכיח**. משמע אפי' בממלא כל הכותל אזלינן בתר מוכיח וכן משמע בטור והב"ח לא פסק כן אלא כהרמב"ם ודבריו מרפסין איגרא ובלי ספק גם דעת הרמב"ם וסמ"ג כן וכמ"ש הכ"מ ומהר"א שטיין והכי מוכח בש"ס דאל"כ מאי פריך פשיטא ע"ש ודוק וגם מהרש"ל בביאורו לסמ"ג פי' כן ע"ש ואיזה תלמיד טועה הוסיף שם פי' לדבריו שהכותל ממולא מן הכיס והסכין כו' כי דעתו כדעת מהרא"ש ואפשר שטעות המדפיס יש שם ע"ש. ש"ך:

י **האחרון**. פי' אם הוא ישראל דישראלים הראשונים שיצאו משם ודאי כבר חפשו ובדקו והוציאו מהבית כל מה שהיה להן כשיצאו מהבית כ"כ הסמ"ע וכת' הש"ך דאם שוכר האחרון הוא עובד כוכבים הוי של מוצאו כ"כ הטור וכן מוכח בש"ס לפי' רש"י והרא"ש וכ' עוד ומיירי שבעה"ב אינו דר עמהן דאל"כ הרי הוא של בעה"ב דהוא אחרון כמ"ש התו' ודוקא דבר שאין בו סי' אבל דבר שיש בו סי' נוטל ומכריז אם לא העלה חלודה כן הוא בהג"א מא"ז ונראה דאם השכירו לאחרים ובעה"ב דר שם עמהן נוטל ומכריז בדבר שיש בו סי' אפי' העלה חלודה כו'. ע"ש:

יא **לג'**. כן הוא לשון הש"ס ולשון הטור הוא אם היו דרים בו ב' עובדי כוכבים וישראל ביחד כו' והלך בשטת הרא"ש וכן הוא כוונת התו' כו' ואפשר שכן נמי דעת הרמב"ם והמחבר ומ"ש ג' עובדי כוכבים לאו דוקא קאמרי א"נ הן פירשו בש"ס שאין הישראל דר עמהן וא"כ צ"ל דג' דוקא קאמרי ואין טעם לדבר עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהשיג עליו בזה וכתב דהא ודאי ליתא ע"ש:

יב **פונדק**. ואף אם אמת הוא שהטמינו שם הרי ודאי ייאש נפשו מהאבידה באמרו דהעובדי כוכבים מצאוה. סמ"ע:

יג **שניהם**. ומדברי התוספות פ"ק דב"מ דף י"א סוף ע"ב נראה להדיא שהוא כולו של שמעון המשכיר ע"ש וכ"נ מדברי האגודה פ' השואל. ש"ך:

יד **מגנב**. כת' הראב"ן פרק אלו מציאות ריש דף צ"ד גנב שנכנס לבית ראובן להקנות לו מציאה והיה שמעון יושב שם וסבר הגנב שהוא ראובן בעה"ב ומכר לו המציאה בין ישנו ראובן בבית בין אינו שם יזכה לו ביתו אע"פ שהוא בית דדרסי ביה רבים ואינה משתמרת דהיכא דדעת אחרת מקנה אותו לא בעינן חצר המשתמרת וה"נ נכנס הגנב להקנותו וחייב שמעון להחזירו לו ע"כ וע"ש וע"ל סי' רס"ח ס"ג בהג"ה. שם:

טו **מוצאם**. וחצירו לא קנה משום דלא סמכא דעתיה כיון דרבים נכנסים ויוצאים ואפילו איתא בחנות לא מהני עומד בצד חצירו אלא היכא דמצי לשומרו ויכול לעכב שלא יטלוהו אחרים אבל הכא כיון דלא ידע דאיתיה שם ורבים מצויים שם לא קני' ליה חצירו כ"כ הרא"ש ור"י וכ"כ נ"י בשם רשב"א והר"ן וכ"כ ראב"ן דף צ"ג וכתב ונ"ל שבתים שלנו דרבים דורסין בהן המוצא שם הרי אלו שלו דדומה לחנות הוא ותנן מצא בחנות הרי הוא שלו משום דרבים מצויים שם ולא קניא ליה חנותו עכ"ל וע"ל סי' רס"ח שם. שם:

טז **ואפילו**. עיין בסמ"ע שהניח דברי הרמ"א בזה בצ"ע והש"ך כתב דלק"מ ויישב דבריו על נכון ע"ש:

יז **מתיאשים**. בש"ס אמרו דדרך תאנים ותמרים ליפול מהאילן ומש"ה נתייאשו הבעלים מהן אפילו קודם נפילתן דאל"כ הוי יאוש שלא מדעת ובאיסורא בא ליד המוצאן גם הקציעות בשעה שבא בעה"ב ליטול מהן לישא לביתו משום חשיבותן מרגיש מיד בנפילתן ומתייאש מהן קודם שבאו ליד המוצאן. סמ"ע:

יח **הגרנות**. כ"כ הטור וס"ל דתלוי הדבר במקום מציאותן וכיון שנמצאו במקום הגרנות אפילו לאחר זמן הדישה תולין אותן בבעלים דבשעה שדשו הגורן לא רצו לטרוח לאסוף

מעט פירות כאלו הנפזרים במרחק ד"א ולאפוקי מיש דעות דתלו הדין בנמצאו בזמן הדישה וע"ל סי' רס"ב ס"ז. שם:

יט **אמות**. פירש בתוס' לחד תירוצא דהיינו בב' אמות על ב' אמות דאי בב' על ד' הרי אלו שלו ע"ש ודוק. ש"ך:

כ **חמשים**. בש"ס אמרו דבשיעור נ' אמה ממלאים כריסם וחוזרת לקינה ואינה מדדת יותר כיון דא"י לפרוח. סמ"ע:

כא **מוצאו**. דכיון דליכא למתלי דמשובך נדדה ובאה שם אמרינן דעוברי דרכים עברו שם ונפלה מהן ורובא דעלמא העוברים ושבים עובדי כוכבים נינהו עכ"ל הסמ"ע ובתי"ט פ' לא יחפור תמה ע"ז דהא במשנה פ' אלו מציאות מוכח דאין בגוזלות סי' וא"כ אפי' אם רוב עוברי דרכים ישראל שרי ע"כ ונלע"ד אין זה קושיא דמ"מ מאן לימא דמצאן לאחר יאוש דלמא אכתי לא ידע דנפל מיניה וה"נ יאוש שלא מדעת דלא הוי יאוש וכן בתוס' פ' לא יחפור (בבא בתרא דף כ"ג ע"ב) משמע לכאורה כהסמ"ע מיהו הרמב"ן בחדושיו שם בשם ר"ת והני"י כתבו כהתי"ט וכ"כ הע"ש וא"כ צ"ל דמידע ידע בנפילתן דגוזלות והוי כמו הנך דסי' רס"ב ס"ו. ש"ך:

כב **כרמים**. פרש"י שע"י הכרמים דרכה לנדדה אפי' חוץ לנ' אמה. סמ"ע:

כג **קרוב**. פירוש כשהוא בתוך נ' לשניהן אלא שלאחד הוא יותר קרוב מאשר הוא לשני וה"ה בשביל של כרמים אפי' ביותר מחמשים. שם:

כד **הרוב**. דקי"ל כל היכא דיש לספק ולתלות בקרוב או ברוב אף שהוא רחוק יותר תלינן ברוב כמ"ש הט"ו בסי' רנ"ט. שם:

כה **ענין**. דתלינן ברובא דעלמא שהן עובדי כוכבים ולא בקרוב אף שהן ישראל. שם:

כו **שיש**. וכל הפוסקים חולקין ע"ז דביש בה סימן נוטל ומכריז אם לא שהוא במקום המשתמר לגמרי וכמ"ש הרמ"א בסעיף שאח"ז וכדבריהם מוכח בש"ס ואע"פ שבב"י וכ"מ כתב ליישב דברי הרמב"ם מ"מ כל מעיין ישפוט בצדק שדבריו דחוקים מאד ע"ש. ש"ך:

כז **הנחה**. כגון טלית וקרדום בצד גדר וכמ"ש בס"י דדרך עובדי אדמה להניח שם בגדיהן וכלי עבודתן לפי שעה עד שיחזרו לביתן מעבודתן ויקחו מלבושן או שתגיע השעה ביום שיצטרכו לכלי מלאכתן ויקחום משם. סמ"ע:

כח **נסתפק**. פירוש כגון שמצא הטלית במקום שהוא משומר קצת מש"ה יש להסתפק אם הניחו בעליו שם בכוונה כיון שהמקום הוא משומר קצת או אבוד מידו ובא לשם בלי כוונה כיון שאינו משומר כל צרכו. שם:

כט **אסור**. ע"כ בדבר שיש בו סימן מיירי דאי באין בו סימן הא מסיק דזכה בו המוצאו ואין שייך לומר אסור להחזירו בדבר שהוא זכה בו ונראה דקאי דוקא אדסמיך לי' במצא במקום שיש להסתפק בהינוח או באבוד דאז מיד שנטלו בידו אפי' לא הלך עמו לביתו אסור לו להחזירו כשיש בו סימן או אפי' בודאי הינוח והוליכה לביתו וכ"כ רמ"א בסמוך ושם אכתוב טעם הדבר. שם:

ל **זכה**. רבים תמהו על הרמב"ם בזה וכמ"ש הרמ"א בסמוך והנלע"ד ליישב כיון דבשעה שנוטלו אדעתא להחזירו לבעליו אלא שטעה בזה דלא ידע שלא יהיה בידו להחזירו כיון דאין בו סימן מש"ה ס"ל להרמב"ם דבזה כ"ע מודו דיחזיקנו המוצאו לעצמו כ"כ הסמ"ע ובש"ך דחה דבריו ומיישב באופן אחר ע"ש וע"ל סי' רס"ב ס"ד:

לא **בכנפיהם**. בש"ס ובטור מפורש דקשר כי האי לא הוי סימן דכ"ע הכי קטרו להו גם א"א לומר דהמקום הוי סימן כיון דמדדין אמרינן דמעלמא נדדו שם דמיירי שאין שובך סמוך לה בתוך נ' אמה וה"ל ספק הינוח בכוונה או ספק נפילה שלא בכוונה עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך ע"ז ונראה דקשיא ליה דא"כ הרי הוא של בעל השובך וכמ"ש בס"ח וכ"כ התי"ט פ' אלו מציאות ובחנם דחק ואדרבא נראה להיפך דאי ס"ד שאין שובך תוך נ' אמה ומשום דהוי ספק הינוח או נפילה שלא בכוונה ל"ל מדדין אלא ודאי מיירי שיש שובך קרוב תוך נ' אמה והלכך לא חיישינן לנפילה וכמ"ש התוס' ב"ב דף כ"ג ע"ב ד"ה ודאי מההוא כו' דהיכא די"ל דמשובך בא לית לן למתלי בנפילה כו' עיין שם דמביא ראיה לדבריו מהש"ס ופוסקים:

לב **משתמר**. כלומר שהוא במקום המשתמר וכן הוא בטור ותוספות והרא"ש דכיון שהוא במקום המשתמר לגמרי אפי' יש בו סימן אינו חייב בהשבה הלכך לא יגע בהן. ש"ך:

לג **ספק**. הלשון מגומגם דהא כיון דיש בו סימן טעמא דלא יגע בו משום שלדעת הונח שם במקום המשתמר וא"כ הוי ודאי הינוח וכן הוא לשון הרא"ש כללא דמלתא דהניח במקום המשתמר כגון ודאי הניח אפי' יש בו סי' כגון טלית וקרדום בצד גדר כו' וגם לשון הטור משמע כן ע"ש. שם:

לד **לביתו**. פירוש אלא הגביהו ונטלו בידו אבל לא זז משם דאז לא שייך הטעם שמא יבא בעל אבידה כו' דהרי ראה דלא בא לכן יחזור ויניחנה כיון דהמקום הוא משומר. סמ"ע:

לה **כלל**. גם בכאן קיצר הרב בלשונו דפשיטא בודאי הניח ואין בו סימן אפי' במקום שאינו משתמר כלל לא הוי של מוצאו אלא יהא מונח עד שיבא אליהו מטעם דהוי יאוש שלא מדעת וע"כ הוכרחו הטור והרא"ש לפרש בכריכות קטנות בר"ה שאין בהן סימן

לפי שמתגלגלים ברגלי בני אדם ומתחלה הניחום בעליהן שם להקל ממשאן ושכחום ונתייאשו כיון שאין בהן סימן לא בחפץ ולא במקום ע"כ ור"ל דדוקא בכה"ג שמסתמא מיד נתייאשו הבעלים קודם שמצאן זה והלכך בהיתרא אתא לידיה אבל בעלמא היכא דהוי יאוש שלא מדעת יהא מונח עד שיבא אליהו לדעת הפוסקים והרב ז"ל ע"ל סי' רס"ב ס"ק י"ב. ש"ך:

לו **לא.** ומדברי הנ"י והר"ן פרק אלו מציאות והרמב"ן והרשב"א והה"מ פט"ו דגזילה נראה להדיא דבכה"ג יחזיר כיון שלא הוליכו לביתו דממ"נ אם הבעלים הניחום שם לדעתם כיון שמקום זה משתמר הוא לדעת הבעלים יכול להחזירו ואי מעלמא אתי כיון שאין בו סי' הרי הוא שלו ולמה לא יהא רשאי להניחו וכן נ"ל עיקר דמשמע דהך דרב אבא בר זבדא בש"ס דילן היינו הך דירושלמי ודו"ק. שם:

לז **בו.** דאמרינן דמדעת הטמינו שם. סמ"ע:

לח **מוצאה.** כן הוא לשון הטור והמחבר העתיק לשון הרמב"ם שלא כתב זה ונראה דהרמב"ם לטעמיה אזיל שכתב בפרה רועה בין הכרמים של עובדי כוכבים והתרה בו דאמרינן ג"כ דהיא אבידה מדעת אע"פ שאינו חייב ליטפל בה מ"מ אין ליטלה לעצמו וכמ"ש בסי' שאח"ז ומטעם שכתבתי שם דס"ל דאע"ג דבעל הפרה לא חשש אממונו מ"מ אין לאחר ליטלו לעצמו וה"נ דכוותיה ומש"ה לא חילק הרמב"ם בזה והניחה ג"כ בכלל דין אשפה שאינה עשויה לפנות ולא יגע בה ולפ"ז ק"ק דה"ל להרמ"א לכתוב הג"ה זו בלשון י"א עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דאין דבריו מוכרחים אלא שהרמב"ם קיצר בדבר ולא כתב רק מה שנאמר בש"ס לפי האמת ואפשר דלדינא מודה להטור ואע"ג דבסי' רס"א ס"ד לא ס"ל להרמב"ם הכי מ"מ כיון שבלשונו כאן אין הכרח העתיק הרמ"א דברי הטור כפשטן וכן דרכו בכמה מקומות או יש לחלק בין אבידה מדעת דהכא להתם כמו שמוכרח לו' לדעת הרמב"ם שם ולענין דינא פשיטא נראה עיקר כהטור והרמ"א עכ"ל:

סימן רסא

א **ביום.** בטור כתב וז"ל אפילו כמה ימים זא"ז מפני שניכר שאין זה אבידה אלא דרך בני אדם להניח ולעשות כן בכוונה וכ"נ מדעת המחבר שהוא כלשון הרמב"ם פט"ו מגזילה ולא כרשב"א שכתב הה"מ בשמו שגם באלו בג' ימים זא"ז הוה אבידה עכ"ל הסמ"ע ולפום ריהטא שגג בזה דרשב"א כ"כ אטלית בצד גדר דברייתא כשמוצאו ג' ימים זא"ז ה"ז אבידה כמו בחמור. ובחמור באמצע יום לא הוי אבידה אפילו אחר כמה ימים

והרמב"ם לא חילק בטלית בצד גדר וס"ל דלעולם לא הוי אבידה אפילו אחר כמה ימים וזה מבואר בהה"מ שם. ש"ך:

ב **ימים**. לשון הש"ס עד ג' ימים אימר אתרמויי אתרמי ונפקא טפי לא:

ג **בר"ח**. דכיון שהיא עומדת בר"ה נרא' שהיא מותעה ובודאי תברח משם. סמ"ע:

ד **הפקר**. והב"י כת' ע"ז דלאו מלתא היא שבשביל שאינו חושש כו' גם הב"ח כתב דהעיקר כהרמב"ם ולע"ד לא ירדו לס"ד הטור דאין כוונתו להשיג בסברא דמסתמא כיון שאינו מפקח על נכסיו מפקירם אלא כונתו להשיג דאבידה מדעת דבכל הש"ס פירושו דהוי הפקר וכמו שמוכח גבי אשפה כו' דאמרינן אבידה מדעת היא והיינו ע"כ דהפקר הוי והיא שלו וכמ"ש בסי' רס"א סי"א. וה"נ מוכח בר"פ אלו מציאות דקאמר ר"ש מצא פירות מפוזרין הרי אלו שלו כו' דבי דרי עסקינן דאבידה מדעת היא פרש"י שלא נפלו ממנו ומדעת הניחום הוי הפקר אלמא דאבידה מדעת בכל דוכתא פירושו שהוא הפקר ולהרמב"ם צ"ל דאבידה מדעת דהכא אין פירושו כמו אבידה מדעת דהתם והוא דוחק גדול ומה שהכריע הב"ח מסי' רע"ג ס"ג ומהו ההפקר כו' לאו מלתא היא דודאי ה"ה בדבר שניכר מחשבתו שמפקירן הוי הפקר וכמ"ש בסי' רס"ד ס"ה גבי דבש ושרפה וכן בש"ס גבי סתם גללים אפקורי מפקר להו וכה"ג בכמה דוכתי הלכך עיקר כהטור וכן משמע מדברי הג"א שהבאתי ר"ס ר"ס ע"ש (ס"ק ב') שוב מצאתי להדיא בתוספות פ"ק דשבת דף י"ח ע"ב ובאלו מציאות דף ל' ע"ב שכתבו והא דקאמר גבי גיגית נר וקדרה אפקורי מפקר להו אע"ג דליכא ג' התם אנן סהדי דמפקר להו בלבו ע"כ. ש"ך:

סימן רסב

א **שותפים**. אבל אם נאמר דלא היו שותפין בו אפי' שוה הרבה מייאש נפשו שיאמר האובדה הרי אמרתי להחולכין עמי כמה פעמים דבר זה אבדתי ולא אהדרו לי ודאי דעתם לגוזלו ואין בידי לתובעם דכל אחד יאמר אני לא מצאתיה משא"כ כשהן שותפין דאין האובד חושד לשותפין שדעתם לגוזלו אלא שמשהין בידם לצערו זמן מה ואינו מייאש מאבידתו וכן כשהן רק שנים ג"כ אינו מייאש דאף אם יכפרנו זה שהלך עמו ורוצה לישבע שלא מצאה סובר האובד היום או מחר אתפוש גם אני משלו ואחזיק בו תחת אבידתי. סמ"ע:

ב **כובדו**. פי' והיה נושאו על גבו או כתיפו ואחר שנפל ממנו הוקלה המשא מעליו ואף שודאי לא הרגיש מיד בשעת נפילה דא"כ הי' מגביהו מיד מ"מ מסתמא הרגיש סמוך לנפילה קודם שמצאו זה והגביהו. (שם):

ג **קודם**. ר"ל דאף אם היה יודע מנפילתו הי' מייאש ממנו מיד מ"מ השתא דלא ידע בשעה שבא ליד המוצאו הרי באיסור בא לידו קודם שנתייאש כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דחצירו כידו בזה דלא קניא ליה אם בא שם קודם יאוש ודלא כמהרש"ל כן העליתי בסי' רס"ח ס"ג ע"ש עכ"ל:

ד **משנים**. בין הן שותפין בין אינן שותפין אינו מייאש ומשלשה דוקא כשהן שותפין ולכתחלה צריך להכריז שמא שותפין הן בו אבל כשנודע שאינן שותפין [או] שהם מודים בכך וכל א' אומר שלי הוא הרי הוא של מוצאו כ"כ ר' ירוחם או שאין בו אלא פרוטה ומחצה כיון שאינו ב' פרוטות שלימות. ש"ך:

ה **אפי'**. דאינו מייאש נפשו ממנו דסובר דההולכין אתי מצאוהו והן ידעו שממנו נפל. סמ"ע:

ו **בידו**. אע"ג דבסי' ר"ס ס"ט כתבתי דס"ל להמחבר ביאוש של"מ זכה בו וא"צ להחזירו כ"ז שלא נתברר של מי הוא ולא אמרינן יהא מונח שאני הכא כיון שנפל מב' או מג' י"ל דאינו מתייאש לעולם וחושב לעולם שהוא אצלן ויחזירו לו. ש"ך:

ז **ששוה**. ושראה אותן מבקשים אבל אם אין בו ב' פרוטות או שראה שלא בקשו אחריו ונטלה אחר ששהה כדי שיוכל למשמש בכיסו ה"ז שלו עכ"ל ר"י נ"ד ח"ב. והטור והשאר אחרונים שלא חלקו בכך נראה דלא ס"ל הכי וכן נ"ל עיקר ונרא' שיצאה לו לר"י כן מרש"י ותוס' דף כ"ד ע"ב ונרא' דרש"י לא כ"כ אלא לר"נ דלא ס"ל אימר שותפי נינהו וכן התו' לא כתבו שם דבעינן ראה מבקשים אלא לרבא דס"ל יאוש של"מ הוי יאוש אבל לדידן דקי"ל דלא הוי יאוש אע"פ שלא ראה אותן מבקשים ונטלה אחר ששהה כדי משמוש בכיסו לא מייאש דאימר שותפי נינהו ומחל חלקו ולכך לא ביקש מיד ודו"ק. שם:

ח **שנאבד**. דקדק לו' שנאבד שאז מסתמא מייאש ממנו לאפוקי אי מצאו במקום המשתמר או טמון באשפה או בחור די"ל דדרך הינוח או מטמון בא לשם וכמ"ש בסי' ר"ס ע"ש. סמ"ע:

ט **נחתום**. לאפוקי של בעה"ב שאין א' אופה כמו חבירו ויש לכל בעה"ב סי' בלחם אפייתו. שם:

י **נפילה**. המחבר סתם כדעת הרמב"ם וטעמו דהני נמי מידי דמיכל נינהו וחשיבי על האובד למשמש בהו וידע מיד בנפילתן דומיא דעיגולי דבילה אבל הטור השיג עליו ע"ש בס"ט וטעמיה דלא חשיבי מידי דמיכל דסתם פירות הן תבואה וחסירין טחינה ולישה

ואפייה וגם אינו מרגיש בנפילתן דדרך תבואה לנשאה על עגלה או סוס לא על גבו וכן דעת התוספת והרא"ש ומהתימא על הרמ"א שלא כתב דעתם לפחות בשם י"א. שם:

יא **בר"ה.** לאו דוקא ר"ה אלא כל שמצאן במקום הליכת בני אדם ר"ה מקרי וכן מוכח בסי' ר"ס ס"י. שם:

יב **נפילה.** כגון שמצאן מפוזרים ובאמצע השדה ודרך הנחה הוא שמונחין יחד ומן הצד. שם:

יג **פירות.** דאין דרך לדרוס אפירות ומקומן הוי סי'. שם:

יד **מעות.** דידע בנפילתן מיד כמ"ש בס"ו. שם:

טו **צבור.** דודאי הונחהו שם ויש סי' במנין ובמקום שהונחו שם דהמוצאן אינו מזיזן ממקומן. שם:

טז **האמצעי.** הטור מסיק וכתי' ז"ל אבל מצא ב' אפי' עשויין כמגדל או אפי' ג' ואין עשויין כמגדל אלא כולן מונחין זה על גב זה וכולן שוין ברוחב או שלחופי משלחופי פי' מקצתו של זה ע"ג זה ומקצתו של זה ע"ג הקרקע הרי הן שלו ע"כ. שם:

יז **סימן.** וסיים הרמב"ן וז"ל ואף על גב דטעמא הוא משום דניתן להוצאה ושמא הוציאה הכי קאמר שמא הוציאה ומאחר נפל והוא אבד אחרת כיוצא בה והרי הוא כדבר שאין בו סי' הא לא"ה אין חוששין כשם שאין חוששין למכירה במציאה אחרת עכ"ל ור"ל דוקא במטבעות שהרבה מהן נטבעות וכולן שוות ואין סי' שינוי א' מחבירו יש לחשוש משא"כ כשיש סי' מיוחד לא' מה שאין לאחרים. שם:

יח **שנים.** ר"ל אפילו מצא הרבה מהן כשהן מונחין הרבה א' א' הוי דרך נפילה ואין בו סי' והן של מוצאן אבל כשמצאן מונחין זוגות ב' ב' הוי מנינם סי' דיאמר ד' מצאת והיו מונחין זוגות זוגות וה"ה אם מצא ג' מונחין יחד וידוע שהונחו כאן חייב להכריז דאיכ' סי' במנין. שם:

יט **שמנין.** וכתב בד"מ הטעם דדברים אלו אינן מצויין אצל בני אדם מש"ה כל שנושא אצלו מאלו הדברים יודע מנינם משא"כ מטבע בסי' ב ע"ש ועיין בס' א"א דף ק"א ע"א:

כ **שהקשר.** פירוש כשהוא קשור בקשר משונה וה"ה מנין המעות הוי סי' אפי' אינו קשור בקשר משונה כ"כ הסמ"ע וכתי' הש"ך דכן משמע ברש"י ודלא כמסקנת ב"י:

כא **עצמו.** והא דנקט ברישא שקנאו מהתגר אע"פ שמסתמא כשקנה מהתגר כבר עבר זמן שהייה כדי שראוי לערבם בשלו כדי ללמדנו דבקנה מבעה"ב אפי' שהה הרבה צריך להחזיר כ"כ הסמ"ע וכתב הש"ך דבחנם דחק דנקט ברישא קנאו מהתגר לישנא דהש"ס ובש"ס נקט מלתא פסיקא דבקנאו מתגר לעולם שלו כמ"ש התוס' ע"ש עכ"ל:

כב **שהו**. פירוש ששהו בידו קודם שמצאן זה כדי כו' דאז בשעה שמצאן כבר נתייאש ממנו האובדן דאם מצאן קודם ששהו בידו כ"כ אזי הוי יאוש של"מ וצריך להחזיר כשיבא בעל המעות ויתן סי' אפי' אחר זמן מרובה ומש"ה צריך להכריז עליהן או להחזירן מעצמו אם יודע של מי הם עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך וה"ה אם התגר עצמו מצאן אחר ששהה כדי למכור לאחרים דמתייאש בעה"ב דסבר שכבר מכר התגר והקונה אינו יודע למי יחזיר כ"כ התוספות ריש דף כ"ז וכן נרא' מדברי הה"מ פט"ו דגזילה דין ז' בשם הרמב"ן והרשב"א וכ"נ מדברי הנ"י ע"ש עכ"ל:

כג **נשאר**. בש"ס מחלק בין ציני ופירי לכובא וכיתנא הביאו הטור וכתב חילוף פי' דרש"י ור"י וכ"פ הרא"ש לחומרא והמחבר נמשך אחר דברי הרמב"ם דס"ל דר"פ פליג ארב זביד ולא חילק בהכי ומהתימא על הרמ"א דהשמיט מלכתוב דעתם בלשון י"א כיון שהוא חומרא להחזיר אבידה שהוא מצוה דאוריית'. סמ"ע:

כד **חדש**. דאז לא שייך בו טביעת עין אפילו לת"ח כיון שעדיין אינו רגיל בו. שם:

כה **ת"ח**. צ"ע אם יש בזה"ז ג"כ לת"ח דין זה מאחר שמצינו שבכמה דברים אין נוהגין בזה"ז דין ת"ח לענין לטרא דדהבא בי"ד סי' רמ"ג ושל"ד ולענין היתר נדרים ביחיד שם ר"ס רכ"ח גם לענין לדון יחידי אם לא דקיבלוהו עלייהו דכה"ג אפי' אינו מומחה כמ"ש לעיל סי' ג' וסי' כ"ב וע"ל סי' רפ"ז ס"ב שם:

סימן רסג

א **לעצמו**. פי' אם היו מונחין במקום שיש לחוש שיגנבו או יאבדו לא היה בוש מחמת היזק והיה מטפל בהן להכניסן. סמ"ע:

ב **במצוה**. כלשון הזה כ' ג"כ הרמב"ם פי"א דגזילה ודייק מיניה הר"ן והנ"י דמה"ט לאו דוקא בבהמה קאמר דאנקטי נגרי ברייתא אלא גם בשאר כלים דינא הכי דשייך בהו ה"ט דהתחיל במצוה כו' ויש חולקין בזה ומסיק הב"י שנראה לו עיקר דגם דעת הרמב"ם הוא דדוקא בבהמה קאמרי וה"ק מאחר שהתחיל במצוה ואם לא יגמרנה ימשך מהתחלה היזק לבעל האבידה מאחר דאנקטי נגרי ברייתא אבל בשאר דברים שאין דרכו ליטפל בהן אפי' התחיל בה מותר לחזור ולהניחה כיון דאין לבעל האבידה היזק בהתחלת המצוה ע"ש ומן התימא על המחבר שסתם כאן כלשון הרמב"ם דאיכא למטעי ביה. שם:

ג **ואוסרין**. דאסור לזקן לזלזל בכבוד תורתו כיון דלא חייבתו התורה בזה כן כתב הרא"ש. שם:

סימן רסד

א **לדקדק.** פי' דבכל דבר הצלת ממון חבירו יכול אדם למצוא לו צד היתר ולו' אני קודם לילך ולטרוח על שלי פן אפסיד חובי או אתבטל ע"י השבה זו מעסק פלוני שיהיה לי מזה ריוח ממון מש"ה קאמר דזה לא יעשה אם לא בהפסד המוכח והברור. סמ"ע:

ב **שיצטרך.** וע"ז שייך לו' לשון המורגל בפומי דאינשי דקדוק עניות שהמדקדק בכל אלה יבא לידי עניות. שם:

ג **רמ"ב.** שם כתב הרמ"א די"א דהיינו דוקא ברבו שלומד עמו בחנם אבל אם אביו שוכר לו רבו שמלמדו. אביו קודם לכל דבר ושכן נ"ל עיקר ע"ש והוא מספר חסידים סי' תקפ"ה וכ' עוד בס' חסידים שם דה"ה אדם אחר שאינו אביו כשמשכיר לו מלמד אבידת הנותן שכר קודם לאבידת רבו וע"ש. עש"ך:

ד **הראוי.** פי' כמו שהיה נוטל אחר לטרוח טרחא כזו להציל חמור כזה מן המים ושכר זה עכ"פ יטול ואין בו משום דמי השבת אבידה דלא גרע ממי שיש לו מלאכה דאינו חייב להניח מלאכתו ולעסוק בהשב' וה"נ הוי לפניו מלאכת הצלת חמורו אבל א"צ ליתן לו יותר בשביל הפסד חמורו דה"ל להתנות עם חבירו שאם ישלם לו דמי חמורו אז יציל שלו ומדלא התנה ש"מ דמחל לו א"נ משום דחבירו י"ל אם לא היית מצילו הייתי מהדר אחר איש אחר שהציל בשכירות זה עכ"ל הסמ"ע ועיין בתוספות פ' אלו מציאות (בבא מציעא דף ל"א) ובב"ח:

ה **זכה.** דבשעה שירד להציל את של חבירו ונתייאש משלו נתחייב לו חבירו כפי תנאו שהתנה עמו ומשמיא רחימו עליה שעלה חמורו מאיליו ש"ס. סמ"ע:

ו **הפקר.** דהא נתייאש ממנו בשעה שירד להציל את של חבירו וכן הוא בירושלמי על משנה זו עיין בס' א"א דף ק"א ע"ב:

ז **חמורו.** פי' חמור של חבירו ג"כ דינא הכי דאפי' אם התנה עמו שישלם לו דמי חמורו וירד להציל ונפסד חמורו וחמור חבירו עלה מאליו ג"כ אין לו אלא שכירתו כאיש אחר ואם לא התנה עם חבירו או עם ב"ד תחלה אפילו שכירות אין לו אף דיש לו פסידא על ידו וכדין ירד להציל ולא הציל כ"כ מהר"מ פאדוה בתשובה סי' ס"ג מיהו נראה דגם בדינים הללו דירד להציל ולא הציל או שעלה מאליו אם לא היו הבעלים שם אף דלא התנה כאלו התנה עמהן דמי וצריך ליתן לו דמי שכירתו כמו לאיש אחר לפחות ובתשובתי הארכתי לדחות הראיה שהביא מהר"ם הנ"ל מהש"ס לדון דאף אם התנה עמו ועלה מאליו אין לו אלא שכרו ולע"ד אין ראייתו ראיה ושנראה לדון בזה דעלה מאליו אחר התנאי והיה לו פסידא ע"י הצלתו צריך לשלם לו כל דמי חמורו עכ"ל הסמ"ע וכתב

הש"ך דכ"פ מהרש"ל סימן מ' דבהתנה אף שעלה מאליו צריך לשלם לו שכרו משלם כל מה שהתנה ע"ש *):

ח **שנתפסו**. ואם אחד נתפס ופדאו אחר בממון צריך חבירו לשלם לו והיינו כדי דמיו אבל יותר לא ואם נתפס על עסקי נפשות צריך לשלם לו אף ביותר מדמיו וכן אם ברח ותפס השר ספריו ופדאן א' צריך לשלם לו כל מה שנתן עבורם משום בזיון הספרים כל זה מבואר בראיות בישׁ"ש ב"ק פ"ו סי' ט"ו ע"ש. ש"ך:

ט **שהאמת**. בד"מ הקשה על דברי מהר"מ פאדווה מהמרדכי דגוזל בתרא בב' שותפין במשכון א' ולקח השר של הא' המשכון שהיה בידו והוציא עליו הוצאות עד שהוציאו מתחת ידו ושותף הב' לא רצה ליתן לו להוצאה כלום כי אמר ששר שלו ידו תקיפה על השר של חבירו והיה מוציאו מיד שר שלו בכח בחנם וכתב דא"צ ליתן לו אלא כדי שכרו דמשמע הא כדי שכרו יש לו ומשני דשאני התם דהי' אפשר דשר שלו היה יכול להוציאו מ"מ עדיין לא הוציאו מידו משא"כ בנדון זה שכבר יצא מאליו וז"ש הרמ"א ואם לא יצא כ"א ע"י השתדלות כו' אע"פ שהאמת אתו כו' מכח קושיא זו וק"ל סמ"ע:

י **ונסדק**. דאז אין כאן הפסד גמור דיש תקוה להצילו מש"ה לא אמרינן בו דכל הקודם זכה עיין בתשובת רשד"ם סי' שע"ח ושפ"ט. שם:

יא **הראוי**. גם בזה מבואר בש"ס ובטור הטעם דמיירי דבעל הדבש היה שם וה"ל להתנו' עמו שע"מ שישלם לו דמי יינו יציל הדבש ומדלא התנה יכול זה לומר אם לא הצלתהו הייתי מוצא אחר שהיה מצילו בשכירות זה ומינה דאם לא היה בעל הדבש שם צריך לשלם לו כל דמי יינו וכמ"ש בס"ג בהג"ה וכן הוא בהרא"ש ומשום דאיירי כאן בשנים שפגעו זה בזה ואז גם בעל האבידה שם לכן לא כתב הדין בפירוש כשאינו שם וסמך אמ"ש לעיל. שם:

יב **חייב**. דעליו מוטל לקיים מצות השבת אבידת ממון חבירו כיון שאין לו הפסד. שם:

יג **חולקין**. בסי' רע"ד כתבתי דנראה דאפי' לדעת החולקין בזה מ"מ בפועל העוסק במלאכתו ויש לפניו השבת אבידה וא"ל בעל האבידה אשלם לך כל שכר פעולתך והשב אבידתי דצריך להשיבו ולוקח ממנו שכר בטילתו ושאני הכא דיכול להתנצל ולו' ניחא לי ביין שלי וע"ל ס"ס רס"ה. שם:

יד **ההפקר**. ואם יכול להציל ע"י הדחק אין לו אלא שכרו וה"ה בכל הדברים הנ"ל. ש"ך:

טו **הראוי**. היינו שכר טרחה ושכר הכלים ומיירי באיש הנשכר לאחרים לעסוק במלאכת כלים ושכר בטילתו ניכרת דלולי שעסק בזה היה עוסק בשכירות אחרת ואין עליו לבטל ממלאכתו בחנם בשביל הצלת ממון חבירו וכן הטעם במעבורת שאח"ז ועוד

נראה דאפי' אם ידוע שלא היה לו עסק אחר בעת הזאת וה"ה לבעל מעבורת שלא היה לו עתה מי להעבירו מ"מ צריך ליתן לו שכר כאיש אחר כיון דכל שעה שבא אחד ומבקש ממנו להעבירו או לעשות לו בכליו מלאכה קלה כזו או כבידה ממנה שדרכן לתת עליה שכר אינו בדין שיהא זה עדיף משום צורך הצלת ממונו או גופו מש"ה צריך ליתן לו שכר עכ"פ כאינש דעלמא. סמ"ע:

טז **י"א**. עיין בתשובת רש"ך ס"ב סי' פ' ובתשובת ן' לב ס"א כלל י"ז סי' צ"ט ובתשובת רמ"א סי' פ"ו ובתשובת מבי"ט ח"א סי' נ"ו ובשאלות השניות סי' ס"א ובס' א"א דף ק"א ע"ג:

יז **ובשדכנות**. וכן הדין בסרסור ודלא כמ"ש בתשובת דברי ריבות סי' שכ"ו ובתשובת ן' לב כתב ג"כ דדוקא שדכן ולא סרסור ע"ש דליתא וק"ל וע"ל סי' קפ"ה ס"י בהגה. ש"ך:

יח **הרבה**. ומהרש"ל פ"ק דב"ק סי' ל"ח פסק דנותן לו כל מה שהתנה ונ"ל דלא פליגי ומהרש"ל איירי במקום דאין לשדכנות קצבה וכ"נ מדבריו שם ע"ש. שם (ועיין בתשובת הגאון ח"צ ז"ל סי' נ"ז):

סימן רסה

א **עוסק**. כן פירש נמי הרמב"ם והמחבר בפועל בטל הנזכר גבי רבית בב' שותפין ביו"ד ר"ס קע"ז ונמצא דלפ"ז אינו נוטל שכר על ההשבה כלל אלא כמה היה רוצה פועל זה לבטל ממלאכתו שהיה עוסק בה ולישב בטל לגמרי אבל בטור והיא הי"מ שהביא הרמ"א סבירא ליה כיון דמצות השבה אינה מוטלת על הפועל צריכין לשלם לו ג"כ שכר ההשבה ואע"פ שלענין רבית שם פירש הטור בענין אחר והיינו כמה רוצה ליטול אדם הבטל לגמרי לעסוק בעסק שותפות זה שאני התם דניחא ליה להשותף המקבל עיסקא בזה כיון שמקבל חצי ריוח אלא שיש בו איסור ריבית מש"ה אמרו שסגי בהכי משא"כ בפועל זה דלא ניחא ליה ליבטל ממלאכתו. סמ"ע:

ב **בהשבתה**. והש"ך דחה פי' זה בראיה מהש"ס ע"ש באורך:

ג **מלאכתו**. דכיון דאין לפועל הפסד אף שיש לו טרחא יתירה בהשבה מהעסק במלאכתו ע"ז מצווה ועומד לקיים מצות השבת אבידה ואסור ליטול שכר עליה. סמ"ע:

ד **לגמרי**. והא דאמרו בזה דאינו נוטל שכר על ההשבה כלל אלא כדי בטול מלאכתו ובסי' רס"ד ס"ו בירד מעצמו והציל של חבירו והניח שלו אמרו איפכא דנוטל שכר על השבת חמור חבירו ואינו נוטל שכר פסידת חמורו היינו טעמא דמן הדין לא היה לו לזה ליטול שום דבר כיון דבעל האבידה הי' שם ולא התנה עמו יכול בעל האבידה

להתנצל ולו' אם לא ירדת מעצמך להציל הייתי יורד בעצמי להצילו אלא שחז"ל אמדו דעת הבריות דמסתמא ניחא לבעל אבידה שכל מי שיקדים להציל ממונו בכזה יתנו לו שכר וכיון דאינו מן הדין אלא מאומדן דעת מש"ה לעולם אין נותנין לו אלא המועט וכאן מיירי דשכר הפסד הבטול הוא מועט או שוה לשכר ההשבה ובסי' רס"ד דשם נשטף חמורו ושכר הפסדו הוא יותר משכר ההשבה מש"ה נותנין לו הפחות. שם:

ה **שיפסיד**. בבטול מלאכתו כי לא ניחא ליה להיות פועל בטל כי צריך לפרנס בני ביתו לטרוח ולקבל עליה שכר הרבה. שם:

ו **נוטל**. פירוש הרשות בידו ליטול וחייב שכנגדו ליתן לו ואין בו עבירה שמקבל שכר ההשבה דלא חייבתו התורה במקום פסידא אלא שמסתם אמרו חז"ל דניחא ליה לאדם בבציר משכירתו ולהיות בטל והרי זה גילה דעתו דלא ניחא ליה בזה. שם:

ז **להשיב**. ע"ל סי' רס"ד ס"ה בהג"ה א':

ח **יותר**. ר"ל יותר ממה שראוי לאדם אחר דנוטל פחות מדמי מלאכתו כדי לישב בטל אבל אם פסקו לו יותר מדמי מלאכתו ודאי א"צ ליתן לו כי יאמר לו משטה הייתי בך אפילו לדבר הרשות וכ"ש בזה שעליו לקיים מצות השבה. שם:

ט **בעלים**. עמ"ש הסמ"ע בזה ועיין בב"ח ודבריו דחוקים וצ"ע לדינא עכ"ל הש"ך (עיין בלחם רב סי' רכ"ז ובתשובת מהרי"ט ח"א סי' קפ"ב וח"ג סי' ס"א ודברי ריבות סי' קי"א ובתשובת רש"ך ח"ב סי' ג' ובמהר"א ששון סי' ר"א ובס' בני אהרן סי' י"א מ"ב מ"ג מ"ד ומ"ה בני חיי):

סימן רסו

א **מותרת**. לשון הטור ל"מ כל זמן שלא הגיעו לידו שאינו מחויב לטרוח אחריה ולהשיבה אלא אפילו אם באת לידו מותרת ויליף מדכתיב לכל אבידת אחיך וגו' ומצאתה דאתא לידיה משמע ואפ"ה קאמר קרא דוק' באבידת אחיך. סמ"ע:

ב **מכניסים**. לשון הטור ובכ"מ מכניסים כליהם מפני הגנבים עם כלי ישראל מפני ד"ש ונרא' דס"ל דלא אסרה התורה אלא השבת אבידה דנפלה ממנו מידו בלא ידיעה ואינו יודע באיזה מקום נפלה וליד מי הגיע שמצאה משא"כ אם הניח מטלטליו וכליו בחצירו וכיוצא בו בכוון ולא עלה על דעתו שיתאבדו משם ולהישראל נודע שגנבים יבואו לעיר ויגנבוהו משם אזי כיון דאין שם אבידה עליו מותר לו להכניסן במקום המשתמר מפני דרכי שלום ומה"ט כת' דמותר בכ"מ ר"ל אפי' היכא דליכ' משום חילול השם ולא משום קידוש השם ואע"ג דאפילו בשל ישראל אם הניחו בכונה במקום מיוחד א"צ להחזיר כמ"ש בסי' ר"ס ורס"ב הא נתבאר שם דדוק' אם עדיין משתמר שם משא"כ היכא דבאו

לבסוף גנבים והכלל דס"ל להטור דבכ"מ שהוא עושה מפני דרכי שלום ואית ביה ד"ש מותר. שם:

ג **בפרהסיא**. גם אעבודת כוכבים קאי דאם לא עבדה אלא פעם אחד צריך להיות שעובדה בפרהסיא וכ"כ התוספות והמרדכי פ"ק דחולין. שם:

ד **האבידה**. ברמב"ם נתבאר שאפילו אמר ליה אביו אל תחזור את האבידה אלא לך ועשה הצורך שעה שלי דבר פלוני אפ"ה לא ישמע לאביו מפני שכבוד אב ואם הוא עשה והשבת אבידה יש בה לאו ועשה וה"ט הוא נמי בש"ס וכדי של"ת אכתי מצות כבוד עדיפא שהוקש כבודו לכבוד המקום מש"ה יהיב ברייתא עוד טעם אחר דכתיב איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה'. כולכם חייבין בכבודי עכ"ל הסמ"ע:

סימן רסז

א **חיים**. עיין בתוספות דבגנבה פטור לרבא אפילו באנקטי ניגרי ברייתא ועי' בישׁ"ש פ"ו דב"ק ס"י מ"ש עוד בזה. ש"ך:

ב **מכריז**. עי' בא"ח סי' ש"ו סי"ב וכת' מהרי"ק שורש ק"י אם הכריזו בבה"כ להחזיר אבידה בתקנת ר"ג ויש אנשים שאומרים שנמסר להם הדבר בסוד יש לנדות) מי שישתדל לבטל תקנת ר"ג ואפילו אם נשבע שלא לגלות לא יועיל עכ"ל ועמ"ש בר"ס כ"ח בכיוצא בזה לענין עדות. סמ"ע:

ג **מובהקים**. עיין בסמ"ע ובש"ך שהאריכו לבאר החילוקי דינים שבסימני אבידה והחילוק שבין סתם בני אדם לצורבא מדרבנן ע"ש:

ד **וי"א**. הי"א ל"פ אמ"ש בש"ס ופוסקים בהדי' דמשרבו הרמאים התקינו שיביא עדים דלאו רמאי הוא אלא דסביר' ליה דאפילו לרמאי גמור מחזירין בסי' מובהק דארוך וגוץ או מדה ומשקל וסביר' ליה דבראשונה היו מחזירין לסתם בני אדם אפי' בסי' חיוור וסומק דאינו מובהק כלל וממיל' גם עתה אם מביא ראיה שאינו רמאי או שהוא מוחזק לצורבא מרבנן מחזירין לו בסי' ארוך וגוץ וכמ"ש בסעיף שאח"ז ולפ"ז האי י"א שכת' הרמ"א קאי ג"כ אמ"ש בס"ס שלפני זה והרמאי אע"פ כו' עכ"ל הסמ"ע והש"ך השיג עליו ודחה כל דבריו בזה וכת' דמוכח להדי' בהרא"ש דאף בראשונה לא היו מחזירין לסתם ב"א בסי' דחיוור כו' אלא בסי' דמדה ומשקל וכה"ג. ולרמאי וכן האידנא אף בסימנים אלו אין מחזירין אלא בסי' מובהק שמועיל גם בעלמ' כגון נקב יש בצד אות פלונית כו' ע"ש:

ה **הם**. פי' וסומכין עליהן גם לדעת הרמב"ם והמחבר למי שהבי' עדים שאינו רמאי או שהוא צורבא מרבנן שמסתמ' אינו רמאי וכ"כ רבינו ירוחם עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך

שלא מצא דבר מזה בר"י וגם לא מצא בשום מקום דצורבא מרבנן א"צ להבי' עדים שאינו רמאי ומ"מ הוא מוכרח בעצמו. עכ"ל:

ו **שנים**. כת' בש"ג נראה בעיני שאם אמר אחד לחבירו או תשבע אתה שהיא שלך או אשבע אני שהיא שלי שומעין לו וכן אם באו לחלקה ביניהם שומעין להם וכן אם הודה אחד מהם שומעין לו עכ"ל ונראה שאם אחד אומר אני אשבע ולא אתה והב' אומר להיפך יניח. ש"ך:

ז **מונח**. כ"כ בד"מ בשם הג"מ ולפענ"ד הג"מ לא מיירי אלא מדין דמיירי בש"ס כתבו הט"ו בסעיף שאח"ז אבל דין זה לא נזכר כלל שם ואפשר דכיון דהאי לא ידע סימניה מוכחא מילת' דסהדי שיקרי נינהו אם לא שהוא בענין דלא ה"ל לידע וצ"ע. שם:

ח **סימנים**. אפילו סימנים מובהקים כ"כ הרא"ש ומשמע שם דר"ל אפילו מובהקים ביותר וכ"מ מדברי מהרש"ל בח"ש רק מ"ש שם דדעת רש"י לא נראה כן לא נהירא לי אלא נ"ל דמ"ש רש"י את"ל סימנים דאוריית' רבותא נקט דאפילו אמרינן דאוריית' אפילו הכי עדים עדיפי עכ"ל רצה לו' דפשיט' אי סימנים לאו דאורייתא א"כ אפילו סי' מובהק ביותר שמועיל היינו מצד הסברא דהא לא נזכר בתורה כלום א"כ פשיט' דעדים שהוזכר להדי' בתורה והוא ג"כ סברא דעדיפי אלא אפילו סימנים דאוריית' וא"כ אפילו סי' מובהק קצת שהוא ג"כ מן התורה ה"א דחשיב כעדים קמ"ל דעדים עדיפי וכיון דעדיפי מסי' מובהק קצת עדיפי ג"כ מסי' מובהק ביותר דהא כיון דסימנים דאוריית' אין חילוק ודו"ק. שם:

ט **שלו**. מחזקינן ליה בחזקתו ולא אמרינן שמכרה. שם:

י **שאינו**. ואפילו העד מעיד שראה שנפל. הרא"ש וטור ועיין בתשובת מיי' בס' משפטים סי' ו' וכת' הסמ"ע דא"צ לישבע נגד העד כיון דאפילו לאחר השבועה אין נותנין לזה שנשבע עכ"ל וכן דעת הנ"י וכ"פ הב"ח וכן משמע בהג"מ ריש ב"מ וכן עיקר. שם:

יא **לשערו**. בס' ת"ח כת' דהיינו דוק' בזמן הש"ס אבל עכשיו הוא להפך שמדת אורכו אפשר לשערו ומדברי כל הפוסקים והאחרונים ל"נ כן ונרא' שזה תלוי בראיות הדיין ולפי המלבוש ודרך הלבישה. שם:

יב **כאן**. כלו' כמו דנקטינן התם דהוי ספיק' דדינ' ה"ה כאן וכ"כ הסמ"ע וא"כ השומר אבידה פטור ואם תפס בעל האבידה לא מפקינן מיניה ודלא כמהרש"ל שהכריע דהוי ש"ח לגמרי ע"ש בפ' הכונס סי' ט' שהאריך בזה וכל ראיותיו דחוים ע' בש"ך:

יג **לשלשים**. אבל טפי לא מפני שמתקלקל. טור:

יד **בשני**. מפני שמנתחין אותה וקורעין לה. סמ"ע:

טו **ולצורכו**. הטעם שמא ישכח ע"ג המטה ויגנב ואע"ג דבספרים התירו לקרות בהן כיון שהוא גם כן לצורכן שאני התם דעביד מעשה בידים לא חיישינן שיעבור במזיד לעסוק בה במה שלא התירו חז"ל וכמפורש בסמוך סעיף כ' משא"כ בשיטוח כסות דישכחנו שם בלי מעשה. שם:

טז **כסף**. פרש"י מפני ששמירתן בקרקע הלכך משתמש בהן לפרקים כדי שלא יתעפשו שם משמע מלשונו דבזמן שאינן טומנין אותו בקרקע לא יגע להשתמש בהן ושל זהב אף שטמנן בקרקע מסיק דלא יגע בהו ומטעם דזהב הוא מתכת היותר צלול ואינו מתעפש משעה שנזדקק לעולם וכסף דאינו צלול כ"כ מתעפש בהיותו טמון בקרקע ולא בהיותו ע"ג קרקע וכלי נחושת מתעפשין אפי' ע"ג קרקע והט"ז לא הזכירו זה דטמון בקרקע משמע דלא חלקו בזה. שם:

יז **ומניחן**. פי' מחזיק לעצמו ומניחן על ראשו ויוצא בהן ידי מצות תפילין אם ירצה לקנותן לעצמו דודאי בעליהן לא יקפידו דהן מצויין לקנותן אצל סופרים והרמב"ם מסיים בזה וז"ל ואינן עשוין אלא למצותן בלבד ע"כ משמע מלשון זה דבשאר דברים אף שמצויין לקנותן מ"מ חביב לאדם דבר שרגיל בו משא"כ תפילין דאין אדם רגיל להקפיד אם יוצא באלו או באחרים אם גם הם בחזקת כשרות כ"כ הסמ"ע והש"ך כת' דה"פ הואיל ואינן עשוין אלא למצותן בלבד ולא לשום תשמיש אחר א"כ ניח' ליה לאינש שימכרו ויעשו בהן מצוה משא"כ בשאר דברים וע"ש:

יח **מחבירו**. עיין בדברי הט"ו ביו"ד סי' קע"ז:

יט **ויכול**. ואע"ג דגבאי הפורט מעות לדינרין אמרו (דנפרטין) [דפורטן] לאחרים ולא לעצמו משום חשד וכן במשכיר משכון לטובת הממושכן כגון שעושה שכר הרבה ומפחית מעט כת' הט"ו בר"ס ע"ב דמשכירו לאחרים ולא לעצמו שאני הכא דזה המשיב אבידה שהוא בחזקת כשרות אין חושדין אותו ולדעת המחבר גם בסכ"א וסכ"ב צריך שומת ב"ד וצ"ע שלא כתבו שם. סמ"ע:

כ **לשלם**. כ"כ הרמב"ם ולטעמיה אזיל דפסק דכל שומר אבידה הוה ש"ש וכמ"ש בסי"ו מ"ה בהני דמים דמותר להשתמש ולהנות מהן מעלינן ליה חד דרגא וחייב באונסין ומ"ה סיים נמי דאם מצא מעות דאסור להשתמש בהן נשתיירו על דין שאר שומרי אבידה שהן ש"ש ומינה מה שסיים הרמ"א די"ח וס"ל דאינן אלא כש"ח ס"ל דבדמי אבידה מותר להשתמש ואינו אלא ש"ש דכל זמן שלא שימש בהן לא מחשב כשואל להתחייב באונסין וכ"כ הטור בהדי' והרמ"א אפשר שסמך על מ"ש דין שומר אבידה בסי"ו אבל מ"מ ה"ל לכתבו גם כאן כדי שלא נטעה לו' דדין שואל יש לו כיון דכל הנאה שלו הוא אי

מזדמן ליה סחורה לקנותה וצ"ע עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דסבר' זו דמעלינן חד דרגא כבר דחו התוס' בפרק הכונס (בבא קמא דף נ"ו ע"ב) ופ' א"מ דף כ"ט ע"א ובשבועות דף מ"ד ע"א והרא"ש שם ובס"פ המפקיד מיהו גם הסמ"ג ורי"ו פסקו כאן בדמי אבידה דהוי ש"ש וכ"פ מהרש"ל פ' הכונס סי' ט' והיינו מטעם כיון דשומר אבידה כש"ח א"כ אין אנו מוכרחים לו' דמיירי במתני' לענין אונסין אלא דאשמעינן בדמי אבידה דהוי ש"ש ולמה נוציא המשנה מפשטה וגם כונת הטור ע"כ כן הוא ואולי גם כונת הסמ"ע הוא כן אלא שלשונו לא משמע הכי עכ"ל:

כא **מעות**. לשון הטור וכן מי שהפקידו בידו מעות לא ישתמש בהן כו' וע"ל סי' רצ"ב ס"ז:

כב **וטען**. אבל אם טען ראיתי שהגבהת ב' כיסים שלי נראה שאין זה כדין אבידה אלא הוי כשאר טוען ונטען וצריך לישבע שלא מצא אלא אחד. סמ"ע:

סימן רסח

א **קנה**. וכתב הש"ך דכן נרא' עיקר ודלא כהה"מ וכבר השיג עליו הכ"מ ויפה כוון דא"כ ה"ל להרמב"ם לחלק לקמן גבי ד"א בין נפל עכ"ל:

ב **בצדן**. חז"ל נתנו לד"א הללו דין חצר שנתבאר בסמוך ס"ג ובטור כת' בשם הראב"ד שלא תקנו ד' אמות אלא בעומד אבל לא במהלך ושהרא"ש הי' אומר שאין חילוק עכ"ל ואף דכאן לא שייך לו' חצר המהלכת לא קני כמ"ש בסי' ר"ב דהא הקרקע שקונה אינה מהלכת ומה דבעינן עומד בצדה הוא שתהא כידו הסמוכה לו וא"כ מה לי עומד או מהלך מ"מ י"ל דס"ל דלא תקנו ד"א כשמהלך אנה ואנה אלא כשעומד במקום אחד. סמ"ע:

ג **בסימטא**. פרש"י קרן זוית הסמוכה לר"ה והוא הפקר לרבים למשוך לתוכה הצריכים לצאת מפני הדחק וכן צידי ר"ה והיינו מה שהוא כנגד הבתים. שם:

ד **ברה"ר**. דהרבה בני אדם רגילין לעמוד שם ואין לאדם שם ד"א מיוחדות. שם:

ה **חצירו**. פי' אפי' אינו עומד בצדה כיון שהיא משתמרת ויליף לה בש"ס מדין שליחות דיד שלוחו הוי כידו לקנות לו בדבר שהוא זכות לו כ"כ הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך להשיג על מהרש"ל בדין יאוש שלא מדעת בחצר ע"ש וכ"כ קצת מזה בסי' רס"ב ס"ק ג' ע"ש:

ו **המשתמרת**. משמע דבחצר המשתמרת לכ"ע א"צ שיאמר זכתה לי שדי דהא קונה שלא מדעתו ומ"ש הטור בס"ס זה בשם הרמב"ם דאפי' משתמר בתוכו צריך שיאמר

זכתה כו' בע"כ ט"ס הוא דהא בש"ס מוכח בכמה דוכתי דא"צ שיאמר כלום וגם הרמב"ם לא קאי רק באינו משתמר ועומד בצדו וגם הב"ח כת' דט"ס הוא. ש"ך:

ז **ביודע.** וה"ה ידו אינו קונה לו שלא מדעת בכה"ג כן מוכח בפוסקים שמהם מקור דין זה וכן משמע לעיל סי' רל"ב סי"ח בהג"ה עיין בראב"ן ס"פ שנים אוחזין ד' צ"ג ע"ד ובתשו' מהרשד"ם סי' קמ"ח ובס' א"א דף ק"ב ע"א. שם:

ח **לקנותה.** ודלמא לא הוה מתרמי ליה זוזי למקניה כו' ומשום דינא דעני המהפך בחררה ליכ' במציאה אפי' אם אמר המוכר אי מזבנינא הסחורה לדידך מזבנינא ותקנה לא קנה הואיל ולא פסק עמו המעות וכיון דלא קנה הסחורה לא קנה הריוח כ"כ המרדכי בשם ראבי"ה וע"ל סי' ר"ס ס"ד. סמ"ע:

ט **נפסק.** זהו מתה"ד סי' ש"י שהבי' ראיה מפ' החולץ (יבמות דף ל"ו) ועיין בספרי תקפו כהן בסופו שהשגתי עליו בזה מן הסבר' ומן הש"ס ואדרבה הוכחתי מן הש"ס שם דאע"פ שנפסק הדין צריך ליתן לו סחורה א' ממ"נ ודוק' כששני המעשים אירעו באיש א' אבל מי שבא מכח איש אחר כיון דב' גברי נינהו אין אומרים ממ"נ ואין חילוק בין נפסק הדין או לא ע"ש שהארכתי בזה. ש"ך:

י **אחת.** דומה לזה כת' הטור בשם הרמ"ה בסי' ר' ס"ח בכליו של לוקח ברשות מוכר כו' אי מתרמי תרווייהו גבי חד מוכר ולוקח דאתא עליה הלוקח ממ"נ ומפקיד חד מינייהו כו' וע"ל בטור ר"ס קצ"ז בגמל בהנהגה וחמור במשיכה כו' ובטור ר"ס ש"צ בכשכשה בזנבה ובאמתה ומ"ש שם. סמ"ע:

יא **ואמר.** לפי הי"א שכת' הרמ"א לעיל גם כאן לא בעינן שיאמר זכתה כו'. וכ"כ הטור בהדי' מיהו בנ"י חילק בינייהו וכתב דבצבי שבור קי"ל כהרמב"ם דבעינן שיאמר זכתה כו' ובשאר מציאות פסק הרא"ש דא"צ לו' כן והביאו הד"מ ע"ש וי"ל דמה"ט לא כת' הרמ"א כאן דעת הי"א. שם:

יב **ואחר.** כיון דדעת הנותן רוצה להקנות לו אלים קנייתו וקנהו חצירו אע"פ שאינו יכול להגיעו. שם:

יג **שדהו.** ואם א' הפקיר דבר וזרק לתוך חצר חבירו דינו כמתנה וזכתה לו חצירו ואע"פ שרץ אחריו ואינו מגיעו עכ"ל ד"מ בשם נ"י וכ"כ הרא"ש וגרס בהאיבעי' ואפקריה ודלא כמ"ש התוס' שם ועיין בטור ס"ס רמ"ג ובא"א דף ק"א ע"ד. ש"ך:

יד **שדהו.** בטור כת' שאם עמד בקרוב לו שיכול לתופסו שלא ירוץ מהשדה קנהו אע"פ שאינו שבור דמקרי לו משומר בזה. סמ"ע:

טו **קטנה.** ע"ל ס"ס רמ"ג (ועמ"ש שם בשם הש"ך בס"ק כ"ב ע"ש):

סימן רסט

א **לחבירו**. פי' ראובן שאמר בשעה שמגביה המציאה מע"ג קרקע הריני מגביה מציאה זו כדי לזכות בה לשמעון קנאה שמעון ואין ראובן יכול לחזור בו עכ"ל הסמ"ע ול"נ דאפי' לא אמר כלום אם מודה שהיתה כונתו לכך וכן משמע מדברי הפוסקים ועמ"ש בס"ס זה. ש"ך:

ב **שהגביהו**. פי' הן הגביהו כאחד הן שבא הראשון תחלה והגביה ראש הא' ואח"כ בא השני והגביה ראש השני. טור. סמ"ע:

ג **שניהם**. דבהגבהת ראש א' מע"ג קרקע לא קנה אלא מה שבידו עד שיגביה כולו מע"ג קרקע וא"כ אין שום א' מהן הגביהו כולו ואמרינן דמסתמא ניחא להו להיות כ"א שלוחו של חבירו כדי לזכותו בהחצי וה"ל כאילו כ"א הגביה כולו מהקרקע והוו שותפין בו. שם:

ד **פקח**. דהגבהת החרש מצד הדין לאו כלום היא כיון דאין לו דעת אלא מפני דרכי שלום תקנו שקנה החרש כשהגביה כולו או ב' חרשין שהגביהו בהדדי משא"כ כאן דלא הגביהו אלא עם פקח ולא מהני הגבהתו לפקח לזכות על ידו דבפקח לא שייך תקנה מפני ד"ש דהא יש לו קנייה טובא מצד עצמו וכיון דלא זכה הפקח ע"י החרש בהחצי לא זכה גם החרש בהחצי על ידי הפקח ולא שייך בזה הטעם דדרכי שלום ואינצויי כיון דהחרש רואה שגם הפקח אינו קונה. שם:

ה **בארץ**. לאו דוקא קאמר אלא כלומר כיון דהיה דרך ירידתו ליפול בארץ ולא היה מחזיק בו כלל בהיותו כולו באויר. שם:

ו **שלשה טפחים**. היינו דוקא אם חוזר הטלית ליפול ע"ג הדף דנמצא דהדף הוא קרקע שלו ובעינן שיהא מוגבה ע"י ג"ט אבל אם מכח הכאתו עלה מהדף ודרך ירידתו נפל לארץ אפילו לא עלה מע"ג הדף כי אם מעט כיון שעכ"פ עלה מכחו והיה ג"ט מהארץ מקום שסופו ליפול שם קנהו ומ"ש הט"ו אח"ז אבל אם לא עלה מכח הכאתו למעלה כו' היינו דלא עלה כלל ועפ"ר שהבאתי ראיה לזה כ"כ הסמ"ע וכת' הש"ך וז"ל עיין בב"ח ועיין בישו"ש סוף חולין שהקשה על הרא"ש בדין זה ע"ש ודבריו תמוהין דודאי הרא"ש הוכיח מדברי המקשה אי למקני כו' ע"ש בלשון רש"י וא"כ הקש' הרא"ש האיך יכול להקנות בהגבהה דטרוף הקן כיון דלא תפוס בהו ודוק כי זה ברור עכ"ל:

ז **שהגביהה**. פי' שהגביה סתם ולא אמר בפירוש בשעת הגבהה או קודם לכן לעצמי אני מגביה אותה ובמגביה מעצמו צריך לו' אני מגביה לחבירי דאז א"י לחזור בו ולא במגביה סתם עכ"ל הסמ"ע ול"נ דאצ"ל ולא ידעתי מי הזקיקו לכך ואפשר דקשיא ליה

דאל"כ מאי קאמר הטור דנאמן פשיטא ואי משום הא לא אריא דמשום זכה לי קאמר דאינו נאמן וגם בתי"ט פ"ק דב"מ השיג עליו ע"ש. ש"ך:

ח **תנה**. ל' הטור ואם אמר תנה לי כו' קנה בין אם אמר זכיתי בה תחלה לצרכי בין אם אמר הגבהתי תחלה לצרכך אבל עתה אני רוצה לזכות בה ותי"ט פ"ק דב"מ האריך להקשות על הטור בזה ואין דבריו נכונים כי דברי הטור ברורים ע"פ פרש"י ומה שהקשה דלישני בש"ס הכי לק"מ דודאי מעיקרא ס"ל להש"ס דבתנה לי א"צ המגביה לו' דהוה כזכה לי לענין זה אבל ר"ח בר אבא משמיה דרבי יוחנן פליג דס"ל דתנה גרע מזכה וקי"ל הכי שם (ועיין בתשובת רש"ך ח"א סי' קי"ט ובתשובת רשד"ם סי' קמ"ח ובמהר"ם די בוטין סי' מ"ו. בני חיי וע"ש):

ט **דמים**. ז"ל המרדכי בשם ראבי"ה ול"ד למציאה דיכול ראובן בעצמו ללקחה מע"ג קרקע אבל במקח שתלוי בקניה ודאי אם הי' ראובן יכול להשתדל מעות ולקנות קודם שימכור המוכר לאחר זכה בו ראובן אבל אי לא לא דה"ל זה נהנה וזה לא חסר עכ"ל והביאו בד"מ ע"ש (עמ"ש בזה בסי' קפ"ג ס"ק י"ד ע"ש):

סימן רע

א **גזל**. עמ"ש בסי' רמ"ג סט"ו ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קכ"ב כתב דאם גזל מקטן דבר שנקנה לו מדרבנן כגון ע"י מתנת שכ"מ אינו יוצא בדיינים ודבריו צ"ע ועיין בספרי תקפו כהן סי' ל' ובהגה"מ סוף סנהדרין ובתשו' מהרב אשכנזי סי' כ"ו כ"ז ול"ח. ש"ך:

ב **שכירות**. ז"ל הרשב"א והד"מ הביאו אבל בדעת אחרת מקנה לו או שהיה שלו או שהרויח הרי הוא שלו גמור עכ"ל פי' ומוציאין בדיינים מיד זה הבא ליקחנו מידו. סמ"ע:

ג **גדולים**. מטעם שכך נראה ישר לחז"ל לשלם הטוב לעוש' טוב שמזין אותו אע"פ שאינו מחויב לפרנסו רק עד ו' שנים משא"כ אחין המפרנסין אחיותיהן אחר מיתת אביהן דמחויבין לפרנסן מ"ה מציאתן לעצמן כמ"ש הט"ו בא"ע סי' קי"ב ס"ב ועיין בא"ח סי' שס"ו ס"י. שם:

ד **הרויחו**. וכן משמע בתוס' פרק הפועלים בשמעתא דקוצץ אדם ע"י עצמו כו' ע"ש ובתשו' רש"ך סעיף ב' סי' רי"א. ש"ך:

ה **יורשיו**. פי' אף אם מת האב אחר שכבר הרויחו בסחורה ונעש' המלאכ' מ"מ הואיל ועדיין אינו בידו עד שמת אינו מוריש וכיוצא בזה כת' הב"י ס"ס קע"ז דאף במציאה שמצא בחיי אביו ולא תבעו אביו בחייו כשמת אביו המציאה לעצמו. סמ"ע:

ו **שלו**. הא דכת' לשון דאינו שלו דהיינו של אדון השפחה ולא כת' הרי הוא שלהן של עבד ושפחה ואינך משום דדין זה נחלק דאם אבי הקטנה זו שמכרה לשפח' עדיין חי בשעת המציא' הרי הוא של אביה ולא של עצמה ואם אינו חי הרי הוא של עצמה ועכ"פ אינו של האדון. שם:

ז **מתנה**. וכן הוא בחדושי הריטב"א רפ"ק דב"מ בשם הרמב"ן. ש"ך:

ח **הגדול**. דאיכא למימר הנותן קפיד להיות דוקא של הבן משא"כ בקטן דמסתמא אינו משומר בידו זולת דעת אביו השומרו ונתנו לקטן אדעתא דאבוה. סמ"ע:

ט **לעצמו**. ה"ט דאם לא יזונו הוא יזונו אחרים דמשום מצוה רבה מצויין לזונו ומ"ה לא תקנו בכה"ג שיהא מציאתו להמפרנסו. שם:

י **מלאכה**. ר"ל אע"פ ששכרו סתם ולא פרט לו מלאכה מיוחדת וה"א דלכל דבר שוכרו. שם:

סימן רעא

א **ינהיג**. ע"ל סי' קצ"ז וקצ"ח:

ב **לבדו**. הא דקנה כולה משום דבידו למושכה כולה אליו מראש הבהמ' משא"כ בסעיף שאח"ז באחד רוכב כו' כיון דרוכב קנה הבהמ' בטלה המוסירה שקבוע בראש הבהמ' לגבי הבהמ' וכיון דלא קנה כולה גם מה שביני ביני לא קנה כיון דלא הגביה רק ראש אחד וראש הב' ה"ל כמונח ע"ג קרקע וע"ל סי' קצ"ז ורס"ט עכ"ל הסמ"ע ותימא שהוא נגד הש"ס ב"מ דף ט' ע"א דמוכח שם דמטעם דיכול לנתקו אצלו לא קנה וכמ"ש בסי' רס"ט ס"ה וא"כ צ"ל דכאן קנה המוסירה מה שתפוס בידו וכן הוא בסמ"ג עשין ע"ד דף קנ"ד ריש ע"ג ובהגמי"י פי"ז דגזילה להדיא ע"ש ועמ"ש בסי' קצ"ה ס"ד. ש"ך:

ג **רוכב**. כאן סתם הרמ"א כדעת הרמב"ם דסבירא ליה דברכיבה לבד אפי' לא הנהיגה ברגליו קנהו ואין כן דעת הרא"ש כמ"ש בסי' קל"ח וסי' קצ"ז ע"ש. סמ"ע:

סימן רעב

א **לעיל**. שם כתב דישלם מכיסו ולא יבזה נפשו כי בזה מבזה כבוד התור' ולא אמרו אלא חכם שמחל על כבודו דוקא ולא שיבזה את נפשו. סמ"ע:

ב **פרסה**. כן אית' בש"ס ובפוסקים ובטור כת' עד מיל ונרא' דהטור גריס בש"ס עד מיל עכ"ל הסמ"ע וברמזים כת' הטור פרסה וכ"כ הב"ח דט"ס הוא בטור. ש"ך:

ג **שכר**. ואפילו הולך משום פריקה יש לו שכר. סמ"ע:

ד **ישראל**. פירוש אם לא יסייעו לטעון יצטרך הישראל לשהות שם ומיהו מותר לקבל ג"כ שכר עליה ונקט צער ישראל ולא נקט צער ב"ח דבהמה משום דבטעינה לית בה צער ב"ח דבהמ'. שם:

ה **לפרוק**. פירוש כשהבהמ' רבצנית או עמדנית כמ"ש בס"א וכל כיוצא בזה הנזכרים לעיל אבל אם הוא זקן ואינו לפי כבודו אינו בכלל זה ואפילו בפריקה פטור אף דצער ב"ח דאוריית'. שם:

ו **איסורא**. והב"ח פסק דאף בשונא דעביד איסור' צריך להקדימו ע"ש:

ז **מעובד כוכבים**. עיין בב"ח שכת' דהא דקי"ל דצער ב"ח דאוריית' היינו כשאין העובד כוכבים שם ולפי דבריו הוה מצי לתרוצי בש"ס הא דקאמר אבל לא שונא עובד כוכבים היינו כשיש שם עובד כוכבים וע"ש בתוספות ודו"ק. ש"ך:

ח **ריקן**. וכ"כ בטור ואע"ג דכ"ש הוא מ"מ כתבו שלא תהפך הסברא ולו' שהריקן הוא קל ויעבור במהירות הוא יעבור תחלה שלא ישהה עבורו הטעון הרבה משא"כ ברכוב שגם הוא משהה קצת בהעברתו. סמ"ע:

ט **קרובה**. כן הגירסא בש"ס ובפוסקים ונרא' דר"ל אחת קרובה לנטות וכמעט שתחזור לאחוריה תמצא חברתה מקום לעבור בצדה מש"ה מעבירין ודוחין הקרוב' ולא האחרת ובטור כת' תדחה שאינה קרוב' כו' וכ"כ לפרש"י שפירש קרובה לעיר. שם:

י **בצדק**. ר"ל מדכתיב צדק צדק תרדוף וכתיב בצדק תשפוט ודרשינן אחד לדין ואחד לפשרה. שם:

יא **שיירא**. עיין בישש"ש פ"י דב"ק סי' מ"ב ועיין בב"ח מ"ש בשם המרדכי:

יב **הדרך**. שלא יסתכנו מפני חיות ולסטים כן הוא לשון הטור והא דבסי' קס"ג ס"ג בהג"ה שניה כת' הרמ"א וכן אם תעו חבורה ההולכת במדבר ואיכ' סכנת נפשות גובין לפי נפשות. אפשר דר"ל אף לפי הנפשות כדברי המחבר שם דקאי עליה וכת' וכן א"נ שם מיירי בדליכא שוללים הבאים בשביל ממון:

יג **להתנות**. בלא קנין כמו שותפין. מהרש"ל שם סי' מ"ג עיין בס' א"א דף ק"ב ע"א. ש"ך:

יד **אחרת**. ולפ"ז ה"ה אם אמר תנו לי ואני אקח חמור נותנים לו ולא חיישינן שמא לא יקח ולא כפירש"י וגירסתו עיין בישש"ש ובב"ח. שם:

טו **ממנהג**. כלומר אם נהגו איפכ' אזלינן בתרייהו. כ"כ הנ"י שם:

טז **זמן**. פירוש כגון בניסן שהנהר גדול מהפשרת שלגים וגשמים אין מדרך הספנים להתרחק משפת הנהר אלא מלא חבל אחד ובתשרי שהמים חסרים אין הספינה יכולה

לשוט בטוב אצל שפת הנהר וצריכין להתרחק משפת הנהר והוא הולך בניסן כמו שהולכין בתשרי. סמ"ע:

סימן רעג

א **לחזור**. פירוש בדבור בעלמא א"י לחזור ולמחות בהבא לזכות בו ולו' שלי הוא עדיין אבל אם הקדים נפשו וזכה בו במשיכה או בחזקה הרי הוא כאחר וכמ"ש בס"ד. סמ"ע:

ב **בקרקעות**. פירוש בשניהן מהני לשון זה להפקירו. שם:

ג **אינו**. פירוש וחייב במעשר ואם קדם עני זכה בה לא עשה כלום כן פר"ש פ"ו דפאה. שם:

ד **עצמם**. דמיד שהפקירן נסתלק רשות רבן מהן ויש להן דעה ויד לזכות בנפש עצמן משא"כ בקטנים. שם:

ה **אחד**. סבירא ליה דאחד מיהא בעי דאותו האחד ישמע שהפקירו בעליו ויכול לזכות בו לנפשו אבל בלא"ה אין שם הפקר עליו וע"ז קאי הי"א שהביא הרמ"א דס"ל דמן התור' אפילו בהפקיר בינו לבינו סגי אבל מדרבנן לכ"ע בעי ג' ועיין בדברי הט"ו בא"ח סי' רמ"ו ס"ג בהג"ה שם ע"ש. שם:

ו **ספק**. זה מקרי יד הפקר ובכה"ג בצדקה והקדש האומר ה"ז צדקה והקדש וזה אע"פ שאינו ידוע אם ר"ל וזה יהי' ג"כ כמו זה או אם דעתו שזה יהי' שלי כבראשונ' קי"ל דהוי הקדש או צדקה כמ"ש הט"ו בי"ד ר"ס רנ"ח ע"ש ובהפקר הוא איבעי' דלא איפשטא בש"ס ומש"ה פסקו בו לקולא דאין מוציאין אותו מחזקת הבעלים. שם:

ז **שלשה**. כת' הרא"ש הטעם משום הרמאים שרגילין להפקיר פירותיהם ולחזור ולאכול מהן כדי לפוטרן ממעשר לכן תקנו חז"ל דעד ג' יכול לחזור בו ולו' אני חוזר בי ממה שהפקרתי ושוב אין אדם יכול לזכות בו הלכך אפילו קודם שחזר בו אין שם הפקר עליו ואם אכל ממנו בין הוא בין אחר חייב במעשר כ"ז שלא כוון לזכות בו ולקנותו וא"ת מאי הועילו חז"ל בתקנתן הא עדיין יכול הרמאי להפקירו ולהקדים נפשו מיד לזכותו מההפקר ויהי' פטור מן המעשר וי"ל דכל שא"י לחזור בדיבורו מיד עד שיעש' בו חזקה גמורה הרמאי ירא לנפשו שאחרים יקדימו עצמן להחזיק בו ואגב שתקנו כן בהפקר קרקע תקנו נמי בכל הפקר שיוכל לחזור תוך ג' כ"ז שלא זכה בה הוא או אחר וזהו שסיים המחבר אא"כ קדם וזכה כו'. שם:

ח **לשבוע**. פירש לשמטה ואפ"ה כיון דלא הפקירו עולמית דינו דאפי' לאחר ג' יכול לחזור בו וחייב במעשר אפילו קודם שחזר בו כ"ז שלא זכה בו זכיה גמורה בתורת הפקר

הוא או אחר וכ"כ הרא"ש מלתא בטעמא וז"ל כיון שאין דרכן של בני אדם להפקיר לזמן וזה שינה לכך אמרו חז"ל דלא להוי הפקר לאפקועי ממעשר עד דאתי לעשות זוכה עכ"ל ומיהו כשזכה בו הוי הפקר אע"ג דהוא לזמן דילפינן משמטה דהוי ג"כ רק הפקר לשנה אחת. שם:

ט **מביט**. דקי"ל הבטה בהפקר לא הוי כזכיה. שם:

י **מטלטל**. פירוש שאפשר להגביה ואם א"י להגביה קנייתו במשיכ' וכמ"ש בר"ס קצ"ח ושם כת' הרמ"א דין י"ח דאף דאפשר להגביה אם אין דרכו להגביה קנה גם במשיכ' ואם הגביה דבר שאין דרכו להגביה קנה לכ"ע וע"ש. שם:

יא **דגים**. עי' בתשובת מהרשד"ם סי' קנ"ז:

יב **השדה**. כת' הסמ"ע דבטור אית' וז"ל נרא' דהיינו דוקא כשיכול ליקחה מתוך השדה כדפרישית לעיל ואז זכתה לו שדהו אע"ג דלא אמר כלום עכ"ל כוונתו שדין זה דומה לדין מציאה בסי' רס"ח דשם כת' דאם הי' צבי שבור או שעמד בקרוב אצלו שיכול להגיעו בעודו בתוך שדהו כו' ע"ש:

יג **המהלכת**. ר"ל דאינו קונה כמ"ש בסי' ר"ב סי"ג:

יד **אסור**. דהעומד על המיצר אינו מפסיד לפשתן גם אם הוקשו לזרע שוב אינו יונק מהקרקע שיקלקל הפשתן על ידו ולא ניחא תו לבעלים שיעקרו אחרים. שם:

טו **מפקירין**. המחבר לטעמיה שכת' בב"י שאינו הפקר עד שהב"ד יכריזו עליו שהוא הפקר אבל מדברי הטור משמע שמעצמו הוא הפקר והטעם נ"ל שס"ל דמשעה שנתרבו עוברי עבירה ולא היו נזהרין באיסור כלאים דשדה עשאו חז"ל תקנה זו שכל שדה שימצא בה אחד מכ"ד ממין אחר תהא כל השד' הפקר. שם:

סימן רעד

א **זכה**. מיהו צריך לחזור וליתן כל הדמים לישראל כפי מה שנתן לעובד כוכבים ואם יש משפט ידוע בין העובדי כוכבים שלא קנהו אלא מי שנותן דמים הולכין אחר המשפט וכמבואר בסי' קצ"ד ס"ב ע"ש כמה פרטי דינים מזה. סמ"ע. (ראובן הניח לו עובד כוכבים אחד בחנותו איזה אמות סחור' ופגע העובד כוכבים בשמעון שהלך לקנות סחור' זו ממקום אחר וא"ל לך וקח משלי שעומדת בחנות ראובן והלך שמעון ולקח ממנה ושכח העובד כוכבים הסחור' שקנ' שמעון וטען ראובן שהוא זכה בה כי העו"ג הניחה בחנותו ושמעון טוען שבפקדון בא ליד ראובן וכל היכא דאיתא ברשותא דמריה אית' וברשות העובד כוכבים לקחה ולכן הוא זכה בה הדין עם שמעון. ועיין בתשובת מהרד"ך בית י"ט וגם מהר"ר יעקב עוזיאל הסכים עמו בדין זה. בני אהרן סי' ל"ב. בתשובת מ"ב פסק בשם רוב המחברים כר"ל דעובד כוכבים קונ' מישראל או ישראל מעובד כוכבים

דוקא במעות ולא במשיכה ורמ"א בתשוב' סי' כ"ז פסק כר"י דדוקא משיכה קונה בעובד כוכבים לא במעות ועיין בי"ד סי' קל"ב וסי' קמ"ו והרש"ך סי' קט"ז כתב דדוקא משיכ' קונ' בעובד כוכבים מישראל או בישראל ממנו ומה"ט פסק באחד שקנ' סחור' מעובד כוכבים ונתן מעות ולא משך ובא אחר וקנ' ומשך קנה השני ובתשובת מהרי"ל סי' ר"ט כתב דמספקא לן אי הלכה כר"י או כר"ל לכן בעינן תרווייהו ועיין בתשובת מהר"מ מלובלין סי' ל"א ומסיק ול"נ הואיל ור"ת ור"י והרא"ש ס"ל דדוקא משיכ' קונ' בעובד כוכבים וגם הב"י בסי' קמ"ו וכן הרמ"א והרש"ך ואליבייהו גם הטור סובר כן וגם הב"ח בסי' קל"ב כ"כ הכי נקטינן כת"י אב"ד משטרים עכ"ל חקי משפט אות ה' סכ"ח וכ"ט וע"ש עוד באות מ' סעיף קנ"ד):

ב **חולקין**. וכ"פ מהרש"ל פ"י דב"ק סי' כ"ט ועמ"ש עוד שם. ש"ך:

סימן רעה

א **בקבורתו**. הטעם כתב הטור ז"ל דמיד כשמת הגר הופקרו נכסיו ושעבוד קבורתו לא מצינו שתהא מוטלת על נכסיו דמחיים לא חל זה השעבוד שאם בא בע"ח ונטל נכסי המת (לאחר מותו) אינו מחויב לקוברו ע"כ וכתב הש"ך דבב"ח לא פסק כן ואין דבריו מוכרחים עכ"ל:

ב **נחל**. ר"ל קרקע קשה מלאה צרורות ואבנים שאינה ראוי לזריע' מלשון נחל איתן אשר לא יעבד וגו'. סמ"ע:

ג **ולרחבו**. עיין פירושו בסמ"ע מ"ש בשם הטור. ע"ש:

ד **מצר**. שהמצר שמסבבו עשאו כשד' אחד סמ"ע:

ה **שתי**. עיין בתשו' ר"י לבית לוי סי' נ"ט:

ו **שניהם**. ודוקא בשתי בתים שהן זה לפנים מזה והחזיק בפנימי שהחיצון משועבד לדריסת הרגל של פנימי מש"ה נקנה גם החיצון על ידו משא"כ כשאינו לפנים ממנו או בשתי שדות הנ"ל וכ"כ בטור ע"ש. סמ"ע:

ז **בשטר**. עיין בש"ך שהאריך בדין זה לפלפל בש"ס ופוסקים והניחו בצ"ע ע"ש באורך:

ח **לישראל**. עיין מדינים אלו לעיל ר"ס קצ"ד ובסי' רע"ד ועמ"ש שם:

ט **רבים**. עיין בסוף ס' משאת בנימין ובתשובת ר"י לבית לוי סי' נ"ג:

י **הפתח**. פי' בכותל העומד נגד הפתח ואז בכניסתו יראה הייפוי דטיחת הסיד או הציור דחשוב תקון ומעש' בגוף הבית ומש"ה קנאו בו אבל בסיוד וציור שלא כנגד הפתח לא סגי באמה על אמה. סמ"ע:

יא **גוף**. ובאכילת פירות הקרקע לא קנה משום דלא מקרי מתהני מגוף הקרקע אלא דה"ל כקונ' עבד דלא קנאו במה שבישל לו מאכל אלא דבעינן שהעבד יגביה לרבו שאז

עוש' מעש' בגוף העבד כמ"ש בסי' קצ"ו וה"נ דכוותיה ובניר השדה דהוי מעש' בגוף השדה מש"ה קנאוהו. שם:

יב **ונעל**. עיין בתשובת מהרי"ט ס"ס ק"נ:

יג **בנין**. ומש"ה כיון דלא קנה הבנין בלא דלתות לא קנה ממנו כלום סמ"ע:

יד **פועלים**. פי' ואין דעת הפועלים לקנות לו כלום ונמצא שנשאר הפקר עד שיעמיד השני דלתות. שם:

טו **ואבנים**. לקמן סי' שע"א יתבאר שהיורד לתוך חורבת חבירו ובנאה שלא ברשות י"ל אחר כך עצי ואבני אני נוטל ומש"ה כשיאמר הראשון עצי ואבני אני נוטל הרי לא עשה השני כלום בהעמדת הדלתות. שם:

טז **הקודם**. כתב הטור בשם הרמ"ה ז"ל הלכך אם קדם קמא ומסלק דלתות דבתרא ומוקי דלתות מדיליה קנה ואי לא דינא הכי דשקיל קמא לבנין ובתרא דלתות דידיה. וארעא הוה הפקר כדמעיקרא ומאן דמחזיק בארעא זכה עכ"ל:

יז **בכל**. פי' בקרקע ובבנין דמאחר שהראשון בנה כדי לקנות הקרקע ולא קנה וא"כ הוי הפקר וזכה השני בכל כ"כ הה"מ בשם ר"י מיגאש והרמב"ם. ועד"מ שהביאו. סמ"ע:

יח **ונבלעה**. ולא דמי למ"ש הטור בא"ח סי' שנ"ו והמחבר שם סי' שנ"ח בקרפף שלא הוקף לדיר' ובנה מחיצ' ע"ג ונבלעה התחתונה דמהני העליונ' שאני בנכסי הגר דבעינן שתהא הנאת הקרקע ניכרת וידוע על ידו. שם:

יט **משכונות**. ל' הטור אם יש לו משכנות קרקע מוחזקת ביד ישראל ומת חוזר הקרקע לבעליו והגיה הב"ח אם יש לו שטר על משכונת קרקע מוחזק כו' ופי' דהשטר מוחזק ביד אחר אבל במשכון מופקד ביד אחר זכה בו האחר ע"ש ואינו נ"ל דכיון שפקע שעבודו במיתת הגר מה זכות יהי' להאחר במשכון ויותר נרא' דצ"ל אם יש לו משכונת קרקע מוחזק בידו מישראל וכמ"ש הטור לעיל סי' ע"ב סעיף ל' עיין שם וכן משמע בבעל התרומות סוף שער מ"ט שממנו מקור דין זה ועיין לעיל סי' ע"ב מסל"ו עד ס"ס מ' דינים השייכים לכאן. ש"ך:

כ **בעדים**. היינו שמת תוך זמנו וכמ"ש בסי' ק"ח וה"ה בכת"י באופן שגוב' מיורשים וכן משמע מלשון בעה"ת הביאו ב"י וזה פשוט שכל מלו' שנגבית כו' כמ"ש המחבר בס"ס זה. שם:

כא **עצמם**. כמו גבי הפקר לעיל סי' רע"ג ס"ו ע"ש:

כב **בשנייה**. ול"ד למ"ש הט"ו בי"ד ס"ס ש"מ כששמע שמת אביו וקרע בגדיו וישב עליו קצת שבע' ואח"כ הוגד לו שלא מת ופסק מאבילתו ואח"כ חזרו לו' לו שאמת הי' שמת

בראשונ' שיצא ידי קריע' והימים שנהג באבילתו שאני התם דהא עכ"פ עשה הקריע' בשעת חימום ונהג אבילתו ומי הפקיעתו מידו. סמ"ע:

כג **ובראשונ'**. עיין בהה"מ בפ"ב מהל' זכי' ובש"ס בבא בתרא דף קמ"ב והרא"ש פ' אלמנ' לכ"ג ודו"ק וצ"ע. ש"ך:

סימן רעו

א **להנחיל**. עיין בתשו' רש"ך ס"ב סי' קצ"ז:

ב **עובר**. ז"ל הש"ס ב"ב דף קמ"ב מ"ט דהוא מיית ברישא וכתבו התוס' ז"ל ה"ט כדאמרינן פ"ק דערכין דאיידי דזוטרא חיותיה עייל ליה טיפתא דמלאך המות ומחתכי ליה לסימנים והא דאמרינן בפ' המקש' (הביאו הטי"ד סי' י"ג) השוחט בהמ' ומצא בה בן ט' חי כו' היינו דוקא כששחט' או הרג' שאז היא מתה תחל' והא דאמרינן בהשוחט דמתה אמו והדר ילדתו היינו מתה ע"י אדם א"נ כגון שנעקר הולד לצאת דאז אין הולד מת כדמשמע בערכין שם וא"ת א"כ אמאי נקט בן יומו עובר נמי נוחל ומנחיל וי"ל דבן יום א' פסיקא ליה אבל עובר לא פסיקא ליה למתני נוחל ומנחיל עכ"ל וכן הוא ברמב"ם פ"א מנחלות ולא כע"ש שכת' דאפי' אם עובר זה יצא אח"כ לאויר העולם ומת ולא נעש' בר קיימא ע"כ. וז"א דכיון שיצא חי נוחל ומנחיל כמ"ש התוס' וא"ל שכונתו הוא שהפילה אותו כשהי' בן ח' ואינו בר קיימא דא"כ מאי אריא עובר אפי' נולד בחיי אמו נמי ואף דהרמב"ם כת' שם לכשנולד אע"ג דלא כלו חדשיו אפ"ה יורש אמו כ"כ הה"מ דדבריו צ"ע ושלא ידע ראיה ברור' לזה ובפ"א דיבום כתב דמיירי דוקא כשנגמרו שערו וצפרניו וכמ"ש כל זה בד"מ ע"ש וא"כ אפילו עובר נמי ומנ"ל לחלק ביניהן. סמ"ע:

ג **ממש**. וכן אפילו הוא עצמו א"י להוציא מיד אחרים אם הוא תחת ידם כדאיתא בתשו' מהר"ם פ' שבועת הדיינים וכן הוא במהרי"ק וגם ביורש מיירי בכה"ג דאם הוא ביד היורש פשיטא דטובת הנאה הוא שלו ויכול ליתנו לאחרים לחלקן למי שירצו. ש"ך:

סימן רעז

א **פדחתו**. בטור כתו' רוב פדחתו דרובו ככולו ואע"ג דביציאת הפדחת עדיין ליכא הכרה גמורה מ"מ כיון דהוי כילוד ה"ל ג"כ כאילו הכירו. סמ"ע:

ב **גוסס**. דאז לא הוי בר הכר' ולפ"ז צ"ל ביצא פדחתו דלא מיירי דבשע' שהיה גוסס יצא פדחתו ואחר מותו נולד דא"כ לא מחשב בכור אלא מיירי שיצא רוב פדחתו ואז

היה בריא וחזר וחלה ומת ואח"כ נולד כולו א"נ שמת פתאום אחר שיצא פדחתו ואח"כ נולד כולו. שם:

ג **טומטום**. נלמד מדכתיב והיה הבן הבכור שהיה בן משעת הויה דהיינו משעת לידה. שם:

ד **ממעט**. ר"ל אף דלא היה חי אלא יום א' ומת מ"מ ה"ל לענין בכור' כאילו היה חי עדיין ואם יש עמו עוד פשוט חולקין העזבון לד' חלקים ונוטל הבכור ב' חלקים והפשוט חלק א' ועוד חלק הקטן שמת חולקין הבכור והפשוט יחד כו' עיין בטור שם:

ה **ראש**. ואפילו נולד הנפל כולו הדין כן ודלא כמ"ש בתשובת הגאון מוהר"י כ"ץ מקראקא כ"כ הסמ"ע וכת' הש"ך דגם הב"ח כ"כ וכן הוא ברש"י להדיא פרק המקש' דף ס"ח ע"ש ע"כ:

ו **לנחל**'. הטעם דהבנים שהיו לו בהיותו עובד כוכבים אית להו יחוס אחריו דכתי' בלאדן בן בלאדן משא"כ בישראל שיש לו בן משפח' כו' דאינו קרוי בנו לשום דבר כמ"ש בס"ס רע"ו. סמ"ע:

ז **בנישואי**'. ר"ל שאין קידושין תופסין בה וזה שסיים וכ"ש בן גרושה כו' ור"ל שקידושין תופסין בה ודלא כע"ש שפי' שלא היה לו לנושא' מחמת איסור שם:

ח **אחר**. לשון הטור כגון שילדו ב' נשיו ביחד ואינו ידוע לנו איז' ילדה תחלה. שם:

ט **מהן**. דכל אחד ידחנו אצל חבירו לומר לאו בני אבינו הוא והמע"ה. שם:

י **שבעת**. פי' עד יום השמיני דאז מוציאו האב מרשות האם להכניסו בברית. שם:

יא **נאמן**. דכתיב יכיר יכירנו לאחרים מכאן שהתור' האמינתו עליו ודקדקו הט"ו לכתוב על מי שלא הוחזק כו' ולא כתבו על מי שהוחזק שאינו בנו דס"ל דבכה"ג אינו נאמן דחזק' זו ממ"נ ע"י מי באה אם ע"י האב שהיה רגיל לומר שאינו בנו תו אינו נאמן לומר שהוא בנו ואם ע"י עדים שמעידין שנולד מאש' אחרת או מאשתו מאיש אחר ודאי אינו נאמן להכחיש העדים ומ"ש הט"ו אח"ז וכן אם אמר על המוחזק כו' התם לא מיירי שעדים מעידין שהוא בכור אלא שמעידין שנולד מאשתו בראשונה ועי"ז הוחזק בבכור והאב אומר על השני שנולד אחריו שהוא בכור והראשון נפסל ממילא שהוא ממזר והתור' האמינתו ע"ז והיינו דוקא ע"י עדים אבל לא כשהוחזק לבכור ע"פ עצמו וכמ"ש הרמ"א בהגה"ה עכ"ל הסמ"ע (ועיין בתשו' מהרשד"ם סי' ש"ד ובתשו' ן' לב ח"א כלל י"א סי' ס"א):

יב **שנשתתק**. עיין בא"ע סי' קכ"א שם מבואר כיצד בודקין אותו וע"ל סי' ר"נ ס"ו (מצאתי כתו' בהגהת מהריק"ש ז"ל לא נשתתק ונמצא כתוב בכת"י הניכרת לב"ד פלוני בני בכורי צ"ע אם יועיל או אם נאמר שכת' כן בטעות כיון שלא שאלו אדם על זה. בני חיי):

סימן רעח

א **האב.** עיין בתשו' ן' לב ח"א סי' ס"ב [ס"ד] ובתשו' מהר"א ששון סי' קמ"ט:

ב **ממורישו.** ואע"ג דבס"ס רע"ז נתבאר אפי' אם מת הבכור בחיי אביו בני הבכור עומדים במקום אביהם ליטול ב' חלקים שאני התם דברא כרעא דאבוה הוא והרי הוא כאילו הבכור חי ויורש הממון שמצוי אצל אביו משא"כ כשמת אביו של הבכור ולא הי' ממון מורישו מצוי בידו בשע' שמת אלא ביד אבי אביו של הבכור והרי הוא אינו בכור אבי אביו אלא בכור אביו וביד אביו לא הי' הממון מצוי. סמ"ע:

ג **מלוה.** או הית' לו ספינ' ועיין בתשו' רשד"ם סי' ש"א באורך ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' רפ"ד ורפ"ה (כת' בתשו' רשד"ם שם שאין הכונ' בסחור' שבתוך הספינ' אלא בספינה ממש משפטי שמואל סי' צ"ו אבל המבי"ט שם ודברי ריבות סי' ע"ו ע"ז וע"ח חולקין בדין זה ועיין שם. בני חיי):

ד **מושכרת.** היינו ששכרו בדבר קצוב ליום או לשבוע ומוחכרת היינו ששכרו ליתן לו מעבודתו חלק שליש או מחצ' לפי תנאו וע"ל סי' ש"כ. סמ"ע:

ה **ממכירי.** פי' אנשי העיר קרוביו ומכיריו של אביהן והיו רגילין ליתן לו מתנות כהונ' הרי הוא כאילו מצוי בידו ונוטל הבכור בהן פי שנים ועיין ביו"ד סי' ס"א כיוצא בזה דאם מכר הכהן המתנות דמכיריו מכירתו מכיר' אע"פ שעדיין לא הופרשו בעת המכיר'. שם:

ו **היתר.** עיין בתשו' ד"ר סי' קע"ה והפשוט אינו יכול לומר תן לי חלק קרקע בעד השבח אפילו יש בו שעור חלוקה כן מוכח בש"ס פ' הגוזל קמא ופ' המקבל ובפוסקים וכן פרש"י להדיא בב"ק דף צ"ה ע"ב ד"ה בכור ופשוט ע"ש וכן כונת הרמב"ם והמחבר להדיא וכן מבואר יותר בע"ש ודלא כהסמ"ע שכת' דחלק הב' מהשבח שמין בדמים וחולקין אותו ביניהם ואולי כונתו כשהבכור מתרצה בכך אבל פשט לשונו לא משמע כן עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רפ"ד. ש"ך:

ז **הוצאות.** פי' ונטלו ההוצא' מתפיסת הבית. סמ"ע:

ח **שינוי.** לשון הטור כגון שהיו ענבים ובצרום פי' שחתכו הענבים ממקום חיבורם דהענבים מצד עצמן לא נשתנו. שם:

ט **עשו.** פי' שהיו ענבים ודרכום אז קנאו אחיו הפשוטין בשינוי ואינו נוטל פי שנים בהשבח אלא כמו שהי' בשע' שמיח' בהן הבכור דכל הגזלנים קונאין בשינוי ומשלמין כשעת הגזיל'. שם:

י **בהפסד.** היינו אם נתקלקל היין אחר הדריכ' ובטור כת' עוד דאף אם לא עשו שינוי כגון שהיו ענבים מחוברים וחתכום ונתקלקלו אין הבכור נוטל חלק בהפסד ע"ש. שם:

יא **ידו.** פי' ובודאי גמר להקנותו לאביו שיהא מצוי בידו כדי שיטול ממנו פי שנים. שם:

יב **חצי**. אע"ג דאין הלכ' כסומכוס אלא כרבנן דהמע"ה מ"מ מצינו כמה ענינים שאמרו בספיקן דיחלוקו כ"כ התו' שם. ועיין בתשו' רשד"ם סי' שע"ה ובתשו' ר"מ מינץ סי' ס"ו:

יג **הלואתו**. אע"פ שבשעת הלואתו אינו קונה משכון מכל מקום כיון דקונה משכון שלא בשעת הלואתו גם בשעת הלואתו ה"ל כגבוי ומצוי בידו ולא כע"ש שפי' הא דכמוחזק דמי הואיל דקנה משכון דז"א דהרי אינו קונה משכון בשעת הלואה כ"כ הסמ"ע ואין זה השגה דכן הוא לשון הרמב"ם ומרדכי מביאם הב"י וגם לשון הש"ס פרק כל שעה כן הוא וכבר פי' התוס' שם דהיינו לומר כיון דקנה משכון שלא בשעת הלואתו ה"ל מוחזק אף בשעת הלואתו וע"ש ונראה דאף למה שהעליתי בסי' ע"ב ס"ב דאין ב"ח קונה משכון רק שלא בשעת הלואתו אבל בשעת הלואתו לא קנה לי' כלל לשום דבר ולא שייך לומר כיון כו' ע"ש מ"מ דין דהכא אמת דכיון דעכ"פ אף בשעת הלואתו קונה משכון לענין שיש לו שעבוד עליו נמצא ששעבודו בידו ומקרי מוחזק ולא ראוי לענין בכור אע"ג דלא קנאו לגמרי תדע דהא כתב הטור בשם הראב"ד דאפי' משכנתא באתרא דמסלקי מקרי מוחזק כשגובה מגופא דארע' ופשיט' דמשכנתא דקרקע אין בע"ח קונה אלא שעבודא אית ליה עלה כדמוכח בפרק השולח ובפרק כל שעה ובכמה דוכתי אלא ודאי לענין בכור כל ששעבודי' בידו לא מקרי ראוי ובהכי אתי שפיר מ"ש הפוסקים טעמא דבע"ח קונה משכון דר"ל דקונה אותו לשעבודו ולא קנין גמור וע"ל סי' רפ"א ס"ז סוף ההג"ה ובתשובת מהרי"ו סי' ק"ט. ש"ך:

יד **עובד כוכבים**. והש"ך כתב דדין זה צ"ע דמהרי"ק הוציא כן מהמרדכי גבי מתנת שכיב מרע כו' והתם טעמא אחרינא איכא דלא סמכא דעתיה משא"כ לענין בכור דאפילו אם רק שעבודו בידו מקרי מוחזק כמ"ש בסמוך א"כ אף במשכון של עובד כוכבים שעבודו בידו מקרי ואע"פ שבהג"א פרק איזהו נשך כתב ג"כ כדברי מהרי"ק בע"כ צ"ל דלא ס"ל כהראב"ד שהבאתי לעיל בדין משכנתא באתרא דמסלקי כו' אבל לפי דעת הראב"ד הנ"ל כ"ש במשכון של עובד כוכבים וצ"ע מיהו אם קבל עליו הישראל אחריות דכתב הרא"ש פרק כ"ש דעובר עליו נראה דגם מהרי"ק מודה דמקרי מוחזק וצ"ע האידנא בסתם משכנות עובדי כוכבים דאפילו נאנס או נשרף פטור הלוה בדיניה' רק שאין המלוה חייב לשלם לו מה שהמשכון שוה יותר מהחוב כו' עיין בתשובת ד"ר סי' ע"ח וקע"ח עכ"ל:

טו **זימנא**. דאי מטא זימנא ה"ל מאותה שעה ואילך כפדוי ומסולק ממנו ועיין ביו"ד סי' קע"ב מבוארים דיני משכנתא. סמ"ע:

טז **חלוקה**. ואע"ג דמתנה קרייא רחמנא כדכתיב לתת לו פי שנים והמתנה עד דמטיא לידיה לא הוי מתנה ומשה"נ יכול לסלק ממנה ולא לפרוע לב"ח כמ"ש בס"י היינו שאם גילה דעתו דלא ניחא ליה בזה לא זכה בו בע"כ אבל זה שמכרו וגילה דעתו דניחא ליה בחלק בכורתו זכה בו ויכול למוכרו. שם:

יז **בכל**. דאמרינן מדמחל לו בזה שלא ליטול ממנו פי שנים מחל ג"כ באינך וזה מכח שהיה לו חלק בכורה קודם חלוקה דאל"כ לא היה כאן גילוי דעת שויתר במה שנטל תחל' כפשוט שהרי לא הי' לו אז חלק בבכור' ומש"ה כתב המחבר לפיכך כו'. שם:

יח **בשווה**. כיון דעדיין לא נשתנו הענבים מהני מחאתו דקודם בצירה לחלוקה בשוה דעשה לאחר בצירה אבל אם אחר שדרך אותם חלקו בשוה כיון דנשתנו הענבים ליין ה"ל כמיח' בענבים וחלק בזתים בשוה בלא מחא' דלא מהני לי' מחאת הענבים. שם:

יט **קטנים**. עוד נ"מ כתב ר"ת והוא שאם יש על הבכור חוב שחייב הוא בעצמו ולא מחמת אביו כשמסלק עצמו מחלק הבכור' אז אינו נפרע החוב משאר האחין וצ"ע עוד כתב הטור בשם הראב"ד דאפי' בחלק פשיטות יכול לסלק נפשו ולומר איני רוצה בירוש' ולא אפרע חובותיו כו' אבל מדברי המחבר נרא' דלא מסתבר לי' כן אלא דבחלק הפשיטות א"י לסלק דהבן במקום האב קאי כסברת הר"י הלוי שכ"כ הטור בשמו ע"ש. שם:

כ **אבל**. בנ"י שם סיים בזה וז"ל אבל במקום שנהגו שאין המלך מוכר קרקע ממס אלא שהוא משכיר הקרקע לג' או ד' שנים עד שיפרעוהו אם מת בעל השדה בתוך ד' שנים בכור נוטל פי שנים עכ"ל (עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קמ"ט שפלפל בדין זה ועיין בתשובת ד"ר סי' ר"ח ובתשובת רש"ך ס"א סי' כ"ב ובמהרשד"ם סי' שע"ה מה שביארו בענין הנקרא ראוי גבי בכור ע"ש):

סימן רעט

א **בני**. עיין בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' ב' דף ק"ד ע"ג וח"ב סי' פ"ז ובתשוב' רשד"ם סי' ש"ד ש"ה ש"ו:

ב **אפילו**. הרבותא היא דאע"ג דאיכא תרתי לריעותא חדא דהוא דבר שלב"ל. דקי"ל דאין אדם מקנה אותו והשני דבשעה שהוא גוסס לאו בר הקנאה הוא אפילו בבדיקה וברמיזה דהרי הוא כמעט מת אפ"ה בהודאה זו שהודה שהוא בנו או יורש שלו יורשו מהיום ממילא. סמ"ע (עיין בס' בני אהרן מסי' נ"ה עד סי' ס"ג ובס' פני משה ח"א סי' צ"ב. בני חיי):

ג **אינו נאמן**. ולא אמרינן דיהא נאמן במגו דאי בעי הוה יהיב נכסיו לאחר דהוי כמגו במקום חזקה. סמ"ע:

ד **יחוס**. משום דלענין יחוס א"א שבנו יהיה פסול בממזרות ובן בנו יהיה כשר אבל בירושה אין לבן בנו חלק ושייכות להירושה וגם יכול להפקיעו ממנו בחייו ולומר שיהיו כל נכסיו לפלוני. שם:

ה **וחזר**. היינו דוקא לאחר כדי דיבור אבל תכ"ד נאמן דבכל התורה תכ"ד כדבור דמי חוץ מהעובד כוכבים ומקדש ומגרש ומגדף כ"כ הטור והא דנאמן כאן תכ"ד וגם בסמוך בעברו על בית המכס היינו דוקא באומר שהוא בנו הנולד לו משפחה והרי הוא עבד דאל"כ אינו נאמן עליו לפסלו בעבד דלא האמינתו התורה אלא בבנו וכנ"ל. שם:

ו **משמשו**. כן הוא ג"כ לשון הרמב"ם ור"ל אפילו משמשו כעבד והל"ל ודאי עבדו הוא ולא בנו אבל הטור כתב ז"ל אמר עבדי וחזר ואמר בני נאמן דמה שקראו עבדו ר"ל שמשמשו כעבד ונאמן אפילו אינו משמשו תשמיש של עבד עכ"ל ונרא' דגם הרמב"ם והמחבר מודים לזה ומה שסיימו שהוא לו כעבד ר"ל ששומע וקרוב לכל צרכיו ובקשתו שבקש ממנו. שם:

ז **נאמן**. אע"ג דאמרינן שלא האמינתו התורה אלא על בנו ולא אאינש דעלמא היינו דוקא כשיש לאיש חזקת כשרות לאו כל כמיניה להוציאו מכשרותו לומר עליו שהוא עבד או ממזר משא"כ זה דמיירי שלא היה לו חזקת כשרות ואף שנתגדל בביתו מ"מ כל שאינו ידוע אם הוא בנו או עבדו נאמן לומר עליו שאינו בנו אלא עבדו. שם:

ח **אינו**. אע"ג דאם לא עבר בבית המכס היה נאמן בזה כמ"ש בסעיף הקודם הכא שהוא גריעותא לו שצריך ליתן ממנו מכס מוכח דעבדו הוא. שם:

ט **תקלה**. פירוש התקלה היא שזה הבן נפגם ור"ל זה שקורא לשפחה אמי נמצא שהוא בנה ויאמרו שהוא עבד וכשקורא לעבד אבא אף דאינו מוכרח שהוא עבד אם אמו היא ישראלית מ"מ פגם מיהו איכא דהא אין קדושין תופסין בעבד וה"ל בן קדש וכבן דנפקת ברא. שם:

י **בן**. כתב הרשב"א סי' תר"י באחד שקלקל עם פנויה והוציאה מביתו ואח"כ החזירה ואמר על ולדה שהוא בנו ופסק דנאמן דלא חיישינן דאמר בדדמי ולפי אומד דעתו וכתב הרא"ש בתשובה כלל פ"ז סי' ב' דדוקא בכה"ג שהיתה משרתת לו ורגילה עמו לכן שדינן בתר דידיה עכ"ל ובד"מ הביאם ע"ש ועיין בתשו' רש"ך ס"ב סי' צ"ב ובתשובת ר"מ אלשיך סי' ג' דף ה' ע"א ודף ח' ע"ב (ועיין בא"ע סימן ד' סכ"ו ובב"ש וב"ה שם):

יא **דחולצת**. דהולכין באיסורא לחומרא מכח ספק וה"ה דאסור לישא ישראלי' מה"ט ואם קדש אשה בלא גט שחרור צריכה גט ממנו. טור:

יב **הראיה**. פירש הסמ"ע דר"ל ואינו יורש דהממון הוא בחזקת שאר יורשים ומ"מ אין אחיו ומכ"ש שאר יורשים יכולין למכרו דהוא מוחזק בנפשו והמוציא מחבירו למכרו עליו הראי' כו' ע"ש ועי' בש"ך מה שהביא תשו' ן' לב שהקשה על סברת הגאון בדין ירושה בספק ויבם שבאו לחלוק כו' ע"ש:

סימן רפ

א **עדים**. עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' שי"ג:

ב **מחמתו**. בטור בשם הרמ"ה כתב וז"ל ולא ממונא דידוע דאתי מחמתיה כו' ור"ל דאינו ידוע לנו בודאי שזה הממון בא מחמת נכסים של ראובן משא"כ ברישא מירי דידוע בודאי כ"כ הב"ח ע"ש והסמ"ע לא כ"כ. ש"ך (עיין בשו"ת עבודת הגרשוני סי' ק"י):

ג **יורשין**. פי' כשנתברר לב"ד שמתו ראובן ואשתו גם נראה דמירי שנתברר ששת ראובן מתה תחלה וירשה בעלה דאל"כ יורשיה יורשין כתובתה וקיצר כאן משום דלא איירי בדינים אלו ולא בא אלא ללמדנו דלא חיישינן שילדה. סמ"ע:

ד **וניזון**. וא"צ להניח ביד ב"ד או ביד שליש כדי פרנסתו ודין נכסים מרובים ומועטים נתבאר בא"ע סי' קי"ב. שם:

ה **רביעית**. היינו כשיש באותו רביעית כדי פרנסתה עד שתבגר מיהו עכ"פ א"צ ליתן בידה יותר רביעית וכשיכל' יפרנס' על שלחנו עד שתבגר ומש"ה כתב שהבן נוטל ג' חלקים ודו"ק. שם:

ו **כלום**. כיון דהבנות ודאי הן בני פרנסה והוא ספק שמא זכר הוא המע"ה וה"ט ג"כ באנדרוגינוס לקמן. שם:

ז **בשוה**. כיון דאין להבנות בהעזבון אלא פרנסה והנכסים מרובים אין להבנות ליטול יותר מהאנדרוגינוס שהוא ספק בן וגם הוא לא יטול יותר מהבת כיון שהוא ספק. שם:

ח **שלשה**. פלגא ממ"נ ואידך פלגא שמא נקבה היא ויש לה ליטול הכל וה"ל ממון המוטל בספק וחולקין. שם:

ט **ודאים**. דכיון שהנכסים היו בחזקת' אין מוציאין מספק ובטור כתב בזה ז"ל ל"ש אם היה לה עוד בן מאיש אחר ל"ש אין לה בן מאיש אחר ועפ"ר שם:

י **תחלה**. לשון הטור אם מת האב תחלה ירשנו בן בנו ובתו ומוריש לקרוביו שהן אחיו מאביו ואם בן בתו מת מתחלה הנכסים הן של יורשי האב שאין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל כו'. שם:

יא **עליו**. פירוש על הבן ויורשי האב אומרים הבן מת תחלה ולא ירש כלום ולא יגבו מאלו נכסים דה"נ ראוי לו לבא בירושתו והן אינן משתלמין אלא מהמוחזק ובע"ח או אשתו אומרים האב מת תחלה ובנו יורשו והיה מוחזק בהן משתלם ממנו עכ"ל הסמ"ע וכן הוא בטור וכתב הש"ך דלטעמי' אזיל כפי שפסק בס"ס ק"ד אבל במ"ש שם דיש פוסקים דבע"ח נוטל בראוי א"כ הכא היינו טעמא משום דהיורשים אומרים מאבוה דאבא קאתינא א"נ יורשים היינו אחי ומורישיו אחי דאבוה וכן הוא בש"ס פ' מ"ש מפירוש רשב"ם שאומרים ראובן מת ראשון ואחריו כו' ע"ש אבל כתובת אשה בכל ענין אינה גובה דהא קי"ל דאינה נגבית מן הראוי וכמ"ש בא"ע סי' ק' ס"ב ע"ש עכ"ל:

יב **היורשים**. דמוקמינן הנכסים על חזקתן והרי היו של אביו ועוד שהן יורשיו ודאין דאף אם מת האב תחלה הן ג"כ יורשי הבן משא"כ האשה ובע"ח דאין להן זכות אא"כ מת האב תחלה ואין ספק מוציא מידי ודאי. סמ"ע:

יג **חולקין**. ולא אמרינן בזה נוקמא הממון אחזקתיה דהא גם לאשה יש חזקה בכתובתה בחיי בעלה משא"כ בירוש' הנ"ל. שם:

יד **אבל**. כתב הסמ"ע דלשון אבל הוא קצת מגומגם דזהו פשיטא כו' ע"ש:

סימן רפא

א **להוריש**. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קמ"ו ובתשובת ר"י לבית לוי סי' כ"ד וסי' נ"ז וברשד"ם סי' ש"ד ובתשובת מבי"ט ח"א סי' י"ז וח"ב סי' י"ח וקמ"ב:

ב **אחי**. וה"ה אם אמר כן על בנו וכמ"ש כגון בנים רבים כו' אלא שבבן יש חילוק בין כת' או אמר כדמסיק ודוקא שכ"מ קאמר דיכול לשנות בל' ירושה ולא בריא וכ"כ הטור בשם רב האי והרי"ף והרא"ש. סמ"ע:

ג **לבנו**. המחבר אזיל לעעמיה שפסק בסי' רמ"ו דלא אמרינן דעשאו אפטרופוס רק בבנו ולא בבתו. ובבנו אין חילוק בין כת' לו בלשון מתנה או ירושה אבל דעת הרמ"ה והרא"ש והטור אינו כן וכמ"ש הרמ"א שם ס"ו בהג"ה ע"ש עוד בס"ד וכאן לא הזכיר הרמ"א כלום מזה כי סמך אמ"ש שם שהוא מקור דין זה ודין דאומדן דעת עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' מ"ע סי' נ"ח ובתשובת רש"ך ס"ב סי' קס"א וקס"ד וס"ג סי' י"ב:

ד **כך**. עיין בתשו' ן' לב ס"ב סי' מ"ח:

ה **להוסיף**. פי' בל' ירושה א"י דעדיין לא הגיע זמן ירוש' אבל בל' מתנה ובקנין דבריו קיימין וכ"כ הטור עכ"ל הסמ"ע פי' ובמקצת דאי בכל הנכסים אף בקנין לא עשאו אלא אפוטרופס וכמ"ש בסי' רמ"ו לחד דעה ע"ש. ש"ך:

ו **וריבה.** ז"ל הטור כשריבה לא' או שהשוה להן הבכור כת' הר"י הלוי כשם שדבריו בטלין אצל הבכור כך הן בטלין אצל הפשוטים וחולקין הכל מחדש כאילו לא אמר כלום שהרי אותן שריבה להן צריכין למלאות לבכור פי שנים מאותו הריבוי נמצא שבטלה הצוואה שהרי נפחת להן ממה שצוה וי"א שחלוקת הפשוטים כו' לפי שהבכור עם האחין בזה כדין בע"ח שנוטל מהן כפי חשבון מה שנתן להם אביהן עכ"ל ובזה מבוארין דברי המחבר. ודין בע"ח עם האחים כתבו הט"ו בס"ס ק"ז ע"ש סמ"ע:

ז **מתנה.** גם כאן הוא כמש"ל (ר"ל כמ"ש בשמו בס"ק ה') עיין בתשו' מבי"ט ח"א סי' קצ"ג באם אמר בית זה יהיה לפלו' בני בכורי בחיי יהיה לו בחלק הבכורה דמהני וע"ש ובתשו' ן' לב ס"ב סי' פ"ב. ש"ך:

ח **קיימים.** בסמ"ע פי' אפילו אמר בלשון לא יירש כגון דאמר בני לא יירש כו' דאלת"ה הא כבר נתבאר אפי' בל' ירושה ולא בלשון מתנה דבריו קיימין ע"ש ותמיה לי מלתא הא כת' בסי' רנ"ג ס"ב דיטול ל' מתנה היא א"כ אמאי כת' כאן ס"א האומר איש פלוני בכורי לא יטול כו' הא בלשון מתנה מהני בכל ענין ואפשר לומר דבכור שאני דלא מהני ביה אלא בל' מתנה ובאומר בכורי יטול כפשוט אבל אם אמר בלשון לא יטול לא מהני כי אם בפשוט דע"כ בכור עדיף מפשוט כמ"ש בס"ד ומ"ש צ"ע לדינא עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' קי"ח. שם:

ט **אחד.** פי' שנתן לאדם אחד ב' שדות אחת בל' מתנה ואחת בלשון ירושה והפסיק בנתיי' יותר מכ"ד ג"כ מהני ל' מתנה לל' ירושה וכ"כ הטור ע"ש. סמ"ע:

י **כירושה.** דאע"ג דאין ב"ח וכתוב' גובין ממטלטלי שנתן המלו' במתנה לאחרים ואפי' מקרקע כשהיה מלוה ע"פ שאני הכא דלא הוי מתנ' גמורה אלא שתטול נכסיו לאחר מותו כחצי ח' מבניו ומ"ה דינה כירושה. שם:

יא **החוב.** מיהו ג"כ דינו כירושה שגובין תחלה ב"ח וכתובה מנכסיו כיון דנפטרו מהחוב בחלק חצי זכר. שם (וכ"כ בתשובת מהר"מ מינץ סי' כ"ב). ראובן שנתן לחתנו שטח"ז כנוסח הנהוג ומת והיורשים נתנו לחתן חלקו ולאחר כמה שנים בא ב"ח דראובן לגבות ממנו חובו כי הנכסים שירש בן ראובן הלכו לאיבוד אם החתן הניח ביד היורש בכדי פריעת החוב אין לב"ח שום טענה עליו מור"ם לובלין ס' ד' חקי משפט אות י' ס"ג ועיין בתשו' מהרש"ל סי' מ"ט ובתשו' רמ"א סי' ג' ובתשובת שבות יעקב ח"א סי' ק"י ומי שכת' לבתו שטר חלק חצי זכר על סך ידוע כנהוג ואח"כ מת ולא הניח בנים זכרים כלל רק בנות ולאותן הבנות לא כת' שטר חלק ח"ז כי אם לאותה הבת לבדה פסק בתשו' צ"צ סי' צ"ה דאין לאותה הבת שום קדימה אלא חולקות בשוה דאמרי' דלא היתה כונתו

בשטח"ז זה רק נגד בנים זכרים אם יהיו לו ולא נגד בנותיו האחרות ועיין מדין זה בתשו' עה"ג סי' ע"ו באריכות ע"ש ועמ"ש עוד בתשו' צ"צ סי' צ"ו באם מתה הבת בחיי אביה והניחה ז"ק ואח"כ מת גם הזרע ושוב מת אביה ולא הניח לא בן ולא בת ולא זרע מהם רק אחים הראוים ליורשו ופסק דאין להבעל שום זכות בירוש' זו דאין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאביו ודלא כהגהת רמ"א בא"ע ר"ס צ' ע"ש ומה שמחלק בזה * ועיין פרטי דיני שטח"ז בתשו' שב יעקב חח"מ סי' י"ד ומסי' י"ח עד סי' כ"ב ע"ש:

יב **בספרים**. ואם נושא ונותן עם ספרים וקרקעות כת' בתשו' חינוך ב"י סי' קי"ג דיש לבת חלק בהן דאמרי' דלא היתה כוונתו רק על מה שלקח לקיימן לעצמו ולא באלו שנושא ונותן ומסתחר בהן וכ"כ בתשו' שבות יעקב ח"ב סי' קכ"א ע"ש:

יג **משכון**. דקי"ל דאינו קונ' אלא שלא בשעת הלואתו וכאן מיירי דהלוה לו על המשכון ובמהרי"ו שם כת' דאפי' שלא בשעת הלואתו לא קנאו אלא לקדש בו אשה ולא לכל מילי ע"ש. ובע"ש תמה על הרמ"א בזה וכת' ז"ל כ"כ בסי' רע"ח ס"ז דקי"ל דבע"ח קונ' משכון וצ"ע עכ"ל ולא דק דכ"כ שם דאף דבפרשב"ם כתו' לשון קונה משכון מ"מ לא בשעת הלואה קאמר אלא כונתו כיון דקונה שלא בשעת הלואה מ"ה גם עתה שהלוהו עליו אע"ג דלא קנהו מ"מ הואיל ומוחזק בידו מקרי מצוי ולא ראוי מ"ה נוטל בו הבכור פי שנים אבל בדין זה שאינו תלוי במצוי אלא בקנוי להאב קנין גמור אין הבת נוטלת בו חלק ולזה דקדקו הט"ו ולא כתבו שם הטעם משום דקנה המשכון אלא משום דהוא מוחזק בו וזה ברור עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דדבריו נכונים אך לענין דינא נ"ל דמשכון שלא בשעת הלואתו קני ליה לגמרי וכן העליתי בסי' ע"ב ס"ב דהעיקר כרש"י וסייעתו דס"ל כן ודלא כמהרי"ו שנמשך אחר דברי הרא"ש וסייעתו ואפי' תימא דהוי ספיקא דדינא ה"ל היורשים מוחזקים והבנות ה"ל המע"ה עיין בס' מגדל דוד ובתשו' הרמ"א סי' ע"ז עכ"ל:

יד **יחלקו**. עיין בתשו' ד"ר סי' קצ"ד (ועמ"ש בזה בסי' רנ"ג ס"ק ז' ע"ש):

טו **כלום**. דכיון שמת באותו חולי א"צ שיור כמ"ש בסי' ר"נ ואם נתן מתנה לאשתו שהיא יכולה ליתן למי שתרצה והיא כתבה בשטר שנתנה למי שראוי ליורשו והיה לה בת מזה הבעל וגם יש לבעל בן מאשה אחרת פסק הרשב"א בתשו' ובד"מ הביאו דזכה בו הבן ע"ש שהאריך. סמ"ע:

טז **אחיות**. עי' בתשו' רשד"ם סי' שי"ח ושמ"ז:

יז **האחרונה**. הטעם שכל אחת מהן לא נתנה חלקה מידה כי אם לפני מותה ואז נתנה מתנה להנשארת בחיים חלקה וגם מה שבא לידה מתנה מאחיותיה שמתו לפניה ומאז

שמתו כל אחת תו לא בא לידה כלום מאחיותי' שמתו אחריה נמצא דכשמתו זא"ז בשעה שמתה השלישית לא היה מי לקבל כל מה שהיה בידה כי אם הרביעית שעדיין בחיים נמצא כל הממון הוא ביד הרביעית והיא לא נתנה לאחיותיה מכל מה שבידה רק שעה אחת קודם מותה ומש"ה לא יירש האח כלום והרשות ביד אחות זו ליתן מתנה לאחרים מהיום ואם לא נתנה ומתה אז יירש האח הכל ומיהו ה"מ כשכל אחת אמרה שנותנת לאחיותיה מהיום ושעה אחת קודם מיתתה וכ"כ בתשובת הרא"ש ובטור בהדיא דאם לא אמרו כן יכולין לחזור מהמתנה ואז האח יירש אותן ג' אחיות שמתו. סמ"ע:

יח **אומדנא**. קאי אמ"ש ברישא דאין כאן מתנה כלל והאח יורש אותן אף דאומדן דעת היה דלא יירשן האח והטעם כת' הרא"ש והטור הביאו וז"ל כל היכא דאזלינן בתר אומדנא אנו מבטלין המעשה שעשה ונשאר הענין כבתחלה כמו מי ששמע שמת בנו וכת' כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו דמתנתו בטילה דאמדי' דעתו אילו ידע שבנו קיים לא כת' כל נכסיו לאחרים הלכך כשבא בנו אנו מבטלין המעש' ונשארו הנכסים בחזקתן ויורשן בנו אבל בנדון זה אף שידוע שכוונו להבריח מן האח לא עשו דבר שיש בו הברחה ובדברים שבלב לא מיעקרא נחלה דאורייתא עכ"ל. שם:

יט **הקודמת**. הרמ"א קיצר והוא מפורש היטב בתשובת הרא"ש ובטור וזה פי' שהאח יורש מה שהיה ביד אלו שמתו ולפעמים יורש הכל והיינו כשמתו הג' שנתנו בראשונה וזו הנשארת נתנה באחרונה וכל א' מה שקבלה מאחיותיה חזרה ונתנה מתנ' עם חלקה לאחיותיה נמצא דבשעה שנתנה האחרונה לא נשאר בידה כלום ומש"ה יורש האח הכל וכשנשאר' א' מאלו שלא נתנה באחרונה יורש האח ג"כ הכל זולת מה שנמצא ביד זו שעדיין היא בחייה יהיה מה שיהיה על פי החשבון. שם:

סימן רפב

א **נוחה**. משום דלא ידעינן איזה זרע היוצא ממנו ש"ס עיין בתשובת ראנ"ח סי' קי"ח ובתשובת רשד"ם סי' שי"א:

ב **מזה**. ומסיק במרדכי שם ואפי' להקדישן זה עדיף ומטעם דהרי זכתה להן התורה בפ' נחלות דיקומו היורשים תחת מורישיהן בנחלתן וירושתן. סמ"ע:

סימן רפג

א **מועיל**. פי' שיכול להוריש למי שאינו ראוי ליורשו ולעקור נחלה ובטור כת' וז"ל ועובד כוכבים וגר שירשו אביהן יכול לומר להעובד כוכבים טול אתה ע"ג וי"נ ואני

מעות ואם משבאו לרשותו אסור והוא משנה בדמאי פ"ז והטעם כיון דאינו יורש אביו מן התורה לא מחשב כאילו הוא ברשותו מש"ה יכול להתנות כן ומהתימא שהשמיטו המחבר עכ"ל הסמ"ע וכבר כתבו ביו"ד סי' קמ"ו ס"ד. ש"ך:

ב **יודעין**. אבל אם יודעין צריך לפרוע להן נרא' הטעם כיון דהעובד כוכבים יורש את אביו הוי בכלל גזילה וגזל עובד כוכבים אסור ובע"ש כת' דבידעי צריך להחזיר משום קידוש השם. סמ"ע:

ג **ראו**. בת"ה למד מכאן דלאו בכל ענין קנסו חז"ל והפקיעו המומר מירושתו כי אם כשראו שודאי לא יחזור לכשרותו. שם:

ד **זכו**. הקשה חתני הנבון הר"מ דרש"י פסק כן משום דס"ל דגבי מסור לא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר משמע מדבריו להדיא דאי הוי קי"ל גבי ממון מסור דאסור לאבדו בידים וכמ"ש הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכל הפוסקים בסי' שפ"ח סי"ג ואף להי"א בהג"ה שם דמותר ליטלו לעצמו א"כ הי' זוכה כאן מ"מ לא ה"ל להרמ"א לכתוב כאן הדין בפשיטות כיון דאיכא דפליגי על הי"א וגם כ"כ שם דמהרש"ל חולק על הי"א ושכן עיקר וגם מדברי רש"י גופיה כאן משמע להדיא דחולק בזה. ש"ך:

ה **יורשיו**. הטעם דמומר לעבודת כוכבים נחשב כמת ואין הבן יורש אמו בקבר להנחיל ליורשיו מאביו משא"כ קטן דלא קנסוהו ולא אפקוהו חז"ל מירושתו ואף שאין נותנין הירוש' לידו מ"מ אינו נחשב כמת אלא יורש את אמו ומזכה לקרוביו מאביו בירושתו. סמ"ע:

ו **כידה**. קמ"ל בזה דאע"פ שהיא גדולה וכבר נתבאר דבגדול אין יורשיו יורשין זכותו שאני בעל דלאבייי ידו כידה ולרבא ידו עדיפא מידה כדאיתא בפ' החולץ ומש"ה מיד שמת מורישה נפלה הירושה קמי בעל טפי מלקמה דקי"ל כרבא משא"כ בשאר יורשין שאין להן צד זכיה בנכסי קרובם בחייהן כ"כ בת"ה שם והרמ"א קיצר בלשונו. שם:

ז **שבויים**. לשון תשו' הרא"ש הביאו הטור אם הי' אפשר להחזיר לכל אחד כו' אבל זה א"א כי יוציאו ע"ז יותר מן הקרן הלכך יעשו בו צרכי רבים ויותר טוב לפדיון שבוים ויהי' הקרן קיים כו'. שם:

סימן רפד

א **מוחזק**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' נ"ג מ"ש בזה וחולק ג"כ אסברת ריב"ש וע"ש עוד בסי' צ"ב ובתשו' רש"ך ח"ב סי' צ"ד ובתשו' ן' לב ח"ב סי' י"ט ובמקור ברוך סי' נ"ז:

ב **אחד**. הכי איתא להדיא בש"ס כתובות דף ק"ז ע"ב עיין בתשו' רשד"ם סי' שי"ט ותמ"ח. ש"ך:

ג **אשתו**. הטעם דדוקא גבי נשואי אשה הקילו בתחלה משום החומרא שהחמירו עליה בסופה דודאי לא תנשא עד שתבדוק היטב אם אמת הוא הקול וכמ"ש בא"ע סי' י"ז ע"ש משא"כ להוציא ממון מחזקתו ליתנו ליורשיו והא דהקילו בסמוך בנפל למים שאל"ס ואינך דיורדין ע"פ לנחלה ואין משיאין ע"פ התם ה"ט דבכל דברים אלו שחזקתן למיתה לא החמירו גביהן לענין ממון אבל לענין נשואי אשה אדרבא מש"ה החמירו כיון דחזקתן למיתה תסמוך האשה ע"ז ולא תבדוק עוד ובאיסור כרת החמור חשו חז"ל טפי שלא תנשא כי אם ע"י בדיקה ודרישה וחקירה עכ"ל הסמ"ע וע' בתשו' ר"י לבית לוי ס"ס י"א ובתשו' רש"ך ח"ב סי' ס"ה וח"ג סי' קי"ו:

ד **מובהקים**. לאו מובהקים גמורים קאמר דאם כן היו משיאין את אשתו ג"כ וכמ"ש בא"ע סי' י"ז אלא לאפוקי חיור וסומק או כליו היו כך וכך ועיין לעיל סי' רס"ז ס"ד. סמ"ע:

ה **נשמע**. הכ"מ בפ"ו מנחלות הקשה דבזה משמע דתרתי בעינן שיעידו עדים כו' וגם ישמעו אח"כ שמת ובהעידו עדים שטבע לפניהם במים לא כת' הרמב"ם שצריכין שישמעו כו' והניחו בצ"ע ע"ש ויש לדחוק ולומר דס"ל כל שאבד זכרו מסתמא יצא הקול שמת ומש"ה לא הוצרך לכתבו ברישא וכאן כתבו לרבותא דאפי' לא שמעו בו שמת עד אחר שהעידו בדברים כאלו וה"א שהקול נתפשט מכח עדותן אפ"ה יורדין לנחלה וכ"ש אם נשמע הקול קודם שהעידו על דבריהם כו'. שם:

סימן רפה

א **מידם**. כת' הסמ"ע בשם התוס' דל"ד קאמר אין מוציאין דהא אפי' לכתחלה מורידין קרוב לנכסי שבוי כמ"ש הט"ו בס"ב ולא נקט אין מוציאין אלא משום סיפא דכשיצא לדעת אפי' כבר ירדו לנחלה מוציאין מידם כו' ע"ש מ"ש בישוב דברי הרמב"ם בזה וכת' הש"ך דדבריו מרווחים ודלא כהה"מ וכ"כ הב"ח ועיין בתשו' מהר"א ששון סי' צ"ג ובתשו' ראנ"ח סי' ט"ו:

ב **לדעת**. היינו דוקא שהלך למקום רחוק ובמקום סכנה ואין השיירות מצויות דהיוצא בדרך כזה דרכו לצוות לביתו ומדזה לא צוה אומדין דעתיה דלא ניחא ליה שירדו אחרים לנכסיו אבל כשהלך לדעת במקום קרוב או במקום שהשיירות מצויות אמרינן דמש"ה

לא צוה דסבר לשוב היום או מחר וכיון דלא שב ודאי נאנס ודינו כשבוי כ"כ ב"י וד"מ בשם ר"י בן הרא"ש והעתיקו הרמ"א בקיצור בס"ד בהג"ה ע"ש. סמ"ע:

ג **סכנת נפשות**. דכל שלא הי' לו פנאי לצוות מחוייבים ב"ד להזדקק לנכסיו שלא יופסדו כ"כ הסמ"ע ועיין בתשו' ראנ"ח סי' ע"א וברשד"ם סי' רכ"ז:

ד **קרובים**. משני טעמים מורידין דוקא קרובים הא' דאם יורידו אדם אחר דלמא כל כונתו יהי' להרבות פירות ליטול בו חלקו כמו אריסי העיר ויפסיד הקרקע דאין בעליו עמו שישגיח על פעולתו משא"כ קרוב הראוי לירש לא יפסיד דיאמר שמא מת והקרקעות יהיו שלו ואף אם לא מת ויבא מ"מ הפירות כולן שלו לדעת התוס' וגם לשאר דעות עכ"פ יהי' לו בפירות ובשבח הקרקע חלק כדין אריס וטעם השני דכיון דיש להסתפק בו שמת למה נפסיד בתקנתנו הקרוב ולהשחית נחלתו וטוב ליתן בידו הקרקע ולאכול ממנה הפירות מלתתה לאיש אחר. סמ"ע:

ה **אינן**. אלא עובדין שלהן ע"י אחרים כ"כ הטור וקמ"ל בזה דאפי' יש לאחרים גם כן קרקעות ונותנין אותן ליד אריסים והן משגיחין עליהם אפ"ה מוסרין אותן ליד קרובים העובדין אדמתן בעצמן. שם:

ו **הוציא**. הטעם דבשלמא כשלא שמעו בו שמת דיש לחוש שיכוין להרבות בפירות ולהכחיש הקרקע שסבור היום או מחר יבא השבוי ויטול הקרקע מידו הלכך הוצרך לתקן דאף כשיבא יטול בשבח כאריס ואז לא יכחיש הקרקע כיון דעכ"פ יש לו חלק בשבח משא"כ כששמעו בו שמת דאז ירד לקרקע בתורת שהיא שלו ותו ליכא למיחש שיפסידוה ומש"ה אם יארע שיבא בעל הקרקע אח"כ אינו נוטל חלק בשבח אלא דינו כדין בעל שהוציא הוצאות על נ"מ של אשתו הגדולה ואח"כ מתה דדינו הוא מה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא. שם:

ז **לגדולים**. לשון הטור בשם הרא"ש לפי שלא ימצא ב"ד מי שיעשה זה שאדם מתרצה להיות אפוטרופוס בשביל היתומים משום מצוה אבל לגדולים לא יעשה לפיכך אין ב"ד מצווין לבקש ע"ז כי לא ימצאו. שם:

ח **למחות**. ביד ב"ד דלא יפסידו לו בדבר שאינו מצוי ואינו מוטל עליהן. שם:

ט **קמה**. עיין בירושלמי פ' נערה שנתפתתה הלכה ח' מדינים אלו. ש"ך:

י **אפוטרופוס**. אף דנתבאר דאינו מצוי אדם שירצה להיות אפוטרופוס לגדולים ה"מ בענין עבודת קרקע דצריך טורח ועיון רב על האריסים בעבודתן כל ימי עבודת השדה והחרישה והזריעה משא"כ בדברים כאלו העומדין ליתלש וליקצר דאין בהן טורח רב

וכדמסיק המחבר בהדיא טעם זה בשכירות חצירות ופונדקאות ור"ל דבכיוצא בדברים אלו מצויים בני אדם לגמול חסד אף עם הגדולים להיות להם אפוטרופוס. סמ"ע:

יא **לדעתו**. ר"ל דאילו רצה שירדו בו אחרים הי' מצוה קודם יציאתו בכך עיין בתשו' רש"ך ח"ב סי' ס"ה ובתשו' מהר"מ מלובלין סי' י"ב ובתשו' ר"מ אלשיך סי' נ"ח:

יב **שבוי**. ולא אמרינן מדלא צוה על נכסיו שהניח וגילה דעתו דלא ניחא ליה שירדו בו אחרים ה"ה בזה שנפל לו אחר יציאתו אלא מאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא אמרי' בו כן. סמ"ע:

יג **נאמן**. ואין נותנין אותן מיד ליורשיו הראוים לירש דדלמא הקול ששמעו בו שמת הוא שקר. שם:

יד **קטן**. אבל גדול מורידין אע"פ שיש עמו זה הקטן ולא חיישי' שמא מת השבוי כמ"ש בס"ט ואין מורידין קרוב לנכסי קטן דבנקבה שבויה חיישינן אבל לא בזכר שבוי כ"כ הב"ח ואין אלו אלא דברי תימה ודברי נביאות כי מנ"ל לחלק וב"י בשם רי"ו ס"ס י"ג כת' בהדיא דאין חילוק ולעולם כשיש גדול וקטן איכא למיחש שמא מת השבוי ואין מורידין כו' וכן נ"ל עיקר. ש"ך:

טו **למחות**. פי' אף דקיי"ל אין מחזיקין בנכסי קטן אף לאחר שהגדיל מ"מ יש לחוש שהאח הגדול יטעון שמעולם הי' שלו שנפל לחלקו בירוש' והקטן לא יוודע לו אף אחר שיגדיל כי האנשים בני עירו לא יודיעו לו שיאמרו שמא האמת עם הגדול ששדה זה הגיע לחלקו מה שאין כן כשמורידין איש אחר שאינו ראוי לירש עם הקטן אם ירצה להחזיק בנכסים יודיעו בני העיר להקטן כשיגדל שהשד' של אביו הי' ויוציאוהו מידו כיון דאין מחזיקין בנכסי קטן. סמ"ע:

טז **בבתים**. דיש שכנים שדרים בצדו ויודעין שהי' של אבי הקטן וששלו הוא אפ"ה חיישינן שישתכח הדבר. שם:

יז **וכבר**. ר"ל או שכבר חלקו דיש לו קצת טענה שהרי חלקנו וזה נפל לחלקי אף שסמוכין על שלחן א' אין מורידין וכשאין סמוכין כו' אע"ג דעדיין לא חלקו ג"כ אין מורידין וז"ש אח"כ אבל אם לא חלקו וסמוכין כו' דדוקא תרתי בעינן. שם:

יח **מותר**. דאז ליכא למיחש שיאמר בא לידי בירושה ועד"מ. שם:

יט **מעות**. הטעם כת' הסמ"ע דבמעות ומטלטלין אף שהן ביד אחר יש לחוש שימכרם או יבריחם ויאמר להד"ם שמסרו לידי וע"כ צריכין לסמוך על שימסרו הב"ד לידו והן יכתבו ויחתמו לעדות ולראיה וא"כ בקרוב נמי מצי למיעבד הכי ועיין בתשו' רשד"ם סי' ש"ח שי"ב ותנ"ו ובתשו' מהר"מ מלובלין סימן י"ב:

כ **באשה**. עיין בס' א"א דף ק"ב ע"ב:

כא **קרוב**. וא"ת בלא"ה נמי הא כת' הט"ו בסי' ר"צ ס"ב דאין מעמידין נשים לאפוטרופוס וי"ל דזיל בתר טעמא דאין מעמידין אותן משום דאין דרכן לצאת ולבא לטרוח בנכסים והכא הרי צריכה לטרוח או להעמיד אריס ושתעיין עליו בשביל חלקה ואגב הי' חלק הקטן ג"כ משומר אי לאו טעמא דאין מורידין קרוב כו'. סמ"ע:

כב **נכסי**. הטור מסיק ע"ז וז"ל ופר"י שזה האפוטרופוס אינו לתועלת הקטן לומר שיעשה לקטן כדרך שעושה קרוב גדול היורד לנכסי שבוי ושיאכל הקטן הפירות כו' אלא לתועלת השבוי הוא האפוטרופוס שיעמיד אריס להנכסים ויקח בכל שנה חלק השבוי לשומרו לשבוי ע"כ וכ"כ הרא"ש והביאו ראיה לזה וכ"כ לעיל דאע"פ שאינו מצוי אדם להיות אפוטרופוס לנכסי שבוי גדול מ"מ בזה שהוא לתועלת הקטן שיהיה חלקו נשמר באם כבר מתו או שימותו השבויים מצויים הם אפוטרופסים. שם:

כג **הזקנה**. אבל לא ידעו מה נעש' בבת הנשבית עמה. שם:

כד **הקטן**. הא דנותנין ליד הקטן ולא מוקמינן ליה אפוטרופוס כת' נ"י דמיירי בקטן שיודע לפקח בנכסיו מש"ה מאי דהוי דידיה יהבינן ליה אבל אינו ראוי לאפוטרופוס למנותו בשל אחרים והרא"ש כת' אמ"ש בש"ס תילתא יהבינן לינוקא ז"ל ואם יודע להשתדל בנכסיו יטריח בהו ואם אביו העמיד לו אפוטרופוס או הסמיכו אצל בעה"ב ישתדלו בהו עכ"ל ועמ"ש הש"ך בזה:

סימן רפו

א **שחולק**. הטעם דס"ל דיכולים לתבוע חלקן המותר אפי' לשעבר במה שכלה ונאבד והא דכאן לא חלקו בין מה שעליהן ובין מה שעל אשתו ובניו ובסי' רפ"ח חלקו הט"ו בכך ושאין שמין מה שכבר כלה ונראה לחלק דדוקא התם דלא איירי בגדולים וקטנים אלא הן שוין וקפידתן אינו אלא בבגדים מה שתיקן אחד לנפשו או לאשתו ובניו יותר מאחרים בזה י"ל דמתחלה כל זמן שלא גילו דעתן היה כוונתן שלא להקפיד אלא כל אחד יכסה במה שירצ' וכשיראה חבירו שהוא עושה לו ולאשתו בגד טוב גם הוא יעש' כן משא"כ כאן דאיירי בגדולים וקטנים שהגדולים צריכין יותר בגדים והקטנים צריכין יותר מזונות אין סברא לומר שנתרצו בתחלה לכך מש"ה ס"ל דיכולין לתבוע זה את זה במה שכבר כלה עכ"ל הסמ"ע עיין בתשו' רשד"ם סי' שכ"ה של"ג שמ"ב ושמ"ז:

ב **אלא מחלקו**. ואפי' נתקשר אביו בקנין האי קנין לא קאי אאותו בן אלא קאי אאותו שכנגדו ששידך בתו לבנו שאם יעבור ולא יתן כמדובר שיתן קנס לשכנגדו כ"כ במהרי"ו שם. סמ"ע:

ג **השיא**. עיין בתשו' רש"ך ס"ג סי' פ' מדין המשיא את בנו הגדול בבית ובתשו' מבי"ט ח"א סי' קכ"ה. ש"ך:

סימן רפז

א **לאמצע**. פי' אפי' אם השביחו מכיסם כן צ"ל לדעת הרמב"ם דמחלק בזה בסמוך באמרו ראו מוכח מינה דבלא אמרו ראו בכל ענין השבח לאמצע כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובות מהר"מ מלובלין סי' ק"ט:

ב **היורשת**. פי' כגון ראובן שנשא בת שמעון אחיו ולא היה לשמעון בנים כי אם בנות וראובן אין לו יורש ומת שמעון ואח"כ מת ראובן ונפלה ירושתו לפני בנות שמעון אחיו ונמצאת אשתו יורשת נכסיו בכלל שאר אחיותיה. סמ"ע:

ג **פועלים**. דאף שטרחו בשכירות הפועלים או בסחורה כיון דאין כאן חסרון כיס וגם לא טרחו בהשבחה בגופו אלא נתרבה הטורח ע"י שכירות אחרים מחלי אהדדי. טור. שם:

ד **לשמור**. וכת' הנ"י דאפי' קטנים הללו מוטלים בעריסה וא"י לשמור מ"מ כיון דשמירה יכולה להתקיים ע"י שאר קטנים לא נחשב מלאכה בגופא ומחלי וכן משמע לשון הש"ס. שם:

ה **נכסים**. לשון הטור ואע"ג דשאר שותף אין לו בשבח אלא כשאר אריס ואפי' אמר לעצמי אני עושה שאני הכא כיון שהן אחים ולא נשתתפו תחלה אדעתא דלהרויח ושתקי כשאמר להם לעצמי אני עוש' ודאי מחלי ויטול כל השבח וכת' בתשו' מיי' ס' משפטים סי' ר"ח אח גדול שנאנס דבר מידו אפי' נגנב או נאבד פטור דמקרי שמירה בבעלים. ד"מ. שם:

ו **עדים**. ואפי' שלא בפני אחיו סגי בהכי דחברא חברא אית ליה וכדין מחאה. שם:

ז **ב"ד**. דהן אביהן של קטנים ואולי יחוסו וימנו אריס ואפטרופוס לשבח להן חלקן. שם:

ח **בני**. כיון דהעמידן סתם במקומו העמידן מסתמא וכל שהשביחו כאילו השביח הוא ומחל. שם:

ט **סחורה**. ל"ד סחורה אלא ה"ה אם טרח נפשו בהשבחת נכסים ג"כ אמרי' ביה כיון דת"ח הוא ודאי לא טרח לאמצע אלא לנפשו טרח וכן הוא בש"ס ובטור האי דינא אהשבחת נכסים ע"ש. שם:

י **תורתו**. פי' אם לא שיש לפניו עסק להרויח בו כי יפה תורה עם ד"א אלא שבשביל אחרים ודאי אינו מבטל כיון שאדוק כ"כ בתורה. שם (עמ"ש בס"ס רס"ב):

יא **קטנים**. פי' בשעה שהשביח הנכסים היו קטנים אע"פ שעכשיו גדולים הם. סמ"ע:

יב **כאריס**. והא דכת' הרמ"א בס"א בהג"ה דאם אינן ניזונין יחד וירד אחד לנכסים והשביח דידו על התחתונה זה לא שייך אלא כשדרים יחד וחלקו נפשם במזונות דה"ל יורד שלא ברשות משא"כ בזה שלא ניזון במקרה מפני שלא היה במדינה וא"ל מאי שנא מנכסים ששמעו בו שמת וירד בה קרוב ובא השבוי דס"ל להרא"ש וכמ"ש הרמ"א בסי' רפ"ה ס"ב בשמו דאין הקרוב נוטל בשבח כלום מטעם דמאחר ששמעו בו שמת סמכא דעתיה ולא יפסיד כו' וה"נ נימא הכי כיון דלא ידע כלל שיש לו אח ודאי סמכא דעתיה די"ל דשאני התם דאף ששמעו בו שמת מ"מ לא היה סבור שבודאי מת ונכנס אדעתא דהכי שבאם אולי יבא השבוי יטול את שלו ומחשב קצת כמו ידע ביה ומחל משא"כ הכא דלא ידע בו כלל גם נכנס ברשות כ"כ הסמ"ע ועיין בס' א"א דף ק"ב ע"ב:

סימן רפח

א **שעליהם**. פירוש מה שלבושין בהן שמין אותן משא"כ בבניהן ובנותיהן דאפי' הוא עדיין בעין יש בהן חילוק דבגדי שבת ויו"ט דיכולין להביאן לב"ד לשומן שמין אותן אבל בגדי חול שהן לבושין בהן וגנאי להן לבוא לב"ד אמרי' מסתמא מחלי אהדדי שלא לביישן בזה משא"כ באחין עצמן לא שייך גנאי במה שיוצאין ונכנסין בב"ד אם לא מה שכבר בלה ונאבד מהבגדים אפי' מה שבלו האחין עצמן אין שמין ואמרינן דמחלו בדברים שאינן עוד בעין רק אם עשו מחאה בתחלה זה בזה שמי שיקנה דבר מתפיסת הבית ינכו לו מחלקו כך מפורש בטור וע"ל ר"ס רפ"ו מ"ש לחלק בין התם להכא ע"ש. סמ"ע:

ב **זכו**. כן הוא הטעם בהרמב"ם ולכאור' הי' נ"ל דדימו זה למ"ש הט"ו בסי' צ"ז סכ"ה דאין בע"ח גובה מבגדים שקנה הלוה לאשתו ובניו מפני שכבר זכו בהן לעצמן ושם מבואר גם כן דהיינו דוקא בגדי חול ולא בגדי שבת ואע"ג דהתם מיירי דוקא בבגדים שקנה להן קודם שלוה אבל מה שקנה ועשה להן אחר שלוה גובה מהן וכמו שכת' שם הטור בשם הרמב"ן וכאן דומה לעשה אחר שלוה דהרי עשו אותן מתפיסת הבית הא כת' שם הטור ג"כ דהיינו דוקא בדכתב מלוה דאקני ואג"ק והכא האחים לא כתבו אהדדי כלום ומ"מ נרא' דלא שייך טעמא דזכו בהן אלא בהלוא' דלהוצאה נתנה ומתחל' הלוהו לעשות בו מה שירצה וכשיגיע ז"פ ישלם לו בדבר אחר ונמצא דלא גרעי אשתו

ובניו מאילו נתן מתנה לאחרים דמתנתו קיימת משא"כ באחין דלאו הלוא' הוא בידם אלא שותפין וש"ש הן בהדדי ואין השותף רשאי ליתן מהשותפות במתנ' לאחר ואם נתן מוציאין מיד המקבל ומש"ה צ"ל הטעם כמ"ש דאחים גופייהו מחלי אהדדי וגם הה"מ כת' טעם זה ע"ש. שם (ועיין בתשו' לחם רב סי' ק"ט):

ג **בידו**. וא"ל ממ"ש הט"ו בסי' קע"ה ס"ג בשני אחים שחלקו ואח"כ בא להם אח ג' שלא היו יודעין בו כו' יוכל כל אחד לבטל החלוקה כיון שהית' בטעות די"ל שאני הכא דידעי כל האחין דעליהן ליתן לזה דקל או שדה ולא נתנוהו לו לא מחשב גבייהו לטעות אלא כאילו הסכימו מתחל' לסלקו במאי דאפשר ועי"ל דשאני התם דהאח הי' שוה עמהן בחלוקה ויש לו לזכות בכל השדות כמו האחין שהיו כאן. בזה דוקא אמרינן דהחלוק' בטעות הית' מעיקרא משא"כ בזה דאמר תנו דקל פלוני לפלוני ואפילו להנוסחא דאמר דקל סתם מ"מ הרשות ביד היורשים ליתן לו הגרוע דיד המקבל על התחתונ' כמ"ש בר"ס רמ"א וס"ס רי"ד וה"ל סתמא כפירושו ליתן לו דקל זה הגרוע מש"ה כשנתרצ' זה ליתן לו משלו לאו כל כמיניה דאידך לבטל החלוקה ולפ"ז מ"ש הט"ו בסי' קע"ה ס"ד וכן אם בא בע"ח של אביהן כו' ע"ש היינו דוקא כשלא נתרצה זה שנטל ממנו בע"ח הקרקע ליטול מעות מאחיו אבל אם נתרצה לזה אין האחין יכולין לבטל החלוקה ולפי מ"ש ראשונ' אין לחלק בזה ודו"ק עכ"ל סמ"ע (ולי נרא' דאעפ"כ יכולין שאר האחים לעכב ולומר כיון שמן הדין החלוק' בטלה נחזור ונחלק כבתחלה שמא יפול חלקך בגורלי. בני חיי):

סימן רפט

א **חלקם**. שאינם רוצים לטרוח עבור הקטנים ולהיות השבח לאמצע אלא להטריח ולהשביח חלקן לעצמן כ"כ הסמ"ע ועיין בתשו' רשד"ם סי' רט"ו:

ב **ובורר**. עיין בר"ן ובריטב"א דגרסי ובוררים ע"ש. ש"ך:

ג **היפה**. ר"ל שיראו שיהיו החלקים שוין ולא יודחו הקטנים לחלק הפחות ומ"מ א"א לצמצם שיהיו שוין ממש לכן כת' הטור דצריכין לחלק בגורל וכמ"ש הרמ"א בהג"ה. סמ"ע:

ד **למחות**. ודלא כהריטב"א פ' האיש מקדש דפסק כשמואל. ש"ך:

ה **שתות**. אע"ג דבעלמא שתות קנה ומחזיר אונא' כמ"ש בר"ס רכ"ז ביתומים החמירו כמ"ש הט"ו בסי' ק"ט ע"ש. סמ"ע:

ו **שהגדילו**. נרא' דה"ה קודם שהגדילו אם נתודע לב"ד שטעו בשתות חוזרין אלא אורחא דמלתא נקט דכל ששמו הב"ד בהכי לא נתוודע הטעות דמי יחקור אחר מעשה ב"ד אבל כשיגדלו הן עצמן רגילין ליתן לב ומדקדקים בשלהן ועומדין על הטעות. שם:

ז **אגוד**. הטעם דה"ל כמו מכירה ואין האפטרופסים רשאין למכור חלקן וכמ"ש הטור בסי' קע"ה גם יתבאר לקמן סי' ר"צ. שם. עיין מ"ש הריטב"א בזה פרק האיש מקדש:

ח **כמכר**. ע"ל סי' רל"ה ס"ח וס"ט ע"ש:

סימן רצ

א **יורשים**. עיין בתשו' מהרי"ט סי' כ"ז וקכ"ז ועיין מדיני אפטרופוס בתשו' ר"מ אלשיך סי' ק"ל קל"א וקל"ב ובתשו' רמ"א סי' כ"ז:

ב **שליט**. עיין בתשו' מהר"מ מלובלין סי' י"ב ובתשו' רשד"ם סי' של"ט ותמ"ג:

ג **היתומים**. די"ל דאינו נאמן כ"כ אלא דידע ביה אביהן דבחייו לא הי' יכול להעיז נגדו לעשות לו עיוות. סמ"ע:

ד **שמוחזק**. פירוש שיש בידו נכסי אביהן המת ומוחזק בהן. שם:

ה **אשה**. עיין בתשו' ן' לב ס"ב סי' כ"ח:

ו **ברי**. אע"ג דכאן איירי דהב"ד מינוהו לאפוטרופוס והב"ד משביעין אפילו בטענת שמא כמ"ש בסי"ו צ"ל דמ"ה נקט טענת ברי דמשביעין עליה עכ"פ אפילו אין טוען עליו ב' כסף ופרוטה משא"כ בטענת שמא דבעינן כפירת ב' כסף והודאת פרוטה וכמ"ש בסי"ט עכ"ל הסמ"ע עיין בתשו' רשד"מ סי' מ"ט ותמ"ה ובס' באר שבע דף פ"א ע"ד:

ז **היתומים**. לאפוקי מפסיד נכסי עצמו ומבזבז דאין מסלקין אותו די"ל דנזהר בשל יתומים דבעי בר נש מיתן כמה ומתקרי מהימן כדאיתא בירושלמי כן הוא לשון הרשב"א. סמ"ע (אפוטרופוס שאינו נותן מעות יתומים לריוח אלא מניחם אחת אחת לאוכלם מסלקינן ליה מהר"מ מינץ סי' כ"ד וכת' בכנה"ג כ"י ופשיטא דאם עושה כן לתועלת היתומים שאינו מוצא במה להשתכר בהם וגם לא שכיח גברא שיטלו בריוח ואי שכיח לאו גברא מהימנא הוא לא מסלקינן ליה ע"כ ד"ר סי' ק"כ הרשד"ם סי' תל"ב. בני חיי):

ח **טובה**. עי' בתשו' רשד"ם סי' ש"ג ושע"ז:

ט **נמכרו**. כי יש מטלטלין שאינן נמכרין מפני שבח בית אביהן או שלא יכולין למכור ועל מטלטלין אלו כת' שיהיו ביד האפוטרופסים. סמ"ע:

י **ישתדל**. פירוש ישתדל לבקש אדם נאמן שראוי ליתנם לו אלא שאפוטרופוס זה יתנו להנאמן בב"ד כי יש כח להב"ד להפקיר נכסי המקבל אצל היתומים להתנות עמו

שיקבלם קרוב לשכר ורחוק להפסד כן הוא לשון רש"י וטור ע"ש ועיין בתשו' ן' לב ח"א סי' ס':

יא **מהפסד**. פירוש דאם יהי' להמקבל הפסד לא יפסידו היתומים בקרנם כלום ואם יהי' שכר בהעסק אזי יטלו ממנו ריוח שליש או מחצה ובכה"ג אינו רבית דאורייתא אלא מדרבנן אסרו אותו עד שיקבל עליו הנותן פלגא בהפסד ויתן לו עוד שכר טירחא וביתומים לא אסרו זה וכל רבית דרבנן וכ"כ הטור ע"ש. סמ"ע:

יב **לעצמו**. ואע"ג דבר"ס ע"ב כת' הט"ו במלוה על מרא וקרדום דדוקא לאחרים יכול להשכירם אבל לא לעצמו וכדרך שאמרו פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן (עמ"ש שם ס"ק ג' ובסי' רס"ז ס"ק י"ט) וכ"פ בסי' רצ"ב בשומר פקדון שאני יתומים דהב"ד הוא אביהן וכשמודיעים להם ה"ל כאלו הבעל בעצמו נתן לידו בתורת עיסקא משא"כ במשכון ופקדון הנ"ל דלא איירי מיתומים אלא בגדולים ואין הב"ד נזקקין לעניניהן ולא שייך בהו שיעשוהו בב"ד. שם:

יג **ודוקא**. עיין בתשו' רשד"ם סי' מ"ו פ"א רט"ו ש"ג שמ"ט תל"ד ותנ"ג ובספר באר שבע דף ק"ו ע"ב:

יד **להוליכן**. שם כתב שהמעשה הי' שכבר עברו ג' שנים להלואתן. סמ"ע:

טו **היתומים**. שם במרדכי כת' ז"ל ואף כי אמרו בהקדש דאין מעלין מרגליות לכרך משום דאין להקדש אלא מקומו ושעתו שאני הקדש דנלמד זה מקרא אבל ביתומים חוששין לתקנתן ומוכרין אותו ביותר ועוד דהכא פשע זה שהלוה מעותיהן לאלמים ולא נפדה הרי קנוי להן המשכון עכ"ל. שם:

טז **למדינה**. פירוש למקום זה שמטלטלים של יתומים מונחים שם. שם:

יז **ויצטרפו**. כת' הסמ"ע דזה קאי על כל מ"ש בסעיף זה וקאמר דימכר' המטלטלין במעות ואותן מעות יצטרפו עם שאר מעות היתומים ויתנם ביד נאמן לעסוק בהן לריוח ודלא כע"ש שמפרש בענין אחר כו' ע"ש:

יח **בשלו**. נרא' דוק' כאן דאיכא חשש הפסד משני הצדדים מש"ה התירו לו לעשות כבשלו אבל אם אין לפנינו כי אם חשש צד אחד בזה כת' הטור בסי"א דלא יאמר אעשה כבשלי אלא יעשה ע"פ ב"ד אם לא שהוא אפוטרופוס עכ"ל הסמ"ע ולי נרא' דהרא"ש חולק אהרמב"ם וס"ל דגם כאן שהוא הפסד מב' צדדים צריך רשות ב"ד וטעמו שגם רבינא נטל רשות מרב אשי וטעם הרמב"ם כיון דרב אשי התירו ש"מ דשפיר עבד ותו א"צ לשום אדם ליטול רשות וכן מצאתי להדי' בתשו' רשד"ם סי' מ"ו ע"ש ודו"ק. ש"ך:

יט **יש**. עיין בתשו' ן' לב ח"א כלל י"ח סי' ק"ד וח"ד דף ע"ד וע"ה ובתשו' רשד"ם סי' ס"ח ותל"ד:

כ **לעבדים**. דבהמ' מצויה לקנות טפי מעבד. סמ"ע:

כא **לבתים**. דאחריות דבתים עדיף דעבד יש לחוש למיתה. שם:

כב **ומניחים**. דשמא יגנבו המעות א"נ משום שבח בית אביהן שהוא נוי וכבוד להן כ"כ רש"י ומ"ש שמא יגנבו ר"ל קודם שיתנום ביד נאמן לעסוק בהן דאילו אח"כ המקבל חייב בגניב' ואבידה דלא עדיף מש"ש. שם:

כג **יצליח**. או שמא יצא עליהן ערעור ויטרפו אותן מהן. שם:

כד **שלשה**. שם בת"ה מבואר טעמו דכיון דקנין מעמד שלשתן לית ביה טעם מספיק למה יועיל בו הקנין מש"ה אמרו הבו דלא לוסיף עלה דהיינו דוק' אדם בממון עצמו ולא שאפוטרופוס יפקיע עי"ז ממון יתומים ואע"פ שהאפטרופוס נתנו לזה לטובת היתומים כיון דסתם הפקעה רעה הוא לא חלקו ואוקמוה אדינא משא"כ כשאחרים מקנין ליתומים דזכות יתומים הוא בזה משום הכי מהני בהו זכיה ע"י אפטרופוס שלהן דידו כידן. שם:

כה **תביעה**. עיין בתו' וריטב"א פרק האיש מקדש ובתשו' ר"ל ן' חביב סי' צ"ה:

כו **נאמן**. ז"ל המרדכי אם הלוה מעות לאחר והלוה אומר פרעתי והאפטרופוס אומר שלא פרעו אם הלוה מודה שהמעות של יתומים נאמן האפטרופוס בלא שבועה אבל אם אינו מאמינו שהוא של יתומים ישבע דנהי דאין נשבעין על טענת שמא מ"מ נשבע על שלא פרע עכ"ל ונ"ל פשוט דזה איירי שהי' אפוטרופוס במשכון או בשום ד"א של הלוה וכן נרא' מלשון המרדכי דמדמה לשליש ע"ש ודו"ק. ולפ"ז כשאין לו משכון צריך הלוה לישבע ש"ד להכחישו וכמ"ש בסי' קכ"ג גבי מורשה ע"ש בב"י ועיין בס' א"א סל"ז בזה וע"ל סי' ק"ח ס"ו. ש"ך:

כז **ידוע**. כ"ה לשון המרדכי אם הלוה מודה כו' ור"ל דמוד' שהלוהו מעות יתומים נמצא שהלוה עצמו עשאו שליש דאל"ה אפי' ידוע שהמעות של יתומים מאן לימא לן שהאמין הלוה את האפטרופוס וכמ"ש בסי' נ"ו בשם מהר"מ דהיכא דאינו מודה שעשאו שליש אינו נאמן ולפ"ז ל' הרמ"א שכת' אם ידוע שהמעות של יתומים הוא מגומגם ואולי כונתו כמ"ש וצ"ע ועיין בס' א"א דף ע"ז ע"ג. שם:

כח **טענה**. וזהו א' מן הטעמים דמוקמינן אפטרופוס דבזה עדיף כח היחומים משום דרגיל לטעון כל טענות שמא דאפשר דאילו הי' אביהן חי הי' טוען שכך הי' ובלבד שלא יכוין לטעון טענה שיודע בודאי שלא כך הי' הענין. סמ"ע:

כט **ע"פ טענותיו**. ע"ל סי' ע"ב סל"ד מוכח דאף שהיורשים טוענין דבר מחשבין טענתן כטוען זכותו מספק אם לא שאומרים בהדיא ברי לנו שהי' כך. שם:

ל **דמים**. שנתנו לו אחרים ע"מ שלא יהא לרבו רשות בהן ואפי' א"ת שכסף גומר השחרור מ"מ יש לגזור שקצת בני אדם לא ידעו שקיבלו מעות ויסברו שמשחררין בלא כסף. שם:

לא **מוכרים**. פי' לצורך היתומים כגון להאכיל או לקנות בדמיהן בתים כו' כמ"ש בסי"א. שם:

לב **לחירות**. פי' אע"פ שאין אותן אחרים קונין אותן אלא כדי לשחררן וה"א דקבלת הדמים מהן ה"ל כאילו קבלוהו לשחררן קמ"ל דז"א כיון דהן אינן משחררין אותן אלא האחרים מש"ה הוי שחרורן שחרור. שם:

לג **להניח**. עיין בתשו' רש"ך ס"ב סי' ע"ז ובתשו' מהרי"ט סי' קכ"ז ובתשו' מהר"י מינץ סי' א' ובחשובות ן' לב ס"א ריש כלל י"ג סי' ע"ט ופ' ובס"ב סי' כ"ז ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' קכ"ב:

לד **שבוים**. לרבותא נקט פ"ש משום דאין מצוה גדולה כזו דכולהו איתנהו ביה כמ"ש הט"ו בי"ד סי' רנ"ב ע"ש. סמ"ע:

לה **טוב**. עיין בתשו' מהרי"ט סי' קכ"ז בדין יתום שחלה והקדיש האפטרופוס סך מסוים מנכסי היתום לצדק' ולעניי א"י ואח"כ מת היתום ובאו היורשים לערער על האפוטרופוס ולבטל מעש' הצדקה אשר עשה ע"ש הרבה חלוקי דינים בזה:

לו **חשבונות**. עיין בתשו' ר"י לבית לוי סי' ג' ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' שמ"ז:

לז **ב"ד**. דליכא למיחש שימנע מלהיות אפוטרופוס כשישביעוהו כיון דיש לו הנא' גדולה מזה שיצא עליו קול שהוא מהימן לב"ד משא"כ כשמינהו אבי יתומים כן הוא בש"ס. סמ"ע:

לח **דהואיל**. עיין בספר באר שבע דף ק"ה ע"ד ובתשובות ן' לב ס"א כלל י"ח סי' ק"ד ובתשו' מהר"מ פדואה סי' ל"ח:

לט **לקצתן**. ובמרדכי איתא ליתן לאחר כו' עיין בתשו' מהרי"ט סי' ל"ג דמגו דההחזרתי לאפטרופוס לא אמרי'. ש"ך:

מ **ודאי**. ז"ל הטור בשם הרי"ף דגדלי יתמי וטענו עליה בטענת ברי וכפר בהו כגון זה ודאי נשבע ע"כ והמחבר סתם כדי לכלול דה"ה אם טענו הב"ד טענת ודאי דאם הם ב' נאמנין נגדו אבל אם הוא אחד הוי כעד ונשבע נגדו. סמ"ע:

מא **ופרוט**. כדין שבועת התורה וע"ל ר"ס פ"ח וצ"ג שם נתבארו דינים הללו וע"ש סס"א דכת' המחבר ז"ל ואין כל אחד מאלו נשבע בטענת ספק (וקאי גם על אפטרופוס) עד שיחשדם המשביע אותן בב' מעין כסף צ"ל דכונתו הוא שהחשד והכפירה יהיה ב' מעין כסף זולת ההודאה שתהיה לפחות פרוטה וכמ"ש הט"ו כאן עכ"ל הסמ"ע ובב"י בסי' צ"ג גם בכ"מ פ"ט מהל' שלוחין לא משמע כן וא"כ צ"ע ועמ"ש בסי' צ"ג ס"ק ג'. ש"ך:

מב **ומגלגל**. פי' אם יש עליו טענת ודאי שתופס משלהן והוא כופר ומכח זה יש עליו שבועת היסת שתקנו בכופר הכל בטענת ברי אז מגלגל עליו גם שבועת אפטרופסים אפי' בפחות מטענת ב' כסף ופרוטה. סמ"ע:

מג **בפשיעה**. כת' הסמ"ע דהטור מסיק בשם הרא"ש ז"ל דמ"מ לא משבעינן ליה בלא טענ' והש"ך האריך להשיג בראיות הרבה על כל מ"ש המחבר בסעיף זה ע"ש שהניחו בצ"ע לדינא:

מד **שור**. עיין בתשובת מהרי"ט סי' ק"ה דף קכ"ה ע"ג ובתשובת מבי"ט ח"א סי' קי"ב וח"ב סי' קכ"ח:

מה **העיר**. דומה לזה כ' הט"ו בסי' רצ"ג ס"ג בשומר שרוצה ליסע ממקומו ז"ל שאין אוסרין לנפקד במדינ' משום פקדון של זה עכ"ל וה"נ דוגמתו באפטרופוס. סמ"ע:

מו **קטנים**. ע' בתשובת רש"ך ס"ב סי' ע"ז ובתשובת ר"י לבית לוי ס"ג דף י"ד ובתשובת ן' לב ס"ד דף ע"ז ובתשובת ר"מ אלשיך סי' ק"ל ומבי"ט ח"א סי' ל' וברשד"ם סי' מ"ו ורס"ג:

מז **שסמכו**. ע"ל סי' קכ"ח בב"י ועבעה"ת שער ס"ה ח"ב ובספר ג"ת שם ודו"ק וע' בא"ע סי' ע' ובמהרשד"ם סי' שי"ב ושמ"ה ובתשו' ר"מ אלשיך סי' ע'. ש"ך:

מח **זמן**. ואם העמיד אפוטרופוס לבן אחד שהיה לו והניח אשתו מעוברת וילדה בן אחר מיתתו ונפטר הבן ראשון אותו אפוטרופוס משתדל גם לאותו בן שנולד דדעת האב קרובה אצל בנו והוא ידע שהיא מעוברת ר"ן ד"מ כ"ג וע' בתשובת מבי"ט ח"ב סי' של"ה:

מט **בכך**. ע' בש"ך שהביא תשובת מהרשד"ם סי' קע"ב שכת' דאם היו הנכסים ביד בן האפוטרופוס נאמן להחזיק מה שבידו כפי מה שכתו' בפנקס כו' והוא השיג עליו דלא מהני תפיסה בזה ע"ש:

סימן רצא

א **חנם.** ע' בתשובת מבי"ט ח"ב סי' רמ"א ובתשובת מהר"א ששון סי' ע"ז ע"ח וע"ט ובמהרי"ט סי' ק"ה. ובש"ס ריש ב"ק משמע להדיא דד' שומרין חייבין לשלם מעידית כמזיקין וכ"פ הרי"ף והרא"ש והנ"י ומהרש"ל שם סי' ו' ע"ש וכן הדין לקמן סי' שפ"ה ושפ"ח ס"ב ועמ"ש בסי' ת"כ ס"ג ובעיסקא שהוא פלגא מלוה ופלגא פקדון במקום שהוצרך לגבות ממנו גוב' החצי מעידית והחצי מבינונית כ"כ בש"ג בשם ריא"ז פ"ק דב"ק ש"ך:

ב **בפשיעה.** ואם נגנב או נאבד מחמת שפשע בשמירתו ג"כ חייב עכ"ל הסמ"ע. ואפי' נאנס כדלקמן ס"ו. שם:

ג **הנח.** ואם קבל שכר הוי ש"ש בלשון זה כן משמע בש"ס ב"מ דף פ"א ע"ב וכן הוא בתוספות דף צ"ט סוף ע"א שם ובהרא"ש שם ולסברא אחרונה דבס"ה כת' המ"מ בשם הרשב"א והראב"ד דכאן הניחו לפניו בסמטא ובתוך ד' אמותיו וכ"פ הנ"י בשמם והא דלא פירשו דאיירי בחצירו של שומר משום דבש"ס שם משמע דאיירי בשוק ע"כ פי' דשוק ר"ל סימטא עוד כתבו המ"מ והנ"י שם דאיירי בבהמה ואמר ליה הכישה במקל והיא תבוא כו' ותירוץ זה אינו אליבא דהלכתא כמ"ש בסי' ש"ס ס"ז ועמ"ש שם ועיין בתשו' ן' לב ס"א כלל י"ז ר"ס (צ"ו) [צ"ה]. שם:

ד **או.** הא דהשוום יחד היינו דוקא בהיזק דאתא להו מעלמא אבל בהיזק דמחמת שומר ובהמותיו חייב בא"ל הנח סתם לר"י והרא"ש והטור דפוסקים כרבנן אבל להרי"ף דפוסק כר' אינו חייב כלל וכ"כ המחבר ס"ג עכ"ל הסמ"ע ור"ל הא דהשוום יחד בחצר היינו דוקא כו' אבל בשוק י"ל דאין חילוק ולרבנן אפי' בהיזק דמיניה פטור ולר' אפי' בהיזק דמעלמא חייב וכן הוא בש"ס ב"מ שם ע"ב. שם:

ה **לפניך.** ואע"פ שקבל ממנו שכירות מ"מ הא ביתא קמך א"ל. כ"כ בבד"ה בשם הריטב"א ור"ל אע"פ שקבל שכר שמירה כשישמור מ"מ כיון דא"ל הא ביתא קמך לא קבל השמירה ולא הוי אפי' ש"ח והכי מוכח בש"ס ע"ש עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קמ"ד ובתשובת ר"ל ן' חביב סי' צ"ד. שם:

ו **בדרך.** ז"ל הסמ"ע עפ"ר ודרישה שם הוכחתי דאפי' אמר ליה בשוק הנח סתם דלא ה"ל דין ש"ח כו' ע"ש וכת' הש"ך דכן הוא בש"ס פרק האומנין:

ז **לחצירו.** אבל אם הכניס ענינו לבית בעה"ב ברשות סתמא דמלתא קביל עליה בעה"ב נטירותא אפילו לרבי כ"כ בהג"א ב"ק פרק הפרה מא"ז וכן עיקר ומ"ש בתשובת הרא"ש

שבטור זהו בבית הנפקד כו' אינו חולק ע"ז אלא כמו שפי' הב"ח ע"ש עיין בתשובת מ"ע סי' צ"ב. ש"ך:

ח **כלל**. וי"ח דחייב בהיזק דאתי ליה מיניה כמבואר בטור ושאר פוסקים וגם הרמ"א הביא סברתם בס"ס שצ"ח וצ"ע עליו וביותר על הע"ש למה סתם כאן וכ"פ מהרש"ל פ"ה דב"ק סי' ו' דחייב וגם בהיזק דמעלמא בעיא הוא ולא איפשטה ואי תפס לא מפקינן מיניה ע"ש. שם:

ט **כסף**. וה"ה בשואל דינא הכי וכדמוכח בהגמ"ר ס"פ הכונס ועמ"ש בסי' ע"ב ס"ח שם:

י **בידים**. דא"ל מאי הוה לך גביה להפסידו ודוקא כשבירר המפקיד שדינר זהב הפקיד אבל אם א"י לברר א"צ לשלם לו של זהב אפי' הפסידו בידים וכן מוכח ממ"ש הטור בסי' צ' עכ"ל הסמ"ע ולא ידענא שום הוכחה ואדרב' מדכת' הטור שם דעשו תקנת נגזל במזיק משמע דה"ה הכא נשבע הניזק ונוטל וכן כת' מהרש"ל פרק הכונס סי' ל"ב מיהו י"ל דשאני הכא דכיון דאמר מתחלה של כסף הוא אינו נאמן אחר כך בשבועתו ולפ"ז היכ' דהפקיד סתם והנפקד אומר שמא מוזהב היה והמפקיד אומר ודאי זהב היה נשבע ונוטל לכ"ע. שם (וע"ל סי' צ' ס"י ומ"ש שם):

יא **ונסתלקו**. חדא באידך תליא כיון דנסתלקו הבעלים משמירתן נמצא דמוטל עליו לשמרו כמה שקיבל עליו ועוד דאי לא נסתלקו הבעלים משמירתן אלא היו שומרין קצת עמו בתחלת השמירה ה"ל שמירה בבעלים דפטור הנפקד וכמ"ש הט"ו בס"ס זה עכ"ל הסמ"ע ולא ידענא מנ"ל הא ול"ד לס"ס זה ודו"ק וצ"ע גם בסי' שמ"ו ס"ד לא משמע כן ע"ש. שם:

יב **שימשוך**. וכ"כ רש"י פ' מרובה (בבא קמא דף ע"ט ע"א) והרמב"ם בפי' המשנה שם וההי"מ פ"א משכירות ונ"י פ' האומנין וכן נרא' עיקר בש"ס פרק מרובה ע"ש ודו"ק. עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' שמ"א. שם:

יג **ובמקום**. היינו כשמשך לחצירו או בחצר של שניהן או לסמטא וכמ"ש הט"ו בסי' (קצ"ו) [קצ"ז]. סמ"ע:

יד **אחר**. והיינו דוקא כשנוכל לתלות ולומר אם לא פשע מתחלה לא בא לידי אונס ואז אף שהדבר רחוק לתלות באונס אפ"ה חייב משא"כ אם מתה שמ"ש הט"ו בס"ט ע"ש. שם:

טו **באונס**. בתשו' רש"ך ס"ג ס"ס ק"י כת' דאפשר דבאונס דלא שכיח כלל לא אמרינן תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב כו' ע"ש ואינו נ"ל. ש"ך:

טז **פושע**. וכת' בת"ה סי' של"ג שומר שאינו יודע אם נגנב בפשיע' או שלא בפשיעה מתוך שאיל"מ כו' ע"ש שהאריך וכ"כ בתשו' ן' לב ח"א דף קכ"ב וכת' שם דה"ה בטוען שהבין מלשון השטר שנתן לו רשות לעשות כן באופן שלא פשע במה ששינה ועיין בתשו' רש"ך ס"ג סי' פ"ז ובתשו' רשד"ם סי' מ"ח ותכ"ט ובעל ת"ה הביא ראיה מסי' ש"מ ס"ג בהג"ה ע"ש וכת' בהג"ה סמ"ע דדוקא בזה כיון שמודה שנגנב מה שא"כ בס"ס רצ"ח דנשבע שא"י שנגנב ופטור והוא דעת הרשב"א והיינו משום שאינו יודע אם נגנב די"ל שאינו נגנב הימנו כלום וכ"כ הרשב"א שם בהדיא דמטעם זהו ל"ד לשק צרור כו' ובד"מ שם הביאו ועיין בתשו' ן' לב ח"ג סי' קט"ו ש"ך:

יז **בשכר**. היינו דוקא ש"ח אבל ש"ש חייב אפילו בשכר כמ"ש הט"ו בסי' ש"ג סמ"ע:

יח **העלה**. אפי' העלוה לרעות כל שבהר אין מרעה יותר טוב מבמקום אחר חייב אם העלוה שם ונפלה. שם:

יט **מאליה**. מיירי שהשומר הוא עמה באגם לשמרה מגנבים וזאבים דאל"כ הא נתבאר לעיל דאם פשע בה ויצאה לאגם ונגנבה שהוא חייב. שם:

כ **רואים**. עיין בתשו' רש"ך סי' ק"י ובתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ח:

כא **פטור**. והראב"ד כ' דמחשב אונס מחמת פשיעה דאמרי' אילו הי' שם הי' מקוים בו ומוראכם וחתכם כו' או כמ"ש גבי דוד גם את הארי והדוב וגו' והסכים עמו הטור וכן מוכח דעת התו' פרק המפקיד (בבא מציעא ד' מ"ב) סוף ע"א וכ"ד התוס' להדיא בפ' האומנין דף ע"ח ע"א ואף שפסק המחבר כהריי"ף והרמב"ם. המע"מ והב"ח הסכימו להטור וכנ"ל לפסוק המע"ה וכ"נ מדברי הרמ"א בסי' ש"ג ס"י וצ"ע למה סתם כאן ואפשר דס"ל לחלק בין ש"ח לש"ש אבל באמת אין לחלק ויותר נרא' שמ"ש שם וע"ל סי' רצ"א ס"ב דר"ל די"א פליגי נמי הכא ודו"ק. ש"ך:

כב **שער**. ואע"ג דהכל נכנסין ויוצאין דרך שם מ"מ משום כבידתן אינן נגנבין בקלות ומדרך בני אדם להניחן במקום שרבים מצויים שם. סמ"ע:

כג **וכלי**. פי' בגדים הנעשין מחוטי כסף וזהב דומיא דכלי משי דנקט דאילו כלי כסף וזהב ממש לא גרע מכספים דכתבו הט"ו (בסוף) סעי' ט"ו דאין להן שמירה אלא בקרקע אי נמי כלי כסף וזהב כשמלאכתן דק מתקלקל ונשבר בקרקע וראשון נראה עיקר. שם:

כד **עכברים**. היינו כשיש בהן מאכל ואם יש שם בסמוך מים שיכולין העכברים לשתות פטור לפי שאין דרכן לקלקל בגדים רק מחמת צמאון כ"כ במהרש"ל פ"ק דב"ק ס"ס כ"ג וע"ש ובתשו' מהר"א ששון סי' ע"ז ע"ח וע"ט. ש"ך:

כה **לשלם**. כ"כ דאינו חייב על תחלתו בפשיעה וסופו באונס אא"כ נוכל למצוא מקום לתלות בו ולומר טעם דאילו לא פשע בתחלה לא אירע לו האונס ה"נ צ"ל אם לא פשע והניח הפקדון בארגז הי' נותן אל לבו להציל הארגז טפי עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' ע' וסי' קל"ג:

כו **השמשות**. ובמרדכי כת' דל"ד אלא אפי' מחצי היום ואילך עיין בתשו' מהרי"ט סי' מ"ד ובתשו' מהר"א ששון סי' ע"ט. ש"ך:

כז **הזמן**. ז"ל הב"י בשם ר"ת הא דצריך שמירה בקרקע היינו דווקא לדידהו דהי' להם בתים רעועות אבל לדידן האידנא א"צ שמירה בקרקע עכ"ל. ועי' בת"ה סי' של"ג לעניין חדר מקורה שהוא כמו כיפה עי' בתשו' רשד"ם סי' מ"ז וצ"ע וע"ש עוד בסי' מ"ט ע"ו קי"ז קכ"ה קל"ד קמ"א שי"ד ותמ"ד ובתשו' ן' לב סוף ספר ד' דין י"ח ובתשו' מהר"א ששון סי' ק"נ ובתשו' רש"ך ס"ב סי' קס"ט ובתשו' מהר"מ מינץ סי' נ"ט ובתשו' מהרי"ט סי' ק"ה ור"ס קכ"ג:

כח **בידו**. מדברי הט"ו נרא' לכאור' אף לדברי הר"י ברצלוני שבסי"ח מ"מ כאן אין לכספים שמירה עד שיהיו מונחים בידו ועיין בתשו' רשד"ם סי' מ"ז שכת' דגם בזה אם הניח במקום שמניח מעותיו דפטור וכך נרא' קצת מדברי הסמ"ע עי' בתשו' מהר"א ששון סי' ק"נ ובתשו' מבי"ט ח"ב סי' שמ"ב. ש"ך:

כט **מפקיד**. כת' מהרי"ק שורש קל"א ז"ל ראובן שכר את שמעון לילך אחר סחורה ונתן לו מעותיו והניחן אצל מעות שלו ובדרך שכב בחדר ונגנב ממנו ופסק דשמעון חייב לשלם דהוי פשיעה שהניח הכיס בחדר דה"ל להניח תחת מראשותיו או לקשרן תחת זרועותיו כו' ע"ש ד"מ י"ח ודוקא בזה שנגנב בשעת שינה בלילה הדין כן אבל אם נאבד המעות בדרך הולכה ע"ל סי' רצ"ב ס"י בהג"ה עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דבתשו' ר"י לבית לוי סי' ל"ה תמה על רש"ך ס"ב סי' פ"ה שכת' בפשיטות דהיינו דוקא בש"ח שהרי כת' הב"י בשם ריי"ו שתמהו רוב הפוסקים על הרמב"ם דאחר שרגילין הבעלים להפקיד ע"ד אשתו כו' אפילו ממעט בשמירתו פטור ע"ש ובתשו' ר"מ אלשיך סי' ל"ט:

ל **פטור**. וי"ח וכמ"ש בסי' ע"ב סצ"ח ע"ש. ש"ך:

לא **לעבדיו**. פירוש כנענים דסתמן גזלנין הן משא"כ עבדים עבריים הוי דומיא דבני ביתו וכן הוא במרדכי שם בהדיא ע"ש כ"כ הסמ"ע ועיין בתשו' רש"ך הנ"ל ובתשו' רשד"ם סי' רכ"ב:

לב **פשע**. פירוש מתחלה דאל"כ אף שהי' אונס בסופו חייב כנ"ל וע"ל סכ"ו:

לג **ביתו**. ובזה אם פשע האחרון ואין לו לשלם פטור הנפקד אפילו לסברא הראשונ' שבסכ"ד בהג"ה כן הוא במרדכי ובהג"א ובב"ח. ש"ך:

לד **נזהרת**. ודוקא שומר חנם אבל שומר שכר חייב דה"ל לפרש שהוא פקדון כ"כ נ"י בשם הר"ן ומביאו ב"ח ע"ש וכת' הסמ"ע והא דלא טמנה בקרקע משום שסברה דשל בנה הן והוא יעסוק בהן ולא ניחא ליה בהטמנתן בקרקע עכ"ל כלומר שלא הית' רוצה לטרוח כיון שלא ניתן לה בתורת שמירה של אחרים דדוקא שומר מחויב לטרוח והיתה סבורה שהבן לא יקפיד ודי לו בשמירה זו עיין בתשו' מהרי"ט סי' מ"ד וק"ה. שם:

לה **שהרי**. ואין המפקיד יכול להשביע ע"ז שלא א"ל בנה שהן של פקדון דאין נשבעין על טענת ספק דהרי המפקיד א"י לטעון ברי שאמר לה שהן של פקדון עכ"ל הסמ"ע והוא מדברי הרא"ש והטור הלכך כיון שהבן אומר שנתנם סתם פטור משבועה זו אבל אם הבן אומר שא"ל שהן פקדון צריכה לישבע היסת נגד הבן אף שהוא קרוב כדלעיל סי' ע"ה סכ"א בהג"ה ע"ש ולא מסתבר לומר דהבן חשיב נוגע בעדות שהרי אף אם יאמר שלא אמר לה פטור וק"ל והיינו כשיש עדים שנאנסה או שמאמינה הוא דפטורה משבועה דאל"כ פשיטא דיכול להשביע' ע"ז ע"י גלגול שהחביאה. שם:

לו **שהחביאה בארגז**. כן הוא בש"ס ובטור ונרא' הטעם שאינה נשבעת בקצרה שנגנבו משום דדלמא לא החביאה אותם כלל ובכה"ג ודאי אפילו הי' המעות של בן היה הבן מקפיד וא"כ הוי פשיעה לגבי בן וחייבת לשלם להמפקיד לכך צריכה לישבע שהחביאה אותם. שם:

לז **חייב**. לשון הרא"ש דאל"כ כל פקדון המופקד ביד אדם יאכלו אשתו ובניו ויפטור וכת' הש"ך דאם ידוע שאינו משמרו בעצמו רק מסרו לאשתו ובניו פטור. מרדכי ואגודה ב"ח ע"ש ועיין בספר א"א דף ק"ג ע"ב עכ"ל:

לח **דפטור**. כיון דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד ה"ל כמסר המפקיד עצמו בידם ואם הי' ש"ש ומסר לש"ח עיין בתשו' ד"ר סי' רי"ז ורי"ח באורך ובתשו' רשד"ם סי' מ' וסי' נ' ובתשו' רמ"א ס"ס כ"ז:

לט **מקום**. בב"י כת' בשם התוס' דהיינו דוקא בבית אחד וכן הוא בהג"א ולפע"ד אין נרא' לחלק גם דוחק לפ"ז לחלק בין שהה השליח או לא ומה שדחקו התוספות והג"א לזה ממעל השליח י"ל דלענין מעילה שאני דאפילו יאמר השליח ששגג שייך מעילה ועי"ל דהתם שאני כיון שהזכיר לו חלון ותירוץ זה איתא בתוס' גיטין דף ס"ה ועי' בר"ן וברשב"א שם ועי' בתשו' רש"ך ספר ב' סי' ר' ובתשו' ר"מ אלשיך סי' כ"ג. ש"ך:

מ **רחוק**. וכ"ש אם הוא קרוב והוא מיהר לבא דהי' לו להרגיש שמהפקדון לקח וחייב עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הב"ח ואינו מוכרח די"ל כשהוא קרוב וא"ל הטל מזה שהוא רחוק ה"ל כאמר ליה הטל מזה ולא מזה דאל"כ למה הטריח להביא ממרחק. שם:

מא **אפילו**. ומכל מקום אם פשע השני רצה גובה מהשני ואי"ל לאו בע"ד דידי את דומיא דגזל ולא נתייאשו כו' ואף אם שומר הראשון שאל בבעלים מ"מ השני חייב ולא מקרי שאלה בבעלים כיון דאין הממון של השומר ראשון כ"כ רש"ל פ"י דב"ק סי' א' והביא ראיות לזה ע"ש וע"ל סי' שמ"ו סי"ז בהג"ה ועיין בתשו' ר"מ אלשקר סי' ל"ט. שם:

מב **להפקיד**. וה"ה אם ידוע שהנפקד זה אינו רגיל לשמור בעצמו אלא מוסר פקדונותיו ביד אחר דינו עם השני. רש"ל פ"ק דב"ק סי' ל"ב וע"ש. שם:

מג **תמיד**. לא בא למעוטי אם הפקיד פעם א' אצל אחר אע"פ שרוב הפעמים מפקיד אצל זה דזה אינו מן הסברא אלא לאפוקי אם רוב הפעמים מפקיד אצל אחרים וראיה לזה דבסי' ש"ה כת' הטור האי דינא בש"ש ולא כת' שם תיבת תמיד וכ"ש כאן בש"ח. סמ"ע:

מד **מלשלם**. ואם פשע זה שדרך הבעלים להפקיד אצלו ואין לו לשלם ע"ל סי' ע"ב ס"ל בהג"ה ומ"ש שם. ש"ך:

מה **בבעלים**. פירוש השומר הראשון היתה שאלתו בבעלים ואם נאנסו אצלו הי' פטור כמ"ש הט"ו בס"ס זה לא מהני זה לפטור מאונס שנעשה אצל השני כ"כ הסמ"ע עיין בתשו' רשד"ם סי' קמ"ד ורכ"א ועיין בהרא"ש פ"ק דב"מ גבי יש מקשין הבל כו' מוכח דה"ה כשיש ע"א מצטרף השומר הב' עם העד וה"ל ב' עדים אבל להפוסקים אחרים שתירצו דהשומר הוי נוגע א"כ צריך הכא ב' עדים אחרים דוקא וכן נרא' עיקר. שם:

מו **עדים**. כת' הש"ך דמשמע אפילו מיעט בשמירתו פטור ביש עדים וכ"כ הב"ח בפשיטות וכן משמע להדיא ברמב"ם וסמ"ג ע"ש ורש"ל פ"ק דב"ק סי' ל"ב חולק דהיכא דגרעיה לשמירתו אפילו יש עדים חייב מאחר שפשע ע"ש ואני אומר דאפילו בשבועה הי' בדין שיפטר אפילו היכא כו' ע"ש:

מז **כראוי**. ונגנב או נאנס בענין שהי' השומר הראשון פטור אע"פ שאינו ברור שהי' אירע אונס כזה בבית שומר הראשון פטור ולא אמרי' דמה שמסרו לשומר שני הוי פשיעה וה"ל תחלתו בפשיעה וסופו באונס דש"ש שמסר לשומר חנם לא מקרי פשיעה כיון שמסרו לבן דעת. כן מתבאר מדברי הרא"ש פ' המפקיד ותוס' שם. ש"ך:

מח **לישבע**. פי' הסמ"ע שיכול הוא לישבע שלא פשע השני ולא שלח בה יד ע"כ וכת' הש"ך דלא פי' יפה דברי הרמב"ם והמחבר דס"ל בסי' רצ"ד ס"ב דעיקר שבועה היא שנגנבה ושבועה שלא פשע ושלא שלח יד היא רק מצד גלגול ואם יש לו עדים שנגנבה

פטור א"כ ה"ה הכא אם יש לו עדים או שיכול רק לישבע שנגנב אצל שומר השני פטור וכן הוא להדיא בהרא"ש פרק המפקיד דדין זה תלוי בהך דינא דסי' רצ"ד וכת' עוד ש"ש שחזר והפקיד דבר השמור ביד הבע"ד עצמו ונגנב או נאבד אצל הבע"ד חייב הש"ש לשלם וכן נלמד מדברי הר"י שבמרדכי פ' האומנין ואף הר' ברוך שחולק בהגמ"ר סוף ב"מ מודה כאן וכמ"ש בסי' ע"ב ר"ס ג' ע"ש עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' קצ"ו וש"ד עכ"ל:

מט **בדברים.** בתשו' מהר"א ששון נסתפק בסי' ע"ג באם התנה ש"ח להיות חייב כש"ש וטוען שנאנס ואומר שלא נתחייב אלא לשלם כשיהיו עדים שנגנב או נאבד אבל לא נתחייב על שבועת ש"ש שהוא על טענת ספק אלא רוצה לפטור עצמו בשבועת ש"ח שלא פשע וע"ש שנסתפק בהש"ס דפ' הזהב. ש"ך:

נ **שנאמר.** מקרא זה אוכי ישאל קאי דמשמע דבשעת שאלה צריכין שיהא עמו אע"פ שלא יהא עמו אח"כ וכת' כן בשואל וכ"ש באינך שומרים עכ"ל הסמ"ע וע"ל ר"ס שמ"ו השיג הסמ"ע עצמו על הע"ש שכ"כ עיין בש"ס פרק השואל וכתו' במשרים נתיב ל' ח"א שאם נאנס שום דבר שחייב לשלם לא נשתעבדו הנכסים שלו משעה שנשאל או נפקד בידו אלא משעה שנאנס עכ"ל ד"מ סי' כ"ח וע"ל סי' שמ"א ס"ד עיין בתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ח דף קנ"א. שם (מדין שומר שמסר לשומר עיין בתשו' שב יעקב חח"מ סי' י"א):

סימן רצב

א **כגזלן.** אבל שואל מדעת נתחייב באונסין משעה שמשכה מבית בעלה אע"פ שעדיין לא נשתמש בה ולא הגביהה להשתמש בה והטעם כתבו התו' דבשאלה מדעת כיון דדעתו להשתמש בה למחר או ליומא אוחרא כששאלה ומשכה מבית בעליה ה"ל כאילו כבר שימש בה משא"כ זה שהופקד בידו כדי שיהא מונח אצלו בלא שימוש כל שלא שמש בה ה"ל ברשות בעליה כיון שאינו עומד לשימוש סמ"ע:

ב **החזירה.** עיין בש"ך שכת' דדין זה תמוה הוא דבש"ס פרק המפקיד איתא להדיא דאפי' החזירה למקומה חייב באונסים כו' ע"ש שהאריך להשיג וסיים ז"ל הלכך כל זמן שאין לנו יישוב ברור אין בנו כח לפסוק כדברי הג"ה זו שהוא נגד הש"ס וכל הפוסקים וע"ש ועמ"ש הסמ"ע בזה:

ג **ובמעות.** הטעם כת' הרא"ש דמעות מוכנים תמיד לקנות בהן סחורה. סמ"ע:

ד **הטה.** עי' בתשו' מהר"א ששון סי' ק"ב:

ה **ליטול.** ה"ה אם משכה לרשותו כדי לחסרה קנה להיות עומד ברשותו אף לענין אונסין. סמ"ע:

ו **ספק**. דאיבעיא דר' אשי היא בש"ס ולא איפשטא מיהו שם משמע דלא איבעיא ליה אלא למ"ד שליחות יד צריכה חסרון אבל לדידן דקי"ל דא"צ חסרון אין חילוק בין כיס לחבית ומש"ה השמיטו הרי"ף והרא"ש והטור להך איבעיא וספיקתו והרמב"ם פ"ג דגזילה כתבו והשיגו הראב"ד ג"כ מה"ט והמ"מ יישבו וזהו דעת המחבר שהביא דברי הרמב"ם שסמך על יישוב המ"מ. שם:

ז **פירות**. נרא' דל"ד פירות קאמר דזהו פשיטא דמאי שנא ממ"ש ברס"ב הטה את החבית כו' וזיל בתר טעמא אלא ר"ל מי פירות. שם:

ח **אמר**. קמ"ל בזה דאע"ג דכתיב על כל דבר פשע לא תימא שנתחייב בדיבורו שהרי כתיב אם לא שלח ידו עד שישלח בה יד והאי על כל דבר פשע דרשו מיניה בש"ס דאם אמר לשליח לשלוח יד בפקדון ועשה השליח דחייב המשלח וכמ"ש הט"ו בסעיף שאח"ז ונראה דהיינו דוקא כשלא ידע השליח שהוא של אחרים או שאינו בר חיובא או שאין לו מה לשלם וכמ"ש בר"ס (קע"ב) [קפ"ב] דאל"כ הא קי"ל דאין שליח לדבר עבירה עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דהכל תפסו על הסמ"ע בזה גם התי"ט ס"פ המפקיד והב"ח השיגו עליו ואמרו דאשתמיטתיה ש"ס ערוכה דר"פ האיש מקדש וש"ס פ"ק דב"מ אבל אביו הגאון ז"ל יישב דבריו בטוב טעם ודעת וכתב שלא ירדו לסוף דעתו ע"ש באריכות:

ט **עדים**. בתשובת מהר"א ששון סי' צ"ו דף קט"ז ריש ע"ב נסתפק במי שהיה רוצה לעכב פקדון מחמת חוב אי מקרי שולח יד בפקדון. ש"ך:

י **גזלן**. ע' בש"ך שהביא דברי הטור בזה וכתב עליו דדבריו תמוהין שהם להדיא נגד הש"ס והרא"ש כו' ע"ש באורך:

יא **וטלטלה**. מלשון זה משמע דאיירי אפי' לא נטלה ממקומה כדי לגזלה או לשלוח בה יד לחסרה אלא שטלטלה לעלות בה במקום סולם כדי ליטול גוזלות מהשובך ולהחזירה אח"כ בעינה למקומה אפ"ה חייב באונסין כיון שטלטלה לצורכו כן דייק בש"ס. סמ"ע:

יב **מקומה**. פיר' הסמ"ע כגון שמונחת במקום התורפה ומטלטלה למקום המוצנע כדי שלא תשבר והש"ך כת' דנ"ל שט"ס הוא וצ"ל לצורכה וכן פרש"י עכ"ל:

יג **להשתמש**. כיון דהמפקיד יודע שחנוני ושולחני צריכין למעות ולא חתמם וקשרם בקשר משונה ודאי אינו מקפיד בשמושן במעותיו. סמ"ע:

יד **קודם**. בתוספות בבא מציעא ריש דף כ"ט מוכח דאפי' תובע אותם המפקיד קודם שהוציאם הנפקד א"צ להחזיר אותן המעות עצמן אלא יכול ליתן לו מעות אחרים וע"ש ועמ"ש בסי' ל"ט ר"ס י"ז. ש"ך:

טו **באונסים**. והא דבדמי אבידה דג"כ מותר להשתמש בהן וחייב המוצא באונסין אפילו קודם שנשתמש בהן כמ"ש הט"ו בסי' רס"ז סכ"ה כת' הראב"ד דהכא גרע טפי שירא לקנות סחורה בדמי הפקדון שמא יבא המפקיד פתאום ויתבע פקדונו משא"כ בדמי אבידה דבטוח הוא שישהה אצלו זמן מרובה ומה"ט ג"כ ל"ד לשואל מדעת דנתחייב באונסין אפילו עדיין לא שימש בה דשם ניתן לו רשות להשתמש ואינו ירא דבע"ה יבא פתאום לתבוע ממנו עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שביאר מה שנ"מ לדינא אם הנפקד מקרי לוה עלייהו או גזלן ע"ש:

טז **לבעליהם**. כבר כתבתי לעיל ס"א בהג"ה דשואל שלא מדעת בפקדון חייב באונסים אע"פ שהחזירו למקומו ואע"פ כן הוצרך הרא"ש לחלק דשאני מעות דהכא שלח יד ברשות כיון שמותר לו להשתמש בהן ע"ש בהרא"ש שמבואר כך להדיא. ש"ך:

יז **אצל**. עיין בש"ך שהביא דברי ב"י במה שתמה על ר' ירוחם שכת' דאינו נעשה ש"ש בתנאי כו' והוא יישב דבריו ע"ש באורך:

יח **הרויח**. עיין בתשו' רשד"ם סי' קנ"ה ובתשו' ן' לב ס"א סי' נ"א וס"ב סי' כ"ו ובתשו' מהר"ם סי' ג' ובתשו' ר"י לבית לוי סי' כ"ז ובתשו' רש"ך ס"ב סי' קי"א:

יט **לתת**. מיהו אם רוצה ליתן לו הרשות בידו ואין בזה משום רבית כיון דלאו בתורת הלואה בא לידו כ"כ במרדכי שם וע"ל ס"ס פ"א ומ"ש שם. סמ"ע ועיין בתשו' שבות יעקב ח"א סי' ס"ד):

כ **ליתן**. ורש"ל (פ"ק) [פ"ט] דב"ק סי' ל' פסק דאפילו תבעו לדין וא"ל תן לי פקדוני כי יש לי ריוח ברור ומברר דבריו וזה מעכבו פטור דמבטל כיסו לא הוי אלא גרמא ע"ש עוד בדין זה ועיין בנ"י פרק המקבל גבי דורשים לשון הדיוט הביא הירושלמי דמבטל כיסו של חבירו פטור וע"ש וגם בירושלמי ובס' א"א דף ק"ג ע"ד. ש"ך:

כא **הנפקד**. דכיון דהוציאה ברשות יכול לומר השתתף עמי גם בהפסד אם תרצה בשכר. סמ"ע:

כב **גילה**. עיין בתשו' ן' לב ס"ג סי' קי"ב:

כג **ונתן**. היינו אם לא היו הגנבים יכולים לשלוט בו אבל אם בלא"ה היו מוצאים אותו פטור כן מוכח בהה"מ שמודה בזה להרשב"א וע"ל סי' שפ"ח ס"ד העליתי דגם באנס שאנסוהו להביא ממון פלוני פטור וא"כ בלא"ה ניחא הכא כ"כ הש"ך וע"ש:

כד **אצלו**. ואף שיש לו ממון במקום אחר מ"מ כיון שבמקום שבאו עליו האנסים אין לו ממון שלו מותר לפדות עצמו בממון פ"ש וא"צ לשלם אח"כ ודומה למ"ש הט"ו בי"ד

סי' רנ"ג ס"ד בהולך בדרך ואין לו מה לאכול דמותר לקבל צדקה וא"צ לשלם כשיחזור לביתו ע"ש. סמ"ע:

כה **שישבע**. והיינו בשחסרו יותר מהשיעור וכמ"ש בסמ"ע ובב"ח ע"כ צריך לישבע וא"ל דהא הכא וכן בסמוך במעות ה"ל משואיל"מ דהא מחויב לישבע דשל חבירו נאבד ואינו יודע בבירור י"ל דנשבע שנאבד כך וכך ואח"כ אנו מחשבין ואומרים דמסתמא נאבד לפי ערך. ש"ך:

כו **אחריותו**. של המפקיד כן הוא להדיא בת"ה שם וכן מוכח מיניה וביה. סמ"ע:

כז **מעותיו**. היינו בשק אחד אבל בכיסין חלוקין דינו כטבעיות. ש"ך:

כח **ערך**. ואף שאחד מוחזק א"י לומר דלמא שלך נאבד וכן נמי לא אזלינן בתר רובא לומר כל דפריש מרובא פריש אלא חושבים לפי ערך כגון ששלו היו י' ושל חבירו כ' או להפך מפסיד בעל הכ' שני שלישי ההפסד ובעל הי' שליש אחד. שם:

כט **שלך**. ואין המוחזק מפסיד כלום ואע"פ ששלו היו הרוב אין הולכין בממון אחר הרוב נגד חזקה כ"כ בת"ה שם ואע"ג דהוא שומר וצריך לישבע ששל חבירו נאבד ואינו יודע בבירור לא אמרינן דהוי בשביל כן משואיל"מ אלא כיון שנשבע או שיש עדים או שמודה לו שנאבדו טבעיות סגי בהכי ומצי למימר דלמא שלך נאבד וכן מוכח להדיא ממ"ש הב"ח סי' רצ"ד ס"ב ע"ש. שם:

ל **שנים**. דהשתא ליכא חזקה לשום חד מינייהו אזלינן בתר הרוב ובת"ה שם כת' עוד רבותא דהיכא דהפקידו אצל אחד ושל הנפקד היו רוב כגון שהפקיד ראובן לשמעון י' ולוי מסר לו ה' ושלו היו כ' אע"ג דהנפקד אינו מפסיד כלום מטעם שהוא מוחזק אפ"ה לגבי ראובן אזלינן בתר הרוב וע"ש וכת' בסמ"ע ואם ב' הפקידו כו' זה קאי דוקא במה שסיים דהיינו שהפקידו טבעיות דאילו הפקידו מעות החסרון לכולם לפי ערך וע"ש בת"ה והיינו מעות מעורבים דאילו נתן לו כל אחד מעות בכיס אחד דינו כטבעיות וכן הוא להדי' בתשו' מיימוני. שם:

לא **רובא**. דבר הנייד כגון בהמות כ"כ הע"ש ויפה כוון דאל"כ בגניבה ה"ל לקח מן הקבוע. שם:

לב **פריש**. וכן הוא בתשו' מהרי"ל סי' קס"ט תשו' מהר"ח א"ז במעשה שהביאו אתרוגים בסל אחד של ד' שותפים לאחד עשרים ולאחד ח' ולאחד ג' ולאחד ב' וסמנו בקשרים של כל אחד ואחד ובא אנס והריקן כולם מן הסל והתיר הקשרים ולקח י' מהם והשאר החזיר להם ועתה נאבדו הסימנים ואינן יודעים של מי נלקחו כל דפריש מרובא פריש והעובד כוכבים מן הרוב לקח דהיינו מאותן שהיו לו כ' כו' עכ"ל ומהרא"י שם הקשה

על דבריו ומהרי"ל מיישב דבריו אך מה שהקשה שם מהרי"ל אמאי לא נימא דהוי קבוע נ"ל לתרץ דמיירי שלקח העובד כוכבים אותן י' שלא בפנינו ועיין בי"ד סי' ק"י עכ"ל הש"ך ולפ"ז צ"ע למה כת' לעיל דמיירי דוקא בבהמות דניידי הא בנגנב ג"כ לקח שלא בפניו ודו"ק ועיין באורח חיים סי' שכ"ט וסי' תל"ט:

לג **פירות**. ומסיק הרא"ש פרק שבועת הדיינים דאף בפחות מש"פ קרוי פירות ומשמע שם להדיא מדבריו דמפרש שהרמב"ם מיירי שאומר בהדיא יודע אני שהיו הפירות שוים פרוטה יותר ואיני יודע כמה והביאו הטור סס"ז ולפע"ד אין כן דעת הרמב"ם אלא דאף בהודה בסתם בפירות אין הודאתו בפחות מש"פ וכבר הארכתי לעיל סי' ע"ב סי"ב להשיג על דברי הרא"ש בזה ע"ש ובתשו' רש"ך ח"ב סי' י"ז ובתשו' רשד"ם סי' ס"ט. ש"ך:

לד **פושע**. פי' ומש"ה אם אחר שעירבן בא המפקיד ואמר לנפקד החזיר לי פקדוני שכך וכך היה והשומר אומר איני יודע כו' ושם ברמב"ם התחיל בדין זה וכת' עליו ז"ל שומר שנתחייב לשלם ואמר איני יודע כמה והמפקיד טוען ברי נוטל בלא שבועה כו' וזהו הדין שכתבו הט"ו בר"ס רצ"ח והרא"ש אף שחולק בדין ההוא מודה בדין זה וכמ"ש הטור וה"ט דכאן ערבו בידים והוי פשיעה טפי עכ"ל הסמ"ע וכן מחלק הה"מ ומביאו ב"י עוד נ"ל לחלק והוא העיקר בדעת הרא"ש דאינו חולק התם אלא בהפקיד אצלו בשק מטעם דמעשים בכל יום שאין הנפקד מדקדק מה שיש בשקים ומרצופים משא"כ הכא ועמש"ל סי' ע"ב סי"ב מיהו לענין הלכה כבר העליתי שם כהרמב"ם. שם:

לה **החשד**. עמ"ש בזה בסי' ר"צ ס"ק י"ב ע"ש:

לו **שכר**. אבל פטור באונסין ע"ל ס"ז ומ"ש שם ס"ק ט"ו ע"ש:

לז **חודש**. והיינו לצורכה כדי שלא יתעפש ואם גוללו תוך ל' יום אינו לצורכה אלא לצורכו ללמוד תורה עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דסירכא דלישנא דהטור נקט דלהמחבר הל"ל ואם גוללו תוך יב"ח כו' וכת' עוד ואע"ג דגבי מציאה בסי' רס"ז ס"כ פסק המחבר ל' יום י"ל דמפקיד שאני כיון שמפקידו מדעת ולא אמר שצריך לגוללו כל ל' יום סגי ביב"ח מיהו דעת הטור דגם כאן צריך לגוללו כל ל' יום והמחבר אזיל לטעמיה שכת' בב"י שדעת הרי"ף והרא"ש כהרמב"ם אבל באמת לא מוכח מידי מדבריהם כמ"ש הב"ח וכן דעת רש"י דמפקיד דמי למציאה ומתני' ראב"י הוא וכ"נ עיקר דהשתא קי"ל כסתם מתני' וכראב"י דמשנתו קב ונקי וכ"פ הב"ח וכ"נ דעת המע"מ עכ"ל:

לח **מותר**. ע"ל סי' רס"ז כמה חלוקי דינים בענין היתר קריאתה דהיינו שלא יקרא מתוכה דבר שלא למד מעולם כו' ונרא' דה"ה כאן אלא דלא נחית להכי ולא בא רק ללמדנו אימת מקרי שולח יד להעמיד ברשותו לענין אונסין. סמ"ע:

לט **אצלו**. דומיא דהפקיד מעות אצל שולחני וחנוני בס"ז ומינה דאם צרר וחתם הספר בקשר משונה דגילה דעתו דקפיד בקריאתו ואז ודאי לא ניחא ליה ומקרי שולח יד בקריאתו וכ"ש בהעתקתו מתוכו מיהו המרדכי כת' בס"פ המפקיד והביאו הב"י וד"מ אהא דכת' דת"ח מותר להעתיק וללמוד מתוכו כו' מסיק ז"ל ואפשר הטעם משום דאמרינן במדרש משלי אל יבוזו לגנב כו' שאין לבזות למי שגונב ד"ת ומעתיקו ע"כ ולה"ט משמע דמותר אפילו ידעינן ביה דקפיד מיהו הרמ"א השמיטו ואדרבה כת' ודאי אדעתא דהכי כו' ומזה מוכח דאם ידעינן דקפיד אסור גם המרדכי לא כת' אלא בלשון אפשר ובע"ש ערבב הדברים כו' ודבריו סותרין זא"ז וצ"ע עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהסכים לדעת הע"ש ודעתו שאע"פ שזה מקפיד על ההעתקה מ"מ מותר להעתיק מטעם דלא יבוזו כו' וכת' שכן נ"ל עיקר עיין שם שהאריך בזה:

סימן רצג

א **שהפקידו**. ובהלואה אין הדין כן כמ"ש הט"ו בר"ס ע"ד שם נתבארו כל חלוקי דינים ועמ"ש הש"ך בזה ע"ש:

ב **לתובעו**. פי' שיוליכנו לצפורי או יתן לו דמי שויו אלא צריך ללכת אחריו לטבריא כ"כ הש"ג פ' הגוזל ע"ש. ש"ך:

ג **כרחו**. עמ"ש הט"ו בסי' ק"כ בענין פרעון המלוה בע"כ דיש בו חלוקי דינים. סמ"ע:

ד **הזמן**. אפי' ביישוב כ"כ בש"ג שם ופשוט הוא וכן משמע בסמ"ע ועמ"ש בסי' ע"ד ובס"ס ק"כ. ש"ך:

ה **באחריותך**. ובטור כת' דאם הנפקד מקבל עליו אחריות צריך המפקיד לקבלו במדבר ובודאי גם הרמב"ם מודה בזה דאז ה"ל מדבר כישוב וכן מוכח בב"י ע"ש עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דבתוספתא פ"י דב"ק איתא דהאבידה חוזרת לבעלים בכל מקום ונ"ל הטעם שהרי לא הפקידו אצלו מדעתו מיהו היינו דוקא כשמחזירה ליד הבעלים הא לא"ה בעינן מקום המשתמר ברשות הבעלים כמו שכתבתי בר"ס רס"ז עכ"ל:

ו **לילך**. ורש"ל פ"י דב"ק סי' נ"ד פסק דבעי ג"כ שיאמר אי בעינא אהדר לך ע"ש. ש"ך:

ז **המפקיד**. עיין בתשו' רשד"ם סי' מ"ו ותכ"ד ובתשו' מהר"א ששון סי' צ"ו:

ח **דפטור**. כת' רש"ל שם סי' נ"ג דאם הוליכו הנפקד דרך יער שאין בו סכנה גדולה ונגזל שם פטור אבל אם הי' ישן וחבלוהו וגזלו חייב ואם העובד כוכבים מודה שחבלו (אין) [אם] דין עובד כוכבים שהנחבל נשבע ונוטל וחייב הנפקד להוציא ממונו ואם הלסטים מגזם לו אינו חייב להוציא וע"ש ש"ך:

ט **הולך**. פי' אע"ג דבמתנה ובשאר ענינים הולך לא הוי כזכי וכמ"ש הט"ו בסי' קכ"ה ובסי' רמ"ג ע"ש מ"מ בהלואה ופקדון הוי הולך כלשון זכי וה"ט כיון דהממון כבר הוא של המלוה או המפקיד בלשון כל דהו שאומר הלוה או הנפקד לשליש שמסרו הממון לידו יצא מרשותן לגמרי וזכה הלה להמפקיד או להמלוה לענין שאם הנפקד הוחזק כפרן דא"י לחזור בו ובהלואה אפילו אינו הוחזק כפרן כמ"ש בר"ס קכ"ה ע"ש. סמ"ע:

י **שאומר**. ולעיל סי' קכ"ה ס"ב כ"כ בפשיטות וע"ש:

יא **רגיל**. דודאי ניחא למפקיד שגם עתה ישאר בידו ולכאור' נרא' דהיינו דוקא כשאצל זה הנפקד שהיה הפקדון בידו לא הי' המפקיד רגיל להפקיד דאל"כ מאי אולמא האי מהאי עכ"ל הסמ"ע אבל באמת ז"א אלא אפילו רגיל להפקיד אצלו גם כן מ"מ כיון שהמשלח א"י לומר עתה אין רצונו של המפקיד שיהא פקדונו ביד אחר א"י לחזור בו כן משמע בש"ס ופוסקים ועוד ראיה דהא גבי הלואה בכל ענין א"י לחזור בו אע"ג דלא אולמא האי מהאי. ש"ך:

יב **שדר**. דמדשדר ליה ש"מ דניחא ליה שישלח פקדונו ע"י וזכות הוא לו הנתינה לידו מש"ה אינו רשאי לחזור בו ומ"מ כיון דלא עשאו שליח נשאר האחריות על הנפקד. סמ"ע:

סימן רצד

א **מיד**. פי' אפילו קודם שנשבע על כפירתו וכמ"ש הט"ו בס"ס זה ובר"ס ע"ה בכופר בהלואה מבואר דאינו נעשה עליו גזלן ואין נ"מ בזה דהרי עכ"פ חייב באונסין עכ"ל הסמ"ע ומ"מ נ"מ לענין שנעשה חשוד כדלעיל סי' צ"ב ס"ד. ש"ך:

ב **כדבריו**. שאינו ברשותו שנגנב או שנאבד ושבועת אינו ברשותו היא דאורייתא כיון דבשבועה זו פוטר עצמו מתשלומין והכי מוכח בש"ס פ' הגוזל סוף (בבא קמא דף ק"ז) וריש ב"מ ע"ש אבל שבועה דאינו ברשותו דלקמן סי' רצ"ה היא מדרבנן כיון שמשלם ומשביעין אותו שאינו ברשותו מחשש דשמא עיניו נתן בו. שם:

ג **פשע**. כת' רבינו ירוחם דלא סגי כשישבע שנעשה שלא בכונה דלשון זה משמע דמודה שפשע ולא נזהר לשומרו כראוי אלא שלא עשה כן בכונה והכי איתא להדיא בש"ס ס"פ האומנין ובהרא"ש שם וכ"כ הב"ח. שם:

ד **ליהנות**. כת' הש"ך דמזה משמע כפרש"י בפי' שלא שלחתי בה יד דהיינו לעשות בה מלאכה או שאר הנאה ולא כפר"ת שמפרש שלא אכלה וכן משמע דעת הפוסקים וכן נ"ל עיקר מדאמרינן ס"פ המפקיד בהא קמפלגי מ"ס שליחות יד צריכה חסרון ומ"ס א"צ והכי קי"ל דא"צ חסרון משמע דלכ"ע לשון שליחות יד היינו לעשות בה מלאכה או שאר הנאה ובהכי ניחא קושית הב"ח למה השמיט הטור פירוש ר"ת כו' ע"ש מה שהשיג עוד על הב"ח ועיין בתשו' מהרי"ט ס"ס ע"א וע"ל ר"ס רצ"ב:

ה **זה**. עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רפ"ט ורצ"ב ובתשו' רשד"ם סי' תל"ח:

ו **פטור**. נ"ל דהיינו דוקא כשהעדים אומרים גלימא כזו ממש ששואל המפקיד ראינו שנאנסה אבל לא ידעו שהיה של מפקיד וכן מדוקדק יותר מלשון הרמ"ה שבטור שכת' ומביא עדים כו' ע"ש אבל אם אומרים ידענו שנאנס לו גלימא אבל לא ידענו אם הי' ממש כזה ששואל המפקיד צריך לישבע ובזה ניחא דל"ק מה שהקשה הב"ח על הרמ"ה מפרק המפקיד גבי שיש עדים שנשרפה כו' ובלא"ה לק"מ ע"ש ודוק. ש"ך:

ז **דהוכר**. ואני מצאתי בב"י ס"ס של"ה שכת' דדברי ת"ה מגומגמין בעיניו ודקדקתי לפע"ד וראיתי שהדין עמו דל"ד להוכר הגנב שהי' שומר עליו ונגנב ממנו מביתו ורשותו ודאי מחויב לעשות כל מה דאפשר להחזירו לבעליו כיון שהי' ש"ש משא"כ הכא ועוד שאני התם כיון דלא נפטר אלא בשבועה ואפשר דאם הביא עדים שנגנב באונס והוכר הגנב פטור וה"ה הכא בחוב של שמעון וגם בת"ה גופיה שם כת' דלפי סברת הלב יראה דלא יתחייב ראובן כלל לטרוח אלא שסיים אח"כ אמנם אשכחן בש"ס ממש כה"ג גבי הוכר הגנב כו' וכיון שנתבאר שאין ראיה מהש"ס אם כן מסתברא דאין ראובן חייב לטרוח עכ"ל הש"ך:

סימן רצה

א **הריני**. וכת' הרא"ש אע"פ ששילם צריך לישבע שאינו ברשותו ולא אמרינן שמחל לו השבועה במה שקבל התשלומין דמסתברא טפי למימר שקבל התשלומין שלא יחזור בו ומה שהקש' הב"ח עליו דהא א"י לחזור בו משקבל עליו בב"ד לשלם לק"מ דה"ק שהמפקיד סובר שיחזור בו ויצטרך אח"כ לאוקמי בדינא ודיינא לכך קבל המעות וכ"כ במע"מ וכן עיקר ואף הרי"ף והרמב"ם ושאר פוסקים לא נחלקו אהרא"ש בזה ומ"ש

הריני משלם כו' אורחא דמלתא נקטו דמשביעין אותו תחלה ואחר כך משלם דשמא ע"י השבועה יפרוש ויתן גוף החפץ ולא יצטרך לשלם אבל אה"נ דאם שילם מתחלה דמכל מקום צריך לישבע שאינו ברשותו ודלא כהב"ח. ש"ך:

ב **ומצוי**. נקט ב' ענינים הא' דצריך שיהי' דבר שמינו מצוי בשוק לקנותו והב' שהדבר שמצוי לקנות יהי' במינו שוה לו דאם חסר א' מהשנים חיישינן שמא עיניו נתן בו דאף שכל שבמינו שוה לו מ"מ אינו מצוי לקנותו ואם מצוי לקנותו ואינו שוה לו בציור ג"כ יש לחוש שנתן עיניו במצויר כזה כ"כ הסמ"ע ועיין בתשו' הגאון ח"צ ז"ל סי' כ"ט:

ג **משלם**. וא"ת כיון שצריך לישבע עכ"פ שבועה חמורה ל"ל לשלם וי"ל דאם אינו משלם צריך לכלול בשבועתו עוד ב' ענינים ששמר כראוי ושלא נהנה ממנו בשליחות יד וכדמסיק המחבר וירא השומר לנפשו שמא פעם אחד נהנה ממנו קצת או לא שמרו כראוי בעת מן העתים. סמ"ע:

ד **נמצא**. עיין בספר לח"מ פ"ד דשאלה ופ"ה דטוען ודוק. ש"ך:

ה **ברשותו**. אע"ג דכבר נשבע שאירע כך וכך והיינו שנגנבה בשומר חנם כו' וממילא אינה ברשותו וא"ל דחיישינן שמא אחר שנגנבה חזרה לרשותו ובשומר שכר אף שנשבע שנאנסה שמא יכול להשתדלה וכמשמעות הש"ס דלמא הדר טרח ומייתי לה כו' דא"כ בש"ש שטען שמתה מאי איכא למימר הא א"א שתחזור לרשותו וצ"ל דה"ק שאירע כך וכך ולא היתה אז ברשותו דהיינו שלא נהנה ממנה קודם לכן שע"י היתה ברשותו ובאחריותו ולפ"ז שלא שלח בה יד צ"ל דהוא ענין אחר זולת הנאה שנהנ' ממנה והוא דוחק וצ"ע. סמ"ע:

ו **שילם**. ל"ד אלא מיד כשאמר הריני משלם דינו כשילם וע' בסמ"ע ובש"ך שהאריכו בזה:

ז **רצה**. ודוקא ששילם מרצונו אבל היכא דהכריחו הדיין לשלם כגון שאמר פשעתי ולא רצה לשלם או שאמר איני יודע היכן הנחתיו דהוי פשיעה והכריחו הדיין וגבה ממנו בע"כ לא קנה השבח כן הוא בש"ס פרק המפקיד ובפוסקים וכת' בהגמ"ר דריב"א דקדק מדברי הרי"ף וראב"ן דהיכא דלא הוצרך לגבות ממנו בע"כ לא מקרי אטרחיה ע"כ וכן משמע בתוספות והרא"ש שם ע"ש והב"י כת' דהכי דייק לשון הטור וא"ל הא גבי הבעיא בש"ס אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם כו' כתבו התוספות והרא"ש דאע"ג דלא מצי הדר ביה מ"מ לא מקני ליה כפילא משום דאטרחיה לב"ד כו' התם שאני דלא שילם עדיין הלכך כשאמר אח"כ איני משלם אטרחיה לב"ד וכיון דלא שילם לא מקני ליה משא"כ הכא ששילם עיין בהרא"ש סוף שבועות מי שאמר אני נשבע ורצה

הלה לגלגל עליו טענות אחרות ואמר הריני משלם אעפ"כ מקני ליה כפילא וע"ש וה"ה כשנשבע שבועת השומרים ושילם אח"כ קנה כל שבח דמעלמ' הכי אמר רבא בב"ק דק"ח וכ"פ כל הפוסקים מיהו כשנשבע תחל' לא סגי אח"כ באמירה לחוד עד שישלם וכ"כ התוספות בב"מ דף ל"ד ע"א ד"ה אלא ע"ש. ומ"ש אח"כ הוכר כו' ה"ה אפילו נמצא אח"כ זכה בשבחא דיוקרא כן מוכח בש"ס ופוסקים ועוד מוכח בש"ס דאפילו נמצא אח"כ בבית השומר כל שלא ידע השומר בשעה ששילם או שאמר הריני משלם זכה אח"כ ביוקרא ע"ש עכ"ל הש"ך וכת' עוד דהא דקנה שבחא דממילא היינו אחר ששילם וכ"כ הראב"ד פ"ח דשאלה ודלא כסמ"ע שכת' בסתם דאם הוקרה הבהמה אחר שהופקדה בידו דא"צ הנפקד ליתן אלא דמי שוויה בשעת הפקדון ונמשך אחר הה"מ שהשיג על הראב"ד ולק"מ כו' ע"ש:

ח **שבח**. ובמרדכי ס"פ המפקיד איתא דה"ה במפקיד ששילם לנפקד בעד משכון של עובד כוכבים שזכה ברבית של העובד כוכבים ע"ש וכת' הה"מ והנ"י בשם הרשב"א דאם הי' לשומר שכר עדים שנאנסה ולשומר חנם שנגנבה ואפילו הכי רוצה לשלם לא מקני ליה כפילא דמתחלה לא אסיק המפקיד אדעתיה שישלם לו השומר כשיהי' לו עדים בכה"ג דפטור בו ולא מקני ליה הכפל וה"ל כמוכר לו הכפל השתא דלא מהני מטעם שאין אדם יכול למכור קנסיו כן מבואר בנ"י בשם הירושלמי ולפ"ז במה שנתייקרה זוכה דזה יכול למכור מיהו דוקא כשעשה איזה קנין כגון משיכה וכה"ג דאל"כ הא אין מעות קונות ועיין בתוספות ר"פ המפקיד ד"ה כגון פירות דקל ודו"ק עוד כתבו בשם הרשב"א דאם יש עדים בש"ח שפשע ובש"ש שנגנבה אם אמרו אנו משלמין או ששלמו בלא כפיית ב"ד זכה בכפל והה"מ כתב שהרמב"ם והרמב"ן חולקין ע"ז וכן נ"ל עיקר וכן מוכח בש"ס דלא קנה כפל אלא במגו דאי בעי פטר נפשיה כו'. ש"ך:

ט **דמגופא**. היינו גיזות וולדות ומשמע דאפילו שבח שבא אחר הגניבה לא קני כיון שבא מגופה וכ"כ הה"מ לדעת הרמב"ם וכן נ"ל שהוא דעת הרא"ש וטור ור' ירוחם שפסק כלישנא קמא דרבא דלדידיה צ"ל דנעשה כא"ל חוץ משבחא (דעלמא) [דגופא] וכדאיתא בש"ס וקרוב אצלי שכל הפוסקים מודים בזה כיון דר' זירא משמע בש"ס דס"ל כלישנא קמא כו' ועיין בטור ורמב"ם הרבה דינים מכפל ונ"מ גם בזה"ז אי תפס או נתייקרה. שם:

י **כסף**. ובכלים סגי בשומרים בש"פ להרא"ש וסייעתו ולהרמב"ם וסייעתו אפילו בפחות מש"פ וכמש"ל סי' פ"ז ס"ד. שם:

סימן רצו

א **משבועה**. פירוש כשהפקידו בלא עדים אף דאם רצה הי' יכול לכפור ולומר לא הפקדתני מעולם והי' פטור משבועת שומרים לא אמרינן מגו לפוטרו משבועה ודוקא בהוצאת ממון הקילו לומר מגו כי קשה להוציא ממון מיד בעליו אבל היכא שנפטר בשבועה לא רצו חז"ל לפטרו מכח המגו והי"א שכתב הרמ"א ס"ל דאמרינן מגו לאפטורי משבועה וכ"כ הטור בשם הרא"ש בסי' צ"ג ס"ז דאין חילוק בין ממון לשבועה דשבועה אתיא לכלל ממון דשמא לא ישבע ונמצא מתחייב ממון אלא דכאן מודה דאינו נפטר משבועה במגו דלא הפקדתני מטעם דהוי מגו דהעזה ומהתימה על הע"ש שנדחק ליתן טעם כו' עכ"ל הסמ"ע. והש"ך הסכים לדברי הע"ש וכתב דדבריו נכונים ומוכרחים הן ע"ש ועיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רצ"ב:

ב **טוב**. מיהו דוקא הכא כיון שהפקיד אצלו וכן במודה מקצת לא אמרי' דיהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל כיון שהלוה לא הי' מעיז אבל בעלמא אמרינן שפיר מגו בכה"ג כמש"ל סי' (צ"ב) [צ"ג] בשם התוספות ועוד הוכחתי שם כן ממקומות אחרים וכבר הארכתי בזה ס"ס פ"ב בדיני מגו אות ו' ע"ש. ש"ך:

ג **בשטר**. ובפקדון לא אמרינן שטר ביד המפקיד מאי בעי אם אמת הוא שהחזירו ה"ל ליטול השטר מידו די"ל שסמך אטענת מגו שבידו לטעון נאנסה משא"כ בשטר שביד המלו' על הלוה דאינו נפטר בטענת אונס דהא הלו' חייב באחריות הלואתו אף באונסין. סמ"ע:

ד **בשבועה**. לכאור' הי' נרא' דש"ד קאמר וכ"כ הב"ח להדיא אבל לפע"ד אינו כן אלא שבועה כעין דאורייתא ולא בא אלא לומר דצריך לישבע בנק"ח דודאי לא אשכחן ש"ד ממש אלא בטענת נאנסו דרמי רחמנא שבועה עליה דאל"כ כל אחד יטעון נאנסו ואין הלה מכיר בשקרו משא"כ בטוען החזרתי שהלה מכחישו ליכא כאן ש"ד כו' ונ"מ בין ש"ד ממש ובין שבועה כעין דאורייתא לענין נחתי לנכסיה וכן לענין הפוך ולענין חשוד כמ"ש בסי' פ"ז ס"ג וי' וי"ג ועוד יש שאר נפקותות ועיין בהרא"ש ריש ב"מ שכתב דאם יש לו ע"א מסייע לפוטרו מן השבוע' והוא סותר למ"ש לעיל סי' פ"ז ס"ו בהג"ה ועמ"ש שם עכ"ל הש"ך וע"ש:

ה **בד"א**. עיין בתשובת מהרי"ט סי' ק"ה סוף דף קכ"ז:

ו **אנן**. הטעם דלא טענינן בעד הנתבע כלום עד שיטעון הוא בעצמו לאחר שאמרינן ליה זיל שלים. סמ"ע:

ז **היסת**. גם אטוענו ק' הפקדתי בידך ואין אלו אלא נ' קאי דא"צ לישבע רק היסת דה"ל הילך במה שמודה שהרי א"ל זה שנתת אתה נוטל משמע שהן בעין בידו להחזירן לו ובאידך כופר הכל כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כתב דנלע"ד דלא מטעם הילך פטר ליה אלא משום דכיון דאמר מה שהנחת אתה נוטל לא הודה בדבר שבמדה ומנין כדלעיל סי' פ"ח סכ"ג וכ"כ הב"י להדיא ולפ"ז י"ל דכאן לא הוי הילך וכגון שנרקבו בפשיעתו וכ"כ המחבר גופיה בסי' פ"ח סכ"ד עיין בתשו' רשד"ם סי' מ"ח עכ"ל:

ח **נשבע**. נרא' דנשבע היסת דלא הפקידו חטים ואז פטור אפי' משעורים שהודה לו כמ"ש בסי' פ"ח וסי' ת' ולפי מ"ש הרמ"א בסי' פ"ח סי"ב דאפי' יודע הנתבע שחייב לו שעורים פטור משום דמחל ליה יש לפרש השבועה אשעורים דאפילו נשבע דשעורים הפקיד בידו אפ"ה פטור להחזיר השעורים שהוד' לו בשבוע' דאמרי' שמחל לו השעורי' מדלא תבעו אלא חטים. סמ"ע:

ט **הנח**. נתבאר בסימן רצ"א דאינו נעשה שומר בלשון זה ואינו חייב עליו אלא כשאר בני אדם והיינו כששלח בו יד דאז עומד ברשותו אף לענין אונסים או אם אבדו בידים וזהו שמסיק המחבר דצריך לישבע היסת ע"ז דמאחר שמודה שבא לביתו ועתה אינו שם הוא קרוב להכנס בגלגול שבועה אבל אם הבעלים מודים שא"ל הנח לפניך אין משביעין אותו מספק מכח חששות אלו בפ"ע. שם:

י **שגרם**. אבל אינו נשבע שלא פשע בו דאף אם לא סגר הדלת אחריו בכל פעם ומכח זה נאבד או נגנב לא הי' חייב בזה לשלם כיון דלא קבל עליו שום שמירה ואינו חייב אלא דוקא בגרם גדול שנרא' כאלו אבדו בידים. שם:

יא **ישבע**. עיין בש"ך שהאריך בישוב דברי הה"מ ודלא כב"ח ע"ש:

יב **עדים**. פירוש אף שהעדים שהפקיד בפניהם ראו שבא להפקידו ואינן יודעין אם בתנאי או לא מ"מ אינו נאמן בשבועה במגו דנאנסתי דהרי עדים מעידין שפשע ולא הי' באונס ולכן אינו נאמן לומר תנאי הי' בינינו שלא אצטרך לשמרו. סמ"ע:

סימן רצז

א **להד"מ**. פי' אפילו ראו עדים עתה בידו והכירוהו בט"ע יכול לומר להד"מ שהפקדתו בידי אלא לקחתיהו מידך או מיד אחר שקנהו ממך. סמ"ע:

ב **סימן**. פי' אפי' אינו רגיל אצלו דדוקא גבי יורשים דאין טוענין ברי אבינו לקח ממך מוציאין מידם בהצטרפות הני ג' ענינים דהמפקיד נתן סימן ואינו רגיל בבית הנפקד ואין הנפקד אמוד. אבל כשטוענין ברי של אבינו הי' או שהנפקד חי וטוען שלי הוא וקניתיהו

ממך או נתתהו לי במתנ' אין מוציאין מידו אפי' בהצטרפות הני ג' ענינים עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך מאד בביאור הדין דסימן זה עיין שם מה שהעלה לדינא:

ג **נתתו**. פי' כל זמן שלא ראהו בידו קודם ירידתן לדין נמצא דבשעת ירידתן לדין אי בעי לא הי' מראהו לב"ד אלא הי' אומר החזרתיו לך והי' פטור לכן גם כשאמר לפני ב"ד הרי הוא בידי והוא זה אבל נתתו לי במתנ' נאמן במגו וה"ה דיכול לטעון לקוח הוא בידי במגו דהחזרתי. סמ"ע:

ד **ורואים**. ואפי' אם עדי הראיי' אינם העדים שהפקיד בפניהם מצטרפין העדות יחד ומוציאין מידו. שם:

ה **מהיורשים**. פי' ולא טענינן בעד היורשים אילו הי' אביהן חי שמא הי' מברר בעדים שקנאוהו ממך משום דלא טענינן בעד היורשים טענה דלא שכיחא. שם:

ו **רואים**. פי' הכל רואים בידן בסימנים הללו אבל אין מכירין אותו בט"ע שהוא שלו לכן מזקיקין אותן להראותו לעדים והן יכירוהו בט"ע. שם:

ז **דעתו**. נרא' פשוט דהיינו דוקא בהאי דינא בתרא קאמר דאין מוציאין אבל במ"ש לפני זה בעדים וראה דאינו תלוי באומדן דעת מוציאין גם בזמנינו מן היתומים. שם:

סימן רצח

א **שומר**. כתב הסמ"ע דיש לתמוה על שסתם המחבר כדעת הרמב"ם בזה מאחר שהראב"ד והרא"ש והטור והמ"מ בשם הרשב"א כולם הסכימו לדחות דברי הרמב"ם בזה דהפקידו כיס דלא יטלנו המפקיד בלא שבועה חמורה מטעם דלא ה"ל לנפקד למידע מאי הפקיד אצלו בשקין או בכיס או בתיבה צרורה וחתומה כו' ע"ש גם הש"ך כתב דבסי' ע"ב העלה כדעת הראב"ד ורבותיו ע"ש:

ב **כמה**. ודוקא שהיו בו דברים שדרכן להניח בכיס דאל"כ פטור כדלקמן ר"ס שפ"ח. ש"ך:

ג **ומשלם**. ובסמ"ג עשין פ"ח דף קע"א ע"א כתב ע"ז וז"ל אמנם בדין זה אני אומר שאין כאן אלא שבועה דרבנן מאחר שאינו מודה בדבר שבמנין כך וכך דינרין היו בו והשאר איני יודע ובשבועה דרבנן אין אומרים משאיל"מ עכ"ל ומביאו הב"ח בסי' רצ"ב סט"ו והיינו כהשגת הראב"ד פ"ה דשאלה אמנם כבר הביא הה"מ שם והר"ן פרק שבועת הדיינים דברי הרמב"ן שדחה' השג' זו גם ק"ל על הסמ"ג שהרי הוא עצמו כתב בעשין ע' דף קמ"ח ריש ע"ב כדברי הרמב"ם והמחבר בסי' שפ"ח סס"א וכן בעשין צ"ד דף

קע"ו ע"ד כתב כדברי המחבר בסי' ע"ב סי"ב שוב מצאתי בש"ג ס"פ הכונס ופרק חזקת הבתים שהקש' זה על הסמ"ג והניחו בצ"ע. שם:

ד **יטלו.** צ"ע דבסי' שפ"ח ס"א בהג"ה פסק דנשבע ונוטל ואפשר שמחלק בין מזיק לפקדון אבל מדברי כל הפוסקים אין נרא' לחלק ועמ"ש בסי' צ' ס"י ולענין הלכ' העליתי בסי' ע"ב ס"ק נ"א כהרמב"ם והמחבר ע"ש עיין בא"א דף ק"ד ע"ב. שם:

ה **אביו.** אורחא דמלתא נקט דאילו לא הניח לו אביו מסתמא הי' יודע מה הי' בו גם י"ל כיון דהתובע טוען שמא אי הוה טען טענת עצמו שהוא הפקידו ואינו יודע כמה אפילו שבועה ע"י גלגול שאינו יודע לא הי' צריך השומר לישבע דלמה ליה למידע יותר מהמפקיד. סמ"ע:

ו **השומר.** עיין בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' קל"ג שפסק דאם אבד לו אבן טוב ואינו יודע כמה הי' שוה לא ה"ל משואיל"מ דלא ה"ל לידע שאינו ידוע אלא לבקיאין ע"ש ולעיל סי' ע"ב ס"ק נ"א העליתי דה"ל משואיל"מ ע"ש. ש"ך:

ז **ויכלול.** אבל בלא גלגול שבועה דאינו ברשותו לא הי' צריך לישבע אטענת שמא ואפילו לצי"ש לא הוה צריך וכמ"ש הט"ו בסי' ע"ה כ"כ הסמ"ע. והש"ך הקש' דלעיל סי' צ"ד ס"ב וסוף הסי' פסק דבכה"ג א"צ גלגול ע"ש וצ"ע עכ"ל:

ח **ופטור.** עמ"ש בסי' רצ"א ס"ק ט"ז ע"ש:

סימן רצט

שלו. פירוש אפילו חצי הפקדון. ודוקא ליתן לו הפקדון או ההלוא' א"צ אבל יכול לתבעו ולירד עמו לדין על חלקו אף שאין חבירו בעיר אם יש כפירה ביניהן כ"כ הסמ"ע וע"ש:

סימן ש

א **שהפקידו.** ע"ל סי' ע"ו וסי' רכ"ב ס"ב ובא"ע סי' מ"ט ס"א:

ב **ישבע.** לשון הרמב"ם כדין כל נשבע ונוטל ומזה משמע בנק"ח וכמ"ש בסמ"ע בסי' שס"ה. ש"ך:

ג **שלו.** ולא סגי שיכתוב בעל המאתים לחוד על כיס שלו דאכתי יש פשיעה שמא יבא שלישי לתבוע הכיס שיש בו מנה וכדין דהפקיד לו אחד מנה ובאו ב' לתבוע כל אחד מנה דצריך ליתן לכל אחד מנה מה"ט וכמ"ש בס"ג. סמ"ע:

ד **פטור.** דיכול לומר דקדקתי מי בעל הר' ושכחתי והא ראי' שהן ג"כ שכחוהו מדלא תבעו אותי כ"כ הסמ"ע וז"ל הש"ך אלא נותן לזה ק' ולזה ק' וק' יהא מונח עד שיבא

אליהו כיון דחד תבע ליה במקצת ואי לא תבעי ליה כלל אמרינן דהק' חולקין ולא אמרינן דיהא מונח כיון דלא תבעי ליה ליכא רמאי וכדלקמן סי' שס"ה ס"ב ע"ש עכ"ל:

ה **בכרך**. כן הוא גי' הרי"ף והרמב"ם ולדידהו כל שלא הפקידו בכרך אחד אע"פ שהפקידו זה בפני זה ה"ל כאילו הפקידו זה שלא בפני זה וה"ל למידק אבל גי' רש"י ותוס' והרא"ש והטור הוא אם הפקידו זה בפני זה כו' עכ"ל הסמ"ע וכ"ה בב"י ונ"י פ' המפקיד ע"ש וכ"כ ר' ירוחם נ"ל ח"א שרי"ף ורש"י מחולקים בזה וכ"כ בהגמי"י פ"ה משאלה שרש"י והרמב"ם מחולקים בזה ודלא כמ"ש בסמ"ע לעיל סי' ע"ו ס"ק א' לדעת המחבר ע"ש. ש"ך:

ו **ותבעו**. אפילו תבעו וכ"ש לא תבעו לו אם הי' בכרך אחד נותן לזה ק' ולזה ק' ומנה הג' חולקין. שם:

ז **מונח**. ולא אמרינן חולקין כיון דתבע ליה ואיכא ודאי רמאי. שם:

ח **ב"ד**. וכ"כ התוספות פרק הגוזל (בבא קמא דף ק"ג ע"א) ועמ"ש בסי' רכ"ב ס"ב דעת הרב' גדולי הפוסקים שיהא מונח אצלו ולשון המרדכי שם כתב בס' א"ז בשם המיי' דהא דתנן במתניתין יהא מונח עד שיבא אליהו פירוש לא לידו אלא ליד ב"ד דאל"כ לעולם יערים אדם בפקדון ויאמר איני יודע עכ"ל ותימ' שהרי המיי' לא כ"כ ולענין מ"ש לעולם יערים כו' י"ל דאינהו אפסידו אנפשייהו דהפקידו אצלו בכרך אחד מתחל' ואדרבא הם מערימים שכל אחד תובע ר' וכיון דממ"נ חד מינייהו רמאי לא חיישינן תו להערמת הנפקד ומ"מ צריך לישבע היסת שאינו יודע שהרי כל אחד תבעו ברי בר' אבל מוד' מקצת לא הוי דנימא מתוך שאיל"מ מטעם שכתבו הפוסקים הביאו הסמ"ע בר"ס זה ואפילו רוצ' להניח מנה הג' בב"ד צריך לישבע שאינו יודע. שם:

ט **לעולם**. ר"ל עד שיבא אליהו וה"ה עד שירצו לחלוק המנ' הג' וכמ"ש בס"ס זה גבי בהמות. סמ"ע:

י **פטור**. הה"מ וכ"כ נ"י וסמ"ג והתוספות ועמש"ל סי' רכ"ב ס"ב שגם דעת הרמב"ם והרשב"א כן ודברי המחבר שם צ"ע. ש"ך:

יא **וי"א**. כ"כ הטור והרא"ש ודעת התוספות וסמ"ג ורוב הפוסקים אינו כן. שם:

יב **שמים**. אבל לא תבעו ליה פטור אף לצי"ש. שם:

יג **לשניהם**. פירוש אחר שישבעו שניהם וא"ת מאי שנא ממ"ש הט"ו בסי' רכ"ב ס"ב דאם לקח אצל אחד מחמש' ואינו יודע ממי לקח ובאו כל החמש' ותבעו אותו דמניח מעות המקח בב"ד ומסתלק עד שיודו להאחד וי"ל דשאני התם דסתם מקח עומד

להתפרע מיד ולא ה"ל למידק משא"כ בפקדון שהוא לאחר זמן דמקרי פשיע' מה שלא כתב שם המפקיד על כיסו כ"כ בנ"י. סמ"ע:

יד **לצאת.** הטעם דדוקא כששניהן הפקידו זה ק' וזה ר' עליה דנפקד רמיא טובא למידק ולכתוב שם בעל הר' על פקדונו דהרי ידע דשניהן הפקידו בידו ויחזרו ויתבעו ממנו ושמא יחליף של זה בזה משא"כ הכא דרק אחד הפקיד בידו יש לו להתנצל ולומר סברתי מי שהפקיד בידי הוא שיבא ולא אחר מהשוק שלא הפקיד כלל ומה"ט נמי באומר אביכם של אחד מכם כו' הוי פשיע' וחייב בבא לציי"ש וע"ל ס"ס ע"ו. שם:

טו **לשניהם.** אחר שישבעו ובהא אין חילוק אפילו הפקידו יחד ומקושרין זה בזה דהרי אין לו להתנצל ולומר ראיתי שאינכם מקפידין כו' דיכול כל אחד מהן לומר מה הי' לי לעשות דלא הי' בידי לשמור נפשי מרמאות דאפילו אם היינו מפקידין זה שלא בפני זה ירא' השני את הבהמ' במרע' בשדה ויבא ויאמר זו שלו היתי כ"כ התוספות ועיין בס' א"א דף ק"ד ע"ג:

טז **שלא מדעתו.** וכתבו התוספות דל"ד שלא מדעתו קאמר אלא שלא בראייתו של רועה דהשתא לא ה"ל למידק. שם:

סימן שא

א **מזבח.** עיין בתשובת ראנ"ח סי' ל' וסי' ק"ג וק"ח:

ב **שכרו.** עיין בתשובת מהר"א ששון סי' ע"ג:

ג **קיי"ל.** ואני הוכחתי בסי' ס"ו ס"ק קכ"ו דהעיקר כהרמב"ם דבפשיע' חייב. ש"ך:

ד **ההקדשות.** היינו הקדש גמור ולא בהקדש של עניים כ"כ ב"י ומ"מ. סמ"ע:

ה **חייב.** והש"ך השיג על הרמ"א בזה וכתב דהרא"ש בתשוב' לא מיירי אלא שנתנו לשני לגמרי ולא בתורת שמירה אבל בשומר שמסר לשומר לא פליג אמהרי"ק וכ"כ הרא"ש גופיה בפרק המפקיד דשומר שמסר לשומר אפי' פשיע' לא הוי וכן מוכח בסי' רצ"א סכ"ו דפסקו כל הפוסקים והט"ו דאם הביא שומר הראשון עדים כו' ע"ש:

ו **קרקעות.** ומה"ט אפילו בא האונס מכח השואל פטור וכ"פ בע"ש כאן ודלא כמ"ש בר"ס ש"מ דאינו פטור אא"כ בא האונס מעלמא ולא מכח השואל עכ"ל הסמ"ע:

ז **ודאי.** דלא תקנו שבועת היסת כי אם אטענת ודאי לאפוקי שבועת השומרים שחייב' התור' אפילו אטענת שמא ואפילו אינו טוען כלל. שם:

ח **מידם.** הר"ן כ' בר"פ הנושא דלדעת הרמב"ם פי"א מה' מכירה' ה"ה באומר אתם עדי או חייב עצמו בשטר ע"ש ולפע"ד דדוקא התם שמתחייב עצמו מיד בלי ספק משא"כ [הכא] שאינו מתחייב מיד רק אם יאבד דומ' לערב שכתב הר"ן גופיה שם דדמי לאסמכתא ולא

מהני אתם עדי רק קנין וכן מדוקדק בל' הרמב"ם שם שכתב המתחייב עצמו בממון ולא בתנאי כו' וכתב הסמ"ע אבל בלא קנין אינו מתחייב בדבורו אע"פ דמתנ' ש"ח להיות כשואל ומתחייב בכך בדבור בעלמא וכמ"ש בסי' רצ"א סכ"ז שאני התם דעכ"פ הוא בכלל השומרים לכך מתחייב בדבורו יותר מאשר מתחייב בדין בלא דבור משא"כ הללו דאינן בכלל שומרים כלל כ"כ המגיד משנה כו'. ליתא כן במגיד משנה רק בנ"י עיין בב"י וכ"כ התוספות ב"מ דף נ"ח ע"א ד"ה א"ר יוחנן כו' ול"נ הטעם דמתנ' להיות כשואל והוי כאילו אמר הריני שואל דומ' להריני כאילו התקבלתי משא"כ הכא דשואל גופיה פטור דאין כאן דין שומרים כלל ודו"ק. ש"ך:

ט **ופשע**. עיין רש"ל פ"א דב"ק סי' ע"א ובתשובת מהר"מ אלשקר סי' ע' וע"א ובתשובת מהרי"ט סי' קט"ז ובתשו' רמ"א סי' ל"א ובמהרשד"ם סי' רס"ו ובתשו' מהר"א ששון סי' ע"ג וע"ז:

י **פטור**. פירוש אע"פ שאין למעות עניים דין הקדש וכמ"ש הט"ו ס"ס צ"ה ובסי' רי"ב מ"מ פטור שנאמר כו' ר"ל דלא חייב' התור' כי אם כשבא לידו בתורת שמיר' שישמרנו לזמן מה ואח"כ יחזירנו לידו משא"כ בממון זה דהנותנו בידו לשמור אינו רוצה שיחזירוהו לו אח"ז וא"ת א"כ יהי' זה שומר של העניים שיחלק להם הממון ע"ז קאמר שהוא ממון שאין לו תובעין כו'. סמ"ע וע"ש:

יא **כל אדם**. קמ"ל בזה דל"ת דאין עליו שם שומר כיון דאין נשבעין על טענת קטן ואי משום ב"ד שמסרו הממון לידו הרי הממון אינו שלהן ואינן מבקשין שיחזיר להן אפילו הכי כיון דכשיגדלו הקטנים יתבעו ממנו מקרי ממון שיש לו תובעין ודין שומר שלהן הוא עליו. סמ"ע:

יב **שהפקיד**. וה"ה אם הי' הנפקד מתחל' עובד כוכבים ואח"כ נתגייר והרי הפקדון עדיין בידו אין לו דין שומר. שם:

יג **הקדישן**. בטור בשם הרמב"ם כתב עוד וז"ל וכן הפקיד של הקדש ואח"כ פדאוהו והרי הוא חולין ביד השומר וכולן חד טעם להן. שם:

יד **לאבד**. אפילו לא א"ל אבדיהו ע"מ לפטור ואפילו א"ל אח"כ שמרהו לי כיון דמתחל' לא בא לידו בתורת שמיר' פטור. שם:

טו **חייב**. דאמרינן השטה בו וכונתו הי' שאם יקרענו הרי יהי' חייב כדין מזיק בידים. שם:

סימן שב

האשה. אשה ששבר' כלים של בעל בפשיע' פטור' מלשלם משום שלום בית הרא"ש והתוספות פרק הכותב מהירושלמי וכ"כ הט"ו בא"ע סימן פ' סי"ז ועיין בנמוקי יוסף פרק השואל מביאו ב"י בסי' שמ"ו ס"י אבל שברתו במזיד או נתנה לאחר חייבת. הגהת ש"ך:

סימן שג

א **שכר**. נראה דלא הוי ש"ש אא"כ שכרו ש"פ וכ"מ להדי' בהרא"ש ר"פ השואל ובטור סי' שמ"ו סי"ב בשם (הר"מ) [הרמ"ה] ע"ש. גרסינן בפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ח) ובפרק אין בין המודר (נדרים דף ל"ז) השוכר את הפועל לשמור פרש"י השוכר את הפועל שנותן לו שכרו של כל יום אין נותנין לו שכר שבת לפיכך אם אבדו בשבת אינו חייב באחריותו ואם היה שכיר שבת שכיר חודש שכיר שנה שכיר שבוע נותן לו שכר שבת לפיכך אחריות שבת עליו ונתבאר באורח חיים סי' ש"ו ס"ד. ש"ך:

ב **שלך**. ע"ל סימן קפ"ו ס"ב:

ג **כיוצ'**. והעיקר כהפוסקים דגניב' באונס גמור פטור שומר שכר וכ"פ מהרש"ל פרק הכונס סימן י"א ע"ש ועיין בתשו' מבי"ט ח"ב ס"ס שמ"א ובתשו' רשד"ם סימן תנ"ט. ש"ך:

ד **להציל**. ואף ע"ג דבס"י ברועה שהניח עדרו כו' דאליב' דכ"ע אם גם כשהי' שם לא היה יכול להציל פטור שאני התם דשם אונס דטריפת זאב עליה משא"כ הכא דשם גניבה עליו ולכך בעינן שיהא דוק' שם. סמ"ע:

ה **מאונסים**. כת' המ"מ רפ"ב משכירות מהשמועה האמורה בשומר שכר גבי הקדש יש ללמוד ששומר שכר שפטור מאונסי' בכל מקום אם נאנס ה"ז לא הפסיד שכרו אלא נשבע שנאנס ונוטל שכרו עכ"ל ודבריו נכונים שכן מוכח בפרק הזהב (בבא מציעא דף נ"ח ע"א) וכן מוכח לעיל סימן ס"ו ס"ב ור"ס ש"א ע"ש. ש"ך:

ו **מזויין**. אע"פ דמיטמר מאינשי עיין בתשו' רשד"ם סימן ת"ל שם:

ז **אחרים**. פי' ואפילו בשכר וכמ"ש הט"ו בס"ח ברועה שצריך להציל ע"י רועים אחרים ואפילו בשכר וחוזר ונוטל מהמפקיד כ"כ הסמ"ע וז"ל הש"ך אף שהוא מציל את שלו ומתוך כך נשרף החפץ שהי' שומר עליו לא אמרי' כיון שהיה יכול להציל את החפץ לא הוי אונס מטעם שהיה נשרף חפציו שלו כ"כ הרמ"א בתשו' סימן ק"ו ע"ש שהאריך

בראיות נכונות ויש לדקדק מדבריו דאם היה ש"ח חייב דמחשב ליה כפשיע' ע"ש ומ"מ צ"ע לדינ' ודו"ק שם עכ"ל וע' בתשו' שב יעקב חח"מ סי' כ"ג:

ח **להתגרות**. אפילו היה כונת הרועה לטובה כ"כ מהרי"ק שורש קנ"ה. סמ"ע:

ט **בחנם**. ומיהו אף ש"ח אם קדם להציל בשכר צריך להחזיר לו מה שהוציא כן הוא בתוספות פרק הכונס (בבא קמא דף נ"ח) ובהרא"ש ומרדכי שם ושאר פוסקים גבי מבריח ארי וכן הוא בהג"א פרק הפועלים ובתוס' והרא"ש שם איתא דה"ה באינש דעלמא שאינו שומר והציל בשכר חוזר וגובה מבעה"ב עיין בתשו' רשד"ם סימן ר"ב. ש"ך:

י **דמי**. אבל א"צ להוסיף דמי טירחא קניית הבהמה או דמי רגילותה בבית דשמא המפקיד לא ירצה להחזירו לו דאינו מחויב להחזיר דמים הללו. סמ"ע:

יא **שטען**. עיין בתשו' רשד"ם סי' שפ"ח:

יב **חייב**. דמן הסתם היה יכול להציל ע"י רועים ומקלות שהי' שוכרן להצילו כ"כ הב"י ואחריו נמשכו הע"ש והסמ"ע וכתבו דבש"ח פטור אבל תימא האיך אנו יכולים לומר דמן הסתם הי' יכול להציל אלא נ"ל דהטעם כיון דאין הדבר ידוע ע"כ הרי השוכר מחויב לישבע וא"י לישבע שהרי אינו יודע וכל שומר מחויב לישבע שיודע בבירור שנאנסה אבל אם הוא ספק לו ה"ל משואיל"מ וכדלעיל סי' רצ"א (כמ"ש שם ס"ק ט"ז ע"ש) והוא פשוט בכמה דוכתי וא"כ גם בש"ח הדין כן וע"כ לא חילק הרמב"ם בדבר זה נ"ל ברור. ש"ך:

יג **וסופו**. אם יש שום צד בעולם לומר אילו לא פשע היה מציל חייב אבל אם נכנס בשעה שבני אדם נכנסין אע"ג דג"כ פשע לענין זה דאילו היה שם הי' יכול להצילו מאונסים קלים שדרך בני אדם להציל כתבו התוספות דאין זה מקרי פשיעה כיון דעל בעידנא דעיילי אינשי והוי כגניבה ואבידה ואף שחייבה התורה עליה לש"ש לשלם מ"מ כשלא נגנב אלא נאנס לא מחייבים לי' על האונס מכח שפשע מתחלה כיון דאינו פשיעה גמורה משא"כ בעל בעידנא דלא עיילי אינשי דה"ל פשיעה גמורה. סמ"ע:

יד **מיד**. לשון הטור כיון דסגפה אמרינן דמאותה שעה התחילה להתקלקל והוי פשיעה. שם:

טו **הגנב**. וא"ת מאי איריא דגנבה מהאגם אפילו גנבה מביתו נמי חייב הש"ש וי"ל דאירי אפילו נגנבה בלסטים מזויין דאינו חייב כשנגנבה מביתו אבל כשנגנבה מהאגם דמיד כשנגנבה חייב דאמרינן אילו עמדה בביתו לא בא הלסטים וכיון דמתחייב על הגניבה תו לא מיפטר במה שמתה ביד הגנב דה"ל תחלתו בפשיעה כו' ובזה נתיישב

הא דהוצרך הט"ו לחזור ולכתוב דין זה כאן בשומר שכר אף שכבר כתבוהו בסי' רצ"א בשומר חנם. שם:

סימן שד

א **למקום.** המחבר העתיק לשון הרמב"ם דלא חילק בנתקל במקום מדרון לאינו מקום מדרון וכ"נ מדברי הרי"ף והרא"ש שלא לחלק בכך אבל הטור חילק דבנתקל במקום שאינו מדרון הוי פושע וחייב מדינא אפילו שומר חנם דה"ל ליזהר כיון שהלך במקום הישר אלא שמצוה לכנוס לפנים משוה"ד עם הפועלים ואם הם עניים מצוה ליתן להם אפילו שכרם כשאין להם מה יאכל כו' וכן משמעות הש"ס ס"פ האומנין לחלק בין מקום מדרון כו' עכ"ל אבל הש"ך כת' דאדרבא משמעות הש"ס כהרמב"ם והמחבר וסייעתם שם:

ב **ואבידה.** ר"ל שאינו פשיעה גמורה ואינו אונס גמור וחייב בו השומר שכר ולא ש"ח. סמ"ע:

ג **הבהמה.** כלומר דפטור הש"ש דהוי אונס גמור. שם:

ד **כבד.** הסמ"ע מתמיה על הרמ"א שקיצר וסתם דבריו ולא הביא דעת הטור שכת' דמיירי דוקא כשמחלק משא כבד כזה ונשאו במוט בשני ראשיו כו' ע"ש:

ה **חולקים.** והש"ך כת' דנ"ל דהרי"ף והרמב"ם וההמ"מ והמחבר מיירי ששברוה דוקא בשאר יומי ואם כן לענין הדין לא פליגי המפרשים כו'. ע"ש:

סימן שה

א **ברשותו.** ואע"ג דכבר נשבע שנאנסה או מתה מ"מ צריך לישבע שאינה ברשותו משום דאם שלח בה יד מאז עומדת ברשותו אפילו לענין אונסין וה"ק ויכלול בשבועתו שלא שלח בה יד דאז אינה ברשותו וע"ל סימן רצ"ה (עמ"ש שם ס"ק ה'). סמ"ע:

ב **קבל.** וע"ל סימן ס"ו ס"מ וסי' צ"ה ס"א בהג"ה וסימן רצ"א סכ"ז וסימן רצ"ד ס"ה ורצ"ו ס"ה וסי' ש"א ס"ד ועיין בתשובת ר"י לבית לוי סי' פ"ח בתשובת ן' לב ס"א סי' צ"ה וצ"ו:

ג **תנאו.** ומ"מ מפסיד שכרו המגיע לו כ"כ בתשובת מהר"א ששון סי' ע"ג והביא ראיה מלעיל סימן ס"ו ס"מ ור"ס ש"א והאריך ע"ש. ש"ך:

ד **סתם.** וז"ל תשובת מיי' שומר שכר או שואל שאמרו מעיקרא איני מקבל אחריות עלי פטור מכולם ואפילו שומר חנם לא הוי ע"כ וצ"ל דוקא כדאמר מעיקרא כן מהני בלא ע"מ משא"כ אם קבל השמירה מעיקרא צ"ל אח"כ ע"מ עכ"ל הסמ"ע ואיני מבין

דבריו דאי אתא לאפוקי כשנסתלקו זה מזה אחר שקבל השמירה פשיטא דע"מ נמי לא מהני וכן משמע במרדכי והגמיי' שם דאין חלוק בין אמר לשון ע"מ או סתם איני מקבל אחריות ואי אתא לאפוקי בשעת קבלת השמירה הא ליתא דהא בהדיא איתא שם דאם בשעת הקבלה אומר איני מקבל כו' לא הוי אפי' שומר חנם וכ"כ המחבר בסי' ע"ב ס"ז ומאי דאמרינן בעלמא כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אין ענינו לכאן עיין בתשובת רשד"ם סי' קמ"א. שם:

ה **למחר**. וה"ה ביום אחד ושעות מחולקות. שם:

ו **שמור**. עיין בש"ך שכתב דהטור ושאר אחרונים נבוכו בדברי הרמב"ם והרמ"ה בזה ולפע"ד נראה עיקר כדבריהם בש"ס ע"ש באורך:

ז **ואשמור**. ואם אמר ליה השאילני ואניח לך משכון הוי שואל וחייב באונסין. ר"ן בתשובת סי' י"ט. שם:

ח **וי"א**. עיין בס' א"א דף ק"ד ובתשובת רשד"ם סי' נ"ד:

ט **שראובן**. עיין בתשובת הר"ן שם וע"ל סי' ע"ב ודו"ק וכתב הסמ"ע אם עשה כן מעצמו ולא תלה זה בזה אפי' הרמ"ה דחולק לעיל מודה בזה ע"כ ופשט לשון הרמ"א לא משמע כן וכן במהרי"ק שם משמע דאין חילוק בכך אלא אפילו תלה זה בזה כיון דאין המשכון בידו אם כן אינו שומר עליו ש"ך:

סימן שו

א **האומנין**. ז"ל הטור כל האומנין שנותן להם לתקן בקבלנות הן כש"ש להתחייב בגניבה ואבידה וזהו שכרן שמשתכרין במה שנותנין להן לתקן ליטול שכרן ע"כ ונראה דדוקא באומן דקבלנות קאמר דהוי שומר שכר משא"כ פועל שכיר יום ואף דלכאורה ה"ט שייך ג"כ בשכיר יום יש לחלק כיון דהשכירות שנותנין להן אינו בשביל השמירה אלא עבור המלאכה שמתקנין ועוסקין בו רק שבהנאה שנתנו לו לתקן ולא לאחר בהנאה זו מחשב לשומר שכר וזה אינו שייך כי אם בקבלן שמניח הדבר בידו עד גמרו ונתינת שכרו אבל שכיר יום שהיום נותן לזה ומחר לאחר וכל כה"ג לא שייך לומר בהנאה שנתנו לו כו' דהא לא נתנו לו אלא לפי שעה שנזדמן לפניו ולמחר יתנהו לאחר ועוד יש לחלק דסתם קבלן עושה המלאכה בביתו ושייך בו שמירת הכלי מגנבים בביתו משא"כ שכיר יום דמסתמא עושה המלאכה בבית הבעלים ואין השמירה עליו עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך לא ידעתי מנ"ל הא וגם למסקנת הש"ס פרק האומנין דף פ' ע"ב משמע דאין חילוק ומ"ש הטור בקבלנות הוא ל"ד א"נ משום סיפא נקט ליה דאומן קונה בשבח כלי

וכמ"ש הב"ח רק שנראה מדבריו דדוקא בשכיר יום שנותנין לו המלאכה לביתו ולפע"ד אפילו עושה המלאכה בבית בעה"ב הוי שומר שכר מטעם שזהו שכרו שמשתכר כו' אע"ג דבתוספות שם כתבו דהאומן עושה בביתו כו' היינו למ"ד שוכר כש"ח אבל למאי דקי"ל שוכר כש"ש משמע להדיא מדבריהם שם דאפילו עושה המלאכה בבית בעה"ב הוי ש"ש מטעם הנ"ל עכ"ל:

ב **והבא**. עיין בתוספות פרק הזהב (בבא מציעא דף מ"ט ע"א) ד"ה אלא כו' שהקשו מהכא דהוי ש"ח ותירוצם דחוק ולפע"ד לק"מ דהכא אמר ליה טול את שלך והבא מעות א"כ כיון שעדיין חייב לו מעות הוי שומר חנם משא"כ התם שאינו חייב לו כלום שוב מצאתי בר' ירוחם נתיב ל' ח"א שכתב בשם הרמ"ה כדפירשתי ע"ש ודו"ק. ש"ך:

ג **פטור**. פירוש ואפילו ש"ח לא הוי דהא גילה דעתו שאינו רוצה להיות בשמירתו כלל אבל אם הקדים לומר הבא מעות כו' ואיני שומרו עוד מזה לא איירי כאן אלא גם בזה אמרינן דלא אמר כן אלא אחר שיביא המעות וכן מוכח בנ"י. סמ"ע:

ד **קונה**. כ"כ הטור כאן ובסי' של"ט ועיין בא"ע סימן כ"ח דכת' בשם ר"י והרא"ש דקי"ל אומן קונה בשבח כלי ולפני זה כת' שם דהרמ"ה ס"ל דקי"ל אין אומן קונה כו' גם ביו"ד ס"ס ק"כ כת' הטור דפליגי בזה וכבר נתעוררו ע"ז בעל ש"ג ומור"ש שם בהגהותיו כמ"ש בדרישה בא"ע ע"ש עכ"ל הסמ"ע והש"ך כת' דנ"ל לפסוק דהוי ספיקא דדינא ע"ש שהאריך בזה:

ה **צמרו**. ודוקא שהקדימוהו יורה קודם שנפל בו הצבע אבל לאחר נפילה שהשביח נותן לו דמי צמרו ושבחו כן פירש בש"ס ב"ק ריש דף צ"ט לשון המשנה למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי. ובס' תי"ט ובלח"מ פ"י דשכירות תמהו על שלא פירשו הפוסקים כן דהא ס"ל אין אומן קונה כו' ואין זה קושיא דלשון הפוסקים הוא לשון המשנה. ש"ך:

ו **השבח**. הסמ"ע והש"ך האריכו מאד בדין זה ע"ש בש"ך מה שמסיק העלה לדינא בזה:

ז **אמר**. עיין בש"ך שהביא מ"ש מהרש"ל דבע"כ זה איירי דליכא שבחא כלל ואינו שוה דאם הראשונים דאי בדאיכא שבחא לא שייך לומר אין שומעין ימכור הבגד ויקח המותר לעצמו כו' והוא השיג עליו ע"ש באריכות:

ח **נפולין**. פירוש נשבר ונופל כשאוחזין בו. סמ"ע:

ט **מומחה**. וכששחט ג"פ עופות קטנים כ"כ מהרש"ל וראיתי באלפסות עם הש"ג נדפס בגליון המרדכי בר"פ המוכר פירות וז"ל נ"ל דאם שולח איש איזה דבר לשחוט ונתנבלה בידו אין השוחט חייב בהא ואע"ג דבר"פ המוכר פירות תניא המוליך בהמה לטבח חייב לשלם מפני שהוא שומר שכר היינו דוקא אומן שאינו עושה שאר מלאכה שאומנתו

בכך ונוטל שכר בכך הוי ש"ש אבל אם אינו עושה אלא בשביל טובת הנאה הוי ש"ח ופטור דפושע לא הוי דאי הוי פושע אמאי קאמר התם בבבא בתרא מפני שהוא כשומר שכר ליחייב משום פשיעה אכן מספקא לי אי חשבינן ליה שומר שכר משום הברכות שמברך בשעת שחיטה ואותן הברכות מרויח עכ"ל ונ"ל דאיזה תלמיד טועה כתב זה ואשתמיטתיה ש"ס ערוכה דפרק הגוזל עצים דאוקימנא התם להך ברייתא דהמוכר פירות דהיינו כשנושא שכר אבל בחנם פטור אומן. והדיוט אפילו בחנם חייב דפושע הוא כדאיתא שם ע"ש. ש"ך:

י **הכשרות**. ואע"פ שאין לוקחין כלום מהטריפה מ"מ כיון שאם לא נטרפה היה נוטל נמצא זה שכרו ועוד דהכרכשאות שנותנין לו מהכשרות הן הן שכרו גם על הטריפות כ"כ הטור ומטעם הב' כתב רש"ל דהוי ש"ש גם על התרנגולים. שם:

יא **בעצם**. פירוש ואז טריפה מספק והוא באונס מש"כ אם נפגמה בעור קודם שחיטה פושע הוי דאילו הוה סכינו טוב לא היה נפגם מעור הבהמה. סמ"ע:

יב **מספק**. והא דבסי' רל"ב סי"ב בהג"ה כתב דאפילו טריפה שאנו אוסרין מספק מבטל המקח ואין המוכר יכול לומר אייתי ראיה דטריפה הוה י"ל דשאני התם דלא מקרי הפקעת ממון כ"כ מה שמחזיר המוכר להלוקח מעותיו שקיבל ממנו בעד הבהמה וחוזר ולוקח ממנו בהמתו משא"כ כאן דהטבח ישלם דמי הבהמה מכיסו עכ"ל הסמ"ע ותירוצו דחוק דס"ס מפקינן מיניה ממון אבל באמת מעיקרא לא ק"מ דהתם כיון דאפילו מספק פרשי אינשי אין לך מום גדול מזה וי"ל אילו הייתי יודע שהוא ספק טריפה לא הייתי לוקחו ונמצא המקח בטל והדמים חוזרין וכן מבואר להדיא בדברי הרמב"ן והרשב"א בחדושיו ובהר"ן פרק אלו טריפות גבי מחט שנמצא בעובי בית הכוסות ובהריב"ש סי' תצ"ט ומביאו הב"י ביו"ד סי' קי"ט בקצרה דל"ד לכאן ואשתמיטיה להסמ"ע דברי פוסקים אלו. ש"ך:

יג **שחולק**. והש"ך כתב דדינו של החולק והוא הת"ה אמת ואין חולק עליו דודאי כל היכא דנהגינן לאוסרו אע"ג דאינו אלא מכח חומרא כיון שהוא מפורש בהדיא בהל' שחיטה שביד השוחטים שלומדים מהן הלכות שחיטה השוחטים שבגבולין חייב לשלם דה"ל ליזהר בכה"ג כו' ע"ש שמביא ראיה לדבריו ומסיק דכן פסק מהרש"ל בשהה במיעוט סימנים כיון דאנו נוהגין לאוסרו וה"ה כל מה שמבואר בשחיטות שלנו ה"ל ליזהר עכ"ל:

יד **בקי**. וכתב הש"ך דבתשו' ן' לב ס"ג סי' ל' כתב דכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא בבקי אפילו הוא בשכר מספיקא לא מפקינן ממונא ומהרש"ל פ' הגוזל עצים סי' כ"ד פסק

כהרשב"א דאומן גמור כדנכו ואיסור אפילו בשכר פטור ועיקר ראייתו דאל"כ ה"ל לר"פ לשנויי הכי ולע"ד אין בזה כדאי להכריע דאה"נ דר"פ משני הכי כו' ע"ש:

טו **סתמא**. טעמייהו משום דכל המראה דינר לחבירו מסתמא אינו מראהו אלא כשבא לקבלו מהנותנו לו ואינו יודע אם הוא טוב וע"פ זה קבלו ופטר להנותנו לו. סמ"ע:

טז **עיקר**. כתב הש"ך דמהרש"ל פסק כהרא"ש וסייעתו ולפע"ד נראה עיקר כהרי"ף וסייעתו וכמ"ש הרמ"א וע"ש שהוכיח כן בראיה וכתב עוד בשם ש"ג דה"ה בשואל את חבירו אם פלוני אמוד ובטוח כדי להלות לו וחבירו אומר שהוא אמוד ונמצא אח"כ שאינו כן דפטור לר' אפרים אם לא שא"ל חזי דעלך קסמכינא (ועי' עוד בש"ג פ' ג"פ דף רמ"ד ע"ב) וכ"כ מהרש"ל ומש"ה נ"ל היכא שאדם אחד מכר בהקפה על חוב כדרך הסוחרים ובא ראובן ג"כ להקיף ממנו ובא זה ושאל לסוחר אחר אם ראוי זה להקיפו אם עשיר הוא ואמר ליה זה שהוא עשיר ואח"כ נמצא שהוא עני פטור מה"ט ומ"מ היכא שא"ל חזי דעלך כו' חייב בכולהו ונ"ל דה"ה היכא דמוכחא מלתא דעליה קסמיך וע"ל סי' קכ"ט ס"ב בהג"ה ומ"ש שם עכ"ל וע"ש עוד שהאריך בדין זה:

יז **ליחיד**. פלוגתא זו היא גם באינך בטבח ומקיז דם וסופר כו' דהמחבר מני וחשיב וכן הוא בטור ע"ש. סמ"ע:

יח **יומים**. ר"ל יום שהוא כיומים והיינו מעת לעת דוקא בעינן שיבטלו ודומה לזה דרשו חז"ל בפסוק אך אם יום או יומים יעמוד וגו'. שם:

סימן שז

א **שכר**. ואע"ג דיהיב ליה שכר פעולתו מ"מ בהנאתו שנהנה ממנה נעשה שומר שכר ואי לאו דיהיב ליה שכר היה חייב באונסין כשואל. סמ"ע:

ב **פושע**. ל"ד אלא גרע מפשיעה דגירי דיליה הוא והוי כמזיק בידים דאל"כ הא בקרקעות ובית אפילו פושע פטור כמ"ש בסי' ש"א ולפ"ז הא דקאמר שכר בית כו' ל"ד אלא ה"ה אחר שאינו שוכר אלא דאשמועינן אפילו שכר דמסתמא שכרו לעשות בו מה שירצה חייב והשתא א"ש מ"ש בסמ"ע דל"ד לפורץ גדר בפני בהמת חבירו דפטור מדיני אדם דשם ההיזק בא לו ממילא משא"כ כאן דההיזק נעשה מתבואתו דהוי כידו וגירי דיליה עיין בתשובת רשד"ם סי' רס"ו וסי' שע"א ושע"ב. ש"ך:

ג **והשאילה**. פירוש אם עבר על ציווי חכמים והשאילה לאחר כ"כ הסמ"ע ולחנם דחק אלא מיירי כשנתן לו רשות להשאיל כשירצה והכי איתא בש"ס עיין בירושלמי פ"ק דקידושין מדינים אלו. שם:

ד **הראשונים**. ואפילו יודע המשכיר כו' וכ"פ הנ"י ותלמידי רשב"א והמ"מ ספ"א דשכירות והכי מוכח דעת הרי"ף והרמב"ם שהשמיטו הך דפעמים שהבעלים משלמין כמה פרות לשוכר ומסתמא כי מתה ברשותו יודע שמתה כדרכה וגם הרא"ש לא כתב דנ"מ אלא כשאמר יהא דינך עם השואל כו' ע"ש וכ"כ ר"י בן לב ח"ג וכן עיקר ודלא כתוספות וכ"פ הב"ח. שם:

ה **לשוכר**. והשוכר פטור לשלם למשכיר כיון שמתה כדרכה אם ידוע בעדים או שישבע וה"ה אם השאילה השוכר למשכיר עצמו ומתה כדרכה אצל המשכיר חייב המשכיר לשלם לו ולהעמיד לו אחרת כל ימי השכירות ובין ששאל ממנו כמה פעמים ושכר ממנו כמה פעמים הדין כן כגון שהשכיר לו לק' יום וחזר ושאלה ממנו לצ' יום וחזר והשכירה לו לפ' יום וחזר ושאלה ממנו לע' יום ומתה כדרכה משלם פרה אחת לשוכר ומחויב להעמיד לו אחת לעשות בה כ' יום הכי אמרינן בש"ס דף ל"ה ובפרש"י שם וכתב הרא"ש דנ"מ לרבי יוסי היכא דא"ל יהא דינך עם השואל כו'. שם:

ו **שבת**. דמן ד' דברים שחייבים בחבלת אדם אין חייבין בבהמה כי אם בנזק לבד. סמ"ע:

ז **עיקר**. נראה דפסק כן משום דהטור בעצמו סתם בר"ס ש"מ בנכחש בשר בהמה וסופו לחזור דפטור ממנו השואל וס"ל דחדא באידך תליא וכ"פ המחבר שם בס"ב גם הרמ"א כ"כ אבל לא נראה לע"ד דמאחר שכתב הטור כאן דעת המחייבין לבסוף איך יסתום בר"ס ש"מ דפטור בכה"ג ונ"ל לחלק דשאני התם דאירי בנכחש הבשר מאליו ואע"ג דשם בשואל אירי דחייב אפילו באונסין בהיזק דאתיא מאליו מ"מ בכה"ג דחוזר לבריאותו לא מקרי אלא שבת דפטור בבהמה עכ"ל הסמ"ע וכתב ש"ך דזה אינו נכון דמה בכך ס"ס הכא והכא שבת הוא והכי מוכח בהרא"ש פרק השואל ובמרדכי פרק החובל דכתבו דלדברי הפוטרים צ"ל הא דאמרינן כחש בשר מחמת מלאכה פטור היינו דהכחשה דלא הדרא כו' ואם איתא הלא לדברי המחייבים נמי צ"ל כן וכן מצאתי ברבינו ירוחם להדיא דכי היכי דפליגי בנולד בה מכה פליגי בכחש אלא ודאי יפה כוון הד"מ בזה דדעת הטור בסי' ש"מ להכריע כסברא הראשונה וכן משמע להדיא ברמזים פרק השואל אך מ"ש בד"מ שבמרדכי שם כתב שכן הסכים מהר"מ הוא תמוה דאדרבה דעת מהר"מ שם דחייב וצ"ע לדינא דכבר ידוע שקשה לחלוק על דברי מהר"מ וכן הכריע מהרש"ל הלכה למעשה דחייב וכ"כ בפסקי תוספות פרק השולח סתמא דחייב ע"כ נראה דהוי ספיקא דדינא והמע"ה ובפרט שהתוספות והרא"ש ור"י לא הכריעו. ולא כהרמ"א וע"ש שכתבו דסברא הראשונה נראה עיקר וכתב עוד מהרש"ל מיהו שבת בלא נזק כגון שסגרה בחדר שא"י לעשות מלאכה וכמ"ש המרדכי ריש הגוזל קמא וע"ש עכ"ל:

סימן שח

א **אשה.** שהיא כבידה. ולא עובד כוכבים דמן הסתם אינו מקפיד על ממונו של ישראל. סמ"ע:

ב **עבר.** כיון דבהמה עומדת לרכוב עליה אשה ג"כ אע"ג דשוכר זה א"ל שירכיב עליה איש מ"מ לאו פשיעה מקרי דאם א"ל להרכיב אשה היה ג"כ משכירה אלא שהיה צריך להוסיף לו בשכירתו גם זה יוסיף בשכירות ופטור מאונסין. שם:

ג **חולקין.** כתב בד"מ דהוא תשובת הרא"ש דלקמן סי' ש"ט סעיף ג' וריב"א במרדכי ולפ"ז ק"ק אמאי סתם הרמ"א שם כהמחבר אבל נראה לחלק דשאני התם כיון שהזכיר המשכיר שיחזיר למחר א"כ ה"ל למידק דיודע בבהמתו וכן י"ל דמיירי הריב"א במרדכי שאמר המשכיר אני משכירה לך שירכוב עליה ישראל משא"כ הכא ששכרה איש סתם ואה"נ אילו א"ל המשכיר בפירוש אני משכירה לרכוב עליה איש חייב וחילוק זה הוא בתלמידי רשב"א מביאם ב"י בס"ס זה והסכים עמהם ומביאו בד"מ ובסמ"ע לקמן בסתם. ש"ך:

ד **גדולה.** כתב הטור בשם הרמ"ה דוקא אם שכרה לאשה סתמא אבל לאשה זו א"י לשנות לאשה אחרת וכן למשא זה א"י לשנות למשא אחר אפי' אינו כבד ממנו וי"א שיכול לשנותו אם אינו כבד ממנו וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל וכ"כ נ"י פרק האומנין בשם המפרשים וכ"כ הה"מ בשם רמב"ן ורשב"א גבי יין זה כהי"א ומביאם ב"י בסי' שי"א ס"ד וכ"כ הע"ש והסמ"ע שם סתם וכן עיקר וכל זה כשהשוכר או הבעלים הולכים עמה דאל"כ אפילו מכבד לקל לא ישנה שאין השוכר רשאי להשכיר כ"כ הטור בשם הרמ"ה ונראה דאם הוא אחד מבני ביתו יכול לשנות אפילו אינו הולך עמו דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד ודוק. שם:

ה **כסותו.** כ"כ ג"כ בטור וי"ג כסתו ופרשוהו מלשון כר וכסת וקמ"ל דכסת ששוכב עליה מניח עליה דאי בגדיו פשיטא. סמ"ע:

ו **קב.** הוא ע"פ הברייתי' בש"ס שם דחז"ל שיערו בכל דבר ר"ל בכתף וחמור וגמל וספינה לחייב באונסין בהוספה אחד מל' שלא מדעת הנשכר ומינה יש ללמוד לכל זמן וזמן דאם יוסיף השוכר חלק אחד משלשים כפי המנהג להטעין שחייב באונסין. שם:

ז **מרגיש.** פירוש וה"ל להשליכו כשראה שהוא כבד עליו ומדלא השליכו ידע ומחיל מ"מ חייב השוכר דאמרינן דפועל זה כיון דלא ידע שהטעינו יותר משיעורו אף שהרגיש שכבד עליו סבר מכדי אני רגיל לישא משא כזה מה יום מיומים ודאי חולשא לפי שעה

באה עלי ותעבור ממני מיד ולכן לא השליך המשא מעליו ובתוך כך הוזק מהמשא מש"ה חייב עליה השוכר. שם:

ח **דתנאי.** פירוש כל שפגע בו היזק פתאום תנאי ב"ד הוא שהרשות בידו ליקח כליו של חבירו ולהציל את שלו ונותן לחבירו שכר הכלי. וכל כיוצא בזה וע"ל סי' רס"ד ורס"ה פרטי דינים אלו וק"ק דסתם הרמ"א כאן דמותר ליקחו ובסי' רס"ד ס"ה כתב דיש חולקין וגם בס"ס רע"ד כתב די"ח בדבר והם הרי"ף והרמב"ם הביאם הטור שם וצ"ל דס"ל להרמ"א דגם החולקים ל"פ אלא לאפוקי מדעת הרא"ש וסייעתו דס"ל דבעל היין חייב לשפוך יינו בע"כ אבל אם אין בעל היין כאן לגלות דעתו דלא ניחא ליה בזה אפשר דהחולקים מודים דמותר לבעל הדבש לשפוך יינו של חבירו אדעתא לשלם לו ומה"ט כתב הרמ"א כאן דלא נקרא גזלן כו'. שם:

סימן שט

א **החמור.** עיין בש"ך שהביא בשם המרדכי פרק א"נ דין אחד משכירות בהמה הנוגע לענין חבית ע"ש ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' ש"ד:

ב **המעלה.** והיינו שראינו שמיד בשעה שעלתה הוחמה משא"כ אם לאחר זמן עלייתה ראינו שהוחמה ומתה פטור. סמ"ע:

ג **משונה.** ודוקא שידוע שהוא משונה וכ"כ הרא"ש. שם:

ד **ח' ימים.** ל"ד אלא שהמעשה כך היה ועיין בטור ואם שכר לח' ימים לילך לדרך רחוק וחזר בב' ימים ולא הלך ע"ל סי' של"ה ס"א בהג"ה. שם (ועמ"ש בסי' ש"ח ס"ק ג' ע"ש):

ה **משוי.** שם בתשובה איתא דאפילו לא הניח עליו משא כל שהיה יכול להניח החמור באיזה מקום משומר ולא הניחו ונתקלקל החמור טפי בהליכתו בדרך חייב ובהניח משא עליו חייב אף שלא היה לו מקום משומר להניחו דמ"מ לא היה לו להניח המשא עליו ע"ש. שם:

ו **פטור.** שהרי שינה לטובה שבהר קשה לחרוש טפי מבבקעה שהסלעים מצויים שם. שם:

ז **האומנין.** שהיה להן ליזהר במלאכתן שלא ישבר המחרישה. שם:

ח **שכרן.** פירוש אף אם אין ביד המשכיר להוציא דבר מהשוכר מפני שהוא עני או אלם אין לו לתפוס שכירת האומנין לומר להן למה שמעו לו לחרוש בהר שיאמרו לו אף ששמעו מהשוכר ששכר ממך הפרה לחרוש בבקעה מ"מ מדלא התנית עמנו שלא

לשמוע לו לחרוש בהר אמרנו שדעתך שנעשה בצווי השוכר עלינו ואין אתה מקפיד עמו. שם:

ט **האוחז**. שהוא העמיקו יותר מדאי בארץ. שם:

י **מעלות**. פירוש שמעלה אבנים וטרשים. שם:

סימן שי

א **וחלתה**. עיין בתשובת מבי"ט ח"ב סי' מ':

ב **להשליכה**. פירוש ומש"ה ליכא למיחש דאע"פ שנפלה הבהמה תחת משאה אין קפידא בכך שלא תתקלקל במשא זה אלא הוספת טרחא ושהייה יש בדבר לחזור ולהטעינה משא"כ כששכרה לרכוב עליה שיש לחוש שמא תפול בהיותה על הגשר ותפול למים או לאחד הפתחים או שהמשא שעליה הוא כלי זכוכית והדומה להן שיתקלקלו כשיפלו מע"ג הבהמה מש"ה חייב להעמיד לו בהמה אחרת סמ"ע:

ג **אחרת**. לשון הטור ופירש הראב"ד ודוקא שהקנה לו בקנין דאל"כ במה נתחייב לו כו' וא"א ז"ל כתב דבמשיכת החמור נשתעבדו נכסי המשכיר להעמיד לו חמור עד אותו המקום עכ"ל והרמב"ם והמחבר דמסקי ז"ל ואם לא העמיד יש לשוכר למכור כו' משמע דלא סבירא ליה כחד מינייהו דלדידהו מהני הקנין או המשיכ' שכל נכסי שכיר משועבדין להעמיד בהמ' אחרת ולהרמב"ם משמע דאין משועבד לו כי אם בהמה זו אפילו בהשכיר לו בהמה סתם ופסק בהא כהרא"ש דא"צ קנין משום דהרי"ף והרשב"א ור"י והטור ס"ל כהרא"ש ע"ש ובתשובת ראנ"ח ר"ס ס"ו. שם:

ד **תרעומת**. שהשכיר לו בהמה כחושה כזו שמתה בחצי הדרך. שם:

ה **דאמרינן**. קאי לכל מקום שנזכר בדינים הללו שישלם לו שכר הבאתו עד לכאן היינו דוק' כשיכול למכור סחורתו גם במקום שהביאו לשם במעט ריוח ואע"פ שאם הוליכו למקום מבוקשו היה לו ריוח יותר עכ"פ מקרי זה הנאה וכיון דהמשכיר לא פשע ונאנס במיתת הבהמה צריך זה לשלם שכירתו עד המקום שהביאו לפי ערך וכן מפורש בטור ע"ש שם:

ו **ויום**. לכאור' נראה דצריך ליתן לו שכירות משלם ולא כפועל בטל דניחא ליה לכחוש חמריה ולא לכחוש מריה מיהו הכל לפי המשוי וכמ"ש הטור בר"ס (של"ד) [של"ג] בחמר שהשכיר חמורו דנותן לו כפועל בטל ע"ש וכ"כ הרא"ש בתשובה סוף כלל צ"ב ע"ש. שם:

ז **רגיל**. כללא דהאי דינא דכל ששניהן ה"ל למידע ולהתנות או ששניהן לא ה"ל למידע בשניהן הוא פסידא דהמשכיר דהוא בא להוציא השכירות מיד השוכר ועליו מוטל להתנות דהמע"ה וידו על התחתונה אם לא שהוא דבר שהשוכר ידע והמשכיר לא ידע בזה ודאי על השוכר להתנות ואם לא התנה הפסיד וצריך לשלם וכן הוא בש"ס פרק האומנין בכל עניני פועלים ובעה"ב וכמ"ש הט"ו בסי' של"ד ע"ש וכן כל כיוצא בזה שם:

ח **ומזונות**. פירוש מזונות של יום הג' שנתעכבה הבהמה שבמקום שהוא פסידא דהמשכיר במה שלא התנה צריך הוא ג"כ לשלם להשוכר דמי המזונות של אותו היום וכן כתב הטור עיין שם. שם (עיין בתשובת שבות יעקב ח"א סי' קע"ו):

סימן שיא

א **שהקפדה**. עיין בסמ"ע שהאריך לבאר בזה והשיג על הע"ש. והש"ך כתב דשלא כדת השיג עליו ומיישב דבריו ע"ש באורך:

ב **אומרים**. הוא דעת הרא"ש שהשיג על הרי"ף מהא דאמרינן לקמן ר"ס של"ד דכל אונס שאירע לבה"ב שלא ה"ל לידע יותר מן הפועל פסידא דפועל אבל כבר הרגישו בזה התוספות פרק האומנין דף ע"ט סוף ע"א ותירצו בשם ריב"ן דשאני התם דלא אבד הפועל כלום רק שנתבטל ממלאכתו משא"כ הכא שהמשכיר הפסיד ספינתו וכ"כ בהגמ"ר והגמ"יי בשמו וכ"כ בת"ה הלכך העיקר כהרי"ף והרמב"ם והמחבר וסייעתם דכן משמע פשט הש"ס וכן דעת מהר"מ בתשובה במרדכי שם וכ"כ האגודה וכן נראה דעת הנ"י והר"מ ושאר אחרונים. ש"ך:

ג **להחזירו**. הטעם כיון שהוא מוחזק יכול לומר לבעל היין מזלך גרם כיון שלא תוכל לקיים תנאך להביא יין זה עצמו אין לך עלי כלום ול"ד ליין סתם וספינה זו דצריך בעל הספינה להחזיר השכירות אף שכבר קבלו דשם יכול בעל היין לומר הריני מוכן לקיים תנאי ליתן לך שכירתך כשתעביר ייני והמניעה היא מידך שספינתך זו טבעה ויש לו מקום להקפיד משא"כ כאן דאין שום אחד מהן יכול לקיים תנאו הולכין אחר המוחזק. סמ"ע:

ד **חולקין**. ל"ד להשכיר חמור סתם ומת בחצי הדרך דצריך להעמיד לו אחר ואי לא העמיד אינו משלם לו כלום שאני התם דסחורה זו ששכר חמור לצרכה עדיין הוא בעין והרי הוא כמו זה הביא יינו וזה לא הביא ספינתו ולכאורה נראה דבזה אפי' לא הוליכו עדיין חצי הדרך או הוליכו טפי מחצי דרך עכ"פ חולקין השכר כיון דאינו מועיל חזקתו של חד מנהון ושניהן שוין בקיום התנאי ולא קיימו עוד אחד מהן לכך משווין ביניהן

לחלק השכר ה"נ נאמר לענין אם הוליכו טפי או פחות מחצי הדרך מיהו אינו מוכרע עכ"ל הסמ"ע והש"ך כתב דלפע"ד הוא מוכרע:

ה **ויוציא**. וה"ה איפכא אם בעל הספינה מביא ספינה אחרת ואין בעל היין מביא יין אחר דצריך לשלם לו כל שכירתו וכ"כ הטור. סמ"ע:

ו **כל**. אבל עכ"פ מנכה לו וכמ"ש הט"ו בס"ג שאינו דומה המטפל בהולכת הספינה כו' ע"ש וכ"כ בטור כאן עכ"ל הסמ"ע ול"נ כיון דהמחבר כתב כאן סתם נותן לו שכר כל הדרך משמע דס"ל דהכא אינו מנכה לו כלל וכמ"ש בב"י בשם הה"מ ע"ש מיהו גם התוספות פרק האומנין דף ע"ט ע"ב כתבו בפשיטות כהטור וכ"כ הע"ש וכ"נ עיקר לדינא ממאי דאמרינן בש"ס שם דף ע"ז ע"א ובפוסקים ועוד לקמן ר"ס של"ה ע"ש ודוק. ש"ך:

ז **תרעומת**. הנזכר בס"ס זה מפני שגרם לו לסבול כו' וכ"כ הטור כאן בהדיא ע"ש. סמ"ע:

סימן שיב

א **בית**. שכירות קרקע נקנה בין בכסף בין בשטר בין בחזקה בין בק"ס כדין מכר כמ"ש הט"ו בס"ס קצ"ב ובסי' קצ"ה ובטור ר"ס שט"ו ולאחר שנעשה לו אחד מהקנינים ה"ל כמכר דשכירו' ליומא ממכר הוא מש"ה א"י להוציאו בשום צד עד שיכלה הזמן שהשכיר לו בקנין עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת רשד"ם סי' רפ"ב רפ"ח רצ"ב רצ"ה וש' (מתשובת רשד"ם ס"ס רפ"ז יש ללמוד שאם בתוך זמן הקצוב אמר המשכיר לשוכר שיפנה לו הבית לזמן פלוני והשוכר אמר הן שאינו מועיל בלא קנין ע"ש ומהרי"ט צהלון סי' פ"ט כתב דכשאמר המשכיר להשוכר כך מהני בלא קנין אבל אם אמר שוכר למשכיר כך לא מהני בלא קנין ע"ש ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ק"ג ודמהרי"ט סי' קי"ח. בני חיי):

ב **מקום**. וה"ה אם חלה השוכר או אשתו אחרי גמר השכירות אף דלא נכנס עדיין השוכר אין המשכיר יכול לעכב עליו שלא יכנס כ"כ הרמ"א בתשובה סי' י"ט והאריך ע"ש. ש"ך:

ג **שישלים**. אבל יכול להשכירו לאחר תוך זמנו לכשיגיע הזמן. תשובת מבי"ט ח"ב סי' שמ"ו ע"ש. שם:

ד **ואפילו**. כ"ב הב"י מדיוק שהקשה על דברי הטור ל"ל למכתב ואם הקדים לו השכר כו' הא עדיפא מינה אשמעינן דאפילו בלא הקדים א"י להוציאו עד שיכלה זמנו וניחא ליה בזה דמ"ש בהקדים לו כו' מיירי אפילו לא קצב לו זמן מיהו אי משום הא אין הוכחה כלל די"ל דזה נמי אשכרו לזמן קצוב קאי דומי' דרישא וקאי אמכרו לאחר ואף דכבר אשמעינן דא"י המשכיר וגם הלוקח להוציאו כלל מ"מ צריך השוכר ליתן להלוקח

השכירות ולא להמשכיר והכא אשמעינן דאם כבר הקדים כו' נמצ' דאינו נותן שכירות ללוקח כלל אפ"ה א"י להוציאו עד שיכלה זמנו והן הן דברי הרא"ש ע"פ הירושלמי ע"ש ומש"ה נראה קיצר המחבר כאן ולא כתב בפירוש דאיירי אפילו בלא קצב לו זמן כיון דאינו מוכרע לומר כן עכ"ל הסמ"ע וגם הש"ך הסכים לדבריו ודלא כהב"ח ע"ש שהוכיח כן בראיה (מי שהשכיר בית בי"ב דינרין לשנה לפרוע דינר בכל חודש והוא עני שאין ספוק בידו כדי לפרוע מה שעבר ומה שעתיד לבא נראה דבר פשוט דמצי מסלק ליה שלא השכיר לו אלא ע"מ שישלם לו חדש בחדש. מהרי"ט ח"א סי' קי"ג דף קמ"ג ע"א. בני חיי):

ה **יפה**. כתב הש"ך דהיינו בבית זה אבל בבית סתם משמע לקמן סי"ז בהג"ה ג' דיכול להוציאו לבית כמוהו ועמ"ש הסמ"ע בזה:

ו **סתם**. נראה דהאי סתם ל"ד קאמר דא"כ אחר יום אחד או פחות יכול להוציאו כשיאמר המשכיר שלא היה דעתו ליותר דקרקע בחזקת בעליה עומדת וראיה לזה ממ"ש הרמ"א בהג"ה ר"ס רי"ב דהאומר ידור פלוני בבית זה ולא קצב לו זמן במשמע אפילו שעה אחד ומשמע דה"ה בשכירות יד השוכר על התחתונה אלא ר"ל כמ"ש הה"מ בביאור דברי הרמב"ם הללו כגון שהשכיר לו בכך וכך כל חדש מש"ה צריך להודיע שלשים יום מקודם ע"ש ודוק' בסתם משא"כ כשהוא לזמן ידוע יכול להוציאו אף בו ביום בלא הודעה ש"כ הרמב"ם שם עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך השיג ע"ז וכתב דמסימן די"ב אין ראיה דהתם נתן לו מעצמו אבל בשוכר מחבירו סתם לדיר' מסתמא אינו שוכר בפחות מל' יום ואין לדמות הענינים זה לזה דהא קיי"ל סתם הלואה ל' יום וסתם שאלה מיד כדלקמן ר"ס שמ"א והכי אמרינן בפ"ק דר"ה המשכיר בית לחבירו ואמר לשנה זה כו' ע"ש ובתשובת ר"מ אלשיך סי' י"ז ובתשובת רשד"ם סי' רפ"ו:

ז **שיודיעו**. הטעם כיון דלא הודיעו ל' יום שלמים קודם החג ה"ל כאילו לא הודיעו כלל ומש"ה צריך להודעה חדש' ל' יום קודם זמן יציאתו בתחלת ימות החמה סמ"ע:

ח **מיד**. וה"ה דהשוכר יצא מיד בלי הודע' להמשכיר והטעם דהרי ידעו שיכלה הזמן וה"ל לדבר זה עם זה או עם אחרים באופן שידעו מקום דירתם מסוף הזמן והלאה ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' כ"ח:

ט **וכן**. חידש הרמ"א בזה לומר דאע"פ ששכרו לזמן ודר בו אחר הזמן בסתם אע"פ שנתייקר או הוזל א"י לשנות ליתן בעד מה שדר יותר מהזמן כפי היוקר וכ"כ הריב"ש סי' תע"ה בשם תשובת רשב"א וקאי הרמ"א אדברי המחבר שכת' ואע"פ שעבר זמן כו' ודוק. עיין בתשובת ן' לב ס"ד דף ע"ד. ש"ך:

י **להוסיף**. ואם מת השוכר ורוצים היורשים לחזור ע"ל סי' של"ד. שם:

יא **להוציא**. נראה דהיינו דוק' כשכבר דר בו ל' יום אבל בתוך ל' יום הראשונים לשכירתו כיון דאין שכירות פחות מל' יום ה"ל כהשכירו לזמן דא"י להוציאו תוך זמנו. סמ"ע:

יב **הבית**. בטור כת' עוד ז"ל או שנתן ביתו לבנו וצריך אבי הבן את הבית לדור בו כו'. שם:

יג **שמעון**. ז"ל הטור דכיון דרגילין לשכור הבתים לשנה כבר שכרו כל השוכרים ולא ימצא להשכירו והיה לו להודיעו איני רוצה לדור בביתך כי אם חדש וכיון שלא הודיעו סמך האחר עליו שידור בבית כמנהג העיר ששוכרים הבתים לשנה ונתחייב בשכירות שנה אחת עכ"ל ועיין בתשו' רשד"ם סי' רצ"ו:

יד **לשנה**. והתחלת השנה לענין שכירות הבתים אימת עיין בסמ"ע ובש"ך שהאריכו בזה די באר ועיין בתשו' ר"ד ן' לב ס"ב דף נ"א ובתשו' מהר"י ן' לב ס"ב סי' כ"א ועיין ביו"ד סי' ר"כ ס"ז ובש"ך שם מה שיישב דל"ת משם לכאן בענין נתעברה השנה כו' ועמ"ש הסמ"ע ליישב בזה:

טו **ושנה**. ומיירי דעמד בר"ה ואמר השנה או שנה זו דאז אם לא הזכיר חדש אלא שנה לחוד היה העיבור בכלל ובנ"י פרק השואל כתוב הא דמספקא לן דוקא בב' לשונות הסמוכין זה לזה אבל אם אינן סמוכין זה לזה לכ"ע האחרון עיקר וכדאמרינן גבי שט"ח. סמ"ע:

טז **משכיר**. ז"ל הטור דמספקא לן אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון וקרקע בחזקת כו' אפילו לא בא לשאול השכירות עד סוף החדש שכבר דר בו צריך ליתן השכירות ע"כ. וכת' רש"י הטעם משום דהספק לא נולד עכשיו אלא מתחלת החדש נולד והעמד הקרקע על חזקתו ונמצא שדר בשל חבירו וצריך להעלות לו שכר ע"כ. והיינו דוקא במקרקעי אבל במטלטלי כל היכ' דמספקא לן אי תפוס לשון ראשון כו' מי שתפס לא מפקינן מיניה וע"ל סי' ר' ס"ז באומר כור בל' סאה בסלע עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דבהרא"ש פ"ק דב"מ גבי תקפו כהן כו' ופ"ב דכתובות גבי תרי ותרי כו' משמע להדי' דדוקא משום דאין לשוכר טענת ברי אבל אי טען ברי לי שאמרת לי בפירוש בי"ב דינרים לשנה אף שהשנה תהא מעוברת לא מפקינן מהשוכר ע"ש ואע"ג דנתבאר בסי' שי"ז ס"ג דאף דהמלוה טוען ברי מפקינן מיניה מטעם קרקע בחזקת כו' שאני התם דידוע הפירות שאכל המלוה כמה הן רק שבא לזכות בטענת ברי וכיון שהפירות באים מגוף הקרקע ה"ל כאילו הן עדיין ברשות הלוה ולא מהני טענת ברי דמלוה משא"כ הכא דלא שייך כלל לומר קרקע בחזקת בעליה דנהי דהקרקע היא של המשכיר מ"מ אפשר דמתחלה

לא היה בה פירות רק י"ב דינרין דא"כ השוכר שטוען ברי הוא מוחזק כו' ע"ש במה שמפרש דברי הש"ס בסברא זו:

יז **בעליה**. כת' הש"ך דבהג"א פרק השואל איתא המשכיר בית לחבירו עד אדר או עד סוף אדר זה אומר אדר ראשון וזה אומר אדר שני חולקין ביניהן מא"ז ע"כ ונ"ל שיצא לו כן מהתוספתא פ"א דב"מ אבל לפע"ד לא קי"ל כהך תוספתא דאתיא כרשב"ג ורבי יוסי דס"ל בי"ב דינרין לשנה מדינר לחודש דיחלוקו חודש העיבור אבל למאי דקי"ל כר"נ וכדאיתא להדיא בפרק המקבל דהלכה כר"נ דכולו למשכיר משום דקרקע בחזקת כו' וכ"פ כל הפוסקים א"כ גם בזה אומר עד אדר ראשון כו' כולו למשכיר ונראה דא"ז לטעמיה אזיל כו' ע"ש דמסיק ז"ל לדידן דקי"ל בפלוגת' דרבוותא המע"ה כמ"ש בסי' כ"ה ובס"ס קנ"ט א"כ הכא המשכיר הוא מוחזק והשוכר ה"ל המע"ה ואפילו בא בסוף חדש כולו למשכיר עכ"ל:

יח **סתם**. פירוש והיה לך להודיעני ל' יום קודם בימי הקיץ כמ"ש בס"ה. סמ"ע:

יט **היסת**. ואע"פ שהוא מודה מקצת מכל מקום כיון דחלוקין על הדירה דינו כקרקע דאין נשבעין רק היסת דשכירות קרקע כקרקע לענין אונאה כמ"ש בסי' רכ"ז סנ"ב וכן לענין קניה בר"ס ק"צ בהג"ה וסי' קנ"ה ע"ש וכך לענין שאר דברים וכן מוכח בהה"מ פ"ה מהלכות טוע' דין ה' שמסיים שם בדבריו ז"ל וכן מבואר בפ"ז משכירות לפי ששכירות קרקע הרי הוא לקרקע כו' עכ"ל ולא תמצא בפ"ז שיהא מוכח מיניה כך לענין מודה מקצת רק דברי הרמב"ם אלו שהעתיק המחבר כאן ודוק. ש"ך:

כ **מוקדם**. אין זה כתוב בטור וגם ברמב"ם לא מצאתיו ונראה דל"ד שהוא עדיין בעין בידו קאמר אלא ר"ל אם כבר קיבל שכירות יותר מערך הזמן שדר בו חייב המשכיר לתקנו מדמי אותו שכירות משא"כ אם לא קיבל יותר דהיה יכול המשכיר לחזור בו ולומר צא ושכור לך דירה אחרת. מיהו אין לו טעם כ"כ דלכאורה כיון דשעבד נפשו להשכיר לו בית זה ועדיין שמו עליו מחויב לתקנו. סמ"ע:

כא **קטן**. ובבית זה א"י להוציאו לו אפילו ליפה ממנו כמ"ש בס"א בהג"ה עיין בתשובת רשד"ם סי' רצ"ב ובתשובת ראנ"ח סי' מ"ם ש"ך:

כב **וכצורתו**. אבל א"צ להעמיד לו סמוך לנהר ולמרחץ ולשוק כזה כ"כ נ"י וכת' עוד דאפילו בבית סתם אי כבר נחית והתחיל לדור בבית גדול צריך לחזור וליתן לו בית גדול כאותו בית. סמ"ע:

כג **נשרף**. עיין בסמ"ע שכת' דנראה להגיה בדברי הרמ"א וכצ"ל נשרף הבית דינו כנפל וי"א דצריך ליתן לו כל שכרו מיהו אם נשרף כל העיר כו' ע"ש:

כד **טפחים**. פירוש ואז חסרה מקום תשמיש כלי אחד. סמ"ע:

כה **בבית**. ולא ידור למעלה ובתשמיש אותו כלי לבד שיחסר לו ידור למטה דאין אדם דר לחצאין בב' מקומות וגם דקדק לומר עם בעה"ב ללמדנו דבעה"ב א"צ לצאת מביתו שידור בו השוכר לחוד עד שיתקן לו עלייתו והיא איבעיא בש"ס. שם:

כו **פתח**. פירוש ולא אמרינן שיעלה בכניסתו ע"ג סולם לעלייתו כבראשונה ומשם ירד למטה בבית. שם:

כז **שיתקן**. בטור כת' בשם הרמ"ה דאין המשכיר חייב ליטפל בזה ולהוציא עליו הוצאות אלא יתן להשוכר דירה למטה בביתו ואם צר המקום להשוכר יתקננו לעצמו אבל הטור חולק עליו ע"ש. שם:

כח **אחר**. עיין בתשו' רמ"א סי' ע"ז ובתשו' רשד"ם סי' רע"ח:

כט **בתחתונה**. היינו כשא"ל המשכיר עלייה זו שע"ג בית זה אני משכיר לך. סמ"ע:

ל **דר**. ר"ל מיד שהתחיל לדור למטה אין מוציאין אותו משם. שם:

לא **בעולם**. עיין בתשובת ראנ"ח סי' ל"ח:

סימן שיג

א **החצר**. דסתם זבל של בהמות ההולכים למקום אחר אפקורי מפקרי להו הבעלים וקניא ליה חצירו לבעל החצר שלא מדעתו. סמ"ע:

ב **אחרים**. כן הוא דעת הרמב"ם אבל רש"י לא סבירא ליה הכי וגם לשון הטור לא משמע כן שהרי כת' דין זה אמי ששכר בית בחצר ולא בשוכר גם החצר והמ"מ כת' ג"כ די"ח על הרמב"ם ומה"ט נמי פסק הרא"ש הביאו הטור בסי' ר"ס במציאה כגון צבי שבור שנכנס בחצר שדר בו השוכר עם המשכיר דשניהן זכו בו כ"ש כאן שדר בו השוכר לחוד ויש לתמוה על המחבר שסתם שם ס"ד כדעת הרא"ש וכאן סתם כהרמב"ם עכ"ל הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך בזה וכת' דלענין דינא נראה עיקר כהרמב"ם ע"ש:

ג **וכירה**. בטור מפורש דהיינו שעומדין בחצר ושכורים להשוכר לבשל בהן ואשמעינן דאפילו אם גם אחרים אופין ומבשלין שם כיון ששוכרים לו האפר של השוכר הוי וא"ת מ"ש מזבל של בהמות אחרים שבס"ב וי"ל דשאני אפר מהתנור וכירה שהוא מתערב באפר של השוכר שגם הוא מבשל ואופה שם ומש"ה אין דעת המשכיר עליו. סמ"ע:

סימן שיד

המעזיבה. במיי' מפורש דזה מיירי בהשכיר לו העלייה ע"ש והשתא אתי שפיר דנתנו שיעור הפחיתה ד' טפחים כמ"ש בסי' שי"ב סי' י"ח. סמ"ע:

סימן שטו

א **מתנה.** פירוש וא"צ קנין בפ"ע ע"ז אלא כשמחזיק בגוף השכירות צריך לקיים התנאי וכמ"ש הט"ו בס"ס זה בראובן ששכר נער כו'. סמ"ע:

ב **למכור.** בכלל זה הוא מכירת שיכור וחש"ו לכל מר כדאית ליה כמבואר בט"ו בסי' רל"ה עוד נתבארו שם שאר פרטים מדיני מכירה ע"ש. שם:

ג **פירות.** הכלל דבעל בנכסי אשתו או מי שנתן לאחד הגוף מהיום והפירות לאחר מיתה ושייר הפירות לנפשו וכיוצא באלו כשיבא א' מהם למכור או להשכיר הפירות לאחרים והפירות הן דשלב"ל וא"י להקנותן לאחר אלא כשיאמר לו קנה קרקע זו לפירותיו וכמ"ש הטור והמחבר בסי' ר"ט ובזה קאמר דאין לו רשות להקנות לאחר הקרקע כדי לקנות הפירות בתורת מכירה כי אם בתורת שכירות כי יש חילוק בין דא לדא כמ"ש בסי' רי"ב ס"ו ומה הפרש יש כו' ע"ש וקאמר דהללו אף שיש בידן השדה כאילו קנאו אותו לפירותיו ע"מ א"י להכניס לאחר בזכות זה כי להם האמין בעל הקרקע ולא לאחר ואע"ג דבסי' שאחר זה נתבאר דהשוכר רשאי להשכיר הקרקע לאחר היינו דוקא בשכירות בית כמו שחלקתי בזה בסימן רי"ב ע"ש שם עמ"ש ושם ס"ק י"ג ע"ש):

ד **לשמשו.** עיין בתשובת הש"ך השייכים לס"ב סי' ט':

סימן שטז

א **קצוב.** עיין בתשובת רשד"ם סי' תע"ו ובספר החנוך להרא"ה מצוה נ"ט וע"ל סי' ס"ו ר"ס כ"ג מ"ש בשם תשובת המבי"ט ומ"ש עליו ע"ש. ש"ך:

ב **להשכירו.** שם במרדכי מפורש דאם כבר קיבל המשכיר המעות א"י להחזירו להשוכר אף אם השוכר או' א"כ יעמיד הבית בלי דיורין א"צ לשמוע לו ע"ש אבל אם עדיין לא קיבל המעות מהשוכר והמשכיר משכירן לאחרים מנכה להשוכר מדמי שכירותו מה שמקבל מאחרים אף אם אמר השוכר אני אשלם כולו ולא ידורו בו אחרים והדין נותן שא"צ לשמוע לו מ"מ י"ל אדרבה הרי גילה השוכר דעתו שלא יתן לו כל השכירות אלא אם לא ידורו בו אחרים והני דרו בו ואיך נוציא ממנו ממון. סמ"ע:

ג **למכור.** צ"ע לפי מ"ש הטור והמחבר בסמוך ס"ב בשנים ששכרו בית בשותפות כו' ה"נ בכה"ג ואע"פ שבספינה ש"ס ערוך הוא דיכול להעמיד אחר במקומו ואין לבעל הספינה עליו אלא תרעומת י"ל דשאני התם דדרך הוא בכך שיצא זה כשמכר סחורתו ונכנס לוקח הסחורה במקומו ומתחילת השכירות אסיק הספן אדעתו דפעמים יבא לידי כך ומ"מ יש לו תרעומת עליו מפני שינוי הדעת וצריכין לחלק דייאש השוכר נפשו

מתחלה לקבל גם אחר במקומו כשירצה המשכיר מאחר שכל אדם שליט בביתו לעשות בו מה שירצ' והרי שייר לנפשו כח לדור בו וה"ה אחר במקומו ודו"ק. שם:

ד **דיוכל**. עיין בתשובת מהרש"ל סימן י"ז שחולק ע"ז וכ"פ בס"ס משאת בנימין וע"ש עוד מ"ש בשם מהרש"ל כתב יד ועמ"ש הסמ"ע בזה ע"ש שהאריך. ש"ך:

ה **חולקין**. עיין בסמ"ע שהקשה דברי המחבר אהדדי מכאן לסי' קע"א ס"ט דשם סתם המחבר כדברי הרמב"ם דשנים שקנו שדה או שכרו בשותפות אם אין בו דין חלוקה יכול כל אחד לומר לחבירו או שכור ממני חלקי או השכיר לי חלקך ואם יש בו דין חלוקה חולקין וכתב דיש ליישב דהכא דוקא בבית שתשמישו מרובה ויש בו משום היזק ראיה ואם ידורו יחד צריכין לחלק במחיצה כיון דיש בו דין חלוקה בזה קאמר דאין בידם לחלק הבית במחיצה כיון דאינו שלהם אבל בסי' קע"א לא הזכיר בית אלא שדה או חצר דומיא דשדה שאין בו תשמיש קבוע ואין בהן משום היזק ראיה ובזה סגי בחילוק איזה סימן שעושין להכיר גבול כל אחד וזה יכולין לעשות אף בחצר ושדה שאינו שלהן כו' ע"ש (ועמ"ש בזה בסי' קע"א ס"ק ט"ז ע"ש):

ו **רשאי**. כ' הסמ"ע דמתשובת הרשב"א זה נלמד דאפי' מת הממשכן והניח בנים קטנים דאף דאינו יכול לתובען בקטנותן מ"מ אין מפקיעין זכותו של זה שהשכינו בידו כיון שמשעה שהשכינו היה בידו להשכירו מיד אפילו בתוך הזמן וגם ה"ל כאילו הבטיחו הממשכן בפירוש שכשיכלה הזמן יהא רשות בידו להשכירו אפי' למי שבני ביתו מרובין הרי הוא בידו כאילו קנוי לו לכל זה בחיי הממשכן ואין מפקיעין זכותו עכ"ל:

סימן שיז

א **ראיה**. דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. סמ"ע:

ב **יטעון**. לשון הטור או יטעון עליו לאחר שפרעו כו' וישביענו שבועת היסת ע"כ וכן כוונת המחבר ואין להקשות ממה שכתב בטור לעיל סי' ע"ח דקודם שיפרענו ישביענו שלא פרעו כבר די"ל שאני שכירות דאין דרך העולם לפרוע כלל תוך הזמן דשמא יוציאנו המשכיר מביתו קודם שיכלה הזמן ולא יהיה ביד השוכר לעכבו כיון שכבר סילק לו דמי השכירות ומן הסברא שלא שילם לו להכי אינו נאמן להשביעו תחלה משא"כ בהלואה דהחוב מוטל עליו לפרוע ואף שלא הגיע עדיין ז"פ מ"מ ירא שמא יפזר הממון ולא יהיה בידו לזמנו ממה לפרוע חובו ופורע תוך זמנו עכ"ל הסמ"ע (בקצת תוס' ביאור ע"ש) וכתב הש"ך דסברא זו רחוקה ולא נמצא בשום פוס' ואף שהתוספות ונ"י ריש ב"ב כתבו לחלק בין שכירות להלואה היינו לרבא אבל לא לר"ל דקי"ל כוותיה ואף לרבא היינו לענין אי

נאמן או לא אבל לענין שבועה דקודם או אח"כ אין סברא לחלק בכך ונ"ל דמעיקרא לק"מ דמ"ש הטור בסי' ע"ח נמי ר"ל אחר פרעון שהרי בשם הרא"ש כ"כ והרא"ש כתב להדיא דישבע היסת ואין היסת קודם פרעון וכ"כ בב"ח שם דדעת הרא"ש דישבע לאחר פרעון ועיין מ"ש שם עיין בתשובת מהר"מ פדואה סי' ל"ט עכ"ל:

ג **ביום**. והא דכתב הטור והמחבר בס"ס ע"ח דאינו נאמן כי אם באומר כן בסוף היום היינו כשטוען ביומא דמשלם זמניה פרעתיך בתוך זמני דנאמן במיגו דאי בעי אמר פרעתיך עכשיו דבזה אמרינן דלא אמרינן מיגו רק בטוען כן בסוף היום אבל בתחלת היום ה"ל מיגו דהעזה דהרי הלה עומד בפניו ומכחישו לומר לא פרעתני משא"כ בסוף היום דאין בו העזה כ"כ די"ל פרעתיך אתמול בתחלת הלילה ושכחת בטרדתך כל הלילה והיום וכ"כ התוספו' בב"ק משא"כ זה שטוען פרעתיך היום ועביד אינש דפרע אפי' בתחלת היום נאמן בלא מגו. סמ"ע:

ד **השוכר**. ול"ד למ"ש הט"ז בסי' שי"ב סט"ו בהזכיר לו חדש ושנה דאפילו כבר דר שם צריך ליתן לו השכירות מחודש העיבור הא כתבתי שם הטעם דהספק שהוא בין הלשונות כבר היה מתחלת החדש משא"כ בזה דלא היה הספק עד השתא דהא ודאי היה חייב לו אלא שטוען עתה פרעתיך ואמרו היכא דקאי הממון תיקום כ"כ הסמ"ע והש"ך כתב דבלא"ה ל"ד דהתם אינו טוען ברי משא"כ הכא טוען ברי וכמ"ש הרא"ש להדיא פ"ק דב"מ ופ"ב דכתובות ע"ש:

ה **י"א**. כתב הש"ך דהרב כ"כ בל' י"א משום דאזיל לטעמיה שכת' בד"מ כו' ע"ש שהאריך בזה:

ו **מעולם**. וה"ה תוך הזמן אם יש לו מיגו כגון שהשוכר אומר עדיין לא עבר מזמן השטר רק ג' שנים דנאמן במיגו דלקוח הוא בידי וכ"כ הנ"י פרק המקבל בשם הר"ן בהדי' וכ"כ בעל העיטור ומ"ש הרמ"א לאחר זמן היינו משום דמיירי שהמשכיר בא להוציא מעות מן השוכר והשוכר מחזיר לו קרקע וזה לא שייך רק לאחר הזמן. ש"ך:

ז **וקדם**. משמע שקדם בעדים שאכילתו ידוע דאל"כ אפילו היכא דלא אפשר לברורי אין מוציאין מידו מטעם דאית ליה מיגו דלא אכלתי וכן מיירי בענין דלית ליה מגו דלקוח דאל"כ נאמן במיגו כדלקמן ס"ס זה ואף שהרא' השטר בב"ד מ"מ אי בעי כביש לשטרי' וכ"כ הריב"ש ס"ס של"ו ושמ"ג ע"ש וגם לא שייך לומר דכיון שכתו' בשטר שנין סתמא לסייע ללוה דמשמע ב' כמ"ש בסי' מ"ב סי"ב גבי סלעין דינרין דכבר כתבתי בספרי תקפו כהן בשם הנ"י וחדושי ריטב"א דכיון דהניחו לוה למלוה לאכול פירות של שנה

ג' איתרע ליה סהדותא דשטרא ועוד דבסי' מ"ב נמי אית ליה מיגו נאמן וכמ"ש בסמ"ע שם ועמ"ש. שם:

ח **אוכליהם**. כתב בחדושי הריטב"א פ"ק דב"מ דהיינו דוקא הכא שתפס קצת ברשות דאף כשאכל יותר מב' שנין לא עיכב עליו הלוה א"כ ה"ל כמאן דתפס ברשו' לענין שאין מוציאין ממנו ואפ"ה אם חזר הלוה והוציא ממנו ג"כ אין מוציאין מידו ואפילו תקפו בעדים וכל דאלים גבר אבל היכא דתפס לגמרי שלא ברשות אפילו במלתא דעבידא לגלויי מפקינן מיניה ע"ש וכתב בסמ"ע דאם כתו' בשטר לג' שנין ואין בו זמן דאין מוטל על העדים לאדכורי מתי יתחיל זמן השכירו' בכה"ג ליכא לברורי מיקרי וכ"נ עיקר עכ"ל והב"ח כתב דבהך דינא שכתו' בשטר לי' שנין אפילו ליכא לברורי כגון שמתו העדים ויראה לב"ד שלא יוכל לברר אין מוציאין מידו דהשוכר נאמן אצל שטרו ול"ד לכאן שכת' בו שנין סתמא דמסייע למשכיר שלא השכיר לו אלא לב' שנין עכ"ד ואני אכרייע דדינו שוה לכאן דהיכא דאיכא לברורי אין מוציאין מידו ואם לאו מוציאין מידו והכל תלוי בראיית עיני הדיין ואם אפשר להתברר או לא וכן יראה לכאורה מהרי"ף והרא"ש והנ"י פרק השואל שכתבו על דר"נ ודוקא במלתא דלא עבידא לגלויי כדאיתא לקמן פרק המקבל ע"כ ולאיזה צורך כתבו כן והלא כבר מבואר זה בפרק המקבל אלא ר"ל דה"ה בכל דוכתא דאיכ' לברורי לא מטרחינן בי דינא ודו"ק. שם:

ט **יראה**. לשון הרא"ש והטור אם מתו העדים ויראה לב"ד שלא יוכל השוכר לברר עוד דבריו עכ"ל משמע אע"פ שמתו העדים צריך ג"כ שיראה לבית דין שלא יוכל לברר וכ"כ בהגהת אלפסי פרק המקבל וז"ל כתב ריא"ז אע"פ שמתו העדים אפשר שיתברר הדבר כי שמא העדים או בע"ד גילו הדבר ברבים ועשוי להתגלות. שם:

י **מוציאין**. נראה דהכא מוציאין מידו אפי' אכל ג"ש קודם שתבעו לדין דאין טעם לחלק בכך ועוד דדמי לדלעיל סי' שי"ב סט"ו דאפי' בא בסוף חדש כולו להמשכיר מהטעם שפירש רש"י והרשב"א שם דהספק נולד בתחלת החדש ה"ה הכא ואע"ג דהתם טוען שמא והכא ברי כבר כתבתי שם דברי דהכא כשמא דהתם וכן משמע לכאורה מלשון חדושי הריטב"א שהבאתי (כמ"ש בס"ק ח') והא דנקט הטור והמחבר ברישא קדם ואכול אחר בעל הפירות אומר ג' כו' משום דלישנא דש"ס נקטי ובש"ס המעש' כך היה א"נ לרבותא דרישא נקטי הכא דאפי' קדם ואכל אחר שתבעו לדין לא מפקינן מיניה במלתא דעבידא לגלויי ודו"ק. שם:

יא **לקוחה**. כן הוא מסקנת הטור ג"כ לעיל בשם הרי"ף והרא"ש דאפי' השכינו בשטר וטען שאבדו אין מוציאין מידו מכח האי מיגו ודלא כי"ח בשטר ע"ש וכת' שם בשם רבי'

יונה ז"ל הא דלא חשבינן זה למיגו להוציא לפי שכבר זכה בקרקע לפי טענתו משעה שירד בה והחזיק בה לה' שנים בחזקת דנעל גדר ופרץ עכ"ל הסמ"ע וכת' הב"ח דהטור נמשך כאן לשיטת הרי"ף והרא"ש ודלא כרבי יונה ואני כתבתי בס"ס ק"נ דגם ר"י מודה כאן ע"ש. שם:

יב **ודווקא**. קשה דכאן סתם הדברים ובסי' ק"נ ס"ג הביא י"א דאם אכלה ג"ש אח"כ דנאמן והיה אפשר לומר דמיירי כאן שיש עדים שמשכונה היא אצלו ואינן יודעין לכמה שנים דבכה"ג לכ"ע אינו נאמן וכמ"ש שם אך דין זה הוא מההמ"מ ובב"י סי' ק"נ כת' שהרשב"א חולק על ההמ"מ ולפ"ז לא היה הרשב"א חולק ודו"ק וצ"ע. שם:

סימן שיח

א **מדת סדום**. כלומר זה נהנה וזה אינו חסר דמה לו שיטחן להמשכיר או שיטחן לאחרים הנמצאים ובאים אצלו יקח מהם דמים ויתנם להמשכיר. סמ"ע:

ב **מכור**. עיין בסמ"ע ביאור הדברים ופירושן ומה שיש חילוק בזה לדינא בין שטת הרמב"ם לשטת הרא"ש והטור ע"ש:

סימן שיט

תחלה. עמ"ש הסמ"ע דיש ליישב דברי הרמ"א ולומר דמשמע ליה מדברי המחבר דמיירי שכבר הוציאן ואח"כ מודיע לב"ד וע"ז פליגי הי"א דסבירא להו דצריך להודיע תחלה קודם הוצאתן וע"ש ובתשו' רשד"ם סי' רצ"ו וסיים הב"ח בזה ז"ל ומיהו אם אותו שהכניס פירותיו הלך מיד מן העיר דא"א להודיעו פשיטא דחייב מדינא להודיע לב"ד ולאו ממדת חסידות שהרי אם לא יודיע לב"ד וישליכם לשוק יפסדו והוה ליה מזיק בידים עכ"ל:

סימן שכ

א **להם**. ר"ל דאף אם ילקה השדה ולא תצמיח כראוי צריך ליתן לבעל השדה או הכרם כל דמי קצבתו הן במזומנים הן בפירות כפי מה שיהיה השכירות אם לא שהיה מכת מדינה וע"ד שיתבאר בסי' שכ"א ושכ"ב. סמ"ע:

ב **בשטר**. והיינו דוקא כשפרט בתוך השטר קצבה ידוע ליתן לו וכן מוכח לשון הטור ע"ש אבל אם לא נפרט בתוך השטר אלא שיתן לבעל השדה שליש או רביע מהיוצא מהשדה כפי מה שיהיה שאין לזה דבר קצוב וידוע אין מוציאין ממשועבדין בשטר כזה וכמו שאמרו דאין מוציאין למזון האשה והבנות אלא מנכסים בני חורין מה"ט. שם:

ג **הכתיבה**. בטור מסיים בזה וז"ל ואפי' אם הובירה פירוש דבשנה זו לא יזרע השדה כמנהג עובדי האדמה וכמ"ש הטור והמחבר בסי' קמ"א ולא יהיה לו הנאה מהשדה שנה זו אפ"ה צריך לתת שכר הכתיבה וכן הוא בש"ס. שם:

ד **לסייג**. ר"ל שאין השדה נשמר זולתו. שם:

ה **כלום**. הטעם כיון שהוא צריך ליתן עכ"פ להמחכיר כדי חכירתו אף אם לא יצמח השדה א"כ אין להמחכיר עסק בהשדה כל זמן חכירתו מש"ה א"צ המחכיר ליתן ולעשות שום דבר מכל הנ"ל ולפ"ז כ"ש אם שוכר שדה מחבירו במזומנים שאין על המשכיר לעשות שום דבר מכל אלו. שם:

ו **פירש**. קמ"ל בזה דאפי' אם קבלה בסתם מתחלה אם בשעת הניכוש פירש דבריו והוא שותק אמרינן ג"כ דשתיקתו הוי כהודאה. שם:

סימן שכא

א **מלמד**. הסמ"ע האריך הרבה לסתור דברי הרמ"א בזה והש"ך דחה דבריו ע"ש ובתשובת ראנ"ח סי' ל"ח ובתשו' רש"ך ס"ב סי' צ"ח:

ב **זה**. נראה לי דלא בעינן שלשתן דהיינו עומד בתוכו ואומר זה וגם יזכרהו בשם בית השלחין אלא אפי' עומד חוצה לו ואומר בית השלחין זה אני משכיר לך ג"כ קפידא הוא דאל"כ לא הל"ל אלא שדה זה אני משכיר לך ומדקפיד ואמר ליה שדה זה וגם אמר בית השלחין ש"מ דלדוקא ולקפידא אמר כן ובס"א מיירי דלא א"ל בית השלחין אלא שדה זה אני משכיר לך ובזה דוקא אמרינן אע"ג דבשעת השכירות היה בית השלחין וגם מעיין בתוכו י"ל דלא קפיד ע"ז ואינו מנכה לו והשתא א"ש דסיים הטור והמחבר הכא וז"ל לפיכך אם לא היה עומד בתוכו כו' ולא כת' רבותא דאפי' עומד בתוכו וגם אמר בית השלחין אני משכיר לך דאפ"ה אינו מנכה לו כיון דלא אמר ג"כ זה אלא ודאי באמר ליה זה הוי כעומד בתוכו. ועומד בתוכו הוי כאמר ליה זה דאין מעליותא לעומד בתוכו אלא שיראה לפניו שהוא בית השלחין שיש בו מעיין וה"ה בא"ל זה וראוהו לפניו. סמ"ע:

ג **נשאר**. דמצי למימר ליה עדיין שם בית האילן עליה ועוד שעתה שעומדין מרווחין יגדל בהן פירות יותר ממה שגדלו עליהן כשהיו עומדין תכופין. שם:

סימן שכב

א **לרוב**. בנ"י כת' אע"פ דרוב אותן השדות היו זרועין שעורים וזו חטים תולין המכה מזרע לזרע כו' והביאו בד"מ מיהו צ"ע אם לא נלקה משאר השדות כי אם השעורים

וכל הזרועים חטים לא נלקו וגם שדה ששכר היה חטים דאפשר דמצי המחכיר לו' הרי חטים לא נלקו כלל אע"פ שהן מיעוט ולא כת' הנ"י אלא כשכל השדות של בני העיר היו זרועין שעורים. סמ"ע:

ב **שאירעו**. משמע דאם לקו שאר השדות מעט ושדה שלו הרבה מנכה לו לפי ערך מה שאירע לו ולא לפי מה שאירע לשדות האחרות וה"ה איפכא ודו"ק. שם:

ג **אינו**. דאמרינן מזל השוכר גורם ההפסד ואע"פ שאנו רואין שמדת הדין מתוחה נגד המשכיר דהרי נשתדפו כל שדותיו יכול המשכיר לו' מ"מ השאיר לי הש"י השכירות או החכירות משדה שלי שבידך שעליך ליתן לי כי כן מדתו ית' לרחם במקצת אף בעת הזעם וע"ד שנאמר כי נשארנו מעט מהרבה אבל בנשתדפו כל שדות השוכר וגם שדה זו ששכר אז תלינן במזל רע דהשוכר אע"פ שנשתדפו ג"כ רוב שדות בני העיר ולא מצי השוכר לו' במכת מדינה נלקה גם שדה זו ששכרתי דאילו במזלי היה נשאר לי מעט מהרבה דאף אם לא יתן לו השכירות לא ישאר לנפשו מפירות שנה זו כלום ואילו כדבריו היה משייר לו השי"ת מקצת משדותיו של עצמו ג"כ שהיה לו מה להחזיק בידו. שם:

ד **התנה**. דהמשכיר י"ל אילו לא שנית היה מקויים בי ותגזר אומר ויקם לך ואני לא בקשתי מתחלת השנה שיצלחני הש"ת בשעורים כי אם על חטים בקשתי. שם:

ה **כלל**. דמצי המשכיר לו' אילו זרעת היה מקויים בי לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו. שם:

ו **צמחה**. כת' הסמ"ע דבאכלה חגב מנכה לו אפי' בפעם ראשון אם הוא מכת מדינה וא"צ לחזור ולזרוע אם אינו רוצה החוכר ודלא כרש"י דסבירא ליה דגם באכלה חגב הדין כן כו' ע"ש:

סימן שכג

א **שנקצרו**. לשון הטור בעודם בשדה פירוש שהניחם שם לייבש ומיירי שלא פשע להניחם שם יותר מהשיעור. רש"י. סמ"ע:

ב **טוב**. נראה דהיינו דוקא כשהתנה עמו ליתן יין סתם אבל אם פירש דבריו ליתן לו מיין הנעשה מכרם זה מה לעשות עוד כיון שלא פשע כלום. שם:

סימן שכד

בהפך. עיין דרישה שכתבתי שם ליישב וכי פליגי בסברא הידוע לעובדי אדמה איזה מכחשת יותר. סמ"ע:

סימן שכה

שקמה. ז"ל הטור בין אם ירד לתוכה בסוף שבע משנקצצה בין אם ירד לתוכה בשנה שלישית או רביעית קוצצה כשישלימו לה שבע שהרי יגדלו לכשיצא ממנה עד שיחזירנה לכמות שהיתה כשירד לתוכה עכ"ל:

סימן שכו

א **שומשמין.** לשון הטור והשומשמין מכחישין את הקרקע יותר מחטים וגם דמיהן יקרים יותר מזרע חטים. סמ"ע:

ב **ראויה.** קמ"ל בזה דהמקבל א"י לו' לטובה נתכונתי שלא לכחוש ארעא אלא צריך לשלם לו דאמרי אינשי לכחוש ארעא ולא לכחוש מריה. שם:

סימן שכז

אחד. פירוש דלפעמים נותן המקבל כל הצריך לאותו כרם והשדה ופעמים הנותן וכמ"ש בסי' ש"כ ע"ש וע"ל סי' רט"ו ס"ה שכת' הטור והמחבר שם ג"כ מאלו הקנים לענין אם נמכרו בכלל השדה בסתם. סמ"ע:

סימן שכח

א **דכתב.** כיוצא בזה כת' הטור והמחבר לעיל ס"ס מ"ב והטעם כיון דרגילין לכתוב כן כל המקבל סתם על דעת הנהוג מקבל וה"ל כתנאי ב"ד דצריך לקיימו עכ"פ:

ב **מגיע.** וכתב הב"ח ואינו מנכה לו כחשא דארעא ע"ש:

סימן שכט

שאכל. פירוש אם כבר קיבל אביו כדי כל קבלתו והנותן אינו רוצה להניח השדה ביד בנו לגומרה ומבקש מבנו שיחזיר לו המותר שאכל אביו על עבודתו הדין עם הבן בזה לו' הנח השדה בידי ואגמור עבודתה מאחר שכבר קיבל אביו חלקו משא"כ בבבא תנינא דמיירי דלא קיבל עדיין אביו כלום על חלקו והבן אומר להנותן להניח השדה בידו לגמור עבודתה ויתן לו כל חלק אביו דבזה דהנותן עדיין מוחזק הדין עמו ויכול לו' אין לי עסק עמך וכפי מה שעשה אביך אשלם לך כן כת' הרא"ש ותלמידי רשב"א בפירוש המימרות הללו ומזה תלמוד לפרש מ"ש הט"ו כאן. סמ"ע:

סימן של

א **הכל**. דכל דבר שאינו רגיל להיות אמרינן דמחמת דפשע בהן נעשה כן וכולן נעשו בורות בפשיעתו ולכך מגלגלין עליו את הכל ודומה לזה איתא בטור והמחבר לעיל סי' רי"ח ס"ח ור"ס רכ"ט ע"ש. סמ"ע:

ב **והפסיד**. פירוש שנטען בפעם אחת זה אחר זה ובקצתן השביח ובקצתן הפסיד ובצירוף השבח וההפסד נשאר שבח יתר על ההפסד ומיירי שהיו בורות יותר משיעור הנ"ל או שהפסיד בענין אחר. שם:

ג **ומנכין**. בטור כת' ומסתלק והמחבר העתיק לשון הרמב"ם דגם הוא לא כתבו ומ"מ נראה דל"פ אהדדי שהרי ש"ס ערוך הוא בפרק המקבל דשתל הנוטע נטיעותיו של בעה"ב והפסיד דצריך לשלם ומסלקין אותו וכמ"ש הטור והמחבר בס"ס ש"ו וה"ה בזה והרמב"ם בעצמו כת' לאותו כלל בפ"י משכירות והמחבר סמך אמ"ש בסי' ש"ו. שם:

ד **מיהו**. לא ירדתי לסוף דעת הרב דמשמע דר"ל דאע"פ שהשתלן אינו נוטל רק שתות לא יוכל להסתלק בלא רשות בעל השדה ובב"י שם לא קאמר אלא כשרוצה ליטול החצי או רביעית ולומר אכניס אריס אחר במקומי אבל כשאינו רוצה ליטול רק השתות משמע בנ"י שם להדיא וברמב"ן בספר המלחמות דיכול להסתלק בלא רשות בעל השדה וכן משמע בש"ס ופוסקים וצ"ע. ש"ך:

ה **שהזקינו**. הטעם דכל אילן עומד להיות זקן ודבר שדרכו בכך מתחלה ירד לתוכו אדעתא דהכי לחלוק בעצי הגפנים כשיזקינו כמו שחולק בכל שנה בזמורות ובענבי הגפן שקוצצין אבל שטיפת האילן הוא דבר שאינו שכיח מש"ה אינו נוטל בו אלא השתות שהרי יצטרך בעל השדה לשכור אריס ויתן לו שליש השבח וישאר לבעל השדה חצי השבח. סמ"ע:

ו **שטפן נהר**. פירוש בין ששטפן ועקרן לגמרי בין ששטף הקרקע מעל גבי שרשים ומכחש האילן עד אשר יתקננו להיות משובח בקרקע כבתחלה. שם:

סימן שלא

א **הוסיף**. שיוכלו לומר הא דאוסיפת לן כדי לעשות עבידתא שפירתא וכן עשינו. ש"ס וכ"כ הטור והמחבר בסי' של"ב ס"ה. סמ"ע:

ב **מנהג**. עיין בס' באר שבע דף נ"ו:

ג **קטן**. בטור לא כת' תיבת קטן גם בהג"א ר"פ הפועלים דהביא לשון הירושלמי זה לא כת' שם תיבת קטן ונראה דהרמ"א כתבו משום דבא"ח סי' רנ"ו כ"כ הטור והוא מש"ס

פרק ב"מ וז"ל שם ו' תקיעות היו תוקעין בע"ש כו' התחיל לתקוע תקיעה שלישית סילק המסלק כו' שהה כדי לצלות דג קטן עכ"ל ואין ראיה מהתם דשם קאי אבע"ב שהיו כל ע"ש בעיר ואפו ובשלו והכינו כל צרכן קודם לכן משא"כ בפועלים שהיו בשדה ונכנסו סמוך לשבת לביתם ולא עשו עדיין צרכן לשבת דבעי טפי מצליית דג קטן והא ראיה דשם לא נזכר שיעור למלאות חבית מים וגם שם כת' שהדליקו נרותיהן קודם צליית דג קטן וכאן כתב שהדליקו אח"ז וע"כ צ"ל שצרכים אלו דצליית דג ומילוי מים והדלקת נרות עשו קודם לכן זמן מעט לפני שאר בני אדם עכ"ל הסמ"ע ועמ"ש הב"ח בזה:

ד **השכיח**. וכ"כ הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות:

ה **כמנהג**. ואפילו היה המנהג בעיר ליתן להם מזונות והוא שכר פועלים ופסק להן מזונות לא אמרי' מדנחית לפסוק להן ולא היה צריך לפסוק מאחר שכן המנהג ש"מ שדעתו היה לטפויי להן על המזונות שנהגו ובש"ס איכא פלוגתא בין התנאים בזה ופסקו רוב הפוסקים דא"צ להוסיף. סמ"ע:

ו **כגון**. ע"ל סי' ק"ג ס"ב ובמ"ש הסמ"ע ובאר הגולה שם:

סימן שלב

א **וי"א**. באמת כל הפוסקים וגם הרמב"ם מודים לזה דאם כל הפועלים אינן נשכרין רק בד' צריך הבע"ה ליתן להשליח ד' וכמ"ש בר"ס של"ו וגם הרמ"א שכת' בלשון וי"א אין כונתו לפלוגתא אלא לפי דמשמע מדברי הב"י דהרמב"ם לא ס"ל כן כתב בל' וי"א אבל באמת דעת הרמ"א דכ"ע מודים בזה וכמ"ש בד"מ וכן הסכימו הסמ"ע והב"ח ועיקר ועיין בתשובת מהר"מ מינץ ס"ס כ"ח. ש"ך:

ב **שההנהו**. וכת' הרמ"ה אבל יותר מד' אינו נוטל מבעה"ב ואפילו שהמלאכה שוה יותר שלא יהא עושה סחורה בפרתו של זה עכ"ל הטור ור"ל דלעולם אין השליח נוטל יותר ממה שקצב לפועליו אף שההנהו יותר ממה שקצב להם אבל פשיטא דאין חילוק בין הוסיף להם השליח רביעית או יותר ודלא כב"י גם הע"ש פירש בדוחק והדבר פשוט כמ"ש וכן פירשו הסמ"ע והב"ח. שם:

ג **בע"ח**. ואם שכרן סתם ואין הפועלים יודעים שאין המלאכה שלו דינו כאמר שכרכם עלי כדלקמן סי' של"ט ס"ז ועמ"ש. שם:

ד **ג'**. דדעתא דאינש אתרעא זילא ועלייהו רמיא לגלויי לבעה"ב דלא מתגרי אלא בד' דאיתא בש"ס שאפילו אם הפועל הוא בעה"ב אינו נוטל אלא ג' ובטור משמע דאפי' אם יש פועלים שאינן נשכרין רק בד' אינו נוטל אלא ג' אף שהוא בעה"ב ומשמע בש"ס

דפועל בעה"ב יש תרעומת על השליח אפי' כל הפועלים נשכרים בג' משום דא"ל אי לאו דאמרת לי בד' הוה זילא ביה מלתא לאתגורי עיין בתשובות רשד"ם סי' של"ה ושע"ב. שם:

ה **תרעומת**. כיון שיש מי שנשכרין בד' היו יכולין לטרוח ולמצוא מי ששכרן בד' כן הוא בש"ס ופוסקים. ולפ"ז משמע דאם כל הפועלים נשכרין בג' אפי' תרעומת אין להם עליו. שם:

ו **ניכרת**. כגון ששכרן לחפור חפירה ונתמלאה מים וא"א לידע מלאכת החפירה מחמת המים. ש"ס וכן כל כיוצא בזה. שם:

ז **ארבעה**. משמע אפי' כל הפועלין נשכרין בג' כיון ששוה מלאכתן ד' נותן ד' וכן משמע בטור להדי' וכן מוכח בש"ס אבל בהרא"ש משמע דהיינו דוקא כשיש נשכרים בד' וכן פי' ר"י נכ"ט ח"א להדי' ונלע"ד דלא באו אלא לומר שיש נשכרין בד' לעשות מלאכה יפה זו שעשו עכשיו לאפוקי אם אין מי שנשכר בד' אפי' מלאכה יפה זו פשיטא דאין נוטלין ד' ובש"ס ובטור מירי אפי' כולן בג' לעשות המלאכה הפשוטה ולפ"ז לא פליגי הטור והרא"ש ור"י לדינא ודברי שניהם לענין הדין אמת ואפשר שלזה נתכוין הב"י בבד"ה שכתב דאפשר לדחוק וליישב דברי הרא"ש ודו"ק. שם:

ח **תרעומת**. משום אל תמנע טוב מבעליו דכיון שבעה"ב אמר לו לשכור בד' לא ה"ל למנוע אותה טובה מהם. שם:

ט **יתר**. עיין מה שפי' הסמ"ע בזה וכתב דההכרח להגיה בדברי הטור וכ"כ הש"ך והשיג על הב"ח שלא פי' כן ע"ש:

י **שמין**. כתב בת"ה סי' שכ"ג ראובן ששכר לשמעון לילך בשליחותו בעשרה דינרין וקודם שהלך אמר שמעון לאחרים שרוצה ג"כ הוצאת הדרך זולת העשרה דינרין ולא היה ראובן בביתו שהיה אפשר להודיעו וראובן לא רצה ליתן לו אח"כ כי אמר אף דשאר פועלים נשכרין בד' נתן לו עשרה דינרין כדי לכלול בו ההוצאה ג"כ ופסק דהדין עם ראובן דהדמים מודיעין לענין שכירות פועל אע"ג דלא אמרינן כן לענין בתים וע"ל סי' רי"ד וסי' ר"כ. הגה"ה. סמ"ע:

יא **וקבלו**. הוא בעיא דלא איפשטא ופסקו הפוסקים לקולא וכ"כ הסמ"ג עשין פ"ט דף קע"ג ע"ב וז"ל ולא איפשטא הלכך המוחזק בממון עיקר עכ"ל ולפ"ז אם תפסו הפועלים ד' לא מפקינן מינייהו למאי דס"ל להרמב"ם וסמ"ג וסייעתם דתפיסה מהני בעלמא בבעיא דלא איפשטא ואפי' אין מלאכתן שוה ארבעה מהני תפיסתן לפי מ"ש הרי"ף והרא"ש ונ"י דמיבעיא לש"ס נמי אפי' באין מלאכתן שוה ד' מאחר שאמר בע"ה

ד' ואמרו כמו שאמר בע"ה ואפשר דאפי' כולן נשכרין רק בג' מבעיא להש"ס מה"ט וכן משמע מלשון הרי"ף והרא"ש והנ"י שכתבו וז"ל ואע"ג דלא עבדי מאי דשוי ד' שקלי ד' דהא בע"ה סבר וקביל ויהיב להו ד' ולא איפשטא כו' עכ"ל ודוק. ש"ך:

יב **לחבריהם**. דמה שחזרו ואמרו כמו שעשו חבירינו לא היה דעתן שמאמינין לו שלא נתן להם אלא ד' וסברו וקבלו אלא דעתן היה אעילוי שאם נתן להם יותר יתן להם ג"כ יותר ואע"ג דיש פועלים שנשכרין בפחות וגם מלאכתן אינו שוה כ"כ ול"ד לדינו של המחבר בא"ל בע"ה בד' ואמרו להם בג' ואמרו כמ"ש בע"ה דאין להם אלא ג' דשאני הכא דהטעה אותן וא"ל שגם לאחרים השכיר בד' משא"כ התם דלא תלה השליח שכירתן בשכירות פועלים אחרים אלא א"ל סתם בג' עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך השיג על הרמ"א בזה וכתב דדין זה צל"ע דהרי מ"מ הבע"ה אמר בפירוש עשו עמי מלאכה בד' א"כ לא נתרצה להם ביותר וע"ש באורך שהוכיח דבריו בראיה מהש"ס ומהירושלמי ע"ש:

יג **ביותר**. פירש הסמ"ע דכל הפועלים נשכרין ביותר רק שאינן נשכרין בשוה כגון שיש נשכר בה' ויש בו' ויש בז' ויש בח' כו' ע"ז מסיק דנותן להן כפחות שבפועלים ור"ל דעכ"פ מה ששכרן בד' בטל הוא הואיל וכולן נשכרין ביותר אלא נותן להם ה' דהוא הפחות לפי מה שנשכרין באמת וגם בהטעו הפועלים לבע"ה הוי ג"כ בדרך זה אבל ר' ירוחם בשם הרשב"א והביאו ב"י בס"ס זה לא כ"כ בסיפא גבי הטעו פועלים לבעה"ב כו' ע"ש ועמ"ש הש"ך בזה דצ"ל דל"פ אהדדי ע"ש באורך:

יד **חפץ**. דוקא בחפץ דינא הכי ולא בשט"ח וכמ"ש בפסקי מהרא"י סי' ר"ל ומביאו בד"מ בקצרה עכ"ל הסמ"ע ור"ל בשט"ח אם לא יתן לו השט"ח א"כ לא נתקיים התנאי ולא יתן לו כלום והשוכר שעבד עצמו לתת לו שכרו כן הוא בפסקי מהרא"י שם ולפ"ז אם ירצה יתן לו מה ששוה השט"ח כפי מה שהוא שוה למכור כמו גבי מוחל שט"ח בסי' ס"ו סל"ב נ"ל. ש"ך:

טו **כך**. כלומר סך פלוני לאפוקי חזר בו בסתם. שם:

טז **לחזור**. כגון שחזרו בהן הפועלים תחלה ובטלה שכירותן אלא שמנכה להם כמ"ש בסי' של"ג ס"ד ואח"כ נמלכו ורוצים לגמור המלאכה וחזר בו בע"ה ואמר בפי' איני נותן לכם אלא סך פ' ופייסוהו מצי למימר אדעתא דתנאי זה עבידתון כן הוא בנ"י שם ע"ש ועמ"ש בסי' של"ג ס"א וס"ה. שם:

יז **פחות**. בש"ס מפרש טעמא דיאמרו הפועלים מתחלה לא נתרצינו בפחות אלא מפני שראינו שאינך יודע דרך שכירות הפועלים ולדעתך גם שאר הפועלים לקחו כן ואנו

היינו דחוקים למעות ונתפייסנו בפחות מהראוי לנו משא"כ עתה שאתה רואה שכל הפועלים נשכרין בכך וכן הטעם בסיפא דבעל הבית אומר עד"ז לפועלים. סמ"ע:

סימן שלג

א **תרעומת.** לשון הטור איזה מהן שבא לחזור הרשות בידו. דבע"ה י"ל לפועל השכר עצמך במקום אחר והפועל יאמר לבע"ה צא ושכור לך פועל אחר אלא שיש על החוזר תרעומת בשביל הטורח ע"כ ומשמע דלית ביה אפילו משום מחוסרי אמנה דס"ל דלא אמרו כן אלא כשחוזר בדבר שאין בו תועלת וכמ"ש הרמ"א בהג"ה ס"ס ר"ד דכשנשתנה השער לית ביה משום מחוסרי אמנה וה"נ כשחוזר בע"ה משום שא"צ להם או שנמצאו פועלים יותר בזול ולפ"ז החולקים שם חולקין גם כאן ומ"ש אין להם אלא תרעומת ר"ל לאפוקי תביעת ממון באופן שיתבאר בסעיף שאח"ז אבל ממחוסרי אמנה ג"כ נינהו כ"כ הסמ"ע וכת' הש"ך דמשמע דגם משום שינוי דעת ליכא ואע"ג דבס"ס שי"א גבי ספינה כת' הט"ו דיש בו משום שינוי דעת דאיש אחר שאני התם כיון שפרקה בחצי הדרך וכבר הורגל עמו משא"כ הכא שחוזר מיד ולפ"ז היכא דאין כאן טרחא כגון שמוצאין בע"ה אחר להשכיר עצמן אין להם עליו אפי' תרעומת וכ"כ הנ"י בשם הרמב"ן בפ' האומנין גבי דזל עבידתא ואומר בע"ה כו'. ע"ש שהאריך בזה:

ב **משך.** ואפי' החזירן לפועל אחר המשיכה מ"מ מחשב המשיכה לקנין דא"י לחזור זה בזה אם לא הפועל דחז"ל נתנו לו רשות לחזור אפי' באמצע המלאכה משום כי לי בני ישראל וגו' ומה שסיים הרמ"א מיהו יכול לעכב כו' ר"ל כשעדיין כלי אומנותו דפועל ביד בע"ה עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דכן עיקר כהי"א והרבה פוסקים ס"ל הכי:

ג **קבלן.** כת' בהג"א פ' האומנין דבדברי ר"ת משמע דלגמרי א"י לחזור בו משום ממון ואומר שעשה בו מעשה שמא אע"פ שהתחיל במלאכה לא חשיב קנין אלא במשיכה או בק"ס עכ"ל ר"ל דאע"ג דאם התחיל במלאכה יכול לחזור בו ויהא ידו על התחתונה כמ"ש בס"ד הכא לא מהני בכך דהתם לא חשיב קנין אבל הכא כיון שמשך הכלי או הקנה בק"ס לא מהני שום ממון וצריך לעשות המלאכה אם ירצה בע"ה וכן משמע להדיא בדברי ר"ב בספר החכמה שהביא המרדכי פ' האומנין גבי שבאת חבילתו לידו דבמשיכת כלי האומנות אין הפועל יכול לחזור בו אפי' רוצה להיות ידו על התחתונה ע"ש. ש"ך:

ד **מיהו**. והש"ך כת' דדין זה צל"ע כו' ע"ש דסיים דבריו וכת' ז"ל ואע"פ שאינני כדאי לחלוק על דברי הרב מ"מ נלפע"ד שירא שמים יחמיר בדבר ויחזיר להפועל את שלו עכ"ל:

ה **שכרן**. כיון דבע"ה פושע וההליכה היא כהתחלת מלאכה מ"ה אין בע"ה יכול לחזור בו ואם חוזר צריך לשלם להם כפועל בטל ואף שאין להפועל פסידא דממון מכח חזרה זו דאף שלא היה שוכרן לא היה להם אצל מי להשתכר כו' וכ"כ בטור בהדיא בשם הרא"ש ולא כע"ש שכת' דחייב משום דגרם להם היזק דאם לא היה שוכרן היו נשכרין אצל אחרים וחייב מדינא דגרמי ע"כ וז"א. וגם דבריו סותרין זא"ז שבסעיף שאח"כ כת' בהדיא שבהלכו חייב להם הבע"ה גם בכה"ג ע"ש ודוק עכ"ל הסמ"ע ודבריו נכונים לדינא אך אין כאן השגה על הע"ש שהרי התוס' והרא"ש וטור ושאר פוסקים כתבו דהלכו אורחא דמלתא נקט דכשלא הלכו מסתמא מוצאין להשתכר ומשהלכו אין מוצאין כו' א"כ גם הע"ש כאן נקט כן. עיין בתשובות מהר"מ מינץ סי' כ"ח. ש"ך:

ו **האבוד**. פי' וחייב מדינא דגרמי. סמ"ע:

ז **הפחת**. משמע דאם מוצאין להשתכר א"צ הבע"ה לשלם להם כפועל בטל אלא הפחת לבד וכן משמע בטור שכת' ואם אמר לו לך והשכר כו' ואשלים על שכרך השיעור שפסקתי עמך צריך לעשותו ע"כ משמע דר"ל דהפועל א"י לו' אשב בטל ותשלם לי כפועל בטל אלא הברירה ביד בע"ה והב"ח ס"ב כת' שהברירה ביד הפועלים שאם לא ירצו להשכיר עצמן מחויב בע"ה לשלם להם כפועל בטל ואם אינם רוצים להפסיד דבר ישכירו עצמן והוא ישלים להם כו' ולפענ"ד כמ"ש. ש"ך:

ח **עצמם**. שאז נתקיים ביניהם השכירות ששכירות פועלים נגמר בהתחלת המעשה. הלך שם שליח אין להם אלא תרעומת עכ"ל הה"מ. שם:

ט **נותן**. וה"ה אם שאר פועלים נשכרין בג' והוא שכרן בד' כיון שהלכו ה"ל כאילו התחילו וא"י לחזור בו וצריך ליתן להם כפועל בטל לפי התנאי הגדול שפסק עמהן או ישכירו עצמן כשאר פועלים והוא ישלים להם כתנאי שפסק עמהם כ"כ הרא"ש והטור ור"י. שם:

י **חולקין**. ולפע"ד אפשר דאין מי שחולק דז"ל התלמידי רשב"א אם אינו מוצא להשתכר אלא במלאכה כבדה מזו אם רצה לא יתעסק ונותן שכרו כפועל בטל עכ"ל וי"ל דאין מוסיפין שכר על המלאכה כבידה וליכא למימר דמ"מ יעשה אותה ונחזי אנן ע"פ השומא מה שראוי להוסיף וכך יתן לו די"ל דמיירי שע"פ השומא היה מגיע לו יותר ממה שמגיע לו עתה כפועל בטל ולכך אינו רוצה בע"ה להוסיף לו הלכך אם ירצה הפועל יתעסק

במלאכה הכבידה כפי מה שנותנין ובע"ה פטור ממנו ואם ירצה לא יתעסק כלל ונותן לו שכרו כפועל בטל. שם:

יא **חוזר**. עיין בש"ך במה שהשיג על מ"ש הריטב"א בשם רבותיו ע"ש:

יב **לשלם**. ל' מהרי"ק ואין המעות בידו לשלם ואפשר לומר דדוקא נקט שאין המעות מזומן בידו לשלם אבל מ"מ יש לו לשלם דאם אין לו לשלם כלל א"י לחזור בו דהוי כדבר האבוד לקמן ס"ה אבל מדברי המחבר נראה דאפי' אין לו לשלם כלל יכול לחזור ול"ד לדבר האבוד ששוכר עליו או מטעו ומ"מ א"י לכופו להשתעבד בו בשביל כך א"נ אע"ג דאין לו לשלם לא מיקרי בשביל זה דבר האבוד ואע"ג דלא אמרי' שמא יתעשר כמ"ש בסי' ל"ז ס"י היינו לענין עדות אבל מ"מ לא מקרי הכא דבר האבוד בשביל כך כיון דאפשר שיהא לו. ש"ך:

יג **אסור**. נ"ל דהיינו דוקא כשיש לו פרנס' וכסות דבכה"ג אסור למכור עצמו לע"ע וכדאיתא בת"כ וברמב"ם וסמ"ג ריש הלכות עבדים אבל אם הוא עני ביותר שאין לו אפי' כסות דכתבו הרמב"ם וסמ"ג שם דמותר למכור את עצמו ופשיטא דבכה"ג מותר אפי' לשנים הרבה וכדאיתא בש"ס קדושין דף י"ד ע"ב ובהרמב"ם וסמ"ג וא"כ פשיטא דמותר להשכיר עצמו ג"כ בקבע ליותר מג"ש דלא גרע ממוכר עצמו כן נלפע"ד. שם:

יד **שלשה**. כן הוא בד"מ ר"ס של"א. ובספר באר שבע דף קי"ב ע"ב ובספר א"א דף ק"ז ע"ד כתבו דט"ס הוא וצ"ל יותר מג' שנים שכן הוא בהגמ"ר ודבריהם נכונים שכן מבואר שם להדיא כו' ע"ש וכן הוא באבן עזרא פ' ראה ע"ש. והע"ש והסמ"ע לא הרגישו בזה וכתבו הטעם דג"ש אסור דשם שכיר עליו ואדרבה בהגמ"ר שם מבואר דכימי שכיר מותר אלא דטפי מג"ש אסור דנפקא ליה מתורת שכיר. עוד כת' בספר באר שבע שם דמדברי התוס' פ"ק דב"מ דף ל' משמע שמותר אפי' יותר מג' שנים שכתבו וז"ל כי לי בני ישראל עבדים נ"ל דמ"מ מותר להשכיר עצמו דדוקא ע"ע שא"י לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחרור עובר משום עבדי הם עכ"ל וגם במרדכי פרק האומנין כת' כדברי התוס' עכ"ל הש"ך:

טו **כיצד**. עיין בסמ"ע שהביא דברי הטור מה שביאר והוסיף בפרטי דינים אלו ע"ש באורך:

טז **הוקרה**. כגון ששכרו בח' דינרין ליום ועשה עמו חצי היום ואפי' נתייקרה שצריך ליתן לאחר מחצי יום הנשאר ו' דינרין אפ"ה צריך ליתן לראשון ד' דינרין מחצי יום שעשה ולא אמרי' דלא יתן לו אלא ב' דינרין כדי שתגמור לו מלאכת היום בח' דינרין כפי מה שהתנה עכ"ל הטור וכת' עוד דאם שכרו בח' דינרין והוזלה שיכול לגמור חצי

היום הנשאר בב' דינרין צריך ליתן לו ששה דינרין ואינו מעכב בידו אלא ב' דינרין ולא מצאתי כן בשום פוסק יותר וגם באמת לא נהירא לפע"ד דלמה יתן לו יותר ממה ששכר עמו דהיינו ד' דינרין לחצי יום ולא ידעתי מנ"ל להטור הא והב"י כת' ע"ז דפשוט הוא דמהוקר נלמד להוזל ולפע"ד ל"ד דכשהוקר נותן לו חצי השכירות כפי מה ששכר עמו ודמי כאילו שכרו לחצי יום בד' דינרין משא"כ הכא וכן מוכח להדיא כדברי בתוס' פ' האומנין דף ע"ז סוף ע"א ד"ה יד הפועל כו' ע"ש וברש"י ותוס' פ"ק דב"מ דף י' ע"א ד"ה יכול לחזור כו' ודו"ק שוב מצאתי בטור כתוב על קלף ישן נושן דליתא שם להאי דינא. ש"ך:

יז **חביות.** אע"ג דימי הבציר קצבתן ידוע ואינו משועבד רק זמן הזה מ"מ הואיל ואינו קוצב לו שכר לפי הימים או לפי השבועות או החדשים דאיקלעי המלאכה חשוב קבלנות כמו קמה לקצור בימי הקציר נמי ידועים הם עכ"ל ת"ה. שם:

יח **האבוד.** ובת"ה מסיים בזה ומ"מ דבר זה צ"ע ולא ידענא למה כתב הב"י והרב בד"מ בשם ת"ה בפשיטות דהוי דבר האבוד גם בתשובת מהרשד"ם סי' קי"ט כתב כיון שהת"ה כתב בסוף צ"ע א"כ הדין עם השכיר דהמע"ה ע"ש ונראה דהכל הוא לפי הענין לפי ראות עיני הדיין. שם:

יט **וקבלן.** והש"ך כת' דלא נראה כלל לחלק בין חזר בע"ה וקבלן כו' ובין הקדים לו שכרו או לא ע"ש שהאריך בזה:

כ **למלמד.** ונראה דגם במלמד אם חזר בע"ה וקבלו בסתם ולא אמר לנכות לו דצריך לשלם כל שכרו דזיל בתר טעמא בעבד דאמרינן מדלא התנה מחל לו ה"ה במלמד כ"כ הסמ"ע:

כא **החוזר.** פי' מלמד נקרא דבר האבוד מטעם שכל עת ורגע שהתינוק הולך ובטל הוא פסידא דלא הדר וסופר המקבל ספר נקרא דבר האבוד מטעם דספר בכת"י ב' סופרים הוא מקולקל ולפ"ז במלמד אם מעמיד לו מיד מלמד אחר יכול לחזור בו וכן אם התינוק הולך בטל בזמן שרגילין התינוקות לילך בטלים ובין כך יכול למצוא מלמד אחר ובשכרו לכתוב ספר נמי אם ידוע דלית קפידא בכת"י ב' סופרים כגון שמתחלה שכר ב' סופרים לכתוב הספר וכה"ג יכול לחזור בו ולזה כת' הרמ"א בסמוך במלמד ששכר עצמו לזמן כו' ללמוד ספר יש לו דין קבלן ונ"מ אם העמיד לו מלמד אחר א"נ נ"מ אם כששכר המלמד לא היה מוצא אחר לשכור דבכה"ג לא מקרי דבר האבוד דאז יש חילוק בין שכר עצמו לזמן דיכול לחזור בו ושמין לו מה שעשה ואם ללמוד עמו ספר יש לו דין קבלן וידו על התחתונה ששמין לו מה שעתיד לעשות וכן הוא בהג"א פרק האומנין וז"ל מלמד

שנשכר כו' מ"מ לא יצטרך התינוק להתבטל בכך רק דבר מועט כגון שידוע שימצא מלמד בקרוב לא הוי דבר האבוד כי אם לפי אותו זמן וכן אם התינוק יכול לקרות בתנ"ך בלא מלמד באותו זמן מועט וגם בלא לימוד פעמים שהוא בריאות לתינוק ויש לו מעט ריוח מהלימוד ואין כופין אותו אלא לרצונו אבל אם דרך האב לדחוק עצמו על שכירות מלמד לבנו אף בזמן מועט הוי דבר האבוד מחמת פסידא דלא הדר ומלמד הוי פועל ולא קבלן ואם שכיר הוא ללמוד כל הספר או חציו ולא קבעו לו זמן ויכול להבטל כשהוא רוצה אז חשוב קבלן ע"כ והיא תשובת ר"י בתשובת מהר"מ דפוס פראג סי' תע"ז. ש"ך:

כב **אחרים**. מיהו בב"י הובא דברי ת"ר בשם הרמב"ן דאפי' לא היה מוצא בע"ה פועלים אחרים שוכר עליהן או מטען ולא ידעתי למה השמיטוהו בעלי הש"ע ואפשר מאחר שהטור והה"מ והנ"י הביאו דברי הרשב"א בסתם אבל לפע"ד צ"ע לדינא לפי שגם בהג"א נראה להדיא כת"ר וז"ל וי"ל דמיירי התם באותו הענין שלא גרמו לו שום הפסד כגון שהפשתן היה שרוי כבר ובשעה שהשכיר אלו לא היו אחרים מצויין ומ"מ כיון שנשכרו לו כבר צריכין לעשות או שוכר עליהן או מטען ע"כ. שם:

כג **מטען**. אפי' אם עדיין לא התחילו במלאכה כיון שהוא דבר האבוד כ"כ הטור והרא"ש ושאר פוסקים ובקבלן אפילו אינו דבר האבוד ולא התחיל במלאכה עדיין מ"מ יכול להטעותו. שם:

כד **שפסק**. כת' הש"ך די"ל דהיינו דוקא כשהפועל יודע שיש כאן אחר ואמר לבע"ה הרי לפניך אחר לשכור דה"ל כאילו מעמיד לו אחר במקומו ולפי זה ניחא דלא סתרו דברי הרא"ש בפסקיו למ"ש בתשובה וניחא נמי דאין הרא"ש חולק על מ"ש הנ"י בשם האחרונים הביאו הרמ"א בסי' של"ב ס"ה דהיכא דא"י לחזור אלא בתרעומת נותן לו כפסיקה ראשונה וה"נ תרעומת מיהא איכא כמ"ש לקמן ס"ז ולא מסתבר לחלק בין בע"ה החוזר לקבלן החוזר אלא שאני הכא כיון דאמר ליה שכור מאלו אבל מדברי הטור והרמ"א שלא כתבו דא"ל שכור מאלו משמע דס"ל דאין חילוק בזה וע"כ כת' הטור בסעיף ד' תשובת הרא"ש הנ"ל דיכול להטעות הקבלן אם אינו מוצא פועל אחר לשכור. וס"ל דהרא"ש בתשו' לא סבירא ליה כמ"ש בפסקיו ואזלי בתר פסקיו וכן כת' הב"י בבד"ה דהטור בסעיף ה' כת' בתשובת הרא"ש על פי דבריו בפסקיו ע"ש. ולפי זה אי נימא דאין הרא"ש חולק על מ"ש הנ"י בשם האחרונים יש לומר דשאני הכא דהטעה אותן והתחיל לומר טלו ב' אבל אם התחילו הם ואמרו שרוצים יותר אין צריך ליתן להם רק כפסיקה ראשונה ועל כן כת' הרמ"א בסי' של"ב דעת היש מחלקין וכאן דברי הרא"ש בסתם ודו"ק עכ"ל:

כה **לחזור**. נלפע"ד דהיינו שיכול לו' איני עושה בחנם אלא בשכר וכה"ג מיירי במהרי"ק להדיא ע"ש אבל פשיטא דאם זה רוצה ליתן לו שכר ואינו רוצה לעשות עוד אפי' בשכר והוא דבר האבוד כגון שהיו מתחלה פועלים אחרים ועתה אין כאן פועלים צריך לשלם לו כל היזקו מדינא דגרמי. ש"ך:

כו **שיוסיף**. פירוש כגון ששכרן בב' סלעים ועדיין לא נתן להם כלום וחוזרין שוכר אחרים בד' סלעים ונוטל מהראשונים ב' סלעים זה ברור דעת הרמב"ם וסמ"ג וכן דעת הרא"ש והטור ור' ירוחם כת' בנכ"ט ח"ג וז"ל עד כדי שכרן י"א עד מה שבע"ה תפוס משכרן (הוא פרש"י) וי"א בכפל משכרן וראשון עיקר עכ"ל ותמיה לי שהכריע נגד דעת הרא"ש רבו ובפרט שהעיקר כהרא"ש והכי מוכח בירושלמי ע"ש. שם:

כז **ידו**. משמע אפילו לא נתנו לו הממון בתורת משכון ולא הקנו לו הממון בקנין וכן משמע מדברי הטור והפוסקים וכ"נ להדיא מדברי התו' פ"ק דקדושין דף ח' ע"ב וכן הוא בפסקי תוס' שם ע"ש וכן משמע במרדכי שם ודלא כמ"ש הסמ"ג בהלכות קדושין וכן עיקר גם משמע דאפי' ממון אחר שאינו כלי אומנתן דינא הכי וכ"מ בטור שכת' ואם היה בידו משלהם כו' וכן משמע מדברי ר' ברוך בס' החכמה שבמרדכי ונלפע"ד שגם דעת רש"י כן מדפי' שבאת חבילתו לידו אם יש בידו משלהן הרבה כדרך האומנין המקבלים עליהן מלאכה מביאין כלי אומנות לבית בע"ה עכ"ל אלמא כונתו דחבילתו ל"ד אלא מפני שדרך האומני' להביא כלי אומנתן נקט חבילתן והיינו דפירש"י אם יש בידו משלהן כו' מיהו מהר"מ במרדכי שם חולק וס"ל דחבילתן דוקא והוא הי"א שכת' הרמ"א ולפע"ד יחיד הוא נגד כל הני רבוותא. שם:

כח **פועל**. כשיעור שדרך בעלי בתים לשכור לעת הצריך למלאכתן שלא תאבד כ"כ הרמב"ן והנ"י וממילא שיעור מ' ונ' ל"ד הוא אלא כפי דרכן של בע"ב ולפי הענין של דבר האבוד להוסיף או לגרוע משיעור מ' ונ' ונראה שגם דעת הרמב"ם והמחבר הוא כן ודלא כמ"ש בב"י וד"מ. סמ"ע:

כט **חייב**. כת' הסמ"ע דמדוקדק מל' הרא"ש דהטיפול מוטל על האומן למכור הכלי רק ההפסד צריך הבע"ה להוסיף לו ע"כ ונראה דהיינו דוקא בשעשה האומן משלו אבל אם עשה משל בע"ה א"כ כיון דס"ל אין אומן קונה בשבח כלי וכמ"ש בסי' ש"ו ס"ב הרי הכלי של בע"ה ואין הטרחא מוטלת על האומן למכרו כן נ"ל. ש"ך:

ל **השכיר**. פי' שהשכיר עצמו בסתם להיות אצלם עוד שנה הלכך אמרינן כיון שלא התנה ודאי על תנאי הראשון השכיר וע"ז שפיר מייתי הריב"ש ראיות שלו אבל אם השכיר עצמו וקצב סך השכירות ולא הזכיר התנאי ודאי אמרינן מדקצבו השכירות ולא

התנאי ה"ל כקציצה חדשה ולא על התנאי שכרוהו וכל הראיות שהביא הריב"ש לא דמיין לזה ודלא כהע"ש שכת' והשכיר עצמו בשנה השנייה בין גרעו או הוסיפו בשכירות כו' ולא ידעתי מנ"ל הא. שם:

לא **שניים**. כת' הסמ"ע דכ"ש עם מנהיגים הראשונים שיודעין מהתנאי הראשון כו' וכן הוא בריב"ש סי' תק"ו וע"ש עוד. שם:

לב **בשתיקה**. והש"ך כת' דדין זה צל"ע דמה שהוציא הרמ"א כן מהריב"ש וממהרי"ק אינו מוכרח ע"ש שהאריך:

לג **ניחא**. לשון תשובת רמב"ן כיון שידע בתנאי האב בקציצתו ונכנס במלאכה מסתמא ניחא ליה במה שעשה האב כיון שלא מיחה כו' ונראה דגם הרמ"א איירי בהכי שידע בתנאי כו' ולפ"ז אב ל"ד אלא ה"ה אחר שהשכירו וידע בקציצתו של האחר וגם נראה שא"צ לידע סך הקציצה רק שידע שהאב או אחר קצץ עמו ונכנס במלאכה א"כ מסתמא ניחא ליה בכל מה שקצץ עמו האב או האחר כן נלפע"ד. ש"ך:

לד **ולעכבו**. בתשו' רשד"ם סי' קי"ט מחלק בין אמירה לכתיבה דכתיבה מהני ונמחל שעבודו ואין דבריו נכונים בעיני גם בש"ס ר"פ הכותב ובפוסקים שם משמע דאין לחלק בכך ע"ש. שם:

לה **בשאר**. ואע"ג דבתשו' מהר"מ ותשובת הרשב"א ובמרדכי משמע דאפילו בשאר פועל לא מהני אם אומר לו לך משום דגופו קנוי לו כמו ע"ע מ"מ נראה דלא קי"ל כן דנהי דפועל יש לו דין ע"ע היינו לקולא שיכול לחזור בו אבל לא שיהא גופו קנוי לו וכן משמע בתו' פ"ק דקדושין דף י"ז ע"א וגם נראה דמהר"מ גופיה לא סמך אהך טעמא אלא עשה אותו סניף ועיקר טעמו משום דא"י למחול שעבוד הנער ודלא כנראה מתשובת רשד"ם הנ"ל וכן עיקר. שם:

לו **שנים**. נ"ל דל"ד בפני ב' אלא דנקט ל' הש"ס פ"ק דקדושין דף ט"ז ע"א וכדכתבו התוס' שם וה"ה אם א"ל כך בינו לבינו ומודה בכך הוי מחילה דלא איברי סהדי אלא לשיקרא שוב מצאתי כן בהריב"ש סי' תע"ו בשם המפרשים ע"ש. שם:

לז **פטור**. ואע"פ שכבר קבל כל השכירות א"צ להחזיר כלום (ועמ"ש בסי' ר"ז ס"ק מ'). שם:

סימן שלד

א **אונס**. עיין בתשובת רמ"א סי' י"ט ובתשובת רשד"ם סי' רצ"ה ותט"ו ובמבי"ט ח"א סימן ר"ה:

ב **חולקין.** וכת' הש"ך דלענין דינא נ"ל כדעה הראשונה דהא עיקר ראיית הי"ח הוא מכח דשכירות ליומא ממכר הוא והתוס' בב"מ דף נ"ו ע"ב ופ"ק דע"ג דף ט"ו ע"א כתבו דלא אמרי' שכירות ליומא כו' אלא באונאה דרבי קרא ולא בשאר דוכתי וכ"כ בת"ה סי' שי"ח ובתשו' מהרש"ל סי' מ"ג ע"ש ועוד נ"ל דאפילו אי אמרינן שכירות ליומא ממכר הוא א"צ היורשים לשלם די"ל דכל יומא ויומא ממכר הוא ועוד דאטו במכירה גופא כשיש אונס בדבר והוא בענין שה"ל להמוכר להתנות מי לא נתבטל המכר וה"נ כיון דטעמא הוא דבע"ה הוי כמו פועל וה"ל להתנות בטל השכירות מיהו אם כבר קבל השכירות א"צ להחזיר מטעם דכיון דנתן לו שכרו נתרצה שיהא שלו אפילו יארע אונס וכמ"ש התוס' בב"מ דף ע"ט ריש ע"ב והפוסקים ובת"ה סי' שכ"ט אלא דנ"מ שצריך להחזיר לו כפועל בטל מה שהבית פנוי לו לעשות בו מה שירצה עכ"ל:

ג **שינוי.** לשון תשובת מהרי"ל שם ואם נפשך לומר שלא יחשב אונס כיון שלא היה בורח מעצמו אם לא שיבריחו אביו נראה דהא ליתא כו' ע"ש ובתשו' מהר"מ פדואה סי' (כ"ו) [פ"ו] משמע דדוקא כשהמיעוט ברחו אבל אם הדבר חזק ב"מ שכולם ברחו הוי מכת מדינה וכמ"ש בהג"א פ' האומנין מא"ז דאם הביטול מחמת גזירת המושל בעיר וא"א למלמדים ללמוד ה"ל מכת מדינה ונותן לו כל שכרו (ע"ל ר"ס שכ"א בהג"ה) ומשמע עוד שם דאף שהרוב ברחו לא הוי מכת מדינה ואין דבריו נ"ל בזה דהא אמרינן בש"ס פרק המקבל דהיכא דאשתדוף רובא דבאגי הוי מכת מדינה והוא מוסכם מכל הפוסקים וכ"כ הטור בר"ס שכ"ב אלא נראה דנקט המושל דהוי מלתא פסיקא משא"כ בחולי שהיו צריכין לראות אם הרוב חולים אבל אה"נ אם ידוע שהרוב חולים או שהרוב ברחו מהעיר הוי מכת מדינה כן נלפע"ד עיין בפסק מהר"מ מטיקטין במרדכי בתחלת נזיקין במי שהשכיר בית לחבירו ונכנס בו ואח"כ נתהוה שינוי אויר ודבר ב"מ והוכרחו לברוח ופסק דצריך השוכר לשלם לו ודבריו צ"ע לדינא וע"ש עיין בתשו' מהר"מ דפוס פראג סי' תל"ד ובתשו' ראנ"ח סי' נ"ג. ש"ך:

ד **הנהר.** הא דלא מפליג הכא בין ידעו הפועלים כו' כמ"ש בס"א עיין מ"ש התוס' פרק האומנין דף ע"ז ע"א ד"ה עביד דפסיק ע"ש:

ה **וראה.** פירוש אפילו לא הראה השדה לפועלים בשעת ששכרן מ"מ כיון דבע"ה ראה שדהו שהיא ראויה לחפור תו לא מיקרי גרם היזק דמה היה לו לעשות משא"כ כשלא ראה שדהו קודם לכן דה"ל לעלות על דעתו שמא אינה ראויה לחפור מחמת ליחות הקרקע ואיך שכר פועלים לחפרה ונראה מדעתו שחשב לשלם להם עכ"פ. סמ"ע:

ו **ידועה**. מפרש"י נראה עוד דצריך לשוכרן לשדה ידוע דאם לא כן יכול הפועל לומר תן לי שדה אחרת שראויה לחפור דמי יימר דאשדה זו שכרתני ובר"ס של"ה כת' הט"ו דגם לבעל הבית יש רשות לשנותו לפועל למלאכה אחרת כזו אם כלה מלאכתו ע"ש. שם:

ז **כשותף**. הטעם מבואר דבפועל צריך בע"ה לתת לו שכירותו אף אם לא יעשה השדה פירות כלל מה"נ משלם לו כפי מלאכתו משא"כ אריס דאם אין השדה עושה פירות אינו נוטל כלום מש"ה כשעושה פירות נוטל כפי מה שהתנה עמו אפילו לא השקה כלל דמזלו גרם ומן השמים נסתייע. שם:

ח **דמלמד**. עמ"ש בשם הסמ"ע. בסי' של"ג ס"ק כ' וגם כאן הדין כן ע"ש וע"ל סי' של"ו ס"א בהג"ה ועיין בתשו' רמ"א סי' נ':

סימן שלה

א **להוסיף**. ע"ל סי' של"ג ס"ב בהג"ה ועמ"ש שם ס"ק י' בשם הש"ך ע"ש ובתשובת ראנ"ח סי' נ"ג:

ב **הראה**. נ"ל דהיינו דוקא כשלא שכרו לאותה מלאכה על יום אחד אלא א"ל סתם עשה עמי במלאכה זו אבל אם שכרו על יום א' אע"ג דהראה לו אותה המלאכה יכול הפועל לו' מדשכרת אותי על יום א' אמרתי ודאי יש לך עוד מלאכה כיוצא בה במקום אחר לעשות בה כשתגמר מלאכה זו שהראיתני. סמ"ע:

ג **אחר**. ז"ל מהר"מ במרדכי דלימוד החכמה אינו כשאר מלאכה לו' לו צא ושכור עצמך למלאכה אחרת כי יש תלמיד מבין וקל בלימודו ויש תלמיד טורח בלימודו עכ"ל ונראה דס"ל דתלמיד זה שהוא חריף כראשון או יותר לא חלקו בזה מאחר שעל הרוב אין דעות התלמידים שוות גם יש כמה ענינים שדעת המלמד נוח בנער א' מחבירו אף שאינו מענין הלימוד משא"כ הי"א ס"ל שהכל תלוי בענין הלימוד דלכך שכרוהו מתחלה ועיין במהרי"ק שורש קי"ב. שם:

ד **דחייב**. ולפע"ד ליכא למ"ד הכי דלא קאמר מהר"מ במרדכי ובהגמ"ר שם ע"ז דלא גרע מיורד לשדה חבירו כו' אלא לו' כמו דהתם משלם לו כיון שנהנה ה"נ הכא כיון דא"ל למוד עם בני וגלי דעתיה דניחא ליה משלם מה שנהנה ואפילו תימא דדעת מהר"מ כמ"ש הרמ"א מ"מ לעד"נ עיקר כהרשב"א דראייתו ברורה מש"ס נדרים דף ל"ז ע"א וכן משמע בהרא"ש והר"ן שם וכן בתוספות שם וכ"כ כל הפוסקים בסתמא דהנודר הנאה מחבירו אע"פ שאסור ללמוד עמו במקום שנוטלין שכר מ"מ מותר ללמוד עם בנו וכמ"ש ביו"ד סי' רכ"א ס"ב עיין שם ודוק. ש"ך:

סימן שלו

א **סתם**. פירוש שא"ל עשה מלאכה בשדה זו והפועל ידע שהוא של חבירו ואע"פ שלא א"ל בפירוש עשה בשדה חבירי כיון שלא א"ל שכרך עלי וגם ידע שהוא של חבירו אין שכרו מוטל על השוכר וכל שלא ידע הפועל שהשדה הוא של חבירו אע"ג דלא א"ל השוכר עשה עמי בשדה שלי מ"מ בכלל השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו הוא כיון שהפועל סבר שהוא שלו וע"ל סי' של"ח ס"ז בהג"ה. סמ"ע:

ב **ושתק**. עיין ברש"ל פרק בתרא דב"ק סי' נ"ט:

ג **חבירו**. כת' הרשב"א בתשו' סי' תרמ"ג ראובן ששכר מלמד לבנו ולבן חבירו ונתרצה חבירו לתת חלקו ואח"כ בחצי הזמן קם חבירו ושכר לאחר חייב לפרוע לראשון ומה שטען חבירו שלא שכרו לשנה אלא ע"מ שיעשה מלאכתו כראוי ושלא ימשוך זמן השכירות רק עד הפסח הרי מודה מקצת וחייב ש"ד וע"ש סי' אלף קצ"ב. הגהת סמ"ע:

ד **הפקר**. דמיד שהגביהו מן הארץ כאילו גבהו רבו ובא לרשותו דמי ואפילו למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו בפועל מודי דידו כיד רבו דמיא וע"ל סי' ר"ע ס"ג. שם:

ה **ברשותו**. ודעת הר"ן ונ"י סוף ב"מ דיכול לחזור בו כל זמן שלא פינה אותם כדלעיל סי' קס"ו בכותל גינה וכתבו דלפ"ז במשכון לא קנה וצ"ע שהמחבר גופיה בסי' ע"ב סכ"ו כן במשכון וכ"כ הרמ"א בסי' ע"ג סי"ז ע"ש ועמ"ש הסמ"ע כאן די"ל דלא דמי לסי' קס"ו דשאני הכא דחייב לו שכירות פעולתו וכשא"ל טול זה בשכרך מיד קנהו משא"כ התם דאין עליו שום חיוב שכר קודם שפינהו ועיין בנ"י שם שכת' תירוץ קצת בסגנון אחר. ש"ך (ועמ"ש בשמו בסי' ע"ב ס"ק ע' ע"ש):

ו **ויזכה**. ר"ל עצה טובה הוא להשומר שילך ויקדים נפשו לזכות בו מן ההפקר בהגבהה או משיכה דאם יקדמנו אחר לזכות בו יהיה קרח מכאן ומכאן דכיון דידע דשל הפקר הוא הרי הוא כאילו שכרו לעשות בשדה חבירו וידע בו הפועל וכמ"ש בס"א עכ"ל הסמ"ע ועיין בטור מ"ש על דברי הרמ"ה שהביא ע"ש:

סימן שלז

א **אוכל**. איתא בש"ס בכרם רעך ולא של הקדש וה"ה של עובד כוכבים לא. למאי דקי"ל גזל העובד כוכבים אסור כן הוא בש"ס ועיין בסמ"ע. ש"ך:

ב **לחסמו**. אבל אם מתנה עמו שלא יאכל אין בו איסור בכך. סמ"ע:

ג **משלם**. כשיעור שהיה אוכל. שם:

ד **וענבים**. היינו כשדעתו לאוכלן כמות שהן אבל כשבצרן לעשות מהן יין או זיתים לעשות מהן שמן גמר חיובן אינו אלא לאחר שנעשה היין והשמן. שם:

ה **חטים**. ודוקא בחטים אמרו כן דמסתמא עומד לפת שמחויב בחלה משא"כ בשעורים וכוסמין ושבולת שועל שסתמן אינן עומדין לפת אלא לעשות מהן משקין ולהאכילן לבהמתו או לעשות מהן תבשיל כשיגרסו השעורים וכנהוג אזי אסור לאכול מהן מיד אחר המירוח שאז הוא גמר חיובן למעשר. שם:

ו **בחלה**. והיינו משעה שנתן מים על הקמח לערבן יחד וכמ"ש ביו"ד סי' שכ"ז. שם:

ז **השומר**. דקי"ל שומר לאו כעושה מעשה דמי והתורה לא התירה לאכול אלא לפועל העושה מעשה ועיין בתשו' מנחם עזריה סי' ע"ז. שם:

ח **וי"א**. הא דכת' הרמ"א וי"א אדברי המחבר ושניהן הן דברי הטור ר"ל לאפוקי ב"י דכת' דהרי"ף והרמב"ם ג"כ [ס"ל כן]. שם. (* א"ה נ"ל דכצ"ל ונסתלקה תמיהת הש"ך ע"ש וק"ל):

ט **למנוע**. נראה דה"ה כששכרו לעשות בתאנים וענבים דיכול למנוע עצמו מלאכול בתאנים כדי לאכול כל שבעו מענבים אם ניחא ליה בהן יותר אלא שבשני מינים רגיל האדם לאכול משניהן דרווחא לבסימא שכיח. סמ"ע:

י **מפקינן**. כת' הסמ"ע דנ"ל מוכח מהש"ס ולשון רש"י דגם בתאנים וענבים אי בשעה שהיה עוסק בתאנים עבד ואכל מהענבים לא מפקינן מיניה אפילו באינה מודלת ולא כמ"ש בע"ש דגפן המודלה ע"ג תאנה או איפכא אי אכל מהמודלה מפקינן מיניה וז"א לע"ד עכ"ל ועיין בש"ס ותראה שדברי הע"ש נכונים ושלא כדת השיג עליו הסמ"ע ע"ש ודוק. ש"ך:

יא **מתבטל**. כגון שאשתו ובניו יעשו לו זה. סמ"ע:

יב **נזיר**. פירוש דל"ת כיון שידע בע"ה שהוא נזיר ולא יאכל ה"ל כאילו התנה עמו שיתן מה שיש לו לאכול לאשתו ולבניו קמ"ל עכ"ל הסמ"ע ובש"ס מבואר דנזיר הוא פשוט יותר דא"י לומר כן משום לך לך כו' וק"ל. ש"ך:

יג **קטנים**. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' קצ"ט:

יד **מזונותיו**. פירוש מזונות של עצמו שניזון מהן בביתו והא דכת' הטור והמחבר בס"ס של"ח דרשאי בעל הפרה להרעיבה כדי שתאכל הרבה מן הדישה שאני התם דעיקר אכילת בהמה ושביעתה היא מהתבואה הלכך אף שמרעיבה תחלה מ"מ מיד שנכנסה לדוש אוכלת מתבואה שבאה לדוש בה וחוזרת לכחה משא"כ פועל שעיקר מזונותיו שיש לו כח מהן אינו מהכרם הלכך אסור להרעיב נפשו ממזונות העיקרים. סמ"ע:

טו **רביעית**. ז"ל הטור שהרי דקדקו חכמים בזימון ועל ברכה רביעית כו' ותרתי קאמר ור"ל בזימון שלא הצריכו לפועל להמתין על אחרים עד שיברכו בזימון כדי שלא לבטל ממלאכתו. שם:

סימן שלח

א **בידו**. דדוקא לא תחסום כתיב לא תעשה מעשה למנוע אותה מאכילה ולא שיאכילנה בידים וכתבו הטור והמחבר גבי משוי שעל גבה דבשאר מקומות היא אוכלת מטבעה בעצמה. סמ"ע:

ב **עובר**. ואפילו הדישה היא ג"כ של עובד כוכבים דלא תחסום סתם כתיב. שם:

ג **אינו**. ואם עשה העובד כוכבים מעצמו ולא א"ל הישראל מידי אף שיודע מזה אם הוא שלא בפני הישראל אפי' איסור אין בו. שם:

ד **איסורין**. עיין בא"ע ס"ס ה':

ה **לוקה**. כת' הב"י ואע"ג דמלקות אינו נוהג האידנא מ"מ נמשך הטור אחר לשון הרמב"ם ועי' ביו"ד סי' כ"ז בהשמטת ספרי ש"ך דגם יש נפקותא בזה"ז היכא דאיכא מלקות והב"ח כת' דנתכוין הטור לו' שאינו לוקה דאם הוי לוקה אינו משלם דמשום רשעה אחת כו' ודבריו תמוהין דהא בחסימה מבואר בש"ס ופוסקים דאע"ג דלוקה משלם וכמ"ש בס"ד ועוד נ"ל דבזה"ז אפי' הוא מלקות ותשלומין כאחד חייב ממון דהא קי"ל דאם לא התרו בו או ששגג חייב בתשלומין וכמ"ש לקמן סי' ש"נ ע"ש אלמא דגבי חייבי מלקיות בעינן דוקא היכא דלוקה ממש א"כ בזה"ז הוי כלא התרו בו וכן משמע מדברי מהרש"ל פרק הכונס סי' ו'. ש"ך:

ו **להרעיבה**. עמש"ל סי' של"ז סי"ט ס"ק י"ד ע"ש:

סימן שלט

א **יום**. פירוש ולא יותר כיון דכלה מלאכתו קודם שקיעת החמה חל עליו הזהרת דביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש וזהו הטעם דשכיר שבת כו' בסעיף שאח"ז. סמ"ע:

ב **כשכירות**. לאפוקי ממ"ד אומן קונה בשבח כלי דאליביה כשהשביחו עשה השבח לעצמו וכשמסר אח"כ הכלי עם השבח לבע"ה הרי הוא כמכר לו הפועל משלו ולא מחשבי הדמים שכר פעולה אלא כהלואה קמ"ל דקי"ל אין אומן קונה בשבח כלי וה"ל שכר פעולה לגבי בע"ה עכ"ל הסמ"ע ועיין בא"ע סי' כ"ח סט"ו שם כתוב ב' דעות בזה ור"י ס"ל דקונה היינו משום חשש קדושין חוששין גם לדעת ר"י ומקודשת מספק אבל לענין ממונא הכריע דלא כר"י וכ"פ ב"י שם ס"ב אמנם דברי הטור בשם הרא"ש צ"ע

וסתרי אהדדי ועיין במפרשים האחרונים ולעיל סי' ש"ו ס"ב כתבתי דהך דהכא מיירי אפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי. ש"ך (ועמ"ש שם ס"ק ד' ע"ש):

ג **מהם**. דהא בע"ה לא שכרן והשליח אין פעולתן עליו אלא א"ל שבע"ה יתן להם. סמ"ע:

ד **יודעים**. עמ"ש בזה בר"ס של"ו ע"ש:

ה **תבעו**. לשון ספר חסידים סי' תתרע"א אם תשכיר סופר לכתוב לך תתנה עמו שלא תהיה בבל תלין פעולת שכיר שמא כשיתבע לא יהיה לך ליתן לו ואעפ"י שתעשה תנאי עמו תתן לו כשיתבע אם תוכל ואין בזה מתנה על מ"ש בתורה שהרי אמרו חכמים אדם מתנה עם פועל להאכילו לחם צר ומים לחץ אע"פ שחייב להאכילו כסעודת שלמה עכ"ל. ש"ך:

ו **לחזור**. פירוש ואפילו אם לא חזר החנוני מליתן לו מ"מ כיון שאין לו בידו כלום ולא נתחייב לו במעמד ג' ואם רצה החנוני יכול לחזור בו מש"ה גם הפועל יכול לחזור בו וע"ל סי' קכ"ו ס"ב. סמ"ע:

סימן שמ

א **השואל**. עיין בע"ש שכת' ז"ל אבל אם אירע שלא מחמת השואל כגון השואל בית מחבירו ונשרף באונס אינו חייב לשלמו עכ"ל ולא דק דבכה"ג בלא"ה פטור משום דאין [דין] שומרים בעבדים וקרקעות וכמ"ש בע"ש בעצמו בסי' ש"א ס"א עכ"ל הסמ"ע ויפה השיג עליו ועוד יש להשיג עליו דבשאל בית האונס הוי מכח השואל כיון דברשותו הוא ודוק. ש"ך:

ב **המשאיל**. ועוד איתא במרדכי שם טעם אחר דלא נקנה לו המשכון כיון שלא עשה שום מעשה בגוף המשכון ומביאו הסמ"ע בסי' ע"ב סמ"ד ע"ש. שם:

ג **מלאכה**. כיון דלא שינה בה וברשות הבעלים עבד בה מלאכה הם הפסידו לנפשם דלא היה להם להשאיל פרה למלאכה שא"י לעמוד בה. סמ"ע:

ד **קלה**. ע"ל סי' ש"ח ושי"א דמסקנת הרא"ש והטור הוא דמותר לשנות הבהמה למלאכה אחרת שאינה כבידה הימנה וכ"ש לקלה ממנה וא"ל דבשואל דכל הנאה דידיה החמירו דאין טעם לדבר כיון דעכ"פ מתה מחמת מלאכה ורחמנא פטריה ומ"ש מהא דבסי' שמ"ב באם השאיל לאחרים דאם יש לו ראיה שנתקלקלה מחמת מלאכה פטור ע"ש לכן נראה דלא קאמר הכא אלא שאם שינה אפילו דבר קל אז תלינן דמחמת השינוי מתה ומיירי דוקא שיש לפנינו איזה ענין שנוכל לתלות בו ולו' שמחמת השינוי מתה

וכמ"ש בסי' ש"ט ס"ב בהג"ה דאם שכר חמור להוליכה למקום אחד כו' ואויר הדרך משונה חייב גם בסי' רצ"א ס"ו בדין תחלתו בפשיעה כו' דאם יש צד לפנינו לתלות האונס בפשיעה אפילו בצד רחוק חייב וכמ"ש שם. שם:

ה **וסופו.** עמ"ש בזה בס"ס ש"ז ס"ק ז' בשם הסמ"ע והש"ך ומשם תלמוד לכאן ע"ש:

ו **שאלה.** דאמרינן כחישתה תחלת מיתתה היא ומאותה שעה נתחייב לשלם. סמ"ע:

ז **חולקין.** וכן נראה לי עיקר וכמ"ש הרמב"ן ומביאו ב"י וז"ל והא דאמרינן מתה מחמת מלאכה דפטור קי"ל מיגרע גרע כו' ע"ש וכן כת' הרשב"א והריב"ש סי' תס"ג א"כ כאן שלא פשע המשאיל חייב השואל ול"ד לשונרא דקטלוה עכברים דהשאילה לצורך עכברים עיין בתשובת רשד"ם סי' תל"ה. ש"ך:

ח **ואכלוה.** כן הוא בש"ס פ' השואל בלישנא קמא ובטור כת' בשם הרא"ש דאפילו אכלה השונרא עכברים טובא וחביל ומת ג"כ פטור דה"ל כמתה מחמת מלאכה ואע"ג דלאו מחמת מלאכה ממש היא דהא לרדוף העכברים שאלה לו ולא לאכול מהן מ"מ כיון דלא מתה אלא מחמת אכילה מקרי מלאכה וכן הוא בש"ס שם באיכא דאמרי וה"ל להרמ"א לכתוב זה ודינו היה נלמד במכ"ש ואפשר דס"ל להלכה כלישנא קמא מיהו בת"ה סי' שכ"ח משמע דבאכלה עכברים טובא הוי טפי מתה מחמת מלאכה מאם חברו עליה העכברים ואכלוה וי"ל דמש"ה נקט הרמ"א דינו לרבותא וה"ה אם שאל כלים להלחם עם השונאים ונפלו בני העיר ליד השונאים ולקחו הכלי זיין הוי מחמת מלאכה ופטור כ"כ בת"ה שם ומביאו ד"מ ר"ס זה עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך דת"ה הביא ראיה לדין זה מהא דחברו עליה העכברים כו' ואינו נראה בעיני דהכא מקרי שפיר מתה מחמת מלאכה דמחמת שתרצה לעשות מלאכתה בעצמה להרוג העכברים חברו עליה וקטלוה ואם כן פשע המשאיל אבל בכלי המלחמה ודאי אין הכלים עצמן עושין המלאכה רק הבעל מלחמה והוא נקרא מתה מחמת מלאכה שלא נצח המלחמה ומחמת כן נלקחו הכלי זיין מהם ולא פשע המשאיל והלכך על הכלים ה"ל אונס וחייב ונ"ל דהת"ה ס"ל כמ"ש המחבר כאן אבל להי"ח חייב ודוק וכן עיקר עכ"ל:

ט **לישבע.** ולכך חייב והמחבר השמיט זה משום דתמה בבד"ה על הרא"ש וטור ע"ש ולק"מ דכל שומר צריך לישבע שיודע בבירור אבל כשאינו יודע א"כ חייב ש"ד ואין נשבעין ש"ד באינו יודע וכמ"ש בסי' רצ"א סכ"ו ע"ש וכן בכמה דוכתי ואפשר עיקר סברתו דמסתמא מתה מחמת מלאכה אבל ג"ז אינו כיון דלא הרגיש בה עייפות וטורח הדרך גם ר"י נ"ל ח"ג כת' כהרא"ש גם בת"ה סי' של"ג הביא דברי הרא"ש וטור בסתם וכן עיקר. ש"ך:

י **שמשכה**. וכן באונסין חייב משעה שמשך הבהמה או הכלי אע"ג דלא נשתמש בהן וכ"ש הוא מחזרה דלקמן סי' שמ"א ס"ה כדמוכח בש"ס קידושין דף מ"ז ע"ב וכן הוא בתוספות שם להדיא ע"ש והכי מוכח בהרא"ש ושאר פוסקים ועוד העליתי בסי' ע"ב ס"ד ס"ק ל"א דמי שהפקיד כלי אצל חבירו בין שהוא ש"ח או ש"ש ואח"כ נתן לו רשות להשתמש בו הוי שואל אע"פ שעדיין לא נשתמש בו ע"ש ובתשובת מהר"א ששון סי' קמ"ד. שם:

יא **שנסתלקו**. ואע"ג דהמשאיל יכול לחזור בו כל זמן שלא משך הבהמה מ"מ כיון דלא חזר בו ונסתלק הבעל משמירת הבהמה מחמת שקיבל השומר שמירתו עליו נתחייב באונסין כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת ן' לב ס"א כלל (י"ד) [י"ז] סי' (צ"ו) [צ"ז] דיכול המוחזק לו' קים לי כהרמב"ם עיין בתשובת ר"ל ן' חביב סי' צ"ד. שם:

יב **לרשותו**. ובטור כת' שהרא"ש חולק ע"ז והמחבר סתם כדעת הרמב"ם וכ"פ בב"י וכ"כ בסמ"ע וכן עיקר דכן הוא דעת ר"ח והתוספות והמ"מ והר"ן ונ"י ונראה דאף הרא"ש לא פסק כן אלא משום דאזיל לשיטתו דס"ל דמיד שנסתלקו הבעלים חייב השומר בשמירתו וכן משמע להדיא מדבריו פרק השואל שהביא הב"י בר"ס ש"ז אבל למאן דפסק התם דאינו חייב עד שימשוך ה"ה הכא וא"כ קשה על הרמ"א דסתם כאן כהמחבר ולעיל הביא דעת הרא"ש וכן מוכח להדיא מדברי הה"מ והנ"י שהבאתי בסימן רצ"א סעיף א' דלמ"ד הכישה במקל חייב כ"ש בעלמא דבעי משיכה עיין שם וצ"ע וכת' עוד בנ"י בשם הר"ן שאפילו אמר בפירוש הכישה במקל ואתחייב אני לך פטור ומביאו ב"י וד"מ. שם:

יג **אשת המשאיל**. אף על גב דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד וכמ"ש הטור והמחבר בסי' רצ"א שאני שואל דכל הנאה שלו ועמ"ש שם בסכ"א ובסי' ע"ב סל"א. סמ"ע:

יד **אחר**. עיין בתשובת רש"ך ספר ב' סי' ק"כ:

טו **יתמי**. עמ"ש הט"ו בסי' קכ"ב בדין שליחות דלא יתן אפילו לשלוחו בעדים בלא הרשאה מה"ט דלמא ימות כו' ועיין שם עוד בס"ז דגם בהרשאה אם לא הקנהו על גבי קרקע נתבטלה ההרשאה אם מת המפקיד עיין שם. שם:

סימן שמא

א **ללינה**. כפול לעיל סימן שיב סעיף ד' עיין שם:

ב **משתמשים**. ול"ד למ"ש הט"ו בסי' שכ"ט במקבל שמת שיכול הנותן לסלק לבנו אפילו בתוך הזמן ואפילו אם גם הבן בקי באותו עסק או המלאכ' דשאני שאילה דכל

ימי השאלה הוי כקנוי לו שהרי כל הנאה דידיה וחייב אפי' באונסין ומש"ה בניו יורשין אותו ממנו עד כלות הזמן. סמ"ע:

ג **ימי**. וה"ה אם שאלה למלאכה ידוע בלי זמן משתמשין בה זמן הראוי לאותה מלאכה כמ"ש בסמוך ס"ה. שם:

ד **אפילו**. ודוקא שואל אבל שוכר אפילו נגנב פטור הג"א פרק השואל. ש"ך:

ה **שומעין**. וכ"פ מהרש"ל פרק י' דב"ק סימן ג'. שם:

ו **נכסים**. כת' הסמ"ע דהמחבר סתם וכתב נכסים ובכללן אפילו מטלטלים וכמ"ש הטור והמחבר בס"ס רי"ח ובסימן רמ"א עיין שם וה"ט דבתר שתקנו חז"ל לגבות מיתומים חוב אביהן אף ממטלטלים שירשו וכמ"ש בסי' ק"ז אין חילוק בין אחריות נכסים למטלטלים וכ"כ הטור וכתב הש"ך דכן מבואר בהה"מ ומביאו ב"י ע"ש:

ז **שיריו**. פי' דלא נשבר אלא נתמעך ונתמעט גוף הכלי מרוב תשמישו עד שנשאר בו מעט מהרבה. סמ"ע:

ח **ונוטלו**. זהו דוקא כשא"ל השאילני בטובו דהכלי אבל אם א"ל השאילני בטובתך לא והאי י"א דכתב הרמ"א לא הביאו לפלוגתא על מ"ש המחבר אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ ובטור מסיק דאם ירצה המשאיל ליקחנו מיד השואל שלא בשעת מלאכתו יכול השואל לעכבו. שם:

ט **שבריו**. פי' ואינו חוזר ומתקנו וקאי גם ארישא כשנשאר בידו שלא להחזירו להמשאיל וכך כתב הטור וסיים בטעמו ז"ל דלא השאילו אלא כל זמן שהוא בטובו. שם:

י **כמוהו**. ולמאי דס"ל להרא"ש והטור דיכול לשנות לדבר שהוא כמוהו כמ"ש בסימן ש"ח ושי"א צ"ל דכאן ר"ל דשינוי שלו אינו ברשותו להיות פטור בשבורה מחמת מלאכה דבכה"ג דנתקלקל אמרינן דמצאה הקפידא מקום לנוח ונחה. שם (עמ"ש בסימן ש"מ ס"ק ד'):

יא **הרבה**. בטור כתב אפילו א"ל כרמים סתם ולא א"ל תיבת הרבה ולא תיבת שלו אפ"ה חופר בו אפילו הרבה ודוקא כרמים שלו ולא של אחרים והטעם משום דהוא מוחזק י"ל דסתם כרמים הרבה נמי משמע ומ"מ א"י לחפור של אחרים משום דא"כ אין לדבר סוף משא"כ בא"ל כרם סתם דאין לו רשות לחפור אלא כרם אחד מש"ה חופר בו א' אפילו אינו שלו. שם:

יב **שירצה**. ז"ל הש"ס כרי ואזיל כו' עד דמתרמי ליה כו' וכן הוא ברמב"ם ובפסקי הרא"ש ולא נזכר בשום מקום דהבריר' ביד השואל לחפור באיזה מקום שירצה ואדרבא

קי"ל דיד בעה"ש על התחתונה לכן נראה דגם הט"ו ר"ל דחופר זה אחר זה בכל מקום עד שימצא בא' מים שיספיק לו לדבר שהשאיל עבורו. שם:

סימן שמב

א **לאחרים**. ואם המשאיל רגיל להשאיל לאותו אחר פטור כשנשבע האחר מיהו היכא דרגיל להפקיד אצל אותו אחר צ"ע אי נימא כיון דרגיל להפקיד אצלו תו ליכא למימר את מהימנת לי בשבועה היאך לא מהימן לי או דלמא מצי למימר דוקא להפקיד מהימן לו אבל בהא דשמא שינה ונאנסה לא מהימן לי ומסתברא דפטור. ש"ך:

ב **חייב**. לפרוע משעת שאלה לאחרים ונ"מ הדין שכתבתי לקמן סי' שד"מ ס"ד ודו"ק היטב נ"ל. שם:

ג **בידו**. וכתב הריטב"א ומיהו ש"ח או ש"ש שאין לו רשות להשתמש בפקדון אם השכירו או השאילו לכ"ע חייב באונסין כדין שולח יד בפקדון והיינו דנקט שוכר או שואל עכ"ל ב"י. שם:

סימן שמג

כשיכלה. כבר כתבו הט"ו בס"ס ש"מ והטעם שכתבו הטור ב"פ הוא דהתם אשמועינן דאפי' שלחו ע"י שלוחו ונאנסה בדרך לא קאמר דה"ל תחלתו בפשיעה בשליחתו ע"י שליח וסופו באונס וליחייב באונסין והכא קמ"ל דאפי' היא עדיין בביתו מ"מ חייב בגניבה ואבידה כש"ש והמחבר דכתב ב' הדינים בס"ס ש"מ צ"ל דנמשך אחר לשון הטור כאן. סמ"ע:

סימן שמד

א **בעלמא**. ע"ל ס"ס ק"כ בהג"ה ובסי' קע"ו סס"א בהג"ה ע"ש:

ב **השבירה**. דאז חל עליו חיוב התשלומין. סמ"ע:

ג **הוזלו**. וכ"ש אם הוקרו דהא לא יהיה להמשאיל הפסד. שם:

ד **טול**. ואין להקשות ממ"ש הרמ"א בסי' ע"ד ס"ג דגם בא"ל טול חייב אפי' באונסין דשאני הלואה דלא שייך לומר בה כלתה שמירתו וחייב באונסין עד שיפרע לו דמי הלואתו. שם. (עמ"ש בזה בסי' ע"ד ס"ק י' וי"א ע"ש):

ה **שמשלם**. כתב הסמ"ע דמיירי דהמשאיל עצמו לא היה טוען אלא שמא הוא שוה כ"כ והפסדת אותו ויכול להיות שאין בהפסדו ש"פ ואף אם היה בו ש"פ מ"מ כיון שלא תבעו בברי לא אמרינן מתוך שאיל"מ א"נ מיירי שהשואל טוען שיודע שהפסיד סך כך והריני

נותן לך והילך ויותר מזה איני יודע אם הפסדתי השבע אתה וטול מש"ה לא הוי בכלל משואיל"מ כיון דהמשאיל גופיה אינו טוען ברי בהמותר ובמה שמודה א"ל הילך ע"כ דבריו. והש"ך דחה דבריו והשיג עליו ועל מה שפי' הב"ח ע"ש ומסיק הוא וכתב וז"ל ולי נראה דכאן מיירי ששמעון אומר שלא הפסידו כלל וכך היה מתחלה ומ"ש והפסידו פי' שראובן אומר כן עכ"ל:

ו **למחר**. וכתב (נ"י) [ב"י] בשם תלמידי רשב"א דבלילה שבינתיים אם דרך השואל שבהמות לנים אצלו אחר השאלה גם כאן הוא שואל על הלילה ואם נאנסה בלילה חייב ואם אין דרך שילינו הבהמות אצלו מזמן השאלה אינו אצלו אלא כשוכר ופטור מאונסין וחייב בגניבה ואבידה עכ"ל ד"מ ועיין במהרש"ל פ"י דב"ק סי' ג' ועמ"ש בסי' רצ"א סכ"ו באריכות ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' י"ז. ש"ך:

ז **בזמן**. עיין בסמ"ע ובש"ך שהאריכו הרבה לבאר דברי המחבר בזה ע"פ סוגיא הש"ס עיין שם באריכות וע"ל סי' ע"ה סט"ו:

סימן שמה

השתים. הטעם דהא הודה לו במקצת טענתו דתבעו בב' פרות שאולות שמתו בזמן השאלה ושחייב לו עליהן באונסיהן והנתבע מודה לו באחד מהן ועל השנייה חייב לישבע ש"ד כדין מ"מ וא"י לישבע מש"ה משלם מה שאין כן בשאל לו אחד והשכיר אחת ומתה אחת והשניה עומדת חי דאין טענתן אלא על הא' דהרי על העודנה חי א"ל הילך וקחנה לך ואין כאן מ"מ. סמ"ע:

סימן שמו

א **השקהו**. ה"ה אם עשה עמו אח"כ מלאכה גמורה אלא דנקט זה לרבותא דהשקהו בשעת שאלה דפטור. סמ"ע:

ב **מזמין**. והיינו דוקא כשהבטיחו לעשות מלאכתו ולא קבע לו השואל זמן לזה אבל אם קבע לו זמן אימתי יעשה מלאכתו אף שהוא מוכן לא מקרי שאלה בבעלים כ"כ הטור בשם הרמ"ה ונראה דגם הרא"ש מודה בזה. שם:

ג **באמירה**. והש"ך כת' דאין דין זה מוכרח ע"ש שהביא ראיה מהתוס' ורבינו ירוחם והמרדכי דמוכח מדבריהם דגם באמירה בלא הכנה הוי שמירה בבעלים:

ד **היום**. עיין בתשו' הר"ן סי' כ':

ה **עצמם**. אע"ג דקי"ל בכ"מ שלוחו של אדם כמותו שאני הכא דכתי' ב"פ בעליו עמו משמע דדקדק הכתו' דוקא הבעלים עצמן. סמ"ע:

ו **חולקין**. כלו' דמספיקא לא מפקינן ממונא ואומרים שלוחו כמותו וכן מוכח בש"ס ופוסקים וכ"כ הנ"י בשם הר"ן להדי' ולפ"ז אם תפס המשאיל לא מפקי' מיניה אפי' להי"ח וכן עיקר. ש"ך:

ז **מחבירו**. פירוש אפי' לצרכו שאינו לצורך השותפות וקאמר ששאל אחד מהן דאילו שניהם שאלו זה מזה ה"ל כדין השאילני ואשאל לך דאפי' באינן שותפים ה"ל שמירה בבעלים לחד מ"ד וכ"כ ב"י ע"ש וזהו דלא כמו שכת' הה"מ והכ"מ. סמ"ע:

ח **בבעלים**. דתמיד הם יחד בעסק השותפות. שם:

ט **ספק**. הסמ"ע כת' דכל הני הן אבעיות בש"ס ומסיים בתיקו וזה אינו אלא בעיות דלא איפשטו הן ונ"מ דאם תפס המשאיל אין מוציאין מידו אבל אי הוי סלקי בתיקו מוציאין מידו וכמ"ש בסי' כ"ה ס"ב לדעת הרא"ש והטור וכ"כ שם בשם רש"ל וכ"כ הטור כאן להדי' אך לענין אונסין אי תפס לא מפקינן מיניה. שוב הארכתי בזה בספר תקפו כהן. ש"ך:

י **מידם**. תימא על הרמ"א שסתם כאן כהמחבר ולעיל סי' ר"ב ס"ג וכן לקמן סי' שפ"ח ס"א וסי' ש"צ ס"ב הביא דעת הי"ח דבבעיא דלא נפשטא לא מהני תפיסה וכן קשה על הע"ש. שם:

יא **פוטרים**. וכן עיקר וכמ"ש בסי' ס"ו ס"מ ור"ס ש"א. שם:

יב **אשותפים**. פירוש שהן שותפין בשכיר חדש זה אבל אינו ר"ל שהן שותפין בדבר אחד ושכרו שכיר חדש זה לעשות להן בדבר ההוא. דא"כ ל"ד לשתלא ומקיז דם ואינך דקחשיב דהרי שם בני המדינה אינן משותפין יחד בכלום. סמ"ע:

יג **שירצו**. כ"כ ג"כ הטור והא דכת' כן בהוא נשאל להן ולא כת' כן בהן נשאלין לו דמיחשב שאלה בבעלים אפילו בשעה שאינן לומדים וגם הרשב"ץ בדין הש"צ שכת' הרמ"א בסמוך דקדק לכתוב בהשאיל הוא להן דמיחשב בכל אותו יום אפילו שלא בשעת תפלה שאלה בבעלים ובהם שאולין לו לא כת' אלא בשעת תפלה ונראה דה"ט דברב וש"צ העושין פעולת הלימוד והנגינה דתפלה נראה בהן הפעולה יותר ומש"ה מיחשבי פועלים ועמהן במלאכתן יותר. שם:

יד **ספק**. וכת' הטור ואי תפס מפקינן מיניה וכת' ב"י וב"ח שט"ס הוא וצ"ל לא מפקינן כדלעיל סי"א ולפע"ד י"ל דאדרבה בכונה כת' כאן הטור דהנך בעיות סלקי בתיקו וכבר כת' הרא"ש בפרק כיצד הרגל דהיכ' דסלקא בתיקו מהני תפיסה וכמ"ש הטור בשמו בסי' שפ"ח ס"א וס"ד וכ"כ בסי' ש"צ סוס"א בשם ר"י. ול"ד לסי"א דלא סלקא בתיקו

וכמ"ש שם. שוב מצאתי בטור קלף ישן נושן לא מפקינן. וכן העליתי בספר תקפו כהן דאין לחלק בין תיקו לבעיא דלא איפשטא לדעת הרא"ש וע"ש שהארכתי בזה. ש"ך:

טו **השניה**. כלומר ל"ת כיון דבעינן שיהא תחלת השכירות או השאלה בבעלים ואי לא הוה מתחלתו בבעלים אע"פ שאח"כ בשעת שבירה ומיתה הוה בבעלים חייב וה"נ נחשב הכל כשכירות א' והרי מתחלתו שלא בבעלים הוי קמ"ל כיון דכלו ימי שכירות הראשונה ה"ל זה כשכירות חדשה והוי בבעלים ופטור אע"ג דאם הראשונה הוה בבעלים ושניה שלא בבעלים אמרינן דמיחשב הכל לשכירות א' ופטור. בשומרים הולכין להקל וכ"כ הטור ע"ש. סמ"ע:

טז **במלאכתו**. פירש הסמ"ע דאפילו שאל ממנה בשעה שאינה עוסקת עמו במלאכתו פטור כיון דהיא מוכנת ועומדת לעסוק במלאכתו תדיר משא"כ איפכא כשהיא שואלת ממנו מיחשב כאילו שאלה מאחר ואינה פטורה אא"כ שאלה ממנו בשעה שעוסק במלאכתה והטור מסיק בזה ז"ל אפי' היו שכורין או שאולין בידו ממנה קודם שנשאה שלא בבעלים ואח"כ נשאה מאותה שעה ואילך חשוב שאלה או שכירות בבעלים ונסתלק שאלה או שכירות הראשון שלא היה בבעלים ופטור עכ"ל ועיין בתשו' מהרי"ט סי' ש"ל:

יז **אבל**. עיין בסמ"ע שתמה על הרמ"א בדין זה וכת' דנראה מוכח מלשון הטור דגם בכה"ג פטור מפשיעה מכח שמירה בבעלים דאי מה"ט דלוקח הוא לחוד הוה מחויב בפשיעה כדין ש"ח דומיא דלוקח לל' יום כמ"ש הט"ו אח"ז כו' ע"ש ועיין בש"ך שיישב תמיהתו ע"ש באריכות:

יח **עצמו**. עיין במהרש"ל פ"י דב"ק סי' מ' ועמ"ש בסי' רצ"א ס"ק מ"ה:

יט **ממון**. ע"ל סי' תכ"ד ס"י דאם יש לה נ"מ או נצ"ב או תוספת על כתובה דאורייתא חייבת למכור בטובת הנאה אלא דכאן מיירי באין לה וסמך אמ"ש שם וכן משמע בד"מ ע"ש וגם בש"ס ב"ק דף פ"ט ע"א דפריך אדין חבלה תזבין נ"מ ותתן ליה ומשני בדלית לה ודמפשט להמקשן כ"כ דביש לה נ"מ דמחוייבת לזבן ולשלם משמע דס"ל בשאר חיובים מחוייבת למכור נ"מ ולשלם. סמ"ע:

כ **נכנס**. ואם שאל לה אחד אבן טוב לרפואה ונגנב פטור הבעל אך אם שאל לה בגד על התחתונה לפי כבודה ועשרה מסתמא ניחא לבעל וחייב אפילו באונסין אבל לא בגד חשוב מערכה אם לא שנושאת ונותנת בתוך הבית. מהרש"ל ב"ק פ"ח סי' ל"א וע"ש. ש"ך:

כא **חנם**. הטעם כיון דאינו לוקח גמור. סמ"ע:

סימן שמז

א **יוזק.** ונראה דאפילו אם לא פירש דבריו דכיון דמסתמא עליו לשומרו שלא יזיק ושלא יוזק והוא פרט וקבל עליו שלא יזיק ה"ל כאילו התנה ואמר שלא קיבל עליו שלא יוזק וכן הוא משמעות ל' רש"י בספ"ק דב"ק ומיהו לדינא נראה דאף אם התנה בפירוש שלא ישמרנו שלא יוזק אפ"ה צריך לשלם חצי נזק באם הזיקו שורו תם דה"ל להשואל לשמור שורו שלא יזיק דלא גרע שורו דמשאיל משור דעלמ'. סמ"ע:

ב **לשלומי.** נראה דמשלם כפי הדין שהיה המשאיל צריך לשלם דהיינו תם ח"נ ומועד נ"ש דהא לא קבל עליו אלא להיות במקום המשאיל ויהא עליו חיובו שם:

ג **קבל.** ה"נ פירושו כמ"ש לעיל דכל שפרט ואמר שלא יוזק לחוד ה"ל כאילו פירש ואמר אבל לא שלא יזיק. שם:

סימן שמח

א **לגנוב.** בש"ס ריש ב"ק משמע דגנב חייב לשלם מעידית כמזיק וכ"פ הרי"ף והרא"ש והנ"י שם ומהרש"ל שם סי' ו' וע"ש (א"ה לקמן ס"ה מבואר דין זה בפירוש) וכן הוי הדין בסי' שפ"ה ושפ"ח ס"ב ועמ"ש בסי' ת"כ ס"ג. ש"ך:

ב **להחזיר.** פי' שלקחו לצורכו ולהחזירו בעינו אח"כ. סמ"ע:

ג **גוים.** משמע מכאן דאסור מדאוריית' וכן כת' מהרש"ל פרק הגוזל דסביר' ליה להרמב"ם וטור וסמ"ג שכתבו בלשון הזה דאסור מדאוריית' ע"ש וקשה מכאן על מ"ש הרמ"א בא"ע סי' כ"ח קדשה בגזל או בגניבת עובד כוכבים הוי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק משום קדוש השם עכ"ל ומה שהוציא שם כן מתשובת מהרי"ו סי' קל"ט המעיין בתשו' שם יראה שאינו כן וצ"ע ועמ"ש בר"ס שנ"ט. ש"ך:

ד **להטעותו.** כת' הסמ"ע דלמדו זה מדאסרו אפילו גניבת דעת העובד כוכבים ועיין במהרש"ל פ"י דב"ק סי' כ' שכת' שם דגם הפקעת הלואה אינו מותר אלא כשחייב לשלם לו דרך מכס או דרך חוב אבל מה שהוא דרך מקח אסור עכ"ל וע"ש ועיין בתשו' רש"ך ח"א סי' ק"צ:

ה **יודעים.** ואפילו יודעים מזה כיון שמטמין עצמו כדי שלא יראהו נקרא גנב כ"כ הטור לאפוקי אם בא לגזול מיד הבעלים דנקרא גזלן ונ"מ דאין הגזלן חייב בכפל ולא בד' וה' אם טבח ומכר. סמ"ע:

ו **שמשכה.** מיירי דמשכה במקום שקונה משיכה דהיינו בסימטא ובחצר של שניהם וכ"ש כשמשכה לרשותו וכמ"ש בסי' קנ"ז שם:

ז **השני**. וסיים הרא"ש בזה הביאו הטור ז"ל והא דאמרינן גזל ולא נתייאשו הבעלים כו' רצה מזה גובה כו' היינו דוק' כשגזלה השני מהראשון וכיון דלא נתייאשו הבעלים ה"ל כאילו גזלה מהבעלים אבל היכא שלא בא לגזול אלא לסייע והוא כבר קנאה לא (עיין בתשו' שבות יעקב חלק א' סי' קע"ח):

ח **לשלם**. ואע"פ ששמעון כבר הגביה הגניבה והוציאה וקנאה בהגבהה ובסעיף הקודם פטר לשמעון מה"ט. התם פטרו ממה שסייעו בהוצאתו ואחר שהוציאה בא הגנב ונטלה מידו משא"כ בזה דמעצמו החזיר ליד ראובן הגניבה והיה יכול להחזיקה בידו ולהחזיר ליד הבעלים מש"ה חייב מדין שומר אבידה. סמ"ע:

ט **ליכנס**. פירוש ומש"ה אף אם יש לקרובתו שום טענה למה גנבו מ"מ כיון שהוא אינו יודע אם האמת אתה לא היה לו ליכנס כו' ואף שלא היו שם עדים על ההוצאה וכדמשמע מלשון שהשיב שמעון אמת הוא שהוצאתי משמע שזולת הודאתו לא היה ראובן יכול לברר הדבר בעדים אבל בדין שלפני זה לא נכנס שמעון לסייע בגניבה אלא שתבעו ראובן על מה שהחזיר לגנב הגניבה שבאה לידו ואף שבטור משמע שהמעשה היה ג"כ שנכנס וסייע להוציאו הא כת' שם טעמים אחרים לפטרו והוא כיון שהגנב היה יכול להוציאו לבדו ועוד דשם טען שמעון שידע שהאמת אתו ע"ש. שם:

י **חייב**. דלא שייך כאן לו' דסבר המשלח דלא יעשה השליח מה שבקש ממנו מטעם דדברי הרב ודברי התלמיד כו' כיון דאינו בר חיובא ובד"מ הביא דברי המרדכי פ"ק דב"מ שכת' בשם מוהר"מ ז"ל דאם אמר קח לי שור בבית פלוני שהוא שלי ונמצא אח"כ שאינו שלו אלא לגנבו נתכוין חייב המשלח באחריות השור במשיכת השליח דהא השליח לא ידע שהוא גניבה ושהנ"י כת' בפרק מרובה דהשליח חייב דאין שלד"ע אפילו במקום שאין השליח יודע אם עשה איסור עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך כבר כתבתי בסי' קפ"ב דמה שהוצי' הרמ"א כן מהגהת מיי' ומרדכי אינו מוכרח והעליתי שם לדינ' דאין חילוק בין השליח בר חיובא או לא ולעולם אין שליח לד"ע רק גבי חצר ע"ש ומ"ש הד"מ כאן בשם הנ"י דהשליח חייב כו' כנ"ל ליתא דלא כת' הנ"י שם רק דמ"מ המשלח פטור אבל שיהא השליח חייב אין טעם לזה כלל וכן מבואר בהדי' במהרש"ל פ' מרובה סי' ל"ג דלכ"ע השליח פטור בשלא ידע ע"ש דהשיג על הנ"י ולפע"ד שלא כדת השיג עליו כו' ע"ש שהאריך הרבה בזה ועיין בתשו' מהר"מ מלובלין סי' פ"א:

סימן שמט

א **לשלם**. עמ"ש בזה בסי' שמ"ו ס"ק י"ט ע"ש:

ב **תתגרש**. פירוש יקח פס"ד מיד עליה שנתחייבה לשלם לו קרן וכפל מיד כשיהיה לה וכמ"ש הטור והמחבר בסעיף שאח"ז ואף שכת' הטור ז"ל עד שתתאלמן או תתגרש ויתבענה אינו רצה לו' שיתבענה אז ויקח פס"ד עליה אלא רצה לו' אז יתבענה להוצי' מידה בפס"ד שבידו מעכשיו ומש"ה השמיע המחבר שיתבענה כדי שלא נטעה בו. סמ"ע:

ג **לישבע**. אף שהוא טענת ספק ובתשו' הרא"ש כת' בזה המעשה ז"ל וגם חושדין לשמעון עצמו שיודע מה שנעשה בו ושמא עדיין הן ברשותו כו' ולפ"ז י"ל דמש"ה השביעוהו אבל המחבר שלא העתיק זה ודאי ס"ל דבלא"ה נמי משביעין אותו ונראה דה"ט כיון שבא לרשותו ועכשיו אינן. יש כאן ריעותא דמשביעין על טענת ספק כזה במקום ריעותא ככל שבועת השומרין שהוא ספק ומשה"נ צריך לישבע שלא פשע בהן אע"ג דלא קיבל עליו שמירה והא דבר"ס רצ"א באמר הנח (לפני) [לפניך] אפילו ש"ח לא הוי שאני התם דגילה דעתו דלא יסמוך עליו משא"כ הכא וע"ל ס"ס צ"ו. שם:

ד **קרן**. ואין זה בכלל אין נזקקין לנכסי קטן כו' אם הוא מפורסם וידוע שהגניבה באה לידו וכמ"ש בסי' ק"י. שם:

ה **שיגדיל**. ע"ל סי' צ"ו ס"ג ועיין בתשו' שבות יעקב ח"א סי' (קע"ו) [קע"ז]:

סימן שנ

חלבו. עיין בסמ"ע שהעתיק קצת חידושי דינין שכת' הטור בסי' זה וגם הש"ך האריך הרבה בדין שחיטה שאינה ראויה ובדין טובת הנאה אינה ממון ע"ש:

סימן שנא

א **שפטור**. בסי' ש"נ כת' הטור עוד ענין אחר דפטור אף מקרן משום דקלב"מ והוא כגון שהיתה בהמה שאולה או שכורה בידו וטבחה בשבת לשם גניבה דחיוב גניבה ואיסור שבת באים כאחד. סמ"ע:

ב **מגררו**. לשון הטור ע"פ הש"ס כן הוא והיה מגררו ומוציאו מרשות בעלים לר"ה וחיבר ידו למפתן הבית תוך ג' סמוך לארץ והפילו לתוכו שאיסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד כו' וה"ט משום דאם לא הוציאו מרשות בעלים לר"ה לא היה כאן חיוב מיתה דהוצאת שבת ואילו לא חיבר ידו למפתן הבית לא היה כאן חיוב ממון דגניבה דהמושך מרשות בעלים לר"ה לא קנאה אם לא הגביה דמשיכה אינה קונה כי אם בסימטא או בחצר של שניהן או ברשותו וכמ"ש הט"ו בסי' קצ"ז. שם:

ג **חייב**. צ"ע מנ"ל הא ובטור ליתא כן אלא גבי מחתרת משום דמיד שיוצא ממחתרת תו לא מיחייב מיתה אבל הכא י"ל כיון דעדיין עומד בחיוב המיתה דשבת פטור כשאבדו. ש"ך:

ד **וי"א**. טעמייהו דמיד שהוציא הכיס חייב במיתה ולא פקע מיניה האיסור ותו לא חל עליו חיוב ממון כיון דקלב"מ. סמ"ע:

ה **קודם**. דמשעה שהגביהו קנאו דהגבהה קונה בכל מקום. שם:

סימן שנב

והודה. בטור כת' ג"כ ונשבעו שניהן וכן הוא ברמב"ם אבל המחבר השמיטו משום דלענין חיוב תשלומי קרן א"צ שבועה ולא נקטינן הא דנשבעו אלא משום חיוב כפל וחומש. והמחבר לא כת' דין כפל וחומש וכמ"ש בסי' שמ"ח וסי' ש"נ. סמ"ע:

סימן שנג

א **איל**. מהרש"ל פרק מרובה תמה ע"ז דבש"ס שם מסיק להדי' דאע"ג דשינוי השם קונה מכל מקום טלה ונעשה איל לא הוי שינוי השם דאיל בן יומו קרוי איל כו' ע"ש שהאריך והש"ך כת' דלק"מ דודאי שכל מקום הולכין אחר לשון בני אדם אפי' לקולא והכא הרי עינינו רואות שאין קורין לבן יומא איל או שור ובש"ס שם נמי משמע הכי כו' ע"ש שהבי' עוד ראיה מנדרים:

ב **הגניבה**. וגם הכפל משלם כשעת הגניבה בזה השינוי דטלה ונעשה איל אבל בשאר שינוי ויוקרא וזולא יתבאר דינייהו בסי' שנ"ד וע"ש. סמ"ע:

ג **להחזירה**. ולענין אם קידש בה אשה. עיין בא"ע ר"ס כ"ח ע"ש:

ד **שחוזר**. פירוש אפי' אם חוזר לברייתו וכ"כ הטור:

ה **רשות**. פירש הסמ"ע כגון שמכרה או נתנה לאחר או לאחד מבניו בחייו ועיין בתשו' רשד"ם סי' ע':

ו **חולקין**. וכת' הש"ך דכן עיקר וכ"פ הרמ"א בסי' שנ"ו ס"ג והביא דעת הרבה גדולי הפוסקים שס"ל כן ע"ש באורך:

ז **מפורסם**. נמשך אחר לשון הרמב"ם דס"ל דלא עשו תקנת השוק בגנב מפורסם כמ"ש הטור והמחבר בשמו בסי' שנ"ו ס"ב מש"ה נקט מפורסם מה שא"כ באינו מפורסם דעשו תה"ש שהנגזל יחזיר ללוקח מה שנתן בעדם וכאן שלקחו לאחר יאוש א"צ הלוקח להחזיר כלל דאפוכי מטרתא ל"ל דהלוקח יתן דמי שוויו והבעלים יצטרכו לחזור לו הדמים משום תה"ש ועד"ר בסי' שנ"ו שם כתבתי דאפילו לסברת הרמב"ם שייך חזרת

דמים מהלוקח להנגזל אף לאחר יאוש והוא שדרך הגנב להוזיל הדברים שמוכר ליתנם בפחות משויים ואותו מותר עד כדי שויים צריך הלוקח להחזיר לנגזל ולפי זה אצ"ל דאיירי דין זה דוק' בגנב מפורסם עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך ז"ל וכ"כ בד"מ והב"ח והסמ"ע בסי' שנ"ו ס"ג והשיגו כולם על המחבר שכת' דלהרמב"ם אין הלוקח מחזיר כלום בגנב שאינו מפורסם ואני אומר כולם שלא כדת השיגו עליו כי הדין עם המחבר והגי' שנמצא בספר הרמב"ם ואם לא היה גנב מפורסם אינו נותן כלל לא חפץ ולא דמים כו' הוא אמת וכ"כ הה"מ שזאת הגירסא היא בדוקה וראיה מדאמרינן בש"ס ב"ב דף מ"ד ע"א וכ"כ כל הפוסקים כמ"ש בסי' ל"ז סי"ז והרמב"ם גופיה ר"פ ט"ז מהלכות עדות דאם מכר הגזלן טלית ללוי מעיד הנגזל עליה שהרי אין טלית זו חוזרת לנגזל לעולם שכבר קנאה הלוקח ביאוש ושינוי רשות ואם איתא שעכ"פ צריך להחזיר לו המותר אין לך נוגע בעדות גדולה מזו ודוחק לו' דמיירי שידוע שלא קנאה רק לפי מה ששוה עכשיו אלא ודאי א"צ להחזיר כלום ומיירי התם בגזלן שאינו מפורסם ודין גנב וגזלן אחד הוא כמ"ש בר"ס שס"ח ע"ש כן נ"ל בדעת הרמב"ם ברור עכ"ל:

ח **וי"א.** כת' הש"ך דדברי הרמ"א והסמ"ע כאן ובסי' שנ"ו ושאר דוכתי צל"ע דמה דס"ל להמחבר ולפי מה שהוכחתי דדוק' בגנב מפורסם ס"ל להרמב"ם דצריך להחזיר הדמים א"כ ליכ' מאן דפליג עליה ומה שכת' הטור שר"י חולק היינו לפי הבנתו בהרמב"ם דגם בגנב שאינו מפורסם צריך להחזיר הדמים ועיין בתוספות ב"ק דף ס"ז ע"ב משמע להדי' דס"ל לר"י דהיכ' דבאיסור' אתי לידיה לא מהני יאוש ושינוי רשות וצריך להחזיר הדמים א"כ בגנב מפורסם נמי באיסורא אתי לידיה וצ"ע עכ"ל וע"ש מ"ש עוד בזה:

ט **כלל.** וכת' המרדכי פרק הגוזל מיהו אם בא להחזיר ואמר איני חפץ בממון שאינו שלי צריך להחזיר לבעלים הראשונים עכ"ל ד"מ. סמ"ע:

סימן שנד

א **ולדותיה.** כת' הסמ"ע דהרמב"ם סביר' ליה דלידה וגיזה לא מיחשב שינוי לקנות גוף הבהמה ולא השבח דהוי ליה כשינוי החוזר דהרי תחזור להיות מעוברת וטעונה מגיזה ומש"ה אפילו נתעברה אצל הגנב וגם ילדה אצלו ס"ל להרמב"ם דלא קנאה. וכן כת' הטור בהדי' בשמו (וכך כת' הש"ך והשיג על הה"מ והמחבר וכת' דדבריהם צריך עיון ע"ש) ומ"ש משלם אותה כו' ל"ד קאמר דנותן דמים בעדה אלא נוטל הכבשה בעינה והי"א שהביא הרמ"א ס"ל דלא מקרי שינוי החוזר דכשתחזור ותתעבר או תהא טעונה גיזה ה"ל כפנים

חדשות הלכך מיחשב שינוי גמור והשבח הוא שלו וגם הכבשה בעינה תשאר בידו אלא שמשלם להבעלים דמיה עכ"ל ועיין במהרש"ל פרק הגוזל קמא סי' ד' וסי' ז':

ב **הגניבה**. מיהו מ"ש הטור בשם הרמב"ם דהפרה והולד לגנב תמיה לי מנ"ל הא וברמב"ם לא משמע כן דהא כת' דגוף הבהמה לא קנה אלא בשינוי וכיון דלדידיה לא חשיב האי לשינוי א"כ פשיטא דצריך להחזיר גוף הפרה עכ"ל הש"ך ועמ"ש הסמ"ע בזה:

ג **מאיליה**. ר"ל כגון לידה וגזיזה חשיב שינוי והוי של הגנב אפילו קודם יאוש דאי בשבח דעלמא הבא מאיליה פשיטא דאינו של גנב קודם יאוש לכ"ע דבמאי ליקני. ש"ך:

ד **קרן**. ר"ל ולא כפל וד' וה' ולא ביאר המחבר דינם משום דלא איירי בהו ובטור ביאר דינם משום דנ"מ אם תפס וכמו שכת' בסי' שמ"ח סעיף ד' בהג"ה ועיין שם. סמ"ע:

ה **בדין**. ל"ד קאמר דאין ענין חיוב קרן לשעת העמדה בדין כי אם לשעת הוצאתו מן העולם דהיינו בשעת טביחה או שבירה אלא לשון הש"ס נקט ומיירי כשעמד השער בשוה משעת טביחה עד שעת העמדה בדין. שם:

ו **מאליו**. פירוש שידוע שנאבד שלא בפשיעה וע"ל סי' שס"ב ס"ס י'. שם:

ז **העמדה**. עיין בסמ"ע שהאריך הרבה להשיג על הע"ש בדיני תשלומי כפל וד' וה' ועיי' בש"ך מה שהביא בשם רש"ל בזה ע"ש:

ח **השברים**. אע"ג דבנזקין אמרינן כן כמ"ש הטור והמחבר בסי' שפ"ז התם ה"ט דכתי' והמת יהי' לו וקי"ל כמ"ד לו לניזק אבל בגנב כתי' חיים שנים ישלם וע"ל ס"ס שס"ב. סמ"ע:

ט **ודוקא**. עי' בהגהת הש"ך שכת' דדברי הרמ"א קשה להולמן ע"ש מה שביאר בזה:

י **רצו**. עי' בסמ"ע מ"ש בשם הה"מ. ומהרש"ל פ"ק דב"ק סי' כ"ט דחה זה ע"ש וצ"ע. ש"ך:

סימן שנה

א **באחריותו**. דלא הוי השבה מעליא דכיון שידעו הבעלים שגנב נתייאשו מלשומרו עוד ואף שהחזירו הא לא ידע הבעל מזה שישמרנו. סמ"ע:

ב **עדים**. דאי לאו הכי כיון שהחזיר הגניבה מעצמו הרי ראינו שעשה תשובה ולא היינו אומרים דלא ניחא לבעלים שיהי' עוד שומר עליה משא"כ כשראו עדים שגנבה אמרינן דהחזיר מיראת העדים ובזה נסתלקה תמיהת בעל ש"ג ע"ש עכ"ל הסמ"ע וכ"כ הב"ח ולפע"ד הא דנקטו עדים היינו לאפוקי אילו כופר שלא גנב או משום סיפא לאשמועינן רבותא דאע"ג דאיכ' עדים שהחזיר חייב וברמב"ם פשיטא דלא נקט עדים אלא לו' דחייב

בכפל ע"ש דמוכח כן להדיא אבל באמת ה"ה במודה שגנבו דדינו כיש עדים לענין דחייב באחריותו עד שיודיע לבעלים ויש להוכיח כן מדלא אוקמי מתני' בפרק המפקיד (בבא מציעא דף מ"א) כולה כר"ע ורישא דליכא עדים וסיפא דאיכ' עדים ע"ש ודוק וגם שאר כל הפוסקים סתמו ולא הזכירו עדים וקושית הש"ג מעיקרא לק"מ דכיון דמיד שגנב כלתה שמירתו ואינו עוד שומר עליו אם כן מה בכך שיעשה אח"כ תשובה מכל מקום צריך להחזירו ליד הבעלים עצמן שוב ראיתי במע"מ שכת' כה"ג ע"ש. ש"ך:

סימן שנו

א **לוקח**. ואע"ג דאפשר לגנב להוליכו במקום אחר שלא יכירוהו שהוא גנב מ"מ לא יהי' מצוי לגנוב מש"ה כל אדם יחדל מלקנות כדי שלא יהא רגיל לגנוב כ"כ הסמ"ע ועי' בבעה"ת שער מ"ט חלק י"ג מדינים אלו ובתשו' רש"ך ס"ב סי' ז':

ב **ולא**. אבל סתם גניבה הוי יאוש בעלים אם נודע שידעו הבעלים מהגניבה וכמ"ש בסי' שנ"ג ס"ג מיהו היינו בגנב ישראל אבל בגנב עובד כוכבים אפילו סתמא לא הוי יאוש וכמ"ש בסי' שס"ח ע"ש. ש"ך:

ג **הוכר**. לרבותא כ"כ דאפ"ה לא אמרינן דיחזירנו הלוקח להבעל בלא דמים ויוציא מעותיו מהגנב וכ"ש אם לא הוכר הגנב. סמ"ע:

ד **בפנינו**. לפי מ"ש בס"ס שס"א דכל היכא דליכא עידי ראה טענינן ליורשי גזלן לקוח במיגו דהחזרתי צ"ל כאן בכל הסימן דמיירי דאיכא עדים שראוהו ביד הלוקח דאל"כ הוי טענינן ללוקח כי היכא דטענינן ליורש אף בדמים. ש"ך:

ה **השוק**. עמ"ש בס"ס קכ"ו בשם תשובת ר"מ אלשיך ותלמוד לכאן שאם אחר שנמכר דבר הגנוב בא ליד הבעלים א"צ לשלם ללוקח מעותיו אף שידוע שקנהו מתחלה דלא שייך ביה תקנת השוק כיון שהוא עתה ביד בעלים הראשונים ואף ששם חלקתי עליו מ"מ מודינא כאן. עי' בתשו' רשד"ם סי' רי"ב ותי"ד שפסק דבעבדים ובהמה לא עשו תקנת השוק ואין דבריו מוכרחים ובתשו' מהר"א ששון סי' רי"ח כת' דעבדא כמטלטלי לענין תה"ש וצ"ע עכ"ל הש"ך (* א"ה הנה ראיתי בתוך תשובת כת"י לאמ"ו הגאון הגדול המפורסם כמהור"ר ארי' ליב נר"י האב"ד ור"מ בקהל אשכנזים שבאמשטרדם יע"א שנשאל בדין אי בס"ת גם כן שייך תקנת השוק והשיב בראיה ברורה ונכונה דאין חילוק בין ס"ת לשאר מילי דתקון בהם תה"ש ודלא כמו שעלה על דעת חכם אחד מופלא להורות ולדון דין ס"ת משטרות המבואר בר"ס ס' דאין בהם תה"ש משום דלא שכיחי והוא האריך לסתור דבריו ולפרש פירוש אמיתי בתשו' הרא"ש שממנה נלקח מקור הדין דשטרות הנ"ל ואין כן מקום להאריך) עוד כת' הש"ך על מ"ש הבית יוסף דדעת הרא"ש דבמתנה נמי עשו תה"ש ואין כאן דעת הרשב"א וכ"כ בר"ס ס' ע"ש וזה אינו

דודאי הרא"ש מודה כאן דבמתנה לא שייך תה"ש דהיאך יעלה על הדעת שעשו בה תה"ש דהא אפילו במכר מדינא צריך להחזיר בלא כלום אלא שעשו תה"ש דאל"כ לא יקנה אדם דבר מחבירו מחשש גניבה וזה לא שייך במתנה כו' ע"ש שהביא עוד ראיה לזה וגם הרבה פוסקים גדולים בתשובותיהן דסבירא להו דבמתנה לא שייך תה"ש ע"ש (עי' מה שכתבתי בסי' רנ"ב ס"ק ה' ע"ש):

ו **מפורסם**. אבל אם אינו גנב מפורסם אף שמפורסם לרשע בדברים אחרים צריך ליתן דמים הכי מוכח בש"ס גבי הא דמשני בחנן בישא נהי דאיפרסם לבישותא כו' וכ"כ רב האי גאון במשפטי שבועות שער י"ט. ש"ך:

ז **וי"א**. וכ"פ מהרש"ל פרק הגוזל בתרא סי' ל"ב והש"ך כת' דנ"ל עיקר כהמחבר לפי שכן נראה להדיא דעת הרי"ף וכ"כ הסמ"ג ושאר פוסקים לדעת הרי"ף וא"כ כיון דהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת וגם בש"ס משמע כדבריהם וכ"פ הרבה גדולי הראשונים וכן הוא בתוספות שלפנינו הלכך נראה כיון דתה"ש הוא תקנה ומדינא צריך להחזיר בחנם אין לך אלא מה שתקנו והבו דלא לוסיף עלה ונקטינן דבגנב מפורסם לא עשו בו תקנת השוק עי' בבעל המאור פרק הגוזל בתרא דבלוקח מעובד כוכבים לא עשו בו תה"ש (וכן הוא בתשו' הגאונים סי' רצ"ו וע"ש) והרמב"ן בספר המלחמות חולק עליו וכת' וכך מצינו לר"ש גאון ז"ל שדין תה"ש בלוקח מעובד כוכבים וא"צ לפנים עכ"ל וכן הוא בהגהת מיימון רפ"ה דגניבה וכן משמע לכאורה מדברי התוספות ב"ק דף קי"ד ע"ב וכן משמע מדברי ראב"ן מביאו ב"י ס"ס זה להדיא מדברי תשובת ר"ג שבמרדכי פרק אלו מציאות וכ"מ להדיא בת"ה סי' ש"ט וכן נראה משאר פוסקים שלא חילקו וכן עיקר עכ"ל:

ח **מתנה**. והש"ך כת' דנ"ל שזהו שגגה דהמרדכי כת' להדיא דהיינו דוקא למ"ד הכיר בה שאינה שלו ולקחה כו' הוי מעות מתנה כו' ואנן קי"ל כרב דמעות יש לו וכ"פ כל הפוסקים אם כן הכא צריך הגנב להחזיר לו מעותיו. ועל הסמ"ע תמהני מאד שכת' ז"ל וכיוצא בזה אית' בש"ס והטור והמחבר הביאו לקמן סי' שע"ג בקנה שדה מגזלן עכ"ל ואדרבא נהפוך הוא שם כו' ע"ש שהאריך בזה:

ט **נאמן**. ז"ל הב"י בבד"ה ואין דברים אלו מוכרחים אלא שמצאתי להם קצת סמך בדברי התוספות שאכתוב בסי' שנ"ז גבי המכיר כליו או ספריו ביד אחר ולפחות צריך להטיל חרם סתם והכל לפי מה שהוא אדם והכל תלוי באומד דעת הדיינים ע"כ והש"ך הביא דברי תוספות אלו וז"ל וכ"כ התוספות פרק הגוזל בתרא (בבא קמא דף קי"ד ע"ב) וז"ל וא"ת בלא תה"ש יטול מה שנתן דמצי אמר להציל נתכונתי ולהשיב אבידה וי"ל

דמיירי שהיה יכול לתבוע מבני אדם שלנו בתוך ביתו אפילו לא היה זה קונה אותם ע"כ אלמא דאם לא היה יכול לתבוע נאמן הלוקח והבאתי דברי התוספות ללמוד מדבריהם דהיכא דהיה יכול להוציא מהגנב אף אם לא היה זה קונה א"צ להחזיר מעותיו עכ"ל:

י **להורות**. ע"ל סי' שנ"ג ס"ג בהגה"ה ובש"ך שם:

יא **הדמים**. עיין מה שכתבתי בזה בסי' שנ"ג ס"ז ז' ע"ש:

יב **הלוקח**. דכיון שהוא מוחזק נשבע ונוטל. סמ"ע:

יג **מעותיו**. ומהרש"ל פסק דא"צ ליתן אלא כדי שויו ופירש כך לשון הרמב"ם והביא ראיות ועיקר. ש"ך:

יד **אומן**. ע' בתשובת מהר"א ששון סי' ק"ט (דין אשה שמכרה או משכנה מטלטלים של בעלה ע' בב"י סי' ע"ב מחודש ס"כ ובד"מ סי' שמ"ח ס"ג מ"ש בשם רבינו ירוחם בזה והובאו דבריו בא"ע ס"ס פ"ו בהגה"ה ע"ש ומ"ש הבית שמואל שם):

טו **דמלכותא**. ואע"ג שהוכחתי לעיל סי' ע"ג סי"ד באריכות דלא אמרי' דינא דמלכותא דינא מה שהוא נגד דין תורתנו (וע"ל ס"ס שס"ט) מ"מ דיינין הכא [ומשו"ה דייק] שפיר בלישנא דהכי נהיגי עכשיו כלומר דגם בישראל נהיגי כן ובת"ה א"ש טפי דכתב דהכי דייני עתה כו' ואע"ג דמנהג גרוע שהוא נגד דין תורה לא אזלינן בתריה וכמ"ש בסי' ע"ב ס"ה בהג"ה (כמ"ש בשמו שם ס"ק י"ט) ובכמה דוכתי י"ל דהאי מנהג הוא שנתקן כך ופשיטא דיש ביד הדור לתקן תקנות ועוד דגם בדינא דמלכותא הוא כן. ש"ך:

טז **במאתים**. ולא אמרינן דבמתנה נתן לו כיון דנתן לו כל כך הרבה וכן בלקח שוה ר' בק' לא אמרינן דהבין שגנוב הוא בידו כיון דזבניה כל כך בזול אלא כיון דדרך העולם הוא לפעמים כשאדם צריך למעות מוזיל במכירתו או כשצריך לחפץ כזה מוסיף טובא על דמי שויו מש"ה עשו בו תקנת השוק. סמ"ע:

יז **סתם**. המחבר כתב כן ע"פ דבריו בבד"ה שכתב על דברי הה"מ וז"ל ואיני יודע שבועה זו למה כו' ואיני יודע למה אינו יודע דהא כשבא ליטלו צריך לישבע אפי' בשמא כמ"ש בס"ד וכ"כ לעיל סי' ע"ב ס"ק ס"ז בשם ר' ירוחם ובשם הרבה פוסקים דכל היכא דטוען על הכלי כדי דמיו צריך לישבע אפי' התובע טוען שמא ע"ש. ש"ך:

יח **נוטל**. ע' בסמ"ע שהביא דעת הטור שחולק בזה ורבינו ירוחם פסק כהמחבר וכ"פ מהרש"ל ועיקר ע' בש"ג פרק כל הנשבעין מדינים אלו שבסי' זה. שם:

יט **מפורסם**. דאז לא אמרי' דהעובד כוכבים משקר דהא הטעם הוא דלא עשו תה"ש בגנב מפורסם משום דלא ה"ל לקנותו ממנו וזה שייך ג"כ הכא ולפי דעת החולקים לעיל

דגם בגנב מפורסם עשו תה"ש אם לא שידע שזה החפץ גנוב הוא גם בזה צ"ל דמיירי בהכי. סמ"ע:

סימן שנז

א **בעיר**. היינו דוקא שהוא צועק כלי פלוני שסימנו כך וכך אבדתי ואח"כ ראה כלי כזה ביד בע"ה אחר וז"ש והכיר כליו כו' שהכל רואין שיש לכלי זה אותם סימנים שצעק עליו שנגנב מידו. סמ"ע:

ב **להשאיל**. דעת הסמ"ע דס"ל להרמב"ם דבכלים העשוין להשאיל ולהשכיר אף אם לא יצא לו שם גניבה בעיר נשבע שהן שלו ולא מכרן ומוציאן מיד הלוקח וע' בש"ך שהאריך הרבה בזה לסתור דברי הסמ"ע ע"ש ובש"ג פרק כל הנשבעין מדינים אלו וע"ל ס"ס קל"ג:

סימן שנח

א **רוב**. ר"ל הן שחזקת אותו דבר עצמו הוא גנוב הן שאין חזקת דבר ההוא גנוב אלא רוב דבר כזה הוא בחזקת גנוב וכמ"ש לקמן סי' שס"ט ס"ג מה שיש לחלק בין דהכא לההיא דהתם ע"ש. סמ"ע:

ב **וגבינה**. אבל בגדיים אין חילוק בין מדבר ליישוב. שם:

ג **קטן**. שחסרונן ניכר טובא ולא מלא לבו של הרועה למכור כ"כ בלי רשות בעלים משא"כ בפחות מזה שאינו ניכר כ"כ ואף אם יוכר חסרונן יכול להשמט בב' וג' לומר שמתו או נגנבו מה שא"כ בהרבה. שם:

ד **מרגיש**. ר"ל דהרועה היה נתפס עליו כגנב אם מכרו שלא מדעת בע"ה. שם:

ה **מהאריס**. מדברי התוס' ב"מ דף כ"ב סוף ע"א והג"א והגמרא שם מבואר דאם אדם נותן לאכול לחבירו מדבר שאינו שלו אלא של חבירו אע"פ שיודע שחבירו יתרצה אסור לאוכלו דהלכה כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ואע"ג דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דמותר ויאוש שלא מדעת שאני שגם אח"כ אינו מייאש אלא שאינו יודע היכן הוא ובע"כ הוא מתייאש א"כ אמרי' מעיקרא באיסורא אתי לידיה במה יקנה אי ביאוש הא השתא אינו מתייאש ואילו הי' יודע שהוא אצלו לא נתייאש מה שאין כן הכא כיון שידוע שיתרצה א"כ השתא נמי בהיתרא אתי לידיה דמסתמא אינו מקפיד ע"ז ואע"ג דבש"ס שם מדמה תרומה וטומאה ליאוש שלא

מדעת טעמא אחרינא איכא התם דלענין תרומה וטומא' ידיע' ממש בעינן ע"ש וע' בספר א"א דף ק"י ובתשוב' מהרי"ט סי' ק"ן. ש"ך:

ו **שחלקו**. ל' הטור אינו כן אלא זה לשונו במה דברים אמורים בסתם שתלינן לומר שכבר חלקו ומחלקו מכר אבל אם ידוע לו שלא חלקו אסור כו' ומדברי הרמ"א משמע דמסתמא אסור ולא תלינן לומר שכבר חלקו והוא דעה שלישית לא מצאתיה בשום מקום עכ"ל הסמ"ע. ולי נראה דגם כונת הרמ"א כהטור וכ"כ הב"ח ופסק כן ע"ש. שם:

ז **נשים**. ע' בתשובת מהר"א ששון סי' קצ"ח ובתשובת מהרי"ט סי' קצ"ט ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' רמ"ב:

ח **בגליל**. דשם היה גדל פשתן הרבה והי' בזול ורגילין שלא להקפיד על נשותיהן שיקנו פשתן לעצמן לעשות ממנו כלי פשתן ולמוכרו לצורכן כן משמע מל' ב' שפירש רש"י. סמ"ע:

ט **בע"ה**. פי' ואין להכובס אפי' ג' חוטין מהן וכ"כ הטור בהדיא ע"ש ודומה לזה כ' הטור והמחבר בסי' רי"ח ורכ"ט וש"ל ושאר דוכתי וכמ"ש שם מלתא בטעמא ע"ש. שם:

י **לבן**. דהשחור מגנה את הלבן. רש"י. שם:

סימן שנט

א **מעובד כוכבים**. כ' הכ"מ דדייק הרמב"ם לכתוב אסור לגזלו כו' ולא כ' שעובר עליו לומר שאין איסור זה מן התורה ומדברי הרמב"ם ריש הלכות גניבה שהעתיק המחבר בר"ס שמ"ח לא משמע כן ועמ"ש שם וכ"כ מהרש"ל פ' הגוזל שמדברי הרמב"ם אלו וסמ"ג משמע שאסור מן התורה מיהו לענין דינא הכריע מהרש"ל שם כפירוש רש"י בסנהדרין דאינו אלא מדרבנן ע"ש ע' בתשו' רמ"א ר"ס ט'. ש"ך (עיין בתשובת הגאון ח"צ ז"ל סי' כ"ו):

ב **שאומר**. ואע"ג דאמרי' בר"ס שמ"ח דאסור לגנוב על מנת לשלם כפל התם מיירי כשאינו מזכה לו ע"י אחר דאם מזכה לו ע"י אחר מיד לאו גניבה מקרי כיון שהאחר יודע מזה כך נ"ל והב"ח תי' בדוחק. שם:

ג **זכות**. ודוקא שידוע שזכות הוא לו כגון בדבר העומד לימכר (ר"ל שידוע בבירור שהבעל לא יחזיקנו לעצמו רק ימכרנו) אבל בחפצי ביתו לא כ"כ הטור. ומשמע מדבריו דהרא"ש מיירי בכה"ג ובהכי ניחא דל"ק כל מה שהקשה מהרש"ל פ' הכונס סי' כ"ז על הרא"ש וניחא נמי דהתוס' (שם דף ס"א) לא פליגי לענין דינא על הרא"ש ע"ש ודו"ק. שם:

ד **אחר.** ואם היו הבעלים שם ואומרים ניחא לנו בשלנו ולא בדבר אחר אף שטוב ממנו נראה פשוט דלכ"ע אסור. סמ"ע:

ה **גזלן.** לעיל סי' ל"ד כתב בבד"ה על זה וז"ל ומשמע לי שאינו נפסל לעדות בכך משום דלא משמע להו לאינשי דליהוי גזלן בהכי עכ"ל ולא ידעתי אמאי כתב כך בפשיטות דהא מדברי הראב"ד והה"מ והטור משמע דלהרמב"ם נפסל לעדות ומסכים הה"מ לדברי הרמב"ם וגם קשה בנכנס לבית חבירו דהא כתב הט"ו בר"ס צ' דמיפסל בהכי (עמ"ש שם ס"ק ח') מיהו בחוטף משכון נראה דיפה כתב לדינא וכן מוכח מדברי הרשב"ם פ' חז"ה דף ל"ד וכ"כ ראב"ן להדיא מיהו מדברי הראב"ד ספ"ג מהל' גזילה ומהה"מ שם משמע דלהרמב"ם בהנך תרתי מיפסל לעדות אך שהראב"ד משיג שם עליו דלא הוי גזלן אלא בדאשתכח שאינו חייב לו ובעל המ"מ שם מיישב דברי הרמב"ם דלא קראו גזלן אלא לקנותו להעמיד באחריותו ולא שיפסל לעדות ולשבועה ע"ש שהאריך וכ"נ עיקר לדינא עכ"פ בחוטף משכון ודלא כהסמ"ע שכתב ז"ל נ"ל שהוא פסול לעדות ולשבועה כו'. ומוכח בדברי רשב"ם וראב"ן אפי' בסתם חוטף משכון ואינו מברר שחייב לו לא מיפסל. ש"ך:

ו **מדאורייתא.** פי' אף דהוא עובר בלאו דלא תחמוד וכמ"ש בסעיף שאח"ז וכ"כ בטור מ"מ אינו נפסל לעדות ולשבועה דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו ודלא כע"ש שכת' ז"ל שאינו עובר על לאו דאוריית' עכ"ל הסמ"ע ודבריו תמוהין כי דברי הע"ש נכונים דאינו עובר על לא תחמוד אלא מדרבנן שהרי זה מקרי חמסן וע"ל סי' ל"ד ס"י ומ"ש בסעיף שאח"ז דעובר על לאו דלא תחמוד פי' מדרבנן ודו"ק:

ז **שלקחו.** אבל בלא לקיחה אינו עובר בלא תחמוד כ"כ הרמב"ם בהדיא ולמדו שם מדכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך. סמ"ע:

ח **בזה.** לשון הטור מדברים שא"א לקנותן כו' ולרבותא כת' כך וכ"ש בדברים האפשריים. שם:

ט **בדבר.** גם באשת חבירו שייך זה שיגרום שיגרשנה בעלה והוא ישאנה ואפשר מפני שהוא קשה יותר משאר דברים וצריך עליו מחשבה טפי משום הכי נקטו הרמב"ם והמחבר בלאו דלא תתאוה. שם:

סימן שס

א **בסוכות.** אף דסוכה בנין ארעי היא מ"מ המצוה קובעה כל ז' ימי החג לעשותה כבנין קבע וע"ל בטור ס"ס קנ"ז. סמ"ע:

ב **השבים**. ז"ל הסמ"ע דכיון דהוא דבר קבוע ועומד ה"ל למידע דשל הנגזל הוא ולא ה"ל לקנותו עכ"ל (* א"ה ואני בעניי שותא דמר לא ידענא מה ענין טעם זה בעי הכא ובמחילת כבוד הרב הגדול דבריו בזה הם משוללים הבנה אם לא שנאמר דאשגרת לישנא בשגגה נתחלף לו בין תקנת השבים לתקנת השוק וק"ל והנה ראיתי בבאר היטב אשר לפני שהעתיק ולא הוי ליה לבנותו. ואנכי לא ידעתי מה תיקן בזה) וע"ל ריש סי' שס"ו:

ג **השלישית**. וכ"ש אם גזל אחד ש"פ והוזלה דצריך להשיב אותה או דמיה ש"פ כמו שהיתה מתחלה אלא לרבותא נקט ג' אגודות כו' דאע"ג שכבר קיים מצות השבה במה שהחזיר ב' אפ"ה צריך להחזיר הג' כ"כ התוס' וסיים הטור ז"ל וכ"ש אם גזל ב' אגודות שוות ב' פרוטות והוזלו ועמדו על אחד והחזיר לו אחד שצריך להחזיר לו גם הב' שהרי לא קיים מצות השבה כלל עכ"ל. סמ"ע:

ד **ידוק**. ודעת הרשב"א דדוקא שיבשן בחמה ולא כשצרפן בכבשן דאז א"א לכותשן לעפר דק כבתחלה ומלשון הטור משמע אפי' שרפן בכבשן וה"ט דבעפר דאינו חשוב אין קפידא אף בשלא הוחזר לגמרי דק וכתוש כבראשונה משא"כ בנמטי להעשות צמר דקפדינן דהוא דבר חשוב להעשות בו מלאכתו הראשונה. שם:

ה **מטבע**. ובאם עשה ממנו כלי כסף יש פלוגתא התוס' ס"ל דקנה והרשב"א חולק עכ"ל הסמ"ע ולחנם הביא דברי התוס' דהתוס' עצמן מדמי לה לנסרים ועשא' תיבה למ"ד דשינוי החוזר הוי שינוי וא"כ אנן דקיי"ל דשינוי החוזר לא הוי שינוי וכמו שכתבו הפוסקים והטור בנסרים וכה"ג א"כ ה"ה בעשה ממנו כלי לא הוי שינוי וכן הוא בראב"ן דף כ' ע"ב וכ"פ מהרש"ל ריש הגוזל וכן עיקר. ש"ך:

ו **או**. והש"ך כת' דט"ס הוא בדברי המחבר וצ"ל ונפצו ולבנו וכן הוא ברמב"ם ע"ש:

ז **נשתנה**. וה"ט דקורות גדולות כו' שכת' המחבר בס"ט. סמ"ע:

ח **חופיא**. הוא כעין מכבדות שלנו שמכבדין בו עפר החדרים דמעיקרא מקרי הוצא והשתא חופיא. שם:

סימן שסא

א **לחוד**. ע"ל סי' שנ"ג ס"ק ג':

ב **סתם**. שהרי יודע מי גזלו ויוציאנו ממנו במשפט משא"כ בסתם גניבה כיון דלא ידעי הבעלים מי גנבו מייאשי ממנו וע"ל סי' שס"ח דמחלק בין גזלן ישראל לגזלן עובד כוכבים ע"ש. סמ"ע:

ג **מכרו**. ונראה דאז אפי' אם ידע הלוקח או המקבל שגזילה היא אפ"ה מקרי שינוי רשות וקנאו כן הוכחתי לקמן סי' שס"ט וכן מוכח נמי ממה שמסקו הט"ו כאן בבבא

אחר ונטלו כו' דל"ש ידע השני ל"ש לא ידע מכלל דרישא במכרו כו' אפי' ידע הוי שינוי רשות דאל"כ לא הוצרך לכתוב בסיפא האי ל"ש כו' דהא על לא ידע דרישא קאי וזהו דלא כדמוכח מדברי ב"י שם דס"ל דבכה"ג לא מקרי שינוי רשות עכ"ל הסמ"ע וע' מ"ש הש"ך בסי' שנ"ג רס"ג בהג"ה ע"ש:

ד **באחריות**. אף שהנ"י כ"כ לא נהירא לי וכבר השגתי עליו בסי' ל"ז סס"ק כ"ט ע"ש. ש"ך:

ה **בטעות**. וכן הוא בחידושי הרשב"א פ' הנזקין מיהו איתא שם דאם נתנו לו ע"ד חלופי שלו הוי שינוי רשות וכן משמע לקמן סי' שס"ט ס"ה וע' בב"י שם מיהו מדברי בעל המאור פרק הגוזל בתרא מוכח להדיא דאפי' בטעות הוי שינוי רשות וגם הרמב"ן שם משמע דמודי ליה בזה ע"ש אבל בתשובת הרשב"א סי' תתקס"ח איתא לחד שינויא דאפי' בחליפות לא הוי שינוי כיון שנתנו לו בע"כ ע"ש וכל זה צ"ע. שם:

ו **נכסים**. סתם המחבר וכ' נכסים משום דבזה"ז אפי' מטלטלי דיתמי משועבדים לבע"ח ונגזל וכ"כ הטור בפירוש בסי' שמ"א ובסי' ז'. סמ"ע:

ז **לקטנים**. דלעידי גזילה נזקקין אף ביתומים קטנים כמ"ש הטור והמחבר בסי' ק"י וכ"כ בהע"ת שער י"ד ובד"מ סי' כ"ח סי"ט הביאו וכ"ש אם הגזילה עצמה בעין דמוציאים אותה מיד הקטנים וכמ"ש הטור גם כאן ע"ש. שם:

ח **נאמנים**. במיגו דאילו רצו היו אומרים החזרנו לך ואפי' למאן דאמר הגוזל בעדים צריך להחזיר בעדים וכמו שכתב בסעיף שאחר זה ה"מ גזלן עצמו אבל בניו נאמנים ודוקא אם טענו הגדולים בעצמן אבל אנן לא טענינן להו בדבר שאינו מצוי כ"כ ר"י נכ"ו ח"ג ד"מ ע"ש עכ"ל הסמ"ע וכ' הש"ך דהוא דעת הרא"ש פרק הגוזל בתרא אבל הרמב"ן בספר המלחמות כ' דטענינן להו לקוח במיגו דהחזרתי אלא דמיירי שראוהו עתה ביד היתומים הלכך בשמא לא טענינן להו לקוח דאב גופיה כה"ג לא הוי מהימן אבל כשטוענין ברי ולא ראוהו בידם קודם שירדו לדין דהיו נאמנים לטעון החזרתי נאמנים גם עכשיו במיגו עכ"ד בקצרה וכ"כ הנ"י בשמו ובשם הרא"ה וכ"פ הריטב"א בפרק הכותב ומשמע בהרא"ש והרמב"ן שם דלטעמייהו אזלו דס"ל להרא"ש בפרק המוכר פירות דלא טענינן ליתמי נאנסו כיון דלא שכיח ולהרמב"ן סבירא ליה התם דטענינן להו גם מידי דלא שכיח ע"ש דמשמע כן מדבריהם להדיא וא"כ למאי דקי"ל גבי נאנסו דהוי ספיקא דדינא ה"ה הכא והד"מ והסמ"ע שהביאו כאן דברי רבינו ירוחם לא כוונו יפה דודאי איכא דפליגי עליה והלכך לא מפקינן ממונא מספיקא וכ"ש לפי מ"ש בסי' ק"ד דנ"ל

עיקר כהרמב"ן וסייעתו ע"ש עכ"ל וכ' עוד דאפי' אם אמרו אבינו אמר לנו שעשה עמך חשבון נאמנים כדלעיל סי' רצ"ז בהגה"ה:

ט **אינם**. כתב הסמ"ע טעמא משום דמיגו דהחזרנו לך הוי מיגו דהעזה טפי ממה שאמרו ידענו שאבינו עשה עמך חשבון כו' והש"ך השיג עליו וכתב דודאי אמרי' מיגו בכה"ג כמ"ש בסי' פ"א סכ"ג (עמ"ש שם בס"ק מ"ד ונ"ה) ובס"ס פ"ב בדיני מיגו אות ו' ובסי' צ"ג ס"ב (כמ"ש שם ס"ק ו' ע"ש) וגרם לו זה משום שחשב דלדעת הי"א אפי' יכולים לטעון החזרנו לך אינן נאמנים דאל"כ במאי פליגי וזה אינו כו' ע"ש שהוכיח דבריו בראיה עי' בתשו' מהרי"ט סי' ט' וקי"ב ובתשו' רשד"ם סי' קצ"ח ור':

י **שצריך**. כ"כ הה"מ בשם הרמב"ם והש"ך כתב דנ"ל דלא מוכח מהרמב"ם מידי וגם הכ"מ כתב כן ולענין דינא פשיטא דקיי"ל דא"צ שכן דעת הרבה פוסקים גדולים וכ"כ הריב"ש שרבו כמו רבו החולקים על הרמב"ם וגם הב"י בבד"ה סי' נ' כתב כיון דרבוותא סוברים דא"צ ואין הוכחה מהרמב"ם הכי נקטינן וכן עיקר לדינא וכ"כ הסמ"ע בפשיטות בסי' ק"ז ס"ה (עמ"ש שם ס"ק ח' ע"ש) ודלא כב"ח שם שפסק דהוי ספיקא דדינא ע"ש עכ"ל:

סימן שסב

א **כשעת**. פירוש אם הוא בענין שא"צ להחזיר הגזילה עצמה אבל על הרוב מחזירה בעינה וע"ז מסיק וכשמחזיר לו הגזילה כו'. סמ"ע:

ב **חולקין**. דבעינן דוקא היאוש קודם שינוי רשות וכן עיקר וכמש"ל סימן שנ"ג ס"ג ע"ש. ש"ך:

ג **הוריש**. עיין בספר החנוך מצוה קכ"ה:

ד **השבח**. ר"ל אפילו דמי השבח וכ"ש דמי הקרן. סמ"ע:

ה **מהנגזל**. כת' הע"ש דבזה אין הנגזל חוזר על הגזלן שהרי לא הושבחה בידו והסמ"ע כת' דאינו מוכרח ע"ש:

ו **מידו**. וכ"כ הרא"ש והטור ואף דבספיקא ס"ל דלא מהני תפיסה מ"מ בספיקא דש"ס מודים דמהני בהו תפיסה עכ"ל הסמ"ע וטעות הוא דלא כ"כ הרא"ש גם מ"ש דבספיקא דש"ס מודים ליתא ואדרבה בספיקא דש"ס ס"ל להרא"ש והטור דאפילו תפס מפקינן מיניה (עמ"ש בסי' שמ"ו ס"ק י"ד ע"ש) וע"ל סי' שפ"ח והאמת הוא דהטור העתיק כאן לשון הרמב"ם וסמך על מ"ש בסי' שפ"ח וש"צ וכ"כ מהרש"ל פרק הגוזל קמא סי' ו' ע"ש וכן

מוכרח לומר בטור לעיל סי' שנ"ב ס"ח שהעתיק דברי הרמב"ם וסמך אמ"ש בסימנים הנ"ל ע"ש. ש"ך:

ז **לילד**. ר"ל אף שהגיע זמנה לילד בשעת גזילה אפילו הכא אינו משלם כאילו ילדה כי ידוע שלא היתה שוה כ"כ כמו אחר לידה דקודם לידה יש חשש סכנה לפרה וגם הולד שמא יהיה נפל ואם גזלה בתחלה או אמצע עיבורה אינו משלם כמו שהיא שוה בעת גמר העיבור אלא הכל לפי שומת שוויים. סמ"ע:

ח **חולקין**. וס"ל דקנה הגזלן השבח שנשבח קודם יאוש. שם:

ט **החוזר**. ונראה דה"ה אם אין בו שינוי כלל כגון שגזלה כשהיא מעוברת או טעונה בגיזה ונשתהה ביד הגזלן ונתרבה עליה הגיזה או הולד אע"פ שהוציאה מידו בעודה טעונה ומעוברת משלם לו העודף כשיעור שנשבחה בידו ועיין מ"ש בסי' שס"ג ס"ה בהג"ה. שם:

י **ופטמה**. אבל נתפטמה מאליה דינה כהוקרה וכמ"ש בסי' שנ"ד ס"ד בהג"ה וא"כ אפילו אחר יאוש הוא של הנגזל. ש"ך:

יא **שנתייאשו**. ומהרש"ל פסק דהיכא דנתייקרה בתר שנתייאש הוי של גזלן וכת' הש"ך דפסק כן לפי שהיה לו גירסא אחרת בטור אבל לפע"ד גירסא זו אינה נכונה כו' ע"ש דמסיק שעיקר כדעת המחבר:

יב **הניחה**. ר"ל דאע"ג דקיי"ל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה מ"מ עיקר גזילה זו נעשה בשעה ששתאה או מכרה כו' דעד הנה ברשות הנגזל הוה קאי להדרא בעינה מן הדין ועתה קלקל וגרם שלא הוחזרה לידו בעין. סמ"ע:

יג **אבדה**. אמעצמה קאי ג"כ דאילו סתם אבידה מקרי פשיעה וכמ"ש בסי' שנ"ד ס"ג ע"ש. שם:

יד **ששברה**. שלא יהא חוטא נשכר דאילו נשברה מעצמה היה צריך לשלם ד' ועכשיו ששברה בידים לא יתחייב אלא דינר וכבר נתבאר כל זה בסי' שנ"ד. שם:

טו **מ"ט**. דומה לזה כת' הט"ו בסי' שצ"ד סעיף ר' ע"ש. שם:

טז **שנתבאר**. עיין שם בהגהת ש"ך מה שביאר בדין זה ודלא כמ"ש הסמ"ע כאן בזה. גם הש"ך כת' דאין לשון הרמב"ם והמחבר מורין כן במה שיישב הסמ"ע דברי הה"מ ע"ש:

סימן שסג

א **ונסדק**. עיין בתשובת רשד"ם סי' צ"ג:

ב **המלך**. וכן כת' רבינו ירוחם וכ"פ בש"ג ובמהרש"ל פרק הגוזל סי' י"ב וכת' שאפילו פסלוה כל המלכיות שבעולם שאינה יוצאת כלל ע"ש. ש"ך:

ג **כולם**. ל"ד קאמר דהא אח"ז כת' דדוקא בהרקיבו מקצתן אומר לו הרי שלך לפניך אלא רובן ככולן ומחצה על מחצה נידון כרוב. סמ"ע:

ד **ושברו**. ע"פ מה שנתבאר בסימן שס"ב ס"י וי"א. שם:

ה **והזקינו**. אע"ג דכשהזקינו אינם שווים כלום ודומין לבהמה שהזקינה אפ"ה י"ל הרי שלך לפניך מטעם דעבד דומה לקרקע כ"כ הסמ"ע ועיין בש"ך שהאריך להוכיח מן הש"ס והפוסקים דעבדא כמקרקעי דמי לכל מילי ואין חילוק כלל בין מילי דרבנן למילי דאורייתא ומה"ט כ' דאפילו אם נשרף העבד פטור הגזלן כמו בקרקע וכן נ"ל עיקר ע"ש באריכות:

ו **ונפסל**. והוא בעין דאל"כ משלם כשעת הגזילה דהיינו מטבע החדשה כ"כ התוספות ור' ירוחם וכ"כ מהרש"ל והוא פשוט. ש"ך:

ז **מקצתם**. ועל מה דמשני בש"ס כאן שהרקיבו כולן כו' כתב בהג"א וז"ל פירוש שהרקיבו מן הכנימה אבל אם הרקיבו מחמת התולעת הרי הן כבריאין והכי איתא בירושלמי עכ"ל ר"ל דאל"כ אין טעם לחלק בין כולן למקצתן וק"ל ולפ"ז מה שכ' הסמ"ע (שהבאתי בס"ק ג') אינו מכוון ודו"ק. שם:

ח **לפניך**. כתב הש"ך דמה שפסק מהרש"ל פרק הגוזל קמא סימן כ' דאין אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך רק גבי גזלן ולא גבי שומר אינו נראה לפי עניות דעתי וע"ש שהשיג עליו ודחה כל ראיותיו:

ט **כלום**. פירוש אע"פ שגם בעל הבהמה היה צריך לבהמתו לעשות בה מלאכתו אפ"ה כיון דלא הפסידה יכול להחזירה בעינה דקי"ל דגזלן אינו משלם אלא כשעת הגזילה. סמ"ע:

י **בח"ל**. באופן שנתבאר בסי' ב' ע"ש. שם:

יא **עבדו**. מוכח מסעיף זה ושאח"ז דמטלטלי נגזלין אם גזלן ועשה בהן מלאכה ולא פחתן אפילו קיימי לאגרא פטור דברשות הגזלן היו ובדידיה דקעביד מלאכה וכן משמע לקמן סי' שע"א ס"ב בהג"ה. ש"ך:

יב **שכרו**. אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר כיון דגילה דעתו דלא ניחא ליה ביה ואין אומרים בכה"ג כופין על מדת סדום כך כתב הסמ"ע ועיין בתשובת רשד"ם סי' תמ"ו ותס"ד ובתשובת מהר"א ששון סי' קכ"ט:

יג **אינו**. דמסתמא נוח לו שידורו בו דביתא מיתבא יתיב ושאיה יוכת שער כן הוא בש"ס. סמ"ע:

יד **שכרו**. ואע"פ ששלמו ימי שכירתו כ"כ הרמב"ן בחדושיו פרק חז"ה. ש"ך:

טו **דור**. עמ"ש בזה בסי' רמ"ו ס"ק כ"א ע"ש:

טז **לשני**. ול"ד למ"ש הט"ו בסי' קע"ו סכ"ח בשני שותפין בחוב אחד שחייב להן כו' דשאני התם דהלוו יחד משא"כ בבית שדרו בו יחד או עומד להשכיר שכשהשכירו הראשון י"ל להשני דור עם זה השוכר או השכר ג"כ חלקך לאחר ובלא"ה נמי לק"מ דכאן לא בא אלא להורות הדין אם שכר משותף ראשון אי צריך ליתן גם להשני חלקו אבל מה שיהיה דין השותפין זה על זה מזה לא איירי הכא. סמ"ע:

יז **שרויין**. אבל אם לא היו שרויין אלא גזלן כמו שהיו ושחקן ודקקן ושרינהו קנאן בשינוי. שם:

יח **והוזל**. פי' שהוזל אח"כ דאם הוזל בשעת הצביעה חייב. ש"ך:

יט **פטור**. ובנ"י פרק הגוזל כתב דהא לא אתיא אלא למאן דלא דאין דינא דגרמי אבל למאן דדאין דינא דגרמי דקי"ל כוותיה חייב דהא אותבינהו בדוכתא דלא מצי למשקלינהו עכ"ל ואין כן דעת כל הפוסקים אלא נראה כיון דבשעת הצביעה היה שוה כפי הצמר והסמנים אלא שאח"כ הוזל א"כ בשעת צביעה לא הזיקו כלל וליכא כאן גרמי דממילא הוזל אח"כ ואומר לו הרי שלך לפניך וכן נראה להדיא מדברי בעל המאור שכתב דאוקימתא דצבע בהו קופא כו' ליתא לדידן אלמא דאוקימתא דזל ציבעא איתא אפילו לדידן וכ"כ הרמב"ן בספר המלחמות שם ואולי הנ"י הבין דזל ציבעא היינו בשעה שצבעו ודו"ק. שם:

כ **תפס**. הטור מסיק בזה וכתב ז"ל אבל אם גזל סמנים שרויין וצבע בהן צמרו של הגזלן חייב לשלם דמי הסמנים ואפילו לא השביח בהן צמרו עכ"ל והוא מהש"ס פרק הגוזל (בבא קמא דף ק"א ע"ב) נימא ליה הב לי סמנאי דאפסדתינהו כו'. שם:

סימן שסד

א **משלם**. והא דכת' הט"ו בסי' צ' ס"ג היה עד אחד מעידו כו' נשבע שלא גזלו התם העד לא ראה מה שהוציא ואפילו שנים בכה"ג אין הנגזל נוטל כ"א בשבועה ובכה"ג לא אמרינן כל ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה ומתוך שאיל"מ כיון דהשנים לא מחייבין אותו ממון כי אם בשבועה משא"כ כאן דמירי דהעד ראה מה שהוציא דבכה"ג בשני עדים מחייבין אותו ממון בנכנס שלא בפניו או שנכנס למשכנו מש"ה אמרינן כאן משאי"ל נגד העד משלם. סמ"ע:

ב **ועשרים**. פי' וגם התובע מודה לו שלא היו אלא כ' רק שטוען שחטפן מידו בזרוע ולא היו של החוטף מעולם. שם:

ג **היסת**. ע"ל סי' פ"ז ס"ה ובמ"ש שם ס"ק ד':

ד **שבועה**. שהרי עכ"פ ראה העד שהוציא כלים אף שאינו יודע כמה הלא הוא עצמו מודה שהוציא י' ואף שהפה שאסר הוא הפה שהתיר לומר שלי הוא מיגו כזה הוי במקום חזקה שכל מה שבבית האדם הוא בחזקת שלו. סמ"ע:

ה **בעדים**. ואין אדם משים עצמו רשע וע"ל סי' צ"ב ס"ח מדין זה ובסי' ל"ד סכ"ה. שם:

ו **שמשכנו**. פירוש וכל הממשכן שלא ברשות דינו כגזלן וכמו שכתבתי בר"ס צ' ובסי' שנ"ט ס"ו. שם:

סימן שסה

א **לאיזה**. כעין דין זה עיין בדברי הט"ו בסי' ע"ו לענין הלואה ובסי' ש' לענין פקדון מ"ש ועיין בתשובת מהרש"ך ס"נ סי' נ"ז:

ב **נשבע**. פי' בנק"ח ואע"פ שאין הגזלן טוען כנגדו ברי שלא גזלו מ"מ כיון דברי לו שלא גזל אלא לאחד מהם והרי שניהן באין ליטול הטילו חז"ל שבועה על התובעין כדין נשבע ונוטל. סמ"ע:

ג **ואחד**. וכת' הש"ך דבעל המאור פרק הגוזל עצים ופרק המפקיד פסק כר' טרפון דמניח גזילה ביניהם ומסתלק ואע"פ שהרמב"ן בס' המלחמות שם השיג עליו מ"מ המעיין היטב יראה שאין הוכחה ברורה לסתור דבריו וע"ש שהאריך בביאור דבר זה לפי שיטת הש"ס ופוסקים וסיים דבריו ז"ל וא"כ נראה נהי דרוב הפוסקים פסקו כר"ע מ"מ מצי הגזלן המוחזק לומר קים לי כבעל המאור ורב האי גאון והלכות גדולות והראב"ד ז"ל כן נ"ל עכ"ל:

ד **יודע**. וגם הם אין תובעין אותו בברי שיאמר כל אחד אני הוא הנגזל שגזלת מידי. סמ"ע:

ה **חולקים**. כ"כ הרמב"ם ור' ירוחם ומשמע דמדינא חולקין ולא אמרינן יהא מונח כו' דליכא למימר דחולקין כשיסכימו שניהם דא"כ פשיטא ועוד דגם בפקדון ומקח ה"ל לאשמעינן דכשירצו חולקין ותו דהא הרמב"ם ס"ל דכל היכא דתנן יהא מונח כו' היינו שיהא מונח בידו (כמ"ש בסי' רכ"ב ס"ק ג' ובסי' ש' ס"ק ח' ע"ש) א"כ אמאי כת' כאן נותן מנה אלא ודאי דינא הכי הוא דחולקין דדוקא במקח ופקדון דתבעו ליה וחד מינייהו ודאי רמאי אמרינן דיהא מונח אבל הכא שהם עצמן אינן יודעין שנגזלו א"כ ליכא רמאי ועיין בש"ס והרא"ש ר"פ שנים אוחזין ודו"ק. ש"ך:

ו **שמים**. ובפקדון כה"ג אף לצי"ש פטור כמ"ש בסי' ש' ס"ג בהג"ה מטעם דהמפקיד ה"ל למידק וכ"כ הרא"ש פרק המפקיד וכת' במע"מ שם הטעם לחלק בין פקדון לגזל היינו שסובר גברא אלמא הוא דגזליה ולא שכיח דהדר ולכך לא תבע ליה עכ"ל וק"ל דהא ע"כ ה"ה בשלא תבעו מתחלה רק שאחר שאמר גזלתי כו' אומר כ"א אותי גזל נמי דין תבעי ליה יש לו דלא תלי אלא כשטוען המפקיד או הנגזל ברי כדמוכח בש"ס ופוסקים וא"כ בגזל ע"כ מיירי שגם עכשיו אינו טוען ברי ואז לא שייך שסובר גברא אלמא כו' שהרי הוא רואה שרוצה להחזיר אלא נ"ל דגזלתי דומיא דאביו של אחד כו' קתני והיינו שגם הם אינן יודעים ולהכי לא קתני א' מכם הפקיד כו' משום דכשהפקיד ודאי יודע וה"ל לתובעו עכשיו ולפ"ז כשידוע לו שגזלו בפניו וידע מזה ואינו יודע לאיזה ולא תבעי ליה עכשיו מניח גזילה ביניהם ומסתלק ופטור אף לצי"ש. שם:

ז **לשלם**. אחר שישבע כל אחד מהם. שם:

ח **מאתים**. אחר שישבע כל א' וכ"כ ר' ירוחם נל"א ריש ח"ד והוא פשוט ואם גם הם אינם יודעים יהא מונח בידו עד שיבא אליהו כ"כ ר' ירוחם ונ"ל הא דלא אמרינן כאן חולקין משום דכיון דכל חד תובעו מנה א"כ יש לחוש לרמאי דאמאי לא ידע גם מאידך מנה ולפ"ז אם כ"א אומר איני יודע מהגזילה כלל דינא ג"כ דחולקין כמו בסמוך. שם:

ט **החזיר**. ע"ל סי' ע"ה ס"י שם כתבו הט"ו דינים אלו ע"ש:

סימן שסו

א **קשה**. דגזלן כי האי כל אשר לו לא יספיק לו כשיחזיר לכל אחד מה שגזלו ואף אם הוא עשיר מ"מ כיון שיצטרך לבזבז ולהוציא מידו ממון הרבה לא יחזיר בתשובה גם אינו יודע למי ישיב כיון שעסקיו בכך וגזל להרבה בני אדם. סמ"ע:

ב **קיימת**. ואפילו אם היא קיימת אם בנה עליה בנין א"צ להחזיר וכדברי הלל דאמר אם גנב קורה וקבעה בבנין א"צ לקעקע ולעקור כל הבנין בשביל חזרת הקורה אלא משלם אותה לבעליו מיהו דוקא בכה"ג שגנב דבר המיטלטל אבל אם הסיג גבול רעהו בקרקע ובנה כותל בשל חבירו אפי' בנה עליה בנינים גדולים חייב לסתור הכל שלא עשו תקנת השבים בקרקע כ"כ רי"ו בשם הגאונים והביאו בד"מ בסי' זה והרמ"א בהג"ה ר"ס ש"ס והם כתבוהו בגזלן שאינו מפורסם לענין חזרה ונראה דה"ה וכ"ש הוא לענין גזלן מפורסם. שם:

ג **ממנו**. וכת' בספר חסידים סי' תתרפ"ז דוקא כשהנגזל אינו חייב לאחרים אבל אם הנגזל חייב לאחרים ואין לו מה לפרוע יש לקבל כדי שיפרע לבע"ח שלו. ש"ך:

ד **שמים**. פי' שאומר הגזלן אע"פ שאינך רוצה לקבל ממני ומחלת לי אני רוצה להחזיר לך כדי לצי"ש אזי אין מוחין כו' ודומה לזה איתא בסי' ס"ז סל"ו גבי שמיטה. סמ"ע:

ה **רבים**. דאז גם הנגזל יהנה מהדברים הנעשין מדמי הגזילה. שם:

ו **בגנב**. מיהו אם לא ידעו הבעלים כו' לא שייך בגזלן וק"ל. שם:

ז **לבעלים**. ומשמע מזה דאפילו לקחו מיד בנו הגדול ברשותו דבנו אפילו הכא מקרי שואל שלא מדעת ונתחייב באונסין כיון שאינו של בנו אלא של אביו. שם:

ח **בידו**. ע"ל סי' קפ"ח ס"ב וסי' רצ"א סכ"א ואם לקחו מיד בנו הגדול והחזירו לידו פטור מאונסין עיין לעיל סי' רצ"ב ס"א בהג"ה. שם:

סימן שסז

א **והודה**. אע"פ שבא לצאת י"ש אינו חייב לרדוף אחריו כן איתא להדיא בש"ס ב"ק דף ק"ד וכ"ש כשלא הודה רק שבאו עדים שגזל לו אינו חייב לרדוף אחריו רק שיודיענו. ש"ך:

ב **לרדוף**. כת' הסמ"ע דהיינו מפני תקנת השבים ולא נהירא דבש"ס משמע דמדינא אינו חייב לרדוף אחריו אלא דבנשבע כיון דצריך להביא קרבן להתכפר ולא סגי עד דמטא לידיה וה"ה האידנ' אע"ג דאין קרבן מ"מ אינו יוצא ידי כפרתו עד דמטא לידיה וכ"כ הרא"ש. שם:

ג **ויודיע**. משמע מדברי הרא"ש והטור דצריך לשלוח להודיעו במקום שהוא שם וכ"כ הב"ח לדעת הטור וגם הסמ"ע כת' שלכאורה משמע כן מלשון הטור רק שכת' דמלשון הרמב"ם והמחבר משמע דלא ס"ל הכי אלא שיהא בידו עד שיבאו מעצמן והרמ"א שהוסיף לכתוב ויודיע אותם כונתו שבבואם לעיר הגזלן אזי הגזלן מודיע אותם שכך וכך גזלם ושיטלום מידו כי הוא יתן להם עכ"ל וכ"כ בב"ח לדעת הרמב"ם וכן נראה מדברי מהרש"ל והתי"ט ונלפע"ד דגם הרמב"ם והמחבר מודים דצריך לשלוח להודיעו ולא באו אלא לומר דאינו חייב לרדוף אחריו וזה שהגיה הרמ"א ויודיע אותם וכן משמע בע"ש וכ"מ לענ"ד בש"ס ריש דף ק"ד גבי האי דקאמר כיון דידע למאן גזליה ואודי ליה כמ"ד כו' משמע דוקא דאודי ליה שהודיעו דאל"כ חייב לצי"ש לכ"ע ולפ"ז צריך לעשות כל מה דאפשר שיודיע לו דכל זמן שאינו מודיעו אינו יוצא י"ש לר"ט ולר"ע אף מדינא חייב. שם:

ד **לתובעו**. הוא לשון הרמב"ם וכ"כ הסמ"ג מיהו תימא למה המציא טעם חדש מלבו דהא בש"ס משמע להדיא דטעמא הוא כיון דנשבע ובעי כפרה לא סגי עד דמטא לידיה

וכ"כ הרא"ש ומהרש"ל ולפ"ז אפילו יודע הגזלן בבירור שלא נתייאש צריך להוליך אחריו ולא סגי כשמודיע לו ודברי הרמב"ם והסמ"ע והמחבר צ"ע וכתב התי"ט דלפ"ז באינו נשבע אפילו להודיעו א"צ משמע דסובר דלהרמב"ם בנשבע סגי כשיודיענו וכ"כ מהרש"ל פ' הגוזל סי' ל"ה לדעת הרמב"ם ולא נ"ל דהא כ' חייב לרדוף כו' אלא נ"ל שר"ל דאף שמודיעו אין זה בא לתובעו שחושב מאחר שכבר נשבע ונתייאשתי לא יחזיר לי אף על פי שמודיע אותי וכתב מהרש"ל שם דאפי' הודיעו וזה שלח לו יהיו לי בידך אפ"ה כיון דנשבע לא סגי עד דעביד השבה מעליא ע"כ וכן משמע בש"ס גבי הא דקאמר הלכך נשבע אע"ג דקא"ל יהיו לי בידך כיון דבעי כפרה לא סגי כו' מיהו היינו בדא"ל הכי ע"י שלוחו אבל בפניו לא דכיון שהניחו בידו והלך לו הרי הוא כהפקידו בידו וכ"כ התוספות דף ק"ד ע"א ע"ש. שם:

ה **לבנו**. נ"ל דגם ברישא בלא נשבע לא יתן לבנו כו' אלא אורחא דמלתא נקט דכל שלא נשבע דאין צריך לשלח הגזילה למקום שהנגזל שם מסתמא מחזיקו בידו עד שיבא. סמ"ע:

ו **יצא**. גם זה מפני תקנת השבי' הקילו עליו שלא יצטרך להרבות בהוצאת הדרך כן פרש"י ויהיה ביד שליח ב"ד עד שיבא הנגזל ויקחנו מידו והגזלן פטור מהאחריות מיד שמסרו לשליח ב"ד כ"כ הסמ"ע אבל הש"ך כתב וז"ל והיינו דוקא כשנותן לב"ד שישלחוהו לידו מתי שירצו ולא שהשליח או הב"ד ישמרו בידו עד שיבא דוקא בעצמו ובזה ניחא הא דכתבו התוספות שם דבנתן ביד ב"ד מהני וכן כתב מהרש"ל שם לדעת התוספות ובדף ק"ג ע"א הקשו על פרש"י אלא ודאי לא הקשו אלא על מה דמשמע מפרש"י דהשליח ב"ד ישמרנו בידו עד שיבא הנגזל ובזה מיושב מה שהקשה מהרש"א בדברי התוספות דף ק"ד בד"ה אמר כו' ע"ש ודו"ק עכ"ל:

ז **תתייקר**. ואם נתייקרה כתב הטור בשם ר"י דא"צ להחזיר כיון שפעם אחד לא היתה ש"פ ושהרמ"ה כתב דצריך להחזיר לו. סמ"ע:

ח **חולקין**. טעם פלוגתתן הוא לפי שיטת הפירוש בש"ס עיין בסמ"ע ובש"ך שהאריכו בזה:

ט **שזכה**. דכיון שזקפו עליו במלוה נעשה נכסי הגר והן הפקר וכל הקודם להחזיק בהן זכה. סמ"ע:

סימן שסח

א **יודעים**. כתב הסמ"ע הא דלא חילקו הטור והמחבר בין דייני עובדי כוכבים ודייני ישראל שהרי לפי הטעם שכתבו הכל תלוי בדיינים צ"ל משום דמסתמא כל לסטים או גנב ישראל שתבע הנגזל להגזלן בדין ישראל משא"כ בלסטים עובדי כוכבים הנגזל אף שהוא ישראל צריך לתבעו בפני דייני עובדי כוכבים וע"ש מ"ש עוד לחלק בין האי דהכא להההיא דבסימן שס"ט ס"ה בנטלו מוכסין כסותו כו' ע"ש באריכות ועיין בתשובת רשד"ם סימן קנ"ז:

ב **בעובד כוכבים**. עיין בש"ך שהאריך הרבה להשיג על הרמ"א בזה והביא כמה ראיות לדבריו מש"ס ופוסקים ע"ש באורך:

סימן שסט

א **מהגנב**. דאם הוא גזלן מפורסם צריך להחזירו לבעלים והוא יתבע לגזלן ואם אינו מפורסם עשו בו תקנת השוק שנוטל דמיו מהנגזל ומחזיר לו הגזילה והנגזל חוזר ותובע מן הגזלן עכ"ל הטור וכ"כ הרמב"ם פ"ח דגזילה וכ"פ הה"מ שם וכ"כ ר"י נל"א ח"ד וכ"כ הרא"ה בספר החנוך מצוה רל"ו וכ"נ להדיא מדברי תשובת מהר"מ שבמרדכי ס"פ הספינה ע"ש וכ"פ בעה"ת שער מ"ט חלק י"ג וכת' שגם הראב"ד כ"כ ע"ש ועיקר דלא כמ"ש הב"י בשם הרשב"א בסי' שנ"ו והריב"ש ס"ס שצ"ג בשם קצת מפרשים דבגזלן אע"פ שאינו מפורסם לא עשו בו תה"ש דקול יוצאת לגזילה וה"ל כגנב מפורסם ע"ש. ש"ך:

ב **שרוב**. ע"ל ר"ס שנ"ח דפסק הטור והמחבר דאסור לקנות מהגנב דבר שהוא בחזקת גנוב ונ"ל דיש לחלק דהתם ברועים ואינך דהן בחזקת גנבים ומסתמא כל מה שבידם הוא בחזקת גנוב כי כל מלאכתן בזה אלא שיש מיעוט רועים שאינן גנבים כלל ותלינן לזה שבא לקנות ממנו בהרוב משא"כ כאן מיירי בידוע בו שיש בידו מיעוט ממון שאינו גזול. סמ"ע:

ג **בודאי**. עמ"ש בסי' שנ"ב ס"ק ז' וח' ע"ש:

ד **הגזלן**. וע"ז אמרי אינשי בתר גנבא גניב וטעמא טעים ונראה דבמקום שהמוכסין מאמינים להסוחרים במה שאומרים לפניהן שאין להן סחורה אלא כך וכך אז מותר לשנות להגיד לפניהן באופן שלא יפסדו ליתן להם המותר מדבר הקצוב ויגידו להן בפחות מהערך סחורה שיש להם בענין שלא יצטרכו ליתן יותר ממה שמגיע מהם מכס

ע"פ הקצבה מדינא דמלכותא ומש"ה דקדק הרמ"א וכת' דאסור להבריח דבר הקצוב כו' הא המותר מותר להבריח. סמ"ע:

ה **וי"א.** עיין בתשובת רשד"ם סי' קצ"א:

ו **מס.** עיין בב"י במה שחולק על הנ"י. ובדברי מהרש"ל פ"י דב"ק סי' כ"א מבואר שפוסק כהנ"י מיהו אישתמיטתיה דברי הטור שבסי' זה ס"י וגם הרמב"ם רמזו במ"ש בכל שנה כו' ע"ש ועיין בתשו' רמ"א סי' פ"ו. ש"ך:

ז **שכעס.** עיין בתשו' ן' לב ס"ר דף ס"ד ובתשו' רשד"ם סי' נ"ה ובתשו' רמ"א סי' ק"ט ובתשו' ר"מ אלשיך ריש ס"ה וסי' ס"ז ובתשו' רש"ך ס"ב סי' פ"א:

ח **חקק.** עי' בתשו' מהר"א ששון סי' קצ"ב ובתשו' ן' לב ס"ג סי' ק"י ובתשו' רשד"ם סי' רכ"ד:

ט **שנה.** עמ"ש בזה בסי' ע"ג ס"ק ל"ו ע"ש:

י **המס.** פירוש בימיהן היו גוף השדות למלך וישראל ועובדי כוכבים היה מנהגם להחזיק בהן לחרוש ולזרוע ונותנין בכל שנה חלק קצוב מס מהן למלך וע"ז אמר שאם היה דין המלך כו' אין זה גזל ובודאי אם היה גוף השדה של ישראל אז אף שצריך ליתן מס דבר קצוב למלך א"י להפקיע מידו כל פירותיו בשביל שלא נתן המס. סמ"ע:

יא **שיחזרו.** ובד"מ כת' דבכה"ג שגוף השדה של המלך אפילו לקחו הגזבר ונתנו לאחר שיהיה בידו לעולם אין זה גזל מאחר דגוף השדה הוא של מלך ולא בא ליד זה כי אם עבור המס והרי לא נתן המס וכאילו לא בא לידו דמי. שם:

יב **מכר.** ה"ה אם נתנו במתנה לישראל ויש לו עדים וראיה שנתנו לו. כ"כ בתשובת מהר"מ מלובלין סי' כ"ב באריכות ע"ש:

יג **הנושא.** הסמ"ע הקשה ע"ז ממ"ש בר"ס רמ"ח דאם עשה הצוואה במקום שנהגו לדון בערכאות כו' וע"ש מה שמיישב בזה דיש לחלק בין ההיא דהתם להאי דהכא ע"ש:

יד **שידונו.** ונראה דאפילו אם השר גזר בהדי' לילך בתר דיני הערכאות דאין על דייני ישראל לדון זה מכח דינא דמלכותא דעל כזה לא אמרו דד"מ אלא על דברים מחוקי המלוכה. וגם מ"ש הרמ"א בס"ח דיש חולקין וס"ל דאמרינן בכל דבר כו' ר"ל אף שאינו ממסים וארנוניות אבל מ"מ צריך עכ"פ להיות בענין הנהגו' של משפטי המלכי' וכן הוא במהרי"ק ע"ש. סמ"ע. (ועמ"ש בשם הש"ך בס"ס ע"ד ע"ש):

סימן שע

א **אחר.** פירוש ואין זה גזל גמור שגם בעל השובך שבאים משם לא זכה בהן קנין גמור דמעלמ' קאתו להתם ורבו לשם אלא שחכמים אסרוהו משום סרך גזל. סמ"ע:

ב **בהמה**. בש"ס מפורש דדוק' בשור הבר אמרו דאין בו אלא משום גזל מדבריהם דהוא כמין חיה והולך ביערים ומביא עמו דבר הפקר וקראו בהמה מפני דיש מ"ד שהוא מין בהמה לענין איסור חלב שבו משא"כ בשאר בהמות שאין הולכין ביערים אלא בין שאר בהמות דיש להן בעלים ומה שמביאין עמהן יש בו משום גזל גמור. שם:

ג **גזל**. אע"ג דגזל עובד כוכבים אסור היינו גזל דאוריית' ועוד דהעובד כוכבים לא מחשב זה לגזל אלא דעתו להקנותו לשכנגדו בכה"ג אלא שבישראל אסרוהו. שם:

ד **נחיל**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' רכ"א:

סימן שעא

א **קרקע**. וה"ה עבדים שהוקשו לקרקעות כמ"ש בסי' שס"ג ס"א וה"ה שטרות כמ"ש לקמן סי' שפ"ו ס"ב ע"ש. ש"ך:

ב **דמים**. ולית בה משום תקנת השוק דהא הטעם דתה"ש הוא כדי שלא ימנע אדם מלקנות דבר בשוק מיראה שמא הוא גנוב או גזול ואין לעמוד עליו משא"כ בקרקע דבקל יודע של מי היתה. סמ"ע:

ג **ששטפה**. אפילו עקרה לגמרי או שירד עליה אש ושרפה לגמרי דכיון שבא ההפסד מאליו ברשות הנגזל הוא וכמ"ש לקמן סי' שפ"ו שם. ש"ך:

ד **גזילה**. ואם עשה מלאכה בכלי ונהנה אפילו קיימא לאגרא פטור וכדלעיל סי' שס"ג ס"ג (כמ"ש שם ס"ק י"א ע"ש). שם:

ה **פירותיה**. או דר בבית או השכירו ולקח השכר וכה"ג צריך לשלם מה שנהנה וע"ל סי' שס"ג ס"ו. שם:

ו **חייב**. ע"ל סי' שפ"ו ס"ק א' העליתי דדין זה קנס הוא מדרבנן ונ"מ לענין שאם מת לא קנסו בנו אחריו ועוד נ"מ בזה ע"ש. שם:

סימן שעב

א **על פה**. ר"ל אע"פ דגזילת קרקע גופא יש לה קול מ"מ הפסד פירותיה אין לו קול וכמלוה ע"פ דמי. סמ"ע:

ב **בדין**. דמעשה ב"ד יש לו קול וכמ"ש בסי' ל"ט וסי' ס"א. שם:

ג **משועבדים**. אם הוא בענין שאין הגזלן יכול לומר פרעתי דאל"כ אינו גובה מנכסים משועבדים וכמו שהוכחתי בסי' ע"ט ס"ק ל' ואפילו גזל בעדים הא קי"ל דאינו צריך להחזיר לו בעדים וכמ"ש לעיל ס"ס שס"א (כמ"ש שם ס"ק י' ע"ש). ש"ך:

סימן שעג

א **והשביחה**. עיין בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' כ"ז דף קי"א:

ב **נוטל**. דהא גם כשהיתה ביד הנגזל היה צריך להוציא הוצאה זו מכיסו. סמ"ע:

ג **חולקין**. טעמייהו כיון דאם נשארה בידו לא היה צריך להוצאה זו נמצא דדין הוצאה יתירה על השבח יש לו עליו. שם:

ד **השבח**. אפילו לא פירש לו השבח דאחריות ט"ס הוא בין בקרן בין בשבח. ש"ך:

ה **בני חורין**. עיין מזה לעיל סי' קט"ו ס"א וכתבו הכלבו סי' קכ"ג אות י"ב וז"ל ראובן קנה משמעון חומש בזקוק והוסיף והוציא בנקודה ובמסורה והשביחו ועמד על ג' זקוקים שנתייקר ואח"כ נמצא גזול ביד המוכר וטרפו הנגזל מיד ראובן הלוקח וחזר ראובן על שמעון לתבוע הכל דין הוא שישלם שמעון ג' זקוקין כרב דאמר המוכר שדה שאינו שלו אפילו שבח יש לו כן פסק רבא עכ"ל והוא מדברי ראב"ן פ"ק דב"מ ואין דבריו נ"ל דהך דפסק רבא דוקא בקרקע הוא אבל לא במטלטלים וכדאית' בפרק הגוזל קמא ובתוס' שם ובהרא"ש פ"ק דמציעא ע"ש ודו"ק וכן לעיל סי' שנ"ד וסי' שס"ב ס"ח בהג"ה ע"ש. שם:

ו **הקרן**. ז"ל הטור כיון דידע הלוקח בשעה שלקחה דגזולה היתה לא נתנו הדמים בשבילה בתורת מקח אלא בהלואה ואם היה נוטל יותר ממה שנתן לו היה מחזי כרבית עכ"ל וכת' הש"ך ז"ל וקרן מיהא שקיל אף שידע שגזלה וכן הדין במטלטלים וכמ"ש הב"ח והאריך בזה וכבר כתבתי בזה לעיל סי' שנ"ו (עמ"ש שם ס"ק ח'):

ז **שיעור**. עי' בתשו' רש"ך ס"ב סי' פ"א ובתשו' רשד"ם סי' רס"ד:

ח **ההוצאה**. והש"ך כת' דדין זה תמוה הוא ע"ש שהאריך להוכיח דדעת הרבה פוסקים דס"ל בפשיטות דההוצאה שקיל מהנגזל עכ"פ ומסיק דכן עיקר:

ט **כלום**. עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' כ"ג:

י **ראיה**. דחזקה הוא דלא שדי אינש זוזי בכדי ובודאי לא ידע שהיא גזולה בשעה שקנאה. סמ"ע:

סימן שעד

נתקיימה. ז"ל הטור ולא אמרינן שקנה הגזלן כחו של נגזל וכמו שהנגזל יכול להוציאה מיד הלוקח כך יוציאנה גם הגזלן מידו ויתן לו מעותיו אלא אמרינן שמפני זה טרח כו'. סמ"ע:

סימן שעה

א **ליתן**. היינו כשאר שתלי העיר כ"כ רש"י והרא"ש והביאו הנ"י וכת' שתלמידי רש"י לא ס"ל הכי מאחר שירד שלא ברשות וגם עומד להסתלק ע"ש כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' רנ"ד:

ב **כרם**. פירוש לאפוקי שדה שעומד ג"כ לזרוע וחצר עומד לבנות. סמ"ע:

ג **עקור**. עיין בתשו' מהרי"ט ח"א סי' ק"ו דף קכ"ט:

ד **שומעין**. הרא"ש והרמ"ה ס"ל דאפילו עשויה ליטע שומעין לו כשאומר כן וכת' הכ"מ שכן דעת הרמב"ם ודלא כמ"ש הה"מ דהרמב"ם מיירי דוקא באין עשויה ליטע. סמ"ע:

ה **שמכחיש**. רש"י פירש שכבר הכחישו הנטיעות הארץ ביניקתן וכיון שהפסידו ממון לבעל הקרקע מש"ה אפינו בח"ל אין שומעין לו ע"כ ונראה שכן דעת הרמב"ם והמחבר אע"פ שכתבו לשון שמכחיש הארץ. שם:

ו **העליונה**. והרא"ש והטור חולקין ע"ז. ש"ך:

ז **מיהו**. הג"ה זו שייך אחר ס"ב וכן משמע בסמ"ע. שם:

ח **ההוצאה**. והא דכת' הרמ"א בס"ס קע"ח בהג"ה בשותף דהוי כיורד ברשות ואפילו הכי אם ההוצאה יתירה כו' אינו נוטל אלא הוצאה שיעור שבח כבר כתבתי שם בשם הנ"י דשותף לא הוי כיורד ברשות אלא לענין אם השבח יתר על ההוצאה דנוטל בשבח כאריס או שתלן אבל אינו כיורד ברשות לגמרי לענין אם הוצאה יתירה כו' ע"ש. סמ"ע:

ט **קטנה**. דבה עשו תקנה כמבואר בא"ע סי' ס"ח ס"י ע"ש ועיין בתשובת רמ"א סי' פ"ו:

י **שומעין**. דבבנין ע"ג קרקע לא שייך כחשא דארעא כמו גבי אילנות בס"ב. סמ"ע:

יא **ודוקא**. עיין בתשובת רשד"ם סי' רכ"ז ורמ"א וסי' ש"ל:

יב **לבנות**. וטור בשם רא"ש כת' דמסתבר לומר היכא דלא היה משתמש בחורבתו ויש לו משלו שראוי לבנות בנין כזה בלי קפוח פרנסתו אז אין שומעין לו דתואנה הוא מבקש כדי להפסיד לבעל הבנין. סמ"ע:

יג **נוטל**. הטעם כיון דאין בע"ה יכול לומר טול עציך ואבניך כיון דעשויה לבנות כן הוא א"י לו' שיטלן דכיון שבנאו במקום הראוי לבנות ודאי אדעתא דהכי בנאו שיקום כאן. שם:

יד **שסיידו**. בטור כתב אפילו היה מסוייד ומכוייד ומבפנים לסיד היה הכותל מעופש ורעוע והוצרך שמעון להרוס הסיד כדי לתקן הקיר ותקנה כמו שהיה קודם לכן אפילו הכא אין צריך להחזיר לו כיון שהיה יכול לקיים זולת הסיוד וכיוד וכיוצא בו ע"ש. שם:

טו **הדיינים**. והטור הביא לשון הרמב"ם שכתוב בו יבואו הבנאים. עיין בתשובת מהר"א ששון סי' רל"א:

טז **עדיין**. ע"ל סי' קנ"ז ע"א וע"ל סי' ע"ט סי"ג שחילקו שם בין אמר ליה צא תן לו או חייב אתה ליתן לו ע"ש. סמ"ע:

סימן שעו

בשני. ובטור לא נזכר לאו דלא תגזול ולא תגנוב משום דקרקע אינה נגזלת כמ"ש בסי' שע"א אלא עבירה היא בידו וכמו שכתוב בסימן שנ"ט. סמ"ע:

סימן שעז

א **וזכו בו**. נראה דהיינו דוקא בדרך שכל מי שרוצה ילך שם אפילו ממקומות דעלמא הוא דהוי דינא דזכו בשניהן דדרך הראשון אין כח בידו לבטל זכות הרבים דעלמא והדרך שנתן להם מדעתו מן הצד זכו בו אלו בנתינה זו שנתן להם מדעתו משא"כ אם היה הדרך מיוחד דוקא לבני מבוי או עיר אחת לחוד ולא לזולתם דאז אותן בני עיר ואפילו ז' טובי עיר לחוד יכולין להחליף אותן הדרך בדרך אחר ומי ימחה בידם ותנאם ועסקם קיים וכ"ש דלא זכו בזה ובזה כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קכ"ט ובתשובת רשד"ם סי' תס"ג:

ב **ברשות**. משא"כ כשהחזיקו שלא ברשות מיהו כל שרבים מוחזקים בו עתה לפנינו טוענין להן ואמרינן דודאי ברשות החזיקו בו. סמ"ע:

סימן שעח

א **אסור**. התחיל באיסור וסיים בחיוב תשלומין ללמדנו דתרתי אית ביה חדא דאף אם ירצה להזיק ולשלם מ"מ יש איסור בדבר דומיא דגניבה וגזילה וכמ"ש בר"ס שמ"ח ושנ"ט. והשני שחייב בתשלומין אפילו לא נהנה ואפילו שגג דאדם מועד לעולם אם לא באונס גדול. סמ"ע:

ב **ודוקא**. הלשון מגומגם דהל"ל וי"א דוקא כו' דמלשון הרמב"ם והמחבר משמע דאין חילוק וכ"כ הה"מ דלהרמב"ם אין חילוק ועמ"ש לקמן ר"ס שפ"ו דנראה דוקא כשהזיק בלא מתכוין אבל מי שמזיק במתכוין אפילו אונס גמור חייב כמו נרדף ששבר את הכלים בסימן ש"פ ס"ג וע"ש. ש"ך:

ג **מצויה**. בטור איתא ז"ל ובלבד שלא יהא אנוס כגון אם נפל מן הגג ברוח שאינה מצויה כו' וכ' הב"ח וז"ל תימא דבש"ס אמרינן דחייב על האונס כרצון ותו אמרינן התם

נפל מראש הגג ברוח שאינה מצויה והזיק חייב על הנזק ופטור בד' דברים וכ"פ הטור בסי' תכ"א סי"ג וכך הקשה ב"י ונראה דרבינו כאן ר"ל ובלבד שלא יהא אונס גמור דהתם פטור אף מן הנזק וכ"כ הה"מ בפ"א מחובל בשם המפרשים ומ"ש כגון אם נפל כו' ר"ל דנפל בענין שהיה אונס גמור. והסמ"ע כתב לחלק בין הזיק אדם להזיק כלים ושרא לי' מריה דבמשנה ובש"ס מפורש דאין חילוק בכך אלא כדפרישית עיקר דברוח שאינה מצויה גופא איכא לחלק בין אונס גמור כגון שהיה רוח סערה גדולה וחזקה מפרק הרים ומשבר סלעים לשאינה כ"כ חזקה עכ"ל:

ד **הוזק**. כל מקום שנזכר ל' הזיק רצה לומר שהזיק במעשה אפילו לא נתכוין. ולשון הוזק רצה לומר שהניזק הוזק מעצמו בהמזיק והיינו שהמזיק עומד במקומו והניזק הלך בצדו וניזק ממנו כ"כ רש"י. סמ"ע:

ה **שנכנס**. פירוש אפילו לא ראהו בשעה שהוזק ממנו ה"ל לאסוקי אדעתיה שיש בו אדם שראוי שיוזק ממנו ולשמור נפשו ובשלא שמר איהו דאפסיד אנפשיה ודוקא בהוזק הבע"ה ממנו אבל אם הזיקו הנכנס אפילו בשוגג חייב וכדין שניהם ברשות שבסעיף שאח"ז. שם:

ו **כיונו**. ע"ל סי' תכ"א ס"ח בהג"ה:

ז **חפציו**. ומלשון הרמב"ם משמע לכאורה דאפילו רק בעסקיו לגומרם קודם שבת מקרי ברשות. סמ"ע. (ועמ"ש התוי"ט בזה במשנה י' פ"ג דב"ק ע"ש):

ח **לשלם**. ז"ל הטור בשם תשוב' הרא"ש בזה שאין לו לרוץ בר"ה ואפי' ברגליו שיכול לעמוד כשירצה כ"ש הרוכב סוס שאין לו לרוץ במקום שבני אדם רוכבין שמא לא יוכל להעמיד הסוס כשירצה ונמצא שפשע בו ומזיק בגופו הוא כו'. שם:

סימן שעט

א **פטור**. לשון הטור ודוקא שסייע בעל החבית בשבירתה שדרך הליכתו הטיח חביתו בקורה אבל אם עמד בעל החבית ובעל הקורה בא בקורתו ושברה חייב. סמ"ע:

ב **לנוח**. ואפילו אין הקורה ממלא את כל הדרך כ"כ הטור והטעם שלא היה לו לנוח במקום שדרך בני אדם לבא אחריו ולהלוך בו ואם היה מוכרח לזה לפחות היה לו להזהיר להבא אחריו שיעמוד ואל יפגע בקורתו. שם:

ג **חייב**. ומהרש"ל פ"ג דב"ק סימן כ"ב פסק דפטור אא"כ ידע דעמד לכתף ע"ש ולא נתיירא דמאי שנא ממ"ש בס"ב באם בעל הקורה ראשון ועמד לכתף פטור אף דגם שם לא הוי ליה למידע לבעל חבית שיעמוד האחר ודו"ק. ש"ך:

סימן שפ

א **פטור**. ולא אמרינן שדרך שחוק א"ל כן ויתחייב כמו אם א"ל קטע את ידי כו' והפטר דחייב כמ"ש לקמן סי' תכ"א סי"ב דשאני חבלה דגופו מחבלה דממונו. סמ"ע:

ב **להשחית**. דא"ל דדעתו היה שיקרענו וישלמנו. שם:

ג **שמירה**. ע"ל ס"ס ש"א ועיין בתשו' מבי"ט ח"ב סימן ש"ו ובתשו' רשד"ם סי' נ' ושמ"ה ותל"ה ובש"ג פרק המפקיד דף ע"ט סוף ע"א:

ד **עור**. קראו עור אע"פ שידע שהוא של חבירו מ"מ מדא"ל ע"מ לפטור סבר שבאמת כן יהיה שיפטור. סמ"ע:

ה **מהעריות**. ל' טור בין חייבי כריתות בין חייבי מיתות ב"ד או אחר זכר לרבעו כו' ור"ל אע"פ דבח"כ אין על הרודף חיוב מיתת ב"ד מ"מ פטור על שבירת הכלים כיון דקלב"מ שמתחייב בנפשו בידי שמים עכ"ל הסמ"ע וכל זה תמוה דסוגיין דעלמא לאפוקי מדר"נ בן הקנה ולא אמרי' קלב"מ אלא בחייבי מיתות ב"ד כדאי' בכתובות דף ל' ובשבועות דף ל"ג וכמה דוכתי וכ"פ כל הפוסקים בהרבה מקומות ועוד דאפי' ר"נ מודה הכא דבעידנא דרדף חייב בתשלומין כדאיתא בכתובות שם דמעידנא דאגבייה קנייה כו' ע"ל סי' ש"נ ולקמן סי' שפ"ה אלא הדבר פשוט דהכא ה"ט דמתחייב הריגה דהרשות להנרדפים להרגו ולהציל עצמן בנפשו וכן מוכח להדיא בש"ס ב"ק דף קי"ז ובסנהדרין דף ע"ד כן פרש"י שם להדיא במ"ש שכיון שרדף התיר עצמו למיתה ולדבריו קשה ל"ל רודף וזה ברור וכ"כ הגאון אמ"ו בגליון סמ"ע שלו. ש"ך:

ו **וי"א**. עיין בסמ"ע שהאריך בחילוקי דינים בזה וכתב דמירי כשא' או שנים מבני הספינ' שהטעינו בספינה באחרונה הן הן שהכבידו בטעינתן כו' היינו כששכרו לספן באחרונה אבל אם שכרוהו בשו' ביחד לא הפסיד זה האחרון כן נ"ל וכל הישובים בסמ"ע דחוקים ויפה כוון הנ"י שמהרמב"ם משמע דבכל ענין פטור ולכך השיג הראב"ד וכ"כ רש"ל פ"י דב"ק סי' נ"ב ע"ש. שם:

ז **אבל**. אין ל' זה מדוקדק דלדין זה כ"ע מודים ועיין בתשובת רשד"ם סי' שמ"ד ושפ"ט. שם:

ח **להכניס**. דהיינו שאין דרכן לקפוץ ש"ך:

ט **לשלם**. וכ"פ מהרש"ל פ"י דב"ק סי' נ"ב ע"ש וכן עיקר ודלא כע"ש שכ' וי"ח. שם:

סימן שפא

א **משונים.** ובכה"ג אפילו א' לבדו שיושב עליו הוא חייב דבע"ה מסתמא מקפיד על ישיבתו עליו הואיל והוא משונה. סמ"ע:

ב **סמך.** קמ"ל בזה דלא אמרינן כחו לאו כגופו דמי וגרמא בעלמא הוא הואיל וגם זולתו היה נשבר. שם:

ג **חייבין.** דהאחרון יכול לומר להם היה לכם לעמוד כשבאתי לישב והרי יש לי רשות לישב עליו כמותכם. שם:

סימן שפב

א **הדיינים.** כתב הש"ך דמלשון זה משמע שקנס הוא ולא דינא דאי ס"ל דדינא הוי פשיטא שחייב ליתן לו י' זהו' כמו שחייב ר"ג גבי כיסוי וכדמשמע בפוסקים דחד דינא אית להו אלא ס"ל דקנס הוא שקנס ר"ג לפי ראות עיניו וכ"כ הסמ"ג דחייב לשלם כמו שיראו הדיינים וכן משמע עוד ממ"ש המחבר אח"כ גבי כיסוי ויש מי שהורה כו' וכן הורו שכל כו' ובש"ג פ' החובל כתב דנראה מסוף דברי הרמב"ם דדינא הוא מאחר שכתב שהורו כן בכל המצות אלמא גמרינן מיניה ולע"ד לא משמע כן ברמב"ם כו' ועכ"פ נראה ברור דמ"ש ויש מי שהורה כו' קאי על כל מה שהזכיר מקודם דהיינו בשור ואילן גם כן וכן משמע בהרי"ף והרא"ש ס"פ החובל דחד דינא אית להו ובכולהו משלם י' זהו' וכ"פ מהרש"ל שם סימן ס' ע"ש וכ"כ הרשב"א בחדושיו ס"פ כיסוי הדם וז"ל ואסיקנא דשכר ברכה י' זהו' וה"ה למצוה בלא ברכה כדאמר בפרק החובל בשור העומד כו' שאין שמין את המצות להקל ולהחמיר אלא כך כולן שכרן ע"כ וכ"כ הר"ן שם עכ"ל:

ב **לכך.** די"ל דלמא ירא שיזיק לאחרים והוא לא היה לו פנאי לעסוק בהריגת השור ובקציצת האילן ונתן לו רשות להרגו ולקצצו ושכח נתינת הרשות לזה. סמ"ע:

ג **חזקה.** דאין אדם מצוה לאחר לעשות דבר שהזיק לו בממונו. שם:

ד **וכיסה.** דוקא בכה"ג דמצות כיסוי רמיא על השוחט שנאמר ושחט וכסה מי ששחט הוא יכסה אבל אם נתנו לו בהמה לשחוט ובא אחר ושחטה פטור דשאני מצוה דנצטוינו לעשותה כגון כיסוי הדם דלאחר ששחט א"א להפטר מכיסוי בהא דוקא קנסי' משא"כ שחיטה דאי לא רצה לאכול בשר אינו מחויב לשחוט. שם:

ה **שיראו.** נראה דראיית עיני הדיינים בזה וברי"ס זה בשור ואילן הוא דיראו אם איש זה שביטל ממנו המצוה מדקדק בקיום שאר מצות אז יקנסו הרבה להמבטל ממנו ולפי

מיעוטו בדקדוק מצות ימעטו הקנס מהמבטל גם ישערו בטרחת קיום המצוה דלפעמים מונע אדם עצמו מהמצוה מכח טירחא וניחא ליה שאחרים יעשוה. שם:

ו פטור. בטור יו"ד ס"ס כ"ח סיים בזה וכ' ז"ל והכא אפי' תפס מפקינן מיניה כיון דענה אמן דהא אמרינן גדול העונה אמן יותר מן המברך ואם שמע ולא ענה איהו דאפסיד אנפשי' כו' ונראה דלא פטרו מכח עניית אמן אלא במצות מילה דנתקנה ברכה בצבור ובקול רם דאז ודאי שמע הברכה משא"כ ברכת השחיטה ונראה דמה"ט אם קדם א' ומל בן חבירו אף שהאב יכול לענות אמן מ"מ כיון דהמצוה מיוחדת לאב בבנו יותר מלשאר כל אדם לא פטרינן להמקדים מכח עניית אמן דהאב עכ"ל הסמ"ע וכתב הש"ך דאין דבריו נכונים דלא מסתבר כלל לחלק בעניית אמן בין אב לאחר וכן מוכח להדיא ברבינו ירוחם שממנו מקור דין זה דכשיכול לענות אמן אפי' באב דרמיא מצוה עליה פטור כו' אלא דהרמ"א כאן מיירי בענין שלא היה יכול לענות אמן כגון שדחפו או שבירך בנחת וכה"ג. אמנם מדברי הרא"ש ס"פ כיסוי הדם מוכח דמי שהוא מוהל חייב הוא בעצמו למול את בנו ואינו רשאי ליתנו לאחר למולו וכן משמע מדברי הרמב"ם ריש הל' מילה ע"ש והכי משמע פשטא דש"ס פ"ק דקידושין דף נ"ט ע"א וכתבתי זה לפי שראיתי כמה אנשים מכבדים לאחרים למול את בניהם אף שהם בעצמם יכולים למול ולדעתי הם מבטלין מצות עשה ומצוה גדולה של מילה ויש לב"ד לבטל הדבר הזה. וכ' עוד ז"ל מרגלא בפומי דאינשי מי שמכבד לחבירו לברך ברכת המזון שמכבדו במ' זהובים וכן שמעתי בשם כמה גדולים וכ"כ בש"ג פרק החובל מי שהזמינוהו לברך בה"מ ובא אחר וחטף ובירך חייב ליתן לו מ' זהובי' וכו' וכ"כ רבינו ירוחם וכן משמע בש"ס פרק כיסוי הדם גבי עובדא דר"ג דקאמר מאי נ"מ לברכת המזון וקשה דהא כבר נתבאר דגדול העונה אמן כו' ובהך עובדא דר"ג צ"ל שהיה מברך בנחת כמ"ש לעיל אבל בבה"מ שמברכין בזמון בקול רם היאך חייב החוטף מחבירו מ' זהובים וא"ת שזה שחטף עשה שלא כדין וברך בנחת מ"מ הרי הנחטף חייב ג"כ לברך בה"מ בפ"ע כיון שאין חבירו מוציאו ואם כן הרי יש לו המ' זהו' שלו ונראה דאין לאדם שכר ברכה י' זהו' אלא כשמברך בפני אחרים אבל בינו לבינו לא וא"כ בש"ס וש"ג ורבינו ירוחם מיירי כגון שחטף מחבירו כוס של בה"מ ודחפו חוץ לבית וסגר בפניו עד שברכו והלכו להם בענין שא"י לענות אמן וא"כ נהי שזה יברך לעצמו מ"מ לא יהיה לו שכר הברכה כיון שיברך בינו לבינו ולפ"ז מה דמרגלא בפומי דאינשי ליתא שאין מכבדו בכלום כיון שבלא"ה יכול לענות אמן ואפשר דר"ל שמכבדין מה שממהרין לשלם למברך תחלה ועדיין צ"ע ולענין ברכת ס"ת עיין בהרא"ש ומרדכי שם שכתבו בשם ר"ת דפטור ומהרש"ל פרק החובל סי' ס'

כת' דהאידנא שקונין המצות בדמים אם קנה אחד שלישי או ששי או שביעי וקדמו אחר חייב ליתן לו י' זהובים אי תפס ואין דבריו מוכרחים וע"ש עוד במהרש"ל כמה חילוקי דינים בענינים אלו עכ"ל הש"ך:

סימן שפג

א **לים**. כת' הסמ"ע דזהו איירי אפילו בלא כפות. ועיין שם:

ב **לשומטו**. פירוש לשמוט העליון מהתחתון בנחת ולא היה לו לדוחפו בכח עד שמחמתו מת אבל ברישא דהשמיט השור שלו ניתן לו רשות להצילו וא"צ לדקדק אף שהיה יכול להשמיט העליון בנחת. שם:

ג **חייב**. ומתוך כך פסק המרדכי בשני אנשים המכים זא"ז ובא אחד ודחף אחד מן חבירו חייב לעשות לו דין דה"ל לשומטו בנחת וכ"פ בפסקי מהרא"י סי' ר"ח. ש"ך:

ד **לסמכו**. ול"ד לרישא דיש לו רשות להשמיט התחתון וא"צ לחוש שיפול העליון וימות ולא חילק באם יש לו תקון בהשמטת העליון בנחת דשאני התם דבא להציל את שלו שלא ימיתנו העליון ואדם בהול על ממונו משא"כ כאן דאין החבית מזיק להאבן ושם בתשובת הרא"ש מסיים בזה ז"ל אבל אם סמכו בדבר אחר פטור אע"ג דאין האבן גדול כהראשון והביאו בד"מ וע"ל סי' ת"י סכ"ט. סמ"ע:

ה **ביניהם**. קמ"ל בזה אף דיש בהכאה דכל אחד כדי להמית לא אמרינן דישלמו כל אחד מהן את כולם. שם:

ו **האחרון**. ולא מצי למימר היה לכם ליקח חבילתכם ממנה כשהנחתי את שלי כמ"ש בסי' שפ"א שה' שישבו על הספסל שאני התם דמיירי דגם זולת האחרון היה נשבר לאחר זמן ומש"ה א"ל כיון דהייתם צריכין לעמוד עכ"פ לאחר זמן היה לכם לעמוד מיד משא"כ בחבילות הללו וכן בטעינת הספינה בס"ס ש"פ. שם:

סימן שפד

א **בורו**. נ"מ לפטור בו כלים שנשברו כדין בור שיתבאר לקמן סי' ת"י סכ"א. סמ"ע:

ב **הבנאי**. עיין בתשובת רשד"ם סי' רצ"ב:

סימן שפה

א **כגון**. עיין בש"ך שביאר דדעת הרמב"ם לפסוק כרב דגמרינן מקנסא מדכתב כללא המזיק ממון חבירו כו' וגם סיים וכן כל כיוצא בזה מוכח דס"ל כן אבל בדינא דגרמי להרמב"ן כת' דקי"ל הלכה כשמואל בדיני ומקנסא לא גמרינן ולפי דבריו אינו חייב אלא

במטמא ומדמע ומנסך ולא בדברים אחרים וכן הוא במשפטי שבועות לרב האי גאון וכן דעת הרי"ף והרא"ש ס"פ החובל ע"ש ונראה טעם וראיה לדברי הרמב"ם מהש"ס חולין דף מ' ע"א דפריך התם ממנסך ש"מ דקי"ל כרב ע"ש וע"ל סי' שפ"ב מ"ש גבי קדם וכיסה כו' וכן מוכח דעת הפוסקים שיתבארו לקמן סי' שפ"ו דסברי דדינא דגרמי קנסא הוא ומקנסא ילפינן וע"ש עכ"ל:

ב **מהיפה.** ואע"ג דאינו אלא מדרבנן כעין דאורייתא תקון לשלם ממיטב כ"כ הרא"ש ריש ב"ק וז"ל הסמ"ע ובסי' תי"ט יתבאר דהיינו דוקא כשבא לשלם בקרקעות אבל במטלטלי כל דבר מקרי מיטב אפילו סובין משום דאם לא ימכרו במקום זה יכול להוליכן למקום אחר למוכרן שם משא"כ בקרקעות ע"ש:

ג **אחריו.** פירוש אפילו עמד אביו בדין וכ"כ המחבר בסי' ק"ח ס"ב משא"כ במסור שמת וכמ"ש בסי' שפ"ח ס"ב עכ"ל הסמ"ע ואין דבריו נכונים בעיני דמ"ש מסי' שפ"ח התם הטעם כמ"ש שם דס"ל דדינא דגרמי דינא הוא ולא קנסא והי"א שם דדוקא שעמד בדין ס"ל דדינא דגרמי קנסא דרבנן ולא קנסו בנו אחריו אא"כ עמד בדין וא"כ ה"ה הכא בעמד בדין חייב וכן מוכח להדיא במרדכי פרק החובל בשם מהר"מ שהוא הי"א דבסי' שפ"ח וכן בתשובת מהר"מ ב"ב ד"פ סי' תקצ"ט שכתבו ז"ל דבריה לא קנסו כדאמר בפרק מי שהפך כו' והתם במ"ק דף י"ג במטמא ומדמע ומנסך איירי ומ"ש מסי' ק"ח התם בשחייבוהו יתר על מה שהפסיד ואדרבה הא בריש הסעיף שם כת' מי שנתחייב ממון בב"ד בעבור מלשינות ומת גובה מהיורשים אלא ודאי כמ"ש כן נ"ל. ש"ך:

ד **שותפות.** עיין בסמ"ע ובב"ח מה שהקשו מי"ד סי' ד' לכאן ועמ"ש בי"ד שם על זה. ש"ך:

סימן שפו

א **דגרמי.** הסמ"ע האריך בחילוקי דינים שבזה ע"ש וגם הש"ך כת' וז"ל הנה ראיתי הרמב"ן האריך מאד בדינא דגרמי בסוף חדושי ב"ב שלו והתחלתי לעשות חבור וביאור ופלפול על דבריו אך באשר כי ראיתי עיקר יסודו שסובר דדינא דגרמי דאורייתא הוא ומחמת זה היה מוכרח לחלק איזו נקרא גרמי ואיזו גרמא שלא יסתרו זה את זה ועל כן הוכרח להאריך בזה אמנם לפי מה שנ"ל עיקר דדיני דגרמי אינן אלא קנסא דרבנן אין צורך לחלק בשום חילוק רק כמ"ש שאר פוסקים שחכמים קנסו בדבר שהיה נראה להם שהוא שכיח ורגיל וכה"ג ואין לדמות גזרות חכמים זו לזו ע"כ חזרתי לאחורי מלעשות החבור הנ"ל ועם כל זה אמרתי להביא דברי הרמב"ן בדינים השייכים לסי' זה ומתחלה

אבאר שדיני דגרמי הן רק מדרבנן כו' ע"ש שהאריך הרבה מאד בענין זה ועיין בתשו' מהר"מ אלשיך סי' קל"ד באריכות ובתשובת מהרשד"ם סי' קע"ט ושל"ב ות"ס ובתשובת מהרי"ט סי' צ"ה וצ"ח ובתשובת הרמ"א סי' י"ז וכת' בעה"ת שער נ"א ח"ו גורם דגורם פטור כדאמרינן בשבועות הכל מודים בעדי סוטה כו' הלכך השולח הבערה ביד חש"ו (היינו שלהבת דוקא כמ"ש בסי' תי"ח ס"ז ע"ש) ושרפה שטרות פטור עכ"ל והרמב"ן בדיני דגרמי שלו חולק ע"ז וכת' ז"ל וכן אני אומר בגורם לשרוף שטרות של חבירו חייב וליכא לדמויי כלל להא דאמרינן בשבועות הכל מודים כו' דהתם לא חייבה התורה בשבועה אלא על שבועת העדות המחייבת ממון או גורמת אבל גורם דגורם כפירת דברי' הוא וממונא ליכא אפילו בכובש עדות גמור ומי שדמה ב' ענינים אלו וערבן חייב משום כלאים ע"כ ונראה דלפי שהעליתי דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן יש לפטור גורם דגורם ודו"ק:

ב **לפיכך**. כת' מהרש"ל פרק הגוזל בתרא ס"ס מ"ז דכל דיני דגרמי פטרינן באונס ומשמע התם דה"ה שורף שטרות באונס פטור אבל הרמב"ן בדיני דגרמי שלו לא כ"כ אך דהוא אזיל לשיטתו דס"ל דדיני דגרמי דאורייתא הן אבל לפי מ"ש דאינן אלא קנסא דרבנן פשיטא דפטור באונס וכמ"ש בסי' שפ"ה דכיון דקנסא הוא פטור באונס וכן אם היה שוגג נמי פטור כמו מטמא כו'. ש"ך:

ג **שלא הגביהו**. דאילו הגביהו מגזל גזליה והשבה בעי מיעבד ש"ס. וכת' מהרש"ל פ"ט דב"ק סי' ט"ז וז"ל נ"ל אף היכא דשקליה דצריך למיעבד השבה מ"מ יצא במה שמשלם לו שכר בר אמוראה וא"צ להיטפל בו יותר וכן משמע מדברי התוספות גבי יש שבח סמנין ע"ג צמר עכ"ל ואין דבריו נ"ל דכיון דבעי למיעבד השבה אינו יוצא עד שמחזירו למקום שנטלו ומ"ש וכ"מ מדברי התו' כו' ר"ל בריש דף ק"א ולפע"ד לא משמע משם מידי דהתוספות לא מיירי התם מזה אי קפיד בהכי משום דהתם מנחא הצמר קמיה אבל אי קפיד קפיד כן נ"ל. שם:

ד **ס"ו**. ע"ש סל"ב ועמ"ש שם ס"ק ט"ז:

ה **השורף**. ז"ל הש"ך כת' בעה"ת שער כ"ט אם בעהש"ט אומר מנה היה בו והשורף אומר לא כי אלא נ' ישבע כדין מודה מקצת ואי אודי במקצת ועל השאר טען איני יודע מתוך שאיל"מ עכ"ל ומביאו ב"י גם הד"מ והב"ח בסתם וכ"כ הע"ש ודין זה צל"ע דהא קי"ל בסי' ס"ו סל"ט ור"ס צ"ה דאין נשבעין על השטרות לא שבועת שומרים ולא שבועת מ"מ והוא מהמשנה פרק שבועת הדיינים ובמשנה היה אפשר לדחוק דהיינו למאן דלא דאין דינא דגרמי או שאינו גורם היזק במה שאינו מחזיר כו' אבל מל' כל הפוסקים

שכתבו סתמא אין נשבעין שבועת מ"מ משמע אף שמכח כפירתו אין התובע יכול להוציא חובו אין נשבעין והכי מוכח להדיא בתוס' שבועות סוף דף ל"ז ע"ש והעיקר נ"ל דבעה"ת ס"ל דדינא דגרמי ודבר הגורם לממון כממון דמי הכל אחד הוא וס"ל הלכה כר"ש וא"כ לדידן דלא קי"ל כר"ש ליתנהו לדברי בעה"ת כו' ע"ש שהאריך להוכיח כן בראיה מש"ס ופוסקים דלא כבעה"ת והנמשכים אחריו בזה וכתב עוד בשם הרמב"ם דה"ה במי שגזל חמץ ועבר עליו הפסח שהיה י"ל הרי שלך לפניך ובא אחר ושרפו חייב לשלם לגזלן שהרי גרם לו להפסיד ממון מכיסו ומהרש"ל פרק הגוזל קמא סי' י"ט כת' עליו וז"ל ולא ידעתי על מי סמך שחולק על הסוגיא דב"ק דף צ"ח ע"ב שאמר השורף חמץ באנו למחלוקת ר"ש ורבנן כו' ומאחר דהלכה כרבנן א"כ משמע להדיא דפטור כו' עכ"ל ולק"מ דהרמב"ן סבירא ליה כתירוץ הי"מ שהביאו התוספות פרק מרובה סוף (בבא קמא דף ע"א) ופרק אלו נערות (כתובות דף ל"ד) סוף ע"א ד"ה סבר לה כר"ש כו' וא"כ פסק הרמב"ן כסתם סוגיא זו ולא כדברי רבה דאמר השורף כו' באנו למחלוקת כו' ומ"מ למ"ש דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן הכא פטור דלא שכיח עכ"ל:

ו **ש"ח**. עיין בש"ך שהאריך בביאור דברי הרמב"ם ז"ל בדין העושה עבדו אפותיקי וחזר ושחררו כו' ע"ש דמסיק וכ' ז"ל העולה מזה דקרקעו' ועבדים ושטרות אין נגזלין והרי הן כאלו היו ברשות הבעלים לפיכך אם אחר שגזלן נשרפו מעצמן בבית הגזלן פטור ואם שרפן הגזלן אינו חייב אלא משום דינא דגרמי משום קנס חכמים עכ"ל:

ז **החוב**. היינו ששמין כמה היה שוה למכור כמ"ש בסי' ס"ו סל"ב ואין סברא לחלק בין מוחל לשורף וכן משמע להדיא בתשובת הרא"ש כלל ס"ט סי"א ע"ש וכ"כ בתשובת רשד"ם סימן ל"ב וע"ש עוד בסימן ת"ח ובתשובת ר"מ אלשיך סימן נ"ד ובתשובת מ"ע סימן נ"ב ופ"ט ובתשובת מהר"א ששון ס"ס ק"מ ועיין בתשובת מהר"י ן' לב ס"א ס"ס קכ"ג שאינו נאמן השורף לו' פרעתי ההיזק למ"ד דינא דגרמי דאורייתא אלא די"ל קים לי כמ"ד דרבנן ולי נראה שנאמן לכ"ע. ש"ך:

ח **שיודה**. ואם המזיק אינו יודע כתב מהרש"ל פרק הגוזל קמא סי' י"ט דלא אמרינן שכנגדו נשבע ונוטל דשורף שטר גרע ממסור ולכ"ע לא עשו תקנת נגזל בשורף כיון דניירא בעלמא קלא מיניה ומשמע שם מדבריו שהוציא כן מן הרא"ש והנ"י ובאמת משמע לכאורה כן בהרא"ש פרק הגוזל קמא אבל לענ"ד לא נהירא לחלק בדיני דגרמי בין זה לזה דנראה דכולהו חד דינא אית להו וכי קמבעיא לן בס"פ הכונס עשו תקנת נגזל במסור או לא בכולהו דיני דגרמי מיבעיא לן והכי משמע מלישנא דש"ס ע"ש וכן מצאתי להדיא בתשו' מיי' לס' נזיקין סי' ד' הביא תשובת רב האי גאון דמשמע שם

להדיא דלענין תקנת נגזל אין חילוק בין שורף שטר למסור וכמו דמיבעיא לש"ס במסור ה"נ בשורף וכבר נודע שאין לחלוק על הגאון אם לא בראיה ברורה ומכ"ש כאן דפשטא דש"ס משמע כהגאון וכמ"ש. שם:

ט **יעשו**. ל"ד קאמר דהרי העדים כבר עשו שליחותן וא"י לכתוב לו תו שטר אחר אלא ר"ל שהעדים יאמרו הדבר לפני ב"ד והב"ד יכתבו לו שטר אחר כמ"ש בר"ס מ"א עכ"ל הסמ"ע וכן פירש הנ"י פרק ג"פ ל' הש"ס וכ"כ בעה"ת סוף שער נ"ז בשם הראב"ד. שם:

י **שלו**. אבל אם זרק כלי של חבירו מראש הגג ס"ל להרמב"ם דהזורק והמסלק משלמין דמי הכלי יחד כל אחד חצי הנזק. סמ"ע:

יא **בזה**. עיין בתשו' מהר"א ששון סי' קפ"ט:

יב **פטור**. וכ"כ בהג"א פרק הגוזל שכ"כ בא"ז ובפסקי מהרי"ח דבכולהו הלכה כרבה בר משורף שטרות של חבירו וכ"פ מהרש"ל וכן נראה עיקר מיהו היינו דוקא שלא הגביהה ודחפה לים הגדול ודוקא במים צלולים דחזי ליה וכן בפוחת מטבע דוקא שלא חסרו ולא הגביהו וכת' עוד מהרש"ל בשם ספר צפנת פענח דאפי' אם הכה על בתי נפש או שאר כלי כסף וזהב או על טבעת ופחתם הוי נמי כמטבע ממש ופטור ע"כ והוא בראב"ן סוף דף פ"ט ואפשר לחלק דדוקא במטבע דליכא צורתא אבל בכלי מעיקרא כלי הוי והשתא לאו כלי הוא והיינו שלא הוזכר דין זה בש"ס ופוסקים רק גבי מטבע וצ"ע. ש"ך:

יג **כלי**. כלומר כלי של חבירו ונראה לי דזה מיירי שלא הגביה הכלי רק דחפו מן הגג לארץ אבל הגביהו מגזל גזליה השבה בעי מיעבד וחייב כמ"ש לעיל. שם:

יד **שטר**. וכן אם החזיר שטר פרוע לעובד כוכבים על אחד והעובד כוכבים הוציא ממנו פטור דהוי גרמא כ"כ הב"י וד"מ בשם תשובת הרשב"א ובתשובת מהרש"ך ס"א סי' כ"ז הקשה ע"ז דמ"ש משורף שטרות של חבירו ובתשובת מוהר"י לבית לוי סי' ל"ד יישב דברי הרשב"א ודבריו פשוטים וע"ש וגם בתשובת מהר"מ אלשיך סי' קי"ב ובתשובת מהר"מ מלובלין סי' ס"א מובאים דברי הרשב"א לפסק הלכה וע"ש וגם מדברי תשובת משאת בנימין סי' פ"ה מתיישב קושית מהרש"ך וק"ל ובתשו' מ"ב שם פסק דדוקא החזיר למלוה הוי גרמא אבל שטר שאינו פרוע שהחזיר ללוה מקרי גרמי וחייב והוכיח כן מתשובת הרא"ש שהביא הב"י ס"ס ס"ו מחו' מ"ו ופשוט הוא דהא הוי כשורף עיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' כ"ג וס"ס נ"ד. שם:

טו **גרמא**. וכן משסה כלב שבסי' שצ"ה ופורץ גדר סי' שצ"ו ס"ד והדינים שבסי' תי"ח ס"ז וס"ט וסי"א ובסי' ת"כ סכ"ח וכה"ג כולם גרמא נינהו ופטורין. עוד איתא בטור ופוסקים הנותן סם המות לפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם דלא הוי אלא גרמא וכ"כ הרמב"ם

רפ"ד מה' נ"מ ותימה שלא כתבו המחבר בשום מקום ובש"ס ב"ק דף מ"ז ע"ב אמרינן דל"מ אכלה סם המות אלא אפילו אכלה עשב מאכל בהמה שהוא סם המות לה פטור ונראה דה"ה כשעירב סם המות במאכל הראוי לה פטור. שם:

טז **היזיקא**. בתשובת הרשב"א שם מבואר דהיינו דוקא לענין היזק שיארע לו אחר השמתא אבל ההיזק שמגיע לו קודם השמתא אינו חייב לשלם לו וכן הוא דעת הראב"ד והר"ן שכ"כ על המוכר שדהו לעובד כוכבים בצד שדה ישראל דמשמתינן ליה עד דמסלק היזיקא כמ"ש בסי' קע"ה ס"מ ולא כהרא"ש שהצריך לשלם הכל ועוד נראה מדבריהם שם שאפילו מת קודם שקיבל עליו לסלק היזיקו שפטור. סמ"ע:

יז **שכיח**. ל' הרב אינו נכון בעיני שלא מצאתי מי שאומר בכל גרמא בנזקין אם הוא שכיח שחייב לשלם משום קנס ומי מפיס איזו שכיח ואיזו לא שכיח גם בסמ"ע כ' דלפי מ"ש הרב דדבר השכיח ורגיל קנסו א"כ גם בשליש שהחזיר השטר קנסו כו' ולא נ"ל דדוקא מלתא דמצינו בש"ס דקנסו אמרינן משום שהיה נראה להם דשכיח קנסו אבל בהא מאן לימא לן דשכיח הוא וכיון דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן הבו דלא לוסיף עלה ואין לך אלא מה שאמרו הם כן נראה לי. ש"ך:

יח **לשלם**. עיין בש"ך שכת' דדין זה צ"ע ע"ש:

יט **פטור**. ומשמע בדברי ר"י שם דאפי' אמר שמעון להעובד כוכבים שיחזור לראובן מעותיו אפילו הכי פטור מדינא. סמ"ע:

כ **רצ"ב**. ע"ש ס"ז בהג"ה ומ"ש שם ס"ק כ':

כא **חייב**. והנ"י ר"פ כיצד הרגל כת' בשם הריטב"א שפסק כיון דמספקא ליה לרבא שניהן פטורים דהמע"ה ומביאו הב"ח ס"ס זה וגם בש"ג פרק כ"ה מביאו ומפלפל בדבריו וכ"כ בעל המאור שם דאע"ג דלרבה פשיטא ליה כיון דלרבא מספקא ליה חיישינן לה אלא דפסק שם דה"ל ממון המוטל בספק חולקין ואם כן לדידן דקי"ל בכל ספק המע"ה ה"ה הכא שניהן פטורים משום המע"ה ועיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' קל"ד. ש"ך:

סימן שפז

שמין. כלומר אע"ג דאין שמין לגנב וגזלן כמ"ש בסי' שנ"ד ס"ה למזיק שמין ועי' לעיל ס"ס צ"ה כתבתי דנראה דהיינו כשאי אפשר לתקן הכלי אבל אם אפשר לתקנו מחויב המזיק לתקנו עיין שם. ש"ך:

סימן שפח

א **יודע**. משמע דאם המזיק יודע מההיזק ומכחישו אין הניזק נשבע ונוטל ועמ"ש לקמן סי' תי"ח סי"ג ועיין בתשובת רש"ך ס"ג סי' פ"א. ש"ך:

ב **והשליכו**. כת' מהרש"ל בפרק הכונס סי' ל"ב וז"ל וראבי"ה כת' מי שמפסיד ממון לחבירו בפשיעתו ויש לו עדים שע"י אבד ממונו כו' שישבע כמה הפסידו ויטול כו' ולא נ"ל דלא עשו תקנת נגזל אלא כעין נגזל במזיק בידים אבל בפשיעה דאינו מזיק בידים לא ולא עוד אלא אפילו במזיק בידים נ"ל דלא עשו תקנת נגזל אלא דומיא דנגזל במזיד ובכונה אבל המזיק בידים בשוגג לא עשו תקנה גביה וכן יראה לי מדברי הרמב"ם שכת' המזיק ממון כו' כיצד לקח כיס חבירו והשליכו כו' עכ"ל ולי נראה כדברי הראבי"ה ומזיק בפשיעתו דקאמר היינו מזיק במזיד בפשיעתו ור"ל דל"ת דוקא השליכו בידים למים אלא אפילו זרקו לארץ ומכח זריקתו נתגלגל ונפל למים או שדחפו מיד חבירו וממילא נפל למים כה"ג חייב והיינו דאמרינן בש"ס דבטש בכספתא כו' משמע דהמעשה היה שלא השליכו בידים לנהרא רק דבטש ביה ומכח דחיפתו שדייה בנהרא ומ"ש הרמב"ם והשליכו נמי יש לפרש דבריו כן מיהו בהזיק בשוגג נראה כדברי מהרש"ל ונראה דאף ראבי"ה מודה בזה. שם:

ג **אצלו**. וכת' מהרש"ל שם דצריך לברר טענתו מי הפקידו אצלו. שם:

ד **פשע**. מלשון זה משמע לכאורה דהטעם הוא משום דלא ה"ל למזיק לאסוקי אדעתיה שיש שם דברים אלו וכ"כ בע"ש להדיא וא"כ קשה מ"ש אחר כך אינו נאמן וגם בספר לח"מ הניח בצ"ע ונ"ל דה"ק אינו נאמן וגם אינו מועיל שבועתו וכן משמע ברמב"ם שסיים ואין משביעין אותו על כך שאין דרך בני אדם כו' ומ"ש אחר כך ואם תפס כו' היינו משום דגם זה בכלל האיבעיא דדלמא לא מקרי פשיעה ומהני שבועתו אך מדברי הה"מ נראה שהבין דהרמב"ם מודה כשיש עדים דחייב וכן כת' מהרש"ל להדיא לדעת הרמב"ם וכ"נ מדברי הרמ"א ממ"ש וי"א כו' וצ"ל לדבריהם דה"ק פשע בעצמו שהרי העולם לא יאמינו לו שעשה כן. שם:

ה **חמת**. ומהרש"ל שם כת' דבכה"ג פשיטא דאינו נאמן ולא מיבעיא אלא בארגז שמניחים בו כספים וטען שהיה בו מרגליות כמו שפרש"י ע"ש. שם:

ו **תפס**. אפילו בעדים וי"ח דתפיסה בעדים לא מהני בספיקא דדינא אבל בלא עדים פשיטא דנאמן וכבר הארכתי בזה בספרי תקפו כהן ע"ש. שם:

ז **ידע**. עמ"ש בזה בסי' צ' ס"י ועיין בספר א"א דף ק"ד ובתשו' רשד"ם סי' קמ"ג. שם:

ח **ונוטל**. דבדבר דלא ה"ל לידע לא אמרינן משאיל"מ וכבר הארכתי בזה בסי' ע"ב סי"ב והעליתי דבכל גוונא הוי משואיל"מ וא"כ כאן העיקר כדברי הרמב"ם והמחבר וכ"כ רבינו ירוחם נל"א ח"ב וכן הסמ"ג עשין. שם:

ט **המוסר**. וה"ה בקרקע שייך דין מוסר וכדלעיל ס"ס שע"א. שם:

י **בדין**. דסביר' ליה דמוסר דמיחייב משום דינא דגרמי דרבנן הוא וכמ"ש בר"ס שפ"ז ולפ"ז במוסר נשא ונתן ביד גם להי"א גובין מהיורשים אף שלא עמד בדין פשוט הוא ועמ"ש בסי' שפ"ה ס"ק ג' ע"ש ועיין בתשובת ר"מ אלשיך סימן קל"ד:

יא **חייה**. צ"ע מ"ש מחבלה באחרים דכת' הטור גם הרמ"א בס"ס תכ"ד גם המחבר כתבו בחבלה בבעלה דצריכה למוכרן בטובת הנאה ולשלם ממנו דמי החבלה ואפשר דבמסירה דלא הזיקה בידים הקילו דשם קנס עליו כו' עכ"ל הסמ"ע וכת' הש"ך ז"ל ולא ידענא מאי קשיא ליה דודאי גם הכא אם הוא רוצה שתמכור נ"מ שלה בטובת הנאה מחויבת לעשות כן וכמ"ש הוא עצמו בסי' תכ"ד ס"ט בהג"ה דגם בהלואה ובשאלה ובכל דבר הדין כן אע"פ שלא הוזכר שם כן וא"כ ה"ה הכא ואדרב' הכא אשמעינן גדולה מזו דהנכסים מיד בחזקת הנמסר רק שהבעל אוכל פירות כו' וחייב לשלם אחר מיתתה כו' ע"ש וכת' עוד דמהרש"ל פרק החובל סי' ל' העלה דבין חבלה ובין מסירה בעל לוקח הוי ולא יורש ואינו חייב לשלם לאחר מיתה רק שכייפינן למכור כתובתה בטובת הנאה אם יש מי שיקנה ע"ש עכ"ל:

יב **כיצד**. אדלעיל קאי במוסר בלא אונס דחייב כיצד הרי כו'. עיין בתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' נ"ז דף קכ"ו ובתשו' ן' לב ס"ב סי' נ"ד ובתשובת מהר"מ אלשיך סי' ס"ו ובתשובת רשד"ם סי' שמ"ד ושנ"ח. ש"ך:

יג **להביא**. היינו בענין שאין בו דינא דמלכותא כמו שכתבתי בסי' שס"ט ס"ח וע"ש. שם:

יד **חייב**. באמת כן כת' הטור אבל לא ידעתי מנ"ל הא ומן הסברא נראה דפטור דיש לומר הייתי סבור שמייסרין אותי להראות להם ממון ואולי האמת כך היה ולא יהא אלא ספק אמאי יתחייב וכן בש"ס איתא ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו פטור ולא הזכר שאנסוהו להראות ממון ומ"ש הב"י שהטור הוציא כן מעובדא דכסא דכספא לא נהיר' דהתם נטל ונתן ביד הוי וכן השיג עליו הב"ח גם מ"ש הב"ח דמהא דאמר בש"ס אחוי אחוויי כו' הוציא כן אין ראי' משם דמאן לימא לן דהתם אנסוהו ונראה דהטור מיירי כשניכרין הדברים שלא יסרוהו מתחלה בשביל ממון ודו"ק. שם:

טו **ממון**. ובתשובת הרשב"א סי' תתק"פ לא משמע כן אלא דבהראה פטור אף באונס ממון וכן מצאתי בספר החינוך להרא"ה ז"ל וידוע דמורו של הרא"ה הי' הרמב"ן ואם כן הרשב"א והרמב"ן והרא"ה סוברים דאף באונס ממון פטור כשהראה נ"ל די"ל קים לי כוותייהו. שם:

טז **לאחר**. כת' הסמ"ע דבנ"י שם סיים דאם כבר בא הנזק עליו אסור לסלקו ממנו כשגורם בזה היזק לחבירו (כת' בתשו' רש"ל סי' י"ט בראובן שקנה טבעת אחד מן העובד כוכבים בחזקת גנוב ומשכנו באופן זה לשמעון והלך שמעון ומכרו לאדון אחר ואחר כך העלילו עליו באמרם שגנוב הוא ומיד הציל עצמו בנפש חבירו ואמר שקנאו מראובן והוכרח ראובן להמלט על נפשו ונגרש מביתו והונו ופסק דשמעון חייב לשלם לו כל ההיזק שגרם כפי ראות עיני הב"ד דאף אם יכפור ויאמר שלא הזהירו ראובן בזה שקנאו בחזקת גנוב מכל מקום לא הי' לו למכור משכון של חבירו בלא רשותו ובלא רשות ב"ד ואפילו אם יטעון שמעון שקנאו מראובן בחזקת גנוב ולא בא לידו בתורת משכון מ"מ אין להציל עצמו בדמי חבירו מאחר שהעלילה בא עליו ומזליה גרם וגדול' מזו כת' המרדכי שאם העליל האנס על יהודי אחד בעבור חבירו שאין לו לגלותו ואם גלהו יש לו דין מסור אמנם אם באמת מכרו לו ראובן ולא הודיעו שהוא גנוב משמע שם דפטור שמעון דיכול לומר אלו הודעתני שהוא גנוב לא הראיתו אותו בפני העובד כוכבים ע"ש):

יז **חבירו**. אבל אם אין לאותו האיש ממון ואנס לזה שיראהו האיש ורצונו לתופסו עד שיפדנו הקהל או קרוביו וזה הנאנס יכול לפטור נפשו ג"כ מהאנס מיסורים אם יתן להאנס ממון כזה נרא' דאסור לגרום היזק לקהל או ליחידים קרוביו כ"כ הסמ"ע ועיין בתשובת רשד"ם סי' נ"ה וקל"ה ור"ז:

יח **פטור**. מדכת' המחבר לשון פטור ולא כת' דמותר להראותו יש לדקדק דלכתחל' לא יראהו אלא שאם הראהו פטור מתשלומין. שם:

יט **חייב**. עיין בסמ"ע שהבי' דברי הראב"ד שהשיג על דין זה וגם הש"ך הביאו והסכים לזה והעלה דדוק' אם אנסוהו על ממון סתם או אף שאנסוהו להבי' חייב כשנשא ונתן ביד דזה מקרי מציל עצמו בממון חבירו ודמי לנרדף ששבר הכלים כמ"ש בסי' ש"פ ס"ג משא"כ אם אנסוהו להבי' ממון פלוני א"כ האונס הוא מתחל' על אותו פלוני ואין זה נקר' מציל עצמו כו' אלא שמוכרח לעשות כמו שא"ל האנס ואם לא יעשה כן נמצ' מציל הוא ממון חבירו בנפשו ואין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש וע"ש שמבי' כמה פוסקים גדולי הראשונים שס"ל כן וסיים וכת' ז"ל וגם בתשובת רשד"ם סי' נ"ה כת' כיון דדבר זה פלוגת' דרבוות' הוא קמאי ובתראי לא מפקינן ממונ' וע"ש וגם בש"ג פרק הגוזל בתרא משמע דספיק' דרבוות' היא ע"ש ולדידי לאו ספיק' היא אלא העיקר כהפוטרין עיין בתשובת הרמ"א סי' י"א עכ"ל:

כ **ביד**. ונרא' דאם הי' להם משכון בשותפות על החוב ונתנו להאנס מקרי נתן ביד וכן מוכח בתשובת מהר"מ שבמרדכי שכת' ואי עביד הכי מדעתיה בלא אונס חייב כמו שורף שטרות כו' אבל באונס פטור ואע"ג דאמרינן פרק אד"מ (דף ל"ג) כיון דא"ל פטור אתה כמי שנשא כו' הא איתותב עכ"ל ושם ע"כ בתר דאיתותב קמתרץ רבינא דהא דזיכה את החייב מייירי כגון שהי' לו בידו משכון ונטלו ממנו דה"ל נשא ונתן ביד ע"ש. ש"ך:

כא **בצד**. ראובן לקח חפץ אחד משמעון למכרו לשר ואח"כ החזירו לשמעון בפני עבד השר ואח"ז לקח השר החפץ משמעון בחזקה בלא דמים ראובן חייב לשלם לשמעון דה"ל לחזור בינו לבין עצמו ולא מהני מה שאמר לא כונתי להזיקך עכ"ל מהר"ם מירזיבורג הביאו הד"מ סו"ס זה. סמ"ע:

כב **חולקין**. ובתשובת מהר"ם מלובלין סי' כ"ו הכריע להלכה כדעה ראשונ' ולא נהירא להכריע נגד מהר"מ ב"ב דלא הי' בדורו כמותו כדאית' בפסקי מהרא"י סי' קמ"ב ועוד דסבר' הראשונ' הוא רק סברת יחיד ר"א מטולא במרדכי והרי במרדכי פרק המניח משמע דרבוות' פליגי עליה וכ"כ באגודה שם שכן פסקו הגדולים וכן בד"מ מסיק כן וגם מהרש"ל פרק הגוזל בתר' סי' מ"ט כת' שאין נראה דברי ר"א מטולא לענין פטור ממון וחליל' להורות כן שיבא כמה חלול השם מזה ע"ש ועיין בתשו' מהר"מ מלובלין סי' ק"כ ובתשובת הרמ"א סי' פ"ו ובתשו' מהרי"ט סוף סי' מ"ה. ש"ך:

כג **שנתפס**. עיין בתשו' רשד"ם סי' רי"ד:

כד **עדים**. אבל אם אין עליו עדים ישבע לו היסת שלא מסרו כ"כ הג"א ד"מ סי' צ' סי"ד ועיין בתשו' רש"ך ס"ג סי' פ"ז ופ"ח באריכות מדיני מוסר:

כה **שנאנס**. באמת כ"כ הרמב"ם וכן הוא בע"ש דאיבעי' דלא איפשט' היא אבל ק"ל בנאנס ונשא ונתן ביד היכי נימ' דהוא בעיא דלא איפשט' הא לא מיבעי' בש"ס אלא במוסר למאן דדאין דינ' דגרמי אבל בנאנס ונשא ונתן ביד מזיק בידים ולאו גרמי הוא ופשיט' דלא שייך תקנת נגזל דהא אניס הוא וא"כ כיון שמכחישו בברי נשבע זה שנאנס ופטור דהא אינו נפסל כיון שנאנס ויכול הוא לישבע כן נ"ל ברור ודברי הרמב"ם והמחבר והע"ש צלע"ג. ש"ך:

כו **כופר**. כת' הה"מ ומביאו ב"י שמדברי הרמב"ם אלו משמע שסובר כר"ת הוא היש מי שאומר שיביא המחבר לקמן ואחריו נמשך מהרש"ל פרק הכונס סי' צ' ואין נ"ל כן אלא דהרמב"ם לטעמיה אזיל דס"ל דכל מ"מ ועל השאר אומר איני יודע ה"ל מחויב שבועה ואיל"מ אף בדבר דלא ה"ל לידע וכמ"ש בסי' ע"ב סי"ב באריכות לכך הוכרח

לכתוב כאן שהמוסר כופר דאילו אומר איני יודע כמה ה"ל מח"ש ואיל"מ וכשנגדו נוטל בלא שבועה כן נ"ל ברור לדעת הרמב"ם. שם:

כז **תפס**. אפילו בעדים לשון מהרש"ל פרק הכונס סי' ל' ואם העמיד האנס על ממון חבירו דהוי כמוסר בידים וכל כה"ג או שמסר לאדם בגופו נשבע שנמסר ונוטל עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו אמאי בהעמיד כו' הוי כמוסר בידים ס"ס לא הוי אלא גרמי כיון שלא נשא ונתן ביד כדמוכח בסוף הגוזל בתרא ע"ש. שם:

כח **ברורה**. ולא באומדנא ועי' ב"ח. שם:

כט **בכך וכך**. ואולי הערים או היה אפשר להתפשר בפחות ועיין בתשו' מהר"מ מינץ סי' מ"ד. שם:

ל **ויטול**. עיין בש"ך שהאריך בביאור מחלוקת זה ע"ש וכת' עוד דבתשובת הרשב"א סי' תקע"א כת' גבי אחד שמסר את חבירו לאנסים ואינו יודע כמה הפסידו דאם תפס מטלטלים שלא בעדים אין לו עליו כי אם חרם סתם כל מי שנטל ממונו שלא כדין ע"כ ונראה דדין זה אמת אפילו למאן דאמר בספיקא דדינא לא מהני תפיסה דאע"ג דלדידיה אפילו תפס שלא בעדים לא מהני וכמ"ש בספר תקפו כהן היינו בשאר ספיקי דדינא אבל הכא דמטעם נאמנות אתינן עלה דמספקינן אם יהא נאמן בשבועה ליטול והלכך כיון שתפס שלא בעדים ודאי נאמן מכח מיגו והא דאינו נשבע דהרי אפילו בשכנגדו טוען שמא צריך לישבע כדי ליטול כמ"ש בסי' ע"ב סי"ז ע"ש צ"ל דמיירי שרוצה הנמסר להחזיק במטלטלים ואינו חפץ שיפדם המוסר ושיגבה ממנו חובו ובכה"ג כתבתי שם דא"צ לישבע ולכן אין עליו רק חרם סתם כן נראה לי עכ"ל:

לא **גופו**. והש"ך האריך להשיג על דין זה ע"ש ומסיק וכת' ז"ל הלכך נראה ברור דבין מסר ממונו או גופו אם לא עשה מעשה בידיו כגון שהוליכו בעצמו לתפיסה ולא עביד אלא דיבורו לא מיחייב אלא משום דינא דגרמי והוא בכלל מה דאיבעיא בש"ס אי עשו תקנת נגזל במסור למאן דדאין דינא דגרמי ולא הוצרכתי להאריך רק מפני שגדול הדור מהרי"ל לא פסק כן ונמשכו אחריו מהרש"ל והרמ"א ומהר"מ מלובלין ושאר אחרונים ולע"ד הוא כשגגה היוצא מלפני השליטים האלו עכ"ל:

לב **מסרתני**. וכ' הרשב"א בתשובה סי' תקע"א מוסר שהודה במקצת משלם מה שהודה ואינו משלם השאר ואפילו או' נ' ידענא ונ' לא ידענא לא אמרינן מתוך שאיל"מ מאחר שלא ה"ל לידע כמה הזיקו ע"כ והביאו בד"מ עכ"ל הסמ"ע ובתשובה שם כ' ע"ז וה"ל כאותו של שק צרור דירושלמי ע"כ וס"ל בההיא דירושלמי כהרא"ש וסייעתו שהביא הטור בסי' רצ"ח וכ"כ הה"מ ספ"ה דשאלה בשם הרשב"א ולפ"ז למ"ש המחבר בסי' צ'

ס"י וסי' רצ"ח ס"א בשק צרו' הנ"ל דה"ל משאיל"מ אע"ג דלא ה"ל לידע א"כ ה"ה הכא וגם בב"ח סי' צ' ס"ס י"ד כ' דלא כתשובת רשב"א הנ"ל וכן העליתי בסי' ע"ב סי"ב דבכל ענין ה"ל משואיל"מ אם לא שהתובע מודה שהנתבע אינו יודע ע"ש ודו"ק. ש"ך:

לג **א'**. כ"כ בד"מ דכן משמע בתשובת מהר"מ כו' ובאמת המעיין שם יראה דלא משמע מידי ובהג"א ס"פ הכונס משמע להדיא דאף שלא היה עד אחד צריך לישבע לפני האנס ונראה דאף הרמ"א לא קאמר אלא לאפוקי שאין העובדי כוכבים נאמנים בכך לענין שיעש' נקיות זו בפניהן אבל אה"נ אם הנמסר טוען ברי שמסרו צריך לעשות נקיות זו בפני האנס אף שאין שם עד כלל והך עובדא דר"ת היה הנמסר טוען ברי ומ"ש הרמ"א ע"פ עד אחד כו' היינו כשאין הנמסר טוען ברי שוב ראיתי בתשובת מהרי"ל סי' צ' משמע כדברי דאפילו בלא עד יש להשביעו בפני השר וכמ"ש וע"ש שם:

לד **החצי**. וסיים בתשובת מהר"מ שם אמנם אם אתם רגילין לפטור המוסר לפי שהיה מוכה ואין אדם נתפס על צערו אז יראה לי ששמעון המוסר השני חייב כל ההיזק אם יש עדים שמסרו שניה' ביחד כר' נתן דכל היכא דליכא לאשתלומי מהאי כו'. שם:

לה **נפטר**. ואם יש ספק בדבר אם נפטר ממסיר' הראשונה מספיקא לא מפקינן ממונא והאחרון פטור כן הוא שם בתשו' מהר"מ. שם:

לו **לעדות**. ע"ל סי' ל"ד ס"כ ועיין בספר א"א דף ע"ד ע"א ובתשובת הרמ"א סי' י"ב ובתשובת ן' לב ס"א כלל י"ד סי' צ"ז וריש כלל כ' סי' ק"ו ובתשובת מבי"ט ח"א סי' ל"ח:

לז **ונשא**. קאי גם אלהראות וק"ל. שם:

לח **הודה**. ואע"ג דדינא דגרמי הוי קנסא מ"מ לא אמרינן מודה בקנס פטור רק גבי קנס דאורייתא דכתיב אשר ירשיעון פרט למרשיע עצמו אבל קנסא דרבנן מיחייב בהודאת עצמו כן הוא בתשובת מהרי"ל ס"ס צ' וכן משמע בפוסקים ולא כדמשמע מדברי מהרש"ל פרק הגוזל בתרא ס"ס נ' ע"ש. שם:

לט **הבא**. ואמרינן נמי בפ"ק דר"ה דהמסורות יורדין לגיהנם ונידונין לדורי דורות וגופן ונשמתן כלה כו' וביו"ד סי' ב' ס"ט בהג"ה נתבאר דיש פוסלין שחיטת מוסר ושם סי' רפ"א ס"ג נתבאר דס"ת שכתבו מוסר פסולה. שם:

מ **הריני**. היינו כשניכר שיעשה כן ועיין בתשוב' רשב"א סי' קפ"א:

מא **הוחזק**. כתב בתשובת רשב"א שהביא ב"י מחודש ח' שהשיב לחכמי צרפת שאיזה מוחזק כל שנודע לרבים שהוא כן לא שהוחזק בב"ד של כ"ג ושקבלו עדיו בפניו שאם כן אין לך מוחזק בזמן שאין לנו מומחין והרי החכמים מחברי הספרים העידו וכתבו

שהמוחזק היו הורגים אותו גם בזמן שלא היו מומחין וכל הנעשה ענוותן ומרחם על אלו נעשה אכזר על דורו ע"כ. שם:

מב **המוסר**. כן הוא בכל ספרי המחבר ובע"ש וטעות הוא וצ"ל המיצר וכן הוא בטור ורמב"ם. שם:

מג **צער**. אבל במוסר ליחיד דינו כמוסר לצבור מיהו אפשר דלהרמב"ם דס"ל דאם כבר מסר אין הורגין אותו אא"כ הוחזק במוסר סבירא ליה דאם מוסר לצבור אפילו לא הוחזק מותר למסרו ביד אנסים. שם:

מד **ממונו**. ביד אבל ע"י גרמא או גרמי מותר טור בשם העיטור ומהרי"ו סי' ק"ס ולמסור ממונו לאנסים אסור כן כת' מהרש"ל פרק הגוזל בתרא ס"ס נ' וע"ש ונראה דמי שמוחזק למסור ונראה שאין דבריו נשמעין רק מחמת עשרו וכשיעני לא יהיו דבריו נשמעין מותר לאבד ממונו או למוסרו לאנס שהרי במה שמאבדין ממונו מצילין אחרים ובתוס' דמסכתא ע"א דף כ"ו ע"ב נסתפקו אי משיבין אבידתו וכתבו דמסור גרוע ממומר לעבודת כוכבים ובכל מקום שונה מוסר אצל מין ולא אתרבי אצל אבידה ושמא מאן דאית ליה ממון מוסר אסור לאבדו ביד אית ליה נמי דמשיבין אבידתו ומטעמא דיכין רשע וצדיק ילבש עכ"ל ובהג"א ס"פ אלו מציאות כת' דמוסר הוי כמו מומר לעבודת כוכבים להכעיס דאסור להחזיר אבידתו ועיין שם:

מה **דמותר**. והרי"ף וסייעתו בע"כ לא סבירא להו הכי וגם מהרש"ל שם פסק דאסור ליטול ממונו לעצמו וכן עיקר וכן משמע להדיא מתשובת רש"י שבמרדכי פ"ק דקדושין והביאה ב"י בסי' רפ"ג מחודש ב' ע"ש:

מו **לכוין**. כלומר דאע"ג דדיני נפשות צריכין דרישה וחקירה במוסר לא היו מדקדקין כ"כ וכן הוא בטור סי"ג בשם תשובת הרא"ש וז"ל ואילו רצו לקבל העדות בפניו ולדרוש ולחקור בדינו לעולם לא יעשה לו דין כי ינצל ע"י אנסים ויסכן כל ישראל כו'. שם:

מז **להרגו**. באמת כ"כ הטור תשובת הרא"ש בשם ר"ח אבל תימא על הרמ"א שכ"כ בפשיטות שהרי מדברי המחבר בסי' י"א מבואר שיש להורגו והוא דעת הרמב"ם והרשב"א ושאר פוסקים כמו שכתבתי שם והבאתי ראיות לדבריהם ע"ש ובסמ"ע כת' שדעת בעל העיטור מוכח דסבירא ליה כר"ח ולעד"נ דהעיטור לא קאי רק אממון ע"ש. שם:

מח **והוחזק**. והש"ך השיג ע"ז וכת' דהכי מוכח מדברי כל הפוסקים בכמה דוכתי שסתמו וכתבו אין שליח לד"ע ולא חלקו בין שהשליח מוחזק בכך או לא וע"ש:

מט **חייב**. ובד"מ כת' ע"ז וע"ל סי' שפ"ו דין י"ח בזה ונראה דר"ל תשובת הרשב"א שהביא שם וא"כ יש לתמוה על הרא"ה שכת' כאן בסתם וגם לענין דינא נ"ל דברי הרשב"א עיקר כמ"ש (ועמ"ש בסי' שפ"ו ס"ק י"ד ע"ש). ש"ך:

סימן שפט

א **ורגל**. ר"ל דכל שהזיקה הבהמה להפירות קרי לה שן ורגל על שם המקרא ושלח את בעירה וגו'. וכל שהזיקה בהמה לבהמה קרי לה קרן ע"ש הכתוב כי יגח שור איש את שור רעהו והשתא א"ש דסתם המחבר וכתב והזיקה בשן ורגל ר"ל לפירות ובקרן פטור ר"ל שהזיקה בהמה דבעל השוורים לבהמת בעל הפירות שהכניסם שלא ברשות ומ"ש בסוף בשן ורגל פטור ר"ל ששניהן שינו דבעל הפירות הכניס בהמה ובעל השוורים הכניס פירות והזיקה הבהמה להפירות כו'. סמ"ע:

ב **ארוך**. ומש"ה אין חיובן שוה דבדרכה על עץ ארוך כו' חייב עליו נ"ש ובהתיז אבנים בר"ה אינו חייב אלא ח"נ דהיינו נזק צרורות וכמ"ש הטור והמחבר בסי' שאח"ז. שם:

ג **חייב**. ול"ד לדרסה ע"ג כלים ונתגלגל למקום אחר ושבר דקי"ל דבתר מעיקרא אזלינן שאני הכא דהנזק נעשה ברשות הניזק והניזק מעולם שם היה. שם:

ד **שותפין**. פירוש דבעל החצר וזה שנתן לו רשות להכניס הן שותפין בהחצר ונקרא חצר הניזק לגבי זה שנכנס שם שלא ברשות. שם:

ה **יצאו**. פירוש דל"ת כיון דשניהם שוין בהכנסתן ה"ל לכל אחד לשמור את שלו שלא יהא ניזוק ולא יזדקקו ב"ד להן. שם:

ו **חצי**. ואע"ג דבשן הוי מועד מתחלתו ה"מ בדבר שדרכו לאכול ולא כסות וכה"ג. שם:

ז **שינתה**. פירוש וקיי"ל כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור וכמ"ש בסי' שצ"ה מ"מ אין רשות להאחרת לבעוט בה. שם:

סימן שצ

א **בשערה**. פירוש שנסתבך כלי בשערה וגררתו ושברתו. סמ"ע:

ב **נקרו**. פירוש דמאסוהו בנקירתן ולא אכלוהו דאל"כ ה"ל תולדה דשן דהא יש לו הנאה באכילתו. שם:

ג **דדינא**. היינו בבעיא דלא איפשטא ובזה מודים דאם הזיקה ברשות הניזק דאינו משלם כלל אא"כ תפס גוף המזיק דוקא ואז ישלם ממנו ח"נ דכיון דלא איפשטא י"ל דלא הוי אורחה ותולדה דקרן הוא וקרן אינו משלם אלא ח"נ מגופו והטור מסיק בזה וכת' וז"ל ואפילו אם הזיק לאדם אחד בר"ה וברשות הניזק דינא הכי וא"י לו' ממ"נ אם

תאמר שהוא קרן תתחייב לי ג"כ בר"ה וא"ת שהוא רגל תן לי נ"ש היזקא דרשות הניזק אלא בשניהן להקל עכ"ל ואע"ג דבסי' ר' כת' הטור גבי כליו של לוקח ברשות מוכר כו' דאם קנה אחד מחבירו בשניהן דקנה אחד מהן בממ"נ שאני הכא דהוא ענין דקנסא דהא גופו לא הזיק אלא שורו שהוא ממונו מש"ה הולכין בשניהן להקל עכ"ל הסמ"ע ואין לזה טעם כלל וכבר השיג עליו הב"ח אך מ"ש הב"ח דמיירי בב' בהמות שהזיקו לא נהירא אלא נראה דאף בבהמה אחת כיון דמיבעיא אי אורחא הוא ואין כוונתה להזיק או כוונתה להזיק והוי קרן א"כ י"ל דלמא טבע הבהמה פעמים כך ולפעמים כך. ודלמא בר"ה הזיקה דרך הילוכה כי אורחה ולא היה כוונתה להזיק וברשות הניזק היה כוונתה להזיק וקרן הוא ודו"ק כן נ"ל ברור. ש"ך:

ד **מסיני**. פירוש אע"פ שהדברים נראין כסותרין זא"ז שיש לו דין רגל לענין פטור בר"ה ולענין חיוב תשלומין מנכסיו יש לו דין קרן שאינו משלם אלא ח"נ אף ברשות הניזק. מש"ה כת' דהל"מ כן הוא ואין להרהר אחריה. סמ"ע:

ה **משלם**. קמ"ל בזה דאע"ג דצרורות דין רגל יש לו ופטור על היזקו בר"ה מ"מ כיון דנתזו משם לרשות הניזק בתר הניזק אזלינן וחייב. שם:

ו **שהדסו**. שכל דאורחא הוא והניזק בא מכחו דין צרורות יש לו. שם:

ז **והעלו**. פירוש ברשות הניזק או בר"ה ונתזו לרשות הניזק והזיקו. שם:

ח **שלם**. כיון דהשבירה באה מכח הדריסה על הכלי עצמו הולכין אחר התחלתו דהוי רגל עצמו ולא מצרורות משא"כ בס"ב אם היתה מהלכת בר"ה כו' דאזלינן בתר המקום שנשבר שם כנ"ל. שם:

ט **רביע**. היינו כשתפס גוף השור המזיק דרביע נזק זה הוא חצי דין קרן דתם ואינו משתלם אלא מגופו. שם:

י **לשלם**. בזה ג"כ אינו משלם הרביע אלא מגוף המזיק רק אם תפס החצי אפילו תפס דבר אחר אין מוציאין מידו דיכול לו' אין שינוי לצרורות והוי תולדה דרגל ומשתלם ברשות הניזק חציו אפילו מכיסו דהמזיק. שם:

יא **שינוי**. דאין דרך הבהמה להטיל גללים לעיסה. שם:

יב **אורחיה**. פירוש כל שאורחיה להושיט שם ראשו רגיל ג"כ לצעוק ולתקוע. שם:

יג **שלם**. דהוי רגל ובזרק כתב דה"ל צרורות ומשלם ח"נ. שם:

יד **חייב**. פירוש כל הנזק דה"ל לשמור חוטו שלא יסתבך בו תרנגול של הפקר. שם:

טו **המתגלגל**. פירוש אף שלא הניחו בעל החוט במקום שהזיק מ"מ יש להחוט דין בור שנתגלגל ממקום שהניחו למקום שנח עתה ע"י התרנגול והזיק. שם:

טז **ביחד**. דגם בעל התרנגול פשע דה"ל לשמור התרנגול. שם:

יז **רביע**. דזריקה דתרנגול ה"ל כצרורות דשור דאינו משלם אלא ח"נ והשתא דאיכא בעל החוט בהדיה אין עליו רק חצי חיובו דהוא רביע הנזק וג' חלקים על בעל החוט דהא אי הוה הוא לבדו כגון בתרנגול הפקר היה צריך לשלם כולו. שם:

יח **הולך**. אבל אם אינו הולך אחר הדלי אינו משלם אלא חצי נזק ול"ד למ"ש בס"ה בהג"ה בדרסה על הכלי ונתגלגל כו' דאזלינן בתר התחלת הדריסה וה"ל רגל וחייב נ"ש דשאני דריסה דאורחיה הוא משא"כ פסיקת חבל חדש כזה דשינוי הוא שם:

יט **באונס**. וזהו אונס הבא מחמת הפשיעה דאילו שמרם לא היו באין לידי נפילה ומיהו אין דרכן לקפוץ אלא רחוק קצת מהכותל ומש"ה אם היו כלים סמוכים לכותל דתו לא פשע מתחלה כיון שאין דרכן ליפול ובקפיצתן א"י להשתבר מש"ה כת' הרמ"א דאם נפלו והזיקו פטור. שם:

כ **חצי**. ואין אומרים בזה שיחייב נזק שלם כיון שפשע מתחלה לענין קפיצה כדרכן דהא מ"מ התורה לא חייבה בהוזק ע"י שינוי אלא ח"נ דומיא דקרן בתם ומשום דלאו אורחיה הוא ה"ל שינוי לגבייהו. שם:

כא **חש"ו**. דאילו עבדו אינו חייב על נזקו כמ"ש בסי' שמ"ט ס"ד ע"ש ואם הוא עצמו הזיק כבר נתבאר דאדם מועד לעולם בין ער בין ישן על כל מה שיזיק. שם:

סימן שצא

א **בכותל**. אבל נתחככה בחבירתה י"ל דלהזיקה נתכוונה וה"ל תולדה דקרן לשלם ח"נ אם לא שאם לאחר ששמטו ממנה הבהמה שנתחככה בה הלכה ונתחככה בכותל דאגלאי מלתא למפרע דגם כשנתחככה בבהמה להנאתה נתכוונה וע"ל סי' א' ס"ג. סמ"ע:

ב **הרבים**. פירוש דל"ת דזה שהניח בגדיו בר"ה שינה וה"ל בכלל דמ"ש כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור קא משמע לן דאין זה מקרי שינוי דלפעמים אדם מניח בגדים בר"ה לפי שעה למתפח. שם:

ג **שטרפה**. ע"ל סי' שפ"ט ס"ח בהג"ה ובסמ"ע שם:

ד **דמי**. פירוש שאכל הנבילה אחר שהמיתה. שם:

ה **לשלם**. אין לפרש הטעם דראובן ה"ל שלוחו של לוי דהא לוי לא צוה לראובן לעשות כן ועוד דאפילו אין לו לשלם אמרינן אין שליח לד"ע וכמ"ש בר"ס קפ"ב ובסי' רצ"ב ס"ד ע"ש אלא נ"ל דהכא כיון שהמושיט לא הזיק כלום רק שהושיט לפי פרה ואז היה

עדיין בעין בשלימותו וא"כ הפרה עשתה כל ההיזק והמושיט לא ה"ל רק כגזלן דמעידנא דאגביה ה"ל שולח יד בדבר שאינו שלו דהוי גזלן אם כן ה"ל כגוזל ומאכיל דרצה מזה גובה כו' כמ"ש בסי' שס"א ס"ה אלא דאם יש לו לשלם כיון דעכ"פ חייב המושיט מטעם מזיק ובעל הפרה לא הזיק בידים שהרי אילו לא הושיט לא אכלה לכך גובה מהמושיט. ש"ך:

יז **שנהנית.** כלומר אף שפטרה התורה מלשלם נ"ש מה שנהנית צריך לשלם כ"כ הסמ"ע ועמ"ש הש"ך בביאור דברי הרא"ש בזה ע"ש:

יח **בזול.** היינו שליש פחות מכדי שיווי השעורים כ"כ הטור וע"ש. סמ"ע:

יט **פטור.** דכיון דהוא בר"ה ולא נהנית אין עליה שום חיוב. שם:

כ **החנות.** כיון דבצד פתח חנויות רבים באים שם לקנות והבהמה עומדת שם ה"ל כעמדה בר"ה ואכלה מצידי הרחבה דאינו משלם רק מה שנהנית אבל באכלה מתוך החנות אף שעומדת בצד פתח החנות מ"מ כיון שאין דרך הבהמה כלל להושיט ראשה לתוך החנות כ"ע מודו דה"ל כאילו עמדה בחנות ואכלה משם משא"כ כשאכלה מפתח החנות דדרך הלוכה דרכה להושיט שם ראשה. שם:

כא **דרך.** נראה דאפילו היה ראשה בשעת אכילתה ע"ג בהמה מ"מ כיון שגופה ורגליה עומדות בר"ה בתר גופה אזלינן ויש לו דין שן בר"ה דאינו משלם נ"ש כי אם מה שנהנית. שם:

כב **ספק.** ואע"ג דכת' המחבר בס"ז דאם לקחה בר"ה והלכה ואכלה ברשות הניזק יש מחייבין לשלם נ"ש י"ל דבזה שעומדת בר"ה ומושיטה ראשה לאכול ברשות אחר מיחשב שינוי שאין דרך אכילתה בכך לכן הוי ספק משא"כ כשהלכה מרשות לרשות. שם:

כג **חולקין.** ומדלא כת' הטור כאן דעת אביו הרא"ש שחולק בזה משמע דס"ל דל"פ הכא דכיון דעל כל פנים תפיס ברשות נגד מה שנהנית מהני התפיסה גם להשאר. שם (ועיין מ"ש בזה בסי' ר"ב ס"ק ו' ובסי' שס"ב ס"ק ו' ע"ש):

סימן שצב

א **שלם.** דכיון דהניחה שם ה"ל היזק בידים וכי אורחיה הוא. סמ"ע:

ב **מגרר.** דאז מקום הגחלת מחשב לשינוי או צרורות מש"ה בח"נ סגי. שם:

ג **וחתר.** דבזה בעל הגחלת פטור כיון דשמר אשו כדנטרי אינשי ובעל הכלב חייב כיון דסתם דלתות חתורות הן אצל כלבים ה"ל לשמור כלבו שלא יחתור ויזיק. שם:

ד **חייב**. ל"ד קאמר חייב דהא מסתמא בעל החררה הוא בעל האש שאפה חררתו בתנורו וגם הוא בעל הגדיש ולמה ישלם אלא בא לומר דגם בעל הגחלת הוא גורם ההיזק ומש"ה בעל הכלב אינו משלם אלא ח"נ. שם:

ה **החצי**. דשניהן שותפין בהנזק. שם:

סימן שצג

א **שהיה**. פירוש דה"ל לשמור פרתו שלא תאכל יותר משיעורה וזה דוקא מסתמא כשבעל החצר בחצירו אבל לא בנסתלק משם כמ"ש בסעיף שאח"ז. סמ"ע:

ב **יביטו**. פירוש שלא יביטו זרועותיה המגולות בעת לישתה ובמעשה זה בא המחבר להוסיף דאף שנסתלק בעל החצר שלא בידיעת בעל הפירות אפ"ה אם מסתמא יסתלק בעל החצר ויצא עבור דבר צניעות שעושה בעל הפירות ה"ל כאילו הודיעו שיצא וחייב בעל הפירות בשמירת בהמת בעל החצר אפילו לענין שלא תאכל יותר מדאי ותוזק. שם:

ג **המגדיש**. עמ"ש הסמ"ע שיש לחלק בזה בין אם בעל השדה עצמו שומר השדה או שיש לו שומר אחר ומבאר בזה פלוגתת הפוסקים בדין זה עיין שם:

סימן שצד

א **שנהנית**. באופן שנתבאר בסי' שצ"א ס"ח ע"ש:

ב **הלכה**. פירוש ואפי' בעל הבהמה ידע מזה דמזל רע דבעל השדה הוא דגרם ליה ההיזק. סמ"ע:

ג **איבריה**. מלשון זה משמע דאם לא נתרסקו איבריה אלא היה לה צער בעלמא א"צ לשלם כלל ואם יש להסתפק בזה צריך לשלם לו מה שהיה נותן להציל בהמתו מספק אמנם משמעות ל' התוספות והרא"ש אינן מורין כן עיין במהרש"ל פ"ו דב"ק סי' י"ג. ש"ך:

ד **מעולה**. וכ"פ מהרש"ל שם סי' י"ז וע"ל ר"ס שצ"ו:

סימן שצה

פטור. דהמשסה שינה בתחלה בהשסתו וכל המשנה כו'. סמ"ע:

סימן שצו

א **פטור**. כת' הסמ"ע דלהרמב"ם פטור לגמרי אפילו מח"נ ולהתוספות והרא"ש אינן פטורין אלא מנ"ש אבל ח"נ חייב כו' ע"ש:

ב **מחמת**. וה"נ מקרי מחמת פשיעה דאילו העמיד לפניה דלת חזקה לא היתה נופלת מחתירתה בקרקע או מנגיחתה בהדלת עצמה. שם:

ג **שחתרה**. קאי ג"כ אבלילה שלפניו. שם:

ד **הם**. פירוש הגזלן חייב על מה שהזיקה הבהמה אע"ג דהגזלן לא קנה לה במשיכה דמאן א"ל למשוך מ"מ כיון דעשה בה דבר הקונה במקח וממכר והיא עתה ברשותו חייב בשמירתה כ"כ התוספות והרא"ש. שם:

ה **עצמה**. ונראה דאינו פטור מהבהמה אלא בדיני אדם אבל בדיני שמים ודאי חייב ק"ו מכותל רעוע וע"ל סי' שפ"ו בטור ס"ג ועיין בתשו' רשד"ם סי' שס"ה. שם:

ו **וחייב**. והתוספות כתבו דדוקא אהבהמה שהזיקה חייב ולא אהכותל כיון שהיתה רעוע והרא"ש כת' שאפשר דגם על הכותל חייב דהא ראויה לעמוד יום או יומים עד שימצאו פועלים לתקנה כו' וכן נראה שהוא דעת הט"ו שסתמו וכתבו חייב ולהרמב"ם חייב אפילו אכותל רעוע בדיני אדם. שם:

ז **מעולה**. הטעם כיון שפשעו הבעלים מתחלה במה שסמכו על הקשר כיון שדרך השור לנתק הקשר אמרינן דודאי גם קשר זה התירוהו וה"ל כאילו לא עשו להבהמה שום שמירה ויצאה מתחת ידם והזיקה ואע"ג דבעלמא בעינן שיבא האונס מחמת הפשיעה כמ"ש בסי' רצ"א (ע"ש ס"ק י"ד) שאני הכא דאותה פשיעה הראויה לבא בשעה שמסרו הבהמה ליד חש"ו דהיינו שתצא ותזיק היא הנעשית לבסוף מש"ה אף שנעשה באונס חייבים הבעלים עליהם וע"ל סי' ת"י סכ"ג. שם:

ח **חייבים**. דהשמירה מוטלת על כל אחד ולא היה לזה להסתלק בלי רשותם. שם:

ט **השומרים**. ר"ל אפילו השואל אע"ג דחייב באונסין היינו דוקא אם הוזקה הבהמה שהוא שומר עליה ולא לענין אם יצאה והזיקה. שם:

י **הראשון**. ומ"מ אם ירצה הניזק יעשה דין עם השני אלא דקאמר שגם דינו עם הראשון דה"ל פשיעה גביה שמסרו לשני והבעלים י"ל אתה נאמן עלי בשבועה ולא האחר ול"ד לדין שלפני זה דהתם בעל השור ברשות נתנו להשומר גם בדין שאח"ז בנתנו השומר לבנו כו' הוא ברשות דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד וע"ל סי' רצ"א. שם:

סימן שצז

א **להתרות**. אבל לא לשחיטה ול"ד לסעיף שאח"ז בבהמות קצבים שעומדין לשחיטה אלא שהקצבים רוצין לשהותן עד יום השוק כדי למכור הבשר ביוקר וקאמר דמשום

הזיקתן מקדימין שחיטתן אם לא ישגיחו בההתראה משא"כ כאן בסתם בהמות דאינן עומדות לשחיטה. סמ"ע:

ב **גדור**. דעל הבעלים לשמור בהמתן שלא יזיקו ודומה זה לבהמה האוכלת מתוך החנות כו' כמ"ש בסי' שצ"א ס"ט וא"י לו' לו ה"ל לסגור חנותך ועיין בטור שכת' שר"ת והרא"ש חולקין ע"ז וס"ל דאינו דומה לאכלה מתוך החנות ע"ש עכ"ל הסמ"ע וכן הוא דעת הש"ך דאם לא גדר ארעיה ונכנסה בהמה ואכלה פטור דשן דחייב רחמנא בשדה אחר לא מיחייב אלא כשחתרה או דנפל גודא בלילה ע"ש שהאריך בזה ומסיק וכת' ז"ל וכיון דהלכות גדולות ור"ח וראב"ן והרא"ש וטור סוברים דפטור הכי נקטינן דכבר נודע שדברי ה"ג ור"ח דברי קבלה הן מהש"ס ובפרט שהוכחתי שדבריהן עיקר עכ"ל:

ג **בר"ה**. ר"ל אף דשם רשות המזיק והניזק שוה וה"ל להניזק לשמור ענינו משור המזיק. סמ"ע:

ד **פעמים**. ואף שלא הזיקו אלא פעם אחד ואחר ההיזק התרו בבעלים ג"פ הרשות ביד הניזק לשחטן אם לא שמרן ואפי' אם יאמר הקצב שישלם מה שיזיקו בהמותיו לא משגחינן ביה דאין אדם רוצה ליטפל נפשו בתשלומי נזקו וגם ניחא לאדם בשלו. שם:

סימן שצח

מעלמא. כת' הש"ך דמהרש"ל פירש כגון שנכנסו שוורים לחצירו והזיקו לזה אבל אם יצא לחוץ והוזק חייב בעל החצר וה"ה אם חנק עצמו בחצר דחייב ואף אם יצא והזיק לאחרים חייב בעל החצר ע"ש באריכות ואין משמעות ל' הרמ"א כן ומ"מ דברי מהרש"ל עיקר ודוק בהרא"ש עכ"ל וע"ל סי' רצ"א ור"ס שצ"ג ע"ש:

סימן שצט

א **ליתא**. קמ"ל בזה דל"ת דלא משתלם מהולד אלא רביע מיהו גם בדאיתא לפרה איכא חידוש בדין זה כגון אם אין הפרה שוה כשיעור ח"נ דהניזק. סמ"ע:

ב **לפנינו**. וה"ה אם היא לפנינו ואינה שוה כדי חצי הנזק. שם:

ג **מוחזק**. דמ"מ מוקמינן ממונא אחזקת קמא והמע"ה. שם:

ד **משבועה**. כיון דהוי קנס כ"כ הטור ע"ש והיינו כשא"ל הניזק אתה יודע דאל"כ אפי' במועד פטור מטעם דלא ה"ל לידע וכדלקמן ר"ס ת' וע"ל סי' פ"ז סכ"ה ואף שידוע ונתחייב במקצת ע"פ עדים שראו הנגיחה לא הוי על השאר משואיל"מ בקנס כמ"ש התו' ר"פ הפרה ועוד כתבו שם תירוץ אחר דלא ה"ל לידע וכ"כ בנ"י ובהג"א ע"ש ומטעם הילך לא מיפטר דאע"ג דכתבו בסי' פ"ז ס"א וסי' פ"ח סכ"ד דהילך הוי בדבר שהוא בעין

אפילו הוא בבית הנפקד וכ"כ הנ"י בפ"ק דב"מ היינו דוקא בדבר שהוא של התובע מיד לגמרי והלכך כל היכא דאיתיה ברשותא דמריה איתיה משא"כ בשור תם דצריך שומא א"כ לאו הילך הוא וע"ל סי' ק' ס"ג. ש"ך:

ה **תפס**. כ"כ הטור בשם הרא"ש ולא כדעת הרמ"ה דכתב דלא מהני תפיסה אפילו בלא עדים בקנס וכ"כ הנ"י ס"פ המניח כהרמ"ה והב"ח הקשה דמדברי הרמ"ה שהביא הרא"ש ספ"ק דב"ק והטור ס"ס ש"ט מבואר דבפלגא נזקא קנסא מהני תפיסה וצ"ע עכ"ל ולא דק דהתם מיירי שיש לו עדים על הניזק דלא היה פטור משום מודה בקנס כ"כ הש"ך וכת' עוד דגם להרא"ש והטור לא מהני כשתפס ויש לו מיגו אלא כשתפס קודם שהודה וה"ה בזה"ז דליכא מומחין ולא חשיבא הודאה וכמ"ש הרמב"ן והרא"ש שם והטור בס"ס א' א"כ בכל ענין מהני תפיסה בקנס אם יש מיגו כן נ"ל עכ"ל:

סימן ת

א **בסלע**. ואע"פ שניזקה ע"י רדיפת שורו אחריו לא הוי אלא גרמא בנזקין. סמ"ע:

ב **ברי**. משמע דאפילו במועד דינא הכי ומהרש"ל פרק המניח סי' ל"ג כת' דבמועד שרדף חייב כשניזק טוען ברי ומזיק שמא מאחר דרב הונא ורב יהודה מחייבין בברי ושמא ואין דבריו נכונים אלא כיון דקי"ל כרבנן דמוקמינן ממונא בחזקת מריה א"כ בכל ענין המע"ה. ש"ך:

ג **יודע**. אבל כשאינו טוען כן א"צ לישבע היסת שהרי הניזק עצמו מודה שלא היה שם וא"כ ודאי אין הניזק יודע ועמ"ש בסי' ע"ב סי"ב וסי' צ"ג סי"ג. שם

ד **העומד**. ואם זה העומד הוא תם והמועד מת או נאבד דגובה ח"נ מזה התם העומד ממ"נ אם הוא נגחו הרי בדין גובה ח"נ מגוף המזיק ואם זה שמת נגחו הרי היה מועד וחייבים בעליו לשלם מנכסיו וזה שור המועד בכלל נכסיו הוא אלא דהמחבר איירי שזה העומד הוא מועד א"נ אינם ניכרין איזה מועד ואיזה תם. סמ"ע:

ה **משלם**. הסמ"ע והש"ך האריכו די באר בדין זה כל הצורך ע"ש:

ו **וי"א**. ולעיל סי' פ"ח סי"ב הוכחתי דלא כהי"א בזה אלא דהיכא דאיכא עדים משלם הפחות שבשניהם וכן תפיסה מהני ליטול כדקאמר מזיק אפילו ליכא עדים וע"ש. ש"ך:

ז **תפס**. דכיון דטען על שניהן שנגחוהו וגם המזיק מודה בזה אף שאין לו עדים איזה נגח לזה ואיזה לזה מהני תפיסתו לכ"ע וכן הוא בש"ס. סמ"ע:

ח **דבריו**. כיון שתפס בעדים. ואם תפס שלא בעדים נוטל כפי דבריו כ"כ הטור ומשמע דהיינו משום דמהימן במיגו אף בקנס וכן משמע בהרא"ש ס"פ המניח וכמ"ש בסי' שצ"ט ס"ג וע"ש. שם:

סימן תא

א **כשותפים**. כתבו התוס' ר"פ ד' וה' דהיינו כשיש בידו להביא עדים לאלתר ולזכות בו אבל כשאין בידו להביא עדים לאלתר לא הוי שותף וראשון ראשון נשכר ע"ש ועמ"ש לעיל ר"ס ע"ד ועיין בתשובת הרמ"א סי' כ"ד ואם הקדישו ניזק עד שלא עמד בדין מוקדש הכי אמרינן בש"ס פרק המניח וכ"כ הנ"י ריש פרק ד' וה' בשם הרמ"ה וכן אם מכרו הניזק וכדלקמן ר"ס ת"ז ועמ"ש שם וכן אין המזיק יכול לסלק את הניזק במעות אלא נוטל את השור עצמו כדאיתא בש"ס ובתוס' שם ד"ה והקדישו ניזק ע"ש. ש"ך:

ב **והולכים**. לפי מה שמפרש המחבר כיצד כו' שנגח ג"פ צ"ל דמיירי כשלא התרו בו דלא נעשה מועד א"נ כדפרש"י ר"פ ד' וה' כגון שראה שור ונגח שור ולא נגח כו' דאפילו מועד לסירוגין ליכא ע"ש. שם:

ג **הראשון**. וכן אם תפסו ניזק שני נעשה ש"ש לראשון ולבעלים וכן ג' וד' כדמוכח בש"ס. שם:

ד **חצי**. הטעם כתב הסמ"ע כיון דקי"ל דניזק ובעלים נעשין שותפין בו ואם כוחש או נשבח הוא ברשות שניהן לא נעשה שומר אלא מחלקו דעל כל אחד מוטל לשמור חלקו ועיין בש"ך שהביא הרבה גדולי הפוסקים דס"ל כדעת הי"א וכת' דכן נראה עיקר בש"ס וע"ש עוד שהשיג על הסמ"ע במה שרוצה לחלק בין ההיא דהכא ובין מ"ש הטור בסי' קע"ז סי"א דהשותפין ש"ש הן כו' ויש בזה נ"מ טובא לדינא ע"ש באריכות:

סימן תב

א **נאבד**. פי' דל"ת כיון דתם אינו משלם אלא מגופו נמצא שור של ראובן שנגח שור של שמעון והפסידו ק' ואח"כ חזר שור של שמעון ונגח שור של ראובן והפסידו נ' ונאבד שור של שמעון וה"א דראובן יפסיד הזיקו שאין לו מקום לגבות ושמעון יגבה נ' משורו דראובן קמ"ל דלא אלא מיד שהזיקו זא"ז מנכין זא"ז בכדי שיווי דמי ההיזק והמותר משלם ח"נ. סמ"ע:

ב **מגופו**. ז"ל הנ"י פרק המניח וראוי שתדע דכי אמרינן דמשלמין במותר ח"נ דוקא במאי דיוכלו לאשתלומי מיניה אהדדי אבל שור שוה ר' שנגח לשור שוה ק' והכחישו פ'

וחזר האחרון ונגח להראשון והכחישו ק' אם נאמר נוציא מ' שהוא ח"נ שחייב הראשון כנגד מ' מנה שחייב האחרון וגובה הראשון מהאחרון י' במותר ח"נ לקתה מדת הדין שהרי האחרון שהכחיש להראשון ק' אינו שוה אלא כ' ואין להראשון להשתלם אלא מגופו והראשון שחייב להאחרון נ' עדיין שוה ק' ויכול להשתלם ממנו לפיכך דין הוא בזה שנוציא כ' כנגד כ' שהוא שיעור מאי דאית להו לאשתלומי מהדדי ויגבה האחרון מהראשון כ' שהוא מותר מח"נ שלו ונמצא דפעמי' הניזק מועט גובה יותר מחבירו שנזקו מרובה עכ"ל. שם:

ג **יפה**. עמ"ש הסמ"ע והש"ך ליישב דברי המחבר בזה ע"ש:

סימן תג

א **השבירים**. דבניזק כתבה התורה ישיב ודרשינן מיניה דכשבא לשלם במטלטלים דיכול לשלם אפילו סובין וכמ"ש בסי' תי"ט וע"ל סי' שמ"ד ס"ב וסי' שפ"ז. סמ"ע:

ב **הוזלה**. פי' שלא נפחתה הנבלה מצד עצמה ממה שהיתה בשעת מיתה אלא שהוזל הבשר. שם:

ג **נודע**. דבזול אין נ"מ בידיעתו דלא עלתה על דעתו שיוזל. שם:

ד **מ"ה**. דלעולם שמין הריוח לפי השומא שהיה שוה מתחלה וזה היה שוה ר' מתחלה ובאותן ר' משותף המזיק בשור הניזק ברביעית דהיינו נ' כיון שהוא תם לכך אינו נוטל אלא הרביעית בהריוח. שם:

ה **וירויח**. ומ"מ פטור הוא מלשלם מה שהזיק שורו ול"ד למ"ש הט"ו בר"ס שאח"ז ע"ש דהתם מצי הניזק לו' אלמלי הנגיחה כו' שכן דרך הבהמה דנשבחת בשומן וגידול כשהיא חיה ובריאה בלא נגיחה יותר ממה שהיא נגוחה וחולה משא"כ כאן בנבלה דנתייקר הבשר שהוא דבר שאינו מצוי ותלוי במזל ואין יכול לומר אילו לא המיתו היה נתייקר בכפלים די"ל דבמזלו נתייקר. שם:

סימן תד

א **ואלמלא**. פירוש ואין יכול לתובעו בעד אותו הנזק כיון שאינו אלא גרמא ולא הפסידו בידים. סמ"ע:

ב **בדין**. כיון שעדיין חי הוא עוד כאב הנגיחה בו ומכח זה מכחיש ואזיל. שם:

ג **עצמו**. הטעם דמיד בשעת נגיחה נעשו המזיק והניזק שותפין בהשור והוא ברשות שניהן לענין אם נפחת או נשבח ממילא משעת הנגיחה והלאה כ"כ הטור. שם:

סימן תה

א **לבהמה**. ויש צד רבותא בזה יותר מאם כוון לנגח בהמה זו ונגח בהמה אחרת דהתם מין בהמה אחת היא משא"כ אדם שיש לו מזל ואין דרך השור לכוין אליו לנגחו וה"א דמחשב אונס טפי סמ"ע:

ב **פטור**. משום דקלב"מ דחייב מיתה משא"כ בשורו שבעליו אינו חייב מיתה בזה. שם:

ג **ולדות**. דכתיב כי ינצו אנשים ולא שוורים. שם:

סימן תו

א **פטור**. דשור רעהו כתיב ולא שור של עובדי כוכבים ומה"ט היה מן הראוי לפטור גם כן איפכא אלא דלמדו מקרא לחייב מדכתיב עמד וימודד ארץ כו' כדאיתא בב"ק ריש ד' ל"ח ע"ש. סמ"ע:

ב **וזכה**. פטור זוכה זה מהניזק ובש"ס ילפי מקראי דבעינן שיהא לו בעלים בשעת נגיח' ובשעת גמר דין. שם:

ג **חייב**. קא משמע לן כיון דיש לו בעלים גם בשעת גמר דין אע"ג דאינן בעלים הראשונים חייב. שם:

ד **פטורים**. עיין בטור שכתב דאם הוחזקו נגחנים ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס כו' והמחבר השמיטו וגם הרמ"א לא כתבו ונראה דה"ט משום דאינו נוהג בזה הזמן דהא אין מועד בבבל ואף אם בכה"ג הועד בא"י ובא לח"ל והזיק ותפשו הניזק שאין מוציאין מידו מ"מ הוא דבר שאינו שכיח לכך לא כתבוהו ולא הזכירו בזה דין אפטרופוס כלל. ש"ך:

סימן תז

א **מכור**. ומהרש"ל תמה ע"ז וכתב דלר"ע אפי' לרדיא אינו מכור וכן דעת הטור וכ"כ התוספות דף ל"ג ע"א ד"ה והקדישו וכן נראה עיקר בש"ס למאי דקי"ל כר"ע דשותפי נינהו והיינו שכ' הרמ"א בס"ב וכן אם נשתמש בו כו' אלא שלא סדרו על נכון לע"ד דה"ל לכתבו כאן בל' י"א ודו"ק. ש"ך:

ב **וי"א**. וכן עיקר לפי מאי דקי"ל כרשב"ג דמזיק שעבודו של חבירו חייב וכמ"ש הרמב"ם פ"ז דחובל ופ"ח דמלוה וכ"כ המחבר בסי' קי"ז וכ"פ בהג"א פרק המניח ומהרש"ל שם סי' כ"ב ומ"ש המחבר אח"כ נתנו במתנה כו' אין לדקדק דפטור מפחת שחיטה כדדייקינן בש"ס דהתם מדייק שפיר דקתני שחטו ונתנו במתנה מה שעשה

עשוי אבל הרמב"ם והמחבר שכתבו מתחלה שחטו גובה מבשרו א"כ מ"ש אח"כ נתנו במתנה כו' ר"ל דהוי מתנה לרדיא וכ"כ בע"ש ועיין מה שכתבתי לעיל סי' שפ"ו. שם:

ג **מתחלה.** ר"ל שאפילו אם היה של עצמו גובה מידו אם הזיק כ"ש זה שאין לו עליו אלא שעבוד כן הוא בש"ס והתוספת כתבו דאין זה כ"ש דבשלמא אם היה שלו מעולם או שכבר גבאו בחובו ויצא והזיק דפשע בשמירתו מש"ה חייב משא"כ זה שנגח בעוד שלא הי' ברשותו ולא בא הש"ס אלא ליתן קצת טעם דמש"ה גובה מיד בע"ח כיון דאין גוף השור משועבד לבע"ח כמו שהוא משועבד לניזק. סמ"ע:

סימן תח

ברורה. בטור הביא לשון הרמב"ם בזה שכתב וז"ל של"ת הואיל ואין מצוי בארוות הסוסים ובגדרות הצאן אלא הרועים והעבדים וכיוצא בהם אם העידו ששור זה נגח או הזיק לאדם שומעין להן קמ"ל דאין הדבר כן אלא לעולם אין מחייבין ממון אלא ע"פ עדים כשרים ויעידו בב"ד ויחייבו ב"ד המזיק לשלם וע"ל ס"ס ל"ה בהג"ה דמכח תקנה יכולין להעיד ע"ש ועוד כת' הטור בשם ר"י דקמ"ל בזה דאפילו שור עובד כוכבים שנגח לשור של ישראל אין דנין אותו אלא בעדים כשרים עד כאן לשונו. סמ"ע:

סימן תט

ישראל. וכת' הטור דגם בבבל היו אוסרין כשהיו שכיחין רוב ישראל והיה להן שדות וכרמים והוא הדין לשאר ארצות אם היו בהן כו' ע"ש וכת' עוד דאפילו בבית אסור ואפילו אם אין הבהמה שלו דאין אדם חוטא ולא לו מ"מ כיון שדרך בהמה דקה לצאת ולהזיק גזרו מחששא שתצא בלי ידיעת הרועה ותזיק. סמ"ע:

סימן תי

א **חייב.** וכתב המ"מ דאפילו ראה הראשון דכסהו שני ולא ראה שחזר וגלהו אפילו הכי הראשון חייב דלא ה"ל לסמוך אכיסוי של זה שאין לו חלק בבור [משא"כ בבור] של ב' שותפין כדלקמן בסי' זה. סמ"ע:

ב **בהמה.** ואע"ג דכתי' כי יכרה איש בור כמ"ש בסעיף שאח"ז ה"מ בחופר בר"ה דהקרקע אינו שלו וכיון דהוא לא חפר אין עליו למלאותו משא"כ בחפרה בהמתו בחצירו דלא גרע מנחפר שם מאליו דמוזהר עכ"פ שלא יוזק אדם בקרקע שלו שיש בו בור והיינו דוקא אם הפקיר חצירו שסביב הבור ולא הפקיר באותו פעם גם מקום הבור דאם לא הפקיר כלל י"ל מה לאחרים לילך בחצרו ופטור דומיא דהיזק רגל בחצר הניזק

כמה שכתו' בסי' ש"צ ושצ"א ואם הפקיר החצר והבור בפעם אחת ג"כ לא נתחייב על נזקי הבור כיון דבשעת הכרייה היה הכל שלו משא"כ כשחפר תחלה בחצירו ואח"כ הפקיר מקום שסביב לבור ונתן רשות לכל לקרב נפשם להבור דה"ל כפותח בור בר"ה שבס"ו ואם הפקיר רשותו לחוד אף שאח"כ הפקיר גם בורו חייב על נזקיו דלאו כל כמיניה להפקיר נזקיו שכבר חל עליו לסלק התקלה וע"ל ר"ס שצ"ח. שם:

ג **לכסותו**. מדלא כתבו בדין זה כ"כ השיעור בכדי שידע ויסגור כו' כמ"ש בסכ"ו נראה דזה דומה לחופר בור והניחו מגולה שבסכ"ח דמיחשב פשיעה ולאלתר חייב בנזקין וה"ה בבור שחפרו השור בחצירו כיון דעליו מוטל לטרוח ולכסותו. שם:

ד **לר"ה**. לשון הטור שפתחו ברשותו בתוך ד"ט סמוך לר"ה עכ"ל וה"ט דכל ד"ט סמוך לר"ה דחקי ביה רבים אבל בפתחו לרשות חבירו בעינן סמוך ממש ומש"ה לא כת' הטור ד"ט כי אם בסמוך לר"ה. שם:

ה **חבירו**. גם כאן כת' הטור דאחר שנודע לבעל החצר פטור הכורה כיון דהוא חייב בנזקי בעל החצר כו' כמ"ש הרמ"א בס"ד בהג"ה ואע"ג דכאן הבור הוא ברשות המזיק רק שפתוח לרשות הניזק מ"מ כיון שעומד סמוך לחצירו ממש כנ"ל ה"ל כאילו עומד שם ועליו לסתמו להרחיק ממנו נזקו ויקבל שכר טרחתו מהכורה. שם:

ו **רבים**. הרמ"ה כת' דאי חפר מעיקרא לצורך עצמו והדר מימלך למימסריה לרבים לא נפטר החופר עד דטמים ליה וכת' עליו הטור ז"ל ואינו נראה כיון דמסרה עתה לרבים והן צריכין לו מאי נ"מ שחפרו מתחלה לצרכו עכ"ל. שם:

ז **רשות**. דגם לצורך רבים אינו רשאי לחפור בר"ה במקום שהוא מכביד לרבים וכדומה לו שמזיק להן. שם:

ח **פטור**. ול"ד למ"ש הטור והמחבר בסי' תי"ד ס"ב בהוצאת זבלים לר"ה ובס"ס תי"ז בהנחת אבנים לצורך בנין דגם כן עשאו ברשות ואפילו הכי אם קלקלו והזיקו חייבים שאני התם דעושה בר"ה עצמו משא"כ כאן דהבור עומד ברשותו וגם הוא לשעה ומיד אחד החפירה יחזור לסותמו באבני הבנין שיניח ביסוד חומתו ומה"ט ל"ד נמי לעושה תנור בביתו והרחיקו כשיעור מהעלייה ואפי' הכי אם יצא אש והזיקה חייב כמה שכתו' בר"ס קנ"ה דשם הוא עושה כן תדיר משא"כ זה שעושה לפי שעה וכן כת' הרי"ף עכ"ל הסמ"ע אבל הש"ך כת' ז"ל וביש"ש כת' שהוא טעות וחייב לשלם והש"ס איירי כשנכנס החומה לתוך שלו והחפירה הוא בחלק הכניסה ע"ש שהוכיח כן ודלא כמ"ש בסמ"ע וכן כת' הב"ח עכ"ל (* א"ה עיין בדרישה שם הביא דברי מהרש"ל אלו והשיג עליו ע"ש באריכות):

ט **חולקין**. וסבירא ליה דלא מהני תפיסה בספיקא דדינא וע"ש. סמ"ע:

י **כולם**. פירוש אפילו לענין אם נפלה שם בהמה ומתה כיון דיש במעשה דכל אחד כדי להמית וכח דכולם מעורב בו. שם:

יא **הבלו**. נראה דר"ל שנפל לבור דרך פיו למטה ומת וניכר הדבר להרואים שמת מחמת הבל ולא מחמת חבטה. שם:

יב **חבטו**. היינו שנפל לבור על גבו וניכר להרואים שלא מת אלא מחמת החבטה. שם:

יג **פטור**. הטעם דמתה באונס שלא כדרך מיתת הבהמות והרי לא היה כאן חבטה ולא הבל. שם:

יד **בו**. קצת קשה דלענין אם נחבטה בתל עצמו אין צריך גבוה י' דהא אפילו נתקל בקרקע עולם והוזק באבן ומת חייב כמ"ש הטור והמחבר בר"ס תי"א ובטור כת' ז"ל דאם עשה תל גבוה י' בר"ה ועלה עליו שור ונפל לארץ ומת חייב וזה מ"ש דתל דומה לבור דאם נפל מלמעלה למטה בעינן גובה י"ט כיון דהוזק לבסוף בקרקע עולם:

טו **שהוא**. מלשון זה נראה אפילו התל והחפירה הוא פחות מג"ט ומהרש"ל סי' כ"ד כת' דכל פחות מג"ט כארעא סמיכתא הוא ופטור דלא מקרי בור ולדבריו צ"ל דל"ד קאמר כל שהוא וכה"ג אשכחן פרק ראשית הגז ופרק העור והרוטב ומס' נדה וכמה כל שהוא כו' אמנם מדברי המרדכי סוף ב"מ ומדברי הרמ"א לקמן סי' תי"ד ס"ב מוכח לכאורה דאף פחות מג"ט אף דא"י לעכב מ"מ אם הזיק חייב לשלם ודמי למוציא זבלו שלא בשעת הוצאת זבלים כדי לפנותו לאלתר ודו"ק במרדכי ואם כן צ"ע לדינא. ש"ך:

טז **מנזיקין**. דבהמה עיניה למטה ודרכה להתבונן בדרכים ולהשמר מנזקיה משא"כ אדם שהולך ועיניו משוטטות למעלה ולהלן מדרך הלוכו וכמה שכתבתי בסי' תי"ב ס"ג. סמ"ע:

יז **כלים**. לשון הטור ואפי' נפל שמה שור עם הכלים ומת השור ונשתברו הכלים חייב על השור ופטור על הכלים. שם:

יח **לדלות**. משמע דמפרש דליו מלשון דלי וכן פירש ר"ח אבל רש"י והטור פירשו דליו כיסוי הבור ע"ש. שם:

יט **ונטל**. ול"ד למ"ש הרמ"א בסי' שפ"ג ס"ב בהג"ה וכן ראובן שלקח כלי של שמעון כו' דשאני התם דנשבר החבית מיד והוי ליה כאילו הזיקו בידים משא"כ כאן דאין ההיזק בא מיד אלא לאחר זמן כשתפול שם בהמת חבירו וגם לא ברי כל כך היזקו. שם:

כ **להתגלות**. ע"ל סי' שצ"ו ס"ו במוסר שורו ביד חש"ו דאפילו היה קשור בחבל מיחשב פשיעת הבעלים משום דדרך השור להתיר הקשר ופירש התוספות דר"ל דחש"ו בעצמן

יתירוהו ונראה דה"ה כאן יש לומר כיון דלאו בני דעת נינהו חיישינן שיגלו הבור דעשוי להתגלות בקל כי בש"ס אתאמרו הני ב' דינים יחד. שם:

כא **פטור**. מטעם דקרקע עולם הזיקתו ודומה לנתקל באבן וניזק בקרקע דפטור כמ"ש הטור והמחבר בסי' תי"א ס"א. שם:

כב **אצלך**. שהרי בבורך מצאתי הזיקי. שם:

כג **שנדחפה**. דה"ל לבעל הבור לאסוקי אדעתיה שמא ידחפנו שור שם ויגרום בורו היזק לבעל השור. שם:

כד **בכוונה**. הוא מטעם שכתבו התוספות ז"ל דאטו אם ישים אדם טליתו של חבירו באש מי מיחייב בעל האש. שם:

כה **דברים**. והא דחייב בבושת אף דע"כ איירי שדחפו שלא בכונה כמו שכתוב בסל"ד צ"ל כמ"ש התוספות כגון שידע האדם בשעת נפילת חבירו וחשוב בכונה ומהרש"ל סי' מ"ב פסק דפטור מבושת אא"כ שמתחלה דחפו השור ואחר כך בא האדם להוסיף עליו וע"ש שהאריך ודבריו דחוקים. ש"ך:

כו **לבדו**. נראה דאתי לאפוקי כגון אדם ושור שדחפו אדם והוזק שנתבאר לפני זה שבדמי היזקו המה משותפים ובשאר דברים צריך האדם לבד לשלם ולמדנו כאן דאם ברח האדם צריך בעל השור לשלם כל דמי הנזק כאילו הזיקו לבדו אבל שאר דברים א"צ לשלם עבור האדם שברח ואע"ג דבעל השור עומד בחיוב התשלומין בעד האדם לא אמרינן דעומד במקומו בכולו משום דאף אם היה השור מזיקו לבדו לא היה חייב לשלם. סמ"ע:

כז **חולקין**. וכן כתב הגהת מיימון ומרדכי בשם מהר"מ וכ"פ מהרש"ל פ"ה דב"ק סי' מ' ע"ש ובתוספות פרק כיצד הרגל ועיין בהגמי"י דיש ליישב דגם דברי מהר"מ הראשונים אינם סותרין זה. ש"ך:

כח **פטור**. דאיהו גרם ההפסד לנפשו בחפירתו:

כט **מיורשי**. ר"ל ל"מ אם הוא חי דצריך לשלם לבעל השור אלא אפילו מת הכורה צריכין בניו היורשים לשלם לבעל השור היזקו ואע"ג דמלוה ע"פ של אביהן אינן נפרעין מיורשיו אחרי מותו שאני הכא כיון דאביהן עכשיו מת בשעה שנפל שם השור בודאי לא פרע עדיין דמי השור. סמ"ע:

סימן תיא

א **גלגלם**. וצ"ל דגילגלן ברשות הניזק דאי ברשות הרבים פטורה דהא הוי תולדה דרגל וכן מצאתי במהרש"ל פ"ק סי' ה'. וא"ל דהוי משונה וה"ל תולדה דקרן א"כ לא ישלם אלא רביע כמו בהתיזה בס"ה ודוחק לו' דכאן איירי במועד. ש"ך:

ב **החצי**. דזה דומה לדליל הנקשר בתרנגול שבסי' ש"צ ס"י ע"ש בהג"ה וכלב שנטל חררה ובה גחלת דבר"ס שצ"ב דחייב בעל הדליל ובעל הגחלת כל אחד מחצה וטעם א' להן שם וכאן דכולהו לאו בני דעת נינהו אבל האדם בן דעת הוא מש"ה כשנתגלגלו ע"י אדם הוא לבדו חייב בכולו. סמ"ע:

ג **רביע**. דבהתיז צרורות לבדו אינו משלם אלא ח"נ וכאן דיש שותף עמו בחיוב היזקו אין עליו חוב אלא חצי דמי חיובו דהיינו רביע. שם:

ד **כליו**. ע"ל סי' ש"צ ס"ח דכתב אם הטילה גללים לעיסה חייב ח"נ דה"ל צרורות ונראה דה"ה אם טנפה כלים דרך נפילתן משא"כ כאן דאיירי בהזיקו אחר נפילתן. שם:

ה **בכלים**. אבל אם הוזק בהן בעל החצר חייב בעל הבהמה ואע"ג דכתיב כי יכרה איש בור ולא שור בור מ"מ כיון דדידיה הוי בשעת נפילה ועליה רמיא לסלוקי ה"ל כאילו איהו כרייה ואע"ג דנתבאר בסי' שי"ג דאם בהמת ראובן הטילה גללים בחצר שמעון דזכה שמעון בהגללים שאני הכא דלא ניחא ליה לבעל החצר שיזכה חצירו דבר שיוזק על ידו אבל אם נראה דכבר ידע בעל החצר בהגללים וניחא ליה בהו וזכה לו חצירו ואח"כ הוזק בו בעל החצר פטור בעל הבהמה מנזקין. שם:

סימן תיב

א **הדרך**. נראה דמ"מ מיירי דהיה אפשר לו לסבב ולילך מן הצד או להגביה רגליו לעבור דרך עליהן מש"ה דוקא בנתקל ושברו פטור אבל כשמילא כל כך עד שא"א לעבור בזה אפילו שמרו בידים פטור כמ"ש המחבר אח"ז וכן הוא משמעות הש"ס דר"פ המניח ורש"י ותוספות שם ועיין לעיל סוף סי' שע"ט. סמ"ע:

ב **דנתקל**. עמ"ש בזה בר"ס ד"ש ע"ש:

ג **מפקיר**. דמסתמא אדם מפקיר החרסים מן הכלי שנשבר לו בדרך והמים שנשפכו ממנו להארץ. שם:

ד **דאפקרינהו**. דה"ל מפקיר נזקיו אחר שהונחו במקום שלא היה לו רשות להניחן כגון זה שפשע בנפילתו. שם:

ה **לארץ**. וכתבו התוס' דאיירי שנחבט בקרקע שהמים נשפכים עליה דדמיא לקרקעית הבור דאל"כ מ"ש הנתקל באבן והוזק בקרקע דפטור כמ"ש בר"ס תי"א. שם:

ו **והזיקו**. אבל אם מת השור מזה פטור כיון דאין כאן הבל ולא חבטא דעומק עשרה טפחים כמ"ש בסי' ת"י. שם:

סימן תיג

א **שנתבאר**. בריש תי"א ותי"ב וע"ל סי' שע"ט וזהו דעת הרמב"ם והרא"ש אבל הטור כ' שדעת הרי"ף דגופו של ראשון שהיה יכול לעמוד ולא עמד מיחשב כאדם המזיק בפשיעה ופושע חייב אף על הכלים ויש בזה נ"מ לדינא גם למ"ש בסעיף שאח"ז. סמ"ע:

ב **לעמוד**. ולהי"א שבס"א אם היה לו פנאי להזהיר כו' וכ"כ הטור ע"ש. שם:

ג **פטור**. טעמו כיון דקי"ל נתקל לאו פושע הוא דיינו אם ניתן על גופו תורת בור ולא על משאו. שם:

ד **באלכסון**. הטעם דאם מונח בשוה ה"ל להשלישי ליזהר (א"ה נ"ל דכצ"ל ובספרי סמ"ע הנדפסים נראה שיש שם ט"ס ע"ש וק"ל) כשבא וראה שהשני נתקל בהראשון אבל כשמונח באלכסון כשנתקל השני בראשו של הראשון אותו שבא אח"כ ונתקל ברגל דהראשון י"ל דלא ראה השני מוטל לפניו ועד"ז נמי כשעוד אחד נתקל בהראשון בבאו לבטנו י"ל דלא ראה לפניו לא זה שנתקל בראש דהראשון ולא זה שנתקל ברגלי הראשון. שם:

סימן תיד

א **לשלם**. דכיון דממוניה הוא ה"ל כמפקיר נזקיו אחר הנחתו במקום שלא היה לו רשות להניחו דחייב כמ"ש בסימנים שלפני זה. סמ"ע:

ב **הזבל**. דאינו מזיק כל כך כמו קש שהוא מחליק וגם הוא ארוך ונופלים ע"י בקל. שם:

ג **ומתעכבין**. פירוש אלא נוזלין ויוצאין מעצמן מיד לאחר שפיכתן מאותו מקום ויתפזרו ואינן מזיקין. שם:

ד **נשוף**. בש"ס קאמר הטעם דע"מ כן הנחיל יהושע את הארץ לישראל שלא יקפידו בזה זה על זה ועיין לעיל סימן רע"ד בטור שכתב דהרי"ף חולק ע"ז. שם:

ה **חייב**. דיהושע לא התנה שיהי' פטור מתשלומי היזקו ומ"מ צריכין לתנאי דיהושע דאל"כ היו מוחין דלא ניחא ליה לאדם להיות ניזוק בשלו וגם יצטרך אח"כ לירד בדינא ודיינא להשתלם היזקו. שם:

סימן תטו

א **בכל ענין**. פי' אפילו הכותל רעוע דכיון דסתרו בידים ה"ל כאדם הנוטל זכוכיתו של חבירו ומזיק בו לאחר דחייב המזיק וה"ט דמסיק הרמ"א בנפל הכותל מאליו ובסתרו אינש דעלמא כו'. סמ"ע:

ב **חסידות**. ועל כיוצא בזה אמרו בפרק המניח האי מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דנזיקין וע"ל ר"ס שע"ח. שם:

סימן תטז

הזמן. לשון הטור לאחר הזמן והזיקו בין בשעת נפילה בין לאחר נפילה יש להן דין בור כו' וכן כתב הרא"ש וכת' עוד ז"ל ול"ד לאבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו בשעת נפילה דיש להן דין אש דהנך נעשו אש על ידי כח אחרים (דהיינו ברוח שהפילן) אבל כותל ואילן מחמת עצמן מריעותן נפלו כי ראו שלא היו יכולין לעמוד יותר והזהירו ב"ד עליהן להפילן ולא משום דהולכין ומזיקין ואינו דומה לבור לא גריע מחמת זה וכ"ש דיש לחייבו יותר מידי דהוי אקושר אבן ברגל בהמתו והלכה לר"ה והזיקה ואי משום דאין תחלת עשייתן להזיק שור יוכיח עד כאן לשון הרא"ש. סמ"ע:

סימן תיז

א **תפחת**. ולא סגי במה שמקבל עליו אחריות היזקן דהעוברים עליו דניחא לבני אדם בשלהן וגם לא ניחא להו לירד בדינא ודיינא וכמ"ש לעיל. סמ"ע:

ב **לר"ה**. לשון הטור אבל במבוי יכול להוציאן מדעת בני המבוי משא"כ בר"ה שאין לו בעלים וכת' ר' ירוחם והאי מבוי ר"ל שאינו מפולש דאם הוא מפולש שרבים עוברים שם דינו כר"ה והביאו הב"י ומהתימא שהשמיטו המחבר עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשו' מהרי"ט סי' ק"ח:

ג **בחזקתה**. דטוענין ללוקח ואומרים דשמא המוכר לו או אבותיו כונס לתוך שלו היה כמ"ש בס"ב. שם:

סימן תיח

א **חבירו**. דכיון שהדליק מתחלה שלא ברשות חייבוהו על הכל. סמ"ע:

ב **כראוי**. עיין בישו"ש סי' כ"ח מה שהקשה ע"ז ממ"ש בס"ד ויש ליישבו ודו"ק וע"ש. ש"ך:

ג **ורחבם**. וכ"פ מהרש"ל שם ועיין שם טעמו ואין כדאי בטעמו לדחות דברי הרא"ש והטור. שם:

ד **הרוח**. עיין בש"ך שהאריך ליישב דעת הרמב"ם בזה ע"ש:

ה **להניח**. משמע אם אין דרך להניחו אפילו ידוע שהיה שם פטור ויש להקשות דהא בר"ס שפ"ח משמע להדיא דבידוע שהיה שם אפילו אין דרכו להניח שם חייב וצ"ל דהתם מיירי במזיק בידים אבל הכא אע"ג דמיירי שהדליק בתוך של חבירו היינו בפשיעה ולא בידים וכן נ"ל מתוך דברי מהרש"ל פרק הכונס סי' ל"ב ע"ש דנראה שיש חסרון בדבריו שם וכצ"ל ומדליק בתוך של חבירו נמי דפטרי רבנן כל מה שאין דרכו להניח היינו מדליק בפשיעה דאילו מדליק בידים פשיטא שחייב על הכל ודוק. ש"ך:

ו **ונוטל**. פירוש אע"פ שאין עדים בדבר שכך וכך היה לו בבית עיין בד"מ שכת' בשם המ"מ אם היו מחולקים בדבר הנשרף לו בגלוי שהניזק אומר כך וכך היה והמזיק אמר ברי לי שלא היה אלא כך אפילו הכי הניזק נשבע ונוטל דעשו תקנת נגזל גם בנשרף עיין שם וע"ל סי' צ' מקור דין נשבע ונוטל בענינים אלו עכ"ל הסמ"ע וז"ל הש"ך ומיירי שיש עדים על הדליקה וכן הוא במ"מ להדיא ובזה ניחא דלא תקשי ממ"ש לעיל ר"ס שפ"ח המזיק ממון חבירו כו' או לאש כו' והמזיק אומר איני יודע כו' הרי הניזק נשבע בנק"ח ונוטל כו' דמשמע הא אם טוען המזיק ברי אין הניזק נשבע ונוטל דהתם מיירי שאין עדים שהזיקו אם כן נאמן במיגו כל זה צ"ל לדעת המ"מ והסמ"ע אבל באמת נראה לי עיקר דהרמב"ם והמחבר סבירא להו כהי"א שהביא הה"מ דבאש אם טוען המבעיר ברי נשבע ונפטר והדעת נותנת כן וכן משמע להדיא מדברי מהרש"ל שם ס"ס ל"ג ע"ש וכ"כ עוד שם סי' ל' וז"ל דהא דאמרינן דעשו תקנת נגזל באשו לא איירי בכופר המבעיר דמ"מ לא הוי רשע כגזלן ודוקא מוסר ראוי לדמותו לגזלן אבל לא מזיק אפי' להכעיס כו' עכ"ל וכן מוכח להדיא בהרא"ה פרק הכונס כו' ע"ש:

ז **שעורים**. וא"ת פשיטא איך ישלם טפי ממה שהזיק יש לו' דקמ"ל דל"ת דליחייב אמוריגין שהטמין בתוכו כאילו היה חטים וכדין מוריגין שטמון בגדיש של חטים והרי נתן לו רשות לחטים. סמ"ע:

ח **חטים**. די"ל לא קבלתי עלי אלא שמירת שעורים. שם:

ט **וחיפם**. אע"ג דנתן רשות לחטים י"ל לא ראיתי לפני אלא שעורים. שם:

י **בחטים**. רש"י פירש בזה דנתן לו רשות להגדיש שעורים ולא חטים וצ"ל דאשמועינן בזה דל"ת דוקא ברישא שהשאילו להגדיש שעורים והגדיש חטים ששינה מדעת

המשאיל לגמרי הוא דפטור מחטים משא"כ זה שהגדיש שעורים ליחייב לפחות גם אחיפוי חטים קא משמע לן. שם:

יא **והזיקה.** ואם מת מכח הבעירה חייב עליו מיתה כאילו ירה בו חץ וכן כת' הטור. שם:

יב **ובבשתו.** אע"ג דיתבאר בר"ס תכ"א דאינו חייב על הבושת עד שיכוון לביוש הכא נמי כיון דעברה הדליקה ברוח מצויה ה"ל כאילו ידע וכוון לכך אבל רש"י והר"ן כתבו בפרק כיצד הרגל דפטור בזה מבושת והביא ראיה מההיא דנפל מהגג שבסי' תכ"א סי"א ולדעת המחבר צ"ל דשאני התם דנפילתו מהגג מחשב לאונס טפי מהדליק אש ויצא והזיק לאדם והרא"ש והטור סתמו בדין זה וכתבו דחייב בד' דברים ונ"ל דס"ל גם כן דחייב בבושת וד' דברים חוץ מנזק קאמרי דנזק חייב בפשיעה לכ"ע אף אם לא היה בו משום חציו אלא משום ממונא. שם:

יג **בחציו.** פירוש לענין להתחייב עליו בד' דברים וגם מיתה אם מת מחמת האש אבל ג"כ לא גרע משור ובור שהן ממונו וחייב עליהן לפחות נזק ונ"מ דאפילו היכא דאינו חייב משום חציו כגון שלא היה לו לעבור מ"מ חייב משום ממונא וכדמסיק. שם:

יד **חושש.** ונראה דה"ה אם ראובן אמר לשליח שאינו בר חיובא כגון חש"ו קרע בגד שמעון והחש"ו קרעו לפני שמעון ושתק דחייב ראובן המשלח מה"ט שלא חשש שמעון למחות בידו עכ"ל הסמ"ע ודבריו תמוהין דהא תנן השולח את הבעירה ביד חש"ו פטור ועיין בפ"ק דב"מ דף י' בתוספות שם ועיין מה שכתבתי בר"ס קפ"ב ורצ"ב ושמ"ח. ש"ך:

טו **כפות.** עמ"ש בזה הסמ"ע כאן ובר"ס שפ"ג ע"ש:

סימן תיט

א **נזקקין.** מהרש"ל פ"ק דב"ק סי' ט"ז פסק דנזיקין גובין ממשועבדים אף שלא עמד בדין דיש קול לנזקין וכן משמע בתוספות שם דף י"ד ע"ב לפר"ת למאי דס"ל שעבודא דאורייתא וכן כת' ר' ירוחם גם הה"מ פי"ט דמלוה בשם י"מ וכן כת' הסמ"ע בסי' קי"ח ס"ג ע"ש מיהו יש חולקין ועמ"ש בסי' ס"ו סל"ה. ש"ך:

ב **תחלה.** כת' הסמ"ע דהיינו משום דמסתמא ניחא למזיק לשלם במטלטלין מבקרקעות ולמדונו דאף אם אין המזיק לפנינו גובין לו ממטלטלים אבל ודאי אם המזיק גילה דעתו דניחא ליה טפי במטלטלים ורוצה לשלם לו בקרקעות והניזק רוצה דוקא מטלטלין יד המזיק על העליונה ולא דמי למלוה ולוה כו' והש"ך השיג עליו דאין סברא לחלק בענין זה בין בע"ח למזיק וכת' דכן דעת הרבה פוסקים וכן עיקר ע"ש באריכות:

ג **כסף**. פירש הש"ך דר"ל אפילו יש לו מעות א"צ ליתן לו מעות ונותן לו מהפחות שבמטלטלים משא"כ בבע"ח לעיל סי' ק"ח כו' וכן עיקר מיהו היכא דהמזיק רוצה לסלקו במעות ודאי אין צריך ליתן לו מטלטלים או קרקעות שלו ופשוט הוא עכ"ל:

ד **עתה**. והע"ש חולק ע"ז ועיין בספר מגדול דוד ובסמ"ע מה שהשיגו עליו ואין דבריהם מוכרחים ודברי הע"ש יותר נכונים ומהרש"ל פ"ק דב"ק סי' י"א חולק בכל הסעיף וכת' דהניזק לעולם גובה מעידית המזיק אפילו עידי עידית שהוא רוצה מאחר שדינו ממיטב ומ"מ לפי ראות עיני הדיינים שאם יראו שזאת טובה לניזק וזאת טובה למזיק זהו בכלל ועשית הישר והטוב כו' וע"ש. ש"ך:

ה **מהמטלטלין**. רבינו אפרים השיג על הרי"ף בזה דנזיקין מלתא דלא שכיחא היא וכי תקנו הגאונים לבע"ח משום נעילת דלת ולאשה משום פריה ורביה אבל לניזקין לא תקון והרא"ש כת' עליו ז"ל ונ"ל דבדורות הללו מטלטלי כמקרקעי לכל מילי שעבוד מדינא דש"ס אף בלא תקנה דהוי כגמלי דערביא כו' דאמרינן בכתובות (דף ס"ז ע"א) אשה גובה פורנא מהן עכ"ל וכן מסקנת הטור ולע"ד אין דברי הרא"ש מוכרחים בזה דלא אמרו בש"ס שם אלא דוקא בכתובה דאשה סמכא דעתה עלייהו ומתחלה כשנשאת לזה אדעתא דהכי נשאת שתגבה ממטלטלי כיון שעיקר מו"מ שלהם היה במטלטלים וזה לא שייך בניזקין ומ"מ דעת רוב הפוסקים כהרי"ף והרמב"ם והמחבר דהאידנא אף ניזקין גובין ממטלטלי דיתמי וכ"כ מהרש"ל פ"ק דב"ק סי' ל"ט וע"ש. ש"ך:

ו **יתומים**. משמע דהיינו אפילו יש להן קרקע מיהו היינו מן הסתם אבל אם היתומים רוצים לסלקו בקרקע הרשות בידם דבכה"ג לא תקנו הגאונים וכמ"ש בר"ס ק"ז גבי בע"ח וכ"ש הכא וממ"ש שם וכן כת' בש"ג פרק חז"ה ע"ש. שם:

ז **מהזיבורית**. משמע אפילו מיתומים גדולים דינא הכי וכ"נ דעת הרמב"ם ודלא כהסמ"ע לדעתו ועמ"ש לעיל ס"ס ק"ח מזה. שם:

סימן תכ

א **בחמשה**. וה' דברים אלו משתלמין מן היפה שבנכסיו כדין כל המזיקין כן הוא בהרמב"ם ריש הלכות חובל וכ"כ הסמ"ק וכת' הה"מ שם שהדין מבואר ריש ב"ק דאמר כולן כאבות לשלם ממיטב ע"כ וכ"פ הרי"ף והרא"ש והנ"י ריש ב"ק וכ"פ רש"ל שם סי' ו' וכן הדין לעיל סי' שפ"ה ושפ"ח ס"ב. ש"ך:

ב **אדם**. פירוש תרתי בעינן שלא ראוהו בשעת הכאה וגם שתהא המכה עומדת במקום שלא תהי' נראית לאחר זמן. סמ"ע:

ג **גרמא**. ע"ל סי' שס"ג סס"ו בהג"ה דומה לזה בסגירות בית חבירו ומעכבו מלדור בו. שם:

ד **שער**. כן הוא בטור ול"ד קאמר דהנדנוד בראשו בשעת רקודו נעשה גם בלא שערות דאל"כ גם בגילח שערו ה"ל לחייבו ועוד דא"כ בכלל נזק יחשב וכיון דכבר שילם לו נזק דמי השערות שלו בכללו הוא השבת דשערות אלא דכל זמן שראשו עליו יכאב א"י להחעסק במלאכת ריקוד ונדנוד ראשו והוא שבתו. שם:

ה **עבד**. רש"י ונ"י ר"פ החובל פירשו כאילו נמכר להיות עבד עברי אבל הרא"ש כתב שם דשמינן ליה כמו עבד כנעני דנמכר לעבד עולם דגם חסרון אברו הוא לעולם משא"כ ע"ע שאינו נמכר אלא לשש שנים ואם באנו לשומו בכל ו' שנים פעם אחר פעם יעלה לערך יותר ממה שיעלה הערך כששמין אותו פעם אחד. שם:

ו **אומנות**. ומהרש"ל פסק דלענין נזק אין חילוק בשום בן אדם בעולם אלא שמין אותו כעבד שאינו יודע שום מלאכה וע"ש סי' י"א ומ"מ אין טעם לדבריו דהא עכ"פ היזקו היא רב יותר מעבד שאינו יודע שום מלאכה ודו"ק נ"ל. ש"ך:

ז **המלך**. שהרי גם כאן גזר המלך הש"י שכאשר עשה וחתכו לחבירו בסייף כן יעשה לו אלא שלמדנו דעשייה זו היא נתינת ממון ומש"ה אף שישלם לו דמי נזק ידו עדיין עליו לשלם מה שציערו בקטיעת היד ומן הדין צריך לשלם דמי צער קטיעת סייף כמו שעשה אלא משום דקטיעת יד חבירו כבר נעשה ולקטוע ידו לכתחלה אין אדם לוקח דמים הרבה מש"ה שיערו חכמים כמה היה נותן לחתוך בסם למי שנגזר עליו חתיכת סייף דמדכתי' ובער בשדה אחר ואחז"ל שישומו הערוגה אגב כל השדה כמ"ש בסי' שצ"ד למדנו שהתורה חס' על המזיק להקל לו בשומא כן כת' הרא"ש. סמ"ע:

ח **בטל**. עיין בסמ"ע שהאריך בביאור דברי הטור בזה וע"ל סי' רס"ה וסי' של"ד ושל"ה:

ט **תקנה**. דאם היה צריך לתת שכר ריפוי דבר יום ביומו שמא יתרשל המוכה ברפואתו באומרו דמי הרפואה הן על המכה אצערנו בזה שיוציא הרבה דמים זהו שמסיק דאם היה מתגלגל כו' ואף דלפעמים יהי' בזה הפסד להמכה באם הבריא מיד כו' זהו דבר שאינו שכיח דיבריא קודם זמן האומד משא"כ בהמשך חליו דאיכא למיחש כמ"ש ועוד דכמה סבות גורמות הן שיומשך החולי. סמ"ע:

י **הקל**. ורש"י בפרק אלו נערות פירש דבושת אדם בינוני מרובה משל אדם נכבד ומזולזל וכת' הר"ן שם וז"ל ובודאי דבמילי אחריני הכי הוא אבל באונס ומפתה נראין הדברים שכל שהוא זולזל יותר בשתו מרובה. שם:

יא **אדם**. דכל שלא אחזו לעשות מעשה בגופו גרמא בעלמא מקרי ומכל מקום חייב בד"ש כיון שנתחרש בסיבתו. שם:

יב **זמן**. משמע אפילו זיל נכסי דנתבע ודוקא כשנתחייב בדין אבל אם מבקש זמן להביא עדים לפטור נותנין זמן אף לחבלות אם זיל נכסיה כדמוכח בתוספות והרא"ש פרק הפרה וכ"כ הנ"י שם ודלא כב"ח בסי' כ"ד וכבר השגתי עליו שם ע"ש. ש"ך:

יג **שביישו**. עפ"ר שם הוכחתי דלבשת של חבלה אין נותנין זמן כיון דלשאר דברים שגובין בחבלה אין נותנין זמן משום דיש בהן חסרון ממון אגבן גובין ג"כ צער ובשת אע"ג דלית בהו חסרון ממון ודוקא בדבר שאין גובין עליה אלא דמי בשת לחוד הוא דנותנין זמן ונראה דה"ה צער כשהוא לחוד כגון כואו בשפוד במקום שאין רואין כיון דלית ביה חסרון ממון נותנין לו זמן והא דכתבו הפוסקים דין זה בבשת לחוד ולא בצער משום דבש"ס מעשה כך היה לפני ר"ע באשה שפרע ראשה ונתביישה. סמ"ע:

יד **קטן**. בטור כתב עוד דאומדין ג"כ המקום אשר הכהו עליו ע"ש. שם:

טו **פטור**. דאמרי' מזלו גרם. שם:

טז **כלל**. נראה דאפילו אם הוא מחודד אלא שלא המית בחידודו רק במשקלו פטור דזיל בתר טעמא. שם:

יז **חייבים**. ע"ל סי' שס"ב שכתב הטור דומה לזה בקוצץ נטיעותיו של חבירו. שם:

יח **רקק**. עיין בתשובת ר"י לבית לוי מדינים אלו וכ' הסמ"ע דחייב משום בשת ובבגדיו ובביישו בדברים פטור דבעי' שיעשה מעשה בגופו דומיא דוהחזיקה במבושיו:

יט **מרדות**. דעבר על לאו דלא תונו ומ"מ כיון דהוא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מלקות דאורייתא. שם:

כ **לתרץ**. וכתב עוד מהרי"ו שם וכן אם קראו מבייש הנשים יכול לתרץ דיבוריה דר"ל דמביישין בדברים עכ"ל הד"מ וכתב עוד בשם נימוקי מהר"ם דאם ע"א מעיד שקראו ממזר ועד א' מעיד שקראו בן הזונה דמצרפין לענין בן הזונה דבכלל מאתים מנה מ"מ אין לו דין ממזר דלמא קראו בן הזונה כשהיתה פנויה. שם:

כא **עפר**. עיין בתשובת ראנ"ח סי' צ' וצ"ג וקי"א:

כב **חרם**. אבל א"צ לישבע גם בביוש של שוכני עפר כן הוא שם עכ"ל הסמ"ע עיין במהרש"ל פ' החובל באריכות מדינים אלו ועיין בתשובת מהרי"ט מיו"ד סי' ט"ז שכתב שכל מה שמדבר לחבירו בלשון צחות כגון שקורא לרבים בני יוונים או אמר על א' שבא לדור ממקום אחר ונעשה דיין הגר אשר בקרבך יעלה עליך וגומר אע"ג דקרא קאי אעו"ג

לא מקרי בושת וההיא איתתא דאמרה רבה כריסיה כו' אשה זו פושעת היתה דה"ל ליתן בו סימן אחר וע"ש ראיה שלו. הגה בש"ך:

כג **עבד**. עיין בתשובת ר"מ אלשיך סי' ע"ג ובתשובת מבי"ט ח"א בשאלות השניות סי' ט"ז דף ק"ח אם קראו בן השפחה ונידהו וע"ש עוד בסי' קצ"ה דף קע"ד. שם:

כד **ת"ח**. וראשים וממוני הקהל כת"ח כן כתוב בתשובת מהר"י לבית לוי סי' כ"ט וע"ש באריכות (א"ה יען ראיתי בספר בני חייא שהעתיק בסי' זה ובסי' שאח"ז הרבה פסקי דינים שהובאו בספר כנה"ג מכמה תשובות גדולי ראשונים ואחרונים הם המדברים מעניני קנסות וביושים וכדומה לזה אמנם א"א לפורטן הנה כי רבים הם מאד והרוצה לעמוד עליהן יעיין אחריהן במקומן):

כה **מעשה**. ובטור מסיים כאן ז"ל או שפרע ראש האשה משלם מאה סלעים כו' וכתב בד"מ בשם נמוקי מהר"מ וז"ל המלעיג על דברי חכמים לוקה והקורא לאשת חבירו זונה או פרוצה לוקה ד' מלקיות דתנן פרע ראש האשה נותן לה ת' זוז ומדלא מגבינן קנסא בבבל לוקה ד' מלקיות ועמ"ש בסימן ב' בשם מהרי"ו דכל מלקות הוא מ' זוז עכ"ל. סמ"ע:

סימן תכא

א **קטן**. ע"ל סימן ת"כ סל"ז:

ב **פושע**. ובכלל זה הוא דאם הישן הוזק בהכלים שהונחו בצדו דחייב בעל הכלים בנזקיו דהישן. סמ"ע:

ג **וחושש**. (* א"ה בתשובה שבות יעקב ח"א סי' קע"ד נשאל בדין זה וכמדומה דאישתמיטתיה הג"ה זו ע"ש):

ד **בר"ה**. לא זו אף זו קאמר ל"מ אם הבקיעה היתה במקום דשכיחי רבים דחייב דה"ל ליזהר טפי אלא אפי' היתה הבקיעה ברה"י וגם ההיזק נעשה במקום דלא שכיחי רבים אפ"ה חייב ל"מ בנזק אלא אפי' בשאר ג' דברים משום דקרוב לפשיעה הוא זולת מבושת דפטור דהא לא כוון לזה. סמ"ע:

ה **חייב**. ז"ל הטור דשוגג קרוב למזיד הוא דלא ה"ל לעלות לגג שאין לו מעקה כיון שיכול ליפול משם ברוח מצויה (ועמ"ש בזה בסי' שע"ח ס"ק ג' ע"ש):

ו **בנזקיה**. ר"ל כל נזקיה דאע"ג דיש לו רשות לשמש עמה מ"מ ה"ל לעיוני דלא יזיק ודין המעות דנותן בהארבע דברים יתבאר בסי' תכ"ג מה עושה בהן ואיך דינן גם בא"ע סימן פ"ג. סמ"ע:

ז **חייב**. ואף לסברא זו דוקא בראשי אברים ידועים הוא דחייב דאין אדם רוצה בחסרון אברים הללו וסבור שחבירו לא יקטעו ויסמאהו אע"ג דא"ל ע"מ לפטור אבל אם אמר

ליה הכני פצעני ע"מ לפטור והוא פצע בו בלא חסרון ראשי אברים פטור כמו בא"ל שבור את כדי כו' וכמ"ש בר"ס ש"פ ע"ש. שם:

ח **קאמר**. ובזה אפילו בלא ראשי אברים נמי אמרי' דבתמיה קאמר וחייב ולא נקט קטע ידי כו' אלא ללמדנו דאם אמר בפירוש ע"מ לפטור דפטור אפי' בהני ודוקא בהיזק ממון הוא דפטרי' ליה אף בלשון המתפרש דבתמיה קאמר וכמ"ש בר"ס ש"פ שם ולא בצער דגופו. שם:

ט **במותר**. ע"ל סי ת"ב מ"ש בהזיק שור בשור בתשלומי במותר נ"ש ומינה יש ללמוד לאדם באדם ועיין בתשוב' מבי"ט ח"ב סי' שי"א:

י **מיד**. עיין בסמ"ע שכתב דהאי מיד ט"ס הוא ע"ש באורך:

יא **עצמו**. דאפילו אחרים חייבים לחבול בהחובל כדי להציל חבריהן כמ"ש בסימן תכ"ה כ"ש הוא עצמו. סמ"ע:

יב **וביושים**. עיין בתשובת ראנ"ח סי' נ' וצ"ג וקי"א ובמהרש"ל פ"ח דב"ק סימן מ"ב:

יג **מאיסורא**. בטור כתב עוד בבא אחד לפני זה וז"ל וכן הדין באדם הרואה את חבירו שמכה לאביו או בנו או אחיו והרואה הכה המכה כדי להציל את קרובו שפטור עכ"ל ומדלא כייל אחיו ובנו עם סיפא דרואה מכה לאח' מישראל גם מדכתב בכל אחד טעם בפ"ע דבמציעתא כתב כדי להציל קרובו ובסיפא כתב כדי לאפרושי מאיסורא דקדקתי בזה נ"מ לדינא והוא דאם זה הבא להציל אינו בר הכי להיות רגיל לאפרושי מאיסורא דכמה פעמים רואה שמכה אחד לחבירו ואינו חושש לאפרושי המכה מאיסורא אז אמרינן דאסור להכות לזה המכה דודאי מכח שנאה בא להכותו משא"כ ברואה מכה אביו ובנו ואחיו דמותר להציל קרובו בהכאה אף שאין דרכו להציל אחרים והמחבר דלא חילק בינייהו אפשר דלא הרגיש בזה ובאמת טעם נכון הוא לחלק כן. סמ"ע:

סימן תכב

ושניה. ובא"ח סימן תר"ו כ' ושלישית דשם קאי אהמפייס וקאמר שאם לא נתפייס בב' פעמים ילך אצלו גם פעם הג' וכאן למדונו דזה שמפייסין אותו יהיה רחמן ולא ימתין עד שילך ויבוא אצלו שלישית אלא ימחול לו בראשונה או בשניה עוד כתב בא"ח שם הרמ"א בהג"ה דאם הוציא עליו שם רע א"צ למחול לו והוא מדברי הג"מ פ"ב דתשובה ומהרי"ל והטעם דבשם רע פגע בכבוד אבותיו או בניו לדורות ושמא היו אנשים ששמעו השם רע ולא ישמעו החרטה והמחילה ויסברו שהוא אמת. סמ"ע:

סימן תכג

א **לאשה.** ובא"ע סימן פ"ג כתב דהנזק ופגם הוא שלו ושלה ולק"מ דשם קאי אנזק דקטיעת ידה או אבר שנתבטלה ממלאכתו ע"י זה מש"ה יש לו חלק בו משא"כ כאן דמיירי מכחישת גופה דאין לו חסרון ממלאכתו כי אם שבת בעודה בחלייה ואותו משלם להבעל. סמ"ע:

ב **משילדה.** דלפעמים מפלת האשה ג"כ מעצמה בלי נגיפה והכאה מש"ה אין עליו לשלם כל דמי הולד אלא בכמה אדם קונה אשה הרה ביוקר כדי שאם תלד יהא הולד שלו דאינו נותן בה כל כך דמים דשמא תפיל ולא תשאר בידו אלא ריקנית והיינו פחת דמי הולדות דזכתה לו התורה. שם:

ג **וריפוי.** הוא נותן להרופא והשבת לבעל משום דמעשה ידיה הוא שלו וכ"כ בטור עוד כתב דבבשת יש לחלק בין בסתר או בגלוי ונתבאר בא"ע סימן פ"ג וע"ש בטור שכתב דאם אמדוה לרפאותה בה' ימים ועבדו לה סמא חריפא ונתרפאת בג' ימים דהוי בכלל צער והוא שלה. שם:

ד **יורשיו.** דכיון דזיכתה התורה להיות דמי הולדות שלו נחשבו הולדות כשהן במעי אמן של הבעל וכשמת שם יורשיו נקראין עליהן ועומדין במקומו גם בזה. שם:

ה **שלה.** דסבירא ליה דזכתה התורה לה היכא דאין להבעל זכיה בהן ול"ד לישראלית שנתעברה מישראל בזנות דקי"ל דדמי הולדות הוא של הבועל דשם בני קידושין נינהו כן כתב הה"מ שם:

ו **קיים.** ומהרש"ל פ"ה דב"ק סימן י"ז כתב דלהרא"ש לעולם אין לו לבעל דהא לא מקרי בעל כיון דלא תפסי בה קידושין ע"ש דהטור והרמ"א לא דקדקו בהרא"ש. ש"ך:

ז **כשנתכוון.** אע"ג דקרא איירי בשנים שמריבין ומכוין להכות לחבירו ונגף האשה שלא בכוונה וכמו שכתו' בר"ס זה מכל מקום הדיוק דלמדנו מולא יהי' אסון הא אם יהי' אסון פטור מדמי ולדות משום דקלב"מ זה שייך כשלא נתכוון לאשה דאין צד מיתה בכה"ג אבל כשנתכוין לאשה אע"פ שהיה שוגג במיתתה למדנו מקרא דגם חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין וכמ"ש בר"ס שאח"ז. סמ"ע:

סימן תכד

א **מיתת.** וכת' הרמב"ם אע"ג דמקלקל הוא מ"מ הואיל ועשה נחת רוח ליצרו בשעה שחבל בחבירו מש"ה חייב מיתה אחבלה זו אם חבלו במזיד ומה"ט חייב אע"פ שאינו עושה להנאתו. סמ"ע:

ב **פטור**. משמע דאפילו הכהו מכה שאין בה ש"פ ואין אומרים דליחייב עליה מלקות וע"ל סי' ת"כ ס"ב. שם:

ג **ואפילו**. זהו כמו נתינת טעם דמשכחת לה דנוטל רבו כל ה' דברים דהא הריפוי צריך ליתן להרופא וק"ל. שם:

ד **הפוחת**. בטור כת' כגון שפצעה בפניה כו' ור"ל דאף אחר שנתרפאת מ"מ עומד רושם המכה בפניה ונמאסת בה וכ"ש אם קטע ממנה אבר אחד שהוא נזק מבורר וידוע יותר. שם:

ה **בסמוכה**. נראה דאם אינה סמוכה על שלחנו אפילו אביה רוצה ליתן לה מזונות בימי חליה כדי ליקח לעצמו משבתה המותר מדמי מזונותיה לאו כל כמיניה משא"כ בחבל בה האב כמו שכתב הה"מ. שם:

ו **שלה**. פירוש אשבתה קאי דאז ניזונית בדמי שבתה אבל בדמי נזקה דמכירה וכסף קידושיה אין חילוק. שם:

ז **אחרים**. לשון הרא"ש דבמידי דאתי לה מעלמא וע"י צער לא קפיד. שם:

ח **ספר תורה**. פי' הסמ"ע דהקטנים ילמדו מתוכה והוא פירות דס"ת והקרן קיימת להן עד שיגדלו ועמ"ש עוד לחלק בין דין זה להא דאיתא בש"ס במקבל פקדון מן הקטנים דדינא נמי הכי הוא כמו כאן כו' ע"ש:

ט **משלמין**. ול"ד לחש"ו שחבלו מפני דהאשה והעבד הן בני דעת בשעה שחבלו אלא שאין להן במה לשלם והטור כת' ע"ז וז"ל לפיכך שמין ב"ד החמשה דברים בשעה שחבלו באחרים וכותבין ונותנין אותו ביד הנחבל ולכשיהי' להן נכסים משלמין. שם:

י **הנאה**. וכת' בעה"ת בשער ל"ו דאם אין מי שירצה ליקח הנ"מ או נצ"ב בטובת הנאה יקחם הנחבל עצמו בטובת הנאה ואם יש מותר בטובת הנאה מדמי החבלה א"צ הנחבל ליתן להאשה המותר עד שעה דקניא לנפשה (ועמ"ש בזה בסי' שמ"ו ס"ק י"ט ובסי' שפ"ח ס"ק י"א. ע"ש):

יא **ירצה**. ל' הטור שאף אם לא תמכרנה לו בשביל חיוב כתובה לא ימנע מלהוציאה אם ירצה שהרי א"צ ליתן לה כתובה כיון שחייבת לו נגד החבלה עכ"ל ועיין בתשובת רשד"ם ס"ס רי"ז:

סימן תכה

א **והזהירוהו**. פירוש א"צ לעשות בו התראה ממש ושיקבל ההתראה אלא אמרינן לו זה שאתה רודף אחריו ישראל הוא והתורה אמרה שופך דם האדם וגו' ובדיעבד אפילו

אם גם זה לא אמרו לו אפילו הכי מצילין הנרדף בנפשו של רודף וראיה מקטן שרודף דאינו בר הבחנת אזהרה וקאמר גם כן דהורגין אותו להציל ממנו. סמ"ע:

ב **בזיופים**. כגון שמגזמין בדליקה או שעוסקים בחתיכת המטבעות ואם אין המלכיות מקפידות אין דינו כרודף כן כת' בנימוקי מהר"ם שם להדיא. שם:

ג **עולם**. הוצרך לכתוב זה של"ת הולד הרי הוא רודף ויצילו את אמו בנפשו קמ"ל כיון שטבע של עולם בכך אין דין רודף עליו ומכל מקום בעודו במעיה מותר לחתכו אע"פ שהוא חי שכל שלא יצא לאויר העולם אין שם נפש עליו והראיה מנגף אשה ויצאו ילדיה ומתו משלם דמי הולדות ואין שם רוצח ומיתה עליו וכמו שכתוב בסי' תכ"ג. שם:

ד **מהבהמה**. דאין ניתן להצילו בנפשו של רודף אלא ערוה שיש בה קלון ופגם לנרדף כן הוא בש"ס ס"פ בן סורר. שם:

ה **יהרגני**. פירוש קודם שתשיגוהו ימית אותי כשיראה שאתם רוצים להמית אותו בשבילי ומשמע דדוקא בכה"ג דנוכל לומר דמקפדת על פגמה אלא שחוששת לנפשה שמא יהרגנה ולכך אין שומעין לה דהתורה הקפידה אפגם כזה שלא יעשה אבל אם אומרת הניחוהו ואל תהרגוהו דנראה מדבריה דאינה חוששת אפגמה בזה שומעין לה וכן משמע לשון הברייתא והרמב"ם שכתבו שלא יהרגני כמ"ש המחבר אבל בטור כת' דאפילו בכה"ג אין שומעין לה וכת' הב"י דסבירא ליה דאפי' בכה"ג יש לו' דמקפדת שלא יפגמה אלא שאינה רוצה שיהרג הרודף על ידה. שם:

ו **כך**. עיין בטור שביאר עוד דינים בזה ע"ש:

ז **דקה**. ע"ל סי' ל"ד סי"ג ובסי' ת"ט:

ח **לתאבון**. דהוא אינו חוטא אלא להש"י משא"כ רועה דגוזל וחוטא לחבירו ישראל. סמ"ע:

ט **להצילו**. ומכל מקום אינו מחויב לפדותו אם נשבה אלא דאם רוצה לפדותו אין איסור בדבר. ב"י והרמ"א בי"ד סי' רנ"א ס"ב ובסי' רנ"ב ס"ו וב"ח שם. ש"ך:

סימן תכו

שישכור. כת' הש"ך דמה שתמה הסמ"ע על המחבר והרמ"א שלא הביאו הדין דאם יש להמוצל ממון שחייב לשלם כבר כתבו הרמ"א בי"ד ס"ס רנ"ב בהג"ה בשם המרדכי וע"ש בב"י סכ"ב מ"ש בשם מהרי"ו עכ"ל:

סימן תכז

א **דירה**. תימא על המחבר דגבי מזוזה ביו"ד ר"ס רפ"ו סתם וכת' דרפת בקר ולולין ובית אוצרות שמן ויין חייבים במזוזה וכדעת הרי"ף והרא"ש ודלא כהרמב"ם וכמ"ש שם וכאן במעקה סתם דאינן חייבין במעקה ודין מעקה נלמד מדין מזוזה וכמ"ש הכ"מ ונראה דהמחבר הכריע וס"ל דלענין מעקה כיון דאין דרך בני אדם להיות להן בית תשמיש ע"ג בית הבקר ובית האוצר ובית העצים מש"ה אף אם לפעמים יקרה דידור שם אדם מ"מ אין שם יוצאים ונכנסים כל כך למיחש שיפול משם ולהצטרך מעקה משא"כ במזוזה דחייבה התורה בשביל הדר להיות מצות ה' נגד עיניו בביאתו וביציאתו בזה פסק דהדר שם צריך לקבוע מזוזה באותו פתח עכ"ל הסמ"ע ועיין בתשובת מבי"ט ח"א סי' ק"י:

ב **שאין**. דאז אינו בית תשמיש ואינו ראוי לדירה. שם:

ג **שותפים**. ובשותף עובד כוכבים פסק במהרש"ל פי"א דחולין סי' ב' דחייב ע"ש אמנם לפי מה שפסק הרמ"א בי"ד סי' רפ"ו ס"א בהג"ה דפטור במזוזה אפשר דה"ה במעקה ולפי טעם המרדכי ספ"ק דע"ז יש להסתפק. ש"ך:

ד **לדירה**. אפילו המחייבים בית הבקר ובית האוצר במעקה כנ"ל מ"מ מודים בזה מפני שבה"כ אין שום גגך שייך בו כלל דאף של הבאים מעבר לים הוא וכן פרש"י בפרק ראשית הגז. סמ"ע:

ה **למעקה**. פירוש דל"ת שיעשה מעקה ע"ג גגו מלמטה למעלה עד שיהא גבוה י"ט מר"ה דכיון דבני ר"ה קדירא דבי שותפי נינהו פשיטא דאין עליהן לעשות מעקה לר"ה. שם:

ו **ממנו**. ודרז"ל ממנו ולא תוכו. וק"ק ל"ל מיעוטא דממנו הא בלאו הכי נמי יכול הבעל הבית לומר אי לאו ביתי מכ"ש שהיה נחבט וניזק או מת מנפילתו מגבהות ר"ה לארץ ובדוחק י"ל דה"א שיהא צריך למלאות במקום ביתו בעפר כדי להשוותו ממטה לר"ה. שם:

ז **טפחים**. משמע מכל סביבו ודלא כסמ"ג ודלא כהראב"ד בהשגותיו ועיין שם בכ"מ דמפרש במאי פליגי. שם:

ח **אסרו**. מדכתיב השמר לך ושמור נפשך מאד